182
E
17
BIB.NAZ.NAPOLI

BIBLIOTECA NAZ.
STATUTI
735
NAPOLI

DIVO PHILIPPO IV.

HYSPANIARVM,

Ac noui Orbis Monarchæ, re ac nomine magno, Regumque omnium Auguſtiſsimo.

MARIVS CVTELLIVS IN SVO SVPREMO SICILIAE Conſilio, (Magnæ Curiæ dicto) Auditor.

MAIESTATI tuæ ò Regum maxime, atq; clementiſſime Codicem hunc Sicularum legum nuper a me gloſſematibus auctum, deberi haud aliquis negabit, qui vel legum ipſarum dignitatem, & præſtantiam, vel gloſſographi deuotionem nouerit. Cui nam enim collectas leges a Siculis tandiu veneratas niſi Imperatori noſtro (ad quem probare illas, vel mutare in melius pertinet) debentur? cui nam gloſſemata, niſi & illi, qui auctorem, inmerentem licet, ad ſuprema apud Siculos munera euexit? quiue ipſum ad ſe pro Siculis Tribunalibus legatum humaniſsime primum excepit; nouis deinde legibus exornatum, auctum, ouantemque patrijs laribus reſtituit? cum ergo Maieſtati tuæ meum quod ſit nihil offeram, omnigena commendatione omiſſa, id ſupplex

precor , vt tua celſitudo ex tuo iſto incomparabilis , ac immenſæ gloriæ faſtigio adiectum gloſſographi nomen , qua ſoles benignitate ſuſcipias, ac probes, vt præclaræ naturæ, innatęq; in ſubditos clementiæ ; qua omnes iucundiſſimè perfruuntur, dono, & ego me allectum, protectumque exultem . Viue diu Regum decus , mundi ornamentum: fidei propugnaculum.

Proba-

Probatio ſupremi Caſtellę Conſilij.

Muy Poderoſo Señor.

POr Comiſſion del Conſejo è viſto el libro Notæ Iuridicæ Politicæ ad leges Regni Siciliæ, vna cum Patrocinio iuriſdictionis Regiæ, que preſentò pidiendo licencia para imprimirle, el Doctor Don Mario Cutelli, y no hallo en el coſa que impida el darſela, antes por la materia, que con tanta erudicion trata, es digno ſalga a luz, y no menos el Autor de que ſu Mageſtad le honre, y haga merced por el zelo, y cuidado con que a defendido ſiempre ſu Real juriſdicion, y adminiſtrado juſticia, ſiendo Iuez de la Gran Corte de aquel Reyno, como lo experimente ſiendo Viſitador en el. Madrid 15. de Febrero de 1635.

El Doctor Don Diego de Riaño, y Gamboa.

Probatio Ordinarij Matritenſis.

LIbrum intitulatum Notæ Politicæ ad leges Regni Siciliæ, Authore Doctore Don Mario Cutelli vidi, & accuratè perlegi, ex commiſſione Domini Licentiati Laurentij de Iturricarra Vicarij Generalis huius Regiæ Curiæ per Sereniſſimum Infantem Ferdinandum Archiepiſcopum Toletanum, nihilq; in eo bonis moribus, atque Catholicæ fidei contrarium inueni; quo minus publicè percurrat: ſed potius plura vtriuſque iuris profeſſoribus, & reipublicæ, rectoque, ac politico regimini vtilia. Ideo typis dari poſſe meritò cenſeo. Datum Matriti 27. Nouembris 1634.

Don Franciſco Salgado de Somoça.

NOs el Licenciado Lorenzo de Iturricarra Theſorero de la Magiſtral de Alcala de Henares Vicario General de la Villa de Madrid, y ſupartido, &c. Por la preſente, y por lo que anos toca damos licençia, y facultad, para que ſe pueda imprimir, y imprima el libro intitulado Notas Politicas alas leyes del Reyno de Siçilia, por quanto por la çenſura deſta otra parte conſta, no hauer coſa contra nueſtra ſancta Fee, y buenas coſtumbres. Dado en Madrid a 27. de Nouiembre de 1634. años.

Licenciado Lorenzo de Iturricarra.

Por ſu mandado Iuan Franceſco de Haro N.

Alia Probatio.

HE reuiſto puntualmente eſte Patrocinio dela Iuriſdiçion Real, y ſobre todo con el principal en que eſte ha de ingerirſe hize la aprobacion por ſer todo vtil al bien publico, y lo firmo en Madrid a 27. de Nouiembre de 1634.

Don Franciſco Salgado de Somoça.

NOS el Licençiado Lorenzo de Iturricarra Theſorero General de la Yglefia Magiſtral de Alcala de Henares Vicario General de la Villa de Madrid ſu partido, &c. Por la preſente, y por lo que anos toca, damos licencia, y facultad paraque aſſimiſmo juntamente con el libro intitulado Notas Plioticas alas leyes del Reyno de Sicilia, ſe pueda imprimir imprima eſte Patrocinio de la juridicion Real atento por la cenſura deſuſo conſta no hauer en el coſa contra nueſtra ſancta Fee, y buenas coſtumbres. Dado en Madrid a veinte, y ocho dias del mes de Nouiembre de mil, y ſeiscientos, y treynta y quatro años.

Licenciado Lorenzo de Iturricarra.

Por ſu mandado Iuan Franciſco de Haro N.

Probatio Ordinarij Panormitani.

Reuerendiſsimæ Domine.

VIdi Notas haſce Iuridicas, & Politicas ad leges Siculas ab eruditiſſimo viro Don Mario Cutelli concinnatas, quamq; ex illis animi voluptatem fructumque hauſi, iure omnibus communicandum cenſeo, eaſq; ad publicam vtilitatem typis mandandas. Panormi 24. Ianuarij 1636.

Ioſeph Spucees Societatis Ieſu.

Nos

Nos Philippus

Dei Gratia Rex Caſtellæ, Aragonum, Legionis, vtriuſque Siciliæ, Hieruſalem, Portugalliæ, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Nauarræ, Granatæ, Toleti, Valentiæ, Galletiæ, Maioricarum, Hiſpalis,

Sardiniæ, Cordubæ, Corſicæ, Murtiæ, Giennis, Algarbij, Algeziræ, Gibraltaris, Inſularum Canariæ, necnon Indiarum Orientalium, & Occidentalium, Inſularum, ac Terræ firmæ, maris Oceani, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Mediolani, Athænarum, & Neopatriæ, Comes Abſpurgij, Flandriæ, Tyrolis, Barcinonæ, Roſſilionis, & Ceritaniæ, Marchio Oriſtani, & Goceani &c. Illuſtribus, Spectabilibus, Nobilibus, Magnificis Dilectis Conſiliarijs, & fidelibus noſtris Proregi Regni Neapolis, locumq; tenenti, & Capitaneo Generali in prædicto noſtro vlterioris Siciliæ Regno, Magiſtro Iuſtitiario, Præſidibus noſtræ Magnæ Regiæ Curiæ, Patrimonij, ac Sacræ Conſcientiæ, Iudicibus dictæ M. Regiæ Curiæ, Magiſtris Rationalibus, Theſaurario, & Conſeruatori noſtri Regij Patrimonij, Aduocatis quoque, & Procuratoribus Fiſcalibus, cæteriſque demum vniuerſis, & ſingulis officialibus, & ſubditis noſtris, maioribus, & minoribus in dicto vlterioris Siciliæ Regno, ſalutem, & dilectionem.

Expoſitum nobis fuit ex parte fidelis dilecti noſtri Doctoris DON MARII CVTELLII Catanenſis ſe non abſque ſummo labore, ac vigilijs quoddam opus nuncupatum Notæ Iuridicæ Politicæ ad leges Regni Siciliæ compoſuiſſe, cupereque ipſum typis mandare. Quapropter nobis humillimè ſupplicauit, vt concederemus nequis niſi ipſe, aut ab eo poteſtatem habentes in præfato noſtro vlterioris Siciliæ Regno dictum opus imprimere, aut imprimi facere, ſeu alibi impreſſum aſportare, vendere, ſeu diſtrahere, aut vendi, ſeu diſtrahi facere audeat. Nos vero perpendentes legum peritiam, & bonarum artium doctrinam quibus dictus Don Marius Cutellius condecoratus exiſtit, & grata obſequia quæ nobis præſtitit dum eſſet Iudex Tribunalis noſtræ Magnæ Regiæ Curiæ, alioſq; libros in lucem edidiſſe, & nouiſſimum in fauorem noſtræ iuriſdictionis Regiæ, petitioni præfatę libenti animo annuendum cenſuimus. Tenore igitur præſentium de certa ſcientia Regiaque auctoritate deliberatè, & conſulto, ac ex gratia ſpeciali, maturaquè noſtri ſacri ſupremi Conſilij accedente deliberatione expreſsè prohibemus, & iubemus vt per annos decem a die datæ præſentium computandos nemo imprimere poſſit, nec imprimi facere, aut alibi impreſſum aſportare, & vendere in præfato noſtro vlterioris Siciliæ Regno præfatum opus nuncupatum Notæ Iuridicæ Politicæ ad leges Regni Siciliæ, niſi dictus Don Marius Cutellius, aut ab eo poteſtatem habentes aut alij cum quibus ſuæ rationes coniunctæ ſint, aut fuerint ſub pœna amiſſionis omnium inſtrumentorum, & librorum abſque dicta poteſtate impreſſorum, vel imprimendorum, ac ducentorum ſcutorum auri in tres partes diuidendorum, quarum vna accuſatori, altera Fiſco noſtro, tertia vero eidem Don Mario Cutellio applicetur. Mandantes vobis præfatis, & vnicuique veſtrum ad quos ſpectat ſub pœna noſtræ indignationis, & iræ vt noſtram huiuſmodi licentiam, & facultatem prohibitionemque, ac omnia, & ſingula deſuper contenta teneant firmiter, & obſeruent,

tene-

tenerique, & obſeruari faciant per quoſcumque, quibuſcumque in contrarium facientibus non obſtantibus quoquomodo. In cuius rei teſtimonium præſentes fieri iuſſimus noſtro magno negotiorum præfati vlterioris Siciliæ Regni ſigillo a tergo munitas. Dat. Matriti die decimanona Menſis Aprilis Anno à Natiuitate Domini milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo quinto.

Yo el Rey.

Vidit Dux Theſ. Gen.

Vidit Carrera R. *Dom. Rex mandauit mihi Don Inico Aguirre.* *Vidit de Neap. R.*

Vidit Brancia R.

In Priuileg. Siciliæ viij. Fol. xxviij.

Executæ in Regno lapſu anni non obſtante ex D. Proregis decreto Meſſanæ die 15. Octobris 3. Ind. 1636.

D. Horatius Strozzi Conſeruator.

Summa

Summa Operis

PRIOR LEGVM, SECVNDVS NVMERVM, tertius folium denotant.

A

ABbas Authoris Conciuis in cap. dilect. de prębend. refutatur. 24. ſub num. 2. 143.

Abdicatio creditoris quando dicatur 59. 17. 588.

Abſenti ex cauſa neceſſaria incumbit onus probandi iuſtam cauſſam gl. 50. 510.

Abſentia

ſuperiorum cauſa in longinquis partibus, quiſque ordinarius reponit exceſſus. contr. 15. 7. 469.

ex cauſa ſtudij, vel alia à Iure probata debet ab eo allegari, qui ſe fundat in ea. contr. 6. 4. 434.

Regum quę dāna ſubditis afferat. 10. 6. 17.

Abſens

cenſuris ſubijcitur. 7. 13. 300.

cauſa ſtudij habetur pro preſenti, quia in locis ſtudij non contrahitur domicilium. contr. 6. 6. 435.

Abſolutus Abſolutio.

in foro pænitentiali venit pro exceſſu in foro exteriori puniendus 88. ſub n. 2. 2. 33.

iuramenti an opus ſit impugnanti contractū ex implemento non ſecuto. 2. ante fin. 114.

Abradens monetam, vide falſæ monetæ.

Abuſus

præteriti, ac futuri irritandi 65. 1. 202.

ne in conſequentiā trahatur 32. 5. 161.

Acceſſus

acceſſu permiſſo, & receſſus cenſetur cōceſſus videte gl. 47. 509.

Acceſſorium principalis naturam non ſequitur, quando ſine principali ſtare poteſt, verſ. quarto opponit. 407.

Acclamatio ſatellitum, ac proteſtatio quod munus ſuum exercent de mandato iudicis, loco ſigni, ac virgæ ſuccedit. contr. 1. 20. 415.

Acquirens poteſt paciſci ne ſucceſſoribus in fideicommiſſo id quæratur. 59. 77. 594.

Acquiri conſuetudine ex tempore inducta poteſt, & quod tempus requiratur, cap. 3. 2. late ad n. 8. 365.

Acquiſitor forma ea non ligatur. 43. 8. 542.

Acquiſitio quanam ſit. 59. 18. 588.

Acta

coram incompetente, cuius tamen iuriſdictio prorogari poteſt, ſunt valida etiam ad cōdemnationem, contr. 3. 4. 424.

ſunt conſecutiua, ac effectus iuriſdictionis. contr. 3. 8. 425.

debent eſſe communia vtriuſque Iudicis pro competentia, cap. 23. 512.

facta coram iudice prorſus incompetente valent pro inſtruendo iudice in articulo remiſſionis fori, ſicut in illo immunitatis Eccleſiæ contr. 3. 3. 424.

Acteonis fabula, 35. 8. 49.

Actio perſonalis in rem ſcripta pro releuio. 99. 7. 264.

Actus

ſimpliciter loquens in materia indifferēti an ſtatim effectum ſortiatur 59. 36. 590.

remiſſionis, vel extintionis iuris quando extendi, vel prorogari poſſit. 59. 35. 590.

geminati maximam vim habent 43. 15. 543.

frequentiores actus quando attendendi. 37. 3. 537.

tribuitur cauſæ naturali, & quarè. Cap. 3. 31. 373.

ſubſequens titulo, ei debet referri. Cap. 4. 1. 381.

Aditus

principis Siculi faciles exoptanti. 10. 5.

ad Principem non indigeat pratio. 1. 11. 5.

Adiutoria quando exigantur. 23. 2.

Admi-

Adminiſtratio

ſi fuerit prohibita, & fructum perceptio ceſſat gl.52. 510.

grauato interdicitur, ac redimere cenſus cogitur.61.8. 600.

Aduena

vaſſallus effectus regnũ incolat. 62.1.198.

vt ad incolatum accedant collectis leuandi. 19.3. 339.

ad officia ne admittitio.74.2. 105.

Aduocati

pro commiſſis in eorum officio an foro ſancti Officij gaudere debeant, quid in medicis, & chirurgicis gloſ. 17. in fine 494.

abuſus in legis verba ne 77.4. 109.

ne iniuſtas cauſas pallient. 77.3. 109.

Adulatio

Regum perniciei. 47. 2. 183.

Aeconomica poteſtas differt a contentioſa, nam prima exemptis tenentur, ſecunda non.contr. 13. 4. 456.

Aequitas ſcripta qua ſit.9.2. 123.

AEtas

tempore mortis attenditur.58.4. 583.

maior imperio aptior.58.7. 58.4.

eximia virtus etatẽ ad gradus ſupplet. 40. 12.57

Afflictum iterum ne affligito. 31.1. 42.

Agnati

Agnatorũ praſerẽ dorum indicia.45.20.65

eorũ vocatio an pro ratione ſit. 53.14.566

Agricolarum, ac artificum in ceteros coniuratio 36.4.51.

Alcalanorum Herois, Duciſque ſtudium circa Regis noſtri cõmoda vindicatũ.9.484

Alendi ratio inter Regem, ac ſubditos promiſcua.10. 5.

Alfonſi Aragonij in milites amor. 31.2. 42.

Alimenta vxori ad mariti dignitatis menſuram dentur.7.1. 121

Alienatio Alienati

demanij Romanis improbata.2. 8. 312.

ſemel, & ad dominium reuerſi ſeruari debent.2.9. 313.

Pontificis Patrimonij vetita. 19.3. 26.

qua permutata ſunt alienatis priora non vindicantur.54. 4.191.

Alienare prohibitus profitendo an bona in monaſterium transferat. 35. ſub nu.28. 186.

Aloiſius ſpetimus in C. volentes rectius ſenſit.37.n. 37. 169.

Amicitia

per iniurias ſocios factas, ac inimicis adhaſione detrahitur 3.9. 287.

iura ne temerè frangantur.64. 3. 201.

Amor ſubditorũ, ſecuritas regnantis.1.3. 2.

Ambre diſtantes prouincias colligant.22. 2. 140.

Annonæ

Annona tempore mutuat quoq; Clerus. 14. 5. 21.

Annona cura. 14.3.21.

Animalia

eorum dominus quandò teneatur ad refectionem dãni, quid ſi fuerit locupletatus, quid ſi cuſtodem, vel non qualem animalia requirebant adhibuerit. 37.1.2.52.

extra locum vbi paſcua ſumpſerint an executiuè pro paſcuis expignorati poſſint.36. ſub n.4. 52.

pro dãno quãdo retineri poſſint.37.2 52.53

Animorum conſenſio fidem quoque vnam parit.73.13.214.

Antecedens quando ſupponi poſſit, & quando actus vnus occultetur.59.105. 595.

Appellatio

à ſententijs Inquiſitorum Siculorum quarè hodie non detur.Cap.4. 54.& 599.398.

non datur ab Eccleſiaſticorum ſententijs exercentibus ſupremam materiam, vt in Germania à Principibus electoribus. C. 4.42. 394.

datur ad Regem ab Eccleſiaſticis reſpectu iuriſdictionis temporalis. C.4.40.393.

ad Epiſcopos, vide Epiſcopos.

ab Inquiſitoribus in Regnis Hiſpaniarum ad ſupremum Inquiſitionis Conſilium. C. 4.58.399.

propter exceſſum nunquam cenſetur vetita contr.15.2.468. ad Principem ne negetur. 48. 550.

à Pralatis quo ad conceſſa ad Reges. 50.2. 186.

Appellatione

familia in exemptione fori, vel alia quauis mate-

materia quid veniat cap.2.8. & poſt nu. 32. 351.

familia qui veniant, contr.9.18. quid de iure communi. ibid. 449.

officialium an veniant barones. 97.3. 253.

Appellationes a ſententijs patrimonialium ad quem 64.5. 605.

Appendicia conceſſa pro iuriſdictione delegati debito fini perducenda, eam non alterant. Cap.1.18.346.

Appoſitum, quod non concernit effectum habetur pro non appoſito. 59.71.594.

Aponte tit.3. §.1. de Proreg. poteſt. loquitur in baronibus Neapolitanis. gloſſ.21.495.

Arbitrio Iudex Siculus non potitur. 9. 1.123

Arbiter à iudice aequitate diſtat. 10. 2.325.

Arcana vide ſuprema.

Arces

inſulis adijcienda ad vitandos piratorum incurſus 25.2. 520.

vbique conſtituendae. 59.2.196.

Arma

Baronibus probiſque viris ne prohibito. 18. 1. 135.

macellarijs vetita 102.3. 269.

eorum vſus militibus in prouincia inhibitus 67.1. 95.

an exemplis auferantur. 18.3. 136.

militibus quando interdicenda. 98. 5. 261.

Inquiſitorum ſocijs condonantur. 98.3. 261.

ignis breuiora familiaribus vetita, & quis nõ cognoſcat n.24. gl.30.f.499. & gl.37.604

ad curiam nemo apportare debet. 100. *in fine* 768.

Clericis vetita, vide clericis.

ignea proditoria. 98.1.260.

eorum apportatio conceſſa famulis Inquiſitorum, qua ratione extenditur ad eius miniſtros qui eos in itinere comitantur. C.2. 21. 351.

eorum tractatio paci pernicioſa. 66. 2.94.

coram vſus ſiculis liber eſt. 98 4.261.

Artificum Agricolarumque in honeſtos coniuratio. 36.4. 51.

Artificia exercitio incrementum accipiunt 34. *in fin.* 165.

Aſſaſſinorum

eius qualitas coniecturis, ac indicijs probatur pro excluſione a foro. contr.5.5. 431.

reus ſancti officij foro gaudere an poſſit. num. 3. 491.

eius qualitas an ſit concludenter probanda, vt Aſſaſſinus à foro excludatur. gloſ. 14. 492.

Aſſenſus quat ſolemnitates appellent. 69.5. 612.

Aſſeſſores Inquiſitoribus in quibus caſibus dantur ex neceſſitate, cap.24.gl.59.512.

Aſſertio

non mutat rei ens in eis, quae non ſunt noſtrae poteſtatis. cap.4.9. exemplum n.10. 384.

Principis quod aliquis foro gaudeat Eccleſiae, an ſatis ſit, vt quis dicatur de foro? cap. 4. 8. 383.

Principis valet, in his quae ei ſubſunt. Cap. 4. 12.385.

Aſſenſus dominicus non praeſumitur. 69. 4. 612.

Aſſecuratores nauis ex dolo nauarchi quãdo excuſentur. 31. 7. 43.

Aſtrologiae.

damna, ac fallaciae. 85.6.225.

medicinae cauſa vſurpatur 85.3.225.

Auaritia Principi turpis. 15.5.22.

Augmentum

tempore obueniens domini beneficio cedit. 59.94. 595.

temporis, vel diminutio quando fideicommiſſario cedat. 59.88. 595

Auxilij ſecularis per Praelatos imploratio 87.14.232.

Auxilium mutuum inter vtroſque iudices. 87.11.231.

Aulici

quoque ne pecunia aliquem promoueant. 56.1. 193.

ne in ſubditos more Regio imperent. 27. 7. 35.

Auditoris Camerae munus, & dignitas. 7. 12. 299.

Augmentum iuriſdictionis delegatae accreſcit, tamquam delegatae, dato poſſit augeri, Cap. 3.30. 373.

B

Balius

Elus officium an finiatur. 14. annor. lapſu. 40. in fine, quid quo ad burgenſatica. ibid. 57.
minoris locum in Parlamento non intrat. 40. in fine. 57.
in multis a tutore differt, in aliis cum eo conuenit. 40. in fine. 57.
ad inſtar tutoris rationes reddere tenetur. 40. ſub n. 13. 57.
Bambac. in rep. & §. in generali n. 16 f. 209 rectius ſenſit 37. ſub nu. 37. 169.
Bancherii publici in officio delinquentes foro ſancti Officii an gaudere poſſint. 8. 494.
Barbari corporum maieſtati plus æquo deſerunt. 5. 2. 317.

Baro Barones

qui inteſtatus ſucceſſit formam iuris francorum patitur. 29. 2. 158.
deputati baronum, vide deputati.
qui latrones feudo priuantur. 58. 3. 84.
innocuos ad incolatū admittat 58. 4. 84.
in quibus corrigi debeant remiſſiue. 76. in fine. 108.
arma non vetanda, vide arma.
ſola pugni percuſsione vaſſallum amittunt. 76. ante fin. 108.
noua onera ne extorqueant. 76. 2. 107.
eorum communitates viſitandæ. 50. 1. 73.
iuriſdictione an bene vtantur. 4. 6. 118.
non cognoſcunt receptores bannitorum 58. ſub nu. 4. 85.
officiales non deſtituit, nec punit. 97. 2. 252.
ad M. R. C. quolibet ſemeſtre delinquentium nomina tranſmittebant. 55. ante fin. 193
loca viſitanda. 9. 3. 324.
ſi extra regnum degat beneficio exuitur. 62. 2. 199.
ne carceret ſubditos extra delicti locum. 57. 1. 194.
eorum ſubditi quando ad Regis carceres adducantur. 57. 2. 194.
vaſſallos a propria patria ad ſe an euocare poſſit. 12. in fin. 128.
inquiſitionem ne deleget, ſed ordinario dimittat. 12. 1. 127.
ad ſe ne ciuilem cauſam aduocet. 12. 2. 128.
de iniuriis ſibi ipſis illatis non cognoſcunt, ſed ſola M. R. C. 97. verſ. demum quia. 253.
ſuperindicta nec contributiones a vaſſallis petant. 23. 1. 141.
an clericis in officiis vti poſſint. 30. ſub num. 3. 74.
non poſſunt exteros a regno ſine Proregis licentia officiales creare 50. ante fin. 74.
bannitos in ſuo territorio detinentes, eoſque non nunciantes, vel vt aufugiant monentes pœna receptionis puniendi. 58. in fine. 85.
vti vnus ex ciuibus re comuni vtitur. 48. 4. 184.
alios ne expellant. 48. 2. 184.
titulo iuris luēdi baroniam an retineri poſſit, 59. 85. 595.
non poſſunt omittere modum ex arrupto. 52. 559.
ab capitales cauſa interdicenda. 52 558.
eſt matis baronia quando decrixere poſſit. 59. 89.
mercaturam ne exerceant. 48. 2. 184.
renunciata baronia nec foro ſancti Officii gaudere poſſunt cap. 17. 510.
non licet plura animalia immittere quam vni ex vaſſallis diuiſionibus in fin. 184. 48.
foro ſancti Officii non gaudent. num. 7. 487. vide feudatarij.
in ſeruitutis vaſſallos ne iniuſtus eſto. 51. 1. 75

Baroniſſæ

an veniant appellatione baronum concordatis anni. 1597. contr. 6. 13. 437.
omnes in iuriſdictionis exercitio excedunt. 48. 550. & 51. 558.
iudicem ſtatuat, per ſe non iudicet. 49. 1. 551
iuridici eorū, vt ſepius ignorantes. 529. col. 2

Bella Belli

indiciorum loco ſucceſſerunt. 4. 19. 289.
niſi laceſſitus nemo ſuſcipiat, 52. 1. 75.
periculum præuenito. 24 4. 143.
iuſtitia quæſitorum dominium iuſtificat. 3. 5. 286
Præfectorum exceſſus 8. 4. 15

iuſti

iuſti denunciatio.4.26. 290.
peſtis, ac famis caſus æquiparantur.6. 482.
quæſita in bello nequaquam facile largiantur.3.3. 286.
quæſita in bello in cuius dominium pertranſeant.53.ſub nu.2. 78.
d'f.nſiuum ſine denunciatione.4.25.289.
ſolemniter indici non oportet, citatio tamen præmitti.4.18. 289.
extremum remedium 18.5.336.
Blaſeus Lancea in c.ſi aliquem, qu.3. ſub n. 44.conſutat ur.41.verſ.ſecundo dic. 61.

Beneficia

honeſtis iuris præſtanda.102.1.269.
incompatibilia acceptando alia cenſentur renunciare.c.3.40. 374.
Beneficentia Principibus ſummè neceſſaria 1.4. 3.

Beneficium

reuocare ob ingratitudinem an liceat.1.ſub nu.4.11.
reuocare iniuſtum, 32.4.161.
breui conferendum.48.1.69.
dati obliuiſcitor, accepti memor eſto. 1.4. 11.

Bona

coronæ ne alienentur.1.1. 306.
Coronæ inpræſcriptibilia.1. 4. 307.
naufragata cui acquirãtur 31.5.43.
Stabilia ne ad exteros perueniant. 62. 3. 199.
huius ſeculi breui peritura.20.2. 138.
boni ſpecie fallentes, vide fallentes.
bono noſtro nullius incommodo ſtudeamus. 25.2.152.
Bonorum poſſeſſionis datio miſti imperij, an iuriſdictionis ſit.67.ſub n.6. 205.
Bulla Cœnæ excommunicãs conſulentes cõtra iuriſdictionem Eccleſiæ quos comprahendat. contr.13.13.458.
Buſſuli Catinenſis Capitulum declaratur, 47.poſt finem. 68.

C

CAluinus Domini, ac Principis poteſtatem detrectauit.71.1.209.
Caligula, & Neronis effuſiones.15.2.22.
Capitales cauſæ iure a ſummo magiſtratu auocata.52. 58.
Capitulorum regni leges vide leges.
Capitulum 118.& 204. Regis Caroli, & Regis Philippi.18.declarantur. 41.verſ. at ſi quis. 62.
Capitula regni, an ſtatum Eccleſiaſticum ligent.2.478.
Cap.fin. de off. Archid.declaratur iuxta ſenſum literale.c.2.6. 350.
Cap.ſi aliquem an repræſentationem neget, & de Capit. Caroli, & Philippi.41.4.59.

Capta

ex hoſtibus capientium fiunt 53.poſt.nu.2. 78.
ab hoſtibus ciuibus cõmunicentur.3.2. 285.
Caput in membra dominatur.24.poſt nu.5. 144.
Captiui cuius ſint. 59.ſub.n. 4. 86.

Carcer

quale, vide cuſtodia.
pluries in hebdomada viſitandus. 68.1. 98.
Carcerarij, vide carceri.
horrida manſio. 21.1.28.
Non ad pœnam, ſed ad cuſtodiam conſtitutus. 21.2.28.
Carceri præpoſiti ne in cuſtodia excedant. 63.1. 92.
Cardinalis Columna eminentiſſ. laudatur. 24.verſ.quæ differentia in f.149.
Carmina in funus Marchionis Tariſenſis.94 7.247.
Carolus Magnus laudatur.24. verſ.poſt orbem.145.

Caſtellani

Carcerarijne in cuſtodia excedãt.63. 1.92.
armorum Capitanei ne ſint, 40. 538.

Caſtra

eorum conceſſio ad cuſtodiam an feudalis. 59.1.195.
eum conceſſione an conceſſa cenſeantur iuriſdictio, & vtrumq; imperium.67. verſ. fin.206.
Caſtrorum ſeruientes foro militari quando gaudeant.67.ſub n.3. 96.
Caſtrum omnia in regno Siciliæ quaternata 53.col.2.78.

Caſus

legis dubius à caſu in ſimili claro aperitur. contr.14.2.460.

quod efficit ferendum. 44. 15. 64.
Caſtellani reos benigne recipiant. 64. 1. 92.
Catalani delictorum veniam a Rege noſtro obtinere quando poſſint gloſ. 21. 495.
Catinenſis buſſulo Capitulum. 47. *poſt finem* 68.

Catinenſes

puberes in albo conſcripti. 96. 2. 250.
milites comitibus quandoque non cedunt. 96 3. 251.
Catapani ſiue ædiles cui ſubſint. 13. 4. 129.
Catinæ nobiles ſolum ad publica admittuntur munera. 8. *col.* 1. 123.
Catinẽſis à Rege ſemel Iudex M.C. creatus nobilis dicitur, & in albo deſcribendus. 96. *poſt nu.* 4. 251.

Cauſa Cauſæ

non dies actus attenditur 61. 10. 600.
ciuilis ne auocetur, vide Baro.
ſpiritualis incidentia quis cognoſcat. 7. 4. 296.
ſiculorum non poſſunt a Regno extrahi. C. 4. 56. 398.
diuitum cur a iudice, & quando dilatantur, verſ. demas deſte 257.
palatina quomodo baronibus mandanda. 9. 2. 324.

Cenſuræ

earum relaxatio effectus eſt ſpiritualis iuriſdictionis, cap. 4 24. 388.
in Bulla Cænæ contentæ, an procedãt contra eum, qui iure vtitur. contr. 13. 9. 457.
vti contra quos inquiſitores poſſint, quid pro eorum temporali iuriſdictione tuenda vbi per M.R.C. vnio offeratur gratia diſcutienda competentia. 12. *gl.* 488. 21. 499.
quibus cõcurrentibus ferri poſſint. cõtr. 13. 6. *& poſt n.* 8. 45.
earum vſus non eſt permiſſus in exercitio iuriſdictionis temporalis cap. 4. 28. 389.
earum vſus pro tuitione temporalium ſucceſſit loco vis manualis. cap. 4. 26. 389.
relaxatio non eſt permiſſa laicis ſine Papali delegatione cap. 4. 25. 389.
vſus eſt ſubſidiarius ex diſpoſitione Concilij. cap. 4. 27. 389.
in exercitio temporalis iuriſdictionis lata reuocatio quare debeat ad Tribunal Eccleſiaſticum legati deuolui, & non ad ordinarios, vel ſuperiores Inquiſitorum, & minus ad ipſoſmet. 4. 481.
Cæſaris, quod eſt Cæſari, & quod eſt Dei Deo. 24. *verſ. quod non immutatum.* 149
C. Cæſaris, aliorumue in humanis ferendis conſtantia. 94. 4. 246.
Ceſſiones in potentiores non tenere. cap. 10. *gl.* 42. 506.
Ceſſionarius non vtitur ſuo priuilegio pro iure ceſſo, nec perſonale priuilegium cedentis, in eum tranſit. contr. 7. 7. 441.
Chari ita amandi, vt qui amitti debeant. 94. 2. 246.
Chirugici in officio delinquentes foro quando priuentur. gloſſ. 7. 494.

Chriſtiani

eis olim prohibitum fuit magiſtratũ gerere inter infideles col. 2. *vbi ratio* . 02.
eis olim prohibitum ſub infidelibus Principibus militare ibid. 402.
an accuſare poſſint. 100. 3. 278.
omnibus ſociabiles 42. 3. 140.
Chriſtofori Salazarij mordones animi ornatum. 3. 4. 243.

Citatio

illam Regis iuſſus non tollat. 4. 15. 288.
in partibus Inquiſitores committunt. Cap. 1. 14. 345.
in notorijs, ac indubitatis omiſſa. 5. 3. 20.
Ciuitatis ius Prouincialibus donetur. 22. 3. 140.
Ciuilis Iudex crimina cognoſcit quæ in ciuile iudicium incidunt. 7. 3. 296.

Ciuitates

liberæ Principi fœderis ſubditæ. 44. 4. 546.
terræ, & loca quæ eſſe debebant in perpetuũ de regio demanio. 309.

Clauſula

cumque vobis gratioſe donamus) quid oportetur. 59. 100. 595.
(pro quibus intereſt) quid operetur. 59. 60.
iuris francorum primogenituram importat. 41. *verſ. argumento non eſſe.* 61.
iuris Frãcorum repreſentationem nõ ſuffert. 41. *verſ. ceterum.* 60.
reuocandi in concordatis adiecta arguit omnem

nem iuriſdictionem eſſe Regie reſeruantis. Cap. 4. 17. 386.
ſtatim niſi in cauſi magni põderis moderari a Principe ſolet. 11. in fine. 127.
iuris francorum virtualiter maioris natu vocationem continet. 41. verſ. ad vltimam. 61.
ſe haga, y ſe entienda por el tiempo, que fuere mi voluntad, y de los Reyes mis ſucceſſores, adiecta in concordatis, aliiſue reſcriptis quarè apponatur, & quid operetur. poſt n. 14. gloſ. 11. 490.
(y no otros algunos) quid operetur, gloſſ. 25. 497.
omnes alios, quos comprahendat, gloſſ. 25. 497.
eaq; gratioſè donamus quid operetur. 59. 22 588.
liberamus, & quittamus vos dictos cõiuges, & veſtrum quemlibet veſtrumq; & cuiuslibet veſtrum ſucceſſores, &c. quid operetur. ibid. 59. 51. 592.
pleno iure quid operetur, ibid. 59. 29. 589.
perpetuitatem ſapientis, imo expreſſum pactum non derogat natura precarij. Cap. 4. 53.

Clementia

hoſtium animos deuincit. 3. 14. 288.

Clerici

falſum in ponderibus admittentes. 71. poſt nu. 4. 102.
per mutationem ſtatus dicuntur mutaſſe originem, ac domicilium, ne ſecularis iudex ſit quoquomodo competens, contr. 3. 13. 426.
exemptio quo ad crimina, ac ciuilia negotia, & quæ temporalia ſunt de iure humano proceſſit, quo ad cætera de iure diuino. c. 2. 44. cum plur. ſeq. 361.
negotiatores quid patiantur, 105. 4. 276.
communia pondera, ac menſuras ſeruent. 105. 2. 275.
res extra prouinciam ne exportent. 42. 4. 540.
compromittere, ac tranſigere an teneantur. 16. 1. 133.
Principum officia exercentes, an coram ſecularibus magiſtratibus rationem reddant. 50. ſub n. 3. 74.
perſona etiam ſi feudum detineret nonniſi ſuo iudici ſubiaceret. 24. verſ. ad vltimum. 149.
arma vetita auferantur. 98. 2. 260.
animalia comprehenduntur ſub ſtatuto laicorum. 35. ante finem. 50.
clericorum coloni, vide coloni.
in ordinarij preiudicium Romæ an euocetur. 7. 6. 298.
pro ſolutione gabellæ quando, & coram quo ſit cogendus. 75. ſub. 3. 107.
non debet remitti in certis caſibus ſuo iudici, ſed libere dimitti, contr. 11. 1. 453.
ſtatum mutat. 7. 11. 299.

Clerus

mutuat annonæ cauſa. 14. 5. 21.
Coactus qui dicatur, vide inferior.
Coadiutor Epiſcopo in Sicilia nunquam datus. 87. 3. 230.
Correctio delegati ad delegantem ſpectat, excluſo etiam ordinario, contr. 14. 17. 465.

Cognati

lineam qualitatis non conſtituunt. 53. 26. 568.
in maritum lineæ contenti. 53. 27. 568.
poſt agnatos. 53. 11. 565.
Cogitationis pæna, vide pœna.
Cognitione conceſſa, & coactio quoq; tribuitur. 75. 3. 106.

Cognatus

proximior vincit agnatum remotiorem, ſed non mater ipſius. 53. 38. 569.
perſonam matris exuit. 53. 39. 572.
Cohabitatio eſt quid facti, diuerſa à commẽſalitate, ideo vna per alteram non ſupletur. contr. 6. 3. & poſt n. 4. 434.
Collaterales ex primo deſcendentes ex linea dicuntur. 53. 28. 568.
Collegia erigi debent in ſtudio Siculo, vide Siculi.
Collecta contra Catinenſes peſſimè exacta. 51. 2. 187.

Coloni

clericorum quibus priuilegijs fruantur. 51. 1. 75.
ruſticique famuli non gaudent priuilegijs familiæ.

millia. cap. 2. 9. 351.

Color quæſitus iniuſtitiæ prohibetur per concordiam, non quæ vera eſt iuſtitia, vbi exempla in iure afferuntur de Macedonia no, donatione, vſura, ac violentia, contr. 15. 14. 470.

Comedi Hiſpani honeſtiores. 93. 5. 243.

Commenſales

viduarum officialium non gaudent foro, cap. 15. 509.

ſpeciali nota digna in generali conceſſione non veniunt. gl. 49. 509.

officialium qui eſſe debent, qui gaudeant foro, contr. 9. 17. 448.

tenentium officialium ſancti officij qui dicantur, vt foro gaudere poſſint, contr. 6. 1. 434.

hodie deſcendentes, ac aſcendentes ſunt non vero tranſuerſales, c. 16. gl. 51. 510.

non dantur vxoris, vide Vxor.

Inquiſitorum eorum officialium an gaudeăt foro. 16. 497.

Commentarienſes reos benigne recipiant. 64 1. 92.

Commercia

libera ſunto. 68. 1. 608.

ex ſolſitatibus abolita. 71. 2. 101.

exterorum fouenda. 16. 2.

inter prouinciales augendam. 42. 1. 539.

Commenſationum damna vitanto. 95. 1. 249.

Commiſſarij

executiui ſancti officij non gaudent foro. cap. 22. 512.

Cruciatæ iuriſdictione carent. 69. 2. 208.

Commiſſiones, ac delegationes ad delicta probanda excuſanda, 60. 1. 596.

Comitas pro amore conciliando. 1. 9.

Comitia, ſiue conuentus, vel parlamenta boni publici cauſſa inſtituti. 4. 1. 116.

Comitis Oliuarenſis magni aulici ſtudia 8. 4. 322.

Comitijs interceſſentes oneribus non grauantur. 7. 6. 14.

Compenſatione contra Principem, ſubditus vtitur. 59. 1. 86.

Competentia

debet formari in regno Siciliæ pro cauſis officialium, contr. 1. 19. 414.

formatur pro remiſſione officialis, cap. 4. 60. 399.

in regnis Caſtellæ deciditur ex vtriuſque iudicis probationibus. contr. 3. 9. 425.

quo pacto apud Siculos terminatur. n. 26. gl. 31. 500. & gloſ. 61. & 62. 515.

in Regno Siciliæ expeditur per acta facta coram ordinario iudice, & forma concordatorum contr. 3. 11. 426.

earum Tribunal ad quid inſtitutum temporibus his exord. 6. 344.

iuriſdictionales per quos iudices ſint diffiniendæ, & an delegati Regis, ſupremorumq; Inquiſitionis, Italiæq; ſenatum vices ſubſtineant. 13. gloſſ. 10. 489. & gloſ. 31. 500. gloſ. 61. & 62. 515.

formari denegata in Regno maioricarum Regens poteſt decernere eſſe ei locum, quo caſu cenſuræ non poſſunt ferri, & omnia ſuperſedentur, contr. 4. 2. 430.

Compromittere, ac tranſigere, & clerici debent. 16. 1. 133.

Communia natura iure nemini neganda. 25. 1. 252.

Concedens conceſſio.

vel donans poſſunt legem dicere eorum liberalitati beneuiſam, contr. 3. 17. 428.

delegatæ iuriſdictionis quatenus ordinariæ præiudicat eſt odioſa. c. 2. 17. 353.

Principij dominium illicò transfert. 69. 1. 612.

facta non ſubdito quare reuocari nequeat. cap. 4. 52. 397.

generalis non includit ea quæ ſpeciali nota digna ſunt, vide Speciali.

in feudum alienatio dicitur. 2. 7. 312.

iuriſdictionis Regiæ licet eum repræſentent, non tamen æqualitatem prætendunt, ſed ſe habent vti ſubditi. contr. 34. 13. 464.

verba attendenda pro actionum exercitio. 59. 40. 590.

negans conceſſionem illa indignus efficitur. cap. 4. 51. 396.

Concilia generalia frequentius inſtituantur. 4. 7. 118.

Concordata

quo ad ſubſtantiam poſſunt per Regem derogari

rogari ſine aliquo Inquiſitionis Senatus interuentu.contr.8.6.444.
non excludunt remedium per exceſſum.contr.15.9.470.
quod ſint fauorabilia multis argumētis probatur.contr.6.16.437.

Concordia
ſubditorum promouenda.23.5.30.
concordia ſuadenda.56.1.82.
loca, quæ de officialibus loquuntur notentur, cap.4.67.401.
an ſit odioſa, vel fauorabilis, contr.6.14. & 16.437.

Concordiæ
fructus.1.2.2.
illis, & priuilegijs nemo proparte vti poteſt. c.3.39.374.
Conditio dominium non impedit, vbi translatio ſequitur.59.26.588.
Confeſſionis vaſſalli quādo ſtandum 43.13. 543.
Confiſcatio in bonis per nocuum poſſeſſ. 56. 1.578.

Confirmatio
priuilegijs de cuius tenore non conſtat nullius eſt effectus.Cap.4.4.382.
conceſſionis non dicitur noua diſpoſitio regulariter.contr.8.5.443.
Confirmationes ſuperflua.57.2.83.
Coniugia inter eos, qui primo gradu etiam affinitatis ſibi contingunt iure diuino vetita.58.3.580.

Conqueſtus
præſcriptionis effectum impedit, quoties non poteſt aliud remedium applicari. cap. 3. 44.375.
quilibet ſuper exceſſu ſufficit, abſque quo ſpecifice aliquod remedium appellatorium petatur.contr.15.10.470.
Conſanguinei cæteris præferendi.39.2.172.
Conſcius rem ſuam ab altero poſſideri dare videtur.61.2.599.
Conſenſio animorum, vide animorum.
Conſenſus Pontificis ſiue Paulina an adſuerit, vel ne latei Iudicijs ſi valida tamen fuerit Eccleſiaſtici eſt.7.ſub n.4.297.
Conſeruatoris recognitio eſt de forma, 69.2. 612.

Conſiliarij conſilium.
recte ſe abſcondant ne prauo conſilio interueniant.32.9.533.
Reges opus habent, & pluribus.24.1.509 pars Principis 20.4.340.
præſtans non incurrit cenſuras, quia conſiliū non obligat.contr.13.10.& 11.458.
apud Siculos præualeat.43.3.175.
Conſtantiæ encomia, a Regibus colenda. 22.1.517.
Conſtantini Imperatoris lex memoratur 61. 3.90.

Conſtitum
in contractu nullo.30.4.4.
eius uis quæ ſit.30.3.40.

Conſuetudo
æquiparatur priuilegio, c.3.3. vide n.14.3. 365.
an legi preponatur.37.3.537.
Conſulens peſſime Regi punitur 32.7.532.
Conſultatio pro ſecunda iuſſione expectanda vtilis.32.8.532.
Conſultoribus Sancti officij licet conſiliarijs medietas ſportularum tribuitur.6. in fine 320.

Contractus
reuocetur ſi natura rei id ſuadet.104.4.272.
Camera Apoſtolica normam per Hyſpanos, ac Siculos iudices exequuntur.7.18.301.
prioribus effectus attendendus.59.69.594.
iudicari debet ſecundum naturam illius, eius effectus poſitus eſt.59 70.594.
emptionis quando renouatus cenſeatur, ac à veteri receſſum,cap.3.35.374.
effectus in quo conſiſtant.59.68.593.
ne ab inuito extorqueatur.28.2.36.

Contrahens Contrahentes
per procuratorem foro contractus ſubijcitur. 7.17.300.
cum barone in eius territorio forum ratione contractus non ſortitur. 97. ſub num. 3. 253.
eius loci, quo contraxit forum ſortitur.7.16. 300.
Romæ, ibi etiam abſentes conueniuntur. 7. 14.300.
Contrahendi nulla neceſſitas inducatur.14. 1.20.

Continentia cauſa ne diuidatur iuriſdictioni exemptorum, derogatur facilius, quando exemptio non eſt ratione clericatus, controu. 2.3. 420.

Controuerſiæ iuriſdictionales bella ciuilia ſunt ſedanda prout in Regnis Hyſpaniarum. 3. 480.

Contentiuæ, ac effectiua linea 53. 29. 568.

Conuentio Principis bona fidei. 2. 4.

Conuerſare cum probis viris. 77. 1.217.

Conuerſatio

malorum vitanda 102.2. 269.

contemptum, raritas admirationem parit. 5. 3. 317.

Conuerſorum nomen, ac genus nulli prouinciæ manet. 73. 7. 212.

Correus, fideiuſſor, vel poſſeſſor ſoluendo partim extinguit partimq; ſibi actiones quarit. 59.56. 592.

Corporis maieſtas venerationis cauſa, vide barbari.

Corpus reipublicæ totum curandum eſt. 44. 2. 545.

Creatio officialium

creare Barulum poteſt iuriſdictionem habens 67. *in fine* 206.

ſancti Officij ad quem ſpectat, verſ. aſſi delos 487.

Creditum dominiumq; in vna eademq; perſona conſiſtere an poſſit. 59.95. 595.

Creditorum concurſus coram ordinario iudice debet expediri, & non diuidi continentia, gl. 46. 508.

Crimina

læſæ Maieſt. Principi deferenda, & quare. 25. 1. 33.

quæ incidunt in ciuile iudicium, idem cognoſcit. 7. 3. 296.

officialium ſemel inquirantur. 32.2. 44.

Criminatores audio, ſed non ſtatim credito. 24.3. 32.

Criminis atrocioris reus conſtito ſemiplene de delicto in carceres debet detrudi per ritum regni. contr. 1. 21. 415.

Cruciata

eius Commiſſarius virtute iuriſdictionis eccleſiæ, & ſecularis quam coniunctim in ſe habet procedit contra laicos ſine brachij ſecularis inuocatione, verſ. hinc rurſus. 405.

eius commiſſarius iuriſdictione caret. 69. 2. 208.

Culpa nemo expers 32.1.44.

Cumiæ in cap. ſi aliquem verbo mortis ex n. 14. *ſuiſq; rationibus remiſſiue respondetur.* 35. *verſ. eſt autem* 16.

Cunctationem non ſemper amplectito. 48. 3. 69.

Curas quandoque intermittunto. 35.9.49.

Curiales qui, & cuius fori. 26.6.35.

Cuſtodes

in regno mittere qui poſſunt, & contra quos. 64. 1. 93.

ſumptibus eorum qui in vinculis ſunt an apponi poſſint. 64. *ſub nu.* 1. 92.

Cuſtodia formam tui dicens arbitretur. 89. 1. 234.

Cuſtos animalium quando damnum emendare teneatur 37. 2. 53.

D

Damna

PRopria perferas ne reipublica officiatur 5.31.526.

non leuia quæ ex Regum abſentia ſubditis contingunt. 10.6. 17.

hoſtiliter paſſa an ſarciri poſſint. 3.10.287.

Damnatus

ad carceres, vt ad pœnam. 89.2. 234.

Damnum

ex alterius facto nemo ſentiat. 18. 11.337.

datum ab animalibus clericorum coram iudice laico iudicandum. 35. *ante finem n.* 50.

is qui cauſam non abſtulit reſarcit. 25. 2. 521.

in naufragijs pro rata cedat. 31.6.43.

eius emendatio quando contra dominum, & quando contra cuſtodem animalium ad per tot. 53.

Deciſio legis in vno caſu confert in alio, in quo eadē ratio concurrit. contr. 5.6. 432.

Debitores

Regij Patrimonij, qui cū eo contraxere an exclu-

excludantur a foro, quid ſi fiſcus ſui debitoris nomina cogatur exigere, vel ei fuerit ex neceſſitate ceſſa 10. *gl.* 19. 494.
Regia Curia, ac vniuerſitatum non gaudent foro ſancti Officij contr. 12. 1. 454.
Regia Curia, vel vniuerſitatis foro ſancti officij; an gaudeant? nu. 6. 487. *quid proſtandis regijs aliaue gabella. ın* 495.
Ac inquilini alteri ſoluendo vero domino, ac creditori non praiudicant. c. 3. 52. 378.
Declarare eius eſt, qui conceſſit. c. 4. 15. 380

Decima

ac tributum pro officijs non penditur. 36. 33. 167.
ſicuti ex venditione feudi debetur, ita, ex venditione partis ipſius exigitur. 59. 2. 686.
Deciſiones ſenatuum modernorum an legis vim habeant. contr. 14. 3. 461.

Decocti

eis adminiſtratio praſciſſa cenſetur. 30. *poſt num.* 5. 141.
omne quod poſt decoctionem faciunt nullum eſt. 30. *poſt n.* 5. 141.
Decretum iuris, vide ius.

Deus Opt. Max.

in homines, ac res eorum pleniſſimum dominij ius habet. 50. 3. 553.
ei initia omnium tribuenda 3. 17. 8.
ſuplicij tarditatem grauitate compenſat. 62. 2. 91.
vltra quartam generationem non punit, 73. 3. 6. 212.

Defenſio

nulli a Rege noſtro negata. 54. 572.
in grauioribus culpis latiſſima pateat. 5. 1. 119.

Defenſione

naturali aduerſus ſummi ordinis viros uti an liceat. 24. *verſ. item regibus* 145.

Delatores

facile ne credas 63. 1. 199.
ac criminatores cu ſale adhibeto. 24. 2. 31.

Delegatio Delegati

Inquiſitorum eſt pleniſſima circa fidei cauſas eum annexis. c. 1. 12. 345.
eius natura eſt, vt habeat ſua media, per qua poſſit fini perduci. c. 4. 39. 393.
miſſi per Inquiſitores pro tẽporalibus cauſis aſſimilãtur illis M. C. contr. 14. 18. 465
mandatum egredientes iuriſdictionem, habentur, ac ſi extra territorium ius dicerent. contr. 15. 4. 469.
quique eccleſiaſtici brachium ſecularis Iudicis petunt, ac fortius Inquiſitores. c. 1. 13. 345.
Apoſtolici exequſentur in regno Sicilia. 87. 4. 230.
ſubſunt deleganti, & de eorum iuriſdictione eſſe debent. 50. *ſub n.* 9. 94.
Delicta Remp. deſtruunt. 7. 4. 121.
principis preſentis cõmodis cedant. 35. 1. 48.

Delicta

enormia, vide enormia.
grauia ſtatim punienda. 106. 6. 279.
curialium extra curiam commiſſa quis cognoſcat remiſſiue. 4 *ſub n.* 1. 315.
in vijs, ac littore à ſupremo magiſtratu plectantur. 68. 9. 610.
eorum materia excluſiua eſt exercitij iuriſdictionis, ac officij. c. 2. 30. 357.
eorum frequẽtia pœnam auget. 106. 7. 279.
nemine debet proficuum eſſe. cap. 2. 31. 357.
in omittendo an leuius. 45. 5. 178.
in omittendo an leuius omiſſione 45. 5. 179.
mulctari quando poſſit. 56. 82.
omiſſionis an priuet officialem indultu generali 45. *ſub n.* 5. 179.
omiſſionis an priuet aliquem foro. 45. 5. 178.
ex quibus circumſtantijs fiat grauius? contr. 1. 22. 416.

Delinquens

ſortitur delicti forum. 7. 20. 301.
vbi reſidet Princeps an foro ſancti officij priuandus veniat, quid ſi in caſalibus ſiue ſuburbijs deliquerit, vel ſacrum iudiciorum forum, pratoriumue violauerit. gloſ. 16. 493.
in terra baronis forum ratione delicti non ſortitur. 97. *ſub n.* 3. 253.
coram officialibus pro tribunali ſedentibus foro ſancti Officij an priuetur nu. 5. *ratio gl.* 16. 492.
ipſe ſe foro priuat gl. 39. 505.
Demeritis dare prodigalitas eſt. 15. 3. 22

Demanialis rei emptor, *vide* emptor.

Depoſitarij.

an pereeptores pecuniam reddant. 72. 1. 103

eis omnis delatio etiam 15. *dierum negatur.* 72. *in fine* 104.

Deputationes Deputati

Baronum ſpeciales remouendi 70. 3. 100.

facultas in transferēda poſſeſſione. 30. 5. 40.

nomen vſus, ac finis explicantur, controuerſ. 2. 1. 419.

Sicula qua fiat, & quo pacto ad M. C. priuatiuè cognitio ſpectat n. 13. *gl.* 45. *& ſeq.* 508

Deſcendentium appellatione fœmina quando veniant. 45. *poſt n.* 20. 65.

Deſcriptio

pro cenſu petendo ne temere reſcindatur. 8. 4. 303.

ac ſelectiō militum viuendi libertate non promoueatur. 67. 2. 46.

Detractio quæ diſcordias generat nociua. 24 1. 31.

Dictiones liberè potēter irreuocabiliter, quid operentur. 59. 29. 2. 589.

*D. Didaci R*agni *laudes* 26. 522.

Diffidentibus, ac exteris beneficia ne largito. 70. 5. 618.

Dignitas Eccleſiaſtica non eſt ſeparabilis a temporali ei annexa, quoad extraiudicialem modum procedendi. contr. 15. 6. 469.

Diſciplina domeſtica Regis Hiſpanici. 8. 3. 322.

Diſparitas perſonarum, ac rerum impedit, quin priuilegia ad alios trahantur. c. 2. 36. *& n.* 61. 358.

Diſpenſatio inter coniunctos gratioſa 88. *ante finem.* 234.

Diſpoſitio

ac diſponendi libertas inter ſubditos, bono publico non officit. 41. 14. 64.

pactionalis ſiuè iudicialis ſit liberalitatem in rē directā quādo ſignificet. 59. 52. 592

ſimplex ad conditionalem intellectum redu ci non debet 59. 37. 590.

Directus Dominus perpetuo vaſſallos reuocat. 76. *in fine.* 108.

Diuinatores

nouitatum cauſſa. 85. 2. 225.

è principatu eiciunto. 85. 1. 225.

Diuiſione feudi ſeruitium minui. 54. 1. 190

Diuitiæ ſubditorum augendæ 9. 4. 16.

Diuitias ex nauigationibus ne concupiſcito. 31. 4. 42.

Doctor

nemo niſi doctus. 91. 1. 236.

indiſtinctè loquēs eſt intelligēdus iuxta decretales, & leges, quas allegat. c. 2 12. 352

Dolorem iuſtū temperare difficile. 24. 4. 32.

Dolus nauarchi an excuſet aſſecuratores. 31. 7. 43.

Domeſtici

illis moderatè donetur. 43. 1. 174.

Principis merito debent aliqua fori exemptione gaudere. cap. 2. 41. 359.

Inquiſitorum, ac officialium quo foro gaudeant. contr. 7 1. 439.

Dominia

in Regno a Rege originem ſumpſere. 53. *col.* 2. 80.

apud Siculos, aut feudalia, aut demanialia, aut conceſſa. 53. *col.* 2. 80.

eorum exercitium per deputationem an impeditum cenſeatur. 30. *poſt n.* 5. 41.

ſoli an differat ab erba depaſtu. 35. *verſ. ſed an.* 50.

rei furatæ. 55. 1. 81.

ſupremum Regi reſeruatum. 53. *&* 16. *in fine.* 80. 83.

Domini

famulorum ſerui. 20. 7. 340.

rei ad tempus 61. 7. 600.

non dicūtur cui retentio cōpetit. 59. 96. 595.

animalium damnum dantium, quando teneantur 37. 1. 2. 52.

veri dicuntur, qui rem poſſident licet auocationi ſubſit. 59. 25. 588.

feudi de Vaſſallis fide rectè ſibi caueat. 70. 8. 619.

obediātur in his, quæ Deo non contradicunt. 83. 1. 223.

occaſione ſerui a proprio foro auelli an poſſint gl. 25. 497.

nomen, ac Principis non idem 71. 2. 209.

Domus plana natura. 3. 1. 314.

Donata Donatio

preſuſè reformentur. 1. 7. 4.

Eccleſia ingratitudine Prælati non reuocantur, ſecus Prælato. c. 4. 31. 391.

latiſſimè in donanē interpretatur. 3. 1. 114

quan-

quando in liberationem conuertatur & ubi exempla.59.21.588.
inter virum, & vxorem circa impenſas in re dotali factas an prohibita quoque ſit 59.42.590.
voluntas ex quibus colligitur.59.11.587.
Dotator ſi cum dotāda Pontificis venia nubat. 58.1.580.

Dos

qui reſtituere dotē ſe aſtringit qui matrimonio conſenſit.5.4. 292.
eius reſtitutio conſtante matrimonio ob commertium maritimum.31 8. 44.
dotis nomine illa, quæ a parente dantur veniunt. 99.8.264.

Duces

aliquando pro quæſtu imperium habent. 5.18 319.
illorum ſtatus aſſiduus inter milites. 5. 4. 318.
Ducis electio pluries regni pernicies. 5. 10. 319.
Dux Alcalanus laudatur. 44. ſub num. 4. 176.

E

E*A quæ æquè ſe habent ad damnum, & ad lucrum in conſideratione non habentur.59.91.595.*

Eccleſia Eccleſiæ

perpetuo viuit.35. in fine. 167.
quando laicos inuitis Principibus poſſit ſubijcere iudicibus Eccleſiaſticis.col.1. 402.
decernit quod ſerui ſeparentur a Iudæorum poteſtate, & pretio redimantur propter periculum fidei.ibid. 402.
pro feudis iure feudorum ſubijcitur 99. 11. 265.
eius tutelā Regibus cōmendatur.4.21.9.
ac Eccleſiaſtici à feudis arceantur. 35. 28. 166.
Sicula de patronatu Regum.87.1. 299.
tributum ſatrum efficitur.26.1. 152.

Eccleſiaſtici

indigentibus indulgere quando teneantur.1. in fine.12.
pro temporali iuriſdictione qua ratione cenſuris non vtantur. cap. 4. 37. & late per plures ſeq. 392.
ne nimium diſtentur modus adhibeatur. 4. 4. 117.
ſuperioribus Eccleſiaſticis, reuerētia per laicos magiſtratus exhibenda eſt. exord. 2. 341.
iudices de ſua ſpirituali, vel eccleſiaſtica cognoſcere iuriſdictione,c.4.14. 386.

Educatio

pupillorum arbitrio iudicis an remittenda. 9. ſub nu. 4. 124.
vide Iudex, vide pupillus.
nobilium puerorum. 11.4. 326.

Electio

Ducis, vide Dux.
Principatui incommoda. 19.2. 26.

Emptor

cenſus tributum ſoluat.36. 30. 167.
demanialis rei percipit id quod antea Rex percipiebat. 53.1. 189.

Enormia

ac atrocia delicta quæ dicantur,c. 4.62. re[illegible] miſſiud. 400.

Epiſcopi

mandata Regia ſpernentes ſequeſtrationem bonorum ad rectitudinem feſtinare an cogantur,24. verſ. quæ differētia 149. verſ. dubium. 151.
Siculi pacis turbatores ante Concilium Tridentinum coram ſacro Concilio cauſam dixere.24. verſ. poſt arbem.145.
qui ad Economicam Regibus ſubſunt. 24. col. 2. in fine. 145. contra verſ. reſpōdent. 147.
ad parlamentum vocati ſi non veniunt an mulctari poſſint. 4. in fin. 118. & 24. 5. 141.
Regis iuriſdictionem non turbent iuxta Regis reſcriptum.49.3.192.
ab omni Caroli poteſtate exempti. 24. verſ. ſecundo obſtatum. 147.
quæ iuramento Regibus promittant. 24. verſ. demum. 14. 146.
exemptio, vide exemptio.
Inquiſitores, ſac. rateis. Prælati regulariter non poſſunt vti miniſtris laicis. cap. 2. 26. 356.

Regibus obedire quando teneantur pro, & contra 24. verſ. demum, & verſ. Hae pro 146.
Regibus æquiparantur, & proponuntur. 24. verſ. primo propter. 147.
eis in temporalibus, & prophanis ad Regia Tribunalia appellatur. 24. verſ. demum. 145.
ab Epiſcopis ad Reges quo ad conceſſa appellatur. 50. 2. 186.
Epiſcoporum exceſſus quibus reſeruati 24. verſ. item Regibus 145. & verſ. ſeq. fol. 146. & ſeq.
Epiſcopos a ſuis Diœceſibus ſeparantes, vel gnitſq; a ſuis expellentes in bullam Cœnæ incidunt. 24. verſ. quamobrem. 147.
Ad Epiſcopos quare appellabatur. 24. verſ. quod non. 149.

Epiſcopus

tumultuarum ob exturbentiam banditorum a manu ſatellitum qua pœna puniendi ſunt a Sum. Pontifice. 24. verſ. Theodoſius. 150.
Comes non utitur officiarijs Eccleſiaſticis. 50. 3. 74.
Epiſtola Authoris ad Regem. 254.
Epularum moderatio, vide moderatio.

Exitus

prati locata an veniant omnes prati fructus. 36. ante finem. 52.

Euictio

feudi qualis. 37. 36. 168.
quando debeatur a fiſco. 34. ſub. nu. 5. 47.
emptori ſcienti rem fideicommiſſo ſubiectam, vel feudalem an debeatur. 37. 36. 168.
fideicommiſſi venditi, ac item feudi. 37. 37. 168.
de re prohibita vendi, vel de impoſſibili. 25. 2. 216.

Exactores

nil preter iuſtos redditus preſtare cogantur. 17. 2. 34.

Excedens Exceſſus

habetur pro iniquis, & ideo debent omnia ad ſuum ſtatum reponi per ſuperiorem, contr. 15. 3. 468.
in priuilegijs renuntiando 27. 2. 34.
numero dictorum ſiue exequutorum reparantur. 4. 3. 117.

officialium ordinariorum, ſiue delegatorum cognoſcit Princeps. contr. 14. 19. 466.
poteſt de facto reſiſti contr. 15. 5. 469.

Exceptio

firmat regulam in non exceptis. contr. 6. 5. 435.
ceſſionis in potentiorem facta admittitur in prima inſtantia. gl. 42. 506.

Excommunicati

debet eſſe pro certa culpa in certas perſonas gl. 54. 511. recenſura vbi reliqua.

Executores

meri exequendo non peccant, ideo cenſuras non incurrunt, contr. 13. 7. & poſt num. 9. 457.

Executio

itaque militari in iuriſdictione Eccleſiaſtica exercenda eſt vetita ſine brachij imploratione præter cauſas fidei. contr. 14. 20. 466.

Exemptio Exempti

Epiſcopi a ſuo metropolitano. 87. 2. 229.
Exempti vexque Laicorum iudiciorum tenentur 60. 2. 596.
Exempti quibus pragmaticis ligentur. contr. 6. 12. 437

Exequatores

eorum ſine neleueratoris exceſſus reparantur, exceſſus

Exercitus

conciſus rege mittitur. 5. 513. 18.
ex diuerſis nationibus conſtet. 529. 319.
ne inſoleſcat, ſeuere ſemel plectatur. 26. 5. 350.

Exilium

quod ad pœnam. 26. 3. 352.
pœna cum ſit, debet iudici per habentem poteſtatem. 13. 14. 431.

Eximentia

rei è manibus ſiue curiæ ſæcularis officij cognoſcitur per iudicem Regium gl. 14. 491. & gl. 32. & 33. 502.
non committitur, ſi exempti non ſint clerici nec habeant figuram contr. 14. 430. directè tangit perſonam, ſiue auctoritatem Regiam, & ideo grauiſsimum dicitur delictum, contr. 1. 6. 410.

delictum in concordatis non videtur expreſſum in reſeruatis caſibus.contr.1.1.409.
commiſſa per familiarem inquiſitorum.vel Admiratus cognoſcitur pen.M.C.ſed eius ſuperiorum contr.1.5.ſed vide n.23.410.
ac reſiſtentia qualificata delictum eſt exceptum in concordatis Regnorum Caſtellæ,& legionis contr.1.10.411.

Expenſæ

litium moderandæ.11.1.126.
extra conditionem quales 36.34.167.
ac vexationes ſubditorum ſunt auertendæ, ordinarij.8.16.428.
ac dictæ pro verificatione delicti factæ a quo numeris, & vnde ſunt quādo remiſſio ad aliquod forum noſcitur.contr.16.5.474.

Exploratores

ne temere credant.55.3.192.
in principatu neceſſarij 55.1.192.

Experientia

hominum ingenia probari.34.27.165.

Exoptant

omnibus vitiis etiam exemptis.42.4.540.
exportoria regalia eſſe.13.10.329.

Exteri

a regno an poſſint officia exercere in hæreticis terris.50.ante finem.74.

Extenſio

in fauorabilibus an facienda de caſu ad caſum in odium tertij.c.2.n.13.& 16.352

Exteri

eorum commercia fouenda.16.2.23.

Extinctio

perpetua, vel ad tempus, ex quibus demonſtretur remiſſiue.30.73.594.

Exules

amicorum non admittito.17.1.332.

F

Facultas

Conferendi beneficia ordinario ſpectantia odioſa.c.2.18.353.
venia delicti concedenda non venit in conceſſione meri,& mixti Imperij.gloſ.21.495.

Factum

Principis omnem inferiorem potentiam ſuperaſcendit contr.13.12.458.

Falſitas

Notarij ſiue in rei geſtæ mutatione, detractione,vel adiectione conſiſtat quare grauiſſime punienda quid ſi parti non fuerit nociua pro,& contra gl.17.ſ.493.ſed pro excluſione fori etiam ſi minime nocuerit ordinarius Regius cognoſcit ibid.
falſa moneta rei conſtituitur quo monetam ceream conſtituunt.cap.4.gl.36.ſ.503.& ſequ.
in moneta quo modo admictant,gloſ.36.594.
etiam pro proximi ſalute damnatur. 84. 2. 224.
damnati ob animo falſi ad honores ne reſtituantur.71.1. 101.
in ponderibus falſum committens foro ſancti officij an gaudeat.71.poſt n. 4.102.

Fauentes

ſpecie boni omnium peſſimi.77.1.108.

Fama

eiſ ac nomini conſulendum.73. 10. 213.

Familia

patris per filiam nupta mutat.46.21.66.

Familiares

ſancti officij indultu generali gaudere an poſſunt.gloſſ.21.495.
in frumentario negotio carnis, ac exportationum à Regijs miniſtris plectuntur,cap.25.514.
ſancti Officij an idem ſint cum cruce ſignatis,& quod eis fuerit de iure conceſſum.c.1.20.347.
in loco ad quem deſignati ſunt reſideāt, cap.14.gl.47.509.
pro delictis antea commiſſis an gaudeant foro 18.498 quod ſola informationum rubrica obſtendi ſufficit.gloſ.27.498.& gl.38.505.
Inquiſitionis in ciuilibus,& criminalibus fidei cauſas non concernentibus, Inquiſitoribus ſubijciuntur ex regia tantum conceſſione.ibid.403.
ſancti Officij, ne ſclopis breuioribus niſi in rem fidei uti poſſint.18.2.136.

fue-

debent matriculari in M.R.C. item, & domicilium habere in loco, pro quo in tales fuerunt recepti, gl. 22. 496.
ac miniſtri ſancti officij, ſi ſe prætendunt exemptos ab œconomica poteſtate doceãt de priuilegio contr. 13.14. 459.
laici Epiſcoporum, etiam attenta communi opinione non gaudent foro in atrocioribus. c. 2.19. 353.
quot Panormus aliæq; vrbes, Ciuitates, & terræ Regni Siciliæ habere poſſint. 13. 496.
ſancti officij pro delictis in omittendo in officio commiſſis an gaudeant foro. 45. 5.17.
arma ignis breuiora non apportent, vide arma.
familia ius, quod capilli vocant reſeruari poteſt. 46.22. 66.

Familia

Epiſcopi, ac Inquiſitorum, eiſdẽ debent gaudere priuilegijs quo ad fori exemptionem, ſiue ſit domeſtica, ſiue iudicialis. cap. 2. 1. 349.
Epiſcopi quæ ſit, & an eius iuriſdictioni ſubſit etiam laica. cap. 2. 3. & 19. 349.
per cognatorum ſucceſſionem deſtenditur. 53. 34. 570.
iudicialis, quos officiales vocant non gaudẽt exemptionibus conceſſis domeſticæ, nec foro, c. 2. 10. 351.
non habitans in loco, pro quo in talem fuerit receptus pro delicto dicto tẽpore commiſſo an gaudeat foro, quid ſi priori conceſſione deleta ſui domicilij familiaris effectus fuerit. gloſ. 27. 478.
ſancti officij pro quibus delictis excladitur à foro. 4. 486.
qui inſidioſe alterum cum ſclopo aggreditur priuatur foro licet eum non vulneretur, cap. 3. gl. 35. 503.
debet eſſe vicinus loci, pro quo eligitur ibiq; moram ducere continuam, vt gaudeat foro contr. 8. 1. 442.
in quibus cauſis ciuilibus, vel militis ſancti officij foro gaudere non poſſit. 5. gl. 487

Famuli

priuilegijs dominorum gaudere debent, contr. 7. 2. ſed vide nu. 4. 419.
continuique commenſales Inquiſitorũ eorũq; officialium actualiter ſeruientes an gaudeant for. 16 497.
Ciuitates in bellum contribuunt. 44. 3. 545.

Fœminæ

ad beneficium ſpe[...]is i admittuntur. 38. 6. 171.
in agnatio fideicommiſſa aliquando vocata. 53. 0. 564.
ſemel remota per maſculum non reddit ad ſua iura. 53. 18. 566.
comparatiue ad maſculos vocata prælata remotioribus videntur 45. 19 65.
nouo iure maribus æquata. 53. 1. 562.
proximiores regulariter cura iudicia admittenda. 53. 37. 572.
ſi contendant cum cognato. 53. 38. 572.
licet excluſa deficientibus maſculis an ſuccedant 45. poſt n. 20. 95.
fœminarum excluſio non præſumitur. 53. 7. 564. & 565. nũ 12.
flumen ſalſum apud Siculos quale. 52. 1. 288.
Ferdinandi Aſenij Ribera Alcalani Principis obitur annus. 94. 5. 246.
Ferdinandi Caſtellæ infantis inſigne facinus 39. 3. 56.
Ferdinandi Cutelli Grimaldi Elegia 94. 8. 348.

Feudatarij

num gaudeant foro ſancti Officij. 14. 496.
quid ſi baroniam retenta adminiſtratione, fructibuſque reſeruatis refutauerint, gloſ. 23. 496. vide barones.
concedenti non anteceſſori ſuccedunt. 23. 1. 518.

Feudales cauſæ

quando comprehendantur generali mandato ad lites datum. 37. in fine. 169.
per Inquiſitores omnino remittenda ordinarijs, quomodo, & quare. 7. 483.
quomodo ab Inquiſitoribus ſublata, cap. 20. gl. 55. 511.

Feuda

in eccleſias eccleſiaſticaſque perſonas non transferri poſſint quolibet alienationis titulo

tulo 35.28. 166.
hodie patrimonialia quo ad Regem. 37. 35. 168.
ſeculo an hereditaria effecta. 29. 1.17.
natura differăt à cæteris. 37. ſub n. 37. 169.
guardia, & Caſtaldia. 33. 20. 164
alia propria, alia impropria. 33. 8. 162.
informia qualem habuiſſe præſumãtur. 43. 5. 541.
refutati feudi effectus, vide refutatio.
ſucceſſor feudi, vide ſucceſſor.
multiplex diuiſio feudum 33. 7. 162.
rectum feudum quid ſit. 33. 13. 163.

Feudum

ſcripturam quando requirat. 53. col. 1. 80.
habitationis quale 33. 22. 164.
antiquum efficitur nouum, ſi in confirmatione aliquid addatur, vel minuatur, vel ſi poſſidens illud refutet. c. 3. 36. 374
hereditarium quale 33. 15. 163.
aduocatia quale 33. 21. 164.
ob perduellionatum à ſucceſſoribus amiſſum 49. 6. 554.
pacti, ac prouidentiæ. 33. 16. 263.
ligium 33. 18. 163.
regale ſine hominibus concedi poteſt. 33. 10. 162.
nouum paternum, & antiquum. 33. 12. 163.
in generali alienatione vaſſalli an cõtineatur, quid ſtante cap. volentes 37. ante finem. 168.
ſoldata. 34. 23. 164.
cenſendum ſicut cætera quæ in prouinciã, vel vt maior pars 43. 6. 542.
emptitium nobilitatem an tribuat 47. ſub nu. 2. 47.
mixtum 33. 17. 163.
improprium, & franchum 33. 19. 163.
regale, & non regale 33. 9. 162.

Fictiones

Fictionibus in claris locus non eſt. 59. 102. 595.

Fideles

an ſerui eſſe poſſunt. 70. 1. 208.
adhibe tibi in rebus occultis verſ. el terzero. 257.

Fides

Rempublicam tenet illa Reges dominantur. 2. 1. 113.
Fidei fracta pœnas Principes luent, 2. 5. 113.
Fidei ſeruandæ ſenſus, non verba curandã. 107. 3. 281.

Fideicommiſſa

Italica ab Hyſpanis in ratione conſeruandæ agnationis differunt. 53. 13. 565.
Fideicommiſſarius quantò minus poſſit grauandus eſt. 59. 93. 595.
Fideicommiſſum maſculinum ex marium multiplici vocatione. 53. 5. 563.

Fideiuſſio Fideiuſſor

præſtita pro vno creditore an alijs proſit. 30. poſt n. 5. 41.
vnius cauſa, quando pro alia teneatur. 15. 2. 131.
de iudicio ſiſti an teneatur alteri iudici conuentum exhibere. 15. 3. 132.
de repreſentãdo pro alia cauſa an teneatur. 15. 1. 131.
apud arbitrium, an teneatur in reductione ad bonum virum. 15. 3. 132.
debet moneri, vt reum exhibeat, nec ante reus cap. 15. 4. 132.
ac particeps principalium arrendatorũ non gaudet foro Sancti officij. contr. 12. 2. 455.
pro debitis R. C. vel vniuerſitatis foro ſancti officij, nec gaudet. n. 6. 487. gloſ. 20. 495.
publicanorum non gaudent foro. cap. 21. gloſ. 56. 511.

Fides

infidi violanda. 44. 3. 176.
conuictorum ſeruatio potius, quam alia quæque res vehementer rempublicam continet. verſ. demas. 257.

Filia

vltimi defuncti ſi cũ agnato contendat quid iuris? 53. 35. 570.
nupta patris familiam mutat 46. 21. 66.

Filiæ

Principibus vtiles filij porrò neceſſarij. 12. 2. 18.
paris ætatis viris iungantur filiæ. 12. 5. 18.

Filij

fa-

ſamiliat abſentes a domo patris quādo commenſalitatis priuilegio gaudeant. c. 16. 510.
quando patris delicta teneantur.50.2. 553.

Filijs

rebellium quandoque ſuccurſum.61.1.198.

Filius

eſt familiaris patris ubicunque degat extra caſtra, quia preſumitur expenſis patris viuere,contr.6. 2. 434.
offenſus an remiſſione a patre facta non obſtante poſſit offenſorem accuſare.106. in fin. 280.
quando gradum Patris ſubintrare poſſit. 41.verſ. Blaſcus item 60.

Fines

pacatorum cuſtodiendi.3.7. 286.

Fiſcalis

ei multa imminent.34. 3. 47.
Fiſcalia a patrimonialibus differunt. 4. ſub n. 17. 288.
portiuncula conſilij eſt.63. 6. 603.
procurator litigātis, vices ſubſtinet 26.522.

Fiſci

procurator perpetuus annales iudices conſtituit. 26. 522.
procuratores, ſiue agētes in hyſpania priuati homines.26. 1.522.
deterior fortuna Principem egregium efficit 34. 1. 46.
Siculi nulla vires .34. 2. 47.
ea,quæ perſonalia ſunt fiſco non quæruntur. 56. 2. 578.

Fiſcus

ſi ſuccedat releuium nō niſi in concurſu creditorum exigit. 99.6. 264.
litis ſumptus preſtare quando teneatur. 34. ſub nu.5.47.
reſcripta Pontificia recognoſcit.64. 3. 605.
in grauioribus cedēte parte aduocatur. 106. 1. 278.
cedente parte ſubintrat. 106.ſub numer. 9. 280.
pœnas acutas fauore partis non exigit. 106. 8. 280.
debitores debitoris ſui conuenire quando poſſit. 34.ante finem. 47.
cui ex neceſſitate fuit nomen debiti ceſſum an poſſit debitorem ceſſum ad ſuum forum trahere: & quid ſi talis debitor ſit ſancti officij gloſ.19.494.
eiuſque teſtes ad falſi, ac calumnia teneantur. 24.5. 32.
quando ſuccedat 34.ſub n.5. 47.

Forma

feudi non mutata clauſula eius.43.3. 541.
feudi qualis.43 4. 541.
feudalis nomen, vnde 43.1. 541.
omiſſio forma actum vitiat, etiam ſi iuſta ex cauſa omittatur,contr.8. 2.443.
Princeps largitor.43.9.543.

Foreſta

an poſſit per Dominum ſoli ad culturam redigi in præiudicium vniuerſitatis ius paſcendi habētis 35.verſ.ſed an foreſta 50.
in proprijs campis rectè conſtituitur. 35. 3. 48.
multiplex damnum foreſti. 35.2.48.

Foreſtarij

libro an credendum.35, in fine 50.
foreſtarum præſcriptio, vide Præſcriptio.

Forus Fori

Eccleſiaſtici priuilegium non obtinent, qui Concilij requiſita non habent poſt Concilium conditum, inde familia laica Eccleſiaſticorum excluditur. c.1.21.347.
eccleſiaſticis ſubditi quando in bonis mulctētur. 71.4. 102.

Foro

militari nonnulli repulſi. 13.in fin.129.
ſancti Officij quo pacto renunciari poſſit? contr.10.1.450.
ſancti Officij, tam in ciuilibus quam in criminalibus renunciari, expreſſe pōt, ſed non tacitè.17. & renunciatio valet etiam ſi forū præceſſerit.gl.26.498. ſiue pro cauſa ſpeciali, ſiue pro omnibus cauſis in genere renunciatio præceſſerit.ibid.
ſancti Officij non gaudeant familiares in pertinentibus ad bonum regimen nu. 11. 487.
familiari qui milites gaudeant.67.3.96.
ſancti Officij gaudere, idem eſt, ac dicere, quod coram Inquiſitoribus Reus pulſatus conueniatur.contr.7.4. 440.
ſancti officij conceſſo intelligitur de paſſiuo, gloſ.

gloſſ. 49. 509.

Forus

rei ſitæ potentior. 66. 3. 607.

delicti omnibus potentior. 7. 9. 299.

a vitiliti bus renunciari an poſſit 54. in fine. 81.

Franch. deciſ. 470. non recipitur ab Authore, & in regno gloſſ. 21. 495.

Francorum

m. s, quo loci non legitur, ne ſuppleatur. 44. 13. 64.

Fratres

fraterni Amoris encomia 42. 6. 62.

filiorum locum optent. 45. 5. 59.

Fraus violentia deterior. 2. 3. 113.

Friſlandi Ducis productio. 64. 2. 201.

Fructus

a rebus ſeparentur. 34. 2. 534.

Frumentum

Frumentariæ rei neceſſitas, & ſtudium, & quare exempti debeant tali negotiatione abſtinere. 5. 482.

Fur

nocturnus quando iure occidatur. 58. 3. 195.

Furatæ rei dominium cuius 55. 1. 81.

Futura

ſcire hominum non eſt. 85. 5. 225.

G

Gallici Regni ſucceſſio variata quandoque. 12. 4. 48.

Gallinarij in officio delinquentes num gaudeant foro ſancti officij gloſ. 18. 494.

Geſta poſt ingreſſum ſucceſſoris non exequuntur. 60. in fin. 88.

Geſta Principis aduerſus rempublicam ad ius reducantur. 2. 3. 311.

Glandis nomine an veniat omnis fructus. 36. ſub nu. 4. 52.

Gradu proximior, vide proximior.

De gradu in gradum vocatio poſt inuitatos mares. 53. 34. 167.

Gradus deſcēdētia propria ſunt. 53. 23. 567

Graduatio creditorum, ſiue concurſus coram iudice laico facienda eſt: ratio ſtatim contr. 2. 2. 420.

Gratia

ex liberalitate deſcendens quando in liberationem dirigitur 59. 57. 592.

Sum. Pontific. penes a Principe temporali appoſitus an auferas 88. in fine 234

ex neceſſitate agenti indebita 70. 1. 99.

eius verba quando non debeant in diuerſos ſenſus ſcindi 59. 61. 593.

factis, vel ſaltē verbis referantur 1. 1. 111.

Gratificationi

nūquā locū dāto, ſi d ſparitas adſit 34. 25. 165

Gratitudo

humanæ ſocietatis vinculum. 1. 2. 111.

Grauamen

eo ceſſante an retineatur cauſa 529. col. 2.

eius litera continens vs ſæpius ſuperceſſoriā, & repoſitionem. 529. col. 1.

eius remediū apud Siculos quale. 529. col. 1.

Grauatus

vel negotium geſtor repetit pretium ex meliorationibus oneribuſque redemptis inſpecto tempore ſolutionis, vel rei bene geſtæ. 59. 82. 594.

reſtitutionis tempore deducit acquiſita, ſiuè in re, ſiuè in iure conſiſtant ibid. 59. 74. 594

H

Hadrianus Carolo ius Pontificis eligendi cōmunicatio. 36. 3. 535.

Hæres

quando predeceſſoris crimine teneatur. 23. 2. 518.

grauatus quando negotium geſtori æquiparetur. 59. 81. 594.

Hæretici

ſunt Inquiſitoribus ſubditi, quocumq; ſint in ſtatu, ac dignitate conſtituti. c. 1. 11. 345

Herodes infantes tot quare occidit. 24. verſ. quod non. 149.

Hidalgus nomē vnde pueniat 8. 2. in fi. 123

Hiſpani

omnium ſtrenuiſſimi. 73. 9. 213.

de pecunia non alien ... a corent. 16. 3. 24.

Hiſpanus

Rex pacis communis amans libertatis alienæ ſeruator. 44. 5. 546.

Hiſtriones

ſublata actione humiles. 93. 1. 242.

eorum, ac minorum diſſolutio 93. 6. 244.

Homines

omnes inter ſe ſocij. 3, 1. 285.
eorum miſerrima conditio 94.3. 246.
Hominibus malis prouincia careat, 38.1, 54
Homicida appenſate ictu ſcopetta, vel ſcopettonis an a foro excludatur, quid ſi mors nec vulnus ſequeretur.gl. 15. 492.
preſentia ſua dolorẽ offenſi auget. 16.2. 331
Homicidium appẽſatum cum ſclopo commiſſum dicitur per inſidias.contr. 5.4.2. 431
Honeſtatis periculum ornamentorum cauſſa 92. 2. 240.
Hortulanos Alexander qua oderat. 7. 4. 13.

Hoſtes
domeſtici prius quã externi ſuperãdi 6. 120
publico hoſti, vt reſiſtatur priuatorum bona inuaſa ſunt. 1, 2. 306.

Hoſtibus
parcendum, animum ſi conciliare velis eorum. 3. 13. 287.

I

Ianuenſes
Ianuenſium in mari præſtãtio. 68.7, 610.

Idioma
Idiomatis diuerſitas diſſidium animorum. 70.3. 618.

Ieiuno
populo nil periculoſius. 14. 3. 21.

Ignobilis
ad feudum admiſſio 34. 24. 164.

Ignoſcere
non raro Chriſtiani magiſtratus tenentur. 60.3. 59.

Inmemorialis
præſcriptio, vide Præſcriptio.
præſcriptio an operetur titulo iniuſto exhibito. 53. *col.* 2. 79.
puritatis fama pro titulo ſatis 73. 11. 213.
reiecta nunquam cenſetur. 65.2.202.

Imperare
non dimiſſurus imperium. 19. 1, 26.

Imperio
magno magna Curæ 60. 3. 197.
electiuo nil vnquam accedit. 19. 4. 36.

Imperium
pro quæſtu Duces, quãdoq; habẽt. 5, 11, 319
ex ſingulorum diuitijs roboratur. 9. 4, 16.
an iuriſdictio ſola conceſſa dicatur in infeudatione vaſſallorum, 67. *in fine*, 206.
vtrumq; quãdo cõceſſum dicatur. 67.6.205
ſummum nequaquam præſcribitur. 1. 3.283
& ſacerdotium dona Dei ſunt. 4.22. 10.
ſocietatis humanæ ſeruandæ cauſſa inſtitutũ 2. 4. 312.
an in iuriſdictione intercludatur, 67. *verſ. fin.* 206.

Imprecatio
aduerſus legum corruptores 61.2.89.
Improbanda non ſunt, quæ Rex ipſe probauit, contr. 2. 8. 422.

Immunitas
Eccleſiarum quibuſnam proſit. 17.5.333.
onerum in militibus 66. 1. 202.
Immunitate Eccleſiæ Ethnici non gaudent, 81. 2, 222.

Inæqualitas
reipublicæ ruina. 22. 1. 140.

Incapax
a iure non præſcribit. c. 3. 12. & 15. 367. *maximè ſi de præſcribenda re quæ in iure conſiſtit, agatur, puta iuriſdictione, cuius poſſeſſorium eſt mixtum cum titulo, cap. eod.* 13. 368.

Incidens
non ſemper prius terminandum. 7. 5. 297.
ſpiritualis cauſſa, vide cauſæ.
non ſemper prius terminandum. 7. 5. 297.

Indicia
quæ excludant à foro. gl. 34. 502.

Indulgentia
generalis Siculis conceſſa excludit proditionẽ ſub ſpe amicitiæ cõtrouerſ. 5. 11. 433

Indultum
generale an proficiat familiaribus ſancti officij, gl. 51. 21. 495.

In dubio
contra fiſcum, quando tenendum. 34. *poſt nu.* 5. 47.

Infamia
eius pœna temperata, vide pœna.

Inferior
miniſter qui poteſt compelli, dicitur actum coactus facere, contr. 13. 8. 457.
Inferiorem in ſuperiorem dominari mõſtruoſum, cum neque inter pares hoc ſuſtineatur. 14. 11. 464.

In-

Inhabiles

officia procurantes puniendi 8. *ſub num.* 2. 122.

Inimicitia

an tollat qualitatem inſidiarum, vel proditionis? contr. 5. 2. 431.

reconciliato ne credas. 64. 1. 200.

Inimici mortui ſoboles contrario non fidenda 39. 8. 56.

Inimicum diligas, ſed tua ei non aperias 39. 9. 56.

Initia

magiſtratus ſæpius optima, ſed finis diuerſus. 3. 20. 9.

Iniuria

fi. ij, vide Pater.

ob iudiciorum reuerentiam morti æquiparatur, ad hoc vt iniurias ſubijeitaur ei, qui iudicio præerat. glſ. 16. 492.

capax Princeps non eſt. 1. 13. 6.

Iniuria liberè remittatur. 65. 1. 94.

Iniuriam pati potius quàm facere ſcito. 25. 2. 33.

Iniuriam officialis Princeps vindicat. 106. 2. 278.

Iniurias remitti publicè intereſt. 56. 1. 82.

Inquiſitionis Inquiſitores

Hyſpanicæ iuudes gl. 41. 506.

pro negotio fidei quo pacto vinctos ad ſe aduocet gl. 41. 506.

non poſſunt ſuum officium exercere niſi cedula reali executa per Proregẽ, & quid in hoc debeat Prorex adimplere num. 3. 486.

non poſſe cognoſcere ſuos ſubditos in crimine nefando fundatur late. contr. 16. 2. 472.

ſunt maiores quolibet ordinario in ſua delegatione cauſarum fidei. c. 1. 17. 346.

Epiſcopis in multis æquiparantur, c. 2. 2. 349

populum ad edicta audienda conuocant. c. 1. 14. 345.

Siculi quando fuerint de titulo interrogati. c. 3. 20. 369.

vtuntur ſine incurſu miniſtris excommunicatis recipiunt iuramentum a Principibus, & alijs de ſancto officio iurando. c. 1. 14. 345.

negantes conceſſum qua pœna puniantur, c. 2. 514.

ſunt delegati ad vniuerſitatem cauſarum fidei. c. 1. 1. 344.

ac officiales cum ſtipendio habent priuilegiũ trahendi alios ad ſuum forum, & quo iure, contr. 7. 3 *vide n.* 6. 440.

tenentur ſtare concordatis, quia iuriſdictio eſt temporalis, alias non poſſent. cap. 4. 16 386.

an in cauſis officialium ligentur cõcordatis, dum iuriſdictio quam in eos exercent nõ eſt regia ſecundum eos. contr. 1. 3. & 19. 410.

per Pontificum decreta vetantur aliam iuriſdictionem exercere, præterquam in cauſis fidei. c. 3. 11. 367.

iuriſperitos in conſultores aſſumunt. c. 1. 14. 345.

an ſint ſuſpecti in cauſis ſuorum officialium. contr. 1. 15. 413.

cauſas fidei ſine interuentu Epiſcopi non poſſunt definire, cauſas verò ſuorum miniſtrorum, ac familiarum ſic. cap. 3. 32. 373.

cognoſcunt delicta officialium in officij exercitio commiſſa. cap. 2. 40. 359.

vel Prælati extra ſuos ſubditos non habent territorium. contr. 14. 21. 467.

poſſunt ex decreto Clementis V. capere quoſcumque laicos in executione eorum iuriſdictionis ſpiritualis, contr. 14. 6. & *n.* 16. 462.

an poſſint mancipare miniſtros ſubditos tribunali M. R. C. ob iuriſdictionum controuerſias, latè contr. 14. 5. & *n.* 16. 462.

brachium ſecularis iudicis petunt. cap. 1. 13 345.

debent docere de qualitatibus requiſitis à concordatis, vt ipſis eorum ſubditi remittantur. contr. 11. 3. 453.

quomodo ſedere debent in Eccleſia maiori quando Prorex aſſiſtit in publicatione edictorum ſancti officij. n. 2. 486.

an poſſint vti cenſuris quando per M. R. C. iuncta fuerit oblata pro competentia diſcutienda. gl. . 488. *vide* cenſuris.

eorum ſocijs arma condonantur. 98. 3. 261.

eorum iuriſdictio prorogationem non admittit

tit

tis,nec de expreſſo partium conſenſu.c. 1. 9. 345.
*in conceſſa eis à Rege temporali iuriſdictione in familiares, & miniſtros an differãt à baronibus? gl.*16.493.

Inſidiæ

*qualitas indicÿs probatur ex vi concordatorum.contr.*5. 3. 431.
poſſunt inimico, qui nil tale precauere poſſit, parari,contr. 5. 10.432.
*quomodo parentur gl.*35. 503.

Inſontem

ſeruare,quam ſontem iuſtè opprimi ſatius eſt 33. 1. 45.

Intenſitas

*ſtudÿ tempus ſupples.*91.2.237.

Interpretatio

*ſiniſtra Principis verbis ne addatur.*107.1. 281.

Inteſtati

ſucceſſio præſumptis inſtituentibus tribuitur. 43. 8. 63.

Inueſtituræ

*frater particeps.*427. 63.
eius mutatio,vide mutatio.

Innuptis

ſubueniendum vt facilius virum inueniãt. 46.*ſub n.*21. 66.
*Ioannes Ruiſius Laguna Papiæ Prætor laudatur.*17. *ante fin.*135
Ioannes de Vega Prorex Siciliæ laudatur. 44 4. 176.
*Ioannes Vrdialexus Auditor gentis armorum.*4.2.316.

Ira

*Princeps abſtineat.*1.12.5.

Irrita

& inſtabilia apud ſapientes habentur, quæ neque dari, neque accipi ſalua republica poſſunt.verſ. por lo qual 259.

Iudei

*inſociabiles.*42.2.539.
*quo anno Hiſpanis eiecti.*73.4. 212.
obſtinati,ac in alios duriſſimi 101. 1. 268.
*Siculis finibus eiecti.*73.8. 213.
medicam exercent Chriſtianorum. 79. 1. 219.

Iudicandi

Ordo ex quibus turbatur,verſ.el quarto in fine.

Iudicans Iudici

*contra legũ præſcripta dãnetur.*45.2.1.78.
*libera ſunto.*100 1.267.

Iudicialia

miniſtris communices Rex deliberatius ſibi. 7. 2. 321.

Iudicium

*auocationis fruãt ab Eccleſia coram quo inſt tuendum.*35.*in fine.* 167.

Iudex

an liceat ei a voluntate teſtatoris recedere circa pupillorum educationem 9.*ſub nu.* 4.124.
Iudicibus pertinens cognitio non eripiatur. 13.3. 129.
Iudicem alterius ditionis quando quis facto conſequatur. 7 8. 298.
M.R.C. iudices quare perpetui eſſe debeant in epiſtola Authoris. 54.

Iudices

*ne temere reos in vincla coniÿciant.*62.1.91
*timidi loco mouendi.*10.3.325.
*M. R. C. non poſſunt teneri de geſtis per Proreges.contr.*13.11.458.
*propriÿ iuriſdictio declinari an poſſit in delictis occaſione officÿ commiſſis.*49.2.71.
*corrupti alienum iugum ſuam prædam exiſtimant.*23 4. 30.
ordinariÿ cognoſcunt de delictis ante forum commiſſis probatis minime attentis. cap. 6.*gl.*38.505.
qui dicant ar prorſus incompetentes, quo ius acti, nec minus captura teneãt. contr. 3. 6.424.
ex cauſſa pænam minuere an poſſint? 69.*in fin.* 98.
*ex officio concordiam ſuadeant.*56. 82.
lites reſecando laudem multam conquirunt. 20.3. 139.
*laici in regno Siciliæ cognoſcunt priuatiuè ad eccleſiaſticos de crimine nefando. contr.*16.1. 472.
circa educationem pupillorũ quæ obſeruare debeant 9 *ſub n.*4.124.
vide pupillus, *vide* educatio.
Siculi arbitrio non puniuntur 9.1.12.

rei

rei cuſtodiam ſtatuat. 63.2. 92.
in educatione pupilli vices patris famil. funguntur. 94. 174.
qui nõ aduertunt damna tenentur. 45.3.178.
recipiunt retributiue? 6. 2. 320.
incompetentes omnino ne quidem poſſunt reũ competenti remittere, contr. 3. 7. 425.
ſeculares an aliquando ſuppleant negligentiã Prælatorum? contr. 1. 13. 412.

Iura

ex portu de regalibus 13.5.328.
auctoragij regalia 13.6.328.
ſemper ſeruanda. 9. in fine. 125.
remiſſa an repetantur. 57.3. 83.
canonica diſcretiue loquuntur de exemptione, ac priuilegijs inquiſitorum, & de illis Epiſcoporum cap. 2. 48. 362.

Iuridicis

ſtipendia ſoluantur. 6. 1. 320.

Iuri

de futuro quando poſſit renunciari, contr. 10. 2. & n. 6. in fine. 450.
ciuili gentium quæ eſt non deſeruit. 1.4.28.
Tertij officit an poſſit. 44. in fine 64.
Iuriſprudentiæ laudes. 49. 2. 551.

Iuris

emendatio, vel noui Conſtitutio, quando fieri debeat, & quid in priuilegijs? contr. 1. 17. 413.
vſus pro præſcriptione. 65.3.202.

Ius fiſci

ſemper ſaluum eſſe debet 34. in fine. 47.

Ius luendi

eius valor quo tempore dignoſcendus. 59. 86 595.
eius translatio in potentia exercẽdi ex pluribus coniecturis demonſtratur. 59. 38. 590.
eius remiſſio donationis titulo facta ex reijcientis parte cur cæteris acquiſitio rebus æquiparanda non veniat. 59. 76. 594.
ſemel conſideratum à re ipſa amplius auelli non poteſt. 59. 79. 594.
portio corporis rei venditæ exiſtimatur, & quando. 59. 4. 586.
poſſeſſionis pecunia emptum, & fundo conſolidatum non in re, ſed in pretio debetur. 59. 78. 594.
an à bonis ſeparari poſſit per rei poſſeſſorem, cui fuerit remiſſum. 59. 34. 589.
pro tertia, an quinta parte ratiocinetur. 59. 6. 586.
inter bona connumeratur feudique pars dicitur. 59. 1. 586.
ac retrahendi vaſſallis ſeruetur. 15. 6. 22.

Ius gentium

ſeruari bona corona decet. 1. 5. 307.
ex ratione naturali metiendum 58.4. 581.

Ius dicens

ex permiſſo in exceſſu habetur vti priuatus 6.4.35. 391.

Ius ad rem

vel ius luendi habens rem ipſam habere videtur. 59. 24. 588.
Ius dicentem, ac Dominum ob abuſum iure ſuo priuari. 72. 2. 210.
Ius qui dicit prohibitus nil agit. 67. 3. 204.

Ius

fideicommiſſi ante diem fiſco non debetur. 56. 3. 578.
maieſtatis nec dari, nec præſcriptione amitti. 50. 1. 186.
Romanorum ne temerè derogetur. 104. 1. 271.
decretorum primò inter clericos ſeruetur. 90 1. 235.
dicens non dicitur modicam coercitionem non habens. 67. ſub n. 6. 205.
prehendendi homines pro iniuria. 18. 13. 337.
ſuperioris inferioris facto non mutatur. 49. 1. 71.

Iuriſdictio

conceſſa reuocationi ſemper ſubiacet. 87. 7. 230.
extra conceſſionis limites extenſa, vel quæ ſine priuilegio exercetur, dicitur vſurpata. c. 3. 1. 364.
non acquiritur quo ad ius cõtra ſubditos, ſed contra eos qui ſubditis præſunt. cap. 3. 51. 377.
ſpiritualis voluntaria. 87. 10. 231.
an debeat reduci ad limites Regnorum Caſtellæ 2. 478.
etiam ad finem ſpiritualem aſſequendum quomodo poſſit à Principibus auelli. cap. 4. 23.

4.23.& cap 3 47.388.
armis tueri poteſt, ſi turbari contingat. exord.1.343.
temporalis Inquiſitoribus conceſſa quare fuerit, & an debeat hodie reuocari, vel modificari.1.476.
conceſſa inquiſitoribus Siculis an contineat vtile dominium. cap.4.45.395.
ſine cauſa reuocari poteſt.c.4.47.396.
Epiſcopalis multiplex.87.6.230.
facilius per Regem ſuis ſubditis laicis conceditur, quam Eccleſiaſticis, & quare. c.2.37.358.
etiam in dominium conceſſa, ſemper reuocationi ſubiacet.contr.1.18.414.
ob remiſſionem, vel diſſimulationem ad concedentem deuoluitur, aliquando ſine monitione.contr.1.12.412.
ciuilis, ac criminalis datur, quæ diſtet a mero, ac mixto imperio.c.4.6.383.
illa conceſſa conceſſum id omne videtur, ſine quo explicari non poſſit.75.ſub n.3.107.
Principum ſecularium eſt a Pōtificia diſtincta, c.2.27.356.
quam Inquiſitores habent in familiares tanquam data ab eo a quo iuriſdictio in cauſis fidei data fuit an ſit quoque eccleſiaſtica, vt illa, verſ.tertio opponunt 407.
Inquiſitorũ in ab hæreſi diuerſis ideo ſecularis quia ab eis appellatur ad ſupremũ Inquiſitionis conſilium, verſ. diluamus.405
quando conceſſa dicatur, & quando vtrumque imperium.67.6.205.
Iudicis cenſuris agentis, Eccleſiaſtica dicitur verſ.ſecundo opponunt.406.
Inquiſitorũ in ab hæreſi diuerſis licet minus nobilis ſit illius in cauſis fidei, non tamẽ acceſſoria, ſed quoque, & ipſa in laicos principalis de rigore dicitur ibid.407.
Inquiſitorum in ab hæreſi diuerſis quare ſæcularis, & non eccleſiaſtica dicatur dũ cenſuris agunt, verſ.ſecundo opponunt.406.
quando priuatiuè quando cumulatiue transferatur, 62.1.601.
quam exercet commiſſarius Cruciatæ ſæcularis eſt. verſ.hinc rurſus.405.
in familiares, ac officiales temporalis, eſt gl. 58.512
a Rege egreditur 53.col.2. in fine 79.
ſemper præſumitur conceſſa iure Magiſtratus, ac cumulatiuè, cap.4.5.382.
Eccleſiaſticis in laicos à Principe ſeculari conceſſa ſecularis manet, verſ. tertia. 403.
conceſſa præcario non confert quaſi poſſeſſionem, ſed nudam detentionem. cap.4.46. 395.
ex ſui natura eſt reuocabilis rerũ ſtatu mutato, etiam ſi eſſet Eccleſia conceſſa. c.3. 10.367.
eccleſiaſtica a Rege limitari minime poteſt col.1.405.
Inquiſitorum in familiares ſuos in criminibus ab hæreſi diuerſis ſæcularis eſt, verſ. hinc etiam.404.
conceſſa Inquiſitoribus Siculis per Regẽ fuit cum clauſula reuocandi.c.3.9.& n.26. 366.
proprij Iudicis, vide Iudicis.
Inquiſitorum prorogationem, nec de conſenſu partium, nec minus legalem prorogationem admittit, Cap.1.10.345.
per eccleſiam conſuetudine quæſita an Eccleſiaſtica efficiatur.c.3.6.7.366.
conceſſa an poſſit per lapſum temporis exerceri contra conceſſionis tenorem. c.3.8. 11.53.366.
quomodo in Regem tranſiuit.53.col.2.78.
ſine modica coercitione nulla eſt.67.ſub num.6.205.
non mutat naturam reſpectu conceſſionarij. 4.38.intellige, vt n.41.verſ.fundamentum.393.
Inquiſitorum ex quibus effectibus cenſeatur eccleſiaſtica.c.4.22.387.
Ex iuriſdictione Iudicis ad quẽ cognoſcitur iuriſdictio Iudicis a quo an ſit ſecularis, vel ne verſ.verum diluamus.405.
Iuriſdictionem genus eſſe putantes decipiuntur, 67.ſub n.6.205.

Iuriſdictionis

conceſſio etiam Eccleſiæ facta erit in baroniam.9.4.324.
in Barones translatio nulla quo ad merum imperium.9.1.323.
parte conceſſa, cætera cenſentur excepta.

cap.4.3.382.
conceſſa effectus eſt habere executores, ac executionem in ſua poſitam poteſtatē, contr.14.7.462.
conceſſio ſcripturam exoptat.67.5.205.
poſſeſſorium mixtum, vide incapax.

Iuridici

ſtipendijs fraudati a litigantibus condecentem ſummam exigere ne vetentur 6. ante finem. 320.

Iuſtitia

gratis miniſtranda 55.2.82.
eius miniſtratio regnantis expenſis fiat.21.1.139.

Iuſtitiaruis

Panormi à M.R.C. mulctari plectique ſolet. 9.in fine.324.
iuratos, & Iudicem nemo creare poteſt niſi Imperium habeat 67.in fine 206.

Iuſtus

ne velis haberi.77.2.109.

L

Labor

emolumenti ſpe ſumitur.5.12.319.

Laici

in rebus clericorum hoc caſu animaduertũt. 105.3.276.
magiſtratus, vide magiſtratus.
Laudes ex animo captentur potius quam corpore.7.5.121.
D. Laurentius Ramirus eſt prato ornatiſſimus, ac ſcientiſſimus.70.9.620.

Legatus

natus poteſt adiri, vbi Inquiſitores regijs cõceſſionibus contradicant, ac excedant in vſu cenſurarum.c.4.34.391.
natus in Regno quamobrem fuerit conſtitutus.contr.15.8.469.

Leges

l.fin.C.de iuriſd.omn.iudic.procedit in delictis cõmiſſis in exercitio mercaturæ, vel armis.cap.2.42.360.
l.8.tit.1.lib.3.recopil.de appellationib. Epiſcoporum quo ad temporalia explicatur, & alter intellectus reijcitur.cap.4.43.394.
l.fin.C. ſi a non compet. iudici explicatur. contr.3.5.424.
L. ſtipulatio iſta 38.D.de verb.oblig.declaratur,59.32.589.
contra veniens animum præſcribendi non habet.1.2.283.
ciuiles non valent, vbi clericos tangunt, etiã fauorabiles, cap.2.39.359.
clericus præiudiciales Rex noſter Pontificia probationi ſubiecit.90.ſub nu.1.235.
apertè, & dilucidè ferantur.39.1.171.
ſuadente publica vtilitate corrigẽda.104.2.272.
publicas eſſe omniumque per ora percurrere Imperatores præceperunt, ne forte quis neſcius in eas peccaret.73.in fin.105.
Tyranni quandoque ligant.44.12.63.
Capitulorum regni in contractus abijcere. 3.2.115.
loco publico affigendæ.73.in fin.105.
quocunque temporis curſu inſcio Rege non ſeruata vigent.1.1.282.
ſeruanto non peruerrunto.61.1.89.
potentes, ac humiles apprehendant.100.3.267.
nonniſi Principe conduntur 73.in fine.107.
potius legi quam conſuetudini derogato.104.6.272.
vim habet legis quod Rex ſpeciali reſcripto definiuit.contr.8.8.444.
Legis ratione legis ceſſante quando eius diſpoſitio ceſſet, late, cap.2.15.352.
Legum latio à qualibet conceſſione iuriſdictionis reſeruata cenſetur, etiam ſi Eccleſiæ facta ſit, contr.8.7.444.
lenocinium in fame vetanto.80.1.219.

Læſæ Maieſtatis

crimine in ſecundo capite excepto, per ſpeciẽ vnam cætera ſpecies cenſentur excepta ſecundum Narbonam. contr.1.16.413.
criminis cognitio nunquam videtur conceſſa. 25.2.33.
criminis reus in primo capite ſiue ſancti officij non gaudet n.2.491.
crimen per nomen ſpeciei eſt expreſſum in ſecundis concordatis. contr.1.2.409.

Lex

naturalis, vel ſupernaturalis Euangelica, quæ contineat ſub ſe.c.2.46.361.

ſecum

ſecum executionem trahit. 28.1. 156.
Opera de mulierum ornatu in vſum reuocanda. 92.1. 240.
Moſis quo ad ceremonialia, ac iudicialia, per Domini noſtri paſſionem fuit abrogata. c.2.45.361.
pro certo genere perſonarum lata omnes caſus ſimiles comprehendit. c.2.14.352.

Liberalitas

Regis in pauperes nobiles. 12.1.326.

Liberatio

ex quibus realis dignoſcatur. 59.54. 592.
eius verba quando rei facilius accedant. 59.53.592.

Libere

verbum quid importet, explicatur, controu. 14.10.463.

Libertas

omni precioſior auro 29.1. 38.
in ſtatu monarchico maior. 20.6.340.

Liber

baiuli ſiue foreſtarij ſuper damna an probet credendam 35. *in fine.* 50.

Licitum

ſi a ſuperiore negetur, incipit eſſe illicitum, ac ſi eſſet prohibitum. contr. 16.3.473.

Ligno

pro Claſſe preſcindi Rex mãdauit 38.3.54.
ex nemoribus baronum quando preſcindere liceat. 38. *ſub n.* 3. 54.

Linea

quo originem ducat, & in quos progreditur. 58. 1. 582.
maſculorum agnatica quos includat. 53.25. 567.
maſculina perpetua marium ex maribus. 53. 31.569.
omnes deſcendentes in infinitum continet. 53.30. 569.
prerogatiuam attẽdendam eſſe in proximitate conſiderata in cap. ſi aliquem. 41. *verſ maximum autem.* 61.
per ſubingreſſionem durare. 41.2. 58.

Lites

ne protelentur Princeps Iudiceſque curent. 23.7. 30.
reſecando Iudex laudem acquirit. 20. 3. 139.
ſecanda, praeſcriptiones fouenda 23. 1. 29.
familiarum excidium ſunt. 23.3.29.
litigantes ad locum rei ſitus an teneantur accedere 100. *ante fi.* 268.
litigia nulla extra Luſitaniæ fines aguntur. 7.19. 301.
litis proceſſus ſummatim apud ſiculos inſtruitur. 9.3. 124.

Littora

Litteris dominium terræ dominis 68.8.610.
lituum minuendarum cauſa fauorabilis dicitur. contr. 6.17.437.

Locatio

locatis fructibus Prati, omnium arborum fructus veniunt. 36. *ſub n.* 4.52.

Loquendi

popularis vſus. 107. 2. 281.
pluralis forma quando in ſingularem cõuerti debeat. 59.28. 588.

Ludi

honeſti quandoque exercendi 86.2. 227.
omnibus interdicendi. 86.1. 227.
Luendi ius, vide ius luendi.
ſtat de per ſe, & an per grauatum ante reſtitutionem deduci poſſit. 59.75. 594.
apud Aragonenſes tertia pars eſtimatur. 59.42. 590.

Luſitanicis

Luſitano Regi animaduerſionem prædictam Pontifex concedit. 17. 3. 333.

M

Merita

Meritorum obliuiſcentia, non Regi tribuenda, ſed miniſtris, quibus Deus finem dabit. 34.4. 5. 47.

Macellarij

pro fraude in eorum officio commiſſa foro an gaudeant. gloſ. 18.494.
arma vetita non geſtant 102.3. 269.
Macchiauellus confutatur, & quare. 23.6. 30.
Magarenſis portus, ac cæteri Regis ſunt. 13.2. 328.

Magaſenerij

eorumue ſubſtituti pro fraude in officio cummiſſa a foro ſancti officij uum excludantur.

ex ſola ſubiectione præſumptus an reſcindere faciat contractum. 28. 4. in fine. 37.
& mina citra læſionem quãdo ſufficiant pro reſciſſione contractus 28. 4. 37
iuratos contractus irritat. 100. 2. 267.

Miles
operam iniquo bello præſtans ad quæ teneatur. 59. in fine. 86.
in prouinciales non militet. 26. 1. 34.
ruſticus melior. 38. 3. 170.
Militares leges quæ 68. 1. 207.
Militaris diſciplina Principe præſente ſeruatur. 5. 6. 318.
Militaris diſciplina imperij decus. 38. 4. 171.

Milites
à muneribus patrimonialibus non eximito 66. 3. 203.
qui non niſi in quantum facere poſſint teneãtur 67. in fine. 97.
principis præſentia accenduntur. 5. 7. 318.
indigenæ fideliores. 38. 2. 170.
triremium quis nam iudicat. 17. 4. 332.
Stipendijs inuitato. 38. 1. 53.
hyeme ne loco mutentur. 26. 3. 35.
idem quod nobilis apud Catanenſes. 96. 1. 250.
in præter militiam commiſſis non adiuuato. 54. 1. 81.
huius temporis qui ad militare munus non accedunt priuilegijs militum an fruãtur. 67. poſt nu. 3. 96.
extra militia exercitium Præſes prouincia comprimat. 4. 1. 315.
eorum foro expreſſe an renunciare valeant 54. in fine. 81.
proprias ſtationes hyberno tempore colant. 4. 5. 118.
ne omnes viles natalibus ſint. 38. 1. 170.
qui militari foro gaudeant. 67. 3. 96.
gradatim ad ſuprema ſceptra aduchantur. 66. 2. 203.
captiuos Rex non redimit, reuerſos præmijs afficit. 14. 1. 329.

Militia
ius nepotibus debetur. 10. 7. 17.

Militibus
in prouincia armorum vſus inhibitus. 67. 1. 95.
extra militiam arma interdicta. 98. 5. 261.
extra ſtationem armorum vſus non permittendus 14. 81.

Militum
delectus. 98. 6. 261.
animi Principis præſentia accenduntur. 5. 1. 317.
in prouinciales exceſſus non Dux, ſed alter puniat. 26. 4. 35.
deſcriptio, vide deſcriptio.

Miniſtro
procurationem vniuerſitatis, vel Baronis agere prohibetur 27. 3. 523.
Regis debent arceri ab officijs Inquiſitionis ne in competentijs ſe remiſſe agant, vel ſaltem debent eſſe ſuſpecti. contr. 6. 19. 438
Miniſtris alienis ne vtunto 27. 1. 522.
Miniſtros Diuites, vel non egentes eligito 40. 13. 57.

Miniſtrorum
appellatione qui veniant. cap. 6. 400.
perditorum eſt ex ruinis alterius ſuæ exaltationem ordiri. 23. 4. 30.
appellatione, vel domeſticorum veniunt familiares ſancti Officij c. 4. 19. 387.

Minor
ei aliquando parcendum tutori nunquam. 99. 13. 266.

Minora
Minoribus correctis maiora non omittãtur. 19. 1. 137.

Miſericordia
Miſerere eorum oportet, qui propter fortunam, & non malitiam, in miſerijs ſunt, 17. ſub n. 5. 334.

Mixtus
executor reſcribit. 46. 9. 181.

Moderatio
in veſtitu ſeruetur. 91. 3. 23.
Hiſpanici Regis i epulis moderatio. 95. 2. 250

Modus
in ditandis Eccleſiaſticis adhibeatur. 4. 4. 117.
procedendi in cauſis ſtatim commiſſis. 11. 2. 126.
in plectendo nunquam nocet. 21. 3. 28.

Monachi
ad ſeculum reuocantur pro habenda regni ſucceſſione 29.*ſub n.* 3. 158.
Moneta, vide ſalſa monetæ.
Moneta ſalſa criminis reus an gaudeat foro ſuo 71.*poſt n.* 4.102.
*Monetam aneam cudens qua pœna teneatur.controuerſ.*1.9. 411. *& non gaudent foro.* 491.
eius valor in limitaneis locis augeatur. 16. 4. 24.
Monitoria, vide cenſuris.
pro cenſuris ab Inquiſitoribus ferendis quo termino conſtare debeant cap. 18. 511.
generales vetita,cap. 19. 511.
Monopolia
*ne in rempublicam introducito.*36. 1. 51.
*uti quando liceat.*36.2. 51.
Monopoliſtas priuatos è prouincia pellunto, 36. 3. 51.
Mora
ipſo iure an per interpellationē contrahatur. 48.*verſ.mora autem.* 70.
*eius purgatio in feudalibus an, & quando concedatur*48. *verſ.mora autem.* 70.
*an in contractibus, vel vltimis voluntatibus purgetur.*48.5. 70.
Mores, vide vſus.
*prouincia ſeruanda.*9. *in fine.* 125.
Mors
propinquorum,vel amicorum non lugenda 94. 1. 246.
Mulier
in lineam progreditur, ſi agnationis ratio non obſiſtat. 41.1,58.
*coniugata constante matrimonio, quas poſſit mouere actiones criminales,an ciuiles lat,contr.*9.10.
*qua gratis nupſit dotem obtinet.*58.2.580.
Multa nō aggredienda, ſemel aggreſſa perficias. 4. 27. 290.
Munera
reipublica togatis potius,quam militibus demanda 46. 1. 548.
*merito debentur, eorumue creditor eſt.*59.4. 86.
nec eſculenta ab officiali recipiantur. 20, 1. 2.27.
Munus
*in alienum nemo ſe immiſceat.*13.1. 128.
*Muneribus, atq; officijs vnumquodque officit.*78.2.218.
Mutatio
*ſtatus ſatis differt a mutatione fori, vnde elicitur differentia inter clericos, ac alios exemptos.controuerſ.*1. 14. 413.
Mutua
in vita quando exiguntur. 14.2. 20.
*ab aduenis non exigenda.*18.2.335.

N

Natura
Feudi per ſe penè immutabilis, vt fidelitas. 43.2. 541.
*non patitur, vt aliorum ſpolijs noſtras opes facultateſque augeamus.*23.4.30.
*Naturali ex ratione indigenis imperium addictum.*70.2. 616.
Naturalis obligatio quam actionē pariat. 59. 44.& 45. 591.
Naufragium
Naufragata cui acquirantur. 31. 5. 43.
Neceſſaria Neceſſitas
Eccleſiaſticis à Principibus tuenda. 26. 3. 152.
in prohibita feudi alienatione excepta. 31. 3. 160.
ei ſtatim parendum 24.3.143.
Nefandum crimen
*ſancti officij foro non gaudet gloſ.*13.491.
eius ſpecies qua ſint pro fori excluſione cōtr. 16.4. 473.
Neganda
ſunt,ac prohibenda qua alteri nocent, & ceſſionario non proſunt.contr. 3. 15. 427.
Negligentia
*qua ſit eius pœna.*45.1. 178.
Nemo
ſibi ius dicat, ſed rem ſuam defendat. 49. 1. 185.
*Ius ſibi dicat.*4.20. 189.
in necem propriam ius habet. 50. 4. 554.
Nepos
ex pramortuo extra lineam. 58. 2. 582.
quandoque patruo prapoſitus. 41. 3. 59.
ma-

maiori ætate vocato non admittitur ſi minor ſit.58.3.582.
an excludat Patruum quando proximus, & non primogenitus vocatus ſit. 41. poſt nu. 5. 59.
ex fœmina ex linea maſculina.53.16.566
primogenitura an cedat patruo.58.6.583.
ex filia maribus vocatis, an veniat. 53. 9. 564.
Nepotibus ex fratre militia ius debetur. 10. 7.17.

Nero

eius, & Caligula effuſiones.15.2.22.

Nobiles Nobilitas

allicere an ſolius Regis ſit.96.4.251.
gloria cupidi.8.2.122.
ne publicani ſint; nec conductores vectigalium.48.3.184.
eo inſtitores 60.2.197.
in albo Catinæ non niſi concordi omnium voto conſcribuntur.96.in fine.251.
Catinenſes non dicuntur niſi adſcripti ſint in maſtra nobilium Vrbis illius, 47. ante finem.67.
qui dicuntur. 34.24. 165.
ex ſubfeudo non quæritur.47.2. 67.
Nobilitatus à Rege, vel Prorege an in albo Catinæ conſcribi poſſit.96. ante fin. 251.
unius facto amicti durum 8.2.in fine. 123.
ex quibus amittatur, quibuſue ſubſtineatur 8.col.1. 123.
ſemel amiſſa an poſſit amplius recuperari 8. col. 1. 123.
quid in ſucceſſoribus ibid.

Nocentes

dimittere quàm innocentes caſtigare ſatius eſt.33.1.45.
quales debet Princeps dedere.17.2.332.

Notarij

ſunt curiales, & conſequenter de iuriſdictione c.2.24.355.
Falſitatem committentes foro priuari an poſſint.6.473. quid ſi falſitas non fuerit nociua gloſ.17.493.

Nouatio

quid ſit? 59.14 587.

Nubendi

illis nil vltra oneris adijciendum.29.2.38.

Nullitas

nullitas in Hiſpanijs non niſi cum meritis videtur.5.in fi. 120.

Numerus

familiarium ſemel præſtitutus alteram non poteſt gl.48. 509.

O

Obedire

qui reus, & leges maieſtatis tenetur 32. 1. 530.
Oblita iniuria non ſuſcitanda 23.4. 519.

Obſeruantia

ſecuta poſt priuilegium conceſſum præualet recentiori vſui. contr.3.12.426.

Obliuionis

plebixitum ad ſimultates ſedandas. 73. 1. 211.

Occaſio

in bello plurimum valet.48.4.70.

Occupatores

regalium mulctantur. 1.7.307.

Odium

diligentis omnium grauior.39.7.56.

Offendentes

quare exulandi.16.1.331.
Inquiſitores ab eiſdem pœnis afficiuntur. Idem ſi eorum nuncijs iniuria fiat, hoc ex conſuetudine.cap.1.16.346.

Officia Officiales

plura nè quis habeat, maxime oppoſita. 28. 523.
publica æſtimantur, non quia authoritate publica, ſed quia ad ſocietatem humanam bonumque publicum tuendum conſtituta ſint.gloſ.18.494.
ac iuriſdictiones bono publico reformari poſſunt.63.3.603.
an poſſint eſſe exteri, vide exteri.
baronum ne a Regijs diſtinguito. 97. 1. 252.
baronum annales ſiat.97.verſ. at ego.253.
baronis an de ei illatis iniurijs vis dicunt. 97.3.252.
& familiares ſunt pars Tribunalis Apoſtolica Inquiſitionis ſecundum Portocarrero.c.4.20.38.

Epi-

Epiſcoporum, ac Inquiſitorum tamquam neceſſarij, eorum Tribunali gaudent foro ne diſtrahantur a muneribus c.2.20. ſed vide n.49. & ſeq. 353.
*ſancti officij, non ſunt comprehenſi in concordijs Regni Caſtellæ, ſecundum aliquos. cap.*2.25. 355.
ab Inquiſitoribus electi trahendi priuilegio frui an poſſint. verſ. aſſi delos officiales. 487.
à familiaribus diſtingui, an expediat Inquiſitoribus. c. 4.65. 400.
a M. R. C.*cognoſcendi.* 13.*in fin.* 129.
baronum vltra annum ne confirmentur 97. *verſ. at ego.* 253.
ſancti officij qui dicantur verſ. Aſſi delos officiales. 487.
officijs priuare quare ſine cauſa non valeat Rex noſter.c. 4 48. 396.
regij excommunicati ab Inquiſitoribus, abſolutionem ab eijſdem petere tenentur. 20 498.
*ſancti officij non ſubijciuntur Inquiſitoribus de iure canonum, ſed tantum habent conceſſam armorum portationem. c.*1.19.346.
*Baronis conueniuntur in Curia Regia. c.*2. 29. 357.
*pro delictis in officio ab ordinario plectuntur. cap.*4.64. 400.
Inquiſitionis an ligentur concordatis in Regno Siciliæ.c. 4 59. 399.
*in obſeruatione pragmaticarum quãdo ſubſunt Regis miniſtris cap.*25. 514.
*ac miniſtri ſunt adeo vniti Inquiſitoribus, vt vnum cum eis corpus efficiant. cap.*2.22. 355.
pro delictis in officijs commiſſis, tam in committendo, quam in ommittendo an gaudeant foro ſancti officij, num. 10.487. & 488.
*ne munera recipiant.*20. 1.27.
*ſancti officij pro commiſſis in officijs regijs an gaudeant foro. c.*4.67. *& ſeq.* 401.
*ſupremorum magiſtratuum in monarchia perennes.*45.1. 547.
*cognoſcuntur per M.R.C.*26.6. 35.
perpetui ſubditos male tractant an verum in epiſtola, verſ. eſto ſupueſto. 254.
*Inquiſitionis in atrocioribus de iure comuni no gaudent foro.c.*4.61. & 42.399.
inquiſitionis pro contrauenti ne pragmaticarum ab ordinarijs plectuntur.c. 4. 63. 400.
de n urijs eis illatis ſolus Princeps, & M. R.C. *tribunal vindicat.*97. *verſ. item* 253.
eſſe non poſſunt Catinæ, ex maſtra nobilium repulſi. 47.*in fine.* 67.
procurationem non agant, vide miniſter.
*durante delicti inquiſitione non debent officium exercere, ſi illud ſit graue. c.*2.33. 357.
*duplex munus exercens.*70.2.99.
eorum appellatione an veniant barones 97. 3. 253.
eorum crimina bis non inquirenda 32.2.44
*eorum appellatione veniunt illi, qui iuriſdictionem aliquam exercent.c.*4.7.383.
Officijs exceſſiua onera ne imponantur. 17. 3.25.
Officijs quando inuiti addici poſſint. 41.2. 173.
Officium viuentis eo inuito ne conferas. 30. 525.

Operæ

ſi locari ſolent quando perſeuerare cogantur ij, qui illas exercent 38.*ſub n.*3. 54.

Opes

aliorum ſpolijs ne augeantur. 23.4. 30.
non acquirendo, ſed ſeruando augentur. 13. 2. 19.

Opinio

in prouincia recepta ſeruanda eſt de duobus. contr 5.8.432.
*etiam communis non debet attendi habens textum in oppoſitum contr.*5.9. 432.

Optimates

*in reipublica æquanto.*73.2. 211.

Ordinaria Ordinarij

*iuriſdictio qua dicatur ad differẽtiam delegata.c.*3.29. 372.
*ob ſuperioris abſentiam reponunt exceſſum contr.*15.7. 469.
*laici habent intentionem fundatam cognoſcendi omnes incolas eorum territorij, contr.*11.2. 453.
qui, & delegatus eſt cenſetur vti ordinarius

actus

Max. potuit ſecundum Portocarrero iuriſdictionem temporalem inquiſitioni concedere cap.4.21.387.
circumuentionis in prophanis ſubiaret. 46. 11. 81.
Luſitano Regi quam animaduerſionem conceſſit.17.3.333.
ſummus requirit conſenſum ſecularis Principum ubi iuriſdictio totum tãgitur. cap. 4.30.390.
Maximus in ordine ad ſpiritualem ſalutem prouidere an poſſit uſque ad Regni depoſitionem.col.1.402.
Pontificalis Regiam poteſtatem ſuperat. 2. 16.7.

Pontifices vide Romani
& Epiſcopi a Regibus in quo differant. 24. verſ quod non 149.
ligandi, ſoluendique poteſtatem obtinent 88. ſub nu.2. 233.
Patrimonium Eccleſiæ iuſte poſſidet. 87.15.232
Pontificis Max. Aſſenſus, ubi expetendus 24.2. 143.

Populi Populus
applauſum Principi quærat. 14. 1. 130.
ob Principis crimen pœnas luit. 18. 12. 337
ab otio retrahendus. 93.7. 244.
vacat in minimis. 19.2. 137.
Romanus gentes nationeſq; omnes pietate, non robore ſuperauit. 3.17.8.
multum pecuniæ tribuit. 5.24. 11.
opinione potius, quam veritate diſcernit. 14. 3.130.

Potior
an habeatur, ac ſi gradu præcederet. 53.22. 567.

Portus Portoria
moderanda fauore commerciorum. 13. 8. 329.
habendi pericula. 13.4. 328.
Bruculæ qualis. 13.7. 328.
Finarienſis utilitas. 13.9. 329.
definitio 13.3. 328.
cuſtodia, ac conſtructio ſolius Principis. 13.1. 327.

Poſſeſſio
ficta ſufficit pro ſpolio. 30. 1. 40.
euaneſcit titulo extincto. 53.col.1.80.
a Principe occupari quando poſſit. 30. 1. 39.
ſi pluris ſit, quam conceſſio dictat, quid agendum. 53.col.1. 80.
longæua ius facit 37.2.53.
contra titulum in iuriſdictionalibus non iuuat. 63.2. 603.
eius cõmoda ſubditis ne interdicito. 30.1.39
eius nomẽ in quo ab agro differat. 56.4.578
eius aprehenſionem impedit manus Regis oppoſitio. 30. ſub n. 5. 41.

Poſſeſſor
nec volente ſucceſſore formam reſtringit. 43. 11. 543.
regalium ſine titulo depellitur. 1. 8. 308.
ex duobus titulis, uno deficiente altero utitur ſi inter ſe non aduerſentur cap. 3.37. & poſt n.39. & 40. 374.

Poſſidens
vigore præſcriptionis poteſt poſſeſſionis cauſam priuilegio ſe munire. c.3. 33. 373.
cui lex reſiſtit, clam, vel precario dicitur poſſidere. c. 3. 16. 368.

Poteſtas
à Rege Inquiſitoribus in familiarium cauſis ſemel conceſſa an poſſit amplius reuocari, verſ. reſtat explicare. 408.
Regia à Pontificali ſuperatur. 2. 16.7.
Poteſtate regia Chriſtus uti noluit. 87.12.231

Pragmaticæ
ſanctiones quæ nouiter manant, poſſunt derogare iuriſdictionibus conceſſis, ſi quid antea non cognitum vetent, vel concedant. contr. 2.7. 421.
earum obſeruatio, ac cõpulſus debet pertinere ad officiales ordinarios, ſi pro pacifico, ſtatu procedãt, cõtr. 6. 10. ratio n 12. 436
earũ ſpretores ſupremus ordo puniat. 66. 1. 94

Præces
Potẽtũ habẽt vim coactionis. cõtr. 10.6.452

Prædeceſſor
eius inimici ſtatuta, vide ſtatuta.

Præfectus
vigilum clericos comprehendit. 58.2.195.

Prælati
aduena reipublicæ periculo electi. 70.4.618.
an teneantur ad Parlamentum accedere. 4. in fine 118.24.5. 144.
an exteri debeant, vel poſſint eligi. 70. 1. 616

Barones communitateſq; regni quare quod officiales ſint annales a Rege petierunt. 97. in epiſtola verſ. Però à mi. 254.
miniſtri quo ad miniſterium eis ſubijciuntur. 6.2.194.
temporalis poteſtas prælatorũ iure humano. 87. 13. 232.

Prelia

plura ex ſententia Principis præſentia ſucceſſere. 5. 13. 319.

Præmia

in meritos partienda. 1. 5. 3.
non niſi ex ſuperantibus neceſſaria. 1. 6. 3.
per ſe Princeps ſupplicia p alios inferat. 1. 15. 6
vltro meritis largienda. 11. 9. 17.
ac pœna æquè partienda. 44. 1. 545.

Præſcriptio

legis, ac priuilegij imaginem præſefert, ſed illis eſt debilior. c. 3. 15. & 51. 368.
duos effectus operatur acquiſitionis, ac probationis priuilegij. c. 3. 14. 368.
quatragennalis non requirit ſcientiam, nec patientiam etiam contra eccleſiam ſecundum Paramum, c. 3. 5. 365.
contradictione interrumpitur, præteritiue temporis ratio nulla habetur. c. 3. 48. 376
foreſtarum turpiter Regi obijcitur. 35. 4. 48
contra annales, vel triennales miniſtros non procedit, vt Regi præiudicetur. cap. 3. 41. 375.
acquiritur contra eum qui rem poſſidet, vel quaſi, c. 3. 25. 371.
immemorialis an contra fiſcum Siculũ proficiat. 53. 2. 77.
requirit temporis lapſum continuum, & ſine lite, c. 3. 49. 376.
contra Regem in Regalibus debet eſſe immemorialis, ſecus quo ad priuatos, c. 3. 47 376.
nulla contra poſſidentem. 61. 6. 599.
redditus cenſus, quo tempore perficiatur. 61. 4. 599.
Præſcriptiones fouendæ, liteſque ſecandæ. 23. 1. 29.

Præſes

prouincia iuris ſollẽnia remittit. 4. 16. 288.
conſilij Iuſtitiæ quod votũ habetur gloſ. 43. 508.
Præſes excõmunicari ab Inquiſitoribus vbi non votauerit minime poteſt. gl. 488. & n. 21. 494. gl. 44. 508.
prouinciæ familiares a muneribus arceat. 74. 1. 105.
prouinciæ in latronum fautores animaduertat. 58. 2. 84.
illo prouinciam ingreſſo veteris iuriſdictio conquieſcit. 60. in fine. 88.
acclamationibus populi abſtineant. 14. in fine. 130.
Præſidis authoritas vim pleniſſimæ notionis habet. 54. 5. 191.

Pretium

augeri, vt tributum ab emente exigatur, rectè poteſt. 75. 2. 106.
re natura ſua cunctà nõ debetur. 104. 5. 272

Præuentio

In caſibus mixti fori, quid operetur. gloſ. 37. 504.
ei locus eſt contra ſancti officij ſubditos ſclopos portantes. 18. 2. 136.

Prima

inueſtitura an ſemper actè datur. 43. 18. 544
inueſtitura inter diuerſas deferendum 43. 14. 543.

Primogenium

eius inſtitutio de iure naturæ perpetua eſt. 41. verſ. at quod 61.
ſaluum præ omnibus ſit. 44. 16. 64.
ſi repreſentatio non admitteretur non duraret. 41. ſub verſ. at quod. 61.

Primordia

à Deo capienda. 3. 17. 8.

Princeps

legibus viuat. 44. 1. 175.
iuſtitiam gratis miniſtret. 55. 2. 82.
poteſt per hoc iuriſdictionem ex temporis lapſu acquiſitam reuocare. c. 3. 24 & poſt n. 23. 371.
lege prorogationem iuriſdictionis vetat. 6. 4. 295.
quædam aliquando diſſimulet. 64. in fi. 201.
materiam grauaminum tollat. 528. col. 1.
verè eſt, qui rem omnem gerit, & ſi ſubditus agit. 7. 1. 321.
curet, vt prouincia malis hominibus careat. 38. poſt n. 1. 54.

auaritiam ſugiat.15.5.23.
parte punire debet 1.14. 6.
confirmando quod dubium erat, ex praeſcriptione transformat cauſam poſſidendi priuilegium, idem ſi aliquid addat. c.3.34. 373.
ſolus facinoroſos de facto expellit. contr.13. 15.& 13.457.
dum conſulitur, vincendi occaſio amittitur. 5.8.318.
verbo, non manu bellum gerat.5. 14.319.
non ſolutis ſtipendijs furandi occaſionem dat.6.3.320.
nil ab exactoribus preter iuſtos redditus petat.17.1.24.
ſe legi propria non ſubmittit.8.2. 303.
iniuriæ capax non eſt.1.13.6.
in meritis rependendis moram non adhibeat 48.2.69.
populorum applauſum quærat.14. 1. 130.
quoque pugnet ſi in victoria ſtet rei ſalus. 5. 15.320.
ſumptus moderetur.13.1. 19.

Principatus

illi electio incommoda.19.2. 26.
eius ac dominatus differentia.20.1. 339.
conſilijs, ac ſupremis ordinibus colligatur.20 3.340.

Principes

magiſtratuum exceſſibus reparandis inuigilent.61.3.90.
gratos viros eſſe oportet,1.3.111.
fractæ fidei pœnas luent.2.5. 113.
ne filias, ſororeſque inuitas copulent. 29. 1. 38.
Vrbis finitimas muniant.9. 3.16.

Principi

alienanti regnum, vel partem cotitatiuam reſiſtito. 7.31.527.
ſeculari ſicut non licet clericos ſuæ ſubijcere cognitioni, ita nec prælatis reſpectu laicorum licebit. c.2.28.356.
detrahitur quidquid aulicis accedit, 27. 8. 35.
deteſtanda profuſio.15.1. 21.
fugienda ſæuitia 21.2.28.
filia vtiles, filijque neceſſarij.12.2.18.
illis mutatis locus audendi.12. 3. 18.
eorum Patrimonium priuatum quale. 9. 1. 15.
Principis, ac Domini poteſtatem Caluinus detrectauit.71.1.209.
eius verbis interpretationem ſiniſtram ne adijcias.107.1.281.
eius præſentia militum animi accenduntur. 5.1.317.

Priuata

publicis ſubijcias.8.1. 303.
vtilitas quo pacto in publica contineatur 6. 31.526.
Priuatis diſſidijs publicæ commotiones ortæ. 103.2.270.

Priuilegia

ad regendi normam cõceſſa reuocationi ſubdita 104 3. 272.
à deceſſoribus conceſſa, ne irroganto.57.1.83
in corpore iuris clauſa non ſunt trahenda ad conſequentias fauore aliarum perſonarum.c.2.4. vide n.30. 350.
Vrbis Meſſanæ 17.1.134.
fiſci an in eius ceſſionarium tranſeat, gl.19. 494.
mutantur ſecundum temporum, ac rerum varietatem.contr.2.6. 421.
Eccleſiæ conceſſa quando non poſſint reuocari.c.4.50,51.& ſeq.396.
priuatarum perſonarum fauore condita non ſunt in volumen legum referenda. cap.2. 5. 350.
in priuilegijs exequendis exceſſus, vide exceſſus.
tribunalis ſancti officij non poſſunt Proreges per eorum banna derogare, nec de illis in dictis bannis mentionem facere. 19.498.
quod limitatur per gloſ.28. 499.
non derogantur per curſum temporis, ſi locus non fuerit eorum vſus.c.4.55.398.
extenditur ad eos ſine quibus priuilegiatus nõ poſſet commode ſuo priuilegio vti. cap. 2. 23. 355.

Priuilegium

trahendi ad ſuum forum eſt exorbitans. & repugnat iuri communi. contr. 9.9. 447.
dicitur in vſu quo ad omnem ſui partem, ſi in vno obſeruetur.c.3.54.378.
trahẽdi ſuum iudicem in cauſis actiuis nullo

 iure

iure ſundatur. c. 1.43.360.
fauore certa perſona conceſſum au & quando vim legis habeat.cap.2.7.350.
tunc ad membra extēditur, quando factum eſt alicui vti capiti. c.2.47.362.

Probatio

in contrarium admittitur aduerſus probantem priuilegium ex lapſu temporis. c. 3. 19.369.
illa propalarentur in cauſis Palatinis, ſi per Inquiſitores eodem tempore reciperentur. contr.3 14. 427.
ne pereant curandum eſt, ideoque poſſunt ad futuram rei memoriam recipi, contr. 3. 10.425.

Proceſſus

ſine citatione ſubſtinetur, ſi citatus nil opponere potuiſſet. 5. in fin. 120.
ex arruptus in omnes vſurpatus. 5.2.119.

Prodigalitas Prodigus, *vide* profuſio.

eſt aliquid immeritis dare. 15.3.22.
ſuorum, alienorum appetēs, nouitatum auidus. 91.4.237.

Proditores

ad conſilia non admictas. 27.2. 522.
p. prodito. 55.4. 192.

Profuſio

Principi deteſtanda 15.1. 21.

Prohibitio

alienandi non extenditur. 30.2. 160.
ne feuda in Eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas tranſferantur an valeat. 35. ſub n. 28. 166.

Prophetarum

veritas, vel falſitas vnde eliciatur. 85. 7. 226.

Propinquiores

eo cariores. 39.1.55.
Propinquos quoſcumq; ne deſpicito. 39.6.56

Proreges

Siculi ſemper reclamant aduerſus eccleſiaſticos extendentes eorum iuriſdictionem. c.3.43. 375.
deceſſoris conſiliarios ne temerè repudient. 60.2. 87.
niſi prohibitio praeceſſiſſet poßent leges ferre, quæ concordatis derogarent. controu. 8. 9. 444.

Proreges

cauſa eorum an poſſit ab Italiæ conſilio ob ſuſpitionem euocari. 44. ſub n.4. 176.
in familiares in grauioribus tantum poteſtate ſua vtuntur. gl.43. 507.
in regno Siciliæ non poſſunt ab Inquiſitoribus excommunicari, niſi Rege conſulto. 12. gloſ.9. 488. & nu. 21.499.
recuſati an valeāt cauſam delegare 44. ſub nu. 4.176.
Præſes iuſtitiæ, ac fiſci aduocatus non poſſunt pro temporali iuriſdictione ab inquiſitoribus excommunicari Rege inconſulto. c.4.33. & poſt n.5. 391.
non poſſunt mancipare familiares, ac ſubditos Inquiſitorum, nec eorum exceſſibus remedium adhibere de ordinaria poteſtate. cap.3.45. 375.
vti prouinciæ Præſides purgare debēt prouinciam hominibus facinoroſis, ac diſcolis, etiam ſi exempti ſint. contr.13.3. 456.
ſemel tenentur de ſancto Officio tuuando iuramentum præſtarē. n. 1.475.
in regno nunquam iubent familiares ſancti officij ſub nomine in vincula conijci, nec cauſam ad ſe aduocant. contr. 13.2.456.
an ſibi ius dicunt. 44.4.176.
curent aſſiſtere in publicatione edictorum ſancti officij fienda in maiori eccleſia, vbi quomodo debeant ſedere Inquiſitores. n.2. 486.
lites proprias in M.R.C. committere poßunt ſub nu. 4.176.
recuſari an poſſint 44. ſub nu.4. 176.

Prothonotarius

quis ſit, eiuſque officium. 63.4.603.
quæ decreta expediat. 62.1. 60.

Proximior

gradu remotiori ex directa linea cedit. 43. 9. 63.
eius nomine quis veniat. 41. verſ. eodem. 60
in caſu repreſentationis quis dicatur. 41. verſ. nobis autem. 60.

Prouincia

malis hominibus purgari debet. 38.1.54.
Sicula quotannis à Præſide viſitabatur 56. in fine. 193.
remotiſſima ita regantur ne regem preſentem

tem excipient. 11.2.326.
Prouinciam breui ad te peruenturam non deſtruas 3.12.287.
*Prouincias diſtantes amore colligantis.*22.2.140.

Prouiſio
prior an ſecunda attendenda, vide reſcriptum.

Prudentia
*domi, foris quoque eam arguit.*8.1.322.

Publicani
*ſimul cum probis viris exigant.*73.1.304.
*cohibendi, ne turbationes oriantur.*6.2.12.

Publica
munera meritis ex plebe etiam tribuenda 40.11.56.
priuatis anteponas 8.1.303.

Puellæ
*in Monaſterio potius quã penes tutores educanda.*9.*in fine.*125.

Punire Punitio
*Princeps parce debet.*1.14.6.
*humana non ob peccatum, ſed ne peccetur.*106.4.279.
per eadem peccati inſtrumenta 20.1.138.

Pupillus
*ei intereſt non carere tutore, ac ne remoueatur expenſas ſoluere.*21.2.139.
*penes quem educandus.*9.*ſub nu.*4.124.
vide Iudex, *vide* educatio.
pœnes ſubſtitutum quando educandus. 9. *in fine.* 125.
*penes matrem ad ſecunda vota tranſeuntem quando educandus.*9.*ſub n.*4.124.
quid ſi vitricus eſſet immorigeratus ibid.

Q

Qualitas
tribuens iuriſdictionem debet concludenter probari, nec ſufficiunt coniectura ſecundũ aliquos. contr. 5.1. *ſed vide num.* 6. *cum plurib. ſeqq.* 431.
*iuriſdictionem tribuens delegato contra ordinarium eſt, probanda, contr.*11.4.454.
*diuerſa mutat ens rei.c.*2.38.358.
excludens a foro ſancti officij ſufficit, probetur indicijs ad torturam ſufficientibus gl. 34.50.2.
*Quod à multis fit paucis latet.*45.4.178.

R

Raptus
*Rapientes mulierem honeſtam an gaudeant ſancti officij foro.n.*2.491.

Ratio
*neceſſaria habetur pro expreſſa.*53.6.564.

Rationales
*Principis imperio carent.*41.539.
rationum cauſſa procuratori Cæſaris ſubſunt 6.3.295.
*noua tributa ne exigant.*76.1.107.

Rationes
*quaque ſingulis annis adantur.*40.1.173.

Realis actio
non facilè præſcribetur 6.1.598. 599.

Receptatores
Receptatores, vide fautores.
*bannitorum in M.R.C. puniatur.*58.*ſub n.*4.85.

Reconciliatus
*Reconciliato ſua non aperias.*39.9.56.

Rectores
*Rectorum electio reipublica ſumma.*34.26.165.

Recurſus
*an debeat dari ad iudices legati propter exceſſum in hoc caſu late. contr.*15.1.468.

Redemptio
*captiuorum, eiuſque opus commendatur.*25.1.520.

Refectio
*exportationis expreſſe concedi debet.*15.1.330.

Refutatio
baroniam refutantes adminiſtratione retenta ſancti officij foro non gaudent nu. 7.487.
*gloſ.*23.496.
*Refutati feudi effectus.*99.1.262.
*vires ſucceſſionis ſuſtinet.*99.2.263.

Regalia
*quæ dicantur.*1.*in fin.*308.
*impreſcriptibilia per priuatos.*35.534.
*earum cauſa a M.C. cognoſcuntur vel a patrimonialibus non alijs gl.*55.512.

Rex Reges, *vide* Princeps.
Rege mortuo exercitus conciſus. 5. 5. 318.
Regem nobilitare voluiſſe ex quibus cogno-ſcendum. 47. *ſub nu.* 2. 67.
vtiuſti ſint non cogendi, ſed voto expetendi. 55. 4. 82.
facta præſidum non irritant de facto gl. 43. 507.
quo ad directiuam ligantur pragmaticis, ac legibus per eos promulgatis, contr. 6. 11. 436
Epiſcopis limitatam cũ territorio iuriſdictionem indulſerunt. 24. *verſ. item regibus.* 145.
ſibi ius miniſtrent. 4. 23. 289.
noſtri inuigilant controuerſias inter Inquiſitores ordinarios ſedare. exord. 3. 343.
qualeſcumque tolerandi. 32. 6. 532.
ac abſoluti Principes reſpondent coram proprijs Iudicibus. contr. 7. 5. 440.
contra Deum Regi non obediās 4. 31. 526.
Regi familiarium peccata innoteſcunt. 47. 1. 183.

Regis
Hyſpanici in epulis moderatio. 95. 2. 250.
permiſſus in cenſuris ferendis quid arguat. c. 4. 36. 592.
declarationi ſtandum eſt in dubio concernẽte proprias conceſſiones. contr. 2. 5. 421.

Regnum
Francicũ, eiuſque ſucceſſio, 44. 17. 64.
eius cupiditas ſæpè pietatẽ deſtruit. 39. 4. 56

Regni
ſocios ne valeus aſſumito. 27. 9. 35.
Gallici ſucceſſio variata quandoq; 12. 4. 18.
Regno glorioſius regnare nolle. 39. 5. 56.

Regnum.
infantis ne conſanguineis committito. 39. 2. 55.
Siciliæ repræſentatum per tres ordines, quos brachia vocant, petit medelam cõtrouerſijs, ac cenſuris inquiſitorũ applicari contr. 4. 3. 430.
ſide conſiſtit. 21. 113.

Retentio
Retentio auocationem in potentia ſupponit. 59. 97. 595.

Reus
eius ſucceſſores liberatione reali gaudent, licet recipientis hæredes non ſint. 59. 62. 593.

Reipublicæ
ac Principis ſalus priuata anteponenda. 18. 10. 336.
illam noſcat qui vult illã regere. 13. 2. 128.
corpus debet integrum curari, & præcipue membra magis remota. contr. 1. 11. 411.
ruina inæqualitas 22. 1. 140.
damnoſa concedi non prodeſt, vide irrita.

Releuium
eius ſolutio aliud onus non tollit, ſed differt. 99. 5. 263.
non ſolutionis ipſius duplex pœna nequaquã debetur. 5. 1. 291.
qua actione petatur, vide Actio.
integrum minimè debetur, ſi feudum vendatur luendi iure reſeruato. 59. 7. 587.
conſolidato vſu fructu deberi. 99. 4. 263.
a fiſco ſucceſſore quomodo exigatur. 99. 6. 264.
an debeatur pro translatione iuris luẽdi. 59. 3. 586.
ex dotatione Eccleſiæ. 99. 10. 265.
pro onéroſa translatione an debeatur. 99. 3. 263.
ob reſtitutam dotem. 99. 9. 265.
an exigatur ex remiſſione iuris luendi facta à patre filio, cui prius feudum ſubiectum dicto iure donauerat. 59. 8. 587.

Religio
obedientia innititur. 32. 1. 531.
illa, non robore gentes nationeſq; omnes Romanus populus ſuperauit 3. 17. 8.

Religionis
Catholica vnanimis conſenſus. 21. 1. 341.

Remedium
aduerſus exceſſum eſt vis propulſio, quæ iure naturali nititur, ideo quiſque poteſt impune reſiſtere, contr. 15. 5. 469.

Remiges
qui alias fuerunt (Buenas voyas) tempore neceſſitatis an iterum ſeruire teneantur. 38 *poſt n.* 3. 54.

Remiſſio
ſine cauſa rariſſimè donatio verò ſemper ſit. 59. 2. 588.
gratuita donatio eſt. & 22. *ſeq.* 59. 19. 588.
iuris luẽdi an trãſlatiua donatio ſit. 59. 9. 587

eius

eius articulus delinquentis ad aliquem forũ per qualia acta expediatur, remittentis, an petentis, ſi petens habeat iuriſdictionẽ cum abdicatiua, pro, & contra. contr. 3. 2. 423.

Renuncians

foro Inquiſitionis excluditur propter renunciationem, & non propter delictum, contr. 10. 5. 452.

fore in ciuilibus, gl. 39. 505.

expreſſè foro ſancti officij an gaudere poſſit renunciatione non obſtante, quid in tacita renunciatione. 17. 498. quid ſi renunciatio praeceſſerit forum gl. 26. eod. quid ſi pro omnibus cauſis renunciatus fuerit forus. gl. 26. 498. & gl. 39. 505.

renunciationis verba quando ceſſionem importent. 59. 47. 591.

Renunciatio

fori ſancti officij eſt valida, quia iuriſdictio eſt ſecularis. Cap. 4. 18. 387.

quando ipſo iure ceſſionem operetur. 59. 49. 591.

iuris de futuro quãdo valeat cõtr. 10. 1. 450

Repreſentatio

in terminis capituli ſi aliquem an admittatur 41. verſ. rectè ergo. 62.

ex primogenito natum primogenitum facit. 41. ſub verſ. ſecundo dic 62.

gradu conſanguin. diſtantem proximiorem facit. 41. ante verſ. recte ergo. 62.

ei locus ex clauſula Iuris Francorum negatur. 41. verſ. caeterum. 60.

ſi quando fiat locus. 41. verſ. in idẽ, & verſ. caeterum. 59.

Res

eius periculo perit, cuius eſt corpus. 59. 90. 595.

iure luendi à grauato redempta cur cum fideicommiſſo reſtituatur ſoluto iuris luendi pretio. 59. 83. 594.

quandoque abſtracta a perſonis conſiderata. 51. 3. 188.

Reſcripta

omnia conſideranda, antequam exequantur 46. 10. 181.

tertijs ne praeiudicent, 29. 524.

concessa nõ reuocentur niſi impetrãte vocato & audito 22. 3. 517.

illis ne tertijs praeiudicetur. 53. 2. 190.

gratia priora attendenda 22. 2. 517.

vltima an exequenda ſi primis contradicant. 22. 2. 517.

Reſponſa

reſponſis ſapientum Maieſtatis ius non ſubiacet. 1. 5. 283.

Reſeruatio

fructuum an vim reſeruationis adminiſtrationis habeat n. 7. 487. gl. 23. 496.

Reſiſtentia

officialibus tam foro ſancti officij quam priuet. gl. 2. 491.

ne fiat poteſtati 31. 525.

non dicitur vbi qui ſe defendit. 2. 6. 113.

Reſpublica

fide ſtat, vide fide.

delitijs deſtruitur. 7. 4. 121.

fide, & armis firmatur 6. 1. 12.

vectigalibus conſeruatur. 8. 1. 14.

Reſtitutio

in integrum an cõpetat minori aduerſus patrem per tutorem factam. 106. in fin. 280

futura complectitur citra crimen perduellionis. 55. 1. 574.

quae plena quaeue pleniſſima. 53. 40. 572.

in integrum eſt remedium extraordinarium in Regno, & poteſt a Principe denegari. gl. 59. 513.

eius petendae praxis. 8. 8. 304.

Reſtitutiones integri apud Siculos interdicta. 8. 5. 303.

Retentio

& compenſatio pignorationis ſpecies. 18. 6. 336.

inſtrumentorum damni. 49. 2. 185.

Retractus

vide Ius, *vide* vicinus.

competit ſocio in parte ſoci. 2. 2. 311.

Reuocatio

conceſſionis pacto, vel natura reuocabilis inducitur tacitè contr. 8. 4. 443.

eſt actus ſubſequens conceſſionis, item, & declaratio eius eſt, qui conceſſit. cap. 4. 11. & 15. 384.

Reus

ad Actoris forum trahi nullo iure cõceſſum eſt.

eſt.contr.7.6.440.
quandoque ante ſententiam non mancipandus.22.5. 28.
à territorio contra ius gentium extrahitur. 66.1.606.

Rex, *vide* Princeps.

*mandat pro claſſe ligna preſcindi.*38.3. 54.
noſter in poſſeſſione legatia tuendus eſt 36. 5. 535.
& ſubditi ſocietatem contraxiſſe videntur. 1.3. 306.
*Ioannes iuriſdictiones omnes conceſſas abrogauit.*89.3. 235.
*ex ſubditis omnibus familiares eligat.*11.1. 326.
*deſinente Tyranno poſſidet adhuc.*60.1.87.
*iudicialia miniſtris communicet.*7. 2. 321.
*noſter maritimos Turcharum conatus ſua claſſe infringit.*68.11. 611.
*tranſactiones non irritat.*16 2. 133.
poſſet pati, vt eccleſiaſtici pro temporali iuriſdictione vterentur cenſuris, prout fecit cũ Inquiſitoribus.c.4.29.& 30.299.
Beatus Ludouicus veneratur. 24. *verſ. poſt orbem.* 145.
*non tenetur ad obſeruationem concordatorũ inter duos magiſtratus ſubditos ſeruari mandatorum.contr.*8.3. 443.
*Hiſpaniarum ne vis aliqua inferatur contendit.*28.3. 37.
iniurias ferat non cognoſcat 32.6. 532.
deputat iudices ad cognoſcenda grauamina per Inquiſitores in temporali iuriſdictionẽ ac reſtringit permiſſum cenſurarum.c. 4. 32.391.
Hyſpaniarum dominus iuriſdictionis Inquiſitorum in familiares, ita vt eam extendere limitare, & ſuſpendere poſſit, col. 2. 404.
*quare ſæpius à concordatis recedit, vt per exemplaria docetur contr.*1. 8. 411.
poteſt ad libitum limitare iuriſdictionẽ precario conceſſam, imò etiam illam, quæ pleno iure conceſſa ſit. contr. 1.7. 410.
æquitatem pro ſe non admittit. 10. 1. 325.
fidelis in æque fidelem inconſulto Pontifice bellum gerat. 4.22.289.
*noſter in Indos plenum dominium obtinet, ſed non exercet.*20.2. 339.
auertere tenetur lites inter ſubditos exord. 5. 34.
*noſter multis curis intentus in præiudicialibus præſumitur ignorans. c.*3.46. 376.
*non ligatur concordijs, licet inferiores miniſtri ad earum obſeruationem teneantur. c.*3.38.374.
*Hyſpanus Concilij Tridentini defenſor.*7. *antè n.*5.297.
Rex Siculus legatione Pontificia fungitur. 36.1. 535.
& populus ſint concordes animo. 1.1. 2.
*non valet concedere ne à ſuis ſubditis ad illũ appelletur.c.*4. 41.394.
*Hyſpanus in Catalanos extra eorum prouinciam ius dicere nequit, gl.ſ.*21.495.
in aliũ Regem iudicio non vtitur. 4.21.289
Rex Hyſpanus nil debet imperio. 1.6. 283.
*an conceſſerit Inquiſitoribus manuum iniectionem ex forma concordiarum. late contr.*14.9. 462.
*Hyſpanus gratias ſemel factas nunquam reuocat.*22.4. 518.
Rogerius Rex in Siculos quo tempore regnauerit 53. *ſub n.*2. 78.

Rogatoriæ

ſiue requiſitoria vim præcepti habent 46.6. 181.

Roma Romani

*cunctis diœceſis eſt.*7.10.299.
quo pacto inobedientes puniebant. 32. 4. 531.
Chriſticolas plurimum amauere cum a Iudeis eos diſcreuere. 101.268.
ob nimias delicias dominatu exuti. 91. 5. 237.
*Romanis hoſtes ſtatim conciues.*22.4.140.
Romanus Pontifex nemini ſubeſſe debuit. 50.3. 186.

S

Sacerdotalis Sacerdotes

ac Regia poteſtas in idẽ tendunt. 4.22. 10.
*an poſſint a Regibus cognoſci, exẽpla referũtur.*24. *verſ.poſt orbẽ,* 145.
*quandoq; dij appellantur. c.*4. 10. 384.

Sa-

Sacerdotium, & imperium a Deo procedat. 4.22.10.

Sacra

eis adhærentia an ſacra efficiantur. 87. 8. 23.

Salomon

Rex ex regno ſacerdotem expulit. 24. vol. 1. in princ. 145.

Salaria

magiſtratibus danda. 10.1. 125.
delegato an competat appellatione ad delegantem interpoſita. 42. in fine. 174.
Salarium duplex, quando debitum 70. ſub nu. 2. 100.
officialis abſentis, vel legati. 16. 2. 125.

Saluaguardia

à Rege conceditur, eiuſque tribunalia de ſpectantibus ad eam priuatiuè ad alios cognoſcunt, controu. 2. 4. & poſt num. 5. 421.

Saluatores

quando admittendi. 79. 2. 219.

Salus

populi ſuprema lex eſto. 2. 5. 312.
extra Romanam Eccleſiam non adeſt. 81. 1. 221.
Sanctum officium, vide Inquiſitores.
Sancti officij inſtitutionis commoda. 21. 2. 341.
Sancti officij de temporali iuriſdictione tractatus. 21. 3. 341.
Sapientum reſponſa, vide reſponſa.

Satellitium

ac ſcribas ne vt impune graſſentur feras 19. 3. 138.

Scænici

illos in repub. eum modo admittito. 93. 3. 242.

Scientia

ac patientia Principis an requiratur pro iuriſdictionis præſcriptione. cap. 3. 4. ratio nu. 4. c. 4. 365.
ac patientia in præſcriptione iurium copulatiue requiruntur. c. 3. 42. 375.
Scire plura optanti, multa diſſimulanda, 24 4. 32.

Sclopi

breuiores omnibus vetiti ordinario iudici vindicta conceſſa. 18. 2. 136.
in inimicum directio animo damnificandi, an ſatis ſit pro fori ſancti officij excluſione, late contr. 14 1. 460.
vel ſcopettonis exoneratio an ſufficiat pro excluſione fori ſi mors, nec vulnus ſecutum fuerit. gl. 15. 492.

Secretarij

Pro regum negotia iuſtitia nulliter tractant, 62. 1. 612.

Secundogenitus

tenetur ſeruire Regi ad expenſas primogeniti. 11. 9. 17.

Seditioſi

ac inquieti à territorio de facto repelli non poſſunt ab ordinarijs, aut alio magiſtratu, ſed a ſolo Principe. controu. 13. 5. & poſt nu. 13. 457.

Semel

extinctum amplius non reuiuiſcit. 59. 59. 593.
ſenſus ſeruanda fidei, & non verba curanda 107. 3. 281.

Sententia

pro duplici releuio exigendo non eſt opus 99. 12. 266.
antiqua probat rebellionem. 50. 8. 554.
legi, vel recitari debet 23. 7. 30.
quando ſucceſſori, & non hæredi profit. 59. 64. 593.
criminis reo vinculis ſoluto ferri poteſt 22. 4. 28.
ſuperflua in rebellione notoria 50. 7. 554.
quando exequenda 46. 7. 181.
iniuſte aliquando exequenda 46. 8. 181.
Sententiam altera reuocat, nõ tẽpus, 55. 2. 574

Sequeſtrum

in executiuis etiam contra creditorem, ne plus exigat. 15. 5. 132.

Serui

Inquiſitorum an gaudeant gloſ. 25. 497.
Ruſſienſes cuius fortunæ. 70. 2. 208.
dum ad comprehendendos hæreticos, ac rem fidei adiuuandam nullum adiumentum præſtare poſſunt foro ſancti officij gaudere non poſſunt. gl. 25. 497.
pro nullis in iure ciuili habentur gloſſ. 25. 497.

Inquiſitorum eorum officialium foro Sancti officij an gaudere poſſint, quid de ſeruis familiarium ad tribunalis dicendum. gl.25.ſ. 497.
ob angarijs perſonalibus releuantur iuxta ius ciuile, ſed forum non ſortiuntur. gloſ. 25.498.
appellatione qui veniant. 59.27.588.
familiarium vel officialium ſancti officij an gaudeant foro. gl. 25. 497.
an mobilium appellatione veniant, & quando gloſſ. 25. vſq; ad finem. 497.

Seruire Seruitium

Regi perſonaliter beneficiarij tenentur, 38.5. 171.
extra regnum quando Regi praſtandum. 52. in fine. 76.
per aquipollens apud Siculos recipitur. 43. 10.63.
Seruitus poſtremum malum 65.2.94.
Seruos clericorum, ac Heroſolimitanorum militum foro nō gaudere deciſum pluries teſtatur Auth. r. gloſſ. 25.497. quid in ſeruis eccleſiarum ibid.
Seruus ſine domino in iudicio ſtare an poſſit. gloſſ. 25. 297.

Seuera Seuitia

remedia adhibenda in his qua frequentius committuntur. contr. 6.8.435.
fugienda. 21.?. 28.

Siciliæ Siculi

Regnum ex frumentario negotio maiorem percipit commodum, quam ex cateris 2 6.482.
vtriuſque appellatio. 38 1.537.
Regnum a Mauris occupatum vſurpatumq; per annos tricentos. 53. poſt nu. 2. 77.
magno cum periculo extra lares litigant. c. 457. 399.
quid a Rege noſtro expetere debeant. 12. poſt nu. 1. 327.
Orbe mari diſtinguuntur 24. col. 2. in fine. 145.
in defenſiuum bellum contribuunt. 8.3.15.
recte Iacobo regi obſtiterunt. 7. 31. 527.
libertati reſtituti 65. 3. 94.
extra regnū litigare non coguntur 24. verſ. item regibus. 145.
ſponte Regi contribuunt. 7.5. 13.
ſoli ferteſitas 27.1.154.
antiquitus ſecretarum cuſtodes. 55.2.192.
ſponte contribuunt. 27.2. 155.
faciles Principis aditus exoptant 1.10.5.
eis armorum vſus liber eſt. 98.4.261.
eis extra regnum litigare duriſſimū. exord. 4.343.
Siculum Regnum mauris expulſis Chriſto reſtitutum fuit. 53 ſub n. 2.77.

Sigilli

tributum, vel penſum ab omnibus extorquitur. 43. 2. 175.

Simulatio

Simulata pacis capitula inualida. 68. 4. 609.
Simultates priuatas ne foueato. 6. 1. 120.

Singuli

vbi vniuerſi. 18.8. 336.
ex vniuerſitate pro ea tenentur. 18.9. 306.
Sixti V. Pontificis laudes. 13.3. 20.

Societas

vniuerſalem ſocietatem Rex noſter inſtituere voluit 22. 5. 141.

Socius

ad partem ſocij iure retractus admittitur. 2. 2.311.
officialis ſancti officij non attrahit ad ſuum forum pro ſocij arte gl. 41.507.

Sodomita, *vide* nefandum

immunitate Eccleſiaſtica an gaudeat 17. ſub nu. 5. 314.

Solemnitas

an præſumatur 69.3.612.
D. Solorzanus laudatur 1. ante n. 8. 308.

Soluens Soluere

debitum alienum debitorem liberat, ſed actionem ſibi non quærit. 59.79.590.
qui promiſit in certo loco, ibi, & vbi domicilium habet conueniri poteſt. 7 ſub num. 8. 298.

Soror, *vide* filia.

ex quo quaſi ſeorſum naſcitur. 46. ſub num. 21. 66.

Spolium

eius priuilegia qua 30.2.40.

Spon-

Sponſa Sponſalia

iure capilli an fruatur, vide vidua.

arrarum ſiue anuli datione an perficiantur. 46.*poſt nu.*23. 66.

Sponſi forma attendenda, vbi Princeps fœmina nubat. 12.6. 19.

Sponſus formoſus, ac iuuenis puellam aque formoſam ducat. 12.6. 19.

qui melius ſtatuere neſcit obediat. 61.4.90.

Status Statuta

*ex fori ſancti officij aſsecutione non mutatur gloſ.*21.495.

puritatis quaſtiones reipublica exitiales. 73 14. 214.

præſens conſeruandus 37.1.536.

deceſſoris inimici bona non deroganda. 44. 11. 63.

repellentia recentiores fideles ab honoribus. 73.3. 211.

*ſuper puritate religionem mundam ſeruare intendunt.*73.12.213.

*contra ſanctum Inquiſitionis officium deleri iubentur.c.*1.15. 346.

*eius ratione ceſſante vis deficit.*73. 5. 212.

Statutum

*quo acquiſitio Eccleſia interdicitur in quo nullum.*26.2. 153.

contra vendentes adulterinam monetam, an emptores comprehendat. 28.*ſub num.* 2. 156.

*extenditur ad animalia clericorum.*35.*ante finem.* 50.

Stipendia

non niſi meritis conferenda. 11.8. 17.

ceſsante labore ceſſant. 42.2.174.

*iuxta laboris menſuram decreſcunt, vel augentur.*42.*in fine.*174.

Straticotus

Meſs. iuſtitiariuſq; Panormi a M.R.C. mulctari plectique ſolet 9. *in fine* 324.

Studium

augendi per nefas ærarij improbum. 5.25. 11.

Subalternus

*cui iurare debeat.*47.1 67.

Subdelegatio

*quando prohibita.*41. 1. 173.

Subditi Subditus

*ne citra ſtipendium operibus addicantur.*18. 1. 25.

*Sancti Officij poſſunt a Principe delicti veniam impetrare, gloſſ.*21. 495.

an poſſint retineri pro iniuria facta ab eorũ principe. 18.4. 335.

quo plus beneficij eo pluris ſeruitij impendãt. 60. 1. 197.

*Principis in aliorum clientelam non tranſeunt.*6.1. 294.

aqualiter tributis pramantur 4. 2. 116.

*ne ad demanium redeant prohiberi non poſſunt.*2. 1. 211.

fori eccleſiaſtici quando in bonis mulctentur. 71.4. 102.

alteri conceſſi ſatis laduntur. 2.6. 312.

eorum Diuitia augenda 9.4. 16.

*eorum concordia promouenda.*23. 5. 30.

eorum calamitas releuanda. 1.8. 4.

*tributorum iuſtitiam non iudicet.*59. 2. 86.

compenſare contra Principem an poſſit. 59.1.86.

Subfeuda Subfeudatarij

ſubiaceant ne cap. volentes 33. 6. 162.

*ad Comitia non vocantur.*47. *poſt num.* 2. 67.

nobilitatem an communicent. 47. 2. *quid in feudo emptitio.* 67.

Subintratio

in feudis an concedatur ex clauſula iuris francorum 41.*verſ. caterum.*60.

Subſcribere

*iniuſtis nemo cogi poteſt.*32.8. 533.

Succeſſio Succeſſor

*Succedendi forma, ac vſus.*43. 16. 543.

inteſtati, vide inteſtati.

Regni, ac maioratus perpetua. 29. 3. 158.

in fideicommiſſo iuris luendi valorem attento tempore acquiſitionis ſoluere tenetur. 59.80. 594.

in ius alterius non ex ſua perſona, ſed eius cui ſucceſſit agit gl. 19. 494.

fideicommiſſi pecuniam expenſam nè bona retineãtur ſoluere tenetur, vel bona in ſolutum dare valore præſentis temporis at-

tento, vbi ratio 59.92. 595.
ſeudi, vel fideicommiſſi an ligetur ex tranſactionibus deceſſorum. 16.3. 133.
idem, quod prædeceſſor quo ad pacta ſeruanda. 107. 4. 281.
Regis etiam ſingularis quando in diſpoſitione anteceſſoris eorum comprahenſis dicatur. 59.31.589.
in baronia partem tertiam pro iuris luendi valore ſoluere an teneatur, 59.43.591.

Suffragium

ſæpè à non contribuentibus exigitur. 7.6.14

Sumptus

à Principe moderandi. 13.1. 19.

Summus Pontifex, *vide* Pontifex

quamobrem extra cauſas fidei, Inquiſitorum iuriſdictionem extendi noluerit. cap. 1. 22.347.
denegauit Inquiſitoribus cognitionem nefandi criminis in ſuos familiares. cap. 1. 23. 347.
an pœnas in foro exteriori remictat 88.234

Superindicto

non ſemper locus. 19.2. 338.

Superiores

viribus ne irritanto. 3.11. 287.
magiſtratus à præſcripto legum in pœnalibus recedant. 60. 4. 59.
*Superioritatis eſt argumentum ſedare, mandare aliquorum controuerſias. cap.*4.13. 386.

Superſtites

illis vocatis repreſentationi locus non ſit. 41. *verſ. in idem.* 59.

Suprema

arcana conſilij non ſubdita. 20.5.390.
*maiora non poteſt alienari etiam in Eccleſiam, cap.*3.50. *intellige, vt in cap.*4.41. *verſ. fundamenta.* 377.
Regis maieſtas offenditur in perſonam inferiorum miniſtrorum. 14.12.465.
*Supremum dominium in dubio non cenſetur translatum. c.*4.44. 395.

T

Tabernarij pro fraude in eorum officio commiſſa num gaudeant foro ſancti officij. gl. 18. 494.

Tacita

hypothec a contra diſtrahentem maioratum. 61.7.600.
hypothec a præſcribitur. 61.5. 599.

Tempus

delicti, ac obligationis contracta in omni foro attenditur, præterquam reſpectu clericorum, contr. 10.4. *vbi ratio.* 451.
immemorabile infinitum quaſi 43.17.544.

Tenax, *vide* Auarus.

nequaquam iniuſtus eſt. 59.3. 86.

Theodoſius

Imperator quare a Diuo Ambroſio aditu Eccleſiæ prohibitus fuerit 24. *verſ. Theodoſius.* 150.

Territorium

eius iura quæ? 66. 2. 606.
temporale comprahendit omnia 24. *verſ. Item pro regibus* 145.

Termini

parte citata concedendi. 11. *ſub nu.*2. 126.

Theſaurarij

pecunijs ad mercaturam vti an poſſint 72. *ſub n.* 1. *quid in depoſitarijs. ibid.* 103.
ad vſuras quando teneantur. 72. *ſub num.* 1. 103.
Viſoris quæ generalis officiorum miniſtri an foro militari gaudeant. 13. *ante finem.* 129.

Teſtator

ſuæ ſoboli alienam præferre non creditur. 53 8. 564.

Teſtes

vocati coguntur per Tribunal, coram quo probationes ſunt receptæ, etiam quod ratione delicti alias ſint exempti. contro. 4. 1. 429.
falſi cognoſcuntur a Iudice coram quo falsũ depoſuere gloſ. 4. 505. *& quo pacto falſi arguantur.*
fiſci an falſi, ac calumnia teneantur. 24. 5. 32.
Text. in Cap. filijs, vel nepotibus 16. q. 6. *declaratur.* 24. *verſ. Theodoſius.* 150.
Text. in l. non puto D. de iure fiſci, quibus in caſibus procedat. 34. *poſt n.*5. 47.

Ti-

Tirannus

illius legis, vide leges.

Titulus

ſi inualidus ſit eius productio mala fidē preſumere facit, qua præſcriptionem non admittit. 53.*col.*2. 79.

*illo malam fidem expellens dicitur rem ſuā bene gerere cap.*3.28.*&* n.33. 372.

*illo ſemel producto alius non præſumitur, niſi oſtendatur, & quare, c.*3.21.369.

illo non apparente an in feudum omnia data cenſeantur. 53.*col.*1.80.

poſſeſſionis in patrimonialibus iure petitur 4.17.288.

*ſi producatur, præſcriptionis vigor reſoluitur, & de titulo diſputatur. c.*3.18.19. 369.

*allegari debet a poſſidente pro præſcriptione, ſed non produci, c.*3.17.368.

Tormenta ignis, *vide* Sclopi.

*paruula geſtātes non debēt gaudere foro ſancti officij, conſtr.*6.7.435.

Tranſactiones

*Rex non irritat.*16.2. 133.

an ligent ſucceſſorem feudi, vel fideicōmiſſi. 16.3. 133.

Tranſigere an teneantur clerici, vide clerici.

Tranſitus

exercitus quando negari poſſit 65. 2.608.

Traſmontani

*non idem de religione ſentiunt.*50.4. 187.

Traſuerſalis

*ſucceſſor ex lege Alphonſi eandem pro ſe patitur.*43. 7. 542.

Tribunal, *vide M.* R. C.

M. R. C. *ſolum cognoſcit de iniurijs officialibus illatis.*97.*verſ. item* 253.

*competentiarum eius erectio optimum fuit remedium pro viciniorib' regnis, ſecus pro diſtantibus. exord.*7. 344.

Tributa

remittenda ſi prouincia deſeratur. 19. 1. 338.

*noua quando veteribus addenda.*8. 2. 15.

in regiminis præmium penduntur. 55. 3. 82.

*ſuper rebus exigenda.*51 1. 187.

quandoque remittenda, vel minuenda, 6. 1.12.

noua ne exigantur. 76. 1. 107.

eis obnoxia manus Eccleſia non mutat. 24. 1. 142.

eis æqualiter ſubditi præmantur 4.2.116.

*eorum exceſſus nociuus.*6.3.13.

eorum iuſtitiam ne iudicet ſubditus. 59. 2. 86.

*vendens exſoluit.*36.29.167.

*pro decreto Iudicis,*36.32. 167.

*pro oneribus aſſumptis.*36.31.167.

Triremes

*ac roſtratæ naues Hyſpanici Imperij vinculum.*25.4 521.

ex pecunijs redemptionis conſtruenda 25. 2. 520.

Turpe

*nihil his, quibus nil ſatis.*7.2. 121.

Tutela Tutor Tutoris

munus reipublicæ neceſſarium dicitur. gloſſ. 21. 495.

*eius excuſatio ab eo qui nominauit peti debet gl.*21. 495.

eo non carere pupillo intereſt, vide pupillo.

*an poſſint remittere iniurias.*106. *in fine.* 280.

*electi a Regijs Tribunalibus ab Inquiſitoribus tutelam acceptare cogantur, ſed corā quo computa reddere teneantur.*12. *ratio gl.*21. *vbi a quo excuſationem tutelæ petere poſſint.* 495. *quid ſi tales electi ſint officiales ſancti officij. gloſ.*21.495.

eis nunquam minori aliquando parcendum. 99. 13.266.

V

Valor

*monetarum quibus in locis augendus.*16. 4. 24.

Vaſſalli

*Regis non poſſunt alteri in eius perniciem ſubijci, gl.*53.512.

*Eccleſiæ ad ſolum Papam appellant in re prophana.*55. 4. 82.

*eis retrahendi ius ſeruetur.*15. 6.22.

eis ius redhibendi tolli non poteſt. 82. 1. 222.

ius redimendi, ac retrahendi ſeruetur 15.6. 22.
liberum ſeudum fideicommiſſo ſubijciũt 43. 10. 543.
in claſſe ſeruire an teneantur. 38.2. 54.
vendit ſeudum eo modo quo habet. 43.12 543.
Liberi ate commercij fruantur. 38.i. 54.

Vectigal, *vide* Tributum
tranſeuntes mare iniuſtum. 68. 10. 610.
pro tranſitu. 68.5. 609.
excuſſo prius patrimonio imponendum. 9. 2. 15.
Reſpublica eis conſeruatur. 8.1.14.

Venatio
militia ſpeciem habet. 35.6. 49.
illa cum modo vacandum 35.5. 49.

Venditio
Vẽdita demaniali re emptor id percipit, quod antea Rex. 53. 1. 189.

Venditores
rei alienaq; pœna puniantur, vide pœna.

Venia
delicti quibus denegatur. gloſ. 21. 495.

Veſpaſianus
rapacitatis culpator 17. 2. 25.

Verba Verbum
liberatoria cum translatione an conciliari poſſint, ut vtraq; diuerſis reſpectibus operetur 59. 55. 592.
donamus ac transferimus cuius ſint potentia 59. 32. 589.
liberamus, & quittamus quid importent. 59 50. 592.
Principis ſinectrẽ ne interpretentur. 107. 1. 281.
pluralis numeri nõ poſſunt referri ad ea quæ ſingularis numeri ſunt. 59. 23. 588.
pluralia vbi commode applicari poſſint ibi referri debeant. 59. 103.
æquiuocare, ac in diuerſos ſenſus ſcindere an recipiant poſſit. 59. 58. 593.
transferimus aliquando ſtat pro reſoluatur. 59. 15. 587.
transferimus quid importet 59. 12. 587.
transferimus an ſit æquiuocum, & genericũ, 59. 13. 587.
donare an dominium transferat, & quando remiſſionẽ ſignificet. 59. 16. 587.

Veritas
illam occultare an liceat. 84. 2. 224.
ei incumbendum. 84. 1. 223.

Veterani
qui e militia dimittantur. 66. 4. 203.

Vis, *vide* infra
ne quidquam vi in pace tentandum. 14. 4. 21.

Vicini
vicinos retrahunt. 15. 7. 23.

Victoria
magnis parta impenſis, ac damnis non concupiſcenda. 23 n 2. 29.

Vidua Viduæ
vel ſponſa iure capilli an fruantur. 46. 23. 66.
amiſſi mariti domicilium retinet, ſed an eodem modo forum? contr. 9. 1. & n. 9. 445
officiales quare privilegio trahendi non potiatur contr. 9. 15. 448.
officialium quo nam pacto foro Inquiſitionis gaudeant. contr. 9. 3. & a n 8. 446.
gaudent foro maritorum, ac ſi viuerent, ſed an eiſdem priuilegijs. contr. 9. 8. 447.
vel officialium ſancti officij viduitate durãte an gaudeant foro eorum virorum, quid in illis familiarium, vel Tenentium officialium prædictorum. 15. *remiſſiuè gloſſ*. 24. 497.
illas familias carere ſolumue in paſſiuis foro iuuari deciſum refertur, contr. 9. *in fine*. 449.

Vis
Vim cum moderamine repellito. 28. 1. 36.

Victoria
occaſio amittitur dum Princeps conſulitur. 5. 8. 318.
Vincentius Turturetus ſumma doctrina vir 70. 6. 619.

Violentia
odij nutrix amorem expellit. 14. 4. 21.
eius cognitio extraiudicialiter procedit, 4. 23. 10.

Virtus
media ſtat. 15. 4. 22.
eximia ætatem ſupplet. 40. 12. 57.
ex quibus queue quibuſue amitti poſſit. 8.

ſub

ſub nu.2. 122.
Primum, aemum conſuetudo ſpectetur. 40. 10. 56.

Vis

non eſt repellenda, vbi a poteſtate publica inferatur 1.& 4.31. 526.
in Euangelij prædicatione non inferatur. 69. 1. 208.

Viſitatio

Epiſcopatuum 87.5. 230.

Viuere

ad exempla non ratione componi malum. 7. 3. 121.

Vniuerſitas

in ſucceſſoribus non plectitur. 23.3. 518.
quando delicti capax ſit. 33.3. 45.
quando punienda. 33 *ſub n.* 3. 46.

Vocatio Vocatus

de gradu in gradu maſculorum. 53.21.567
ad iudicium ſi ciuitatem deſerere non cogitur, non multum diſtrahitur. Cap. 2. 35. 358.

Volenti Voluntas

difficile nil. 91. *ante nu.* 3.237.
ſæpius ſine effectu punitur gl. 35.503.

Vrbes

finitimi Principes muniant. 9.3. 16.

Vſus Vſuræ

recepta ne temere immutanto. 37. 1. 536.
ac reditus per longi temporis lapſum remiſſa intelligantur. 61.3. 599.
illicitum non probat. 53.1. 76.
cenſurarum Inquiſitoribus permiſſus indicat probibitionem vtendi manu militari.contr. 14.14. 464.

Vtilitas

D. Regis maxima ex reductione cauſarum tangentium, quoquomodo feuda ad ſuos magiſtratus 8. 483.

Vxor Vxores

nõ poteſt gaudere foro in actiuis pro paraſrenalibus, & extradotalibus. contro. 9. 13. 447.
coſtante matrimonio, nullos dicitur habere commenſales, nec familiam, contro. 9. 16.448.
eximens maritum, & pater filium an committant eximentia delictum? contr. 1.24 418.
familiaris an debeat gaudere foro, contr. 9. 2.4. *& ſeq.* 446.
quare a foro excluduntur.gl. 25. 497.
militum quare militari priuilegio gaudeant. contr. 9.7.446.
priuilegio exemptionis fori virorum quando potiantur, contr. 9.5. *& poſt nu.* 6. 446.
familiarium in Regnis Caſtellæ nõ gaudent foro.contr. 9.6.446.
ſeruitia donari an poſſint. 59.45.591.
alimenta, vide alimenta.
tenentium officialium ad forum admiſſis, ceterorũ cenſentur excluſa, cõtr. 9. 4. 446.

Laus Deo.

Don Marij Cutellii I.C. Siculi IV. ac M. Philippi Hiſpaniarum Regis Conſiliarii, ac ad eum pro Siciliæ Regno legati notæ Iuridicæ politicæ, ſiue rationales ad leges Siculas Aragonenſium Regum; eidem Regi dicatæ.

PROOEMIVM.

IACOBVS Dei gratia Rex Siciliç, Ducatus Apuliç, & Principatus Capuç. Tunc ſtatus Principis cum ſubditis in eſſentiæ ſoliditate firmatur, tunc extollitur thronus Regis, quando nulla eſt *Voluntatum diſſentio* domini ad ſubieçtos, ſic quod dominantis non verſetur intentio, niſi ad laudabilem, & pacificum ſtatum ſubiectorum: & tam nobilium, quam populorum affectio eodem vnita propoſito, totis conatibus ad exaltationem, & robur dominantis intendat. Per prçſens igitur Priuilegium notum fieri volumus vniuerſis, tam præſentibus, quam futuris conſiderantes quod diuina benignitas tanto magis Regum, & Principum animos in potentiç, & ſublimitatis gloria, & virtute corroborat, & ipſorum Regna, & poteſtates amplificat quanto magis ea, quæ ſunt Dei, ſuis reuoluentes in cordibus Prçlatos, & perſonas ecclefiaſticas *Secularibus præſerant*, ac iura, & bona ipſorum ne pereant, ſub vna protectione ſuſcipiunt, & defenſant, & ſic *a Summo Rege noſtro aſſumentes exordium*, & ſibi placitura ceteris præferentes *Eccleſias, & perſonas eccleſiaſticas regni noſtri Siciliæ ſub protectione, & defenſione recipimus*: volentes, & diſtrictius iniungentes, quod Prælatis alijſque perſonis eccleſiaſticis in perſonis, ac bonis, & rebus eorum nulla damna, moleſtiæ, ac iniuriæ per aliquos irrogentur, ſed prædicta iura, & bona protectioni, & defenſioni noſtræ ſubmiſſa manuteneri volumus, defendi, & penitus illibata ſeruari, per noſtram Curiam, Officiales, & alias quaſcumque perſonas, nec permittere, ſeu permitti facere aliqua de prædictis iuribus, & bonis minui, perdi, ſeu aliquatenus occupari. Quodque ſi aliqua per aliquos cuiuſcumque conditionis, gradus, & dignitatis exiſtant, detinentur illicitè occupata, ad ipſarum Eccleſiarum ius, proprietatem, & dominium reuocentur: vt prædictis bonis, & iuribus reintegratis, & ad debitum ſtatum perductis. Summi Regis dextera in augendis noſtris promoueat, & dirigat actus noſtros.

SVMMARIVM.

1 *REx, & populus ſint cõcordes animo.*
2 *Concordiæ fructus.*
3 *Subditorum amor caritas Regnantis.*
4 *Beneficentia Principibus neceſſaria.*
5 *Præmia in meritos.*
6 *Pręmia nõ niſi ex ſuperãtibus neceſſaria.*
7 *Profuſe donata reformentur.*
8 *Subditorum calamitas releuanda.*
9 *Comitas pro amore conciliando.*
10 *Siculi faciles principis aditus exoptant.*
11 *Aditus ad Principem nõ indigeat pretio.*
12 *Ira Princeps abſtineat.*
13 *Iniuria princeps capax non eſt.*
14 *Punire princeps debet parce.*
15 *Pręmia per ſe, ſupplicia per alios inferat.*
16 *Pontificalis Regiam poteſtatem ſuperat.*
17 *Deo initia omnium.*
18 *Pietas Regni baſis.*
19 *Pietatem fictam ne colito.*
20 *Magiſtratus initia optima, ſed finis diuerſus.*
21 *Regibus Eccleſiæ tutela commendatur.*
22 *Sacerdotalis, ac Regia poteſtas ad idem tendunt.*
23 *Cognitio violentiæ extraiudicialiter.*
24 *Pecuniæ populus multum tribuit.*
25 *Studium augendi nefas ærarij improbũ.*

NOTA I.

1 VOluntatum diſſentio. præcipuum namque firmiſſimumque reipublicæ politicum fundamentum, exiſtimatur concordia animorum inter Regem, & ſubditos: quæ maius eſt regni pręſidium, quàm exercitus, & theſauri. Nam ſi finitimorum fœdus, ac amicitia ſapienter per Micipſam Iugurtæ his præponuntur, vt *Saluſtius* refert; quanto magis eorum quibus cum regnantes morãtur beneuolentia: nã eum qui palam eſt aduerſarius, facile proſpiciẽdo cauere poſſumus, vt docet *Cicero ſu 3. actione in Verrem*, occultum vero inteſtinum, ac domeſticum malum non modo exiſtit, verum etiam opprimit antequam proſpicere, ac explorare poſſimus, animorum enim diſſentio regnorũ eſt perditio, Seruatore noſtro teſtante apud *Lucam xi.* a quo idem habuit Apoſtolus, dum illud ſæpè inculcat *primo ad Romanos cap.* 2. præcipiens eis, vt quantum in eis eſſet, pacem cum omnibus haberent; iterum *ad Hebreos cap.* 12. non oblitus eandem inſinuare rationem *ad Galatas cap.* 5. ne fiat, inquiens, vt dum ad inuicem ſe morderent, viciſſim conſumerentur: concinit ille Poeta.

Stare diu neſcit quod nõ fulcitur ab alto,
Et diſcors in ſe regnum durabile non eſt.

2 Sicut è conuerſo ſecundum *Nazarium in Panegyrico ad Conſtantium*, ſine numero ſunt quæ ex concordia vtilitates conſequuntur, ait ipſe: perpendit ſecum excellens prudentia tua, eique ſemper pietas tua applicata omnes concordię commoditates, illamque eſſe fundamentum, & radicem otij, bonorum ciuium ſeminarium, quietis publicæ ſegetem, & almam pacis altricem. Quæ breuiter prius *Saluſtius* perſtrinxerat in Iugurta dum affirmauit: cõcordia paruas res creſcere, diſcordia maximas ruere, ac dilabi. Hæc quidem quæritur, ac ſtabilitur amore, iuxta illud.

Gignit amor pacem: pax eſt digniſſima rerum.
Omnia pace vigent, & pacis tempore florent;
Paci ſummus honos, paci eſt quoque ſumma voluptas.
Oderunt pacem ſtulti, & certamina quærunt
Vt nunc, proh dolor! inſana diſcordia motu
Omnia conturbat, terret, repletque tumultu.

amor enim ſubditorum maiorem
3 præſtat ſecuritatem, quàm ſtipata
milite domus, inexpugnabiliſque
arx: vt *Claudianus ad Honorium* ſcribit.

Non

Non ſic excubiæ, nec circũſtãtia tela.
Quam tutatur amor.

quo magnum ad illud Regum encomium peruenitur, vt nempe tyranidem initium omnium Regnorum in electionem vertere ſciuerint: vt qui vſurpatam dominationem a ſuis maioribus accepere teſte Diuo *Auguſtinò in 4. de Ciuitate Dei*, ex populi cõſenſu in legitimam conuerſam ſuis ſucceſſoribus dimiſerint. Iuſtus enim ille Princeps cenſendus eſt qui volentibus bene regnet, ſecundum Ariſtotilem relatum ab *Alciato in lib. 15. comment. de verbor. ſignif.* Hi ſunt qui munimento non egent, dum ſubditis probantur, quod *Plinius in Panegirico* exiſtimabat arcem inacceſſibilem, ac munimentum inexpugnabile quod ſine beneuolentia nõ poteſt aſſequi, vt *AEmilius in vita Dionisij* affirmat. Quare cum Ageſilaus de Sparta mœnijs cingenda conſuleretur, reſpondit ciues armatos inter ſe conſentiẽtes ſatis eſſe ad Vrbis præſidium: illa enim non ſaxis, nec vallis ſed incolarum virtute munitur; quos ſi concordia copuletur nullus erit firmior murus. Agaſicles quoque togatus, quo pacto Princeps tutus abſque armato milite haberi poſſit, ſi ſubditis, dixit, imperet, vt pater liberis: beneuolentia enim ſtipari potius quam armis optimum eſt, vt Periandrus aiebat quod etiam, & *Cicero* agnouit, ſolitus affirmare, millies perire melius eſſe, quam in ſua Ciuitate ſine armorum præſidio non poſſe viuere: etenim

Non ſic excubiæ, non circũſtãtia tela,
Quam tutatur amor: nõ extorquebis amari.
Hoc alterna fides, hoc ſimplex gratia donat.

Quæri autem debet hic amor omnibus ſtudijs, inſectando beneficentiam, humanitatem, ac clementiam: quæ cum ab omnibus coli debeant, neminem tamen ex omnibus magis, quam Regem, aut Principem decent, vtpote quos magnus circumſtat campus harum virtutum exercendarum. Ecce enim quod ſpectat ad primam. *Cicero* hanc protulit ſententiam *in 3. de finibus*, liberalitate ait ipſe qui vtuntur, beneuolentiam ſibi

4 concillant: hac ſecundum eiuſdem æmulum, *Saluſtium* dico, minus flagitioſum Regibus eſt vinci, quam armis; quæ modo rerum, perſonarum, ac temporis debet contineri, ne ſi citra vllum delectum exerceatur magis proijcere, quam dare videantur, vt *Seneca* è veſtigio *tractatus de beneficijs* aduertit, neue male locata, male facta potius dijudicetur quam benè, ſecundum *Ciceronem de offic.* ſint igitur conceſſa quæ iuſta, illiſque primum quibus, vel neceſſitate qua præmuntur, vel ſeruitijs (quibus eos præceſſerunt) aſtringuntur dare primis enim vnica educandi ratio bonus Princeps. ſecundum *Plinium* vbi ſupra. ſecundis vna ſpes laboris merces: *ad l. fin. S. ſimiliter C. de alluuion. cap. cum ſecundum de præb. & dign.* namque

Improbus ille labor, quem præmia nulla ſequuntur.

5 Is vero gradu cæteros antecellere debet, quem non ſolum ſuffragium, vt in dies videmus, ſed labor prolixior, ac longa ſtipendia fecerint anteire *l. 1. & 2. C. de off. mag. off. cap. fin.*

6 *diſtinct. 63.* Tempus demum exercendæ beneficentiæ attendendum, nam licet omni tempore beneficos eſſe oporteat, attamen vbi calamitas propria vrgeat, ibi primum medela applicanda, ne alienos agros colendo proprij marceſcant, ac penè ſteriles conuertantur. Eſt ideo metiendum quid virium ſuperſit, antequam de donationibus conferendis agatur, ne ex immoderata, ac ſupra vires largitione reſpublica deficiat, neue alienis bonis manus afferre cogatur, vt *Cicero* monebat 2. *officiorum*

fa-

facilius enim, *vt Tacit. 11. annal. lib.*
affirmat, hoc euenit, quam quod ſin-
guli exſatientur. Dona autem tunc
demum gratiſſima ſunt accipienti-
bus cum ſciunt dari ſibi, quod nemi-
ni eſt ereptum, vt *Plin. in Panegirico*
ſcripſit, ne fortè maiora odia
conſequantur eorum, quibus ade-
merint, quam fauores eorum, qui-
bus dederint; ſecundum *Senecam in*
3. de benefic. Vt mirum eſſe non de-
beat, quamobrem ea quæ profusè
7 collata ſunt ſoleant ad Principes do-
nantes redire, vt cuidam aulico Phi-
lippo III. Hiſpaniarum Regi perquã
caro eueniſſe vidimus, cui Rex ſuc-
ceſſor probe mandauit partem auelli
datorum, ſicut, & Galbam Nerone
ad inferos perlato feciſſe conſtat,
auferre hic mandauit immensè do-
nata, relicta eorum decima parte.
Quod probauit *Tacitus p. annal.* in-
quiens iuſtiſſimum fuiſſe hoc inde
repeti, vnde inopiæ cauſſa erat, quod
& a Claudio Cæſare ob donationes
a Caligula factas ſeruatũ teſtatur *Dio*
8 *lib. 60.* Tempus quoque inſpiciẽdũ in
liberalitatibus ſi fortè ſubditorũ ma-
xima ſit calamitas propterquã tribu-
ta debeãt remitti, vel minui, vt feciſ-
ſe ſenatũ Catanæ Vrbis meę releuã-
dę gratia teſtatur *Oroſ. lib. 5. c. 10.* Aet-
na mons air, vltra ſolitum exarſit, &
terremotibus igneis ſuperfuſis late-
que circumfluentibus Catanam Vr-
bem fineiſque eius oppreſſit, ita vt
tecta ędium calidis cineribus peru-
ſta, & prægrauata corruerent, cuius
leuandæ cladis cauſſa ſenatus decem
annorum vectigalia Catanẽſibus re-
miſit. Nero quoque Apanienſibus
terremotu cõpulſis, & Tiberius Sar-
dinianis ob grauem in eos luem, tri-
buta in quinquennium remiſere, vt
Tacit. 2. & 12. annalium tradidit.
Item ſi memorandũ facinus aliquod
admiſiſſent prout Siculi expulſis gal-
lis, regnoque Aragonenſibus reſti-
tuto: de quo in ſubſequenti capite
nonnulla libata ſunt. Ac demũ ini-
tijs dominationis ad populi amorem
ſibi conciliandum, vt *Caſſiodorus epiſt.*
9 *16. in 2.* affirmat. Principio humani-
tate quoque, comitate morumque
ſuauitate amor ſubditorum excita-
tur, ac retinetur, ipſis adamantinis
quaſi vinculis alligatis, vt ſcribit
Gregoras lib. 6. quo nihil eſt tam Re-
gium, tamque liberale aut munifi-
cum: ſicut è contrario, nihil tam
deforme, vt *Cicero ad Quintum fra-*
trem Epiſt. 1. aduertit, quam ad ſum-
mum imperium acerbitatem naturæ
adiungere. Quamobrem id rectè
percipere videtur, qui monent, quã-
to ſuperiores ſimus, tanto nos ſub-
miſſius geramus, ſecundum eundem
primo offic. per hæc facillimà quæ vo-
lumus, & priuatis in rebus, & in repu
blica conſequemur, ſolet enim dex-
teritas, atque benignitàs morum in
altioris dignitatis gradu facilè om-
nium animos ſibi reddere obnoxios.
& Princeps ſi quo natura ſublimior
eſt, eo humaniorem ſe inferioribus
præbeat, chariſſimus populo futu-
rus erit, vt canebat *Gunterus in li-*
gurino lib. 8. verſ. 165.

Nullus honor ſi quidem populi, vel glo-
ria maior,
Quam Domino ſeruire pia.

gaudent enim qui ſubſunt in quibuſ-
dam Principibus adæquari, quod
cum ipſi perficere nõ valeant, Prin-
cipes efficere debent, declinando à
Regali maieſtate ad ciuium ſtudia,
vt de Auguſto Cœſare legimus apud
Tranquillum cap. 53. & Plinium lib. 8.
cap. 5. qui promiſcuis ſalutationi-
bus admittebat, & plebem, tantá co-
mitate adeuntium deſideria exci-
piens, vt quemdam ioco corripue-
rit, quod ſic ſibi libellum porrigere
dubitaret. quáſi elefanto ſtipem: de
Tito autem Veſpaſiani filio idem
Tranquillus cap. x. affirmat: eum ne
quid popularitatis prætermitteret,
nonnumquam in Thermis ſuis ad-

miſſa plebe lauiſſe; tantæque comitatis fuiſſe perhibent, vt cum inter cænandum meminiſſet, nihil ſe illo die cuiquam præſtitiſſe, exclamarit: amici diem perdidi, hæc præcipue
10 virtus in Principe à noſtris Siculis exoptatur, qui iniuriarum omnium vindicandarum gratia, eo è veſtigio accurrunt vndè alij in extremum accedunt. Comis ergo ſit Princeps erga eos, qui eum conueniunt non ſuperbus; nam faſtidium, & arrogantiam vel ſerui dominorum ægrè ferunt; comitas verò, & gratia iucunda eſt omnibus. Quod *Seneca* breuibus perſtrinxit 1. *de Clementia*, eſto inquit ſermone affabilis, acceſſuque facilis, vultu, qui maximè populo demeretur, amabilis, æquis deſiderijs propenſus, nec iniquis acerbus; adeo vt monitio acerbitate, ſecundum *Cicer. 3. offic.* deinde obiurgatio contumelia careat. Facillimus quoque eſſe debet ad eum præ cęteris aditus patereque ſuas aures quærelis omnium, nullius inopiam, ac ſollicitudinem non modo vllo populari acceſſu, ac tribunali, ſed ne domo quidē ſua, ac cubili excluſam: toto denique in Imperio nihil acerbum eſſe, nihil crudele; atque omnia plena clementiæ, manſuetudinis, humanitatis. Vt idem Quintum fratrem monebat in *prima ad eum epiſtola*: quod à Veſpaſiano ſeruatum aſſerit *Tranquillus cap. 29.* vt qui etiam cubans legationes audiret; non impediente, quod ei alueus vſque ad defectionem ſolueretur, noluit vt recederent, aiens Imperatorem ſtantem mori oportere: comprobato ex euentu dicto, nam dum conſurgit, & nititur inter manus ſubleuātium extinctus eſt. Eamdem viuendi rationem ſectati ſunt Traianus, Adrianus, Antoninus Pius. de quorum primo *Plinius in Panegir.* ſic fatur, liberum eſt ingrediēte per publicum Principe ſubſiſtere, occurrere, comitari, præterire: ambulas inter nos non quaſi contingas, & copiā tui non vt imputes facis. hæret lateri tuo quiſquis acceſſit, finemque ſermoni ſuus cuique pudor, non tua ſuperbia facit. Ceterorum de hac virtute teſtimonium in *Spartano*, ac *Frācisco patritio* legitur ampliſſimum. Horum, inquam, exemplo tenentur Principes propatulas aures præſtare accurrentibus, foreſque omnibus pa-
11 tentes; ne viſio cum pretio, ac ingreſſus redemptus præſtari dicatur *ad l. obſeruandum D. de offic. Præſid.* obſeruandum eſſe ait I. C. ius reddenti, vt in adeundo quidem facilem ſe præbeat, ſed contemni non patiatur. eleganter in *Cod. Theod. l. 2. de rect. prouinciæ* in hæc verba: non ſit venale iudicis velum, non ingreſſus redempti, non infame licitationibus ſecretarium, non viſio ipſa præſidis cum prætio, æquè aures iudicantis pauperibus, ac diuitibus referentur. In quo modernis hiſce temporibus peccatur, dum vſquequo miniſtri auro exſatientur, liber acceſſus non paret; auaritia namque ianitorum infamiam Principes ſuſtinent, ac ſi aſſentirent, vt aditus difficilis turpē illis quæſtum pareret. namque teſte *Seneca ad Lucillum* qui nō vetat peccare, cum poſſit, iubet. obſeruet ergo quod de Pompeio Magno *Cicero* teſtatur *pro l. manilia.* ita faciles aditus ad eum priuatorum, tam liberæ quærimoniæ de aliorum iniurijs, vt qui dignitate Principibus excellebat, facilitate par infimis eſſe videbatur.

Ira omnino Princeps abſtinebit vt
12 in hæc monet Ouidius.

Quo quiſque eſt maior magis eſt placabilis ira,
Et facile motus mens generoſa capit.

Et *Plautus* aiebat

Leuiter qui ſæuiunt ſapiunt magis.

Item *Terentius* In hæcyra.

Iniurium eſt vlciſci aduerſarios.
Ac qua via capiāt te illi, eadē ipſos ca(piā
Liberali ingenio eſſe decet.

Ira

Ira etenim nihil rectè, vt *Cicer. 1. off.* ait, nihil conſideratè fieri poteſt, quę enim cum aliqua perturbatione fiũt, ea nec conſtãter fieri poſſunt, neque iis qui adſunt probari. Quod ſi neceſſaria obiurgationis occaſio incidat, in qua vtendum ſit fortaſſe, & vocis contentione maiore, & verborum grauitate acriore, illud ipsũ quod acerbitatis habet obiurgatio, ſignificãdum eſt ipſius id cauſſa, qui obiurgetur, ſuſceptum eſſe. Id agendũ etiam eſt, vt ne ea facere videantur irati: ſed vt ad vrendum, & ſecandum, ſic ad hoc genus caſtigandi rarè inuitique veniant, nec vnquam niſi neceſſario, ſi nulla reperietur alia medicina. Ira tamẽ ſemper procul abſit: vt licet crudeliter agatur, ſicuti nonnunquam opus eſt ſecundum *Tacitum*, quo ceteris quies ſit, hoc ex delicti odio, nõ ex imperantis natura procedere dignoſcatur. Quod aperiet ſi proprias ſpernat iniurias, vt

Quo plura poſſis, plura patiẽter ferat.

13 Princeps ſi quidem ſecundum *Senecam de conſtantia cap. 10.* à nullo cõtemnitur, magnitudinem ſuã nouit, nullique tantum licere renunciat ſibi, & omnes has, quas non modo miſerias animorum, ſed moleſtias dixerim, non vincit, ſed ne ſentit quidem. Quod rectè Philoſophus Alexandro inſinuauerat in hæc verba: excãdeſcẽntia, & ira nõ in pares, ſed in meliores exiſtere ſolet. tibi vero nemo eſt par. Nec enim credendum eſt Principem neminem lædentem, omnibus benefacientem, ignominia affici: Tyranni fidem præſtabunt, quos conſcientia rem ita ſe habere pro certo pollicetur: iniquumque eſt ea velle ægrè ferre, quę ſi vera ſunt, præſtat non admiſiſſe; ſin falſa diſſimulare: quid quod multi hęc vindicantes, pluribus, ac grauioribus de ſe ſermonibus occaſionem præbuerint. Verba ſunt Mœcenatis ad Auguſtum apud *Dionem lib. 52.* tanti apud eum ponderis, vt flocci ſemper fecerit conuiciatores, teſtatur *Tacit. lib. 4. annal.* haud facilè dixerim, ait, moderatione magis, an vero ſapientia; nam ſpreta exoleſcunt, ſi iraſcare agnita videntur. Cogitet poſtremo ſecum ipſe cum Alphonſo Aragoniæ Rege, Principum eſſe non modo benefacere, ſed mala etiam patienter audire. Quod & Lycus apud *Senecã in Hercule* partim agnouit. Clementia denique amor ſubditorum acquiritur, ars prima regni poſſe te inuidiam pati, qua profectò nihil eſt laudabilius, nihil magno, ac præclaro viro dignius, vt per *Terent. in Hercule.*

Re ipſa reperiri - - - - - - - - -
Facilitate nihil homini eſſe melius,
neque clementia.

quæ ita probanda eſt ſecundum *Cicer. 1. offic.* vt adhibeatur reipublicæ cauſa ſeueritas, ſine qua adminiſtrari ciuitas non poreſt: etenim.

Plus ſæpe nocet patientia Regis,
Quam rigor, ille nocet paucis, hæc incitat omnes.
Dũ ferre ſuos ſperant impune reatus.

14 Verum parcus in puniendo eſſe debet, monente *Seneca 1. de Clement.* adeo vt ſubditi cogitent te tamquam inultum cum magno tormento ad caſtigandum venire, & non tam delicta velle punire, quam tollere, vt ſicut fulmina paucorum periculo cadunt, omnium metu: ſic animaduerſiones magnarũ poteſtatum terreant latius, quam noceant; non enim minus Principi turpia ſunt multa ſupplicia, quam medico multa funera, remiſſius imperanti melius paretur. Natura contumax eſt, humanus animus, & in arduum, vetitumque nitens, ſequiturque facilius, quam ducitur. Hinc Veſpaſianum nequè
15 cæde cuiuſquam letatum quinimo iuſtis ſuppliciis illacrimaſſe, ac ingemuiſſe *Suetonius 15. capite* affirmat; itaut

itaut quod in republica correctione indigeat, hoc contra propria vota eueniat, legibuſque non ex animo vindicetur, aliiſque exequendum tradatur. Quod vero remunerãdum in his, qui rem bene geſſerunt, id ſpõte propria per ſe ipſum Princeps præſtet. ita protinus fiet, vt quod gratioſum eſt per eum perfectum videatur, quod contra per alios. vtque in pœnis leges metuant in præmijs ipſe ametur, nullique timori, nemini periculo ſit. cum non pœnis malorum, ſed bonorũ præmijs ſubditi reddendi ſint meliores, vt imperium ſit diuturnum. Saluum namque Regem in aperto clemẽtia præſtat ſecundum *Senecam ibidem*, ſicut e conuerſo *Tragicus Seneca in Oedipo act.* 3. inquit, eum

Qui ſceptra duro ſæuus imperio regit
Timet timentes, metus in auctorem redit.

Sic Periandrus ſumma ope committendum eſſe dixit ijs, qui tuto regnare vellent, vt beneuolentiam potius clementia cõquirerent, quam armis, ac pœnis metum. Nam errat grauiter ſecundum *Comicum.*

Qui imperium credis grauius eſſe, aut ſtabilius
Vi quod fit, quam illud, quod amicitia adiungitur.

Merito ergo Iacobus ad Siciliæ dominatum adſcitus in præmiſſa verba exorditur. Regnum enim non armis cõquiſitum ſeueritate exploſa amore regendum ſuſcipere tenebatur, ſecuritatem mutua ſecuritate paciſcendo. Nec enim vt de Dydone *Maro* teſtatur.

Res dura, & regni nouitas me talia cogunt.
Moliri, & late fines cuſtode tueri.

Sed dulce ſceptrum erga ſtudioſos ſubditos exercere. Memor ſe non dominationem, & ſeruos accepiſſe, ſed rectorem, & ciues præ oculis habere debere: iuxta Claudij Cœſaris monitum, quod & *Sapiens* prædixit *cap.* 32. rectorem te poſuerunt, noli extolli; eſto in illis quaſi vnus ex ipſis.

NOTA II.

16 *Sæcularibus præferant.* Nam licet duobus ex his vniuerſa regantur, ſacra nempe auctoritate Pontificis, ac Regali poteſtate: attamen ſicut aurum multo pretioſius eſt plumbo, ita regiam ſacerdotalis dignitas ſuperat, vt ex D. Ambroſio *Gelaſius Pontifex* affirmat in *can. duo ſunt* 96. *diſtinct.* concinunt *can. cum ad verum, & can. ſi Imperator, & can. bene eadem diſtinct. cap. ſacerdotibus* 11. *quaſt.* 1. quos partim citaui *in practoc. iuriſdict. regiæ nu.* 1. Diuus quoque Gregorius Nazianzenus pro cõcione Theodoſium Imperatorem affatus: te quoq; ò Imperator, imperio meo, ac trono lex Chriſti ſubijcit: imperium enim nos quoque Epiſcopi gerimus, addo etiam præſtantius, ac perfectius, niſi verò æquum eſt ſpiritum carni faſces ſubmittere, & cœleſtia terrenis cedere. rationem petimus à D. Chriſoſtomo. Regi, ait ipſe, corpora commiſſa ſunt, ſacerdoti animæ. Quod & *Poeta* ille ſub Friderici nomine diſtinguit.

Eccleſiam regat ille ſuam, diuinaque iura
Temperet; imperium nobis, faſceſque relinquat.

ex AEmicis *Valer. max. lib.* 1. *c.* 1. id ipſum de Romanis teſtatur: religioni, inquit, ſummum imperium ceſſit. omnia namque poſt religionem ponenda ſemper noſtra ciuitas duxit. etiam in quibus ſummæ maieſtatis conſpici decus voluit. quapropter non dubitauerunt ſacris imperia ſeruire, ita ſe rerum humanarum velut curam gerere exiſtimantia, ſi diuinæ potentiæ bene, atque conſtanter eſſent

ſent famulata:breuius *Horatius.*

Dis te minorem quod geris imperes. Ipſi autem ſacerdotes cogitent ſe homines eſſe, nec ſibi arrogent impenſius, quod tantum miniſterium gerant, rerumque ſacrarum curam; ſed id omne Deo optimo maximo acceptum referant, cuius in terris induunt perſonam. ne audiant quod aſino Deum apportanti fuit exprobratum apud *Hebriam in apologiſ.* quod repetijt *Alcia. embl.*7.non tibi, ſed religioni.

NOTA III.

17 A *Summo Rege noſtrum aſſumētes, exordium* ita *Cicero in Vatiniū,* vbi aſſeruit,inde omnia duci initia,& 2. *de legib.* a Deo nobis agendi capienda primordia corfirmauit.*Virgilius* idem quoque edixit.

Ab Ioue principium muſa, Iouis omnia plena.

non longe *Iuuenalis Sat.* 13.

Plurima fœlix
Paulatim vitia, atq; errores exuit omnes
Prima docens rectum ſapientia.

eo namque monſtrante principium, nullus officiet obex. Hinc eſt quod rerum diuinarum curatio *Ariſtotelis* ſententia *cap.* 8. *politic. lib.* 7. ceteris debeat præponi negocijs; religionique primo vacati, vt cuncta nobis proſpera eueniant: ſicuti Romanæ reipublicæ eueniſſe teſtatur *Liuius lib.*44 fouere, ait ipſe, pietati, fideiq; Deos, per quæ populus Romanus ad tantum faſtigij peruenit. Idemque affirmat.*Cicero de aruſp. reſponſ.* Romanos nempe non calliditate, aut robore;ſed pietate,ac religione omnes gentes,nationeſque ſuperauiſſe. recteque Papinianus noſter ſcripſit *in l. & ſi quis D. de religioſ. & ſumpr. fun.* ſummam eſſe rationē, quæ pro religione facit. Hoc ſi erretur principium, omnia infeliciter cuenient. nam ſicuti optimo dedicata principio ex animi ſententia ſuccedunt,ita quæ malo inchoata ſunt infauſtum gignere ſolent exitum. *cap.principatus prima quæſt.* 1.*cap. miramur* 61. *diſtinct.* optime *Plautus in Perſeo.*

Si quam rem accures ſobrie,aut frugaliter.
Solet illa recte ſub manus ſuccedere:
Atque adepol, ferme vt quiſque rem accuret ſuam,
Sic ei procedant poſt principia: deniq;
Si malum, aut nequam eſt, male res vertunt,quas agit,
Sin autem frugi eſt, eueniunt frugaliter.

quod, & Iuſtinianus edixit *nouell.* 6. *tit.*6. bene autem vniuerſa geruntur, & competenter, ſi rei principium fiat decens,& amabile Deo. Optima ergo ſunt Principis noſtri fundamēta, quæ iecit, non mirum ſi perennitatem imperij fuerit conſequutus. Vna namque Regni cuſtodia, pietas, vt Trimegiſtus docuit: pium virum non malus genius, non fatum ipſum deuincit. Deus enim ab omni malo eum liberat,eripitque. Qua quidem vna virtute Deum,ac hominum animos nobis deuincimus. Quoniā cum ceteræ admirationis tantummodo multum, pietas tamen etiam amoris meretur plurimum. vt *Valerius idem max. aiebat lib.* 5. *cap.* 4. cenſentque ſubditi ſi illa per Principem colatur, libertate ſumma frui. vt a *Claud.* 3. *Stilicon.*habemus.

Numquam libertas gratior extat
Quam ſub Rege pio.

cuius rei cauſſam *Ariſtoteles* adducit 5.*polit.cap.*11.nimirum quod indigenæ minime ſperent aliquid iniuſtum ab eo Principe pati, quem religioſū, Deique verentem arbitrantur: minuſque in eum inſurgent, qui Deum quoque habeat adiutorem. Pietas hæc vera, & non ſimulata, vel ficta,
19 (vt impius Macchiauellus fabulatur) in Principe requiritur, vt ludendi

ſpecie

ſpecie obijcit Iacobo primo Angliæ Regi Iſaacius Caſaubonus in Corona Regia; vel alter quiſquis eſt auctor: nullus enim, vt ait *Lactant. 3. diuin. inſtitut.* hic ſimulationi locus eſt: in æternum ſtultitiæ pœna ſubeunda, ſi aut perſona inanis, aut opinio falſa deceperit. agnita hæc ratio, vel ab æthnicis ipſis, inter quos latinus *Orator. 3. offic.* inquit, totius iniuſtitiæ nullam capitaliorem eſſe, quam eorum, qui tum cum maxime fallunt, id agunt, vt boni viri eſſe videantur. hanc infamem politicam expreſſius idem *Lactant. lib. 3. c. 6.* deſcribit, ac deteſtatur ait, quidã probitate ficta viam ſibi ad potentiam muniunt, faciuntque multa, quæ boni ſolent, eo quidem proptius, quod fallendi gratia faciunt. ecce horum finis, ſed ij cum eſſe cœperint propoſiti, ac voti ſui compotes, & ſummum potentiæ gradum cœperint, tum vero ſimulatione depoſita mores ſuos detegunt, capiunt omnia, & violant, & vexant eoſque ipſos bonos (quorum cauſſam ſuſceperant) inſequuntur, & gradus per quos aſcẽderant amputant, ne quis illos cõtra ipſos poſſit imitari. hoc in Tryphone eueniſſe tradit *Ioſephus lib. 13. antiq. cap. 12.* adeptus concupitam poteſtatem non amplius diſſimulare prauum ingenium valuit, quod priuatus tegere conatus eſt, quo magis animos hominum ſibi conciliaret: quamprimum enim Rex declaratus eſt, abſque perſona Tryphonem agere cœpit. quæ huius mutationis cauſa? exiſtimo non tantum imbecillitati naturæ (quę mutationi ſubiacet) tribuẽdam, quantum impietati erga

20 Deum, ac fictæ religioni, qua ſolet euenire, vt initia magiſtratuum ferè meliora ſint: ſed finis inclinet, vt *Tacitus* dictauit 15. *annal.* hinc Imperiorum excidia: nam vt *Polybius* narrat de Hyſpanis loquens *lib. 10. ad finem.* aliter cenſebant quæri imperia debere, aliter ſeruari: nec imbiberant, eos optime retinere dominia, qui in ijſdem inſtitutis perſeuerant, quibus ab initio ſunt adepti. at vero illud clarum, teſtatumque exemplis eſt, quod homines fœlicitatem aſſequãtur pietate, benignitate in alios, & bona de ſe opinione: ijdem cum adepti, quæ voluerant, ad iniurias & impotentiam in imperijs dilabũtur, fit meritiſſimo, vt vna cum imperantium mutatione, ipſi ſubditi ſe, & affectus mutent. exemplo ſit Galba, qui dum in via ad imperium eſſet, pro optimo habitus, mutata fortuna eius adeptione deterior quoque ex bono effectus, vita, ac dominatu exutus fuit. de quo dixit *Tacitus 1. hiſt.* ipſum maiorem priuato viſum, dum priuatus fuit, & omnium conſenſu capacem imperij, niſi imperaſſet. non diſſimilis fuit Neronis exitus, cuius primum quinquennium adeo extollit Traianus apud *Dionem Caſſium*, vt dixerit, omnes etiam optimos Principes longe a primo quinquennio Neronis abeſſe. ſit ergo firmum pietatis ſectandæ propoſitum, ſit vera religio, & credant Principes hoc a Cortina dictum, eam ſi colant quod omnia euenient bene: ſuos, ſi idem ſeruent, imperio non ceſſuros. vt Theodoſius filijs prædixit apud *Niceph. lib. 13. cap. 1.*

NOTA IV.

21 E*Ccleſiam, & perſonas Eccleſiaſticas R. N. S. ſub noſtra protectione, ac defenſione recipimus.* Hoc eſt primũ, ac peculiare Regum officium, vt *Diuus Leo* ſummus Eccleſiæ Præſul ad Leonẽ Imperatorem ſcripſit *epiſt. 73.* debes, inquit, incunctãter aduertere, regiam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen, ſed maximo

ad eccleſiæ præſidium fuiſſe collatam, vt auſus nefarios comprimendo, & quæ bene ſunt ſtatuta defendas, & veram pacem ijs, quę ſunt turbata reſtituas. magnus quoque *Iſidorus in cap. Principes 23. quæſt. 5.* ita fatur: Principes ſeculi nonnunquam intra eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenent; vt per eamdem poteſtatem diſciplinam eccleſiaſticam muniant. cœterum intra eccleſiam poteſtates neceſſariæ non eſſent; niſi, vt quod non pręualent, ſacerdotes efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc imperet
32 per diſciplinæ terrorem: ſępe per regnum terrenum cœleſte regnum proficit: vt qui intra eccleſiam poſiti contra fidem, ac diſciplinam agũt, rigore Principum conterantur, ipſamque diſciplinam, quam vtilitas eccleſiæ exercere non pręualet, ceruicibus ſuperborum poteſtas principalis imponat; & vt venerationem mereatur, virtutem poteſtatis impertiatur. cognoſcant Principes ſeculi ſe Deo debere eſſe reddituros rationem propter eccleſiam, quam a Chriſto tuendam accipiunt. nam ſiue eius pax, ac diſciplina augeatur per fideles Principes, ſiue ſoluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorũ poteſtati ſuam eccleſiam tradidit. confirmat idem *Leo ad Pulcheriam epiſt. 29. in cap. res autem, eadem cauſa, & quæſtione.* res omnes aliter tutas eſſe non poſſe, niſi quæ ad diuinam confeſſionem pertinent, & Regia, & ſacerdotalis defendat authoritas. id ipſum confirmat *Iuſtinianus Imperator Nouell. 6. tit. 6. quomodo oportet Epiſc. aut alios cleric. eſſe*, maxima quidem, inquit, in omnibus ſunt dona Dei à ſuperna collata clementia, ſacerdotium, & Imperium: illud quidem diuinis miniſtrans: hoc autem humanis præſidens ac diligentiam exhibens, ex vno eodemque principio vtraque procedentia humanam vitam exornant, ideoque nihil ſic erit ſtudioſum Imperatoribus, quam ſacerdotum honeſtas: cum vtique, & pro illis, ipſi ſemper Deo ſupplicent: nam ſi hoc quidem inculpabile ſit vndique, & apud Deum fiducia plenum: imperium autem recte, ac competenter exornet traditam ſibi rempublicam, erit conſonantia quædam bona, omne quidquid vtile eſt humano conferens generi. Quæ Principum conſtitutiones laudabiliter conditæ vti eccleſiæ proficuæ, ac eorum proprio inſtituto concernentes per illã amplectuntur. prodeſt enim, vt *idem Leo* ait *epiſt. 93* eiſta diſtinctio eccleſiaſticæ lenitati, quæ ſacerdotali cõtenta iudicio cruentes refugit vltiones: ſeueris tamen chriſtianorum Principum conſtitutionibus adiuuatur, dum ad ſpiritale nonnunquam recurrunt remedium, qui timuerint corporale ſupplicium. per quod Imperatores omnes Catholici hac protectionis formula in vim auxilij, non poteſtatis vſi ſunt. iam inde a Diui Conſtantini temporibus. Qui cum [initio, vt fit libertatis] feruor, & fluctus, & contentio aliqua inter eccleſiæ proceres eſſet (vt *Lipſius* adnotat) in dicto Nicæno concilio ipſe intereſſe voluit, ac authoritatem accomodare; libellos autem mutuas criminationes continentes, receptos non modo legere recuſauit, verum etiam ſtatim coram cremari iuſſit. indicans ſe auctoritatem interponere, vt diſſidentes inter ſe conuenirent, ne odijs, & æmulatione certarent. cœterum iudicium reſpuere eorum, quos Deus ſuo reſeruauit, quod & noſtri Reges adamuſſim ſeruare vi-
23 dentur, dum violentias in iudicio ab Eccleſiaſticis illatas (quæ naturali iure repelli; ac in priſtinum

ſtatum

ſtatum reponi poſſunt) nolunt iudicialiter cognoſcere ſolum extraiudiciali, ac œconomico protectionis remedio conteuti, vt *Salgadus* optime in ſuo doctiſſimo de hac re tractatu aduertit inuehens merito contra Zeballum qui contrarium firmare videbatur. *Pereir. de man. reg. cap.* 2.

DE IMPOSITIONE GENERALIS SVBVENTIONIS.

CAP. I.

ET ad tollendam ſubiectorum grauamina. *Et euitanda pericula*, quæ collectarum oneribus, quibus fideles regni noſtri Siciliæ, olim tempore quondam Caroli Comitis Prouinciæ, hoſtis noſtri diuerſimode, & intolerabiliter grauabantur in eodem regno diuerſis guerrarum diſcriminibus laceſſiti materiam turbationis, commotionis, & ſcandali attulerunt, ab ipſarum collectarum grauaminibus, quæ inter alia potiſſima, & principalia fore cenſentur, conſulte prouidimus inchoandum: vt ea per noſtræ liberalitatis, & prouiſionis remedium eneruata, & deſtructa noſcantur, quæ totius ſcandali materiam potius, & generalius miniſtrabant.

NOTA V.

24 ET *euitanda pericula*. Quoniam ſecundum Salomonem *prouerb.* 29. qui nimium emungit, elicit ſanguinem: plurimum namque tribuit populus pecuniæ: quæ cum iuxta veteris *Comici* ſententiam anima, & ſanguis ſit mortalium. merito ſi ea ſpoliari ſe videat, reſiſtet, inde commotiones, ac reipublicæ diſcrimina, exutaque pax, ſententia *Taciti* 4. *annal.* potius imperantis auaritia, quam obſequij impatientia iuxta *Ouidij* dictum:

Viſcera noſtra tua diripiuntur opes.

alludit pariter *Cicero pro Quintio* non pecuniam modo, verum etiam hominis propinqui ſanguinem, vitamque eripere conatur. quod optime proſequitur idem comicus Antiſanes: poſtquam enim dixit diuitias, animam, & ſanguinem eſſe: procinus addidit.

Has ergo quiſquis poſſidere non poteſt,

Viuos inter, mortuus deambulat.

ſane cauẽdum eſt Principi, ne ſtudio augendi ærarij decidat principatu, quo ærarium conſiſtit: cum ſatius ſit vacuum eſſe, quam ipſum imperium vacet; *Diuo Chriſoſtomo* teſtante, paucis male partis multa ſolere bene comparata diſperire, vt & *Plautus* dixerat *in pœnulo*

Male partum male diſperit.

quod euenit natura ipſa dum paruo parta labore, quemadmodum ea ſunt, quæ aliorum iniuria vſurpãtur, paruo etiam tempore ingurgitantur, ac conſumuntur, nobis vt ſæpè ſpernentibus, quæ facili negocio cõquirimus, vt *Cicero Philip.* 2. in Antoniũ inuehens adnotauit. *Plautus* quoque *in Rudente*.

In ætate hominum plurimæ
Fiũt tranſennæ, vbi decipiũtur dolis,
Atque ædepol in eas plerumque eſca imponitur
Quam ſi quis auidus poſcit eſcam auariter
Decipitur in tranſenna auaritia ſua.
Ille qui conſulte, docte, atque aſtute cauet
Diutina vti bene licet partum bene.

mali, ac rapacis Principis extat exẽplũ in C. Caligula, qui vectigalibus nouis, ac inauditis impoſitis nec vllo rerum, vel perſonarum genere excepto non modo vectigalia ipſa,

verum etiam imperium, vitamque imprudérter amiſit. ſcribente *Tranquill. cap.* 40. at profectò quę namfuit præcipua Gallorum trucidandorum Siculis cauſa? vt Rex ipſe in hac lege teſtatur, ac deteſtatur ſimul: hæc ſatis. cetera nota ſequens exprimet.

DE NON IMPONENDIS COLLECTIS IN REGNO SICILIAE: niſi in quatuor caſibus infraſcriptis.

CAP. II.

VT igitur in eodem Regno *Ceſſet de cetero onerosa exactio collectarum*: præſenti edicto, prouiſione, ac conſtitutione valitura perpetuò inhibemus: per nos hæredes, & ſucceſſores noſtros, qui pro tempore fuerint, ſeu pro nobis, & eis dominantes in regno prædicto, vel officiales eorum collectas fieri, & imponi, niſi tantum in quatuor caſibus infraſcriptis: qui pro noſtra, & noſtrorum hæredum ſalute, & defenſione dicti regni, & noſtrorum fidelium ſtatu pacifico, ſunt vtiles, & neceſſarij, ab eiſdem fidelibus per nos, & hæredes noſtros ſubuentio exigatur.

SVMMARIVM.

1 *TRibuta quandoque remittenda, vel minuenda.*
2 *Publicani cobibendi ne turbationes oriantur.*
3 *Tributorum exceſſus nociuus.*
4 *Hortulanos Alexander quarè oderat.*
5 *Siculi ſponte contribuunt.*
6 *Comitijs intereſſentes oneribus non grauantur.*

NOTA VI.

C*Eſſet de cetero onerosa exactio collectarum*, ita nouus voto ſubditorum conquiſitus Princeps facere debuit, vt noui populi nouis Regibus aſſueſcant ſecũdum *Tacit. 2. annal.* ac vt pręcipue, quę in Gallis fuerat odij cauſa, eſſet amoris incentiuum: dum quid acerbi ipſi ſtruere conati fuerant, ipſe deſtruxit, ac ad

1 priſtinam reduxit libertatem. quod Henricus 4. deceſſorum deteſtans malitiam prudenter ſequutus fuit, dum populis, quorum fuerat ex pace Sabaudica dominatum adeptus, tributa omnia cõdonauit. ceteris quoque r.ó tantum extraordinaria belli eiuſdem cauſa indicta remiſit. imo, & reliqua ſupprimi iuſſit. refert *Petrus Mattheus primo hiſt.* hoc idem æuis anterioribus conſtat feciſſe magnum Conſtantinum illum, firmata fide, ac armis Republica, ex *Baronio to. 3. annal. anno Chriſti* 312. ſed hæc exoleta iam populus nec ſperat, nec petit: vellet tamen vt in exigendo ſaltem moderatio adhiberetur. in quo ſtudeat Princeps oportet; ne per tot annos ſine querela tolerata acerbitate quæſtorum, ad excidium rempublicam vertat: quoniam vt aduertit *Tacitus 4. annal.* ſi poſt concitatos ad iram animos non ſubueniatur, remedium ex bello: ne-

2 mini. n. latet, quãtæ audaciæ, quantę temeritatis ſint publicanorum factiones, vt *Vlpianus* affirmat *in l. quãta 12. ff. de public.* in quos D. Laurentius Mediolanenſis Epiſcopus ita inuehitur. quid eſt publicanus, nonne caput rapinæ, & lex violentiæ? quid niſi prædo ſine pudore, medicus exterminij: nonne ille immanior furibus eſt? fur namque vel timens furatur, hic autem delinquit cõfidenter. fur laqueos legis timet, hic quidquid fecerit legem putat. lex furem repellit ab illicitis, hic ad iniquum mali-

malitiæ ſuę compendium legem tratrahit. teſtor Deum, vſque eo ventum eſt per hos homines, quos *Lypſius* lauerniones appellat, exactores dico, vt ſubditos excorient, non excutiant. hoc ego in aliquibus Hyſpaniarum locis, quos portus appellant, expertus ſum, nimirum multo magis pro tributo, quam pro prętio conferre, ad libitum publicanorum rei valore conſtituto, vt inde pinguiorē decimam extorquerent; optarem quoque, ne noua, ac crebra vectigalia indicerentur, ne forte prouinciæ ex nouis oneribus, ac exquiſitis diuerſis prædandi vocabulis turbentur, vt *Tacit. 4. annal.* aduertit vbi de centeſimis, quadrageſimis, quinquageſimis, & quæ alia illicitis huiuſce exactionibus nomina, crudelitas miniſtrorū excogitauit. quibus id cuiq; eſt, ſecundum Archilocum omnem hominem natum excoriare, prædāq; in ſinum ſuum conferre. quod *Claudianus 4. ad Honor.* deteſtatur

Impia continui ceſſent alimenta tributi
Nec tua priuatis creſcant æraria damnis.

3 hæc olim fuit cauſa populi Romani à patribus receſſus, quando Auentinum montem inſedit, iuraque ſibi dixit: de quo *Saluſtius prim: hiſtor.* ſubditi namque, vt dent, quod non habent, nulla vi, nullo imperio cogi poſſunt, vt *Liu. lib. 26.* populum dixiſſe perhibet, quando ob bellum per Annibalem illatum noua tributa imponi excogitabatur: aiebat enim, nihil eis reliquum præter corpora, exhauſtaque fructibus bona, hæc venderent, in illa ſæuirent; iam enim nec vnde redimerentur quidem ſupererat. nec fidendum obſequio; ſolet enim periculum gignere, dum auctis in immenſum oneribus, iā nullum videtur ſupereſſe ignauis leuamen, quam ſi fidem exuant. primo ergo cogitandum vnde poſſit commode conqueri pecunia, quam quid ſtatuatur exigendum, ne vt *Iuuenalis* rectè mordet *Satyra 3.* ita ſe gerāt, vt

Vnde habeas nemo quærit, ſed oportet habere.
Protinus ad cenſus, de moribus vltima ſemper
Quæſtio

quadrat quoque illud *Plauti in Menæchmo* dicentis.

Clientes ſibi omnes volunt eſſe multos, boni ne an mali ſint
Id haud quæritant, res quæritur magis, quam clientulorum fides

NOTA VII.

NIſi *tantum in quatuor caſibus*, nāque, vt ait *Seneca in Troade.*

Neceſſitas plus, quam pietas poteſt.

danda ergo eſt Principi opera, vt omnes intelligant ſi ſalui eſſe velint, neceſſitati parēdum eſſe; ſolent tunc ſubditi æquo animo contribuere quando pecunia in Republica ſubleuanda erogatur: ſi ſecus, acribus oculis, vt *Dio lib. 52.* aiebat, redditus, prouentuſque Principis intuentur, cōniuentes ad erogationes, & ſumptus. Recte profecto noſter hic Princeps, ne pecunijs acerbè conquirendis, plus inuidiæ ſibi, quam virium adderet, moderationem præteritæ profuſioni adhibuit, impoſita ſibi ipſi lege, ne præter rerum anguſtiā, ac vltra modicam copiam tributa penderentur; nolens, vt de Tiberio
4 tradit *Suetonius* pecus deglubere, ſed tantum tondere; ita pennas incidere, vt renaſci poſſent, nec ex radice olera exſcindere, hortulanorū more, quorum imitationem ideo oderat Alexander apud *Plutarchum.* Non eſt ergo quo ad Siculos locus ſuſcipiendarum præter expreſſos ca-
5 ſus occaſionum ad vectigalia indicenda, exigendaue, niſi ipſi ſe gladio iugulent ſuo, ſpontaneis nempe contribu-

tribu·

tributionibus: quę vtinam ſic eſſent, nec violẽtiam præſeferrent manifeſtam, dum ſuaſio ab eo, qui iubere poteſt, vim neceſſitatis habet, vt *Tacit. adnotat.* 14. *annalium*: in quo experimur quod *Plin. in Panegyr.* expreſſit. ait enim, Principes ſua ſponte vt plurimum auidos, ac rapaces, & qui magiſtris non egerent. plura tamen ſemper a nobis contra nos dicerunt. nunquam vero ijs defuerunt, qui fronte graui, ſupercilio triſti, vtilitatibus fiſci contumaciter adeſſent. vnde recte, prudenterque Dux ille Maquedæ de ſiculis aiebat, Regem eorum profuſionem moderare debere. ne fiat, vt pariat obſequium ruinam, dum ipſi quod aperte negare non audent, animo abhorreant. neue tempus differendæ potius, quam obliuiſcendæ iniuriæ deſeruiat. quod ne contingat aduerti debet, vt *Terentius* monet in *Adelpho*.

Iſtud eſt ſapere, non quod ante pedes modo eſt
Videre, ſed etiã illa, quæ futura ſunt.
Proſpicere

6 nec profecto fidendum eſt, aut innitendum ſuffragijs eorum, qui comitijs interſunt, cum ex ijs nullus, niſi miſera plebs oneribus prematur: ipſi enim parum, in quo contribuunt, aliunde ſibi, vel a Rege, vel a plebe ipſa reſarciri curant: alij ſunt adhibendi conſilijs: capiendum illud monitum.

Vt caueant, vitentque dolos, & praua ſuorum
Conſilia, & monitis addant melioribus aurem.

facit *Vinc. de Franch. deciſ.* 2. in ea parte qua negat ſuffragium exigi ab eis, qui non contribuunt. ad *Loffredum conſ.* 51. *per totum*.

CAP. III.

P*Rimus eſt pro defenſione dicti regni*: ſi contingat ipſum inuadi inuaſione notabili, ſiue graui: per quam poſſit dicto regno peruenire periculum, vel euidens imminere iactura: vel ſi ſuperuenerit dicto regno notabilis rebellio, ſiue grauis: per quam dicto regno poſſit interuenire periculum, vel euidens imminere iactura.

SVMMARIVM.

1 *VEctigalibus reſpublica conſeruatur.*
2 *Tributa noua quando addenda.*
3 *Siculi in defenſiuum bellum cõtribuunt.*
4 *Belli præfectorum exceſſus.*

NOTA VIII.

P*Ro defenſione dicti regni* alioquin ſine vectigalibus impoſſibile erit rempublicam conſeruari, Iuſtiniano aſſerente *Nouell. conſtitut.* 149.
1 hæc ornamenta pacis, hæc ſubſidia belli; cum nec quies gentium ſine armis, nec arma ſine ſtipendijs, nec ſtipendia ſine tributis haberi queãt. quæ ſi diminuantur, diſſolutio imperij ſequetur, vt *Tacitus* docet 13. *annal.* quo pacto namque cuiuſque ciuitatis libertas firmè retineri poterit, ni adſit potentia, quæ hoſtibus, finitimiſq; populis reſiſtere poſſit? hæc vt Cœſar apud *Dionẽ lib.* 42. tradidit, militibus, ac pecunia comparatur: primis vis armata retinetur: ſecunda diuturnitas imperij acquiritur, dum milites, & exercitus alitur, quibus reſiſtitur, ac vincitur. horum alterutro deficiente ſumma rerum diſperiet. *Iuſtinianus nouell.* 161. *de prou. præſ.* non aliter, ait, conſeruari licet rempublicam, niſi præſtationes importentur in publicum: ex quibus & militares nutriuntur copiæ, vt reſiſtatur hoſtibus, ac per agros, &

vrbes agantur excubiæ. perfruuntur
item reliqui ordines attributis ſibi
ſalarijs: muri quoque reparantur, &
vrbes. denique omnia illa proueniũt
quibus communis ſubditorum vtili-
2 tas cuſtoditur: quamobrem licebit,
non tãtum vetera nõ abolere, vt huic
cauſæ pecuniæ deſeruiant; verum
etiam noua ſuperaddere, ſi forte ra-
tio quæſtuum, & neceſſitas erogatio-
num inter ſe minime congruant (vt
feciſſe Annibalem *Æmilius Probus*
tradidit) ne tantummodo eſſet pe-
cunia, quæ Romanis ex fœdere pen-
deretur, verum etiam, vt ſupereſſet,
quæ in ærario poneretur. debet autẽ
hæc neceſſitas veritate, non opinio-
ne conſiſtere. ne auri immenſa cu-
pido obtentum habeat, quaſi ſubſi-
dium regno paretur, vt de quibuſdã
ſcribit *Tacitus* 12. *annal.* iniquum
cum ſit cõmenticia bella ac inuaſio-
nes comminiſci ad petenda ſubſidia;
in Regno militare ſeruitium appel-
lant, vel temere ſuſcepta bella in
diſtantibus prouincijs proſequi: cõ-
tra Auguſti exemplum, qui nulli vn-
quam genti ſine iuſtis, & neceſſarijs
cauſis bellum intulit, cum hæc ter-
minos defenſionis excedant, reſpõ-
3 derique a Siculis poſſit, non acqui-
rendi, vel offendendi gratia tributis
conſẽſiſſe; ſed tantum propriæ reti-
nendæ, ac defendendæ prouinciæ, vt
ſcribunt Venetos reſpondiſſe Fran-
ciſco Duci Inſubrum, quo cum pacti
fuerant de promiſcuis ferendis auxi-
lijs, vtriuſque imperij conſeruandi
cauſſa, petentiue bellum proſequi
ad regni, ſiue Ducatus amiſſi recupe-
rationem, ipſos non acquirendæ, ſed
retinẽdæ poſſeſſionis cauſſa auxilia-
res copias promiſiſſe. prudenter er-
go vltra repellendæ iniuriæ caſum
4 pecunia a Principibus noſtris nõ exi-
gitur, quod cũ ita ſit, neſcio quare op-
preſſis vltra modũ maritimis locis per
belli præfectos Capitaneos vocant;
quotannis citra vllã belli ſuſpicionẽ
a Præſidibus prouinciarũ quæſtus po-
tius gratia, quã ipſorũ cuſtodia miſ-
ſis, per Italicum Conſilium non ſuc-
curratur. ne deſtinentur, vel vt miſ-
ſis prædandi occaſio adimatur.

CAPVT IV.

SEcundus pro noſtra, nec non ſucceſſoris, & hæredis noſtri perſona redimenda; *De Fiſci noſtri redditibus*, & ſubuentione; ſi eam, quod abſit, ab inimicis captiuari contingat.

SVMMARIVM.

1 *PRiuatum principis patrimonium.*
2 *Vectigalia excuſſo prius patrimonio imponenda.*
3 *Principes vrbes finitimas muniant.*
4 *Subditorum diuitiæ augendæ.*
5 *Alendi vtilit inter Regem ac ſubditos promiſcua.*
6 *Damna, quæ ex Regum abſentia ſubditis contingunt.*
7 *Nepotibus militia debetur.*
8 *Stipendia non niſi meritis conferenda.*
9 *Præmia vltro meritis largienda.*

NOTA IX.

1 DE *Fiſci noſtri redditibus*, priua-
tum patrimonium intelligo:
de quo *in l. vnica C. de quæſt. lib.* 10.
& l. fin. C. de vectigal. res autem fiſca-
les æuis ſuperioribus ita *Vlpianus*
deſcripſit *in l.* 1. *§. hoc interdictum D.*
ne quid in loco publico, illas quaſi pro-
prias, ac priuatas Principis eſſe: dif-
ferentiæ gratia ærarij publici, quod
ex tributis, ac vectigalibus cõſtat. vt
Suetonius in Auguſto itemq; *Plinius in*
Panegyrico, nõ eadem, inquit, ſeueri-
tate fiſcum, qua ærarium cohibes.
2 debet namque Princeps priuſquam

a ſub-

a ſubditis ſubuentionem exigat; proprium, priuatumque ærarium excutere, vt de Marco Antonio *Iulius Capitolinus* ſcriptum reliquit, qui ne indictis tributis odio ciuibus, ac prouincijs eſſet, belli expeditionibus (pecunia deficiente) ingruentibus, vaſa omnia aurea, argentea, chriſtallina, mirrhyna, gemmas quoque, quas Adrianus dimiſerat, cum præcipua ſupellectile, mundoque cõiugis ſub haſta vẽdi iuſſit. de Iuliano quoque idipſum *Mamert. in Panegyrico*, teſtatum reliquit. his verbis: Illud vero, cuius miraculi eſt, neminem vllum in tanto rerum paratu ſenſiſſe diſpendium? in omnia pecuniam ab Imperatore depromi, & quadã verſa vice prouincijs pendi tributũ? illinc ad vniuerſos fluere diuitias, quo prius vndique confluebant? vt in maximã quęſtione ſit, a quo accipias Imperator, qui ſic omnibus largiaris. ſed qui vitæ tuæ inſtituta, rationemque cognouerit, facile fontem copię huius inueniet. maximum tibi præbet parſimonia tua Auguſte vectigal, quidquid enim alij in prodigas cupiditates prodigebant, id omne nunc in vſus publicos reſeruatur. multas enim ipſe ciuitates ad interitum ob tributa vergentes, quas mœnijs dirutas, ac incolis deſertas repertus eſt, ſua liberalitate proprioq; ære ſubleuauit, erexit, repleuit. optarem hanc in noſtri ęui Principibus
3 curam ſuarum ciuitatum pene ruentium, vel ob maximum amittendi dominatus periculum, ſi contigeret ab inimicis inuadi, ſi forte chriſtiana pietate non impellerentur. peragrata enim maxima Europæ parte nil ſtans præterquam apud Ligures, ac Francos vidi, poſtpoſitis quibuſdam regulis: quos inter Reges non numero, omnia diruta vetuſtate, ac incuria, vt ſola opinione imperia conſiſterent, quod in meo mercurio adnotaui. ſanè vt ad inſtitutũ reuertar, quid ſingularius, ac glorioſius in Principe, quam ærario publico parcere, cum diſpendio proprij fiſci, vt lex noſtra commoſtrat, quam Iacobus Rex dictitauit, magis Regium eſſe addere, quam auferre affirmans, conuenireque ei potius ditare, quam diuitem eſſe: traditam omni iure ſubditis neceſſitatẽ redimendi Principis. ſibi ipſi prius impoſuit. illis poſtremo. argumentum profecto, vt
4 *Iſocrates ad Nicoclem*, ſcripſit imperij recte, honeſteque adminiſtrati; vbi Regis præcipua cura eſt, vt ſubditi locupletiores, ditioreſq; fiant. rarò enim ſecundum Caſſiodorum, vtrumque ſub admiratione perfectum eſt. vt & fiſcus creſceret, & priuata vtilitas nulla damna perferret. cum maxime expediat reipublicæ ſubditos eſſe locupletes, quo facilius imperium, fiſcuſue abundet, dum ex diuitijs ſingulorum viribus, ac neruis roboratur. vt ſentit *Vlpianus in l. 1. §. in cauſa D. de quæſtion.* Ac *Conſtant.* Imperator fatebatur in hæc verba: opes publicas melius, ac vtilius a priuatis pluribus haberi, quam intra vnum Principis clauſtrũ reſeruari. hæc eſt vera probitas ſecundum *Terent. in Adelph. ſcena 3.*

Quam eſtis maxime
Potentes, fortunati, nobiles
Tam maxime vos æquo animo æqua noſcere
Oportet, ſi vos voltis perhiberi probos.

CAP. V.

TErtius eſt *Pro militia noſtra*, ſeu fratris noſtri, vel alicuius ex liberis noſtris, & poſt noſtrum obitum, noſtrorum hæredum, vel fratris, ſeu filij, hæredum ipſorum: cum huiuſmodi frater, & filius decorabitur cingulo militari.

NOTA X.

PRo *militia noſtra*, pater namque reipūblicę eſt Princeps filijque ſubditi: in quo a Tyranno diſtingui-
5 tur ſecundum *Ariſtot. 5. politic cap. 11.* ideoque alendi ratio vtroſque tenet, vt noſtri tractant in *l. ſi quis a liberis D. de liber. agn.* correlatiuorum regula, vt aiunt, quæ maxima naturę habet fomenta: *toto titulo, vt quiſque iuris in alium ſtatuerit, &c.* vnde *Terent. in Adelph.*

Vt quiſque ſuum volt eſſe, ita eſt
Vt homo eſt ita morem geras.

& *Gloſſographus ad l. 1. D. quod quiſque iuris att*; patere legem, quam ipſe tuleris, quo fit vt ſi id vires expoſcerent, Rex ſubditos omnes alere in noſtro Regno, quibus alia viuendi ratio non ſuppeteret, teneretur, in
6 quo tamen grādis diſtantię effectum pauperes noſtri sētire poſſunt, vt qui ſolis iſtius radijs non tantum calefierī, ſed nec illuſtrari queunt, militiam autem hic pro alimonijs accipi nullus dubitabit, qui leges patrias notas habet. *Conſtitutionem nempe comitibus, & extrauag. volentes*, & quæ ad vtriuſque terminos *Petrus Gregorius* Siculus, ac multi Parthenopei ſcripſere, quos ſufficit indicaſſe. vnum non omittam lege hac definiri controuerſiam de militia nepotibus ex fratre ſoluenda; quan-
7 tum patri ſi viueret pēdendum eſſet, ſuper quo noſtri inter ſe non mediocriter contendunt. *Georg. allegat. 9. Franc. deciſ. 541. Cap. deciſ. 44. Neapolit. Maſtrill. deciſ. 165.*

NOTA XI.

DEcorabitur *cingulo militari*. præmium enim laboris merces eſt *l. fin. §. ſimiliter C. de allun. cap. cum ſe-*
8 *cundum de preb. & dignit.* exemplum Principibus ne ſtipendia immerentibus, ac otioſis conferant, vt Antoninus pius aduertit, perhibente *Capitolino* nihil ſtolidius, aiebat, eſſe, imò crudelius nihil, quā ſi rempublicam ij arroderent, qui nihil in eam ſuo labore conferrent. quid iſtis præſtaſſet Iacobus? qui fratri, filio alimonia tum demum miniſtrari pactus eſt, quando cingulo militari fuiſsēt decorati. milites enim vtriuſque ordinis togati, nempe, armatique, item & aulici; qui in reipūblicę periculis cum laude, & virtute verſantur, propoſito ſibi præmio, æquo animo labores ſuſcipiunt, pericula adeunt, fouente eos ſpe, ſine qua canit *Ouid. 2. de ponto.*

Iā male finiſſē letho, ſed credula vitā.
Spes fouet, & melius cras fore ſemper ait.

hac equidem deſtituuntur, ſi aſpiciant immeritis conferri, quaſi deſperandum ſit, vbi ad præmia non virtus, ſed ſolum ſuffragium conducat. ſanè tenetur Princeps, qui
9 familiæ ſubditorum præfectus eſt nō rogatus, vltro bene merentes ad ſe aduocare, & præmijs cumulatos dimittere. nec attendere tantum quos videt inſtare, quoniam iuſta ex meritis præſumptio ſæpe verecundiam parit; qua Principes eiuſque intimos ſequi, ac vrgere differunt. dum timent ne preces tædio ſint: ad illud *Ouid. tr 4. de ponto.*

Et pudet, & metuo, ſemperque eademque precari
Ne ſubeant animo tædia iuſta tuo.

demum lex noſtra commonſtrat verius eſſe, militiam, quæ fratribus datur militibus conuenire; ceſſareque debere controuerſiam in ceteris beneficiarijs: debeant ne ſe ad bellicā expeditionem conferre, quando militum beneficiariorum copiæ inſtruuntur ad regni defenſionē (ſeruitiū militare appellant) dum ne ipſis Regū fratribus debetur, ſi domi ſedere decernāt, cinguloq; militię non vti. quā *Petr. Greg.* meſſanenſis excitat, ceteriq; noſtri ſcriptores. *Maſtrill. deciſ. 165. num. 30.*

CAP. VI.

QVartus eſt *Pro maritanda ſorore, vel aliqua*, ex filiabus noſtris, vel hæredum noſtrorum.

SVMMARIVM.

1 MAritiemuntur.
2 Filiæ principibus vtiles, filij porrò neceſſarij.
3 Mutatis principibus locus audendi.
4 Gallici Regni ſucceſſio variata quandoque.
5 Paris ætatis viris filiæ iungantur.
6 Sponſi forma attendenda vbi princeps fœmina nubat.

NOTA XII.

PRo maritanda ſorore, marito enim
mulieres ſicut, & victu indigēt
ideo quod viris datur ad cibum, eis
ad virum comparandum præſtatur;
quaſi pretio numerato conſenſus vi-
1 ri ſequatur, quæ res eſt in commer-
cio deducta. inde matrimonia per
coemptionem *in Virgil. 1. Georg.*

Teque ſibi generum emat Thetis omnibus vndis.

alla *Tiraq. ad ll. con. l. 4. gl. 1. p. 5. n. 5.*
2 *ſ. 80.* cæterū ne putes filias, ſororeſq;
Principum in Republica ſine fructu
eſſe, ac tantum maſculeam exoptan-
dam ſucceſſionem pro imperij firmi-
tate. promiſcue enim ſunt expeten-
di de quibus *Tacitus* ita fatur *hiſt. 4.*
non legiones, non claſſes perinde
imperij munimenta, quam numerum
liberorum. nam amicos tempore, for-
tuna, cupidinibus aliquando, aut er-
roribus imminui, transferri, deſine-
re; ſuum cuiq; ſanguinem indiſcre-
tum, ſed maxime Principibus, quo-
rum proſperis, & alij fruuntur, ad-
uerſa ad iunctiſſimos pertineant. pra-
uam aliorum ſpem cohiberi. *idem 3.
annal.* affirmat, ſi ſucceſſor non in
incerto. exemplo ſit recens ob defi-
3 cientem ex Duce Mantuæ virilem
prolem, ac contra fas filia ſucceſſio-
ne fraudata, quarta calamitas illi re-
gioni, quanta finitimis, quanta de-
mum externis imperijs ſucceſſerit,
quā Deus bene vertat. magnis equi-
dem, nouiſque conatibus ſecundum
eumdem 1. hiſt. opportuni ſunt tranſi-
tus rerum, Iuuat certè, præſtatque fi-
lias quandoque habere nubendas:
dum per eas inimicorum animi ſæpe
ſæpius conciliantur. imperia quo-
que multa diffidentia vniuntur. vt
exemplis opus non ſit; curandum
tamen eſt illis copulentur, quibus
cum reciproca poſſit eſſe ſucceſſio.
inter quos Frāciæ Regem ſtatuo, qui
pro comperto habeo ſucceſſioni non
ſemper impedimento fuiſſe legem
Salycam, ſatiſque abeſſe, vt id quod
inter externos populos fuit conſtitu-
4 tum, inter Gallos indiſcriminatim
ſeruetur, qui ſalijs gentibus exactis
regnant, inde ſæpe euentus docuit
fœminas admiſſas, ac rigorē tempe-
ratum vt de Ioanna filia Octaui Lu-
douici, a qua Burgundiæ Duces ori-
ginem trahunt. Item ad filias trāſie-
runt Ducatus Britanniæ, & Guineæ.
iureque fœminæ Eduardus III. Rex
Angliæ Regnum Franciæ conquiſitū
ingreſſus eſt, multoue tempore reti-
nuit; ac etiam num titulum Reges
Angliæ non deſerunt. atque ita inter
Henricum V. vti virum Catharinæ
filiæ Caroli VI. Galliæ Regis, & ip-
ſum Carolum pactum fuit, fuitque
corona datus Henricus VI. eius fi-
lius. quoniam licet paci Regni illius
conueniat ne aduenæ admittantur,
hoc tamen quandoque ceſſare pote-
5 rit. Nec tamen impari ętate, vel ani-
mo viris coniungantur aduerto, ne
quod concordiæ cauſſa geritur, in
diſſidij materiam cōuertatur. in quo

fœmi-

fœminæ Auguſtæ a ceteris ſeparandæ non ſunt. nam *Ouidio teſte*.

Quam male inæquales veniunt ad aratra iuuenci.

6 formoſus ergo decorus, ac iuuenis ſponſus, ſecundum *Plinium iuniorem epiſt. 14. lib. 1.* eſt elocãdus puellę ingenuæ, ſit illi facies liberalis, & ſpectabilis totius corporis pulchritudo, & quidem ſenatorius decor. Dona (quæ ſi haberi poſsũt) numquam putarem negligenda, cum debeat hoc caſtitati puellarum quaſi pręmium dari.

QVANTVM PRO QVOLIBET PRAEDICTORVM CASVVM ſit exigendum. CAP. VII.

IN prædictis enim caſibus, *prout qualitas tunc imminentis caſus exegerit*, licet nobis, & hæredibus noſtris in eodem anno ſubuentiones imponere, ac exigere a ſubditis: dummodo pro inuaſione, defenſione, ſeu rebellione prædicti, aut redemptione iam dicta quindecim millium: pro miliria quinque millium: & pro maritagio quinque millium vntiarum auri ſummam ſubuentiones vniuerſales totius Siciliæ aliquatenus non excedant. & ſi forte in vno eodemque anno aliqui ex caſibus ipſis occurrerint; in anno ipſo pro vno ex ipſis caſibus, qui tũc occurrerent, iuxta qualitatem ipſius præſcripto modo vna tantum ſubuentio imponatur. acquiſita vero aliqua parte regni prædicti liceat nobis, noſtriſque hæredibus pro dictis caſibus, ſicut pro ratha contigerit, prædictas ſubuentiones imponere, & exigere a ſubiectis regni prædicti modo prædicto.

SVMMARIVM.

1 SVmptus moderandi a Principe.
2 *Opes non acquirendo, ſed ſeruando augentur.*
3 *Sixti V. laudes.*

NOTA XIII.

1 PRout qualitas tunc imminentis caſus exegerit, modus itaq; in ſũptibus eſt a Principe adhibendus, vt ſit diſpenſatio vtilis, ac reſtricta: nã ſi prodigalitas eſt in proprijs pernicioſa, in alienis immanitatem redolet, quæ ſolet ſubditorũ animos concitare: dum illum, ipſis domus anguſtijs pereuntibus, videant luxurioſe viuentem, ac eorum vane ſanguinem effundentem, ſiue ſibi ipſi, ſiue alijs priuatim conferatur, quod auidius de republica ſumitur, vt *Tacitus 2. Hiſtoriarum* adnotat. vtrũq; male: nam vbi propriç delitiæ, ac inanis ſumptus damnantur, ſatis plurimum deteſtatæ in amicos largitiones cenſentur: ſi forte, vt *idem 1. hiſtoriarum* inquit, explere vellet hyantes in magna fortuna amicorum cupiditates; ſupplendum enim per ſcelera, quod male exhauriendum erit. cuſtodem ergo, ac diſpenſatorem ad *Ariſtotelis 5. polit. cap. 11.* præceptum, oportet ſe præſtare Principem, vt communium bonorum, non vt ſuorum: propriæ pecuniæ parcum, publicæ auarum. dum, ſicut Mœcenares apud *Dionem lib. 52.* Auguſtum monebat, magnæ opes, non tam multa capiendo, quam aut multa perdendo quæruntur. cum tantas vires habeat frugalitas ſecundum

2 *Plinium in Panegyrico*, vt tot impendijs, tot erogationibus ſola ſufficiat. vt de Iuliano Mamert. protuliſſe ſcripſimus *Nota 9. ad Cap. 9.* vnde memoria mandanda eſt pulcherrima illa Ouidij *ſententia lib. 2. de art. ama.*

Non minor eſt virtus quam quærere parta tueri.

Caſus ineſt illic, hic erit artis opus;

populus quoque vbi videat Principem dominantem in re familiari

 ſum-

ſumma parſimonia vti, in publica liberaliſſimum eſſe, vltro mouetur ad aliquid conferendum, cum illius diuitias ſuam ſecuritatem, ac copiã eſſe iudicet. ita ſanè Septimius ſeuerus, dum publicis opibus parce, ac moderate vtitur, Ciuitatem Romanam longe ditiſſimam, rebuſque omnibus neceſſarijs refertam reliquit, de quo *Lampridius*. Sixtus quo-
3 que Quintus Pontifex multis nominibus Max. poſt plura in Vrbis, ac ſtatus eccleſiæ tutelam, atque ornatum erogata. theſaurum ad illa tempora ingentem in Traianam molem pro ſtatus eccleſiæ incolumitate recludendum curauit, ſuis ademit. vt *Scholiaſter ad Pontificum res geſtas apud Ciacconum* adnotat. quod niſi moderatione vſus eſſet, aſſequi non potuiſſet. laudandus Rex noſter in hoc maxime, quod pro tã vrgẽtibus cauſſis in hac lege expreſſis, tam moderate ſe geſſit: ſic Heſiodus.

Menſuram ſerua, modus ir re eſt optimus omni.

DE NON EXIGENDO MVTVVM PER DOMINVM REGEM, *vel eius Officiales a regnicolis, & de pœna officialium mutuum exigentium quoquo modo.*

CAP. VIII.

VT eiuſdem regni fideles tempore dominij noſtri, & hæredum noſtrorum gaudeant ſtatu pacifico, & tranquillo, & mutuorum exactio, qua per quondam Carolum continue, & indebite vexabantur, vnde eis proueniebant damna non modica, nec minus ipſius ſtatus pacifici turbatio, & ſcandalum reſultabant, decreuimus, & præſentis edicti tenore mandamus, quod per nos, hæredes, & ſucceſſores, aut Vicarios, ſeu Officiales noſtros aliqua ratione, vel 2
cauſa, a *dictis fidelibus noſtris inuitis nullum mutuum exigatur*, ad quos ipſos coerceri penitus inhibemus & ſi aliqui noſtrorum Vicariorum, & Officialium huiuſmodi mutuum exigere, & requirere quoquo modo præſumpſerint, amoueantur ignominioſe ab officijs, & pœna perſonali, ſeu reali iuxta noſtrum, & hæredum noſtrorum beneplacitum ſubiacebunt.

SVMMARIVM.

1 *Contrahendi nulla neceſſitas inducatur.*
2 *Mutua inuita quando exiguntur.*
3 *Annonæ cura.*
4 *Vi ne quidquam in pace tentandum.*
5 *Clerus mutuat annonæ cauſſa.*

NOTA XIV.

A *Fidelibus noſtris inuitis (nullum mutuum exigatur,)* illud ſi quidem alterius contractus ad inſtar voluntate mutuantis, recipientiſque perficitur *inſtitut. de obligat. ex contr.*
1 quæ decet vbi violentia adhibetur *l. 1. cum ſequent. de his quæ vi met. cauſ. fiunt*, quamobrem neq; in commercijs quiſquẽ cõtrahere cogitur prout in emptione *l. inuitum* 11. *l. dudum* 14. *de contr. empt. l. nec emere* 18. *C. de iure delibe.* multoque minus in mutuo. quod prohibita vſura, beneficio accedit. non præſtandum niſi a volente, & quidem mea ſententia, ex toto animo. Ceterum licet ita ſe habeat
2 res, mutua tamen in publicam ſubditorum ipſorum cauſam exiguntur quotidie, & recte ſine huius legis offenſione: dum in priuatam Regis vtilitatem non cedunt: fiunt enim pro re frumentaria promouenda, agricolis, qui ob rei familiaris anguſtiam, a terræ cultura abſtineat, vt agris

agris excolendis ex mutuaris pecu-
nijs vacent. nam vt proditus in lu-
cem infans, nec viuere, nec creſce-
re poterit, ſi lacte non enutriatur,
3 ſic nec ciuitas ſine agrorum fructi-
bus. Annonæ inquit Zaſius cura cum
ſenarui primum, tum poſtea Princi-
pibus maxima fuit ob euitandos po-
puli tumultus, quos fames, ac anno-
næ penuria, grauitaſque concitabat.
ille quidem *ad l. Iuliam*, quæ eſt de
annona, nil enim periculoſius eſt ie-
iuno populo, vt politico illo diſcurſu
ad petita in Comitijs regni poſt *pa-
troc. iuriſd. Regia num.* 186. probatum
4 eſt. violentia attamen ſemper fugiẽ-
da, vt pote, quæ amorem ex animis
expellit, metum inducit, odij nutri-
cem. oderint enim quem metuunt.
Hinc *Seneca ſententia in Troade.*

Violenta nemo imperia continuit diu.
Moderata durant.

& *Cicero 2. offic.* qui ſe metui volent,
ait, a quibus metuſitur, eoſdem me-
tuant ipſi neceſſe eſt. laudari, coli,
diligi glorioſum, metui odio eſſe in-
uidioſum, deteſtabile, imbecillum,
caducum idem 1. *Philip.* conducunt-
que nonnulla in *Prima Nota poſterio-
ribus verbis*, eadem ratione mutua
ad frumenti comparationem, leuan-
dæ famis cauſſa ſuſtinentur, quę pro-
5 miſcue a Clericis quoque exiguntur
*l. vnica C. vt nemini liceat lib. 10. Aur̃d.
de mand. princip. p. 2. cap. 14. num. 9.
Mexia in Prag. Pan. concluſ. p. nu. 59.
Tap. deciſ. 8. conſil. Italiæ D. Barb. in
cap. peruenit num. 3. de immun. Eccleſ.*
compulſione perſonali Eccleſiaſti-
co; bonorum verò laico remiſſa.
faciũt *concord. recent. cap.* 25. vbi gloſ-
ſa noſtra.

DE PROHIBITA DONATIONE DEMANII PER DOMINVM Regem, vel Officiales.

CAP. VIIII.

CIrca donationes diligenti conſideratione penſantes, quam Regiæ dignitati expediat, ac ſit fructuoſum, & vtile, abſque fidelium noſtrorum grauamine, curiæ noſtræ demania alienari aliquatenus non debere, prouiſionis præſentis edicto mandamus, vt tam nos, quam hæredes, & ſucceſſores noſtros ab *ipſorum demaniorum donatione volumus abſtinere.* nam quanto ipſa demania ſeruabantur ipſorum conceſſione prohibita, tanto prouentus fiſci noſtri vberiores fieri poterunt, & per copiam, & vbertatem ipſorum qualibet extorſione ſopita ſtatus pacificus, & conſeruatio noſtrorum fidelium reſluebit.

SVMMARIVM.

1 *PRofuſio principi deteſtanda.*
2 *Neronis, ac Caligulæ effuſiones.*
3 *Prodigalitas aliquid dare immeritis.*
4 *Media ſtat virtus.*
5 *Auaritia Principi turpis.*
6 *Vaſſallis ius redimendi, ac retrahendi ſeruetur.*
7 *Viſini vicinos retrahunt.*

NOTA XV.

1 AB *ipſorum demaniorum donatione volumus abſtinere.* cum priuati
patrimonij fructibus maieſtas, ac
ſplendor Principis aulæque conſi-
ſtat, quibus conſumptis extirpatione
radicum vel ad rapinas ſe cõuertat,
neceſſe eſt, vel vt ſordibus vileſcat.
vt Neroni eueniſſe teſtantur, qui di-
uitiarum, & pecuniæ non alium fru-
ctum putabat, quam profuſionem,
ſordidoſque, ac deparcos appella-
bat, quibus ratio expenſarum conſta-
ret. prælauros, ac verè magnanimos,
qui abuterentur, ac perderent, vt
Tranquillus refert. hic ergo vt pecu-
nias expenſis ſufficeret, nil ſceleris
omiſit.

omiſit. de quo *Tacit. 1. hiſt.* ait; Ipſum bis, & vicies mille ſextertium donationibus effuſiſſe, quod quinquaginta quinque millionum quantitatem ſecũdum modernarum monetarum computationem aſcendere putat *Iuſtus Lypſius in Notis.* hos, cum ærarium nõ conſtaret, ſucceſſor Galba ſingulos appellari iuſſit, decima parte liberalitatis apud quemque eorum relicta. iuſtiſſimum putans inde repeti, vbi inopiæ cauſa erat: at illis vix decima ſuper portiones erat, ijdem erga aliena ſumptibus, quibus ſua prodegerant, cum rapaciſſimo cuique, ac perditiſſimo, non agri, ac fœnus, ſed ſola inſtrumenta vitiorũ manerent. exactioni 30. equites Romani præpoſiti (nouum officij genus, & ambitu, ac numero oneroſum) vbique haſta, & ſector, & inquieta vrbs auctionibus. attamen grande gaudium, quod tam pauperes forent, quibus donaſſet Nero, quam quibus abſtuliſſet. de Caligula quoque legimus apud eumdem *Suet. lib.* 38. profuſione Neronem ſuperaſſe: quoniam primo principatus anno tricies millies ſextertium conſumpſit, ſunt quinque ſeptuaginta milliones ducatorum. quare inopia preſſus ad rapinas cõuertit animum, vario, & exquiſitiſſimo calumniarũ & auctionum, & vectigalium genere. hæc vt fugiat, & euitet Princeps, & redditũum erogationem citra familiarem, ac regni neceſſitatem cohibere debet, ac in præciſas cauſas expendere, ſatisfactionem nempe ſeruitiorum, ac pauperum leuamen, exploſis effuſis diſſolutionibus in immeritos collatis, prodigi enim hominis eſt, ac immoderati non ſolum profundere, ſed demeritis dare, vt quidam canebat

3

Si qua tamen donant, dant ſcurris,
dantque cynedis,
Dãt lenis potius, dãt ſcortis calli pareis.
Nemo dabit vati; muſæ ſpernuntur
vbique.

debet ergo liberalitas hac cautione adhiberi ſecundum *Ciceronem. 2. offic.* ne adeo claudatur res familiaris, vt eam benignitas non aperiat, nec item reſeretur, vt pateat omnibus vtque nunquam expectetur egeſtas, ſed in rerum copia præcipue de inopia cogitetur, nam ad ſenſum *Horatij in epiſt. ad Quintium.*

Virtus eſt medium vitiorum vtrũque
redactum,

& ſecundum Martialem *lib. 1. epigramm.*

Illud quod medium eſt, atque inter
vtrumque probatur:

enimuero iuxta *Ouidium.*

medio tutiſſimus ibis.

cuius liberalitatis medij duo ſunt maxime (vt atteſtatur *Valer. Max. Dictorum, & factorum memorabilium lib. 4. c. 8.* probabiles fontes ve. ũ iudiciũ, & honeſta beneuolentia, quos Principes elargiendo debẽt in mente animoq; aſſiduo perpendere, ne in extrema incidant peſſimum namq; eſſet in auaritiã declinare; quã ſi ab omnibus eſſet explodẽda a Regibus ſatis plus, nullum enim, (quo ad eos præcipue) vitium, ibidem, ait *Cicero* tetrius quam auaritia: habere enim quæſtui rempublicam, non modo turpe eſt, ſed ſceleſtum, & nefarium. ex hac ergo lege manat liberalitates in patrimonialibus cauſſa publicæ vtilitatis, vt ipſamet dictat; infirmas eſſe. quapropter fit, vt ei non poſſit derogari. Nõ procedit tamen, ſi verba ſpectemus, in onerofis contractibus, qui ſatis diuerſi ſunt, in quibus

5

6 ſupereſt vaſſallis remediũ ſoluẽd pretij, ac ſe ad demanium vindicãdi: (cui Rex ipſe nec cedere poterit,) præſtatur: quia non ſuum, ſed alienum eſt. niſi forte vaſſalli conſentiãt, qui pariter futuris non nocent. idem ius

7 ſpectat vicinis locis ex eodẽ demanio,

7 nio; quibus nocet, vel nocere poſſet, alium ſortiri proximum. eodem pene iure, quo *Tiraquellus* affirmat, in ſuo de hoc tractatu, retrahendi facultatem, licet libertati contrahendi contradicat, ſuſtineri: diuerſum enim conſtituendum eſſe in animata re (prout eſt communitas hominum in Ciuitate, vel villa morantium, ſi caſu propinqua communitas dominũ mutet) eius quod recipitur in fundo, [vt fundum attingẽtem repetat, ac ad ſe attrahat,] æquitas non patitur: cum non minus incommodi ex plurium hominum vicinitate, quã vnius conſiderari poteſt. Quoniam diſſentientis vnius animum facile, quiſquam ſibi conciliare poterit, plurium vero non itidem, vt ex facto à Prorege conſultus reſpondi pro retractu à Leontinenſibus (Carolo Leontino vendito) petito, vt demũ pronunciatũ fuiſſe audiui; quo fit, vt ſummo ſtudio per Regis miniſtros, pecuniæ quoq; parte largita, promouẽdum ſit, ne Rex re omnino careat. cetera ad *Cap. 1. & 2. Regis Martini.*

DE PROHIBITA FREQVENTI MVTATIONE MONETAE, & ea ſemel tantum in vita domini noſtri Regis in Regno cudenda, & alijs capitulis.

CAP. X.

SAne cum ex frequenti mutatione monetæ, quæ per dictum Carolum, ſicut eſt notorium, & fama publica fieri nequiter conſueuit, ſubiectis, nedum bonorum ſuorum diſpendia, verum perſonarum pericula reſultaſſent: deliberate prouidimus, & tenore præſentium *Prohibemus frequentẽ mutationem monetæ*, & de Regia liberalitate volumus, & ſtatuimus per nos ſemel tantum in vita noſtra, & poſt obitum noſtrum ſinguli hæredes, & ſucceſſores noſtri in regno prædicto ſemel tantum in vita cuiuslibet eorumdem nouam faciemus cudi monetam, legalem tamen, & tenutæ, & ſecundum conſilium expertorum in talibus competentis. quodque vſualis moneta ſit valoris exigui, & talis quod in eodem valore ſit apta manere toto tempore vitæ noſtræ, & hæredum noſtrorum, de quorum mandato moneta ipſa cudetur, nec pro ea, vel aliqua magna moneta, quam nos, vel hæredes noſtri cudi fecerimus exponenda fiat collecta, vel diſtributio: ſed campſoribus, & alijs mercatoribus volentibus eam ſponte emere, & recipere tribuatur; & hæc ita præcipimus perpetuis temporibus inuiolabiliter obſeruari.

SVMMARIVM.

1 *PEcunia antiquam ſpeciem ſeruandam.*
2 *Commercia exterorum fouenda.*
3 *Hyſpani de pecunia non alienanda curent.*
4 *Monetarum valorem in limitaneis locis augeant.*

NOTA XVI.

1 P*Rohibemus frequẽtem mutationem monetæ*, per eam namque commercia cõſiſtunt, quæ ſi in deterius, vt ſæpius euenit, mutetur, extemplo diſperibunt, etenim, vt aiebat apud *Tacit. 14. annal.* Caſſius: in omnibus negocijs melius, ac rectius olim prouiſum, & quæ conuertuntur in deterius mutari. in quo quidem ſibi ipſi male conſulit Princeps, dum cõmercia inter ſubditos ipſe reijcit, qui magis curare debuerat, vt ex Iſocrate ad Nicoclem, item ex Vlpiano ſcripſimus in fine *Nota 9. ſupra ad cap. 3.*

cap. 3. debet ergo moneta vniformis in Regno confici; ac curari ſummo ſtudio ne in exteras, ac ſuſpectas prouincias præcipue exoticarum mercium comparandarum gratia perferatur: quod ſumme in hyſpanico imperio negligitur, dum per vicinas infeſtaſque nationes, magna pecuniæ quantitas introductis vilibus mercibus; extrahitur nihilominus; ac in Indicis partibus ſimplicitatis hominum illorum occaſione ſumpta. tanto minus ferendū, quanto ſagaciſſimis prudētibuſque fraus nectitur: inuigilandum quoq; ne valor monetæ in limitaneis prouincijs: vti ſunt Catalaunia, Aragonia, Nauarra, & cetera huiuſmodi, minoris valeat, ac conſtituatur, quam in Re-
4 gno Frācico, prout re ipſa comperui, dum aureus, qui hic valet reales octo ſupra viginti inter francigenas pro triginta quinque realibus expēditur. quo fit vt ibi refertæ ſint pecunia prouinciæ, inter nos vero incredibilis eius anguſtia, magnaque penuria: dum omnes ibi ad res comparandas accurrunt, Franci vero læto animo res ſuas quibus abundant, vt monetam auellant, nobis venundāt. cuius incommodi dolebat Tiberius apud *Tacitum 3. annal.* quod lapidū cauſa pecuniæ Romanæ ad exteras, aut hoſtiles gentes transferrentur, quaſi vt *Ouidius* aiebat.

Viſcera noſtra tua diripiuntur opes.

QVOD NON LICEAT ALICVI OFFICIALI ALIQVOS INVITOS ad aliqua officia deputare, & de ceteris alijs Capitulis.

C A P. X I.

ADdijcimus inſuper, & conſulta deliberatione prouidimus, & mandamus, quod nullus aliqua officia, & procurationes maſſariatū noſtræ curiæ recipere, & exercere cogatur inuitus; & nemini officiali curiæ liceat aliquos inuitos ad aliqua officia deputare: quod de procurationibus, & officijs, quæ per officiales noſtræ curiæ ad credentiā noſtræ curiæ procūrātur, vel deinceps exerceri, & procurari contigerit, nō ſecundum tēpora dicti Caroli, quo ſinguli Credencerij, nedū perceptos. prouētus, & reditus procurationū, & officiorum ipſorū iuxta qualitatē temporis imminentē, & conditiones dictorum officiorum, verum etiam duplum, & triplum ipſorum perceptorum prouentuum, friuola, & iniuſta extorſionis cauſſa, & occaſione inuenta, pro aliquo tempore officia ipſa in multo meliori ſtatu fuerunt, dictos prouentus, vltra præceptam quantitatem indebite valuiſſe dicebant, nulla conſideratione habita, per eum ſoluere cogebantur: ſed *de prouentibus ipſorum officiorum*, & procurationum, quas, & quæ ad credentiam geſſerunt, inde perceptis, & debitis reſpondere, & ſatisfacere noſtræ curiæ teneantur, nec ad alias vexationes, & extorſiones indebite compellantur.

SVMMARIVM.

1 *AB exactoribus nil præter iuſtos redditus petatur.*
2 *Veſpaſianus rapacitatis culpatur.*
3 *Officijs exceſſiua onera ne imponantur.*

NOTA XVII.

1 SEd *de prouentibus ipſorum officiorū.* ne exigendo ſupra modum prouentuum cogantur quæſtores, ſiue exactores ipſi quoque modum excedere. videtur enim Princeps ſuis adminiſtris viam rapinarum adaperire, ſi ab eis petat, vt vltra iuſtos redditus reſpondeant. in quo pudeat ſequi velle veſtigia Veſpaſiani de quo ſcribens *Suetonius Tranq.* ita fatur, ſolus eſt in quo culpetur pecuniæ cupi-

cupiditas, non enim contentus omiſſa ſub Galba vectigalia reuocaſſe, noua, & grauia addidiſſe: negotiationes quoque, vel priuato pudendas propalam exercuit. creditur etiã procuratorem rapaciſſimum quemq; ad ampliora officia ſolitus promouere, quo locupletiores mox condemnaret: quibus quidem vulgo, pro ſponcijs dicebatur vti, quod quaſi, & ſiccos madefaceret, & exprimeret humentes. vnde *Alciatus.*

2

Vertat vt in fiſcũ, qua male parta ſuũ,

3 hic vellem ſiſtere, aduertendo eos, qui officia conferunt, caueant, vel ne offeratur ab electo, quod ipſe non poſſet exigere. ne permiſſio ſit furandi. nam ex viſitationibus ſæpe nullus fructus, ſi inde ſperent medelam: cum ſæpe ſecundum *Ouid: lib. 3. de ponto.*

Curando fieri quædam maiora videmus

Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit.

DE NON COMPELLENDIS HOMINIBVS VNIVERSITATVM per Officiales Curiæ ad cuſtodiam captiuorum.

CAP. XII.

AD *captiuorum quoque cuſtodias*, vniuerſitates dictarum terrarum, & locorum, ſeu ſingulares perſonæ ipſarum, & quælibet aliæ ſpeciales perſonæ per noſtram curiam, vel officiales noſtræ curię nullo vnquam tempore cogantur, vel etiam moleſtentur, cum ſtatuerimus eas a dicto grauamine liberas, & immunes. officiales quoque tranſgredientes huius noſtrę conſtitutionis edictũ ab officijs, quæ geſſerint ignominioſe, mandamus expelli, pœnæ perſonali iuxta noſtrum beneplacitum ſubigendos. 1

SVMMARIVM.

1 SVbditi ne citra ſtipendium operibus addicantur.

NOTA XVIII.

CAptiuorum quoque cuſtodias. conuertitur enim in tyrannidem 1 dura ſubditorum compulſio publicorum operum perficiendorum gratia, vt in *exodo cap.* 1. notatque *Tholoſates de republ. lib.* 2. *cap.* 9. *art.* 16. *ad finem.* læto animo hæc peraguntur quando populus aliquam inde capit vtilitatem, vel aliquod ei damnum imminens per opus vitatur; nam vt canit *Ouidius lib.* 2. *de ponto.*

Et reditus iam quiſque ſuos amat, & ſibi quid ſit.

Vtile ſollicitis computat articulis.

vellem tamen, aliquando ſaltem Reges Fabiũ maximũ imitari: captiuos enim quos ab Annibale (*ſunt verba Valer. Max. lib. 4. cap. 8.*) interpoſita pactione numerorum receperat. cum a Senatu non præſtarentur. miſſo in Vrbem filio, fundum, quem vnicum poſſidebat, vendidit, eiuſq; pretiũ Annibali protinus numerauit.

DE NON COGENDIS VNIVERSITATIBVS AD MITTENDAM ſub eorum expenſis pecuniam ad Regiam Curiam.

CAP. XIII.

GRauamen autem quod ſub prauo dominio dicti Caroli in mittenda pecunia ad ſuam cameram, ſeu ad loca alia, quæcunque cum vniuerſitatum

D expen-

expenſis per perſonas prædictas vniuerſitates ad hoc ſub earum periculo eli-gendas per eumdem Carolum prædictis fidelibus inferri didicimus, vnde prædictæ vniuerſitates damna maxima ſunt perpeſſæ; nos, qui in eodem Regno *Ex ſucceſſione progenitorum noſtrorum* diuæ memoriæ de iure ſuccedimus, & regnamus, & modo dictorum fidelium ſtatum, & conditionem generaliter, & ſpecialiter in melius promouere, & ampliare diſponimus, totaliter prohibemus, volentes, & ſingulis Officialibus noſtræ curiæ, præſentis edicti tenore mandamus, per nos hæredes, & officiales noſtros aliquas vniuerſitates dicti regni, ſeu alias quaſcumq; perſonas cuiuſcumque conditionis exiſtant, ad eligendū, ſeu mittendū ſub earum periculis, vel modo alio perſonas aliquas pro deferenda pecunia noſtræ curiæ, ſeu mittenda ipſa ad cameram noſtram, vel hæredum noſtrorum, aut ad quæcumque alia loca nullo tempore impediri, & moleſtari debere. ſed prædicti officiales dictam pecuniam per ſe, vel eorum nuntios fideles, & idoneos deferre, ſeu mittere teneantur, cum expenſis noſtræ curiæ moderatis: a cuius portationis, ſeu miſſionis pecuniæ onere dictos fideles noſtros volumus totaliter eſſe liberos, & exemptos.

SVMMARIVM.

1 *Imperes non dimiſſurus imperium.*
2 *Electio principatui incommoda.*
3 *Alienatio Pontificij patrimonij vetita.*
4 *Electiuo imperio nil vnquam accedit.*

NOTA XIX.

1 *Ex ſucceſſione progenitorum noſtrorum*, vnus ex multis Regni hæreditate adepti, ac in poſteros tranſmittendi fructus eſt, ſubditorum curæ imperare nunquam imperium dimiſſurus, vtilitatis ſaltem, ſi
2 non gloriæ ſtimulis commotus incurādis reipublicæ commodis. quod in electiuo ſæpius damnari euenit, in quo minor cura in re non diu ſua, nec ſuorum; ſruſ ſatis eſt; de ſucceſſore nil ad eos, dicat Roma, dicat Germania, quare nil imperio vltra nomen, niſi quia agnatis, filijſque ditandis vires imperij abſumuntur, integræq; prouinciæ diſgregantur, vt qui parente orbati, carituri ſunt imperio, Imperatore non egeant, ac vt ſucceſſor in dignitate, (dum tamen diuitijs præſtent hæredes in
3 ſanguine) diſpereat. quamobrem recte factum eſt, vt ſummi Pontificatus patrimonium hodie inalienabile effectum ſit, dum quæſitis coloribus ciuitates, ac villæ in dies a corpore auellebantur. eſt ergo melius, tutiuſque imperium ex ſucceſſione, quam electione, vel pro ipſius firmitate, ac ſplendore, non tantum per ea, quæ dicta ſunt, ſed quia electione nil poteſt imperio adijci, quod armis non ſit conquiſitum, quæ pariter
4 hodie licet viribus quærantur imperij, illi non tamen accreſcunt; ſed cui ex ſuis Imperator diſponat, vt in pluribus Germaniæ prouincijs rerum euentus oſtendit. Iterum quia nullum in ſucceſſione interregnum, quo temporis ſolent ita res turbari, vt electo ſine armis priſtinæ paci rempublicam reſtituere facile nō ſit, quo fit, vt *Tacit. 2. annal.* affirmet minori diſcrimine ſumi Principē, quā quæri.

QVOD COMITES, BARONES, IVSTITIARII, ALIIQVE OFFICIALES Curiæ, Iudices, Notarij, & alij familiares eorum ab vniuerſitatibus terrarum, pro parte vniuerſitatum ipſarum aliqua ratione, occaſione, vel cauſa, xenia pecuniale ſeruitium, eſculenta, & poculenta, ſeu res alias pro iure ſigillorum, ſeu pro ſcribendis, & ſigillandis quaternis aliquatenus non recipiant. CAP. XIIII.

Statui-

STatuimus inſuper, & præſenti prouiſione mandamus, quod Comites, Barones, Iuſtitiarij, alijque officiales noſtræ curiæ, Iudices, Notarij, & alij officiales eorumq; qui in eodem Regno ſunt, & pro tempore fuerint, ab vniuerſitatibus terrarum, ſeu locorum quorumlibet, vel alijs pro parte vniuerſitatum ipſarum aliqua ratione, occaſione, vel cauſa, *Xenia, pecuniale ſeruitium, eſculenta, & poculenta*, ſeu quaſcumque res alias, & dicti officiales pro iure ſigillorum ſuorum pro ſcribendis, & ſigillandis quaternis, litteris, apodixis, & ſcriptis alijs pro quibuſcumque negotijs fiſcalibus, & priuatis, titulo etiam quaternorum particularis taxationis pecuniæ, prouiſionis, ſeu ſubuentionis taxandæ, ſeu præſtandæ modo præſcripto aliquid recipere, ſeu per aliquos recipi facere aliquatenus non præſumant, ſub pœna amiſſionis officiorum ipſorum, quę tunc temporis miniſtrabunt, quos, vel quorum aliquos transgredientes huius noſtræ cõſtitutionis edictum, poſt tranſgreſſionem eamdem, a commiſſis ſibi officijs extunc amoueri iubemus. & ſi forte aliqui ex eis poſt prædictam tranſgreſſionem prædicta officia exercere præſumpſerint, ne ipſorum præſumptuoſa temeritas inulta remaneat, vnde glorietur de commiſſis exceſſibus, & alijs delinquendi cauſa potior præſtaretur, pœnæ perſonali, & reali ſubiaceat iuxta noſtræ beneplacitum voluntatis.

SVMMARIVM.

1 *OFficiales ne munera recipiant.*
2 *Eſculenta, nec acceptato.*

NOTA XX.

1 *XEnia, pecuniale ſeruitium, eſculenta, & poculenta*, quoniam ſuis ſtipendijs, quibus militant contenti eſſe debent §. *ſi quis autem in auth. de Iudicib.* §. *ſi agitur in auth. vt Iud. ſine quoq; ſuff.* neque quæſtui habere commiſſa eis officia cum diſpẽdioſo ſubditorũ onere §. *hos qui cauſas eodem loco, l. ſancimus 6. C. ad leg. Iul. repet.* in quo videtur corrigi quod Vlpianus ſtatuerat in *l. ſolent de offic. proconſul.* ideo nec ſuffragium exigi poteſt, quod honorarij cauſa in aulis datur: quia.

Quidquid eſt timeo Danaos, & dona ferentes.

2 in quo pariter corrigitur *l. plebiſcito D. de offic. præſid.* quę eſculenta, poculentaue concedit. horum ſe aſtinuiſſe *Plinius* teſtatur *epiſt. 5. ad ſeuerianũ* ratione adiecta: oportere nempe quæ ſunt inhoneſta parumq; decora, non quaſi illicita, ſed quaſi pudenda vitare. idemque refert 8. *epiſt.* Iulium Baſſum accuſatum repetundarum, quod in Bitinia quædam munera ab amicis prouincialibus accepiſſet.

DE PROHIBITA OFFICIALIBVS CARCERATIONE HOMINVM, qui præſtare poſſunt idoneam fideiuſſoriam cautionem.

CAP. XV.

ABuſum, & grauamen, quæ in *captiuandis, & carceri detinendis*, hominibus, qui pro cauſis, & exceſſibus, quos commiſiſſe dicebantur, tempore dicti Caroli eis irrogabantur enormiter ipſos, quos pro commiſſis criminibus fideiuſſoria debent a carcere, & vinculis abſoluere, in extorſione bonorum ſuorum, ſqualore carceris, & afflictione diutina macerando. nos, qui ex legitimæ ſucceſſionis benignitate innata fidelium noſtrorum coniecturamus, & cogitamus incommoda, reuocantes, & abolentes, omnino prouidendo præcipimus, quod

ſi aliquos de criminibus, ſeu exceſſibus quæ commiſiſſe dicentur, niſi fuerint in fraganti crimine deprehenſi coram officialibus noſtræ curiæ, ad quorum hoc ſpectat officium, per aliquos accuſari contigerit, ſi accuſati, vel propoſiti criminis, vel cauſæ qualitas exigit ab accuſatis, & delinquentibus ſecundum iura ciuilia, & ſacras conſtitutiones Illuſtriſſimi Domini Federici Imperatoris proaui noſtri diuæ memoriæ recipi fideiuſſoriam cautionem, accuſati ipſi per prædictos officiales vinculis, ſeu carceri non mãcipentur, ſed recepta per eos ab accuſatis eiſdem iuxta conditionem commiſſi criminis contentus fideiuſſoria cautione moderanda per Iudices, & Notarios actorum iuſtitiariorum, & officialium eorumdem, *ad defenſionem, ſeu determinationem* prædictæ cauſæ, vel criminis per eoſdem officiales incontinenti abſque indebito, & malitioſo diffugio ſecundum iuſtitiam procedatur.

SVMMARIVM.

1 *Carcer horrida manſio.*
2 *Reum ad cauendum admittito.*
3 *Modus in plectendo nunquam nocet.*
4 *Sententia criminis reo ſoluto vinculis ferri poteſt.*
5 *Reus quandoq; ante ſententiam nõ mancipandus.*

NOTA XXI.

1 *Captiuandis, & carceri detinendis,* carcer enim peſſima manſio, exilio grauior, non eſt ad pœnam, ſed ad cuſtodiam conſtituta *l. aut dãnum §. ſolent D. de pœnis.* idcirco dum
2 parendi a reo cautio præſtatur, nec contumax futurus eſſe ob atrocia admiſſa ſperatur, erit eo abſtinendũ, *l. Diuus 4. D. de Cuſtod. reor.* quod ſi pœnæ inferendæ ratio ſuadeat committendum non eſſe reum fragilitati cautionis, curandum eſt ne cauſæ expeditiõ protrahatur, vtque aut cõuictos velox pœna ſubducat, aut liberandos cuſtodia diuturna non maceret, ſecundum Iuriſconſultum *in l. 5. D. de cuſtod. reor. Farinac. q. 33. n. 48.* melius *nu. 67.* ſæuitia denique omnino fugienda Principi, qui ſapit teſte *Plauto.*
3 *Leniter, qui ſæuiunt ſapiunt magis.* nec ſæueritate diſciplinæ vtendum, niſi ceteris deſperatis remedijs, vt *Ouid. metamorph.* ſcribens aiebat.

Cuncta prius tentanda, ſed immedicabile vulnus
Enſe reſcidendum, ne pars ſincera trahatur.

cum temperata etiam in iuſtitiæ actibus lenitas nunquam turbationem publicam, ſicut nimia ſeueritas cauſauerit.

NOTA XXII.

4 *Ad defenſionem, ſeu determinationem,* cum in minus atrocibus vbi ex pœna fugam quis meditari non dubitetur omnis ratio ſuadeat poſſe palam ferri ſententiam, reo ſicut erat manẽte. quo deciduntur, quæ tibi ſemper fiſci in criminibus vindicandis procuratores obijciunt, reum prius mancipandum, quam ſententia feratur; lex enim hæc oppoſitum determinat; quæ non contradicit alteri ſub Alphonſo 141. vt idem ipſe ſe declarauit in *Cap. 151.* quam ambo-
5 rum ſenatuum conſeſſus, Inquiſitionis nempe, ac Italici ex tempore probauit in recentiori, quæ propediem formabitur concordia *in cap. 26. in fi. Farinac. qu. 33. ex nu. 65.*

DE CELERI EXPEDITIONE CAVSARVM CIVILIVM PER BAIVLOS ſecretos iuſtitiarios, & alios officiales facienda.

C A P. XVI.

Calum-

CAlumnioſas, & graues prorogationes, quæ in audiendis, & determinandis cauſis ciuilibus, & criminalibus indebite committuntur, vnde noſtris fidelibus tam in expenſis, quam in perſonarum laboribus damna plurima irrogantur: ad vitanda ipſorum onera, & expenſas abolere, præſenti commiſſione prouidimus, & mandamus, quod ſi per baiulos, ſecretos, iuſtitiarios, & alios officiales noſtræ curiæ de cauſis, & quæſtionibus, quæ coram eis motæ, & propoſitæ fuerint, vel eis a ſuperiore commiſſæ infra menſes duos numeraudos a die moræ quæſtionis, vel cauſæ, partibus in ſuis rationibus non ſatisfaciant, vt tenentur, & debeot, niſi iuſta, & rationabili cauſa, terminum exigat longiorem cauſas, & quæſtiones ipſas ad cognitionem, & iuriſdictionem, & audientiam magiſtri iuſtitiarij, & iudicum magnæ curiæ noſtræ ſtatim poſt lapſum ipſorum duorum menſium deuolui iubemus, per quos ſic inſtanter, ſic celeriter ad ipſarum deciſionem, & terminationem procedi volumus, quod fugatis, & omiſſis malitioſis diffugijs, & dilationibus, *cauſæ ipſæ breuiter decidantur*, & noſtris fidelibus ab expenſarum oneribus, & perſonarum laboribus caueatur.

SVMMARIVM.

1 *LItes ſecandæ, ac præſcriptiones fouendæ.*

2 *Victoriam magnis partam impenſis, ac damnis non concupiſcas.*

3 *Lites familiarum excidium ſunt.*

4 *Miniſtrorum perditorum eſt exruinis alterius ſuam exaltationem ordiri.*

5 *Subditorum concordia promouenda.*

6 *Macchiauellus confutatur qui iurgia fouenda edocuit.*

7 *Iuſtitia eſt ſententiam legi, vel recitari.*

NOTA XXIII.

1 CAuſæ ipſæ breuiter decidantur, protractione namque diſſidia, quibus nil in republica pernicioſius, inter ſubditos fouentur: hoc idem in *l. terminatio C. de fruct. & lit. expenſ. cap. finem litibus, cap. venerabilem de dol. & contumac. cap. iurgantium de reuatic.* nil mirum ſi præſcriptiones, quæ propriæ vſurpationes ſunt, non tantum tolerantur, ſed vbique gentium fouentur ac ab ipſa contra ſe admittuntur eccleſia: licet ſpatijs longioribus dilatæ. quaſi minus ſit malum res per non dominos teneri, quam a dominis per lites, & iurgia vindicari, primum ſi quidem priuatis officit, poſterius publicum ſtatum ad interitum ducit, nec minus priuatas opes deſtruit, cum inſatiabiles ſint harpyarum forenſium turmæ, quæ prius clientum bona deglutiunt, quã illis victoriam aſſequantur. vt verius ſit applicatu illud *Ciceronis lib. 4. fam.*

2 omnia nempè miſera eſſe in ciuilibus bellis, ſed miſerius nihil quã ipſa victoria. ſæpius enim ſine fructu conſequitur, ſemper cum propriæ pecuniæ iactura; victoria autem magno empta pretio calamitas potius, quã victoria dicitur: interdum enim felicius eſt non aſſequi, quam nimio mercari, quod ambis: lites namque hodiernæ non annuæ tantum: ſed luſtrales, vt quidam aiebat, & pluries ſeculares ſunt, ad quas auſpicandas Neſtore adoleſcente, ad finiendas porrò ſeneſcente opus eſt. hinc fa-

3 miliarum excidium, indè ſycophantum nequiſſima dicatio, vt lugendi præbeat cum *Vergilio* cauſſam 1. *Egl. Buccol.*

Impius hæc tam culta noualia miles habebit?
Barbarus has ſegetes? en quo diſcordia ciues
Perduxit miſeros: en queis conſeuimus agros.

optarem legem hanc apud nos ad amuſſim ſeruari; quandoquidem innumera propè eſſent commoda, quæ Rex, & populi indè conſequerentur:

ſeda-

ſedarentur vtiq; exitiales odij, locu-
pletarentur ſubditi, ac Princeps ipſe,
cuius bono priuata creſcit vtilitas:
quod ne eueniat, prauis conſiliarijs
aſcribo, qui hoc non tantum promo-
4 uent, ſed impediunt: ſuam exalta-
tionem ex aliorum incommodo au-
ſpicantes: cum tamen hæc rei fami-
liaris amplatio, in quo adeſt turpi-
tudo vituperãda fugiendaq; ſit; nam
vt *Cicero 3. offic.* ſcribit, detrahere
aliquid alteri, & hominem hominis
incommodo ſuum augere commo-
dum, magis eſt contra naturam, quã
mors, quàm paupertas, quàm dolor,
quã cetera, quæ poſſunt aut corpori
accidere, aut rebus externis. illud
enim natura non patitur, vt aliorum
ſpolijs noſtras facultates, copias,
opes augeamus. Neq; verum hoc ſo-
lùm natura, ideſt iure gentium, ſed
etiam legibus populorum, quibus in
ſingulis ciuitatibus reſpublicæ con-
tinentur; eodem modo conſtitutum
eſt, vt nõ liceat ſui commodi cauſſa
nocere alteri: hoc enim ſpectant le-
ges, hoc volunt incolumem eſſe ciuiũ
coniunctionem. conducit *l. 3. C. ad l.
Iul. repet.* ait ibi Imperator, ne quãlie-
num iurgium putent ſuam prædam.
optarem equidẽ hoc Principẽ expe-
tere a ſuis miniſtris. quare huic publi
co bono non incũbant? quamobrem
leges ſuper ſportulis latas ſeruant,
hanc verò de litibus dirimendis con-
temnant. cum probi ſedatique offi-
cialis ſit, ſi quid contentionis, aut ſi-
multatis inter ſubditos inciderit pro
virili ſopire, ne acerbius incrudeſcãt,
neue mutuis digladiationibus ad in-
5 uicem confoſſi diſpereant: offeren-
do ſe fidum, ac ſedulum hominum
pacificatorem *ad l. quidem. ſi cert. pet.
& l. æquiſſimum. de vſufructu.* cui per
hoc iure tribuitur poteſtas cogendi
ſubditos ad compromiſſum, hortari
ad concordiam: ſi nolint bono pacis
ſtudendo aliquid vni detrahere, al-
teri dare *l. idem Pomponius. de recept.
arbitr. cap. niſi eſſent extra. de præben.*
nam, vt quidam canit.

Vir bonus, & ſapiens quærit ſuper
omnia pacem.
Vtilq; minora pati, metuens grauio-
ra, caueiq;
Ne paruo ex igni ſcelerata incendia
ſurgant.

6 vituperandi ergo quidam Principes,
qui iurgia inter ſubditos fouent, do-
cti a Machiauello impijſſimo mon-
ſtro; pacem quietemq; regnantium
ex ciuium diſcordia proficiſci do-
cente, vt vidi in quadam Italiæ Re-
publica in dominijs ſubditis recipi:
hoc enim tyrannidis ſignum eſt, ſub-
ditorum ſuppreſſione propria metire
incrementa. quod contra optata ſæ-
pè conuertitur, vt notat *Comminæus*
10. commentariorum, in hæc verba.
Dicat fortaſſe quiſquam illas partiũ
offenſiones Regibus eſſe non inuti-
les: patefieri hac ratione omnia cõ-
ſilia: nihil eſſe quod non efferatur
ad Regem, & in maiori ipſum eſſe
obſeruantia: non negarim equidem,
ſi quis Princeps adoleſcens eiuſmo-
7 di ſimultates, ac contentiones in gy-
necæo ſuſcitet. & poſt aliqua, verum
vt id recipiatur in cœtu virorum, in-
gens profectò periculum in eo ver-
ſatur, nam qui vident Principem a ſe
alienatum, ij ferè nouas incipiunt
tractare amicitias, & illis libenter ſe
coniungunt, quos decidere putant
ab eo. hoc ergo ſummo ſtudio curet
Princeps ne lites protelentur, iudi-
ces item id ſeruent, vt in *Pragm. 8. de
offitud. M. R. C.* quam ad ſpecioſum
caſum allegat *Milan. deciſ. 2. nu. 15.
& 16.* nempe, vt Regis reſcriptum
mandans ius fieri intelligi debeat de
lite ſopienda, recitãdaque ſententia
quæ conſultatione facta ad Regẽ ſu-
ſpenſa fuerunt; allegando *Afflict. de-
ciſ. 28. Loaz. in l. iuſtitia D. de iuſt. &
iur. Natt. in clem. ſæpe num. 5. de verb.
ſignif.* nonnulla ad idẽ adnotauimus
infra Nota 5. *ad leges Fidenses.*

QVOD

QVOD NON LICEAT OFFICIALIBVS CVRIAE PROCEDERE CONTRA aliquem ad ſuggeſtionem, ſeu denunciationem aliquorum, ſed denunciatores ipſi caueant de perſequenda lite.

CAP. XVII.

Ceterum quia *detractores ſubuerſores, & maliloques*, delectare didicimus aures officialium falſis ſuggeſtionibus, & prauitatibus propulſare, conando eos ad indebitas vtilitates allicere, vnde eis commoda prouenire intendunt. quæ omnia reuocare volentes, ſtatuimus, & mandamus, quod nemini noſtrorum fidelium officialium, liceat ad ſuggeſtionem, detractionem, ſuaſionem, & denunciationem aliquorum contra aliquem procedere. ſed aliquæ perſonæ publicæ, vel priuatæ aliquas denunciationes coram eis contra aliquos offerre maluerint: denunciationes eaſdem ipſi, ad quorum hoc ſpectat officium audiant, & admittant: ipſiuſque denũciatoribus factis accuſationibus, & recepta prius a denunciatoribus ipſis idonea, & ſufficienti fideiuſſoria cautione, de perſequenda coram eis cauſſa denunciationis eiuſdem: ſub pœna in eos per noſtram curiam infligenda; qua denunciati eſſent ſecundum iuſtitiam puniendi, ſi eos de denunciationibus ipſis conſtaret eſſe culpabiles, & notatos: qua fideiuſſoria cautione recepta in cauſſa denũciationis eiuſdem officiales ipſi ſecundum iura procedãt; & ſi denunciatores denunciationes ipſas probare nequiuerint; ipſos, ac ſi denũciationum ipſarum eſſent rei & culpabiles puniendos, & damnandos pœna condigna eſſe cenſemus, vt ſuggeſtores debitæ probationis defectu in eorum ſceleritatem conuicti in pœnam, & laqueum incidant, quem alijs præparabant: ceteriſque alijs committendi ſimilia materia excludatur.

SVMMARIVM.

1 *Detractio, quæ diſcordias generat nociua.*
2 *Delatores, criminatores cum ſale adhibeto.*
3 *Criminationes audito, ſed non ſtatim credito.*
4 *Plura optanti ſcire, multa diſſimulanda.*
5 *Fiſtuis eiuſque teſtes an falſi, ac caluniā teneantur.*

NOTA XXIIII.

1 Detractores ſubuerſores, & maliloquos. Quoniam iſti inſtrumenta iniquitatis, qui ſub tyranno Principe regnant, ſub legitimo exterminantur, de quibus *Tacit. 1. annal.* ſub Tiberio, de Romano Hiſpone loquẽs. hic enim, ait, formam vitæ iniit, quam poſtea celebrem miſeriæ temporum, & audaciæ hominum fecerunt. nam egens, ignotus, inquies, dum occultis libellis ſæuitiæ Principis adrepit, mox clariſſimo cuiq; periculum faceſſit, potentiam apud vnum, odium apud omnes adeptus; dedit exẽplum, quod ſecuti ex pauperibus diuites, ex contemptis metuendi, perniciem alijs, ac poſtremũ ſibi inuenere. Hi ſunt qui atras ceu ſerpentũ linguas vibrant, rabieq; animi contrectata omnia adurunt, culpant omnia, ac dirarum alitum modo, tenebris quoq; & ipſarum noctium quieti inuidentium, gemitu quæ ſola vox eorum eſt, vt inauſpicatarum animantiũ vice obuij quoq; vetent agere aut prodeſſe vitę. de his *Plaut.* ſcribit.

Iſtic eſt theſaurus ſtultis in lingua ſitus,
Vt quæſtui habeant male loqui melioribus.

fugiat porrò Princeps homines hos nequam;

2 nequam; apud quos *ſecundum Poly-*
bium omnia plena ſuſpicionum, & vix
ſecreta domus ſine formidine. Imi-
tetur Opilium Macrinum, qui dela-
tores detractoreſq; ſi non probaret,
capitis affici ſupplicio iubebat: ſi pro-
barent, delato priùs pecuniæ præ-
mio, dimittebat. in noſtro Regno,
cum maximo iudicantium animę di-
ſcrimine peſſime obſeruatum: dum
delatoribus in probatis deficiētibus,
nil aduerſus eos ſtatuitur. fateor his
opus habere rempublicam; præcipuè
vbi ſubditi in ſeditiones inclinent,
ad ſcrutandos ipſorum ſermones, ac
conſilia in Principem; ſunt tamen
deligendi, qui probi, honeſtiq; ſint,
vt non temere ficta, ac ambigua cri-
3 mina impingant, ſed vera fundataq;
referant, quæ Princeps neq; facilis
ſit ad credendum, neq; nimium diffi-
cilis, prima ſiquidem calumniandi
4 anſam præbet, ſecunda ne veritas
pateſiat impedit: vtrumq; peſſimum.
hoc verò ſciat, opus eſt, Principem,
qui omnia ſcire velit, multa ignoſce-
re neceſſe habere, vt *Domitius Apher*
aiebat. Ceteri deniq; qui gratis lin-
guam acuūt, vt priuatim liuoris gra-
tia homines carpant e prouincia de-
pellendi: quoniam ſolent ex male-
dictis multa ſequi malefacta. Contu-
melia enim, ac obtrectatio *ſecundum*
Senecam ſæpè animis tranquilliſſimis
patientiam extorſit: difficile cum ſit
iuſtum dolorem temperare *l. ſi adul-*
teri 38. § Imperatores D. de adult. quod
me ſummum Magiſtratum gerente
non ſemel decretum eſt, ac nonnullis
in exiliū miſſis, executum. de teſtibus
5 quoq; productis a fiſco illud deteſtā-
dum ſeruatum ſcio, ne falſi accuſari
poſſint, vnde priuatis magnę calami-
tates acceſſerunt. impunitate enim
certò promiſſa innumeræ ſtruuntur
innocuis iniuriæ, abuſus huiuſmodi
prætextu, qui cum contra, omne ius
ſit, neſcio quare ſuſtineri poteſt, nam
quod in fiſco ipſo delatore receptū
eſt, ne calūniç teneatur, vt per *Grillād.*
de relax carcerat. tit. de calumniat. cap.
2. nu. 6. Mill. in praxi nu. 117. Crauet.
conſ. 168. Muta ad prag. 3. tit. 82. n. 14.
fol. 654. ob præſumptam bonam fi-
dem procedit, quodue non odio, pri-
uatoque affectu id fecerit, ſed offi-
cij neceſſitate ductus: ad teſtes eius
nomine examinatos nullatenus pro-
ducendum. cum ipſe quoque in
proprijs bonis exigatur, ſi calumnia
patens ſit, ac priuato affectu motus
fecerit. *Theſaur. quæſt. 45 nu. 5 lib. 1.*
Olib. de act. p. p. lib. 3. § ſunt prætereà n.
5. & 6. fol. 580. D. Valenz. conſ. 59.
Muta ibidem nu. 17. in numeros pro
vtraq; per *D. Barb. in cap. 4. num. 4. de*
proem. fol. 411.

QVOD NVLLVS OFFICIALIS COGNOSCAT DE CRIMINE ſuſpicionis, ſeu proditionis ſine mandato Regio, præterquam vſq; ad fideiuſſoriam cautionem tantùm.

CAP. XVIII.

ABhorrentes itaq; quod per aliquos alicuius malignitate, vel odij animo ad impingendam ſuſpicionis, & proditionis notam vel crimen cōtra aliquos prorumpatur; volumus, & mandamus, quod ſi quis aliquem coram quibuſcūq; officialibus noſtris de ſuſpicionis vel proditionis nota, vel de læſæ crimine maieſtatis denūciare, vel accuſare maluerit, audita & notata in quaternis actorum officialium ipſorum cauſſa denunciationis, vel accuſationis ipſius, & per receptionem idoneæ ſufficientis fideiuſſoriæ cautionis, & in eius defectu per captionem perſonarum diligenti tutela adhibita, quod accuſatus ſeu denunciatus, ac-

cuſa

cuſator, ſeu denunciator ſe abſentare non poſſit, denunciationem, vel accuſationem ipſam cum nominibus, vel cognominibus accuſantium, vel denunciantium, nec non accuſatoris, & denunciatoris modum, & formam accuſationis, & denunciationis prædictæ *celſitudini noſtræ prædicti officiales debeant intimare* abſq; alicuius moræ, vel temporis interuallo: ad quarum accuſationum, & denunciationum cognitionem per eos abſq; mandato, ſeu licentia procedi penitus inhibemus: habita tamen plena certitudine negotiorum ipſorum contra culpabiles, ſicut expedierit, & de iure fuerit procedatur.

SVMMARIVM.

1 *AD Principem, vt ignoſcat, illatas ei iniurias referunt.*

2 *Iniuriam pati potiùs quàm facere ſcito.*

NOTA XXV.

CElſitudini noſtræ prædicti officiales debeant intimare, vt poſſet
1 propriam iniuriam remittere, ac ne miniſtri ſtudio ei complacendi, augendiq; fiſcalis patrimonij innocuos quoſq; calumnientur, vt *in l. famoſi D. ad l. iul. maieſt.* rari enim in mundo Piſones, qui Principis circa proprias iniurias vindicandas impulſus contineant; de quo in ſimili *Tacit. 1. annal.* affirmat, exardeſcente Tiberio, ac proclamante ſe quoq; in ea cauſa laturum ſententiam palam, & iuratum, quo cæteris eadem neceſſitas fieret; reſpondiſſe: quo loco cenſebis Cæſar? ſi primus habebo quod ſequar, ſi poſt omnes vereor ne imprudẽs diſſentiam: quibus permotus, quantoq; incautius efferbuerat, pœnitentia patiens, tulit abſolui reũ criminibus maieſtatis. Diximus quia poſſet iniuriam obliuiſci, quo-
niam hoc peculiare Principum eſt,
2 quibus ſatius quandoq; iniuriam non agnoſcere, quã vindicare. viri nãq; boni *inquit Seneca*, eſt ſcire pati, non facere iniuriam. non enim, vt in beneficijs honeſtum eſt merita meritis repẽſare: ità iniuria iniurijs: illic vinci turpe eſt: hic inhumanum vincere. Concinunt, quæ proximè *Nota 1. in proœmio ad finem*, ſunt tradita, quæ hic addito: inde in omnibus iuriſdictionis conceſſionibus huius criminis cognitio excepta eſt. item, & bonorum ob eam cauſam cõfiſcatio *Sextin. de regal. lib. 2. cap. 12. num. 93. Borellus de Regis noſtri præſt. c. 17. nu. 24. Caliſtus de leg. reg. §. 26. num. 10.* crimine enim Regis cognitioni reſeruato, & pœnæ exactio ei debetur.

NE STIPENDIARII, VEL ALII SEQVENTES CVRIAM EORVM auctoritate hoſpitia, vel raubas capiant ab inuitis nec etiam animalia, vel equitaturas.

CAP. XIX.

INiurias, damna, grauamina, quæ tempore dicti Caroli à ſtipendiarijs ſuis, & alijs curiam noſtram ſequentibus, in ciuitatibus, locis, vel alijs, ad quæ cum curia ipſa, vel ſine, contingebat declinare, eoſdem dictis noſtris fidelibus in intrandis, & capiẽdis domibus pro eorũ hoſpitijs patronis interdũ eiectis, ac robis, animalibus, & alijs bonis eorũ, & quandoq; horum occaſione inferebant in perſonis eorum ſufferre, aliquatenus nequeuntes, prohibemus, & diſtrictè præcipimus *Ne aliquis curialis ſtipendiarius*, vel ſequens curiam noſtram domum ſiuè

E hoſpi-

CAP. VI.

QVartus eſt *Pro maritanda ſorore, vel aliqua*, ex filiabus noſtris, vel hære-
dum noſtrorum.

SVMMARIVM.

1 *MAritiemuntur.*
2 *Filiæ principibus vtiles, filij porrò neceſſarij.*
3 *Mutatis principibus locus audendi.*
4 *Galliæ Regni ſucceſſio variata quandoque.*
5 *Paris ætatis viris filiæ iungantur.*
6 *Sponſi forma attendenda vbi princeps fœmina nubat.*

NOTA XII.

P*Ro maritanda ſorore*, marito enim
mulieres ſicut, & victu indigēt
ideo quod viris datur ad cibum, eis
ad virum comparandum præſtatur;
quaſi pretio numerato conſenſus vi-
1 ri ſequatur, quæ res eſt in commer-
cio deducta. inde matrimonia per
coemptionem *in Virgil. 1. Georg.*
*Teque ſibi generum emat Thetis om-
nibus vndis.*
alla *Tiraq. ad ll. con. l. 4. gl. 1. p. 5. n. 5.*
2 *f. 80.* cæterũ ne putes filias, ſororeſq;
Principum in Republica ſine fructu
eſſe, ac tantum maſculeam exoptan-
dam ſucceſſionem pro imperij firmi-
tate. promiſcue enim ſunt expeten-
di de quibus *Tacitus* ita fatur *hiſt. 4.*
non legiones, non claſſes perinde
imperij munimenta, quam numerum
liberorum. nam amicos tempore, for-
tuna, cupidinibus aliquando, aut er-
roribus imminui, transferri, deſine-
re; ſuum cuiq; ſanguinem indiſcre-
tum, ſed maxime Principibus, quo-
rum proſperis, & alij fruuntur, ad-
verſa ad iunctiſſimos pertineant. pra-
uam aliorum ſpem cohiberi. *idem 3.
annal.* affirmat, ſi ſucceſſor non in-
incerto. exemplo ſit recens ob defi-
3 cientem ex Duce Mantuæ virilem
prolem, ac contra fas filia ſucceſſio-
ne fraudata, quarta calamitas illi re-
gioni, quanta finitimis, quanta de-
mum externis imperijs ſucceſſerit,
quã Deus bene vertat. magnis equi-
dem, nouiſque conatibus ſecundum
eumdem 1. hiſt. opportuni ſunt tranſi-
tus rerum, iuuat certè, præſtatque fi-
lias quandoque habere nubendas:
dum per eas inimicorum animi ſæpe
ſæpius conciliantur. imperia quo-
que multa diffidentia vniuntur. vt
exemplis opus non ſit; curandum
tamen eſt illis copulentur, quibus
cum reciproca poſſit eſſe ſucceſſio.
inter quos Frãciæ Regem ſtatuo, qui
pro comperto habeo ſucceſſioni non
ſemper impedimento fuiſſe legem
Salycam, ſatiſque abeſſe, vt id quod
inter externos populos fuit conſtitu-
4 tum, inter Gallos indiſcriminatim
ſeruetur, qui ſalijs gentibus exactis
regnant. inde ſæpe euentus docuit
fœminas admiſſas, ac rigorẽ tempe-
ratum vt de Ioanna filia Octaui Lu-
douici, a qua Burgundiæ Duces ori-
ginem trahunt. Item ad filias trãſie-
runt Ducatus Britanniæ, & Guineæ.
iureque fœminæ Eduardus III. Rex
Angliæ Regnum Franciæ conquiſitũ
ingreſſus eſt, multoue tempore reti-
nuit; ac etiam num titulum Reges
Angliæ non deſerunt. atque ita inter
Henricum V. vti virum Catharinæ
filiæ Caroli VI. Galliæ Regis, & ip-
ſum Carolum pactum fuit. fuitque
corona datus Henricus VI. eius fi-
lius. quoniam licet paci Regni illius
conueniat ne aduenæ admittantur.
hoc tamen quandoque ceſſare pote-
5 rit. Nec tamen impari ætate, vel ani-
mo viris coniungantur aduerto, ne
quod concordiæ cauſſa geritur, in
diffidij materiam cõuertatur. in quo
fœmi-

fœminæ Auguſtæ a ceteris ſeparandæ non ſunt. nam *Ouidio teſte*.

Quam male inæquales veniunt ad aratra iuuenci.

6 formoſus ergo decorus, ac iuuenis ſponſus, ſecundum *Plinium iuniorem epiſt. 14. lib. 1.* eſt elocãdus puellç ingenuæ, ſit illi facies liberalis, & ſpectabilis totius corporis pulchritudo, & quidem ſenatorius decor. Dona (quæ ſi haberi poſsũt) numquam putarem negligenda, cum debeat hoc caſtitati puellarum quaſi pręmium dari.

QVANTVM PRO QVOLIBET PRAEDICTORVM CASVVM ſit exigendum. CAP. VII.

IN prædictis enim caſibus, *prout qualitas tunc imminentis caſus exegerit*, liceat nobis, & hæredibus noſtris in eodem anno ſubuentiones imponere, ac exigere a ſubditis: dummodo pro inuaſione, defenſione, ſeu rebellione prædicti, aut redemptione iam dicta quindecim millium: pro militia quinque millium: & pro maritagio quinque millium vnciarum auri ſummam ſubuentiones vniuerſales totius Siciliæ aliquatenus non excedant. & ſi forte in vno eodemque anno aliqui ex caſibus ipſis occurrerint; in anno ipſo pro vno ex ipſis caſibus, qui tūc occurrerent, iuxta qualitatem ipſius præſcripto modo vna tantum ſubuentio imponatur. acquiſita vero aliqua parte regni prædicti liceat nobis, noſtriſque hæredibus pro dictis caſibus, ſicut pro ratha contigerit, prædictas ſubuentiones imponere, & exigere a ſubiectis regni prædicti modo prædicto.

SVMMARIVM.

1 *Sumptus moderandi a Principe.*
2 *Opes non acquirendo, ſed ſeruando augentur.*
3 *Sixti V. laudes.*

NOTA XIII.

1 PRout *qualitas tunc imminentis caſus exegerit*, modus itaq; in ſūptibus eſt a Principe adhibendus, vt ſit diſpenſatio vtilis, ac reſtricta: nā ſi prodigalitas eſt in proprijs pernicioſa, in alienis immanitatem redolet, quæ ſolet ſubditorū animos concitare: dum illum, ipſis domus anguſtijs pereuntibus, vident luxurioſe viuentem, ac eorum vane ſanguinem effundentem, ſiue ſibi ipſi, ſiue alijs priuatim conferatur, quod auidius de republica ſumitur, vt *Tacitus 2. Hiſtoriarum.* adnotat. vtrũq; male: nam vbi proprię delitiæ, ac inanis ſumptus damnantur, ſatis plurimum deteſtatæ in amicos largitiones cenſentur: ſi forte, vt *idem 1. hiſtoriarum* inquit, explere vellet hyãtes in magna fortuna amicorum cupiditates; ſupplendum enim per ſcelera, quod male exhauriendum erit. cuſtodem ergo, ac diſpenſatorem ad *Ariſtotelis 5. polit. cap. 11.* præceptum, oportet ſe præſtare Principem, vt communium bonorum, non vt ſuorum: propriæ pecuniæ parcum, publicæ auarum. dum, ſicut Mœcenates apud *Dionem lib. 52.* Auguſtum monebat, magnæ opes, non tam multa capiendo, quam aut multa perdendo quæruntur. cum tantas vires habeat frugalitas ſecundum
2 *Plinium in Panegyrico*, vt tot impendijs, tot erogationibus ſola ſufficiat. vt de Iuliano Mamert. protuliſſe ſcripſimus: *Nota 9. ad Cap. 9.* vnde memoria mandanda eſt pulcherrima illa Ouidij *ſententia lib. 2. de art. ama.*

Non minor eſt virtus quam quærere parta tueri.
Caſus ineſt illic, hic erit artis opus:

populus quoque vbi videat Principem dominantem in re familiari ſum-

ſumma parſimonia vti, in publica liberaliſſimum eſſe, vltro mouetur ad aliquid conferendum, cum illius diuitias ſuam ſecuritatem, ac copiã eſſe iudicet. ita ſanè Septimius ſeuerus, dum publicis opibus parce, ac moderate vtitur, Ciuitatem Romanam longe ditiſſimam, rebuſque omnibus neceſſarijs refertam reliquit, de quo *Lampridius*. Sixtus quoque Quintus Pontifex multis nominibus Max. poſt plura in Vrbis, ac ſtatus eccleſiæ tutelam, atque ornatum erogata. theſaurum ad illa tempora ingentem in Traianam molem pro ſtatus eccleſiæ incolumitate recludendum curauit, ſuis ademit. vt *Scholiaſter ad Pontificum res geſtas apud Ciacconum* adnotat. quod niſi moderatione vſus eſſet, aſſequi non potuiſſet. laudandus Rex noſter in hoc maxime, quod pro tã vrgẽtibus cauſſis in hac lege expreſſis, tam moderate ſe geſſit: ſic Heſiodus.

Menſuram ſerua, modus in re eſt optimus omni.

DE NON EXIGENDO MVTVVM PER DOMINVM REGEM, *vel eius Officiales a regnicolis, & de pœna officialium mutuum exigentium quoquo modo.*

CAP. VIII.

VT eiuſdem regni fideles tempore dominij noſtri, & hæredum noſtrorum gaudeant ſtatu pacifico, & tranquillo, & mutuorum exactio, qua per quondam Carolum continue, & indebite vexabantur, vnde eis proueniebant damna non modica, nec minus ipſius ſtatus pacifici turbatio, & ſcandalum reſultabant, decreuimus, & præſentis edicti tenore mandamus, quod per nos, hæredes, & ſucceſſores, aut Vicarios, ſeu Officiales noſtros aliqua ratione, vel cauſa, a *dictis fidelibus noſtris inuitis nullum mutuum exigatur*, ad quos ipſos coerceri penitus inhibemus & ſi aliqui noſtrorum Vicariorum, & Officialium huiuſmodi mutuum exigere, & requirere quoquo modo præſumpſerint, amoueantur ignominioſe ab officijs, & pœna perſonali, ſeu reali iuxta noſtrum, & hæredum noſtrorum beneplacitum ſubiacebunt.

SVMMARIVM.

1 *Contrahendi nulla neceſſitas inducatur.*
2 *Mutua inuita quando exiguntur.*
3 *Annonæ cura.*
4 *Vi ne quidquam in pace tentandum.*
5 *Clerus mutuat annonæ cauſſa.*

NOTA XIV.

A *Fidelibus noſtris inuitis (nullum mutuum exigatur,)* illud ſi quidem alterius contractus ad inſtar voluntate mutuantis, recipientiſque perficitur *inſtitut. de obligat. ex contr.*
1 quæ deeſt vbi violentia adhibetur *l.*
1. cum ſequent. de his quæ vi met. cauſ. fiunt; quamobrem neq; in commercijs quiſque cõtrahere cogitur prout in emptione *l. inuitum* 11. *l. dudum* 14. *de contr. empt. l. nec emere* 18. *C. de iure delibe.* multoque minus in mutuo. quod prohibita vſura, beneficio accedit. non præſtandum niſi a volente, & quidem mea ſententia, ex toto animo. Ceterum licet ita ſe habeat
2 res, mutua tamen in publicam ſubditorum ipſorum cauſam exiguntur quotidie, & recte ſine huius legis offenſione: dum in priuatam Regis vtilitatem non cedunt: fiunt enim pro re frumentaria promouenda, agricolis, qui ob rei familiaris anguſtiam, a terræ cultura abſtinent, vt agris

agris excolendis ex mutuatis pecu-
nijs vacent. nam vt proditus in lu-
cem infans, nec viuere, nec creſce-
re poterit, ſi lacte non enutriatur,
3 ſic nec ciuitas ſine agrorum fructi-
bus. Annonæ inquit Zaſius cura cum
ſenatui primum, tum poſtea Princi-
pibus maxima fuit ob euitandos po-
puli tumultus, quos fames, ac anno-
næ penuria, grauitaſque concitabat.
ille quidem *ad l. Iuliam*, quæ eſt de
annona, nil enim periculoſius eſt ie-
iuno populo, vt politico illo diſcurſu
ad petita in Comitijs regni poſt *pa-
troc. iuriſd. Regia num.* 186. probatum
4 eſt. violentia attamen ſemper fugiē-
da, vt pote, quæ amorem ex animis
expellit, metum inducit, odij nutri-
cem. oderint enim quem metuunt.
Hinc *Seneca ſententia in Troade.*

Violenta nemo imperia continuit diu.
Moderata durant.

& *Cicero 2. offic.* qui ſe metui volent,
ait, a quibus metuſitur, eoſdem me-
tuant ipſi neceſſe eſt. laudari, coli,
diligi glorioſum, metui odio eſſe in-
uidioſum, deteſtabile, imbecillum,
caducum idem 1. *Philip.* conducunt-
que nonnulla in *Prima Notæ poſteri o-
ribus verbis*, eadem ratione mutua
ad frumenti comparationem, leuan-
dæ famis cauſſa ſuſtinentur, quę pro-
5 miſcue a Clericis quoque exiguntur
*l. vnica C. vt nemini liceat lib. 10. Auēd.
de mand. princip. p. 2. cap. 14. num. 9.
Mexia in Prag. Pan. concluſ. p. nu. 59.
Tap. deciſ. 8. conſil. Italiæ D. Barb. in
cap. peruenit num. 3. de immun. Eccleſ.*
compulſione perſonali Eccleſiaſti-
co; bonorum verò laico remiſſa,
faciūt *concord. recent. cap.* 25. vbi gloſ-
ſa noſtra.

DE PROHIBITA DONATIONE DEMANII PER DOMINVM Regem, vel Officiales.

CAP. VIIII.

Circa donationes diligenti conſideratione penſantes, quam Regiæ dignitati expediat, ac ſit fructuoſum, & vtile, abſque fidelium noſtrorum grauamine, curiæ noſtræ demania alienari aliquatenus non debere, prouiſionis præſentis edicto mandamus, vt tam nos, quam hæredes, & ſucceſſores noſtros ab *ipſorum demaniorum donatione volumus abſtinere.* nam quanto ipſa demania ſeruabantur ipſorum conceſſione prohibita, tanto prouentus fiſci noſtri vberiores fieri poterunt, & per copiam, & vbertatem ipſorum qualibet extorſione ſopita ſtatus pacificus, & conſeruatio noſtrorum fidelium reſluebit.

SVMMARIVM.

1 *Profuſio principi deteſtanda.*
2 *Neronis, ac Caligulæ effuſiones.*
3 *Prodigalitas aliquid dare immeritis.*
4 *Media ſtat virtus.*
5 *Auaritia Principi turpis.*
6 *Vaſſallis ius redimendi, ac retrahendi ſeruetur.*
7 *Vicini vicinos retrahunt.*

NOTA XV.

AB ipſorum demaniorum donatione
1 *volumus abſtinere.* cum priuati
patrimonij fructibus maieſtas, ac
ſplendor Principis aulæque conſi-
ſtat, quibus conſumptis extirpatione
radicum vel ad rapinas ſe cōuertat,
neceſſe eſt, vel vt ſordibus vileſcat.
vt Neroni eueniſſe teſtantur, qui di-
uitiarum, & pecuniæ non alium fru-
ctum putabat, quam profuſionem,
ſordidoſque, ac deparcos appella-
bat, quibus ratio expenſarum conſta-
ret. prælautos, ac verè magnanimos,
qui abuterentur, ac perderent, vt
Tranquillus refert. hic ergo vt pecu-
nias expenſis ſufficeret, nil ſceleris
omiſit.

omiſit. de quo *Tacit.* 1. *hiſt*, ait; ipſum bis, & vicies mille ſextertium donationibus effuſiſſe, quod quinquaginta quinque millionum quantitatem ſecũdum modernarum monetarum computationem aſcendere putat *Iuſtus Lypſius in Notis*. hos, cum ærarium nõ conſtaret, ſuceeſſor Galba ſingulos appellari iuſſit, decima parte liberaliratis apud quemque eorum relicta. iuſtiſſimum putans inde repeti, vbi inopiæ cauſa erat: at illis vix decima ſuper portiones erat, ijdem erga aliena ſumptibus, quibus ſua prodegerant, cum rapaciſſimo cuique, ac perdiriſſimo, non agri, ac fœnus, ſed ſola inſtrumenta vitiorũ manerent. exactioni 30. equites Romani præpoſiti (nouum officij genus, & ambitu, ac numero oneroſum) vbique haſta, & ſector; & inquiera vrbs auctionibus. atramen grande gaudium, quod tam pauperes forent, quibus donaſſet Nero, quam quibus abſtuliſſet. de Caligula quoque legimus apud eumdem *Suet. lib.* 38. profuſione Neronem ſuperaſſe: quoniam primo principatus anno tricies millies ſexrertium conſumpſit, ſunt quinque ſeptuaginra miliones ducatorum. quare inopia preſſus ad rapinas cõuertit animum, vario, & exquiſitiſſimo calumniarũ, & auctionum, & vectigalium genere. hæc vt fugiat, & euiter Princeps, & redditũum erogationem citra familiarem, ac regni neceſſitatem cohibere debet, ac in præciſas cauſas expendere, ſatisfactionem nempe ſeruitiorum, ac pauperum leuamen, exploſis effuſis diſſolutionibus in immeritos collatis, prodigi enim hominis eſt, ac immoderati non ſolum
3 profundere, ſed demeritis dare, vt quidam canebat

Si qua tamen donant, dant ſcurris,
dantque cynedis,
Dãt lenis potius, dãt ſcortis callipareis.
Nemo dabit vati; muſæ ſpernuntur
vbique.

debet ergo liberalitas hac cautione adhiberi ſecundum *Ciceronem*. 2. *offic*: ne adeo claudatur res familiaris, vt eam benignitas non aperiat, nec item reſeretur, vt pateat omnibus vtque nunquam expectetur egeſtas, ſed in rerum copia præcipue de inopia cogitetur, nam ad ſenſum *Horatij in epiſt. ad Quintium.*

Virtus eſt medium vitiorum vtrũque
redactum.

& ſecundum Martialem *lib.* 1. *epigramm.*

Illud quod medium eſt, atque inter
vtrumque probatur:

enimuero iuxta *Ouidium.*

medio tutiſſimus ibis.

cuius liberalitatis medij duo ſunt maxime (vt atteſtatur *Valer. Max. Dictorum, & factorum memorabilium lib.* 4. *c.* 8. probabiles fontes verũ iudiciũ, & honeſta beneuolentia, quos Principes elargiendo debẽt in mente animoq; aſſiduo perpendere, ne in extrema incidant: peſſimum namq; eſſet in auaritiã declinare, quæ ſi ab
5 omnibus eſſet explodẽda a Regibus ſatis plus, nullum enim, (quo ad eos præcipue) vitium, ibidem, ait *Cicero* tetrius quam auaritia: habere enim quæſtui rempublicam, non modo turpe eſt, ſed ſceleſtum, & nefarium. ex hac ergo lege manat liberalitates in patrimonialibus cauſa publicæ vrilitatis, vt ipſamet dictat; infirmas eſſe. quapropter fit, vt ei non poſſit derogari. Nõ procedit tamen, ſi verba ſpectemus, in oneroſis contractibus, qui ſatis diuerſi ſunt, in quibus
6 ſupereſt vaſſallis remediũ ſoluẽd pretij, ac ſe ad demanium vindicãdi: (cui Rex ipſe nec cedere poterit,) præſtatur: quia non ſuum, ſed alienum eſt. niſi forte vaſſalli conſentiãt, qui pa-
7 riter futuris non nocent. idem ius ſpectat vicinis locis ex eodẽ demanio,

7 nio;quibus nocet, vel nocere poſſet, al.um ſortiri proximum.eodem pene iute, quo *Tiraquellus* affirmat, in ſuo de hoc tractaru,tetrahendi facultatem,licet libertati conttahendi contradicat, ſuſtineri: diuerſum enim conſtituendum eſſe in animata re (prout eſt communitas hominum in Ciuitate, vel villa morantium, ſi caſu propinqua communitas dominũ mutet) eius quod recipitur in fundo, [vt fundum attingẽrem repetat, ac ad ſe attrahat,] æquitas non patitur: cum non minus incommodi ex plurium hominum vicinitate, quã vnius conſiderari poteſt. Quoniam diſſentientis vnius animum facile, quiſquam ſibi conciliare poterit, plurium vero non itidem, vt ex facto a Prorege conſultus reſpondi pro retractu à Leontinenſibus (Carolo Leontino vendito) petito, vt demũ pronunciatũ fuiſſe audiui; quo fit, vt ſummo ſtudio per Regis miniſtros, pecuniæ quoq; parte largita, promouẽdum ſit, ne Rex re omnino careat. cetera ad *Cap. 1. & 2. Regis Martini.*

DE PROHIBITA FREQVENTI MVTATIONE MONETAE, & ea ſemel tantum in vita domini noſtri Regis in Regno cudenda, & alijs capitulis.

CAP. X.

SAne cum ex frequenti mutatione monetæ, quæ perdictum Carolum, ſicut eſt notorium, & fama publica fieri nequiter conſueuit, ſubiectis, nedum bonorum ſuorum diſpendia, verum perſonarum pericula reſultaſſent: deliberate prouidimus, & tenore præſentium *Prohibemus frequentẽ mutationem monetæ,* & de Regia liberalitate volumus, & ſtatuimus per nos ſemel tantum in vita noſtra, & poſt obitum noſtrum ſinguli hæredes, & ſucceſſores noſtri in regno prædicto ſemel tantum in vita cuiuslibet eorumdem nouam faciemus cudi monetam, legalem tamen, & tenutæ, & ſecundum conſilium expertorum in talibus competentis. quodque vſualis moneta ſit valoris exigui, & talis quod in eodem valore ſit apta manere toto tempore vitæ noſtræ, & hæredum noſtrorum, de quorum mandato moneta ipſa cudetur, nec pro ea, vel aliqua magna moneta, quam nos, vel hæredes noſtri cudi fecerimus exponenda fiat collecta, vel diſtributio: ſed campſoribus, & alijs mercatoribus volentibus eam ſponte emere, & recipere tribuatur; & hæc ita præcipimus perpetuis temporibus inuiolabiliter obſeruari.

SVMMARIVM.

1 *PEcuniæ antiquam ſpeciem ſeruandam.*

2 *Commercia exterorum fouenda.*

3 *Hyſpani de pecunia non alienanda curent.*

4 *Monetarum valorem in limitaneis locis augeant.*

NOTA XVI.

1 P*Rohibemus frequẽtem mutationem monetæ,* per eam namque commercia cõſiſtunt, quæ ſi in deterius, vt ſæpius euenit, mutetur, extemplo diſperibunt, etenim, vt aiebat apud *Tacit. 14. annal.* Caſſius: in omnibus negocijs melius, ac rectius olim prouiſum, & quæ conuertuntur in deterius mutari. in quo quidem ſibi ipſi male conſulit Princeps, dum cõmercia inter ſubditos ipſe reijcit, qui magis curare debuerat, vt ex Iſocrate ad Nicoclem, item ex Vlpiano ſcripſimus in fine *Nota 9. ſupra ad cap. 3.*

cupiditas,non enim contentus omiſſa ſub Galba vectigalia reuocaſſe, noua, & grauia addidiſſe: negocia-
2 tiones quoque, vel priuato pudendas propalam exercuit.creditur etiã procuratorem rapaciſſimum,quemq; ad ampliora officia ſolitus promouere, quo locupletiores mox condemnaret: quibus quidem vulgo, pro ſponcijs dicebatur vti, quod quaſi, & ſiccos madefaceret, & exprimeret humentes. vnde *Alciatus.*
Vertat vt in fiſcũ,quæ male parta ſuũ.
3 hic vellem ſiſtere, aduertendo eos, qui officia conferunt, caueant, vel ne offeratur ab electo, quod ipſe non poſſet exigere. ne permiſſio ſit furandi. nam ex viſitationibus ſæpe nullus fructus, ſi inde ſperent medelam: cum ſæpe ſecundum *Ouid. lib. 3. de ponto.*

Curando fieri quaedam maiora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit.

DE NON COMPELLENDIS HOMINIBVS VNIVERSITATVM *per Officiales Curiæ ad cuſtodiam captiuorum.*

CAP. XII.

AD *captiuorum quoque cuſtodias*, vniuerſitates dictarum terrarum, & locorum, ſeu ſingulares perſonæ ipſarum, & quælibet aliæ ſpeciales perſonæ per noſtram curiam, vel officiales noſtræ curię nullo vnquam tempore cogantur, vel etiam moleſtentur. cum ſtatuerimus eas a dicto grauamine liberas, & immunes. officiales quoque tranſgredientes huius noſtrę conſtitutionis edictũ ab officijs, quæ geſſerint ignominioſe, mandamus expelli, pœnæ perſonali iuxta noſtrum beneplacitum ſubigendos.

SVMMARIVM.

1 *Subditi ne citra ſtipendium operibus addicantur.*

NOTA XVIII.

CAptiuorum quoque cuſtodias. conuertitur enim in tyrannidem
1 dura ſubditorum compulſio publicorum operum perficiendorum gratia, vt in *exodo cap. 1.* notatque *Tholoſanus de republ. lib. 2. cap. 9. art. 16. ad finem.* læto animo hæc peraguntur quando populus aliquam inde capit vtilitatem, vel aliquod ei damnum imminens per opus vitatur: nam vt canit *Ouidius lib. 2. de ponto.*

Et reditus tam quiſque ſuos amat,
& ſibi quid ſit.
Vtile ſollicitis computat articulis.

vellem tamen, aliquando ſaltem Reges Fabiũ maximũ imitari: captiuos enim quos ab Annibale (*ſunt verba Valer. Max. lib. 4. cap. 8.*) interpoſita pactione numerorum receperat. cum a Senatu non præſtarentur. miſſo in Vrbem filio, fundum, quem vnicum poſſidebat, vendidit, eiuſq; pretiũ Annibali protinus numerauit.

DE NON COGENDIS VNIVERSITATIBVS AD MITTENDAM *ſub eorum expenſis pecuniam ad Regiam Curiam.*

CAP. XIII.

GRauamen autem quod ſub prauo dominio dicti Caroli in mittenda pecunia ad ſuam cameram, ſeu ad loca alia quæcunque cum vniuerſitatum

D expen-

expenſis per perſonas prædictas vniuerſitates ad hoc ſub earum periculo eli. gendas per eumdem Carolum prædictis fidelibus inferri didicimus, vnde prædictæ vniuerſitates damna maxima ſunt perpeſſæ; nos, qui in eodem Regno *Ex ſucceſſione progenitorum noſtrorum* diuæ memoriæ de iure ſuccedimus, & regnamus, & modo dictorum fidelium ſtatum, & conditionem generaliter, & ſpecialiter in melius promouere, & ampliare diſponimus, totaliter prohibemus, volentes, & ſingulis Officialibus noſtræ curiæ, præſentis edicti tenore mandamus, per nos hæredes, & officiales noſtros aliquas vniuerſitates dicti regni, ſeu alias quaſcũq; perſonas cuiuſcumque conditionis exiſtant, ad eligendũ, ſeu mittendũ ſub earum periculis, vel modo alio perſonas aliquas pro deferenda pecunia noſtræ curiæ, ſeu mittenda ipſa ad cameram noſtram, vel hæredum noſtrorum, aut ad quæcumque alia loca nullo tempore impediri, & moleſtari debere. ſed prædicti officiales dictam pecuniam per ſe, vel eorum nuntios fideles, & idoneos deferre, ſeu mittere teneantur, cum expenſis noſtræ curiæ moderatis: a cuius portationis, ſeu miſſionis pecuniæ onere dictos fideles noſtros volumus totaliter eſſe liberos, & exemptos.

SVMMARIVM.

1 *Impere non dimiſſurus imperium.*
2 *Electio principatui incommoda.*
3 *Alienatio Pontificij patrimonij vetita.*
4 *Electiuo imperio nil vnquam accedit.*

NOTA XIX.

1 *EX ſucceſſione progenitorum noſtrorum*, vnus ex multis Regni hæreditare adepti, ac in poſteros tranſmittendi fructus eſt, ſubditorum cura: imperare nunquam imperium dimiſſurus, vtilitatis ſaltem, ſi
2 non gloriæ ſtimulis commotus incũbẽdis reipublicæ commodis. quod in electiuo ſæpius damnari euenit, in quo minor cura in re non diu ſua, nec ſuorum; frui ſatis eſt; de ſucceſſore nil ad eos, dicat Roma, dicat Germania, quare nil imperio vltra nomen, niſi quia agnatis, filijſque dictandis vires imperij abſumuntur, integræq; prouinciæ diſgregantur, vt qui parente orbati, cariruri ſunt imperio, Imperatore non egeant, ac vt ſucceſſor in dignitate, (dum tamen diuitijs præſtent hæredes in
3 ſanguine) diſpereat. quamobrem recte factum eſt, vt ſummi Pontificatus patrimonium hodie Inalienabile effectum ſit, dum quæſitis coloribus ciuitates, ac villæ in dies a corpore auellebantur. eſt ergo melius, tutiuſque imperium ex ſucceſſione, quam electione, vel pro ipſius firmitate, ac ſplendore, non tantum per ea, quæ dicta ſunt, ſed quia electione nil poteſt imperio adijci, quod armis non ſit conquiſitum; quæ pariter
4 hodie licet viribus quærantur imperij, illi non tamen accreſcũt; ſed cui ex ſuis Imperator diſponat, vt in pluribus Germaniæ prouincijs rerum euentus oſtendit. Iterum quia nullum in ſucceſſione interregnum, quo temporis ſolent ita res turbari, vt electo ſine armis priſtinæ paci rẽpublicam reſtituere facile nõ ſit, quo fit, vt *Tacit. 2. annal.* affirmet minori diſcrimine ſumi Principẽ, quã quæri.

QVOD COMITES, BARONES, IVSTITIARII, ALLIIQVE OFFICIALES Curiæ, Iudices, Notarij, & alij familiares eorum ab vniuerſitatibus terrarum, pro parte vniuerſitatum ipſarum aliqua ratione, occaſione, vel cauſa, xenia pecuniale ſeruitium, eſculenta, & poculenta, ſeu res alias pro iure ſigillorum, ſeu pro ſcribendis, & ſigillandis quaternis aliquatenus non recipiant. CAP. XIIII.

Statui-

STatuimus inſuper, & præſenti prouiſione mandamus, quod Comites, Barones, Iuſtitiarij, alijque officiales noſtræ curiæ, Iudices, Notarij, & alij officiales eorumque, qui in eodem Regno ſunt, & pro tempore fuerint, ab vniuerſitatibus terrarum, ſeu locorum quorumlibet, vel alijs pro parte vniuerſitatum ipſarum aliqua ratione, occaſione, vel cauſa, *Xenia, pecuniale ſeruitium eſculenta, & poculenta*, ſeu quaſcumque res alias, & dicti officiales pro iure ſigillorum ſuorum pro ſcribendis, & ſigillandis quaternis, litteris, apodixis, & ſcriptis alijs pro quibuſcumque negotijs fiſcalibus, & priuatis, titulo etiam quaternorum particularis taxationis pecuniæ, prouiſionis, ſeu ſubuentionis taxandæ, ſeu præſtandæ modo præſcripto aliquid recipere, ſeu per aliquos recipi facere aliquatenus non præſumant, ſub pœna amiſſionis officiorum ipſorum, quę tunc temporis miniſtrabunt, quos, vel quorum aliquos transgredientes huius noſtræ cōſtitutionis edictum, poſt tranſgreſſionem eamdem, a commiſſis ſibi officijs extunc amoueri iubemus. & ſi forte aliqui ex eis poſt prædictam tranſgreſſionem prædicta officia exercere præſumpſerint, ne ipſorum præſumptuoſa temeritas inulta remaneat, vnde glorietur de commiſſis exceſſibus, & alijs delinquendi cauſa potior præſtaretur, pœnæ perſonali, & reali ſubiaceat iuxta noſtræ beneplacitum voluntatis.

SVMMARIVM.

1 *Officiales ne munera recipiant.*
2 *Eſculenta, nec acceptato.*

NOTA XX.

1 *XEnia, pecuniale ſeruitium, eſculenta, & poculenta*, quoniam ſuis ſtipendijs, quibus militant contenti eſſe debent §. *ſi quis autem in auth. de Iudicib.* §. *ſi agitur in auth. vt Iud. ſine quoq; ſuff.* neque quæſtui habere commiſſa eis officia cum diſpēdioſo ſubditorū onere §. *his qui cauſas eodem loco, l. fancimus* 6. *C. ad leg. Iul. repet.* in quo videtur corrigi, quod Vlpianus ſtatuerat in *l. ſolent de offic. proconſul.* ideo nec ſuffragium exigi poteſt, quod honorarij cauſſa in aulis datur: quia.

Quidquid eſt timeo Danaos, & dona ferentes.

2 in quo pariter corrigitur *l. plebiſcito D. de offic. præſid.* quę eſculenta, poculentaue concedit. horum ſe abſtinuiſſe *Plinius* teſtatur *epiſt.* 5. *ad ſeuerianū* ratione adiecta: oportere nempe, quæ ſunt inhoneſta parumq; decora, non quaſi illicita, ſed quaſi pudenda vitare. idemque refert 8. *epiſt.* Iulium Baſſum accuſatum repetundarum, quod in Bitinia quædam munera ab amicis prouincialibus accepiſſet.

DE PROHIBITA OFFICIALIBVS CARCERATIONE HOMINVM, qui præſtare poſſunt idoneam fideiuſſoriam cautionem.

CAP. XV.

ABuſum, & grauamen, quæ in *captiuandis, & carceri detinendis*, hominibus, qui pro cauſis, & exceſſibus, quos commiſiſſe dicebantur, tempore dicti Caroli eis irrogabantur enormiter ipſos, quos pro commiſſis criminibus fideiuſſoria debent a carcere, & vinculis abſoluere, in extorſione bonorum ſuorum, ſqualore carceris, & afflictione diutina macerando. nos, qui ex legitimæ ſucceſſionis benignitate innata fidelium noſtrorum coniecturamus, & cogitamus incommoda, reuocantes, & abolentes, omnino prouidendo præcipimus, quod

ſi aliquos de criminibus, ſeu exceſſibus quæ commiſiſſe dicentur, niſi fuerint in fraganti crimine deprehenſi coram officialibus noſtræ curiæ, ad quorum hoc ſpectat officium, per aliquos accuſari contigerit, ſi accuſati, vel propoſiti criminis, vel cauſæ qualitas exigit ab accuſatis, & delinquentibus ſecundum iura ciuilia, & ſacras conſtitutiones Illuſtriſſimi Domini Federici Imperatoris proaui noſtri diuæ memoriæ recipi fideiuſſoriam cautionem, accuſati ipſi per prædictos officiales vinculis, ſeu carceri non mãcipentur, ſed recepta per eos ab accuſatis eiſdem iuxta conditionem commiſſi criminis contentus fideiuſſoria cautione moderanda per Iudices, & Notarios actorum iuſtitiariorum, & officialium eorumdem, *ad deſenſionem, ſeu determinationem* prædictæ cauſæ, vel criminis per eoſdem officiales incontinenti abſque indebito, & malitioſo diffugio ſecundum iuſtitiam procedatur.

SVMMARIVM.

1 *Carcer horrida manſio.*
2 *Reum ad cauendum admittito.*
3 *Modus in plectendo nunquam nocet.*
4 *Sententia criminis reo ſoluto vinculis ferri poteſt.*
5 *Reus quandoq; ante ſententiam nõ mancipandus.*

NOTA XXI.

1 C*Aptiuandis, & carceri detinendis*, carcer enim peſſima manſio, exilio grauior, non eſt ad pœnam, ſed ad cuſtodiam conſtituta *l. aut dãnum §. ſolent D. de pœnis.* idcirco dum
2 parendi a reo cautio præſtatur, nec contumax futurus eſſe ob atrocin admiſſa ſperatur, erit eo abſtinendũ, *l. Diuus 4. D. de Cuſtod. reor.* quod ſi pœnæ inferendæ ratio ſuadeat committendum non eſſe reum fragilitati cautionis, curandum eſt ne cauſæ expeditiõ protrahatur, vtque aut cõuictos velox pœna ſubducat, aut liberandos cuſtodia diuturna non macerer, ſecundum Iuriſconſultum *in l. 5. D. de cuſtod. reor. Farinac. q. 33. n. 48. melius nu. 67.* ſæuitia denique omnino fugienda Principi, qui ſapit teſte *Plauto.*
3 *Leuiter, qui ſæuiant ſapiunt magis.* nec ſæueritate diſciplinæ vtendum, niſi ceteris deſperatis remedijs, vt *Ouid. metamorph.* ſcribens aiebat.

Cuncta prius tentanda, ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum, ne pars ſincera trahatur.

cum temperata etiam in iuſtitię actibus lenitas nunquam turbationem publicam, ſicut nimia ſeueritas cauſauerit.

NOTA XXII.

4 A*D deſenſionem, ſeu determinationem*, cum in minus atrocibus vbi ex pœna fugam quis meditari non dubitetur omnis ratio ſuadeat poſſe palam ferri ſententiam, reo ſicut erat manẽte. quo decidunt, quæ tibi ſemper fiſci in criminibus vindicandis procuratores obijciunt, reum prius mancipandum, quam ſententia feratur; lex enim hæc oppoſitum determinat, quæ non contradicit alteri ſub Alphonſo 141. vt idem ipſe ſe declarauit in *Cap.* 151. quam ambo-
5 rum ſenatuum conſeſſus, Inquiſitionis nempe, ac Italici ex tempore probauit in recentiori, quæ propediem formabitur concordia. *in cap. 26. in fi. Farinac. qu. 33. ex nu. 65.*

DE CELERI EXPEDITIONE CAVSARVM CIVILIVM PER BAIVLOS ſecretos iuſtitiarios, & alios officiales facienda.

C A P. XVI.

CAlumnioſas, & graues prorogationes, quæ in audiendis, & determinandis cauſis ciuilibus, & criminalibus indebitè committuntur, vnde noſtris fidelibus tam in expenſis, quam in perſonarum laboribus damna plurima irrogantur: ad vitanda ipſorum onera, & expenſas abolere, præſenti commiſſione prouidimus, & mandamus, quod ſi per baiulos, ſecretos, iuſtitiarios, & alios officiales noſtræ curiæ de cauſis, & quæſtionibus, quæ coram eis motæ, & propoſitæ fuerint, vel eis à ſuperiore commiſſæ infra menſes duos numerandos à die motę quæſtionis, vel cauſæ, partibus in ſuis rationibus non ſatisfaciant, vt tenentur, & debent, niſi iuſta, & rationabili cauſa, terminum exigat longiorem cauſas, & quæſtiones ipſas ad cognitionem, & iuriſdictionem, & audientiam magiſtri iuſtitiarij, & iudicum magnæ curiæ noſtræ ſtatim poſt lapſum ipſorum duorum menſium deuolui iubemus, per quos ſic inſtanter, ſic celeriter ad ipſarum deciſionem, & terminationem procedi volumus, quod fugatis, & omiſſis malitioſis diffugijs, & dilationibus, *cauſæ ipſæ breuiter decidantur*, & noſtris fidelibus ab expenſarum oneribus, & perſonarum laboribus caueatur.

SVMMARIVM.

1 *Lites ſecandæ, ac præſcriptiones fouendæ.*
2 *Victoriam magnis partam impenſis, ac damnis non concupiſcas.*
3 *Lites familiarum excidium ſunt.*
4 *Miniſtrorum perditorum eſt ex ruinis alterius ſuam exaltationem ordiri.*
5 *Subditorum concordia promouenda.*
6 *Macchiauellus confutatur qui iurgia fouenda edocuit.*
7 *Iuſtitia eſt ſententiam legi, vel recitari.*

NOTA XXIII.

1 *CAuſæ ipſæ breuiter decidātur*, protractione namque diſſidia, quibus nil in republica pernicioſius, inter ſubditos fouentur: hoc idem in *l. terminato C. de fruct. & lit. expenſ. cap finem litibus, cap. venerabilem de dol. & contumac. cap. iurgantium de re iudic.* nil mirum ſi præſcriptiones, quæ propriæ vſurpationes ſunt, non tantum tolerantur, ſed vbique gentium fouentur ac ab ipſa contra ſe admittuntur eccleſia: licet ſpatijs longioribus dilatæ. quaſi minus ſit malum res per non dominos teneri, quam a dominis per lites, & iurgia vindicari, primum ſi quidem priuatis officit, poſterius publicum ſtatum ad interitum ducit, nec minus priuatas opes deſtruit. cum inſatiabiles ſint harpyarum forenſium turmæ, quæ prius clientum bona deglutiunt, quā illis victoriam aſſequantur. vt verius ſit applicatu illud *Ciceronis lib. 4. fa-*
2 *mil.* omnia nempè miſera eſſę in ciuilibus bellis, ſed miſerius nihil quā ipſa victoria. ſæpius enim ſine fructu conſequitur, ſemper cum propriæ pecuniæ iactura; victoria autem magno empta pretio calamitas potius, quā victoria dicitur: interdum enim felicius eſt non aſſequi, quam nimio mercari, quod ambis: lites namque hodiernæ non annuæ tantum: ſed luſtrales, vt quidam aiebat, & pluries ſeculares ſunt, ad quas auſpicandas Neſtore adoleſcente, ad finiendas porrò ſeneſcente opus eſt. hinc familiarum excidium, indè ſycophan-
3 tum nequiſſima ditatio, vt lugendi præbeat cum *Vergilio* cauſſam 1. *Egl. Buccol.*

Impius hæc tam culta noualia miles habebit?
Barbarus has ſegetes? en quo diſcordia ciues
Perduxit miſeros: en queis conſeuimus agros.

optarem legem hanc apud nos ad amuſſim ſeruari; quandoquidem innumera propè eſſent commoda, quę Rex, & populi indè conſequerentur: ſeda-

ſedarentur vtiq; exitiales odij, locupletarentur ſubditi, ac Princeps ipſe, cuius bono priuata creſcit vtilitas: quod ne eueniat, prauis conſiliarijs aſcribo, qui hoc non tantum promo-
4 uent, ſed impediunt: ſuam exaltationem ex aliorum incommodo auſpicantes: cum tamen hæc rei familiaris ampliatio, in quo adeſt turpitudo vituperãda fugiendaq; ſit; nam vt *Cicero 3. offic.* ſcribit, detrahere aliquid alteri, & hominem hominis incommodo ſuum augere commodum, magis eſt contra naturam, quã mors, quam paupertas, quàm dolor, quã cetera, quæ poſſunt aut corpori accidere, aut rebus externis. illud enim natura non patitur, vt aliorum ſpolijs noſtras facultates, copias, opes augeamus. Neq; verum hoc ſolùm natura, ideſt iure gentium, ſed etiam legibus populorum, quibus in ſingulis ciuitatibus reſpublicæ continentur; eodem modo conſtitutum eſt, vt nõ liceat ſui commodi cauſsa nocere alteri: hoc enim ſpectant leges, hoc volunt incolumem eſſe ciuium coniunctionem. conducit *l. 3. C. ad l. Iul. repet.* ait ibi Imperator, ne quis alienum iurgium putent ſuam prædam. optarem equidẽ hoc Principẽ expetere a ſuis miniſtris. quare huic publico bono non incũbant? quamobrem leges ſuper ſportulis latas ſeruent, hanc verò de litibus dirimendis contemnant. cum probi ſedatique officialis ſit, ſi quid contentionis, aut ſimultatis inter ſubditos inciderit pro virili ſopire, ne acerbius incrudeſcãt, neue mutuis digladiationibus ad in-
5 uicem confoſſi diſpereant: offerendo ſe fidum, ac ſedulum hominum pacificatorem *ad l. quidem. ſi cert. pet. & l. æquiſſimum. de vſufructu.* cui per hoc iure tribuitur poteſtas cogendi ſubditos ad compromiſſum, hortari ad concordiam: ſi nolint bono pacis ſtudendo aliquid vni detrahere, alteri dare *l. idem Pomponius. de recept. arbitr. cap. niſi eſſent extra. de præbend.* nam, vt quidam canit.

Vir bonus, & ſapiens quærit ſuper
omnia pacem.
Vult; minora pati, metuens grauiora, cauetq;
Ne paruo ex igni ſcelerata incendia
ſurgant.

6 vituperandi ergo quidam Principes, qui iurgia inter ſubditos fouent, docti a Machiauello impijſſimo monſtro; pacem quietemq; regnantium ex ciuium diſcordia proficiſci docente; vt vidi in quadam Italiæ Republica in dominijs ſubditis recipi: hoc enim tyrannidis ſignum eſt, ſubditorum ſuppreſſionẽ propria metire incrementa. quod contra optata ſæpè conuertitur, vt notat *Comminæus 10. commentariorum*, in hæc verba. Dicat fortaſſe quiſquam illas partium offenſiones Regibus eſſe non inutiles: patefieri hac ratione omnia cõſilia: nihil eſſe quod non efferatur ad Regem, & in maiori ipſum eſſe obſeruantia: non negarim equidem, ſi quis Princeps adoleſcens eiuſmo-
7 di ſimultates, ac contentiones in gynecæo ſuſcitet. & poſt aliqua, verum vt id recipiatur in cœtu virorum, ingens profectò periculum in eo verſatur, nam qui vident Principem à ſe alienatum, ij ferè nouas incipiunt tractare amicitias, & illis libenter ſe coniungunt, quos decidere putant ab eo. hoc ergo ſummo ſtudio curet Princeps ne lites protelentur, iudices item id ſeruent, vt in *Pragm. 8. de offic. iud. M. R. C.* quam ad ſpecioſum caſum allegat *Milan. deciſ. 2. nu. 15. & 16.* nempe, vt Regis reſcriptum mandans ius fieri intelligi debeat de lite ſopienda, recitãdaque ſententia quæ conſultatione facta ad Regẽ ſuſpenſa fuerunt; allegando *Afflict. deciſ. 28. Loaz. in l. iuſtitia D. de iuſt. & iur. Natt. in clem. ſæpe num. 5. de verb. ſignif.* nonnulla ad idẽ adnotauimus infra Nota 5. *ad leges Fidenti.*

QVOD

QVOD NON LICEAT OFFICIALIBVS CVRIAE PROCEDERE CONTRA aliquem ad ſuggeſtionem, ſeu denunciationem aliquorum, ſed denunciatores ipſi caueant de perſequenda lite.

CAP. XVII.

Ceterum quia detractores ſubuerſores, & maliloquos, delectare didicimus aures officialium falſis ſuggeſtionibus, & prauitatibus propulſare, conando eos ad inde bitas vtilitates allicere, vnde eis commoda prouenire intendunt. quæ omnia reuocare volentes, ſtatuimus, & mandamus, quod nemini noſtrorum fidelium officialium, liceat ad ſuggeſtionem, detractionem, ſuaſionem, & denunciationem aliquorum contra aliquem procedere. ſed aliquæ perſonæ publicæ, vel priuatæ aliquas denunciationes coram eis contra aliquos offerre maluerint: denunciationes eaſdem ipſi, ad quorum hoc ſpectat officium audiant, & admittant: ipſiuſque denũciatoribus factis accuſationibus, & recepta prius a denunciatoribus ipſis idonea, & ſufficienti fideiuſſoria cautione, de perſequenda coram eis cauſſa denunciationis eiuſdem: ſub pœna in eos per noſtram curiam infligenda; qua denunciati eſſent ſecundum iuſtitiam puniendi, ſi eos de denunciationibus ipſis conſtaret eſſe culpabiles, & notatos: qua fideiuſſoria cautione recepta in cauſſa denũciationis eiuſdem officiales ipſi ſecundum iura procedãt & ſi denunciatores denunciationes ipſas probare nequiuerint; ipſos, ac ſi denũciationum ipſarum eſſent rei & culpabiles puniendos, & damnandos pœna condigna eſſe cenſemus, vt ſuggeſtores debitæ probationis defectu in eorum ſceleritatem conuicti in pœnam, & laqueum incidant, quem alijs præparabant: ceteriſque alijs committendi ſimilia materia excludatur.

SVMMARIVM.

1 *Detractio, quæ diſcordias generat nociua.*
2 *Delatores, criminatores cum ſale adhibeto.*
3 *Criminationes audito, ſed non ſtatim credito.*
4 *Plura optanti ſcire, multa diſſimulanda.*
5 *Fiſcus cuiuſque teſtes an falſi, ac calumnia teneantur.*

NOTA XXIIII.

1 *Detractores ſubuerſores, & maliloquos.* Quoniam iſti inſtrumenta iniquitatis, qui ſub tyranno Principe regnant, ſub legitimo exterminantur, de quibus *Tacit. 1. annal.* ſub Tiberio, de Romano Hiſpone loquẽs. hic enim, ait, formam vitæ inijt, quam poſtea celebrem miſeriæ temporum, & audaciæ hominum fecerunt. nam egens, ignotus, inquies, dum occultis libellis ſæuitiæ Principis adrepit, mox clariſſimo cuiq; periculum faceſſit, potentiam apud vnum, odium apud omnes adeptus; dedit exẽplum, quod ſecuti ex pauperibus diuites, ex contemptis metuendi, perniciem alijs, ac poſtremũ ſibi inuenere. Hi ſunt qui atras ceu ſerpentũ linguas vibrant, tabéq; animi contrectata omnia adurunt, culpant omnia, ac dirarum alitum modo, tenebris quoq; & ipſarum noctium quieti inuidentium, gemitu quæ ſola vox eorum eſt, vt inauſpicatarum animantiũ vice obuij quoq; vetent agere aut prodeſſe virç. de his *Plaut.* ſcribit.

Illic eſt theſaurus ſtultis in lingua ſitus,
Vt quæſtui habeant male loqui melioribus.

fugiat porrò Princeps homines hos nequam;

2 nequam; apud quos *ſecundum Polybium* omnia plena ſuſpicionum, & vix ſecreta domus ſine formidine. Imitetur Opilium Macrinum, qui delatores detractoreſq; ſi non probarēt; capitis affici ſupplicio iubebat: ſi probarent, delatò priùs pecuniæ præmio, dimittebat. in noſtro Regno; cum maximo iudicantium animę diſcrimine peſſime obſeruatum. dum delatoribus in probatis deficiētibus, nil aduerſus eos ſtatuitur. fateor his opus habere rempublicam; præcipuè vbi ſubditi in ſeditiones inclinent, ad ſcrutandos ipſorum ſermones, ac conſilia in Principem; ſunt tamen deligendi, qui probi, honeſtiq; ſint, vt non temere ficta, ac ambigua cri-
3 mina impingant, ſed vera fundataq; referant, quæ Princeps neq; facilis ſit ad credendum, neq; nimium difficilis, prima ſiquidem calumniandi
4 anſam præbet, ſecunda ne veritas pateſiat impedit: vtrumq; peſſimum. hoc verò ſciat, opus eſt, Principem, qui omnia ſcire velit, multa ignoſcere neceſſe habere, vt *Domitius Apher* aiebat. Ceteri deniq; qui gratis linguam acuūt, vt priuatim liuoris gratia homines carpant e prouincia depellendi: quoniam ſolent ex maledictis multa ſequi malefacta. Contumelia enim, ac obtrectatio *ſecundum Senecam* ſæpè animis tranquilliſſimis pacientiam extorſit: difficile cum ſit iuſtum dolorem temperare *l. ſi adulteri 38. §. Imperatores D. de adult.* quod me ſummum Magiſtratum gerente non ſemel decretum eſt, ac nonnullis in exiliū miſſis, executum. de teſtibus quoq; productis a fiſco illud deteſtādum ſeruatum ſcio, ne falſi accuſari poſſint, vnde priuatis magnę calamitates acceſſerunt. impunitate enim certò promiſſa innumeræ ſtruuntur innocuis iniuriæ, abuſus huiuſmodi prætextu, qui cum contra, omne ius ſit, neſcio quare ſuſtineri poteſt, nam quod in fiſco ipſo delatore receptū eſt, ne calūniç teneatur, vt per *Grillād. de relax carcerat. tit. de calumniat, ap. 2 nu. 6. Mill. in praxi nu. 117. Crauet. conſ. 168. Muta ad prag. 3. tit. 82. n. 14. fol. 654.* ob præſumptam bonam fidem procedit, quod ue non odio, priuatoque affectu id fecerit, ſed officij neceſſitate ductus: ad teſtes eius nomine examinatos nullatenus producendum. cum ipſe quoque in proprijs bonis exigatur, ſi calumnia patens ſit, ac priuato affectu motus fecerit. *Theſaur. quæſt. 45 nu. 5. lib. 1. Olib. de act. p. p. lib. 3. §. ſunt prætereà nu. 5. & 6. fol. 580. D. Valenz. conſ. 59. Muta ibidem nu. 17.* in numeros pro vtraq; per *D. Barb. in cap. 4. num. 4. de proem. fol. 411.*

QVOD NVLLVS OFFICIALIS COGNOSCAT DE CRIMINE ſuſpicionis, ſeu proditionis ſine mandato Regio, præterquam vſq; ad fideiuſſoriam cautionem tantùm.

CAP. XVIII.

ABhorrentes itaq; quod per aliquos alicuius malignitate, vel odij animo ad impingendam ſuſpicionis, & proditionis notam vel crimen cōtra aliquos prorumpatur; volumus, & mandamus, quod ſi quis aliquem coram quibuſcūq; officialibus noſtris de ſuſpicionis vel proditionis nota, vel de læſæ crimine maieſtatis denūciare, vel accuſare maluerit, audita & notata in quaternis actorum officialium ipſorum cauſſa denunciationis, vel accuſationis ipſius, & per receptionem idoneæ ſufficientis fideiuſſoriæ cautionis, & in eius defectu per captionem perſonarum diligenti tutela adhibita, quod accuſatus ſeu denunciatus, ac-

cuſa

cuſator, ſeu denunciator ſe abſentare non poſſit, denunciationem, vel accuſationem ipſam cum nominibus, vel cognominibus accuſantium, vel denunciantium, nec non accuſatoris, & denunciatoris modum, & formam accuſationis, & denunciationis prædictæ *celſitudini noſtræ prædicti officiales debeant intimare* abſq; alicuius moræ, vel temporis interuallo: ad quarum accuſationum, & denunciationum cognitionem per eos abſq; mandato, ſeu licentia procedi penitus inhibemus: habita tamen plena certitudine negotiorum ipſorum contra culpabiles, ſicut expedierit, & de iure fuerit procedatur.

SVMMARIVM.

1 *AD Principem, vt ignoſcat, illatas ei iniurias referunt.*

2 *Iniuriam pati potiùs quàm facere ſcito.*

NOTA XXV.

CElſitudini noſtræ prædicti officiales debeant intimare, vt poſſet
1 propriam iniuriam remittere, ac ne miniſtri ſtudio ei complacendi augendiq; fiſcalis patrimonij innocuos quoſq; calumnientur, vt *in l. famoſi D. ad l. iul. maieſt.* rari enim in mundo Piſones, qui Principis circa proprias iniurias vindicandas impulſus contineant: de quo in ſimili *Tacit. 1. annal.* affirmat: exardeſcente Tiberio, ac proclamante ſe quoq; in ea cauſa laturum ſententiam palam, & iuratum, quo cæteris eadem neceſſitas fieret; reſpondiſſe: quo loco cenſebis Cœſar? ſi primus habebo quod ſequar, ſi poſt omnes vereor ne imprudẽs diſſentiam: quibus permotus, quantoq; incautius efferbuerat, pœnitentia patiens, tulit abſolui reũ criminibus maieſtatis. Diximus quia poſſet iniuriam obliuiſci, quoniam hoc peculiare Principum eſt,
2 quibus ſatius quandoq; iniuriam non agnoſcere, quã vindicare. viri nãq; boni *inquit Seneca*, eſt ſcire pati, non facere iniuriam. non enim, vt in beneficijs honeſtum eſt merita meritis repẽſare: ità iniuria iniurijs: illic vinci turpe eſt: hic inhumanum vincere. Concinunt, quæ proximè *Nota 1. in proæmio ad finem*, ſunt tradita, quæ hic addito: inde in omnibus iuriſdictionis conceſſionibus huius criminis cognitio excepta eſt. item, & bonorum ob eam cauſam cõfiſcatio *Sexcin. de regal. lib. 2. cap. 12. num. 93. Borellus de Regis noſtri præſt. c. 17. nu. 24. Caliſtus de leg. reg. §. 26. num. 10.* crimine enim Regis cognitioni reſeruato, & pœnæ exactio ei debetur.

NE STIPENDIARII, VEL ALII SEQVENTES CVRIAM EORVM auctoritate hoſpitia, vel raubas capiant ab inuitis nec etiam animalia, vel equitaturas.

CAP. XIX.

INiurias, damna, grauamina, quæ tempore dicti Caroli à ſtipendiarijs ſuis, & alijs curiam noſtram ſequentibus, in ciuitatibus, locis, vel alijs, ad quæ cum curia ipſa, vel ſine, contingebat declinare, eoſdem dictis noſtris fidelibus in intrandis, & capiẽdis domibus pro eorũ hoſpitijs patronis interdũ eiectis, ac robis, animalibus, & alijs bonis eorũ, & quandoq; horum occaſione inferebant in perſonis eorum ſufferre, aliquatenus nequeuntes, prohibemus, & diſtrictè præcipimus *Ne aliquis curialis ſtipendiarius*, vel ſequens curiam noſtram domum ſiue

hoſpitium aliquod capere, vel intrare propria auctoritate præſumat; ſed per duos aut tres, vel plures prout ciuitatis magnitudo popoſcerit, per eandem curiam, & quoſdam alios electos a locorum incolis, de noſtra tamen licentia deputandos, hoſpitia memorata curialibus ſtipendiarijs, & alijs curiam ſequentibus aſſignentur. ijdem curiales ſtipendiarij, & alij nulla de bonis ipſorum hoſpitiorum capiant, vel habeant patronis ipſorum hoſpitiorum inuitis, nec in illis in perſonis eorum aliquas iniurias moleſtias, ſeu grauamina inferant, nec ipſorum aliquis pro eo quod ſibi hoſpitium illud fuerit, aliquando totaliter aſſignatum, ſi eum vel ad eumdem locum cum curia, vel ſine curia venire contingat, ſibi ius hoſpitandi vendicet ab eodem, aut ipſum intrare audeat, niſi fuerit ſibi modo ſimili aſſignatũ. huiuſmodi autẽ hoſpitia totaliter aſſignata præfati curiales ſtipendiarij, & alij per menſem vnum tantummodò, ſi tanto tempore curiã in eodem loco reſidere contingat, gratis obtineat, ſi verò vltra reſidere, vel ipſos curiales ſtipendiarios, aut alios ad alia loca ſine curia venire contigerit, ſatisfaciant dominis hoſpitiorum, vel ipſorum actoribus de competenti locrio moderando per ſtatutos eoſdem.

SVMMARIVM.

1 *MIles in prouinciales non militet.*
2 *Mediolani damna à noſtris militibus.*
3 *Milites hyeme ne loco mutentur.*
4 *Militum in prouinciales exceſſum non dux, ſed alter puniat.*
5 *Exercitus ne inſoleſcat, ſeuerè ſemel plectatur.*
6 *Curiales qui, & cuius fori.*
7 *Aulici ne in ſubditos more regio imperent.*
8 *Principi detrahitur quidquid aulicis accedit.*
9 *Regni ſocios ne valens aſſumito.*

NOTA XXVI.

1 NE *aliquis curialis ſtipendiarius.* tenetur namq; ſecundum *Caſſiod. 7. var. epiſt. 9.* viuere cum prouincialibus ciuili iure: ne inſoleſcat animus eius, qui ſe ſentit armatũ, quia clypeus exercitus ſui quietem debet præſtare paganis. eſt ergo cauendum ad ſenſum eiuſdem *epiſt. 23. lib. 6.* ne milites ſine poſſeſſoribus inſolentes. ſiue aulæ militẽt, qui curiales vocantur, ſiue caſtris. lex profecto omnibus ſtudijs a Principibus promouenda, qui milites ad ſua tuẽda, vel aliena acquirenda adhibent, non ad propria deſtruenda: magna quidem noſtrorum temporum calamitas, quibus diſciplina militaris omnino corrupta, ac perdita inſpicitur. non manipularium gregariorũq; militum culpa, ſed Præfectorum, ac belli Ducum, qui in ruſticos, ac prouinciales, milites ducere videntur; non in hoſtes. proh dolor! hiſce ocu-
2 lis vidi Mediolanenſem prouinciam ex orbis ceteris omnium amœniſſimam, fertiliſſimam, ac natura omnibus vbertatis donis ditatam, deliteſcentem; cultoribus deſtitutã propter inſolentiam militum, ac multo magis Centurionum, ac equitum Præfectorum iacere, qui non ad bellandum, ſed ad lucrandum, ac quæſtui habendum militare munus accedunt; conniuentibus Tribunis, ac duce ipſo, vt in villicos, ac honeſtos viros ſæuirent, & inde ditarentur, remotis ex vna in alteram partem copijs, vt tranſitus, ac reſidentiæ iura pluries, ac à pluribus ſoluerentur. nefandiſſimum extorquendi genus. quo nil peius à barbaris hoſtibus expectare potuiſſent. porro apud me certum, ac indubitatum extat, hoc non militibus, nec ſtipendiorum retardationi, ſed Præfectorum capitũ

aua-

3 auaritiæ tribuendum. dum prouin-
ciales corruptis pecunia miniſtris
huiuſmodi gregarios milites non
inſoleſcere compertum habent, ſi id
omittatur, ſæuire. Curent ergo qui
Regi bene omnia euenire cupiũt, vt
in huiuſmodi homines animaduer-
tatur, vtq; hyemantes militum tur-
mæ ſuo loco conſtitutæ non temerè
amoueantur, ac alibi migrare man-
4 dentur. cenſores ex ipſis prouincia-
libus conſtituantur, animaduerſio in
alios quam ducem ipſum referatur,
quod iuſte fieret, dum hi exceſſus in
belli expeditione non ſunt *Petr. Greg. de Rep. lib. 11. cap. 7. nu. 35.* imitentur
in hoc Principes Aurelianũ, de quo
Vopiſcus ait, ſeuere quo ad hæc ſe
geſſiſſe, adeo, vt ſub eo, poſtea quam
ſemel cum ingenti ſeueritate caſtrẽ-
5 ſia peccata correxit, nemo peccauit,
non ignauis, nec minus ſtrenuis par-
cendũ, vt metus ad omnes, pœna ad
paucos perueniat. optandũ cũ *Boetio.*

Vtinam modo noſtra redirent
In mores tempora priſcos.

curialium autem nomine qui veniãt
6 explicat *Tap. in conſt. ſtatuimus de off. magiſtr. auſtit. lib. 3. fol. 252. & in conſtit. Magnæ Curiæ eod. tit.* qui ad
omnes id cauſidicos, extendit,
quibus curia præſente remiſſio ad ſu-
premum magiſtratum competit, eo
tantum nomine, quod curiæ appen-
dices ſunt. in officialibus verò, ac in-
ferioribus adminiſtris, ſiue coram
ſit, ſiue abſit: cognitio ad illud perti-
net: cæteris etiam ſub nullitatis pœna
ſecluſis, vt fuit contra eratium capi-
tanialem, vt aiunt, anno 1629. Ianua-
rio menſe a Regis delegatis in cauſa
cõfiſcationis bonorum Baronis Cul-
læ, deciſum. ac in inferioribus quoq;
vt lictores ſunt in dies ſeruatum vi-
demus, facit *Maſtrill. deciſ. 147. & deciſ. 271.*

AD IDEM PRO SECVNDA, ET TERTIA PARTE RVBRICAE.

CAP. XX.

NEmini *officialium familiarium*, ſtipendiariorum, & aliorum curiã noſtram ſequentium, ceu de familia, & comitiua eorum, liceat mataratia, robam, ſeu quæcumq; alia ſupellectilia, a quibuſcumq; perſonis propria auctoritate capere, habere, nec aliquam equitaturam, ſeu beſtiam alio mittenda, vel retinendam accipere, vel eas iuſto, & competenti loerio a patronis ipſas volentibus locare conducant; & ſi quis eorum contra præſentem ordinationem noſtram venire præſumpſerit ſtipẽdiatij videlicet equos, & arma ſua nominæ pœne, fiſco noſtro componant, alijs ſubiacentibus iuxta noſtræ beneplacitum voluntatis.

NOTA XXVII.

OFficialium familiarium. Hi enim
nimium conſuetudini, qua
7 Principi attinent, fidentes, in ſubdi-
tos ſæuiunt, ac teſtante *Polyb. hiſtor.*
10. more dominorum imperãt: quo-
rum auſus niſi tẽperet Princeps, exi-
tium Regno, ſibi minus pretium pa-
rabit. quoniã quidquid citra eorum
munus illis exiſtimationis accedit, id
ipſum ex propria auctoritate dece-
det: non eſt ergo nimis indulgẽdum
8 officialibus, ac familiæ, ne ad varia
audenda paulatim ambitioſe impel-
lãtur, neue ipſius imperij periculum
ſequatur, vt in Franciæ Regno: quo
ſe Hugo Capetus, Pipini ſucceſſorẽ
ſupplantatus, immiſcuit. dum Rex è
ſeruo ſocium effecit: cũ teſte *Seneca*
nec Regna ſocium, nec tædæ ferre
9 ſciunt: & *Lucanus p.*

Nulla fides regni ſocijs, omniſq; poteſtas
Impatiens conſortis erit.

DE NON COMPELLENDO ALIQVO VENDERE VINVM VICTVALIA nec ſuas vegetes conſignare.

CAP. XXI.

SImiliter prohibemus ne in locis, in quibus poſſunt vina, & victualia venalia reperiri, quiſquã ea per noſtrã curiã aut curiales ſeu quoslibet miniſtros, & ſeruitores ipſorum, aut quoſcũq; alios inuitus vendere cõpellatur: nec aliqua bona volentibus vendere auferantur, nec eorum vegetes conſignentur: & ſi de facto cõſignatæ fuerint, ſigna eis impoſita liceat dominis, *Sine alicuius pœna formidine*, auctoritate propria remouere. ſi verò in loco, ad quem curiam curiales, aut alios prædictos declinare contigerit vina, & victualia, & alia neceſſaria venalia non habentur abundantes in illis per aliquem, vel aliquos à noſtra curia, & aliquos à locorum incolis electos, de noſtra tamen licentia deputandos, omnia huiuſmodi, quæ habeant vltra neceſſaria ſuis, & familiarum ſuarum vſibus non ſolùm curiæ, ſed curialibus, & alijs eam ſequentibus vendere cogantur precio competenti per prædictos, & deputandos ſicut præmittitur.

SVMMARIVM.

1 *VIm cum moderamine repellito.*
2 *Contractus ne ab inuito extorqueatur.*
3 *Rex Hiſpaniarum ne vis aliqua inferatur contendit.*
4 *Metus quis ad reſciſſionem contractus ſatis erit.*

NOTA XXVIII.

1 *SIne alicuius pœna formidine*; Vim enim dictante natura propulſamus, ac arma armis opponimus *l. vt vim de iuſt. & iur. l. itaq; D. ad l. Aquil. l. 1. §. vt vim D. de vi arm.* quam *Cicero* neceſſitatem appellauit barbaris ipſis non tantùm mos gentibus, quibus ſicut, & feris natura ipſa præſcripsit, vt omnem ſemper vim quacumq; ope poſſent a corpore, a capite, a vita ſua, a bonis propulſarent, quæ non ſcripta, ſed nata lex eſt, quã non didicimus, accepimus, legimus, verùm ex natura ipſa arripuimus, hauſimus expreſſimus, ad quam non docti ſed facti, non inſtituti, ſed imbuti ſumus, vt ſi vita noſtra in aliquas inſidias, ſi in vim, in tela, aut latronum, aut inimicorum incidiſſet, omnis honeſta ratio expetendæ ſalutis. ita quoq; & *Halieticon fragmentum* dictat.

omnibus hoſtem
Præſidiumq; datum ſentire, & noſcere teli,
Vimq; modumq; ſui.

bene *Lucretius*,

Sentit enim vim, quiſque ſuam, quã poſſit abuti
Cornua nola prius vitulo, quàm frontibus extant
Illis iratus petit atque infenſus inurget.

Ioſephus *lib. 3. cap. 25. de bello Iudaico*: eſt inquit, naturæ lex illa, quæ in omnibus valet, vt velint viuere: idq; ipſum eſt, qua propter eos, qui vita nos manifeſte volunt ſpoliare hoſtes cenſemus, & *Ouid.*

Armaq; in armatos ſumere iura ſinunt.

2 vis autem dicitur inferri quoties per iniuriam cuique gẽtium in commercijs libertas præripitur. quo iure, ne quis rem ſuam inuitus vendere cogatur, quoq; comparatum eſt *l. nec emere C. de iure deliberan. l. inuitum 11. l. dudum 14. C. de contrab. empt. ego de Donat. tract. 2. part. 6. ex nu. 49.* cum his, quæ de mutuo ſcripſimus

ſupra

ſupra *ad cap. 8. nu. 14* hoc Principibus à ſuperis relictum, vt qua quis fuit natura libertate donatus, hanc frui curẽt ſceleſtiſſimoſue homines, qui popularem pacem vi turbare præſumunt coercere, vt tranquilla libertas in ſuo ſtatu maneat: ne deſertos eſſe patiantur, quos tutari deberent, vt *Cicero 1. offic.* ſcribit. hinc Rex noſter iure optimo omnem in ſuis dominijs violentiam propulſari
3 ſtudet, etiam ab ijs ortam, qui ſe exemptos prætendunt, ſiue in iudicijs illata, ſiue alibi cognoſcatur, vel inter ipſos exemptos, qui originis, vel domicilij iure ſubditi ſunt; quoniam hoc pacto naturæ, ac primariò gentium iuri obſequium præſtatur: quod nequidem in minimo poſteriores poſitiuęq; leges, priuataq; priuilegia exemptionum limitare potuerunt, vt cogar leguleos quoſdam irridere, qui hanc Regum prope innatam diuinamq; poteſtatem legum humanarum cancellis perſtringerę conantur: cumque ad inferiorum motuum quietem

Diuiſum imperiũ cũ Ioue Cæſar habet. Iatè *Salgad. de prot. regia. in prœl.* de vi autem, metuue illud huius loci non indignum cenſui, quando ad contractus reſciſſionem ſatis eſſe poſſit, ſi nulla coactio quę in conſtãtem virum cadat; proponatur, vidi enim hoc ſeculo leues ob cauſas pactiones iuratas deſtrui, metu ex reuerentia præſumpto, nõ tantum viri ad vxorem, patris ad filium, verùm quoque fratris ad fratrẽ, imò patrui ad nepotem, ſi illi læſio ænomior accedat *Pom. ad Bart. d. l. 1. §. quę onerandæ lit. C. D. quar. rer. act. non datur Put. inter conſ. Sfortia n. 10. Torniola conſ. 72. n. 17. Ramon. conſ. 96. D. Coſta noſter conſ. 44. Caſtill. dec. conſ. 234. n. 14.* in fratre multos congerit idem *Coſta conſ. 31. n. 76.* & de ſocero ad generum *in d. conſ. 44 nu. 3. Antonius Fabri* quoque id ampliauit a d matrẽ, quoad filias in *Cod. de in integr. reſtit. min. definit. 8. nu. 6.* nonnulli etiam citra omnem læſionem id intentàrunt, ſi præter reuerentiam, ac ſubiectionẽ minæ intercesserint *Bart. in præcitato loco*, cum pluribus apud *Farbin. controu. lib. 2. cap. 96. Ant. Fab. in Cod. lib. 2, tit. 11. definit. 2. 4. & 6. Farinac. in pragm. verb. metus ex nu. 127.* quos ſi indiſtinctè ſequaris commercia omnino interibunt, cum nullus pene ſit contractus, in quo ad eius perpetuam obſeruationem perſonarum huiuſmodi obligatio non accedat. quorũ omnium (vxoribus filijſue minoribus exceptis) conſenſus ſemper ſponte ſua præceſſit: aliorum quoque non ſemel; ac perinde, quoties non nuda parentis, vel alterius cui reuerentia debetur voluntas cauſa eſt contractus, ſed alia vtilitas: ſubiectio ad metum inferendũ ſat non erit, vt fuit deciſum die 15. Martij 1636. inter Sigiſmundum Rambaldo, & Ioſephũ Lancea.

DE CONTRAHENDIS MATRIMONIIS, ET DANDIS IN DOTEM feudalibus, & non feudalibus abſq; licentia curiæ, ſaluo ſeruitio, quod pro ipſo feudo curia debetur.

CAP. XXII.

IN matrimonijs in quibus volentibus ea contrahere varia impedimenta contrahendi adimentia libertatem in prædicto Regno ingeri dicebantur, noſtræ prouiſionis beneficium deliberauimus adhibendum ideoq; prouiſione irrefragabili prohibentes fidelibus noſtris habitatoribus dicti Regni matrimonia inter ſe contrahere volentibus per nos, aut hæredes aut officiales noſtros, ſeu quoſlibet

libet alios nullam inhibitionem ſeu cuius libet alterius obicem impedimenti pręſtari, declaramus, & declarãdo præcipimus *Libera eſſe matrimonia* inter eoſdem fideles habitantes, in Regno prædicto, ita quod bona mobilia, vel immobilia, feudalia, vel non feudalia libere ſibi dare poſſunt in dotem, nec ipſi fideles, & Regni habitatores eiuſdem ſuper matrimonio inter ſe contrahendo, aut in dotem dando bona quælibet a nobis, vel hæredibus noſtris, vel officialibus noſtræ curiæ licentiam petere minime teneantur, nec pro eo quod matrimonium cum bonis quibus libet, aut quantumcumq; contractum fuerit a nobis, & noſtris hæredibus licentia non petita contrahentibus, aut ipſorum alteri, vel parentibus, vel conſanguineis ſiue amicis ipſorum in perſonis aut rebus impedimentum diſpendium aut grauamen aliquod irrogetur, nulla in præmiſſis conſtitutione, vel conſuetudine contraria de cetero valitura: ſeruitio pro prædictis bonis feudalibus curiæ noſtræ debito in omnibus, & per omnia ſemper ſaluo. 3

SVMMARIVM.

1 *Matrimonia ne libertate careant curanto.*
2 *Nubendis nil vltra oneris adijciendum.*
3 *Matrimonia ſine conſenſu nulla.*

NOTA XXIX.

1 *Libera eſſe matrimonia*, durũ enim eſſet vt cũ eo indiuidua totius vitæ conſuetudo ſeruaretur, quo cũ principalis auctoritas, vel paterna reuerentia non honeſtus amor coniunxit, hoc auertere Summus Pontifex *in cap. nullus 6. in princ. 36. qu. 2.* conatus fuit nullus, inquit, nec viduam, neq; filiam alterius extra voluntatem parentum aut Regis beneficio exiſtimet poſtulandam: quod ſi fecerit ab Eccleſiæ communione remotus anathematis gladio feriatur. eleganter *l. 1. C. ſi nuptia ex reſcripto petant.* profectò in *ſuperiori, ac 12. Nota ad cap. 6.* Principes monuimus, proprias ne filias, vel ſorores diſſentientibus voluntate, viris copularent. quid in ſubditorum ſuperaddendum perſonis? niſi quod meminiſſe oporteat infirmiorem Principis poteſtatem in ſubditos, quam in familiares: cum primos voluntate, ſecundos neceſſitate dominetur. ſanè cum Reges noſtri his diris abſtineant, cauere quoq; debent, ne in Pręſidibus prouinciarum quid ſimile ferant. vidimus namq; non multis ab hinc annis huic legi non ſemel contrairi, ac lectiſſimas, diuiteſq; fęminas parentibus orbatas pauperrimis quibuſdam, ac exteris aulicis, vi illata, neceſſitateq; inducta matrimonio adigi. nulla enim ex cauſa ſubditi in dominantes capitali odio exardeſcunt, ſicut ſi qua natura fuerint in domeſticis libertate donati priuentur. eſt namq;

Libertas precio precioſior auro
qua prorſus adempta
Nil gratum, nil dulce viris, & viuere mors eſt.

2 nubendis ſeruitus, quàm nubendo ſubeũt ſatis ſuperq; ſit: a qua Pythagoras homines abſtinere monebat, ne in eam ſe conijcerent ſeruitutem duram, ac incommodam, duris implicitam moleſtijs, ſollicitudinumue morſibus, ac quaſi laqueis, a quibus ſe expedire minime poſſent, poſtquã volentes ſe cõnubij iugo ſuppoſuiſſent, quam nulla manumiſſio, niſi quæ ſolutis naturæ vinculis per animæ migrationem fit, diſſoluit, nimirum ſi ſecundum *Iuuenal. Satyr. 6.* iugum dum quis excutere non valet odit, ait ipſe

quis deditus autem
Vſq; adeo eſt, vt non illam quam laudibus effert.
Horreat? quę in dies ſeptenis oderit horis.

matri-

matrimonia inde licet Diuino iure indiſſolubilia ſint, ſi tamen conſenſu careant, vel propter metum, vel aliam ob deceptionem quæ voluntatem abſtrahat reſcinduntur, vt indies in Hyſpanijs rerum euentus indicat, nam ſi omnes humani actus libertatem exoptant in hoc maximè abundare oportet. conducunt *deciſ. Rota apud Farinac. 25. & apud Cardin. Ludouiſ. 229. 326. 351. 374. 392. 395. 413.* omnes in eadem cauſa factæ. quid verò ſi metus iuſtus ſit, puta quia ſtupratori iuſdicens ſtupratam deſpondat, ſcio deciſum inter Octauium de Apa, eiuſq; vxorem matrimonium nullum *At Trenta. cinq. lib. 3. var. tit. de reſol. matr.* repugnat, quam pluresue alij apud *D. Barboſ. in cap. veniens nu. 3. de ſponſalibus* quamobrem putat *Sances* monitionem præmittendam *lib. 1. diſp. 29. ſequitur idē Barboſ. in c. requiſiui 17. eodē tit.* ne poſtea irritari prætendatur. videndus poſt hæc ad plura ſimilia idē *Barboſ. voto 1. poſt tract. de penſionib.* in grauiſſima illa cauſa Dominæ Ioſephæ Baſſan; in qua antequam ſuum proferret, meum exegit votum pro nullitate.

DE NON SPOLIANDIS SEV DESTITVENDIS POSSESSORIBVS; *quibuſcumq; & non ſpoliandis fideiuſſoribus, & de alijs, qui dicuntur inueniſſe theſaurum.*

CAP. XXIII.

Circa deſtitutionem poſſeſſionum Comitum Baronum, & quorumlibet aliorum, qui per curiam, & officiales ipſius, ac alios alienigenas in eodem Regno feuda tenentes ſuis poſſeſſionibus, ſi quando curia officiales, & alienigenæ prædict. ſe ius habere prætendant in illis ſpoliari, ſiue deſtitui dicebantur, & de *poſſeſſoribus effici petitores* nullo iuris ordine obſeruato: nec non cum aliquis dicitur inueniſſe theſaurum, & etiam cùm quis apud eandem curiam pro alio fideiubet, iura ciuilia præcipimus inuiolabiliter obſeruari: ita quod nemo ſuæ deſtituatur poſſeſſionis commodo, vel ſpolietur aut deſtituatur eadem, nec quoad illum, qui defertur, aut conuenitur inueniſſe theſaurum, nec quo ad fideiuſſores curiæ datos aliter, quam eadem iura ſtatuunt, procedatur.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſionis commoda ſubditis ne interdicito.*
2 *Spolij priuilegia.*
3 *Conſtitutum.*
4 *Conſtitutum in contractu nullo.*
5 *Deputati facultas in transferenda poſſeſſione.*

NOTA XXX.

1 Et *de poſſeſſoribus effici petitores.* commoda enim poſſeſſionis nemini ſunt intercipienda, niſi qui petere debeat, aliquo interdicto nanciſci poſſeſſionem intentet; ac aduerſarium ad onera petitoris compellere *l. is qui d. ſtuatis D. de reiuend.* licet ergo alibi Princeps in his quæ ſummo iure ei competunt poſſeſſionem aliquando occupare, poſſet, vt dixi pro fiſco Regis *in prima oratione*; attamen per hanc legem ſibi ipſi hoc ius ademit; ſolumq; poterit interdictū ſi quod habet poſſeſſorium amplecti, prout in cauſa Bruculæ factum extitit, inhibendo poſſeſſori, vt infra diem præfixum de ſuis iuribus doceret; quod iure communi ac altera municipali lege cautum eſt, vt ibi late fundatur. a quibus non puto

recedendum. non me enim iura, nec minus conuicia turbant, quæ a quodam aduerſæ partis in eam cauſſam *patrono Iuriſconſultoue clariſſimo effuſa ſunt.* quoniam iucundiſſimum habeo illas ferre poſſe, ac diſſimulare: cum non per hęc deterreri potuerim, neq; inceptum curſum ſiſtere ad illud.

Et latrat, ſed fruſtra agitur vox irrita ventis,
Et peragit curſus ſurda Diana ſuos.

2 ad commoda poſſeſſionis hęc quoq; addenda duxi, quæ ex recuperandæ remedio, in hac patria ſpolium vocāt, poſſidenti parantur. nam ſi de poſſeſſione in actore tempore ſpolij conſtet, ac mota lite penes reum, inaudito in omni facti controuerſia poſ- 3 ſidente actor reſtituitur *ad Ritū* 135. ſub Alfonſo Rege, nec ad defenſiones (niſi re cum fructibus, litiſue expenſis reſtituta) vllatenus admittitur ita *poſt Bald. in cap. fin. n. 6. verſ. quæro quid de ord. cognit. Dec. conſ.* 199. *Ceph. conſ.* 301. *Mart. vol.* 7. *Bolo. apud Verall. deciſ.* 171. *p.* 3. *& diuerſ. deciſ.* 334. *p.* 2. cum mille *per Giurbam deciſ.* 39. vbi deciſum bis pro hac extenſione. poſſeſſio verò, quæ pœnes ſpoliatum requiritur, ſat eſt vt ficta 4 ſit, per ſtatutum nempe, aut per cōſtitutum: In prima quæ ex ſtatuto in hærede transfertur legem habemus expreſſam *in cap.* 43. *Ferdinandi* ad cuius terminos loquitur noſtras *Milan. deciſ.* 1. *&* 3. *lib.* 1. ac ſatis amplè *Amat. reſol.* 39. *per tot. lib.* 1. poſt omnes quotquot ante eum ſcripſere, ſatis enim cōſtat poſſe ſtatutum, quæ lex peculiaris eſt prouinciæ, ciuilem, 5 ac naturalem citra actualem transferre, vt ex *Bart. in l. cum vnus S. fi. verſ. ex quo nota D. de bon. auth. iud. poſſid.* & alijs deducit *Tiraquell. in ſpeciali de hac retract. de le mort. Saiſit le Vif.* ideſt de mortuo poſſeſſionē in viuū transferente *declar.* 6. *nu.* 5. *& declar.* 16. *&* 17. *p.* 2. *Menoch. de adipiſc. rem. med.* 4. *n.* 345. *Gomez. in l.* 45. *tauri nu.* 11. *Fontanella cl.* 7. *gl.* 3. *p.* 3. *num.* 15. *Amat.* poſt ceteros *ibid. n.* 2. nil enim quod homini efficere permittitur legi vetandum eſt, cui plura quam homini ſepius licent *l. Iulianus noſter vbi Cott. D. de condit. & demonſtrat.* vt ijdem conſiderant.

De conſtituto quoque qui modus eſt a lege probatus, ad poſſeſſionem ſine traditione transferendam (citra actualem quæ factum requirit) idem *Amatus* multa congerit ex *nu.* 73. ex *Tiraquell. de conſtitut. p.* 2. *ampliat.* 31. *ac limit.* 26. *num.* 5. *p.* 3. *Surd. conſ.* 73. *num.* 44. *Menoch. conſ.* 139. *num.* 11. *& conſ.* 443. *num.* 12. *Turretto conſ.* 48. *n.* 8. *lib.* 1. alijſq; quāpluribus. nimirum vt poſſeſſio ex eo translata in nihilo a vera non diſtet. ſolumque in dubium venit, ſi conſtitutum in contractu nullo adiectum ſit, vel reſolubili puta in contractu eius, cui bonis interdictum eſt, ad *l. is, cui bonis* 6. *D. de verb. obligat.* vel eius qui ſibi ipſi adminiſtrationem interdixit, petendo, vt ſibi adminiſtrator deputaretur, nā cepta adminiſtratione per deputatum, cū è domino ſeruum ſe effecerit ad ſententiā D. Pauli, perinde erit, ac ſi ſub tutela eſſet, cui, & ſi poſſeſſio quæratur nō tamē poteſt poſſeſſione ciuili ſe abdicare *l. poſſeſſionem* 29. *D. de acq. poſſ. Faber de error. decad.* 2. *cap.* 65. nam cū deputatus poſſideat, qui bona conducit, fructuſque percipit, alter poſſidere non poteſt *l.* 3. *S. ì contrario verſ. non enim magis D. de acquir. poſſeſſ.* quo fit, vt ex talis prohibiti cōtractu, ac cōſtituto poſſeſſio nō transfertur, nā cū contrahi prohibeatur a lege, per idē ius conſtitutū annullari poteſt, vt *Tiraquell. in l. ſi vnquam verſ. libi reuertatur nu.* 4. *C. de reuoc. donat.* ex *Dec. conſ.* 366. *per declaratione Grat. conſ.* 50. *col. pen. Ruin. conſ.* 173. *lib.* 1. *in vltim. dubio.* precipue ſi talis deputatus a Principe electus ſit, nam ex principalis manus appoſitione

ſitione omnia, quæ exinde fiunt irrita ſunt, *Guido Papa deciſ. 210. nu. 3. Hond. conſ. 40. num. 4. verſ. at in caſu noſtro, & nu. 15. verſ. quæ maior fraus Cancer. var. reſol. cap. 4. num. 49. lib. 2. fol. 106. Rebuff. de rege ad prælat. nominat. facienda. verſ. manibus, & verſ. poſtea Franc. Marc. deciſ. 44. nu. 2. & 15. lib. 2.* & de manu Iudicis *idem tit. de preconizat. artícul. 2. & 15. fol. 433.* late de deputato *Franch. deciſ. 55. nu. 2. & deciſ. 263. Georg. allega. 38. Anna conſ. 49. nu. 18. Teſtai alleg. 2. nu. 81. ego deciſ. 11. nu. 6. & 11. a Thoro voto 15. per tot. Amad. Rodriq. de cõcurſ. art. 6. nu. 22. fol. 141.* hoc idem in decoctis euenit quibus ipſo iure cenſetur adminiſtratio præſciſſa, ſtatim, ac nimio ere alieno grauati foro cedunt, nam quidquid inde fecerint nullum eſt *Stracca de decoct. part. 3. Camill. Medices conſ. 98. num. 19. Scaccia de comm. S. 2. gl. 1. nu. 445. Gaitus de credito cap. 2. tit. 2. nu. 2399. & 2410. addentes ad Gizarell. deciſ. 8. nu. 2. & 8.* deſignato autẽ adminiſtratore, quẽ deputatum vocamus; quidquid decocto, debitori, ac cuiuis alteri adẽptum eſt, in eum translatum videtur, qui propterea repugnãte etiam ipſo debitore, ac domino vendere non prohibetur, quodque magis eſt, ex creditoribus nonnullis, ſi tamen aliqui inſtent *l. cum vnius 12. C. de bon. auth. iud. poſſid. l. & qui 9. C. eod. titul.* bene *Theodor. alleg. 39. nu. 3. Blanc. de auth. iud. Baron. cap. 59. num. 7. lib. 2. Athoro dicto voto 25. nu. 49. Manent. deciſ. 37. num. 15. Maſtrill. deciſ. 156. num. 11.* non repugnat verò quòd in hæc obijci quandoque audiui, quod nempe penes debitorem cui adminiſtratio interdicta eſt, remaneat dominium, ac cum eo ciuilis poſſeſſio, quæ titulo ſemper adherere ſolet, poſſitque aliena facere, ac in alium transferre, quoniam reſpõdetur dominij exercitium per deputationem impeditũ cẽſeri ad *l. in cui bonis*, ac per hoc ciuilis quoq; poſſeſſio adempta, ac in deputatum traslata hoc ipſo quod voluit eum adminiſtrare, nam cũ lege prohibeatur dominio vti, ciuilis quoq; poſſeſſio, quæ legis habet fomentũ, videtur amiſſa *Petr. Pech. de amor. rat. cap. 12. numer. 4. Guido Papa deciſ. 357. n. 4.* nihil enim, quod iniuſtum ſapiat, ciuile appellari põt. in ius autẽ peccaretur, ſi is qui ſua adminiſtrare nõ põt, poſſeſſionẽ trãsferret.

DE VASELLIS PASSIS NAVFRAGIVM, ET DE REBVS NAVFRAGIORVM.

CAP. XXIV.

COnſiderantes quod quanto fideles noſtros prærogatiua gratiæ, fauoris, & benignitatis amplectimur, & eis beneficia per noſtram munificentiam cõferuntur: tanto maioris fidei, & deuotionis ardore accenſi ad noſtra ſeruitia promptius, & animoſius inducuntur, eiſdem fidelibus, & dicti regni habitatoribus concedimus, & pleno fauore regio confirmamus: quod vaſſella, merces pecuniam, & omnes res alias fidelium, & habitatorũ ipſorum; quæ in eodem regno *pati contingerit naufragium.* quas patroni ſecundum cõſuetudinem hactenus obſeruatam, infra ipſius naufragij triduum recuperare poterant, vaſellis, & rebus omnibus eiuſdem: poſt ipſum triduum ad recuperandum, reſiduis fiſci noſtri cõmoditatibus applicatis. liceat fidelibus, & habitatoribus ipſis, ea ſine licentia aliqua curiæ, & mandato infra, & poſt triduum toto tempore recuperare, & habere, & vtilitatibus ſuis acquirere, nihil pro recuperatione, & habitatione ipſorum noſtræ curiæ, vel eius officialibus exhibendo, quod perpetuo eis obſeruare volumus, nulla in hoc conſtitutione, ſeu conſuetudine contraria valitura, & ſi

aliquæ publicæ perſonæ, vel priuatæ aliqua pecunia de mercibus vaſellis, & rebus naufragium ipſorum ob fauorem, & potentiam curiæ, vel ſuum, vel aliarum quarumlibet perſonarum caperent, vel capi facerent, pecunias, res, & bona ablata ad duplici in ſuæ tranſgreſſionis pœnã patronis ipſorum reſtituere per noſtram curiam compellantur.

SVMMARIVM.

1 *Afflictum iterum ne affligito.*
2 *Alfonſi Aragonij in milites amor.*
3 *Mare quantum in te eſt odito.*
4 *Diuitias ex nauigationibus ne concupiſcito.*
5 *Bona naufragata cui acquirantur.*
6 *Damnum in naufragijs cui cedet.*
7 *Dolus nauarchi an excuſet aſſecuratores.*
8 *Reſtitutio dotis conſtante matrimonio ob commercium maritimum.*

NOTA XXXI.

1 Pati cõtingerit naufragium. *nequis poſt paſſam in mari ruinam, terram quoq; infidam ſortiatur, ac præterito mœrori noua accedat triſtitia, vt Palinuro euenit apud *Maronem* lib.6. AEneid.*

Tres notus hibernas immenſa per æquora noctes.
Vexit me violentus aqua: vix lumine quarto
Proſpexi Italiam ſumma ſublimis ab vnda.
Paulatim adnabam terræ, iam tuta tenebam;
Ni gens crudelis madida cum veſte grauatum,
Præſantemq; vncis manibus capita aſpera montis
Ferro inuaſiſſet, prædamq; ignara putaſſet.

benigne enim nos cum eis habere debemus, quibus aliqua res infeliciter ſucceſſit. merito proinde Rex noſter depredationem hanc ſuſtulit, quã demum Summus Pontifex anathemate notauit. quid enim inhumanius, quidue crudelius, quam in eos, quos mare reddidit incolumes ſæuire; inde lædi, vbi leuamen ſperabatur? de quo *Tacit.* 3. *annal.* pronunciauit, valenti mare tutius, quam littora, & vrbes.
2 non ſic Alfonſus Aragonum Rex qui commiſeratus naufragium cõmilitonum, quos extra periculum erãt, vt ſubuenirent, hortabatur, quos cum videret cunctantes, ac timore perculſos, ipſemet ſoluit Prætoriam nauim, ſatius eſſe, inquiens, vna cum ſocijs viris fortiſſimis occumbere, quàm pati illos ante oculos extrema perpeti, refert *Panhormita lib.*2.
3 fugiendum interea mare omnibus ſtudijs, nec ei fidendum, qui etiã ſuis altibus fidem non ſeruat, vt *Virgilius* annuit.

Et freta deſtituent nudos in littore piſces.

quid enim ſtultius, quàm voracibus fluctibus ſe ſubmittere, natura ita comparatis, vt inſtabiles ſint, & infidi; cum præcipue fragili in ligno nos excipiant. de quo *Iuuenal. ſatyr.* 12.

I nunc, & ventis animam committe, dolato
Confiſus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor aut ſeptem ſi ſit latiſſima tæda.

Propertius quoq; ad idem.

Ite rates curuæ, & lethi queq; texite cauſſas,
Iſta per humanas mors venit acta manus.
Terra parum fuerat, terris adiecimus vndas.
Fortunę miſeras auximus arte vias.
Anchora te teneat, quem non tenuere penates?
Quid meritum dicas, cui ſua terra parum eſt?

Vento-

Ventorum eſt quodcumq; paras, haud
vlla carina.
4 *Conſenuit, fallit portus, & ipſe fidem.*
merito ergo laudandus is eſt, qui ſuis
fortunis ſe continens, vult potiùs in
terra pauper viuere cum Antiphane,
quàm cum Columbo diues nauiga-
re. quem ita alloquitur *Terentius in*
Hecyra.

O fortunate neſcis quid mali
Prçterieris, Qui nunquam ingreſſus es
mare.

exitio namque eſt mare, vt plurimũ
nauigãtibus, paucis incolumibus ſer-
uatis; quorum diuitiæ multum fellis
habent, ac per hoc non exoptandæ,
ſed ſpernendæ, & cum *Propertio* ex-
clamandum.

Ah pereat quicumque ratis, & vela
parauit
Primus, & inuito gurgite fecit iter.

quod ſi hoſtium naues, vel eorum,
qui loco hoſtium habentur, vt He-
brei, qui Turcarum dominio ſubſũt,
naufragentur, Fiſcus Regis ſecluſo
Admirato bona huiuſmodi obtine-
bit *Lanar. conſ. 85. Fuluius Cõſtant. ad*
l. vnicam C. de claſſ. lib. 11. qui in hoc
5 collateralis conſilij deciſiones ſub-
nectit, *Thorus* quoq; in *cõpend. verb.*
bona hoſtium lib. 1. ſin autem ſubdi-
torum bona, vel amicorum ſint, ſi
dominus ſciatur, vel ſciri poſſet, eius
erunt, quoniam quod leuandæ nauis
gratia proijcitur, vel vi ventorum,
mariſquè fluctibus in terram appulit,
nõ ità ex bonis noſtris excedit, vt do-
minio priuemur §. *fi. inſt. de rer. diuiſ.*
l. qua leuandæ D. ad l. Rodiã de iact. in-
deq; præripiens, ſi reſtituere negat,
furti tenetur: nec negotiũ faceſſit *Ioã-*
nis cap. 91. infra ex quo poſt triduum
Admirato occupatio cõceditur, nam
ita accipiendum hoc eſt, ne dominos
(ſi exinde appareant) repelli dica-
mus in cõtẽptum *Bulla Cenæ* §. 4. Rex
enim videtur ſolum concedere, quę
ſuo fiſco competebãt: bona, nempè,
illa vti vacantia, vt poſt *Afflict. in*
conſt. Rapinas nu. 13. docet *Conſtant.*
loco præmiſſo in fine. iniquum enim eſ-
ſet, vt dixi ex alieno naufragio com-
pendium captare, vt loquitur *I. C. in*
l. 1. *de naufrag. & in auth. nauigia de*
furt. mercatores vero omnes damni
participes efficiũtur, ac ſi quota por-
tio mercium vniuſcuiuſque proiecta
fuiſſet, quod Iudex loco arbitri effi-
ciet *l.* 1. *&* 2. *D. ad l. rod. de iact.* poſ-
6 ſuntq; ſtatim, ac terræ adhereant, ſe-
queſtrari, vt prius calculus fiat, quã
dominis tradantur *ad text. in d. l.* 1. §.
ſi nauis, euitandi circuitus gratia:
idem ſi deteriores factæ ſint, vt *l. na-*
uis onuſtæ §. *fin. D. eod. Coſta de port.*
rat. q. 5. *per tot. & præcipue nu.* 4. *Gra-*
tian. diſcept. for. c. 334. *num.* 39. *lib.* 2.
iterum idem ſeruabitur ſi nauis cum
mercibus a Piratis deprædaretur, ſi
verò aliquid Prædones abſtulerint
talis iactura eius incommodo cedet,
qui illius dominus fuerit *d.* §. *ſi nauis*
item ſi nauis leuandæ cauſa cui in
flumen ingreſſus non patebat, niſi
alleuiato onere, merces in ſcapha
poſitæ fuerint, ac perierint; dominis
damnum per dominos aliarum mer-
cium, quę in naui ſaluę factę ſunt, re-
ſarciendum erit, ſed non è conuerſo
quando merces poſitæ in ſcapha ſal-
uæ factæ ſunt, & nauis cum alijs mer-
cibus naufragauerit *d. l. nauis Onuſta*
in princ. ſicut nec detrimẽtum quod
nauis naufragij tempore paſſa eſt per
7 mercatores ſeu dominos mercium
reſarciri debet; niſi id, vel volunta-
te, & requiſitione ipſorum domino-
rum, vel propter aliquem metum ac-
ciderit *d. l.* 2. §. *ſi conſeruatis, & l.* 3. *&*
vtrobiq; per gloſ. & l. amiſſę §. *arbore*
ceſa, vbi etiam *gloſſ. D. ad l. Rod. de*
iact. qui verò mercium oneratarum
ſecuritatem promiſerit, iactu ſequu-
to, non tamen naui confracta, damni
tantum tenẽtur, ſecus ſi naufragium
ſit ſecutum; nã recuperata mercium
parte ad totum aſſecurati agent, re-
nuntiato quandoq; eo quod recupe-

rauerint inceptam, vocant; latè *Sfort. Odd. conſ.* 31. *n.* 36. *&* 41. & poſt alios *Maſtrill. deciſ.* 197. quę ſic intelligito ne procedāt, ſi dolus aut culpa aſſecurati, vel Nauarchi præceſſerit; vt late *Monach. deciſ.* 1. *ex Florent.* item *Muta deciſ.* 3. vel ſi diuerſa ſit nauis eius, de qua oneranda cōuentū fuerit *Maſtrill. deciſ.* 182. *Caſtill. deciſ.* 3. late atq; ad plura *Ricc. collect.* 838. *&* 3124. excluſa autem nauarchi grauiſſima in committendo culpa, baratariam nuncupant; ceteri caſus remiſſi cenſentur, vt per *Monach. loco citato*, nauigationis demum ità inſtās eſt periculus hyberno præcipuè tempore, vt ſubſtantia ſua abuti quis videatur, qui fortunas ſuas mari committat, ac perindè dotis reſtituendę
8 caſus eueniſſe dicatur *ad l. ſi cōſtante, & ibi Bar. nu.* 16. *in quarta quæſtione*, & optime *Ripa nu.* 40. teſtans de cōmuni ſententia *D. ſolut. matr.*

DE PROHIBITA INQVISITIONE CONTRA CERTAM PERSONAM.

CAP. XXV.

Contra certam, & ſpecialem perſonam priuatam, *ſuper quibuſcumq; negotijs* præterquam de curiæ noſtræ per eam geſtis officijs, inquiſitionem fieri prohibemus. ſed ſi aliquis contra aliquem agere voluerit, vel aliquem de aliquo exceſſu, vel crimine accuſare, in quæſtione, vel accuſatione ipſa ſecundum Iuſtitiam procedatur.

SVMMARIVM.

1 *Nemo expers culpæ.*
2 *Officialium crimina non bis inquirenda.*
3 *Pœna quando in heredes tranſeat.*

NOTA XXXII.

1 *Super quibuſcumq; negotijs*, quotus quiſq; enim inuenietur vacare culpa, qui totius ante actæ vitæ rationem ſit rediturus? accedat ergo accuſator, iniuriam proponat, vt ſi probet, plectatur nocuus, ſin verò deficiat, in eum animaduerſio conuertatur; ne ceteris calumniandi locus pateat; ad quæ addire ſcripta in *cap.* 17. *Nota* 24. ſupra. Atſi de exceſſibus officialium agatur, quos officij in adminiſtratione commiſerint, generalis cum ſpeciali inquiſitione fieri non prohibetur, imo conſueuit, miſſo ad hoc ſpeciali inquiſitore, quem viſitatorem appellāt, qui tam in perpetuos, quam temporaneos miniſtros inquirat de cuius poteſtate
2 integrum *Gabriel Berart. Catalanus tractatum* conſcripſit. qui ſi ſemel de culpis etiam annuorum officialium cognoſcat, vlterior cognitio tā præſidi, quam ceteris prouinciæ magiſtratibus interdicta cenſetur. ex diſpoſitione *textus in l.* 3. *S. fin. D. naut. caup. ſtabul. l. ſi tamen S. ab alio delatum D. de accuſ. Bart. in l. ſenatus D. eod. Couarr. lib.* 2. *var. cap.* 10. *nu.* 7. *Maſtril. de magiſtr. lib.* 6. *cap.* 6. *Carol. Tap. deciſ.* 3. *Senatus Italici*, vt ſepe reſcriptū eſt, & me etiam relatore decretum pro Gaſpare Lanteri aduerſus fiſcum ipſum iterato accuſantem poſt Viſitatoris receſſum, nam culparum indice cum noua accuſatione collato, ex eiſdem delictis in iudicium euocari cognitum fuit. quod ſecus tamē in accuſatione altera contra Cœſarem Centorbium fiſcalem, ac nobilē Mazarienſem præpoſita ſeruatum audiui. ea namque recepta, noua inquiſitio haberi cepit, delegato in id miſſo, cumque de innocentia apertiſſime

ciſsime conſtaſſet, extincto inter hæc Cœſare, abſolutio pro ipſius famæ integranda ſecuta fuit; forſan quia ſummo magiſtratui pertinebat mortui officialis exiſtimationi conſulere & ſi ſine iuriſdictione a principio actum fuiſſet *l filio S. ſeya D. de adim. legat. Gomeſius de delict. cap. 1 nu. 83. Baiard. ad Clar. quaeſt. 51 num. 32.* inſtantibus præcipue ſanguinis hære-
3 dibus, vt in hac ſpecie orante V.I.D. Ioſeph Centorbio filio bene de noſtra ſcientia merito, ac in ceteris ſatis experto. hoc ita licet criminum paſſiua indicia non indiſtinctæ in hære-des transfundantur, niſi lite iam conteſtata quoad pœnam in bonis exigendam, ac pro defuncti bonis in eos peruentis, vt dixi infra ex *Ant. Fabro C. de delict. defunct. definition. 2. eſtque text. in l. ex iudiciorū D. de accuſat.* cæteriſq; per me *in deciſ. 1. n. 129.* cumulatis. quæ in ſupremo viſitationis conſeſſu probata vidi, damnatis hęredibus officialium, Fortunij nempe Arrigheti, ac D. Ioannis Lanceæ, non ſine aliqua moderatione, vt mihi ex dominis aliqui faſſi ſunt pœna ob perſonarū mutationem minuta.

NE PRO GENERALIBVS INQVISITIONIBVS ALIQVID AB *vniuerſitatibus exigatur, ſed detur copia actorum inquiſitis.*

CAP. XXVI.

SImili enim prouiſione mādamus, vt pro generalibus inquiſitionibus, vel ſub compoſitionis colore, ſeu aliter, nihil ab *vniuerſitatibus exigatur.* ſed ſi procedendum fuerit contra delinquentes, & malefactores ſecundum iuſtitiam procedatur, & notatis in inquiſitione ipſa eiuſdem inquiſitionis copia per officiales noſtræ curiæ tribuatur; vt ſit eis defenſionis copia, & facultas.

SVMMARIVM.

1 *INſontem ſeruare, quàm ſontem iuſtè opprimi ſatius eſt.*
2 *Ciuitas ne ex ciuis delicto plectatur, aut deformetur.*
3 *Vniuerſitas quando delicti capax ſit.*

NOTA XXXIII.

1 NIhil ab *vniuerſitatibus exigatur.* quia non debent ipſæ delictis commorantium teneri; ne citra ſuos auctores pœna egrediatur: cū ſatius ſit nocentem liberatum dimittere, quàm innocentem caſtigare, *l. abſentem D. de pœnis*, indè licet crimine maieſtatis delati in bonis etiam mul-
2 ctentur, eorumque domus dirui debeant: ſi tamen ciuitati detrimento eſſet, quia forte deformaretur, omitti debet, ne pœnam ex ciuis vnius culpa ſentiat, quod optime à noſtris Regibus, per alias in id latas leges cautum fuit, ac infra *ad Martinianas Nota 18. & 23.* animaduerſum. boni Principis enim ait *Polybius lib. 5.* eſt etiam cum minus probis non internecinum gerere bellū, ſed hactenus, vt delicta ſarciantur, atq; emendentur: neq; inſontes cum ſontibus vna pęna inuoluere, ſed inſontium cauſſa etiam ſontibus parcere. vniuerſitas verò tunc plectitur, cum in Iįs pec-
3 cat, quæ iure vniuerſo fiunt, puta in ſtatutis conficiendis, collectis partiendis, ac iuriſdictione communicanda *Authent. nulla communitas, & Auth. caſſa C. de ſacroſ. Eccl.* at quæ per fictam, imaginariamque perſonam perfici nequamquam poſſunt, ſed vero ſuppoſito opus habent, vt ſunt homicidia, violentiæ in vniuerſitatem verè, ac propriè non cadunt

l. ſed

l. ſed ſi ex dolo S. 1. *D. de dolo*, licet quandoque, ſi inito conſilio in delicta huiuſmodi conſentiant, ac vt patrentur opē ferant, puniri debeāt. *Miſing. obſeruat. 79. cent. 4. Gomes de delict. cap. 1. num. 52. Clarus* § *fi. quæſt. 16. verſ. vlterius quæro in princip. Magon. deciſ. lucens. 72. num. 4. Gail. de pace. publ. lib. 2. cap. 9. Farinac. de delict. q. 24. nu.* 109. nec intereſt, quod collatis ſignis multi ex popularibus ad huius generis atrocia procurrāt, nam non per hoc ſeditio publica nuncupari poterit, nec vniuerſitas teneri, vt toto *tit. C. de ſedit.* ac poſt *Bart. tenet Natta conſ.* 83. *num.* 9. *& conſ.* 493. *Oſaſc. deciſ.* 88. *num.* 1. *&* 26. qui de tumultu populari loquitur, explicatis vexillis, ac gentibus campanæ ſonitu euocatis *Maſcard. concl.* 1415. *Gail. dicto cap. 9. nu. 4. poſt mille Farinac. ibid. num.* 129. niſi forte delictum eſſet continuatum, nec vniuerſitas illos nequam puniret, ſi poſſet, vel a turpibus ceptis reuocaret. hinc peſſime ſeditionis carpitur Panormi Vrbs, de ijs quæ Scorcialupi illius tēpeſtate geſta fuere, cum nullum cōſilium præceſſerit, nullaque conuocatio, imo poſt facinus illud admiſſum curauit Vrbs, vt vno die ſeditioſi omnes interirent, quod ſumma cum laude perfectum eſt; vt narrat *Fazellus in poſtrema decade lib.* 10. *fol.* 605. cetera plura apud *Farinac. loco premiſſo* benè diſcuſſa videto.

DE CELERI DECISIONE CAVSAE INTER FISCVM, ET PRIVATVM.

CAP. XXVII.

HViuſmodi præcepto noſtro adijcimus, vt quoties inter fiſcum noſtrum, & priuatum cauſſa moueri contigerit, 1 non ſolum in examinando iura partium, ſed ad diffinitiuam ſententiam iuſte deferendam; ſiue pro fiſco noſtro, ſiue pro priuato, nec non ad ipſius executionem, nulla in hoc difficultate ingerenda infra duos menſes per fiſcum ipſum efficaciter procedatur; ita quod nec in ipſo examine, nec in probatione, vel executione ſententiæ iuſtam moram, vel aliam iniuriam patiatur per *Fiſci noſtri potentiam.* iuſtitia priuatorum.

SVMMARIVM.

1 FIſci deterior fortuna Principem egregium efficit.
2 *Fiſco Siculo nullæ vires.*
3 *Fiſcali multa imminent.*
4 *Miniſtris meritorum obliuiſcentiam tribui non Regi.*
5 *Dabit Deus his quoque finem.*

NOTA XXXIV.

1 FIſci noſtri potentiam: cum ſæpè vinci fiſcum præcipua gloria Principis ſit, cuius nunquam mala cauſa, niſi quando ipſe bonus eſt, vt *Plinius* aiebat *in Paneg. ad Traianum*, rarò namq; vtrumq; ſub admiratione perfectū eſt, vt & fiſcus creſceret, & priuata vtilitas nulla damna perferret. in quo nimium noſtrorum Regū iuſtitia elucet, dum non tantum priuatam fortunam fiſcus ſuperegreditur, ſed ſingulis in omnibus cedit. quod ab experto dico. ſane tunc optimum eſt fiſcum ad paria cum ſubditis tractari, quoties ſub tyrannis, vel auaris Principibus multum ipſi tribueretur, nam vbi fiſcales cauſæ marte ſuo decurrūt, ſicuti in Hyſpaco imperio. opus eſt, vt priuilegijs muniantur, ne forte neglecto patrimonio Principis ad impoſitiones, & vectigalia recurrendum ſit. Huic boni Principis fiſco iura noſtra multis cumulatis fauoribus ſubueniunt. regitur enim fiſcale patrimoniū aliena

manu

manu,nihilominus,ac ſi pupilli eſſet, vel furioſi, atq; ab his in hoc vno diſtat, quod ſœpius potentiores illud concupiſcunt, quibus nullus pene fiſcalis eſt, qui contradicat, ac obſiſtat. quamobrem hæc lex ita recipienda eſt, ne vexandorum ſubditorum gratia fiſcales cauſæ protelētur, prout ſæpe euenire in criminum animaduerſione ſolet,nam quantum
2 ad patrimoniales ſpectat, fouendæ potius, quàm deſtituendæ in noſtro regno ſunt, vbi fiſcus non tantum potens, ſed etiam miſer extimandus eſt: fiſcali verò ſunt memoriæ commendanda *Ciceronis* verba, ei ſiqui-
3 dem ſudandum eſſe pro communibus commodis; adeundæ inimicitię, ſubeundæ ſæpe pro republica tempeſtates; cum multis audacibus, improbis, nonnunquam etiam potentibus dimicandum. hoc ſæpius mihi periculum fecit, dum ſolus inter multos conſilijs præcipuorum obſtiti;ne in ſuam rem verterent, quod fiſco debebatur, illic ruinam in honorum gradibus repertus, vnde multi exaltationem non immeritò ſperaſſent: itane verò hac tempeſtate animantur, qui bene de Principe meriti sũt, vt qui pluris apud ſupremos ſenatus haberi deberēt, vltimas partes conſequantur: ſed ferenda cum oratore noſtro eſt fortuna, præſertim quæ abeſt a culpa, cum maximè *Ouidio* teſte *lib. 2, de remedijs.*

Poſſe pati facile eſt, tibi ne patientia deſit;

Protinus ex facili gaudia ferre licet.

4 eo præcipuè dum non Regi, nec ſupremo Aulico tribui poſſint hæc, quæ patimur, iniuriæ; ſed eis quibus bene merentes apud Regem promouere commiſſum eſt,qui regnantium aſſidentiumque aures ad præmia reſeratas tenent. nam qui comitatē, beneficentiamq; Regis eiuſq; ab in-
5 timis compertam habet, hic facile in ceteros culpam reijcit, quibus eſt cura cuiuſq; bene aut male geſta proponere, vt prima cognita agnoſcantur, nec ſilentio exſoleſcant. cetera animaduertantur, hos ſi mors, vel fortuna expungat, redibunt antiqui mores; cuius temporis *Seneca* meminit *in Hercule furente.*

Tum profectò quod fuit durum pati.
Meminiſſe dulce erit.

Ad fiſcum autem redeundo putarem, *l. non puto D. de iure fiſci* diſpoſitionem ad confiſcationes ſolum referēdam eſſe, ac inter illas ad eam, quæ in delinquentis contumaciam ſequitur: benè *Surd. conſ. 199.* adeo, vt erraſſe grauiter cenſeam eos, qui legem illam indiſtinctè ad omnes fiſci cauſas procedere affirmarũt, quos lata manu refert *Coſta Seculus conſ. 21. num. 18.* in confiſcationibus enim allodialium fiſcus priuato delinquēti ſuccedere dicitur *l. fiſcus 6. D. de iure fiſci* iuncta *l. vnic. C. pæn. fiſcal. cred. præferr.* ac perinde priuati ius non excedit, quo fit, vt non tantum euictionem, indemnitatemque præſtare teneatur, verum quoq; litis ſumptus: nam quod non longe docuimus de litis expenſis a fiſco non repetendis caſum fiſci accuſatoris tantum continet, nõ illum vbi tamquam ſucceſſor conuenitur *Ant. Fab. in Cod. de euict. definit.* 19. quod diuerſum eſt, in ea confiſcatione, qua ob felloniam feudum domino deuoluitur, nam tũc ex lege conceſſionis agitur; nec dicitur fiſcus inueſtito ſuccedere, ſed reſolui ſuapte natura cõceſſionem attrahēte ad ſe ciuili naturalē, ex his quæ tradit *Roſentall. de feud. capit. 10. concl. 14. num. 16. cum ſuis allegatis, ac alibi ſepe.* ideoque non procedit *l. non puto,* nec pręmiſſa de fiſco ſucceſſore, ceteraq; tradita a DD. qui voluerũt cũ priuato iure venire debere, prout inter conſilia Lunæ *eſt conſ. 18. Octauij Corſetti* id docens ad terminos *d. l. fiſcus* nam in executione omnium debentium pro tributis vtitur iure ſuo

debi-

debitores etiam debitoris ſui conveniendo, noue *Nouar. ad l.hi qui C. de conu. fiſc. debitor.* in quibus omnibus ſi fiſcales iure ſuo decedant, fiſco nullatenus præiudicant. ſed ſemper ſaluum ipſius ius manet *Tapia de iure Regni lib. 3. titul. de ſuſp. official. pragm. 23. num. 7. fol. 189.* eorũ enim negligentia, vel deſidia nõ obſtante, fiſcus ius ſuum exequitur, nec per exempla etiam plura, quæ oſtenderentur, prẹludicatus extitet.

QVOD FORESTARII NON MOLESTENT ALIQVOS IN CVLTVRA terrarum ſuarum, ſeu in perceptione fructuum impediant occaſione ipſius foreſtæ. & de amouendis foreſtis de nouo factis tempore Caroli.

CAP. XXVIII.

PRouidendo etiam, diſtrictius inhibemus foreſtas per noſtram celſitudinem aut magnates, ſeu officiales noſtræ curiæ, aut quoſcumq; alios in terris fieri priuatorum, vel aliquorum *foreſtarum occaſione*: per noſtrã curiam magiſtros ſeu cuſtodes foreſtarum ipſarum aliquem in cultura terrarum ſuarum, ſeu in perceptione fructuum impediri, ſiue ipſis per hoc damnum aliquod, vel iniuriam irrogari: dummodo conſtet terras eſſe ſuas, & ad tenentes eas rationabiliter pertinere: foreſtas vero huiuſmodi de nouo factas tempore dicti Caroli, omnino præcipimus amoueri.

SVMMARIVM.

1 *Delitiæ Principis priuatis quoque commodis cedant.*
2 *Foreſti multiplex damnum.*
3 *Foreſta in proprijs campis rectè conſtituuntur.*
4 *Præſcriptio foreſtarum turpiter Regi obijcitur.*
5 *Venationi, cum modo vacandum.*
6 *Venatio militiæ ſpeciem habet.*
7 *Philippi IV. venationis ſtudium gloriæ militaris argumentum.*
8 *Acteonis fabula.*
9 *Curas quandoq; intermittunto.*

NOTA XXXV.

1 FOreſtarum *occaſione.* ne delitiæ Principis priuatis commodis officiant: venandiq; prætextu excolendorum camporum ratio, quę pręceteris habenda eſt, impediatur. cum
2 duplex ex foreſto damnum ſubditis ſequatur. primùm impediri vti frui re ſua, ne feræ exterminentur per culturam, alterum propter exitium ſegetum, & vicinarum meſſium deuaſtationem, dum enutriti multiplicatione, incrementoq; è finibus erũpunt, ac contiguos agros longe lateq; populantur: vtroq; caſu quod damni inde ortum eſt, omni iure reſarciendum. *Couarruuia* ſententia *in reg. peccatum 2. relect. part. S. 8. nu. 11. de reg. iur.* locus enim foreſtum eſt, quod ferę muris, vallo, vel cuſtodia concluduntur. *Caſſan. ad conſuet. tit. de foreſta, & C. rubr. 13. Miſinger. conſ. 16. nu. 36.* At illud in hac lege
3 ſcitu dignum cenſeo, foreſtas in re propria conſtitutas, ſemper excipiẽdas, quas conceſſis feudalibus beneficijs, ſibi Reges, in conceſſionis tabulis ſeruabant, ex quibus multas legi, ac omnes ad normam nemoris
4 Perripaidæ: cum ſane conqueri nullo iure poterunt, ſeruare, patereq; legem e veſtigio beneficentiæ dictam. ſicuti male quoq; quamplures hęc ſe præſcripſiſſe obijciunt, per id temporis, quo Rex a Regni finibus exceſſit.

ceſſit. nam hoc ipſum, quod putant
ſibi proficere, eis apprime nocet,
dum ſtatim a receſſu facultate illa
foreſtæ, nemoris, equorum immit-
tendorum vti non potuit. At in his
quæ facultatis ſunt nulla præſcriptio
[niſi præſens voluerit vti, attamen
arceatur, atq; acquieſcat] iure obij-
citur *Fontanella de pact. clauſ. 4. gloſſ.*
17. ex num. 10. multo enim facilius,
ac iure factum, ſi dum moram duce-
ret, prohibitus fuiſſet. vt per quam
euidens eſt. Venatio demum præci-
puum, vigētē pace, corporis exerci-
tium fouenda eſt, quæ in obſeruan-
5 dis captandiſque feris verſatur, ac-
ceditq; plurimum militaribus ſtudijs,
pugna, inſidijs, ordine, cunctatione: ſi
Xenofonti deferimus, deſcribente
Virgilio 1. Georg.

Nunc captare feras laqueo, nunc fal-
lere viſco,
Atq; etiam magnos canibus circum-
dare ſaltus,
Inſidias auibus moliri, incendere
vepres.

6 Euentu pariter, re comprobata in
Luſitano Duce Viriato, qui ex pa-
ſtore magnus exercituum ductor ef-
fectus eſt, militarem diſciplinam ſo-
la ex venatione edoctus: cui operam
cum fructu nauauerat; qui cum nulla
generis, maiorumq; commendatio-
ne clareſceret, maxima cum geſto-
rum gloria vniuerſis Hyſpaniæ co-
pijs præfuit. hanc animi laxationem
Traianus adhibebat, cui *Plinius*, quæ
enim remiſſio tibi, niſi luſtrare ſaltus
executere cubilibus feras, ſuperare
immenſa montium iuga, & horrenti-
bus ſcopulis gradum inferre; nullius
veſtigio adiutum. quòd, & de Rege
noſtro Philippo Quarto, ac magno
7 iurè optimo ſcribitur. ipſum nempe,
nec labori, nec vigilijs parcere, vt
ferociſſimas quaſq; feras obſeruan-
do, conſectandoq; perſequatur, &
vbi ſocij, ac quòd magis eſt equi ipſi
poſt ingentem laborem a ceptis de-
ſiſtunt, ipſum magis magiſq; durare,
vt aſſiduus labor ſibi in delicijs eſſe
videatur. quo optima ſpe niti poſſu-
mus, vt quæ breui aggreſſurus con-
tra fidei hoſtes erit, egregie, ac iuxta
omnium vota, per quam fæliciſſimè
euenient, quo perennis gloriæ triũ-
phum aſſequetur. Illi quoq; nec iugis
meditatio deeſt, vt idē *Plinius Epiſt.*
ad Tacitum obſeruat: mirum eſt, in-
quit, vt animus à cogitatione mo-
tuq; corporis excitetur, nam, & ſyl-
uæ, & ſolitudo, ipſumq; illud ſilen-
tium, quod venationi datur, magna
cogitationis incitamenta ſunt. hinc
de Franciſco Borgia Gandienſi Du-
ce miræ ſanctitatis viro, ac nuper
Beati Laurea Donato, habemus ip-
ſum ex venatione ſtimula virtutis ex-
traxiſſe, ac qua via alij remiſſionem
animi, ille altiſſimam iugemue diui-
norum contemplationem ſolitum
conſequi. ſint ergo hæc exercitia in-
termixta laboribus, non autem in
his labor omnis conſiſtat, publicis
curis, vt ſæpe euenit, alteri omnino
demandatis. omni temporis vſura
in venatu, ac ludis collocata. quod
8 in Acteonis fabula erudita antiqui-
tas damnauit. hic enim dum dome-
ſticarum, publicarumq; curam negli-
git, venationemue ſolùm inſectatur,
ſua, ac ſe perdidit. quem Græci ità
deſcripſerunt. Acteon ò miſer, qui
à proprijs canibus conſumptus es,
de quo etiam alter.

Cornibus in ceruum mutatum Acteo-
na ſumptis
Membratim proprij diripuere canes.

non eſt enim ita vacandum animi la-
xamentis, vt ſolutus ſit animus, ne
ex venatore in feram conuerſus a
proprijs paſſionibus laceretur. refo-
cillandus tãtummodo, vt poſſit gra-
uioribus curis intendere, ac in labo-
9 ribus perdurare, dum Principum eſt,
multis curis, ac timoribus quotidie
confici. cum moleſtiſſima quæq; vt
Dio lib. 52. affirmat identidē, & videt,

& audiunt, & ſentiunt, quibus ne deprimatur, vt ex honeſtis exercitationibus inſtauretur, atq; extollatur opus eſt.

vires inſtillat aliq;
Tempeſtina quies, maior poſt ocia virtus.

ſed an foreſta, ad quam vniuerſitatis homines paſcuorum ſumendorum ius habeant, poſſit per dominum ſoli ad culturam redigi, quod non apertiſſimè conſtat, adeo, vt ſpoliari diceretur, poſſeſſoriaq; remedia cõpeterent *l. certo D. de ſeruit. vrb. prędio l. ſi manifeſtè. & l. altius. C. de ſeruit. Auendagn. de exeq. mandat. p. 1. cap. 4. num. 4. verſ. habens ius paſcendi Cancer. var. reſol. lib. 3. cap. 4. ex num. 75. Bardell. conſ. 7. num. 13. tom. 1. Muta ad cap. 31. Ioannis nu. 34.* etenim quã longiſſimè diſtat ſoli dominium ab herbę depaſtu, aliaue ſuperficie fruẽda, non eo minus, ac inter ſe diſcrepant agens, ac patiens. quo fit, vt etiam propria auctoritate iuris paſcendi dominus impedimẽta auferre poterit, *Auendagn. loco præmiſſo. Cancer. d. cap. 4. num. 79.* nec refragaretur ſi dominium ſoli apud Epiſcopum eſſet, nam vt docte tradidit *Lucas de Penna in l. 2. C. de nauil. non excuſ. lib. 11.* nullo iure clericis, vt ceterorum bonis vti poſſint, vel aliquid inuitis dominis aggredi, conceſſum eſt, ſequitur *Afflict. in conſtitut. Regni, cum per partes Apuliæ num. 9. de animal. in paſc. affidand. Maſtrill. deciſ. 49. n. 12.* qui omnes cum *Felino in Eccleſia Sancta Maria num. 104. verſ. quintum de conſtitut.* docent per id teneri animalia clericorum ad damni dati reſarcitionem, in quibus omnibus quo ad bona ipſa, ac animalia exequenda iudex competens laicus erit, vt poſt multa hinc inde diſcuſſa docet *Guttierrez*, & ipſe clericus *lib. 1. quæſt. 4. in ciuilibus* faciunt *Boer. ad conſuet. bitur. §. 35.* & remiſſiue *Graſſ. de effect. cler. effect. 2. nu. 450. poſt gramat. conſ. 105 num. 9. in ciuil. & Perſonal. de gabell. n. 91.* quod ex aliо ſuadetur, dum enim poteſtas authoritate propria id agẽdi conceditur, potius & iudici incõpetenti alias, vt cognoſcere poſſit, tribuitur *ad l. ſi alius. §. belliſſimè vbi Bart. D. quod vi aut clam*, ac docet *Gul. Benedict. in cap. Raynutius verſ. & Vxorem nomine Adelaſiam ex nu. 454. & Gloſſ. in §. multis autem modis verbo tranſitum inſt. deliber.* elegãter *deciſio Dolana 30. num. 18.* qui antea per hoc concluſerat, in prouincijs illis prout, & noſtra eſt, in quibus ex immemoriali ad externa tribunalia ſubditis accurrere vetitum eſt, latius eſſe incompetentes etiam adire, quam ſibi ius dicere: etenim ex pluribus Regni capitulis ſub Ioanne, ac ſub Alfonſo Siculis omnis recurſus extra regnum interdictus eſt, præcedente Pontificis ſummi Priuilegio, quo eadem cognoſcẽdi etiam exemptos facultas noſtris Regibus indulta fuit, & quidem oneroſa ex cauſa, recuperatæ a manibus infidelium prouinciæ, ac religione, cultoq; Dei Optim. Max. reſtituto, vt alibi latius diximus. inducto in id multorũ eccleſiaſticorũ quoq; ſcriptorum teſtimonio. Creditur autem libro foreſtarij ſeu baiuli de damnis *Bald. in l. ſi locus §. cum via D. quemad. ſeru. amict. Nepita conciuis ad conſ. communis patriæ tit. de iure pali. n. 10.*

QVOD NVLLVS COMPELLATVR PER ALIQVEM OFFICIALEM ad immittendos porcos ſuos ad glandes.

CAP. XXIX.

Abuſum olim obſeruatum, per quod homines ad immittendum porcos ſuos ad glandes in nemoribus, & foreſtis noſtris per officiales noſtræ curiæ coge-

cogebantur. penitus abolentes: ſtatuimus, & mandamus, quod nullus ad immittendum *porcos ſuos ad glandes*: per nostram curiam, ſeu officiales ipſius, aut quoſcumq; alios compellatur; & pro porcis tantum, qui in nemoribus, & foreſtis noſtris immiſſi fuerint, ius conſuetum, & debitum ſoluere teneantur: & ſi nullos porcos immiſerint, vel in nemoribus, & foreſtis noſtris glandes non fuerint: ad ſatisfactionem alicuius iuris nullatenus moleſtentur.

SVMMARIVM.

1 *Monopolia ne in rempublicam introducito.*

2 *Bonum ob publicum monopolijs vtitor.*

3 *Priuatos monopoliſtas è prouincia pelluito.*

4 *Artificum, agricolarumq; in honeſtos conuratio.*

NOTA XXXVI.

1 *Porcos ſuos ad glandes.* ne ex hoc Princeps monopolium exercere videatur, qui è republica illud exterminare operoſius tenetur, vt Imperator in *Codice in ſpeciali de hoc titulo.* Repugnat namque promiſcuo commerciorum vſui, iure gentium inducto, quo cuiq; res ſuas gerere ex animi ſententia conceditur *l.* 24. *§.*1.*D.de minor.l.*5.*§. ex hoc iure de iuſt.& iur.* in illud incurritur quoties emendi, vendendi, permutandi, locandiq; ratio ab vno vſurpatur, ceteris præripitur: quæq; priuatorum calamitas dicta eſt, quibus, quod eis iuſte quærendum erat, intercipitur: licitum tamen publici boni ratione quandoq; efficitur; puta ſi in maximo reipublicæ diſcrimine ob bellum, vel famem, ad pecuniam comparandam, vt exercitus alatur, vel ad annonæ caritatem ſubleuandam exerceatur; illius tamen Ioſephi Patriarchæ exemplo: qui monopolio in frumento vendendo vſus fuit, non ad quæſtum, ſed magna cum laude ad famis neceſſitatem, qua Egyptij vrgebantur reparandam, vt in *Geneſ.cap.*41. citra hæc à republica omnino exterminandum, per illud enim fames, & tumultus ſæpe ſæpius oriuntur. Vellem

3 profectò hic ſiſtere, ac deplorandam noſtrorum temporum calamitatem in ſcœnam producere. quibus ex ſimilis aliquorum potentum, dicam an portentum, auaritiam nihil vnquam deterius viſum eſt: auctis in immenſum rerum precijs, vt pauci ipſi cum ignominia diteſcant: infiniti depauperentur: indè deſertæ integræ prouinciæ, quo fit, vt tributis pendendis non bona, ſed homines deficiant, campi ſine accolis deliteſcant, domus habitatoribus careant, exteri non accedant; indigenæ fugiant: dum nullus modus rebus, quæ venduntur, nullaq; ſiue pauciſſima pecunia, quæ comparetur. qui monopolij effectus eſt. peiora in dies operaturum, dum vt *Propertius* ait.

Imperat aut ſeruit collecta pecunia cuiq;
Aurum omnes victa iam pietate colunt.
Aurea nunc verè ſunt ſecula, plurimus auro
Venit honos.

4 harum harpyarum exemplo artifices, agricolæ, piſtores, ac ceteri huiuſmodi, ita ſe in eorum exercitijs gerunt, vt ad honeſtarum familiarum excidium, vt eas pecunijs exuiſceret, eorumque fortunas deglutiant, conueniſſe videantur. Multa ad glandium depaſtum cumulat *Papp. conſ.* 26. *ex nu.*9. illudque generatim deducitur, animalia quæcumque pro ſumptis paſcuis ipſo iure obligari, & quod magis eſt, cum prælatione ad creditores ceteros, retentioneue de facto, vt aiunt, quouſque in loco morantur *l. butus cum.*6.*D. qui pot. in pign. hab. l.*

in ſumma vbi notat *Salicet. C. de pign. Menoch. recup. remed.* 1 1. *num.* 8. *Gorſ. de exp. cap.* 4. *nu.* 3. *Surd. de alim. tit.* 8. *priuileg.* 62. latiſſime *Mar. Giurb. deciſ.* 60. & poſt recentiores *Amat. reſolut.* 3. *nu.* 14. & 15. negant iſti, animalibus e loco paſcuorum dimiſſis, actionem directam contra illa concedi, niſi in ſubſidium. at *Muta ad pragm. tit.* 55. *num.* 5. id conſtãter aſfirmat, allegans in id pragmaticalem Comitis Oliuarenſis legem; quod verius exiſtimo, niſi is ſe preferri peteret, qui executionis tempore paſcua præſtat. Glandis autem nomine omnis fructus venit *l.* 1. *D. de gland. legenda l. qui ſeruandarum* §. *fi. vbi Bart. de praſcript. verb. ſpec. inſtit. de iniur. & damno dato* §. 2. *verſ. porro, & verſ. itẽ fructus*, quod tamen intelligendum eſt de fructibus nemorum; inde locato prato hi tantum veniunt; locatis vero prati fructibus, omnium arborũ fructus veniunt, niſi de herba tantũ actum ſit, nam ex vnius ſpeciei, citra omnem taxatiuam, enumeratione, cętera censẽtur excluſa *l. quintus* 41. *D. de act. empt. l. fin.* §. *fructus D. quæ in fraud. patr.* arbores enim accedunt prato *l. quæſitum* 12. §. *ea vero D. de fund. inſtruct. Gratian. diſcept.* 164. pactum autem cum foreſtario initum, de eo ſoluendo pro immiſſione, quod ceteri cõtribuent, nec ad minimum, neque ad maximum pretium referẽdum eſt, ſi forte plures diuerſe præſtauerint, ſed collata omni ſumma, iuſtum id erit pretium, quod in capita animalium demum diſtribuetur *l. hoc edictali* §. *in illud vbi Sal. num.* 3. *C. de ſecund.* cuius doctrinam extollit *Eſcobar. de ratioc. cap.* 24. *num.* 2. *lib.* 2. cui contradicunt tamen *Guid. Pap. deciſ.* 252. *Gratian. diſcept.* 187. *num.* 4. *Muta ad Conſuet. Pan. cap.* 69. *nu.* 19. quod imo minima præſtatio attendi debeat; prima tamen mihi ſatis arridet, ſi dictum ſit, quidquid ceteri ſoluent; nam quod vnus præſtitit ad multitudinem referri non poteſt.

QVOD NVLLVS PRO ANIMALI SILVESTRI, EXTRA DEFENSAM, vel limitem defenſæ inuento puniatur.

CAP. XXX.

PRohibemus quoq; ne quiſquam pro animali ſilueſtri extra defenſam, vel limitem defenſæ inuento, *ſine aliqua vehementi impulſione*, arte, vel fraude, aliquatenus puniatur.

NOTA XXXVII.

1 SIne aliqua vehementi impulſione, peccato namq; caret dominus, ſi quadrupes excedat ipſo non impellente, nulloq; ſuo merito plectẽdus, naturæ primæuo iure attento, niſi locuples ex alterius damno effectus ſit; puta ex paſtu, vt *D. & Cod. de lege Aquilia*, cum etiam ſi *Ciceroni* ſtãdũ eſſet *in* 1. *de finibus*, ignoſcendum ſit eis, qui imprudenter læſerint, & *alibi de offic.* in ſed in omni iniuſtitia permultum intereſt, vtrum perturbatione aliqua animi, quæ plerumq; breuis eſt, & ad tempus an conſulto, & cogitato fiat iniuria, leuiora enim ſunt, quæ repentino aliquo motu accidunt, quam ea quæ meditata, ac præparata inferuntur. in idem *Ariſtoteles de arte oratoria*, æquitas imperat ne pari loco habeamus iniurias & culpas, & infortunia. infortunia autem ſunt, quæ nec prouideri potuerunt, nec improbo animo admittuntur. culpæ quæ prouideri potuerunt, nõ tamen improbo animo fiũt; iniuriæ, quæ, & deſtinato, & animo

impro-

improbo. hoc ſecus tamen iure ciuili euenit, quod prudens hic Rex non attendit, qui multa ex ſuo iure diſſimulando maiora, quæſita apud ſubditos beneuolentia, conquiſitus eſt, diuersũ in multis Principibus, qui non tantùm ex ſuo decedunt, ſed aliorum iura minuunt, ac in interitum adducunt, quamobrem populi, ne quid amplius auferatur, vel vt ſua recuperent, exoptant, vt *Terent.*
2 *in Hecyra act. 1. Scen. 1.*

Vt nunc ſunt mores, adeò res redit,
Si quis quid redit, magna habenda
eſt gratia.

damni autem emendatio an contra animalia detur, adeo, vt retineri poſſint, negat Afflictus, ne dicatur is qui damnum paſſus eſt, ſibi ius dicere *in conſt. pacis cultum num. 45.* de cultu pacis aſſentitur *Cancer. var. reſ. c. 10. n. 60. lib. 2. Nepita quoq; ad conſuet. Cataníenſes conſ. p. de iure pal. num. 48.* quæ intellige vbi ſit copia iudicis, ſecus ſi longe abſit, vt alibi dictum eſt, ſed an ſaltem dominus teneatur, negat *Bart. in l. femini S. legatum D. de leg. p.* à quo recedit *Nepita loco præmiſſo* cuius opinionem tuetur *Coſta de remed. ſubſ. 104.* quo loci affirmat, animalia, quibus cuſtos per dominum conſtituitur, neq; teneri ad damnum, niſi prius excuſſo cuſtode; dominum verò nullatenus teneri, niſi forte cuſtodẽ non adhibuiſſet, vel non qualem animalia requirerent, at ſi culpa in hoc aliqua domini deprehenderetur interueniſſe, animalia pro noxa tradi, vel damnũ ſarciri debet, optione domino data, quæ tamen litis conteſtationem præcedere opus eſt *l. item veniũt. 32. S. idem recte D. de pet. hared.*

QVOD COMITES, ET BARONES NON COGANTVR PROPRIIS ſumptibus facere teridas, vel aliqua alia vaſella.

C A P. XXXI.

NVllus Comes, Baro, vel alius in eodem regno ad faciendam *proprijs ſumptibus*, teridas, vel aliqua alia vaſella de cetero compellatur.

SVMMARIVM.

1 *MIlites ſtipendijs inuitato.*
2 *Vaſſallus an teneatur in claſſe ſeruire.*
3 *Rex mandat preſcindi ligna pro claſſe.*

NOTA XXXVIII.

PRoprijs ſumptibus. cum nemo ſuis ſtipendijs militare teneatur, ſatiſq; eſſe debet Principi, milites habere, nec grauandi in patrimonijs, qui perſonalem adhibent laborem, niſi forte in beneficij receptione ad quid impenſis proprijs præſtandum ſe quis aſtrinxerit, vt in militari ſeruitio ratione feudorum, quibus haberi ne gratiam oporteat, dum neceſſario profuerunt dubito, nam *Cicero 1. de finib.* negat, tu diſtinguito, an ex animo, & bene gerat, vel quaſi impulſus, vtariſq; ſuperiori ſententia Terentiana. adeaſque ea, quæ in *de Donat. tract. in Remuneratoria donationis parte.* adnotata ſunt *fol. 387.* At non abs re quiſquam in legem hanc opponere poſſet id, quod docet *Bal. ac poſt eum Aluarot. in cap. 1. col. 2. quibus modis feudum amittatur,* teneri, nempe vaſſallum opem ferre domino bellum maritimum gerenti, vel cuius fines hoſtis claſſe ad id comparata adortus eſt, aut demum in eum, qui maris ſpatia, quæ domini iuriſdictioni ſubiacent, infeſtatur. ea quidẽ potẽti ratione, quod ei ſpectet maris purgatio, ac vt vaſſalli liber-

tate commercij fruantur, vt in *l. unica C. de claſſ. lib.* 11. ibi *ad auxilium purgandi orientis*, eodem penè iure, quo, & in ſolo, ad preſidem, principis partes agentem, congruit, curare, vt quieta, & pacata ſit prouincia, vtque malis hominibus careat *l. congruit.* 13. *D. de off. præſid.* inde littora, quæ publici iuris ſunt, item, & mare ipſum ab omni conceſſione exceptum cenſetur, niſi nuncupatim in beneficio exprimatur, adeo ne reſeruatione opus ſit, *Iſern. in tit. quæ ſint regal. verb. armandiæ Capic. in inueſtitura verſ. littora Maſtrill. de magiſtr. lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 162. *Petr. Greg. de conceſſ. feud. p.* 8. *quæſt.* 12. *Tapia deciſ. ſuper. Italiæ* 22. *num.* 9. *Conſtant. in d. l. vnic. nu.* 18. *ſciliumque Freccc. de ſubfeud. tit. quis dicatur Marchio fol.* 87 *Suarez allegat.* 17. *Cabed. deciſ.* 46. *p.* 2. *Pereir. conſ.* 23. *numer.* 7. *Melch. Phab. deciſ.* 23. *p.* 1. *D. Barboſ. in cap.* 4. *nu.* 8.
a *de elect. in* 6. nam quod Alfonſus Rex *in cap.* 393. ad vaſſallorum petitionẽ conſtituit de reuocandis delegatis ad reintegranda territoria, ac poſſeſſiones à littore maris infra terram per baliſtæ iactum, miſſis; nec moleſtandis terræ, glareæque poſſeſſionibus, ad iuriſdictionem, ceteraque regalia iura non porrigitur, non tantum quia de his in petitione actum nequaquam fuit, ſed etiam quia expreſſe hæc ſibi Alfonſus reſeruauit; tãtumque ſolum, ijs, qui ante legem latam illud occupauerant, conceſſit.

Ceterum puto legem noſtram recte proceſſiſſe, iniuriumque eſſe Vaſſallos ad naues roſtratas, vel triremes inſtruendas, vel vt in mari prælientur compellere; ſeruitium enim è veſtigio conceſſionis beneficij in terreſtri militia promiſſum, ac conuentum fuit, perinde ad diuerſum bellandi genus non protendendum; ſicut conſtitutum eſt pecuniam pro ſeruitio non exigi, ſi vaſſallus per ſe ſeruire paratus eſſet, *Aluarot. pe Præpoſitus in cap.* 1. *firmiter de cap. Corradi, Lanar. in repet. §. baliæ autem generis numer.* 104. *quib. mod. feud. amitt.* benè tamen exigi pro ſeruitio pecunia poſſet, ad claſſem inſtruendam, comparandoſque milites; vt docet *Andr. de Iſern. in cap.* 1. *§. ſimiliter de cap. qui cur. vendi Lanariuſque præmiſſo loco in fine. Capic. deciſ.* 98. *Aſflict. deciſ.* 320. *verſ. non obſtat. Theodor. allegat.* 81. *num.* 41. hæc ita, ſi tuendæ eius prouinciæ gratia, eiuſque maris fiat, pro quo Vaſſallus alias ſeruire teneatur, vt ſæpius dicemus infra. *Lanarius* quoq; *in d. §. huius autem num.* 98. *fol.* 407. citra verò ſeruitia prædicta, ſuis ſumptibus mare purgare debet *Luc. de Penna in lege* 1. *Codic. ne ruſticani ad vllum obſeq. lib.* 11. *Greg. Lopez in l. fin. tit.* 20. *part.* 2. *in fine Ayell. de iure adboa numer.* 3. *Garzia de expenſ. cap.* 1. *Conſtant. loco relato.*

3 An autem poſſit homines vaſſallorum, vel alios ſubditos abiectæ fortunæ in remiges ſeligere, ac ad id compellere *Conſtantius ibi.* excitat quæſtionem ex *Luca de Penna* præmiſſo, ac *Capic. in cap. imperialem in fine*, concluditque nullatenus cogendos, volentes tantum conducendos, buenas voyas nuncupant. quid autem de his, qui vna vice remo adſcripti ſunt, an in magna neceſſitate perſeuerare compelli poſſint, ſcio a ſummæ doctrinę viris, ac doctiſſimis Theologis Preſide Duce de Alburquerque reſponſum, poſſe; ſi alij haberi non poſſent, dummodo merces ſtatutis temporibus ſolueretur. qui enim operas locare conſueuere in bonum publicum perſeuerare rectè coguntur. ad quod conducit *titulus vt claſſiariorum numerus, vbi Lucas, Rebuffus.* Iterum an liceat ligna ad naues haſce conſtruendas ex nemoribus baronum præſcindere, refert ibi *Conſtant. nu.* 53. affirmatiue deciſum. quod nulli dubium erit; maiori cum

ratio-

ratione in hoc Regno procedere quo Regi claſſem omnimodo habere neceſſum eſt; Inſulæ enim mari vndique circundatæ, tam commercij cauſa, quam auxilij, ſine illa certiſſime periclitantur, ac perinde fatuus fuiſſet Rex noſter ſi beneficia ita ceſſiſſet, vt conſeruandi Regni facultatem ſibi quodammodo præripuiſſet.

DE CONCEDENDO BALIATV PER REGIAM CVRIAM ALICVI *de proximioribus conſanguineis pupilli poſt obitum patris Comitis, Baronis, ſeu feudatarij.*

CAP. XXXII.

SI verò contigerit Comitem,& Baronem aliquem, ſeu feudatarium, nec non Comitiſſam,Baroniſſam, ſeu feudatariam mori ſuperſtitibus ſibi filio, vel filia ætatis,quæ debet cura balij gubernari,prouidendo præcipimus,quod ſi Comitatus Baronia, vel feudum patris mortui fuerit alicui *de proximioribus patris mortui*; & ſi Baronia,Comitatus, vel feudum ipſum ad matrem ſpectauerit:alicui de conſanguineis matris mortuæ: baliatus huiuſmodi per noſtram curiam concedatur: & quo ad hoc inter conſanguineos proximior, *ſi fuerit idoneus* præferatur,prouentus, & redditus bonorum pupillorum ipſorum, nec non eadem bona prædicti balij ad opus eorumdem pupillorum miniſtrent,percipiant,& velut boni patres familias de eis curam & cuſtodiam habeant diligentem, quam de bonis eorum proprijs deberent gerere, & habere: quibus pupillis, & eorum familijs de bonis ipſorum prouentibus neceſſaria quælibet adminiſtrent, & totum id quod prouentibus ipſis ſurreperit,ad opus,& pro parte pupillorum ipſorum,quò vſq; ad legitimam ætatem peruenerint, teneant, cuſtodiant,& conſeruent: de quorum baliaruum procuratione non curiæ, ſicut olim,ſed prædictis pupillis debitam rationem ponere, reſpondere, & facere teneantur.

SVMMARIVM.

1 *PRopinquiores eo cariores.*
2 *Infantis regnum ne conſanguineis committito.*
3 *Ferdinandi Caſtellæ infantis inſigne facinus.*
4 *Regni cupiditas pietatem ſæpè deſtruit.*
5 *Regno glorioſius regnare nolle.*
6 *Propinquos quoſcumq; ne deſpicito.*
7 *Odium diligentis omnium grauior.*
8 *Mortui inimici ſoboles contrario non fidenda.*
9 *Inimicum diligas,ſed tua ei non aperias.*
10 *Virtus primum, deinum conſuetudo ſpectetur.*
11 *Publica munera meritis ex plebe etiam tribuenda.*
12 *AEtatem eximia virtus ad gradus ſupplet.*
13 *Miniſtros diuites, vel non egentes eligito.*

NOTA XXXIX.

1 PRoximioribus patris mortui. nam quo ſanguine propinquiores,eo magis amore ceteros antecellere præſumuntur. ſunt ſiquidem ſecundum *Tacit. 1. hiſt.* iura ſanguinis vincula charitatis ſi foueantur,apud infenſos vero irarum incitamenta. quamobrem recte ceteris præponũtur,nam quę maior cura ab extraneis obtineri poterit, ſi attinentes negligant, qui quodammodo quaſi oculi, pedes,manus,ceteraq; membra pars noſtri corporis ſunt? ab hac tamen regula ſcire regnorum gubernatio
2 excipitur: quæ [Rege pupillo matre

ſcmo-

ſemota] nullatenus eſt conſanguineis, ſed ſummis ordinibus commẽdanda, ne arrepta occaſione, conciliatis ſibi magnatum animis, ac arciũ militumq; Præfectis ad propria ſtudia attractis, imperium vſurpent. in manu ſunt exempla, mihi tacenda.

3 pauci qui virtutis ſtudio regna deſpiciunt, non multi Ferdinandi eius inſtar, qui ex pluribus inde proborũ virorum iudicio Rex Aragoniæ renunciatus fuit, cuius tanta fides, ac in deſpiciendo regno conſtantia, vt non ſemel oblatum ſibi ſceptrum Ioanni ex fratre Henrico nepoti paruulo reicerit, detulerit, reſtituerit. in vniuerſum ergo propinquiores arcendi ſunt:

4 exiſtimant enim, vt plurimum iura ſanguinis regnandi cauſſa violari poſſe, & ſi in reliquis pietas coli debeat, vt *Cicero de off.* refert, & *in Cæſare Suetonius*, planè auitum eſt malum regnum affectare, vt canit *Virg. 1. Georg.*

Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido.

5 vt rectè quidem *Horatius* regnũ putet illud eſſe, quod ſuperato affectu regnandi conquiritur: quaſi difficilius ſit, vbi quid ſimile cum ignominia, vel alterius iniuria obuiam veniat, ſe cohibere: quam multa regna conquirere: ita ipſe *lib. 11. Ode 4.*

Latius regnes auidum domando
Spiritum, quam ſi Lybiam remotis
Gadibus iungas, & vterq; pœnus
Seruiat vni.
Creſcit indulgens ſibi durus hydrops
Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo
corpore languor.

6 ceterum, vt ad conſanguineos ſermo reuertatur, vitandæ cum eis cauſſæ omnes diſſidiorum, nam ijmet qui deſpiciuntur, ac in nullo habentur precio, ſolẽt vſui interdum maxime eſſe, vt Dio notat. facillimo, inquit, momento mutantur animi hominũ; vſuq; venit, & a quibus ſe vel adiutũ, vel læſum aliquis exiſtimet, eos longe alios experiatur. in hac tamen tutelæ deferẽdæ materia declinandos ſemper illos exiſtimaui, qui defuncto male affecti habebantur, cum nullũ

7 odium excogitari poſſit acrius, quam conſanguineorum, quippe ſecũdum *Philoſ. Polit. lib. 7. cap. 7.* quorũ amor ſummus eſt, horum quoq; odia ſumma ſunt, nec fidenda familia, ac bona inimici etiam mortui, quoniam licet nulla iniuriarum memoria apud defunctos maneat, vt aiebat *Sophocles*

8 *in Ded*, attamen qui ſuperuiuit tenax in odendo quandoq; eſt, ac vice defuncti ſobolem odio proſequitur.

Senecta nulla obſtingit iracundiæ
Niſi mors: ſepultos nullus attigit dolor.

9 monet recte Seneca nunquam fidelẽ habendum eum, quem ex inimico amicum habemus: ſunt ergo omnino ab huiuſce muneribus depellendi, quod, & ſequens nota indicabit.

NOTA XXXX.

10 SI *fuerit idoneus.* cum ſanguinis teſtimoniũ, niſi virtus quoq; adijciatur, ſatis non ſit ad hominis commendationem: ſine qua ceteræ dotes corporis, ac ſanguinis parui ſiũt, nam ſecundum *Horatium Epiſt. 11. Heroy.*

Quid imaginibus, quid auitis fulta triumphis
Atria, quid pleni numeroſi conſule faſti
Profecerint, ſi vita labat, perit omnis in illo
Gentis honos, cuius laus eſt in origine ſola.

& *Iuuenalis.*

quis generoſum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclarus nomine tantùm
Inſignis.

11 porro a gubernanda republica, ſicut & a familia regenda improbi elimi-

nea-

pentur. nam, vt *Tacitus* refert *11. annal.* apud maiores virtutis id præmiũ fuit. cunctiſq; ciuium ſi bonis artibus fiderent, licitum petere magiſtratus: vt non generi tãtum, ſed virtuti munera referantur; atq; intelligant illa non a maioribus accipi, ſed proprijs meritis à beneficientiſſimo Principe conquiri, vt deinceps ad maiora, ac ſpectatiora patranda animentur. Ætatis quoq; imbecillitate quis inſufficiens dicetur, quia omnino in tutela priuatæ rei ſtupoitur, & ſi in republica id propter exuberantes virtutes remittatur, cum indignum videatur ſi
12 *Valerio Maximo* credimus, eum honori nondum tempeſtiuum videri, qui iam virtuti maturus eſt. nam

A cane non magno ſæpe tenetur aper.

Nerua ergo, vt habemus *in l. 7. §. initium D. de poſtulan.* anno ætatis ſuæ 17. de iure reſpondit, vt meritò quidam cecinerit.

Caneſcant alij mento, nos mente: capillo,
Nos animo: facie, nos pectore: tempora quippe
Virtutem non prima negant, non vltima donant.

Satis ad rem *Auſonius in Chilonis ſentent.*

Illa iuuentus grauior, quã ſimilis ſenectæ.

13 demum facultatibus, diuitijſq; præſtet, nec nimia paupertate vrgeatur. nam rei familiaris anguſtia in rapacitatem tanto facilius, quanto præ manibus aliena ſunt, inducit. nam licet in paupertate pecuniam flocci facere magnificum ſit; attamen egeſtas ipſa ne conſtantia hæc vt plurimum amplectatur obſiſtit, efficit quoq; ne virtutes ceteræ eluceſcant: nam vt *Iuuenalis Sat. 13.* ſtatuit.

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi.

Porro balius huiuſmodi non tantum caſtrenſium, verum quoque aliorum bonorum adminiſtrationẽ obtinet, ac ad inſtar tutoris rationes edere, ac reddere tenetur *Afflict. in conſtit. minoribus num. 2. Borel. de reg. Cath. præſt. cap. 62. nu. 10.* itemque tam ſucceſſoris in feudo, quã aliorum filiorum balius eſt, & licet in multis a tutore differat, in pleriſq; cum eo conuenit *Intrigl. de feud. quæſt. 45 ex nu. 95. fol. 292. Muta ad cap. 388. Alf. fol. 96. Cum. ad rit. 19. num. 48.* ſed an expletis annis 14. quo ad burgenſatica quoque expiret, quod non putarẽ, & ſentire videtur *Intrigl. ibidem ex num. 104.* ſed expreſſè, ac doctè id diſputat, ac concludit *Giurb. in rep. feud. prælud. 3. ex nu. 36.* ad quem in pluribus huiuſmodi recurras per plures numeros: quem locum autem in colloquijs ſeu generalibus curijs obtineat, dic quod non eumdem, quem pupillus obtineret, ſed poſt omnes, qui iure ſuo ſedent. *poſt Regentem de Moles in deciſ. fol. 341. Tapia deciſ. ſupr. Italiæ 21. num. 37. Taſſonius de Anteſato fol. 89. nu. 28.*

DE SVCCESSIONE FEVDALIVM.

CAP. XXXIII.

SI aliquem a noſtra curia feuda tenentem In capite, vel etiam ſub feudatarium nullo hærede legitimo per *lineam deſcendentem*, ſed fratre, vel eius liberis ſuperſtitibus mori contingat: ſi feudum ipſum ab aliquo ex parentibus ſibi, & fratri communibus, vel non communibus: peruenerat ad defunctum, *id frater, aut ex liberis ſuis* vſq; ad trinepotem ille, qui tempore mortis ſupererit, *defuncto proximior* in feudo ſuccedat: habiturus illud cum onere ſeruitij conſueti ad

ſucceſſionem feudi omnibus perſonis feudatario, aut ſubfeudatario defuncto ſimili gradu coniunctis eorum ordine admittendis. In ſucceſſione vero præmiſſa inter feudatarios, & ſubfeudatarios in eodem regno Francorum jure viuentes *ſexus, & primogenituræ* prærogatiua ſeruetur, vt inter duos feudatario, & ſubfeudatario defuncto coniunctos, fœminam maſculus, & iuniorem maior natu præcedat, ſiue ſint maſculi, ſiue fœminæ concurrentes: niſi fortè de duabus concurrentibus eſſet primogenita *maritata*, & iunior remanſerit in capillo; tunc enim junior, quæ remanſerit in capillo, primogenitæ maritatæ in ſucceſſione huiuſmodi præferatur. Sed ſi nulla remanente in capillo duæ, vel plures fuerint maritatæ, majori natu primogenituræ jus ſeruetur, & alteram in dicta ſucceſſione præcedat; & hoc ita tam ſuper feudis antiquis, & veteribus, quã feudis per nos, & hæredes noſtros perſonis aliquibus concedendis, ſicut præſcribitur, de cetero præcipimus obſeruari, qualibet contraria conſuetudine, vel conſtitutione ceſſante.

SVMMARIVM.

1 *MVlier in lineam progreditur, ſi agnationis ratio non obſiſtat.*
2 *Lineam per ſubingreſſionem durare.*
3 *Nepos quandoq; patruo præpoſitus.*
4 *Cap. ſi aliquem an repræſentationem neget, & de capitulis Caroli, & Philippi.*
5 *Fratres filiorum locum optent.*
6 *Fraterni amoris encomia.*
7 *Frater inueſtituræ particeps.*
8 *Inteſtati ſucceſſio præſumptis inſtituendis tribuitur.*
9 *Gradu proximior ei, qui ex directa linea remotior eſt, cedit.*
10 *Seruitium per æquipollens apud ſiculos recipitur.*
11 *Deceſſoris inimici bona ſtatuta non deroganda.*
12 *Leges tyranni quandoq; ligant.*
13 *Francorum mos, quo loci non legitur, ne ſuppleatur.*
14 *Diſponendi libertas inter ſubditos bona publica non officit.*
15 *Caſus quod effici ſerendum.*
16 *Primogenitura ſalua præ omnibus ſit.*
17 *Regni Francici ſucceſſio.*
18 *Maſculinum ſexum præferre agnatitij fideicommiſſi non eſt.*
19 *Fœmina comparatiue ad maſculos vocata prælata remotioribus videntur.*
20 *Indicia agnatorum præferendorum.*
21 *Nupta patris familiam mutat.*
22 *Ius familiæ, quod capilli vocant reſeruari poteſt.*
23 *Vidua, vel ſponſa iure capilli an fruatur.*

NOTA XXXXI.

1 PEr *lineam deſcendentem*, quouſq; enim vna linea vacuatur, ad alteram progredi, & ſi mulier ſit, quæ ſuperſit, æquum non eſt, vbi feudũ maſculeum non ſupponatur: vel fideicommiſſum agnationis, ſiue familiare, cujus linea ex maſculis conſtituitur, quam lineam qualitatis vocat ſubtilis *Bal. conſ. 339. num. 9. verſ. nec huic obſtat lib.* 3. ſatis differentem a linea ſubſtantiæ, quæ vera, ac naturalis eſt, alterius differentiæ gratia, quæ accidentalis, & ſecundum quid dicitur, & per hoc affirmat *Cather. inter conſ. vlt. vol. lib. 2. conſ. 138. num. 20. & 21. fol.* 253. maſculum ex deſcendente fœmina, eſſe ex linea aui materni, excluſa etiam fœmina ex lege teſtatoris; quoniam adhuc ex ſua perſona dicitur maſculus de linea. proſequitur quoque hoc axioma *Mich. ab Aguirre in Apologia pro Rege noſtro pars. 2. ex num. 261. ad 264. fol. 64.* cedat ergo in regno agnatus, patruuſue nepotibus cognatiſq; dum in eo lineæ innitendum erit, vt notat ad hanc legem Lancea, ac plerique

quos

quos tibi adducam in ſucceſſiua *Nota* 45. repugnaret ſiquidem lineæ eiuſq; progreſſui expunctio fœminarum, vel ex ijs deſcendentium, quos omnes ſuapte natura complectitur,
2 fortiuſq; ſuccumbet omnis patruus, qui deſcendentem vltimi defuncti, etiam remotioris gradus a ſucceſsione arcere conatur: ſiue inter ipſos deſcendentes, ſiue inter collaterales agatur: attento quod conſiderata lineæ vocatione, videtur admiſſa ſub ingreſſio, quæ facit lineam eius, qui ſi viueret præferretur, ſemper extare, ac anteferri; nam in lineis etiam mortui conſpectantur, vt ſciamus proximam, contiguamq; eius, quæ deficit, ex qua ſucceſſio in immediatam transfunditur; in quo adeas eos; quos tibi laudat *Amat. Sicul. in reſol.* 1. videaſq; *Petr. Rat. in conſ. Pict. Au. tit. de ſucceſ. art.* 288. *gloſ.* 3. *f.* 443. *Giurbã ut*
3 *infra citatũ*. ſufficit enim hæc libaſſe. nã quod pertinet ad Sũmi Pontificis iudicium, quo prætulit Robertum patruum Carolo Numberto nepoti ex Carolo Martello fratre maiori natu. arbitratur, & ſcite quidem noſtras Baldus in regni vſum hoc factum, & quia optimus prudentiſſimuſq; eſſet, vt euentus præſtitit. nã
4 Licurgus recto iure exiſtimauit nepotem in regno anteferendum, quod ipſe Charilao fratris filio ceſſit, & ſi conuerſi in eum omnium animi forent. nec Robertus ipſe aliter ſentijt, qui comitatum Sancti Seuerini vna cum ſapientibus nepoti addixit, patruo ademit. idem legimus de Ferdinando, qui ſponte ſua regno ſe abdicauit, vt Ioanni ex Henrico fratre concederet: habes in præcedenti nota, *ac iterum nota* 55. *&* 57. *ad Martinianas leges*. quibus locis latiſſimè hæc diſcutiuntur.

Hæc cum ita conſtituta ſint, attamen durant vſque adeo, tum inter deſcendentes, cum inter transuerſales ſuper repreſentatione, lineali que ſucceſſione controuerſiæ, quas non legum ambiguitas, vel obſcuritas, ſed interpretum ſententiæ ſuſcitant, ac fouent, ſibi ipſis in hoc plus nimio blandientes, trinis etiam legibus in id *per Carolum, ac Philippum* latis non impedientibus, quorum infra meminimus *Nota* 43. Itaque arguunt. primo legem hãc in pluribus repræſentationi ſe opponere, illis verbis inſpectis, *ille qui tempore mortis ſupererit defuncto proximior in feudo ſuccedat.* nam nulla proximitas attẽdi poteſt eius, qui vti ex linea inuitatur; cuius natura eſt remotiorem quemque cõſanguinitatis gradu ceteris, qui magis attingãt anteferre: repræſentatio enim eius qualitatis tanquam ens reale effingi non poteſt, vereque proximitati repugnat *Auth. de hared. ab inteſtato* §. 1. *verſ. hoc ordine graduum* §. *ſi igitur defunctus verſ. hos proponi volumus* §. *ſi verò neque fratres verſ. viciniores gradu* §. *ſi plures inſtit. de legit. agn. ſucceſſ.* §. *cum filius inſtit. de hared. ab inteſt. Molin. de primog. lib.* 3. *cap.* 8. *ex num.* 11. *Gabr. com. concl. tit. de ſucceſſ. ab inteſt. concl.* 2 *num.* 20. *Menoch. præſum.* 95. *ex num.* 21. *lib.* 4. *Mantic. de coniect. lib.* 8. *tit.* 9. *num.* 10. *Couar. pract. quæſt.* 38. *num.* 4. *verſ.* 3. in feudis idem docent *Iſern. in cap.* 1. §. *his verò verſ. niſi deferatur proximis de grad. ſucceſſ. in feud. Cuiac. lib.* 2. *tit.* 11. *Cann. in hac lege verſ. an filius ex num.* 10. *Cumia in gl. gradu num* 82. *& gl. ordine num.* 7. *Petr. Greg. p.* 8. *quæſt.* 6. *num.* 6. *Bologn. conſ.* 9. *num.* 46. *Milan. deciſ.* 8. *n.* 205. *lib.* 1. *Intrigl. de feud. cent.* 2. *artic.* 42. *num* 6. *Marta* ad terminos huius legis *de ſucceſſ. p.* 1. *quæſt.* 11. *artic.* 3. *ex num.* 20. alijque *ab Amato reſol.* 1. *nu.* 40. *&* 41.

In idem *Milan. d. deciſ.* 8. *n.* 207. *&* 207. argumentis, ſicut, & ſcribendo nimius, vtitur verbo *ſupererit*, quaſi ſuperſtes vocaretur, ac obinde nullus repræſentationi locus pateret, vt

ex pluribus notat *Molin.d.c.8.nu.20.* nouiſſimè *Fuſar.de fideic, quæſt.* 485. *ex num.* 60. *Hieron.Leo deciſ.* 16. *n.* 44. *Rota auen.deciſ.* 37. *ex nu.* 12.

Eandem pariter ipſe *Milan.* facit illationem ex verbo *primogenituræ prærogatiua ſeruetur*, quæ verba ad gradus prærogatiuam inducit *ibid. n.* 299. quaſi gradus, ac primogenituræ vnum idemque ſit, quod nullatenus ſubſiſtit ideoque de argumento non curandum.

Ceterum *Cãnetius* excelſi viri ingenij hãc legem interpretatus *in §. ſed hic tractandum fol.* 306. ait ex illa repræſentationem propter clauſulam iuris francorum negari, cuius illa vis eſt, vt perſonas ad feudum diſtinctè vocet, non vero vnum ſub alterius imagine, ſuique voti adducit *Alua-rot.* ac *Præpoſit. in cap.* 1. §. *his deficientibus de grad. ſucceſſ.* concludens ſubintrationem negari ex ipſa clauſula, per doctrinam *Andreæ ibidem*, quam communi calculo in Regno recipi dicit, ait enim lex noſtra *inter feudatarios, &c. in eodem Regno Francorum iure viuentes, ſexus, & primogenituræ prærogatiua ſeruetur.* per quæ ipſe repræſentationem inter deſcendentes quoque negauit, quem ſecuti videntur *Corſeti pater, ac Filius conſ.* 10. 20. *&* 19. dixerat quoq; *Petr. Greg. p.* 4. *quæſt.* 10. *nu.* 22.

Blaſcus item *Lancea in manuſcripta prelectione ad hãc legem* 3. *quæſt.* quem ſequitur *Milan.deciſ. deciſ.* 9. *nu.* 60. *lib.* 1. repræſentationem, ex maioris natu vocatione, negari docuit, ita enim tenuit *Andr. in cap.* 1. §. *præterea col.* 3. *Dec. conſ.* 1. *num.* 12. *& conſ.* 443. *nu.* 15. *Surd. conſ.* 403. Dom. Præſes *Ioan. Bapt. Valenzuela conſ.* 23. *nu.* 94. & quamplures alij per me *infra ad Martini leges*, qualitatem etenim maioris ætatis patris per filium repræſentari, naturæ ipſe repugnat, *Dec. præmiſſo conſilio.* quo loci inducit *Ioãnem de Anſalone*, ita ad legem hanc arguente *Bero. conſ.* 71. *nu.* 29. *& conſ.* 134. *lib.* 1. *Surdus loco præmiſſo num.* 61. *& conſ.* 455. nonnullique alij per *Amatum* adducti *dicta reſol.* 1. *ex nu.* 42. *ad* 45. quibus, & ipſe feliciter exinde reſpondet.

Nobis autem liceat aduerſus hæc, quæ in repræſentationis, ex lege noſtra, exploſionem conducta ſunt aliquid adducere, quibus verus intellectus patefiat. dum etenim ipſa proximiorem ſuperſtitem tranſuerſalis defuncti inuitat, nulla gradus, vel ſanguinis facta mentione, nulli dubium eſt, quin lineæ proximitatem expreſſe reijcere noluerit. proximus enim dici poteſt, qui ex immediata linea proprius accedit, at quoties ita accipi potuit, apertum eſt, exclúſionem repræſentationis argui nõ poſſe, hæc enim eſt ius æquipollentiũ, vt vtrumque ſenſum nec excludant, nec inſerant per neceſſe. *Ariſt. in topicis cap.* 2. *Soto ad eum in cathegor. Rubr. de ægritudi. fol.* 2. *Abbas in Rubr. de iud. Ripa in rubric. de Vulg. ac pup. & in præfat. tract. de peſte, & in l. edita C. de edendo.* quo fit, vt coniecturis, ac ſignis opus ſit, ad agnoſcendũ æquiuoci verbi proprietatem, vt docet *idem Ariſtoteles Topica c.* 3. At quod proximi nomine, etiam is contineatur qui ex linea magis attingit, docuerunt *Bal. conſ.* 488. *lib.* 3. *Alex. conſ.* 88. *num.* 2. *& conſ.* 137. *lib.* 1. *Dec. in l.* 1. *notab.* 14. *C. de ſecund. nupt. & conſ.* 1. 27. 484. 527. *Iaſ. conſ.* 215. *lib.* 2. *Socc. conſ.* 282. *lib.* 2. *Ruin. conſ.* 171. *num.* 17. *lib.* 2. *Ceph. conſ.* 465. *num.* 13 *conſ.* 489. *num.* 60. *conſ.* 537. *num.* 14. *Grauett. conſ.* 568. *Burſat. conſ.* 1. *Tiraquell. de primog. quæſt.* 40. *nu.* 22. *Turrett. conſ.* 55. *num.* 3. *lib.* 1. *Fuſar. poſt alios quæſt.* 485. *num.* 38. *Surd. conſil.* 325. *Theſaur. deciſ.* 65. *Viu. deciſ.* 502. *num.* 6. *Rota per Farinac. deciſ.* 426. *num.* 5.

Maximum autem huius intelligẽtiæ ſignum, ex linealis vocationis in-

ter deſcendentes relatæ, deſumitur: ibi *per lineam deſcendentem*, quoties enim inter deſcendentes lineam ſpectauit, illam quoque inter tranſuerſales attendiſſe cenſendum eſt, *Io. Aloyſ. de Settimo in reſponſ. cauſæ Catcabi, Alcami, & Calataſimi, Boniorn. in cap. ſi aliquem quæſt. 3. verſ. ex iſta deciſione, & ſeq. verſ. profectò. Muta ibid. nu. 55. Cumia in verb. proximior ex num. 203. Intrigl. de feud. centur. 3. artic. 3. ex num. 52. Amat. reſol. 1. num. 50.* principalis enim conſtitutio ſemper ad Romanum ius coanguſtare ſe voluiſſe concludimus, quo repræſentatio, tam in vno, quam in alio caſu, vel admittitur, vel negatur.

Eadem quoq; ratione ceſſat illud quod de ſuperſtitibus vocatis ex Milan. oppoſitum eſt. nam ſatis plures ſunt, qui ſuperſtites eos nūcupār, qui iure admittendi ſuperſunt, per quod filius repræſentando patrem admittitur *Cuman. conſ. 13. Fulgoſ. cōſ. 15. Dec. conſ. 369. Rub. conſ. 61. lib. 1. Grauett. conſ. 306. Odd. conſ. 54. nu. 2. Molin. lib. 3. de primog. cap. 8. nu. 29. Sotomaior contr. 19. nu. 341. lib. 3. Molin. Theol. diſp. 629. num. 5. tom. 3. Gutierez. pract. lib. 3. quæſt. 67. ex num. 75. Mattienſ. ad lege 5. gloſſ. 6. num. 2. tit. 7. lib. 5.*

At, quod attinet ad tertium de primogenituræ prærogatiua ſeruanda, tantum abeſt, quod per hanc rationem repræſentatio excludatur, quantum adeſt, quod per illam propriè inducatur *Caſtr. conſil. 164. num. 5 lib. 2. Mantic. de Tacit. lib. 23. titul. 27. num. 28. Ponte de poteſt. Proreg. titul. 9. de ſucceſſ. mul. numer. 42. Menoch. conſil. 1082. ex numer. 13. Cancer. variar. lib. 3. capit. 21. Amat. precitato loco*, ac plerique per me *deciſ. 29. nu. 25.* primogenij enim virtus cum perpetua ſit, vtique non duraret, ſi repræſentatio non admitteretur *Bald. in cap. 1. an agna, vel fil. Curt. Iun. conſil. 111. num. 10. Tiraqu. dicta quæſt. 40. Molin. de primog. lib. 1. cap. 3. num. 14. Mattiens. ad l. 5. gloſ. 3. num. 5. titul. 7. Roxas de ſucceſſ. ab inteſt. cap. 32. num. 17. Pontoles de conſor. cap. 1. num. 47.*

Argumento tertio ex Cannetio deſumpto ita reſponderi placet, primo iuris Francorum prærogatiuam inter exiſtentes in eodem gradu reſpectu indiuiduitatis feudi conſiderari poſſe, vt nempe inter duos fratres ex linea eadem prior natus præferatur, nec ad diuerſas perſonas in diuerſis lineis contentas conduci poſſe, clauſula enim hæc primogenituram importat *Vernia in capit. Imperialem §. præterea ducatus in principio de prohib. feud. alienat. per Fider. Dec. conſil. 445. Camerar. in cap. 1. num. 104. de ſucceſſ. feud. Camia in verſ. francorum iure*, ac alij *ab Amat. d. reſol. 1. nu. 31.*

Secundo non eſſe neceſſariam conſecutionem illam, quod ex vocatione diſtincta perſonarum repræſentatio negetur, quoniam linealis vocatio, quando res eſt indiuidua diſtinctam quoque admiſſionem requirit, vt per ſe patet.

Ad vltimam per Blaſchum, vtere eiſdem reſponſionibus, nam virtualiter clauſula hæc iuris Francorum maioris natu vocationem continet, ac per hoc expreſſum fuit id quod inerat.

Secundo dic quod aduerſus Lanceæ doctrinam multos ex noſtris inducit *Amat. ibidem ex num. 56. præcipuè Cumiam in verbo gradus ex nu. 382. & Mutam num. 145.* eius etenim argumenta, quæ forſan in fideicommiſſis, ac maioratibus vim aliquam obtinerent, vt latè ſcripſimus ad *Cap. 53. Martini Nota 57.* in feudis, perquam facillime decidunt. cum in eis maiornatu, (iure vni ſucceſſionem deferente,) vocetur, per hoc repræſentationem non impedit, ſicut homo in ſua diſpoſitione, cuius

dif-

differentiæ ratio probatur *ex l.fin.C. de his qui ven.ætat. impetr.* & *ex l.Statius.48.§.Cornelio ff. de iure fiſci.* quibus iuribus fictio iuris tantum probatur, non hominis: cum tamen repræſentatio iure peruenit, quæ facit primogenitum eum, qui ex primogenito originem ſortitus eſt *Couarr. pract. quæſt.38.num.6. Molin. de primog.lib.1.cap.5.nu.18. Bardellon.conſ.105.num. 66. Coſta de ſucceſſ.regni p.2.nu.20. Valaſq. deciſ.171.nu.9. Seſſ. deciſ.310.* & *362.nu.63.* facitq; proximiorem eum, qui gradu conſanguinitatis quam longiſſimè diſtat *Bal. in l.cum ita §. in fideic. ad fin. D.de leg.2. Gabr.de fideic.concluſ.3. Menoch.præſ. 46.nu.45.lib.1. Rota Bononiæ deciſ.88.*

Rectè ergo, & melius ſenſere, qui citra *Caroli, ac Philippi leges* repræſentationem ex hac noſtra non ſublatam fuiſſe; ſed potius conſtabilitam dixerunt, vt videtur ſenſiſſe *Blaſch. Lacea dicta quæſt. 3.* nec *Camia* negare auſus *in gloſ.gradus numer.9. Rouit. ad pragm.11.de feud.nu.66. Muta præmiſſo loco*, *Amatusque latè dicta reſol.1.* optimè *Giurba ad Cap. 118. Caroli §.2.gloſ.10.num. 46. ad medium verſ.legè vero eius ſemper fol. 432.*

At ſi quis obijciat de legibus præmiſſis, quæ apud *Carolum* ſunt 118. & 204. apudque *Philippum* 18. quaſi illis ad hanc ambiguitatem tollendã opus fuerit, reſpondebis, nõ tantum Principes noſtros, verũ quoq; Regnũ ipſum, cuius ſunt preces, aperte in eis innuere clariſſimam legis illius diſpoſitionẽ eſſe; partium tamen aduocatorumq; cautelis obumbrari, quibus non adhuc finis; nam leges ipſas poſtea latas, ad caſus tantum in eis expreſſos perſtringere conantur, vt egit *Bologn.conſ.9.ex num. 76. ad 93. Benedictus* etiam *Porcarius*, ac *Fidericus Campixanus* alijue ab *Amato* relati *ex num. 68. ad 78.* quibus, & relatæ auctoritates, ac legiſlatorum ſententia reſiſtit, ipſe enim in omni ſucceſſionis caſu, ſiue deſcendentum, ſiue tranſuerſalium linealem ſucceſſionem præferri voluerũt, quoquo modo caſus eueniret, reiectis omnibus, quæ de proximitate ſanguinis, ac ætate, ſcrupuloſa antiquitas ſuſtinuit, vt rectè ſenſit *Cannet. in cap.volentes fol.283.ex nu.56.* ſummauitque prædoctus *Regens Ramondetta* conciuis noſter *ad Cap. Philippi 18.* cui ſe ſubſcripſere *Maſtrill. ad Greg. de conceſſ. feudi p.4. quæſt.10.lit. A, Muta ad cap. ſi aliquem num. 145. Marta de ſucceſſ. p.1.quæſt.11.art.3. nu. 6.* pro quibus ſemper deciſum vidimus, præcipuè in cauſa Baroniæ Cannicatti: refert *Amat.dicta reſolut.1. nu. 87. ad finem* qui pro ſe allegat *Gregor.Lopez in l.2. gloſ.18.verſ.ſed pone iuxta iſtam legem tit.15.part.2. Lanar. conſ.1. ex nu.47. ad 62.* omnium latiſſime *Giurba* contrarios repellens *dicta gloſ. 10. §. 2. fol. 437.* qui addit *Afuet. in l. fæmina p.1. num.29. C.de reg. iur. Apont. de feud.lect.12.numer.54. Rouit. pragm. 11. de feudis ex num. 44.* ac rem omni ex dubietate eximit: ne amplius de lineali ſucceſſione, ſi veritati, ac legibus inniti volumus, dubitandum ſit: frigeſcentibus omnibus, quæ aduerſus afferebantur.

NOTA XXXXII.

6 ID *frater aut ex liberis ſuis*, rectè, nã frater loco filij eſt, quando deſunt filij, deſcendentes verò ad 3. gradum vſq; ſine vlla affectatione nepotum partes ſibi vindicant, per iura, auctoritateſq; à me adductas *deciſ.6.nu. 30. ad medium. Quintilianus* quoq; *declamat.331. de vnanimi fratrum amore*, ita fatur: membra hercle inter ſe citius pugnauerint, & ſi quã natura in nobis geminauit, diuerſos cœperint effectus: nam quid aliud eſt fraternitas, quàm diuiſus ſpiritus? & quæ ad tuendos nos conceſſa ſunt, multiplicata, eo quidem feli-

ſelicius, quod diuerſis etiam conſiſtentibus locis idem, ac plura obire poſſimus, Alludente *Horat. lib. 1. Epiſtol.*

noti teneriq; columbi
Fraternis animis quidquid negat alter, & alter.

Idem eodem *libro ad Iulium Florum.*

vbicumq; locorum
Viuitis indigna fraternum rumpere fœdus.

7 frater ergo, ac ex ijs deſcendentes in gradu præſtituto quoad omnia per hanc legem compræhenſi in inueſtitura dicuntur, ſi feudum paternum ſit, per quam illud a patre habere dicuntur, a quo deriuatur: illiq; non fratri ſuccedunt. quod in præmatura ſucceſſione, quæ per refutationem fit, locum quoq; habere, quando filijs beneficiarius caret, exiſtimo, licet creditoribus teneri, dum refutans vitam ducit, pro modo fructuum putarē, etiā ſi legalis eſſet ex clericatu, ſi fraudē redoleret, niſi incapaci religioni ſe addixiſſet, per hoc omni aduerſa coniectura ſublata. latè ad primū *Giurb. ad c.* 118. *Caroli ſ.* 148

NOTA XXXXIII.

8 D*Efuncto proximior*, inteſtati nāq; ſucceſſio, & ſi præter defuncti voluntatem ad ſucceſſores deferatur, attamen ſecundum tacitam affectuiq; ipſius congruam a lege defertur, vt in *l. conficiuntur D. de iure Codicill.* quo fit, vt in feudalibus, in quibus apud nos linea, ac deceſſorum repræſentatio attenditur, ille iuxta decedentis votum proximior habendus erit, qui ex proximiori linea poſt illam ex vltimo defuncto vacuatam exiſtet, & non qui ex alijs
9 remotis lineis, gradu conſanguinitatis magis attingat. vt poſt hęc prudentiſſimus ille Rex Philippus Secundus declarauit *Cap.* 18. non nouo conſtituto iure, ſed dubio, quod erat declarato *Intrigl. cent. 2. artic. 43. nu. 5. & art. 36. num. 192. Amat. dicta reſol. 1. num. 61.* nam ſicut inter deſcēdentes nepos ex primogenito remotior gradu filio (ſi de patris ſucceſſione controuerſia ſit) antefertur; ex *Caroli ſup.* 204. & 218. ita, & inter tranſuerſales proximior ille erit, qui immediatę lineę alumnus proximiorem, illumq; primum fratrem repręſentat. hæc eſt enim lex regnorum, beneficiorumq; per quam recipientes reguli quodammodo in feudo conſtituuntur, quaſi in paruo regno; ætate non impediente, vel ſexu, quoniam in regno ſeruitium non recipitur idētificè, ſed admittitur ęquipollēs, variatioq; perſonæ nullatenus
10 reijcitur, vt comprobauimus in *Amat. tract. 2. part. 4. nu. 36. fol.* 154.

NOTA XXXXIV.

F*Rançorum iure*, quod iuſtitiam, ac æquitatem dum præſeferebat,
11 etiam a ſucceſſore inimico reijci non debuit, nam prædeceſſorum quantumuis tyrannorum ſtatuta non ſunt temere (niſi quatenus rei-
12 publicæ officiant) obliteranda. Cum id, quod Theologi de legibus a tyrannis latis, (quod minimè obligent ſubditos,) diſputant, vt per *Dom. Sot. lib. 3. quæſt. 4. artic. 6.* cui contradicit *Frāc. Victoria in relect. de poteſt. ciuili, num.* 33. non ad id tendit, vt etiam iuſtas leges ad rempublicam continendam neceſſarias irritas exiſtimemus: illæ enim ex tacita ſucceſſoris ipſius approbatione ſuſtinētur, cum minus ſit malum ferri iuſtas, ac optatas leges a tyranno, quam eius ita violentia ſupprimi, vt tempore iniuſtæ vſurpationis ſubditi nullo recto iudicio leuentur. optimè ergo Francorum mos in beneficiorum ſucceſſione non improbatur: quamuis in ceteris ſummo odio haberetur, quidquid in illa tempeſtate Francicum

redo-

redoleret, ita vt quiſquis Francos in precio habuiſſet, vitæ iacturam ſubeſſet.

13 Eſt ergo Francorum mos maſculi ad fœminam eiuſdem gradus, ac primogeniti ad ſecundum remoto parentis alteriuſq; deceſſoris iudicio prælatio, *Corſet. conſ. 11. nu. 23. Ponte lect. 12. n. 34.* qui (cum liberam inter comprehenſos in beneficij tabulis diſpoſitionem auferat) non erit facile in conceſſionibus quibuſcumq; etiam forma carentibus, quę Alfonſi legem præcedunt [pro quæſtionibus antea motis] ſupplendus. nam quod ſpectat ad vocationem deſcendentium ex corpore, longe diſtat à iure primogenituræ, atq; ad repellendos illegitimos tendit, vt latius alibi cõprobauimus. Libertas hæc eo maximè ferenda inter Barones ſubditos, qui imperij ſupremo iure minime fruuntur. quorum nulla poſſunt bella, vel ciuiles diſſentiones, prout in regnorum ſucceſſione, timeri: in qua deferri ordini naturæ, vt omnia diſcordiarum incitamenta vitentur, ſatius eſt: quaſi paterni affectus quid quærantur, quod impar ſit, non habeant, ſi ſors fatum alterum prius loci commendauit, ipſoq; puncto regni dominio inueſtiuit. ſtultum namque eſſet dolere eorum, quæ vitari non

15 poſſunt. ferendum quod caſus effecit, nec iniquum reputandum, negari id quod nullo iure nobis debetur *Terentius.*

Feras nõ culpes, quod mutari nõ poteſt

& Virgilius.

Optima ſpernentur, metuantur peſſima; ſed quæ

Sors tulerit forti pectore quiſq; ferat.

16 primogenituræ in regnis non variandæ Caroli magni exemplum ſatis ſit, qui dum regnum Ludouico Pio natu maiori debitum in Carolum natu

17 minorem Iuditæ Vxoris iuſſu transferre, maxima melioriq; ex parte conatur: adeo ceterorum odium ad ſe conuertit, vt arma communi animo, ac conatu per omnes fratres in patrem iniuriæ vlciſcendæ gratia ſumpta fuerint; patris enim iudicium, qui ſortis euentum non curauerat, moleſtiſſime tulerant. poſtremo ex lege hac deducitur, hunc eſſe in regni ſucceſſione morem, quem Franci recentiores in Gallia populi, exactis ſalijs induxere. quod, & alibi notatum eſt: nam quod ſummi ordines, ac tres regni ſtatus in Eduardi Angliæ proximiorem cognatum fauore Philippi Valoenſis ſtatuerunt, qui remotior agnatus erat, id ſucceſſioni regiæ, quę iuris naturæ æquitati innititur, non officit, nec enim aliter ſententia per Francos ferenda erat, quàm vt Anglus Rex excluderetur. inde Arreſtum illud, cum iuſtitia, cum iuris dicundi auctoritate vacillat, ac niſi ſtatus ratione ſuſtineretur, decideret nam iuri tertij non potuit officere, cuius meminere *Bald. in l. 1. de Senator. Caſſan. id conſuet. Burg. rubr. 3. S. 5. gloſſ. 3. num. 34. Papon. Arreſt. 21 titul. 1. lib. 4. Graſſal. regal. lib. 1. cap. 17. Gaguin. libr. 8. hiſtoriæ Franciæ* neq; ius ſuum perſequi hodie prohiberetur. cetera ad hanc legem. (quo ad formas feudorum ſpectat,) habes *ad cap. 43. Martini Regis.*

NOTA XXXXV.

SExus, & primogenituræ prærogatiua, qua feminæ non in vniuerſum propter maſculos excluduntur: ſed ita demum ſi inter feudatarij natos virilis proles exiſtat. poſtponitur ergo maſculo eiuſdem gradus, & lineæ: nec aliud ponderis hæc prærogatiua fauore agnationis habet, cui potius contradicit, dum concurſum, non prçlationem vniuerſalem, ac abſolutam, ſignificat *Bald. conſil. 275.*

18 *num. 6. verſ. eſt aduertendum lib. 2. Corn. conſ. 198. num. 38. vol. 2. Oſaſch. deciſ. 25. num. 35. verſ. octauo pro ipſa Ioanna Guttierrez conſ. 13. n. 9. & 10. Petr.*

Petr. Greg. de conceſſ. feud. part. 4. qu. 4. num. 24. verſ. poteſt, & alio, Cumia in hanc legem num. 5. & 7. fol. 188. argumentum in maioratibus, ceteriſuè fideicõmiſſis, ne familiares vel agnationis cenſeantur, ſi videas tantum ſcriptam prælationem maſculorum in concurſu, nam per hoc admiſſæ fœminæ videntur, & ſi vbi in pari ſint cum maribus illis cedãt: adeoq; niſi maſculos abſolutè inuitet, fœminaſq; fauore maſculorum, ac donec extant, ex omni linea repellat: ſaltem tacitè vocatis ſæpiſſimè maſculis, potiora iura, ſi cum remotioribus pugnent, ſemper habebunt, ſunt enim, & ipſæ indiuidua vocatione allectæ, dum comparatiue ad ma-
19 ſculos poſtponuntur *l. cum filius 76. §. pater cum filia D. de legat. 2. Auth. ceſſante C. de legit. hæred. l. idem erit §. 1. D. de aſſign. liber. Colleg. Ticinenſe pro Triuultiis nu. 63. fol. 114. Theſaur. deciſ. 96. num. 5. verſ. cum videtur Soccin. Sen. conſ. 19. n. 20. verſ. ex eo vol. 1.*
20 *Mslan. deciſ. 8. num. 229. p. p. Corſet. conſ. 24.* tam ſi fœmineum quam ſi maſculeum ſit feudum *Pacian. conſ. 49. nu. 8.* nam in hoc francorum ius iuri communi obſiſtit, dum fœminã ad feudum conuocat; *Petr. Gregor. de conceſſ. feud. p. 4. q. 3. n. 8. & p. 6. quæſt. 34. num. 11. & quæſt. 16. Maſtrill. deciſ. 56. D. Valenzuel. Velaſq; conſ. 97. nu. 114.* nam per illud excludebatur *cap. 1. §. filia verb. de ſucceſſ. feud. Intrigl. de feud. cent. 1. quæſt. 6. num. 15. Cumia ad hanc legem in prælud. nu. 73.* nos *deciſ. 25. num* 18. inde cum hæc quoq; in ſucceſſione inteſtati pro feudo hæreditario procedant, quod per illam clauſulam natura huiuſmodi non varietur firmandum eſſet, vt tenuit *Pern. conſ. 22.* qui mixtũ reddi affirmat *Petr. Gregor. p. 2. quæſt. 8. p. 4. quæſt. 3.* ac pleriq; *per Cann. in cap. volentes § ſed magna fol.* 55. ſed contra communiter teneri idem affirmat *ex num* 40. *ad finem*, cũ quo fuit ſemper deciſum *Intrigl. cent. 2. quæſt. 49. & deciſ. 43. num. 43. Caſtill. deciſ. 106. numer. 49. Tappia deciſion. 2.* latè.

Ab hac regula fideicommiſſa agnationis ſemper excipio, quæ vel apertis verbis fauore maſculorum etiam remotiorum inſtituuntur, vel vbi certiſſimis argumentis inuitati appareant: prout ſi in Italia onus cognominis, & armorum iniungeretur; vel ſi proles maſculea etiam illegitima filiabus legitimis præferretur: aut ſi fœminas dotari, maſculis nõ exiſtentibus præciperet, vel ſi remotiores maſculi, qui tempore diſpoſitionis viuunt, proprijs filiabus præpoſiti fuiſſent: ad omnia *Molin. de primogen. lib. 3. cap. 5. n. 37. Aluarad. de coniect. mente defu. lib. 2. cap. 384. num. 86. Fuſar. de fideicom. quæſt. 499. & conſil. 10. 13. 14. & 191.* latè *Marta de ſucceſſ. p. p. quæſt. 1. artic. 1. & 2.* Nunquã enim opinionem eorum (quirequirũt fœminarum omnimodam excluſionem pro fideicommiſſo agnationis) admiſi: quid enim ſi nulli ex omnibus lineis maſculi ſupereſſent? debe rent ne in extraneos bona deferri, filiabus, vel nepotibus morientium excluſis? nequaquam plane. ſed hoc ita accipiendum eſt, vt poſt omnes maſculos veniant, quæ per eorum exiſtentiam ſunt repulſæ: ita *Bald. Comenſ. Anch.* vterq; *Soccin. Gratus Ruin. Gabr. Greg. Lopez*, quos citat Molina *dicto cap. 5. n. 50.* ego *deciſ. 28. & 29.* dubium fideicommiſſum in noſtro regno ſemper fauore maſculorum in magnis ſtatibus interpretarer, ne ad externos, vt in dies videmus, trãſijſſet, magna cum Reipublicæ iactura depauperari nempe regnum: indeque omne optimum, ac opimum extrahi: magnates, qui illud tueri ſolebant, expungi; onera deniq; in dies augeri: leuamen vllum ſperari: addenda ſunt quæ in *Notis 53. & 57. ad Martini leges* cumulata ſunt.

NOTA XXXXVI.

21 M*Aritata.* innupta namq; dum
celebs manet ex agnatione:
viro data iam in alterius familiam
conuerſa, iure optimo alteri poſtpo-
nenda venit *l. pronuntiatio* 195. §. *fa-
milia D. de verb. ſignif. Grattan. diſcep.*
902. inde Antiſtius Labeo *lib.* 4. *ad
edictum Prætoris* ait: ſoror appellata
eſt, quod quaſi ſeorſum naſcitur, ſe-
paraturq; ab ea domo, in qua nata
eſt, atque in aliam familiam trãſgre-
ditur; hæc ſi formalis ratio huius
conſtitutionis eſſet, incaſſum jus ſuc-
cedendi per priorem natam in dotali
inſtrumento reſeruaretur, vt expe-
rientia docet, ac tractant *Aponte cõſ.*
10. *Anna conſ.* 61. *Theodor. Alleg.* 80.
ex nu. 3. *ad finem, Cumia in hoc verba
num.* 222. *fol.* 277. quoniam nullo pa-
cto fieri poſſet, vt quæ noua indu-
ctione mariti aliã agnationem adep-
ta eſt, ex reſeruatione affectum non
mutet. quamobrem alij putãt legem
ideo hanc formam præſcripſiſſe, quia
innuptis, vt facilius virum adinueni-
rent, ſubueniendum eſſet. illę enim
patre orbatæ nõ ſine labore coęquã-
li copulari poſſent, niſi pinguis pa-
trimonij adeptione fouerẽtur. quod
pariter in iam nupta non ceſſaret, ſi
parente adhuc viuo [ipſa iam ætate
ad nubendum prouecta] neminem
in virum inueniret; qui eam ſine
ſucceſſionis iure aſſumere vellet. tũc
enim ne cogatur domi ſeneſcere, pa-
tre aſſentiente, iura capilli, vt vocãt,
reſeruare ſibi poterit, quod ſecus
puto ſi clandeſtinè virum iam adep-
ta, vel ſi qua dote ornata ius illud
quoq; illæſum ſibi habere tentaret.
nec diuerſum ſtatuo, ſi tantum viro
deſponſata fuerit; quando pater, vel
frater fato conceſſiſſent, nam dum
curis viri exquirẽdi expedita dimit-
23 titur. non tantum nupta, ſed mater
iam familię habetur, *l. non ſine.* 5. *C.
de bon. quæ liber. bene Cann. in hac lege
fol.* 310. *verſ. at non eſt.* Sponſalia
planè arrarum ſiue annuli datione
puto perfecta ex *l. ſi quis officium* 38.
de ritu nupt. & l. 3. *C. de ſponſal.* quem
Tertullianus pronubum vocat *lib. de
cultu fœminarum.* aurum, inquit, nul-
la portat, præter vno digito, quem
ſponſus oppignoraſſet pronubo an-
nulo. Viduam a virgine ex propo-
ſito diſtinguo, illam, quam pater vi-
uens dotauit, nam ſi ipſa ſe viro ob
patris ſegnitiem, ac in quærendo ge-
nero prolixitatem, (egreſſa iam æta-
te, quam nubilem vocant,) ad-
junxiſſet: ad ſucceſſionem beneficij
eam admittendam eſſe, quando, &
ipſa tempore ſucceſſionis viro care-
ret, non ambigerem. Enimverò ſi 2
nupta hoc ius retinet, quando pater
viuens eam viro dare, vltra a iure
præſtitutum ſpacium diſtuliſſet: quo
temporis licentia eſt filiæ virum ſibi
ſeligere, ne parenti inhumano nup-
tias [metu iniecto amittendæ ſucceſ-
ſionis; aut cedendi alteri innuptæ]
differre integrum ſit; quanto magis
vidua, quæ, & eandem paſſa eſt vim,
& effectu quoq; viro non potitur, re-
tinebit, cui licet ſatius ſit [ſuaſa
Apoſtoli traditione] continere; at-
tamen, ſi vires ad id impares ſe ha-
bere ſentiat, iam poterit pie iterum
nuptias iterare; præcipuè ſi ætate
non ſupprimatur, vt *Soror Didonem* 3.
lib. 4. *Æneid.* his omninò verbis mo-
nebat.

*Sola nè perpetua mærens carpere
iuuenta?
Nec dulces natos Veneris, nec prœmia
noris.*

cetera ad hanc legem habes in Nota
53. & 52. *ad leges Martini Regis.* inte-
rea conſulas præter *Cumiã, ac Canne-
tium* hic, *Ponte d. conſ.* 10. & *conſ.* 21. *n.*
33. *Georg. allegat.* 9. *Muta clauſ.* 34. *p.*
2. *Maſtrill. ad Greg. p.* 4. *quæſt.* 5. *Bolo-
gn. conſ.* 8. *nu.* 22. *D. Regentem ad conſ.
parentis* 26.

QVOD

QVOD NVLLVS FEVDATARIVS COMPELLATVR DE FEVDO QVOD ab aliquo feudatario tenet ſeruire curiæ.

C A P. XXXIV.

NVllus feudatarius de feudo *quòd ab aliquo feudatario noſtro teneat*, compellatur iure curiæ noſtræ ſeruire. ſed ſi aliquod aliud feudum à nobis tenet in capite: ex eo curiæ noſtræ ſeruiat, vt tenetur.

SVMMARIVM.

1 *SVbalternus cui iurare debeat.*
2 *Nobilitas ex ſubſcudo nõ quæritur.*
3 *De Catanienſis Vrbis nobilibus.*

NOTA XXXXVII.

1 Q*Vod ab aliquo feudatario noſtro teneat.* ei namq; debet ſeruitium, a quo beneficium obtinetur, præſtari, quod tamen dubiũ in homagio videtur. vt habes in
2 mea *deciſ. 1. ex num.* 82. Argue tamẽ ex hoc ſubfeudum nullam nobilitatem, nullamue prærogatiuam, quæ regij beneficiarijs competit, poſſeſſori communicare, quoniam hoc ipſo, quo alteri quam Regi ſeruitur, ignobile exiſtimatur. inde ad comitia non vocatur *Frecc. de ſubſeud. lib. 1. fol. 13.* cui aſſentitur *Maſtrill. deciſ. 18. ad fin.* argumento tamen legis huius omiſſo. facit *Franc. de Amic. in tit. qui feud. dare poſſunt fol. 220.* quid autem de feudo emptitio an nobilitatem conferat, ei, qui vulgaris conditionis eſt, negat, & rectè *Lucas Pennenſis in l. cum neque ad finem. C. de incol. lib. 10. Dec. conſ. 531. Natta conſ. 576. Tiraqu. de nob. quæſt. 7. num. 7. Caput. de regim. reipub. cap. 1. num. 53.* qui id limitant quando Rex confirmaſſet, aut ſciens prudenſue in feudum nobile conceſſiſſet *Marta deciſ. 30. num. 3.* quod ita accipiendum eſt, vt appareat Regem precise nobilitare voluiſſe, nam ſi ſimpliciter, confirmet, vel, vt plurimum euenit, ſuper inæqualitate diſpenſet ad formam *cap. volentes* apertum eſt, nolle nobilitatem emptori, addere. cum enim poſſit præmittendo illi nobilitatem conferre, vt nulla adſit diſparitas, & non faciat, cenſetur innuere, ſe nil de ſuo addere velle, tantumque ſuſpendere, non remouere impedimẽtum. ne fortè nobilitas, quæ meritis acquiri debet precio redimatur *Tiraquell. ibid. num. 14. Decian. conſ. 19. ex num. 10. lib. 3.* inde ſcio quendam nobilis feudi emptorẽ, a nobilitate Vrbis meæ repulſum, imò cum ad Prouinciæ Præſidẽ reclamaſſet, ſententię iudicato excluſũ refert *Giurba de feud. prał. 3. n. 17. & 18.* nec minus id ſub ſpecie reſeruati in anno 1594. Præſidi arbitrij potuit obtinere. nam cognitum fuit illud ſolum ad nominationem 20. nobilium extendi, quibus admiſſio ad nobilitatem cõmiſſa eſt, nam ſi ab hoc cœtu aliqui, nullo tamen ſuo merito, ſed per iniuriam repellerentur, poſſet vtiq; Præſes illos ſi ex albo ſeu maſtra nobilium eſſent, admittere in numero *viginti electorũ*, quos inbuſſulatores nuncupãt, admittere. nõ eſt .n. Vrbi permittendum, vt perſonas meritas ab eo munere excludant, ex quo ad cætera officia facilis aditus patet, notum eſt enim, eos qui ab hoc munere repelluntur, difficile ad alia admitti, nec tantum ipſos, ſed eorum conſanguineos excluſos cenſeri, nemine inter eligentes, vt ſuas partes faciat, exiſtente, vel vt ſuffragia poſtulet, vel exquirat.

Petitio autem, Regiſue Catholici decretum anni 1494. ita ſe habent.

Item ipſa Vniuerſitas, ſuo in robbore, ac firmitate permanentibus, ceteris omnibus Buſſuli priuilegijs, capitulis, ac ornatibus circa officialium creationem, ad eorum maiorem firmitatem, ſupplicat, vt de cetero in creatione viginti per generale conſilium eligendorum ad normam capituli priuilegij populo conceſſi, in maſtra electionis eorumdem alij (præter vaſſallorum, ac feudorum barones, milites, gētileſque homines, qui ſunt fuerunt ipſi, vel eorum parentes, ac aui in iuratorum officio, vel legum doctores qui iudices M. R. C. vel ſint, vel fuerint, vel ab eis originem trahant qui iurati, vel patritij quandoque officium geſſerint.) diſcurri ſcribi; vel annotari non debeant. qui teneantur ad ſonum cāpanę perſonaliter iuxta morem adeſſe, ſi legitimo impedimento egritudinis de qua per medici iureiurandū conſtet, carcerationis, abſentiæ vrbis euſdē aut teritorij detēti non fuerint. contra quos proteſtatio nulla in officialium creatione cum pęna, vel ſine admittatur. factaque nullius roboris ſit. qui tamen ante electionem ſolemni iureiurando ſua vota ſecundū Deum, & iuſtitiam libere, ac ſine aliquo metu proferent. contrauenientes eorum officijs priuentur, cum perpetua infamia a ciuilitate decidant, ac ad pœnam florenorum mille fiſco applicandorum irremiſſibiliter incurrant.

Placet Ill. Domino Proregi, *ac partes ſuas cum ſua Catholica Maieſtate, vt dictum capitulum confirmatur, interponebit. Ioannes Protbonotarius* Rex autem ita conſultus decreuit.

Placet Regiæ Maieſtati, *cum hoc, quod ſi ſuo Viceregi videbitur expedire poſſint, & debeant deſcribi, & annotari in prædicta viginti electione, quos idem Vicerex ad huiuſmodi Officia habiles eſſe nouerit, atque dignos*, ex quibus apertiſſimè patet reſeruatum arbitriū circa viginti electionem vertere, non autem, vt nobilitatem in Vrbis præiudicium conferre potuiſſet ei qui ipſa non frueretur: id enim decretum expreſſum non continet, nec ſubintelligendum eſt, ne Vrbi nobilitate inter omnes præſtanti dedecus hoc oriatur, vt in ipſius nobilitatis cœtum ad Præſidis nutum infimæ fortunæ homines, ac ſępius qui nobilibus ipſis ſeruierint, obſequiūq; præſtiterint, alliciātur, dū capitulum non tantum commode, verum neceſſarie ad ſufficiendos in numero viginti, eos, qui per iniuriam excluſi ex nobilibus ſunt, intelligi poſſit, ac debeat, facit *Giurba citato loco nu.* 20. *fol.* 27. qui dicit Regem nolle in hoc vrbi noſtræ præiudicare.

QVOD FEVDATARIVS SINE LICENTIA CVRIAE POSSIT CONCEDERE bona ſubfeudataria publicata per noſtram curiam cum onere ſeruitij conſueti.

CAP. XXXV.

SI contingat ſubfeudatarium crimen committere, propter quod publicanda fuerint bona eius, aut ipſum ſine filijs legitimis hæredibus fati munus implere, ſi feudum eius fuerit quaternatum, vel non quaternatū. nihilominus immediate dominus illud cum onere ſeruitij conſueti perſonæ concedat idoneæ; nullo ſuper hoc à nobis, vel noſtris hæredibus aſſenſu, vel licentia requirenda, & ſi dominus ipſe prædictum feudum *infra annum vnum, donare neglexerit*, volumus quod ipſum feudum benemerito per noſtram excellentiam concedatur. ita tamen quod ille cui feudum ipſum prædicto modo per noſtram celſitudinem concedetur, prædicto domino ſuo pro ipſo feudo ſeruire debeat; vt tenetur huiuſmodi dominis occaſione prædictæ conceſſionis noſtræ in concedendis

feudis ipſis poſt mortem ſub feudatariorum ſuorum: dummodo infra annum vnum concedant eadem, nullum præiudicium generetur: conſtitutione, vel conſuetudine aliqua huic forte contraria aliquatenus non obſtante.

SVMMARIVM.

1 *Patronus, ac vaſſallus beneficium breui conferant.*
2 *Princeps in meritis rependendis moram non adhibeat.*
3 *Cunctationem non ſemper amplectito.*
4 *Occaſio in bello plurimum valet.*
5 *Mora an in contractibus, vel vltimis voluntatibus purgetur.*

NOTA XXXXVIII.

INfra annum vnum donare neglexerit, longioris namque temporis dilatio iam non ignorantiæ, ſed culpæ adſcribitur. quamobrem Rex noſter ſatis benignum ſe præbuit, cum
1 in iure patronatu exercendo quatrimeſtris, aut ad altius ſemeſtris tempus a die, quo vacet, fuerit præſtitutus *c. ſuper 3. cap. eam 23. cap. cũ propter 37. de iure patron.* nec enim ſpeciè melioris eligendi, ac quærendi in longum collatio differenda eſt: licet præcipitem non deceat eſſe: nam ſicuti longa mora remedij omnem fructum tollit, ac ruinam, vt plurimum irreparabilem inducit: ita modica nocere non ſolet *l. ſi debitum 21. de iud. & Ouid.*

Differ, habent paruæ commoda magna moræ.

ſatis ſuperq; erit ſi præſenti rerum ſtatu conſiderato, qui aptior appareat, noſtrum iudicium conſequatur, nam, vt idem *L. de remed.* affirmat:

Sed properanes te venturas differ in horas.
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

2 in vniuerſum hoc capiendum eſt cõſilium, vt quàm citius fieri poteſt beneficia conferantur, quæ eius generis ſunt, vt quamquam ex ſe vtilitatem, ac honorem afferant, niſi tempeſtiue conferantur vileſcunt: inde Antonius monet ex Luciano.

Si benè quid facias, facias cito, nam cito factum
Gratum erit: ingratum gratia tarda facit.

3 inde obijcitur Tiberio, quod etiam in his quæ rite faceret acerbus, & moroſus videbatur. quod multos, ne cum præcarentur, auerteret. damnandus omnino noſtrorum temporum abuſus, quo celeritate exploſa ſola cunctatione in omnibus vruntur: cuius nequidem in bello fructus aliquis, niſi vbi vires aperte impares, locus omninò ineptus, exercitus oppoſitus tumultuarius ſit, careſque alimonijs: quibus caſibus nolle incerta euentuum experiri: nec præliandi copiam ſuis facere ſapientia eſt, vt Fabius Maximus in bello contra Annibalem ſeruauit. Cuius diſciplinæ præcepta ex commilitonum pertinaci impulſu Pompeius ille magnus inuitus pugnam agreſſus, & ſimul fato, contemnens; orbis totius imperium certo obtinẽdum; e manibus infeliciter profligauit. ceterum cum hæc ceſſauerint, dies intermiſſus, nox interpoſita ſæpe turbat omnia; & parua nonnunquam commutat aura rumoris, vt *Cicero pro Murena* ſcribit, ac *in 5. Philipp.* minimis momentis maximas inclinationes temporum fieri, cum in omni caſu Reipublicæ, tum in bello. Nõnæ Belgici, Germaniciq; tumultus ſedati eſſent, ac victi cæſiq; hoſtes, ſi celeritas in expeditionibus, ſi hæreticorum declinantes vires nulla interiecta mora ſemel agnitæ, interemptæ fuiſſent? quid niſi inanes dilationes, rem ſicut videmus perditam effecerunt, vt hodie cum vellent, non poſſent

ſent perficere. quod cum potuerint,
noluerunt? cuperem ego hac tempe-
ſtate cum *Cicerone* nonnullis in rebus
prudentiam, & celeritatem [qua ſi
vſi eſſemus iam pridem rem recupe-
raſſemus,] vt id per hoc conſequa-
mur amplecti: ignorari enim minime
poteſt, quanta ſint in Republica tem-
porum momenta, & quid interſit,
idem illud, vtrum ante an poſt de-
cernatur, ſuſcipiatur, agatur, inquiēs,
quod omnia, quæ ſeuere decreta
fuerunt in tumulto illo Cęſaris. ſi aut
quo die dicta eſt ſententia, perfecta
fuiſſent, & non ex die in diem dilata:
aut quo ex tempore ſuſcepta ſunt, vt
4 agerentur, non tardata, & procraſti-
nata, bellum nullum habuiſſent. Et
quamuis in omni re occaſio plurimū
valeat, tamen in re bellica [quod
vſus ipſe docuit] poteſt id quod ma-
ximum eſt. hāc enim optimus quiſq;
Imperator ſummo ſtudio, ac celeri-
tate complecti nititur, quippe cuius
natura ſit, vt ardua in planum facile
vertat. in omni autem occaſione
capienda, ceptiſq; proſequendis duo
ſeruanda potiſſimum ſunt. alterum,
vt quod factu opus eſt, maturè id
vt fiat. quid enim occaſione bre-
uius aut fugacius? alterum, vt ſuo
quæq; res geratur ordine: quando in
re pręſertim militari, nihil ipſo ordi-
ne, potius, ac maius ſit. Cum omniū
rerum humanarum momenta in oc-
caſionis perceptione conſiſtant; qui-
ue per ignauiam fortunam paratam
neglexerit, ſi ab ea deſeratur, ne-
quaquam illam, ſed ſeipſum accuſet;
hæc ille ad Brutum: quæ vellem
cordibus noſtrorum ductorum exer-
cituum inſeri, ne per longas moras
rempublicam peſſumdent, ac tam in-
gentes belli ſumptus in irritum con-
uertant. abſit ergo ab omni ſtrenuo
5 viro ſegnities, ſit quiſq; velox in
opere, vt Regibus aſſidere dignus
iudicetur, ſecundum *Sapientem Pro-
uerb.* 22. non ſibi ipſi ex mora tem-
poris beneficia præripiat. applaudit
Horat. 1. *Epiſt.*

Tu quacumq; Deus tibi fortunauerit horam
Grata ſume manu; nec dulcia differ in annum.

Moræ autem per anni lapſum con-
tractę an purgatio admittatur? legis
enim terminus præciſus eſt, omnem
ignorantiæ caſum repellens, nulla
interpellatione requiſita *l. mora, vbi
omnes D. de vſur.* re ipſa enim, & vt
aiunt, ipſo iure contrahitur, quam
differentiæ gratia eius, quæ per in-
terpellationem naſcitur, irregularis
dicitur, cuiuſmodi eſt illa quæ pro
minore elicitur per *text. in l. Titia
ſeyo* §. *vſuras D. de legat.* 2. *ad l. mino-
rem C. in quibus cauſ. in integr. rs non
eſt neceſſ.* inde ad dotem, ac fiſcum
producta, de quo *Caſtr. conſ.* 11. *num.*
4. *verſ. quatenus autem lib.* 1. *Corn. cōſ.*
145. latiſſime *Surd. conſ.* 290. *nu.* 31.
Barb. in l. 2. *part.* 1. *nu.* 46. *D. ſol. matr.*
dic ergo regulam ita ſe habere, vt
facilè purgatio admitti debeat, quā-
do nil intereſt actori; vel ſi re inte-
gra, non apposita manu Principis
vaſſallus ſubfeudum lapſo iam tem-
pore concedat *ad l. ſi ita quis* 135. §.
*ſeya cum ibi notatis D. de verb. obligat.
l. & ſi poſt tres* 8. *D. ſi quis cautionibus*
ſicut generaliter ſemper tempus eſt
implendi, lite ſuper mora non con-
teſtata *Guido Pape deciſ.* 23. *Ant. Fab.
in Cod. de iure emph. lib.* 4. *tit.* 42. *defi-
nit.* 17. *in fine*, ſed vbi certus a lege
præfigitur terminus aliquid peragēdi
pœna deuolutionis indicta, re etiam
integra purgatio non admittitur,
Gemin. conſ. 23. *in fine. verſ. ſi non eſt
impoſitas Roman. conſ.* 423. *nu.* 6. *verſ.
quin vno Ripa in l. ſi inſulam num.* 84.
D. de verb. obligat. Alex. conſ. 135. *in
fine lib.* 3. *Crauett. conſ.* 166. *numer.* 15.
quoniam lapſum termini patiēs, iuri
ſuo renunciare videtur *Calcan. conſil.*
16. *col.* 10. *Card. Tuſch. verb. mona con-
cl.* 387. *num.* 11. & 12. quæ mihi ſatis
applau-

applaudent; nam cum terminus ex Domini directi indulgentia præfinitus ſit, tractaret vtiq; de captando lucro vaſſallus, qui exinde id conferre tentaret, qui caſus purgationem non meretur *Bart. in d. l. inſulam, vbi Caſtr. & Iaſ. nu. 39. Surd. late conſil.* 157. *num.* 13. *Stefan. Grat. diſcep.* 143. *ex nu.* 49. quoties enim moræ purgatio ad quærendam actionem prætenditur, admittenda nō eſt, tam ſi actio ex conditionali lege, vel pactione deſcenderet, quam ſi iam reſoluta per pactum eſſet, etiā per legem commiſſoriam, cæteraque reſolutiua pacta, latè *Mancin. de Iuram. effect.* 13. *Mareſcott. var. lib.* 1. *reſol.* 30. *Cardin. Ludouiſ. deciſ.* 559. *Verall. deciſ.* 235. *alias* 6. *lib.* 2. *Gratia. diſcept.* 786. *n.* 31. *& cap.* 708. *num.* 56. qui ex pluribus Rotæ deciſionibus ex hoc deducit negandam eſſe executionem ei, qui expromiſſione executionem præbente agat, ſi reſolutio ob pacta huiuſmodi facta ſit; atque replicationem de moræ purgatione reijciendam, ſicut deciſum in M. R. C. fuit pro Vrbe Panormi contra Oratiū Gioancardo anno 1628. Itē *Farinac. deciſ.* 869. *fol.* 481. *tom. vnico.* quo fit, vt hic ſubinueſtitus per eum qui lapſo tempore id effecit nullum acquirat dominium, imo, nec naturalem poſſeſſionem, indeque a domino expelli poterit, ac ſi reſiſtat ſpolio conueniri, vti is qui illum in ciuili, ac naturali turbat, nam nullum horum obtinuit ab eo, qui inuita lege alienauit *Bal. in l. non dubium ex nu.* 19. *C. de legibus* cum alijs, quos tibi nota. 30. *ex num.* 5. ſuperius laudaui.

QVOD VASSALLI BARONVM NON COGANTVR PER CVRIAM ad aliqua priuata officia.

CAP. XXXVI.

VAſſalli Baronum per curiam, vel officiales ipſius ad aliqua priuata officia non cogantur, & ſi ea voluntarie ſubeant *ratione delicti ex huiuſmodi officij receptione*, vel geſtione contracti, vel delicti forſan in eo commiſſi Baronibus eorum dominis in bonis vaſſallorum ipſorum, vel alijs præiudicium nullum fiat.

SVMMARIVM.

1 *SVperioris ius inferioris facto non mutatur.*

2 *Ex muneris receptione originario iudici non efficitur.*

3 *Epiſcopi iuriſdictionem Regis non turbēt iuxta Regis reſcriptum.*

NOTA XXXXVIIII.

1 R*Atione delicti ex huiuſmodi officij receptione.* ne ex facto vaſſalli domino, cui multæ pecuniariæ, ac confiſcationes debentur, præiudicium inferatur, quod rectè in priuatis muneribus decernitur, cuiuſmodi ſunt tutelæ, curæ, cæteraq; fine iure dicendi copia miniſteria. nam in publicis officijs lex fauore publico, qui priuato anteferēdus eſt, omnimodo ſecus ſe habet: enim vero ſi forte quiſpiam in eius geſtione peccauerit, forum mutare debet, ac ei, in cuius maieſtatem deliquit, ſubijci, ſi prorſus, vt aiunt, incompetens nō ſit, vt infra a nobis *in deciſ. vnica poſt Patrocinium iuriſdictionis regia conſtitutum eſt*, ſentit *Maſtrill. deciſ.* 147. *a nu.* 16. quod breuiter ita perſtringo,
2 vt tam laicus reſpectu Eccleſiaſtici iudicis, quam clericus reſpectu ſecularis Principis ex delicto, vel quaſi re ipſa contracto occaſioneq; officij, commiſſo iuriſdictionem proprij iudicis declinare non poſſint, nec

facto

facto proprio illis prçiudicium inferre, inſpecta iuris ratione, niſi conſuetudine receptum ſit, vt in his, ei qui officium cõtulit, ſubijciatur, vt *Boer. deciſ. 9.* docuit. quod in noſtra patria reſpectu familiæ iudicialis laicæ, quę Epiſcopis famulatur ſeruari perſpicuum eſt, integro manente iure ſecularis magiſtratus in cæteris delictis, quæ communia vocantur; At quod ſpectat ad alias iuriſdictiones, quæ ex tacita, vel expreſſa Regum conceſſione ſubſiſtunt, diuerſum omnino eſt: cum Regalis iuriſdictio non tantum prorogetur, quando ex eorum ſubditis, quiuis re ipſa, ſe illi ſubijciat, ſed inſtauretur, ac ad priſtinum ſtatum reducatur. cum omnia quæ ad ius dicendi facultatem pertinent Regum ſint, videndus ad rem *Pereir. de manu Regia part. 2. cap. 35. num. 2. Aponte conſ. 37. ex n. 19. vol. 2.* inde opere precium duximus Regis noſtri reſcriptum in hoc nouiſſime editum inſerere, cuius tenor ita ſe habet.

EL REY

ILLVSTRE Duque primo de mi Conſejo de eſtado, Virrey del Reyno de Napoles, y mi Lugarteniente, y Capitan General en el de Siçilia, por vueſtra carta de 30. de Mayo ſe hà entendido lo que dezis ſobre el modo de proçeder que tiene en eſe Reyno Don Françiſco Trayna Obiſpo de Girgento y la junta que formaſteys de los Preſidentes, Cõſultores, Iuezes de la Gran Corte, y Abogados Fiſcales, en quanto à llamarle à Palermo para darle à entender como deue cumplir con ſus obligaçiones.

Y Hauiendoſe viſto los cinco Capitulos de vueſtra carta, quanto al primero, que trata del mucho numero de offiçiales que tiene el Obiſpo en ſu Corte, y en las de mas Tierras de ſu Dioçeſis, y pretenſion de que hayan de gozar el Priuilegio del fuero Eccleſiaſtico en diferentemente en todo genero de cauſas aſsi ciuiles, como criminales, y traher armas offenſiuas, y defenſiuas, aunque ſean de las prohibidas por prematicas, y porque cerca del numero delos miniſtros hay dadas ordenes, y vltimamente en carta de 23. de Otubre del año paſſado 1632. Os encargo, y mando que hagays reconoçer todas las dichas ordenes, y que ſe pongan en execuçion, no conſentiendo que ſea mas de lo que es neceſſario, como por lo paſſado ſe hà hecho con cartas de los Virreyes por via de la Gran Corte, ſin dar lugar que ſe exceda del, ni tanpoco à que ſe haga perjuiçio alguno a mi iuriſdiçion Real, ni que los delictos graues, y exemplares queden ſin el deuido caſtigo, y aſsi miſmo porque ſe os ordenò en carta de 14. de Iunio deſte año, que en conformedad del pareçer que embiaſtes delos Preſidentes, y Conſultor los Erarios delos Obiſpos, y miniſtros Eccleſiaſticos que ſon legos nò gozen en ninguna manera del fuero, y immunidad Eccleſiaſtica en los delictos communes, ſin permitir que ſe haga perjuiçio a mi juriſdiçion real, y que quando los Prelados quiſieren proceder con cenſuras, lo qual nò ſe cree por no aſiſtirles el derecho, en eſte caſo ſe podrà occurrir a la Monarquia, y tambien para mayor cautela eſcriuir à mi Embaxador en Roma, enformandole de lo que paſa, paraque haga las diligençias, y preuençiones neceſſarias, y ſe entienda la juſtificaçion con que eſſo ſe haze, y en eſta conformedad ſe eſcriuio al Embaxador, que quando vos ò vueſtros ſucceſſores le auiſaredes alguna coſa ſobre eſta materia haga viuas diligençias, para que los prelados nò intenten coſa tan perjuiçial à mi Real juriſdiçion, y en daño de la buena adminiſtraçion de la juſtiçia, os encargo, y mando que la dicha orden ſe execute, y cumpla en conformedad del pareçer de dichos Preſidentes, y Conſultor ſin permitir lo contrario en ninguna manera.

En

En quanto al ſegundo Capitulo que trata de que el Obiſpo pretende tocarle priuatiuamente el conoçimiento delos delictos de mixto fuero ſegun canones, y conſtituçiones, y aſsi meſmo delas caſas de mugeres de mal viuir, porque conforme à derecho en los delictos de mixto fuero hà lugar la preuençion, y aſsì no toca al Obiſpo el conocimiento priuatiuamente nò le permitereys que conoſca de los dichos delictos, ni tanpoco la ronda ni viſita de mugeres publicas.

Cerca del 3. Capitulo, que habla de que el Obiſpo entroduce que qualeſquier lugares pios, y aun perſonas Eccleſiaſticas pidan ante el, y que cauſan execuçiones contra las perſonas ſeglares ſugetas al ſuero Real, me hà pareçido ordenaros, que por ſer eſto contra mis regalìas en ninguna manera ſe conſienta.

En quanto al 4. Capitulo que trata de que moleſta alos Capitanes de Armas porque vſan de aſiento Tarima ò faldiſtol, que han tenido ſiempre en las Igleſias, dareys ordẽ para que ſe obſerue lo acoſtumbrado, y que no ſe haga nouedad.

Y la miſma orden dareys cerca del quinto Capitulo, que trata de nò hauer querido el Obiſpo dar fee à las informaçiones reçibidas por la Corte temporal en el caſo de Don Baltaſar de Blas.

Y porque proçediſtes con atençion en hazer junta de los Preſidentes, y Cõſultor, Iuezes de la Gran Corte, y Abogados Fiſcales, en quanto à llamar à Palermo al Obiſpo, para el effecto, que referis, ſe os aprueba el modo con que os haueys portado en eſto, y aſsi me dareys quenta de lo que reſultare de la llamada, y juntamente de lo que ſe podrà hazer con eſte Prelado paraque en todo cumpla con las obligaçiones que le corren. De Madrid à 20. de Setiembre 1635. Yo el Rey. con firma de todo el Conſejo de Italia.

DE MAGISTRIS IVRATIS.

CAP. XXXVII.

IN terris verò eccleſiarum Comitum, vel Baronum regni dicti *Magiſtros Iuratos poni de cetero prohibemus*, & poſitos indè præcipimus amoueri.

SVMMARIVM.

1 *Baronales communitates viſitandæ.*
2 *Magiſtros Iuratos quis eligat.*
3 *Epiſcopus comes non vtitur officiarijs Eccleſiaſticis.*

NOTA L.

Magiſtros Iuratos poni de cetero prohibemus, quoniam cura omittenda eſt eius, ex quo nullum captatur emolumentum: ſed certe 1 dubito ne ſit hoc corrigendum, neue hac ſumpta occaſione patrimonia vniuerſitatum Baronalium per dominos ipſos deglutiãtur, vi quandoq; aperte adhibita, vt ego teſtari poſsũ de quibuſdam, qui iura paſcẽdi, quæ habebant in Baronum feudis ipſiſ- mer vi olcter renunciarunt: quamobrem fit, vt impares ſint oneribus Regi ſoluendis, quę in comitijs regni offeruntur, & ad noua onera populis imponenda concedunt. ſed an baro huiuſmodi officium conferat, vtique in Regno Neapolis *per Cap. regni* a *illum ſtatuimus* cum notatis *per Præſid. de Franch. deciſ. 34. & Camill. de Medic. conſ. 87.* niſi forte ſubditi eligere, vel nominationem baroni trãſmittere ſoleant, qui eligere tenetur; niſi forte minus idonei ſupponerentur, ſuper quo *Fontanell.* ad eſſum *1. ſcl. 4. gl. 10. p. 1. ex num. 40. Taſſ. de Antefato verſ. 3. obſ. 4. num. 106. fol. 108.* in Regno autem noſtro, neminem ſcio præter Comitem Moticæ, qui

Magiſtrum Iuratum eligat. verum neque vidi Regios baronalia loca inuiſere, ac luſtrare: omnia deperdi, ac interire, per quod hac lege non obſtante concedi deberet, ac viſitari, vt per *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 265.
3 *num* 15. & 16. *Taſſ. ibid. num.* 115. ſed ſi forte Epiſcopus comitatu, vel caſtro inueſtitus ſit, an pro exactione reddituum, vel computis a ſubuaſſallis habendis poſſit, Iconomum magiſtrumq; Iuratum Eccleſiaſtici ordinis deputare, putarem quod ſimplicem ſine vllo cogendi perſe ſe iure exactorē eligere poſſet cuiuſcūq; ordinis ſit, vt anno 1616. fuit Epiſcopo Pactenſi reſcriptum pro terra Libricij. ſed ſi aliquam exercendam iuriſdictionem ad munus illud obtineret, non poſſet; nam delegatus delegāti ſubeſſe, & de eius iuriſdictione eſſe debet *l.* 5. *C. qui pro ſua iuriſd. iud. dare, dariue poſſunt*, optimè *Couar. pract. quaeſt.* 35. *num.* 5. *Maranta conſ.* 103. *Vinc. de Franch. deciſ.* 479. *Maſtrill. de magiſtrat. lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 18. *fol.* 95. adſuntq; Regia reſcripta, quae id expreſse vetant, nec me mouet noſtratum diſputatio, teneantur ne clerici Principum officia exercentes rationem de geſtis reddere, & de ſe cauſam coram ſecularibus magiſtratibus dicere, de qua *Guid. Pape deciſ.* 563. & *Auendagn. de exequ. mād. p.* 1. *quaeſt.* 19. *num.* 24. *in fine, verſ. ſub quo vocabulo. Caliſtus de lege Regia* §. 27. *nu.* qui innummeros adducit, quandoquidem per hoc facultas Baroni, etiam eccleſiaſtico, vel cui iuriſdictio a Rege concetſa eſt, donationis titulo, vt pluries in eccleſia videmus, nullatenus datur, vt poſſit inhabilibus vel, eisue, qui in ius vocari facile non poſſunt, vel ſine ſtatus proprij dedecore, in quos praeceptum non cadit *I, lictor, & colliga manus*: nam id, quod ipſi diſputant ad Regem, vel eius vices gerentem, reijcitur, ſi quando officia exemptis tribuant; illi enim de iure ſuo decedere quandoq; poſſunt, licet hodie nec Prorex poſſit ob ſibi ablatam, ex dicto reſcripto ad hoc poteſtatem: cèterum Barones neq; exteros ab regno eligere poſſunt. latè *Taſſonius d. obſeruat.* 4. *num.* 192. *fol.* 215. licet *Paris de Puteo de ſindicat. cap.* 5. *poteſtas in verbo familiar*, teneat barònem ſolum ad exibitionem teneri, qui de poena pp electionē vitādā accipi debet. quid autē ſi in contēptum eccleſiaſticos eligerent, poſſet vtiq; iuriſdictio ſuſpēdi, ſi monitione pręcedente ad ſanum ſenſum rediginō poſsēt.

De officio autem huiuſmodi eſt *lex Alfonſi cap.* 45. vbi ordinarij ſcribentes annotanr. poteſt autem in quolibet demanij loco ſcriniarium nominare, detentorem librorum vocant, qui pecuniarum, per iuratos expenſarum, computa recipiunt, vt fuit contradicētibus Ciuitatibus Salem, ac Corleonis, per Magiſtros rationum deciſum anno 1630. exercebatur autem per vnū tātum in Regno: anno tamen 1597. primo Octobris fuit vnus pro vnaquaque Regni Prouincia, Vallem vocamus, propoſitus.

QVOD VASSALLI BARONVM, ET ALIORVM NON COMPELLANTVR *ad nouas communantias inuiti.*

CAP. XXXVIII.

AD nouas communantias vaſſalli Baronum, vel aliorum iure non compellantur inuiti, ſed nec voluntarie admittantur *ſi ſint adſcriptitij, ſimiliſue fortuna*, vel ratione perſonae, non rerum tantum perſonalibus ſeruitijs obligati; ſi vero ratione rerum tantum huiuſmodi ſeruitijs teneātur, & ad eaſdem communantias ire voluerint, res ipſas dominis ſuis ſine contradictione dimittant.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *IN ſeruitutis vaſſallos, ne iniuſtus eſto.*

NOTA LI.

1 *SI ſint adſcriptitij, ſimiliſue fortunæ,* & rectè: nam Baronum agris ſic dicuntur attributi, vt ijs adhæreſcãt, & quaſi poſſeſſionum portio ſint, vt Feſtus dicebat. his ſimiles ſunt vaſſalli ſeruitutis in Aragonico Regno, qui nihilomagis, ac ſerui habentur, vitæ, necisq; poteſtate apud dominos manente, vt latè *Caliſtus de lege Regia comprobauit*, §.34. 35. & 36. qui tamẽ mos per *Merendã in ſuis controuerſ. lib. 6. c. 41.* dãnatur, & meritò lege Chriſti iam ab eis ſuſcepta: inde quia hodie glebæ aſcriptos non habemus, ceſſant ea, quę de colonis clericorum *Marta caſu* 111. & 112. ſuſcitauit, abrogata iam, vt *in patroc. dixi* ex decreto *Trident. Conc.* priuilegio fori ijs, qui ordine, habitu, ac ſeruitio carent.

QVOD BARONES, VEL ALII EXTRA REGNI CONFINIA, NEC ſeruire perſonaliter, nec adiumenta præſtare cogantur.

CAP. XXXIX.

BArones, & alij extra regni confinia, nec ſeruire perſonaliter, nec *adiumenta præſtare cogantur.* in caſibus quoq; in quibus inter regnum ſeruire, vel adiumenta præſtare tenentur, ſeruitia exhibeant, & adiumenta præſtent antiquitus conſueta: videlicet, quod perſonaliter ſeruiant tribus menſibus cum numero militum debitorum, & ſi fortè ex aliqua iuſta rationabili, & euidenti cauſſa, vel impedimento, aliqui ex ijs perſonaliter ſeruire non poſſunt; tunc in ipſo neceſſitatis caſu, pro ſingulis militibus, ad quos tenentur. pro quolibet trium mẽſium prædictorum vncias auri tres, & dimidiam noſtræ curiæ ponderis generalis exſoluant. prædictum autem ſeruitium, & adiumentum per prędictos Barones feudatarios noſtræ curiæ præſtari, & fieri volumus, pro defenſione terræ noſtræ, ſi contingat regnum, vel partem eius inuadi inuaſione notabili, ſiue graui, per quam dicto regno poſſet interuenire periculum, vel euidens imminere iactura, & hæc ita de cetero inconcuſſa de mandato noſtro ſeruentur.

SVMMARIVM.

1 *BElla niſi laceſſitus nemo ſuſcipiat.*
2 *Pacem firmam, niſi poſt bellum nunquam obtinere ſperanto.*

NOTA LII.

1 *NEc adiumenta præſtare cogãtur:* dum enim pro externo bello penduntur [cuius fœlicem exitum regnicolæ minime communem habent] ſuppetias ferre, ac propriam ſubſtantiam exhaurire non tenentur; præcipue ſi offenſiuum ſit, ac vt plurimum a Ductoribus exercitus ob gloriæ cupiditatem, vel dominandi libidinem, vt Saluſtius aiebat, quæſitum, in quibus mirum eſſe nõ debet, ſi quando ſubditi in ſubminiſtrandis belli neceſſarijs alieniſſimi reddantur; concipiunt enim infauſtum futurum, quodcumq; euentum, quod initium a recto alienum ducit. Principes ergo, quiq; apud eos ſummum locum obtinent, nunquam, niſi ineuitabili preſſi neceſſitate bella mouere debent, nec temere in acie verſari, & manum cum hoſte conferre. hoc enim, vt *Cicero* affirmabat, immane quidem, ac belluarum ſimile videtur, ſumenda tunc arma cum aliter paci non conſuli poſſit; meminerint facillime, vt ſumuntur, ita ægerrime deponi. nec in eadem manu initium, ac finem eſſe: exemplum moderni ex

Mantuano bello ſuſcipiāt, quos progreſſus, quas conſequentias partiſ rierit; cum tamen, vt dictum alibi, iuſtiſſimum vndequaque fuerit. ſi ſi enim finem optatæ pacis exoptamus, ſiam, vt *Virgilius* concinebat.

Nulla ſalus bello; pacem te poſcimus omnes:

hæc cum non niſi armis obtineatur, illuc arma verſa exoptamus; vnde belli cauſſam agnoſcimus prouenire, vt perfractis ſemel per validiſſimas copias ferociſſimis hoſtibus, id bello conſequamur; quod pace obtinere, niſi noſtra cum pernicie vnquam poſtumus; ipſi enim, vt Commineus ipſe de Francis teſtatur, nūquam pacē, niſi vbi, bellare non valeant, amplectuntur, ac ad vires reſumendas ad tempus conquieſcunt. tractatu autem 1
hic noſtri de ſeruitio extra Regni fines non præſtando, ſoluta tantum adoa, ſi arma alibi vrgeant, *vt Iacob.* 2
Ayellus de iure adoa numer. 15. & 16. quod ſic intelligimus, ne procedat, vbi inimico ad regnū aduētanti è veſtigio ingreſſus prohiberetur, vt quā longiſſime fieri poteſt arceatur. de quo loquitur *Camer. in l. imperialem fol.* 34.*a tergo Andr. de Georgio de feud. lib.* 1.*cap.* 57. *Taſſon. de antef. verſ.* 3. *obſer.* 4. *num.* 60. & *obſeru.* 4. *nu.* 237. *Lanar. in repet.* S. *huius autem generis ex num.* 93. *fol.* 406. & *ſeq.*

DE CASTELLANIS, ET CASTRORVM SERVIENTIBVS.

CAP. XXXX.

ABuſiones Caſtellanorum, per quas homines dicti regni ad portandum paleas, ligna, & res alias; etiam ſine pretio cogebantur inuiti, & idem Caſtellani de ſeruis, & rebus, qui, & quæ circa, ſeu per Caſtra eadem trāſiebant, ſeu portabant, pedagia, paſſagia, & exactiones alias exigebant: præſentis prouiſionis beneficio prohibemus.

SVMMARIVM.

1 VSus illicitum non probat.
2 Præſcriptio immemorialis an contra fiſcum Siculum proficiat.

NOTA LIII.

1 ABuſiones Caſtellanorum. quod enim iniuria Reipublicæ introductum eſt, non debet colore obſeruantiæ ſimulari; nam prauum, quod in ſe eſt, nunquam in licitum verti poteſt, & ſi vſu probetur. argumentum ſatis ſufficiēs ad eorum ſententiam refellendam, qui opinati ſūt præfectum claſſis Siculæ, qui ius ſcindendæ carnis in perniciem vniuerſitatum ſibi vſurpauit: poſſe in poſſeſſione tueri ad tempus illud, quo dominij merita diſcuterentur; errauerūt nāq; meo iudicio, dum ne præſumptum quidem dominij ius excogitare potuerint; quo imaginatione ſaltem, ſi non veritate abuſum tegere, ac Æthyopem dealbare valuiſſent. idem de arcis Meſſanenſis, vel Panormitanæ præfectis, (ſi 1
quid contra præmiſſam huius legis 2
illationem intentauerint,) dictum ſit; nam vbi lex vſum è veſtigio improbat, nulla temporis præſcriptio proficit, vt latè *in* 3. *capit. patrocinij* probatum eſt. hæc ſi de abuſus initijs memoria recens adeſſet, quid 2
autem, ſi immemorialis, ac longæua obſeruatio præponeretur, an ad manutentionem ſatis ſit, quæſtio eſt, quā licet alibi in *p. quatuor Dioiſimo* ið ſeliciter tractauimus, aliā quoq; excuſſionem exoptat; in fiſci præcipuo adiumentum, cui ad ſua agenti in dies dā huiuſmodi temporis curſu, ne fiſcalium

ſium deſidiam, negligentiamue, quæ non vulgaris in Regno eſt, obijcitur: ſiue de iuriſdictione, ſiue de rei proprietate actum ſit, nullo exhibito titulo, vel non vti in ſimilibus iura deſiderant; exiſtimant enim putatiuum titulum ſatis eſſe, vbi titulo opus ſit, aiuntque, immemoriali tempore dominium, ſiue feudi, ſiue iuriſdictionis, ſiue demum regalium aduerſum fiſcum præſcribi *l. ſi ſundum. 16. D. de fundo dotali Bald. in l. 1. num. 19. C. de ſeru. fug. Gabr. tit. de præſcript. concluſ. 13. ex num. 9. Gregor. Lopez in l. 10. gloſ. 3. ni le empeze col. 8. verſ. final. Menoch. conſil. 1055. num. 6. Suarez allegat. 3. Scrad. de feud. p. 5. cap. 4. num. 12. Ceuall. quæſt. 13. Don Hieronym. Leo deciſion. 83. numer. 14.* quoniam licet in his titulus requiratur, immemorialis eius vices ſupplet *cap. 1. de præſcription. lib. 6. cap. contra morem 100. diſtinct. Alex. conſil. 53. num. 3. lib. 5. Gabr. dicto tit. concluſ. 1. num. 44. Menoch. conſil. 1092. ex num. 10. Leon. dicto loco num. 14. Molin. de iuſt. diſput. 70. verſ. poſterior. Honded. conſil. 79. num. 10. lib. 1. Roſentall. de feud. cap. 9. concl. 97. num. 37. vbi innumeros in gloſſ. adducit D. Valenzuol. conſil. 8. num. 12. Auendagn. in gloſ. 5. num. 13. ad §. 41. Tauri* titulus enim iſte legalis eſt, indeque potentior *l. 2. §. denique ibi:* vetuſtatis vicem legis obtinere, & *l. fin. ibi.* quibus vetuſtas authoritatem daret *D. de aqu. pluu. arcend.* inde iuſtus præſumitur, maioremque vim, quam pactum habere. *Afflict. in cap. 1. §. ſi quis notab. 3. ſi de feud. defunct. fuer. contro. Socc. conſil. 67. num. 37. lib. 2. Balb. de præſcript. p. 5. quæſt. 6. nu. 6. Crauett. conſ. 10. num. 11. Menoch. dicto conſ. 1092. num. 9. Peregrin. conſ. 18. ex nu. 9. lib. 6. Aldouin. conſil. 10. ex num. 19.* qui dicunt pactum immemoriali cedere: fingiturque priuilegium ab eo obtentum, qui ius concedendi habet, ac in validiſſima forma, ex prædictis iuribus ita affirmant *Gabr. ibid. num. 44. & 65. Ponte lect. 5. num. 34. in feudal. Surd. conſ. 262. num. 9. Gonzal. ad reg. 8. cancell. gl. 33. num. 44. Put. deciſ. 205. num. 2. Rota deciſ. 717. p. 2. Auiles in cap. pret. 24. gl. o. præſcription. nu. 6. Burg. de Paz conſ. 16. num. 14. Menoch. dicto conſ. 1092. num. 8. D. Valenzuol. conſ. 93. num. 39. Peregr. conſ. 18. num. 10. Georg. allegat. 14. nu. 8. Bardellon. conſ. 22. num. 14. Cabed. de patr. reg. coronæ cap. 11. num. 4. Surd. dicto conſ. 32. num. 195. Roſental. cap. 5. concl. 16. num. 7.* qui alios adducit *Ronit. prag. de priuileg. vniuerſ. num. 6.* etiam ſi iure cautum ſit ſolo priuilegio cõceſſionem probari *Paris de reintegr. feud. verſ. an ſoter num. 12. Sart. de nobil. gl. 12. nu. 67. Gironda de priuileg. nu. 85.* ideo ad inſtar principalis priuilegij nullam probationem in contrarium admittit *capit. is qui fidem cum gloſſa de ſponſal. l. fin. C. arbitr. tutela l. antiquæ 13. C. ad Vellejan. Oſaſch. deciſ. 101. Menoch. præſ. 89. num. 16. lib. 4. D. Valenzuol. conſ. 8. num. 14.* hoc tamen adiecto, vt meliori titulo ſe iuuare poſſit, quem ipſe elegerit, & ſibi vtilius proſit *Peregr. de iure fiſci lib. 6. tit. de præſcript. n. 16. Rota Rom. deciſ. 220. num. 2. lib. 2. p. 3.* cum pluribus quos *deciſ. 20. numer. 91.* ſecutus ſum: hæc ſunt, quæ ſæpius in fiſcum actorem obijci vidi, quæ licet aduerſus alios Principum fiſcos, re ipſa non recipiantur, contra tamẽ humaniſſimum Regẽ noſtrũ in dies, maxima cũ reipublicæ pernicie, amplectuntur, quaſi maius diſcrimẽ non eſſet ex tributis, ac extraordinarijs indictionibus hæc contra multitudinem ſuppleri, quam paucis ditatis iura fiſcalia negligi.

2 At cõtra, quod imo fiſcus Siculus præſcriptionibus huiuſmodi non officiatur, in primis initia dominatus huius conſidero; cum etenim Siculũ Regnum a Mauris occupatũ nequiſſimeque per annos tricentos vſurpatũ fuiſſet, Rogerij Guiſcardi manu

Pon-

Pontifice non ſolum aſſentiente, verum quoque inſtante, ac præciſe cõcedente, occupatoribus repulſis, Chriſto reſtitutum fuit, in quem per hoc non tantum abſolutus omnium temporalium dominatus ex acquiſitionis natura, verum quoque, & ſpiritualium adminiſtratio Pontifice concedente titulo legati translatum fuit, ſuprema tamen ipſi ſubiectione ſeruata, cui nec Pontifex ipſe renũciare poterat, vt alibi dictum eſt, cuius rei geſtæ teſtantur *Ptolomeus de Luca è familia Dominicana in Chronol. Pontif. & Regum Siciliæ anno* 1072. *Gaufred. Malaterra rer. geſtar. a Guiſcard. Calabr. Duce, Roger. Alex. Abb. rer. geſtar. a Rogerio Sicilia Rege, Marian. lib.* 10. *cap.* 5. *Fazellus decad.* 2. *lib.* 7. *Carill. lib.* 4. *annal. in anno* 1090. qui alios cumulat huius rei teſtes. verum enim verò cum bello quæſita in dominium victoris pertranſeãt *l. naturalem* §. *vlt. D. de acquir. rer. domin. ibi*, quæ ex hoſtibus capiuntur iure gentium ſtatim capientum fiunt; quã naturalem acquiſitionem vocat *Theofil. inſtitut. de rer. diuiſ.* quod *Ariſtoteles p. de republ. cap.* 8. his verbis dixerat, rem militarem ſecum ferre naturalem acquirendi modum: conſequitur Regem noſtrum prę cæteris dominium omnium fundare, ſicut, & de Indicis partibus *D. Ioannes Solorzanus* eruditiſſime affirmat *in tract. de iure Ind.* licet .n. Inſula ante occupationem imperio orientis ſubeſſet; attamen ob tãti temporis lapſum, quo per Sarracenos detenta fuit, omnis recuperandi ſpes fuit amiſſa *l. Pomponius.* 44. *D. de acquir. rer. domin.* ac perinde Rogerio nouo acquirenti pleno iure quæſita eſt, quoniam hoſtiũ effecta iam fuerat, trinis ætatibus lapſis. quo titulo *Iephthes Iud.* 11. 23. 24. 27. contra Ammonitas ſe tuebatur. agrum, enim quem ipſi vindicabant, belli iure ab Ammonitis, ac alia pars a Mobabitis ad Amorreos, ab Amorreis ad Hæbreos tranſierat. *Liuius* quoque de agro prope Lucam a Romanis diuiſo locutus, ſic notat: de Ligure captus is ager fuerat: Ethruſcorum antequam Ligurum fuerat. Pompeiusque ita fertur Antiocho reſpondiſſe apud *Iuſtinum ex Trogo*; vt habenti regnum nõ ademerit, ita quo ceſſerit Tigrani non daturum, quod tueri neſciat. Itaque domino omnium Rogerio effecto, vt inde quid quantumue ſubditis communicauerit conceſſiones ſpectandæ ſunt, nec poſſeſſionis præſumptio iuuaret in ijs, quę ſibi præcipua eſſe voluit, vt ſunt caſtra, iuriſdicundi facultas, cæteriq; ſupremi dominij apices; quorum prima in ſcrinijs principalibus, regiſtra Cancellarię vocant, deſcripta ſunt. vnde in Regno Cabreum formatum eſt, *Iſern. in* §. *huius autem generis in fin. ex quibus cauſis feudum amittatur*, vbi addentes, & *in cap.* 1. *num.* 12. *de contr. feud. apud par. terminanda Afflict. in l. Imperialem* §. *præterea ducatus num.* 67. & *ſeq. de prob. feud. alien. per Feder. Frecc. de auth. baronum auth.* 5. *num.* 9. *in fine*, inde omne caſtrum in Regno dicitur quaternatum, vt *in conſtit. Iuſtitiarij nomen, & normam in fine*. vbi *Iſern.* & *in conſtitut. ſi dubitatio in conſtit. poſt mortem*, & *in cap.* 1. *num.* 10. *de contr. feud. apud par. curia terminand. Petr. de Greg. de conceſſ. feud. p.* 1. *quæſt.* 2. *n.* 8. *Cam. in cap. ſi aliquem ven. in capite.* vbi alios citat. de iuriſdictione itidẽ, quidquid in cæteris dominatibus euenerit; in quibus fortè è republica in Regem iuriſdictió tranſijt, *ad l.* 1. *D. de conſtit. princip.* qui facta dominiorum diſtinctione penes ſe aliqua retinuit, inter quę iuriſdictio connumeratur *Cap.* 1. *quæ ſint regalia*, certum eſt in Regno hoc, hoſtium expulſione ſecuta, Principi quæſitam fuiſſe, qui iure publico eam tenet. *l.* 1. *vbi gl. & DD. de Iuriſd. omn. iud.* nec poteſt prætendi iure priuato poſſideri

Caſtr.

Caſtr. conſ. 179 *num.* 5. *verſ. ſecunda ratio*, cũ mille per *Bambac. in cap. inter filiam nu.* 4. *& ſeq.* ac perinde ex regis conceſſione, poſſideri tantum poteſt; dataque feudatarijs feudi naturam ſortitur *Petr. Greg. de cõceſſ. feud. p.* 2. *quæſt.* 2. *num.* 14. qui ex ſola iuriſdictionis acceſſione rem effici feudalem, imo, & quaternatam affirmat: idemuè docet *Paul. de Caſtr. dicto cõſ.* 179. *num.* 5. *verſ. ſecunda ratio. Iacobin. in inueſtitur. verb. de Caſtro Rubei montis num.* 16. *Camerar. in cap. imperialem fol.* 72. *lit. R. Loffr. in cap.* 1. *quis dicatur Dux, vel Marchio, Frecc. de diff. feudi quaternati num.* 33. *& auctorit.* 29. *num.* 4. qui ait ſe hanc verbi diffinitionem inueniſſe, quam tamen ſatis prius antedicti enodauerant, vt aduertit *Fuluius Lanar. ad patruum fol.* 135. *num.* 78.

Poſito igitur Regem in his tum iure ciuili, cum gentium per acquiſitionem ius ſuum fundare, quodque hęc omnia ſcriptam conceſſionem exoptent, vt natura ipſa feudorum dictat *Cap.* 1. *quibus mod. feud. conſtitui poteſt*, de cuius intellectu, ac antinomia cum textu *in cap.* 1. *de con. ſuet. recti feudi*, latè agit, *Lanar. in d. textu ex fol.* 430. ac poſito quoque omnium caſtrorum, ac iurium regeſtum, teſtationeſque in Regno apparere, ſub capibreuij nomine; ſequi videtur, non poſſe fiſci aduerſarios vti relatis concluſionibus, niſi vbi nulla in ſcrinijs Regis rei, vel iuris cõtrouerſi teſtatio inueniretur; nam ſi de vero titulo, ac forma conceſſionis appareret, fruſtra de præſumpto quæſtiones ſuſcitarentur *l.* 2. *§. idem Labeo, ibi, ſed ſufficere ſi quis ſciat factum eſſe, Couarr. cap. poſſeſſor. p.* 2. *§.* 3. *num.* 7. *Maſcard. concl.* 429. *Vinc. de Franch. deciſ.* 166. *num.* 7. *Seraph. deciſ.* 454. *num.* 4. *Card. Ludouiſ. deciſ.* 467. *num.* 6. *Pereir. deciſ.* 52. *num.* 9. *Bardellon. conſ.* 47. *Lanar. conſ.* 65. *nu.* 39. *&* 40. ideoq; diximus per quã latiſſime *in primis quatuor deciſionibus noſtris*, titulo apparente, ſiue per partẽ controuerſiam patiente oſtenſo, ſiue a fiſco agente, ſemper immemoriali reiecta titulũ excutiendum eſſe. atque ita in d. cauſa, tam in his Tribunalibus, quam in ſupremo Hiſpanico tentum firmiter fuit: ac ad tituli diſcuſſionem deuentum, prout noſtrates *Maſtrill. deciſ.* 154. *& Caſtill.* 12. pronunciauerant. nec enim melius, nec validius eius, quod fuerat exibitum, præſumendum erat, vt ibi diximus, teneťq; *Bellam. conſ.* 10. *nu.* 26. *& deciſ.* 287. *&* 392. *Maſtrill. ibid. n.* 14. *Pariſ. conſ.* 114. *n.* 23. *lib.* 4. *Oſaſch. deciſ.* 101. *n.* 38. *Ludoui. deciſ.* 353. *n.* 19. *dec.* 467. *n.* 7. *Calſt. de l. reg. §.* 24. *n.* 31. ne immemorialis, quæ titulo præſumpto innititur, ſatis plus vero operetur, cum potius ipſa ex tituli iniuſti, vel inſufficiẽtis exhibitione cum ſuo effectu diſpereat *Couarr. latè loco præmiſſo*. ac poſt omnes *Fontanell. clauſ.* 4. *gloſſ.* 13. *p.* 4. *n.* 47. *Cald. lib.* 1. *quæſt. Forenſ.* 23. *nu.* 210. *Cancer. var. lib.* 3. *cap.* 3. *de priuileg. nu.* 124. *Pereir. deciſ.* 52. *num.* 6. *Salgad. de reg. protect. p.* 3. *cap.* 10. *num.* 185. *Seraph. deciſ.* 1235. *num.* 4. ad quid enim conſilium, ne titulus in mediũ afferatur, quod dant *Inn. in cap. dudum de deciſione; Bardell. dicto conſ.* 47. *Gratia. diſcept.* 441. *num.* 18. *Honded. conſ.* 86. *nu.* 18. *lib.* 1. *Ludouiſ. deciſ.* 253. cum pluribus per me relatis *ibidem, & in deciſ.* 20. ſi vtique per actorem productus reo negante, præſcriptio quoque alium præſumi operaretur, cum potius ex iniuſto, vel inſufficiẽti titulo mala fides oriatur, quæ præſcriptionem peſſumdat *Innoc. ibid. Menoch. conſ.* 726. *nu.* 45. *Ponte deciſ.* 40. *ex nu.* 43. & multi ex præcitatis: ſin autẽ, nec fiſcus actor, nec reus titulum producãt, rectè adducta in contrarijs procedent: ſicuti illa reijcientur, ſi teſtationes appareãt, ac priuilegia conceſſionum; nec momẽtum faciet fiſco alteratio poſſeſ-

ſeſſionis ad titulum, ſi forte pluris ſit poſſeſſio quam cõceſſio dictat; nã neque tempore, ſi temporanea ſit, neque quantitate, vel qualitate diſcrepare poterit, ſed ad titulum in omnibus accommodari: ita in conceſſione limitata *Garſia de nobilit. gl. 12. ex nu.* 84. nam cum de eorum poſſeſſione agitur, quæ titulum exquirũt, eo extincto factum poſſeſſionis euaneſcit: *Peregr. conſil.* 86. *nu.* 9. *lib.* 6. indeq; ſtatim occupari poteſt, vt dicit *Seſſ. deciſ.* 25. qui ſemper eſt in hac materia adeundus, cum pluribus, quos in *cauſa Caſtri Brucula* conduxi.

Præcipue quia, cum poſt has *Iacobi leges* pactum inter ſubditos, ac Regem fuerit, ne bona omnino alienentur, ſola in feudum conceſſione permiſſa vtilique dominio, vt dixit *Petr. Greg. de conceſſ. feud. p.* 2. *quæſt.* 1. *num.* 14. inferens omnia ſiue Eccleſiæ, ſiue Vaſſallis data cenſeri in feudum ſi titulus nõ appateat, quidquid *Peru.* dixerit *cõſ.* 2. per eum *n.* 9. relatus ceſſantibus ea inter nos, quæ *Apõte dec.* 2. firmauit omnino conceſſiones perſpicuũ eſt ſpectandas, cum feudum ſcripturam adſui probationẽ requirat, vt in *d. c.* 1. *quomodo feud. conſtit.* idemq; de iuriſdictione, præcipue meri mixtiq; imperij, quæ in Regno, non tantum iuribus omnibus cõceſſis nõ venit, verum neq; ſi conceſſum ſit Caſtrum cum iuriſdictione, nam non niſi minima, quæ, & baiulo cõpetit, data cẽſetur: late, & bene *Petr. Greg. de conceſſ. feud. p.* 7. *qu.* 2. *præcipuè n.* 4. quod, & iure communi cautum eſt ne veniat, niſi de eũ expreſſe dictũ ſit, vt probat *Petr. Greg. ibi.* & nos ſepius ne temere ergo triuiales de pręſcriptione quæſtiones in fiſcum Siculum inducantur, pro quo multa conſideranda ſunt, quæ à cæteris abſunt, quando autem nullę ſcripturæ adsũt *ad conſt. quatragenalem* aduertendum erit, qua omnis præter immemorialẽ prohibita aduerſus eum eſt, vt dixi ſępius *dicta deciſ.* 1. potuit enim Rex non limitare tantum, verum quoque pro ſe omnem præſcriptionem abolere, vt dixi *deciſ.* 1. *n.* 124. *ex multis.* quoniam ab eo in Regno dominia originem ducunt, quod in alijs non euenit, vt in *lege deprecatio D. ad l. rodiam de iacta. DD. adnotant.* in eo enim, vel feudalia ſunt, vel demanialia, vel conceſſa, in quibus ſemper ſupremũ dominium reſeruatum eſt, cui de facili, & inferius vnitur conſolidaturque.

AD IDEM CAP. XXXXI.

SEruientes autem Caſtrorum noſtrorum eiuſdem regni *extra Caſtra ipſa portare arma prohibita inhibemus.* ſtatuentes, & mandantes, quod Caſtellani, & ſeruientes ipſi de quibuſcumq; negotijs fiſcalibus, & priuatis nullatenus ſe intromittant, nec prædicti ſeruientes extra Caſtrorum ipſorum mœnia, aliqua ratione, vel cauſſa exeant, niſi pro executionibus ſeruitiorum noſtræ curiæ: cum erunt ad hoc per officiales ipſius curiæ requiſiti in exequendis ijſdem noſtris ſeruitijs, liceat eis arma deferre, dum in ipſorum executione fuerint: ita tamen quod cum ijſdem armis aliquos de noſtris fidelibus non offendant: quibus factis ſeruitijs ipſos ab armorum portatione eos abſtinere iubemus: concedimus tamen ſeruientibus ipſis licentiam deferendi cultellum longitudinis palmi vnius, & digitorum duorum, & ſi quis ex eis contra præſentem noſtram ordinationem venire præſumpſerit, iuxta noſtrum arbitrium punietur; & vt prædicti ſeruientes in emendis, & habendis rebus earum victui neceſſarijs, dum eis extra prædictorũ caſtrorum mœnia exire non licet, nullum defectum, & penuriam patiantur: præ-

ſenti

ſenti prouiſione præcipimus, quod de quolibet Caſtro prout ipſius qualitas, vel magnitudo expoſcerit, duo, vel tres, aut quatuor ſeruientes, qui ſint homines manſueti, & hominibus terræ magis conformes, de caſtro deſcendant ad terrā pro emendis rebus neceſſarijs vſui eorum, & aliorum ſeruientium, & perſonarum Caſtri prædicti; cum quibus ſtatim ad caſtrum redeant, & morentur ibidem.

SVMMARIVM.

1 *MIlites in his quæ præter militiam committunt non adiuuato.*

NOTA LIIII.

1 *EXtra Caſtra portare arma prohibita inhibemus.* ne qui ad defendendam remp. munitis in locis conſtituti ſunt, eamdem militari licentia turbent: per quod omnes ſuper his ad militare forum remittendis controuerſiæ, ſi quãdo contingat extra caſtra, & præter militiæ exercitia delinquere, oppido ceſſant, facit *l. illicitas 6. §. 2. D. de off. præſid.* nam neq; armorum vſus illis extra ſtationem permittitur, recteq; procedunt, quæ ex *l. magiſteria C. de iuriſd. omn. iud. l. fin. C. de re milit. lib.* 11. deducuntur, vt mirum non ſit, tam iſtos, quam eos, qui ad triremes militant, extra ſui exercitij limites, ad nullam fori præſcriptionẽ admiſſos fuiſſe; cum communium legum ambiguitatibus municipalia lucem non minimam afferant pro ordinario iuriſdicente, quæ egregie tradita ſunt a *Vincent. Franch. deciſ.* 815. *Tapp. in ius regni lib. 2. rubr. 31. & deciſ. Neap. 17. nu. 10.* vt ceſſare videantur eaq; *Caſtill. deciſ.* 105. *ac Maſtrill. deciſ.* 290. *num.* 145. tradidere, vt & alibi firmatum eſt, contra quorum ſcripta pluries deciſum eſt: foro autẽ huiuſmodi renunciari poſſe millies deciſum eſt, ſi expreſsè id faciant.

VT OFFICIALES DE CETERO TERTIAM PARTEM FVRTORVM, VEL rerum amiſſarum non exigant à patronis.

CAP. XXXXII.

AD extirpandas, & reuocandas vndiq; in Regno noſtro prædicto deteſtabiles exactiones, & onera, quibus corda dictorum fidelium hactenus vexabantur, mentis noſtræ celſitudinem conuertentes exactiones *tertiæ partis furtorum*, & rerum amiſſarum, quæ a rerum patronis olim conſueuit per officiales curiæ ad opus ipſius curiæ exigi, per liberalitatis noſtræ gratiam ſtatuimus, & prouidimus abolendas, volentes, ac præſentis prouiſionis edicto mandantes, vt nullus noſtrorum fidelium de furtis, & rebus amiſſis, quæ à noſtra curia, vel eius officialibus, vel aliquibus quibuſcumq; perſonis per patronos recuperare contigerit, per recuperationem huiuſmodi tertiam partem curiæ noſtræ officialibus ſuis, vel alijs quibuſcumq; perſonis ſoluere teneantur, excepto iure dohanæ, fundaci, vel alterius dirictus, ſi quid propter ea ipſi curiæ noſtræ debetur: & ſi quis contra præſentem prouiſionem, & ordinationem noſtram venire præſumpſerit, indignationem noſtri culminis ſe nouerit incurſurum. 1

SVMMARIVM.

1 *DOminium furatæ rei.*
2 *Princeps iuſtitiã gratis miniſtret.*
3 *Tributa in regiminis præmium penduntur.*
4 *Vaſſalli Eccleſiæ ſolum ad Papam appellant iure prophana.*

NOTA LV.

1 *TErtiæ partis furtorum*; nam cum rei furatæ dominium penes

dominum maneat: iniquum erat pro
2 re ſua recuperãda, neq; ſub ſpecie mi-
niſtratę ſibi iuſtitię, aliquid etiã mini
mũ pẽdere: cũ id gratis præſtare Prin-
ceps teneatur, vt ex *D. Hieron.* habe-
mus in *cap. Regum officium* 23. *quæſt.*
5. Reges enim ſecundum *Philoſophũ*
defenſionis cuſtodięq; cauſſa conſti-
tuti ſunt, vt & locupletes prohibeãt
iniuria, & inopum multitudinem
contra locupletum iniurias tueantur
5 *polit. cap.* 10. in cuius laboris mer-
cedem tributa, ceteræq; præſtatio-
nes a populo, nobilibuſq; pendũtur.
3 Sciant ergo hæc extorqueri, imo ra-
pi, ſi cura iuris reddendi negligatur,
vel ſi non animaduertant in eos, qui
male in eodem munere ſe gerunt:
parui enim refert, vt *Cicero* aiebat,
abs te ipſo ius dici æqualiter, ac di-
ligenter: niſi idem ab ijs fiet, quibus
eius muneris aliquam partem con-
4 ceſſeris. An autem a Rege ſi iuſti-
tiam miniſtrare negligat Sũũs Pon-
tifex adeũdus ſit, *Marta caſ.* 56. indi-
ſtinctè intentauit poſſe cõtra *Abb. &
Franc. in Rubr. de appell.* cũ verius, ac
receptius ſit non poſſe in prophanis
cauſis, ab eis qui vaſſalli Eccleſiæ non
ſint ad ipsũ appellari; niſi fortè tur-
batio vniuerſalis pacis timeretur, vel
peccati vitandi cauſa. Reges enim, vt
iuſtitiam reddant non cogendi, ſed
voto expetendi ſunt: precibus in id
Deo Optimo Max. effuſis, vt melio-
res eos efficiat, ac iuſtiores, & ita
intelligendus eſt *Afflict. in proœm. cõſt.
Regni quæſt.* 22. *num.* 7.

VT ACCVSATI ANTE LITEM CONTESTATAM POSSINT COMPONERE.

C A P. XXXXIII.

STatuimus præterea, & mandamus, quod accuſatis coram iuſtitiarijs, vel alijs noſtris officialibus, pro aliqua cauſſa, vel crimine ſuper prædictis accuſationi-
bus ante litem conteſtatam cum accuſatoribus abſq; licentia curiæ *cum accuſa to-
ribus poſſint componere*, nullo iure per aliquos propterea noſtræ curiæ perſoluen-
do qualibet conſuetudine, vel conſtitutione ceſſante: niſi ſint de hæretica pra-
uitate, ſuſpicionis, vel proditionis crimine, ſiue nota notati, vel accuſati, aut in
fragãnti crimine deprahenſi, vel de crimine ſint confeſſi.

SVMMARIVM.

1 I*Niurias remicti publicè intereſt.*

N O T A LVI.

1 C*Vm accuſatoribus poſſint compone-
re.* cuiq; enim integrum eſt iu-
re ſuo decedere: reipublicæq; pari-
ter remicti odia intereſt, ne vni deli-
cto aliud ſuccedat, qua pariter ra-
tione, quandoque cogitur ius dicens
ex vi ſui muneris concordiam ſua-
dere, vt aduertit *Menoch. de arbitr.
cent.* 5. *caſ.* 442. *num.* 8. *VVeſemb. in
tonstrou. ad decret. libr.* 1. *tit.* 34. *de treg.
& pace.* ferendum potius vnum ma-
lum ne plura ex eius animaduerſio-
ne conſequantur, ad rem facit *Ma-
ſtrill. deciſ.* 207. *Anded. deciſ.* 250. ex quo
omnem praxis peritiam hauries eo-
rum, quæ ad hanc legem attinent,
compoſitio attamen illa, quæ data
pecunia fit, ſemper prohibita cenſe-
tur, niſi delictum eius generis ſit, vt
mulctari tantum pecunia ſoleat; ita-
que capiendus eſt *Petr. Greg. de conſ.
ceſſ. feud. p.* 7. *quæſt.* 2. *num.* 23. cum
Præſes ipſe prouinciæ id non faciat,
niſi vbi abolitionẽ concedat, ſoluta
aliqua quantitate pio loco, vel cauſæ
eroganda, nam cum abolitio ex ſu-
præmæ maiorie effectibus ſit, vt dixi
in tractat. de Donat. par. 6. *in appẽdicib.*
poſ-

poſſitque gratis id gerere, ſatius poterit onere grauato reo, nec diuerſū erit, ſi iſte, qui abolitione vtitur, Baronis vaſſallus ſit, vel ſubditus alicui foro, vt puta Inquiſitionis; nam per hoc iuriſdictio vtilis non minuitur: ipſi enim id concedere prohibentur, cum Principis ſolius ſit. nec cōgruit ſubditos huiuſmodi commodo priuari ex eo, quod alteri Iudici a Rege ſubmiſſi ſint, cum ſemper hęc, quæ ad ſuperius dominiū ſpectant, reſeruata cēſeantur; ſicuti eſt criminū abolitio *l. relegati 4. l. moris §. ſed .n. l. diuus D. de pœn. l. 1. §. fi. D. de q. Molin. in rep. verb. Rex, vbi additio n. 290. Menoch. de arb. caſu 236. verſ. ſolus Princeps, Farina q. 29. num. 80. Seſſe de inbibit. cap. 1. §. 5. Caliſt. de lege reg. §. 25. nu. 45.*

DE CONFIRMATIONE PRIVILEGIORVM REMISSIONVM IVRIVM *Marinariorum, indultorum per illuſtrem dominum Regem Petrum.*

CAP. XXXXIIII.

PRiuilegia verò remiſſionum iurium marinariorum; indulta fidelibus noſtris Siculis per illuſtrem dominum Regem Aragonum, & Siciliæ patrē noſtrum 1
diuæ memoriæ *acceptamus; & tenore præſentium confirmamus.*

SVMMARIVM.

1 *PRiuilegia a deceſſoribus conceſſa ne irrogantur.*
2 *Confirmationes ſuperfluæ.*
3 *Iura remiſſa an repetantur.*

NOTA LVII.

1 A*Cceptamus, & tenore præſentium confirmamus*, ita Reges regnū ſimul, ac beneuolētiam ſubditorum adipiſcuntur, non tantum id ipſum, quod deceſſor in aperto dedit, probare: verum etiam quod ſub dubio manet, ac de quo ambigitur liberaliter concedere, nec impudenter ſuper huiuſmodi certare, vt *Cicero* monebat *de natura Deorum* te vera etenim, qui modeſte, ac ex cauſſa do-
2 nata confirmat, dum omni iure illa ſeruare tenetur, nihil donat, adeo, vt abundare ſimiles confirmationes frequentius omnes affirment; cautelamq; nimiam ſapere, quæ tamen cum nocumentum nō afferāt, amplectendæ ſunt *Greue ad pract. Camera lib. 2. concl. prima nu. 5.* latiſſimè *Dom. Barb. in cap. 5. de conceſſ. preb.* qui pro omnibus ſufficiat. an autē iurium hac
3 remiſſione cōtra exteros vti poſſint, ſi cum eis cōtrahunt: ac ab eis repetere, quod eis indultum eſt, quod ſic credo, ſicuti Panormitani ciues ab exteris expenſas ipſis ex priuilegio condonatas repetunt; a concinibus non itidem.

QVOD NVLLA VNIVERSITAS TENEATVR PRO CLANDESTINIS *homicidijs ſoluere curiæ aliquam pecuniæ quantitatem.*

CAP. XXXXV.

AD releuanda ſiquidem onera ſubiectorum noſtrorū fidelium, quibus olim retroactis temporibus, & ſpecialiter tempore dicti Caroli vexabantur, de benignitate Regia benigne noſtram intentionem & oculos dirigētes ſtatuimus, vt pro homicidijs clandeſtinis perpetrandis, de quorum patratoribus curiæ non conſtabit: pro quibus dicti Caroli tempore, quælibet vniuerſitas habens, vltra focularia mille pro chriſtiano inuento occiſo auguſtales quadringentos: pro

Iudæo, vel Saraceno ducentos: à quingentis focularijs, vſq; ad mille pro Chriſtiano auguſtales ducentos: pro Iudæo, vel Saraceno inuento occiſo auguſtales centum, & infra pro Chriſtiano auguſtales centum; pro Iudæis, vel Saracenis auguſtales quinquaginta ſoluere cogebantur: de cetero nullam quantitatem pecuniæ, propterea noſtræ curiæ teneantur, & adhuc per noſtram curiam, ſeu aliquem officialem noſtrum quodammodo compellãtur. ſed iuſtitiarij, & alij officiales noſtri, ad quorum ſpectat officium, de patratoribus homicidiorum ipſorum diligenter inquirant, & inuentos culpabiles *cum receptatoribus, & fautoribus,* pœna debita puniant, prout iuris rigor, & iuſtitia ſuadebunt; dignum namq; videtur, vt qui huiuſmodi committunt ſcelera, luant in corpore; & habitatores terrarum ipſarum ſicut ſunt experes, & ignari à crimine, ſic ſint omnino alieni, & à pœna, cum pœna ſuos debeat tenere auctores: lege conſtitutione, ſeu conſuetudine aliqua huic contraria, & aliquatenus non obſtante.

SVMMARIVM.

1 *Fautores, receptoresue ſcelerum cauſſa.*
2 *Præſes prouinciæ in latronum fautores animaduertit.*
3 *Barones, qui latrones fouent feudo priuantur.*
4 *Barones innocuos ad incolatum admittant.*

NOTA LVIII.

1 CVm *receptatoribus, & fautoribus,*
ſine quibus maleficia, nec committi, nec diu latere poſſunt *l. 1. de recept. Vlp. in l. cõgruit 13. de off. præſ.* in quos voluerit iura acerrime animaduerti *l. 3. §. cognoſcit D. de off. præfect. vigil.* qua ratione conſtitutum eſt, vt contra eos, qui latrones, plagiarioſq; fouẽt, præſes prouinciæ, remotis quibuſcumq; ſpecialibus iudicibus, pœnas perſequatur: nec reſiſtat, ſi Princeps alicui in dominium, vel precario iuriſdictionem conceſſerit, quoniam ſuperiori dominio (quod nullibi, nec aliqua conceſſione intercluditur) aſcribi nõ immeritò ius coercendi fures huiuſmodi famoſos, ac
2 viatorum inſidiatores affirmat *Maſtrill. cum alijs permultis deciſ.* 147. eoſq; qui illos recipiunt, ac opem ferunt, vt in Neapolitano Regno ſeruari fundat *Aponte de poteſtat. Proreg. tit. de pacif. Regn. ſtat. per tot.* nec excipio ſanctæ Inquiſitionis officij familiares, & ſi concordata delictum huiuſmodi non excipiant, qui ſcio nullum eorum, quæ ad ſupremam, vt aiunt, maioriam ſpectant, conceſſum vnquam fuiſſe, vt infra *in patrocinio, & controuerſijs, per quam late dictũ eſt*: idque pariter beneficij amiſſione indicta Baronibus vetitum eſt, ne ſceleſtiſſimos hos homines in ſuas ditiones recipiant neue foueant, ex ſpeciali edicto in volumine pragmaticarum ſanctionum expreſſo *lib. 1.*
3 *prag. 2. ac in cap. Ferdinandi* 74. late *Maſtrill. deciſ.* 219. qui de illarum interpretatione agit; cui quidẽ obſeruationi vellem Præſides prouinciæ, eorumq; conſiliarios inuigilare: cum apud me certum ſit delinquentes omnes, maleficiarioſq; in ipſorum dominatu ſæpius ſub ſpecie populationis nouarũ villarum detineri: diſſimulata non tantum præteritorum delictorum, quæ in demanij locis admiſerunt, ſed nouorum, quæ indies committunt punitione: nam impunitate promiſſa, ſperataq; iniurijs non abſtinent, ſed potius ruunt in peius: cuius rei vitandæ gratia in ea fui ſententia, dum ſummum iuriſdi-
4 cendi magiſtratum in regno gererẽ, vt edicto Baronibus ex domanialibus, vel ceteris feudalibus locis homines ad nouum incolatũ admittere

vetare.

vetaretur, niſi publicis documentis illos nequaquam facinus aliquod admiſiſſe conſtaret, vel ſi fortè admiſiſſent fuiſſe e carceribus ſolutos, vel alio modo abſolutos fuiſſe, ſi contrauenissent Barones pœna receptatorum punirentur: placuit remedium, ſed fiſco aduerſante primo dilatum, demum obliuione deletum fuit, me è Regno ad legationem Hiſpanicam recedente. Baro ideo, licet omnis iuriſdictio nullo excepto, caſu, vel aliquibus exceptis, non tamen iſte receptorum mandata ſit, de huiuſmodi delicto nequaquam ius dicit, *Regens reuert. deciſ.* 36. *k'inceni. de Franch. deciſ.* 470. *Præſes Rouit. ad prag.* 2. *num.* 13. *vbi de delict. quis conuen. debeat*, *Taſſon. de anteſato verſ.* 3. *obſer.* 4. *nu.* 257. *fol.* 230. ſed cognitio erit ſupremi magiſtratus; idem de ceteris qui ex Regis conceſſione iuriſdictionem exercent, licet Eccleſiaſtici ordinis, cuius rei ratio deſumitur ex textu in *d. l. congruit.* 13. *de off. præt.* vbi poſt quam ad eius officium purgationem prouinciæ a malis hominibus ſpectare decreuit, ad re- 2
ceptores quoque conſtitutionem extendit, vt qui latrocinia cauſſantur, dum adauciorem furem, ob ſperatā poſt delictum ſalutem, ac tutelam, reddit, punitur autē beneficij amiſſione, vt alibi dixi, ſi ipſe ſciens, prudenſue apud ſe bannitos reciperet, vel in ſuo territorio, ac terra, vti exornat *Maſtrill. deciſ.* 219. *Rouit. in pragm.* 1. *num.* 2. & 9. *de recept. malefact.* *Taſſon. loco relato*, tenetur ergo 3
ſtatim, ac ſciat bannum eum prodere, ac Præſidi nunciare, imo & operam, vt compræhendatur præſtare, nam ſi eum moneat, vt aufugiat, receptoris, ac cooperatoris, tenetur, hoc enim maximum auxilium eſt, vt fuga ſaluti latronis conſulatur, quo ad cetera *Maſtrill. deciſ.* 216. adito.

QVOD NVLLVS OFFICIALIS CVRIAE COGAT ALIQVOS HABENTES res mobiles Caroli Gallicorum, & prouincialium captas per eos ad reſtitutionem.

CAP. XXXXVI.

Licet bona omnia dicti Caroli Gallicorum, & prouincialium tanquam ad fiſcum noſtrum per excadentiam rationabiliter deuoluta ad curiam noſtrā pleno iure pertineant, tamen diligenti conſideratione penſantes extorſiones, & deprædationes, & afflictiones innumeras, quibus idē Carolus citra omnē modum, & ingenium dictos fideles noſtros importabiliter aggrauauit, & quod res mobiles dicti Caroli Gallicorum, & prouincialium actiones, & damna perſpecta dictos fideles noſtros *tempore expulſi ſui dominij capere induxerunt.* ſtatuimus, & prouidimus, quod de rebus mobilibus, & animalibus, quæ fuerunt dicti Caroli Gallicorum, & prouincialium, & ea prædicti fideles noſtri cœperunt, vel capi fecerunt, nihil ab eis iterato per noſtram curiam, vel officiales eius aliquatenus exigatur, ſed animalia, & res ipſas mobiles, eiſdem noſtris fidelibus, de munificentiæ noſtræ gratia, de cetero relaxantes, ipſos, ad hoc moleſtari nolimus, vel compelli.

SVMMARIVM.

1 *SVbditus compenſatione contra Principem vtitur.*

2 *Tributorum iuſtitiam ſubditus non iudicet.*

3 *Tenax nequaquam iniuſtus eſt.*

4 *Munera merito debentur, eorumue creditor eſt.*

NO-

NOTA LVIIII.

1 *TEmpore expulſi ſui dominij capere induxerunt.* quoniam;quod per iniuriam nobis eripitur, per captionem bonorum eripientis compenſare omni iure poſſumus: hinc illa diſputatio, liceat ne ſubditis fraudem in tributorum penſione admittere, ſi iniuſta ſint, ac exceſſiua; quam mihi reſoluere non libet. puto tamen non temere dijudicanda eſſe iniuſta, ſed mature, ac ſapientiorum petito con-
2 ſilio; ne quiſq; ſibi indulgeret; propriorum enim amor,quamplures obcæcat, ne quod iuſtum honeſtumq; ſit proſpiciant, illudq; putēt rectum, quod ipſis ſit vtile. adeat lector *Dianam reſolut. 21. in tractat. de Parlamento*,in quo eos omnes, qui ad rem faciunt in vnum collectos habet:dãnum verò,quod a demendo dicimus cum ex corpore, fama, honore, rebus,actionibus, quis minus habet,ad id quoq; extenditur, quod cuiq; videtur ex ſola aptitudine ab aſſignatrice iuſtitia deberi: non eo ſenſu, quo *Ariſt.ad Nicocl.5.cap. 4.* ait; contra iuſtitiam non committi per eum, qui pre tenacitate pecunia ſua alteri non ſuccurrit, cum ſecundum *Ciceronem pro Plancio* conditio hæc eſt liberorum populorum poſſe ſuffragijs
3 dare,vel detrahere quodvelint cuiq; ſed ne quod alteri per eum qui Reipublicæ ſuprema gerit, auferatur, quod meritis,in munerũ publicorum partitione quęſiuit; vt licet (ne quo ad Deum teneatur) idoneũ eligendo digniori omiſſo, (vt multi, quibus aſſentire non poſſum autumant) ſatiſfaceret. Attamen ex minus digni cõparatiue magis digno electione, dãnum quod ex omiſſa electione, quis
4 patitur; reſarcire teneretur, qui illud exigere, vel compenſare poterit *D. Thom.& Caiet.2.2.queſt. 62. artic.2. Soto lib.4. queſt.6. Leſſ. lib.2. cap.12. dub.10.Couarr. ad reg. peccatum part. 2.§ 7.*late *Caſtill.de tertijs cap. 41. ex nu. 19.* ſed an milites prædæ partem iure petant. Iacobus enim Siculus præteritæ tyrannidis vltoribus ſpolia remiſit. nam, *vt Halicarn. lib. 7.* tradidit, æquũ eſt,vt qui operi adfuerant,fructu laboris percepto ad alias expeditiones fierent promptiores;inde venia conceſſa eſt de habendis captiuis, ac ex eis aliquos a Duce legẽdis *Euripides* de lectiſſimis Troianis mulieribus.

quæ principibus eximia data
Erant Achiuis

Aſcanius apud *Maronem* de armis, ac equo.

Ipſum illum Clipeum, criſtaſque rubentes.
Excipiam forti

apud nos vero,quo ad captiuos attinet omnes Regis ſunt, ſi infideles ſint in remiges addicendi, daturque militi decem aureorum pro captura præmium; cæterorum direptio eidẽ ſigno dato conceſſa, ſiue in expugnatione, ſiue in Caſtris poſt pugnam depopulandis, vt apud *Liu.lib. 4. Dion.in lib. 4. cap. 6. 9. 10. Liu.lib. 46.* nam Sueſſam Tarquinius direptioni cõceſſit, Caſtra Volſcorum Cõſul Seruilius, Mãtuam Marchiq Colſalti non multis ante hæc annis: cenſuit autem *Nauarrus* militem qui iniquo bello,operam pręſtaſſet,non niſi ad ea, quæ ipſe in ſinum ſuum contulit, teneri, *in Manuali cap. 17. Caietanus verò 2.2. queſt.62. artic.7. Soto de iuſtit. queſt. 3. artic. 3.* ad ſolidum damnandum eſſe probauerunt quorum opinio rigore nimio peccat, nec enim alieni facti teneri poteſt is, qui momentum non attulit, nec prohibere potuit, quidquid eſſet in Ducibus, ac præfectis.

QVOD

QVOD OFFICIALES TEMPORE CAROLI DE EORVM OFFICIIS, QVAE geſſerunt non teneantur curiæ reddere rationem, vel aliquid ab indè ſoluere.

CAP. XXXXVII.

OFficiales quoq; qui tempore prædicti Caroli officia, & ſeruitia ſuæ curiæ exercuerunt, & geſſerunt ad credentiam, vel gabellam de ponendis exinde rationibus coram magiſtris rationalibus magnæ curiæ noſtræ, vel alibi ſatisfaciendæ curiæ noſtræ, vel alijs pro parte ipſius curiæ de omnibus in quibus ratione prædictorum officiorum, & ſeruitiorum dictæ curiæ tenerentur, *de abundāti liberalitatis noſtræ gratia* ex tunc duximus abſoluendos, & penitus liberandos, & officiales eoſdem de cetero teneri ad hoc perpetuò prohibemus: ad huius autem noſtræ conſtitutionis, prouiſionis, & ordinationis noſtræ memoriam, & robur perpetuo valiturum, exinde præſens priuilegium fieri iuſſimus; & maieſtatis noſtræ pendente ſigillo muniri. Datum Panormi anno Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo quinto: menſe Februarij quinto eiuſdem: quartadecimæ indictionis, & regni noſtri anno primo.

SVMMARIVM.

1 *REx detinente Tyranno poſſidet adhuc.*

2 *Proreges deceſſoris conſiliarios ne temere repudient.*

3 *Malè facta, quæ quis agit recipit.*

NOTA LX.

1 DE *abundanti liberalitatis noſtræ gratia*, legitimo enim ſucceſſo-
ri rationem reddere tenebatur, vt
qui ſemper dominus rei poſſidente
Tyranno, ac conſequenter fructuum
non exactorum permanſit (vt in Fer-
dinandi Auſtriaci ad imperium aſ-
ſumptione, inſuaſo Vngarico regno
ſeruatum eſt; Romani enim Regis
eligendi votum retinuit,) prudentis
ſanè conſilium eſt de iure ſuo quan-
doq; decedere: vt temporum com-
motiones quieſcant, parendum mi-
niſtris ipſis tyrannidis præteritę, in-
iuſtarumq; exactionum; ne vindictæ
cupidus potius, quam proprij iuris
perſecutor videatur: etenim ſummo
iure geſta tempore franci domi-
natus irrita cenſeri debebant *l. decernimus*, vbi *Bart. Bal. C. de Sacroſanct. Eccleſ. Anchar. in cap. fin. de elect. lib. 6. Alex. conſ. 127. lib. 2. Dec. conſ. 191. num. 5. Menoch. in cauſ. finar. conſ. 5. num. 106.* vellem prouincia-
2 rũ Præſides, quos Proreges nuncu-
pant, hoc ſibi exemplar proponãt, ne
in eos, qui prędeceſſoribus in precio
fuerunt, vt in dies euenit, plus æquo
ſæuiant, quaſi in regendis prouincijs
alia non ſe offerat hodie via magni
nominis aſſequendi, quàm in eorum
adminiſtratione diuerſam a præde-
ceſſoribus ſeruare rationem, ac no-
ua ſequi inſtituta: ne ergo temere
præbeant aures ijs, qui ſe iniuſte
offenſos a deceſſoribus profitentur,
quiq; omnem iniuriam ab ijs paſſam
in conſiliarios reijciunt, in facilitate
qua noui rectores bono animo obie-
ctos errores (in ſpeciem laudis pro-
priæ) audiunt, plus merito conſilij
meminerint id ipſum paſſuros, fini-
to ſceptro: nam pœna iſta male facti
3 eſt ſecundum *Caſſiod. epiſt. 2. var. lib.*
9. vt vnuſquiſq; in ſe recipere poſſit,
quod in alium proteruus exercuit;
nec obijciant ab eis laceſſitos, vices
potius reddere, quam in eos com-
mittere velle, quoniam ei qui a regi-
mine diſcedit (ſi fortè regnandi ſit

cupi-

cupidus) reditus ad priuatam vitam, ac nouo ſucceſſori: quod dominatu potiatur, ſatis erit: obliuiſcenda perſecutio iniuriæ, & ſi iuſta, ei qui magiſtratum capit exercendum. Præſide autẽ prouinciã ingreſſo, veteris iuriſdictio cõquieſcit *ad l. obſeruare 4. de off. præſid.* capta ſaltẽ poſſeſſione, ſacramentoq; adacto *Rebuff. in praxi tit. de ſim. n. 19. f.* 380. *Frãcb. dec.* 343. inde vidi per ſucceſſorẽ poſt geſta nõ exequi *Cãcer. c. 15. n. 54. lib. 3.*

CONSTITVTIONES IMMVNITATVM AEDITAE PER ILLVSTREM Dominum Iacobum Dei gratia Regem Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ in feſto ſacræ coronationis ſuæ, & publicata in generali colloquio Panhormi noniter celebrato.

DE POENA CONTENTORVM CASTRORVM REGIORVM.

IAcobus Dei gratia, Rex Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Marino de Vbertis militi iuſtitiario Ciuitatis Panhormi, Conſiliario familiari, & fideli ſuo gratiam ſuam, & bonam voluntatem, inter cetera, quæ noſtram mentem, & animum tangunt, medulliter, & principaliter grata noſtræ reſident voluntati præcipuum, & ſpecialiter requiritur, quod ſinguli fideles noſtri, quos Caroli Comitis prouinciæ; hoſtis noſtri ſuorumq; officialium ſeueritas, & tyrannis indefinenter oppreſſerint, deſtructis, & deletis grauaminibus afflictionibus, & illicitis extorſionibus, quibuſcumq; viuant ſub noſtro felici dominio in ſtatu pacifico, & tranquillo: protinus obſeruatione ad tollenda ſingula, quæ grauamina dici poſſunt: ceteraſq; conſtitutiones in ſolemni noſtra curia celebrata in Ciuitate Panormi tempore fœlicis noſtræ coronationis dedimus, quas per iuſtitiarium, & alios officiales noſtros decreuimus, & mandauimus inuiolabiliter obſeruari; nunc autem per Syndicos terrarum, & locorum Siciliæ citra flumen ſalſum pro parte vniuerſitatum terrarum ipſarum non abſq; turbatione animi noſtri grauis, & grandis querela noſtro peruenit auditui; quod iuſtitiarij, & officiales alij, quibus Regium ſtatum, & conſeruationem dictorum fidelium, dum eſſe vbilibet non poſſumus, ſerenitas noſtra committit, non aduertentes in hoc intentionis noſtræ propoſitum, ſed ad lucra turpia delinquentes prædictas conſtitutiones obſeruare penitus negligunt; & fideles noſtros ea allegantes obaudiunt, ac turpi repulſa, & verbi deteſtabilibus plurimas, & quaſi intolerabiles exactiones, afflictiones, & grauamina, totius malignitatis, & perfidiæ eis ſubſcripto modo multipliciter inferunt, & eos opprimunt, & affligunt: ex quarum preſſura noſtra ſerenitas tanta turbatione mouetur, quod quæ in ipſorum noſtrorum fidelium præiudicium committuntur, perſonæ noſtræ cenſetur illata: ſuper quibus omnibus contra eos pena debita iuxta noſtrum beneplacitum reſeruata, quam ſic in eos infligere, ſicq; eos corrigere, & punire diſponimus: quod pęna detenti cognoſcant, quid mereantur mandatorum, & conſtitutionis noſtri culminis contemptores, & vt tibi, & alijs iuſtitiarijs, & officialibus noſtræ curiæ excedendi, & grauandi fideles noſtros occaſio, & materia excludatur cõſulta deliberatione præuidimus prædictas conſtitutiones, & alia ſubſcripta capitula: in quorum obſeruationibus per prædeceſſores tuos, & te fideles noſtri grauati fore noſcuntur: per te, & per alios iuſtitiarios, & officiales curiæ inuiolabiliter obſeruari: decernentes tenore præſentium, quod ſi per te, vel per aliquem prædictorum officialium aliqua occaſione, vel cauſſa ſecus fieret, de ijs quæ in præſentibus continentur de perſonis, & rebus tuis, & eorum pena ſubiaceant iuxta noſtræ arbitrium voluntatis.

POENA CONTRA TRANSGRESSORES CONSTITVTIONVM.

CAP. XXXXVIII.

QVæ prędictæ cõcluſiones noſtræ per ſingulos Iuſtitiarios, & officiales alios, omni prorſus ex parte iuſtitiariorum, & officialium ipſorum occaſione, excuſatione, & receptione temoris inuiolabiliter, & tenaciter obſeruentur: quodq; ſi eas *obſeruare recuſauerint, ſiue neglexerint*, aut in alicuius obſeruatione capitulorum prædictæ conſtitutionis defecerint, tranſgreſſores eorum de contemptu mandati, & ordinationis noſtræ, ex nunc curiæ noſtræ teneri volumus præter pœnam aliam in eos iuxta noſtrum beneplacitum infligendam.

SVMMARIVM.

1 LEges ſeruanto non peruertunto.
2 *Imprecatio aduerſus legum corruptores.*
3 *Principes magiſtratuum exceſſibus reparandis inuigilent.*
4 *Qui melius ſtatuere neſcit obediat.*

NOTA LXI.

1 OBſeruare recuſauerint, ſiue neglexerint. quoniam magiſtratus executores non peruerſores legum eſſe debent: qua fronte enim illarũ obſeruationem à ſubditis expetent, qui ſcientes prudenteſq; legum ſenſum cauillant, & ad ſuum trahunt *Martiani monitum in l. 11. de pœnis* pt ę oculis habeant: reſpiciẽdum, ne quid aut durius, aut remiſſius conſtituatur, quam cauſſa depoſcit: nec enim aut ſeueritatis, aut clementiæ gloria affectanda eſt, ſed perpenſo iudicio, prout quæq; res expoſtulat, ſtatuendum: plane in leuioribus cauſſis proniores ad lenitatem iudices eſſe debent: in grauioribus pœnis ſeueritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis ſubſequi; alioqui ſi cuiq; ius dicenti liceret propriæ interpretationi innitendo finem iuris variare, legibus fundata Reſpublica legibus euerteretur: experimẽto cum ſæpius doceamur, per multa leg bus conſtituta iuriſconſultorum ingenijs corrumpi, ac deprauari, vt *Cicero pro Lucio Murena* aduertit, ita peccat in legem, qui eam pretio corrumpit, quàm qui temeraria temeritate ſua in aliam ſententiam, quam vera iuris prudentiæ ratio dictat, di-

2 uertit: in hos inuehunt *Imperatores Leo, & Alexander* in hæc verba: exiſtimo equidem eorum neminem, qui iudiciario fungitur munere, eo vnquam ſtuporis, aut inſcitiæ protuptutum, vt aliter, quam ex præſcripto legum iudicium, ſententiamue ferre audeat: quod ſi quis in tantam euaſerit dementiam, reus peractus eas dependet pœnas, quæ legibus ſunt irrogatæ; ſin forte nos effugerit peruigilem tamen, atq; inſomnem oculum, cui nihil non quantumlibet occultum ſit, patere poterit, tametſi id ipſum imprecationibus quoq; dirisq; execrationibus ſtabilire, ac firmare non ab re alienum cenſuimus. Inueniat itaq; iſte Deum, & cœleſtes omnes, atq; incorporeas poteſtates ſibi nunquam non aduerſantes, immaturè ex hac vita excidat potius, quam excedat: incommodis inſuper afficiatur perpetuis: ipſius ædium fundamenta ignis tandem deuoret, & poſteritas eo redigatur inopiæ, vt panem oſtiatim quæritet, Princeps ergo ne, qui iuridicundo præſunt, libertatem legum in captiuitatem deducant, vertantq; prauorum iudiciorum, inuigilet: cum, fatis non

ſit eas rectè ferre, vt *Strabo* his verbis adnotat, bonis hoc eſt viridegibus, non qui omnes ijs ſycophantias, aut calumnias cauent, & excludunt; ſed qui ſimpliciter latis firmiter inhærēt: quamobrem ſi ipſi ius dicere nolint, habeant patulas aures; oculos linceos, vt videant, audiantq; magiſtratuum exceſſus, atq; rigide in eos animaduertant. legem *Cōſtantini magni Imperatoris* innouent, qua cauere voluit, quod quiſq; cuiuſcumq; loci, ordinis dignitatis qui ſe in quemcumq; iudicum, Comitum, amicorū, vel palatinorum ſuorum aliquid veraciter manifeſte probare confideret; quod non integre atq; iuſte geſſiſſe videretur, intrepidus, ac ſecurus accederet, ipſumq; interpellaretur, quoniā, ait ipſe audiā omnia, ipſe cognoſcam: & ſi fuerit cōprobatum, ipſe me vindicabo. *facit l. 3. C. de ſuer. aduocat. lib. 12. l. ſplēdoris C. de diuerſ. officialibus Ioſeph de bello Iudaic. c. 15.* Et hoc facti s dictum probauit Iacobus noſter, qui calumnioſis nō iudicibus tātū, ſed cauſidicis ſe infenſum perpetuò præbuit: nam Semenum Radam inſignē, & primarium ea ætate iureconſultum, quod eius arguria, aut malitia multi ſe afflictos quererentur: præuaricationis lege poſtulatum, regni finibus eiecit. O quanti e patrijs ædibus exularent, ſi exemplar hoc amplecteretur, quanta in Hiſpanico imperio quies, quod in hoc temporis contentionibus cōcrematur, ac perditum it. Sane ſtudendum nobis eſt, ò togati patres, vel vt meliores leges

4 veſtro conſilio ferri curetis, vel vt vetuſtati obediatis. Sæpè audiui, ait *Liu. lib. 36.* eum primum eſſe virum, qui ipſe cōſulat, quod in rem ſit: ſecundum eum, qui bene monenti obediat, qui neq; ipſe cōſulere, neq; alteri parere ſcit, eum extremi eſſe ingenij: nobis quia prima animi, ingenijq; ſors negata eſt, ait *lib. 22.* ſecundam, & mediam teneamus, & dū imperare diſcimus, parere prudēti in animum inducamus; quod & *Heſiodus* prædixit his verſibus.

Optimus ille quidem, qui ſeſe omnia noſcens
Conſilijs præuiſa fuit meliora peregit.
Rurſus, & ille probus, qui paret recta monenti. 1
At qui nec per ſe valuit, monituſque refugit
Recta ſequi, cuiuſq; vir eſt his muneris expers.

quibus quæ *infra ad cap. 67.* notata ſunt adiungito.

DE FIDEIVSSIONE AB ACCVSATIS PRAESTANDA, CAP. XXXXVIIII.

A Delatis vero ſiue accuſatis ſuper cauſis delicti, & criminibus alijs, qui delatione, vel accuſatione facti ſunt rei *dum parati extiterint ſatiſdare* curiæ ſecundum, quod iura petunt, & conſtitutio ipſa dictat, vt per detentionem, & carcerationem eorum poſſent ab ijs extorquere pecuniam, per iuſtitiarios, & officiales alios carceri detinebantur: recipiatur iuxta qualitatem commiſſi criminis moderata, competens, & iuſta fideiuſſionis cautio de ſtando iuri, & iuſtitiæ faciendæ: quam per iudices, & notarios actorum iuſtitiariorum, & officialiū ipſorum mandari, & modificari volumus: in cuius fideiuſſionis defectu delatos, ſeu accuſatos per ſingulos iuſtitiarios, & officiales ipſorum ad vicinius caſtrum noſtro carceri detinendos, ibidem donec cauſæ delationum, vel accuſationum ipſarum coram eis fine debito terminentur: ſic celeriter, & inſtanter mitti volumus, quod cum eiſdem iuſtitiarijs, vel in ſuo carcere occaſione aliqua non pernoctent, vt captiuandi alios, aut cuſtodiæ, & catenæ exactionis illicitæ prę-

dictis

dictis officialibus materia totaliter ſubtrahatur, niſi delati, vel accuſati fuerint de læſæ crimine maieſtatis; vel in fraganti crimine depræhenſi: ſeu de maleficijs commiſſis liqueat: vbi præſumuntur magis euitandæ pœnæ gratia, quàm defendendi ſe cautionem offerre contra quos iuxta tenorem prædictarum conſtitutionum prout iuris ordo dictauerit, procedatur; adijcimus tamen, quod prædicti delati vel accuſati; in prædictis caſtris carceri detinendi ad præſtandum calumniæ iuramentum, vel alia facienda, quæ in curijs prædictorum iuſtitiariorum in proceſſibus quæſtionum ſeu accuſationum ipſarum ſuam requirunt præſentiam, & per procuratorem iura fieri non permittunt ſub compedibus, ad curiam iuſtitiariorum ipſorum ducantur, quibus præſtitis ſacramentis, & alijs ſint quolibet delatione completis, quæ per eos fieri principaliter expedit, ad prædictum caſtrum, in quo fuerant, ad carcerem noſtrum redeant, & morentur donec condemnandi, vel liberandi fuerint, ſicut iuſtitia ſuadebit. nam per ſæpe contingit, quod prædicti iuſtitiarij, vt conſequantur commoda, delinquentes ad præſtandum immoderatam fideiuſſoriam cautionem compellunt, & de his damna non modica irrogantur. 1 2 1

SVMMARIVM.

1 IVdices ne temerè reos in vincula conijciant.

2 Deus ſupplicij tarditatem grauitate compenſat.

NOTA LXII.

1 DVm parati exiſterent ſatiſdare. petenda ratio ſupra ex nota 21. ad cap. 15. addendum tantummodo periurio omnes magiſtratus noſtri regni, qui leges has e veſtigio ſuſcepti officij ſeruare vouerunt, teneri: quiq; pro modica ſuſpicione reos in vincula conijciunt, vel quod id criminum quæſtores ſapiant patiuntur; ſed proh dolor è lex hæc tam iuſta in dies ſpernitur, ſubditi vexantur, commentarienſes in detentos ſæuiunt, pecuniam omnem præripiunt, pauperes excoriant, reorum corpora macerantur, animæ iudicum, qui id admittunt, vel conniuent, ad inferna properant: imò ſæpius, & forte melius viuentes adhuc vltricē iuſti Dei manum ſentiunt, qui licet
2 tardo motu lentoq; gradu ad vindictam procedit, tarditatem tamē ſupplicij grauitate compenſat, vt *Boetius* aiebat.

AD IDEM CAP. L.

IVbemus tamen, & præcipimus caſtellanis, vicecaſtellanis prædictorum caſtrorum, & cuſtodibus prædictorum captiuorum, quod pro cuſtodia compedibus iure portæ, nec non pro ducendis, & mittendis captiuis ad curiam prædictorum iuſtitiariorum, quoties per ipſos iuſtitiarios requirentur, & ipſis ad caſtra ipſa reducendis pro liberationibus eorum, & pro alijs quibuſcumq; occaſionibus, vel cauſis *ab iiſdem captiuis, vel alijs pro parte ipſorum nihil penitus exigatur:* volentes quod prædictis caſtellanis vicecaſtellanis prædictorum caſtrorum, ac cuſtodibus captiuorum exiſtentium in ijs, per prædictos officiales, & iuſtitiarios ſub pœna noſtræ gratiæ, & amotionis ipſorum a prædictis officijs, ex parte noſtræ celſitudinis iniungantur, quod præſentē noſtram ordinationem obſeruēt, & faciant obſeruari: & quod aliqui eorum ordinationem ipſam obſeruare ne- 1 1

glexerint, per eoſdē iuſtitiarios,& officiales ſciri, & requiri volumus à captiuis: prædicti iuſtitiarij, & officiales hoc noſtræ referant maieſtati, vt contra eos tanquam tranſgreſſores mandatorum noſtrorum poſsimus animaduertere, prout noſtræ reſidet voluntati.

SVMMARIVM.

1 *Carceri præpoſiti ne in cuſtodia excedant;*

2 *Iudex rei cuſtodiam ſtatuat.*

NOTA LXIIII.

1 *AB ijſdem captiuis, vel alijs nihil pro parte ipſorum penitus exigatur.* ſuis namq; ſtipendijs debent eſſe contenti, ſed ò ſcelus? quam oppoſita eſt huic legi quotidiana obſeruatio: dum quæ prohibentur extorſiones, liciti prouentus exiſtimantur. Sanè illud eſt veriſſimum, inane, ac irritum eſſe, quidquid contra has leges attentatur; ac perinde abuſum huiuſmodi nullatenus ferendum fore, cum nec iuribus exigendis, quæ abuſus ipſe induxit, acquieſcant, ſed exquiſitis varijs modis in dies nouas exactiones inducant: minitantes decentos; ni pecunias pendant, in teterrimas cloacas iniecturos: qua ratione etiam carceris dominus tenetur, ſi id per inferiores miniſtros ad-
2 mittatur *l. carceri præpoſitus D. de cuſtodijs reorum* cum alijs à *Maſtril. deciſ. 236.* eſtimare autem debet iudex, vt id auertat, cui nam, qualiq; carceri reus inijciendus ſit, ne carceri præpoſitus arbitrio vſus, reos opprimat. per quod exiſtimo pœnam ob carcerati fugā in commentarienſem indictam, qui pretio corruptus fuit, ſtatuendam in hunc eſſe, qui aliquid cō- 1
tra hanc legem exigit, ob carcerato pretio locatā manſionē: nam corrup- 2
tus dicitur dum quid contra ius exigit, & ſi ex cauſſa fughæ non accipiat, videndus ad cetera *Farinac. qu. 31. de carcer. & carcerat.*

DE EODEM CAP. LI.

PRædictis verò Caſtellanis,& Vicecaſtellanis præſentium tenore iniungimus, quod prædictos *captiuos recipiant*, detineant, cuſtodiant, mittant, reducāt: quoties per prædictos iuſtitiarios,& officiales, vel certos eorum nuncios fuerint requiſiti.

SVMMARIVM.

1 *COmmentarienſes reos benigne recipiant.*

NOTA LXIIII.

1 *CAptiuos recipiant*, cum excuſari ea, ad quæ ex ſuſcepti officij natura tenentur, minime poſſint: argumentum pro Caſtellanis, qui manſiones caſtrorum honeſtis perſonis, eo ſumpto prætextu denegant, quod ad hoc non teneantur: nam ex hac legē quidquid loci præter propriam habitationem ſupereſt, ijs, qui in vinculis conſtituti ſunt, gratis indulgendum eſt: ſic enim Rex præcipit, qui caſtrórum cuſtodiam committit, quiq; ſtipendium ſoluit. Si contra fiat per prouinciæ Præſidem, ac ſupremos iuridicos magiſtratus animaduertatur: in his enim ſupremo magiſtratui, non vero magiſtro militum ſubijcitur, vt & praxis admiſit. An autem his, qui in vinculis ſunt, cuſtodes eorum ſumptibus apponi poſſint, textus *in l. cū ſæpe C. de erogat. milit.*

milit. anni. lib. 12. innuere videtur poſſe, in idem eſt Regni *Conſtitut.* humanitate nobis § *fin.* notat *Campagna in cap. Regni Neapol. grauamina num.* 45. *in fine:* in hoc tamen regno Regis reſcripto vetitum eſt, ſiue criminalis, ſiue ciuilis cauſſa ſit, in dies autẽ Prorex decreto ſuo id ſupremo magiſtratui delegat, vt non impediente reſcripto cuſtodes adibeant; hoc tamen pro cuſtodiendis illuſtrium perſonarum domibus, vel ipſiſmet receptum eſt, vt qui non facile in vincula conijciendi ſunt, nec lictoribus, vt eos, manucapiant temere praecipiendum *ad l. ſi grauius* 16. *cum ſequ. C. de dignit. lib.* 12. *Taſſon. de anteſat. verſ.* 2. *obſ.* 2. *num.* 18. *fol.* 45. quamobrem monitis prius, ſi ciuiliter agatur, vt ſoluant, vel iudicio ſiſtant, lictores ad cuſtodiam adhibentur, vt penſionis onere grauati ad ſatiſfactionem feſtinent: quod ſi nõ proficiant captis, pignoribus, demũ ipſis carceribus addictis executio perficitur: in criminalibus vero rariſſime hoc fit, ſolum enim ante confeſſionẽ, ſubitionem aiunt, id admittitur, ne per communicationem inſtructus veritati reus ſe ſubtrahat.

QVOD ACCVSATORES, AT ACCVSATI ANTE LITEM CONTESTATAM libere componant praeterquam in homicidijs publice commiſſis, & vt non compellant accuſatorẽ iurare, de perſequenda accuſatione.

CAP. LII.

CEterum cũ permittătur iura, & ſtatutum ſit per cõſtitutiones prædictas, quod accuſati corã noſtris officialibus, pro quacũq; cauſſa, vel crimine ſuper prædictis accuſationibus, ante litẽ conteſtatã cum accuſatoribus abſq; licentia curiæ poſſint cõponere; nullo iure propterea per aliquos noſtræ curiæ perſoluẽdo, qualibet alia conſuetudine, vel conſtitutione ceſſante: niſi hæreticæ prauitatis ſuſpicionis, vel proditionis crimine notati, aut delati extiterint, aut in fraganti crimine deprehẽſi, vel de maleficijs obiectis liqueret: prædicti iuſtitiarij, & officiales prædictos accuſatores, & accuſatos ſuper propoſitis accuſationibus ſuſpendere, & procedere cõpellebant: quod iuri prædictæ conſtitutionis diſſonũ reputantes: ſtatuimus, & præcipimus, vt accuſatores, & accuſati ante litis ingreſſum, vel litis cõteſtatæ ſine licentia curiæ iuxta tenorem prædictæ conſtitutionis, & etiam ſi ambæ partes ſe in iudicio præſentauerint, libere poſſint componere, & nullum ius propterea curiæ perſoluatur: poſtquam compoſitionem eos ad procedendũ, & reſpondendum in ipſis accuſationibus, prohibemus compelli: præterquam in homicidijs publice perpetratis, aut notorijs ſuper quibus quantumcumq; accuſator, ſeu delator componant. Cum curiæ noſtræ intentionis ſit, quod homicidia non maneant impunita: contra homicidas per eoſdem iuſtitiarios, & officiales alios, ad quorum hoc ſpectat officium, ad pœnam debitam procedatur: ita quod ſi homicidium ipſum non poſſit probari, quod bona ſententia, vel alia cauſſa, tam in caſu præſenti, quam in alijs quibuſcumq; caſibus, nihil ab accuſatis, ſeu delatis debeat extorqueri, & accuſator præſtare iuramentum ad proſequendam accuſationem propoſitam per iuſtitiarium, & alios officiales curiæ non cogatur. *Sed accuſationem ipſam liberam eſſe volumus*, & iubemus.

SVMMARIVM.

1 *INiuriæ liberè remittantur.*
2 *Seruitus poſtremum malum.*
3 *Siculi libertati reſtituti.*

NOTA LXV.

1 *SEd accuſationem ipſam liberam eſſe volumus:* cũ nemo inuitus agere in iudicio compellatur, in quo ſicut in contractu conſenſus exigitur; multoq; magis in criminum perſecutione, propter adiectam in pluribus pœnam talionis: libertas igitur ſupremum bonum, optimumq; in hoc maxime optatur ſtatũ, vt priuatis rebus ad libitum vti, noſtraſq; ſpernere, vel proſequi iniurias poſſimus: ceterum ante hanc legem quid fœdius, aut miſerius ſeruitute illa morti, certè non tantum cõparanda, ſed poſtponenda, cui quadrabat bene illud
2 *Ciceronis Philippica 2. & 3.* ſeruitutem nempè huiuſmodi poſtremum malorum eſſe non modò bello, ſed morte etiam repellendum: nati enim ſumus ad rationabilem libertatem, quam aut tenere, aut cum ea mori debemus; per quam, vt *Seneca Epiſt. 76.* aduertit ſuus quiſq; fit: hanc ſummo ſtudio noſtri recuperare conati ſunt peregrinis gẽtibus expulſis Aragonenſibuſquè accitis, ſub quibus honeſtã libertatẽ conſecuti, non dominatũ, ſed regimen experti ſumus, nam quiſq; in rebus, & iuribus ſuis li-
3 berè ſe habere cœpit: quoniam, vt *Perſius* ait.

An quiſquam eſt alius liber, niſi ducere vitam
Cuilibet, vt voluit?

latiſſimè, quæ in hunc ſenſum ſcripta ſunt, *nota 20. ad Martini leges* non pigeat adire.

DE PORTATIONE ARMORVM.

CAP. LIII.

MIlitibus quoq; familiaribus eorum, & alijs quibuslibet portationẽ armorum prohibitorum intus, & in ciuitatibus, & alijs terris penitus prohibemus: volentes, & mandantes, quod a militibus, & familiaribus eorum, & alijs perſonis, qui prohibita arma portauerint exceptis noſtris officialibus, & familiaribus eorum pœna in ſacris noſtris imperialibus conſtitutionibus compræhenſa *per eoſdem iuſtitiarios, & alios officiales integraliter exigatur:* fiſci noſtri commoditatibus acquirenda, & illi iuſtitiarij, & officiales alij, qui prædictã pœnam a portatoribus armorum ipſorum exigere, & habere neglexerint pœnam ipſam ſoluere noſtræ curię teneantur: & quod ipſos ex tunc eidem curiæ teneri, volumus; & ad ſolutionem ipſius per curiam coerceri.

SVMMARIVM.

1 *SVpremi ordines pragmaticarũ ſpretores puniant.*
2 *Armorum tractatio paci pernicioſa.*

NOTA LXVI.

PEr eoſdem iuſtitiarios, & alios officiales integraliter exigatur, nã fori præſcriptione deſtituti in ijs, quæ extra militiam ſunt, nec ad militaria delicta referuntur, ordinariorum, vt ſubeant iudicium, conſequitur, *quod*
1 *Nota 54. ſupra fundatum eſt.* Videas ex hac lege quam præciſum neceſſariumq; ad nouarum conſtitutionum obſeruationem cõſequens ſit: coercitionem, pœnarumq; executionem ordinarijs remitti, ſpecialibus iudicibus

cibus auferri ; ſi harum effectus legiſlatori in optatis ſit. *Aponte de poteſtate Proreg. titul. 12. de deleg. cauſar.* nam huiuſmodi, qui in certum genus hominum habent imperium, potius conniuent, quam punitioni ſtudent : verum enimuero, ſi per eos id ſolum, quod iuſtitia poſtulet, ſpectandum eſſet : nullus pene inueniretur, qui foros huiuſmodi conquireret, vt ſæpe *in patrocinio, ac controuerſijs* inculcauimus. quidquid ergo iure gentium non vetitum, nec ciuili Princeps ſub certa pœna prohibeat, perſecutio ipſius miniſtris ſpectabit foris, ac iuriſdicēdi facultatibus ſpecialibus iudicibus conceſſis non cōtradicentibus ; diſputatione (quæ multorum ingenia contorſit ; de qua nonnulla libauimus in *controuerſijs*) ceſſata, quāq; latè *Fiſcalis Ducis Sahagu*

dia poſt addition. ad Theſaur. deciſiones diſſeruit, *Ponte de poteſt. Proreg. §. 3. n. 46. f. 20. Routt. ad prag. 3. de admin. tut.*
2 *Frãch. deciſ. 434. Conſtant. vol. 1. C. de iur. fiſci lib. 10. n. 25. f. 56.* & poſt oēs *Maſtrill. deciſ.* 145. tradidit. Rex. n. aperte id per hanc legē inſinuat, nec minus quā ſui muneris ſit, arma in pacatis locis portāda vetare, vel permittere cōmonſtrat ; cū per eorū tractationē ſępe quies publica turbari poſſit. delatione. n. armorū homines audaciores, ac ad nouāda negotia turbādāq; publicā pacem promptiores efficiuntur : cum eorū vſus defenſionis limites trāſgredi nō deberet, vt ex hoc apertū ſit, per conſtitutiones has homines huiuſmodi cōprehēdi, ne hanc maiorem poteſtatē in qualibet iuriſdicendi conceſſione intercludi quis affirmet.

DE SERVIENTIBVS CASTRORVM, CAP. LIIII.

ET quia continua armorum portatio præſtat portatoribus materiam delinquendi, ſtatuimus, & iniungimus, quod ſeruientes caſtrorum ipſorum Siciliæ extra ipſa caſtra prohibita arma non deferant, niſi tantùm pro executionibus mandatorum noſtrorum, cum ad hoc per officiales curiæ noſtræ fuerint requiſiti : poſt quorum executiones *deſiſtant penitus a portationibus armorum* ipſorum, & ea portare aliquatenus non præſumant : a quibus, ſi ea portare præſumpſerint, pœnam, in prædictis imperialibus conſtitutionibus compræhenſam, per prædictos iuſtitiarios, & officiales exigi requirimus, & haberi : concedimus tamen iuxta tenorem prædictarum conſtitutionem noſtrarum, ſeruientibus ipſis licentiam deferendi cultellum longitudinis palmi vnius, & digitorum duorum : & ſi quis ex ijs contra præſentem ordinationem noſtram venire præſumpſerit, iuxta noſtrorum beneplacitum puniatur.

SVMMARIVM.

1 *MIlitibus in prouincia armorum vſus inhibitus.*
2 *Deſcriptio, ac ſelectio militum viuendi libertatem non promoueat.*
3 *Milites qui foro militari gaudeant.*

NOTA LXIIII.

1 D*Eſiſtant penitus a portationibus armorum.* petenda eſt ratio ex *cap. 19. nota 26.* & admirandum omnino tanti Regis erga ſubditorum quietem ſtudium : dum bellorum tempore militibus caſtrorum in quibus magna regni ſalus poſita erat, nullam contra rempublicam libertatem indulſit : ceſſent ergo armorum ſtrepitus, vbi bellum non eſt : dum Iacobus illo vigente inanem eorum vſum eliminare non dubitat : alludit *Ouidius.*

Pax

Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum deſunt hoſtes: deſit quoq; cauſſa triumphi:
Tum ducibus belli gloria maior erit.
Sola gerat miles, quibus arma coerceat arma,
Canteturq; fera nil niſi pompa tuba,

2 taceat ergo quiſquis militibus libertatem furandi in prouinciales indulget, nec bellorum imminentium neceſſitatem in medium proferat. quoniam ex ea militaris diſciplina e veſtiglo corrumpitur potius, quam homines ad militiam alliciantur: hic
3 operæ pretium erit de ijs aliqua dicere, qui militum priuilegijs; ſe frui ſpecie conceſſionis principalis iactātur: non multis enim retroactis annis militum Auditore ex Proregis decreto inter togatos relato, vt Maſtrillo teſtante habemus de *Magiſtr. lib.* 5. *c.* 16. *nu.* 28. iuriſdictio militaris ad innumeros propè diuerſæ ſortis homines propagata eſt, ac extenſa, partibus id exigētibus, vt impune in delictis graſſari, ſpecie militaris licētiæ, ac creditores fallere poſſent: inde; caſtrorum ſeruientes, quos milites nudo nomine dicimus, eos nempe, qui in domibus planis ad cuſtodiam carceratorum militant, multos ex nobilioribus Vrbis meæ, conſpeximus; vt qui ſtipendio aurei vnius menſatim obtento, vt veri milites foro fruerentur, alios ad ſeruiendū cōducunt, ipſos etiam carcerū dominos eorūq; familias ad idē admiſsos vidimus, vt in domino domus planę Marſalienſis, & plerisq; alijs; quæ nomine tenus caſtra ſunt: demum per delegationem Auditori factam, aliqs militię iure gaudere debere declaratum eſt, vt qui aliqua militibus, vel in ſolutione ſtipendiorum, vel in eis annotandis operam præſtitiſſent, vel ſi muros ciuitatis reficere tenerentur, aut tormentorum machinas curarēt, quaſi ad nudum Auditoris arbitrium miles conſtitui, ac ex ordinaria M. C. iuriſdictione Regni legibus cōſtitutionibuſq; in bonū publicū introducta, eximi, ac manumitti poſſit, quod vt facile obtineāt Principi qui, & belli Dux eſt, ſe ex hoc maiorem, ac abſolutam, dicam potius diſſolutam, ſi fas eſt, poteſtatem adipiſci inſinuant, poſſeque iure omni id fieri autumant: in quo exiſtimo maximā ordinarijs iuriſdicentibus iniuriam, nec minus moribus regni fieri: per has enim leges veris militibus omnis licentia cohibetur, ac ne inter prouinciales excedant, omnis occaſio præripitur; quæ iure quoque Romano muniſtur, per ea quæ docet *Viu. deciſ.* 254. *lib.* 2. verum enim vero ſatis dubium eſt, an huius temporis milites, qui nullo ſacramento adacti, nullaue in ipſis deligēdis obſeruatione præmiſſa ad militare munus accedunt, priuilegijs militum fruantur: negant enim multi de quibus *Belluga in ſpeculo Rubr.* 20. *num.* 7. *Paulus* vero *Caſtr. ac Alex. de Imola in l. ſcriniarios C. de milit. teſt.* aliique à *Viu. deciſ.* 491. *lib.* 3. *Gabr. conſ.* 160. *vol.* 2. *Io. Fran. de Ponte de poteſt. proreg. tit. de aſſ. Regis* §. 7. *num.* 11. tenent eos, qui hodie militiæ ſub vexillis vacant, ac ſtipendio fruuntur, veterum priuilegia participare, cuius vices obtinēt, cum & hodie ſicut olim manus cum hoſte conſerant, ac ducibus pareant. hinc qui militiæ inepti, ac ſeruitio expuncti ſunt, licet iure veteranorū ſtipendio adhuc gaudeant, militare tamen priuilegium amittunt, vt ex *Bart. in dicta lege ſcriniarios.* deducit *Aponte præmiſſo loco numer.* 38. & 39. cōducit in id textum *in l.* 2. *de ijs qui non impletis ſtipendijs lib.* 10. *ibi.* non tamen ea priuilegia, quæ ijs competunt, qui pleno ſtipendiorum numero funguntur, & *ad l.* 3. *C. de veteran. lib.* 12. ibi omnibus veteranorum priuilegijs exuti pœnis competentibus a prouinciarum rectoribus ſubijciātur *l. ad veterani.* 40. *D. ad l. falc. l. ſern,*

in

in conſt. Magiſter iuſtitiarius. quibus leuiter reſpondet *Caſtill. deciſ. 105. n. n. 24.* qui auditor militum erat; dum illa cudi curabat, nec enim; vt in *dicta l. 3.* Imperator ſtatuit, is qui diſſolute viuit veteranis comparādus eſt, nec minus obærati, & qui militiam pro foro magiſtri militum affectant: priuilegium enim illud exercitij, ad ingentis laboris ſpecie indultum, nō facile alijs impertiendum eſt; imo nec militibus ipſis; qui ſtipendia nō impleuerint, ſi forte, vt veterani dimiſſi ſint, ad textum *in l. ſed, & ſi milites §. veteranus D. de excuſat. tutor. gl. in d. l. ad veterani. Lucas pennas in Rubrica tit. de veteranis* quod nec Caſtillus negere auſus eſt, ibidem *num. 25.* quamobrem patet; quimimo pro milites, vexilliferi, centuriones, ac legionarij: qui non completo militiæ tempore e militia mancipati ſunt, fori priuilegio adſcripti inueniantur, nā in dies videmus ex nuda ad militiā adſcriptione, vel per paucos annos exercitio, ad forum admiſſi [quo ad Italos loquor, nō quoad Hiſpanos reſpectu ne alijs præterquam ſuæ nationis Iudici ſubiaceant:] forum enim ratione exercitij indultum, eo durāte cōceſſum videtur *Franch. deciſ. 175.* & licet veteranis communicatum ſit, hoc tamen eſt ſi militiæ tempus expleuerint, de quo *Tacit. 1. annal. n. 9.* ideo nullo iure prouinciæ præſidi, vt poſſit quoſcumq; aduerſus has leges, ac conſtitutionē relatam *Magiſter. Iuſtitiarius* foro huic ſupponere permittitur: nec ſub prætextu, quod Regis vicem gerāt, aiunt, alter ego, quoniam *Aponte* teſtatur id honori gratia tributum eſſe, nec ad ea quæ iure reſiſtente fiunt extendi quādo ex priuata lege publico iuri, ac regimini præiudicatur; ecce enim cum iſti huiuſmodi nō niſi in quantū facere poſſint teneantur, in vinculis pro eo quod debēt, conijci nō poſſunt, nec per hoc cōmercijs ſe abſtinēt contra *tit. C. negociat. ne milites C. lib. 10.* vbi *Lucas, ne Rebuff. l. milites 15 C. de re milit. lib. 12.* quo fit, vt cōprouinciales fallant, ac eorum creditis fraudent.

DE CVSTODIA REORVM.

CAP. LV.

PRæterea ſtatuimus, & præcipimus, quod cum aliquis pro commiſſis criminibus, vel delictis in præſcriptis caſibus iuxta præſcriptam formam capi contigerit, & in defectu fideiuſſoriæ cautionis carceri detineri: nec occaſione detentionis eorum in carceribus iuſtitiariorū ipſorum per præſonerios, vt olim exactio pecuniæ exerceatur indebita: eos ad viciniora caſtra, præter alicuius moræ, vel temporis internallum mittere teneantur; & debeant in eiſdem caſtris mittere detinendos, donec ſuper eiſdem criminibus, & delictis mota accuſatio, ſeu quæſtio ſecundum iuſtitiam terminetur: ita tamen, quod per aliquem diem, vel noctem in prædictorum iuſtitiariorum carceribus nullatenus teneantur: nec aliquid pro cuſtodia, vel catena ab eiſdem captis per aliquem exigatur: interdicendo penitus, quod aliquos homines ad aliquorum captiuorum cuſtodiam, quam ab eorum poſſe, & manu ſubtrahimus, de vna terra ad aliam non debeāt deputare: cum ex aſſertione quamplurium noſtrorum fidelium noſtra nuper acceperit celſitudo: quod a prædictis captis in carcere iuſtitiariorum ipſorum pernoctando, vel non prædicti iuſtitiarij, & eorum præſonerij *magnam exigunt pecuniæ quantitatem.*

SVMMARIVM.

1 *CArceres pluries in hebdommada viſitato.*

NOTA LXVIII.

1 *MAgnã exigunt pecuniæ quantitatem*; ita plane, nec huius legis metu iniuſtam hãc pecuniæ exactionem omittunt: adeo vt ſola in carcerem detruſio breuiſſima pœnã delicti ſæpius egrediatur: inuigilent magiſtratus, ac ſi fieri poteſt, vt & in Hiſpanijs fit, omnibus diebus carceres luſtrentur, ac eis, vel eorum vno præſente, qui ſoluendo ſunt dimittantur, ne plus æquo, qui libertatem optant, ac forte ita dimitti curent, grauentur, quibus verò in bonis non eſt (vt expenſas ſoluant) liberè dimittantur; ſumant a legiſlatore exemplum, qui in hanc rem tot leges effudit, quantum in hoc ſtudendum per magiſtratus ſit, in ſinuãs; debitores vero nõ ita facile ſoluendi è vinculis, quin prius creditori ſatiſfactũ ſit *Ann. Robert. lib. 2. c. 6. ad fin.*

DE PROCVRATORE CVRIAE ADVOCANDO.

CAP. LVI.

STatuimus inſuper, & mandamus, quod nemini iuſtitiariorum, & aliorum officialium curiæ noſtræ, liceat per *Procuratorem curiæ*, vel aliam ſubmiſſam perſonam, aliquas perſonas de ſpretis pœnis; ſine defenſis, & armorum portationibus extractionibus, & percuſſionibus indè factis facere accuſari: niſi ad denunciationem, & inſtãtiam partium denunciantium, conquerentium, ſeu paſſorum iniuriam, partibus etiam ipſis inſiſtentibus, & perſiſtentibus in curia iuſtitiariorum officialium eorumdem in perſecutione denunciationum, vel accuſationum ipſarum, vel de prædictorum armorum portationibus; ad relationem baiulorum, ſeu magiſtrorum Surtæ; ad quorum ſpectat officium: ſcire, videre, intercipere, & prædictis iuſtitiarijs deferre, ſeu aſſignare ſingulos arma prohibita deferentes.

SVMMARIVM.

1 *POEna ad correctionem inſtituta.*

2 *Pœna, vt ſepius condonanda; vel tranſigenda.*

NOTA LXIX.

1 *PRocuratorem curiæ*, ne quod ad pacem tuendam conſtiturum eſt, quæſtus gratia exerceri videatur: quoniam ſecundum *Senecam 1. de clem.* nemo prudens punit, quia peccatum eſt, ſed ne peccetur, mulctæ .n. condẽnationes, ac edicta pœna-
2 lia ſpecie boni fiũt, ad aucupãdas tamen ſubditorum pecunias inducta videntur, quæ per hoc nullo ſunt in precio: cum nec vtilitas ex eis aliqua hauriatur, ſatellitij tantùm ingluuie repleta. Saniori conſilio delenda, fiſci vtilitatibus permiſſionis vſu addicto, vt quod ob conniuentiam illis confertur, rectius ex reſtituta libertate Principi pendatur. Iudici autem id non conceditur, cui neceſſitas eſt rigori legis obſequi, in atrocioribus præcipuè, vel in eis, quæ ad omnium directionem attinent, vt ſunt ſtatuta ad bonum regimen *D. Thom. 2. 2. quæſt. 6. art. 6. l. capitalium §. famoſos D. de pœn.* quoniã Platonis ſententia *in Polit.* non oportet iudicem legibus ſapientia præſtare *Clar. in praxi §. fin. quæſt. 85. num. 10. verſ. caueant* imo iudex diſſimulata pœna, illaque minuta ſupplet in ære, vel corpore proprio *Petr. Greg. in ſyntag. lib. 25. cap. 14. num. 6. Menoch. caſu 560. num. 24.*

NE IVSTITIARII ALIQVID EXIGANT IVRE SIGILLI, VEL APODIXAE.

CAP. LVII.

DVm autem ante audita grauamina ad noſtram perueniſſet iuſticiam, quod iuſtitiarij pro quaternis, & titulis quaternorum particularis taxationis pecuniæ, promiſſionis apodixæ, & iure ſigilli, *certam quantitatem pecuniæ exigebant*, vel per ordinarios ſuos exigi faciebant, vel etiam permittebant ſingulis eorũ per noſtras litteras mandamus, quod ſuprapondus, vel accuſatione ponderis, vel apodixarum pro prædictis quaternis, iure ſigilli, & titulo quaternorum ipſorum nihil percipiant, vel per aliquem exigi patiantur: propter quod ad quærelam prædictorum fidelium iterato volumus, & mandamus, quod in prædictis omnibus per prædictos iuſtitiarios, vel aliquos alios nihil aliquatenus exigatur.

SVMMARIVM.

1 *GRatia ex neceſſitate agenti indebita.*

2 *Officialis duplex munus exercens.*

3 *Deputati Baronum ſpeciales remouendi.*

NOTA LXX.

1 *CErtam quantitatem pecuniæ exigebant*; non exigendam ſane, cum id quod perficiebatur ad eos omni iure pertinebat, non eſt autem neq; habenda gratia ei, qui quod gerit, facere tenetur, ad idq; cogi poſſet: cum nullum in neceſſitate officium conferri videatur; non negarim tamen remunerandum eſſe diuturnũ ſeruitium eius, qui ex ſuo inſtituto aliquid peragit, vt bene agant, qui ad aliquod munus gerundum præficiuntur, ſicuti aptiori loco dicemus. amari enim ſi velint vna, & obſequi addant ſtipendijs liberalitates: dixi *de Donationibus in particula de remunerationibus partic.* 13. *fol.* 186. & in hoc opere ſæpius: Hic opportunum erit quærere, debeatur ne dupplex ſalarium ei, qui duo gerit officia. Imperator enim *in* §. *illud Auth. vt iud. ſine quoq; ſuffrag.* tenet augeri debere ſtipendium, vbi, & labor crexit: qua ductus ratione *Aponte de poteſt. Proreg. tit. de abund. ciuit.* §. 6. *ex n.* 10. auctionem deberi affirmat officiali-
2 bus, quibus extra ſui muneris naturam aliqua delegantur, vel committuntur, licet diuerſe obſeruatum referat: cuius opinionem vndequaq; iuridicam eſſe conſtat, atque de facto in ſupremis Hiſpanicis Tribunalibus receptam, nam Rex noſter Tribunalium, ſenioribus, quos decanos vocant, certum licet tenue pro ſpecialibus delegationibus ſalarium cõſtituit, ſicuti pro iunctis, vt aiunt dimidiæ annatæ, aurifodinarum, competentiarum, imo vidi bina ſalaria ex integro pendi nobiliſſimo, ac doctiſſimo viro D. Petro Pacieco Regalis Caſtellæ, ac Inquiſitionis eadẽ tempeſtate ſenatori, licet non delegatus ſed ordinarius in ambobus exiſtimetur: dum ex meritis incomparabilibus, ex vno ad alium aſſumptus eſſet; quod iure factum eſt per *l.* 3. *C. de dignit. l.* 1. *C. de prim. & ſecũd. lib.* 10. *l.* 3. *in principio C. de ſilent. & decur. l.* 48. *fin. & l.* 8. *C. de proxim. ſacr. ſcrin. lib.* 12. *& l.* 6. *C. de princ. agentium in rebus*, quibus iuribus, maiorem dignitatem adepto, minoris commoda reſeruantur: decisum in ſacro Neapolitano Concilio refert *Athoro in compend. verbo ſalarium*. dubium vero oritur ex Regis noſtri reſcriptis id expreſse præſidibus prouinciarũ vetantibus in omnibus ſtipendijs, cũ

enim Regis ſit ſalaria conſtituere 3
l. 1. C. de præb. ſalario lib. 10. ibi, nulli ſalarium tribuatur ex iuribus reipublicæ, niſi ei, qui iubentibus nobis ſpecialiter fuerit conſecutus, ſequitur apertè id prohiberi potuiſſe, ne fortè ex generali delegatione Protegi conceſſum videretur: ego diſtinguerem ſalarium, quod a publico penditur, ab eo quod a partibus, vel ipſo negotio moderno inſtituto exigitur: quid enim ſi miniſtrorum induſtria, ac labore aliquod ſuper indictum, vel aliud arbitrium geratur, per quod maiora Rex lucra percipiat? certe nil per hoc ei præripitur, ſi vnde augmentum habuit, aliquid de iure ſuo decedens, miniſtris impartiatur, & ita diſſentientium ſententias concordarem; qui ſunt *Guid. Pape deciſ. 68. Franch. deciſ. 122. Riet. deciſ. 85. p. 1. Montan. in pragm. 1. nu. 48. & pragm. 3. de adminiſtr. vniuerſ.* Et ex alia *Frecc. de ſubfeud. lib. 1. de ſubfeud. tit. quis dicatur comes num. 52. fol. 115. Rebuff. ad l. iubemus C. de prox. ſacr. ſcrin.* inde deputatis ſpecialibus certum in Regno ſalarium conſtituitur, licet Magnæ Curiæ nullum tributum vſq; adeo ſit: in quo equidem, ſi verum fateri licet, manifeſtiſſime iuſtitia partium fraudatur, nam cum, præter publicum bonum, per quod deputationes huiuſmodi ſuſtineri diximus *deciſ. 11. per tot.* creditorum quoq; vtilitas conſideretur, vt patet ex Regis reſcripto anni 1608. de quo infra *in cõtrouerſ. iuriſdict. cap. 3. num. 26. poſt cap. 2. Regis Martini* nulli dubium eſt, quin eis ex ſpecialibus deputationibus per hanc ſalarij conſtitutionem maxima iniuria inferatur, nam cum per M. C. gratis perfici poſſit, ex eorum creditis, quidquid deputato penditur, præripiendum eſt; Barones quoq; obærati, vt plurimum captato ſpecialis deputati ſtudio, ac erga ſe voluntate, difficilius conueniuntur, qui vnus eſt finis deputationũ ab eis petendarum; quando eis inſtantibus conceduntur, quidquid ſecus ſit, vbi a ſucceſſore, vel creditoribus obtineantur; excipio ſemper Hiſpaniæ magnates, quibus ob ingentem negotiorum molem, vt certus inſtituatur curator opus omnino eſt. Ceteris verò, vt ſpecialiter habeant vetandũ erit, per quod iure merito quotidie ſummus Magiſtratus, cuius eſt priuatas conceſſiones, vt iniuria careant, curare, vt alias firmatum eſt, creditoribus, vt coram M. C. procedant, concedit, nec de abdicationibus iuriſdictionis a partibus obtentis rationem habet, hoc ipſo enim, quod tertijs officiant, reuocationi ſubiacent, nullumq; eis momentum principalis auctoritas impartitur. *l. reſcripta 7. C. de precib. Imp. offerend. l. omnes 6. C. ſi contra ius vel vt publ. l. nec damnoſa C. de ſacroſanct. eccleſ. l. 2. §. ſi quis a principe D. ne quid in loco publ. l. omnium C. de vectig.*

VT GENERALITER, ET COMMVNITER TAM PER OFFICIALES curiæ, quam alios quoſcumq; pecunia auri, & argenti recipiatur, & expendatur.

CAP. LVIII.

ET quia officiarij, & officiales alij, olim præteritis temporibus recipiebant, & recipi faciebant auguſtales ana tarenos ſeptem, & grana quinq; turonenſes groſſos argenti ana gra. 12. pro quolibet, & quod grauius a ſingulis eſſe decernitur, habebãt in eorum domibus trabuchettos non iuſtos, ſeu maioris ponderis: cum quibus turonenſes groſſos argenteos, & alias pecunias argenteas, ſi

eſſent

eſſent integri, & ſtatuti ponderis, videri, & eligi faciebant: etiam; dum occaſione maioritatis trabuchorum ipſorum prædicta moneta argenti minoris ponderis videretur: monetam ipſam, quæ erat integri, & ſtatuti ponderis, pro argento rupto recipiebant: ex quo ipſius minorabatur precium, & fideles noſtri damna plurima ſuſtinebant: ſuper quo eos ignominioſos, & deteſtabiles reputantes prouidimus, & præcipimus: auguſtales, & turonenſes groſſos argenti, tam per noſtram curiam, officiales ejus, quam quoslibet alios generaliter, & cōmuniter recipi, & expendi; ad rationem videlicet de tar. ſeptem, & gra. decem pro quolibet auguſtale, & gra. 12. & dimidio pro quolibet turonenſe: inhibentes, & interdicentes penitus eiſdem iuſtitiarijs, & alijs officialibus quod aliquos trabuchettos non habeant, nec retineant: ſed aurum, argentum, & alia pecunia tota noſtræ curiæ quam receperint, & ſoluerint, non in domibus prædictorum iuſtitiariorum, & officialium: ſed in cambijs per aliquem campſorem ipſius terræ: vbi prædictos iuſtitiarios, & officiales eſſe contigerit: cum pondere campſoris ipſius terræ eligatur, & ponderetur, eiſdem officialibus aſſignanda, quodq; prædictus campſor legauerit, & purè prædictam monetam eligat, & ponderet, ac diligenter, ac fideliter aduertat, & caueat, quod prædicta pondera ſint iuſta, & legalia; nec in ſe aliquam maioritatem, vel minoritatem contineant; nam ſi eum ſuper his in aliqua fraude, vel in dolo inueniri, vel intercipi contigerit; *præter pœnam falſi*, ſic ipſum grauiter puniemus, quod pœnitebit eum talia commiſiſſe: & alij tentare ſimilia non præſument.

SVMMARIVM.

1 *Falſi damnati ad honores ne reſtituantur.*
2 *Commercia ex falſitatibus abolita.*
3 *Pœna falſum admittentium in ponderibus.*
4 *Fori Eccleſiaſtici ſubditi quando in bonis mulctentur.*

NOTA LXXI.

1 *Præter pœnam falſi*, deportationis nempe, bonorumq; publicationis, ac in honeſtioribus ſubmotionis ordinis *Tacit. lib. 11. Hiſt.* primus Antonius legibus nocens, & tempore Neronis falſi damnatus, inter alia belli mala ſenatorum ordinem reciperauerat, & *Paulus noſter lib. 5. ſentent.* hi qui, vel falſum, vel alia teſtimonia dixerunt, aut in exilium aguntur, aut in inſulam relegantur, aut curia ſubmouentur: cuius obſeruatio non negligenda eſt ijs, qui reipublicæ clauum moderantur; enim vero maximo eius malo falſi delatos, ac conuictos honoribus præteritis reſtitui videmus, vt mirum non ſit, negociatores omnes fidem in dies frangere, ac quotquot cum
2 eis contrahunt, diſſimulatis diuitijs fallere; quibus tanquã iuſtis, fidiſq; hominibus vulgo apud nos maxima fides habetur, *Maſtrill. deciſ. 225.* adeò, vt ſalutem noſtram, fortunas, liberos, & vniuerſa committi rectiſſime arbitramur: decipimur tamen detracta euentu opinione iuſtitiæ, ac probitatis: noſtraq; omnia peſſum eunt, horũ *Martialis* ſcopulos agnouerat *lib. 4. epigram.*

Decipies alios verbis, vultuque benigno.
Iam mihi, iam notus diſſimulator eris.

nulla ergo præſtetur iterum fides, ei qui peccauit in illam, nec publicis honoribus readmittatur, qui iniuſtitiam ſemel commiſit: vt nulla veniæ ſpe quis ad fallẽdum ducatur. At qui
3 in ponderibus falſum admittit, in iure noſtro relegationis quoq; pœna punitur *l. annonam in fine D. de extr. crim. l. pen. §. final. D. ad l. Corn. de falſ.*

ſi

ſi criminoſa perſecutio inſtituatur: nam ſi ciuilis actio tentetur: iuxta diſtinctionem *gloſſographi in l. arbitrio §. de eo. verbo traderetur D. de dolo.* ſi ambo id ſciant contrahentes conuentio ſeruetur, ſi vero, altero ex eis neſcio, callidè per vnum falſa indicta ſint pondera, vel menſuræ de dolo tenebitur, cum doli etiam ſpeciem per ſacram paginam egrediatur, dicente *in prouerbio* 11. abominationē Deo eſſe ſtateram doloſam.

Cum ideo fidem publicam immimutam ſeruari, ne commercia intereant, Principibus interſit, inde factum puto, vt ipſi eorumque magiſtratus de huiuſmodi falſitatibus, ac deceptionibus, ſiue in ponderibus, ſiue in menſuris, vt infra *n.* 74. ſiue in bonitate conſiſtant, ceteris exēptorum iudicibus remotis; cognoſcāt, niſi, & ſtatum ante delictum mutauerint, qui falſitatis culpantur, vt clerici ſunt, quos in bonis ipſis in quibus falſitas, ac corruptio contigit mulctari ſatis perſpicuum eſt, vt notat ſepius, ac ex multis *Bouadill. in polit. lib. 2. cap. 18. n. 90.* hoc enim regalium nomine venit, quod reſpectu vnitatis, ac indiuiduitatis, bonique publici cauſa ab vno curari debet, qui in Monarchico regimine Princeps eſt, nam ſi in id exemptionum priuilegia traherentur, publica vtilitas intercideret, quo caſu priuilegijs locus nullus eſt, *l. omnes 6. ibi, iudices monemus, vt nullam pragmaticam ſanctionem, nullam ſacrā annotationem, ſi generali iuri, vel vtilitati publicæ aduerſa eſſe videatur, in diſceptatione cuiuslibet litigij, patiantur proferri*, ac perinde in concordatis inter Inquiſitores, ac ordinarios miniſtros, caſus huiuſmodi excepti ſunt, in infra in *patrocinio, & controuerſijs*, latiſſimè doctum eſt, ac ſummorum ſenatuum: definitione cōprobatum quoniam ſi hoc idem quo ad Canonum, ac imperatorum vniuerſali iure exēptos ſeruari oportebat, multo magis ad hos ex priuilegio ſpeciali extendi debuit, imo reſeruati: nam quod ad perſonas clericorū attinet, grauiora, ac percanones ipſos recepta crimina exigimus, vt priuilegio omni clericali ordini indulto excludantur, vt ſepius repetitum eſt, licet Eccleſia in *Epaunenſi Concilio* pœnā, vel in clerico capitalem eſſe ſtatuit quam quandoque, degradatione non præcedente, executā refert *P. Ærod. rerum iud. lib. 9. tit. 1. fol.* 733. dicens ex circumſtantijs crimen illud grauiſſimum habitum fuiſſe: innuens ad exemplum trahi nequaquam poſſe. Eadem quoque ratione mulctæ, ac condemnationes, quę ob id indictæ ſunt, Regis Erario ſeruantur, quacumque iuriſdictionis conceſſione non impediente, ita in falſæ monetæ crimine *Ann. robert. rer. iud. lib. 1. cap. 16.* qui tamen rationes has non attingit, motus ſolum, quia pecunia Principis imaginē præſeferret, quodque, qui in eam peccaret eius maieſtatem lædere videretur ex *Ariſtot. lib. 5. politic. cap. 6. Caſſiodor. lib. 7. epiſt. in formula, qua moneta committitur*, quę ratio ad falſitatis pœnam non ſufficeret, neque indiſtinctè ab eis incurreretur, qui ſalua principali imagine monetas minuunt, ac abradunt, ad *l. 1. 2. & 3. C. de falſa moneta.* verius ergo erit pertinere pęnas haſce ad ſuperius dominiū; quo Rex bono publico conſulere tenetur, ac per id inter reſeruata connumerari *cap. 1. quæ ſint regalia in vſib. feudor. P. Ærodius rerum iud. lib. 7. tit. 8. cap. 1. fol.* 602. ex duobus ergo, quæ apud Dianam ſunt, ſententijs ſuper mulctis in bonis, ac famulis exemptorum ob eorum quæ ad eſum potumque venduntur corruptionem, illam eligendam putaui, qua ordinario iuriſdicenti, ac laico exactio cōceditur, vt dicam ſtatim *nota* 74.

DE NON CARCERANDIS COLLECTORIBVS PECVNIAE SVBVENTIONIS *vſq; ad vltimam ſolutionem, vel pagam.*

CAP. LVIIII.

AD excludendas itaq; exactiones illicitas, quæ per modum captionis collectorum pecuniæ prouiſionis, quam à principio recollectionis eiuſdem pecuniæ capi, & detineri carceri iuſtitiarij faciebant per eos acquirebant enormiter: prouidimus, & mandamus, quod collectores prædictæ pecuniæ, vſq; ad finem recollectionis, ſeu ſatisfactionis prædictæ pecuniæ, capi, & carcerari, ac detineri non debeant: ſi verò in fine recollectionis, vel ſatisfactionis huiuſmodi aſſignationem reſtantis quantitatis pecuniæ *ſe oſtenderint difficiles, vel remiſſos*, collectores ipſos per ſingulos iuſtitiarios ipſorum, ſub cuſtodia duorum proborum virorum illius terræ, in qua prædicti collectores recollegerunt, dictam pecuniam habuerunt, ad noſtram curiam pro ſatisfactione dictæ pecuniæ volumus deſtinari: ita tamen, quod occaſione captionis per prædictos iuſtitiarios non detineantur carceri; & quod capti in eorũ carcere aliquatenus nõ pernoctent ſed incõtinenti ſub prædicta forma ad noſtram curiam deſtinentur: cum litteris eorum continentibus quantitatem pecuniæ, quæ per eos remanſerit aſſignanda.

SVMMARIVM.

1 DEpoſitarij, ac perceptores pecuniam reddant.

NOTA LXXI.

2 SE oſtenderint difficiles, vel remiſſos. nam debitorum fiſcalium in ſoluendo contumacia id, quod, vt collectores exigere, furtum non abs re dici poteſt; cum, & depoſiti teneãtur *l. 1. & 2. C. de his qui ex publ. rat.* inde ſi quid mutuẽt ij, quos depoſitarios, vel Theſaurarios vocamus, non tantum vſurę fiſco cedẽt, verum quoq; quadrupli tenentur, ac in corpore plecti poſſunt *Bartol. in l. 1. C. de aur. pub. perſeq.* ſuntquè in Regno *pragmatica in tit. de off. Theſaur. ac de off. percept.* facit *l. 2. C. de his, qui ex publ. coll.* vbi *Gloſſograph.* dixit pœnam capitis mereri eum, qui id admiſiſſet *l. in medium* vbi *Platea Cod. de ſuper in lib. 10.* qui ait teneri hũc in interiori foro ad reſtitutionem; facit *Regens de Ponte deciſ. 10.* quid autem de priuatorum pecunijs depoſitis, an quia nullus penè regulare, vt aiunt, depoſitum defert, pecuniam ſubſignatam dico, ac perinde nõniſi ad genus teneatur, poſſit pecunijs ad mercaturam vti: videtur enim poſſe, vſq; quo pecunia apud eũ maneat *cap. 2. de depoſit. Rota in antiquis deciſ. 1. eod. tit. Caſtr. in l. ſi ſacculum num. 2. D. eod. Salic. in l. dies ſponſaliorum eod. titul. Mantic. de coniect. lib. 10. titul. 3. num. 12. Aloy. de Leo in l. 1. num. 13. C. eod.* late *Rodericus de ann. redd. lib. 3. quaeſt. 15.* nam ſuſcepto in ſe periculo furti, vel alterius accidentis, vſum emiſſe videtur, præcipue ſi publico ſtipendio non fruatur *Aponte cõſ. 36. lib. 1. Burſat. conſ. 325. num. 56. lib. 3.* At *textus in l. 3. C. de depoſiti.* contradicere videtur dum depoſitarius per eum ad intereſſe pecuniæ deponenti damnatur: dicunt ergo qui primo fauent, id poſt moram deberi *ex lege Lucius Titius D. depoſit. l. ſequeſtri §. qui pecuniam D. eodem, Rodericus præmiſſo loco.* ego vero licet vſuras ante moram concedendas non putem, qui neſcio vnde vſura ex pecunia exigatur; ita, & illud probare nõ poſſum,

quod

quod in dies maxima cum fidei publicæ iactura euenit, dum depoſitarij non tantum pecunias vſibus proprijs applicant, ac fœnori dant, verum, & deponentes, eoſquè, ad quorum commoda, (vt rei iudicatę pareatur) pecuniæ deponuntur, fraudant, eluduntquè; in quo putarem magis reipublicè conuenire, vt omne huiuſmodi pecuniæ contrectatio; ac commercium, magnis pœnis, indictis vetaretur, ac vt id facilius eueniret apud nũmulariam domum, tabulam dicunt, deponerent, prout antiquitus in æde ſacra deponebatur, *lege ſi quæ ſunt cautiones D. fam. erciſc.* inter Chriſtianos præcipue, quibus iam inde a naſcentis Eccleſiæ primordijs nefas fuiſſe depoſiti fidem obtrectare, ſcribit, *Plin. in lib. 10. epiſt. 97. ad Traianum*, *Seneca item de Tranquillit. animi cap. 11.* inquit religioſi hominis, ſanctique eſſe fideicommiſſa tueri, nam fides in hoc maxime flauſtagatur, dum quod cuiq; vti probo cuſtodiendum traditur, vel negatur, vel reſtitui differtur, tibelle *Ann. robert. rer. iud. lib. 2. cap. 10. ſuriſ. altera, & quidem potior.* hinc depoſitario omnis dilatio etiã xv. dierum negatur *Com. xit. 19. n. 18. Maol. de tac. lib. 10. tit. 10. n. 3. Amat. reſol. 57. nu. 24.* qui id ad tabulæ chirographũ extẽdit, ſi vt aiũt pro totidẽ receptis loquatur.

DE IMPONENDA COLLECTA PROMISSAE PECUNIAE PER
iuſtitiarium, & alios officiales, iuxta tenorem cedulæ eis aſſignandæ per Regiam Curiam ſigillatur, & non aliter.

CAP. LX.

AD audientiam vero noſtram ex quorundam prædictis ſyndicis relatione peruenit, quod prædicti iuſtitiarij, dimiſſi tenore cedularum diſtributionis, & taxationis prædictæ pecuniæ promiſſionis, caſalibus, & locis alijs, quæ tunc, de tenimento terrarum circumadiacentium quibus conferre ſunt ſoliti in taxatione, & ſolutione ipſius pecuniæ, non cum eiſdem terris, ſed ſemotim per ſe imponi, & taxari faciunt certam pecuniæ quantitatem: vnde prædictis terris 1 onera, & damna plurima irrogantur, ad quod prouidendo præcipimus, quod impoſitio taxatio, & diſtributio prædictæ pecuniæ fiat, & *fieri debeat iuxta tenorẽ cedularum*: quæ in prædictis iuſtitia, ſeu iuſtitiariatibus annis ſingulis ſub ſigillo noſtri culminis aſſignentur: quod contra tenorem cedularum ipſarum nullę terræ, caſalia, & loca alia, quæ ſint de tenimento aliarum terrarum, & cum ipſis terris ſint contribuere conſueti, per ſe imponi debeant, & taxari. 2

SVMMARIVM.

1 *Publicani ſimul cum probis viris exigant.*

2 *Leges euulgandæ ſunt.*

NOTA LXXIII.

1 *Fieri debeat iuxta tenorem cedularũ*: multum cum interſit ſubditos ſcire, quid nam quantumq; præſtare debeant, vt exactoribus omnis extorquendi plus æquo occaſio tollatur, quod præcipue in ruſticis, vt eis conſultum ſit, ij qui Principis in rationibus ſunt, curare debent, cuncta docẽte ſolitos iſtos nebulones incautam plebeculã deglubere, vt vix precarium ipſis ſpiritum dimittant. Remedium ſit, ne ſine optimatum loci interuentu, vel eis alterius aliquid pẽdatur, vt in Belgicis Prouincijs ſeruari ſcio: quibus ſi male officio ſuo fungantur, reſiſti poterit, vt 2 ex multis probat *Dom. Barboſ. in cap. ex literis 29. numer. 4. de off. delegat.*

Mul-

Multum autem vtilitatis ſubditis affert, leges publicas eſſe, ac per ora omnium percurrere, vt probè præceperunt Imperatores *in l. 3. C. de legibus* ibi, *per omnes populos iudicum pro grauitatibus diuulgari*, inde loco etiã publico affigi debent *l. programmata C. commun. epiſtolas, &c.* naturæ tantum lex ea eſt, quæ euulgationem non deſiderat, cum cordibus omnium inhęreat *D. Thom. 2. 2. qu. 50. artic. 4.* ciuilis autem non niſi vbi ciuibus innoteſcat nomen illud meretur *l. 2. S. poſt originem D. de orig. iur. S. illud quoq; auth. de hæred. & falcid. Aponte conſ. 146. num. 3. lib. 2.* itaque dum hæc luci commendarem DD. Inquiſitoribus, qui nouiſſimarum legum editionem, a bibliopolis vendendam nequaquam permittendam eſſe conquerebantur; reſpondi, affirmantibus ex hoc ipſorum auctoritati in prophanis cauſis plus nimio derogari, id omnino naturę legum conuenire, vt publicæ fierent, ne forte quis neſcius in eas peccaret.

DE EXECVTORIBVS PECVNIAE PROMISSIONIS, SEV SVBVENTIONIS.

C A P. L X I.

VT autem executorum, ſeu acceleratorum recollectionis prædictæ pecunię promiſſionis ceſſet afflictio; prouidimus, & præcipimus, quod ſinguli iuſtitiarij ad terras, & loca iuriſdictionis eorum, & pro acceleranda recollectione 1
prædictæ pecuniæ, *executorem de ſua familia*, vel exterum aliquatenus non tranſmittant; ſed accelerationem prædictæ pecuniæ committant vni, vel duo- 2
bus probis viris de melioribus, & ſufficientioribus illius terræ, in qua eſt dicta pecunia colligenda; qui gratis ipſius pecuniæ recollectionem accelerẽt, & quod 3
occaſione executoriæ ipſius ab vniuerſitate prædictæ terræ, ſeu collectoribus pro expenſis, ſeu aliqua ratione, vel cauſa nihil exigant, vel per aliquem exigi, vel recipi patiantur.

SVMMARIVM.

1 *PRæſes familiares a muneribus arceat.*

2 *Aduenas ad officia ne admittito.*

N O T A LXXIIII.

1 *EXecutorem de ſua familia.* quorum exceſſus magiſtratus diſſimulare magno cum reipublicæ incommodo ſolent, exemplum patens in capitaneis armorum cuſtodiæ validum præpoſitis, qui ex Proregum familia, vt plurimũ eliguntur: nam cũ nullum genus illicitæ extorſionis omiſerint, ac omnem prouinciam deprędauerint, in neminem vidimus animaduerſum: inde rectè conſtitutũ fuit, ne exteri ad hæc munera adſciſcantur: ſed in hunc diem, non 1 obtemperatum, effectus ſpretarum legum: nam ſi aduenæ, moribus noſtris ſeruatis, a muneribus arcerentur; hæc incommoda funditus ceſſarent; exteri enim ſecundum *Tacitum* non fide, non affectu, tenentur, ſolumq; ſtudent, vt quod commodũ eſt, trahant, rapiantq; ac vndecumq; quæſitã prædam in ſinum eorũ cõferant, vt Cæſarẽ Saluſtius alloquitur. Præſes ergo aliorũ opera vtatur, non ſuorũ, in quos animaduertere rectoq; iudicio vti prohibetur *l. ſenatusconſulto 16. D. de off. præſid.* oportet autem, maximeque æſtimationi eius conuenit, vt eorum delicta nota fiant, ne ex conniuentia aſſenſus arguatur *l. ad ſplendoris 7. C. de diu. off. lib. 12. Dyon. Halicarn. cap. 7. lib. 12.*

DE FIDELI AESTIMATIONE TERRAGIORVM FACIENDA.

CAP. LXII.

AD hoc cum æſtimationibus terragiorum, & percipiendis exinde victualibus, prædicti fideles noſtri, tam ab officialibus noſtræ curiæ, quàm à Baronibus reputent plurimum ſe grauatos, in eo, videlicet, quod in æſtimationibus ipſius viri minus idonei ſtatuuntur, & præceptionibus prædictorum victualium maiori menſura vtuntur; ſuper hoc opportuno remedio prouidentes, volumus, & præcipimus; quòd terragia terrarum noſtræ curiæ, & Baronum ipſorum, debito, & conuenienti tempore, per probos, & ſufficientes, & idoneos viros, ad hoc ſtatuendos per officiales noſtræ curiæ, & Barones eoſdem, prout ad vnumquemq; eorum ſpectauerit, diligenter, & fideliter æſtimentur; *& victualia propter debita recipiantur ad generalem ſalmam*, qua generaliter vtuntur, & non ad maiorem, & quod ſi aliqui contrarium attentabunt, ſic per noſtram curiam pœna debita punientur, quod illis cedet ad damnum, & alijs ad terrorem.

SVMMARIVM.

1 *MEnſura, & pondera ſint communia.*

2 *Pretium augeri, vt tributum ab emente exigatur rectè poteſt.*

3 *Cognitione conceſſa, & coactio quoque tribuitur.*

NOTA LXXV.

1 ET *victualia propter debita recipiantur ad generalem ſalmam*; ne cuilibet exceſſus via pateat, ſi menſuras ad placitum in re ſua conſtituere licitum eſſet; priuataq; haberet, quæ communia ſunt, quibus tanquam communibus vti tenetur, *vt Cicero 1. offic.* monebat: hinc quod ſpectat ad ea, quæ in commune bonum conſtituta ſunt; neminem excipi æquum eſt; latè *Decian. in tract. crim. tit. de fraud. annona fol. 142. Marta de iuriſd. p. 4. caſ. 1. ex num. 48. Franch. deciſ. 9. ex num. 3. Greg. in lege 54. tit. 6. p. 5. verbo, en las puentes, Laim. lib. 4. tract. 9. num. 3. Caſtill. de tert. cap. 9. per tot.* ne quidem exemptos, ac perinde quod clerici ipſi acquieſcere debeant menſuris, ponderibus, ſtateris in publicum vſum accommodatis; imo nec a pretio victuallium, ac vini (quando in immunes ſtatutũ eſt) diſcrepare *l. 1. §. cura carnis de off. præfect. vrbis Caſtr. conſ. 423. ex n. 2. p. 2. Henr. de Sacram. lib. 10. cap. 15. nu. 1.* rectè ergo emptori ſubdito onus in comeſtibilibus per exemptum vendẽdis imponitur, ſi illis certũ, ac cõmune pretium, quod tranſgredi non liceat, ſtatutum ſit, quoniam hoc antecedenti præmiſſo, neceſſario conſequitur exemptum nullatenus præiudicari ex eo, quod ſubdito ab emptore exigitur, vt late ſatiſq; docte per totum demonſtrat *Giurtius reſpõſ. 6.* in quod turpiſſime labitur modernus quidam ſiculus, & ipſe exẽptus *reſol. 45. ſtu. 2.* qui hoc capite diſcrepat, ne clericus vilius vendere
2 cogatur, nam vel quod fraudem legi facere velit dicẽdum eſt, vendendo plus æquo; vel quod inuidus Principi nè iuſtum a ſubditis lucrum capiat, præripere velit; quod & antiquiores canoniſtæ omnes negare auſi non ſunt, & Meſſanæ de facto ſeruatur. late *Caſtill. de tert. cap. 9.* Porrò ad naturalia huius legis, vt reuertar, collaudandum Regis noſtri inſtitutum, per quod certa, ac definita quantitas in ponderibus, ac menſuris decreta eſt,

eſt, quod vt melius ſeruetur à iure præſtitutum eſt, vt impreſſo publico ſtegmate, vel ſigno notarentur *l. modios*, vbi *Bart. C. de ſuſcept. prærep.* quod
3 ſit, vt ſi fraus in his admiſſa comperiatur, Iudex laicus animaduertet, bonis [cum perſonas exemptas non poſſit] manucaptis ſicut, & in eis omnibus, quibus laico iuriſdictio tribuitur: ita in exactione gabellæ *Boer. deciſ. 246. num. 4. Rebuff. ad leg. Gall. tom. 2. de mercat. vin. vend. gloſ. 13. Mex. ad taxam panis concl. 5. nu. 23. Azeb. ad l. 11. tit. 3. lib. 1. recop. Laſſar. de gabellis cap. 19. nu. 84. Dom. Salgad. de poteſt. Reg. p. 4. cap. 14. num. 193.* quando talis illa eſt, quæ à clerico exigi iure poſſit, vt vbiq; ſeruatur. quoniam cui iuriſdictio data eſt, & id omne conceſſum videtur, ſine quo explicari non poſſit *l. 2. D. de off. eius cui mandata eſt iuriſd.* nec refragantur traditiones eorum, qui punitionem Eccleſiaſtico iudici pertinere dixerunt, quos *Bobadilla lib. 2. c. 18. nu. 22. fol. 788.* ac *de Ponte de poteſtat. Proreg. f. 47. & 94. nu. 90.* adducunt: nam omnes hi de corporali pœna exigenda loquuntur, non verò de mulcta in bonis: nec probare poſſum *Em. Cardin. Bellarm.* doctrinam *in replicat. ad tract. Gerſonis contra Venetos f. 2. in fi.* quo loci id euenire affirmat, quoniam licet non vi legis, vi tamen rationis clerici obedire in ſimilibus teneantur; id enim euenit ſuppoſito exéptioné eis diuino iure deberi, ac perinde quod legibus principis laici non teneátur. in quo quidem eius opinio non parum controuerſa eſt, nam frequentius oppoſitum tenetur quod imo legibus in bonum publicum, ac ad ſocietatem humanam ſarctam tectamq; ſeruandam nihilominus, ac ceteri alligentur, cum præcipue ſi eos non comprehẽderent, magna totius reipublicæ corporis turbatio ſequeretur, cum leges has ordinare Eccleſiæ non pertineat; *Laud. de off. min. qu. 23. tom. 16. tract. f. 279. Bouadill. tit. de prouiſ. pan. f. 79. nu. 13.* & niſi conderentur a laico Principe ſine legibus viueremus.

DE NOVIS STATVTIS NON EXIGENDIS PER SECRETOS.

CAP. LXIII.

VOlumus inſuper, & prohibemus, quod ſecreti Siciliæ, & officiales *in terris, & locis iuriſdictionis ſuæ*, non exigant, nec exigi faciant, nec permittant noua ſtatuta, quæ fuerunt per noſtram curiam relaxata.

SVMMARIVM.

1 *RAtionarij noua tributa ne exigant.*

2 *Barones noua onera ne extorqueant.*

NOTA LXXVI.

1 *IN terris, & locis iuriſdictionis ſuæ*, ſecreti namq; ſiue Regis procuratores nouas indictiones exigendo, iura Regalia videntur vſurpare, atq; in maieſtatem Principis peccantes acriter puniendi: quibus eos, qui Baronum ſunt, qui pariter hac lege tenentur nequaquam ſeparo, ne quid noui a ſubuaſſallis exigatur, quoniã, & ipſi vaſſalli Regis ſunt: cum Baroni iuriſdictio, non dominium da-
2 tum ſit, vaſſalliq; iuriſdictionis ſint, non ſeruitutis: quamobrem ſit, vt meritò iuriſdictione priuari poſſit, qui dominatum exercere præſumat, ac tyranni more ſubditos, vectigalibus nouis impoſitis, grauaret *Maſtrill. in conſilio vnico inter deciſio-*

*nes num.*15.*ſol.* 120. inde ſola pugni percuſſione vaſſallum amicti firmauit *Gloſſa in conſtit. ſi vaſſallus adomino, verbo verberauerit ſol.*224. *&* §.*in poteſtat. de his qui ſui, vel alien. iur. ſunt Gail.obſer.*17.*nu.*4.*lib.*1. in quo ſucceſſor quoque prædeceſſoris ſeuientis pœnam patitur, nam dominus directus perpetuo vaſſallos reuocat, nec reo mortuo ad hæredũ manus reuertuntur: ne forte vindictę cupidi maioribus ipſos contumelijs afficiant; quo iure Florentina reſpublica Imperatori, qui eã Mediceis olim expulſis committere conabatur, non inepte repugnabat, ne omnimodæ ſeruituti, vt euenit, ſubijceretur: ad Barones autem in officio continendos, videndus *Ponte.deciſ.*16.*Taſſoni de Anteſato verſ.*3. *obſer.*4. *num.*218. *&* 228. qui alios refert, ac ad multa concluſionem extendit, quibus conſtat leuiſſimum abuſum, qui tyrannidem redoleat, ac violentiam ad priuationem inferioris iſtius dominij in vaſſallis ſatis eſſe; nec multum in hoc Barones a ceteris magiſtratibus differre.

DE MAGISTRIS FORESTARVM, ET QVALITER DEBEANT ipſas exercere.

CAP. LXIIII.

INtellecto etiam per quærelam, & expoſitionem ſyndicorum ipſorum, quod magiſtri foreſtarum, & defenſarum noſtrarum Siciliæ, dum prædicta exercēt officia iuxta tenorem capitulorum, cum quibus conſueuerunt tempore dicti Caroli exercere; vnde fideles noſtri afflictionibus, extorſionibus, & grauaminibus, omnimode, & diuerſimode opprimuntur; quod tanto moleſte, abominabile, & graue gerimus, & habemus, quanto inter alia, eſt cordi noſtro præcipuum afflictiones, & grauamina ipſa omnino delere, & deſtrui, & prædictos fideles noſtros tenere, & regere in ſtatu pacifico, & tranquillo; circa cuius conſeruationem, & deſtructionem prædictorum grauaminorum noſtrę mentis curam, & ſollicitudinem adhibentes, mandamus, quod prædictis officialibus, extorſionibus, & grauaminibus in irritum reuocari magiſtri foreſtarum, & defenſarum ipſarum, prędicta capitula, quæ abominabilia penitus deteſtamur: *ſub quorum vigore, ſeu velamento*, prædictas afflictiones, & damna prædictis contra noſtrum beneplacitum inferebant; aliquatenus non obſeruent, nec faciant obſeruari; ſed penitus deleatur; tanquam ea, quæ per noſtram curiam ſunt penitus reuocata, & in exercitio, & in adminiſtratione officiorum, bene compoſite moderatè ſe gerant cũ noſtris fidelibus, neminem indebite aggrauando, ſuper quo eiſdem magiſtris foreſtarum noſtræ ſatis expreſsæ litteræ diriguntur.

SVMMARIVM.

1 *FAllentes ſpecie boni omnium peſſimi.*
2 *Ne velis iuſtus haberi.*
3 *Aduocati ne miuſtas cauſas pallient.*
4 *Abuſus in legis verba ne præualeant.*

NOTA LXXVII.

1 *SVb quorum vigore, ſeu velamento.* multi namq; legis prætextu in legem, ac iuſtitiam peccant, quos peruerſores legum non inſciee ſupra
2 *Nota* 61. nuncupauimus: tanto reipublicæ pernicioſiores, quanto facilius ſpecie boni ſubditos circumueniunt, quę enim omnino iniuſta ſunt, quia ſeſe produnt, non ita facile poſſunt imponi, proindeq; vitantur: ficta verò ſub velamine iuſti, legiſue, vt quæ aliquid habeant ſimile verò,

etiam cautos decipiunt, qui ijdem, quid in vnaquaq; re vitij ſit nequeũt iudicare, vt *Cicero 3. offic.* aiebat vnde *Ouid. 1. de remed.*

Et mala ſunt vicina bonis: errore
ſub illo
Pro vitio virtus crimina ſæpè fallit.

Heſiodus quoque huc alludebat in *Ergiſ. lib. 1.* dum de ſe aiebat, ego porro ne ipſe nunc inter homines iu-
3 ſtus eſſe velim, neque meus filius, quando malum eſt iuſtum eſſe: ſiquidem plus iuris habebit iniuſtior: rectè ergo *Cicero 1. offic.* ait, totius iniuſtitiæ nullã capitaliorem iniuriã eſſe, quàm eorum, qui tum cùm maxime fallunt, id agunt, vt viri boni videantur. de his videtur loqui *D. Aug. lib. 20. de Ciuit. Dei* in hęc verba explicatus beſtiæ Apocalypſicæ ſymbolum, quæ ſit iſta beſtia, inquit; quamuis ſit diligentius inquirendum, non tamen abhorret a fide recta, vt ipſa impia ciuitas intelligatur, & populus infidelis contrarius fidei, & Ciuitati Dei, imago verò eius, ſimulatio eius mihi videtur: in eis videlicet hominibus, qui velut fidem profitentur, & infideliter viuunt; fingunt enim ſe eſſe, quod non ſunt, vocanturq; non
3 veraci effigie, ſed fallaci imagine Chriſtiani: peccãt quoq; in hoc cauſidici, qui iniuſtas cauſas ſub ficta iuſtitia ſuſcipiunt, quorum exitus perditio: de his loquitur *Tragicus* in hunc modum.

ſæpè homines maximi
Labuntur inſanum ob lucrum turpiſ-
ſimè.
Verbis bonis cum pallìant ſubtili-
ter.
Cauſas iniquas

4 vt non pudeat aliquos affirmare abuſum per plures annos irreptum, & ſi lex apertè obſiſtat, legi præponendum, interpretationem [illam, per quam litteralis ſenſus exploditur] nũcupãdo: quos ego ſemper pro iniquis habui, quibus perſpectus eſt verus legis finis: recedunt tamẽ quoniã ſibi ipſis blandiuntur, vel amicis rem gratam facere exiſtimant: hinc *Plautus* in Trinummo male mecum de his ſentiens, ita fatur.

Mores leges perduxerunt iam in po-
teſtatem ſuam.
Ea miſera etiam, ad parietem ſunt
fixa clauis aureis
Vbi malos mores affigi nimio fuerat
æquius.

D. FEDERICI TERTII

EXCELLENTISSIMI REGIS SICILIAE CONSTITVTIONVM REGALIVM.

LIBER PRIMVS.

INTER cetera, quæ maieſtatem regnantis, & Principis imperium conſeruare, augere, ac ampliare noſcuntur, illa præcipuè animaduertere Principem, & obſeruare oportet: vt glorioſo primitus benefactori, & ſummo, de influentia beneficij gratias referat; non ingratus, & laudes: cum creatura non habeat aliud, quod pro meritis reſpondeat creatori: ſiquidem omnis poteſtas à Domino Deo eſt, & in manu Dei conſiſtere nullatenus dubitatur: conſequenter ad populum ſuæ gubernationi commiſſum, Rex ipſe oculos ſuæ prouiſionis aduertat, cumque ſub iuſtitiæ regula, & beneficiorum gratia dirigat, & ſuſtentet: ſummum namque in rebus eſt bonum, iuſtitiam colere, ac ius ſuum cuilibet miniſtrare; decet quoq; liberalitas Regem, vt abundantiã gratiæ, quam à ſuperiore accepit, ad inferiores, & ſibi ſubiectos diſtribuat, & transfundat: & maxime circa illos officium charitatis, & ordinem debitum liberalitatis impendat: quos inſtantia deuotionis, & fidei virtuoſos, & comprobatos agnoſceret: & ſui culminis, & dignitatis noſcat auctores perſecutores continuos, & perpetuo zelatores virtutum: namque præmia tribui merentibus conuenit: & beneficiorum largitione multimoda digniôres ceteris anteferri, ad hoc igitur plena mentis conſideratione penſantes: Siciliæ regnum, a prioribus diuæ memoriæ Principibus, progenitoribus noſtris, ad nos hæreditario iure tranſmiſſum, diſpoſitione diuina feliciter, & nuper adeptum, accedente nobis poſtulatione gratiſſima, electione celeberrimâ, & ordinatione firmiſſima fidelium Siculorum: *accepti beneficÿ memores*, benefactorem Deum recognoſcimus, & laudamus, & Siciliæ populum in fidelitate, & prouidentia probatum, multiplici, & peculiari dilectione ſtatuimus proſequendum: quatenus tam ſub ſeruatione iuſtitiæ, quàm exhibitione multiformis gratiæ, circumſpectione Regia conſtitutus, ingenitæ nobis beneuolentiæ fructum obſequi valeat, priuilegijs, & beneficijs pluribus redundare, quapropter ad ipſorum ſalubre regimen Siculorum: ad ſpeciales, & ampliandos eorum fauores, conſtitutiones, & noua priuilegia Ipſis edidimus, atque donauimus, & ab alijs Regni Siciliæ prædeceſſoribus noſtris hactenus introductas leges, & priuilegia conceſſa firmauimus: & noſtræ maieſtatis auctoritate decreuimus perpetuum habere rigorem: prout in noſtris conſtitutionibus regijs inferius ordinatis, in ipſa de cetero Siciliæ Inſula valituris, apertiſſimè continentur.

SVMMARIVM.

1 *Gratiæ factis, vel ſaltem verbis referantur.*

2 *Gratitudo humanæ ſocietatis vinculum.*

3 *Gratos viros Principes eſſe oportet.*

4 *Beneficij dati obliuiſcitor accepti memor eſto.*

NOTA I.

1 *ACcepti beneficij memores.* nã cum par gratia referri non poteſt; ſatis ſi memoria retineatur, ac ore commendetur, factum videtur: inde *Seneca epiſt.* 83. ait, ſapientis eſſe bene debere beneficium, bene ſoluere: interdum autem ſolutionem eſſe ipſam confeſſionem; cum voluntas ſpectanda veniat, non facultas: hęc virtus eſt ex cęteris maxima, a qua, & ipſæ originem ducunt; quo ductus *Cicero* ita aiebat, ſed cum omnibus virtutibus me affectum cupiam, tum nihil eſt, quod malim, quam me gratum eſſe, & videri. Vt ſi vires ſuperant, is qui acceperit, vtatur maiori menſura, imitando agros fertiles: qui plus reddunt, quam acceperint, vt idem dictum reliquit: improbus è contrario, qui beneficium ſcit ſumere, neſcitq; reddere; peſſima cum ſit iniuſtitiæ ſpecies ingratitudo
2 & humanæ ſocietatis inimica, ita *Valerius Maximus*, dandi, inquit, & accipiendi beneficij commercium, [ſine quo iure hominũ vita ſtare non poteſt,] perdit, & tollit quiſq; benemerito, qui parem ſaltem referre gratiam negligit. nam

Beneficium qui neſcit reddere, iniuſtè petit.

in hos rectè inuehit liberalis herus apud *Plautum in Aſinaria* in ſerui perſonam

Ingrata atq; irrita eſſe omnia intelligo,
Quæ dedi, & quæ beneſeci: at poſt hac tibi,
Malè, & poſtrò facere faciam, meritoq; id faciam tuo.

nõ immerito ergo Fidericus ab incunabulis ſuſcepti regni Deo, hominibuſque gratias verbo refert: decet
3 enim viros, quo magis nobilitate præſtant, eo in habendis gratijs alios antecellere: putant enim cum *Martiale*, quod

Dedecus eſt ſemper ſumere, nilq; dare.

4 non pœnitendum aliud monitum ad eum qui beneficentiam exercet, vt eius obliuiſcatur; nám hæc beneficij inter duos lex eſt, alter enim obliuiſci debet dati, alter accepti nunquã: vtque qui dedit beneficium taceat, memoret qui accepit: eſt enim odioſum genus hominum officia exprobantium, itá *Terent. in Andria.*

Si tibi quid feci, aut facio quod placet.
Et gratum fuiſſe animaduertiſti habeo gratiam,
Sed hoc moleſtum eſt, nám iſthæc commemoratio,
Quaſi exprobatio eſt immemoris beneficij.

non tantum verò tacendum verbis, ſed nec animo, ſperata compenſatione, obloquendum, nam vt exiſtimat *Seneca* dignus eſt, vt decipiatur, qui de remunerando cógitauit. De ingratitudine autem, quod ex ea beneficij quis indignus efficiatur aliqua alibi adnotauimus de qua *Virgil.*

Non magis auertis cœlum a tellure amore
Quam ſcelus ingratæ mẽtis, quæ corde maligno
Muneris auctorem nullo dignetur honore.

Multaque cumulat *Taſſon. de antefato verſ.* 11. *obſer.* 2. *nu.* 168. *fol.* 470. quo loci conſilium *D. Regentis de Ponte* 144. *vol.* 2. nititur repellere, ſed incaſſum, nam & ſi liceat ob ingratitudinem beneficium reuocare, vt de domino feudi docet *Gail. obſ.* 157. *li.* 2.

atta-

attamen id ecclesiasticis non expedit, qui Euangelio impensius parere astringuntur, ibi, ego autē dico vobis diligitē inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos: concesso enim, quod iure hoc fieri poſſet, in foro autem interiori non expediret, quamobrem Monaſterio Cartuſiæ nullatenus hoc nomine licuit eleemoſynam incolis Padulæ denegare, quod animalibus monaſterij offeciſſent, nec bene in hoc conſuluit *Faſſonus* cum præcipue *D. de Pōte* aduerſatus ſit: inde doctrinis pro ciuibus adductis ex *num.* 183. non ſatisfacit, nam ſi laicis non licet ingratitudinis prætextu illā eleemoſinæ præſtationē auertere, minus Eccleſiaſticis licebit, quibus *D. Bernard. in Euāg. f.* 1304 dixit ſuperioris ſuperfluū, victu, & veſtitu rețēto, indigētibus nō indulgeant: veriorem ergo exiſtimo cōtra monaſterium ſententiā, quam ex *Bartolo in l. priuilegia C. de ſacroſanct. Eccl. Hoſt. in cap. ceterū de donat. & alijs pleriſq. Aponte* fundauit.

DE SACRAMENTO, ET OBLIGATIONE DOMINI, QVANTVM ad nos Siculos, & præſertim quod Rex non recedat à Sicilia, nec faciat pactum aliquod cum Eccleſia, ſine voluntate, & conſenſu Siculorum.

C A P. I.

VT vniuerſis, & ſingulis fidelibus noſtris Siciliæ, quies, & plena ſecuritas ſub felici noſtri regiminis protectione paretur: & vt cordi noſtro ipſi fiduciabus vniantur, & ſalubrius confirmentur: oraculo præſentis edicti, ſub obteſtatione diuini iudicij: ſub noſtræ Regalis fidei puritate, & ſub præſtiti per nos ſolēniter Sacramenti virtute reſpondemus, & dictis fidelibus nos, & hæredes noſtros in perpetuum obligamus Regnum Siciliæ, præcipuè Inſulam ipſam Siciliæ homines, & habitatores ipſius, contra quaſcumq; perſonas Eccleſiaſticas, & ſeculares, publicas, & priuatas, vniuerſitates, & ſingulares perſonas cuiuſcūq; gradus, ordinis, & dignitatis extiterint: ſtatui prædicti regni, & hominū eorumdem hoſtiliter aduerſantes protegere, ac defenſare fideliter, & toto poſſe; & quod prætextu regni alterius dignitatis, aut proſperitatis cuiuslibet, nobis vndecumq; & qualitercumq; obuenientis: nullo vnquam tempore, nulla ratione, vel cauſa, ab ipſis fidelibus noſtris Siciliæ diuertemus: ſed, quod Deus nobis ſua prouiſione coniunxit, indiuidua vitæ conſuetudo tenebit: & a perſonæ noſtræ coniugio nemo viuens in terris aliquatenus ſeparabit. adijcimus etiam ſponſioni, & obligationi præſenti, quod nullum tractatum concordiæ, guerræ, vel pacis incipiemus, habebimus, vel faciemus, ſeu cœptum, vel habitum hactenus qualemcumq; probabimus, vel admittemus: cum Papa, aut Eccleſiæ Romanæ Prælato, aut hoſtibus, & impugnatoribus noſtris, & ſtatus Siciliæ, ſuprascriptis ſiue cum ſequacibus, & fautoribus eorumdem abſq; conſenſu expreſſo, & aperta ſcientia *Siculorum*: huic inſuper noſtræ adnectimus ſanctioni, & diſpoſitioni firmiſſime abſq; prædictorum fidelium noſtrorum conſenſu, nunquam à Romano Pontifice, ſeu quibuslibet Eccleſiarum rectoribus, vel eorum Nuntijs, aut miniſtris abſolutionem Sacramenti, & obligationis huiuſmodi expetere, procurare, vel oblatā recipere, ſeu liberationi, vel remiſſioni talium nullatenus cōſentire, ſed non admiſſis prædictis, *fidem præmiſſam sēper intendimus obſeruare*, fidem enim quando promittitur, etiam hoſti, contra quem bellum geritur, ſeruandam eſſe cognoſcimus: quanto magis amico, pro quo pugnatur: nos quoque pro fidelibus noſtris etiam pugnaturos offerimus: ad omnem noſtram eorumq; ſalutē:

& pro

& pro damno Siciliæ nos opponemus murum defenſionis: præſiſtentibus quibuslibet ex aduerſo vniuerſalem, & ſingularem Siculorum ſtatum: ſub veritatis, & iuſtitiæ diſciplina, ſub liberalitatis, & miſericordiæ, gratia promoueri.

SVMMARIVM.

1 *Fide reſpublica ſtat, illa Reges dominantur.*
2 *Vafritiem Princeps abhorreat.*
3 *Fraus violentia deterior.*
4 *Conuentio Principis bonæ fidei.*
5 *Principes fide fracta pœnas luent.*
6 *Defendens ſe non reſiſtit.*

NOTA II.

1 F*Idem promiſſam intendimus obſeruare.* hac enim virtute reſpublica continetur, quæ niſi in fide ſubſiſtat ſecundum *Liuium* opibus non ſtabit: illa ſi toto orbe exularet, Regibus tamen tenendam eſſe aiebat Franciſcus Galliæ Rex, qui nullo metu, nulla pœna, niſi virtutis, & fidei reuerentia, vt eam præſtent, cogi, obſtringique poſſunt: ipſis

Promiſſam temeraſſe fidem
Exprobatio magna eſt,

2 neque ſub aſtutiarum ſpecie, quæ Regiæ dignitatis non ſunt, imò nec cuilibet honeſto viro decēt, ſecundum Sophoclem: ſane quia.

Mendacem enim vocari, in ingenuo homine
Turpis nota eſt.

3 Siquidem ſecundum *Thucydidem lib. 4. hiſt.* fraus cum omnibus fœda eſt, tum verò ijs, qui maiori dignitate præditi ſunt; imò fœdior quā aperta violentia, quia vis iure potentiæ, quam fortuna dedit, infertur: fraus verò ab inſidijs iniuſti propoſiti graſſatur. 4 Inde Regis conuentiones bonæ fidei eſſe noſtri dixerūt, vt Auguſtus Cæſar populo (promiſſum congiarium petenti ſibi perſolui) reſpōdit: nihil enim eſt, quod magis Principem deceat, quam, vt dictis fidem præſtet, vtque verbis ſuis maior ſit fides, quam aliorum iuramētis: quam ſi violent, diuinam vltionem, & humanam infamiam incurrent: cum ſecundum *Demoſthenem* impoſſibile
5 ſit, iniuſtos huiuſmodi, ac mendaces potentiam firmam retinere; ſolet etiamque diuinum numen permittere, vt infidi Reges a perfido populo tegnis cruciantur: quoniam:

Qualia vir patrat, talis manet exitus illum.
Arte aliūm qua quis capiet, capietur eadem.

Ita Oſmano Turcarum domino euenisse ætas noſtra ſpectauit: qui cum Grauioris, ac Chriſtianorum Principum aliquorum ſuaſu Sereniſſimum Poloniæ Regem fidefragus bello impetit, fœdè, magna exercitus parte cæſa, diſcedens opera inuictorum Poloniæ militum, vnicum Chriſtianæ religionis propugnaculum, dum in regia noua meditatur, à proprijs militibus, fide exuta, in carcerem cōiectus imperio, ac vita ſpoliatur: pœnam quoque perfidiæ ſolent Reges luere nemine fidem eis præſtante, quo fit, vt commercio priuentur, ac conſequenter pecunia, quæ regnorum firmitas eſt, tutaque cuſtodia: hod nobis rerum vſus, atque recens ſtatus commonſtrauit; quæ mala ex fidei violatione reipublicæ euenerint: quæ Deus bene vertat: optò enim cum *Ouidio.*

Fallar, & hoc crimen tenuis vaneſcat in auras.

cætera, quæ in hanc rem cumulari poſſent partim habes *in tract. de donat. tract. 2. par. 6. nu. 29. & Latius ex*
6 *num. 99.* At ſi Rex fide alter quiſ-
1 piam promiſſis non ſtet, poterit qui 1
contraxit ſine Sacramenti violatione, incurſuue periurij fidem quoque 2
non ſeruare *Felin. in cap. peruenit n. 3.*

de iureiurand. Dec. conſ. 452. num. 10. Nauarr. conſ. 7. tit. de pactis n. 3. lib. 1. Maſcard. concl. 1157. Cancer. var. lib. 3. cap. 8. num. 92. & cap. 11. num. 15. ſibiq; imputet, ſi forte ſubditi fraudibus fraudem, ac dolis dolum opponant, opus eſt enim legem patiatur, quam ipſe tulerit; cum, & in interiori foro iureiurandi religione citra omnem abſolutionem ſoluatur is, cui fides fracta fuit, vel ſi cum alter contrahens fefellit, aut re ipſa aliter ſe res habuit, *Corn. conſ. 11. col. 7. verſ. in caſu noſtro lib. 3. Crauett. conſ. 127. nu. 16. Cancer. d. cap. 8. ex n. 94.* inde dominus ſi vaſſallũ defendere ab omni iniuria promittat, ac id negligat, fidefragus non dicetur, ſi ad extrema redactus, pacẽ ab hoſte vaſſallus obtineat, vel cũ hoſte conueniat, dũmodo in dominum nõ coniuret; quoniã defenſio hæc eſt, ne ſibi durius quid contigeret iram victoris hoſtis placare *Alb. gentilis lib. 1. cap. 13. Stef. a Caſtro de iuſtitia lib. 5.* per hoc ſcio dum in Hiſpanijs morarer, abſolutum quendam, quoniam lictori in ius eum vocanti non obtemperauerat, imo reſtiterat, ob metum ne ſibi iniuria inferretur cum honeſtæ conditionis eſſet, timeretque ne ignominioſe a ſatellitio tractaretur; per quod cum aufugiſſet rectus, ſpõteque ſua ad carcerem properauit vtebaturq; *Grotij doctrina de iure belli, & pacis lib. 2. cap. 1. n. 18.* qui id apertiſſime docuit, ex huius auctoritate de Pontio Samnite; ſatis, inquit, ſcio quibuſcumque dijs cordi fuit, ſubigi nos ad neceſſitatem dedendi res, ijs non fuiſſe cordi tam ſuperbe a Romanis fœderis expiationẽ ſpretam, ius enim ſæpius per exceſſum in iniuriam conuertitur.

DE CONFIRMATIONE PRIVILEGIORVM, ET LEGVM.

CAP. III.

CVm deuotos noſtros, & fideles electos Siciliæ, non ſolum beneficijs, & fauoribus olim indultis, verumetiam indulgendis a nobis gaudere velimus, & copioſa benignitatis noſtræ munificentia perpotiri omnes gratias, conceſſiones, donationes, prouiſiones, priuilegia, immunitates, libertates, conſuetudines, conſtitutiones, ordinationes, & leges, quas, & quæ ſacratiſſimus Imperator Fidericus ſecundus: ab eodem genitus digniſſimus Rex Manfredis glorioſiſſimus Rex Aragonum, & Siciliæ Petrus reuerendiſſimus pater noſter, ac etiam Iacobus nunc Illuſtris Aragonũm olim Rex Siciliæ frater noſter, necnon Aragonum, & Siciliæ Regina ſanctiſſima mater noſtra, & noſtra præcipuè celſitudo, vel anteriores quicumq; Principes noſtri in Regno Siciliæ prædeceſſores, fidelibus antedictis vniuerſis, aut ſingulis dederunt, fecerunt, conſtituerunt, promiſerunt, vel etiam confirmauerunt; acceptamus, laudamus, confirmamus, & approbamus, & ex certa ſcientia robur illis, & efficaciam impartimur, quæ tamen præſentibus maieſtatis noſtræ conſtitutionibus, & edictis non derogent, vel repugnent: adijcientes, vt ſi quid circa interpretationem priuilegiorum, gratiarum, & conceſſionum huiuſmodi dubitationis emerſerit, *interpretatio fiat in fauorem*, & commoditatem eorum, quorum intuitu priuilegia, & prædicta omnia proceſſerunt.

SVMMARIVM.

1 *DOnatio latiſſime in donantem interpretatur.*

2 *Leges capitulorum Regni in contractus abijere.*

NOTA III.

1 *INterpretatio fiat in fauorem.* nam beneficij dubia contra donantẽ definiri æquum eſt, vt liberalitati locus ſit *cap. cum dilecta de donation.*

in re

in re ſiquidem controuerſa non debemus a natura contractus, vel actus recedere hæc eius eſt, vt ampla liberalis, ac ſplendida videatur: quod licet ita ſit, attamen nonnulli ſenſum harum legum cauillantur, ac corrũpunt, vt vlla penè ſit, quæ exactè ſeruetur; eoq; inſaniç quidam analphabus venit, vt non veritus fuerit affirmare prolibito infringi poſſe, cuius dicta ſperni potius, quàm agnoſci ſatius eſt: cui illi omnes contradicunt, qui docent capitula hæc in vim contractus abijſſe, ac ideo infringi non poſſe niſi boni publici ipſius Regni cauſſa *Pern. conſ. 26. Maſtrill. deciſ. 261. nu. 81. ego de donat. tract. 2. part. 6. num. 207.* puta ſi ex euentu damno ſubditis eſſent, qui petierunt; vt alibi firmauimus ad leges illas, quæ officiales omnes annales eſſe pręcipiunt, & his ſimilia, quæ cũ incómoda eſſe ceperint, reijcienda ſunt. Ita *Cicer. lib. 3. offic. promiſſa*, inquit, *non facienda nonnunquã, neq; ſemper depoſita reddenda ſunt, ſi gladium apud te quis ſana mentis depoſuerit, repetat inſaniens, reddere peccatum ſit, non reddere officium*, inde ſimilia pro non ſcriptis habentur *l. ſi in metallum D. quæ pro non ſcriptis habent. l. ſi a me 11. D. de l. ad. l. pluribus 140. §. ſed ſi placeat D. de verb. obligat.* cum mille ſpecioſiſſimis teſtimonijs relatis *a D. Præſide Valēz. in diſc. ſtatus p. 2. conſid. 2. ex n. 68. fol. 115.*

DE GENERALI CVRIA SEMEL IN ANNO FACIENDA.

CAP. III.

CORDI nobis extitit propoſitum noſtrum Deo feliciter dirigere memoratam Siciliæ inſulam, more diligentis cultoris, & circumſpecti rectoris prouide gubernare: euellendo, diſſipando, ædificando, plantando: & euulſis inde, ac extirpatis erroribus, & quibuſcumq; defectibus reformatis, in certis virtutibus, & plantata iuſtitia, noſtræ reipublicæ ſtatus, & omnium Siculorum optatis proſperitatibus amplietur, & ſucceſſiuis beneficiorum augmentis de bono in melius reducatur; ideoq; prouidimus anno quolibet, in ſcilicet omnium ſanctorũ, in Siciliæ partibus *generalem curiam celebrari*: in qua nobis ſtatuimus Comites, Barones, & vniuerſitatum quantumlibet Syndicos idoneos, & ſufficiẽtes, inſtructos, & alios ad hoc opportunos, & vtiles ad prouidendum nobiſcum, procurandum, & exaltandum noſtræ maieſtatis ipſius inſulæ, & omnium ſpecialiter Siculorum, ſtatum ſalutiferum, & felicem: ad examinandum etiam, & puniendum iuſtitiariorum, iudicum, notariorum, & officialium quorumlibet defectus, negligentias, & exceſſus, ac præfatos Syndicos, pro referendis, & denunciandis officialium ipſorum erratis, apparere, præcipimus plenius informatos, vbi officiales eoſdem de cunctis eorum peccatis mandabimus, quos expedierit, & ſicut expedierit, ſyndicari: & quæ etiam in prædicta curia ordinata fuerint, & ſtatuta per nos, & ſubiectos noſtros: inuiolabiliter volumus obſeruari; exiſtimantes æquiſſimum: Principem legibus teneri ſuis: nec pati ſibi licere, quod alijs interdixit, ac inſuper præſenti noſtra conſtitutione decreuimus, in præſcripta curia Comites, Barones, & nobiles dictæ inſulæ, atq; ſyndicos antedictos eligi, & creari viros duodecim de dicta prouincia nobiles, & prudentes: qui omnes, vel eorum pars maior, exiſtentes in præſentia noſtra, vel alterius a noſtra maieſtate ſtatuti: quæſtiones, & cauſſas criminales, vitam, membrum, vel corporalem pœnam nobilium, videlicet Comitum, Baronum, atq; feudatariorum integra feuda habentium, ſeu vaſſallos dictæ inſulæ Siciliæ contingentes, ſecundum Deum,

& iuſtitiam audiant, examinent, ſententialiter terminent, & decidant appellatione remota: eorum officio vſq; ad anni circulum, & celebrationem ſequentem curiæ duraturo: omnibus alijs cognoſcendi, vel iudicandi in cauſis, & quæſtionibus ſupradictis poteſtate prorſus adempta: vt honorabilibus viris prædictis honor debitus deferatur, in eorum exceſſibus corrigendis.

SVMMARIVM.

1 *Comitia ſiue conuentus boni publici cauſſa inſtituti.*

2 *Tributis æqualiter ſubditi premantur.*

3 *Exæquatorum ſiue numeratorum exceſſus reparanto.*

4 *Modus in dotandis Eccleſiaſticis adhibeatur.*

5 *Milites ſtationes proprias hyberno tempore colant.*

6 *Barones an iuriſdictione bene vtantur quæratur.*

7 *Concilia generalia frequentius inſtituantur.*

NOTA IIII.

Generalem curia celebrari. promouendi publici boni cauſſa, ac
pro vindicãdis rectorum exceſſibus,
vt lex ipſa commonſtrat: cuius recẽs
obſeruatio, quam longe ab his di-
1 ſtet, nemo non ſentiet, qui videat
comitiorum indicendorum aliã non
eſſe rationem, quam ſubſidui annui,
vel extra ordinem petendi: prætermiſſa omni reipublicæ cura: inde
qui ex Iuriſtis, ac theologis in hanc
rem ſcripſere, eo tendunt tantummodo, vt ſciatur, quæ nam dici poſſint iuſta tributa, quomodo ſit a cõuocatis diſſentiendum, ſi velint propriæ conſcientiæ proſpicere: quid
vero ad morum reformationem, ac
exploſionem vitiorum agendum,
ſtatuendumq; ſit; prætermittunt: in
quo ab eis diſſentio, putoq; diuerſã
eſſe comitiorum ſtatuendorum cauſſam in noſtro Regno; vel ſaltem primum locum tenere debere ſtudium
publicæ vtilitatis: ſub quo, & tributorum impoſitionem intercludi firmatum eſt *in nota* 7. *&* 8. *ad leges Iacobi*, quando in bonum reipublicæ
penduntur: quidquid præter hanc
rationem fit, ſine animæ diſcrimine
agi nullatenus poteſt: ſiquis vero
quę nam tractanda ſint quæṛat, breuiter, vt meo muneri ſatisfaciã, quæ
ſeſe mihi offerunt libabo: prior ergo
ac principalior cura ordinum, quos
brachia vocant, illa eſſe debet, vt
Regnicolæ quantum fieri poteſt in
tributorum ſolutione releuentur;
quod cum re ipſa obtineri nõ poſſit,
quoniam id inſtantes temporum calamitates non patiuntur: vt modus
in exactione adhibeatur operam dẽt,
Apente titul. de regal. impoſ. §. 1. *&*
2. *Taſſon. de Anteſato verſ.* 4. *obſeru.*
3. *ex numer.* 23. *ad finem. folio.* 294.
vt æquales nempe ſint contributiones redactis in cenſum cuiuſq; facultatibus, ne miſera plebecula ſolum
opprimatur: opulentiores verò immunes abeãt, amplexato potius Romanorum more, qui æqualitatem in
2 tributis ſoluendis ſeruabant: inſtitutis ad hoc opus cẽſoribus, qui vniuſcuiuſq; facultates, quanti extimari
debuiſſent, cenſebant: *Dion. Caſſ. lib.*
52. *Cedrenus fol.* 178. *Saluian. lib.* 4. *de
gub. Dei cap.* 106. *Ann. Robert. rer. iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *fol.* 313. quod & Mazarienſes ciues nuper obtinuere:
nam cum vectigal farinæ augeri debere quidam proponeret; plebs concitata querebatur, ſe famem nullatenus pati velle, dum per nouum
vectigal frumenti precium augebatur: tum maxime quia diuites pauci
numero parùm grauabãtur, totumq;
pondus in multitudinem conijciebatur: quamobrem cùm nec audita
fuiſſet, furijs acta, arma arripuit:
adeo

adeo, vt opus fuerit in eam ire ſententiam, quam propoſuit, quo furor compeſceretur. In hos vti rebelles, vel tumultuarios a fiſco apud me, ex triumuiris ſummæ rerum præpoſitis, delatos ſpecioſo ſub illo nomine animaduertere nolui *ad l. famoſi 7. D. ad l. Iul. maieſt.* ac traditis ſupra *nota 33. ad leges Iacobi.* exiſtimabam enim ſecluſo exceſſu, vociferationem, ac animorum concitationem in commune bonum directam [quando aliter conſuli potentum oppreſſioni non poterat.] licitam eſſe ei per hoc ex plebe aliqui fuerunt extra ordinē puniti: in hunc ſenſum *Dio. lib. 52.* aiebat, iuſtum æquumq; eſſe neminē horum, neq; priuatum hominem, neq; populum immunem eſſe: cum ex æquo ad omnes vtilitas eorum, in quæ inſumuntur redeat. Ad idem
3 tendit cēſorum, perequatorumq; ex melioribus, ſpectatiſſimiſue electio, capitaneos numerationis vocāt, *Apōte de poteſtat. Proreg. tit. 4. S. 2. ex num. 17. Capibl. prag. 1. num. 84. de baron. Petr. Pitcol. in pr. 19. p. n. 57. de appretio.* quorū in manu maxima huius æqualitatis obſeruatio poſita eſt; ſolent enim Baronum amicorum villas precibus, vel pretio releuare, onere in ceteras, ac pręcipue in ciuitates demanij reiecto, nulla ratione de diuitibus, ac potentioribus militiæ aſcribendis habita, qui quotannis maritima loca æſtiuo tempore cuſtodiant: ſi inimicorum inſidiæ timeātur: cum huiuſmodi onus peculiare diuitum ſit, res, mehercule, digna mederi. Alterum quod curæ deberet eſſe eis, qui comitijs interſunt eſt, vt beneficiorum alternatiua in omnem caſum ſeruetur, de cuius iuſtitia alibi dictū eſt: quod vt obtineatur, conditionaliter ſubſidium offerri poſſet, vel alia amplecti cautela, per quam optata aſſequantur: rationi namq; conſonum eſt, ne pecunia quæ ex fructibus, prouentibuſq; prædiorum regni colligitur, in exteros perueniat, ac a Regno auellatur: quotieſcumq; enim opima, optimaq; e prouincia ſubtrahuntur, toties minus virium ſubditi ad opem domino præſtandā, tributaq; pendenda obtinebunt: nec alia quærenda eſt cauſſa, quapropter opulentiſſimum regnum omnibus liberalibus donis naturæ referrum oppreſſum adeò ſit, vt ſub tanto vectigalium, ac tributorum onere ingemiſcat, atque impar ad illa pēdenda reperiatur, quam quod maior eorum quātitas in aduenas perueniat, quos nulla pars onerum attingit: dixi latius *nota vltima ad Martini leges n. 4.* hac de cauſſa multis in prouincijs conſtitutum eſt, ne bona ſtabilia in exteros homines alienentur, neue qui in eis ſuccedant, emolumento fruantur, dum extra prouinciam moram agunt: item apud alios, communitates hominum, aut collegia coguntur vendere, ne in manus, vt vocant mortuas, bona remaneant, de quo *Petr. Peccb. tract. de Amortizat.* nō odio ſane locorum huiuſmodi, ſed ob bonum reipublicæ, quæ diu durare non poterit, ſi priuatæ facultates, ex quibus ærarium conficitur, ac vnde regni, Regumque exiſtimatio ſuſtinetur, deficiant. Hinc etiam inſtari debet, vt ſuis vicibus beneficia indigenis cōferantur, de cuius iuſtitia *dicta nota vltima ad ll. Martini diſſerui*, & quod vrbana, ruſticanaque prædia, redditus, vel feuda in exte-
4 ros nullatenus perueniant, niſi & ipſi regnum incolere velint. Exemptis quoq; modus in quærendis adhibeatur: ne futuris in æuis quæſitorum parte aliqua eos priuare opus ſit, neue nimiæ pietatis ſtudio poſteris, vt impij videantur, materiam relinquamus, & quod fuit ad leuandam neceſſitatem inſtitutum, propter copiā in cauſſam luxus conuertatur, *D. Hieron. ad Nepotian. lib. 2. epiſt. 12. ad finem, & ad Eliod. lib. 2. epiſt. 22. Sal-*

tian.lib.5. de gubern. Dei f.167. cum
Apoſtoli ſuaſu habentes victum, &
quo induantur, his contenti eſſe de-
beant. inde Moyſes, ex oblata ad cõ-
ſtructionem tabernaculi pecunia,
quod ſuperfuit offerentibus reddi-
dit, ac ſupra oblationes ipſas reiecit
Exodi cap.36.ex n.5. eo quod inquit
oblata ſufficerent, & ſuperabunda-
5 rent. Non eſt quoq; omittenda cura
cohibendæ militum licentiæ, vt ſuis
ſtipendijs contenti ſint, vtq; hyber-
no tempore ad hoſpitia in id publica
impenſa comparata diuertant, nec
vt illos priuati ſuis domibus excipere
cogantur: quod, & *Regens de Ponte*
in opere de Protegis poteſtate, excogi-
tauit, vidimus enim ciuitates atque
villas depauperari, ac penè deſtrui,
vt leuis armaturæ cohortes [inuti-
lis, ſi verum fateri licet, militiæ] vt
mos cuidam potenti gereretur inſti-
tuta, ac in hunc vſq; diem ſine fructu
enutrita, hoſpitarentur, quorum vi-
ces ſatis ſuſtinerent equitatus mili-
tiæ particularium Marci Antonij Co-
lumnenſis tẽpore erectæ, ſi primi dimit-
terẽtur ſtipẽdijs expũcti: in quo peri-
culo animarũ ſuarũ, defẽſores regni,
quos deputatos vocamus, obdor-
miunt, illiq; qui comitijs interſunt.
Demum obliuioni tradita eſt in
comitijs cura exigendæ rationis ad-
miniſtratæ iuriſdicũdi facultatis ma-
giſtratibus iure officij, Baronibus, cæ-
terisq; perpetuo iure delegatis præ-
6 cario ſiue in dominium vtile cõceſſæ,
vt ſi forte illa abutantur, vel ſi exce-
dant, auferatur, aut reſtringatur, pri-
ſtinoq; ſtatui reſtituatur: *Vrſill. ad*
Afflict. decis. 265. *nu.* 15. quod & in
poſterioribus tẽpore Ducis Alcalani
habitis partim emendatũ eſt, cum vt
temporalis Inquiſitorum iuriſdictio
aliqua ex parte diminueretur, inſta-
tum fuerit; de cuius petitionis iuſti-
tia latè ſcripſimus poſt *patrocinium*:
in hanc quoq; rem *Gregorius T. holo-*
ſanus lib. 24. de rep. cap. 5. ita ſcripſit,
ſecunda cauſſa congregationis ſta-
tuum, quæ certè frequentiores eſſe
debere conuocationes admonet, vt
impediantur coniurationes, ac am-
bitiones ſubditorum, nempe quan-
do agebatur de reformatione mo-
rum, & vitiorum reipublicæ vniuer-
ſæ, de correctione abutentium pote-
ſtate regia ſibi conceſſa, aut de no-
bilium ſuperbia, qua opprimebãtur
ſubditi, & Eccleſiaſticæ perſonæ, iu-
bebant enim tunc Reges, ad quos
quæſtiones de his deferebantur, cõ-
uocari ſtatus, vt certius per illorum
articulos cognoſceret, & ſuper his
ſtatueret; accepto etiam ab illis re-
medio, ſi quod excogitaſſent, & per
hæc comitia generalia Principes
poſſunt inſtrui, & doceri de vniuer-
ſis, quæ in regno fiunt: cum coram
eo tutius, quam coram tyranniculis
præpoſitis ſubditi poſſunt damna, &
cauſſas exponere: hac ratione ſan-
ctiſſime fuit ſtatutum in Concilio
Baſilienſi [quamuis parum obſer-
uatum,] vt concilia generalia in
7 Eccleſia Dei de decennio in decen-
nium fierent, quia frequens illa ce-
lebratio, agri dominici præcipua
cultura eſt, vepres, ſpinas, tribulos
hæreſum, errorum ſchiſmata extir-
pat, exceſſus corrigit, deformata
reformat: neglectus verò eorum
prædicta diſſeminat, hæc ille, per
quæ conſtare videtur quantum in-
terſit reipublicæ, vt dũ cõuentus vni-
uerſales conuocantur, tractatio horũ
nõ omittatur: hæc pro meo inſtituto
ſatis ſint, in cæteris modernos adito.
Ad hæc autẽ tractãda nõ tantũ laici,
viri Principes Ciuitatũq; legati, verũ
quoq; & Epiſcopi aduocãtur, vt cõ-
ſilijs, ac ope bonum hoc publicum
promoueant *Bal. in §. hac quoq; n.6. de*
pace conſtãtiæ. Olib. de iure fiſci c.10. n.
9. Maſtril. de Magiſtr. lib.5. c.13. nu.
96. parere autẽ recuſantes in reddi-
tibus mulctantur: vt permulti apud
Dion. ũ roſol. 23. de Parlam. quibus ipſe,
vt aſſolet non aſſentitur. videnda quç
infra *Nota* 22. *nu.* 2. ſcripta ſunt.

DE

DE CRIMINE LAESAE MAIESTATIS.

CAP. IIII.

INter cunctas virtutum laudes, & merita, quæ conditionis, & vitas hominum honorificant, & extollunt obſeruantia fidei ſubiectorum ad dominum, & domini ad ſubiectos lumine clariore profulgeat, ſalubriter quoq; diſponitur compago totius, quando caput membris, & membra capiti bene concordant: agnoſcentes igitur, & gratiſſimam acceptante probatam fidem Siculorum noſtrorũ, & eos nunquam in ipſius fidei obſeruatione deficere arbitrantes contra expugnantes fidelitatem eorum præſentem edidimus legẽ: impugnatis de fide multiplices defenſionum modos fauorabiliter inducentes: itaq; ſi quemquam Siculorum de crimine læſæ maieſtatis noſtræ, ſeu proditionis accuſari à quocumq; denunciari, vel impeti fortè contigerit; neminem accuſatorem, vel denunciatorẽ audire volumus, vel admitti: nobis ſolis ad hoc accuſandum, vel impetendum poteſtate conceſſa; dum vero accuſauerimus aliquem de crimine proditionis, prædicto accuſato, vel impetito a nobis licentiam, & facultatem præſtamus *viriliter, & ſolemniter ſe defendere*, 1 tam ſecundum iura communia, quàm ſpeciales regni conſtitutiones p: aui noſtri Federici ſecundi, diui Principis Romanorum: quam ſecundum Vſagium Barcellonæ, ipſi reo, vel accuſato de prædictis iuribus eligendis, quod maluerit ad ſui cautelam arbitrio reſeruato. 1

SVMMARIVM.

1 *DEfenſio in grauioribus culpis latiſſima permittitur.*

2 *Proceſſus ex abrupto in quo uſurpatus.*

3 *Citatio in notorijs, ac indubitatis omiſſa.*

NOTA V.

VIriliter, & ſolemniter ſe defendere, quanto enim delictum grauius eſt ob infamiam, vitæ, ac honorum amiſſionem, quæ incurritur, tanto cautius agendum erit: ne denegata
1 copia ſe excuſpandi pereat, quis, ac ſupprimatur mole ipſa nominis delicti: proh Deus immortalis? quantum immutata ratio regnicolarum eſt, quam diſſimilis rerum ſuarum ſtatus: eo enim ventum eſt hodie, vt nullus probis viris, ac nobilibus iuſtæ defenſionis locus permittatur, pariq; iure cum ſceleſtiſſimis, ac nefarijs quibuſq; hominibus tractentur: vigebit tamen hæc lex, ſi ad amiſſionẽ beneficij feudalis agatur, in eos, qui
2 fidefragi prætendantur: ad rem autem de modo hoc procedẽdi videatur *Maſtrill. deciſ.* 261. vt exceſſus, qui in eius abuſu cõmittuntur, apertius dignoſcantur. Ceſſat autem lex iſta ſi proditio, ac rebellio ita nota, ac propalam euenerint, vt alia comprobatione non egerent aiunt noſtri notoria facti permanẽtis, tunc enim, nec proceſſus, neque ſententia requirentur ita *Dionyſ. lib.* 2. qui negat eos in ius vocari debere, ſed celeri potius vindicta opprimi *l. proditores D. de re milit. l.* 1. & *&. C. quando liceat vnicuiq; ſine iud. ſe vindicare. extrauagant. quoniam nuper tit. qui ſint rebell. Bero. in cap. quoniam num.* 95. *de prob. Gram. voto* 1 *num.* 36. *Decian. p.* 2. *lib.* 2. *tit. de crim. læſ. maieſt. Maſcard. conel.* 257. *nu.* 16. *Farinac. quæſt.* 113. *num.* 93. *de Ponte deciſ.* 2. *num.* 8. *D. Valenz. in diſcurſu ſtatus p.* 2. *conſ.* 2. *n.* 3. *fol.* 98. defenſio enim tunc non proficit, quando nulla excuſatio opponi

poni poſſet, inde proceſſus citra citationẽ ipſam ſuſtinetur, ſi citandus nil opponere habuiſſet *Gabr. de citat. concluſ. 1. lib. num. 14. 16. num. 332. Maſtrill. deciſ. 82. num. 17. Intrigl. deciſ. 47. num. 15. Gratian. diſceptat.* 914. *ex numer.* 25. vidique hoc titulo multos proceſſus ſuſtineri. inde in ſummo Caſtellæ Senatu, ac alijs prætorijs Hiſpanicis nunquam ſuper nullitatibus pronunciatur, ſed meritorum cognitione lis finem obtinet.

DE NON VOCANDO, FERRACANO, VEL GVELFO.

CAP. V.

VBi, & inter quos vigere dignoſcitur vnio, & conſenſus fidelium volũtatum exiſtimamus iniquum diuerſis eos cognominibus *ſeditionem, & ſciſma prouocantibus*, appellari: & in cuiuſcumque iniuria contumelioſa verba proferri; quare prohibemus, vt nemo vnquam appellet aliquem, vel vocet iniurioſe ferracanũ proditorem, vel guelfum, vel alijs vocabulis huiuſmodi: quæ inter fideles noſtros odia, & diſſentiones importare contingit: quod ſi quis, hanc ſanctione prohibita, auſu temerario violare præſumpſerit, iuxta noſtrum arbitrium puniatur.

SVMMARIVM.

1 *SImultates priuatas ne foueantur.*

NOTA VI.

1 *SEditionem, & ſciſma prouocantibus,* ne partialitates; quæ in reipublicæ interitum vertunt, foueãtur: cum imprudentiſſimum ſit priuatas ſimultates, ideo permittere, ne ſubditi in dominum inſurgant priuatis odijs occupati: cum potius regnum in diſcrimen adducatur, dum impoſſibile vni ex partibus videri poſſit, quod Principi altera cordi non ſit: illudq; eueniet, quod de Henrico 6. Anglorum Rege legimus, qui dum Lancaſtriæ factionis Dux effici aduerſus Hyorchos viſus fuit, ſibi exitium parauit: omnino ergo extinguere hæc diſſidia curet; quoniam vt *Prudentius* ait.

Sciſſura domeſtica turbat
Rem populi, titubatq; foris, quod diſſidet intus.

cetera *nota 23. num. 5. ad leges Iacobi* latiſſime tacta ſunt: quibus præſentis legis argumẽtum exornatur. bellè *Demoſth. in Orat. de cherſoneſo*, qui docet domeſticos prius hoſtes puniendos, quam externos ſuperandos *Bal. in l. vn. nu. 1. C. de caduc. tollend. D. Ambr. lib. 3. offic. cap. vltimo Æneas Silu. de reb. Bormicis* aiebat, domeſtica nobis arma timẽda magis, quã externa.

DE VXORIBVS PRODITORVM, ET FILIIS.

CAP. VI.

INter delinquentium perſonas, & delictorum fines pœnas anguſtare volentes, hac noſtri numinis diſpoſitione prouidimus obſeruandum; quod ſi, ob notam proditionis, aliquorum bona fiſco noſtro fuerint acquiſita, ipſorum vxoribus, quæ tamen non conſenſerint erroribus maritorum, de ipſis virorum ſuorũ viuentium bonis, ad curiam deuolutis, *pro modo facultatum alimenta præſtentur.* ſi vero prædictorum mariti mortui fuerint, ſi quidem non exiſtentibus liberis, dotes ſuæ reſtituantur eiſdem; liberis autem exiſtentibus tertia pars bonorum communium tempore conſtantis matrimonij dictis mulieribus relaxentur: de duabus vero partibus prædictorum bonorum filiabus tantum, humanitatis intuitu,

intuitu, volumus alimenta præſtari; maſculis omni emolumento bonorum huiuſmodi penitus excludentis: quæ præſentis indulgentiæ noſtræ ſtatura, non ſolum ad adnotandos in poſterum, ſed etiam ad huiuſmodi adnotatos in præteritum extendi, & trahi miſericorditer impetramus.

SVMMARIVM.

1 *Alimenta vxori ad mariti dignitatis menſuram dentur.*
2 *Turpe nihil his, quibus nil ſatis.*
3 *Viuere ad exempla non ratione componi malum.*
4 *Delitiæ remp. deſtruunt.*
5 *Laudes ex animo captentur potius quam corpore.*

NOTA VII.

1 PRo modo facultatum alimenta præſtentur. nulla dotis conſtitutæ, ſolutæq; ratione habita; quoniam adiuncta in matrimonio fœmina, alendi ratio iam non ex ſua, ſed mariti ſubſtantia æſtimanda eſt, & ſi nullam dotem dederit *Surd. tit. 1. qu. 3 ad n. 155. Grat. diſcep. 236 nu. 17.* ex fructibus ergo primario alimonia tribuantur, ſi autem nulli ſuperſint ex corporibus diuenditis omni luxu remoto, non pro libidine, ſed pro ratione ſumantur: effuſio enim, ac immoderata dapsilitas cura reip. officit, nec tantum in alienis, verum in proprijs fugienda, cum illis, quibus ſecundum *Timotheum* nihil ſatis eſt, 2 his etiam nihil turpe: vituperandi noſtrorum temporum mores, quando nemini modus facultatum ſuarũ conſtat, ſed vnuſquiſq; præter vires prodigus propriorum eſt, ac vt plurimum non quia propenſus ornatui, ſed quia æmulus eſt alterius ſplendo3 ris, de quibus *Seneca epiſt. 124.* ait, viuere ad exempla non ratione componi: moderanda ergo eſt omnino hæc profuſio, quæ familias præcipites agit, ac domum remp. peſſumdat, nam quæ vrbs voluptati plurimum tribuit, imperium maximum amiſit; quæ labore delectata eſt, occupauit, & illa libertatem tueri non valuit, hæc etiam donare potuit, ait *Valer.* 4 *Max. 4. cap. 3.* delitijs inquiebat de Romanis *Tullius 5. Tuſcul.* otio, languore, deſidia animum infecimus: opinionibus, maloq; more delinitum mollijmus. Falluntur quoq; qui id agunt, vt in pretio habeantur, nam potius argumentum vanitatis, vel infirmitatis videtur, pluribus, extrinſeciſq; fomentis indigere, vt *Apuleius Apologia 1.* notauit, nam prorſus ad viuendum, velut ad natandum, is melior, qui onere liberior, turpeq; fit, [vt Iulianus apud *Ammianum* aiebat] cum animum quis habeat, laudes ex corpore captare: munditia, inquit *Saluſtius*, mulieribus, viris labor conuenit, & *Diuus Paulus* 5 *ad Corint. cap. 11.* vir quidem ſi comã nutriat, ignominia eſt illi, mulieri verò gloria: curent ergo, vt opulentia ſine reprehenſione, parſimonia ſine ſordibus ſit: imitentur in hoc Venetos patres, Ianuenſes, Florentinoſq; ciues, qui parca familia, moderata menſa, honeſto veſtitu non æmulationis, ſed neceſſitatis ratione habita vtuntur, quo fit vt omnium Europæ nationes diuitijs ſuperent: omnibuſq; inuiſi, potentiam diu retinuerint: aſpiciant oppoſitum Parthenopeorum, Siculorum, Mediolanenſium morem, quantiſq; anguſtijs, ac calamitatibus [cũ ſatis plus fertiles prouincias incolant] premantur, ac videant, qui id curare debent, quãtum ſtudij, vt hæc mala medeantur, ac in meliorem formam abuſus corrigantur, ponendum ſit: quod ſi negligatur reip. interitus, qui iam propè inſpicitur, obueniet, & pro certo habeant *Saluſtij ſententiã in prohemio ad Catilinam* ita dicentis, verum vbi

Q pro

pro labore deſidia, pro continentia, immutatur: ita imperium ſemper & æquitate libido, atq; ſuperbia in- ad optimum quemq; e minus bono uaſere: fortuna ſimul cum moribus transfertur.

LIBER SECVNDVS

DE IVSTITIA.

CAP. VII.

AEterna iudicia prodeunt, vt recti præſides eligantur in orbe, qui terram iudicent, iuſtitiam diligant, & reſpiciant æquitatem, hæc igitur attendentes, edicto perpetuo valituro cenſemus, vt in tota Sicilia, prout alias fieri aſſolet, exceptis ciuitatibus Panormi, & Meſſanæ quattuor iuſticiarij *nobiles, & regnicole pollentes diuitijs*, debeant anno quolibet ordinari, & ad ipſius honoris inſignia tales iubemus accedere, qui non ambitione, vel pretio, ſed probatæ vitæ ſolent teſtimonio comprobari: hi namq; ſeu capitanei, non vt aliqui, quorum auaritiæ cæcitas, & damnata cupiditatis improbitas occupauit, vt, quæ ſibi iure interdicta ſciebant exquiſitis fraudibus vſurpare per regni conceſſum arbitrium ſunt conati *nullum habebunt arbitrium in iuſtitia adminiſtranda*, ſed annexi iureiurando iudiciorum ordinem, & ſolemnitates debitas in iudicio obſeruabũt.

SVMMARIVM.

1 *Pauperes, ignobiles ſæpè ad regimen inepti.*

Nobiles gloriæ cupidi.

NOTA VIII.

1 NObiles, *& regnicolæ pollentes diuitijs*, quoniam populares in vniuerſum regimini inepti, aduenæ vero omni charitate, ac prouinciæ noticiæ deſtituti, pauperes acquirendi, ditteſcendiq; cupidine, vt plu-
2 rimum à recta gubernandi ratione diſcedũt, ad ſordes ſe conuertunt, commiſſos ſibi populos in interitum ducunt: e contra nobiles indigenæ, qui domi habent vnde honeſte viuant, probatæq; ſint vitæ, vt hæc ſtatim ſubijcit, honoris ſtudio, illicitis abſtinent, famam, nomenq; appetunt: magnifice ſe in omnibus habent, ita Sophocles,

Generoſa ſic ſunt pectora, turpia odia
Habent, honeſta glorioſa exiſtimant.

Aſſentitur quoq; *Seneca epiſt.* 39. habet, ait, hoc in ſe generoſus animus, quòd concitatur ad honeſta, neminem excelſi ingenij virum humilia delectant, & ſordida. Quos nã verò pro nobilibus accipiamus, iam alibi diſſeruimus; nec minus quantum intersit externos ab officijs repelli, quidque paupertas præſtet impedimentum muneribus publicis, quæ repetere non licet: inde qui cum his careat, atq; minus idoneus ſit, in his ſe ingeri curet, puniendus erit. *Maſtrill. dec.* 241. *num.* 22. & 23. quod attinet ad aduenas repellendos *infra nota vlt. ad legem Martini*, multa congeſta ſunt. Præſtat tandem hic de reintegratione ad parentum nobilitatem nonnulla effundere, illa enim ſicut virtus, multiplicatis actibus quæritur, ita improbis factis amittitur, cum nil tam naturale ſit, quam eiſdem medijs extingui actum, quibus ortum habuit *text. in l. nihil tam naturale ff. de reg. iur.* & *Caſſiodor. in Epiſt.* ſicut indigna poſteritas laudes indigni generis abrogat: ita præclara de

patri-

patribus egregie dicta confirmat oppoſitis ideo actibus amittitur, vt ſi vulgaribus quis exercitijs ſe addicat *Couarr. pract. quaeſt. cap. 19. nu. 7. ad medium*, debet enim in ijs exerceri quę nobilibus conueniunt *Ariſt. in 5. politic. Soc. conſ. 246 num. 3. lib. 2.* nam ſi mercaturæ ſe dedat, in ijs præcipue locis, vbi nobiles illa ſe abſtinẽt, iam degenerare videbitur. *l. nobiles C. de com: & mercat. Mandell. cõſ. 43.* ſi præcipue exoticarum mercíũ ſit; de qua *Cicer. 1. off.* ait, mercatura autem ſi tenuis, ſordida putãda eſt; ſin copioſa, magna, ac multa vndique portans, multiſque ſine vanitate impertiens non eſt admodum vituperanda. idem ſi procuratoris officium aſſumat, in illis partibus vbi nulla iuris peritia præſtant, *Guid. Pape deciſ. 89. nu. 196. Caſſan. in conſuet. rubr. 4. verſ. des droit num. 31 fol. 743. Franc. de petr. Feſtiu. lect. lib. 1. cap. 8. D. Rouit. ad pragm. rubr. de procurat. ex num. 4.* qui pro & contra. Inde ſemel actibus oppoſitis amiſſa, videtur nõ poſſe recuperari, *Ioann. Rainaud. in compend. feud. tract. de nobil. quaeſt. 6. princip. pag. 100.* contradicere autem videtur *Caſſan. premiſſo loco*, ego autẽ puto, nõ excludi a nobilitate ſucceſſores, ſi vilibus ſe abſtineãt, ac ad nobilium mores, ac exercitia redeant, exercentes vero humilia repelli, niſi ea quæ exercuiſſet non omnino oppoſita eſſent, nec propalam geſta. *Vinc. de Francb. deciſ. 28. num. 4. Fab. Ann. conſ. 34. vol. 1.* ac per hoc in Vrbe noſtra Carinenſi, vbi ſtatus nobilium à ceteris diſtinguitur, ac ceteris abſtractis ſolus ad publica munera inuitatur; multos vidi, quorum parẽtes ob tenuem fortunam vilibus ſe dederant, ad eundem cœtum, ac in eodem albo tandem remiſſos, quoniam ipſi veſtigia parentum improbati, nobilium mores, ac vitam induxerant. hyſpani itidem conſolidationem hanc ad nobilitatem non reſpuunt, imo ad ius italicum filios, ac poſteros iterum alliciunt, Hidalguiam corrupto vocabulo hodie dictã, vt probat *Sarmiẽt. ſelect. interpret. lib. 1. cap. 15. verſ. vera Marta de iuriſd. cap. 26. num. 75.* quo loci hanc eſſe veram huius nominis Etymologiam aſſerit, inde ortam quod hyſpanis omnibus Romani ius Italicum communicaſſent, quo tributis omnibus exempti fuerſit ex *Caio, ac Plinio*, nec enim maioris vnius factũ longam nobilium virorum ſeriem, ac merita, peſſumdare poteſt, poſteroſque, aliorum quæſita nobilirate, fraudare, in petitorio ſaltem; cum in poſſeſſorio recens 30. annorum poſſeſſio attendatur. *Franc. de petr. dicto tract. lib. 1. cap. 7. nu. 39. Tiraquell. de nobil. cap. 4. Garzia eodem tract. ac. gloſſ. 1. S. 1. ex num. 79.*

SVMMARIVM.

1 *Arbitrio iudex Siculus non potitur.*
2 *Aequitas ſcripta quæ ſit.*
3 *Litis proceſſus ſummatim apud Siculos inſtituitur.*
4 *De modo procedendis in cauſis ſtatim commiſſis.*

NOTA VIIII.

1 *NVllum habebunt arbitrium in iuſtitia adminiſtranda.* cum ſub hoc ſpecioſo prætextu, quæ præclare ſunt legibus conſtituta iuriſconſultorum ingenijs corrumpi deprauariq; ſoleant: ſciant ergo qui ius in noſtro regno dicunt, nullam ipſis tribui licentiam recedendi ab eo, quod legibus conſtiturum eſt: ſummumq; ius in litium definitione ſequi debere, ſi æquitas nulla a lege ipſa præſcripta ſit, quam parum ſcite interpretes ſcriptam vocant *ad l. placuit*
2 *8. C. de iud.* quam conciliare hoc pacto ſtudent cum *l. 1. C. de leg. & l. proſpexit 12. D. qui, & a quibus manu-*

nempè,vt in prima de ſcripta ęquitate agatur, in ſecunda de non ſcripta. quaſi æquitas omnis ſcripturā exoptet, vel per id ęquitas ſit,quod ſcripta inſpiciatur, cum potius illa ex naturæ principijs defluetur, ac iuſtitiæ ipſius ratione, quæ nobiſcum naſcitur, quaq; non docti, ſed facti, non inſtituti, ſed imbuti ſumus: hac ambiguos legum ſenſus temperamus, quoties ad litteram, quid legiſlatori placitum fuerit non conſtat, nam ſi conſtaret legibus ſtādum eſſet, licet iniquitatem præſeferrent; æquitas verò ex perſonarū qualitate, ex cauſa, ex tempore, ex re ipſa, ac ex bona fide extimari poteſt. *l. & ſi quis §. hac actio D. de relig. & ſumpt. funer.*

3 hæc in litis definitione; nam quo ad ordinationem, ſeu proceſſus cōſtructionē litium abbreuiādarum gratia lex hęc tēperata fuit. etenim per pragmaticam ſanctionem Principes noſtri conſtituerunt, vt ſummatim procedatur [ſummariè, ac de plano dicūt,] qua attenta receptum eſt merito, vt omnia, quæ id generis ſunt, iuſdicentis arbitrio committantur. *ad l. ſocietatē §. arbitrorum. D. pro ſoc.* qui, ſicut alibi dictum eſt pro virili contentionis quid eſt ſopire tenetur, ne acerbius incrudeſcant. Videndus *Maſtrill. de Magiſtr. lib. 6. cap. 10. nu. 152. & deciſ. 232. nu. 8.* atq; ad præfata corrigendus.

4 hæc in legis aperta diſpoſitione, non autem in eis quæ ex facto variantur, in quibus iudex vices patrisfamilias fungitur, puta in educatione pupilli, in qua parentis voluntati regulariter inherendū eſt *l. 5. C. vbi pupilli educari debeat. Corn. conſ. 175. lib. 4. Decian. reſp. 49. ex nu. 12. ad 18. lib. 1. conſ. 8. lib. 2. Caualcan. de tut. num. 304. Galgan. eod. tract. lib. 3. qu. 48. Guttierrez p. 2. cap. 8. nu. 2. Maſtrill. deciſ. 230. nu. 10. Caſtill. deciſ. 219. nu. 2.* non tantum expreſſe, verum quoque, & tacitè *Decian. d. reſp. 49. Menoch. conſ. 62. nu. 2. Caſtill. ibid. num. 2.* non raro tamen iudex, cui preſens ſtatus, a teſtatore non preuiſus, innoteſcit a parentis diſpoſitione recedit, moribus, ſtatu, fortunis eius, penes quē educari iuſſiſſet mutatis, cum *Ciceronis* ſententia *pro Cælio* ſepius mores cum ætate mutentur, cetera fortunæ omnino ſubiaceant: itaque ei licere pronunciauit *I.C. in d. l. 1.* ibi, *nonnunquam a voluntate patris recedit prætor*, quo loci idem omnes concludunt, atque ad idem *Maſtrill. num. 6.* adducit *Beroi. conſ. 180. lib. 2. Gram. deciſ. 55. num. 7. Surd. de aliment. titul. 4. quæſt. 13. n. 7. Ruin. conſ. 88. num. 11. lib. 5. Guido Papę deciſ. 539.* quo factum eſt, vt matri nec ſemper commendandus ſit, ſi nouum virum induxerit, & ſi voluntas teſtatoris colligeretur, quid enim ſi immorigerato, aut diſſoluto ſe cōniunxiſſet? non ne præter teſtātis opinionem hoc euenniſſe cogitandum eſt, vel ſi id ſciens prudenſque feciſſet, ſtandum non eſſe impię huic voluntati iuxta præmiſſos, cum maximè lex quæ iuſtior, ac æquior eſt, quæue communiter accidentes caſus præuiſa fuit, ſtatim educationē ei interdicat *Bald. in l. omnem 2. verſ. ſed nunquid iſta nubens C. ad Tertullia. Decian. d. conſ. 49. num. 13. Maſtrill. ibidem nu. 8.* cum licet in dies Principes diſpenſent, vt refert *Regens Tapia deciſ. Neapol. 51.* & nos pluries vidimus palatino, vt aiūt, decreto. Hoc tamē maximo pupillorum malo, quo ad fortunas ſaltem, ſemper euenit; quænam enim eſt mulier, qui marito priuigni diuitias degluttiendas non præbeat? quis vitricus, qui illis parcat, ac pro vxoris filio ſibique extraneo ſeruet, videndus *Mediceus deciſ. 62. num. 18.* Ab experto hæc loquor, vt in poſterum iudices ſimilibus conſilijs abſtineant: nam licet in hoc maxime iudicis arbitrium ceteris præponatur *d. l. 1.* ibi *ſoles prætor frequentiſſime adiri, & l. 5.* ibi, *hęc præſidem*

ſidem ſtatuere oportebat iuncta *l. 1. &* *2. C. eodem* prædicti omnes, ac præter eos *Fachin. conſ. 77. num. 2. Seraph. deciſ.* 1357. cum alijs per *Mart. Mediceũ exam.* 38. attamẽ iura ſemper quoad fieri poteſt ſeruanda in his erunt; itẽ, & prouinciæ mores *Crauett. conſ. 18. num. 3. Gail. obſeru. 150. num. 17. lib. 1. Medic. ibid. num. 3.* inde non temere pupillum, remque illius matri committere debet, ſicut nec ſubſtituto, & ſi patris voluntas accedat, niſi, & morũ probitas, ac vitæ ſpectatus cãdor ab omni nequitia, aurique cupidine eum repurgent, cum ius apertiſſime cõtradicat *in l. fi. C. vbi pupill. educ. deb. Maſtrill. late ibid. ex nu. 20. ad finem.* qui videtur omnem arbitriũ in hoc iudici negare: in quo ſpecioſe fallitur, eique omnes contradicũt *Socem.* nempe *Decian. Menoch. Surdus,* quos ipſe citat, ac præter eos *Alber. in d. l. 1. C. vbi pup. educ. deb. Caſtr. in l. ſi pater nu. 3. C. de neg. geſt. Medicens deciſ. 62. num. 29. Caſtill. poſt alios dicta deciſ. 219. num. 8.* ẽ contra verò ſi mores non integri, vel leuitas aliqua tutoris ſuperueniret, patris iudicium reijciendum erit, ne dicamus contra parentis officium peccare voluiſſe: in educandis vero filiabus nõ eadem ſemper eſt ratio, nam ſi infantiam ſuperauerint in cęnobio potius deponendæ erunt, vt omnis ſuſpicio auferatur *Calcan. conſ. 121. col. 3. Crauett. conſ. 190. nu. 7. Menoch. conſ. 168. num. 6. Montan. de tutel. cap. 32. reg. 90 num. 232. Mediceus deciſ. 61. nu. 22.* vt in dies ſeruatur, nam nõ illã habeo victricus, vel alter honeſtatis puellæ curam, quam pater, vt bonis moribus induatur, ac aſſueſcat. cuſtodia enim ſola ſat non eſt *Propertio* ſi credimus. *6. 2.*

Nam nihil inuita triſtis cuſtodia prodeſt:
Quam peccare pudet, Cynthia, tuta ſat eſt.

DE STIPENDIIS IVSTITIARIORVM.
CAP. VIII.

CEterum conſiderantes, quod non ſolum populi vox, & fama teſtatur, ſed & magiſtra rerum efficax experientia manifeſtat, quam fuerint eiſdem noſtris fidelibus, quorumdam iuſtitiariorum præteritorum temporum, periculoſa officia, qui in ſeruanda iuſtitia, debuerunt diſcurrere; vt de cetero excuſationis eius neceſſitas non ſuperſit; de *ſufficientibus ſtipendijs* ſibi, ſuiſque Iudici, & Notario volumus per noſtram curiam prouideri.

SVMMARIVM.

1 *SAlaria magiſtratibus danda.*
2 *Officialis abſentis, vel legati.*

NOTA XX.

1 DE *ſufficientibus ſtipendijs.* ne alibi victum ſibi quærere cogatur atque a ſuo munere diſtrahatur, vel, quod peius eſt, officium quæſtui habeat: in qualibet ergo ordinata rep. iuſdicentibus ſalaria conſtitui debẽt, ne vel neceſſitate, vel cupiditate ducti iuſtitiam venundent. quod, & Baiaſites Turcarum Rex in ſuo dominatu decreuit, ad fraudes, ac iniurias ſuorum Cadiorum, ſic vocant Iudices, medendas, refert *Iuſtus Lipſius in monitis, ac exemplis politicis cap. 9. in vlt. quaeſt. ad finem.* ſi quid verò præter ſtipẽdium extorqueant, Prin-
2 ceps animaduertat. gaudet autẽ ſalario itẽ, & ſportulis, quę in cõmuni exigitur, ſi reipublicæ cauſa abſit, ſicut legatus miſſus præter ſalariũ ſupplemẽta, ſiue auxilia itineris obtinet ex die receſſus ad reditũ vſq; . *Apõte ad omnia tit. 7. §. 6. f. 220. Rouit. in Rubr. prag. de admin. &c. ex nu. 8. Maſtrill. de Mag. lib. 5. cap. 6. nu. 165.*

DE

DE DEFERENTIBVS DEFENSIS, ET PORTATIONE ARMORVM.

CAP. VIIII.

COgimur itaq; plurima excogitare remedia, per quæ fidelium noſtrorum obuietur diſpendijs, & eorum perſonis quies, & tranquillitas procuretur: hac itaq; conſideratione ducti, prouidimus, vt ſi coram Stratigoto Meſſanæ, & alijs iuſtitiarijs, aliquem fidelium noſtrorum Siciliæ de contemptu defenſæ, portatione, & extractione armorum contigerit denunciari: non vt olim, per procuratores curiæ, ab ipſis iuſtitiarijs conſtitutos, ſed per ipſos principales, in hac parte procuratorio nomine, & pro parte curiæ debeant conueniri, niſi mulieres deferentes fuerint, quas ab officio procurationis cõmunia iura excludunt: quibus mulieribus deferentibus, & proſequentibus per procuratores, qui non ſint de familiaribus dictorum officialium, & morantibus cum eiſdem, agendi in præmiſſis caſibus licentiam impartimur: expenſarum periculo imminente delatoribus, procuratoribus, principalibus actoribus, & mulieribus ſupradictis, ſi fortè defecerint in probatione denunciationis, & accuſationis prædictæ.

SVMMARIVM.

1 EXpenſas litium moderanto.

2 De modo procedendi in cauſis ſtatim commiſſis.

NOTA XXI.

OBuietur diſpendijs, quibus ſubditi depauperantur, pauci mi-
1 niſtri, nebulones potius, diteſcunt. reſp. turbatur, vnde damnum Principi obuenit, quod qui curare magis debent, nullatenus aduertunt, immenſas has expenſas moderare, liteſq; ſupprimere negligentes; quod & alibi latius traditum eſt *nota 23. ad*
2 *leges Iacobi.* Ad hæc vitanda omiſſis etiam, quæ ex ritus diſpoſitione pro inſtituẽdis proceſſibus inſtituta ſunt breuiſſimum expediendarum litium modum patres noſtri introduxere per commiſſionem Principis qua Iudici ſtatim terminandam cauſam committat, de quo *Amat. reſol.* 35. *poſt Burg. & Maringum*, paſſimque noſtrates illa enim attẽta, vnico termino indulto quæcumque cauſa ex ſcripturis exibitis, incartamentum vocant, terminari poteſt, ſi pars non diſſentiat *Petr. Greg. de iud. cauſ. ſend. quæſt.* 22. *Corſet. pract. lib.* 2. *q.* 2. *num.* 1. *&* 2. *ego decis.* 1. *num.* 2. *& decis.* 4. *n.* 2. *fol.* 98. imò ſi diſſentiat, ſi quæſtio iuris ſit nulla facti diſcuſſione indigens, vt poſt *Burg.* probaui *d. decis.* 1. *nu.* 25. at ſi ex facto cauſa terminari debeat, probationeſque requirat, petatque conuentus terminos ſibi ad probandum præſtitui, vnicus ſolet, quatuor dierum aſſignari probatorius terminus, qui exinde ſi in vrbe probationes fiant ad quinquaginta dies teſtium receptione continuatur, ac prorogatur, in partibus vero ſi recipiẽdi ſint, dierũ triginta erit, qui inde ad alios viginti dies extenditur *ex cap.* 54. *conſtit. Comitis de Caſtro*, datutq; altera reſtitutio idem tempus continens, nec alia indulgeri ſolet, niſi Iudex ita conuenire arbitretur, nam quod *in dictis cõſtitutionibus cap.* 51. decernitur, ne reſtitutiones ex ritu conceſſæ Iudicis arbitrio remittantur, ad modum hunc procedendi non pertinet, vt ſepius definitum in publicis auditoris vidi, ac dum ſummo magiſtratu fungerer ſeruaui: omnes autem hi termini parte citata cõcedi debent per eaſdẽ *conſt. c.* 29.

nam

nem licet per genus hoc decreti quo ad omnia proceſſus immutetur, quo ad citationem tamen nulla nouitas inducta intelligitur, neque quo ad appellationẽ per aliud *cap. 4. earumdem conſt,* iterum ſi cauſa magni põderis ſit, ac petitionem quatuor aureorum millium excedat a principe clauſula illa moderari ſolet, vt ad vlteriores terminos ratio habeatur, quod ita receptum eſt, vt debeat altera principalis dilatio decerni, quã terminum iterum cauſidici appellãt, quaſi vnicus ille, quẽ cauſæ naturæ deſiderat, iteretur, ſimiliq; methodo altera reſtitutio indulgetur, quo fit, vt per hãc moderationẽ duo termini, ſiue dilationes, duęq; itidem reſtitutiones aſſignari ſoleãt, perſonę priuilegio, nec cauſę natura nullatenus attẽtis, ni aliter iudici videatur; hoc autẽ decretũ licet anterioribus tẽporibus etiã in modicæ quantitatis cauſa obtinebatur; hodię tamen, niſi aureos quatuor mille importet non cõceditur, ex ſenatuſconſulto viuæ vocis oraculo per nos decreto, ne lites partium arbitrio protelarentur: hanc agendi formulam, quam praxis bonõ publico admiſit, nullo iure a iudicibus tranſgredienda erit; cum ſi opus eſſet, & terminos hoſce arctare deberet: adhoc *Suet. in Auguſto* ait ipſum præter duas dãnatoriam, ac abſolutoriam tabulas, alterã quoquę neceſſariam addidiſſe qua iuris ſeueritate, ac ordine omiſſis, æquitatis, ac bonę fidei ratio haberetur: anterioribus autem euis Spurio Caſſio, & Poſtumio Comitio Coſſ. reducta e ſacro monte plebe, inter fœderis capita, ita pactum fuiſſe *Dionyſ. refert. priuatorum contractuum iudicia apud quoſcumque fiant, inter decem dies finiuntor Petr. herod. rerum iud. lib. 3. tit. 5. de pact. publicis cap. 6. fol. 247.*

DE PROHIBITA INQVISITIONE GENERALI, ET SPECIALI.

CAP. X.

HVmanæ mentis cupiditas quorumdam Stratigotorum, iuſtitiariorum, & Capitaneorum, præteriti temporis adinuenit, vt Inquiſitiones generales, quas ſemel in anno ſacræ conſtitutiones Regni cenſuerunt fieri, intuitu publicę diſciplinæ, quaſi prohibitæ reputẽtur, eo quod per ipſas pluries nõ delinquentes, ſed innocentes affligebantur indebite tam diu, donec ab ipſis officialibus eorũ vexationem multiplicem redimebant: ne igitur lædatur Regiæ pietatis benignitas, quæ eſt; noſtras præſeruare fideles ab illicitis inquietationibus, & exactionibus licitis ſub prætextu eiſdem officialibus perpetuo inhibemus; per eos de ceteris inquiſitionem fieri generalem, vel ſpecialem in decreta ſibi prouincia: *ipſis Inquiſitionibus noſtris beneplacitis noſtraq; magnæ curiæ reſeruatis;* ſaluis priuilegijs ciuitatum Meſſanæ Panormi, & aliorum locorum Siciliæ.

SVMMARIVM.

1 *BAro inquiſitionem ne deleget, ſed auditori dimittat.*

2 *Cuiuſcumque cauſam Baro ad ſe ne aduocet.*

NOTA I.

IPſis Inquiſitionibus noſtris beneplacitis, noſtraq; magnæ curiæ reſeruatis. cum ſuperiori dominio [quòd hodie Prorex ſummuſq; magiſtratus exercent] abſcribatur, inquiſitiones huiuſmodi delegare, quare merito vidi contra quemdam magnatem decerni inhibitorias, atq; commiſſionem in irritum dari, qua generalem contra ſubuaſſallum delegauerat inquiſitionem, cum nec particu- 1

larem

larem delegare potuiſſet, niſi excitando ſui ordinarij iuriſdictionem citra omne genus diſpendij, vt lex iſta nobis inſinuat, in quo corrigendus eſt abuſus, qui recenter in curijs Baronum inoleuit, delegandi verificationem delictorum, vel debitorum exactiones, inſtar ſupremi Regis magiſtratus, cum, & ius commune, legem hanc, vetuſtamq; obſeruationem habeant aduerſantem, cũ enim ipſi ordinariorũ loco ſint, delegare prohibetur *l. nemo poteſt 70. de reg. iur.* imò nec ipſi iudicare, ſed iuriſperitos ad munus præficere, quos iudices vocamus *Capibl. de Barone prag. 10. n. 57.* non enim poteſt vaſſallos a propria patria ad ſe euocare, nec eorum cauſas *Afflict. in conſt. 1. iuſtitiarij rubric. 50. col. 3. Auendagn. de exeq. mand. lib. 1. cap. 5. nu. 5. col. 4. Porteles ad Molinã Verbo Rex nu. 759. fol. 341.*

DE NON CAPIENDIS PISIS, ET CANNIS NISI PER CATAPANOS.

CAP. XI.

QVamuis ex precedenti celeberrima conſtitutione Regia, via inquirendi Stratigoto, Iuſtitiarijs, Capitaneis, alijſq; noſtris officialibus ſit præcluſa, quia ſolent plus timeri expreſſa: vt nihil dubij relinquamus, & præſenti conſtitutione mandamus: quod Stratigotus, iuſtitiarij, Capitanei, & alij officiales noſtri, vlterius per ſe, vel per alios in locis decretæ ſibi prouinciæ, inquiri, & capi non faciant pondera, cannas, & menſuras *cum ad catapanorum ſpectet officium*, ſed ſi aliquem, vel aliquos de falſis ponderibus, & menſuris per catapanos eoſdem, vel alios coram eis contigerit accuſati: in accuſatione ipſi procedant, quatenus de iure fuerit procedendum, eos autem, qui intercepti dicentur in falſo per catapanos eoſdem, dummodo officialibus ipſis de ipſa delatione catapanorum per duos ſaltem teſtes legales, & opinionis probatæ ſummariè fides fiat, puniant quatenus de iure fuerint puniendi appellatione remota.

SVMMARIVM.

1 NEmo *alieno muneri ſe immiſceat.*

2 *Noſcat remp. qui eius regimen ſuſcipit.*

3 *Iudicibus pertinens cognitio non eripiatur.*

4 *Catapani, ſiue ædiles cui ſubſint.*

NOTA XIII.

1 CVm *ad catapanorum ſpectet officium.* miniſteria enim publica miſceri, confundiq; non debent, ſed quiſq; ſuum, vt occupet locum ſatius

2 eſt: nam ſæpius is qui diſparis diuerſæq; ſortis ad ſeparatum munus præficitur, eorum quæ ad id ſpectant neſcius eſt, ac conſilium trepidans præſtat: ſorteq; potius quam ſapientia quæſtio definitur, quoniam, vt

2 *Cicero* aiebat 11. *de orat.* ad conſilium de rep. dandum caput eſſe debet noſſe remp. non poteſt autem iuriſperitus bellicarum rerum notitia præſtare, nec Italus rerum indicarum gnarus eſſe, quo factum eſt, vt ſingulis prouincijs, imo negotiorum generi ſingula per Reges noſtros ſunt conſtituta conſilia, vt quiſq; de nota ſibi re iudicet, vt & Imperator

1 præcipit *in l. 2. C. de exact. & execut. lib. 12.* ne quod iniunctum alteri fuerit collegæ, vſurpare alter iure præſumat, ne dum hæc ſibi inuicem mutui officij licentia patiuntur, agant cuncti, quod ſingulus credebatur: ſunt non negarim, qui plurium prouinciarum, ac rerum notitia pollent,

ſed

ſed tari: hos fama, ac periculum in rebus factum probare debet: peccát
3 ſanè Principes, qui nullo delectu cauſas a proprijs iudicibus auocant, alijſue delegãt. ipſi quidquid aduerſi reip. aduenerit, ſi quod magiſtratibus ipſis, qui ex fructu iuriſdictionis ſtipendia conſequũtur, damnum obtingat, conſcientiæ eorum periculo reſarcire tenentur, *Aponte de pot. proreg. tit.* 12. auellantur ergo ſuſpecti, alijue ſufficiantur, ſi qui fuerint, vt per eos qui rerum notitia potiuntur, ac vlla paſſione tenentur negotia abſolui poſſint: nam vt aid *Salluſtius ad Cæſarem* omnia Regna Ciuitates, nationes, vſq; eo proſperum imperium habuerunt, dum apud eos vera conſilia valuerunt; vbi ea corrupta, paulo poſt imminutæ opes, deinde adeptum imperium, poſtremo ſeruitus impoſita eſt: optimè *Oſſor. de Reg. inſtit. lib.* 1. omnis, ipſe ait, reip. interitus in munerum perturbatione conſiſtit, dum enim quilibet ſuum officium non facit, ſed alienum munus vſurpat, nihil rectè, nihil ornate fieri poteſt, ſed omnia perturbari, ac cõmiſceri neceſſe eſt. De catapanis, qui Ædiles Romanis erant, loquitur
4 *Maſtrill. deciſ.* 300. qui firmat eorum punitionem ad Prætorem vrbis ſpectare, quem cumulatiuè locutũ ſemper accepi: cum Magnæ curiæ cognitioni nemo ſubtrahatur, ne quidem ipſe prætor, ac quod magis eſt nullus ex maioribus magiſtratibus, ſi commune delictum committat, cum eorum quæ ad munus attinent Princeps alijs cognitionẽ ademerit, dum eam ſibi reſeruauit: inde quamplures ærarij adminiſtros ex officio nempe Theſaurarij, generalis viſoris, ac cõſeruatoris, [ita pecuniarios, qui ſtipendia ſoluunt, ac tributa exigunt, nuncupãt] rationarios quoque è militari foro vidi repulſos ſententia nunquam laudati Præſidis Corſeti æquiſſimi, ſummique ingenij, ac dexteritatis viri, I.C. quoque eminentiſſimi, dum fiſcali conſilio, ſine cauſis poſt Proregem aſſideret: aiebat enim, huiuſmodi ex ipſa officij receptione [præter computa edenda, reddendaue] M.C. ſubiacere, quæ in officiales omnes animaduertit, ac ius dicit, cum, & ipſe cum capud eorum omnium eſſet, ſe ſubditum M.C. agnoſceret. itaque omnium placitũ de menſe Februarij 1636. conſtitutum fuit, per *conſtit. ſtatuimus, & conſt. Magna cur.* belle *Ponte de poteſt. proreg. tit.* 7. §. 7. *n.* 4. *Maſtrill. de magiſtr. lib.* 5. *c.* 8. *nu.* 15. *Muſcatel. in praxi gl. competent. n.* 11. *lib.* 1. *p.* 2. *D. Rouit. in Prag.* 2. §. *igitur n.* 7. *de off. ſac. cõſ.* cui leuiter reſpõdet *Taſſon. verſ.* 3. *ſ.* 3. *n.* 117. *in fi. ſ.* 126. de regno Neapolis loquẽs, vbi ſublimius conſilium adeſt, cum in hoc M.C. omnibus emineat.

DE IVRIBVS CAPIENDIS A CARCERATIS.

CAP. XII.

CRebra fidelium noſtrorum, *& maxime popularium* perſonarum propulſatione, commoti edicto perpetuo cenſemus, vt Stratigotus, iuſtitiarij, Capitanei, Caſtellani, & alij officiales, & carcerarij per ſe, cõmentarienſes, alioſq; cuſtodes noſtrorum carcerum, vltra non exigant, recipiant, exigi, & recipi faciant, quam granos quinque per quemlibet carcerarum, ſi in carcere fuit per diem: vlterius tametſi pernoctauerit, per quantumcumque temporis exigat, & recipiat, ſeu exigi, & recipi faciat granos decem.

SVMMARIVM.

1 *POpulorũ applauſũ Princeps quærat.*
2 *Philippus prudens in filium populi amorem reiecit.*
3 *Populus opinione potius, quam veritate diſcernit.*

R NO.

NOTA XIIII.

1 *MAximè popularium.* qui facilius
opprimuntur, ac proinde
maiori cura proſequẽdi, ne a poten-
tibus conculcentur; ita æquiſſime
aura popularis (cauendo omnem-
cis inferendam iniuriam) captatur;
hoc ipſa principatus ratio, hoc im-
perij diu retinendi ſtudium petunt,
vt *Tacitus* aduertit 2. *annal.* amorem,
inquit, apud populares, metum apud
hoſtes quærant. *Diuus* quoq; *Ambro-
ſius lib.* 2. *offic. c.* 7. ita in hanc rem fa-
tur, iam ſi quis conſilijs, caſu, mini-
ſterio, officijs popularem compre-
hendat gratiam, aut ſi quis pericu-
lum ſuum pro vniuerſa plebe offe-
rat, non eſt dubium, quod tantum
charitatis a plebe in eum transfun-
datur, vt populus ſalutem eius, &
2 gratiam ſibi præferat; hoc ſtudio
tenebatur Philipphus Secundus me-
rito dictus prudens Rex noſter de
quo *Petrus Mattheus lib.* 1. *narrat.* 5.
refert tãtum experijſſe, vt filius ſuc-
ceſſor plebis amorem ſibi cõciliaret,
ne veritus fuerit deceptionibus vti:
finxit enim edictum proponere ipſis
admodum ingratum, quo omnium
odium in ſe conuertit, mox filium
adhibet intercceſſorem, qui pro virili
ſe opponere, ac de iuſtitia edicti cõ-
queri ſimular, cuius demum ſuaſu, ac
precibus illud reuocat, quo factum
eſt, vt populum omnem ſibi amore
deuinxerit, vulgus enim ſecundum
Ciceronem ex veritate pauca, & opi-
3 nione multa exiſtimat; ipſe comitijs
non iudicat, ſed mouetur plerumq;
gratia, cedit precibus, non eſt in eo
ratio, nõ diſcrimen, non diligentia;
vnde ſapientes ea quę populus feciſ-
ſet ferenda nõ laudanda ſemper du-
xerunt, vt *idem pro Plancio* refert.
verũ hoc populi erga ſe ſtudiũ pro-
uinciæ pręſides tẽperare debẽt exẽ-
plo Scipionis Africani, vt notat in
eius vita *Plutarch.* quod, & apud In-
dos prætereito a euo Ferdinãdus Cor-
teſius ſeruauit patibulo affixis Indis
qui in Regẽ ipsũ acclamauerãt, & li-
cet *tex. in l.* 1. *cũ gloſ. C. de queſt. lib.* 2.
populi cõmẽdationes non improbat.
Pręſes tamẽ debet ijs abſtinere ne in-
cidat in ea quæ diſputat *Taſſ. de an-
tef. verſ.* 2. *obſ.* 2. *in.* 32 *fol.* 48.

DE PROHIBITO SACRAMENTO AB ACCVSATO DEPVTANDO.
CAP. XIII.

QVod directo negatur, prohibetur fieri per obliquum: cum igitur per Stra-
tigotum, iuſticlarios, & officiales ceteros, præterquàm in exceptuatis
caſibus nullus debeat detineri, qui delatus, vel accuſatus de crimine
præſenti poſſit in forma curiæ idoneam fideiuſſoriam cautionem: edicto perpe-
tuo inhibemus, vt de ceteros Stratigotus, iuſticiarij, Capitanei, & officiales ce-
teris de criminibus cognoſcentes, poſt quã a delatis, vel accuſatis fideiuſſoriam
cautionem prædictam receperint, in delationibus, & accuſationibus ipſis prout
iuris ordo popoſcerit procedant, & ſi cognitio protelari contingat, vt de curia
non recedant, *& coram ipſis ſemel bis, & pluries ſe præſentent non iubeant.*

SVMMARIVM.

1 *FIdeiuſſor de repreſentando pro alia cauſa non tenetur.*

2 . . . *vnius cauſa, vel negotij quando pro alio teneatur.*

3 . . . *apud arbitrum an teneatur in reductione ad bonum virum.*

4 . . . *debet moneri vt reum exhibeat nec ante reus capi.*

5 *Sequeſtrum in executiuis etiam contra creditorem, ne plus exigat.*

NO-

NOTA XV.

1 *ET coram ipſis, vt ſemel bis, vel plu-ries ſe præſentent, non iubeant.* ne difficultate nouandarum fideiuſſionum, quis carceri ſe tradere cogatur, vt in dies ob male ſeruatam hanc legem euenit. maxime ſi ab externo petatur *Maſtrill. deciſ. 299. num. 83.* verum enim vero ex propoſito ſolēt iudices definitionem cauſarum differre, vt ex multiplicatis interlocutionibus multiplices ſportulas percipiant: effectus temporalis, ac annuæ iuriſdictionis, ſtipendiorumq; minus certorum: ſanè ſi magiſtratus perpetuò durarent, certaq; ſalaria obtinerent, lex hæc nequaquam violaretur, quod, & *Petr. Greg. de rep. lib. 4. cap. 4. num. 36.* aduertit. fideiuſſores autem, an reſpectu alterius cauſę, vel ſuperuenientis iudicij teneantur, nō vulgaris quæſtio eſt, quæ cauſidicorum, imo, & aduocatorum ingenia non raro contorquet, in criminalibus præcipue cauſis, in quibus fiſcus reorum exhibitionem, ac ad carceres reductionem pro diuerſo, ac emergēti delicto quandoque petit, ſtipulatione fideiuſſoria ad omne mandatum concepta; qui id ex recepto vſu ſibi concedi affirmat: in qua quidē quæſtione fiſcum repellendum ſemper exiſtimaui, & facto a peritiſſimis, ac generoſis viris vidi repulsū. [& ſi timidiorum iudicum multa exempla proponerētur,] ductus doctrina *Bart. in l. qui in aliena D. de acq. hæred. Roman. conſ. 210. nu. 2. Bertach. verb. fideiuſſor num. 33. Ciam. rit. 65. num. 18. Farinac.* poſt quamplures *quæſt. 34. ex num. 31. ad finem. Maſtrill. deciſ. 126. num. 7. & 8. Muta deciſ. 45. Steſ. Gratian. diſceptat. 960. num. 17.* nulla enim ratio docet, vt actus ſtricti iuris ad ſuperuenientem, ac omnino pręter intentionē, cauſam extendatur *l. nō omnis D. ſi cer. pet. l. ſi in pignore D. de fideiuſſ. Seneca de benef. lib. 4. c. 35.* ibi, *omnia debēt eſſe eadē q; fuerint cum promitterē, vt promittentis fidē teneat.* in ciuilibus quoq; vnius iudicij fideiuſſor pro diuerſo nō tenentur *l. cum apud ſempron. 20. D. iud. ſolu.* latiſſime *Gratian. diſcept. 348. Muta d. loco ex num. 10. Gratian. d. diſcept. 960. nu. 3.* Nam ſi idem iudicium ſit in diuerſas inſtantias, ac appellationum gradus protractū: ſemper tenebitur fideiuſſor, vt in executiuis iudicijs in dies experimur, docetque *Aretin. conſ. 87. in fine. Cravett. conſ. 973. num. 3.* niſi forte maior ſit in condemnatione ſumma, quàm in fideiuſſione: nec tantum ſi ab ordinario ad appella-
2 tionum iudicem cauſa deferatur, verùm quoq; ſi ex arbitro ad bonū virum, vel ſummum magiſtratum boni viri partes fungentem *Bal. in l. final. quæſt. 16. C. de contr. empt. Gabr. de fideiuſſ. concl. 4. num. 11. Cardin. Tuſch. verbo fideiuſſor concluſ. 326. num. 14. Pir. maur. de fideiuſſ. ſect. 2. cap. 1. nu. 85. Cancer. var. reſol. lib. 3. cap. 12. nu. 107.* quibus acceſſit ſummorum virorum iudicium pro D. Hieronyma de Silua olim Berturotta contra Gerardū de Honofrio 5. Maij 1627. Præſide nempe D. Corſeto, ac iudicibus Andrea Hortulano, & Don Sanctoro Criſafullio, me eo temporis aduerſum orante: mouebar namque ex eiuſdem *Bal. diſtinctione in l. iubemus col. 5. in principio D. qui ſatiſdat. cogant.* docente fideiuſſorem tunc teneri quando ſtatuti, vel legis diſpoſitione apud arbitrum itum ſit, ſecus ſi partium conuentione, item, & Gloſſog. doctrina in *l. in propoſita 79. D. pro ſocio* quam idem *Bald.* ſequitur *in l. fin. num. 36. verſ. decimoquaro C. de contr. emp. Anch. conſ. 35. Theſaur.* egregie ad idē *deciſ. 202.* præcipue reo abſoluto; nam ſi condēnaretur, ac reclamaret, oppoſitum tueri potuiſſet *Gul. de Cuneo relatus ac Theſaur. ibid. num. 7. Fachin. cap. 57. lit. B. lib. 8. controu.* quæ æquior *Bal.* viſa fuit *in d. l. iulianus col. 4.* nam generaliter mutato

per appellationem iudice, extingui
fideiuſſionem tenuere quam plures a
Theſauro relati ibid. num. 1. & 8. om-
nes numero triginta ſex, ac præter
eos *Pancirol. conſ. 68. numer. 13. Pariſ.*
conſ. 171. lib. 4. Az. b. in l. 3. nu. 16. lib.
5. recopil. Theſaur. filius quæſt. 8. nu. 3.
lib. 2. & q. 16. n. 8. lib. 3. Franch. deciſ.
208. Barz. deciſ. 90. num. 29. Gratian.
cap. 348. Ant. Fab. in Cod. de fideiuſſ. de-
finit. 5. Muſcat. in prax. fideiuſſoria
modo 12. num. 7. Pirr. Maur. ſect. 2.
cap. 1. ex nu. 80. Maſtrill. dicta deciſ.
126. num. 10. poſt Franch. deciſ. 601.
Decian. reſp. 19. num. 173. lib. 3. quibus
a me adductis non repugnantibus
determinationẽ ſummopere collau-
do, quoniam in conflictu opinionum
illa amplectenda fuit, quæ in litibus
recidendis verſabatur, euitandorũ
circuitorum gratia, nouorumq; iudi-
ciorum. quoties enim fideiuſſor ac-
cedit, ſecundum iudicij naturam ſe
obligare præſumitur; ac arbitrij ea
3 eſt, vt ad bonum virũ adduci poſſit,
ſi litigantes plus æquo grauentur, in-
de taxatiua, vt aiunt clauſula vten-
dum ei eſt, vt ſcopulos hos effugiat,
item niſi noua ſit omnino cauſa, vel
diuerſus agendi modus, licet iudex
mutatus fuerit, ſemper tenebitur is,
qui iudicatum ſoluere promiſerit,
niſi fortè tãtũ de ſiſtẽdo cautum ſit,
non. n. tenebitur alteri iudici cõuen-
tum exhibere ex præmiſſis. late etiã
Maria volo 2. ſolet autem in crimi-
nalibus fideiuſſor citari, ac in morã,
4 vt reum exhibeat, adduci, quando
dies non eſt certa, vel ſi eſt, ac ante
eius aduentum repetatur *Rota in no-*
uiſſim. deciſ. 15. p. 2. nam ſi reus manu-
capi tẽtaretur, ac aufugiat, fideiuſſor
non tenebitur *Galuan. late conſ 15. ex*
nu. 13. quod cõmmunis praxis admi-
ſit, nec noſtratum vllus negauit. ce-
terum in ciuilibus citra dubium eſt
fideiuſſorem præterquam ad ſummã
conuentam non teneri, & per id re-
ctè conſtitutum, vt in executiuis iudi-
cijs, vbi læſionis remedium tentetur,
vel vlterior inſtantia proſequatur, ſi
pro modico credito eximia res, vel
redditus diſtracti ſint, ac creditor, vt
fructus ampliores lucretur, iudicium
protelari curet, cogi poſſe fideiuſ-
ſionem præſtare, vel fructus ſub ſe-
5 queſtro deponi, quoniam debitori
per fideiuſſorem in caſu ſuccumben-
tiæ ſatis cautum non eſt, cum ad fru-
ctus ſuperãtes minime teneatur, facit
Cort. lum. de ſequeſtr. c. 2. q. 18. ex nu.
65. Gratia. diſcep. 114. n. 31. ac ea quæ
tradidi *deciſ. 3. ex n. 23. f. 74.* optunè
D. Merlin. contr. 42. n. 14. itaq; fuit de-
cretũ in vna Pactenſi, vbi actrix obtẽ-
ta executiuo iudicio ſententia, iudicẽ
declinauerat; item contra D. Victo-
riam Toleto, & Muños fauore D. Ca-
roli Grauina, quæ plenarium execu-
tionis iudicium, declinato iudice,
protelabatur anno 1636. Aprilio
menſe in M. C.

DE PROHIBITA TRICECIMA IN QVAESTIONIBVS ARMORVM, ET ſimilium, & de non recipiendo aliquid pro abſolutione, & de concordia litis facienda.

CAP. XIIII.

ET, vt fideles noſtri ſumptibus non vexentur, volumus, & mandamus, quod magiſter iuſtitiarius, ſtratigotus, iuſtitiarij, capitanei, iudices noſtri: qui cum eis fuerint in quæſtionibus defenſarum portationis, & extractionis armorum, cuiuslibet alterius pœnalis iudicij ratione triceſimæ, aut iuris cuiuslibet eorumdem: & de ijs, quæ per eos definita fuerint, & deciſa, in præmiſſis, & alijs accuſationibus, delationibus, accuſationibus ciuilibus cuiuſcũq; pro iure cauſarũ ſub-

ſubſcriptionum ab abſolutis,& obtenribus nihil exigant, vel recipiant, & partes accuſantes tam ante, quam poſt litem conteſtatam, in omnibus ciuilibus, & criminalibus iudicijs,& vſq; ad publicationem teſtium excluſiue,& ad tranſigendũ, componendum,& pacificandum libere permittant: nullo iure curiæ prouide acquiſito,cum ſit conſonum rationi, *quod diſcedant à controuerſijs litigantes.*

SVMMARIVM.

1 *COmpromittere, ac tranſigere, & clerici debent.*

2 *Tranſactiones Rex non irritat.*

3 . . *an ligent ſucceſſorem feudi, vel fideicommiſſi.*

NOTA XXVI.

1 *QVod diſcedant a controuerſijs litigantes.* in quibus ſatius eſt per concordiam a proprio iure decedere, quam victoriam aſſequi: quia per primam pax conſequitur, quæ finis eſt litium; per alteram noua litigia aggredimur: per quod tranſactiones e veſtigio ſuaſionibus modeſtiſq; coactionibus, ſi opus eſt, vt vitentur maiora mala, a iudice fouendæ ſunt: etiam ſi inter clericũ, & laicum iurgiũ ſupponatur: nam,& ſi primũ Iudex cogere ad compromiſſum non poſſit, poterit tamen ei audientiam, vſquequo compromittat negare: *Bald. conſ. 5. numquid clericus lib. 3. Zabarell. conſ. 150. nu. 7. Tuſch. concl. lit. C. concluſ. 161. Salgad. de proiect. Regia part. 4. cap. 14. nu. 32.* At ſi perfectæ iam eſſent, ſarctæ, tectæque ſeruandæ erunt *Clem. 1. vbi Card. de conceſſ. preb. & in cap. finem litibus, & cap. venerabilem de dolo, & :õtum. cap. iurgantium de re iudic. l. terminatio. C. de fruct. & litis expenſ.* nec temere violandæ, vt nouiſſima hac tempeſtate experimur, lites per binas tranſactiones ſopitas ſuſcitari, ac a magiſtratibus admitti, vt nulla ſecuritas ſit his, qui à litibus receſſere: nil mirum ſi ſubditi exclament, ac iuriſcõſultorum auaritiæ, ac improbitati hoc tribuãt, odioq; habeant eos, qui cum poſſint, non animaduertunt, neq; has iniurias vindicant. cum

2 tranſactionibus tantum fauoris tributum ſit, ne poſſint a Principe ipſo infringi *Gratian. diſcept. 721. nu. 35. & 36.* cetera ad hanc legem *nota 19.* ſubſequens continet. hæc ita ſi ab habente liberam ſuorum adminiſtrationem tranſactum ſit, nam ſi is proponatur, cuius dominium reſolutioni ſubiacet, puta quia fidei eius commiſſum eſt, vt bona alteri reſtituat, vel lege feudali poſt mortem in alte-

3 rum ſucceſſio feudi deferretur, qui pacto, ac prouidẽtia inueſtientis ſucceſſurus eſſet, tunc non incõgruum videretur, de huiuſmodi tranſactione certare, ac cauſam, quæ anteceſſorem mouere potuerit excurrere; nam ſi vano litis prætextu, ſeu quo timore perculſus actori rem dimitteret, ac in eum transferret, iudicis partes in abſoluendo ſucceſſorem ab huius tranſactionis obſeruatione non inmerito verſabuntur *ad l. 1. D. de tranſact.* cum alijs de more cumularis *per Surd. deciſ. 185. conſil. Paſcal. de patr. poteſt. cap. 2. numer. 4. fol. 19.* ac per me *deciſ. 5. num. 9. verſ. ſecundo* ſicut è contra ſi res adeo dubia eſſet, vt quiſque cordatus ad contra ſentiendum, ac ſententiam contra poſſeſſorẽ ferẽdam moueri potuiſſet, ſucceſſor ſtare, quieſcereque teneretur, ac perinde periudicem contra agnatum, vel fideicommiſſum probandũ eſſet: late *Serad. de feud. p. 8. cap. 1. nu. 44. Roſentall. concl. 2. cap. 9. num. 4. Peregr. de fideic. artic. 52. num. 89. Petra quæſt. 8. nu. 74. Fuſar. quæſt. 708. Ludouiſ. deciſ. 418. vbi additio num. 16.* multa plenaque manu collegit. Animaduertere autem in ſimilibus debet iudex, ne dubiam habeat quæſtionem illam, quę a moderniuſculis

qui-

quibuſdam, ac neotericis in dubium refricata ſit, ſed vt ſubtilioris ſcholæ interpretes, ac iuris periti ſſimos ſeniores cõſulat, atque item grauiſſimorũ ſenatuũ definitiones, vt ſi aperto morte cõtra poſſeſſorẽ pugnent, iuſtã exiſtimet cauſam, qua ad tranſigendum moueri potuit, præſentẽque aduerſus agnatum poſſeſſorem tueatur, ac demum, vbi ambigua eius cõſcientia ſit, vt hinc inde feratur, nec ictu oculi veritatem agnoſcat, tranſactioni faueat.

DE IVRIBVS NOTARIORVM.

CAP. XV.

AD hæc generali edicto præcipimus, quod Notarij, qui cum eiſdem magiſtro iuſtitiario Stratigoto, iuſtitiarijs, & capitaneis fuerint pro receptione articulorum, exceptionum, præſentationę inſtrumentorum procurationę, pro copia interrogationum, confeſſionum, & negationum, tam in ciuili, quam in criminali iudicio, nihil omnino recipiant: de fideiuſſionibus autem pro vnaquaq; habeant granos decem: quamuis plures fideiuſſores fuerint in eadem: ſaluo in curia Ciuitatis Meſſanæ; in qua granos quinq; pro vt conſuetum eſt, ſolui iubemus. Notarij autem cameræ de ſcripturis quaternorum, apodixarum, aliorumq; iurium conſtitutiones, editas per Regem Aragonum, fratrem noſtrum, tunc Regem Siciliæ, quod nihil propterea exſoluant, omnino debeant obſeruare. Notarios autem actorum Stratigoti, iuſtitiariorum, & capitaneorum, pro qualibet citatione recipere volumus granos quinque, & tantundem pro ſigillo ſoluatur: *præterquam in Ciuitate Meſſana*, vbi nihil ſoluitur pro iure ſigilli.

SVMMARIVM.

1 *VRbis Meſſanæ priuilegia.*
2 *Exceſſus in priuilegijs exequẽdis.*

NOTA XVII.

PRæterquam in Ciuitate Meſſana, cum ea, quæ reſtrictionis gratia fiunt, nonnumquam quoad loca vbi legis vigor ſeruatur ad ampliandam rem geſta videri poſsunt: ideo vulgo iactatur, ea quæ ad reſtringẽdum ordinantur non poſſe in elargationem induci: excepta quoq; debet 1 eſſe vrbs hæc nobiliſſima a generali quacumq; diſpoſitione, propter quã plura quæ obtinent priuilegia; quæ non debent per hec incerta, ac generica alterari. de his latè agit *Glorit. conſ. 1. cum pluribus ſequentibus* in eorum ornatum ſcripta. Ad hæc non abs re eſſet aliqua de huius Vrbis 2 priuilegijs exequendis in medium proferre, vt qui optarem, ne ipſorum ſpecioſo prætextu potentes aliqui ad iniuriam, ac oppreſſionem cõciuium, vel regnicolarum vterentur, prẽberentque per hoc Diuo Regi noſtro latiſſimam reuocandi anſam *ad cap. ſuggeſtorum vbi ſcrib. de decim. D. Regens Tappia ad l. fin. de conſtitut. princip. p. 2. cap. 4. nu. 18. & deciſ. 23. num. 60.* vt què Vrbs vndique digniſſima ſuo iure decederet: ex leui enim quandoque, ac vaniſſima cauſa, vt morem aliquibus viris principibus gerant, ſolent iudices reſcriptum, citationem, decretum, inueteratamque ſępius conſuetudinem cõtra priuilegia eſſe pronunciare, ac pluries ignoto aliquo inſtante, qui ne citari ad proceſſus expeditionem poſſit, eulogium vocant, e medio ſe tollere ſolet, vt cauſa perpetuo pendeat, neue actor iura ſua vnquam expe-

expetire, ac iudicij finem obtinere poſſit, in quo vt verum fatear, nimis, ac multo ſepius, quã pareſt peccatur, adeo vt ſummo Italię ſenatui quærelis huiuſmodi delatis, decretum eſt, vt animus in hæc verteretur, ac vt fiſci Patronus curam horum gereret, quo munere meritiſſime Ioãnes Ruiſius laguna olim Mediolanenſis Senator; ac Papiæ prætor Iuriſconſultiſſimus vir præpoſitus eſt, aiebãt Vrbi de Rege benemeritę priuilegia in bonum publicum indulta ſeruãda eſſe, & imo, in dies amplianda, vt bene, ac eleganter docuit *Tapia d. deciſ. 3. per tot.* illa tamen ad ſpecialia litigia in cõprouincialũ iniuriam non eſse producenda: cum ex hoc iniqua eſſe occipiant., *l. ſi quis a Principe D. ne quid in loco publ. cap. quamuis de reſcript. Ioan. Soccarrat. in conſuet. Catal. rubr. vt tam vaſſalli n. 95. fol. 389. D. Tapia ibid. num. 80. doctè, ac conciſe D. Conſil. Carleual. diſp. iur. tom. 1. num. 307. fol. 143.* nec enim ita vllum recipiendum eſt priuilegium, vt communem omnium ſubditorum vtilitatem lædat *l. fin. de off. magiſtr. milit. l. humilioribus C. de ſuſcept. & arcar. lib. 10. Gironda de priuileg. nu.* 334. peregregie non ſine laudis præconio nominandus *D. Franciſcus Merlin. cõtr. 100. num. 19. & 20.* Conſulerem itaque ijs, qui in Meſſana Vrbe ſummæ rerum præpoſiti ſunt, vt exceſſus hos temperari curarent, vtq; nõ ſine grauiſſima cauſa incidere priuatas lites, in priuilegia declararetur, nec niſi a notiſſimis perſonis, qui facile recõueniri poſſent; coactis vt certum, ac notum procuratorem conſtituerent, vt in omnibus iudicijs ne eluſoria reddãtur in dies præcipere ſolemus.

DE PORTATIONE ARMORVM.

CAP. XVI.

Conſtitutionem diuæ memoriæ Imperatoris Federici proaui noſtri ſuper illata portatione armorum editam confirmantes: *ab ea excipimus Comites, Barones, milites.* vt equites, vel pedites ſunt. Ipſis cultellum feritorium, & enſes ſit licitum portare.

SVMMARIVM.

1 *Arma Baronibus, ac ceteris probis viris ne prohibito.*

2 *Sclopi breuiores omnibus vetiti ordinario iudici vindicta conceſſa.*

3 *Arma an exemptis auferantur.*

NOTA XVIII.

1 *AB ea excipimus Comites, Barones, milites.* quorum arma inſtrumenta pacis ſunt, non tumultus: quò circa nulla eos prohibitio comprehendit. excepto ſi vetitis vterentur, vt ſunt cuiuſcumq; generis ſclopi, quæ proditionem præſeferũt, latronibus, facinoroſiſq; conuenientes, nõ autem nobilibus, vel ſi licitis ipſis abuterentur, tunc enim æquum videtur, vt qui ſimilem cum plebe vitã ducunt, parem ſentiant legum vltionem, vt ſummus Pontifex concludit *in cap. recolẽtes de ſtatu Monachor.* nec enim deriuata a maioribus nobilitas eos a plebe ſeparat, ſed diuerſa viuendi ratio, quæ niſi moribus corrũpatur, ſolet exemplo à filijs, ſequẽdo maiorum veſtigia, cõquiri, vt *Horat. lib. 4. carm. Ode 4. canit.*

Fortes creantur fortibus, & bonis.
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum.
Virtus, nec imbellem feroces:
Progenerant aquilæ columbam.

rectè ergo me inſtante ſupremorum

Inqui-

2 Inquiſitionis, ac Italię ſenatorum decreto cautum eſt, ne ſancti officij ſubditi armis huiuſcemodi vtantur niſi in rē fidei: vtentes verò ab vtroq; iudice præuentione reali adhibita plectantur, vt in mixti fori delictis, quod in odium armorum haſce factum eſt, vt quod præueniens negligat ab altero ſuppleatur, vt inter Eccleſiaſticum, & laicum iudicem pro ſimilibus fit, dixi infra *in gloſſ. ad c. 5. cõcordiæ recẽtioris*. Sed an lex hæc barone, vel militę noctis tẽpore armis procedentę ſibi locum vẽdicet, poſt ſignum receptui, campanæ ſono datũ in Hiſpanijs *queda*, in Sicilia *tocto* dictum, putarem affirmatiuam veriorem eſſe ad euertendas maxime turbationes, ac ſcandala, quæ eo temporis ſuſcitari ſolent, quo factum eſt vt exemptis ipſis, ac per ſtatus mutationem non ſubditis arma tunc inhibeantur, data miniſtris vigiliæ, ac præfecto vigilum facultate illos ſpoliandi citra omnem cenſurarum metum, vel ſcrupulum, ita ex Italis poſt ſeniores *Petr. a Plac. de delict. cap. 8. num. 26. Clar. in praxi lib. 5. §. fin. qu. 36. num. 26. Menoch. caſu 394. lib. 2. arbitr. ex num. 31. Farinac. in praxi quæſt. 8. num. 96. Scacc. de iud. lib. 1. cap. 78. num. 5. verſ. amplia. Ambroſ. de imm. cap. 18. num. 30.* itaque in ſtatu Eccleſiaſtico ſeruatur, licet gubernatores, vt oculis proſpexi, captum ſummo mane eccleſiaſtico iudici remittant: apud Hiſpanos, idem ſeruari, ac in teorica verius eſſe, ac receptius affirmauit *Couarr. lib. 2. var. cap. 20. num. 18. verſ. trigeſimoſexto, & pract. cap. 33. num. 7. Salzed. ad Bernard. Diaz cap. 55 lit. A. verſ. quamuis Parlad. in ſeſq. diff. 9. §. 4. num. 3. Bouadill. lib. 1. polit. cap. 13. num. 87. & cap. 18. num. 66. Garz. de nobil. gloſ. 9. num. 33. Ceuall. de cogn. viol. qu. 64. p. 2. num. 17. Peguer. deciſ. 55. num. 17.* ex Neapolitanis *Borell. de reg. cath. præſtat. cap. 71. num. 51.* ac poſt hæc viſus

D. Carleual. diſp. iur. num. 158. fol. 77. qui cũ hiſpanus ſit, ac neapoli ſcripſerit, omnes prædictos, ac pleroſque adducit: præcipue *Pereir. de man. reg. cap. 43. p. 2.* ac noſtrum Siculum *Carolum de Graſſ. effectu p. num. 862. & effect. 20. nu. 20.* improbatq; Martam contra ſentientem: non viderat doctus iſte Cõſiliarius Dianam noſtrũ, qui [poſtquam præmiſſos, ac quamplures alios retuliſſet, *Mexiã, nempe, Duenam, Azebed. Gometium, Morlani, Heuiam.* item, & ex Theologis communem, ac grauiorem ſcholam, vt ſunt *Rodr. in ſumma tom. 2. cap. 237. num. 13. Ioan. de la Cruz in direct. conſcient. p. 1. præcep. 8. qu. 3. artic. 1. dub. 1. concl. 3. Bann. in 2. 2. quæſt. 67. artic. 1. dub. 2. concluſ. 5. Graſſ. p. p. deciſ. lib. 4. cap. 18. num. 158. Cortoh. in bull. cœnæ ex tom. 20. f. 956. Ortiz in ſumma cap. 4. num. 9. & cap. 7. Lorca de leg. p. 2. to. 2. diſp. 25. membr. 4. f. 486. Vaſq. p. 2. tom. 2. diſputat. 167. capit. 4. num. 31.*] non erubuit mirabundus in omnes hos inſurgere, ac quod ſeipſos fefellerunt, pronunciare; nam non potuiſſet D. Carleualius eius doctrinæ nõ indignari hominis alioqui conſiderati, qui cum Regis noſtri vaſſallus ſit, nullum vſq; huc omiſit lapidem, quem aduerſus Regem non proiecerit, deliteſcentes opiniones in medium proferẽs: quæ cum excogito a ſummi illius viri collaudatione abſtinere non poſſum, Don Alonſij, nẽpe, Guillenij a Carrera in ſũmis Caſtellæ, ac Italiæ ſenatibus præſtantiſſimi Senatoris, qui de his Dianę noſtri opinionibus nõ ſemel mecum locutus, aiebat ſe optaſſe, poſtquã illa legiſſet, vt clemẽtiſſimus Rex aliquẽ a tot muneribus otium ſibi indulgeret, vt poſſet eius nouitates refellerẽ. ſed hæc ſatis, ideo relata, ne forſan aliquis incautus in huiuſmodi incidat: nam ad quæſtionem ſi reſpicias illam ſolidiſſimis auctoritatibus fulciri inuenies, quod nẽpe noctis quietẽ,

ac

ac ſecuritatem ſibi Imperatores ſeruauerunt *l. 3. D. de off. praf. vigilum nam*, inquit, *ſalutem reipublicæ nulli magis credidit conuenire, nec alium ei rei praficiendum quam Cæſarem* inde cum Regi noſtro renunciatum eſſet alios ſe in hoc munere immiſcere voluiſſe luſtrandarum meretricum gratia, ſub ſpecioſo auertendi peccati prætextu, id expreſſe reſcripto ſuo vetuit quod habuiſtis ſupra *ad cap. 36. Iacobi ſub nota 49. verſ. en quanto al ſegundo.* nam quod ſpectat ad praxim Siculam certum eſt miniſtros Regis ſemper in omnes animaduertere ſolitos, niſi probatæ vitæ adeo eſſent, ne ex taliū apportatione malū aliquid ſuſpicari poſſet, quodq; potiùs negotij alicuius expediendi gratia a domo eo temporis abſint.

DE SVRTA, ET POENA AVGVSTALIS EVNTIBVS POST TERTIAM *poſtulationem campanæ.*

CAP. XVII.

Frequens clamor vniuerſitatum, & locorum Siciliæ, quæ noſtra eſt præclara hæreditas, aures regias circūſtrepit, quod occaſione furtæ per iuſtitiarium, capitaneos, baiulos, alioſq; noſtros officiales, vniuerſitates ipſæ conuertebantur ad prædam: vnde noſtra vacat intentio reformare maiora. *adeo quod minora abſq; reformationis remedio nullatenus relinquamus*: præſenti conſtitutione noſtra perpetuo valitura ſancimus, vt anno quolibet in principio menſis ſeptembris, vniuerſitates locorum ipſorum noſtri demanij, ſurterios in competenti numero, prout eis videbitur, ad nocturnam cuſtodiam, ſi voluerint, ſtatuant exclusis ab inde Stratigoto, iuſtitiarijs, capitaneis, baiulis, magiſtris iuratis, alijſq; ſingularibus perſonis: per quas in locis ipſius furtæ, & nocturnæ vigiliæ conſueuerant ordinari, & ſi poſt ipſam ordinationem faciendam per eaſdem ciuitates in poſterum, aliqui de ſurterijs ordinati ad excubias nocturnas non venerint, à contumacibus per ſtatuta ab eiſdem vniuerſitatibus pœna ſolita, vel ſtatuenda, ita quod tarenum vnum aliquatenus non tranſcendat, exigatur: ipſarum vniuerſitatum commodis applicanda. pœnæ verò vnius auguſtalis ab ijs, qui poſt tertiā pulſationem campanæ ſine lumine per ſurterios intercepti fuerint alibi, quam Meſſanæ, vbi pœna prædicta non ſoluitur, noſtræ curiæ reſeruata: vigiles autem nocturni prædicti, qui vno anno vigilauerint, ſequenti anno, niſi neceſſitas immineat, conquieſcant.

SVMMARIVM.

1 *Minoribus correctis maiora non ommittanti.*
2 *Populus vacat in minimis.*
3 *Satellitium ac ſcribas, ne vt impune graſſentur, feras.*

NOTA XIX.

1 *Adeo quod minora abſq; reformationis remedio nullatenus relinquamus.* quoniam licet omnia principia parua ſint, ſuis progreſſionibus augentur, vt *Cicero 5. de finib.* obſeruat: vetantur quoq; maiora mala ex leuiuſculorum animaduerſione. 2 populus verò maior reip. pars ex minimis quibuſcumq; tumultuatur, cum capax maiorum non ſit. nihil mirum ſi hodie tanto malorum onere premitur, dū nulla de minimis cura habeatur, cū vnuſquiſq; ſuis exceſſibus nullam præterquam propriæ voluntatis metam habet, vt ſit pro ratione voluntas. præda ſumus ſatellitij, ac ſcri-

3 ſcribarum, qui omnia longe, lateq; populantur; dum nullus obſiſtit, eorumq; audaciam, auaritiamq; moderatur. bene *Bouadill. in polit. lib. 1. cap. 13. fol. 193.* ſunt verò, vt plurimum perditiſſimi homines, qui in honeſtorum ruinam coniurant, vt in *in l. 1. C. de numer. actuar. & chartular. lib. 12.* conceditur autem his armorum portatio, vt ſe ab iniurijs defendant, cum exercitium ipſorum odio omnibus ſit, etiam nō ſoluta gabella *Aponte de poteſt. proreg. tit. 10. de armis fol. 348.*

DE POENA IVDICIS NON EXPEDIENTIS QVAESTIONES infra duos menſes.

C A P. XVIII.

VT malitioſis procraſtinationibus litium occurratur, conſtitutionem in his editam per prædictum fratrem noſtrum Regem Aragonum, tunc Regem Siciliæ, recenſentes, ei adijcimus, vt, ſi vltra terminum duorum menſium, in eadem conſtitutione comprehenſum per eoſdem officiales, & iuſtitiarios, colore neceſſitatis [longiorē terminū expetentis] quæſito, quæſtiones ipſæ protraherentur; & reuocato proceſſu ad magnā curiam noſtram, cauſa dictæ neceſſitatis per iudices eiuſdem magnæ noſtræ curiæ reputaretur inhabilis, vel iniuſta: iuſtitiarij, ceteriq; officiales, in hoc delinquentes *officium in quo deliquerunt, deponant:* fruſtrati ſpe noſtræ gratiæ ad ipſos honores vlterius redeundi.

SVMMARIVM.

1 P*Vnitio per eadem peccati inſtrumenta.*

2 *Bona huius ſeculi breui peritura.*

3 *Iudex reſecando lites laudem multam conquirit.*

N O T A XX.

1 O*fficium, in quo deliquerunt deponant.* vt in quo exceditur punitio conſequatur; eius namq; indigni effecti videntur, in cuius naturam peccauerunt; quid enim magis connaturale iuſdicenti eſſe debet, quàm lites breuibus ſpatijs claude-
2 re, ac definire. pars cum ſit ipſius iuſtitiæ cito ſubditis miniſtrari, differreq; parum ab auferre diſtet, in ijs præcipuè, quæ cito deficiunt, vt ſunt huius ſeculi bona, de quibus ita *Ouidius.*

Omnia ſunt hominum tenui pēdentia filo,
Et ſubito caſu quæ valuere ruunt.

ſane alibi quomodo ſit huic malo, quod remp. in interitum ducit, occurrendum latiſſime. ſcriptum eſt, quæ propterea non repeto, magna autem manet laus, iudici lites reſecanti, ſi credimus *Horatio* interroganti.

vir bonus eſt quis?
Qui conſulta patrum, qui leges, iuraq; ſeruat.
Quo multa, magnaq; ſecantur iudice lites.

Demū argumento lex iſta eſſe poteſt eorum, quæ de clericis officialibus, a laico Principe conſtitutis noſtrates determinant, quo ad amotionem officij, ac pœnā pecuniariā infligendā, vt tenuit *Caranit. ad rit. Neap. 49. nu. 15. Bouad. in politic. cap. 18. num. 232. lib. 2. Villadieg. cap. 5. §. 20. num. 112.* ac mille plena manu relati per *Giurbam conſ. 96. ex num. 11,* & in milite hieroſolymitano ceteriſque aliorum ordinum militibus *D. Carleual. diſputat. num. 453. fol. 300.* qui ita ſe practicaſſe teſtatur, qui *Giurba, Narbona,*

ac

ac alijs contradicentibus reſpondet, multa publico bono recepta, quæ cõtrouerſiam in iure aliquam patiuntur, cui ſubtilitates omnes cedere, par eſt ad *Ciceronis* dictum: *Salus populi ſumma rẽs eſto.* Inde Diuus Paulus prædicationis officio ſuſcepto ſuę doctrinę rationem naturalibus præceptis conuenire coram Prouinciæ præſide Feſto, & Agrippa commoſtrauit, ac cauſam ſuam dixit *Act. Apoſtol. c. 25. & 26.*

DE NON COMPELLENDIS HOMINIBVS AD DVCENDVM CARCERATOS.

CAP. XIX.

QVoties ampliantes fauorem præcipimus, quod de cętero nulla vniuerſitas, vel aliqua ſingularis perſona Siciliæ, per aliquos officiales noſtros captiuos deprehenſos compellantur, ad curiam ducere, vel de loco ad locum; ſed qui deprehenderint; *cum expenſis curiæ competentibus.* ad ſuperiores, vel quibus mittendi fuerint, tranſmittunt eoſdem.

SVMMARIVM.

1 *IVſtitia miniſtratio expenſis regnantis fiat.*

2 *Pupillo intereſt tutore non carere, ac non remoueatur expenſas ſoluere.*

NOTA XXI.

1 CVm *expenſis curiæ.* quoniam ad Principem ſpectat curare, ne delicta punitione careant, quod vt promoueat expendere in id cogitur, & per hoc in *Patriot. iuriſd. controu. 6. num. 181.* diximus ſuperiores etiam exemptos ad hoc teneri, ſi ſubditi ſoluendo non ſint, cum emolumenta iuriſdictionis huic operi primitus conuerti debeant, facitq; ſatis doctrina *Munnoz de ratiocin. cap. 25. num. 9. & cap. 26. nu. 11.* vulgatum eſt enim Principi non ſui gratia, ſed populi principatum concedi, eiuſq; bonum omnibus ſtudijs promouere teneri. hinc quia tutelæ vtilitas pupilli eſt cuius negotium geritur, ipſe de ſuo ære ad expenſas creationis tutoris, ac ſuſpicionis petitæ repellendæ te-
3 netur, *Barbat. ad Bart. in l. auctoribus §. quemadmodum verſ. ſed gloſ. col. 3. de adminiſtr. tut.* vt pro Franciſco Girgentio Domini, ac collegę mei Vincentij parenti optimo, viroque probiſſimo determinatum fuit in tutela filiæ regentis de Ameſcua.

DE VNO TVMINO, ET CANTARIO.

CAP. XX.

DEcens eſt, vt qui vna fide iunguntur, in honoribus participent, & honor viuendi menſura debita confirmetur. cõſiderantes itaq; quanta noſtri Siciliç ſuſtinuerunt incommoda propter diuerſitatem tuminorum, ad quorum mẽſuram victualium conſiſtat commercium, & ponderum: quorum libramento ponderantur, quæ conſiſtunt in pondere: maieſtas Regia, quæ cupit *inter ſubiectos æqualitatem ſeruare.* huius conſtitutionis noſtræ tenore decreuit, quod tuminus vnius menſuræ, & cantaræ, & pondera vnius ponderis: citra flumen ſalſum per totam Siciliam obſeruetur; tuminis ad tuminum, videlicet Ciuitatis

Syracuſarum,& cantarij, & pondera vnius ponderis citra flumen ſalſum,ad modum Ciuitatis Meſſanæ, ab ipſis tantum alia dirigantur per homines vniuerſitatum ipſarum : ad ipſam taotum menſuram, & ponderationem fiat : & menſuratio victualium,& ponderatio inter contrahentes. ſint itaq; tumini ipſi ſignati ſigno victricis aquilæ: nobis ex materna ſucceſſione, cœleſti prouiſione conceſſo; ſine aliquo iure curiæ exſoluendo. nullus alius tuminus ſit cum ferro, eis tumino, & pondere vtantur Comites, Barones, feudatarij terram habentes, & perſonæ ceteræ Eccleſiaſticæ publicæ, vel priuatæ: in terris vero, & locis Siciliæ, vltra flumen ſalſum, menſura, & pondera, quibus vtuntur Panormitani ciues, præcipimus obſeruari: & qui ſecus fecerit, præter indignationem noſtram, libram vnam auri puriſſimi fiſco noſtro componat. hanc igitur conſtitutionem vires habere voluimus poſt lapſum duorum menſium a tempore inſinuationis eiuſdem.

SVMMARIVM.

1 INæqualitas reipublicæ ruina.
2 Amore diſtantes prouincias colliganto.
3 Prouincialibus ius ciuitatis donetur.
4 Romanis hoſtes ſtatim conciues.
5 Societatem vniuerſalem Rex noſter inſtituere voluit.

NOTA XXII.

1 INter ſubiectos æqualitatem ſeruare. cum vbiq; gentium ferè propter inæqualitatem ſuſpiciones, quæ remp. turbant, oriantur. *Ariſtotele* teſte *in 2. polit. cap. 1.* non ſit ergo apud Principem vlla perſonarum exceptio, ſiue vnico Regno, ſiue pluribus dominetur: cum moleſtè ferant, qui ex vno Regno ſunt ſubditi, alterius Regni incolas in omnibus præponi, illiſue ſoliſ publica munera cōferri; inde ſeditiones, defectioneſq; ex inuidia ortæ, vt hæc Regna Hiſpanica Carolo V. imperatore, maximo eorum malo experta ſunt: durum enim viſum ſemper
2 fuit in oneribus ceteris æquari, ab honoribus vero tam longis ſpatijs differre, vt potius ſeruire prędilectis, [eius loci, vbi Princeps ſedem cōſtituit, vel originem ducit,] videantur, quam conſeruos apud eundem ſeſe
3 præſtare: quo titulo inter ſe ſubditi, vel diſtantes prouinciæ diſſentiunt, nulloue amoris vinculo, quo cōmunibus hoſtibus reſiſtere poſſint, complectuntur, in quo à Romanis eo tēporis, quo reſp. floruit, mirum in modum diſcrepant, qui prouincialibus ius ciuitatis, vt in eam animarētur contulerunt. cuius rei extat *Claudij oratio apud Tacit. 11. annal.* maiores mei, aiebat, hortantur, vt paribus conſilijs remp. capeſſam, transferendo huc, quod vſquam egregium fuerit. neq; enim ignoro Iulios Alba, Coruncanios Camerio, Portios Tuſculo, & ne vetera ſcrutemur. A Etruria, Lucaniaq; & omni Italia in ſenatum accitos, poſtremo ipſam ad Alpes promotam, vt non modo ſinguli viritim, ſed terræ, genteſque in nomen noſtrum coaleſcerēt, tunc ſolida domi quies, & aduerſus externa floruimus cum Traſpadani in ciuitatem recepti, cum ſpecie deductarum per orbem terræ legionum, additis prouincialium validiſſimis, feſſo imperio ſubuentum eſt. num pœnitet Balbos ex Hiſpania, nec minus inſignes viros è Gallia Narbonenſi tranſiuiſſe, manent poſteri eorum, nec amore in hanc patriam nobis concedunt: quid aliud exitio Lacedemonijs ac, Atheoienſibus fuit, quamquam armis pollerēt, niſi quod victos, pro alienigenis arcebant? At conditor noſter Romulus tantum ſapientia valuit, vt pleroſq; populos eodem die hoſtes, dein ciues habue-
4 tit, [& poſt aliqua,] iam moribus, arti-

artibus, affinitatibus noſtris mixti, aurum, & opes ſuas inſerant potius, quam ſeparatim habeant. hinc *Rutilius Numantius*.

Feciſti patriam diverſis gentibus vnam.
Profuit iniuſtis te dominante capi.
Dumq; offers victis proprij conſortia iuris
Vrbem feciſti, quod prius orbis erat.

Verba quidem mea ſententia in his Hiſpaniarum regnis pene accolis de ſituris nunquam obliuiſcenda, ac per eos qui huic præpoſiti ſunt muneri Regi inſinuanda vt expulentur, in hoc enim maius Regni præſidium conſiſtit ab eodem Carolo V. Auſtriaco partim agnitum, ſeruatumne: ſub imperante non pauci exercitus ductores ex exteris prouincijs floruere, totq; eorum opera fuere partæ victoriæ, tot ex prouincialibus conſilijs adhibiti. Dum enim ſecundum *Liuium lib.* 4. faſtiditur genus, in quo enitebat virtus, creuit imperiũ Romanum. in idem hæc fatur *Dyoniſius Halicarnaſeus lib.* 1. gens ex minima temporis progreſſu euaſit in maximam, & illuſtriſſimam, ex obſcuriſſima, dum Latium egenos ad ſe comiter recipit, & ciuitatem impartit deuicto bello viris fortibus, & libertis ſuis dat ius ciuium, nullius cõ-
5 ditionis homines aſpernata, quorũ modo opera vti poſſet reſpublica tentatum olim initio dominationis preſentis Regis noſtri opus, nec perfectum; verebantur enim ne per hoc munera, ac beneficia omnia Hiſpanis, prouincialibus remotis, conferrentur, ne vtriſue carituros ſe fore ſuſpicabantur, quo magnum bonum omiſſum fuit, certo eventurum ſi prouinciæ his non fraudari certum habuiſſent.

DE IMPOSITIONE COLLECTAE, ALIQVIBVS EXTRA NON dimittendis.

CAP. XXI.

VT nihil inordinatum penitus relinquatur: præcipimus quod vniuerſitates terrarum, & locorum Siciliæ, cum expediens fuerit, pro neceſſitatibus, aliquibus in caſibus permiſſis, ratione alicuius ſubuentionis inter ipſas vniuerſitates, aliquas taxare pecuniæ quantitates, in quaternis particularium taxationum non omittantur de ijs, *qui conferre debeant in ipſa taxatione expenſarum*, colore quæſito, vel cauſa; ſed, qui taxatores, & collectores fuerint laboribus, & ſcripturis, & alijs expenſis eorum habeant pro qualibet vncia, quæ venit in ſumma taxationis eiuſdem, granos duodecim, & non plus.

SVMMARIVM.

1 B*Arones ſuperindicta necnon contributiones à vaſſallis ne petant.*
2 *Adiutoria quando exigantur.*

NOTA XXIII.

Q*Vi conferre debeant in ipſa taxatione expenſarum.* quoniam
1 ad iuſtitiam taxationis, vt nemo excipiatur, ſed omnes ſimul onera perferant, opus eſt: quod de omnium ſubditorum bonis in cenſum redigendis tradidimus. opportune vero hic loci aduertẽdum exiſtimaui, ſubuentiones huiuſmodi Regi tantũ deberi, nec terrarũ dominos, quos Barones vocamus in dies, illa a plebe exigere, nec minus petere poſſe: vt turpiter aliquãdo ſub nomine ſpontanei

tanei ſubſidij extorqueri vidi. ſententia eſt *Bart. in l. 1. D. de excuſ. mun.* cui aſſentitur *Bal. in l. cum multa in fi. C. de bonis qua liber.* atq; *in l. his quibus D. de fideic. libert. Petr. Greg. de rep. lib. 3. cap. 7. nu. 46.* in vltimis verbis. etenim cum omnes oriātur ingenui, collectis huiuſmodi [quæ ſeruitutem important] addictio, libertati humani generis repugnat, cui ex inferiori dominio, quo fruuntur, nullatenus derogatum eſt. cum ſatis eis eſſe debeat ordinarijs, ſolitiſq; obſequijs frui: nulla nouorum onerum ſuperinductione vſurpata, vt Imperator annuit in *l. cum ſatis. §. caueant. C. de agricol. & cenſ. lib. 11.* ſin autem ius hoc ſubſidij petendi violenter inducant, iure optimo ſupremus magiſtratus prouocatur, qui in eos veluti fures maieſtatis animaduertet, cui collectarum indictio pertinet *cap. 1. quæ ſint regalia in vſib. feud. l. 1. & per tot. tit. C. noua vectigal. inſt. non poſſe l. 1. de ſuperind. lib. 10.* ampliuſq; dominio ſubalterno iuriſdictionis priuabitur. ita *Bald. in tit. qualiter dominus prop. feud. priuet.* fiſco tantum inſtante, ſi ſubditi reticeant, cum ei interſit plebem non vexari. adiutoria 2 tamen pro dote ſororis, vel filiarum quandoq; permittitur, non ad libitum, ſed ſūmi magiſtratus arbitrio *Frāch. deciſ. 42. 73. & deciſ. 215. & 306. Taſſon. de antefat. verſ. 3. obſ. 4. num. 98. fol. 206.* hoc ita ſi baro citra ſuam culpam ære alieno grauatus, vel egenus ob patrimonij exiguitatem eſſet: nam ſi ſua culpa ad dotem præſtandā impotens eſſet, non poſſent hæc locum habere, ſibi enim imputet.

DE CLERICIS COLLECTAM SOLVENTIBVS.

CAP. XXIII.

LEuius quidem facit, quod portatur a multis, & quod in commune deducitur, lucidius eluceſcit. itaq; cūm fideles noſtri Siciliæ pro bonis eorum in præmiſſis caſibus nobis teneantur, & debeant ſubuenire, clerici, & eccleſiaſticæ perſonæ pro bonis burgenſaticis patrimonialibus, & *quæ aliunde quam ab Eccleſijs habuerunt.* & tenuerunt, cum alijs habitatoribus terrarum, & locorum vbi fuerint, pro modo facultatum bonorum ipſorum conferre; & contribuere teneantur: ita, quod vltra vires bonorum ipſorum aliquatenus non grauentur.

SVMMARIVM.

1 P*Rædia tributis obnoxia manus Eccleſia non mutat.*
2 *Pontificis maximi aſſenſus expetendus.*
3 *Neceſſitati ſtatim parendum.*
4 *Belli periculum præuenito.*
5 *Prælati an teneantur ad Parlamentum accedere.*

NOTA XXIIII.

1 Q*Væ aliunde quam ab Eccleſijs habuerunt.* quæ nempe ſucceſſionis, vel alterius acquiſitionis titulo Eccleſiaſticis ordinibus peruenere: hæc enim cum temporalia vbiq; ſint, perinde tributi obnoxia, ac ſi in alias perſonas nequa-
1 quam conceſſiſſent, perſiſtunt *cap. ſi quis laicus 16. quæſt. 1. cap. ea enim. §. item prædium 10. quæſt. 2. Clem. 1. de cenſ. vbi Gloſſ. verb. bonorum cap. 1. de* 1
immunit. eccleſiarum lib. 6. cap. ſi quis laicus 16. quæſt. 1. l. 1. & fi. C. ſine cenſ. 2
vel reliq. fund. corp. non poſſ. l. Imperatores C. de vectigal. l. 3. C. de Epiſcopis, & cler. de his clericis inquit, *qui prædia poſſident, ſublimis auctoritas tua non ſolum eos aliena iuga nequaquam ſta-*

ſtatuit excuſare ; ſed etiam pro his prædijs , quæ ab ipſis poſſidentur eoſdem ad penſitanda fiſcalia perurgere; vniuerſos namq; clericos poſſeſſores prouinciales penſitationes fiſcalium, tranſactioneſq; faciendas recognoſcere iubemus , quæ de patrimonialibus ſuperindictis, ac oneribus fātur, quaſi parū ab intrinſecis, ac realibus diſtent, quorum nec Epiſcopi ipſi vetuſtis legibus excuſabantur *l. fin. §. patrimoniorum D. de mun. & honor. l. placet C. de ſacroſanct. Eccleſ.* probata Pontificum decreto *in cap. generaliter §. placet 16. qu. 1.* illo iuris prudentiæ fundamento innixa, onus, nempe, rem perſequi *l. moſchis D. de iure fiſci*. itē quia nec poteſt aliquis plus iuris alteri communicare, quam ipſe potitur *l. nemo plus 120. de regul. iur. l. traditio D. de acqu. rer. domin.* quibus ducti id ſeuerioris cenſuræ patres tenuere *Innoc. in cap. poſtulaſti de foro comp. Hoſt. ſum. tit. de immunit. Eccl. §. a quibus muneribus Feſtaſ. Ethym. par. 4. Aluar. in ſpeculo Roman. Pontif. cap. 35. ex num. 14. Tholoſ. in ſyntag. p. 1. lib. 2. cap. 28. & lib. 3. cap. 8. ex num. 4. D. Præſ. Valenzuol. in Venetos p. 4. num. 147. Rex noſter in l. 11. tit. 3. lib. 1. recopil.* vt nec attendendus ſit *Abbas* meus conciuis, qui in oppoſitum Eccleſiaſtico ordini blanditur in *cap. dilectus de praben.* id enim eo textu minime probatur, nec altero in *cap. 25. ſancimus 23. quæſt. 8.* qui de fundis Eccleſijs ad neceſſaria tributis loquitur, ac in eo, quo excedunt, debere ſeruitium impendi diſponit: antiquis oneribus, nequaquā abrogatis, quæ itidem expreſſe Vrbanus excepit in *cap. 22. tributa* ibi, quod conſtitutum antiquitus eſt *23. quæſt. 8.* nulla ſibi cōſentiendi facultate ſeruata. cum ne quidquam noui inducatur, quod Eccleſiaſtico ordini præiudicet. Quod enim a ſummis Pontificibus diſpoſitum eſt in *cap. nō minus, & cap. aduerſus de immunit. Eccleſ.* ne quid in Eccleſiaſticos etiam

2 publicæ vtilitatis, ac quod plus eſt,
neceſſitatis ſpecie, exigendum ſta-
tuatur, priuſquam ipſorum conſen-
ſus accedat, [quod nec ſubſequi ſa-
tis eſſe contendunt, qui pro Eccle-
ſiarum ordinibus Hiſpaniæ hoc an-
no ſcripſere, moti ex *Bart. & Iaſ. in*
l. fin. de conſtit. princip. Silueſtro verbo
priuilegium quæſt. 16. Azor. inſtit. mo-
ral. lib. 5. cap. 23. in fin. Gonzal. ad reg.
cancell. §. 1. proem. ex num. 97. quaſi
antè conceſſionem illa vti fas nō ſit]
totum id ad nouas indictiones refe-
rendum erit, quando reſpublica in
eo ſtatu ſit, vt ex Romani Pontificis
expetito reſponſo labefactari non ti-
meatur; nam ſi in mora maximum
periculum ineſſet, vel vbi aſſenſus
politica, præiudicialiue aliqua ratio-
ne detractaretur, obediendum eſſe
3 neceſſitati crederem omnino, ſi mo-
do humilis petitio, ac inſtantis caſus
narratio præceſſiſſent, tunc enim
poſitiuis Bulla Cœne, ac Canonicis
decretis naturalis lex imperabit, per
eadem fundamenta, quæ in vrgenti
periculo id admittit *Leſſ. de iuſtit. lib.*
2. cap. 23. dub. 3. ex num. 33. ac ceteri
quos *Caſtill. tom. 2. controuerſ. cap. 9.*
ex num. 32. cumulauit, quod quidem
non indiuiſibili puncto, (vt ſcriptor
ille ſentire videtur) adhęrere dicen-
dum eſt, ſed vt latitudinem aliquam
obtineat, quæ ad præcedentes actus,
ac ad auertenda viciniſſima mala re-
ſpiciat: nec enim vſq; quo hoſtes fi-
nes noſtros irrumpant expectan-
dum eſt, ſæpe enim vltima remedia
non profuere, prudentiuſq; atq; vti-
lius eſt hoſtem, ſi poſſimus in propria
prouincia adoriri, vel bellum longe
ſuſtinere, ne poſtrema mala perfera-
4 mus: id enim nō iuridicis rationibus,
ſed ſtrenuorum virorum iudicio pē-
ſandum eſt. Quo fit ne traditio *Remi*
gij de Gonnis de charit. ſubſid. quæſt. 62.
num. 42. ſpernenda, vel tamquam
temeraria reſpuenda ſit, dum ait tri-
buta Eccleſiaſticis ex ſola belli ſuſpi-
cione

cione indici poſſe: nec enim ſcuiuſcula, vt ſic ſuſpicio ſpernenda eſt; cum multum interſit tẽporis, ac occaſionis momenta ſpectare, ac omnia ex tempore proſpicere ne ſpreta acerbius incrudeſcant, ac propinqua iam ſatis maiora diſpendia requirant: in quo qui hæc ſcripſit Caſtillo equidem non ſatisfecit, nec pręſentium rerũ ſtatum nemini latentem examinare voluit; cum ſatis perſpicuum ſit Regem noſtrum, nil officij, quo id a ſummo Pontifice obtineret, omiſiſſe, ad id dilectis miſſiſq; legatis; cũ hoſtis omnia longẽ lateq; popularetur, nec niſi harum quoque prouinciarum pacem aduentu ſuo turbare ſperaretur. Animarum Regis, ac conſulentium periculo, ſi hæc cõfingantur, vel ſi bella iniuſte temereq; ſuſcipiantur. Deus enim nõ fallitur, ac ſubditorũ, clericorũ pręcipuè, iniuriã exitu, ac belli infelicitate cõpenſar, regniq; in aliũ trãslationi. Ac

5 quoniam in comitijs vbi hæc fiunt Prælati interueniunt, vt ſimul cum ceteris ordinibus hæc onera ferant, grauiſſima ſeſe offert quæſtio de ijs ad comitia accitis, an ſi venire recuſent cogi poſſint; nam qui ſupponunt ipſos accedere teneri, ac boni publici tractationi intereſſe, ijdem coactionem concedunt, dum ſatis fruſtranea eſſet Regis auctoritas, cui ad comitia ſubditos etiã exemptos vocare ius eſt, niſi, & coactio concederetur *ad l. 2. D. de iuriſd. omn. iudic.* itaque docent *Auendagn. de exequ. mandat. Azebed. ad l. 4. nu. 12. lib. 4. tit. 3. recopil. Humada in l. 65. tit. 5. p. 1. gl. 9.* cum alijs *a Bouadill. in politic. lib. 2. cap. 10. num. 66. & cap. 18. num. 62. Cened. in quaſt. can. qu. 45. num. 24. Heuia. in curia Philip. p. 1. §. 5. num. 35. Ceuall. de viol. quaſt. 6. nu. 65. Pereir. de man. reg. cap. 12. nu. 12.* At quod poſſint accerſiri, ac parere teneantur poteſt deduci ex *cap. fin. lib. 2. Macabeor.* docetq; *Bal. in §. hoc quoq; not n. 6. de pace conſtant. Olib. de iure fiſci cap. 10. num. 9. Maſtrill. de magiſtr. lib. 5. cap. 13. nu. 30. Taſſon. de antefat. verſ. 3. obſ. 2. num. 10. & 11. fol. 88.* nec negare auſus eſt *Diana tract. de parlam. reſol. 25.* negat ipſe tantum coactionem cum debitum confiteatur, remittitque ſe *ad reſol. 17. tract. 2. de immun. Eccleſ.* vbi docuit Principem ob id Epiſcopum Regno ſuo pellentem in bullam cœnę incidere: admiſit tamen hanc expellendi facultatem, quando graue ſcandalum, vel periculum timeretur *ex Vgolin. in bulla cœna cap. 11. pra. verſ. aut eos §. 1. num. 3. in fine.* adeo vt S. Pontifex conſuli non expediret.

Ego autem puto hæc apertius definiri poſſe, ſi quæ ex vtroque latere afferuntur in medium adducantur, vt inde præſenti rerum ſtatu attento, habeat quis quod ſentire expediat.

Pro temporalibus dominis conſiderari poteſt gentium ius, quo in Regem omnis in omnes ſubditos poteſtas trãslata fuit, agnito per populos non poſſe aliter ciuilem ſocietatem ſarctam tectamque ſeruari, niſi vna manu regerentur, ac vnus præ ceteris imperitaret, ita *Vlpianus lib. 1. inſtit.* cum lege regia, quæ de imperio lata eſt, populus ei, & in eum omne ſuum imperium, & poteſtatem cõtulerit: quod quidem imperium duplex cum ſit, iuridicum, ac politicum ſiue œconomicum, facta ſtatuum ſciſſione ſacri, ac prophani, ſubiectiſque ſacerdotibus ſummo rei ſacræ præfecto, familiaris correctio, ac politica poteſtas ſemper in Rege vti capite remanſit, ea proportione, qua caput in mẽbra dominatur in his quæ ad integri indiuiduiq; conſeruationem ſpectãt, licet vnum quodque membrum alias ſuam habeat operationem ita *Caliſt. de lege reg. in ſuo initio num. 72. in medio,* ac ante ipſum *Guliel. Benedict. in cap. Raynutius verbo, & vxorem deciſ. 2. ex nu. 155.* & quãplures

plures hyſpani per *Mex. in pragm. taxæ panis concl.* 5. *ex num.* 35. *Bouad. lib.* 2. *cap.* 18. *ex nu.* 60. *Ceball. tom.* 4. *in diſcurſu ad Regem num.* 40. *& per tot. Cened. collect. p.* 1. *cap.* 37. *& cap.* 5. *Enriq. in ſumma par.* 2. *lib.* 14. *cap.* 1. *num.* 6. *Couarr. cap.* 35. ex qua inferũt Salomonẽ *lib.* 3. *Reg. cap.* 2. Abiathar ſacerdotem ſummum, vt qui in rem publicã cõmiſiſſet Regno expuliſſe.

Poſt orbẽ vero redẽptum *Euagrius* teſtis eſt, Gregorium Antiochenum Epiſcopum Mauritio imperante à menſarijs accuſatum, quòd in annonam commiſiſſet, coram Ioanne Prętore Orientis cauſam dixiſſe, licet de inceſtu cum ſorore ad Imperatorem ipſum, ac ad Concilium prouocaſſet, cauſamque Epiſcopis, ac ſenatoribus ſimul ſedentibus dixit, poſteriora autem exempla *Gal. Benedictus d. deciſ.* enumerat, multaque adnotat Regibus Carolo magno, ac Beato Ludouico eueniſſe, qui inter ſanctos relati ex meritis fuerunt. In Regno autem hoc pluries ante Concilium Tridẽtinum in Epiſcopos publicæ pacis turbatores animaduerſum eſt, pręcipue in D. Bartholomeũ Sebaſtiani Pactenſem Epiſcopum anno 1555. qui coram ſacro Cõſilio cauſam dixit, petentiue omni Eccleſiaſtico ordine, à Prouinciæ Præſide Ioanne e Vega eius ſolutionem, ac ad Meſſanenſem Archiepiſcopum cauſæ remiſſionẽ; ideo negauit, quoniam non perſonale delictum, ſed de re bonum publicum tangente agebatur; itaq; reſcripſit Meſſanę ſub die 9. Octobr. 1555. Apud Neapolitanos non ſemel id ſeruatum vidi in his, quę de iuriſdictione Regali tractatus Regens Corcionus conſcripſit, ac ad hunc Matriti opidum tranſmiſit, quæ in ſanctiori Regni Neapolis repoſitorio, ſecretariam vocant, ſeruantur. Quæ omnia, ſi prætextu ciuilis ac contentioſæ iuriſdictionis geſta fuiſſent, vtiq; maximè a recta gubernandi ratione aberraſſent, ac à Chriſtiana pietate ſatis plus abeſſet.

Item pro Regibus facit, tempo rale territorium omnia comprehendere, nec aliud corporale, aut contẽtioſum dari poſſe, ſed tãtum animale ac ſpirituale, quod ab altero ſatis differt, vt ad nauſeam multis ſcripturæ, ac patrũ teſtimonijs probatum eſt, infra in *diſcurſu Cruciatæ, ac deciſ. vnica de familiaribus Epiſcopi.* Ac cũ ipſi pro ſpirituali iuriſdictione explicanda territoriũ aliquod Epiſcopis indulſerint, eorum exceſſus, cum ab alijs in prouincia mederi non poſſint, ſibi reſeruaſſe cęnſentur, ad illud *Eccleſ. cap.* 33. In omnibus ait, operibus tuis præcellens eſto ne dederis maculam in gloria tua, concinunt *Petr. Greg. de repub. lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 9. *Sualez ergo de animo Regio p.* 2. *fol.* 438. aiebatq; *Emmanuel Commen. apud chroniatem lib.* 7. *annal.* neminẽ gloriam ſuam alteri dare, nec patrum limites tranſferre recte poſſe; ne alias licitum vnicuiq; eſſet aduerſus ſummi ordinis viros naturali defenſione vti, ac impune defectui ius dicentis reſiſtere, vt ex *Bart. in l. ſi alius.* §. *belliſſime D. quod vi aut clam. gl. in c. principes ſeculi* 23. *quæſt.* 5. diſcurrit *Benedict. ibid. num.* 163. *deciſio Delana,* 30. *in fin. apud Griuellum* in ijs pręcipue locis, vbi [ex ſummorum Pontificum priuilegio] prouincialibus, ne extra lares, litigare debeãt, indultum eſt, vt *Griuellus ibidem docet.* quod in regno Siciliæ ex immemoriali conſuetudine, quæ conceſſionem ſupponit, conſtitutum eſt, vt ipſi probauimus *in apend. ad controuerſ. num.* 183. *ad finem, & in patroc. nob.* 187. ne Siculi qui mari orbe diſtinguuntur, alibi ius petere cogerentur: ne ergo dicamus Epiſcopis impune graſſari permiſſum fuiſſe, vt Regi [quoad æconomicam ſaltem] ſubſint firmãdum eſt; potuit autem ſummus Pontifex in certis caſibus quibus reſpublica turbatur Epi-

ſcopos a Regibus non eximere, cum & ſeipſum in ſimilibus eorum cognitioni ſe ſubijcere voluit, ita Leo Pōtifex *in cap. nos ſi in competenter 2. qu. 7. nos*, inquit, *ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditos iuſtę legis tramites non ſeruauimus, veſtro, ac minorum cuncta volumus emendari iudicio: quoniam ſi nos aliena debemus corrigere peccata, peiora committimus, certe non veritatis diſcipuli, ſed, quod dolenter dicimus, erimus pra ceteris erroris magiſtri.* ait autem *D. Thomas quaeſt. 67. art. 2. ad 2.* Leonem ſponte ſua Domini noſtri more alieno ſe commiſiſſe iudicio, cum nemini poſt Deum ſubeſſet, *vt fundat Eminent. Bellarm. de Romano Pontifice lib. 2. cap. 26. fol. 678. tom. 5.* inde Vrbanus Siculos Epiſcopos, ne per ipſum e prouincia euocari poſſent, Rogerio conceſſit, cuius arbitrio commiſit, quos nam ſibi traſmittere vellet, ſi eis opus habiturus eſſet, in bulla quam *Fazellus* tranſcribit, quam vt ex multis comprobauimus ſupra *not. 53. poſt n. 2. ad leges Iacobi fol. 78.* quibus, & alios addimus per *Dianam reſolut. 74. tract. 2. de immun. eccleſ. fol. 35. to. 3.*

Demū quoad Eccleſias illas ſpectat, quæ dotem ex Regum beneficentia accepere, cum Epiſcopi patronatus, feudorum, ac dotis nomine fidelitatem Regibus promittant, ac ſacramento obedire, moremq; gereq re ſe adigent, per hoc forum Regis ſortiri videntur, vt lata manu probat *Ann. robert. lib. 3. rer. indicat. cap. 2. poſt principium fol. 553.* & ante illum *Gulp. Bened. de loco decis. 1. ex nu. 2.* inferentes ita ſubditos effici, vt crimine maieſtatis teneātur, vacareq; Eccleſies, ſi crimen notorium eſſet, ex Hiſpanis *Iacob. Calac. in Margarita tortario dub. 8. verſ. 175. Olib. de iure fiſci cap. 7. num. 52. & cap. 12. ex nu. 1. Calist. de leg. reg. §. 27. nu. 18. & 19.* ac præter eos *Arnulph. Ruzeus de iure regali priuileg. 11. num. 14. priuileg. 37. num. 1.* *priuileg. 43. nu. 14. Borell. de reg. Cath. praeſtant. cap. 64.* quo fit, vt in temporalibus prophaniſq; cauſis, per eos definitis, ad Regis Tribunalia non ad Archiepiſcopos appelletur *Couarru. pract. cap. 4. n. 2. Roſental. de feud. cap. 13. concl. 29. n. 5.* ac alij permulti per me in *patron. iuriſd. Regia ex nu. 168.* quæ multo ſatius in Regibus illis, qui oleo inunguntur, procedere affirmat *P. Erod. rerum iud. lib. 1. tit. 4. cap. 1. ad finem.* in hæc verba *ſed apud nos vncti ſunt Reges, ne, ſi prophani, aut pure laici viderentur, Epiſcopis ſuis ex parte, quæ hi, aut religionis ergo, aut auguſtiores, aut inuiolabiliores ſunt, quodāmodo cederent.* At cū inferiores Regibus ſint, natura ipſa præſcripſiſſe videtur, vt ſuperioribus obediant, ſique abnegēt in eos animaduertatur *l. potiores, &* quæ ibi notantur *C. de off. rect. prou. cap. ſtatuimus in fin. vbi gloſ. verbo conſueta cap. cum inferior de maior. & ob. cap. inferior diſtinct. 21. Turrecrem. in ſumma de Eccleſia lib. 2. cap. 1.* optime *Preſes Valenz. in diſc. Baturp. 2. conſid. 1. num. 71.* non immerito ideo *Clemens Romanus lib. 7. cap. 17. conſtitut. Apoſtol.* ab Apoſtolis initio naſcentis Eccleſiæ conſtitutum fuiſſe refert, vt Epiſcopi Regibus obedirēt, ac magiſtratibus parerent, quod, & pluribus diuinæ ſcripturæ teſtimonijs in vtroque teſtamento ſatis probati aſſerūt huius doctrinę aſſertores D. Auguſt. induperes *ad Ioan. c. 1. tract. 6.* increpitē Epiſcopos dicētes, quid mihi, & Regi, cū Apoſtolus docuiſſet eos honorados, obſequioq; proſequēdos, cū alijs per *Borel. de Reg. Cath. praeſt. c. 54. ex n. 10.* D. quoq; *Ambroſ. Ep. vlt. lib. 5. ad Valētin.* pronunciaſſe, illos ſi de fide in Eccleſia, ſi de re alia in conſiſtorio conueniendos. & *Chryſoſt. ad Ep. ad Roman.* qui ait, *tollentes hos principatus ſocietatem humanam tollere.*

Hæc pro ſecularibus principibus aſſeruntur, At pro Epiſcopis plura quoq; cōſiderari poſſunt, ne debeāt

a Regi-

T

a Regibus expelli; vel alio modo vti inobedientes plecti.

Primo propter Epiſcopalis muneris maximam excellentiam, qua non immerito Regibus æquiparantur, imo quandoq; proponuntur *D. Chryſoſtomus lib. 3. de ſacerdotio*, ibi, *qui adeo tanto maiorem accepit poteſtatem; quanto cælum terra pretioſius eſt, quanto animæ corporibus præſtant*; & iterum ibid. *qui ſacerdotij opinione propoſita, quod quidem Regno tanto eſt excellentius, quantum ſpiritus, & carnis interuallũ eſſe poteſt, ſuſtinebit ne quiſquam nos contemptus, ac faſtidij non accuſare*; quod ſi non tãtum Regi ſubſunt, ſed cõuerſa res eſt, quis dicet ipſos obedire teneri? quis quod recuſantes cogi poſſent? retorquent ego argumenta *ex cap. cum inferior de maior. & obed.* cæteriſque iuribus adductis deſumpta.

Secundo ob datũ ipſis ore Chriſti Domini ſuperiorem, cum apud Ioannem Petrus ouibus præpoſitus ſit, ac in eo omnes eius in Pontificatu ſucceſſores, cum etenim iſti cũ dignitate Apoſtolica ad ſortem domini fuerint electi, merito ab omni carnali poteſtate exẽpti cẽſentur, ne pluribus ſubſint, neue vnus alterius iuriſdictionem occupet, cum potius quiſque de ſuis iudicare debeat *Cap. nouit. de iud.* cum his, quæ pluries in hoc opere repetiuimus: inde qui exẽptionem eccleſiaſtici ordinis iure humano procedere affirmant, ſemper Epiſcopos excipiunt, quos diuini iuris teſtimonijs ab omni poteſtate emancipatos affirmãt: de quibus per *Dianam reſolut. 1. tract. 1.* Periudeque ſuit merito in ſacro patrum Tridentini conſeſſu perpetuo canone ſtabilitum eſt; ne Epiſcopis tangentes cauſæ ad alium quam ad Romanum Pontificẽ deferrẽtur *Seſſ. 24.* ne forte Reges aliiue ſummi Principes in tantæ dignitatis culmen manus violenter injicerent *P. Erod. rer. iud. lib. 6. tit. 1. de accuſat. cap. 19.*

Quamobrem his attentis in bulla cœnæ incidere principes, eorumque conſiliarios, qui Epiſcopos a ſuis diœceſibus ſeparant, regniſque eorũ expellunt, dixere *Alter. de cenſur. to. 1. diſput. 12. lib. 5. c. 4. §. verum eſt. Sair. de cenſur. lib. 3. c. 15. nu. 8. Nauar. in Manuali c. 27. nu. 67. Gambacurta de caſib. reſeru. c. 11. nu. 4. Duard. in Bulla cœnæ lib. 2. can. 11. quæſt. 9. Suarez de cenſ. diſput. 21. ſect. 2. num. 70. Souſa in bulla cœnæ c. 12. ad text. 3. diſput. 67.* ac alij quamplures apud *Dianam reſol. 98. tract. 2. de immun. Eccl.*

Reſpõdent verò aduerſis rationibus in Epiſcopos adductis multipliciter; & primo ad primũ de œconomica poteſtate, qua Rex patrifamilias cõparatur, *ad l. 1. C. de emend. propinq.* reſpõdet Diana hãc eſſe rationẽ chimericã, quæ a quæſtione per quã longiſſimè diſtat, quoniam pater, ac dominus ex hoc iure merito ſeruum, ac filiũ clericos è familia pellunt, quia ipſi in familia receperunt. At Reges non ipſi, ſed ſum. Pontifex, ad ſalutẽ, ac animarum regimen Epiſcopos ad diœceſes tranſmittunt, ergo expellere non poſſunt, nec eos punire, quoniam velint nolint, ſi Chriſti cultores eſſe cupiunt, debent Epiſcopos in ſuis dominatibus ad hoc opus admittere, ac fouere; inde obedientia ei debetur, qui eos præfecit, vt docet *Apoſt. ſæpius in Epiſt. obedite* inquit, *præpoſitis veſtris*, bene *Pontanus in lib. de obedientia, Dionyſ. Halycarn. lib. 1. antiquit. Roman. cap. inferior diſtinct. 21.*

Huic reſponſioni, ac argumento ſatisfieri poſſet, [ſepoſita expulſione; de qua infra] poteſtates has diuerſas eſſe, prophanam, ac ſacram, *can. cum ad verum, & can. duo ſunt 96. diſt.* primamque temporalia, hominumque inter ſe actiones reſpicere, quæ ad conſeruationem, vel deſtructionem humanæ ſocietatis pertinẽt, alterã ad Dei cultum, ceremoniaſq;

peragendus: quamobrem licet, ne eccleſiaſtici ordinis viri ab his diſtraherentur ad forũ ſeculare euocari interdictum fuit *l. omnes 31. & l. ſequenti C. de epiſc. & cler.* in his tamen, quæ pro communi pace ſeruanda, ac bono ſuſtinendo ſtatuta ſunt, eorum curatione Regi ſemel tributa, eidem ſubijci dignum fuit, non vt in eos iudicialiter animaduerteret, neque ob id e prouincia pelleret, ſed vt pro eodem bono, ad quod Pontifex eos præfecit, e medio ſubditorum ſegregeret, ac corrigendos eidem ſummo Pontifici traſmittat: nam, & ſi pro honore ſacerdotali ſæpe relinquimus ſcelus impunitum, ac diſſimulatione vtimur, vt *Caſſiodor.* dicebat, attamẽ id euenit quando ſemel, nec in commune bonum peccatum ſit; At ſi exceſſus tales ſint, vt per eos ſubditi ſcandalum paterentur, ſatius eſt de animaduerſione agere, quam diſſimulare *D. Auguſt. tract. 11 ad cap. 3. Ioannis in cap. quando 23. quæſt. 4.* mirantur ait, *mali quia mouetur poteſtates chriſtianæ aduerſus deteſtandos diſſipatores Eccleſiæ, ſi ergo non mouerentur, quomodo redderent rationem de Imperio ſuo Deo? quia hoc pertinet ad reges Seculi Chriſtianos, vt temporibus ſuis pacatam velint matrem ſuam eccleſiam habere vnde nati ſunt Georg. Pagler. ad Tacit. obſeruat.* 438. ac hoc titulo multi eccleſiaſtici ordinis viri piiſſimi medelam hanc, vt per Reges applicari poſſit, docuerunt, *Nauarr. in ſelect. cap. cum contingat in prima impreſſione fol.* 152. *de ſureiur.* quem inuenire non poſſe ſcripſit *Mart. cent.* 2. *caſ.* 101. *Henriqu. in ſumma lib.* 14. *de irregul. cap.* 12. *nu.* 6. *Petrus Cenedo d. collect. 1. cap. 37. & cap.* 51. *Salzed. ad Bernard. cap.* 102. & quamplures Iuriſtæ apud *Caliſt. de lege reg. §.* 27. *num.* 12. & 13. nec enim indiſtinctè, ac pro libito illos eijcere poſſe tradiderunt, in modum pœnæ, ſed ad maiora mala vitanda, vt ſummus Pontifex in eos animaduertat, neue interim quies omnium *læderetur.*

Ad ſecundum reſpondent iuriſdictionem omnem penes eccleſiam eſſe, ac ab ea ad ſeculares principes deriuatam, vt mirum eſſe non debeat quamobrem in conceſſione, ac permiſſione Epiſcopi, ſacerdotes, alijue clerici excepti ſint: maior probatur *ex cap. per venerabilem qui filij ſint legitimi cap. relatum* 15. *quæſt.* 1. *cap. ſi quis preſbiter* 2. *quæſt.* 5. quibus iuribus probari aſſerit *Marta caſu* 101. *num.* 16. & *caſu* 147. *n.* 11. & *p.* 1. *cap.* 18. in primordijs naſcentis eccleſiæ omnem iuriſdictionem apud eã fuiſſe *Peſant. de poteſt. Pontificis diſput.* 2. minorem vero, quoad Epiſcopos, in ſecundo argumento iſtius poſtremæ opinionis probatam habes, quo fit, vt omnis argumentatio ceſſet dum per ſummum Pontificem in his caſibus nulla vſque adhuc legitur tributa poteſtas.

Aduerſus reſponſionem, iſtam allegant, qui pro principibus ſcribunt, chriſtianorum mores in primitiua eccleſia, ac viuendi rationem ſatis a præſenti rerũ ſtatu diſcordare; nã, vt *Tertullian.* ſcribit *lib. an. de Idololatr.* eo temporis non tantum clerici, ſed chriſtiani quilibet ciuilibus negotijs abſtinebant, vt ne ingreſſus quidem in curia quoquomodo permitteretur, tantumq; abeſt, vt inter eos magiſtratus eſſet, vt quandiu quis publica munera obtineret, ab Eccleſia, & communione prohiberetur; nulla tunc inter fideles contentio, nulla lis, nullum iudicium: quod ſi quid contentionis ſuſcitaretur in Eccleſia ex bono, & æquo per Epiſcopos dirimebatur, vnde illud adagium in ore æthnicorum *Vir bonus*, ideſt *Chriſtianus* iudices autem, ac forus non perinde conquieuerunt, aderant enim Imperatores, præſides, ac magiſtratus, qui ius dicebãt, quibus Apoſtoli vt Chriſti cultores obedirent, præcipiebant,

ſiue

ſiue modeſti eſſent, ſiue diſcoli, ita *Petrus c. 2. ep. 1. & Paulus c. 23. ad Romanos, & iterum ad Tit. cap. 3.*

Quod non immutatũ eſt, vbi Imperatores, ac Reges pedetentim Chriſto conſenſere, neq; enim fides noſtra imperio vllum vnquã deſtituit, imo firmauit: date inquit Chriſtus Dom. quod eſt Cęſaris Ceſari, & quod eſt Dei Deo. & iterũ apud Ioannem, Regnum meum nõ eſt de hoc mundo. ad quem locum optime *D. Auguſtinus* ait, audite omnia regna terrena non impedio dominationẽ veſtrã in hoc mundo, nolite metuere metu vaniſſimo, quo Herodes ille maior cum Chriſtus natus nunciaretur expauit, & tot infantes, vt ad eum perueniretur, occidit, timendo magis quam iraſcendo crudelior, ad cuius normã eccleſiæ ſublimiores doctores id ipſum poſteris tradiderunt; nã *D. Chriſoſtomus*, Pontifices, ac Epiſcopos à Regibus in hoc differre pronũciauit, quod poſtremi impoſita neceſſitate, priores verò ex mera voluntate imperarent, & alibi, non eſt nobis data poteſtas, vt auctoritate ſententiæ cohibeamus homines à delictis, ſed vi ſuaſionis, ac verbalis correctionis, non cogendo, ſed ſuadendo ita ſuper *Act. Apoſtol. homil. 3. in Epiſtol. ad Titum hom. 5. ad Teſſalon. hom. 4. & D. Hieron. de ſacerd. lib. 1.* ait, de Rege, ille nolentibus præeſt, hic volentibus, Pontifex nempe. At ſi dicas ad Epiſcopos multas appellationum cauſas deferri *Codicis legib. de Epiſcop. & cleric. & de Epiſcop. audient.*, id ad magnam Imperatorum eius tẽporis pietatem, maioremq; in Epiſcopis vitæ integritatem, ac apud populos exiſtimationem totũ referẽdum eſt, non autẽ ad Põtificalis muneris naturam ita *Leo Papa ep. 94.* Inde ſeuerioris cenſuræ patres ſecularem poteſtatem in Pontifice in ordine ad ſpiritualia admiſere, vt finis ſupernaturalis à ſubditis aſſequatur *Em. Bellarm. p. 3. controu. lib. 5. cap. 6.* & mille quos infra in *patroc. ac deciſione vnica* infra ſecutus ſum.

Ad vltimum de feudis, vel Eccleſiarum dotationibus, reſpondeas ex his ad perſonæ Epiſcopalis eiectionẽ non inferri, cum, in Eccleſiaſticos licet feudum obtineant, ſi de fellonia criminali iudicio in eos agatur, non pares curiæ, ſed ſuperior Eccleſiaſticus iudicet, vt probat *Marta caſu 195. cent. 2.* poſt quãplures: quo fit, vt vbi de perſona clerici agatur qualitas feudi non ſat eſt, vt per illam alteri, quam ſuo iudici ſubiaceat.

Quæ differentiæ ratio nullam videtur admittere excuſſionem, niſi de bonorum dotatorum ſequeſtratione ageretur, quæ cum ex mente omniũ concedenti ſubiaceant, illorum vſus inhiberi poſſe videtur ei, qui Regis mandata ſpernit, vt tanto penſionis onere grauatus, per ipſam exactionis ſuæ pęnam, cogatur ad rectitudinem feſtinare, vt ſcripſit *D. Gregor. Epiſt. 26. relatus in cap. 104. tam vero 23. quaſt. 6.* quam quidem opinionem indiſtinctè Hiſpani, ac Galli omnes ſecuti ſunt, quos retulit *Marta de iuriſdict. 4. caſu 101.* ac poſt eum *Caliſt. de leg. reg. §. 27. nu. 12. lit. F.* allegat in antesignanos *Couar. pract. cap. 35. n. 3. verſ. aduerſus cleric. Nauarr. in d. c. cum contingat ſ. 152. in prima impreſſ. Menoch. remed. 3. num. 354. & ſeq. de retin. poſſeſſ.* quos cum alijs immodeſte ſatis increpat *Marta* ibidem, aiens hoc docentes ſe ſuſpectos de hæreſi reddere: quod excuſare poterat, in hiſpanos pręcipue prę omnibus pijſſimos, ac Chriſtianæ religionis defenſores, qui niſi tot in Regnis fidei integritatẽ proprio ſanguine, ac ęre tenaciſſime ſeruarent, ſeruarique ab alijs ſubditis ſtuderent, nullus penę, aut pauciſſimi Catholicæ Eccleſiæ, ſummoq; paſtori ſubeſſent, vt reſpõdet Eminent. Cardin. Columna ad Baronium in Siculam Monarchiam

inue.

inuehentem, quem refert *Carrillo in annal. anno* 1097. *fol.* 313.

Ego vero in horum opinionum anfractu, difficili, ac prope inextricabili quæſtione, regulæ Epiſcopis fauenti libenter adhæreo, prudenterq; in Tridentino Concilio conſtitutum exiſtimo, vt Epiſcoporum perſonales cauſæ ad ſolum Pontificem referrentur, neque enim vt Regibus iudicantur ſubeſſent ferendum erat; cum, & ipſi quoad ad forum interius morumque correctionem Epiſcoporum correctioni ſubiacerent.

Theodoſius enim Imperator cum ira percuſſus Teſſalonicenſium ſeptē mille trucidari præcepiſſet, a Diuo Ambroſio Mediolanenſi Archiepiſcopo aditu Eccleſiæ, ſacrorumq; cōmunicatione prohibitus eſt, vt qui tam grauiter peccaſſet, nec alium habere potuiſſet vltorem, in ſpirituali iudicio ab Epiſcopo corriperetur, vt eleganter diſcurrit *Petr. Gregor. rerum iudicat. lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 18. cum mille ſimilibus: quo fit, vt nullatenus conueniret Epiſcopos in omnibus Regibus ſubeſſe, quodque pro arbitrio expelli poſſint: rectèque procedant quæ pro ſecunda opinione tradita ſunt; ceterum ſi Epiſcopi ad rē publicam euocati, nulla iuſta cauſa accedente, obedire recuſent, vel ſi tumultus ſuſcitarent, ac temporalem iuriſdictionem ita læderent, vt pax publica diœceſum turbaretur, muneribus laicis vſurpatis; nullæque exhortationes preceſque proficerent, vt ſua iuriſdictione contenti eſſent, putarem in Regnis illis, vbi ſummus Pontifex longe abſit, vel ſi magnum eſſet in mora damnum, vel denique in Prouincijs a quibus incolæ ne extra lares litigent, ac querimonias effundant conceſſione Pontificia conſtitutum eſt, atque immemoriali conſuetudine probatum, Epiſcopos, & ſi eijci non poſſent, attamen poſſe Romano Pontifici [debito honore, ac perſonarū decore ſeruato cum epiſtolis cauſſam, exceſſuſq; continentibus] trāſmitti, vt a ſuo iudice plectātur: per hoc. n. Rex in eos ius non dicit, ſed iuſdicenti reum, vt ſiſtat remittit, quod omni iure licere nemo vnquam dubitauit: moueor ad hæc firmiſſime ex textu in *in cap. filijs, vel depoſitus* 16. *qu.* 6. quem textum licet diuerſe doctores accipiant, vt eſt videre per *Dianam reſolut.* 14. *tract.* 2. *de immun. eccleſ.* attamen communiter a canoniſtis, & Theologis receptū eſt, vt licet ex eo nullatenus iuriſdictio laico Principi tribuatur, attamen ius, quo poſſit apud Pontificem pro animaduerſione Epiſcopi inſtare, tribuitur, ac reum ei offerre; poſt *Abbat. Butr. Imol. & alios Alter. de cenſur. tom.* 1 *diſput.* 16. *lib.* 5. *cap.* 2. *f.* 68 *&. Anguian. de legib. lib.* 2. *controu.* 17. *num* 93. *Peſant. de imm. diſput.* 2. *nū.* 1. *Marta* omnium clariſſime *de iuriſd. p.* 1. *c.* 48. *ex nu.* 25. *ad finem* qui ſit *dictum capitulum* tribuere Regi iuriſdictionem ob magnā loci diſtantiam, vel ob periculum in mora; vel quia Pōtifex negotijs implicitus medelam non applicauerit; allegat *Surd. in proœm. regular. cancellariæ abbat. in cap. non* [illegible] *fol. pen. verſ. putarem de immun. eccl.* cuius doctrinā [Regi iuriſdictionem præbentē] ita intelligo, vt tantū ad Pontificē eum trāſmittere poſſit, non vt vlteriorem cauſæ cognitionē habeat: hoc enim admittere nunquā potui: atq; ita ſepius in Regno Neapolitano ſeruatum eſt, Pontifice probante: præcipue in Termularum Antiſtite, qui cum bannitos quoſdā mandato Prouinciæ præſidis captos e manu ſatellitū, armatis hominibus coactis, manu militari eripuiſſet, mādante Lemenſium Comite lectica cū decore euectus, ac militibus ſtipatus Romam tranſmiſſus eſt: in quem fuit animaduerſum, ac ne amplius ad Epiſcopatum reuerti liceret, decretum: ex Theologis autem qui id attento

peri-

periculo ob moram vitandam admiſerunt, vidi *Molinam tract. 2. diſp. 31. concl. 4. to. de iuſt, Salas de legib. tract. 14. diſp. 14. ſection. nu. 111. Tanuerlum in 2. 2. diſp. 4. q. 4. dub. 1. nu. 30.* quod etiam nolens cogitur admittere *Diana reſol. 17. ad fin. tract. 2.* ne alias Epiſcoporum exceſſus [in prouincijs a ſumma ſede remotis] impunitate ſperata, augerentur magis, quã auerterentur: *malis* inquit. *Gregor. apud Greg. 7. lib. 9. regiſt. Epiſt. 34. ante fine. ſubeſſe paſtoribus: quid aliud eſt, niſi, vt plebs popalanda prædonibus permaneat; & inde ſumat interitum vnde protectionis debuit habere ſubſidium? Sacerdotes enim mali ruina populi cauſa ſunt,* refert *Ant. Auguſt. lib. 4. tit. 26. c. 4.* optime ad idem *eod. tit. c. 10. ex D. Iſido. de ſummo bono cap. 38.*

20 Dubium ſolum manet circa tẽporalium ſequeſtrationẽ, an hãc ad Papã traſmiſſionẽ præcedere debeat, vt Epiſcopi ad bonã frugẽ reuocentur; in quo praxis Hyſpana me ſatis vrget, per quam hoc primitus remediũ applicatur, non in vim iuriſdictionis, cum ei ad ſanitatem redeuntes integri fructus ſeruẽtur, ſed ne ad extremum hoc, ac ſepius cum ſcãdalo, remediũ deueniatur, niſi prius omnia tentata ſint: ſolent enim qui ex humili prȩcipue fortuna ad Epiſcopatũ euecti ſunt, ex hoc remedio maxime moueri, ne acerbius in rempublicam committant. Sed illud nullatenus admitterem niſi vbi Eccleſia a Rege dotata ſint, tunc enim quaſi conditio a principio ineſſet, ſi bene vterẽtur, ſequeſtrum ſuſtineri poſſet, ſuper quo nil ſpeciale præter generales regulas allegat *Marta d. caſu 101. cent. 2.* cum contra multa doctores Hiſpani, Frãcique adducant, quibus eorum opinio fulciatur: precipue *Alphõſ. Aluar. in ſpeculo Rom. Pontif. cap. 36. Ign. in repet. l. neceſſarios S. non alias nu. 611. D. ad Syllan. & quamplures p Cal. ſt. adductis in d. Sc. 27. nu. 12. lit. B.*

21 Conſulerem autem Regibus, ac eius Vicarijs, ne hæc inconſulto, ac ex ſe ipſis exequãtur, ſed Senatu omni coacto, acceſſiſque Theologis aliquibus, ſi opus eſſet, vt Rex noſter in dies ſeruat, quodque a prudentiſſimo Philippo eius nominis Secundo habitũ, nam tempore rumorum quę inter eũ Paulumq; Quartum Caraffam P. M. increbuerant, ne digitum quidem extendit, niſi Theologis ſummæ doctrinæ conſultis, eorũque votis requiſitis, ex quibus pluriſma mihi his diebus ad quæſtionẽ relatam viſere licuit. Sed hæc ſatis.

DE ANIMALIBVS TRANSEVNTIBVS.

CAP. XXIII.

ABuſionem magiſtrorum foreſtariorum, & aliorum terram tenentium extirpadtes præcipimus, vt in poſterum nulli magiſtri foreſtarij, ſubforeſtarij, Comites, Barones, feudatarij, & terram habentes prætextu carnagij, vel herbagij, in terris eorum tranſeuntibus cum animalibus per foreſtas, & terras ipſas eo pretium, vel animalia præſumant exigere, vel auferre: ſed eos cum animalibus eorum *liberè tranſire permittant*: & per duos dies, & noctes tranſeundo morari, & etiam pernoctare: vlterius vero proprio iure vtantur.

SVMMARIVM.

1 *Communia naturæ iure nemini neganda.*

2 *Nullius incommodo noſtro bono ſtudeamus.*

NOTA XXV.

L*ibere transire permittant.* vt commercia, communicationeſque ſeruentur, quibus hominum ſocietas
1 ſuſtinetur; per quas ea quibus carebamus, recepimus, diſtraximuſq; ſuperflua, huic rei eſt, reiectis priuatis commodis, conſulendum: nam, vt ait *Cicero 3. offic.* ſi vnumquodq; membrum hunc ſenſum haberet; vt poſſe
2 putaret, ſe valere, ſi proximi valetudinem ad ſe traduxiſſet: debilitari, & interire totum corpus neceſſe eſſet: ſic ſi vnuſquiſq; noſtrum ad ſe rapiat cómoda aliorum, detrahatq; quod cuiq; poſſit, emolumenti ſui gratia, ſocietas hominum, & communitas euertatur neceſſe eſt: cæterum tranſitus adeo omnibus, qui ſine iniuria iter faciunt, concedendus eſt, vt ſi negetur arma moueri poſſint, vt Moyſes Amorreo intulit *num.* 20. & 21. cuius factum ita *D. Augustinus* defendit, innoſcius enim tranſitus negabatur, qui iure humanæ ſocietatis æquiſſimo patere debebat, etenim quę indiuiſa pro totius humani generis communicatione, ac commercio remãſere, negari haud fas eſt, *Quis vetet apposito lumẽ de lumine ſumi: Atque canum vaſtas in mari ſeruet aquas?* inquit *Ouidius*, & ego alibi latius ad *leges Martini nota 66.* hæc in quadrupedibus; ſed ſecus in ceteris mercibus ex totius orbis conſuetudine. *Bal. in rubr. D. de rer. diuiſ. col. 2. & in cap. 1. col. vlt. quæ ſint regalia Signorel. conſ. 108. in quæſt. nu. 11. Gram. conſ. 69. nu. 28. in ciuil. Capic. deciſ. 148. nu. 8. Oſaſch. deciſ. 155.* de his tamen, quę terram attingunt, vt fuit pro Mazarienſibus contra Caſtrobeltranenſes deciſum anno 1634. in Conſiſtorio.

DE VENDENDIS INFRA ANNVM REBVS TRANSLATIS in Eccleſiam. C A P. XXIIII.

S*Ic ſumus noſtrorum iurium amatores, quod noſtra, demanij noſtri, noſtrorumq; Comitum, Baronum, & feudatariorum, ab burgenſium iura non minuantur, vel pereant: idcirco prouida deliberatione ſtatuimus, vt ſi per aliquẽ burgenſem noſtri demanij aut vaſſallum dictorum feuda tenentium in Eccleſias prædium aliquod ruſticum, vel vrbanum quoque alienationis titulo, ſeu per aliquas voluntates vltimas, alienare, & transferre contigerit: prælati Eccleſiarum ipſarum, ſeu præpoſiti quocumq; nomine cenſeantur *prædia ipſa, &c. vendere, ſeu concedere teneantur*, & debebant, & ſi de demanio fuerint, hominibus noſtri demanij: ſi feudatariorum vaſſalli fuerint, alienationis cum vaſſallis: re namque minime carere videntur, cum ſuccedit pretium loco rei: quod ſi non fecerint, liceat nobis bona ipſa alienata ad noſtrum demanium dictis feudatarijs ad eorum dominium abſq; pretio reuocare.

SVMMARIVM.

1 E*cleſia tributum ſacrum efficitur.*
2 *Statutum quo acquiſitio Eccleſiæ interdicitur, in quo nullum.*
3 *Neceſſaria Eccleſiaſticis a Principibus tuenda.*

NOTA XXVI.

1 P*Radia ipſa, & c. vendere, ſeu concedere teneantur.* ne vires regni tranſeuntibus bonis in eos, qui perpetuo viuere cenſeri debent, minuantur: Ac etiam ne iura Principi debita ex delicto, vel mutatione poſſeſſorum, ſuo ceſſent, neue vllę impoſitiones exigantur, per trãſitionem enim ad Eccleſiam inalienabiles efficiuntur, ac religione perpetua eius patrimonium in perpetuum iure merito conuertitur, late *Maſtril. deciſ.* 128. 1
quapropter lege diuina caueba tur, ne

ne læuitæ, & Sacerdotes immobiliū reliquis vndecim tribubus attributorum capaces eſſent *Numer. c. 18. Deut. cap. 10. & cap. 18. Ioſue cap. 13. Ezechia 44.* Quo fit, vt Princeps qui huius ſuperioritatis ratione omnia dominatur, vt Imperator aiebat, in *l. deprecatio ad leg. Rodiam de iactu.* rectè cauet ne ſibi præiudicetur, ſtatutaq; hæc iuſtitiam ideo præſeferre dicuntur: quæ iā diu Diuorum Hieronymi, & Ambroſij temporibus, ac multis in prouincijs vigere cœperūt: vt patet ex *Greg. Toloſ. de rep. li. 3. cap.*
2 *7. nu. 40.* contradicere tamen illis videtur decretalis Alexandri 4. Pontificis *Max. in cap. 1. de immun. Eccleſ. lib. 6.* in verbis infraſcriptis, nec etiā liceat illi ipſas Eccleſias, vel perſonas ad diſtrahendum, vel alienandū, aut extra manum ſuam ponendum acquiſita iam, vel deinceps acquirēda aliquatenus coarctare. verumtamen reſpondent nonnulli generale mandatum de vendendis omnibus acquiſitis, non vero ſpeciale continens immobilia vetari: per hoc. n. Eccleſiaſtica libertas non infringitur, ſi credendum eſt *Baldo in cap. clerici de iud. & in cap. Eccleſia nu. 6. de conſtit.* ſequitur *Anguian. de leg. lib. 2. contro. 15. nu. 43. Imbert. in Enchirid. verbo Monachos* tenent iſti non improbari per canones ſtatutum, quo prohibetur alienatio immobilium in Eccleſias, niſi fortè de generali omnium bonorum loquatur, quod ſi lexè veſtigio acquiſitionem eccleſijs prohibens ſuſtinetur: fortius legem hanc quæ venūdare mandat acquiſita admittemus; multi enim ſunt, qui priori opinioni aſſentiuntur, & præceteris ex Theologis *Iacob. de Graff. p. 1. lib. 4. deciſ. 18. nu. 243. Molin. de iuſt. tom. 1. diſputat. 140. num. 18. tracta. 2.* quam opinionem benè perlecta rantum ſub diſtinctione improbant, qui pro monitorij iuſtitia contra Venetos ſcripſere, quos laudat *Diana reſolut. 57. de immun. Eccleſ.* negari enim haud poteſt, quin ſi magnum ex hoc reipublicæ detrimentum eueniret puta quia ob nimias populorum, ac aſſiduas in Eccleſiam largitiones priuatæ facultates attenuarentur, ac per conſequens tributa plus æquo minuta in vulgus augerentur, ac regna incolis deſtituta ruinam olerent: modus adhibendus eſſet: ne reipublicæ caſu, Eccleſię quoq; ipſæ deperirent, ac in manus infidelium vel hęreticorum laberentur: rectè ergo ſimile ſtatutum defenditur per *Card. conſ. 5. n. 44. conſ. 144. Arch. ad c. Romana diſt. 19. in 6. Feder. Sen. conſ. 35. Butr. in auth. caſſa, ac Alciatum Barb. in rubric. de reb. eccleſ. non alien. num. 8. Signor. conſ. 22. Couarr. reg. poſſeſſor. p. 2. §. 4. num. 4. Dried. de lib. eccleſ. lib. 2. cap. 3. lit. B.* eſt autem primo ſummus Pontifex adeundus *arg. cap. aduerſus 7. de immun. Eccl.* eius enim intereſt communi vtilitati prouidere *Bellar. ad rē lib. 1. de clericis cap. 27. ad finem lit. A.* quod ſi ſuccurrere nequeat, ac imminens malum non curet; Princeps iure ſuo vtatur, ac ſibi reipublicæue prouideat *Angel conſ. 23. Socc. conſ. 20. Aldobrand. ad Dec. in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ nu. 185. per c. filijs vel nepotibus 16. q. 7. Marta, & alij ſupra not. 24. ad fin.* quod omni iure cōuenit, ac licere patens eſt, ſi cōſideremus ſtatuta hæc ita demum libertatē Eccleſiaſticam
3 perſtringere, ſi per illa detrimentum eccleſiaſtici ordines in victu ceteriſq; neceſſarijs ad commode viuendum acciperent, nam quidquid prę ter hæc Eccleſiaſtici [Romana Eccleſia excepta] poſſident, ad perfectam viuendi normam impedimenta reputantur: ad minus perfectam ſeculares videntur curæ non improbandæ, ſi eis bene vtantur, ſi male omnino amputandæ: de prima loquitur *D. Bernard. epiſtol. 2.* deniq; ait, quidquid præter neceſſarium victū, ac ſimplicem veſtitum de altari retines,

nes, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt, doctrina quidem Diuinę ſcripturæ teſtimonio roborata: nam cum Moyſes pro tabernaculi ſtructura populo ſubſidia petijſſet, vt agnouit, quæ ſibi donata fuerant, ſupereſſe, reddidit ſuperflua, ac amplius non recepit *Exod. 36. ex n. 5. eo* quod, inquit, *oblata ſufficerent, & ſuperabundarent*; accedunt eaquæ *D. Hieronimus ad Nepotianum, ac D. Ambroſ. ad Valent. lib. 5. ep. 31.* ſcripſere. De ſecunda cõſentiunt omnes in Eccleſia diuitias iuuare, ne ex nimia paupertate dignitas Eccleſiaſtica vileſcat *Clem. in plerisq; de electïon.* quandoq; tamen male conuerti: quo fit, vt hic ſplendor ſupra neceſſitatem humanis rationibus ſubſiſtat: cui diuina teſtimonia potius aduerſantur; dicente domino, *Qui nõ renũciat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus*, non diſſentientibus ipſis Apoſtolis, *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*, quo fit, vt tanquam humana ſecularibus legibus ſubiacere debeant; nec ſuper his ſtatuendo tributæ Eccleſiæ libertati præiudicetur. Valebit ergo hæc lex, in eo, quod eccleſijs iure humano propter neceſſaria habenda permittitur, quod ſatius ipſis Eccleſijs, ac perſonis eſſe exiſtimo, cum eo exceſſus ventum ſit hodie in hac habendi cupiditate, vt dubitẽ, ne breui, quo reſpublica nõ pereat, omnia infringi præcisũ fore minus pij Principes putẽt: qui cũ multa paulatim ad ſe attraxerint, vt vix precarius ſpiritus priuatis, plebiq; remaneat ad res Eccleſiæ demũ ſe vertant: quadrat illud ſapiẽtis, qui nimium premit emungit ſanguinem; namq;

Optima ſunt homini mediocria ſumma periclis

Obuia

per quæ ſatisfieri poſſe videtur *Dian. reſ. 57. & 103. trac. 2.* & per eũ relatis, q huic cõcluſioni cõtradicũt eccleſię nẽpe, cõuenire, vt moderatè acquirat.

DE NON DIRVENDIS DOMIBVS.
CAP. XXV.

IVbemus ne Ciuitates, & loca Inſulæ noſtræ Siciliæ populata, & habitata *quæ nobis ſunt in delicijs* deformẽtur: vt de cetero magiſtri iuſtitiarij, & officiales ceteri domos nõ diruant, ſeu dirui faciant, vineas, viridaria, & plantas euelli, & diſſipare: quantumcumq; per dominos, & poſſeſſores eorũ immane deliquiſſe dicatur; ſufficit enim peccata ſuos tenere auctores: cum non res, ſed perſonæ delinquant.

SVMMARIVM.

1 *Siculi ſoli fertilitas.*
2 *Siculi ſponte contribuunt.*

NOTA XXVII.

1 *QVæ nobis ſunt in delicijs*, merito cum cœli Siculi magna ſit temperies, maxima ſalubritas, magnaq; ſoli fertilitas, vt ſi accolæ, vt *Tacitus* de Germanis optabat, cum vbertate, ac amplitudine ſoli labore contenderent, merito Europæ omnis delitia nũcupari poſſet. en *Cicero lib. 2. in Verrem* per hæc verba fatur. ita ad omnes res Sicilia prouincia ſemper vſi ſumus, vt quidquid ex ſe poſſit offerre, id non apud eos naſci, ſed domi noſtræ conditum putaremus, quando illa frumentum, quod deberet, non ad diem dedit? quando id quod opus eſſe putaret, non vltro pollicita eſt? quando id, quod imperaretur recuſauit? itaq; ille

ille M. Cato ſapiens cellam penariam reipublicæ noſtræ: nutricem plebis Romanæ Siciliam nominauit. Nos verò experti ſumus Italico maximo difficillimoq; bello Siciliam nobis, non pro penaria cella, ſed pro ærario illo maiorum vetere, ac referto fuiſſe. nam ſine vllo ſumptu noſtro, coriis, tunicis, frumentoq; ſuppeditato, maximos exercitus noſtros nutriuit, aluit, armauit. *Strabo* quoque id prædixerat *lib.6.* ceterũ Siciliæ præſtantiam ab omnibus prædicatam, qui eam Italiæ non cedere pronunciant, quid attinet dicere? certè frumento, melle, croco, alijſq; quibuſdam rebus, vel anteire eam Italię dixeris: accedit, & propinquitas, cum veluti pars Italiæ ſit hæc inſula, Romæq; ſuppeditet omnia ex facili, & abſq; magno labore, haud ſecus atq; Italici agri, atq; ideo penus Romæ appellatur Sicilia, quod omnes eius prouentus, paucis demptis, qui ibi abſumuntur, Romam comportentur, non fruges dumtaxat, ſed & pecora, pelles, lanæ, & id genus alia, venuſte Hyſpanus lyricus in ſuo *Poliphemo.*

De cuyas fertiliſſimas eſpigas,
Las prouincias de Europa ſon ormigas.

indeq; factum, vt in delicijs, luxuq; celebre nomẽ obtinuerint Siculi nã *Suidas* Siculam menſam in diuerbio poſuit, & *Athenæus lib. 12.* celebres, ait, ſunt ob delicias, & Siculorum menſæ, *Lucianus in dialogo* ſimili, & *Polyſtrat.* per antonomaſiam deſcripſit hoc pacto. lautum conuiuium, ac menſæ Siculis lautiores, *Plato* quoq; *lib. 3.* Syracuſanam amice menſam, & Siculam obſonijs varietatem non videris approbare, & *in epiſt. ad propinquos, & amicos Dionyſ.* cõſtituit regulam vitæ inſtituere ſingulari quadam, ac eximia ratione, præter plerorumq; Italicorum, ac Siculorum conſuetudinem: virtutem nimirum amplectendo, voluptate ceteriſq; delicijs repudiatis, mordicè *Plautus in Rudente.*

Ei erat hoſpes, par illius Siculus ſenex.
Scelestus, Agrigentinus, vrbis proditor:
Is illius laudare inſit formam virginis,
Et aliarum itidem, quæ eius erant mulierculæ
Inſit lenoni ſuadere, vt ſecum ſimul
Eat in Siciliam: ibi eſſe homines voluptuarios.
Dicit: poteſſe ibi fieri eam diuitem:
Ibi eſſe quæſtum maximum meretricibus.

quæ hodie penitus inuerſa conſpiciuntur; nam incolis, quibus agrorum fertilitas primitus tribuenda eſt, per quam maxime caret, vt nec mirum ſit, magna ex parte deſertam vepretibus dumetiſuè obſitã iacere, pecudibus, bobuſq; quibus præ ceteris pollebat, opus habere, nam *Pindarus in Olymp. Od. 1.* Hieronis principatum deſcribens, ita fatur.

Iuſtum qui regit
Sceptrum in diuite pecoris
Sicilia.

hoc tantum ex prædictis omnibus obtinet, duratq; etiamnum ſtudium nempe, ac erga Principẽ ſuum obedientia, qua ſponte ſua id oneris ſubit, quod ferre non poteſt, vnde in deterius quotidie vergit, agri deſeruntur, populi alio migrantur, nobiles depauperantur, domus ſponte ſua, nemine ad deformationem vrbium cooperante, decidunt, vt legis, de qua loquimur, [nulla delictorum maieſtatis cauſſa] obſeruatio exoptetur, cum eius effectus ex oppoſito experiamur, quod vtinam ob Principis commoda tantum eueniret, cui omnia exoptamus deberi, ſed illi, vt ſæpius nulla vtilitas ex regnicolarum præſtationibus accedit: omnia enim ab immediatis occupantur, vt plus

triennio præſes vnicus, ſi improbus fortè ſit, præripiat, quã Regi duobus in luſtris pendatur; quodq; peius eſt, nulla in his ſperata animaduerſione: inferiores, qui, & debiliores, & indigenæ pœnas luunt, & ſi dicas in illos quoq; animaduerti ex *Taſſ. de antef. ſ. 46. ex n. 21.* reſpondebo hæc nõ pro iniurijs priuatorum, ſed ſi maieſtatem læſerint, euenire.

DE POENIS OFFICIALIVM STATVTA, ET CAPITVLA præſentia non ſeruantium.

CAP. XXVI.

POſtquam de ijs, quæ ad confirmationem, & bonum regimen gentis noſtræ compenſando, Stratigoti, iuſtitiariorum, iudicum, notariorum, actorum, & cameræ aliorumq; officialium motus illicitos, & mentis effectus, Deo auctore compleuimus; quia exigit perfidorum audacia, vt non ſimus ſola delictorum prohibitione contenti, *ſed pœnam debitam imponamus*, præſenti conſtitutione, in poſterum valitura, præcipimus, vt dicti officiales prædicta omnia, aliaſq; leges, conſtitutiones, & conſuetudines, per nos, vt prædicitur, confirmatas, debeant inuiolabiliter obſeruare: nullis legibus conſtitutionibus editis ijs aduerſantibus valituris, & qui contrauenerit, iram indignationis noſtræ incurrat: & quo ad dignitates, & honores, infamia perpetua ſit notatus, & in cetoris eĩ ſtatus integer reſeruetur: & duplum eis, à quibus exactum fuerit, ſine aliqua intermiſſione exoluant.

SVMMARIVM.

1 L*Ex ſecum executionem trahit.*

2 *Arbitrio iudicis pœna nõ committenda ſi fieri poteſt.*

3 *Pœna contra iudicantem an procedant contra obtinentem ambitu ſententiam.*

NOTA XXVIII.

1 SEd *pœnam debitam imponamus*; quoniam, vt *D. Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum.* docet, quod præcipitur, imperatur, quod imperatur, neceſſe eſt fieri: ſi non fiat, pœnam habet: longè aliter vbi datur conſilium; quo caſu offerentis arbitrium eſt, vbi præceptum neceſſitas eſt ſeruientis: dices inanem eſſe pœnæ adiectionem, nego: nam mauult
2 Rex certam ſtatuere, quam arbitrio iudicatium rem committere, quibus ſæpe animaduertendi, vel diſſimulandi modus vllus eſt, quapropter rectè cõſtitutum fuit, ne Iudices Siculi arbitrio potirentur, vt ſuo loco dictum
3 eſt. facit *Angui. de legibus lib. 2. controu. 5. nu. 12. fol. 160.* ſed an pœna in officialem ſtatuta, is quoq; puniatur, cuius cõmodo legi contra itum eſt, in ambitu quæſtio nullam dubitationem admittit, ſiue ex iure communi, ſiue ex noſtra peculiari *Bald. in l. 1. Dede calumn. Abb. in cap. quia clerici de iure patron. & in pragmat. Regni tit. de ambitu* ſatis bene *D. Franc. Merlin. controu. 18. num. 15.* quo loci egregiam diſputationem inijt, de edicto pœnali contra vendentes adulterinam monetam, an, & emptores comprehendat, in qua affirmatiuam tuetur ex *Rebuff. in l. 11. C. de capreſſ. lib. 11. Bapt. de Santo Blaſio de correlat. nu. 6. verſ. quinto procedit,* ita dítque decifum; cum enim prohibitio pro integritate, ac puritate commercij proceſſerit, vtroſque apprehendere debuit, ementem, ac vendentem *Sal. in l. 3. C. quæ res vendi poſſint Gabr. lib. 6. concl. 3. de leg. nu. 15.* cum alijs *per Merlin. ibid.* inde cum curatore, creditoribus inſtantibus ad vendendum pignora dato, venditio ab altero perfi.i

ſici non poſſit, ne quidem ab ipſis, qui obtinuere *l. cuius 9. D. de curat. furioſ.* nulli dubium eſt, quin idem ſeruandum erit in eo caſu; vbi debitor petijt, vt bona venderentur ad opus dimittendorum creditorum, ratio enim vnica eſt, in textu ibi. *ſicut enim integra re poteſtas illis eſt vtrum velint eligendi, ita cum alterum elegerint, ab altero abſtinere debent*. nam nõ debet ſenatus auctoritas, qui manus appoſuit, labefactari, ſiue creditores pœnituerit, ſiue quodminus eſt debitorẽ nam creditor ex conceſſione debitoris vendendi ius habebat *l. 1. C. antiq. cred.* conſtituto pignore *l. pactum vulgare 4. D. de pignor. act.*

LIBER TERTIVS.

DE REINTEGRATIONE FEVDORVM.

CAP. XXVII.

IAm noſtræ maieſtatis clementia, circa reip. commoda oculum ſuæ prouiſionis aduertens: ea quæ circa tranquilli ſtatus miniſteriũ, & cultum iuſtitiæ viſa neceſſaria ſunt: conſtitutionibus ſalubribus atq; beneuolis declarauit; nunc autẽ ad nobilium compẽdia benigne ſe conuertens, beneuolam prouiſionẽ conſtituit. bonorum feudalium, & feudorũ reintegrationem perpenſius ſubſequi in noſtrorum augmentũ fideliũ *iuxta formam hæreditarij regni noſtri*: ea propter Baronias, & feuda, de quibus ſeruitium noſtro debetur demanio, reintegrare, per noſtram curiam in forma prædicta decreuimus, & mandamus; vt opportunis guerrarum temporibus feuda ipſa tenentes paratiores, & promptiores ad nutum maieſtatis noſtræ exiſtant. ſic enim vtrumq; tempus bellorum, & pacis recta diſpoſitione gubernatum videbitur; vt decet Regiam maieſtatem.

SVMMARIVM.

1 *FEuda Sicula an hæreditaria affecta.*
2 *Baro qui inteſtato ſucceſſit formã iuris francorum patitur.*
3 *Succeſſio Regni, ac maioratus perpetua.*

NOTA XXVIIII.

I*Vxta formã hæreditarij regni noſtri.* debebãt namq; beneficia ad normam regni ipſius reduci: de quo ità õẽs protulerunt in iureconſulti, quia *Regis ad exemplum totus componitur orbis*;

1 quod reſpexiſſe videtur, dũ feuda ex *lege volentes infra cap. ſequenti* alienabilia effecit. poſtquam hæreditaria effecta videntur, ad quorum ſucceſſionem etiam remotioris gradus admitti poſſent, & ſi primogenituræ ratio, ac maſculei ſexus habenda ſit: diſpoſitioniq; teſtatoris, [ſi forte illud fideicommiſſo ſubiecerit] ſtandum foret: cui cum ære alieno contracto, omnem præripere vtilitatem, conceſſum videatur, fortius ferendũ erit, quod effecerit, vt eius compendium ad ſucceſſores deferatur? Sed an hæc lex detraxerit formæ inueſtiturarum, conceſſionumue, ſi forte per illas familiæ feudum adſcriptum fuiſſet? ſatis altercatum inter noſtros Cannetium, Lanceam, Cumiam, Boiornum, Septimum, & alios, qui illã, ac ſequentem commentarijs illuſtrauere, communis tãſit in negatiuam: videtur ergo litera attenta vim fieri huic, ac ſequenti legi per eos, qui id negant: nam exploratum habemus feuda informia ante legem Alfonſi pro hæreditarijs habita propter cõ-

natu-

naturalem, præſumptamq; libertatẽ *Maſtrill. deciſ.56.nu.17.& 18.& deciſ.172.nu.32.* pro quibus lex abundaſſet: quinimo, nec condi pro feudis formæ hæreditariæ opus erat: ideo niſi dixeris formæ familiari derogarum fuiſſe, inutilis remaneret: quod abſit, vt affirmem. At poſt Alfonſi cõſtitutionem mortuo inteſtato Barone, ſucceſſor, qui lege fa-
2 uente beneficio potitur, deinceps formam familiarem in feudo patitur, & iuri Francorum ſubijcitur *Pern.conſ.4 & 12. Cann.in cap. ſi aliquem Iacobi fol.289.nu.6. & fol.290. num.12. Septimus in cap. volentes Camia in cap. ſi aliquem verbo antiquis nu.126. Greg.de feud.p.4.q.13. Corſet. conſ.4.* Sed quidquid ex lege ſequenti colligatur, ex hac nulla inducitur neceſſitas, vt credamus feuda, vti, & Regnum hæreditaria effecta, eo ſenſu, vt poſſint vaſſalli agnatis, cognatiſque remotis, quoſcumque extraneos hæredes, ac dominos facere; cum enim id Regi non permittatur, neque illis, vt propriæ ſoboli alienã proponãt, conceſſum eſt. Regia enim
3 ſucceſſio iure ſanguinis ſempiterno, in deſcẽdentes, deinde in proximiores conſanguineos defertur, fœminis ſemper in eodem gradu poſtpoſitis, vt quæ ineptiores, minuſque dignæ imperio iure noſtro habentur, vt in Hiſpanis legibus *l.2.tit.1.part.2.& l.2.& 5.tit.15.part.2.* fundatur *in l.cũ ita §.in fideicommiſſo D.de leg.2. cap.1. de natur.ſucceſſ.feudi* latiſſime *Molin. de primogen. lib.1.cap.1.ex num.25. Auend.Iun.in l.40. Tauri gl.2.ex n.14* inde qui per mille gradus a primo ſtipite diſtat omnino alieno præfertur *Bal.in cap.1.col.fin.verſ.& idem in Regno tit. de feudo Marchiæ,* cuius doctrinam iure merito extollit *Martin. Laud.ibi, ac Corſet.de poteſt.reg.par.5. quæſt.106.n.79. Monſerrat. de ſucceſſ. Regum in reſp. ad primum dub. nu.39. Cirier.de primog. lib.1.quæſt.8.col.2. verſ. ſed hæc Eman. a Coſta de patr. & & nep. fol.94. verſ. quæ conſideratio.* inde ne lineę huius progreſſio interrumpatur Monachi quoq; ad ſæculum reuocati ſunt *Alph.Ventero in Enchir. temporum fol.52.* vbi Remigij Francici Regis caſum enarrat, bene *Boer. conſ.20. vtrum Papa, Menoch. lib.3.præſ.10.num.35.* ac poſt quamplures *Balboa de Monarch. reg.quæſt. 2.num.24.* alijs exemplis cumulatis, quo fit, vt norma hæc ſuccedendi primo ad illuſtria feuda, poſtremo ad cetera minora, maioratuſque promota ſit, ac extenſa *Menoch. conſ.6. nu.63.* Quamobrem appellatio hæc hæredis, ac hæreditariæ qualitatis, non ad quoslibet, quos volũtate ſua Reges, ac Barones in ſucceſſores, ſibi adſciſcũt, ſed ad eos referẽda erit, qui natura ipſa, ac iure ciuili ſi naturæ, vt ſepius, obſequentes inteſtati ſucceſſores conſtituti ſunt, conſanguinei nempe ordine ſuo ex edicto ſucceſſorio inuitati: itaque in feudis receptum eſt *Clari §.feudum num.8. verſ. ſed quid ſi feudum Veloſq. de iure emphyt. quæſt.44.n.12. Cald.eod tract. lib.2.quæſt.22.num.25. Ponte conſ.34. nu.4.* ex noſtris *Cum. in prælud. ad cap. ſi aliquem num.269. & verbo antiquis nu.331. Cann. in cap. volentes fol.45. num.2. & poſt pleroſque Amat. reſolut. 84.nu.75.tom.2.* nos *deciſ.17. ex nu. 28.& deciſ.29.nu.32.* ſolent enim plerique adiectione hac hæredis hallucinari, putantes ſemper onus, ac defuncti repreſentationem continere, repellique quemcumque etiam filium, ni de inſtitutione doceat; quod tamen perpetuum nõ eſt, ſed ad ſubiectam materiam refertur, in quo firmando multum vrget lex iſta, quæ hæreditarium vocat regnum, in quo iure ſanguinis ſuccedirur, ac in quo quis facto defuncti nõ afficitur: hoc ita ſi hæredes vocati ſint, ſed ſi vtraque qualitas conſideretur, coniungi debere affirmandum eſt, ſi de-

ſuc-

ſucceſſione ex contractu[tranſlatio. nem potius dicas]agatur late *Couarr. lib. 2. var. cap. 18. nu. 3. Clar. S. amphiteuſis quæſt. 37. verſ. aut vero Surd. conſ. 63. num. 18. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 17. nu. 4. Farinac. deciſ. 287. nu. 4. tom. 1. p. 1.* ego *deciſ. 17. ex num. 28. Amat. d. reſol. 84. num. 67. Fuſar. conſ. 26. num.* 17. licet, & multi ſint, qui putent extraneos quoque comprehendi poſſe in concurſu cum filijs, ſi a diſponēte inuitari contingat, quos ibi retuli, ac diſputat late *Vegg. conſ. 73. ex nu. 8. ad finem*, quæ dum hæc luci cōmictuntur in dubium reuocātur in cauſa Marchionis Oleaſtri cum Franciſca Vitali, priori pro magis vera agnita etiam ab aduerſis patronis: quæ, vt dixi in indifferenti materia accipias, non in feudalibus, in quibus hæredis appellatio, ſi forma familiaris ſit, naturam non immutat.

DE ALIENATIONE FEVDORVM.

CAP. XXVIII.

VOlentes igitur Comites, Barones, & nobiles, Comitatus, Baronia, & feuda tenentes a curia noſtra Comitatibus, Baronijs, & feudis ipſis *longius ſolito poſſe gaudere, & eorum emergentibus pro tempore neceſſitatibus* abſq; noſtrorum læſione iurium ſubuenire *intuitu ſeruitiorum*, quæ dominis Regibus Siciliæ prædeceſſoribus noſtris, & nobis, deuotione non modica, contulerunt, & conferre potuerunt in futurum conſtitutiones diui Auguſti Imperatoris Federici, proaui noſtri prædicti, per quas feudorum alienationes ſunt inhibitæ, corrigentes, ſtatuimus, quod Comes, Baro, nobilis, ſeu feudatarius quilibet *feuda tenens a curia noſtra*, ſeu quandam partem feudi abſq; permiſſione, ſeu licentia celſitudinis noſtræ feudum ſuum integrum, ſeu quotam partem prædictam poſſit pignorare, vendere, donare, permutare, & in vltimis voluntatibus relinquere, ſeu legare, & quilibet alienationis titulo transferre, in vnam tantum, eandemq; perſonam *digniorem, vel æque dignam*, ſeu nobilem ſicut venditor, ſeu alienator idem extiterit *præterquam in eccleſijs, & eccleſiaſticis perſonis, dummodo de pecunia venditionis*, ipſius integra decima fiſco noſtro ſoluatur: ita tamen quod tēpore venditionis feudorum huiuſmodi maieſtati noſtræ liceat, pro pretio venditionis ipſius, conuento inter contrahentes eoſdem, dictum feudum emere: ita quod, ſi infra menſem vnum, a die, quo ad notitiam noſtram peruenerit, numerādum feudum prædictum, vel quotam partem, pro dicto pretio non elegerimus emere, & pretium ſoluere, vt prædicitur, *venditio valeat, & ſit firma*, nunquam per noſtram curiam in poſterum infringenda. Si vero feudum in permutatione deuenerit, & pecunia interuenerit in permutatione prædicta, quod de pecunia ipſa, in recognitionem noſtri dominij, in feudo vendito, ſeu forſan permutato, decimam habeat fiſcus noſter, & noſtra maieſtas ab emptore prædicto recipiat fidelitatis, & homagij, tanquam a Barone ſeu feudatario ſolitum iuramentum: ſed ſi alio quam emptionis titulo, feudum prædictum alienari contigerit, vt prædicitur, perſona, in qua fuerit alienatum, infra annum, numerandum a tempore alienationis ipſius, noſtram adeat maieſtatem: & in manibus noſtris fidelitatis, & homagij pro feudo prædicto præſtet ſolitum iuramentū: in his tamen, & quibuſcumq; alienationibus terrarum feudalium, & quotæ feudorum ſeruitijs, & integris iuribus noſtræ curiæ ſemper ſaluis, in feudo ipſo indiuiſo, & integro perdurante.

SVMMARIVM.

1 *Perpetuitas ad normam voluntatis menſuratur.*
2 *Prohibitio alienandi non extenditur.*
3 *Neceſſitas in prohibita feudi alienatione excepta.*
4 *Beneficium reuocare iniuſtum.*
5 *Abuſus ne in conſequentiam trahatur.*
6 *Subfeuda ſubiaceant ne cap. volentes.*
7 *Feudorum multiplex diuiſio.*
8 *Feuda alia propria alia impropria.*
9 *Regale, & non regale feudum.*
10 *Feudum Regale ſine hominibus concedi poteſt.*
11 *Marchia in maritimis locis.*
12 *Feudum nouum, paternum, & anti-*
13 *quum.*
14 *Feudum rectum.*
15 *Feudum hereditarium.*
16 *Feudum pacti, ac prouidentiæ.*
17 *Feudum mixtum.*
18 *Feudum ligium.*
19 *Feudum improprium, & francbum.*
20 *Feuda guardia, & Caſtaldia.*
21 *Feudum aduocatiæ.*
22 *Feudum habitationis.*
23 *Feudum ſoldatæ.*
24 *Ignobilis ad feudum admiſſio.*
25 *Nobilis quis dicatur.*
26 *Gratificationi nunquam locum danto ſi diſparitas adſit.*
27 *Rectorum electio reipublicæ ſumma.*
28 *Experientia hominum ingenia probari.*
29 *Eccleſiaſtici a feudis arceantur.*
30 *Tributum vendens exſoluit.*
31 *Emptor cenſus tributum ſoluat.*
32 *Tributum pro oneribus aſſumptis.*
33 *Tributum pro decreto iuditis.*
34 *Decima tributum pro officijs non penditur.*
35 *Expenſæ extra venditionem.*
36 *Feuda hodie patrimonialia quo ad Regem.*
37 *Euictio feudi qualis.*
38 *Euictio fideicommiſſi venditi; ac item feudi.*

NOTA XXX.

1 LOngius ſolito poſſe gaudere. quaſi pro libertate vtendi re ſua maiori quis perpetuoue gaudio, quam ex permanſione beneficij inter poſteros efficiatur, quod non affectu in ſuos, ſed ne feudum amitteretur
2 euenire ſolebat: nam natura ita cõparatum eſt, vt primo nobis, poſtremo ſucceſſoribus proſpiciamus: perpetuatur ergo, quod ſine metu amiſſionis poſſidetur, & ſi, voluntate noſtra accedente, poſſit breui alienum fieri *arg. cap. ad Apoſtolicam extr. de regular. & l. ſi quis in conſcribendo C. de pactis*, bene *Petr. Peteb. ad reg. 55. nu. 8. fol. 560. de reg. iur. Pont.* argumẽtum per hanc deſumi poteſt, vt alienandi prohibitio, vti quæ libertati contradicit in dubio perpetuari non debeat, ſi forte quod primis inſtitutis adiecta ſit dubium emergat *§. nos igitur vbi Gloſſograph. auth. de reſt. ſir drie. Bal. in l. Titius de lib. & poſt Tiraq. de ambobus retract. p. 1. gl. 5. § 1. num. 19. controu. cap. 5. num. 4. lib. 3. var. bard. deciſ. 125*: cum multis *per Fuſar. de fideic. qu. 67.* multa poſt hæc adducit *D. Merlin.* in ſpecioſa ad id compacta *contro. 72.* qui exinde *ex n. 11. poſt gloſſ. in l. quoties C. de fideicomm.* ampliari debere tunc affirmat, quando teſtator fideicommiſſum non vt primo gradu ſiſteret conſtituit, ſed plures quoque gradus adiecit, vel verbis collectiuis vſus eſt, puta deſcendentium familiæ, & his ſimilibus ex *Couar. ibid. Molin. cap. 4. n. 29. Capic. deciſ. 108. Fuſar. loco relato Farinac. deciſ. 143. tom. 1.* niſi demum perſonalis dictio adiecta ſit, vt ipſe ait, qua primos prohibere voluiſſe credatur, nec alia coniectura magis vrgeat.

NOTA XXXI.

3 EMergẽtibus pro tempore neceſſitatibus. quæ ſemper a quacumq; legis

legis prohibitione excepta cẽſentur: *Seneca de clementia lib.9.* quod,& nos alibi firmauimus, ſeruatumq; temporibus auitis vſus feudales teſtantur 4 *in cap. 1. in principio, qualiter olim feudum alienari poterat. neceſſitate namque ſuccedente* [ſunt ipſa verba] *poterat olim vaſſallus domino inſcio, vel inuito feudi partem vendere, retenta videlicet alia parte*, quod Lotharius,ac Federicus Cæſares immutauere, interdicta omni ex cauſſa alienatione, cuius rei motiua retulimus *in deciſ. 10. nu. 19.* etiam nunc hoc idem vaſſallo licere, ſi ſincere ac remota omni fraude id faciat, firmantes: vehemens enim res eſt neceſſitas, & quaſi extremum periculũ ſatis eſt ad inducẽdam audaciam, ne legibus obtemperetur; prędedat cum ipſa leges omnes, *vt Curtius lib. 7.* aiebat, quod ſi Afflictus à nobis in hanc ſententiam adductus loco præmiſſo in ea fuit, non impedientibus expreſſis legibus: rectius nos hodie hac lege attenta hoc cõſtituere poſſumus, quæ priſcis abrogatis non modo id liberũ remiſit, ſed inſinuat, ac quaſi præcipit: omni ergo ex neceſſitatis capite licite ſiue familiare ex ipſa beneficij natura ſit feudum, 5 ſiue ex fideicommiſſo adiecto, ac ſi allodialis quæuis res eſſet, alienatur; nam quod pertinet ad hæreditaria, ſemper res dubio caruit: quod nos ſibi quamplurimis exemplis comprobauimus, quibus hæc quoq; ſtabiliũtur: namquod noſtrates dicunt, permiſſam alienationem forma tamen beneficij non repugnante, relati per *Tap. deciſ. 2. nu. 296.* non tollunt neceſſitatis caſum: quod cum iure feudorum cõmuni primeuoque ineraт, per hoc nouiſſimum reſtitutum fuit [dum a medio fauore domini ſublatum eſt,] facie *Maſtrill. deciſ. 13. nu. 15.* ego *deciſ. 10.* venuſtè *Quintil. declam. 249.* inquiẽs *non tam iniuſtos, nec tã imprudẽtes exiſtimandũ eſſe legiſratores fuiſſe, vt neceſſitate perſtringerent ea, quæ præſtari non poſſent.*

NOTA XXXII.

INtuitu *ſeruitiorum.* quæ a Principe, ſi cupiat iterari, agnoſci, agnita vero, ac muneribus cumulata firma ſeruari debent: conſtantis enim iuſtitiæ, hoc eſt, ne quod in obligationis nexum ſoluendum penſum eſt, repetatur, vel derogetur: nec in iſtis differt ab iniuria tollere aliena, vel donata repetere: nam,& Deus Opt. Max. cum beneficium ignorãti conferat, ſi ingratum ſe exhibeat, qui recepit, non reuocat, ſed perſeuerat, vt *Seneca lib. 7. de beneficijs notat.* lex ergo hæc ſicut, & ceteræ Siculis latæ,& ſi mentio ſeruitiorum deſit, irretractabilis eſt, cum ſatis ſit præceſſiſſe; vt per id latæ cenſeantur, vt multis comprobauimus in ea *de donationibus particula, qua de remuneratoria elocuti ſumus, repetita deciſ. 13. n. 43.* accedit *Gregor. Tholoſat. lib. 7. c. 16. num. 8.* taceat ergo quis audet Regem iniuſti, inconſtantiſue notare, qui ne hæc, vel alia huiuſmodi reuocari poſſe conſulit, vel ſemel inique a deceſſoribus reuocata, iam vt exoleta ſpernere: cum exploratum omnino ſit vitioſe, maleq; geſta non minori vitio repeti, quam quod effecta fuere, nec conſuetudinem patere prauos abuſus: adeo, vt nõ recto conſilio derogationes huiuſmodi conquirantur, vt quód ſemel peccatum fuit, tanquam licitum amplectatur, ac ad exemplar trahatur: hæc .n. non exempla ſunt, ſed ſcandala, quibus recti homines remouẽtur potius quam mouentur, iniqui vero ad peruerſitatis operimentum quærunt: quod ipſi ſi infectum eſſet, priores faciendum curarent: ad conſuetudinem enim inducendam plures, ac permultũ temporis conſecutiui actus requiruntur, ita *Liuius lib. 35. vno, & perpetuo tenore iuris ſemper vſurpato, & nunquam intermiſſo*, & alibi *perpetuã*

poſſeſſionem, & nullo ambigente. præcipue quando cum Principe agitur: qui vno, vel aliquibus actibus pro tuenda poſſeſſione contentus eſſe non debet, cum inter eum, & ſubditos magnum reuerentiæ, ac metus offendiculum intercedat, adeo, vt ea quæ *decıſ. 14.* diximus de vnico actu ad obtinendum vti poſſidetis remediū applicari minime poſſint: omnia .n. iudicia inter eos proprietatis ſpeciē præſeferunt, qua veritas nō iuris ſubtilitates amplectēdæ veniūt. ſatis cōciſe, & egregie *D. Merlin. controu. 13. per tot.* benigneq; nobiſcū agens.

NOTA XXXIII.

6 FEuda tenens a curia noſtra, nam quo ad ſubalterna, quæ ſubſecuta dicimus cum primo vtilij præiudicetur, vllam legem fieri debere videbatur: ne beneficentia in alterius iacturam exerceri videretur: quod alibi a nobis damnatum eſt: quid ergo ſubiacebunt hæc beneficia legibus Lotharij, ac Federici? exiſtimo nunquam fuiſſe cōprehenſa, ac ideo nil impedimenti, quin aliena fierēt habuiſſe; ceterum ſi forte quiſq; ſentiat incluſa eſſe acceſſorij nomine, idem ipſe hac lege quoq; fuiſſe ſoluta feudorum inſtar affirmabit, vt pari ordine fauore, ac odio fruātur: quo-
7 cumq; ideo titulo beneficia nuncupentur, legi huic libertatem debēt. Quorum ſpecies breui compendio enumerare hic non ſuperfluum, nonnunquam forte tyronibus vtile exi-
8 ſtimamus: *Feuda* ergo, quæ in præſenti veniunt, alia ſunt propria, quæ & naturalia non inſcite dicta ſunt, alia impropria: ſub qua diuiſione omnes feudorum ſpecies perſtringūtur: porro proprium illud eſt, quod ſex hæc ad ipſius ſubſtantiam continet, primum, vt ſponte datum fuerit, ſecundū, tertiūue, vt apud dantem directum, vtile apud recipientem exiſtat dominium: quartū, vt quid immobile, eiq; adhærens conceſſum ſit. quintū, vt maſculeū perpetuūq; ſit, demum, vt fidelitate ſtipetur, de quibus latiùs *Aluarot. in cap. 1. col. 4. quib. cauſ. feud. amitt.* quod quod ergo
9 vno ex pluribus his carebit improprium habetur. At proprium in Regale, ac non Regale ſcinditur, prioris ſpecies eſt Regnum, Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus ab Imperatore, vel Rege concedi ſolita, vt *in cap. 1. de feud. Marchio. Ducat. Comitat.* nam vbi feudum præter vnam ex his dignitatibus conceditur, vel cum eis, ſed a non habente poteſtatem, hoc erit priuatum, ac non Regale *cap. 1. quis dicatur Dux, Comes, vel Marchio, & cap. 1. § ſi quis de inueſtit. ſi de inueſtit. facit. controu.* ſed an dignitas hæc feudi Regalis poſſit cōſiſtere in feudatario carente hominibus, quibus imperet, quos impropriè vaſſallos vocamus, infructuoſum non erit reſoluere: nam cum aliqui caſtra ſine hominibus poſſiden-
10 tes fuerint hiſce titulis inſigniti, manauit inde decretum, ne in poſterum niſi docto de requiſito huiuſmodi, poſſeſſionis nempè hominum, ſiue vaſſallorum ad certum vſq; numerum, conferrentur: quaſi ex hoc innuiſſet citra hæc requiſita impropriè has dignitates largiri: conceſſa tamen non irritauit; in quo mea ſententia eſt pro validitate collationis, cum feudum, vt dictum eſt, etiam in redditibus conſiſtere poſſit; quod in
11 Marchiam concedi ſine controuerſia poſſet, licet Marchiæ beneficium propriè maritima circa loca verſetur *cap. 1. quis dicatur Dux, vel Marchio,* nō tamen, vt homines ſub ſe habeat, in quos iure proprio dominetur, opus habet: non negarim ſane quin recte decretum proceſſerit vitandi cauſſa, ne iſti huiuſmodi comitijs intereſſent, neue pro hominibus quos non habebant, ſuffragium ferrēt, mederi tamen poſſe, præcipiendo ne comi-

comitijs interſint diffiteri non poſ-
ſum. Si ſecus Rex dignitatum huiuſ-
modi collationem ſibi præripiet, ne
vel remuneratione vtendo, vel gra-
tia, ſubditorum ſtudia ſibi conciliare
poſſet: cum nullus pene ex eis, qui
loca habitata detinent, titulo careat:
nec noſter Anglorum Regi cedere
debet; hoc in ſuo dominatu ſeruanti
teſte *Polidor. Virgilio lib. 19. & 3. An-
gl. hiſt.* Anglis etiam morem eſſe,
inquit, vt Ducatus, & Comitatus ti-
tuli arbitratu Principis dentur, etiam
ſine poſſeſſione locorum, e quibus ti-
tuli petantur, vt ſoleat Rex his, qui
in eo comitatu nihil habeant ex ſuis
vectigalibus dare quotannis pecu-
niæ ſummam poſſeſſionis loco. Vlte-
rius ipſum proprium feudum parti-
12 tur in nouum, paternum, & antiquũ,
ſane noui ſpecies illa eſt, quod quis
conceſſum prior habuit, vel pretio
conquiſiuit *cap. 1. qui teſtes ſunt neceſ-
ſarij ad probandam inueſt.* paternum
vero illud dicitur, quod a patre, vel
alio aſcendente ad quartum gradum
vſq; nobis delatum eſt: quoniam ſi
ab alio ſuperioris gradus perueniat,
iam non paternum, ſed antiquum
nuncupatur: quæ nam verò inter ha-
ſce ſpecies differentiæ ratio ſit *Car-
tius*, ac ceteri adnotant, qui adean-
13 tur. Ad ſpeciem quoq; proprij feudi
refertur illud, quod rectum appel-
lant, de quo *in tit. de conſuet. recti feu-
di*: ex eo dictum rectum, quod nulla
habeat ſpecificata, ac determinata
ſeruitia iuxta ſemẽtiam *Gloſſograph.
in cap. fin. de cap. qui cur. vendid.* quod
& conditionalum ab eo dicitur: re-
ctum quoq; dicitur ſi in eius poſſeſ-
ſionem inductus fuerit per curiam
domino deferente *c. 1. de conſuet. rect.
feud.* nam ſecus eſt deficiente curiæ
interuentu *cap. 1. quib. mod. feud. cõſt.
poſſ.* feudum autem ineptum reuoca-
ri nonnunquam dicitur rectum, vt
perpetuum *cap. 1. §. item vaſſallus ſi
controu. fuer. de inueſtit. cap. 1. de feud.*

14 *Guardiæ, vel Caſtald.* Hæreditarium
etiã feudum dicetur proprium: dif-
ferentiæ gratia cum feudo familiari,
ſiue ex pacto, prouiſioneq; conce-
dentis, vt adnotat *Andr. Iſern. in cap.*
15 *1. §. hoc quoq; de ſucceſſ. feud.* in primo
cum ſuccedat hæres inſtitutus, in ſe-
cundo agnatus citra hanc qualita-
tem: erit ergo ſecundum impropriũ,
nec minus tertia illa ſpecies, quam
noſtri Siculi excogitarunt, mixti
nempe, qui de vtraq; ſapiat impro-
16 prij ſub nomine veniet: in eo enim,
& ſi hæres ſuccedat, attamen, perfe-
cto inuentario legali, onera extranea
ipſius feudi per defunctum contra-
cta minime ſubit: *diximus deciſ. 29.
num. 36.* quæ feudi ſpecies magis ſci-
te à Parthenopeis ab hæreditario nõ
17 diſtinguitur. Ligium itidem feudum
ſub ſpecie proprij continetur, cuius
tantum meminit *Clemen. Paſtoralis §.
rurſus de ſentent. & re iud.* vbi *Gloſſo-
graphus verſ. homo quoq; ligius*: quod
ſane illud dicitur in quo vaſſallus
vni tantum Domino futurum ſe fido-
lem promittat, ac quod ligium ſit in-
ueſtitura ipſa commonſtret, & de-
niq; vt præter perſonam, operas, ac
ceteras res, fortunaſq; ſuas conce-
denti ſubijciat. huiuſmodi feudi ef-
fectus plures notantur, quos quiſq;
apud *Canonicos ſcriptores in dict. Cle-
men.* & apud *ceteros feudiſtas*; præci-
pue apud *Roſentalium* inueniet, *Apõtes
18 quoque conſ. 131. ex num. 81. vol. 2.*
nam nobis properandum eſt ad notæ
huius finẽ, claudendo tractatum cum
feudo improprio, cuiuſmodi eſt feu-
dum francum, quod duabus conſtat
qualitatibus: prima quod ita in be-
neficij tabulis conſcriptum ſit: ſe-
cunda, vt recipiens vltra expreſſa
alia præſtare ſeruitia nõ aſtringatur;
vt *Bald. docet in prælud. feud. in 8. diui-
ſione, & in cap. inter dilectos col. 6. de fi.
de inſtrum. & in l. vnica §. illud etiam
de latina lib. tollenda* feuda pariter
19 Guardiæ, ac Caſtaldiæ impropria di-

habentur, nec fidelitatis iureiurando ſicut ceteri, ſed quodammodo (ſi ſcriptoribus quibuſdam credendum eſt) aſtringuntur, qui non modica damna ex ſuis ſcriptis eccleſiæ contulere, dum vaſſallos eccleſiaſticos a ceteris ſeparare conati ſunt, multis in id ſpecialitatibus inductis, quas ſatius eſſet tacuiſſe: ergo ſi cōtra hanc conſtitutionem alienatum ſit, condictione ex legibus Federici, & Lotharij fiſcus recte ad feuda diuendita, vel alias alienata aget, bene *Petr. Greg. lib. 13. cap. 16. Reipublica*, vel ſaltem, vt laicis vendantur coget, per ea quæ, ſupra *nota* 25. tradita ſunt. Mouet autem Cumia conciuis noſter *in cap. ſi aliquem verbo mortis, ex num.* 14. quæſtionem an lex iſta, ad illam quoque alienationis ſpeciē referri poſſit, qua ex ciuili [per profeſſionem in religione] morte cauſata bona monaſterio quærūtur, quam ipſe alijs reſoluendam dimiſit ex infraſcriptis dubitandi rationibus. primo quia lex alienationem inhibendo ſucceſſionem non comprehendit, quoniam vniuerſalis ſucceſſoris perſona a particulari contrahente longiſſimis ſpatijs diſtat, ſiue per inteſtati cauſam ſuccedat, ſiue ex teſtamento, ad primum eſt textus in *l. cum pater. 79. §. cū inter D. de legat. 2. l. ſi pater filiū 36. §. Iulius Agrippa D. de leg. 3. §. nos igitur Auth. de reſt. fideic.* facit *Dec. conſ. 182. col. 1. Gabr. conſ. 140. n. 12. lib. 1. Menoch. conſ. 277. num. 50. Surd. conſ. 77. num. 2.* cum mille per *Fuſar. de fideic. quaeſt. 711.* quorum ratio illa eſt præcipua, quod hæc trāslatio neceſſaria ſit, nec dicatur alienum fieri, id quod hæredi a lege dimittitur, quando humanitus nobis aliquid contingit; non enim diſtinguitur perſona heredis a teſtatore, imo eadem reputatur per eius rationis, fictionem dicimus, cum realiter eſſe non poſſint de ſucceſſione teſtati *Angel. conſ. 97. Surd. ibid. nu. 24. & deciſ. 124. n. 10. Fuſar. quaeſt. 712. num.* 5. Secundo quia idem in monaſterio ſtatutum eſt, quod in filio, vt non cēſeatur vetitum in eum trāsferri, quod filio dimitti permittitur *Auth. niſi rogati C. ad Trebell. Vaſq. de ſucceſſ. creat. §. 21. nu.* 166. vnde teſtari, ac alienari prohibitus profitendo recte in monaſterium bona tranfert *Gloſſ. in cap. ſi qua 19. quaeſt. vlt. Felin. in cap. in preſentia nu. 65. de probat. Petr. de fideic. quaeſt. 8. num. 56. Fuſar. qu. 700. facit Georg. allegat. 50. num. 25.*

Sed certe iſtęc quęſtio hac lege ac tenta nullam admittit cōtrouerſiam ibi, *in vltimis voluntatibus relinquere, legare, ſeu quolibet alienationis titulo transferre, &* ſtatim, *præterquam in Eccleſias, ac Eccleſiaſticas perſonas*, quo quidem dicendi genere omnis in huiuſmodi translatio inhibita cēſetur precipue voluntaria, vt eſt illa quæ per ingreſſum ſuccedit; valente prohibito ante ingreſſum de bonis diſponere *Imol. in l. ſi quis ita §. ea lege col. 2. de verb. obligat. Decian. conſ. 82. num. 9. lib. 4. Ruin. conſ. 143. num. 17. lib. 3. Bero. conſ. 94. nu. 9.* quæ probatur *Fuſar. d. quaeſt. 700. nu. 2.*

Eſt autē hæc prohibitio omni iure valida, cum dominus de ſui iuris cōſeruatione agat, poſſitque ſuo beneficio legem dicere quam velit, cum nec bonis moribus, nec legi chriſtianorum repugnet ſuorum tutela, dum ſeruitijs, ac feudali decima, inueſtituraque renouanda fraudaretur *Paris de reintegr. feud. cap. 268. Boer. deciſ. 267. num. 10. Duar. de conſ. feud. cap. 12. num. 16. Aaria allag. 131. vbi additio, Tappia in Auth. ingreſſi verbo ſua cap. 14. num.* 18. ex noſtris *Petr. Greg. de conceſſ. feud. p. 8. qu. 16. Cann. in hac lege §. reſtringitur ex nu. 5. Intrigl. cent. 2. art. 5. nu.* 940. eccleſia enim perpetuo viuit *cap. ſi gratioſe de reſcript.* in 6. reſponſiones autem ad argumenta Cumiæ ex Fuſario locis admonitis abūde hauries, videaſque

iam

iamdiu a me ſcripta *in tract. de donat. ſol.* 115. *et num.* 50. *part.* 3. a quibus non recedo. At ſi ab Eccleſia auocari petatur coram quo iudicium inſtitui debeat; & an ad litis conteſtationem plenè de feudali qualitate probatio requiratur, videas ſcripta infra *nota* 102. *ad has leges Iacobi.*

NOTA XXXVI.

29 DE pitantia venditionis. iuſtū cum ſit venditorem, cuius cōmodo venditio cedit, decimæ ſolutione Regi dominij iure debitæ grauari: emptor enim ſoluto pretio immunis ab eo onere (quod in compenſationem fauoris venditori indulti, fuit impoſitum) eſſe debet, vt è contrario euenit in contractu cenſuū: nam quia emptoris beneficio diſpenſa-
30 tum eſt, vt vſuras contra iuris naturam exigat, ipſe integram gabellā ſoluit, venditor vero indemnis relevatur. *Follerius ad bullam de cenſibus verſ. nil vltra percipiatur num.* 24. *Lupus de vſuris comm.* 2. §. 1. *num.* 41. *&* plerique alij apud *Schol. ad Greg. decisionib. quaeſt.* 7. *num.* 23. qui ſibi aduerſatur in *quaeſt.* 9. idem in temporanea venditione, quam ſub pacto reuendendi concipiunt, nam redemptione ſecuta, emptor ſuo cum pretio liber diſcedit *l. debet* 27. *D. de edil. edict.* &, quod onera rei intra fine, vel ex ſtatuto emptori impoſita *Tiraquell. de retract.* §. 6. *Gloſſ.* 2. *Ceph. conſ.* 448. *nu.*
31 34. *lib.* 4. nam quod obijcitur Regis curiam pro dimidia ab ambobus cōtrahentibus exigere ſolere: hoc non ad iuſtitiam, ſed ad facilitatem exactionis referendum eſt, quandoque enim ab vno exigit, ſi alter ſoluendo non ſit, ceſſis in alterum iuribus, vide tamen *Maſtrillum deciſ.* 87. qui multos ex vtraque parte conducit, ſed rationem prædictam non attingit. Exiſtimo quoque pro oneribus rei per emptorem aſſumptis deberi, quoniā loco pecuniæ numerandæ ſuccedūt, ac in pretio numerantur *ad l. fundi partem* 79. *D. de contrah. empt. Caſtill. deciſ.* 14. nos quoque *de donat. tract.* 2.
32 *par.* 6. *nu.* 180. nec minus in venditione neceſſaria, quam iudex cōtumace, ac moroſo debitore, [quam adiudicationem vocamus] efficit, nā quatrimeſtre elapſo, pro redimendis pignoribus conceſſo, integra debiti, ac onerum debetur decima, ſi nulla luendi pignoris debitori ſpes ſupereſſet. nam ſi moratorium obtinuerit reſcriptum: numerabit emptor decimam pro pretio, ac oneribus ſolutis, quæ in pretium conuertuntur intimato debitore, ac termino quindecim dierum, ad opponendum præſtituto, perempto: tunc enim admiſimus *deciſ.* 29. *num.* 40. competituram pro accollationibus creditori retentionem, cum huiuſmodi creditum extraneum, vel diuerſum a pretio diſtractionis, quod eius cauſſa quæſitum ſit, dici non poſſit.
33 Quærere quoque opportunum eſt, ſi debeatur de officio, ſi in feudum conceſſum ſit: cum lex iſta quænam ſint feuda non diſtinguit abſolute locuta: in quo eius ſum ſententiæ, vt exiſtimē non deberi, nam cum officia etiam num durent inalienabilia citra Regis aſſenſum, nec deciſū hac lege inuenitur, non eſt cur debeatur ne decima, quæ pro rebus feudalibus diuenditis penditur, quæramus: ita enim fundauimus *deciſ.* 29. *nu.* 27. *&* 28. quibus in ſcholijs addidimus *Caſſon. de antefat. verſ.* 4. *obſer.* 2. *num.*
34 79. *fol.* 262. illud ſimiliter hic venit reſoluendum, dum de pecunia venditionis agitur: an in pretio expenſæ extra vēditionem, vel iudicialem diſtractionem obuentæ concludantur, in quo putamus venire, ſi agatur de illis, quæ circa venditionem verſantur, ac extra, latitudine quadā ipſam non egredientes, vt dicimus de expenſis in lite, ac extra factis,

quod

quod ſcilicet ad remotas, quæ vel in re ipſa, vel adhæreſcentibus meliorationum cauſa factæ ſint, non extendatur: cùm iſtæ ſicut, & illæ multum ab his vltimis differant, pertineantq; ad rem ipſam, nec expenſarum nomine veniant,

NOTA XXXVII.

35 V*Endiſio valeat, & ſit firma*, iure optimo cum ſublato impedimento vetitæ alienationis in patrimonialia, ſicut, & cetera, conuertantur, ſolumq; ſucceſſorum præiudicium, ſi Rex, vel vaſſallus pacto, vel fideicommiſſo eos inuitauerint, inſpici debeat; vt ex *Tapia deciſ. 1. nu. 246.* alibi tactum eſt, iamque nullas feudales patiuntur regulas, præter illas ante alienationem prohibitam editas; vt diximus *deciſ. 10. à nu. 19. ad 29.* idcirco quod ſpectat ad rei-
36 uendicationem ipſorum iura communia adeunda ſunt: idemq; ſi euictionis nomine agatur: nam ſi a ſciente ſcienti quoq; alienatio facta ſit, minime debebitur, niſi in pretio: ex æquitate legis potius quam rigore, ſi pactum interceſſerit iuxta *text. in l. fin. §. fin. C. commun. de legat.* in hæc verba: *emptor autem ſciens rei grauamen aduerſus venditorem actionem habeat tantum ad reſtitutionem pretij: neque dupla ſtipulatione, neque melioratione locum habente*: quibus pactum non iuuare ſignificat, quod & iure feudorum conſtitutum eſt aduerſus dominum inueſtientem de alieno feudo vaſſallum, quid quoq; ſciat *in cap. 1. de inueſt. de re aliena facta*, nam ſi pactum fuerit de euictione, petet illam quo ad pretium: videtur namq; rei periculum dum rem certò ab agnatis vindicaturam emit, ſuſcepiſſe, vt noſtrates ſcribunt ad *l. ſi fundum 27. C. de euict.* bene *Couar. var. cap. 17. num. 2. verſ. ad eam quæſtionem lib. 3.* ac ideo in ſolo pretio releuandus erit, vt *Theſauro Iuniori* placuit *quæſt. 23. num. 12. & 13. lib. 3.* ac *Roſentallo de feud. cap. 9. concl. 63. in gl. litt. A.* nam quod in dicta *lege ſi fundum*, conſtitutum eſt de integra euictione præſtanda, ſi conuentum fuerit, vendita re aliena: peculiarem rationem habet, dum emptor rei alienæ iure permittente comparare videtur, vt *in l. rē alienam 28. D. de contrab. empt.* commercium enim huiuſmodi conceſſum eſt, at rei fideicō-
37 miſſæ non item, vt *in l. 1. §. res quæ D. ad Trebell. l. 2. §. penult. C. commun. de legat.* quæ iura venditionē ſimilium rerum interdicunt, ita vt ſi mala fide ſcienteſque id agant emptores, merito in pretij amiſſione mulctandi veniāt ſi nihil cōuentum ſit; ſin autem euictionem præſtari pacti fuerint, vt in ſolo pretio releuentur, nam vt ait *Imperator in l. quemadmodum C. de agric. & cenſit. lib. 11. malæ fidei poſſeſſorem eſſe nullus ambigit, qui aliquod contra legum interdicta mercatur.* ceterum ſi Domini aſſenſus deficeret eo loci, vbi feuda propriam naturam retinent, tunc neq; proficere pactum, quin, & pretium quoq; amittatur, puto; vt *Roſentallus* poſt multos ſtatuit *in cap. 9. concluſ. 1. in gloſſ. litt. N. verſ. nec emptor.* id quod tunc euenit, quādo feudum domino cōmittitur, nam ſi dominus taceat euictio præſtanda erit, argumēto *l. ex quo C. ſi mancip. fuer. alien.* quo non adducto ita firmat *Theſaur. loco premiſſo.* Pro coronide aliqua ad ſenſum *§. in generali cap. 1. tit. 26. ſi de feudo defunct. fuer. contron.* dixiſſe iuuabit, an nempe ex hac lege correctum remanſerit: ait enim, in generali alienatione vaſſalli nō cōtinetur feudum niſi nominatim dictum ſit: an hodie apud nos premiſſa conſtitutione attenta regula hæc recipi debeat, pro affirmatiua *Cannet. in e verſ. colligitur etiam fol. 20* vtitur doctrina *Signorol. de Homod. conſ. 218.* dicentis feuda ideo inter

cetera bona nõ venire, quoniam natura differunt a ceteris,atq; in id etiã allegat *Bal. conſ.* 207. *Dec.conſ.* 139. *Tiraquell.de retractu generis* S. 1.*gl.*3. *num.* 8. cui addo quamplures per *Giurb. ad conſuet.cap.* 1. *gl.*2. *num.*59. Item attenta eorum excellentia atq; ſuper cetera bona nobilitate, ob quod etſi poſſint cum ceteris bonis concludi, non tamen quod velit dominus cenſendus eſt, vt de ſupellectile,& vernis cenſuit *l.C.in l.obligatione generali D.de pign.* Negatiuã autẽ tenuit *Aloyſ.ſeptimus hic*, motus ex hac lege alienationem omnem vaſ, ſallo permittente, vſus doctrina *Fabri ad inſt. de rer. diuiſione*, hoc idem in Francicis feudis tenentis, dum ibi lex præſenti non abſimilis viget: quaſi textus *in* S. *in generali* in feudo fundatur, qua inalienabilia eſſe conſtat, pœna caducitatis indicta,quę vt vitetur, cogitatio etiam alienationis auertenda eſt, ac abſtrahenda, vtique tenuit poſt multos *Anell. Amat.conſ.*35.*nu.* 25. *Maſtrill. deciſ.* 86. quam rationem, vt falſam, ac imaginariam habuit *Cannetius*, qui tamen non ad generalitatem ſuæ rationis aduertit, quæ ſi admitteretur, quidquid egregij, eſſet in obligatione generali non veniret, cum tamen contrarium omni dubio careat. Rectius ergo ſenſit *Aloyſius*, ac modernè *Bambac. in rep. & S.in generali nu.* 16. *fol.*169. nec obſtat textus à *Cannetio* adductus quoniam ſuppellex,ac vernæ non vti pretioſa, ſed vt neceſſaria,& cariſſima excluſa præſumuntur, ne dicamus omnia pari affectu metiri debere: quod autẽ textus ille in prohibita alienatione fundetur, ſatis cõpertum eſt, dum nulla ratio dictat, quare feudum a ceteris bonis excludi debeat, niſi ob eã, per quã a ceteris bonis differt, quaue efficitur, vt non ſit in commercio, quod per alienationem prohibitam fit, quæ cũ hac lege remictatur, incipit naturam ceterorum habere: hinc licet mandato generali ad lites conceſſo [ſepoſita lege noſtra] cauſa feudalis nõ comprehendatur *Afflict. in d.S. in generali num.*9. *Ann.in rep. cap.* 1. *num.* 28. *de Vaſſall. decrepitę ætatis, allegat.* 118.& 119. cum alijs *per Scrad.de feud.p.*10.*ſect.*18. *num.*118. *Palmula inter conſilia Lunę* 13. *nu.* 14. *Intrigl. de feud.cent.*5.*num.*161. attamen hæc non procedunt in mandato actoris; nam ſi generale ſit,ad feudi vindicationem agere poteſt, vt explicat benè *Bambac. ibidem quæſt.*3. *fol.* 214. quidquid ſit in procuratore conuenti, vt in caſu per Annam diſcuſſo, non enim poterat procurator litem ſuper feudo ſine ſpeciali mandato pati,cõſentiendoq; alienare diceretur: itaq; terminauimus pro D. Hieronymo Alfonſo contra D.Vincentium Landolina,licet pro iudicij tuitione cautionem de rato a procuratore exegimus de menſe Maio hoc anno 1636. ex quibus conſtare puto ex lege hac reſpectu commercij feuda a liberis non diſtare, licet ſi forma repugnet ſucceſſoribus non officiatur: plura ad rem conducit *Maſtrill.ibid.* aliaue *Giurba* qui in comprobationem eius, quod diximus, quod veniant bonorum ſimplici appellatione, adducit *Pinell. de bon. mat. in prima parte rub. nu.*10. *Rand. de analog. cap.*13.*nu.* 25. *Berret. conſ.*51. *num.* 8. addo *Schol. ad Modeſt. piſtor. lib.* 3. *quæſt.* 122. *ex num.* 24.

DE MODO SERVIENDI PRO FEVDIS.

CAP. XXVIII.

COmites, Barones, & feudatarios ipſos benignitate ſolita proſequi diſponentes: volumus, quod ſi quando nos extra Regnum cum exercitu noſtro

contigerit feliciter proficiſci, nullus Comitum, Baronum, & feudatariorum ipſorum cogatur inuitus extra regnum ſe conferre nobiſcum, & exercitu memorato: ſi verò intra regnum ad alias partes regni, pro acquiſitione reliquæ partis regni ipſius, ſeu defenſione terræ noſtræ ditioni ſubiectæ, nos conferre oporteat: teneantur quilibet prædictorum Comitum, Baronum, & feudatariorum ſe cum exercitu noſtro in noſtri comitiua conferre, & in prædicto exercitu, ſpatio trium menſium, numerandorum a die, quo de domo ſua receſſerit, ſuis ſumptibus in noſtro ſeruitio commorari; circa cuius temporis lapſum, ſi eos elegerimus in ipſo exercitu retinere, ſtipendia competentia, & cōuenientia, ſecundum quod habuerint comitiuam, mandabimus eis integraliter elargiri: ſin autem, concedemus eis licentiam redeundi: ita quod ab exercitu infra tale tempus recedant, pro ſolitis dietis proficiſcentis in fine prædictorum trium menſium ad domos proprias ſint reuerſi, diſtantia locorum quorumlibet perpenſata: ſi vero contingat nos perſonaliter non tranſire ad partes ipſas reſiduæ partis regni, ſed alium loco noſtri tranſmittere: nullus Comes, Baro, ſeu feudatarius teneatur perſonaliter poſt lapſum trium menſium moram trahere; in ſeruitium exercitus antedicti, quantumcumq; ſibi per noſtram curiam donaretur, ſed redeant iuxta modificationem termini ſupradicti; & etiam quod nullus Comes, Baro, & feudatarius cogatur, aut teneatur aliquid ſoluere pro adducimento, *ſed perſonaliter ire in exercitū teneantur*, modo prædicto niſi neceſſitatis articulo, vel quauis alia iuſta cauſa forſitan impeditus, aliquem loco ſui ſufficientem, & idoneum mittere teneatur, vel adducimentum ſoluere, ſibi electione ſeruata.

SVMMARIVM.

1 *Milites ne omnes viles natalibus ſint.*
2 *Milites indigenæ fideliores.*
3 *Miles ruſticus melior.*
4 *Militaris diſciplina imperij decus.*
5 *Seruire Regi perſonaliter beneficiarij tenentur.*
6 *Fœmina ad beneficium ſpe viri admittitur.*

NOTA XXXVIII.

1 SEd *perſonaliter ire in exercitum teneantur*: qui enim ſufficiuntur gregarij milites ſatis diuerſe in acie pugnare viſi ſunt, quam qui Principis beneficijs, ac proprij ſanguinis inſtinctu ad fortiter ſtrenueq; dimicandum impelluntur. *Vegetio teſte lib.* 1. *cap.* 7. honeſtas, inquit, idoneum militem reddit; verecūdia, dum prohibet fugere, facit eſſe victorem; nam, vt ait *Horat. carmin. lib.* 4. *od.* 4.

Fortes creantur fortibus, & bonis.
Est in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus.

hi bellando rem ſuam agunt, dum fines proprios tuentur, ac ex innata diſciplina reuerentius, & æqualius Duci parebunt, quam mercede conducti; vt de ſubditis indigenis *Tacit.* 2. *hiſt.* aiebat, quorum proprium eſſe
2 *Curt. ibidem lib.* 10. affirmabat, fidem magis, quam fortitudinem colere, quibus obſequium, & patientia imperij longe præſtantior, quam exteris; hi denique Regi in pace decus, in bello præſidium ſunt: dices fortaſſe hæc ita eſſe, ſi Barones huiuſmodi laboribus aſſueſcerent, ac armorum tractationem addiſcerent, vt antiquitus ſeruabatur: non vero, vt hodierna tempora dictant, quando nobiles laſciuiæ ſueti labores impatienter ferunt, quorum *Tacitus* locutus videtur 3. *annal.* homines, ait, quo pecunia dites, & voluptatibus opulentos eo magis imbelles: aptiorem
3 armis ex eodem *Vegetio cap.* 3. ruſticā plebem.

plebem, quæ ſub dio, & in laboribus enutritur: docta hyemem, & æſtatem iuxta pati, humi requieſcere, eodem tempore inopiam, & laborem tolerare: fateor hæc vera, corruptos, lugendoſq; modernos mores, cum omnia in luxum, epulas, nocturnoſq; cœtus effuſa ſint, nulla armorum, ac ingenuarum exercitationum cura ſuperſtite: hæc tamen corrigi, ac in melius verti quoque poſſe non negarim, quinimo id obtenturos Principes noſtros, ſi totis hoc viribus promoueant affirmo: cum præcipuum ſit imperij decus, ac ſtabilimentum ſecundum *Valer. lib. 2. c. 7.* militaris diſciplinæ tenaciſſimũ vinculum, ex cuius ſinu omnes triumphi manare ſolent, quæ acriter retẽta, eodem teſte, Principatum Romano Imperio peperit, qua dilapſa nomen, ac imperium amiſit, vt *Alex. Seuerus apud Lampridium* prædixerat, ſunt ergo a Principe militaria ipſo otij tempore inſtituenda inter nobiles exercitia, ac per ipſummet ſuo exemplo promouenda, vt induſtria bonaque inſtitutione conſuetudinis debilitas ſuppleatur: huiuſmodi præcepta prior *Vegetius* pluribus in locis expreſſit: quem concinne *Iuſtus Lipſius* ad praxim retulit æque, ac commodauit *lib. 5. ciuilis doctrinæ cap. 13.* quem adito: optarem ſiquidem Hiſpani Imperij accolas emulatione Francicæ nobilitatis ſuſcitari, ac ad renouanda oblita iam hæc ſtudia pungi: cum indubium apud me ſit, illos ſiue Hiſpani, ſiue Itali ſint, nemini ceſſuros, ſi opus aggrediantur.

5 Eſt ergo ſeruitium, quod Regi noſtro Barones præſtant perſonale citra omnem aleam: quo fit, vt qui actu non tantum, ſed potentia inepti ſunt illud præſtare, excludantur, atq; ad poſſidenda huiuſmodi propria beneficia inhabiles reddantur, vt firmauimus *in opere donationũ trac. 1. diſcurſ. 2. part. 3. n. 56.* id enim, quod in fœmina diſpenſatum videtur, oppoſitæ

6 ſententiæ puto non proficere: nam licẽt ipſa ad bellandum ſit inepta, verumtamen ei vir, ſiue ſpes [dum religionem non ingrediatur] illum habendi ineſt, qui eius non tantum vices ſuppleat, ſed perſonam gerat, cum vnum idemq; æſtimandi ſint, vt ait *Ouid. 8. Metamorph.*

Tota domus duo ſunt, ijdemq; parẽtq; iubentq;

nam ſi forte vota religionis emiſerit, feudum ſtatim ad ſucceſſores tranſire planum eſſet, vt ipſo loco probatum eſt.

DE SVCCESSIONE FEVDORVM.

CAP. XXX.

CONſtitutionem editam per prædictum dominum Regem Iacobum fratrem noſtrum, ſuper ſucceſſione feudorum; lucide præſenti edicto noſtræ celſitudinis declarantes, ſtatuimus vt in feudis, etiam ſi auita, vel paterna, non fuerunt, vel de nouo quæſita, collaterales ab inteſtato ſuccedant, vt inter eos ordo ſuccedendi ætatis, & ſexus prærogatiua ſeruetur: *deficientibus tamen ſucceſſoribus legitimis*, ex linea deſcendentibus.

SVMMARIVM.

1 *LEges apertè, & dilucidè ferantur.*
2 *Conſanguinei cæteris præferendi.*

NOTA XXXVIIII.

1 D*Eficientibus tamen ſucceſſoribus legitimis.* verba quæ cum videantur ſuperflua, magna tamen in

legibus ferendis claritate vtendum eſſe commonſtrant; ne ambiguitatibus lites potius foueri, quam extingui videantur: quandoquidem mirũ non eſt, legum ſenſus interuerti, ac maligne interpretari: dum quidquid hiſce temporibus agitur rationi abhorrere videtur, patres nempe, matreſue filios debita ſucceſſione deſtituere, extraneos ſub ſpecie pietatis admittere, pauperes conſanguineos calamitate opprimi: fortunarum cõpendio per eos ignotis collato: quibus non bene perceptum propono locum *Diui Auguſtini*, alijs conſulto-
3 ribus [eos, qui id deliberauerint] ablegantem; ipſe enim mauult tacere, quã in animæ detrimentum, quid ſimile proferre; quem [neſcio quibus fundamentis] ad legitimas portiones, quæ filijs debentur reijciunt: nulla ceterorum, qui ſanguine quoq; attinent habita ratione; cum tamen ordo charitatis expoſcat, vt primo conſanguineis, poſtea ceteris conſulamus. Diuus quoq; *Ambroſius p. de off. cap.* 30. eſt etiam, ait ipſe, probãda liberalitas illa, vt proximum ſeminis tui non deſpicias, & *Cicer.* 1. *offic.* optimè inquit, ſocietas hominum coniunctioq; ſeruabitur, ſi vt quiſq; erit cõiunctiſſimus, ita in eum benignitatis plurimum conferatur: quoniã *Taciti* ſententia liberos cuiq; ac propinquos ſuos natura chariſſimos eſſe voluit, vt contra illius dictamen accedat, qui bonorum compendium eis, pietatis etiam ſpecie, adimat: damnum ab his, qui morientibus præſto ſunt, proficiſcens: quibus hoc ſtudium eſſe deberet, ne ſucceſſores ſanguinis ſubſidijs fraudarentur: quorum tamen aliqui aucupandi, gratia potius, quam quid in rẽ ſit conſulendi, accedere videtur, quod & Principes recte ne fiat, curare debẽt, ſuperioribus admonitis, qui huiuſmodi correctioni ſtudeãt. ceteraquę ad collateralium ſucceſſionem ſpectant *ſupra nota* 41. *cum ſeq. ad l. Iacobi* obtinuiſtis.

DE IMPOSITIONE RATIONIS, ET APOCHA OFFICIALIVM quietationis.

C A P. XXXI.

CVm ſatis abunde iuſtitiæ cultus, & fidelium noſtrorum ſtatus tranquillitas, ac feudorum integritatis, procedentibus conſtitutionibus noſtris fuerint recte diſpoſiti; deinde ad noſtrorum officialium commoda, & celerem expeditionem, eorum animaduertere ſatagentes, vt ad gerenda officia, eis per noſtram maieſtatem commiſſa, deuotius animentur; ſtatuimus, & mandamus, quod, ſi officiales per noſtram celſitudinem ordinati, per annum, vel minus officia exercuerint, ſtatim quod amoti fuerint, coram magiſtris rationalibus magnæ curiæ noſtræ, & de geſtis per eos officijs incipiant ponere rationem, & etiam compellantur; ita quod infra annum amotionis eorum a tempore numerandum, quæſtiones defectus, & dubio terminentur: poſt cuius lapſum anni de quæſtionibus, defectibus, & dubijs ipſis minime tenteantur, nec etiam compellantur, per magiſtros rationales eoſdem; ſed noſtræ curiæ per officiales ipſos ſatisfacto de liquido quietationis apoca fieri ei, & ſi per plures annos contigerit officialem aliquem idem officium, de mandato noſtræ celſitudinis exercere: *anno finito, annis ſingulis, ſimili modo, & forma ponere rationem*: cum ad requiſitionem curiæ, non 2
compareant, requiſiti, vel legitime per ſe, vel per procuratorem ſufficienter inſtructos habebuntur pro cõfeſſis defectibus, quæſtionibus, & dubijs ſupradictis.

SVMMARIVM.

Rationes quaque ſingulis annis edantur.

NOTA XXXX.

ANno finito, annis ſingulis, ſimili modo, & forma ponere rationem. temporis enim excurſu documenta amittuntur, pecunia difficilius exigitur: qui rei geſtæ teſtes fuerunt, deficiunt, omnia deniq; in diuerſam formam conuertuntur: quamobrem rectè iudicātes tutoribus ſub pœnis indicunt, vt rationes quotānis edāt, ac in publico archiuio reponant, fas, vt, ſit omnibus, quid de pupillaribus pecunijs actum ſit, quid nam impēſum, vel creditoribus ſolutum percenſere, vt ſæpius apud nos ſeruatum vidi.

DE NOTARIIS SICVLIS COMMITTENDIS, QVI NON POSSVNT ſeruire per ſubſtitutos.

CAP. XXXII.

ITem quia perſonarum ſufficientiam eligere maieſtas noſtra diſponit, vt per eas reipublicæ vtilitas opportunius expliceturꝛ & de perceptis prouentibus curiæ nuda veritas præter fraudes elucéſcat: iubemus, quod credenzeriæ, & notariatus tonnariorum, & dohanarum, & aliarum gabellarum Siciliæ concedātur, committantur tantum Siculis, idoneis, & ſufficientibus: & quod ipſi credenzerij, notarij, & particulares ſub portolani *exerceant officia ipſa per ſe perſonaliter*, non per ſubſtitutos eorum: & ſi contrafecerint, ab ipſis officijs expellantur: ad officia ipſa denuo minime ſtatuendi.

SVMMARIVM.

1 *Subdelegatio quando prohibita.*
2 *Officijs quando inuiti addici poſſint.*

NOTA XXXI.

EXerceant officia ipſa per ſe perſonaliter. nimirum quia electa perſonæ induſtria; ſubdelegatio vi-
1 detur interdicta *cap. fin. §. 1. de offic. delegat. l. nemo 70. D. de reg. iur.* quod in officijs euenire lex noſtra, iuraq; Cæſarum dictant, quid ergo ſi ſubterfugiant, ac reip. expediat officijs non expungi, vt lex præcipit, an cogendi ſint, quæritur: diſtingue tu, vt ſi pares, vel minus præſtantes haberi
2 poſſint, inuiti non cogantur, ſin minus oppoſitum ſtatuendum eſt, vt cum vniuerſi in bonum publicum ſimus comparati, ſingulæ partes ad idem reuocandæ ſint, cetera autem, quæ ad obediēdi neceſſitatē pertinēt peta 33. *ad Martini ll.* obtinebis ad tē *Morla in empor. tit. de leg. q. 16. n. 10.*

DE SALARIO MARINARIORVM IN EXTOLIO REGIO.

CAP. XXXIII.

COmpatientes marinariorum laboribus duris, & medijs, atq; periculis: edicimus, & mandamus, quod, & poſtquam ipſi marinarij in armata generali receperint ſoldos, & cœperint, a locis, in quibus degūt, ad extolium proficiſci, a die

naturalem, præſumptamq; libertatẽ *Maſtrill. deciſ. 56. nu. 17. & 18. & deciſ. 172. nu. 32.* pro quibus lex abundaſſet: quinimo, nec condi pro feudis formæ hæreditariæ opus erat: ideo niſi dixeris formæ familiari derogatum fuiſſe, inutilis remaneret: quod abſit, vt affirmem. At poſt Alfonſi cõſtitutionem mortuo inteſtato Barone, ſucceſſor, qui lege fa-
2 uente beneficio potitur, deinceps formam familiarem in feudo patitur, & iuri Francorum ſubijcitur *Pern. conſ. 4 & 12. Cann. in cap. ſi aliquem Iacobi fol. 289. nu. 6. & fol. 290. num. 12. Septimus in cap. volentes Cumia in cap. ſi aliquem verbo antiquis nu. 126. Greg. de feud. p. 4. q. 13. Corſet. conſ. 4.* Sed quidquid ex lege ſequenti colligatur, ex hac nulla inducitur neceſſitas, vt credamus feuda, vti, & Regnum hæreditaria effecta, eo ſenſu, vt poſſint vaſſalli agnatis, cognatiſque remotis, quoſcumque extraneos hæredes, ac dominos facere; cum enim id Regi non permittatur, neque illis, vt propriæ ſoboli alienã proponãt, conceſſum eſt. Regia enim
3 ſucceſſio iure ſanguinis ſempiterno in deſcẽdentes, deinde in proximiores conſanguineos defertur, fœminis ſemper in eodem gradu poſtpoſitis, vt quæ ineptiores, minuſque dignæ imperio iure noſtro habentur, vt in Hiſpanis legibus *l. 2. tit. 1. part. 2. & l. 2. & 5. tit. 15. part. 2.* fundatur *in l. cũ ita § in fideicommiſſo D. de leg. 2. cap. 1. de natur. ſucceſſ. feudi* latiſſime *Molin. de primogen. lib. 1. cap. 1. ex num. 25. Auend. Iun. in l. 40. Tauri gl. 2. ex n. 14* inde qui per mille gradus a primo ſtipite diſtat omnino alieno præfertur *Bal. in cap. 1. col. fin. verſ. & idem in Regno tit. de feudo Marchiæ*, cuius doctrinam iuremerito extollit *Martin. Laud. ibi, ac Corſet. de poteſt. reg. par. 5. quæſt. 106. n. 79. Monſerrat. de ſucceſſ. Regum in reſp. ad primum dub. nu. 39. Crrier. de primog. lib. 1. quæſt. 8. col. 2. verſ. ſed hus Eman. a Coſta de patr. & nep. fol. 194. verſ. quæ conſideratio.* inde ne lineę huius progreſſio interrumpatur Monachi quoq; ad ſæculum reuocari ſunt *Alph. Veneto in Enchir. temporum fol. 52.* vbi Remigij Francici Regis caſum enarrat, bene *Boer. conſ. 20. vtrum Papa, Menoch. lib. 3. præſ. 10. num. 35.* ac poſt quamplures *Balboa de Monarch. reg. quæſt. 2. num. 24.* alijs exemplis cumulatis, quo fit, vt norma hæc ſuccedendi primo ad Illuſtria feuda, poſtremo ad cetera minora, maioratuſque promota ſit, ac extenſa *Menoch. conſ. 6. nu. 63.* Quamobrem appellatio hæc hæredis, ac hæreditariæ qualitatis, non ad quoslibet, quos volũtate ſua Reges, ac Barones in ſucceſſores ſibi adſciſcũt, ſed ad eos referẽda erit, qui natura ipſa, ac iure diuini ſi naturæ, vt ſepius, obſequente l. ſi inteſtati ſucceſſores conſtituti ſunt, conſanguinei nempe ordine ſuo ex edicto ſucceſſorio inuitati: itaque in feudis receptum eſt *Clari §. feudum num. 83. verſ. ſed quid ſi feudum Valaſq. de iure emphit. quæſt. 44. n. 12. Cald. eod tract. lib. 2. quæſt. 22. num. 25. Ponte conſ. 34. nu. 4.* ex noſtris *Cum. in prælud. ad cap. ſi aliquem num. 269. & verbo antiquis nu. 331. Cann. in cap. volentes fol. 45. num. 2. & poſt pleroſque Amat. reſolut. 84. nu. 75. tom. 2.* nos *deciſ. 17. ex nu. 28. & deciſ. 29. nu. 32.* ſolent enim plerique adiectione hac hæredis hallucinari, putantes ſemper onus, ac defuncti repreſentationem continere, repellique quemcumqe etiam filium, ni de inſtitutione doceat; quod tamen perpetuum nõ eſt, ſed ad ſubiectam materiam refertur, in quo firmando multum vrget lex iſta, quæ hæreditarium vocat regnum, in quo iure ſanguinis ſuccedítur, ac in quo quis facto defuncti nõ afficitur: hoc ita ſi hæredes vocati ſint, ſed ſi vtraque qualitas conſideretur, coniungi debere affirmandum eſt, ſi de-

ſuc-

ſucceſſione ex contractu[translatio, nem potius dicas]agatur late *Couarr. lib.* 2.*var.cap.* 18.*nu.* 3. *Clar.* §.*emphiteuſis quæſt.* 37. *verſ.aut vero Surd. conſ.* 63. *num.* 18. *Mantic.de tacit.lib.* 22.*tit.* 17.*nu.*4.*Farinac.deciſ.* 287. *nu.* 4.*tom.* 1.*p.* 1.ego *deciſ.* 17.*ex num.* 28. *Amat.d.reſol.* 84. *num.* 67. *Fuſar.conſ.* 26.*num.* 17. licet, & multi ſint, qui putent extraneos quoque comprehendi poſſe in concurſu cum filijs, ſi a diſponẽte inuitari contingat, quos ibi retuli, ac diſputat late *Vegg.conſ.* 73.*ex nu.* 8. *ad finem*, quæ dum hæc luci cõmittuntur in dubium reuocatur in cauſa Marchionis Oleaſtri cum Franciſca Vitali, priori pro magis vera agnita etiam ab aduerſis patronis: quæ, vt dixi in indifferenti materia accipias, non in feudalibus, in quibus hæredis appellatio, ſi forma familiaris ſit, naturam non immutat.

DE ALIENATIONE FEVDORVM.

CAP. XXVIII.

VOlentes igitur Comites, Barones, & nobiles, Comitatus, Baronia, & feuda tenentes a curia noſtra Comitatibus, Baronijs, & feudis ipſis *longius ſolito poſſe gaudere, & eorum emergentibus pro tempore neceſſitatibus* abſq; noſtrorum læſione iurium ſubuenire *i intuitu ſeruitiorum*, quæ dominis Regibus Siciliæ prædeceſſoribus noſtris, & nobis, deuotione non modica, contulerunt, & conferre potuerunt in futurum conſtitutiones diui Auguſti Imperatoris Federici, proaui noſtri prædicti, per quas feudorum alienationes ſunt inhibitæ, corrigentes, ſtatuimus, quod Comes, Baro, nobilis, ſeu feudatarius quilibet *feuda tenens a curia noſtra*, ſeu quandam partem feudi abſq; permiſſione, ſeu licentia celſitudinis noſtræ feudum ſuum integrum, ſeu quotam partem prædictam poſſit pignorare, vendere, donare, permutare, & in vltimis voluntatibus relinquere, ſeu legare, & quilibet alienationis titulo transferre, in vnam tantum, eandemq; perſonam *digniorem, vel æque dignam*, ſeu nobilem ſicut venditor, ſeu alienator idem extiterit *præterquam in eccleſijs, & eccleſiaſticis perſonis, dummodo de pecunia venditionis*, ipſius integra decima fiſco noſtro ſoluatur: ita tamen quod tẽpore venditionis feudorum huiuſmodi maieſtati noſtræ liceat, pro pretio venditionis ipſius, conuento inter contrahentes eoſdem, dictum feudum emere: ita quod, ſi infra menſem vnum, a die, quo ad notitiam noſtram peruenerit, numerãdum feudum prædictum, vel quotam partem, pro dicto pretio non elegerimus emere, & pretium ſoluere, vt prædicitur, *venditio valeat, & ſit firma*, nunquam per noſtram curiam in poſterum infringenda. Si vero feudum in permutatione deuenerit, & pecunia interuenerit in permutatione prædicta, quod de pecunia ipſa, in recognitionem noſtri dominij, in feudo vendito, ſeu forſan permutato, decimam habeat fiſcus noſter, & noſtra maieſtas ab emptore prædicto recipiat fidelitatis, & homagij, tanquam a Barone ſeu feudatario ſolitum iuramentum: ſed ſi alio quam emptionis titulo, feudum prædictum alienari contigerit, vt prædicitur, perſona, in qua fuerit alienatum, infra annum, numerandum a tempore alienationis ipſius, noſtram adeat maieſtatem: & in manibus noſtris fidelitatis, & homagij pro feudo prædicto præſtet ſolitum iuramentũ: in his tamen, & quibuſcumq; alienationibus terrarum feudalium, & quotæ feudorum ſeruitijs, & integris iuribus noſtræ curiæ ſemper ſaluis, in feudo ipſo indiuiſo, & integro perdurante.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *PErpetuitas ad normam voluntatis menſuratur.*
2 *Prohibitio alienandi non extenditur.*
3 *Neceſſitas in prohibita feudi alienatione excepta.*
4 *Beneficium reuocare iniuſtum.*
5 *Abuſus ne in conſequentiam trahatur.*
6 *Subfeuda ſubiaceant ne cap. volentes.*
7 *Feudorum multiplex diuiſio.*
8 *Feuda alia propria alia impropria.*
9 *Regale, & non regale feudum.*
10 *Feudum Regale ſine hominibus concedi poteſt.*
11 *Marchia in maritimis locis.*
12 *Feudum nouum, paternum, & anti-*
13 *quum.*
14 *Feudum rectum.*
15 *Feudum hereditarium.*
16 *Feudum pacti, ac prouidentia.*
17 *Feudum mixtum.*
18 *Feudum ligium.*
19 *Feudum improprium, & franchum.*
20 *Feuda guardia, & Caſtaldia.*
21 *Feudum aduocatia.*
22 *Feudum habitationis.*
23 *Feudum ſoldata.*
24 *Ignobilis ad feudum admiſſio.*
25 *Nobilis quis dicatur.*
26 *Gratificationi nunquam locum danto ſi diſparitas adſit.*
27 *Rectorum electio reipublica ſumma.*
28 *Experientia hominum ingenia probari.*
29 *Eccleſiaſtici a feudis arceantur.*
30 *Tributum vendens exſoluit.*
31 *Emptor cenſus tributum ſoluat.*
32 *Tributum pro oneribus aſſumptis.*
33 *Tributum pro decreto iudicis.*
34 *Decima tributum pro officijs non penditur.*
35 *Expenſe extra venditionem.*
36 *Feuda hodie patrimonialia quo ad Regem.*
37 *Euictio feudi qualis.*
38 *Euictio fideicommiſſi venditi, ac item feudi.*

NOTA XXX.

1 L*Ongius ſolito poſſe gaudere.* quaſi pro libertate vtendi re ſua maiori quis perpetuoue gaudio, quam ex permanſione beneficij inter poſteros efficiatur, quod non affectu in ſuos, ſed ne feudum amitteretur
2 euenire ſolebat: nam natura ita cōparatum eſt, vt primo nobis, poſtremo ſucceſſoribus proſpiciamus: perpetuatur ergo, quod ſine metu amiſſionis poſſidetur, & ſi, voluntate noſtra accedente, poſſit breui alienum fieri *arg. cap. ad Apoſtolicam extr. de regular. & l. ſi quis in conſcribendo C. de pactis*, bene *Petr. Peteb. ad reg. 55. nu. 8. fol. 560. de reg. iur. Pont.* argumētum per hanc deſumi poteſt, vt alienandi prohibitio, vti quæ libertati contradicit in dubio perpetuari non debeat, ſi forte quod primis inſtitutis adiecta ſit dubium emergat §. *nos igitur vbi Gloſſograph. auth. de reſt. fridric. Bal. in l. Titius de lib. & poſt Tiraq. de ambobus retract. p. 1. gl. 5. §. 1. num. 19. controu. cap. 5. num. 4. lib. 3. var. bard. deciſ. 125.* cum multis *per Fuſar. de fideic. qu. 67.* multa poſt hæc adducit D. *Merlin.* in ſpecioſa ad id compacta *contro. 72.* qui exinde *ex n. 11. poſt gloſſ. in l. quoties C. de fideicomm.* ampliari debere tunc affirmat, quando teſtator fideicommiſſum non vt primo gradu ſiſteret conſtituit, ſed plures quoque gradus adiecit, vel verbis collectiuis vſus eſt, puta deſcendentium familæ, & his ſimilibus ex *Couar. ibid. Molin. cap. 4. n. 29. Capic. deciſ. 108. Fuſar. loco relato Farinac. deciſ. 143. tom. 1.* niſi demum perſonalis dictio adiecta ſit, vt ipſe ait, qua primos prohibere voluiſſe credatur, nec alia coniectura magis vrgeat.

NOTA XXXI.

3 E*Mergētibus pro tempore neceſſitatibus.* quæ ſemper a quacumq; legis

legis prohibitione excepta cēſentur:
Seneca de clementia lib.9. quod,& nos
alibi firmauimus ; ſeruatumq; tem-
poribus auitis vſus feudales teſtan- 4
tur *in cap. 1. in principio, qualiter olim*
feudum alienari poterat. neceſſitate
namque ſuccedente [ſunt ipſa verba]
poterat olim vaſſallus domino in-
ſcio , vel inuito feudi partem vende-
re , retenta videlicet alia parte , quod
Lotharius,ac Federicus Cæſares im-
mutauere, interdicta omni ex cauſſa
alienatione , cuius rei motiua retu-
limus *in deciſ.* 10.*nu.* 19. etiam nunc
hoc idem vaſſallo licere , ſi ſincere ,
ac remota omni fraude id faciat, fir-
mantes : vehemens enim res eſt ne-
ceſſitas , & quaſi extremum periculū
ſatis eſt ad inducēdam audaciam ne
legibus obtemperetur,prēcedat cum
ipſa leges omnes , *vt Curtius lib.* 7.
aiebat, quod ſi Afflictus à nobis in
hanc ſententiam adductus loco præ-
miſſo in ea fuit , non impedientibus
expreſſis legibus : rectius nos hodie
hac lege attenta hoc cōſtituere poſ-
ſumus, quæ priſcis abrogatis non
modo id liberū remittit, ſed inſinuat,
ac quaſi præcipit : omni ergo ex ne-
ceſſitatis capite licite ſiue familiare
ex ipſa beneficij natura ſit feudum , 5
ſiue ex fideicommiſſo adiecto , ac ſi
allodialis quæuis res eſſet, alienatur;
nam quod pertinet ad hæreditaria
ſemper res dubio caruit : quod nos
ſibi quamplurimis exemplis compro-
bauimus, quibus hæc quoq; ſtabiliū-
tur : nam quod noſtrates dicunt, per-
miſſam alienationem forma tamen
beneficij non repugnante, relati per
Tap. deciſ. 2. *nu.* 296. non tollunt ne-
ceſſitatis caſum : quod cum iure feu-
dorum cōmuni primeuoque inerat,
per hoc nouiſſimum reſtitutum fuit
[dum a medio fauore domini ſubla-
tum eſt,] facit *Maſtrill. deciſ.* 13.*n.*
nu. 15. ego *deciſ.* 10. venuſtè *Quintil.*
declam. 249. inquiēs *non tam iniuſtos,*
nec tā imprudētes exiſtimandū eſſe legiſ-
latores fuiſſe, vt neceſſitate perſtringe-
rent ea, quæ præſtari non poſſent.

NOTA XXXII.

I*Ntuitu ſeruitiorum.* quæ a Princi-
pe, ſi cupiat iterari,agnoſci, agni-
ta vero , ac muneribus cumulata fir-
ma ſeruari debent : conſtantis enim
iuſtitiæ, hoc eſt , ne quod in obliga-
tionis nexum ſoluendum penſum eſt,
repetatur, vel derogetur : nec in iſtis
differt ab iniuria tollere aliena, vel
donata repetere : nam,& Deus Opt.
Max. cum beneficium ignorāti con-
ferat , ſi ingratum ſe exhibeat , qui
recepit, non reuocat , ſed perſeuerat ,
vt *Seneca lib.* 7. *de beneficijs notat.* lex
ergo hæc ſicut, & ceteræ Siculis la-
tæ,& ſi mentio ſeruitiorum deſit,ir- 6
retractabilis eſt,cum ſatis ſit præceſ-
ſiſſe , vt per id latæ cenſeantur , vt
multis comprobauimus in ea *de do-*
nationibus particula , qua de remunera-
toria elocuti ſumus, repetita deciſ. 13.*n.*
43. accedit *Gregor. Tholoſat. lib.* 7.*c.*
16.*num.* 8. taceat ergo quis audet
Regem iniuſti, inconſtantiſue nota-
re , qui ne hæc, vel alia huiuſmodi re-
uocari poſſe conſulit, vel ſemel ini-
que a deceſſoribus reuocata , iam vt
exoleta ſpernere : cum exploratum
omnino ſit vitioſe, maleq; geſta non
minori vitio repeti, quam quod effe-
cta fuere , nec conſuetudinem pate-
re prauos abuſus : adeo , vt nō recto 7
conſilio derogationes huiuſmodi
conquirantur, vt quod ſemel pecca-
tum fuit, tanquam licitum amplecta-
tur, ac ad exemplar trahatur: hæc .n.
non exempla ſunt, ſed ſcandala, qui- 8
bus recti homines remouētur potius
quam mouentur, iniqui vero ad per-
uerſitatis operimentum quærunt :
quod ipſi ſi infectum eſſet, priores
faciendum curarent : ad conſuetu-
dinem enim inducendam plures , ac
permultū temporis conſecutiui actus
requiruntur, ita *Liuius lib.*35.*vno, &*
perpetuo tenore iuris ſemper vſurpato, &
nunquam intermiſſo, & alibi *perpetuā*

poſſeſſionem, & nullo ambigente. præcipue quando cum Principe agitur: qui vno, vel aliquibus actibus pro tuenda poſſeſſione contentus eſſe non debet, cum inter eum, & ſubditos magnum reuerentiæ, ac metus offendiculum intercedat, adeo, vt ea quæ *deciſ.* 14. diximus de vnico actu ad obtinendum vti poſſidetis remedium applicari minime poſſint; omnia in iudicia inter eos proprietatis ſpeciẽ præſeferunt, qua veritas nõ iuris ſubtilitates amplectẽdæ veniũt. ſatis cõciſe, & egregie *D. Merlin. controu.* 13. *per tot.* benigneq; nobiſcũ agens.

NOTA XXXIII.

6 F*Euda tenens a curia noſtra*, nam quo ad ſubalterna, quæ ſubſecuta dicimus cum primo vtili præiudicetur, vllam legem fieri debere videbatur; ne beneficentia in alterius iacturam exerceri videretur; quod alibi a nobis damnatum eſt: quid ergo ſubiacebunt hæc beneficia legibus Lotharij, ac Federici? exiſtimo nunquam fuiſſe cõprehenſa; ac ideo nil impedimenti, quin aliena fierẽt habuiſſe: ceterum ſi forte quiſq; ſentiat incluſa eſſe acceſſorij nomine, idem ipſe hac lege quoq; fuiſſe ſoluta feudorum inſtar affirmabit, vt pari ordine fauore, ac odio fruãtur; quo-
7 cumq; ideo titulo beneficia nuncupentur, legi huic libertatem debẽt. Quorum ſpecies breui compendio enumerare hic non ſuperfluum, nonnunquam forte tyronibus vtile exi-
8 ſtimamus; *Feuda* ergo, quæ in præſenti veniunt, alia ſunt propria, quæ & naturalia non inſcite dicta ſunt, alia impropria; ſub qua diuiſione omnes feudorum ſpecies perſtringũtur; porro proprium illud eſt, quod ſex hæc ad ipſius ſubſtantiam continet, primum, vt ſponte datum fuerit, ſecundũ, tertiũue, vt apud dantem directum, vtile apud recipientem exiſtat dominium; quartũ, vt quid immobile, eiq; adhærens conceſſum ſit: quintũ, vt maſculeũ perpetuũq; ſit, demum, vt fidelitate ſtipetur, de quibus latiùs *Aluarot. in cap. 1. col. 4. quib. cauſ. feud. amitt.* quodquod ergo
9 vno ex pluribus his carebit improprium habetur. At proprium in Regale, ac non Regale ſcinditur, prioris ſpecies eſt Regnum, Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus ab Imperatore, vel Rege concedi ſolita, vt *in cap. 1. de feud. Marchio. Ducat. Comitat.* nam vbi feudum præter vnam ex his dignitatibus conceditur, vel cum eis, ſed a non habente poteſtatem, hoc erit priuatum, ac non Regale *cap. 1. quis dicatur Dux, Comes, vel Marchio, & cap. 1. Si quis de inueſt. ſi de inueſtit. facit. controu.* ſed an dignitas hæc feudi Regalis poſſit cõſiſtere in feudatario carente hominibus, quibus imperet, quos improprie vaſſallos vocamus, infructuoſum non erit reſoluere; nam cum aliqui caſtra ſine hominibus poſſidẽ-
10 tes fuerint hiſce titulis inſigniti; manauit inde decretum, ne in poſterum niſi docto de requiſito huiuſmodi, poſſeſſionis nempè hominum, ſiue vaſſallorum ad certum vſq; numerum, conferrentur: quaſi ex hoc inſinuaſſet citra hæc requiſita improprie has dignitates largiri; conceſſa tamen non irritauit; in quo mea ſententia eſt pro validitate collationis, cum feudum, vt dictum eſt, etiam in redditibus conſiſtere poſſit; quod in
11 Marchiam concedi ſine controuerſia poſſet, licet Marchiæ beneficium proprie maritima circa loca verſetur *cap. 1. quis dicatur Dux, vel Marchio,* nõ tamen, vt homines ſub ſe habeat, in quos iure proprio dominetur, opus habet: non negarim ſane quin recte decretum proceſſerit vitandi cauſſa, ne iſti huiuſmodi comitijs intereſſent, neue pro hominibus quos non habebant, ſuffragium ferrẽt, mederi tamen poſſe, præcipiendo ne comi-

comitijs interſint diffiteri non poſ-
ſum. Si ſecus Rex dignitatum huiuſ-
modi collationem ſibi praripiet, ne
vel remuneratione vtendo, vel gra-
tia, ſubditorum ſtudia ſibi conciliare
poſſet: cum nullus pene ex eis, qui
loca habitata detinent, titulo careat:
nec noſter Anglorum Regi cedere
debet; hoc in ſuo dominatu ſeruanti
teſte *Polidor. Virgilio lib. 19. & 3. An-
gl. hiſt.* Anglis etiam morem eſſe,
inquit, vt Ducatus, & Comitatus ti-
tuli arbitratu Principis dentur, etiam
ſine poſſeſſione locorum, e quibus ti-
tuli petantur, vt ſoleat Rex his, qui
in eo comitatu nihil habeant ex ſuis
vectigalibus dare quotannis pecu-
niæ ſummam poſſeſſionis loco. Vlte-
rius ipſum proprium feudum parti-
12 tur in nouum, paternum, & antiquũ,
ſane noui ſpecies illa eſt, quod quis
conceſſum prior habuit, vel pretio
conquiſiuit *cap. 1. qui teſtes ſunt neceſ-
ſarij ad probandam inueſt.* paternum
vero illud dicitur, quod a patre, vel
alio aſcendente ad quartum gradum
vſq; nobis delatum eſt: quoniam ſi
ab alio ſuperioris gradus perueniat,
iam non paternum, ſed antiquum
nuncupatur: quæ nam verò inter ha-
ſce ſpecies differentiæ ratio ſit *Cur-
tius*, ac ceteri adnotant, qui adean-
13 tur. Ad ſpeciem quoq; proprij feudi
refertur illud, quod rectum appel-
lant, de quo *in tit. de conſuet. recti feu-
di:* ex eo dictum rectum, quod nulla
habeat ſpecificata, ac determinata
ſeruitia iuxta ſententiam *Gloſſograph.
in cap. fin de cap. qui cur. vendid.* quod
& conditionalum ab eo dicitur: re-
ctum quoq; dicitur ſi in eius poſſeſ-
ſionem inductus fuerit per curiam
domino deferente *c. 1. de conſuet. rect.
feud.* nam ſecus eſt deficiente curiæ
interuentu *cap. 1. quib. mod. feud. conſt.
poſſ.* feudum autem ineptum reuoca-
ri nonnunquam dicitur rectum, vt
perpetuum *cap. 1. §. item vaſſallus ſi
controu. fuer. de inueſtit. cap. 1. de feud.*
14 *Guardiæ, vel Caſtald.* Hæreditarium
etiã feudum dicetur proprium: dif-
ferentiæ gratia cum feudo familiari,
ſiue ex pacto, prouiſioneq; conce-
dentis, vt adnotat *Andr. Iſern. in cap.*
15 *1 §. hoc quoq; de ſucceſſ. feud.* in primo
cum ſuccedat hæres inſtitutus, in ſe-
cundo agnatus citra hanc qualita-
tem: erit ergo ſecundum impropriũ,
nec minus tertia illa ſpecies, quam
noſtri Siculi excogitarunt, mixti
nempe, qui de vtraq; ſapiat impro-
16 prij ſub nomine veniet: in eo enim,
& ſi hæres ſuccedat, attamen, perfe-
cto inuentario legali, onera extranea
ipſius feudi per defunctum contra-
cta minime ſubit *l. diximus deciſ. 29.
num. 36.* quæ feudi ſpecies magis ſci-
te à Parthenopeis ab hæreditario nõ
17 diſtinguitur. Ligium itidem feudum
ſub ſpecie proprij continetur, cuius
tantum meminit *Clement. Paſtoralis §.
ceterum de ſentent. & re iud.* vbi *Gloſſo-
graphus verſ. homo quoq; ligius*, quod
ſane illud dicitur in quo vaſſallus
vni tantum Domino futurum ſe fide-
lem promittat, ac quod ligium ſit in-
ueſtitura ipſa commonſtret; & de-
niq; vt præter perſonam, operas, ac
ceteras res, fortunaſq; ſuas conce-
denti ſubijciat. huiuſmodi feudi ef-
fectus plures notantur, quos quiſq;
apud *Canonicos ſcriptores in dict. Cle-
men.* & apud *ceteros feudiſtas*, præci-
puè apud *Roſentalium* inueniet, *Apoſte
18 queque conſ. 131. ex num. 81. vol. 2.*
nam nobis properandum eſt ad notæ
huius finẽ, claudendo tractatum cum
feudo improprio, cuiuſmodi eſt feu-
dum francum, quod duabus conſtat
qualitatibus: prima quod ita in be-
neficij tabulis conſcriptum ſit: ſe-
cunda, vt recipiens vltra expreſſa
alia præſtare ſeruitia nõ aſtringatur;
vt *Bald. docet in præludi. feud. in 8. diui-
ſione, & in cap. inter dilectos col. 6. de fi-
de inſtrum. & in l. vnica §. illud etiam
de latina lib. tollenda* feuda pariter
19 Guardiæ, ac Caſtaldiæ impropria di-

cuntur, vt in *cap. 1. de feud. guard. vel*
Caſtald. quoniam ſunt temporanea
certa mercede conceſſa, guardianus
enim ille dicitur, qui caſtro cuſtodiē-
do præficitur. Caſtaldus verò cui res
gubernanda committitur. his in la-
boris mercedēm feuda aliqua pro tē-
pore vtenda dabantur: quod, & de
20 feudis, quæ, & aduocatis dabantur,
prædicatur, quæ nō minus perpetua
ex pacto non repugnante natura le-
giſue feudalis diſpoſitione effici po-
terant, vt in conceſſione caſtri ciui-
tatis Marſaliæ, & Bruculæ videri li-
cet. Altera ſpecies, quæ prædictis ac-
21 cedere videtur perſonalis eſt, vel ha-
bitationis, quæ cum perſona extin-
guitur *cap. feudum habitationis tit. de*
feud. & benef. & ad cōcedentē eiuſq;
hæredem defertur, in quo differt à
22 feudo ſoldatæ, quod inter impropria
numeratur in ſolidorum, vel vini aut
reliquæ annonæ præſtatione conſi-
ſtens, cum illud non ad recipientis,
neq; ad dantis hæredes accedat: ſed
extinguatur, vt *in cap. 1. §. ſoldata tit.*
quis dicatur Dux, vel Marchio, quæ ſa-
tis ſint paucis explicata.

NOTA XXXIIII.

D*igniorem, vel æquè dignam.* eius
namq; intereſt deteriorem nō
23 habere vaſſallum, quod ad nobilita-
tem reſpicit; idcirco ſolet à Plebeis,
vt huic legi diſpenſetur, ſi feudum
empturi ſint peti, faciléq; obtineri,
indeq; indicium ignobilitatis ſumi, ſi
id in inſtrumento inſpiciatur. puta-
rem tamen concurrente emptore
pari ſplēdore natalium prædito, ple-
beium cedere debere, nec iure in
nobilium præiudicium diſpenſari, cū
lex iſta, omniſq; recta gubernandi
ratio eis aſſiſtat, quem verò vocabi-
mus in hac ſpecie nobilē, ſimulatq;
dignum vſq; adeo exploratum non
eſt. nam ſi vulgi opinionem ſequa-
mur, ille nobilis dicetur, qui diuitijs
à maioribus ſuſceptis pollet, eas enim
24 virtutibus vniuerſis præponere ſolet.
ab his prudentes meritò diſſentiunt :
aiunt enim nobilitatem per genus à
maioribus transfundi, ac per quem-
quam, qui honeſte viuat retineri; ex
meritis quoq; acquiri per eos, qui
armis republica gubernanda, aut eru-
ditione aſſequenda præſtent, ac ce-
teros antecellant iuxta *Plutarchi con-*
tra nobiles ſententiam: horum prio-
res ceteris honorabiliores erunt, vt
qui maiorum virtutibus proprias cu-
mulant, ſecundum *Bald. in l. nemini*
11. C. de aduoc. diuerſ. iud. laudabilio-
res tamen ſecundi, qui ſe propria
virtute extollunt *cap. nunquam §. fin.*
diſt. 6. Abb. in cap. de multa extr. de
preben. & dignit. quamquam ceteris
paribus priores ſemper præferri de-
berent: quoties ergo vnus horum
emptor accedat par dignus cenſebi-
tur. Quæ cum ita ſint, lugenda vide-
tur noſtrorum temporum calamitas,
in qua non virtute nec armis, ſed pe-
cunia nobilitas conquiritur, ac ſpe-
cioſi cognominis inductione, quod
Hyſpani aptiſſimè *campanudo* dicunt,
feudi enim, ac pinguis maioratus
emptione putant, viliſſimum quem-
quā ceteris gentilitia nobilitate pol-
lentibus æquiparari *cap. 1. in princip.*
ibi, *ſunt quos vulgo barones appellamus*
qui feud. dari poſſ. Freſc. de ſubſ. lib. 5 2.
auth. 5. num. 5. Azebed. in l. 1. num. 147.
tit. 2. lib. 6. recopil. Auendagn. de exequ.
mand. p. 2. cap. 14. nu. 31. Menoch. conſ.
405. num. 22. Cabed. deciſ. 73. nu. 6. p.
2. nec ſatis eis eſt, nobilitatem ex ſua
pecunia obtinere, niſi quoq; & ſteg-
mata præclariſſima confingant, ac
auos alienos ſuos prædicent: Belle
Tullius libro de claris oratoribus col. 8.
fol. 213. veterum hiſtoricorum mo-
rem improbatus, qui propriæ familię
laudationi plus nimio ſtudebant, ait,
multa enim ſcripta ſunt in eis, quæ
facta non ſunt, falſi triumphi, plures
conſulatus, genera etiam falſa, & à
plebe

plebe tranſitiones,cum homines hu-
miliores in alienum eiuſdem nomi-
nis infunderentur genus, vt ſi ego
me a M. Tullio eſſe dicerẽ,qui patri-
cius cum Seruio Supplicio coſſ. an-
no 10. poſt exactos reges fuit. horum
hac tempeſtate non paruus eſt nu-
merus, quorum parentes viliſſimi,
atq; abiecti,fortunis plus æquo ex cre
ſcẽtibus, nobilibus feudis coemptis
principatus quoque titulo prefulgẽt,
cum nouiſſimum potius in republica
locum obtinere deberent: quorum
liberi poſteriorum obliti non parita-
tem modo,ſed prælationem ad cete-
ros minori titulo inſignitos, imo, &
ad ſupremos ſenatus ſi forte ad Prin-
cipis aulam accedẽtes, vterq; eorum
alloquiũ petat,turpitudinis inmemo
res impudẽtiſſime petunt, cũ certum
ſit ex emptione minimam neq; nobi-
litatem aſſequi potuiſſe *Luc. de Penna in l. cum neque ad fin. C. de incol. lib. 10. Tiraq. de nobil. cap. 7. nu. 7. Seſſ. deciſ. 1. nu. 45.* nec enim nobilitas precium
admittit *Decia. conſ. 19. lib. 3.* nec Rex
in regno ideo confirmat, vt nobili-
tẽtur, cum ſolum diſparitati diſpen-
ſet,feuda enim ex hac lege alienabi-
lia ſunt, ideo dũ tollit paritatis impe-
dimẽtum potius nobilitare non vult,
ac perinde non ſuccedit id, quod in
ceteris regnis euenit, in quibus hoc
ipſo quod confirmat nobilitat *Guid. Pap. deciſ. 415. Tiraq. ibid. n. 11. & 14.*
Porro hæc iure merito in ſeculari, ac
ſine imperio beneficio admittentur,
nam ad officia iuriſdictionalia, etiam
per ſeculares Principes, vel Eccleſia-
ſtica beneficia, quę curam animarum
obtinent, conferenda, quod attinet
ſemper putaui gratificatione vtendũ
non eſſe, admiſſo digno per dignio-
ris exploſionem, quando is, præ ma-
nibus habetur, vel facili negotio ha-
beri poteſt, ſub pœna lethalis culpæ
ſiue Pontifex, ſiue Summus Prin-
25 ceps eligere debeat, ita *D. Thomas 2. 2. quæſt. 63. artic. 2. ad 3.* ait ipſe

electio ne poſſit in foro exteriori
impugnari, eligere bonum ſatis eſſe
ne meliorem eligere opus ſit; quia
ſic omnis electio calumniã pati poſ-
ſet, ſed ad conſcientiam eligentis
eſt eligere meliorem. ſequuntur om-
nes, qui ad eum ſcribunt, quos non
refero; peſſime enim moderni qui-
dam ſupremis monarchis prouiſionẽ
liberã habentibus blandiuntur: aiẽ-
tes durum eſſe id ab illis exigere,
nam hoc cõceſſo facile indignos eue-
hunt, cum vitia ſemper virtutibus
26 adhæreant, de quo *Diana p. tractat. Miſcell. reſol. 40.* latiſſimè *Caſtill. de tertijs tom. 7. contr. cap. 41. ex num. 19.*
verum cũ cardo Chriſtianæ religio-
nis ſarctæ, tectæq; ſeruandæ in paſto-
rum electione per quam maxime cõ-
ſiſtat: ceteris curis hanc eſſe prærpo-
nendam, vt digniores exquirerẽtur,
ac probatiſſimi exiſtimarem; quoſq;
non ſuffragium, ſed experta virtus,
ac nota eruditio commendaſſet: *reli-
gioni noſtra* inquit *D. Gregor. Nazian-
zenus, hoc naſcitur opprobrium, quod ſa-
cerdotia, nec dignitate, nec meritis, nec
natalibus deferuntur.* Nõ euehendi ad
ſuprema faſtigia, qui primis honori-
bus probati non ſint, cum rerum ex-
27 perientia hominum ingenia nota
fiant, multaq; quæratur prudentia:
ita Quidius de arte amandi.

eſt illis operum prudentia maior
Solus, & artifices, qui facit uſus adeſt.

quo pacto enim quis vti præcipuus in
regendo noſci poterit, cui nullum
regimẽ creditum fuit, vt videri poſ-
ſit, an bene res, ac ex ſententia ei
ſucceſſerit: inde artificia exercitio
incrementum accipiunt *l. legatis ſer-
uis §. ornatricibus, vbi Gloſſ. de leg. 3.*

NOTA XXXV.

PRæterquam in *Eccleſijs, ac eccleſia-
ſticis perſonis,* nam licet æque
digni, imo, & digniores ſint, ad ſer-
uitia tamen præſtanda minus idonei

haben-

habentur, nec fidelitatis iureiurando ſicut ceteri, ſed quodammodo
28 (ſi ſcriptoribus quibuſdam credendum eſt) aſtringuntur, qui non modica damna ex ſuis ſcriptis eccleſiæ contulere, dum vaſſallos eccleſiaſticos a ceteris ſeparare conati ſunt, multis in id ſpecialitatibus inductis, quas ſatius eſſet tacuiſſe: ergo ſi cõtra hanc conſtitutionem alienatum ſit, conditione ex legibus Federici, & Lotharij fiſcus recte ad feuda diuendita, vel alias alienata aget, bene *Petr. Greg. lib. 13. cap. 16. Reipublica*, vel ſaltem, vt laicis vendantur coget, per ea quæ, ſupra *nota* 25. tradita ſunt. Mouet autem Cumia conciuis noſter *in cap. ſi aliquem verbo mortis, ex num.* 14. quæſtionem an lex iſta ad illam quoque alienationis ſpeciẽ referri poſſit, qua ex ciuili [per profeſſionem in religione] morte cauſata bona monaſterio quærũtur, quam ipſe alijs reſoluendam dimiſit ex infraſcriptis dubitandi rationibus. primo quia lex alienationem inhibendo ſucceſſionem non comprehendit, quoniam vniuerſalis ſucceſſoris perſona a particulari contrahente longiſſimis ſpatijs diſtat, ſiue per inteſtati cauſam ſuccedat, ſiue ex teſtamento, ad primum eſt textus in *l. cum pater. 79. §. cũ inter D. de legat. 2. l. ſi pater filiũ 36. §. Iulius Agrippa D. de leg. 3. §. nos igitur Auth. de reſt. fideic.* facit *Dec. conſ. 182. col. 1. Gabr. conſ. 140. n. 12. lib. 1. Menoch. conſ. 277. num. 50. Surd. conſ. 77. num. 2.* cum mille per *Fuſar. de fideic. quaſt. 711.* quorum ratio illa eſt præcipua, quod hæc trãslatio neceſſaria ſit, nec dicatur alienum fieri, id quod hæredi a lege dimittitur, quando humanitus nobis aliquid contingit; non enim diſtinguitur perſona heredis a teſtatore, imo eadem reputatur per ens rationis, fictionem dicimus, cum realiter eſſe non poſſit, de ſucceſſione ab inteſtati *Angel. conſ. 99. Surd. ibid. nu. 24.* *& deciſ. 124. n. 10. Fuſar. quaſt. 712. num. 5.* Secundo quia idem in monaſterio ſtatutum eſt, quod in filio, vt non cẽſeatur vetitum in eum trãsferri, quod filio dimitti permittitur *Auth. niſi rogati C. ad Trebell. Vaſq. de ſucceſſ. creat. §. 21. nu. 166.* vnde teſtari, ac alienari prohibitus profitendo recte in monaſterium bona transfert *Gloſſ. in cap. ſi qua 19. quaſt. vlt. Felin. in cap. in preſentia nu. 65. de probat. Petr. de fideic. quaſt. 8. num. 56. Fuſar. qu. 700. facit Georg. allegat. 50. num. 25.*

Sed certe iſtęc quęſtio hac lege attenta nullam admittit cõtrouerſiam ibi, *in vltimis voluntatibus relinquere, legare, ſeu quolibet alienationis titulo transferre*, & ſtatim, *præterquam in Eccleſias, ac Eccleſiaſticas perſonas*; quo quidem dicendi genere omnis in huiuſmodi translatio inhibita cẽſetur precipue voluntaria, vt eſt illa quæ per ingreſſum ſuccedit; valente prohibito ante ingreſſum de bonis diſponere *Imol. in l. ſi quis 34. §. ea lege col. 2. de verb. oblig. Decian. conſ. 82. num. 9. lib. 4. Ruin. conſ. 143. num. 17. lib. 3. Bero. conſ. 94. nu. 9.* quæ probatur *Fuſar. d. quaſt. 700. nu. 2.*

Eſt autẽ hæc prohibitio omni iure valida, cum dominus de ſui iuris cõſeruatione agat, poſſitque ſuo beneficio legem dicere quam velit, cum nec bonis moribus, nec legi chriſtianorum repugnet ſuorum tutela, dum ſeruitijs, ac feudali decima, inueſtituraque renouanda fraudaretur *Paris de reintegr. feud. cap. 168. Boer. deciſ. 267. num. 10. Diaz. de conſ. feud. cap. 12. num. 16. Anna alleg. 131. vbi additio, Tappia in Auth. ingreſſi verbo ſua cap. 14. num. 18.* ex noſtris *Petr. Greg. de conceſſ. feud. p. 8. qu. 16. Cann. in hac lege §. reſtringitur ex nu. 5. Intrigl. cent. 2. art. 5. nu. 940.* eccleſia enim perpetuo viuit *cap. ſi gratioſe de reſcript. in 6.* reſponſiones autem ad argumenta Cumiæ ex Fuſario locis admonitus abũde hauries, videaſque

iam

iamdiu a me ſcripta *in tract. de donat. fol. 115. ex num. 50. part. 3.* a quibus non recedo. At ſi ab Eccleſia auocari petatur coram quo iudicium inſtitui debeat, & an ad litis conteſtationem plena de feudali qualitate probatio requiratur, videas ſcripta infra *nota 102. ad has leges Iacobi.*

NOTA XXXVI.

29 DE *pitantia venditionis*. iuſtū eum
ſit venditorem, cuius cōmodo venditio cedit, decimæ ſolutione
Regi dominij iure debitæ grauari:
emptor enim ſoluto pretio immunis
ab eo onere (quod in compenſationem fauoris venditori indulti, fuit
impoſitum) eſſe debet, vt e contrario euenit in contractu cenſuciſ, nam
quia emptoris beneficio diſpenſa-
30 tum eſt, vt vſuras contra mutui naturam exigat, ipſe integram gabellā
ſoluit, venditor vero indemnis releuatur. *Follerius ad bullam de cenſibus verſ. nil vltra percipiatur num. 24. Lupus de vſuris comm. 2. §. 3. num. 41. & plerique alij apud Schol. ad Greg. de cenſib. quæſt. 7. num. 23.* qui ſibi aduerſatur in *quæſt. 9.* idem in temporanea
venditione, quam ſub pacto retrouendi concipiunt, nam redemptione
ſecuta, emptor ſuo cum pretio liber
diſcedit *l. debet 27. D. de edil. edict.* et,
quod onera rei iniſta ſint, vel ex ſtatuto emptori impoſita *Tiraquell. de retract. §. 6. Gloſſ. 2. Ceph. conſ. 448. nu.*
31 *34. lib. 4.* nam quod obijcitur Regis
curiam pro dimidia ab ambobus cōtrahentibus exigere ſolere: hoc non
ad iuſtitiam, ſed ad facilitatem exactionis referendum eſt, quandoque
enim ab vno exigit, ſi alter ſoluendo
non ſit, ceſſis in alterum iuribus, vide tamen *Maſtrillum deciſ. 87.* qui
multos ex vtraq; parte conducit, ſed
rationem prædictam non attingit.
Exiſtimo quoq; pro oneribus rei per
emptorem aſſumptis deberi, quoniā
loco pecuniæ numerandæ ſuccedūt,
ac in pretio numerantur *ad l. fundi partem 79. D. de contrah. empt. Caſtill. deciſ. 14.* nos quoq; *de donat. tract. 2.*
32 *par. 6. nu. 180.* nec minus in venditione neceſſaria, quam iudex cōtumace,
ac moroſo debitore, [quam adiudicationem vocamus] efficit, nā quatrimeſtre elapſo, pro redimendis pignoribus conceſſo, integra debiti,
ac onerum debetur decima, ſi nulla
luendi pignoris debitori ſpes ſupereſſet. nam ſi moratorium obtinuerit reſcriptum: numerabit emptor
decimam pro pretio, ac oneribus ſolutis, quæ in pretium conuertuntur
intimato debitore, ac termino quindecim dierum, ad opponendum præſtituto, perempto: tunc enim admiſimus *deciſ. 29. num. 40.* competituram pro accollationibus creditori
retentionem, cum huiuſmodi creditum extraneum, vel diuerſum a pretio diſtractionis, quod eius cauſa
quæſitum ſit, dici non poſſit.
33 Quærere quoq; opportunum eſt,
ſi debeatur de officio, ſi in feudum
conceſſum ſit: cum lex iſta quænam
ſint feuda non diſtinguit abſolute
locuta: in quo eius ſum ſententiæ, vt
exiſtimē non deberi, nam cum officia
etiam num durent inalienabilia citra
Regis aſſenſum, nec decisū hac lege
inueniatur, non eſt cur debeatur ne
decima, quæ pro rebus feudalibus
diuenditis penditur, quæramus: ita
enim fundauimus *deciſ. 29. nu. 27. & 28.* quibus in ſcholijs addidimus
Caſſan. de antefat. verſ. 4. obſer. 2. num.
34 *79. fol. 262.* illud ſimiliter hic venit
reſoluendum, dum de pecunia venditionis agitur: an in pretio expenſæ extra vēditionem, vel iudicialem
diſtractionem obuentæ concludantur, in quo putamus venire, ſi agatur de illis, quæ circa venditionem
verſantur, ac extra, latitudine quadā
ipſam non egredientes, vt dicimus
de expenſis in lite, ac extra factis,
quod

quod ſcilicet ad remotas, quæ vel in re ipſa, vel adhæreſcentibus meliorationum cauſa factæ ſint, non extendatur: cùm iſtæ ſicut, & illæ multum ab his vltimis differant, pertineantq; ad rem ipſam, nec expenſarum nomine veniant.

NOTA XXXVII.

35 VEndiſio valeat, & ſit firma. iure optimo cum ſublato impedimento vetitæ alienationis in patrimonialia, ſicut, & cetera, conuertantur, ſolumq; ſucceſſorum præiudicium, ſi Rex, vel vaſſallus pacto, vel fideicommiſſo eos inuitauerint, inſpici debeat, vt ex *Tapia deciſ. 2. nu. 246.* alibi tactum eſt, iamque nullas feudales patiuntur regulas, præter illas ante alienationem prohibitam editas, vt diximus *deciſ. 10. à nu. 19. ad 29.* idcirco quod ſpectat ad rei-
36 uendicationem ipſorum iura communia adeunda ſunt: idemq; ſi euictionis nomine agatur: nam ſi a ſciente ſcienti quoq; alienatio facta ſit, minime debebitur, niſi in pretio: ex æquitate legis potius quam rigore, ſi pactum interceſſerit iuxta *text. in l. fin. §. fin. C. commun. de legat.* in hæc verba: *emptor autem ſciens rei grauamen aduerſus venditorem actionem habeat tantum ad reſtitutionem pretij: neque duplæ ſtipulatione, neque melioratione locum habente:* quibus pactum non iuuare ſignificat; quod & iure feudorum cõſtitutum eſt aduerſus dominum inueſtientem de alieno feudo vaſſallum, qui id quoq; ſciat *in cap. 1. de inueſt. de re aliena facta*, nam ſi pactum fuerit de euictione, petet illam quo ad pretium: videtur namq; rei periculum dum rem certò abagnatis vindicaturam emit, ſuſcepiſſe, vt noſtrates ſcribunt ad *l. ſi fundum 27. C. de euict.* bene *Couar. var. cap. 17. num. 2. verſ. ad eam quæſtionem lib. 3.* ac ideo in ſolo pretio releuandus erit, vt *Theſauro Iuniori* placuit *quæſt. 23. num. 12. & 13. lib. 2.* ac *Roſentallo de feud. cap. 9. concl. 63. in gl. litt. A.* nam quod in dicta *lege ſi fundum*, conſtitutum eſt de integra euictione præſtanda, ſi conuentum fuerit, vendita re aliena: peculiarem rationem habet, dum emptor rei alienæ iure permittente comparare videtur, vt *in l. rẽ alienam 28. D. de contrab. empt.* commercium enim huiuſmodi conceſſum eſt, at rei fideicõ-
37 miſſæ non item, vt in *l. 1. §. res quæ D. ad Trebell. l. 2. §. penult. C. commun. de legat.* quæ iura venditionẽ ſimilium rerum interdicunt, ita vt ſi mala fide ſcienteſque id agant emptores, merito in pretij amiſſione mulctandi veniãt ſi nihil cõuentum ſit: ſin autem euictionem præſtari pacti fuerint, vt in ſolo pretio releuentur, nam vt ait *Imperator in l. quemadmodum. C. de agric. & cenſit. lib. 11. malæ fidei poſſeſſorem eſſe nullus ambigit, qui aliquod contra legum interdicta mercatur.* ceterum ſi Domini aſſenſus deficeret eo loci, vbi feuda propriam naturam retinent, tunc neq; proficere pactum, quin, & pretium quoq; amittatur, puto, vt *Roſentallus* poſt multos ſtatuit *in cap. 9. concluſ. 1. in gloſſ. litt. N. verſ. nec emptor.* id quod tunc euenit, quãdo feudum domino cõmittitur, nam ſi dominus taceat euictio præſtanda erit; argumẽto *l. ex quo C. ſi mancip. fuer. alien.* quo non adducto ita firmat *Theſaur. loco præmiſſo.* Pro coronide aliqua ad ſenſum *§. in generali cap. 1. tit. 26. ſi de feudo defunct. fuer. contron.* dixiſſe iuuabit, an nempe ex hac lege correctum remanſerit: ait enim, in generali alienatione vaſſalli nõ cõtinetur feudum niſi nominatim dictum ſit: an hodie apud nos præmiſſa conſtitutione attenta regula hæc recipi debeat, pro affirmatiua *Cannet. hic verſ. colligitur etiam fol. 20* vritur doctrina *Signorol. de Homod. conſ. 218.* dicentis feuda ideo inter

cetera bona nõ venire, quoniam natura differunt a ceteris, atq; in id etiã allegat *Bal. conſ.* 207. *Dec. conſ.* 139. *Tiraquell. de retractu generis* S. 1. *gl.* 3. *num.* 8. cui addo quamplures per *Giurb. ad conſuet. cap.* 1. *gl.* 2. *num.* 59. Item attenta eorum excellentia atq; ſuper cetera bona nobilitate, ob quod etſi poſſint cum ceteris bonis concludi, non tamen quod velit dominus cenſendus eſt, vt de ſupellectile, & vernis cenſuit *l. Cum obligatione generali D. de pign.* Negatiuã autẽ tenuit *Aloyſ. ſeptimus hic*, motus ex hac lege alienationem omnem vaſ, ſallo permittente, vſus doctrina *Fabri ad inſt. de rer. diuiſione*, hoc idem in Francicis feudis tenentis, dum ibi lex præſenti non abſimilis viget: quaſi textus *in* S. *in generali* in feudorũ natura fundetur, qua inalienabilia eſſe conſtat, pœna caducitatis indicta, quę vt vitetur, cogitatio etiam alienationis auertenda eſt; ac abſtrahenda, vtique tenuit poſt multos *Anell. Amat. conſ.* 35. *nu.* 25. *Maſtrill. deciſ.* 86. quam rationem, vt falſam, ac imaginariam habuit *Cannetius*, qui tamen non ad generalitatem ſuæ rationis aduertit, quæ ſi admitteretur, quidquid egregij, eſſet in obligatione generali non veniret, cum tamen contrarium omni dubio careat. Rectius ergo ſenſit *Aloyſius*, ac modernè *Bambac. in rep.* & S. *in generali nu.* 16. *fol.* 109. nec obſtat textus à *Cannetio* adductus quoniam ſuppellex, ac vernæ non vti pretioſa, ſed vt neceſſaria, & cariſſima excluſa præſumuntur, ne dicamus omnia pari affectu metiri debere: quod autẽ textus ille in prohibita alienatione fundetur, ſatis cõpertum eſt, dum nulla ratio dictat, quare feudum a ceteris bonis excludi debeat, niſi ob eã, per quã a ceteris bonis differt, quaue efficitur, vt non ſit in commercio, quod per alienationem prohibitam fit, quæ cũ hac lege remictatur, incipit naturam ceterorum habere: hinc licet mandato generali ad lites conceſſo [ſepoſita lege noſtra] cauſa feudalis nõ comprehendatur *Afflict. in d.* S. *in generali num.* 9. *Ann. in rep. cap.* 1. *num.* 28. *de Vaſſall. decrepitę ætatis, allegat.* 118. & 119. cum alijs *per Scrad. de feud. p.* 10. *ſect.* 18. *num.* 118. *Palmula inter conſilia Lunę* 13. *nu.* 14. *Intrigl. de feud. cent.* 5. *num.* 161. attamen hæc nõn procedunt in mandato actoris; nam ſi generale ſit, ad feudi vindicationem agere poteſt, vt explicat benè *Bambac. ibidem quæſt.* 3. *fol.* 214. quidquid ſit in procuratore conuenti, vt in caſu per Annam diſcuſſo, non enim poterat procurator litem ſuper feudo ſine ſpeciali mandato pati, cõſentiendoq; alienare diceretur: itaq; terminauimus pro D. Hieronymo Alfonſo contra D. Vincentium Landolina, licet pro iudicij tuitione cautionem derato a procuratore exegimus de menſe Maio hoc anno 1636. ex quibus conſtare puto ex lege hac reſpectu commercij feuda a liberis non diſtare, licet ſi forma repugnet ſucceſſoribus non officiatur: plura ad rem conducit *Maſtrill. ibid.* aliaue *Giurba* qui in comprobationem eius, quod diximus, quod veniant bonorum ſimplici appellatione, adducit *Pinell. de bon. mat. in prima parte rub. nu.* 10. *Raud. de analog. cap.* 3. *nu.* 25. *Berret. conſ.* 51. *num.* 8. adde *Schol. ad Modeſt. piſtor. lib.* 3. *quæſt.* 122. *ex num.* 24.

DE MODO SERVIENDI PRO FEVDIS.

CAP. XXVIIII.

COmites, Barones, & feudatarios ipſos benignitate ſolita proſequi diſponentes: volumus, quod ſi quando nos extra Regnum cum exercitu noſtro

contigerit feliciter proficiſci, nullus Comitum, Baronum, & feudatariorum ipſorum cogatur inuitus extra regnum ſe conferre nobiſcum, & exercitu memorato: ſi verò intra regnum ad alias partes regni, pro acquiſitione reliquæ partis regni ipſius, ſeu defenſione terræ noſtræ ditioni ſubiectæ, nos conferre oporteat: teneantur quilibet prædictorum Comitum, Baronum, & feudatariorum ſe cum exercitu noſtro in noſtri comitiua conferre, & in prædicto exercitu, ſpatio trium menſium, numerandorum a die, quo de domo ſua receſſerit, ſuis ſumptibus in noſtro ſeruitio commorari; circa cuius temporis lapſum, ſi eos elegerimus in ipſo exercitu retinere, ſtipendia competentia, & cõuenientia, ſecundum quod habuerint comitiuam, mandabimus eis integraliter elargiri: ſin autem concedemus eis licentiam redeundi: ita quod ab exercitu infra tale tempus recedant, pro ſolitis dietis proficiſcentis in fine prædictorum trium menſium ad domos proprias ſint reuerſi, diſtantia locorum quorumlibet perpenſata: ſi vero contingat nos perſonaliter non tranſire ad partes ipſas reſiduæ partis regni, ſed alium loco noſtri tranſmittere: nullus Comes, Baro, ſeu feudatarius teneatur perſonaliter poſt lapſum trium menſium moram trahere; in ſeruitium exercitus antedicti, quantumcumq; ſibi per noſtram curiam donaretur, ſed redeant iuxta modificationem termini ſupradicti; & etiam quod nullus Comes, Baro, & feudatarius cogatur, aut teneatur aliquid ſoluere pro adducimento, *ſed perſonaliter ire in exercitũ teneantur*, modo prædicto niſi neceſſitatis articulo, vel quauis alia iuſta cauſa forſitan impeditus, aliquem loco ſui ſufficientem, & idoneum mittere teneatur, vel adducimentum ſoluere, ſibi electione ſeruata.

SVMMARIVM.

1 *Milites ne omnes viles natalibus ſint.*
2 *Milites indigenæ fideliores.*
3 *Miles ruſticus melior.*
4 *Militaris diſciplina imperij decus.*
5 *Seruire Regi perſonaliter beneficiorũ tenentur.*
6 *Fœmina ad beneficium ſpe viri admittitur.*

NOTA XXXVIII.

1 *SEd perſonaliter ire in exercitum teneantur*: qui enim ſufficiuntur gregarij milites, ſatis diuerſe in acie pugnare viſi ſunt, quam qui Principis beneficijs, ac proprij ſanguinis inſtinctu ad fortiter ſtrenueq; dimicandum impelluntur. *Vegetio teſte lib.* 1. *cap.* 7. honeſtas, inquit, idoneum militem reddit; verecũdia, dum prohibet fugere, facit eſſe victorem; nam, vt ait *Horat. carmin. lib.* 4. *od.* 4.

Fortes creantur fortibus, & bonis,
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus.

hi bellando rem ſuam agunt, dum fines proprios tuentur, ac ex innata diſciplina reuerentius, & æqualius Duci parebunt, quam mercede conducti; vt de ſubditis indigenis *Tacit.* 2. *hiſt.* aiebat, quorum proprium eſſe
2 *Curt. ibidem lib.* 10. affirmabat, fidem magis, quam fortitudinem colere, quibus obſequium, & patientia imperij longe præſtantior, quam exteris; hi denique Regi in pace decus, in bello præſidium ſunt: dices forraſſe hæc ita eſſe, ſi Barones huiuſmodi laboribus aſſueſcerent, ac armorum tractationem addiſcerent, vt antiquitus ſeruabatur; non vero, vt hodierna tempora dictant, quando nobiles laſciuiæ ſueti labores impariter ferunt, quorum *Tacitus* locutus videtur 3. *annal.* homines, ait, quo pecunia dites, & voluptatibus opulentos eo magis imbelles: aptiorem
3 armis ex eodem *Vegetio cap.* 3. ruſticã plebem,

plebem, quæ ſub dio, & in laboribus enutritur: docta hyemem, & æſtatem iuxta pati, humi requieſcere, eodem tempore inopiam, & laborem tolerare: fateor hæc vera, corruptos, lugendoſq; modernos mores, cum omnia in luxum, epulas, nocturnoſq; coetus effuſa ſint, nulla armorum, ac ingenuarum exercitationum cura ſuperſtite: hæc tamen corrigi, ac in melius verti quoque poſſe non negarim, quinimo id obtenturos Principes noſtros, ſi totis hoc viribus promoueant affirmo: cum præcipuum ſit imperij decus, ac ſtabilimentum ſecundum *Valer. lib. 2. c. 7.* militaris diſciplinæ tenaciſſimũ vinculum, ex cuius ſinu omnes triumphi manare ſolent, quæ acriter retẽta, eodem teſte, Principatum Romano Imperio peperit, qua dilapſa nomen, ac imperium amiſit, vt *Alex. Seuerus apud Lampridium* prædixerat, ſunt ergo a Principe militaria ipſo otij tempore inſtituenda inter nobiles exercitia, ac per ipſummet ſuo exemplo promouenda, vt induſtria bonaque inſtitutione conſuetudinis debilitas ſuppleatur: huiuſmodi præcepta prior *Vegetius* pluribus in locis expreſſit: quem concinne *Iuſtus Lipſius* ad praxim retulit æque, ac commodauit *lib. 5. ciuilis doctrinæ cap. 13.* quem adito: optarem ſiquidem Hiſpani Imperij accolas emulatione Franciçæ nobilitatis ſuſcitari, ac ad renouanda oblita iam hæc ſtudia pungi: cum indubium apud me ſit, illos ſiue Hiſpani, ſiue Itali ſint, nemini ceſſuros, ſi opus aggrediantur.

5 Eſt ergo ſeruitium, quod Regi noſtro Barones præſtant perſonale citra omnem aleam: quo fit, vt qui actu non tantum, ſed potentia inepti ſunt illud præſtare, excludantur, atq; ad poſſidenda huiuſmodi propria beneficia inhabiles reddantur, vt firmauimus *in opere donationũ trac. 1. diſcurſ. 2. part. 3. n. 56.* id enim, quod in fœ-

6 mina diſpenſatum videtur, oppoſitæ ſententiæ puto non proficere: nam licèt ipſa ad bellandum ſit inepta, verumtamen ei vir, ſiue ſpes [dum religionem non ingrediatur] illum habendi ineſt, qui eius non tantum vices ſuppleat, ſed perſonam gerat, cum vnum idemq; æſtimandi ſint, vt ait *Ouid. 8. Metamorph.*

Tota domus duo ſunt, ijdemq; parẽtq; iubentq;

nam ſi forte vota religionis emiſerit, feudum ſtatim ad ſucceſſores tranſire planum eſſet, vt ipſo loco probatum eſt.

DE SVCCESSIONE FEVDORVM.

CAP. XXX.

CONſtitutionem editam per prædictum dominum Regem Iacobum fratrem noſtrum, ſuper ſucceſſione feudorum; lucide præſenti edicto noſtræ celſitudinis declarantes, ſtatuimus vt in feudis, etiam ſi auita, vel paterna, non fuerunt, vel de nouo quæſita, collaterales ab inteſtato ſuccedant; vt inter eos ordo ſuccedendi ætatis, & ſexus prærogatiua ſeruetur: *deficientibus tamen ſucceſſoribus legitimis*, ex linea deſcendentibus.

SVMMARIVM.

LEges apertè, & dilucidè ferantur. 1
Conſanguinei ceteris præferendi.

NOTA XXXVIIII.

DEficientibus tamen ſucceſſoribus legitimis. verba quæ cum videantur ſuperflua, magna tamen in

legibus ferendis claritate vtendum eſſe commonſtrant: ne ambiguitatibus lites potius foueri, quam extingui videantur: quandoquidem mirũ non eſt, legum ſenſus interuerti, ac maligne interpretari, dum quidquid hiſce temporibus agitur rationi abhorrere videtur, patres nempe, matresue filios debita ſucceſſione deſtituere, extraneos ſub ſpecie pietatis admittere, pauperes conſanguineos calamitate opprimi: fortunarum cõpendio per eos ignotis collato: quibus non bene perceptum propono locum *Diui Auguſtini*, alijs conſulto-
3 ribus [eos, qui id deliberauerint] ablegantem; ipſe enim mauult tacere, quã in animæ detrimentum, quid ſimile proferre; quem [neſcio quibus fundamentis] ad legitimas portiones, quæ filijs debentur reijciunt: nulla ceterorum, qui ſanguine quoq; attinent habita ratione; cum tamen ordo charitatis expoſcat, vt primo conſanguineis, poſtea ceteris conſulamus. Diuus quoq; *Ambroſius p. de offi. cap.* 30. eſt etiam, ait ipſe, probanda liberalitas illa, vt proximum ſeminis tui non deſpicias, & *Cicer.* 1. *offic.* optimè inquit, ſocietas hominum coniunctioq; ſeruabitur, ſi vt quiſq; erit cõiunctiſſimus, ita in eum benignitatis plurimum conferatur: quoniã *Taciti* ſententia liberos cuiq; ac propinquos ſuos natura chariſſimos eſſe voluit, vt contra illius dictamen accedat, qui bonorum compendium eis, pietatis etiam ſpecie, adimat damnum ab his, qui morientibus præſto ſunt, proficiſcens: quibus hoc ſtudium eſſe deberet, ne ſucceſſores ſanguinis ſubſidijs fraudarentur: quorum tamen aliqui aucupandi, gratia potius, quam quid in rẽ ſit conſulendi, accedere videtur, quod & Principes recte ne fiat, curare debẽt, ſuperioribus admonitis, qui huiuſmodi correctioni ſtudeãt. cetera quę ad collateralium ſucceſſionem ſpectant *ſupra nota 4 l. cum ſeq. ad ll. Iacobi* obtinuiſtis.

DE IMPOSITIONE RATIONIS, ET APOCHA OFFICIALIVM quietationis.

CAP. XXXI.

CVm ſatis abunde iuſtitiæ cultus, & fidelium noſtrorum ſtatus tranquillitas, ac feudorum integritatis, procedentibus conſtitutionibus noſtris fuerint recte diſpoſiti; deinde ad noſtrorum officialium commoda, & celerem expeditionem, eorum animaduertere ſatagentes, vt ad gerenda officia, eis per noſtram maieſtatem commiſſa, deuotius animentur; ſtatuimus, & mandamus, quod, ſi officiales per noſtram celſitudinem ordinati, per annum, vel minus officia exercuerint, ſtatim quod amoti fuerint, coram magiſtris rationalibus magnæ curiæ noſtræ, & de geſtis per eos officijs incipiant ponere rationem, & etiam compellantur; ita quod infra annum amotioris eorum a tempore numerandum, quæſtiones defectus, & dubio terminentur: poſt cuius lapſum anni de quæſtionibus, defectibus, & dubijs ipſis minime teneantur, nec etiam compellantur, per magiſtros rationales eoſdem; ſed noſtræ curiæ per officiales ipſos ſatisfacto de liquido quietationis apoca fieri ei, & ſi per plures annos contigerit officialem aliquem idem officium, de mandato noſtræ celſitudinis exercere: *anno finito, annis ſingulis, ſimili modo, & forma ponere rationem*; cum ad requiſitionem curiæ, non 1
compareant, requiſiti, vel legitime per ſe, vel per procuratorem ſufficienter inſtructos habebuntur pro cõfeſſis defectibus, quæſtionibus, & dubijs ſupradictis.

SVMMARIVM.

R*ationes quaquè ſingulis annis edantur.*

NOTA XXXX.

A*Nno finito, annis ſingulis, ſimili modo, & forma ponere rationem.* temporis enim excurſu documenta
1 amittuntur, pecunia difficilius exigitur: qui rei geſtæ teſtes fuerunt, deficiunt, omnia deniq; in diuerſam formam conuertuntur: quamobrem rectè iudicãtes tutoribus ſub pœnis indicunt, vt rationes quotãnis edãt, ac in publico archiuio reponant, fas, vt, ſit omnibus, quid de pupillaribus pecunijs actum ſit, quid nam impẽſum, vel creditoribus ſolutum perſcere, vt ſæpius apud nos ſeruatum vidi.

DE NOTARIIS SICVLIS COMMITTENDIS, QVI NON POSSVNT ſeruire per ſubſtitutos.

CAP. XXXII.

ITem quia perſonarum ſufficientiam eligere maieſtas noſtra diſponit, vt per eas reipublicæ vtilitas opportunius explicetur: & de perceptis prouentibus curiæ nuda veritas præter fraudes eluceſcat: iubemus, quod credenzeriæ, & notariatus tonnariorum, & dohanarum, & aliarum gabellarum Siciliæ concedãtur, committantur tantum Siculis, idoneis, & ſufficientibus: & quod ipſi credenzerij, notarij, & particulares ſub portulani *exerceant officia ipſa per ſe perſonaliter*, non per ſubſtitutos eorum: & ſi contrafecerint, ab ipſis officijs expellantur: ad officia ipſa denuo minime ſtatuendi.

SVMMARIVM.

1 S*Vbdelegatio quando prohibita.*
2 *Officijs quando inuiti addici poſſint.*

NOTA XXXI.

E*Xerceant officia ipſa per ſe perſonaliter.* nimirum quia electa perſonæ induſtria; ſubdelegatio vi-
3 detur interdicta *cap. fin. §. 1. de offic. delegat. l. nemo 70. D. de reg. iur.* quod in officijs euenire lex noſtra, iuraq; Cæſarum dictant, quid ergo ſi ſubterfugiant, ac reip: expediat officijs non expungi, vt lex præcipit, an cogendi ſint, quæritur: diſtingue tu, vt ſi pares, vel minus præſtantes ha-
2 beri poſſint, inuiti non cogantur, ſin minus oppoſitum ſtatuendum eſt, vt cum vniuerſi in bonum publicum ſimus comparati, ſingulæ partes ad idem reuocandæ ſint, cetera autem, quæ ad obediẽdi neceſſitatẽ pertinẽt *peta 33. ad Martini ll.* obtinebis ad tẽ *Morla in empor. tit. de leg. q. 16. n. 10.*

DE SALARIO MARINARIORVM IN EXTOLIO REGIO.

CAP. XXXIII.

COmpatientes marinariorum laboribus duris, & medijs, atq; periculis: edicimus, & mandamus, quod, & poſtquam ipſi marinarij in armata generali receperint ſoldos, & cœperint, a locis, in quibus degũt, ad extolium proficiſci,

a die

a die a quo abinde receſſerint, & peruenerunt ad portum, vbi extolium fuerit: vſq; quo galea rubea cum extolio cœperit feliciter nauigare, habeat a curia quilibet pro ſuſtentatione vitæ ſuæ die quolibet granos tres, & ex tunc in antea quo vſq; extolium ipſum proſpere redeat, & donec ad propriam habitationem peruenerint *habeant ſolidos conſuetos.*

SVMMARIVM.

1 *PEriculi ſuſceptio ex premij ſpe.*
2 *Stipendium ceſſante labore ceſſat.*

NOTA XXXXII.

1 *HAbeant ſolidos conſuetos.* eo enim facilius, ſicut 3. *hiſt. Liuius* docet, labor, ac periculum impenditur, vnde emolumentum, atq; honos ſperatur: nihil non aggreſſuros homines, ſi magnis conatibus magna præmia proponantur: magnos animos
2 magnis ſtipendijs, ac honoribus fieri *D. Greg. lib.* 12. *epiſt.* 25. *neceſſe eſt,* ait, *bonorum beneficia tribuere, vt in ſpiritali operis ſtudio valeant multiplicius inſudare.* quæ ergo in laboris cõpenſationem tributa ſunt, illo perdurante preſtari debent, ſicut minuto labore rata quoque ſtipendij ceſſabit ex proportione illa oneris, ac commodi *l. vno. S. pro ſecundo C. de caduc. toll. l. ſecundum naturam* 10. *D. de reg. iur. Coſta de port. rat. quæſt.* 13. *num.* 2. *Magon. deciſ.* 12. *num.* 18. *in lucenſ. Tuſch. verbo ſalarium concl.* 15. *ex num.* 5. per quam iuxta laboris laboris menſuram decreſcit ſtipendium per prædictos, vel augetur ex traditis ſupra *nota* 70. *ad leges Iacobi fol.* 99. ſi labor excreſcat: debent autem ſtipendia hæc quæ ob præſtitum ſeruitiũ debentur primitus perſolui, indeque cetera Regni onera, vt *in Leuit. S.* 19. *verſ.* 13. non morabitur opus mercenarij tui apud te vſque mane *Diuuſq; Iacobus Apoſtol. in Epiſt. cap. vlt.* pluraque ſimilia per *D. Carleual. diſput.* 6. *per totam f.* 563. qui tenet delegatum, appellatione ad delegantem interpoſita, ſalarium exigere poſſe, nec recte ſuperiorem morã admittere ne exigat ex *Bouad. cap.* 21. *lib.* 2. *num.* 238. *Gail obſeruat.* 44. *nu.* 6. *lib.* 1. quod iuriſdicentes apud nos admiſerũt millies, & male.

DE SIGILLO A CVRIALIBVS NON SOLVENDO.

CAP. XXXIIII.

CVrialibus, & familiaribus noſtris etiam conferre volentes gratiam ſpecialẽ, præſenti conſtitutione, in perpetuum valitura, decreuimus: quod ſi contigerit per maieſtatem noſtram *aliquam gratiam, vel donationem fieri curialibus,* & familiaribus ipſis, vel eorum alicui, pro iure ſigilli nihil exigatur ab eis.

SVMMARIVM.

1 *MOderatè domeſticis donetur.*
2 *Sigilli tributum, vel penſum ab omnibus extorquitur.*
3 *Conſilium quod apud Siculos praualeat.*

NOTA XXXXIII.

1 *ALiquam gratiam, vel donationem fieri curialibus, & familiaribus.* ſunt namq; ſpecialibus fauoribus cumulandi, qui impenſius operam præſtant; moderate tamen ne cito illis careant; nam vt *Seneca in Octauia* prædixit

Quid-

Quidquid excelſum eſt cadet.
Et in *Oedipo.*
Quidquid exceſſit modum
Pendent inſtabili loco.
ſanè per hoc de Aureliano ait *Flauius Vopiſcus*, ipſum hoc capite in amicos modica conferre ſolitum ad neceſſitatē redacta, vt miſerias paupertatis effugerent; diuitiarum vero inuidiam patrimonij moderatione vitarent; ſed hodie iam extra periculum ſunt, dum ne minima quæque
2 per hanc legem condonata obtinere nemine quaſi per fas nefaſq; à ſigilli ſolutione exempto, facit *Maſtrill. deciſ.* 156. qui de immunitate officialium ſuper tributis loquitur, nec dicat quis ceſſare hanc exemptionem Rege a nobis abſente, quoniam iam alibi diximus, ipſum vbique preſentē effingi, cuius perſonam Prorex cum conſilio repreſentat *Vinc. de Franch. deciſ.* 5. eſtque de ſenatoribus elegans textus in *l. uis ſenatorum* vbi *Luc. de Penna C. de dignit. lib.* 12. *& l. cum gloſ. C. de acceſſ. l. fin. ff. de conſul. lib.* 12. quo fit, vt ipſis curialium exemptiones curæ eſſe debeant, quod ſi quæ
3 ras, quod nam in Regno ſupremi huius ſenatus vices ſuſtineat, nulli dubium erit, quin Magnæ Curię Tribunal, a Rege pro ſacro ſuo conſilio conſtitutum ſit ex *Frecc. de ſubfeud. lib.* 1. *de off. magiſtr. iuſt. Petr. Greg. de iudic. cauſ. feudal. cap.* 50. *verſ. aduertendum eſt Maſtrill. de magiſtr. lib.* 5. *cap.* 8. quodque Præfecto prætorij ſucceſſerit ex *l.* 1. *C. de ſent. præf. prat. Auth. quæ ſupplicatio C. de precib. Imperat. offerend. Fundat ad idem Maſtril.* illud etiam ceteris Tribunalibus anteferri, haberetque poteſtatem ordinariam *Corſet. de poteſt. proreg. p. vlt. nu.* 56. *tom.* 16 *fol.* 349 *tractat. diuerſ.* quiue in nihilo conſilio Capuanę cedit, licet illud perpetuum, hoc autem temporaneum ſit, ita a Regni huius in Aragonenſes traſlationis exordijs ob maximam ad ceteros ſublimitatem, atque potentiam, vt baronibus morem gererent, compactus, licet per hanc regendi formulam iuſtitia peſſum ierit, ſatiſq; plus Regis iuriſdictio, ac præeminentiæ, vt inferius latius explanatum eſt *nota* 45. *ad leges Martini.*

DE OBSERVATIONE CAPITVLORVM QVANTVM AD DOMINIVM.

CAP. XXXV.

VT autem omnis vacillationis materia a prædictorum noſtrorum fidelium mentibus eruatur omnino, & nullus ſuſpicionis ſcrupulus relinquatur: ſed gaudeant, & gaudere poſſint perpetuo ſub maieſtatis noſtræ felici dominio conſtituti, ſub religione ſacramenti, coram eis per nos corporaliter præſtiti, & virtute, omnes conſtitutiones, & dicta ſtatuta, priuilegia, confirmationes, & prædicta omnia, & ſingula, quæ continentur in eis, vt prædictis noſtris conſtitutionibus declaratur, *nos ipſi obſeruabimus*: & per omnes officiales noſtrę curiæ mandamus, & mandabimus omni tempore inuiolabiliter obſeruari: legibus, conſtitutionibus, conſuetudinibus omnibus, præſentibus noſtris conſtitutionibus contrarijs, penitus antiquatis.

SVMMARIVM.

1 *Princeps legibus viuat.*
2 *Pacta ſeruanto.*
3 *Fides iuſiurando violanda.*
4 *Prorex an ſibi ius dicat.*

NOTA XXXXIIII.

NOs ipſi obſeruabimus. digna vox Principe, maieſtateq; regnātis legibus alligatum ſe profiteri: cu-
1 iuſue adeo de auctoritate iuris pēdet aucto-

auctoritas, vt re vera maius imperio exiſtimet legibus ſubmittere principatum, & alijs indicare, quod ſibi licere non patitur, ita *Theodoſius, & Valentinianus in l. 4. C. de legib.* nam quod iuri ſupremi Principatus aſcribitur, legibus non teneri *l. princeps D. eodem* eo pertinet vt intelligamus, eum ſupra leges conſtitutum eſſe, id verò eſt, vt firmum ſit, eum legibus ſubiectum non eſſe, nec eis teneri, ne decretis, reſcriptiſq; ſuis derogare
a ratione neceſſitate quo exigente poſſit. ambo enim conſiſtere poſſunt, legibus non alligari, ac eis viuere: legi autem naturæ conuenit, cui Princeps morem gerere debet, vt quæ conuenta ſunt, pacta ſeruentur, ſiue cum ſubditis, ſiue cum finitimis, exteriſq; prouincijs inita ſint: quippe ſuis verbis maior, vt præſtetur, fides curare tenetur, quam aliorum iuramentis. *Iſocratis ſententia orat. 2. ad Nicoclem Andr. ab Exea de pact. num. 452. fall. 42. Theſaur. deciſ. 47. num. 11. D. Valenz. in diſc. ſtatus p. 2. conſ. 13. num. 18. fol. 254.* quomodo enim quaq; fronte fidem a ſubditis expetet, qui viciſſim illam non præſtauit *l. cum proponas vbi Alciat. C. de pactis* hæc inſinuet, ac quotidie repetat miniſter ſuo Principi; inculcans illud Liuij: Principatum ſi fide non conſiſtat, nec opibus, nec armis duraturum. cetera alibi ſatis ſcripta ſunt, multa vero apud *D. Præſidem Valenz. loco præmiſſo habes.* Hic non inmerito inſurgit diſputatio de Prouinciæ præſide, an & ipſe ſibi ius dicat, vel ſuis, nam *Marcellus lib. 1. de off. præſid.* refert in hoc ſenatusconſultum, quo cauebatur, *vt de ijs, qui prouincias regentes, comiteſue, aut liberti eorum, antequam in prouinciam venirent, contraxerunt parciſſimè iuſdicatur in l. 16. D. de off. præſid.* inde Ioannem è Vega Proregem apud omnes probatiſſimũ, atq; de Rege optime meritum, multoſque pariter ſublimes viros eodem munere fungentes recuſatos fuiſſe, ac remotos, refert *Maſtril. deciſ. 151. ex num. 77.* qui dicit ex hoc non prohiberi quin cauſam valeat delegare, vt exinde ipſo delegante inconſulto illam definiat, ac exequatur; his tamen minime attentis cauſas ex hoc auocari vidi, dum Alcalanus Dux prouinciam noſtram moderaretur, quoniam Generi lites eſſent, Cumq; partium querimonias nulla ratione, nec cauſa fundari contenderem, ſolumque ad protelandas lites proponi, dum maxime de re quodammodo executionem præſeferente ageretur ex Caroli Imperatoris lege *cap. 214.* ad pactum de reuendendo exercendum lata, ac per hoc ex eodem met ſenatusconſulto excepta, ibi, *ſi quid tamen inuito accidit.* vt multis in executiuis, ac ſpolio probat idem *Maſtrill. deciſ. 270. & deciſ. 282.* id mihi a ſenatu Italico reſponſum traditũ eſt; ipſos non ideo cauſam auocare, ſi auocatio dici poſſet, quod de tanto principe minus confideret, ſed vt de petitionis probabilitate aliqua per fumum quaſi olerent, vt demum maiorum more per ſuos iudices in prouincia terminaretur, remiſſione eis facta. At cũ ex Hyſpanijs Panormum reuertiſſem, iterum in controuerſiam venit, potuiſſet ne Paterniones ſium Princeps, qui ob Soceri receſſum Rege probante, votiſq; omniũ accedentibus ſceptrum conſecutus eſt, propriam cauſam ſummo magiſtratui committere, cum eius natura eſſet, ne contentioſa iuriſdictione opus haberet, vt nempe eius bona deputato ſpeciali curanda darentur, omnium ſententia firmatum fuit, nil proponi, cur id mandare non potuiſſet, cũ præcipue nil geſtũ videbatur niſi propriam perſonam remouere, qua M. C. conſilio colligabatur, vt ſola id expedire valeret, quod a

Rege priuatiue ad alios conceſſum, fuerat, vt in *controu. iuriſd. 2. per totam & in recentioribus concordatis cap. 13.* fuitque ſi executum ad id muneris adſcito ſublimis, ac excelſi ingenij, præſtantiſſimoque in omnibus viro D. Petro Corſetto Regente, ac Præſide, rogatorumq; præcipuo.

CAPITVLA ALIA EIVSDEM DOMIMI NOSTRI REGIS FEDERICI, Tertij, edita in generali colloquio apud Placeam, celebrato 29. Octobris 6. Editione.

DE PROHIBITA CAPTIONE ANIMALIVM AD SELLAM, vel ad Bardam per Officiales.

C A P. XXXVI.

QVia olim aliqui officiales curiales, potentes, & aliæ perſonæ ſub ratione eorumdem, cauſa equitandi, ipſi, vel eorum familiæ, vel deferendi eorum arneſia, animalia noſtrorum fidelium ad ſellam, & ad bardam, abſq; voluntate patroni illicite capiebant: propter quod grauamina ſuſtinebãt, & damna: cum ea quandoque a manibus capientium recuperare vllo modo non poterant: interdum ſoluta pecunia, redimere oportebat: nonnunquam niſi poſt multos labores, expenſas, & dierum plurimum interuallum, non poterant ea habere: præſenti edicto prouidimus, de cetero fieri prohibendo, ſtatuentes, quod ſi aliquis officialis curialis, potens perſona, vel qualibet alia occaſione prædicta, aliquod animal ad ſellam, vel ad bardam abſq; voluntate patroni receperit: de quo ipſius patroni ſtari volumus ſacramento: ſiquidem miles, aut perſona dignior fuerit, ſtatim animal captum patrono reſtituat: & in ſui pœna per Siniſchalchum regni noſtri, aut locum tenentem ipſius, ſi ibi præſentes fuerimus, & perſona capiens fuerit curialis: & ſi curialis non fuerit, per magiſtrum iuſtitiarium regni noſtri, & in eius abſentia per Regium iuſtitiarium capiatur, & noſtro ponatur carceri; vbi per vnum menſem volumus permanere: ſi vero ſcutifer fuerit, nobilis tamen, capiatur, vt ſuperius diſtinguitur, & in noſtro carcere poſitus per menſes duos continue contineatur: animali capto nihilominus patrono reſtituto: ſin autem vilis conditionis extiterit, animal captum patrono reſtituetur de mandato ſui iudicis, vt ſuperius diſtinguitur, fuſtigetur, ſi vero vbi hoc committi contigerit, nullus prædictorum officialium noſtrorum, ſed baiulus loci tantum præſens fuerit, baiulus ipſe ad denunciationem, & ad ſacramentum patroni, de perſona capiat animal accipientem: & ipſo animali reſtituto patrono, capientem ipſum ad eum officialem, de cuius iuriſdictione fuerit, cum ſuis litteris captiuum debeat deſtinare: per eum, vt ſupra diſtinguitur, puniendum: ſi autem captor animalis ipſius cum ipſo animali ad alium locum aufugerit baiulus loci ipſius, vbi hoc perpetuum extiterit ad denunciationem patroni, ad baiulum loci, quo captor ipſe aufugerit, de capiendo ipſum litteras ſuas mittat: ad cuius baiuli tantum litteras alius baiulus, dictum fugientem capere teneantur, & animali capto reaſſignato patrono, ipſum ad eum officialem, de cuius iuriſdictione fuerit, captiuum aſſignet, per eum vt ſupra exponitur, puniendum: ſin autem dictus baiulus *in prædicto ſibi commiſſo officio negligens fuerit*, & ex ſua negligentia animal captum mortuum fuerit, vel recuperari non poterit, ad reſtitutionem valoris animalis ipſius, ſacramento patroni taxandi, per ſuum iuſtitiarium compellatur; ſin autem dicta perſona, quæ dictum animal ce-

perit, talis ſtatus, & conditionis extiterit, quod dictus baiulus, cum non poſſit capere, vel auferre, dictus baiulus hoc denunciare infra decẽ dies regio iuſtitiario teneatur: vt dictus iuſtitiarius capiat animal capientem: ita quod infra terminum ipſum ab eodem iuſtitiario habeat *litteras reſponſales*, & ſi forte hoc facere neglexerit, pœnam vnciarum auri quatuor, fiſci noſtri commoditatibus applicandam, incurrat; animali ipſo nihilominus reſtituto patrono, & ſi dictus iuſtitiarius, ob potentiam animal capientis, cum capere forte nequiuerit, hoc denunciare infra viginti dies noſtræ excellentiæ teneatur.

SVMMARIVM.

1 *NEgligentiæ pœna.*
2 *Iudicans contra legum præſcripta damnetur.*
3 *Iudex qui non auertit damna.*
4 *Quod a multis fit, paucis latet.*
5 *Delictum omiſſionis an priuet aliquem foro.*
6 *Rogatoriæ ſiue requiſitoriæ vim præcepti habent.*
7 *Sententia quando exequenda.*
8 *Sententiæ iniuſtæ aliquando exequẽda.*
9 *Mixtus executor reſcribit.*
10 *Reſcripta omnia conſideranda antequã exequantur.*
11 *Pontifex circumuentioni ſubiacet.*

NOTA XXXXV.

1 *IN prædicto ſibi commiſſo officio negligens fecerit.* culpæ enim cum
negligẽtia aſcribi ſoleat *l. ſi fideiuſſor*
C. mand. & l. quod nerua D. depoſit.
eodem pene modo ius dicens per ſe-
gnitiem litem ſuam facit, quo ſi cõ-
tra præſcriptũ legũ iudicaret: vtroq;
namq; caſu damnum parti inde ve-
2 niens, cogitur reſarcire, *l. vlt. D. de*
extraord. crimin. vt ſi probationibus
neglectis ex conſcientia, vel priuata
notitia iudicaſſet *l. argentarius* 10. §.
cum autem D. de edend. l. illicitas §. *ve-*
ritas vbi doctores D. de offic. præſid.
quibus caſibus, & ipſe conueniri iu-
dicio poterit; nec minus ſi ſciens
ſubditorum exceſſus non prohibeat:
3 nam patentis inſtar iniuriam, quam
auertere potuit, sarcie t *l. ſciẽtia D. ad*
l. aquil. l. culpa l. nullum crimen D. de
regul. iur. ita ſentit *Saluian.* cum ait
poteſtas magna, & potentiſſima, quę
prohibere ſcelus maximum poteſt,
quaſi probat debere fieri, ſi ſciens
patitur perpetrari, nec de his, quæ
omnibus innoteſcunt, neſcire ſe, fir-
4 mare poteſt, cum id quod a multis
fit, a nemine ignoretur neceſſe eſt,
late de negligentiæ effectu quo ad
omnia *Maſtrill. deciſ. 236.* vbi quan-
do interpellari ac moneri, & de quo
tẽpore debeat, & per quod tempus
5 negligens in mora conſtituatur. In
ſpecie autem de omiſſionibus, ac ne-
gligentijs, per officiales in eorum
muneribus admiſſis, quæritur ſæpius
an ceteris exceſſibus, quæ in com-
mittendo conſiſtunt, æquipolleant,
puta ſi de generali abolitione aſſe-
quenda ageretur, ex qua officialium
delicta excepta ſunt, vel de remiſſio-
ne ad ſancti officij forum, cum con-
ceſſa huic Tribunali iuriſdictione
inter cetera officialium delicta re-
ſeruata fuerint in primo reſcripto
anno 1580. *cap.* 10. nam ad terminos
abolitionis putauerunt aliqui, verba
illa in ea contenta, ibi, *neque eos qui*
dum officiales eſſent in eorum officijs de-
liquerunt, ad commiſſiones iniuſta-
què facta referenda eſſe, non autem
ad ea, quæ in minus faciendo conſi-
ſtunt, hæc enim leuiora exiſtimantur, attento textu *in l.* 1. vbi *Bart. D.*
de iure patronatu: gloſſ. in l. ſi mora
D. ſol. matr. vbi *Bal.* aureis literis ſcri-
bendam eſſe pronunciauit, ſecutique
ſunt *Imola, Caſtr. Alex. Aretin. & ce-*
teri omnes Iaſone excepto, quos cum
alijs cumulat prædoctus *Tiraquell. de*

pœnis

pœnis temperand. cauſſa 44. *num.* 24. in quo quidquid doctrinæ, ac eruditionis ad quæſtionem optari poſſit ex ſacris prophaniſque ſcriptoribus, ac noſtris in vnum inuenies: inde iudici in omiſſionibus peccanti iuriſdictio non auferitur, ſicut ei, qui aliquid commiſit *Cyn. & Bald. in p. declarat. in l. ſi dominus §. duorum de his qui ſui, vel alieni iuris ſunt vx. §. ſuper hoc Auth. de quæſtore, & §. 31. Auth. vt diff. iudican. &c.* per hæc tempore nouiſſimæ abolitionis vidi per grauiſſimos iudices nonnullos ad indulgentiam ex hoc admiſſos. Sed contra ſenſus meus fertur, attentis indulgentiæ relatis verbis, dum delinquentes excipit, cum delictum a verbo delinquo ortum propriè omiſſionem ſignificet, vt probat aperte quidem *Hottomanus de verb. ſignif. hoc verbo* cuius auctoritate vtitur *Ioannes Paſſeratius ad Ambroſium in dictionario verbo delinquo*; ibi, *delinquo, pecco, & propriè non præter eunda prætermitto*, apud Hyſpanos *faltar*, atque, quod apud lt. C. delinquere minus eſt, quã peccare egregiè *Cicero de invent.* 22 *Num neceſſe eſt eum, qui velit peccare aliquando primum delinquere*, quod, & Feſto, & Henrico Stefano probatur, in iudice autem omiſſionis delictum cõmiſſionis peccato non minus graue exiſtimatur *in l. 2. §. ſi tamen hominem D. de verb. obligat.* cuius ſententia licet *Tiraquello* non ſatisfaciat, attamen a multis probatur, quos ipſe refert *ibidem.* 2. magna enim in iudice omittente comparatiue ad ceteros eſt differentiæ ratio, nam omne eius munus in agendo vertitur, in iuſtitia nempe miniſtranda, quæ ſi negligatur, reſpublica iuridici officio carebit, quod multo maior inconueniens habetur, quam ſi iniuſtè iudicet; *l. ius pluribus* 11. *D. de iuſt. & iure prætor*, inquit, *ius reddere dicitur etiam cum iniq; decernit, relatione facta non ad id, quod prætor ita fecit, ſed ad id, quod prætorem facere conueniret*, nos quoq; alibi diximus, ideo Tyrannorum leges, ac iudicia valere, quoniã ſatius erat legum, ac iudiciorum ſepibus muniri rempublicam a Tyranno etiam oppreſſam, quam illis ſublatis beſtiarum, vel barbarorum more viuere *Victor. in relect. de poteſt. ciuil. num.* 25. *Suarez de legib. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 9. puto ergo ſuperiorum ſententiam ſuſtineri non poſſe, Tiraquello, tamẽ in eo quod regulariter probare nititur, quod omiſſio minus quam commiſſio ſit, cedo, verius enim eſt in reliquis caſibus id, quod *D. Thom. in* 2. 2. *q.* 79. *art.* 4. docuit, dũ ex Ariſtotile 10. *Metaphyſ.* euidentiſſime probauit, maiorem eſſe commiſſionis, quam omiſſionis culpam: nam ait ipſo peccatum quanto a virtute diſtat tantum grauius reputandum eſt. At contrarium magis diſtat a ſuo contrario, quã eius ſimplex negatio, ergo omiſſio leuior eſt commiſſione, cum manifeſtiſſimum ſit trãſgreſſionem magis virtuti obſtare, quam nõ progreſſionem ad eam: idem etiam tenuiſſe eius præceptorem *Alex. de Alef in 2. parte ſummæ quæſt.* 130. *nu.* 6. *& quæſt.* 135. *membro* 2. *D. Bonauent. lib.* 2. *ſent. diſt.* 4. *art.* 1. *quæſt.* 1.

Verum enim vero licet hęc veriora ſint, quæſtioni præmiſſę non officiunt, & ſi enim minora eſſent, non per hoc in abolitione intercludi debere ſequitur, cum pergenus exceptio procedat; nec per hoc ſolum leuia ſunt quoniam peccatis commiſſionum conceduntur.

Per quę patet quoque quam leuiſſimis fundamentis *Narbona* ſententia innitatur, qui ad *concordata Caſtellæ gloſ.* 20. *ex num.* 119. tenuit miniſtros ſancti officij, ac familiares promiſſionibus in officijs regijs ad ſuos iudices remitti ſolere, dum legis verba omiſſionis delicta percutiunt, ibi, *y delinquieren en coſas tocantes a los dichos officios, y cargos*, & in noſtris *annis*

1580. *cap.* 10. ibi, *y caſtiguen alos dichos officiales, y familiares ſi delinquieren el dicho Virrey, y iueʒes.*

Duo enim ipſius præcipua argumenta facile diſpereunt, nam conceſſo eo, quod probare nititur in primo, commiſſionem nempe grauiorem eſſe, nõ ſequitur Regem voluiſſe delicta omiſſionis ſeparare, vtque ſindicatores duo in familiares dirigerẽtur, vnus qui commiſſionũ, alter, qui omiſſionum cauſas cognoſceret, ac animaduerteret contra iuris prudentiæ præcepta, vt *in l. omnes C. de arbitr. tutele* cum mille per *Maſtril. deciſ.* 269. *Caſtil. deciſ.* 248. cum contra clericos vnus pro omnibus culpis eligatur, cum tamen iſti quoad fori proſcriptionem toto, vt aiunt cœlo a familiaribus, ac officialibus ſancti officij differãt, vt probauimus *in contro. prima n.* 14. ac præcipue cũ exemptionem lege generali canonibus ſtipatam illi obtinuerint, hi vero per ſpeciale priuilegium reuocationi ſubditum, *vt in patroc. cap.* 4. *n.* 176.

Debiliſſimum quoque eſt ſecundum, nam certo certius eſt, Regem delicta illa in concordatis excepta non ratione grauitatis tantum, ſed ob bonum Regni excepiſſe, ac nẹ reſpublica in his quæ ad regimen pertinent per ſeparatas iuriſdictiones turbaretur, quid enim habebit iſte reſponſi, ſi ad plura capita concordatorum reſpiciat, quibus leuiſſimi exceſſus ab Inquiſitorum cognitione ſecluduntur? puta ſuper menſuris, ac victualium integritate *cap.* 6. & 8. concordatorum *anni* 1597. aliiſque leuiuſculis per pragmaticas prohibitis: nonne hæc dimitti præ leuitate debebant, & tamen reſeruata fuerunt? quid ergo illa reſponſio valere poteſt, in quo ipſum *Narbonam* aduoco *in gl.* 21. *num.* 50. ſibi re ipſa aduerſantem,

Vnum ferre non potui, ne ſtomacharer, quod ad euidentiam addit *num.* 123. delicta nempe omiſſionis nequaquam ad officium pertinere cum verius ſit maiorem ipſorũ partem in omittendo conſiſtere, vt patet ad ſenſum, ne alia comprobatione opus ſit, gaudeo tamen cum in Italiã remeaſſem, vidiſſe *D. Carlenal.* qui huiuſmodi ſcriptoris in hac quæſtione lapſus eodem tempore notauit *quæſt.* 8. *ex nu.* 516. *ad fin. fol.* 221. is aduerſus argumẽta Narbonæ eleganter diſputans cõcludit perniciosam eſſe practicam illam, quæ ex eius doctrina deſumitur, non tantum Reipublicæ, ſed iuriſdictioni Regiæ, quæ rem omnem moderatur, allegans ad vltimum argumentum *Seſſ. de inhib. cap.* 1. *§.* 3. *ex num.* 15. ac Euangelica auctoritate probans directe in officium peccare hominem qui ea quæ agenda erant omiſit *ex Mattheo cap.* 25. ad quem *Maldonat. ex num.* 14. *Janſon. Cornel. in concord. cap.* 107. & 126. de abſcondente talentũ nihilq; ſuperlucrante, reſpondet quoque prædoctus hic author ad exempla adducta, illa nẽpe nullo iure fundari, cui addendum puto aduerſum eſſe omnium regnorum praxim in quibus Inquiſitores ex Regis conceſſione iuriſdictionem gerunt, nam indiſtincte Sindicatores, ſiue Viſitatores æque commiſſionis, ac omiſſionis cauſas cognoſcunt, ac puniunt, adeo ne exempla illa attendenda ſint, vt ex multis Dominis ex ſummo Caſtellæ ſenatu didici, de his ibi vnquam controuerſiam excitatam fuiſſe.

NOTA XXXXVI.

Litteras reſponſales. ſupponitur enim inferiorem, dum [quod a Principe decretum eſt] immediato ſuperiori rogat, imo, & inculcat, exaudiendum eſſe, ac implenda, quæ proponit: cum hic bene ordinatæ reipublicæ effectus ſit, non ſolum

ſupe-

ſuperioribus inferiores obtempera-
re, verum quandoq; viciſſim infe-
rioribus parere ſuperiores, quod
6 ſubſidiarijs litteris fit; quas nos ro-
gatorias vocamus, quæ licet nomi-
ne precum effundantur; iuris tamen
effectu præceptiuę ſunt; quoniã qui
rogati ſunt eas exequi, ſi iuſtæ ſint,
tenentur, omni tamen ſcrupoloſi-
tate remota; nam ſi apertam conti-
neant iniuſtitiam, iure merito a ſu-
perioribus ſpernentur; quo fit vt ſu-
7 premos apud magiſtratus inferiorum
ſententiæ per ſe exequibiles, niſi
cauſa ſummatim ſaltem cognita, ne-
quaquam exequantur, vt habui ex
ſacro *Rotæ auditorio deciſ. 85. in nouiſ-
ſimis parte prima*, ac nos quoq; *deciſ.
23. num.* 16. ſecuti ſumus, in quo di-
ſtat egregie, quod iure proditum eſt
de ſententijs a ſuperioribus latis, quę
inferioribus exequendæ traduntur
8 *l. penult. de Iuſt. & iur. l. res iudicata.
de regul. iur. cap. paſtoralis. §. quia ve-
rò ff. de offic. delegat.* vt nempe etiam
ſi iniuſtitia laborēt exequãtur. quod
ita accipiendum eſt, ne putemus
Summum Pontificem iniuſtitiæ de-
ferre voluiſſe: vt quidam nullius no-
minis hæreticus, in quodam *de repub.
inſtit. opuſculo lib. 2. cap.* 12. affirmauit
ineptam, impiamq; decretalem illam
nuncupatus: quoniam ibi ſermo eſt
de meris executoribus, quibus nec
de iuribus ſententiæ cognoſcere,
quinimo nec ſuperiorem conſulere
datum eſt, ſolumq; vt munus exe-
quendi alteri iniungatur, ſi iniuria
adſit, curare poſſunt; huius generis
ſunt illi; qui victores in poſſeſſionem
inducunt, carnifices, curſores, cæte-
riq; ſatellites, quibus parendi tantũ
manet gloria. In mixtis enim execu-
toribus hoc diuerſum eſt: cum non
ſemel ſuperſedendum, ac reſcriben-
9 dum eis eſſe præcipiatur, vt *in cap. ſi
quando 5. de reſcript.* vbi hæc pronũ-
ciantur verba: aut mandatum no-
ſtrum diligenter adimpleas, aut per
litteras tuas, quare adimplere non
poſſis rationabilem cauſſam prætẽ-
das; quia patienter ſuſtinebimus, ſi
non feceris, quod praua nobis fue-
10 rit inſinuatione ſuggeſtum: vnde
ſcite receptum eſt, vt omnia Pontifi-
cia reſcripta [bullas, ac breuia vo-
cant] a magiſtratibus examinentur,
non vt ſuper eorum validitate deli-
berent, ſed vt, ex ſui facie iniuſtum,
vel dubium cum concedente execu-
tionis gratia, communicent: ſin ve-
ro iuſtum ſit, exequendum pronun-
cient, vt in Siciliæ vtriuſq; regno, ac
ceteris Italiæ prouincijs, ac amplius
Mediolani ſtatu, quo ad omnia cu-
iuſuis generis reſcripta, vel collatio-
nes ſeruatur, quam conſuetudinem
late tuentur *Didac. Couarru. practic.
quaſt. 35. Ceuall. quaſt. 897. nu. 1313.
& 310. Bouadill. in polit. lib. 2. cap.
18. num. 208. Narb. ad l. 59. gloſſ. 2.
num. 36. tit. 4. lib. 2. recopilat.* iureque
optimo, cum ſecundum præſumptã
mentem Summi Pontificis id fiat.
qui de ſe fatetur in pluribus decipi,
vt in *cap. ad hæc* 10. in corpore, vnde
ſumitur *de reſcript.* in hæc verba:
11 *tales itaq; litteras a Cancellaria noſtra
non credimus emanaſſe, vel prodijſſe,
vel ſi forte prodierint, conſcientiam no-
ſtram, quæ diuerſis occupationibus im-
pedita, ſingulis cauſis examinandis nõ
ſufficit, effugiunt*; At executor ſicut
prælibauimus in iuribus reſcripti
exquirendis nimius eſſe non debet,
vt in *cap. cum contingat* 24. *eodem ti-
tulo* ibi, *ceterum in his omnibus puram,
& prouidam te cõuenit intentionem ha-
bere; ne vel ad declinandum mandatum
dubitare te dicas, vbi dubitandum non
eſt, vel etiam ad exequendum te aſſeras
eſſe certum, vbi certus eſſe non debes:
licet autem ex his certa tibi detur do-
ctrina, qualiter in eis te debeas habere;
nulla tamen tibi tribuitur poteſtas, vt
inter delegatos, aut partes de iuriſdi-
ctione debeas iudicare.* inde praxis ad-
miſit, vt regalis patrimonij curator,

con-

conſeruatorem nuncupant, de quo *Frecc. lib. 3. de ſubfeud. tit. de different. feud. reg. num. 10. Regēt Ponte de regal. imp. §. 8. num. 25. Maſtrill. de magiſtr. lib. 5. cap. 9. nu. 107.* reſcriptorum omnium, tam Pontificum, quam Regum executor ſit, huiuſmodi tamen, cum ipſe miles ſit, Aduocato Fiſcalis Patrimonij remittit; cui ne quæ ad legatiam pertinent quodammodo minuantur, proſpicere incumbit, ſoletque ſecum ſi res ardua ſit, vel tres Præſides cum Conſultore, vel totum ſacrum Conſilium ad relationem fiendam pro executoris aſſumere, vel ſi cauſa id expoſcat, ad Regē, eiuſque ſummum in rebus Italicis ſenatum referre; *Maſtrill. ibid. num. 131. & ſeq.* quod tamen non temere, neque ex leuiuſcula cauſſa facere debet; multoque minus ſi reſcriptum intereſſe partium attingat nō Regis, nec reipublicæ, tunc enim cenſuras in interiori foro non effugeret, ſi differendi gratia, cum hi difficillimè conueniant, id ageret; & audiui ſæpius dicentem D. Præſidem Corſetum, non poſſe fiſcum, cum inter priuatos quæſtio de executorijs agitur, ſocios aſſumere, eos præcipue qui in alia diſtracti rariſſime conueniunt, ſicut cauere debet ab omni executione eius; quod præeminentias Regias quoquomodo tāgat Rege in cōſulto, vt ſepiſſime reſcriptū eſt; ac nouiſſime ne librorū prohibitio aliqua quę ſūmo Inquiſitionis Hyſpanicæ ſenatu probata nō eſſet, in Regno admitteretur; ſolent enim alibi quolibet inſtante ad iuriſdictionē Eccleſiaſticam attinētes libros vti pręiudiciales reſpuere, cum aduerſus temporalem in dies nouos Vicarioli quidam edant tractatus, qui libere percurrunt, eo prætextu, quod ſuam vtriſque libeat fouere iuriſdictionem; in hoc enim æqua omnium ſors eſſe debet, verbis ac ſcripto modeſtia ſemper ſeruata, ne ſit [Apoſtoli ſententia] ſciſma inter fratres, ſed id ipſum omnes ſentiant. Porrò vt ad propoſita reuertamur; mero executori iuſtiſſime [etiam ſub iniuſtitiæ ſpecie] exequēdi mandati retardatio denegatur, ne alias obediētiæ virtus, quæ primas in publico regimine partes habet, diſpereat, quod minus ferendū eſt, quā quod ſententia quælibet iniuriā redolēs indiſcriminatim a quocūq; executorē ſpernatur; videas, quos adducit *D. Barbo. in d. c. paſtoralis de reſcript. nu. 1 2. fol. 246.*

DE PROHIBITA EXACTIONE CARNAGIORVM.

CAP. XXXVII.

STatuimus, quod nullus Comes, Baro, feudatarius, Caſtellanus, vel quicūq; alius auſus ſit exigere, vel aliquod ab aliquo iure carnagij accipere pro animalibus, per foreſtas, & loca, & territoria eorum tranſeuntibus: etiam ſi per duos dies, & noctes duas in terris foreſtis, & locis eorumdem, & territorij eorumdem morari, & ibidem paſcua ſumere aliqua cauſſa contigerit: ſi vero vltra dies, & noctes duas ibidem ſteterint, ius carnagij conſueti, & debiti exſoluatur. Sin autem dicti Comes, Baro, feudatarius, Caſtellanus, vel aliquis alius huius noſtræ conſtitutionis contemptor extiterit, ille, à quo ius carnagij auferetur, contra formam prædictam, denunciet baiulo proximioris loci noſtri demanij : qui conſtito ſibi de hoc per ſacramentum denunciatoris ipſius, ſoluat eidem pro prouentibus baiulationis ſuæ pretium carnagij ſupradicti, vel carnagiorum : quo facto, ſcribat idem baiulus per ſuas litteras iuſtitiario Regis, quod ſtatim pœnā vnciarum auri duarum pro quolibet carnagio, ab auferente præfato

exigat,

exigat, vtilitatibus curiæ applicandarum; qui iuſtitiarij ad litteras dicti baiuli, quibus fidem habere volumus, præmiſſa omnia exequantur. Si verò dictus iuſtitiarius, vel baiulus in hoc negligens fuerit, ſoluat pœnam eandem, & ſi fortè dictus iuſtitiarius a præfato auferente pœnam ipſam non poſſet exigere infra viginti dies *denunciare noſtræ excellentiæ teneatur*. & ſi non denunciauerit noſtræ curiæ pœnæ nomine teneatur in duplum, ſemper tamen dominis auferens ad pœnam obligetur eandem.

SVMMARIVM.

1 R*Egi familiarium peccata innoteſcant.*

2 *Adulatio Regum pernicies.*

NOTA XXXXVII.

D*Enunciare noſtræ excellentiæ teneatur.* vt qui ab inferioribus corrigi nequeunt, per Principem comprimantur: ſed quis hodie tam fortis conſtantiſq; animi eſt, qui magnatum, aulicorumq; iniurias Regi
1 renũciet, vt animaduertat? quis Rex quĩ velit, de his fieri certior? audi *Senecam* ſua, ac noſtra tempora deſcribentem *de beneſic. cap.* 30. non vides, inquit, quomodo illos in præceps agat extincta libertas, & fides in obſequium ſeruile ſubmiſſa, dum nemo ex animi ſui ſententia ſuadet, diſſuadetq; ſed adulandi certamen eſt, & vnum amicorum omnium officium, vna contentio, quis blandiſſime fallat: eo enim ventum eſt hodie, vt ſecundum *Plin. in Paneg.* curiæ
2 elingues ſint, in quibus dicere, quod velis periculoſum: quod nolis miſerum eſt: ſane nullum maius malum præſentis reipublicæ formã penitus deturpauit, ac quod Deus in meliora vertat, peſſumdabit, quam hoc, vt nullum apud Reges veritatis exquirendæ ſtudium ſuperſit, quorum aures ita formatæ ſunt, vt aſpera quæ vtilia, & nihil niſi iucundum, & placiturum accipiant: cum hoc tantum ſcire cupiant, quod non ſit moleſtũ. Aulici verò ex induſtria cetera ſupprimunt ne ſciantur, ita dolos conſtruunt, vt hallucinati veritatem pro mendacio habeant, mendacium veritatis loco teneant, adeo vt vnum ab altero diſcernere, etiã ſi vellent, difficile eſſet, tantum occaluit eorum animus diuturno mendaciorum vſu, non ſic præſens Regis noſtri ab intimis, qui nec aures petẽtibus præbet, ni prius Rex adeatur, ac ei omnia aperiantur.

NE POTENTES VIRI, MACELLARIIS, ET TABERNARIIS, ET ALIIS vendentibus probibeant vendere res ſuas, prius quam res eorum.

C A P. XXXVIII.

N*E potentes viri negotiatione licita vti probibeant impotentes*, & diuerſis oppreſſionibus, & iniurijs humiliores efficiant: ſed vnicuiq; vendendi res ſuas, quando voluerint facultas ſit libera: vt & omnibus in obſeruatione iuſtitiæ ſeruetur æqualitas, noſtræ prouiſionis oculis conuertentes: ſtatuimus, vt nullus potens, vel nobilis, occulte, vel publice prohibeat, vel procuret macellarios, tabernarios, & alios aliarum rerum venditores: non prius vendere aliorum carnes, vinum, vel res alias, niſi prius carnes, vinum, & aliæ res ipſorum poten-

ten-

tentiam venditæ fuerint, & diſtractæ: quæ ad ſolutionē baiulorum, & iudicum terrarum, vel locorum; vbi hoc perpetrari contigerit, volumus pertinere: quod ſi aliquem præſentis noſtræ ordinationis inuenerint contemptorem: de quo tam per ſacramentum vnius tantum macellariorum, & tabernariorum, & aliarum rerum venditarum, quam quemcumq; alium modum eos ſcire volumus veritatem; ſtatim ab eo vnam libram auri exigant pro parte noſtræ curiæ dicto baiulo perſoluendam.

SVMMARIVM.

1 *Mercimonium potentibus dirimito.*

2 *Barones mercaturam ne exerceant, alios ne expellant.*

3 *Nobiles ne publicani ſint, vel cōductores vectigalium.*

4 *Baro vti vnus ex ciuibus re communi vtitur.*

NOTA XXXXVIII.

1 *Negotiatione licita ne vti prohibeāt impotentes.* humilioribus enim debent mercimonia exercēda dimitti, nobilioribus prohiberi, vt *Theodoſius, & Honorius* ſtatuerunt *in l. nobiliores C. de comm. & mercat. lib. 4. tit.* 63. in illis præcipue locis, vbi ad publica munera non niſi nobiles aduocantur, vt in mea patria: ij enim, cum in regimine ſummas partes obtineant, pretia in immenſum augent, ac peſſima, repudiandaque alimenta plebeculæ, vel inuitæ diſtribuenda curant, vnde tumultus, ac commotiones animorum; quæ reip. ſolent exitium parere: quo factum eſt, ne Barones poſſint in locis ſibi ſubditis mercari, vt ſæpius animaduerſum vidi præcipuè in Baronē Vriæ: cum nec mercatores expellere poſſint, vt monopolio vtantur. *Apont. de poteſt.*
2 *proreg. tit. de extr. habit. nu.* 3. omnis enim ratio expoſtulat, ne pro capitis commodis cetera membra intereāt, vel debilitentur; hoc enim eueniret,
3 ſi baro vaſſallorum commoda præriperet, ſibique applicaret, quamobrē & nobilibus ipſis mercatura interdicitur *l. 3. C. de commun. & mercat. l. vnica. C. quib. ad conduct. prædior. fiſcal. accedere non licet lib.* 11. non tantum quia omne diuitiarum compendium ad vnum transferretur, verum quia in hos difficillime animaduertitur, ſi quid turpe, vel fraudulenter in negotiatione admiſerint: hinc videmus præcipuarum Vrbiū excidium apud Siculos per hoc eueniſſe, quoniam nobiles vectigalia, ac tributa conduxerint; nam non ſoluentibus, ac ne-
4 mine eos vrgente, nouas in dies indictiones, ac onera addita ſunt: ſupplendo ex plebis ſuſtantia; quod male nobiles, ac illicite conſumpſere ac ſuis vſibus applicauere; quod in animæ eorum perniciem cedit; quibus principalis patrimonij cura commiſſa eſt, cum ſciant nobiles vnum alteri morem gerere, omneſq; ſimul de lucris iſtis participare: ſed hæc ſatis: ceterum, vt ad inſtitutū reuertar, baroni propriorū cultura ſolum conceditur *Franch. deciſ.* 526. ita vt nec animalia plura in vniuerſitatis ſubditę paſculis immittere permittatur, quam vni ex vaſſallis diuitioribus liceret *Anna ſing.* 208. *Georg. rep. feud. cap. 4. nu. 36. fol.* 762. *Rouit. in pragm. 1. de ſalar. cor. qui mict. pro ſeruit. curię* quod ſi fimbrias dilataret; ſupremus magiſtratus cupiditatem, ac nimiam licētiam recte moderatur, damno ciuibus pro præterito reſarcito.

DE CAPIENDIS ANIMALIBVS ILLIS QVI CONDVCVNT EASDEM.

CAP. XXXIX.

PRætera quia dicti potentes, & nobiles eorum audaciam, & potentiam in damnum, & iniuriam impotentium extendentes; & eorum negligentiam, ſeu procuratorum ſuorum aliorum ſollicitudinis præponentes, animalia prius conducta, vel locata per alios, pro deferendis eorum vino victualibus, & alijs rebus *auctoritate propria capiebant*, & cum ipſis animalibus eorum victualia, vinum, & res alias deferri primitus faciebant, quod graue gerentes non modicum, & moleſtum id omnino de cetero fieri prohibemus, ſtatuentes, quod ſi aliquis deinceps facere præmiſſa tentauerit, ad ſolutionem auri vnciarum quatuor pœnæ nomine per baiulum, & iudices compellatur pro parte curiæ ſoluendarum: & ſi dicti baiulus, & iudices in præmiſſis diebus caſibus fuerint negligentes, tantundem pœnæ nomine curiæ teneantur, & ſi per potentiam aliquorum nos ad hoc compellere forte non potuerint, denuncient iuſtitiario regionis, qui præmiſſa exequatur, & compleat; & ſi hoc dicto iuſtitiario minime denunciare curauerint, ad pœnam teneantur eandem: ſi autem dictus iuſtitiarius negligens fuerit in præmiſſis ad dupplicatam pœnam curiæ teneatur.

SVMMARIVM.

1 *NEmini ſibi ius dicere, ſed rem ſuam defendat.*

2 *Retentio inſtrumentorum damni.*

3 *Clericus ea quæ iuris gentium ſunt patitur.*

N O T A B I L.

1 AVCtoritate propria capiebant, cum nemini ſibi ius dicere, vel militari manu vti liceat, non tantum alteri iniuriam inferendo, verum etiã ſi ſua ab alijs exigere velit: ſubito enim proprietarij, quæ poſſidet, iudice non adito permittitur, vel modico intercallo, quæ amiſit recuperare *l. clam poſſidere §. qui ad nundinas. D. de acquir. poſſeſſ. Menoch. remed. 1. recuper. num. 184.* non autem quibus alios fuit citra iudicium aggredi, vel cõmercium cum inuitis exercere, nec alienis, dato etiam pretio, vti: ſolius enim Principis, hoc eſt, qui cum priuato iure vtendo ſui vnti compos non fieret: maieſtatis iuribus abreptis, quas regalias vocant, vſum omnis priuatæ rei ſibi numeran-

2 to eorum pretio vindicare poterit: porrò cum cuilibet ius ſibi miniſtrare conceditur, vbi, & quoties copia iuriſdicentis non adeſt *l. ſi alius §. belliſſime vbi Bart. D. quod vi aut clam.* puta ſi in pratis ſuis damnum, noxãque receperit. poterit namq; retentione animalium vti, hominibus vero arma, inſtrumentaq; damni auferre, quandoq; & veſtes exteriores, pallium nempe exequi. *Afflict. in conſtit. pacis cultum num. 34. Capic. deciſ. 45. Menoch. recup. remed. 9. num. 281. Greg. Lup. in l. 24. verb. encierre tit. 15. part. 5. Matthienſ. in l. 1. tit. 17. gloſſ. 6. num. 3. fol. 496.* quæ penes ſe, vſque dum ſatisfactum ſibi erit, habebit, vt *Bart.* docet *in l. hoc amplius §. de his D. de damn. infect. & in l. ſi quis in tantam num. 22. ibi, Salic. in 8. quæſt. Cum. de vi. Ripa in cap. ſæpe num. 9. de reſtit. ſpoliat.* hoc non tantum domino, ſed propoſitis ab eo cuſtodibus licere indubitati iuris eſt, *ex l. ſi ita legatum §. dominus proprietatis D. de vſufruct. l. cum quærebatur §. prædijs D. de leg. 3. l. inſtrumenta vbi Gloſſ. & l. quæſitum §. ſaltuarioſa D. de fund. inſtruct. Afflict. & Matthienſ. locis præmiſſis*,

Aa quæ

3 quæ iure merito, & in eos ſtatuta cē- ſentur, qui ſe exemptos prædicant, cum ab ijs, quæ gentium iure con- ſtituta ſunt; quæq; ad factum potiùs referuntur, clericus non excipiatur. cuiuſmodi eſt ſatisfactio per reten- tionem: hæc enim œconomicæ cu- iuſq; familiæ, ac patrimonij poteſta- ti tribuuntur, a qua nemo cuiuſcunq; ordinis excipitur; ita docet *Lucas Pennenſis in l. iubemus nullam C. de na- uibus non excuſ. lib.* 10. poſt plures *Bo- rellus ad Bellugam rubr.* 18. *verſ. etiam clericos fol.* 113. quod, & in patria mea frequenter ſeruatum vidi, facit ratio tradita per *Griuell. deciſ.* 30. *Do- lanæ ex nu.* 17. perſona ſemper cleri- ci excepta ob ordinis reuerentiam.

DE PROHIBITA IMPOSITIONE ASSISARVM.

CAP. XXXX.

STatuimus, quod abſq; ſpeciali mandato noſtro aliquæ aſſiſæ in terris, & lo- cis Siciliæ, quæ ſunt *noſtri demanij ſiue Eccleſiarum, Comitum, & Baronum* de cetero non imponantur, & impoſitæ fuerint, amoueantur omnino, & in irri- tum reuocentur, ſed ſi aliquæ impoſitæ, & venditæ ſunt, de quibus facta ſit ſo- lutio, liceat emptoribus aſſiſarum eas poſſe, vſq; ad tempus ad quod venditæ fuerint retinere.

SVMMARIVM.

1 *IVs maieſtatis, nec dari, nec præſcrip- tione amitti.*

2 *Appellationes a Prælatis quoad conceſſa, ad Reges.*

3 *Romanus Pontifex nemini ſubeſſe dici- tur.*

4 *Traſmontani non idem de religione ſen- tiunt.*

NOTA I.

1 NOſtri demanij, *ſiue Eccleſiarum, Comitum, & Baronum,* poſtre- mæ enim licet, quo ad dominium inferius conceſſæ: nihilominus ta- men Regi ſubiectæ, ac ſi ſub dema- nio continerentur, permanent: cui ſpectat eas legibus, paceq; munire, vexationes omnes auertere, ac ſub- alternos dominos, qui parum a ce- teris magiſtratibus [citra perpetuam iuriſdicendi conceſſionem in deſcē- dentes, vel ſucceſſores Prælatos differunt] in officio continere: hoc ius quod vniuerſale, ac ſuperius eſt, in omni prouinciæ, regniq; parte, vicem generis ſubeundo radicatur: ac ideo imperſcriptibile habetur, *cap. cum non liceat, cap. cum ex officij de præſcript. Menoch. conſ.* 962. *nu.* 29. *tom.* 10. *Georg. Obrecht. de iuriſd. cap.* 4. *num.* 24. *Gregor. Tholoſ. in ſyntagm. lib.* 47. *cap.* 21. *num.* 24. *Modeſtinus Piſtor. conſ.* 1. *num.* 28. *& conſ.* 4. *nu.* 28. *vol.* 1. vt nec concedi poſſe pro- bauerimus in *Patrocinio iuriſd. Regia num.* 122. *&* 170. quo etiam proce- dit, quod cum Barones, ac Eccleſiæ caſtra, ac villas Regum beneficentiæ acceptas referant, ea, quæ in ordine ad optimum, ac commune regimen conſtituta ſunt, ſeruare teneantur,
2 ac pati vt propriarum ſententiarum appellationes ad Principis curiam deferantur, vt ibidem ſcripſi *nu.* 168. accedit *Gail. obſeru.* 130. *num.* 1. 2. *&* 20. *lib.* 1. excipitur ſemper omne id quod Romanæ Eccleſiæ ab Impera- toribus datum inuenitur, hoc enim
3 fuit, eſſeque debuit liberum, atque nullo ſuperiori ab Imperio pendens: Indecens enim, indecorumq; vide- retur Chriſtiano Principi vllum ius maieſtatis in ſummum Eccleſiæ Pō- tifi-

tificem Diuiq; Petri locum obtinentem ſibi reſeruare voluiſſe, nec ſupremæ poſt Deum maieſtati Romani Pr. ſulis conueniſſet, liberalitatem qualemcumq; ita ſubordinatam acceptare, vt qui Vicarius Dei eſſet, pariter terreni Regis, ac Imperatoris ſubalternus efficeretur, vt hæreticulus quidam muſſitat in *quodam de Repuniliu tract. lib. 1. cap. 5.* cui res ipſa, obſeruatio diuturna, Imperatorumq; confeſſiones reſiſtunt, mendacem, ac vaniloquam linguam obſerat, nam quod ipſe narrat de Bellarmini pijſſimi Cardinalis libro in hanc rem ſcripto apud Frācos damnato, deq; aliquorum Imperatorum impietate, qui ius maieſtatis in Pontifices vſurparunt: nequaquam perverſam eius doctrinam auxiliatur, cū hæc facti ſint, potuerintq; per iniuriam, per fas, nefaſq; perfici, vt rei euentus, ac ſubſecura in oppoſitum ſequentium Imperatorum obſeruatio [qui ſummum Pontificem, vt alterum in terris Deum colere] ſatis aperit, quæ exempla numero, ac gerentium religione pietateue ea, quæ obijciuntur, geſta ab Imperatoribus in hæreſim labem prolapſis ſuperāt; hoc idem de opuſculo illo alibi dānato reſponderi poteſt: receptum nempe a ceteris Catholicis Principibus, nec ſumēdū ab vno Regno exēplum, in quo non omnes idem [quo ad religionem attinet] ſentiunt: ſed in diuerſas ſciſſi ſectas innumeri prope catholicæ fidei aduerſantur.

DE MODO EXACTIONIS PECVNIAE COLLECTAE.

CAP. XXXXI.

ITem volumus, quod *pro ſolutione pecuniæ ſubuentionis, ſeu collectæ, nullus de perſona capiatur, nec exinde roba lecti auferatur.* nec domus diſcooperiatur, nec portæ remoueantur, nec claudantur, nec etiam ſigillentur.

SVMMARIVM.

1 *Tributa ſuper rebus exigenda.*
2 *Collecta contra Catanenſes peſſime exacta.*
3 *Res quandoq; abſtractæ a perſonis conſideratæ.*

NOTA LI.

PRo *ſolutione pecuniæ ſubuentionis, ſeu collectæ, nullus de perſona capiatur, nec exinde roba lecti auferatur.* magnum mehercle pijſſimi, magnanimiq; Principis in Siculos beneficētiæ opus, ne quod pendendum ex hac cauſa eſſet in perſonas reijceretur, tantumq; vt in res onus referretur: quæ lex male per aliquos ſeruatur, paſſim enim perſonas manucapiunt, vt tædio affectæ tributa perſoluant: hoc in collectis, quæ per vniuerſitates imponuntur pro externorum prædijs, quæ tamen in eorum reperiuntur territorio frequēter accidit: incrudeſcunt enim, ac acerbe in dominos ſe habent. Aduocemus conciues meos, quantas in dies a Paternionenſibus, ac Acytanis patiuntur iniurias, quibus ſatis non eſt, contra omne ius collectas huiuſmodi ab eis exigere, qui ſua conferunt, vt Regi pariter tributa in propriam vrbem indicta perſoluant: de quo *Menoch. conſ. 1201. ex n. 61.* niſi hoc quoq; violenter, inſolenterq; agant ſpreta non tantum hac lege, ſed omni vrbanitate, vt in ruinam conciuiū meorum coniuraſſe videantur, quod quidem, ne exactio ex arbitrio in immenſum creſcat, moderari oportet, ac per ſummum ærarij magiſtratum decerni, quid quantumue præ-

ſtandum ſit: nec vt ſibi iuſdicant ferendum contra *l. 1. & tit. Cod. ne quis in cauſ. propr. Farinac. quæſt. 60. ex nu. 572.* nam quod ſupremis Regis Tribunalibus permittitur, vt de eo, quod Regi debetur, iuſdicant, hoc eſt, quia cum ipſe nemini ſubſit, nec de ſe iudicium ſumere velit, cauſam alteri[cuiusconſcientię periculo res peragatur] delegat. *toto tit. vbi cauſæ fiſcales* inde de decimis ſibi conceſſis exigendis ibidem agitur, & recte, nā ſi ad Eccleſiaſticos iudices recurreretur, ipſis quoq; intereſſet, vel non exigi, vel minus, quo fit vt ſuſpicio, quod remiſſius iudicaturi ſint, oriatur, vel quia vt ſcite *D. Caſtill.* aduertit *de tertijs cap. 12. nu. 43. to. 7. contro.*
3 exactio in rebus ſit, non ex perſonis *l. Imperatores. 7. ibi, ipſa prædia non perſonas conueniri D. de publicanis l. ſi forte 6. §. etiam D. de ſeruit.* ibi *hanc ſeruitutem hominem debere non rem*, quod, & lex hæc præcipit.

DE MENSVRA PERCEPTIONIS TERRAGIORVM.

CAP. XXXXII.

STatuimus, quod Barones, & domini terrarum: recipiant, & recipere debeant eorum terragia, non ad groſſum tuminum Baronis, vel domini *ſed ad generalem menſuram*, & ne ex diuerſitate menſurarum, quibus in diuerſis Siciliæ partibus diuerſimode vtebantur, de menſura ipſa generali, & iuſta, aliqua dubitatio oriatur; ordinamus, & volumus, quod in Sicilia duo tantum tumini habeantur: videlicet, vnus citra flumen ſalſum, & alius vltra flumen ſalſum; quod citra flumen ſalſum tūminus Syracuſanenſis, & vltra flumen tumminus Panormitanus: ſicut iam fuerat ordinatum. Si vero aliquis contrafecerit, tanquam redargutus de falſis menſuris, pœnam duodecim vnciarum incurrat.

SVMMARIVM.

1 F*Lumen ſalſum apud Siculos quale.*
2 *Menſura regni æquanda.*

NOTA LII.

1 S*Ed ad generalem menſuram*, [& ſtatim] *citra flumen ſalſum.* rationem legis habes *in nota 74. ad cap. 62. Iacobi Regis.* porro ſalſum flumē illud comperitur eſſe, quod antiquis Hymera dicebatur. auctoritate *Poliby* primum *in Eglog. legat.* Hieronymus, ait ipſe, legatos ad Carthaginenſes proficiſci iubet Agatharcum, Oneſigenem, & Hypposthenem: pręcipit his, fœdus iſtis conditionibus facerent, Carthaginenſes, vt terreſtribus, maritimiſq; copijs opem ſibi ferrent: vbi Romanos cōmuni opera expuliſſent Sicilia, Inſulam ita diuiderent, vt Hymera fluuius, qui mediam fere vniuerſam Siciliā diuidit, vtriuſq; populi prouinciarum eſſet terminus: quod, & *Liuius* meminit *lib. 24. pacto*, inquit, *conuenit, vt cum Romanos Sicilia expuliſſent, Hymeram amnis, qui ferme inſulam diuidit, finis regni Syracuſani, ac Punici imperij eſſet. Strabo* quoq; *lib. 6.* ad Hymeram amnem ait ipſe, qui per mediam fluit Siciliam: ex his primi Strabone excepto, rem percepiſſe videntur, qui fermè diuidere pronunciarunt: re vera enim duo ſunt flumina eodem
2 nomine dicta, inter quorum ortum aliqua paſſuum millia intercedunt: montibus quibuſdam intermedijs, quæ ſi non intercederent vnico amne Inſula diuideretur: vnus ergo qui, & breuior eſt 20. paſſium millia ad Hymerenſes thermas percurrit, quæ ad mare Thuſcum conſiſtunt: alter

ab

ab eodem mari totidem ferme paſſuum millia fontem, ortumq; habet ad Lybicum mare octuaginta millibus paſſuum profluit propere ad Gelam accedit, quæ hodie Alicara nuncupatur: de quo *Mela* ita fatur. *lib.* 11. *cap.* 7. *de amnibus Hymera referendus: quia in media admodum inſula ortus in diuerſa decurrit: ſcindenſq; eam vtrinq; alio ore in Lybicum, alio in Tuſcum mare deuenit*, & *Antigonus in mirandis* aſſerit Hymeram in duos ſcindi alueos, alterumq; fluuium eſſe ſalſum, alterum potabilem, & *Silius Italicus lib.* 14.

Littora thermarum, priſca donata camœna
Armauere ſuos, qua mergitur Hymera ponto
Aeolio: nam diuiduas ſe ſcindit in oras,
Nec minus occaſus petit incita, quam petit ortus
Nebrodes gemini nutrit diuortia fontis:
Quo mons Sicania non ſurgit ditior vmbra.

quibus cõuincimur Gelam Fluuium antiquis famoſum, alium non eſſe, quam Hymeram de quo *Virgil. lib.* 3. *AEneid.*

Immaniſq; Gela Fluuij cognomine dicta.

& *Silius lib.* 14.

Venit ab amne trahens nomen Gela, venit, & Heſa.

ex prędictis ſane concludimus menſurarum diuerſitatem non tantum a fluuij, ſed a dominatus partitione ortum habuiſſe: quam inde ſeruari neceſſarium viſum fuit, ne commercia impedirentur: putarem tamen 2 conſultius fieri, ſi ad vnicam omnia reducerentur: quodq; breui quæcũque difficultatem conijciunt, ceſſarent.

QVOD EXIGANT BARONES TERRAGIA, PROVT CVRIA CONSVEVERAT exigere, dum terras demanij tenebat.

CAP. XXXXIII.

Quia nonnullæ perſonæ habentes, & tenentes a curia terras, & loca noſtri demanij, non contentæ recipere, & habere de terris, & locis ipſis: ea tantum terragia, & iura quæ curia, dum terras tenebat; eaſdem ex eiſdem terris recipere conſueuit vlteriora, & maiora terragia, & iura ex ijſdem terris recipiunt, exigunt, & requirunt: ſtatuimus, quod nullus ex ijſdem perſonis, huiuſmodi terras, & loca tenentibus, aliqua vlteriora, ſeu *maiora terragia, & iura, quam quæ in eis, & de eis curia dum terras, & loca tenebat, eaſdem recipere conſueuit*, exigere, & percipere liceat quodammodo, & ſi aliquis contrafecerit in præmiſſis, cadat a iure, quod habet in terris eiſdem. 1

SVMMARIVM.

1 *Vendita demaniali re emptor id percipit, quod ante Rex.*
2 *Reſcripto ne tertijs præiudicetur.*

NOTA LIII.

Maiora terragia, & iura, quam quæ in eis, & de eis curia, &c. 1 *recipere conſueuit.* cum nemo pinguius in alterum ius transferre poſsit, quam ipſe fruebatur *l. nemo* 54. *de regul. iur.* lex hodie non obliuiſcenda, quando Rex noſter, vt præſentibus bellis pecuniæ non deficerent, demanium omne diuendere coactus ex cauſa ab illa lege recedit, qua inter ipſum, ac Regnum, ne quid ex eo alienum fieret, cautum fuit: cogitãt enim

enim emptores præter Regalia iura, quæ fiſcalia, ac ſecretiarium vocant, aliquid [quod in terris Baronalibus, ſiue ex priuilegio, ſiue ex antiqua vſurpatione exigi ſolet] indicere: in quo turpiter decipiuntur: poteritq; ſi id faciant tanquam noua imponētes vectigalia plecti, teneriq; lege maieſtatis, vt opportuno loco traditum eſt. *Guber. Chriſtian. lib. 1. cap. 16. fol.* 87. Rex enim id vendidiſſe videtur, quod ſibi ſine vaſſallorum præiudicio pertinebat *d. l. nemo* 54. *D. de reg. iur. Claper. centur. 1. cauſa* 23. *quæſt. 2. ex l. 2. §. merito, & §. ſi quis a Principe D. ne quid in loco publico.*

DE PROHIBITA ALIENATIONE FEVDORVM.

CAP. XXXXIIII.

Statuimus, quod *alienationes certæ partis feudorum*, vel certæ poſſeſſiones ipſorum feudorum factæ, tam contra tenorem conſtitutionum Imperatoris Federici proaui noſtri diuæ memoriæ, quam etiam contra tenorem conſtitutionum noſtrarum debeant in irritum reuocari: quas etiam de cetero fieri prohibemus, & faciendas decernimus irritas, & inanes.

SVMMARIVM.

1 *Diuiſione feudi ſeruitium minui.*
2 *Permutatio feudi licita.*
3 *Permutatio in fideicommiſſo rebus.*
4 *Alienatis, quæ permutata ſunt priora non vindicantur.*
5 *Præſidis auctoritas vim pleniſſimæ notionis habet.*
6 *Subrogatio declarationem non exoptat.*

NOTA LIIII.

1 *Alienationes certæ partis feudorũ.* ne diuiſo beneficio onus quoq; ſeruiendi ſcindatur, ac ſciſſum difficiliter præſtetur: cum patrimonio ex parte diuendita minuto, impar oneri beneficiarius reddatur, quod ad fructuum menſuram præſtabat: vt elicitur ex *cap. 1. de prohib. feud. alienat. per Lothar. & cap. Imperialem de prohib. per Federicum.* Quid autem ſtatuendum, ſi pars feudi forte ſterilis pro fertili permutetur, ac vt loco alterius cedat, efficiatur? putarem in
2 regno vt validam ſuſtineri, nec dominum repugnare poſſe: cum, & id in toto feudo permittatur: ita etiam in vniuerſo eſt ſententia *Iſern. in dicto cap. imperialem in princip. add.* 1. *num.* 13. *ac itidem Afflict. ſect. 1. num.* 16. *idem deciſ.* 232. *num.* 6. *Petr. Duenã regula* 40. *limit.* 8. *Moczius in tit. quib. ex cauſ. feud. amitt. num.* 144. *Menoch. conſ.* 1. *num.* 135. quæ confirmatur *ex textu in cap. 1. §. cum autem* per illa verba: vel cambium proprietatis nomine illius feudi habuerit *tit. ſi de inueſt. factr. controu.* per quam *Afflict. coll. pen.* elicit ſubrogatum hoc corpus naturam, ac proprietates alterius aſſumere, idemque affirmat *Ruinus conſ.* 129. *col.* 4. *lib.* 1. *Decian. reſp.* 55. *num.* 34. *lib.* 3. vt perinde ad eadem ſeruitia ex ipſius fructibus teneatur: quæ dum pinguiorem ex permutatione fortunam adeptus eſt, libentius conferet. Quæ ſi contra Regem procedunt, multo magis in odium eorum, qui ex pacto inueſtituræ feudum conſecuturi ſunt, vires 3
obtinebunt: horum enim iura dominicis infirmiora ſunt: etiam in Siculo regno, poſtquam ex ſuprafcripta *conſtitutione violentes*, feuda quo ad omnia in nihilo ab allodijs differunt, ac propterea [ſi familiaria, ac pactionata ſint] ad inſtar fideicommiſ-

ſo-

ſorum exiſtimantur, vt ſæpe repetiuimus præcipue *in deciſ. 11. ex nu. 19. & deciſ. 25. ex num. 9.* non mirum ergo ſi ex noſtris non pauci id contra ſucceſſores admiſerunt, ſi permutatio vtilitatem re doleret: *Cametius* nempe *ad dictã conſtit. volentes:* ſenior quoq; *Conſettus*, qui receptam teſtabatur, moderneq; qui pro Ioanne Groppo ſcripſere *in cauſſa terre dimidij Iubſi*, nõ inelegantes iuriſconſulti: exploratum ſiquidem eſt, vtilitatis cauſſa in fideicommiſſis permutationem corporum permitti, ita enim
3 dictat, *text. in §. penult. §. ſi verò contigerit* ibiq; *Angel. Auth. de reſtitut. ſideicom.* doceq; *Bald. in Auth. res quę. num. 25. C. comm. de legat.* cum multis in id cumulatis per *Petram de fideicom. quæſt. 8. num. 525. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 25. tit. 4. Peregr. de fideicom. art. 40. num. 32. & deciſ. 2. nu. 9. verſ. amplia Magon. deciſ. Flor. 16. num. 6. Vinc. de Franch. deciſ. 355. nu. 6. Fuſar. cum recentioribus per eũ quæſt. 530. num. 4.* qui iure optimo ad res proprias pergrauatum, loco rei reſtituendæ diuenditæ, ſubrogatas id extendit; allegans *Albenſem conſ. 97.* duplicem enim perſonam induit rogatus reſtituere, vnam fideicommiſſarij, patrisfamilias alteram, qua poteſt in fideicommiſſum bona exonerata ab omni grauamine loco grauatorum inijcere: quo vtiliter peracto tempore geſti actus attento, quę
4 fuerant a defuncto onerata fideicõmiſſo in libera conuertuntur: adeo vt alienatis quoq; corporibus ſubrogatis, iam non illa, ſed iſta, quæ ſucceſſerunt, vindicantur *Soccin. Iun. conſ. 81. lib. 3. Aleiat. conſ. 110. lib. 9. Burſat. conſ. 298. nu. 18. lib. 3. Peregr. artic. 34. num. 31. Fuſar. quæſt. 636. nu. 2.* nec vtilitatem ex euentu metimur, ſolum enim ad illud perfectę permutationis reſpicimus: cum iniurium ſit futuris calamitatibus, quòd vtiliter in præſens geſtum eſt, euerti: *Peregr. dicto art. 40. nu. 32. in fine per l. verum § ſciendũ D. de minor.* ſequitur *Fuſar. quæſt. 530. num. 18.* qui per hoc ſanctius eſſe iudice interueniente per-
5 mutationẽ perfici, vocatis ad actum ſucceſſoribus, putat, ne in poſterum dę vtilitate docendum ſit: quòd pariter ſuppletur Proregis confirmatione, quæ formæ vulgaris, ſeu cõmunis non ſit, vt Summus Pontifex affirmat *in cap. 1. de tranſact. ibi, ſi quid forte incuria, vel imperitia minus firmitatis infertur, vires pleniſſimæ notionis ex principali auctoritate ſuſcipiat.*
6 quando vero per ſubrogationem propriæ ſubſtãtiæ permutatio a grauato conficitur, nulla declaratione ſiue deſtinatione, [quod vnum loco impleat alterius] opus eſt; ſed ſucceſſori alterum re ipſa dimittere ſat erit, vt habemus ex *Peregr. conſ. 35. n. 8. lib. 3.* quem *Fuſar.* ſequitur: nam ſicut ad vſurarum curſum vitandum compenſatio re ipſa fit parte etiam non opponente *l. cum alter, & l. ſeq. D. de comp. l. ſi con ſtat vbi omnes, & l. etiam Cod. eod.* late *Fontanell. de pact. nupt. cla. 6. gl. 2. par. 6. ex num. 60.* ita nequis pœnas alienantis fideicommiſſum, vel teſtatoris vota non ſeruãtis incurrat, alienato fideicommiſſo, ac exinde alia re acquiſita, vocatiſque relicta, loco alienatæ rei dimiſſa cenſetur, cum non liberalitas, ſed debita potius ſolutio præſumatur *l. rem legatam in fine D. de adim. legat.*

DE OFFICIO IVRATORVM. CAP. XXXXV.

ORdinamus, & volumus, quod in qualibet ciuitate, terra, vel loco ſtatuantur per curiam tres viri probi legales, *qui teneantur ſacramento aſtricti denun-*

denunciare quibuslibet tribus menſibus noſtræ excellentiæ omnia grauamina, & extorſiones illicitas, factas a quibuslibet de ciuitate, terra, vel loco per iuſtitiarium, iudicem, & notarium, aut quoſcumq; de curia, & familia eorumdem: nec non denunciare ſingulis duobus menſibus omnia homicidia, & percuſſiones cum enſibus, & alijs armis prohibitis, factas vſq; ad ſanguinis effuſionem: & ſi forte ſtatim hoc non fecerint duodecim vnciarum pœnam incurrant, noſtræ curiæ applicandam: quæ omnia ad expenſas curiæ, de ipſius pecunia, quæ erit per manus baiulorum denunciari volumus, & compleri: quibus baiulis de aſſignanda ipſa pecunia noſtris litteris iniungetur.

SVMMARIVM.

1 *EXploratores in principatu neceſſarij.*
2 *Siculi antiquitus ſecretorum cuſtodes.*
3 *Exploratores, ne temere credito.*
4 *Proditores prodito.*

NOTA LV.

QVi *teneantur ſacramento aſtricti denunciare, &c. omnia grauamina:* Regi enim in abſcondito moranti pauca innoteſcunt, non prius perinde culpandus dilatæ animaduerſionis, quam cognitio, quod 1 ſciuerit, diſſimulaueritq;: quapropter delatores, exploratoreſq; creari opus omnino eſt, qui inaudiant, videant, referantue omne quod quiſ-
2 que turpiter commiſerit. Sane quo ad Siculos ſpectat notatu dignum eſt, ſacramento adegi eo temporis homines ad malefacta nuncianda opus fuiſſe, cum hodiernis temporibus ne vniuerſum detegant minime contineantur, ac ſponte ſua quidquid ſecretum receperunt euomant; vt aptiori loco dicendum erit: porro reipublicæ conſeruationi conuenit illos habere, pecunias, ac præmijs animare; ſæpenumero, ſi qui ſcire comperiantur, cogi: quod breuiter ita cõplectitur *Tacit. 15. annal.* cruciatu, ait ipſe, aut præmio cuncta ſunt peruia: de genere, ac huiuſmo-
3 di hominum neceſſitate: ita Mœcenates Auguſtum alloquebatur, apud *Dionem lib. 52. auſcultatores, & exploratores habere te oportet, quorum opera omnes imperij tui res cognoſcas, ne quid cuſtodia, aut emendatione indigens te fallere poſſit: memento non omnia ſtatim, quæ ab his referuntur credenda, ſed diligentem conſiderationem adhibendam eſſe: permulti enim eorum, vel odio aliorum, vt puta bona eorum affectantes, vel in gratiam quorumdam, vel irati ob poſtulatam, ac non acceptam pecuniam falſa crimine ſeditionis intentato, vel contra imperatorem aliquo facti, vel dicti improbi eos onerant: ideoq; non temere fides eis adhibenda, ſed omnia accurate examinanda; quod ſi enim tardius fidem adhibueris, nullo tuo magno id fiet damno: feſtinando autem fieri poteſt, vt peccatum aliquod irreparabile admittas:* recte quo-
4 que in hanc rem conſtitutum eſt; vt quiſque ex imperij, Regniq; ſubditis contatur conſilia omnia, ſi quæ reſciuerit, quæ contra Principem, ac regnum ſtruuntur, ſub pœna capitis patefacere, quam pluries executam teſtatur *Theſaur. iur. lib. 1. quæſt. 25.* beneficiarij quoque ad id periculo amittendi beneficij tenentur, vt iure feudali proditum eſt: vt ne quidem excuſentur, ſi quos nouerint reos ipſis affinitate, aut conſanguinitate coniunctos, celari curauerint. At quod per legem hac iniungitur, cum ob aſſidua, ac diriſſima grauamina obſeruatu neceſſarium præciſumque ſit; attamen vti exoletum omittitur a criminum quæſtore, fiſcique aduocato, cuius id muneris eſt, omnem oppreſſionem vaſſallorum auertere,

ac ba-

ac barones in officio continere; imo cum per multas pragmaticas ſtatutum ſit, vt in vnoquoque ſemeſtre barones omnes criminum, ac delinquentium nomina ad M.C. tranſmittant, id quoq; ab eis nullatenus exigitur, licet preterito anno iterum inculcatum fuiſſet; inde orta eſt baronalium ſubditorum oppreſſio neglecto hoc, & viſitandæ prouinciæ remedio, quod quotannis a Præſide fieri ſolebat, vt plura huius voluminis leges teſtantur. *decet*, inquit *Ioſephus de bello Iudaico lib. 1. regno præclariſſimo præſidentem iniquitate oppreſſis manum porrigere*, melius *I.C. in l. nec 9. de off. procõſ. ceterum, ait, opprimi aliquem per aduerſarij ſui potentiam non oportet, hoc enim etiam ad inuidiã eius, qui prouinciæ præeſt pertinet* Capic. de barone locutus *in c. imperial. ſ.* 14. *Anna ſingul.* 155. qui viſitatores mittendos eſſe affirmant, *& Fontanella de pact. cla. 4. gl.* 12. *num.* 143. teſtatur aulã conſilij in id ſolum inſtitutã, vt grauamina a baronibus illata medederentur, quæ in ſummo Caſtellæ ſenatu quoq; euenit in ſimili aula, *Sala de gouierno* dicunt.

DE NON FACIENDIS EXENIIS, IVSTITIARIIS IVDICIBVS, ET Notarijs. CAP. XXXXVI.

PRouidimus etiam, quod *nulla vniuerſitas faciat exenium iuſtitiario*, iudicibus, vel notarijs, ſicut hactenus faciebat.

SVMMARIVM.

1 A *Vlici quoq; ne pecunia aliquem promoueant.*

NOTA LVI.

NVlla *vniuerſitas faciat exenium iuſtitiario.* rationem petas ex *nota* 20. *ad cap.* 14. *Iacobi Regis per textum in* §. *ſi quis autem Auth. de iud. &* §. *ſi agitur in Auth. vt iud. ſine quoquo ſuffr.* quod qui curiæ Principis aſſident pro ſe non recipiunt, putantes licite honorarij nomine quid recipi poſſe, ac promiſſum exigi: mos enim eſt neminem fruſtra promouere; ita *Zaſ. ad l. properandum* §. *illud proculdubio nu.* 11. *C. de iudic. & in l.* 2. *D. de orig. iur. in verbo ſuffragio*, eiq; acerbe reſpondit *Vueſemb. in œconom. iuris C. lib. 4. tit. 3. de ſuffrag.* cui aſſentior, licet oppoſitum vſus ſuadeat, quando

maxima lucrum
Pars hominum ſequatur, nummos, & munera cuncti
Affectant: donis multi acquiruntur amici.

Inde in nouiſſima Tribunalium viſitatione per ornatiſſimum, ac doctiſſimum virum Don Didacum Riaño perfectam, omnes, qui aliquid ab vniuerſitatibus, etiam tranſeuntes habuerunt, notati ſunt, ac vt deinceps ne aquæ potum admictant vetitum, quod ſpecioſo eſculentorum proculentorumue ſpecie vniuerſitates plus nimio indies ab iterfacientibus grauabantur.

DE GRAVAMINIBVS BAIVLORVM. CAP. XXXXVII.

PRohibemus baiulos terrarum, & locorum, ceteroſq; officiales noſtros cogere quemquam *ad ducendum captiuum* de vno loco ad alium, nec ad deferendum

rendum litteras ad aliquem extra locum; ſed cum conducere debeat ſpontaneum, & volentem.

SVMMARIVM.

1 Baro ne carceret ſubditos extra delictum locum.

2 Baronum ſubditi quando ad regis carceres adducantur.

NOTA LVII.

1 Ad ducendum captiuum. collige rationem ex poſitis in nota 38. cap. 12. Iacobi, quibus acquieſces. hoc tantum addito, vt ſcias baronis ſubditum, niſi ob timorem fugæ occaſione debilitatis carcerum a propria patria ad alium etiam ipſius domini locum adduci non poſſe Abb. in cap. nouit in principio de off. legati Felin. in cap. fin. ad finem de iud. Franch. deciſ. 526. Fontanella de pact. cla. 4. gloſ. 10. p. 11. quoniam nec legatus plurium prouinciarũ reos a loco delicti amouet alibiq; transfert, & ita ſeruatum ſemper vidi, ſecus vbi fuga timeretur non tantum ſi baro id præuideret, ſed etiam ſi fiſcus regis barone diſſimulante, vel paciente, id pro iudicij tuitione agendum inſtaret, nam poſſet reos in demaniales carceres trãſmitti curare, ac præcipere, vt fuit deciſum anno 1633. dum ſummo magiſtratu fungerer, cõtra quoſdam ſacrilegos qui noctu fratruum Franciſcanorum cuſtodem, ita ſuperiorem vocant, intus clauſtra intereme- rant, cum in terra Alexandriæ in cõpedibus ſeruarentur, fuerunt namq; 2 ad Vicariæ carceres traſmiſſi me a barone illo tunc principis titulo inſignito conſultore electo, vti vni ex ſupremo conſilio, ita Prouinciæ Preſide præcipiente ne baro ſua iuriſdictione fraudaretur, neue tan grande ſcœlus debitam animaduerſionem optaret.

QVOD BAIVLI NON EXIMANT ALIQVEM OB PECVNIAM A cuſtodia nocturna etiam de magiſtro furta ſeruanda.

CAP. III.

Quia olim baiuli baiulationis abutentes officio, quaſi a quolibet, vt cum a cuſtodia nocturna eximerent, certam exigebant pecuniæ quantitatem, non tam in exemptorum grauamina, quam in omnium habitantium damnum, atq; diſpendium, cum per hoc terra minus bene cuſtodiatur, & locus quãdoq; ad ipſam cuſtodiam penſionis vilibus deputatus præſenti ordinatione noſtra hoc duximus prohibendum: & ſi aliquis baiulus cõtra præmiſſa tentauerit baiulationis amotus officio, pœna, quam ei infligi mandabimus condemnetur: ſutterioſque per vniuerſitates locorum deinceps volumus ordinari, quibus iniungimus, vt eos tantum ad nocturnam cuſtodiam ſcribant, & deputent, quos 1 videbunt ad hoc aptos, & viles, qui in terris continue dormiant, & morentur: non autem agricolas, & paſtores, & alios deforis commorantes; quod etiam ſi præmiſſa tentauerint, arbitrio noſtræ curiæ puniantur, ad nocturnam vero cuſtodiam tot innumero homines volumus deputari, quod conſiderata qualitate terræ, vel loci, & perſonarum quantitatem, habitantium in eiſdem per totam hebdomadam, ſingulis noctibus terra, vel locus poſſit complere, ac ſalubriter cuſtodiri; ita quod per viciſſitudinem de i cto in octo diebus, quibus de ijs, qui ad hoc ordinati fuerint, ad dictam cuſtodiam teneantur, ſi vero aliquis in ſua viciſſitudine in cuſtodia dicta defecerit, pœnam conſuetam, & debitam ſoluere pro parte curiæ dicto baiulo teneatur.

SVM.

SVMMARIVM.

1 Cura nocturna regijs miniſtris di-mittenda.

2 Præfectus vigilum clericos comprehen-dit.

3 Fur nocturnus, quando iure occidatur.

NOTA LVIII.

1 Cum per hoc terra minus bene cuſto-diatur. nocturnis enim excubijs latronum incurſus auertuntur, quies publica, tempore quo curis omnibus reiectis ſomno vacamus, firmatur: vnde fit, vt nemo exemptus ab hac iuriſdictione præfecti vigilum, quiſquis ille ſit etiam clericali ex ordine [quod ad præhenſionem attinet] 2 reperiatur: cum nullam hoc agendo laicus exerceat notionem *l. vnica C. de off. præf. vigil. Pōte de pot. proreg. fol. 484. vſ nu. 3.* vt ſuperfluũ, imo pernicioſũ ſit reipublicæ, ex eccleſiaſticis quemquã hoc [coercendi ſuorũ gratia,] nocturnum officium vſurpare, cum omnium, qui Ius dicere poſſunt, nocte quieſcat officium, præfecto huiuſmodi cura, quæ ſolius Principis erat, demandata: vt Rex noſter nouiſſime reſcripto mentem ſuam aperuit de qua ſupra *nota. 49. fol. 72.* Inde tutela infra priuatos parietes cuique eo temporis fuit cõmiſſa, vt nocturnum furem occidere poſſit. *l. ſi* 3 *pignore §. furem D. de furt. l. furtum D. ad l. Cornel. de Sicar.* ſi aliquo inſtrumento fur ingreſſus fuerit, vt probabiliter timeat ſe aliter vitam non euaſurũ, nec a vicinis ſuccurſurum, quod, & præſumendum eſt, niſi contrarium probetur, vt non ſemel admiſſum vidi.

QVOD CASTELLANI NON INTROMITTANT SE DE NEGOTIIS vniuerſitatum.

CAP. II.

Caſtellanos autem, qui, *ad cuſtodiam caſtrorum principaliter debent vigilanter attendere.* de negotijs vniuerſitatum ſe intromittere nolumus extra caſtri mœnia, nec aliquatenus immiſcere: contra præmiſſa tentantes, a caſtellaniæ officio protinus iniungimus amoueri.

SVMMARIVM.

1 Caſtri conceſſio ad cuſtodiam an feudalis.

2 Arces non vbiq; conſtruendæ.

3 Mediolanenſium arcium cura.

NOTA LIX.

1 Ad cuſtodiam caſtrorum principaliter debent vigilanter attendere. ratio vnica eſt cum eis, quæ tradita ſunt *ad cap. 11. nota 12. huiuſmet Regis* ex quo vides, vt male ſe habeãt prouinciæ præſides, qui iuſtitiæ, vel belli munera extra caſtrum perficienda caſtellanis, obſtãte communi, ac municipali lege, committũt; cum hoſtibus ingruentibus in acie eſſe non poſſit, qui caſtrum cuſtodire tenetur, ibique potius ſuum, ciuiũq; interitum ſpectare, quam vt opem extra ferat, a caſtro ſe diuidere, vt ex *D. Tapia* colligitur *deciſ. 13. Senatus Italici* caſtellanus autem idem eſt, quod feudorum vſu caſtaldus, vt per *Andr. in c. 1. de feud. guard. & caſtald. nu. 6. & 7. Aluarot. Prapoſ. & Petr. de Rauen.* quos defendit ab impugnationibus *Sbench. Roſentall. cap. 2. concl. 68. & concl. 70. & 71.* bene *Petr. Rat. in conſuet. pictau. tit. de feud. & iuriſd.*

fol. 67. vbi quod caſtri conceſſio feudum dicitur, id quoque quod ei adiunctum eſt; licet ratione præfiniti temporis proprium feudum non videatur; allegat pro Ethymo vocabuli *l. fin. C. quod cum eo &c.* nam & caſtri, & feudi appellatione omne quod eis acceſſit, venit *l. ſed ſi plures* 10. *D. de vulg. & pupill. l. prædijs* 91. *§. quid omne D. de legat.* 3. *l. inter ſocerum* 26. *§. cum inter D. de pact. dotal.* nos ſupra *nota* 33. *n.* 19. porro cum munitarum arcium cuſtodia maximopere principatus firmitati neceſſaria ſit, cura adhibenda eſt, ne præfecti illarum in diuerſa ſe diſtrahant, nam

Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus
Alterius vires ſubtrahit alter amor.

Hæc de illis accipienda ſunt arcibus, quæ in finibus imperij oppoſitæ ho-
3 ſtium incurſioni conſtructæ ſunt, aliquando per noſtros limytropha dictas; quia limitibus ſunt adiectæ: nam quæ mediterrea ſunt intra regni corpus inſita, huic legi non ſubiacent: illas politici non admittunt, ſatisfactum putantes ad compeſcendos populi tumultus, ſi militum legiones ſedes eo loci conſtituant: quo facile motibus occurrere poſſint, nam munita ciuitas ciuibus ipſis male reſiſtit, ex quibus conſtat, faciliuſq; euenit, vt milite externo coerceatur, quam quod arcem, vrbemq; muris, ac vallis munitam timeat, ſunt hæc enim munimenta, quæ potius ad nouitates rerum inuitant, quam auertant: quoniam inde potius auſus præſidium ſperant, ad quod confugere, tueriq; ſe poſſint, ſi ærumnis præmantur. At intermedia finitimis Princi-
3 pibus munitiſſima eſſe oportet, præcipue in ſtatu Mediolani apud Inſubres, qui Italici imperij frons eſt, pluribus externis dominijs oppoſitus, a ceteris Hiſpanicæ ditionis regnis plus æquo diſtractus. quem per hoc optarem pluribus, ac inexpugnabilibus arcibus refertum, vel quod maior cura, vt finitimi infra ſuos fines continerentur, adhibeatur, vetito ſubditis, ac pacatis inferioribus, ne in eos feuda alienent.

DE TERMINIS CONCESSIS BARONIBVS, ET FEVDATARIIS AD *redeundum, & veniendum.*

CAP. II.

QVia comites, barones, feudatarij, & alij prouiſionem habentes a curia in perpetuum beneplacitum, vel ad tempus *ratione comitatus* baroniæ, feudi, vel prouiſionis eiuſdem excellentiæ noſtræ *magis tenentur aſtricti* quam alij, vt cum ad ſeruitia noſtra vocari contigerit, paratos inueniamus proximos, & præſentes in noſtra ordinatione prouidimus, vt ſi aliquem comitem, Baronem, feudatarium, vel quemcumq; alium, prouiſionem habentem a curia, vt ſupra diſtinguitur de inſula Siciliæ, & alijs inſulis adiacentibus, pro ſuis negotijs incedere forte contigerit, & ſe ad alia loca conferre, ſiquidem iuerint infra regnum infra duos menſes redire, ad prædictam inſulam, vel adiacentes inſulas teneantur; ſi vero ſe contulerint extra regnum, ad redeundum eis ſex menſium terminum indulgemus, quod ſi infra dictum tempus minime redire curauerint, comitatum, baroniam, feudum, & prouiſionem amittant; ipſis ſtatim ad noſtram curiam deuolutis, idem obſeruari volumus, ſi de noſtra licentia recedentes infra terminum non redierint eis a noſtra maieſtate conceſſum: abſentes vero ab inſula Siciliæ partibus adiacentium, ad redeundum terminum longiorem ratio ſuadet habere æquitatis, videlicet, vt, qui tempore publicationis

præſen-

præſentis conſtitutionis, ſeu ordinationis noſtræ abſentes a prædictis inſulis, & infra regnum præſentes extiterant, ad redeundum ſex menſium ſpatio; ſi extra regnum, vnius anni terminum impartimur, infra quod tempus ſi ad redeundum fuerint negligentes, eis a iure comitatus, baroniæ, feudi, & prouiſione cadentibus, ipſa protinus ad noſtram curiam deuoluantur.

SVMMARIVM.

1 *Subditi quo plus beneficij, eo pluris ſeruitij impendant.*

2 *Nobiliores eo iuſtiores.*

3 *Magno imperio magna cura.*

NOTA LX.

Ratione comitatus, magis tenentur aſtricti, omnis enim ratio expoſcit, vt qui maiori honore, ac dignitate præfulgent, maiori quoque onere præmantur, licet enim omnes Principis protectione viuamus, cui
1 iucundam, ac pacificam vitam debemus; attamen ſatis plus me hercle, tenentur, qui ab eo fuerunt beneficijs cumulati: nos enim in hoc pendimus tributa, vt cuſtodiamur; beneficiati verò quidquid vltra ceteros conſecuti ſunt, omne id [quæcumq; ſe occaſio dederit] proferre tenentur, memores, gratoſue ſe præſtando, vt in eo, quo communem vulgaremq; fortunam ſuperant, vir-
2 tute quoq; ac diſciplina ſe præexcellere commonſtrent; nam vt *Xenof.* ait *lib. 7. exp. Cyri; nihil homini cuiuis, ac præcipue ei, qui in aliis imperium habet, vllas opes exiſtimo pulchriores, aut honeſtiores, quam virtus ſit, quam iuſtitia, quam animi magnitudo: quam qui poſſideat, non poteſt niſi diuitijs plurimum abundare*; vnde idem Rex *apud eundem lib. 8.* breuibus concludebat
3 ita: *Imperium nemini conuenire qui, quibus imperat, melior non ſit*, cum maximo imperio; maximo item officio maxima inſit cura, vt *Saluſtius* affirmauit, & alluſit *Seneca in Oepido.*

Quiſquis ne regno gaudet? ò fallax bonum
Quantum malorum, quam fronte blanda tegis.
Vt alta ventos ſemper excipiunt iuga,
Rupemq; ſaxis vaſta dirimentium freta
Quamuis quieti verberant fluctus maris;
Imperia ſic excelſa fortunæ ſubiacent.

& *Lucretius* appoſitiſſime de ſummo in gradu conſtitutis *lib. 5.*

... e ſummo quaſi fulmen deijcit ictos
Inuidia interdum contemptum in tartara tetra:
Vt ſatius multo iam ſit parere quietum,
Quam regere imperio res velle, & regna tenere.

AD IDEM CAP. LI.

Hvic noſtræ ordinationi tamen inſerimus, quod ſi aliqua perſonarum ipſarum propter timorem delicti, a ſe forte commiſſi, de Siciliæ partibus, & adiacentium inſularum forte receſſerit, & infra tempus, vt ſuperius diſtinguitur non redierit; comitatus, baronia, & ipſa prouiſio *non ad curiam, ſed ad filium, vel ad filiam*, & in defectu ipſorum ad proximiores ipſius, qui in feudis poſſunt, & debent ſuccedere, deuoluantur: exceptis illis criminibus propter quæ ad fiſcum bona delinquentium deuoluantur.

SVM-

SVMMARIVM.

1 F*ilijs rebellium quandoque ſuccurſum.*

NOTA LXI.

N*On ad curiam, ſed ad filium, vel ad filiam.* quibus in ipſo ma-
1 ieſtatis crimine ſæpenumero conſultum eſt, ita *Tacit. 3. annal.* in Gneo Piſone: nam ipſo ob venenum Germanico propinatum morti damnato, publicatiſue bonis, atq; vt nomen e faſtis raderetur ſtatutum, ſententia hoc pacto mitigata a Principe fuit, ne nomen Piſonis e faſtis eximeretur, quando M. Antonij, qui bellum patriæ fecit: Iulij Antonij, qui domum Auguſti violaſſet, manerent. M. Piſonem filium ignominia quoq; conceſſis ei paternis bonis, exemit, & *lib. 4.* idem cum filijs Soſię Gallæ vxoris C. Silij ſeruatum ſcribit, quod *Martini Regis lege cap. 48.* in Sicula dominatione immutatum eſt. nam cuiuſcumq; formæ ſit beneficium a filijs auellitur, ac agnatis ſi crimine huiuſmodi beneficiarius cōmincatur, transfertur; quod quidem in alijs ditionibus adhuc ſub dubio manet, nā multi per *Roſentallum cap. 11. concluſ.* 5. 6. 7. & 8. tenent pro agnatis quibus ipſe concedit: innumeri vero a *Farinacio* relati repugnant, quos ipſe ſequitur *quæſt. 25. nu. 90.* cuius rationes mihi probantur: videndus tamen *Sixtinus de Regal. cap. 22.* ac quæ ad ipſam *Martini legem* adnotata ſunt.

DE HAEREDIBVS BARONVM MORIENTIVM, NON EXISTENTIBVS, præſentibus, tempore mortis eorum in inſula Siciliæ.

CAP. LII.

I Tem quod ſi aliquis comitum, baronum, feudatariorum, vel aliquis alius, vt ſupra prouiſionem habentium moreretur, ſuperſtite ſibi herede legitimo loci alterius incola, qui tempore mortis ipſius alibi, quam in inſula Siciliæ, vel adiacentibus inſulis præſens eſſet: ad ueniendum ad noſtram celſitudinem ad partes eaſdem, & ad adipiſcendam hereditatem huiuſmodi vnius anni terminū a die mortis defuncti eidem heredi integrum indulgemus *infra quem ſi venire ceſſauerit, ipſo ab huiuſmodi hæreditate cadente in comitatu, baronia, feudis, prouiſione ipſorum ſuccedere volumus fiſcum noſtrum.*

SVMMARIVM.

1 A*Duena vaſſallus effectus regnum incolat.*

2 *Baro ſi extra regnum degat beneficio exuitur.*

3 *Bona ſtabilia ne ad exteros perueniant.*

NOTA LXII.

S*I venire ceſſauerit, ipſo ab huiuſmodi hæreditate cadente ſuccedere volumus fiſcum noſtrum.* abſens enim, ac
1 aduena ad ea, quæ ex lege beneficij tenetur præſtāda impotens eſt, quod ſi incolatum huc transferat, vt indigena iam a ceteris non diſtinguitur, potiuſue reſpublica augetur, dum nouus hic accola accedit: eo loci præcipue vbi aliqua hominum penuria exiſtat, vt placuit *Ariſtoteli 3. politic. cap. 3.* non enim pellendus eſt is, qui ortus inter hoſtes ad nos ſedem ſuam conuertit: ſed fouendus potius: cum inimicos non ortu, ſed

ſtudio

ſtudio diſtinguamus; quamobrem Caſtellæ Reges ab Haro ſtirpe apud Francos ſedem habentem, ad dominatum Biſcayæ prouinciæ euocaſſe ferunt; deſtituta ſucceſſoribus linea eorum, qui Hiſpaniam incolebant. Procedant ne hæc in ſubditis aliorum regnorum ſub tamen Hiſpanico imperio conſtitutorum planè videndum eſt, vt, & ipſi infra anni ſpatium Siciliam petere cogantur; in quo partem affirmatiuam magis rationi legis conuenire puto, plura enim quę ex mora vaſſalli bona oriſtur, ipſi regno emolumento cedunt,
3 & vbicumq; extra eum degat, amittuntur; nã licet nobis omnibus vnus Princeps imperet; vnumquodq; tamen regnorum ſua iura ſeruat; ac ſi vetuſto more antequam vnius fieret, diuerſis Regibus obedirent, inde ſi mulier Sicula, ac beneficiaria extero copularetur, virumq; ſequens, ad
3 externas prouincias diſcederet, haud dubium quin fiſcus rectè hac lege fretus feudum occuparet, vt mirum ſit, quamobrem maximo cum reipublicæ cõmodo, ac Regis noſtri lucro executam quandoq; illã non viderimus; hoc ferme tempore, quo conſtitutiones huiuſmodi per omnem fere Italiam ex eadẽ ratione frequẽtantur; quibus ærario priuato, publicoue conſulitur: vt paſſim apud noſtros pragmaticos habemus: faciunt quoq; ſcripta in *nota 68. ad Martinũ.*

QVOD NON REMOVEANTVR, VEL EXCLVDANTVR A PARTICIPAtione bonorum, & officiorum ij, qui in guerra præterita de regnis eorum licentiati fuerunt ø ſuſpicione, & alibi, in fide Regia maieſtatis ſe geſſerint: & quod non vocentur Guelfi, proditores, vel ferracani.

CAP. LIII.

AD audientiam noſtram quorundam nuper relatione peruenit, quod aliquæ vniuerſitates, & ciues ciuitatum, terrarum, & locorum inſulæ noſtræ Siciliæ in committendis officijs, & honoribus, & ferendis eos protinus excludebantur: ſupra quibus in proxime præteritæ guerræ temporibus non opinione communi, nec cauſſa manifeſta publica præcedente, ſed *ſola quorumdam ſuggeſtione*, vel dicto habita fuit ſuſpicio, quæ ſolet in cordibus hominum guerræ temporibus leuiter generari, licentiati ab eodem ciuitatibus, terris, & locis ad alia loca ſubiecta noſtro dominio de mandato curiæ ſe contulerunt, & ibidem cum noſtris fidelibus laudabiliter conuerſari: nec ad partes hoſtium transfugiẽtes, nullis in eis argumentis, vel ſignis infidelitatis inuentis, mandata noſtra fideliter obſeruarunt: animaduertentes æquitatis contrarium, vt aliqui ſola ſuſpicione damnentur, vt innocentes plerumq; iniuriam patiantur: præſenti noſtra conſtitutione prouidimus, hoc de cetero prohiberi ſtatuentes, vt nulla vniuerſitas, vel ciues aliqui huiuſmodi homines in participatione bonorum, & officiorum ipſorum occaſione prædicta remoueant, vel excludant: mandantes etiam, quod nullus eo de cetero vocet proditores, guelfos, vel ferraeanos, aut alijs nominibus, quæ inter fideles noſtros odia, & diſſentiones importãt: & ſi aliquis forte cõtra hoc præſumpſerit, pœnæ ſubiaceat, noſtræ maieſtatis arbitrio infligẽdę.

SVMMARIVM.

1 *Delatores facile ne credas.*
2 *Cogitationis pœna in delicto maieſtatis, & in atrocibus.*

NOTA LXIII.

1 *Sola quorumdam ſuggeſtione.* non debet enim Princeps calumniatoribus plus æquo facilẽ ſe præbere, vt cun-

vt cuncta, quæ narrẽtur credat, quin acriter ea examinare, ac diſcutere oportet: vt iuxta *Senecæ* præceptum *2. de ira cap. 22. ne auribus criminantibus faciles præbeant: hoc humanæ vitii ſuſpectũ, notumq; ſit nobis, quod quod inuiti audimus, libenter credimus, & antequam iudicemus iraſcimur*, quod ſi certũ quid innotuerit Principis perſonam attingens, etiã ſi conſilij terminos egreſſum non fuerit, vindicetur, quia in ipſa deliberatione facinus ineſt, etiamſi ad id non peruenniatur *l. quiſquis C. ad l. Iul. Maieſt.* late *Cuiacius in l. 1. D. quod quiſq; iur. & lib. 5. obſeru. 25. Duaren. ad tit. de pan. cap. 2. Gomeſ. var. cap. 3. nu. 5. lib. 3. Menoch. caſu 360. Couarr. in clem. ſi furioſus 2. part. S. 1. nu. 6. Ceuall. quæſt.* 540. *Farinac. quæſt.* 124. *D. Solorzan. lib. 2. de parric. cap.* 16. maleficia enim vt diximus *in gloſſa ad c. 3. concordat.* volũtate metimur nõ exitu: latro eſt, inquit *Seneca lib. 5. de benef. cap.* 14. etiam antequã manus inquinet, quia ad occidendum iamiam armatus eſt, & qui habet ſpoliandi atq; occidẽdi voluntatem, exercetur, & aperitur opere nequitia, & *in lib. de conſtant. c.* 7. poteſt aliquis nocens fieri, quamuis non nocuerit: aliquis mihi venenum dedit; ſed vim ſuam remixtam cibo perdidit; venenum illud dando ſcelere ſe obligauit, etiam ſi non nocuerit, & *Iuuenal. Sat.* 13.

Nam ſcelus intra ſe tacitum, qui cogitat vllum
Facti crimen habet.

QVOD COMITES, BARONES, FEVDATARII, ET HABENTES PROVIſiones à curia non dent filias eorum in vxores alicui illorum, vel eorum filijs, qui fuerunt rebelles, & hoſtes.

CAP. LIV.

STatuimus non licere comitibus, baronibus, feudatarijs, & à curia prouiſionem habentibus, eorum filias in vxores alicui illorum, vel eorum filijs, *qui fuerunt rebelles, vel hoſtes*, non autem ad partes hoſtium de noſtro dominio tranſfugerunt, aut cum hoſtibus receptauerunt abſq; noſtra ſcientia, vel mandato ad noſtram curiam deuoluendis.

SVMMARIVM.

1 *INimico reconciliato ne credas.*
2 *Fritlandi Ducis proditio.*
3 *Amicitiæ iura ne temerè frangantur.*

NOTA LXIV.

QVi fuerunt rebelles, vel hoſtes, ne forte, qui beneficij delicti cauſſa deſtituti fuerant, per nuptias iterum inueſtiantur, capacesq; reddantur: dum dotis nomine feuda conſequi poſſent: nam licet hæc lex rebelles huiuſmodi ad gratiam admiſſos iam fuiſſe ſupponat: attamen caute Rex a militia eos per-
1 petuo auellit: nam qui ſemel contra quam debet Principi ſuo fidem, atrocius ſe geſſit, nunquam licet reconciliatus ad prima amicitiæ iura, admitti debet: hinc Seneca monet Principes *ne, quos ex inimicis amicos quæſiti fuerint, vel ſi quos iuſte, vel per iniuriam corripuerint, vnquam fideles habeant.* quidquid enim paſſi ſumus offenſæ, conſtanter reminiſcimur, odiaq; ſemel cõcepta differri potius, quam obliuiſci videmur, quo fit vt offenſus, & qui iniuriam intulit in ſuſpiciones adducantur, vt ſi quid fortuito, ac temere ex tempore eueniat, nonnunquam leuiſſimum peſſime, ac in deterius amplectantur, remigrando ad priſtina, iamquę depoſita odia: quæ inde acerbius incrudeſcunt:

deſcunt; ac inimicum in peiora mala præcipitem agunt cuiuſmodi euentuum, cum multa a politicis exempla narrentur: mihi vnum recẽs ſubnectere liceat. Militauerat bello, multiſq; triumphis præclarus Ferdinando Auſtriaco Germanico Dux, qui antea Baro erat de Vualſtein dictus: quem cum præter vota ſtudio
2 pacis cum Electoribus, ceteriſq; Germaniæ Principibus firmandæ [exercitu dimiſſo] Ducis munere exauthoraſſet; tot in eum collatorum munerum immemor, odio proſequi Imperatorem occepit: vſq; adeo vt conſtitutum ſibi ſceptrum, pace illa impie fracta, reaccipere recuſauerit; cumq; a Philippo Hiſpaniarũ, nouiq; orbis Monarcha rogatus illud appræhendiſſet, non ideo concepta ſemel odia depoſuit, ſed aduerſus Ferdinandum domumq; Auſtriacam clam conſpiratus, inimicis ſe adiungere deliberauit, quibus cum de partiendo Imperio, Regniſue patrimonialibus pactus fuerat, quamobrẽ per biennium fere cunctatione vſus, omnia, ab inimicis depopulari, ac perdi paſſus eſt, vt dum hæc fierent vires, neruuſq; belli attenuarentur; omni conſerendæ cum hoſtibus manus occaſione turpiter omiſſa: demũ cum patere hæc omnia Imperatori ſuſpicaretur, apertus iam hoſtis ab eius fide recedit, ac dum inimicis ſe adiungere feſtinat, manu ſtrenuorum virorum odio enormiſſimi ſceleris trucidatur, opimis ſpolijs ex amicorum viribus per fas nefaſq; quæſitis ereptis: fruſtrato hæreticorum,
3 ex nefaria hac coniuratione conatu: caute ergo ac prudenter agendũ, primo ne leui ex cauſſa amicitiæ iura frangantur iuxta præceptum illud

Crimen ob exiguum tibi ne fiat hoſtis amicus.

neue Princeps in magnates ſuos temere iratum ſe præbeat, ſed quædam, quoad fieri poteſt ſine reipublicæ offenſione diſſimulet, turbatis præcipue temporibus: poſtremo ne aperta animi indignatione odio, iam amici ſubditiue concitato, in omnimodam fidem eos recipiat, ac ſummam rerum eis iterum ne commendet: iudex ergo, & ſi ad amicitiæ iura redierit nihilominus ſuſpectus erit *Iaſon. in l. apertiſſimi col. 2. de Iud.* ſequitur *Ricc. deciſ. 168. n. 5. p. p. curiæ Archid.*

QVOD COMITES POSSINT IMMITTERE VINVM, ET QVASCVMQ; alias res in quamlibet ciuitatem, terram, vel locum Siciliæ, & ab inde extrahere per mare, vel per terram.

C A P. LV.

ORdinationem inquam malitiæ, quam olim aliqui vniuerſitatum, vel incolæ terrarum, & locorum inſulæ noſtræ Siciliæ de non immittendis, vel extrahendis in locis, & de locis eiſdem vino, & alijs rebus per mare, ſiue per terram, & deferendis de vno loco ad alium infra noſtram inſulam Siciliæ, præſenti prouiſione caſſantes: permittimus, & mandamus, omnibus extrahendi licentiam vinum, & quaſcunq; res alias in quamlibet ciuitatem, terram, & ad alia loca deferre; ordinatione *conſuetudine cuiuslibet ciuitatis terræ, vel loci nequaquam obſtantibus*, excepta Ciuitate Meſſanæ, quæ a prædeceſſoribus, & nobis de hoc habuit ſpeciale priuilegium, quod ei volumus inuiolabiliter obſeruari.

SVMMARIVM.

1 *ABuſus præteriti, ac futuri irritandi.*
2 *Immemorialis reiecta non cenſetur.*
3 *Iuris vſus pro præſcriptione.*

NOTA LXV.

C*Onſuetudine cuiuslibet ciuitatis, terræ, vel loci nequaquam obſtātibus*, quoniam aſportandi libertas iure gentium introducta per prauos abuſus minui non debet; ſicut nec ceterorum ex propria ſententia diſpoſitio; nam ſicut perſonæ ita, & rerum quis ex ſententia diſponere optat: de prima *Tryphoninus in l. in bello D. de cap. & poſt.* inquit, de ſua ciuitate ſtatuendi facultas libera eſt, & Cicero pro Balbo ne quis in ciuitate maneat inuitus, fundamentum cum ſit libertatis ſui quemq; iuris, & retinendi, & dimittendi eſſe domi-
1 num; quod ſi id impediatur Principi
incumbit abuſus huiuſmodi e republica eliminare, irritando præteritos, ac futuros pariter vetando: ne ſi ſimpliciter abuſus ſiue conſuetudines remoueat, præteritos tātummodo derogaſſe intelligi poſſit; puta ſi dixiſſet conſuetudine non obſtante; nam ſi ad futuram extendi optet, vt id exprimat opus eſt; vel vt illam increpet, ac verbis deprimat, iniquam irrationabilem, turpemque nuncupando, vt in hac lege factum eſt; ibi ordinationem inquam malitiæ, cuius ſimilem legimus in *Clem. 1. de pœnis.* ibi, quam reputamus corruptelam, & in pleriſq; iuris locis per *Anguianum de legib. lib. 2. controu. 20. à nu. 18. ad finem.* cumulatis; qui nihil ad rē omittere videtur: eius præ-
2 cipue quæſtionis, ne immemorialis
reiecta vnquam videatur; *nulla* [quo ad eam] bona fide requiſita, cuius reſolutioni non ſemel nos ſubſcriſſimus: eiq; accedit *Dom. Salgad. de poteſt. Reg. part. 1. cap. 1. prælud. 3. nu.*
3 *153.* Item, & *D. Caſtillus controu. tom.*
7. cap. 24. per totum; hoc intellecto, vt quaſi poſſeſſio iuris ipſorum poſſeſſionem expetat, nec rem ipſam poſſidere ſufficiat; idem *Caſtill. c. 25.* qui in decimis loquitur.

QVOD MILITES SINT IMMVNES A COLLECTIS.

CAP. LVI.

PRæclaræ nobiliſq; militiæ titulos ſpeciali priuilegio cupientes extollere, vt ij, quos militiæ gradus ad exaltationem noſtri honoris, & nominis olim, neceſſitatis temporibus ad diſcrimina laboreſq; promouit, immunitatis prerogatiua gaudeant; præſenti noſtra ordinatione diſponimus, vt omnes milites fideles noſtri, qui tempore huius diſpoſitionis militaris honoris cingulum inuenti ſunt recepiſſe, *a collectis, & ſubuentionibus habeantur immunes*.

SVMMARIVM.

1 *IMmunitas onerum in militibus.*
2 *Milites gradatim ad ſuprema ſceptra aducbantur.*
3 *Milites a muneribus patrimonialibus non eximitto.*
4 *Veterani qui dimittantur.*

NOTA LXVI.

A *Collectis, & ſubuentionibus habeantur immunes.* duo enim hæc iuuentutem inſtruunt, ac formant ſecundum Lycurgum apud *Plutarchum*: bonorum, ac ſtrenuorum præmiatio, & delinquentium caſtigatio: ad vtrumq; enim horum adſpicientes, illam quidem ob gloriæ ſtudium concupiſcunt: hanc ob metum fugiunt: inter multa verò quæ temporibus illis militibus lar-
1 giebantur, aliquibus in præſentiarum exoletis, iſta etiam num frequētantur: nam ſicuti illis, qui in caſtris dege-

degebant nullum municipale onus imponi poterat *l. & qui 3. §. 1. D. de muner. l. 12. C. de re militari*; ita, & hodie, dummodo ne in fraudem munerum militiæ ſe adſcripſerint *l. 4. §. fin. D. de muner. Maſtrill. deciſ.* 173. angariæ quoq; ac hoſpitandi onera remitti certum eſt *l. 10. §. angariarum D. de vacat. muner.* ac bene de republica meritis, præter iam dicta, certa quædam ſubſidia conferuntur, quæ Hiſpani *ventajas* nuncupant. Galli *auantages*, vt aſſerit la *Nouè in diſcurs. polit. at militar.* hæc per recentiores ordinationes militares eis tantummodo

2 debentur; qui diu, ac ſtrenue operam bello nauarunt: aſcenſus quoq; ad maiores ordines non ſolo ſuffragio, ſed meritis decretum eſt, vt cōcedatur, vt *Cæſar in comment. lib. 6.* ſeruatum refert. Cēturiones, inquit, nonnulli ex inferioribus ordinibus reliquarum legionum, cauſa virtutis in ſuperiores erant ordines huius legionis traducti: vbi namque virtuti præmia tribuuntur, multi erunt, qui contendent eam ſibi ſummis etiam laboribus, ac vigilijs [quibus militari gloria ſine dubio conquiritur,] comparare, cum *Virgilij ſententia.*

labor improbus omnia vincit

& iterum *Ouidius*:

Sudorem poſuere Dij virtutis ad arcem.

o qualis quantuſq; fructus in republica hac Hiſpanica ſperandus eſſet, ſi decreta hæc nouiſſima præſētis Regis noſtri præcepto euulgata, pro re militari componenda [paucis ſecundum prouinciarū mores immutatis] per Præſides prouinciarū, ſummoſq; belli Duces ſeruarentur. Agnouit hoc Heroes ille magnus Alcalanus Dux Regnorum Neapolis, Siciliæq; moderator: qui, vt ne latum quidem vnguem ab eis excederetur vnquam permiſit: licet proprij muneris exiſtimationi non leuiter detrahi ex eorum obſeruatione proſpiceret: pluris faciens Regis noſtri commoda, quam propria, facto à perſonis domeſticorum initio: quorum multos ordinibus amoueri præcepit, ne ceteri conquererentur: quibus cum commune vitium erat temporis, verbi gratia, ad militaria munera aſſequēda præſtituti defectum ſupplere, vel diſpenſare: de veteranis autem illud adnectendum cenſui ad perfectam textus huius notionem non ſpernendum: illos nempe poſt excuſationem obtentam à patrimonialibus muneribus, rebus indictis non liberari *l. a muneribus 7. D. de vacat.*

3 *muner. l. 3. & 4. D. de veteran.* quorū priuilegia ad liberos non porriguntur *l. in honorem 8. §. vacationum D. de vacat. muner.* inter veteranos, qui apud vexillos retenti ſunt Hiſpani *entretenidos* vocant: ſiquidem parum inter ſe differunt, cum & ipſi licet nō quoad omnia dimiſſi ſint: vt ex *Ta-*

4 *cit. lib. 1. annal.* percipimus: placuit, ait ipſe, vt epiſtolæ nomine Principis ſcriberentur, miſſionem dari vicena ſtipendia meritis [iſti ſūt propriè veterani] pleniſſimam miſſionem ſeu dimiſſionem conſecuti [qui domum ire poterāt] exauthorari, qui ſena dena feciſſent, ac retineri ſub vexillo ceterorū immunes, niſi propulſandi hoſtis: demum notaui legem hanc ad milites eius temporis directam; futuros non videri compræhenſam, ex ijs, quæ diſcurrit *Anguian. de leg. controuerſ. 20. lib. 2.* ac præmiſſo capitulo: cetera penes *Maſtrill.* inuenies, quem ita limitate, *Caſtill.* quoque *deciſ.* 105. quem locum ſupra excuſſimus.

QVOD MILITES, ET BARONES NON INTROMITTANT SE DE electione iudicum, & aliorum officialium.

CAP. LVII.

MAndamus, & volumus, quod Barones, & milites nullo modo ſe intromittere debeant de electione iudicum, & aliorum officialium eligendorum per vniuerſitates terrarum, & locorum anno quolibet: niſi de hoc forte quando aliquibus *ſpecialiter noſtra mandauerit celſitudo.*

SVMMARIVM.

1 *MAgiſtratuum creatio ſummi Imperij.*
2 *Magiſtratus priuatorum conſenſu non exercetur.*
3 *Ius qui dicit prohibitus nil agit.*
4 *Princeps auget, vel deprimit magiſtratus, ac iuriſdictiones.*
5 *Iuriſdictionis conceſſio ſcripturam exoptat.*
6 *Iuriſdictio quando conceſſa dicatur, & quando vtrumque imperium.*

NOTA LXVII.

1 *SPecialiter noſtra mandauerit celſitudo.* magiſtratus enim creare ſummi Imperij eſt, ſpecialem, ac indiuiduam conceſſionem deſiderans, quam *Liuius lib. 1. decad. 1.* de Romanis loquens legum ſanctioni comparat; ſequitur *Clamper. de arcanis reip.* eſtq; ſpecialis *conſtitutio ea quæ ad ſpeciale detur.* vbi omnes *tit. quod nullus baro, & conſt. duram, ac diram tit. anteced.* quo fit, vt nullo potiori medio iuriſdictionis vſus probatus cenſeatur, quam per illorum inſtitutionem, vt affirmaui *deciſ. 20. nu. 31.* accedit *Greg. Toloſ. de rep. lib. 4. cap. 5. nu. 24.* non poteſt enim iuriſdicendi facultas [quamquam circa modica exerceatur] niſi a Principe, qui ordinariæ omniſq; iuriſdictionis fons dicitur, conferri, per notata *in l. ex more, & l. & quia C. de iuriſd. omn. iud.* neq;
2 enim priuatorum conſenſu quis magiſtratu [translata iam in Reges poteſtate] fungi poterit; *l. priuatorum C. eodem Gloſſographus ad conſuetud.*
3 *Paris. §. 1. gloſſ. 5. num. 40.* hinc ſi iudex in aliquo caſu, vel euentu iudicium dicere veretur, habebitur nihilominus, ac priuatus, omniaq; quæ geſſerit irrita erunt. *cap. ea quæ fiunt de regul. iur. libi 6.* & ſi partes tacite; vel expreſſe conſentiſſent *cap. at ſi clerici de iud. vbi Bart. ex nu. 2. ad 37. Maſcard. conſ. 357. Angelian. de leg. controu. 26. nu. 33. & 34. lib. 2.* manat iterum ex hac poteſtate facultas reſtringendæ, ac tollendæ iuriſdictionis quolibet titulo cõceſſæ, etiam citra vllam cauſſam; de quo *Feli. in cap. nouis de iud.* cui applaudit *Caſſan. ad* 4
conſuet. Burg. tit. des Iuſtices nu. 106. M. Ant. Surg. in Neap. illuſtr. lib. 5. cap. 15. fol. 133. & pleriq; per nos in patrocinio *cap. 4.* nouos quoq; magiſtratus creandi, veteres augendi: quod tamen ad ſenſum *Toloſ. de rep. lib. 9. cap. 1. num. 35.* exiſtimabit ſibi bonus Princeps conceſſum, quãtum vtile reipublicæ futurum eſſe iudicabit; non aliter vel ambitione petentium, aut negociationis gratia, vt aucto numero maiorem ex collatione lucrum obtineat; magna deniq; eſt Principis circa hæc ſimilia poteſtas, ſi in bonum publicum exerceatur; vt ne quidem conceſſione, nec contractu a ſe, vel deceſſoribus edito teneatur; quæ ſtatu conceſſionum factorumq; ſpectato, non autem immutabili conditione, ſi communis vtilitas repugnet, conſtituta cenſentur. Quonam vero pacto iuriſdictionem, vel imperium quis conceſſum ſibi probare poſſit, hic non incongruum erit quærere; cum indies a Prælatis, ac baronibus exquiratur, quid quantumue obtinuerint, ſi forte limites cõceſſionum regaliumque largitatum tranſgrediantur: nam cum Rex noſter omni iure fundet totam iuriſdictionem ſuam eſſe, vt apertiſſime *ſupra nota 53. fol. 77.* probatum

batum eſt, a ceteris omnibus, qui in regni accolas ius quo ad temporalia exercere autumant, cauſſam, ac vt aiũt, titulũ huiuſmodi vſus requirit; nõ repugnante regula *l. cogi C. pet. hered.* vt ad nauſeã ſcripſimus *in quatuor primis deciſionibus* profiſco, quas ſupra meritum extollit, ac ad prælatos extendit ornatiſſimus *D. Franciſcus Merlinus controu.* 13. qui per totam, *& ex nu. 27. ad finem* optimas receptaſque doctrinas expendit, probandæ gratia, in eo nil eccleſiaſticos a cæte-
5 ris diſtare; quod ſi id recte agit, quo modo ſatisfieri poſſit inquiramus; nã *Iaſon in l. more num.* 53. *D. de iuriſd. omn. iud.* exiſtimat imperij ſiue meri, ſiue mixti, item, & iuriſdicendi facultatem ſcripto probandam eſſe, & prior ipſius *Roman. conſ.* 56. *num.* 6. *Aufred. de mand. reg. p.* 1. *cap.* 1. *nu.* 3. *Carol. graſſal. de regal. Franc. lib.* 1. *iure* 8. *col.* 3. *Rota apud Farinat. deciſ.* 25. *num.* 5. *p.* 1. lege enim regia boni publici cauſſa in Regem omni iuriſdictione abdicata *l.* 1. *D. de conſtitut. princ.* iam nõ quid populus, vel alter agat, qui iuri ſuo ceſſit, ſed quidnam, quamue iuriſdicendi aut imperij partem Princeps mandauerit, ſpectandũ eſt, *l. diligenter* 5. *D. mandati*. At, vt ordine ſuo de verbis, per quæ mandatur quæramus, illud præmittendũ
6 erit, quod noſtrorum ingenia contorſit, in quo nempe iuriſdictio cum imperio, eiuſque partibus cõueniat, in quo differant, cum *Vlpianus in l. imperium* 3. *D. de iuriſd. omnium iud.* ſecundum vulgarem lecturam mixtum imperium cum iuriſdictione cõfundere videatur, ibi, *mixtum imperium eſt, cui etiã iuriſdictio ineſt; quod etiam in danda bonorum poſſeſſione conſiſtit*; quo iure enim bonorũ poſſeſſio ad mixtum imperium pertinere poteſt? cum ſciamus actum iuriſdictionis eſſe, vt *in l. p. hoc tit.* ibi, *ius dicentis officium latiſſimum eſt, nam, & bonorum poſſeſſionem dare poteſt*: nam ſi id iuriſdictioni tribuitur, mixti imperij non eſt: nec dicatur illi iuriſdictionem ineſſe, vt *in d. l. imperium* in relatis verbis, nam hoc idem inſinuat diuerſum eſſe, ad quid enim dicere quod ineſt, ſi vnum idemque eſſet? accedit autem, ac coheret quia nullus eſt ius dicẽs cui modica coercitio nõ concedatur *l. vlt. §. mandata D. de offic. eius*, ibi, quia iuriſdictio ſine modica coercitione nulla eſt, cuiq; enim cui munus hoc datum eſt, penali iudicio ſuam ſtipare iuriſdictionem licebit *l.* 1. *D. ſi quis ius dic. non obtemp.* quo fit, vt omnino eorum ſẽtentia recipi neceſſum ſit, qua probatur exemplum illud bonorum poſſeſſionis dandæ ad iuriſdictionem nõ vero ad mixtum imperium referendum eſſe, ſicuti alterum quoq; exemplum iudicis dandi, ne alias errori inherendo omnem iuriſprudentiam peſſumdare velimus, ac id quod iuriſdictionis eſt, imperioq; nullo eget, imperio tribuere, vt *Goueanus*, ac *Ant. Faber* aduertunt, qui per id corrigendam legem illam affirmauere, ac præcipue nouiſſimus, vt *quod*, in *quis* mutari, ac bina exempla ad iuriſdictionem referri deberẽt, bonorum, nempe, poſſeſſionis decernendæ, ac iudicis dandi.

Quo ſic præmiſſo cõſequitur maniſeſtiſſime, quod per iuriſdictionis conceſſionem mixtum tantum imperium modicam coercitionem importans tributum cenſeatur, non autem merum, quod iuriſdictioni nõ coheret, vt frequentius per noſtrates receptum eſt de quo *Felin. in cap. quod ſedem de off. ordin. Dec. in cap. licet cauſam de probat.* cũ *alijs per Couarr. pract. cap.* 1. *nu.* 10. *verſ. primum etenim, & per Roſentall. de feud. cap.* 5. *conil.* 7. *&* 8. iſti enim, & ſiqui alij ſunt doctiſſimi patres per id decepti ſunt, quod putarunt iuriſdictionem genus eſſe vtramque imperij ſpeciem in ſe cõtinens, vt diſcurrit *Iaſ. in l. imperium*

vbi alij DD. cum rectius, ac verius ſit imperium genus quoq; eſſe a iuriſdictione remotiſſimis ſpacijs diſtans, nec *Bal.* in oppoſitum per hoc doctrinam probare poſſum, qui in *cap. quanto num. 5. in fin. de iudic.* teſtatur neutrum imperium in iuriſdictione intercludi, cum ceteris a *Menochio* relatis *præſ. 97. ex num. 30. lib. 3.* quoniam vt diximus nulla datur iuriſdictio ſine modica coercitione, cum, & per *l. 2. D. de iuriſd. omn. iud.* *cui iuriſdictio data eſt, ea quoque conceſſa videntur, ſine quibus explicari non poſſit,* quod ex *D. Hieronimo*, ac alijs probatum eſt *infra nota 72. fol. 208.* bene *Ioan. Fab. inſtit. de Attil. tut. nu. 6.* quod, & in mero imperio diuerſum omnino eſt, illud enim niſi ſpecialiter, ac nominatim mãdatum communicatumque ſit, alterius appellatione nequaquam intercluditur vt probauimus *in diſcurſu iuriſdictionali num. 133. infra poſt cap. 21. Martini Regis.* Per id quoque reſolutum cenſeo an caſtri appellatione iuriſdictio, ac vtrumq; imperium conceſſa cenſeantur: nam nec iuriſdictio, nec imperium aliquod ei debentur, niſi mandata, ac conceſſa ſint, vt *Andr.* doctiſſime probat in *cap. imperialẽ §. præterea de prob. feud. alienat.* cum pleriſque per nos *deciſ. 1. cum tribus ſequentibus*, quod, & Roſentallus præmiſſis locis communiter receptum probat, *& D. Merlinus dicta contr. 13. num. 13.* ideoque diſtingui ſolet, quod ſi ſemel ei imperium, ac iuriſdictio annexa ſint, in omni caſtro, ac ab eo conceſſa ſint, qui vniuerſam prouinciam imperet, nulli dubium eſſe poterit, quin caſtro conceſſo, vel donato nullũ prædictorum veniet, *Franch. deciſ. 192.* mille per nos ibid. ſi præcipue in Eccleſiam conferatur: tunc temporalis, ac prophana iuriſdictio, excepto Romano præſule, non conuenit, vt probat validiſſimis fundamentis *D. Merlin. ibidem ex num. 29.* ad illud Apoſtoli ad Thimot. *nemo, inquit Deo militans implicet ſe negotijs ſecularibus cap. 1. 2. & toto tit. ne clerici, vel monachi.* fortius ſi nouus incolatus, ac hominum conuentus in pratis, vel Eccleſiæ campis ſe recipiat, nam ſi per antea nullo imperio ſenebatur, nec q; ex die populationis obtinebit, itaq; officiales aliquos creare nõ poterit, cũ illi imperare debẽt, qui in viciniori loco ius dicunt, ac imperant cuius in territorijs nouus cœtus hominũ excreuit *Bal. in auth. aliter num. 6. D. de adopt.* idem ergo puto de donatione, vel infeudatione vaſſallorum, quod nempe tantum iuriſdictio data cenſeatur, non vero imperium in pleniori ſignificatu *Afflict. de feud. titul. quib. mod. feud. amict. cap. quia ſupradictum § item ſi qui feudum n. 8. fol. 42.* idcirco baiulos creare poterit, non autem iuſtitiarium, nec iudicem, imo nec iuratos, vt ex præmiſſis, ac per eos adductis euidẽtiſſime colligitur.

† vel conceſſo, vel vẽdito illa quoq; veniet, niſi vendica

DE NON CAPIENDIS MATARATIIS, ET ALIIS REBVS AB incolis locorum.

CAP. LVIII.

NVlli omnino curialium, officialium, ſtipendiariorum, & aliorum ſequentium curiam, aut familiarum eorundem, magiſtro iurato, vel baiulo, vel cuicumq; perſonæ publicæ, vel priuatæ licere decreuimus, mataratia, & alias robas lectorum, & quæ alia ſupellectilia de domo, vel hoſpitio alicuius, *patrono inuito*, accipere: quod ſi quis hoc tentare præſumpſerit, pœna, quæ de noſtro proceſſerit arbitrio puniatur.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Militares leges quæ.

NOTA LXVIII.

1 PAtrono inuito. conciſiunt quoque militares leges per Aurelianum Tribuno præſcriptæ, quas refert *Flauius Vopiſcus.* nemo pullum alienum rapiat: ouem nemo contingat: vuam nullus auferat; ſegetem nemo deterat, oleum, ſal; lignum nemo exigat: annona ſua contentus ſit: de præda hoſtis nō de lacrymis prouincialium habeat: arma terſa ſint: ferramenta ſamiata: calceamenta fortia: veſtis nouam veterē excludat: ſtipendium in Baltheo, non in popina habeat: equum ſaginariū ſuum defricet: captum animal non vendat: mulum cēturiatum comiter curet: alter alteri quaſi ſeruus obſequatur: a medicis gratis curentur: auruſpicibus nihil dent: in hoſpitijs caute ſe agant: qui litem fecerit vapulet, quæ cum prudenter conſtitutæ ſint, ac à noſtris ducibus innouata, auctaue nihil aliud quam obſeruationem exoptāt.

DE FIDE CATHOLICA, ET SERVIS SARACENIS AD FIDEM CATHOlicam redire volentibus, & pœna impedientium.

CAP. LIX.

VT Chriſti nomine, quo vocamur, & dicimur Chriſtiani, in vanum aſſumpſiſſe non videamur, expedit pro ſalute; vt illud effectu operū inducamus in Euangelium veritatem ab eo nobis traditam ad laudem ſui nominis, & exaltationem Catholicæ fidei, nec non vt infidelium reuocentur errores, efficaciter, & puris mentibus obſeruemus: cum igitur veritate non agnita, Saraceni ſerui, vel liberi tendant cum eorum erroribus in ſuæ ſalutis diſpendium, & ruinam, quos forte aut ipſorum aliquos doctrinam Chriſti ſæpius audientes, ad ſancti fontem baptiſmatis diuina clementia reuocat, Euangelica inſpirante doctrina prouidimus illos adiuuari ad audiendum ſæpe ſæpius verbum Dei, proponendum Apoſtolicis religioſis, & alijs perſonis ad quas huiuſmodi ſpectat officium prædicandi, vt ingrediendi ad ianuam omnium Sacramentorum, quæ eſt ipſum baptiſma liber ſit aditus, & introitus planus pateat, & ſuauis omnem clauſuræ materiam ad impedimentum huius itineris prouidimus remoueri, hac igitur perpetuo valitura conſtitutione ſancimus, vt nullus de cetero tantæ temeritatis exiſtat, vt ſeruum ſuum ſaracenum, qui ad idem baptiſma adducto aſpirare voluerit, vel *huiuſmodi ſancto propoſito retrahat*, reuocet, vel perturbet, quin imo ipſū ad hoc aſpirantem, tanquam id gratum habens adiuuet, & moneat: & ſi forte quis contraueniſſe præſumpſerit, de hoc apud iudicem loci, contra dominum ipſi ſeruo deponendi querelam tribuimus poteſtatem: qui dominus in iudicio præſentatus, ad conſentiendum baptiſmati ſerui ſui poſt aliquos dies iuxta arbitrium Eccleſiæ coertione debita compellatur: & per vnum annum continuum in vinculis deputetur: idem de extraneo, qui alienum ſeruum ſaracenum, vel liberum baptizari volentes impediat, duximus ordinandum: ſi vero domini præſentia haberi non poterit, vocatus ad hoc per duos dies, vel tres expectari: nihilominus abſq; moleſtia baptizentur, & nihilominus præfati ſerui ad aſſumendum ipſum baptiſma per ſuos dominos impediti, hoc legitime conſciſſo, ſtatim ſine calumnia baptizari adipiſcantur præmia libertatis: niſi pœnas ipſas in alias arbitrati fuerimus commutandas.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *VIs in Euangelij prædicatione non inſeratur.*

2 *Commiſſarius cruciatæ iuriſdictione caret.*

NOTA LXIX.

1 HVius modi ſancto propoſito retrabat, nam licet Euangelica lex, ac prædicatio nemini vim inferat, vel fidem induat; impedimenta tamen remoueri poſſunt, ne quis ad fidem accedat, cōpoſita, vt latè probatum eſt in adnotatione ad Bullam Cruciatæ *poſt controuerſias à n.204.* voluntariè enim, vt ait *Apoſtolus*, nos genuit verbo veritatis: inde prædicatoribus nudum miniſterium collatum cenſetur *cap.fin.§.fin.de offic.deleg.* *quia ait non iuriſdictiō, ſed certam miniſterium potius committitur in hac parte*; locutus de delegati perſona cui 3
ſanctæ Cruciatæ publicatio demandatur, ibi, *cui commiſſum fuerit prædicare crucem*, per quem ea, quæ de iuriſdictione huic delegato attinente inducuntur, omnino frigeſcunt, ſi præcipue, quæ nos prænarrato loco ad materiam edidimus, perlegantur.

QVALITER TRACTANDI SVNT SERVI A DOMINIS POST BAPTISMA. CAP. LX.

QValiter autem ipſos poſt dicti fontem Baptiſmatis tractare debemus, docet Apoſtolus ad Philemonem dicens: *ſuſcipe illum iam non vt ſeruum, ſed vt fratrem chariſſimum in Domino, & in carne.*

SVMMARIVM.

1 *FIdeles an ſerui eſſe poſſint.*

2 *Serui Ruſſienſes cuius ſortunæ.*

NOTA LXX.

SVſcipe illum iam non vt ſeruum, omnes enim corpus Chriſti ſu-
3 mus, & membra de mēbro, vt *Apoſtol. manet in 1. Chorint.* item iam nō filij ancillæ, ſed liberæ, qua libertate Chriſtus nos liberauit: nam licet etiam num ius dominicum maneat, vt patet *ex cap. 35. ſi quis ſeruum 17. q.4.* ſiquis, inquit, ſeruum alienum occaſione religionis docet dominū ſuum contemnere, & eius miniſteriū deſtituere, ac non potius docuerit eum domino ſuo bona fide, & cum omni honorificentia deſeruire, anathema ſit: quod Apoſtolorum traditionibus cōuenire ſatis oſtendunt *D. Pauli verba ad Tit. Epiſt.c.2. & ad Thimot.1.cap.6.* quæ ad rem in ſequenti lege Rex noſter inſeruit; licet enim vt diximus maneat, attamen pietate regulari opus eſt, vt iam non vt ſeruos, ſed vt famulos habeant, qui illis de neceſſarijs prouideant, ipſi vero operam viciſſim, quam poſſint
2 domino præſtent, qua acceptione, & Chriſtianos Ruſſienſes ingenuis ortos in ſeruos haberi permiſſum eſt, ſi ab hoſtibus venundati ſint, eouſq; tamen quod domino pro pretio ſatisfiat, vt omnes admittunt, ac ſæpius deciſum vidimus.

VT SERVI POST SVSCEPTIONEM BAPTISMATIS FIDELIVS, ET *deuotius ſeruiant dominis ſuis.* CAP. LXI.

IPſos ſiquidem ſeruos eoſdem renatos baptiſmate, & penes ſuos dominos tam ſalubre beneficium conſequutos, dominis ſuis feruentius,

atque deuotius ſeruire mandamus, ſecundum verbum Apoſtoli dicentis ad Timotheum: quicumque ſunt ſub iugo ſerui, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur: ne nomen domini, & doctrina blaſphemetur: qui autem fideles habent dominos non contemnant, quia fratres ſunt, ſed magis ſeruiant, quia fideles ſunt, & dilecti, ac participes in beneficijs: ſeruos enim oportet dominis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes, ſed in omnibus fidem bonam attendentes: vt doctrinam Saluatoris noſtri ornent in omnibus.

SVMMARIVM.

1 *PRincipis, ac domini poteſtatem Caluinus detrectauit.*

2 *Dominus, ac Princeps non idem.*

NOTA LXXI.

HVius legis ratio ex Apoſtoli doctrina recitata deſumi liquido poteſt, putabant enim aliqui per fidem ſeruitutem ſublatam; non tan-
1 tum priuatam: ſed publicam ſubditorum ad Regem; vt impuriſſimus ille Caluinus recenter aſſeruit, cui præfatus Diui Pauli locus ſatis eſſe debuerat; ne exiſtimaret pietatē quæſtum eſſe: quem qua fronte Principes aliqui ſequantur haud neſcio, cum ipſe eorum principatui turpiter, peruerſeque contrarietur: ius autem Principis, ac domini nonnumquam æquiparantur, *Seneca 3. de beneſ. cap. 18. ſi ſeruo quominus in nomen meriti*
2 *perueniat neceſſitas obeſt, & patiendi vltima timor, idem iſtud obſtabit, & ei, qui Regem habet, & qui ducem, quoniā, quamquam ſub diſpari titulo, paria in illos licent.* in quo ſane decipitur, niſi chriſtiano more loquutus dicatur, vt alibi tactum eſt.

DE NON AFFLIGENDIS SERVIS, NEC MEMBRIS INCIDENDIS POST Baptiſma; ſed ponendis in compedibus fugitiuis.

CAP. LXII.

VT autem dicta fraterna tractatio, & humana benignitas inter aliqua pateat, quia ipſos neophitos proſequi debent ceteri Chriſtiani, nulli liceat, te prouidimus, Chriſtiana mancipia vulneribus, ac flagellis afficere, aut aliquod membrum illis incidere, vel deuaſtare, *in facie, vel in fronte ſignare*, aut in ea irrationabiliter ſæuire: cum licet ſint domini ſeruorum ſuorum, tamen ſuorum domini non exiſtunt: eos tamen a dominis caſtigare permittimus, cum culpa præceſſerit, & chriſtiana ſint iuſte, leuiter, & benigne: eum tamen, ſi fugitiuus contumax fuerit, vel præterea, poni in compedibus non vetamus.

SVMMARIVM.

1 *POEna ſequitur iniuſtum factum.*

2 *Ius dicentem ac Dominum ob abuſum iure ſuo priuari.*

NOTA LXXII.

IN *facie, vel in fronte ſignare.* ratio ex ipſa lege deſumi poteſt: quæro tamen quid pœnæ inferendum ſit
1 ei, qui id admiſerit, cum nulla fuerit expreſſa: neceſſum autem ſit metu eius ab exceſſu huiuſmodi homines arcere: nec Deum, inquit *Plato* nec hominum quiſquam hoc dixerit, iniuſte agenti non luendam pœnam: dicet aliquis vetantem legē animaduerſionem continere, quam ius dicens arbitrauerit, patet *ex cap. fin.*

19. *qu.1 vbi S. Hieron. quod præcipitur ait, imperatur; quod imperatur neceſſe eſt fieri; ſi non fiat pœnam habet.* accedit *Papiniani definitio lib.1.* in hæc verba: *lex eſt commune præceptum, virorū prudentum conſilium, delictorum, quæ ſponte, vel ignorantia contrahuntur coercitio: communis reipublicæ ſponſio:* cui pariter *Ouid.* alludit 1. *metamorphoſeos*:

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo.
Sponte ſua ſine lege fidem rectumque colebant,
Pœna, metuſque aberant, nec verba minantia fixo
Aere ligabantur, nec ſupplex turba timebat
Iudicis ora ſui.

aſſentior quidem in hoc, vt animaduerſio conſequatur, qui ſemper putaui cum *S.Thom. 2.2.qu.77. artic.1. & qu. 92. artic. 2.* cui ſe ſubſcribunt *Sot. de iuſtit. lib.1.qu.1.artic. 1. col.3. Alf. a Caſtro lib. 1. de poteſt. leg. pœnal. ad finem cap.1.* nullam præceſſiſſe legem in bonum publicum collatam, quæ careat præcepto, licet verba non id exprimant. ſed puto non eſſe ſeparandam hanc ſpeciem ab ea, qua dominus ſubalternus iuriſdictionis ob abuſum, eius amiſſione priuatur, vt communiter fertur: & pro certo tradit *Gregor. Tholoſat. lib. 9. de republ. cap. 1. num. 34. in vltimis verbis*: quoniam familiaris poteſtas in filios, ac ſeruos cognata eſt alterius, quæ in populos exercetur, in hoc vt bene, ac probe illa vtantur: ſerui enim ſecundum Stoicos qui ſtulti; liberi qui ſapientes ſunt: nec alibi petitum eſt domini nomen, ac appellatio, quam a domo, cui paterfamilias præficitur, prima incunabula Principatus: nam cum ex vna plures egreſſæ ſint familiæ: præ anguſtia vnius domus plures quoque ad honeſtum vſque numerū ciuitatis, indeque, Regni auctæ fuerunt: cui ita aucto, amplior quoquę dominus conſtitui debuit. Sicut ergo qui ciuitati, vel loco ex pluribus conſtante familijs præeſt, a munere, ac iure dicendi ipſo ob abuſum arcetur: ita, & qui vſum ſerui peruerterit dominio carere debet, vt in pluribus ſequentibus legibus eſt. in ſpecie conſtitutum 64. nempe 65. & 71.

DE NON VOCANDO CHRISTIANOS, QVAMVIS SINT SERVI, VEL etiam ſi fuerint Iudæi, canes renegatos, & de pœna ſtatuta contra vocantes.

C A P. LXIII.

VErum tamen, quia prædicti neophiti poſt tantam diuinam baptiſmatis gratiam non afficiendi contumelijs, ac iniurijs exprobandi, quinimmo charitate fraterna, ac humana benignitate debenę tractari. Statuimus, quod nullus dominorum neophitorum dictorum, vel extraneus tam temerarius exiſtat, quod prædictos ſeruos neophitos de cetero *audeat exprobrare conuitijs*; & contumelijs afficere: videlicet vocando eos, vel aliquem ex eiſdem ſeruis canes renegatos: per quæ videatur eidem baptiſmati derogari, quoniam ſic eos vocando, & exprobrando videatur innuere, quod de fide ad perfidiam, & de veritate declinauerint ad errorem, cum renegare ſecundum fidem hoc ſapiat veritate relicta erroribus ad errorem: & canes vocari ſecundum vſum loquendi, Iudæi tantum ſint ſoliti, ac pagani: hoc idem de Iudæis ad fidem catholicam redeuntibus duximus ſtatuendum: quod ſi quis contrafecerit, per annum vnum ſtet in vinculis carceratus: niſi pœnas ipſas in alias arbitrati fuerimus commutandas.

SVMMARIVM.

1 *Obliuionis plebixitum ad ſimultates ſedandas.*
2 *Optimates in reipublica ęquanto.*
3 *Statuta repellentia recentiores fideles ab honoribus.*
4 *Iudæi quo anno Hiſpania eiecti.*
5 *Statuti ratione ceſſante vis deficit.*
6 *Deus vltra quartam generationem non punit.*
7 *Conuerſorum nomen, ac genus nulli prouincia manet.*
8 *Iudæi Siculis finibus eiecti.*
9 *Hiſpani omnium ſtrenuiſſimi.*
10 *Famæ, ac nomini conſulendum.*
11 *Immemorialis puritatis fama pro titulo ſatis.*
12 *Statuta ſuper puritate religionem mundam ſeruare intendunt.*
13 *Animorum conſenſio fidem quoq; vnam parit.*
14 *Status puritatis quæſtiones reip. exitiales.*
15 *Princeps diſcordias ex hac renatas quomodo curare debeat.*

NOTA LXXIII.

A*Vdeat exprobrare conuicijs.* nam
ſi male cum recenter ad fidem
conuerſis nos habeamus, cæteri ne
idem agant auertētur, & qui id ege-
runt propoſito inſtituto pœnitebūt:
1 recte ergo, vt præſcriptæ infidelita-
tis notæ eliminentur, cautum eſt: ita
quoque per Athenienſes decretum
ne diſcordiæ ciuiles incrementum
acciperent, vt nempe obliuionis ple-
biſcitum ferretur, quo omnē ſimul-
tatum, ac diſcordiarum memoriam
perpetua obliuione abolerent, vt
Plutarch. in politic. refert, *& Cic. 1. orat. in Anton.* Morem hunc hyſpana
gens ſi forte renouaſſet, Agarenos,
qui apud eos morabantur, reliquias
Granatenſis Regni, etiamnum inco-
las, ac Christi veros cultores habe-
rent: nilque nobiliſſimo omniumq;
bonorum referto imperio deeſſet;
quod hodie deſertum quodāmodò
accolis conſpicitur: erat profectò
obliuiſcenda priſtina perfidia ſponte
ſua conuerſis ad publica munera,
honoreſue, nullo ſeruato delectu,
nec vllo diſcrimine admiſſis, obliui-
ſcendaq; noui, veteriſq; Christicolæ
differentia, quæ vniuerſorū animos
[propter paucorum concupiſcentiā,
vt ipſis ſolummodo ſumma, præſtā-
tiaue committerentur] a fide diſtra-
xit: Hæc itaque diſcretio pari modo
rempublicam ligurum peſſumdabit,
2 ſi forte diſtinctus ordo recentis a ve-
teri nobilitate ſeruetur, vt motus
nouiſſimi docuerunt, quibus Syra-
cuſanorum exemplum propono, qui
inteſtinis, præiudicialibuſque bellis
preſſi fuere, dum inductas per Gelo-
nem recentes familias exacto Traſi-
bulo e publicis muneribus auertunt:
refert *Diod. Sicul. lib. 11.* Idcirco ni-
miam illam ſtatutorum obſeruatio-
nem, quibus deſcendentes ex Hæ-
breis, vel infidelibus ab honoribus,
ac ordinum militarium inſignijs ex-
cluduntur, tamquam reipublicę per-
nicioſam ſemper ſuſpectam habui,
ac improbaui licet enim de eorum
iuſtitia, poſt Pontificiam in id latam
confirmationē, diſputare nō liceat,
3 quam etiam defendunt *Oxeda de incompat. benef. par. 1. cap. 23. ex n. 87. Pac. de conſilio ſapientis lib. 1. cap. 10. Otalora de nobilitate 2. parti. 3. partis cap. 17.* ac omnium latiſſimè *Simancas in eius defenſione ad cap. 57.* doctè
Metina p. 1. quæſt. 105. art. 2. attamen
præſenti rerum ſtatu inſpecto mode-
rationē aliquam adhibere ſatiùs eſ-
ſet. Nam ſi Pius V. ac Gregorius
XIII. Summi Pontifices, quando hęc
regna maxima Agarenorum multi-
tudo colebant: paratis in rem hanc
diplomatibus id medere inſtituerūt,
ac feciſſent, ni [prius quàm illa
ederent, voto Regum noſtrorum ex-

petito, ac per eos ſpeciali id virorum
conſeſſu, vt quid in rem eſſet, conſu-
leret commiſſo] inter deliberandum
fato functi fuiſſent: multo magis ho-
die, poſt vacuatam infidelibus Hiſpa-
4 niã, ac Iudaiſmo omnino deleto cu-
randum eſt: poſtrema enim iudæorũ
eiectio catholicorum Regum mãda-
to centum iam ſupra quatraginta-
tres annis perfecta eſt, anno nempe
ab orbe redempto MCCCCXCII.
cuius temporis, ac generationum-
mutatione fidelitas in poſteros con-
ſtabilita, ac firmata adeo eſt, ne poſ-
ſit ab antiquioribus vllatenus diſcer-
ni: meritoq; nil aliud quam nimia cu-
rioſitas remaneat, qua honeſtiſſimã
quamque familiam calumniandi ne-
quiſſimo cuiquam via adaperitur:
moueor autem ad hæc ſcribendum
infraſcriptis. Primò propter ceſſatã
ſtatutorum præcipuam rationem, ad
quam, & ceteræ rediguntur, quæ in
5 iuſto timore diſſimulatæ impietatis
fundabatur, ne gradus, ac honores
chriſtianæ reipublicæ fidefragis, ac
conſequenter infamibus, ac religio-
nis noſtræ proditoribus committe-
rentur; vt ex *Pauli 3. diplomate*, quo
Toletanum ſtatutum probauit, ac
Silicei Archiepiſcopi ſcriptis, quibus
editũ, & per ſe ſtatutum tuetur, co-
gnoſci poteſt: quæ in vniuerſum-
[quoad hæc Caſtellæ, Aragonumue
Regna, quo ad honeſtiſſimas, ac egre
gias familias ad fidelium vetuſtorum
conſortium immemoriali a tempore
admiſſas, ac per quam plures gene-
rationes omnium conſenſu Catholi-
co nomine donatas] apertiſſime de-
ficit, ac ſimul ſtatuti ipſius vis *l. adi-
gere §. quamuis D. de iure patro. l. illud
9. D. ad l. Aquiliam l. ita demum D. de
adminiſtr. tut. cap. miramur de ſeruis
non ordin. Gloſſ. verbo ferrum in cap.
ita quorundam de Iudæis* cum pluribus
ad rem noſtram conductis *a Burſato
conſ. 200. nu. 123. tom. 2. Maſcard. cõ-
cluſ. 1140. nu. 17.* ex curſu namq; im-
memorialis temporis, ac poſt quinq;
generationes quorum omnes pie vi-
xerint: ſuſpicio transfuſæ per aſcen-
dentes perfidiæ, ac fidei frangendæ
periculum [per quæ ſucceſſores ho-
noribus arcentur] penitus ceſſat, vt
ex iiſdem in oppoſitum auctoritati-
bus colligi poteſt, *Geneſis* nempe 19.
*Num. 17. Regũ 12. lib. 3. Ioſuè 6. Plutar-
chi de ſera numinis vindicta Rodig. de
antiq. lectionum libr. 6. capit. 14. ac
eorũ, quos adduxi ad cap.* *Martini*
6 quamobrẽ factũ eſt, ne Deus noſter
parentis infidelitatem, ac apoſtaſiã
vltra quartam generationẽ in filios
plecti voluerit *Exod.* 25. quinimo
deſcẽdentes ipſos primi gradus, co-
gnatos tamen, ad honores admiſſos
vidimus *in lib. Ruth*, nam cum ipſa
Moabites eſſet, ac Boozio deſpon-
deretur, ipſius filij, ac deſcendentes
ad Principatum ipſum Iſraelis euo-
cati fuere: probibitio enim, quæ in
Deteuronomio legitur, ne Ammoni-
tes, vel Moabites in Eccleſiam Dei
intrarent in eternum, etiam poſt de-
cimã generationem, ita recepta eſt,
ne quis ex Iſraelis viris, qui ex illarũ
gentiũ fœminis ortum ducerent, cõ-
cluderentur: quod ratione minime
caret, nam per huiuſmodi affinitatẽ,
quæ cum ipſa conuerſa, vel pœnitẽ-
te contrahitur, nulla ſeductio ſuſpi-
cari poterit, multoue minus, cum-
deſcẽdentibus illorum, qui cum no-
tati hac labe fuerint, in eos tamen-
partem aliquam non transfuſere.
7 Moueor ſecundo ceterarum na-
tionum exemplo, qui cum multos
hæbreos incolas nihilominus, quam
Hiſpani habuiſſent; illis ad fidem
conuerſis, breui temporis curriculo
ceteris fidelibus æquarunt, ne vllum
nominis; nec rei diſcrimen agnoſce-
retur. Galli enim anno Chriſti ortus
MCCCXCV. Iudæis, qui noſtram
fidem amplexari nollent, exactis,
Genebrardo teſte: quamquam pene-
omnes perfidiam exuere potius, quã
exu-

exulare deliberaſſent, Id tamen mul-
ti nominetenus effecere, ſimulatam
religionem profeſſi, vt in ſuis laribus
manerent: quorum nequitia tempo-
ris obliuione, ac deſcendentum pie-
tate exoleuit. Itali quoq; licet etiam
nunc ſedes Iudæis tribuãt, diſtinctio
autẽ hæc inter veteres, ac recẽtiores
fideles inter eos non inſpicitur, nec
vllum vnquam ob promiſcuam ho-
rum ad honores admiſſionem reipu-
blicæ periculum cognitum fuit, mul-
toq; minus in reliquis noſtri Regis in
Italia prouincijs, Neapolis nempe,
ac Inſubrum, etenim quo die cõuerſi
ad fidem fuere, vlla anteactæ perfi-
diæ nota imputati ſunt: nam quo ad
Siculos attinet, certũ eſt nullas apud
nos gentis huius reliquias remanſiſ-
ſe, omnes enim quotquot erant vno
8 die, vlla neq; conuerſionis pactione
cõceſſa, eiecti fuere anno ſalutis no-
ſtræ MCCCCLXXIV, ne mirum ſit
vllã puritatis rationem a nobis ſcru-
puloſius exigi, ſi ad honores, ac mu-
nera illa euehi contingat, quæ non
niſi vetuſtiſſimis quibuſq; fidelibus
largiuntur, generis tantum ratione
habita: quod Hiſpaniæ, horrendum
dictu, aliter euenit, nam cum plebei
qualeſcumq; ſint, ſpurciſſimi etiam
ordinis ob ignotum aſcendentum
9 genus vllam ex hoc capite cõtrouer-
ſiam patiantur, nobiliſſimi tamen, ac
generoſiſſimi viri in dies ob remotiſ-
ſimam, ac ſæpe confictam affinitatem
cauillantur, ac honoris augendi ſtu-
dio mirifice dehonorantur. Porro
cum Hiſpana gens virtute, ac gloria
ceteras orbis antecellens nobilitatẽ
Latiam æquatur, quo minus famę, ac
ipſius nominis exiſtimationi conſu-
latur, aboletis omnibus infamiæ vo-
cabulis, ac exterarum nationum in-
uidentium conuicijs quo ad fieri po-
teſt vitatis, non video: fama enim,
ac bonum apud omnes nomen non
10 tantum negligendum, verum etiam
plus nimio affectandum eſt: negli-
gere, inquit in 3. *de finibus Cicero*,
quid de ſe quiſq; ſentiat, non ſolum
arrogãtis eſt, ſed etiam omnino diſ-
ſoluti: eſt enim hominis ingenui, &
liberaliter educati, velle bene audi-
re a parentibus, a propinquis a bonis
etiam viris, & futuræ poſt mortem
famæ etiam detracto vſu conſulere,
quod ſi hęc extrinſecis medijs cura-
ri oportet, ac ſæpius improbam de
ſe conceptam abſq; propria culpa
opinionem, pro virili delere, quanto
magis a nobis ipſis conſtitura, quæ
in noſtri infamiam vertuntur abolẽ-
da ſunt, vt priſtino nitori nomen
noſtrum reſtituatur, immemorabili
11 puritatis opinione amplexata, quæ
communi omnium gentium conſen-
ſu tituli validiſſimi vices ſuſtinet, vt
in his conſiderat *Oxeda de incompat.
benef. dicto cap. 23. ex num. 72. par. 1.*
& nos ſæpius inculcauimus pręcipuè
*deciſ. 21. ex l. hoc iure S. ductus aquæ de
aqu. quotid. & æſtiua cap. ſuper quibuſ-
dam S. præterea de verb. ſignif. cap. 1.
verſ. fin. de præſcript.* tempus enim
huiuſmodi quaſi infinitum eſt mora-
liter, quodq; nonniſi validiſſimis in
cõtrarium rationibus deſtrui poteſt.
12 Tertio propter ipſum ſtatuti finem
aſſequendum, qui alius, [quam vt
fides noſtra inmaculata ſeruetur, ac
vt omnes, qui in his regnis viuunt,
idem ſentiant, neue animo, ac
verbo diſcrepent:] eſſe non poteſt,
Iuxta Apoſtoli doctrinam, non ſit,
inquit ad Corinthios, ſciſma inter
fratres, ſed ipſum pro inuicem ſoli-
cita ſint membra, & ſi quid patitur
vnum membrum compatiantur om-
nia, & *ad Romanos* 15. debemus nos
firmiores imbecillitates infirmorum
ſuſtinere: cum ergo hominum mali-
tia factum ſit, vt his prorſus ad diſ-
ſentiendum, quam vt conueniant,
vtantur; certum eſſe adhibendum
methodum conſequens eſſe videtur.
Sancti enim Thomæ ſententia huiuſ-
modi notatorum animus ob oppreſ-
ſionem,

ſionē, quā ab his patiuntur, perpetuo exagitatur: propter quod ipſe exiſtimat horum conatus, certo temporis curriculo conſtituto cohibendos eſſe, cui & *Metina præmiſſo loco* aſſentitur. certe, ait, hoc documentum Diui Thomæ atq; hæc limitatio magnam æquitatem, ac iuſtitiæ ſpeciē, quæ poterat in noſtris ſtatutis obſeruari, præſefert: ac iterum ibidem fateor plus nimio curioſi ſumus Hiſpani, quod eos quoque notare ſolemus, quorum maiores Iudæi ad
13 catholicam fidem anteducentos annos ſpōte conuerſi ſunt, cum ex eis multi religione, pace, & bello ſanctiſſimi, præclariſſimiq; euaſerint; ad literam de quibuſdam Epiſcopi deſcendentibus locutus, qui ob affinitatem cum eo contractam, diu ne militaribus ordinibus aſcriberentur, remoti fuerant, licet demum non multis abhinc annis admiſſi: ne ideo ſimultatibus huiuſmodi fidei vnitas remoueretur, in vniuerſum certum in his modum certoſq; fines conſtituendos eſſe arbitrarer.

Demum ob reipublicæ bonum, vt omnes ſimul ad eius conſeruationē, ac amplitionem, æquè largitis honoribus animētur, diſcrimē hoc tolli debet, quo nomine Athenienſes propter latum, quod præmiſimus, obliuionis plebiſcitum ſummis laudibus extolluntur à *Cicerone 1. Philip. Valer. Max. lib. 4. tit. de moderatione nu. 4. Plutarcho in Politicis, Vopiſco in Aureliani vita, Oroſio lib. 2. cap. 15. Sigonio*, & ceteris quampluribus; nam vt millies in hoc opere notatum eſt, ex ciuium diſcordia reipublicarum omniū excidiū conſecutum fuit, non facile enim diſſentiū animi ad publica onera leuāda inducuntur. *Ouidius Quam male inæquales veniunt ad aratra iuuenci.*

14 his enim odia fouentur, ac occultæ emulorum inſidiæ nutriuntur, quæ cum honorem maximū ingenui hominis bonum, officiant, exitiales, ac irreconciliabiles eſſe experiuntur, cum vllo temporis ſpatio odia huiuſmodi, translata ad poſteros Iniuria, deponantur: notatis quoq; Princeps, ac illi qui ab intimis ſunt, ſiue quia hæc enutrire gaudēt, ſiue quia in nequiſſimos impoſtores non animaduertūt, ſuſpectiſſimi reddūtur, acperinde ab obſequijs pendendis, per quam maxime retrahuntur, qui-
15 bus omnibus in eā adducor ſententiā, vt clementiſſimus Rex hæc ad determinatā formā redigere debeat, ne generis puritas vltra immemorabilē, vel certū annorum ſpatiū curioſius inquiratur, vtq; omnes cuiuſque ciuitatis, vel villæ incolæ, qui in hac quaſi poſſeſſione manent in Albo conſcribantur, ne ſine optimatum voto, ac ſummorū ordinum probatione deinceps admittantur, vel qui recēti ſuorū impuritate notati ſūt, ac vt admiſſorū poſteri puberes facti, filiatione probata, coaptentur, vt in mea patria ſeruatur: quo fiet, vt cuiuſque origo facile noſci poſſit, diſcretis etiā a plebeis nobilibus, ac inter hos honeſtis viris. Porrò Regi iuſti quæſtus nomine aliquid pendi poſſet, vt id perficeretur: quod licet minimū ex Prouinciarū amplitudine magnā quantitatē efficeret, vt epiſtola Regē noſtrū monui, quæ tamen melioris meiudicij cenſuræ ſubijcio.

DE BAPTIZANDO PARTV SERVORVM, POST QVAM AD LVCEM peruenerint.

CAP. LXIV.

AD pullulandum etiā, & augumentandā dictam fidē Catholicā, & vt paruuli in infantia baptizati, creſcāt, & roborentur in ipſa, perpetuo mandamus edicto,

edicto, vt domini ſeruorum, ſiue chriſtianorum, ſiue ſaracenorum parientium partum ipſum poſtquam ad lucem peruenerit, *ſicuti aſſuetum eſt in ſuis filijs facere baptizari procurent*: quod ſi contrafecerint, infantes ipſi nihilominus ſine calumnia per Eccleſiam baptizati, liberi ſtatim fiant.

SVMMARIVM.

1 *PArvuli an inuitis parētibus baptizādi.*

NOTA LXXIV.

1 S*Icuti aſſuetum eſt in ſuis filijs facere baptizari procurent.* parentū enim impietas filio nocumento eſſe non debet, ſed ſurroganda Eccleſię fides, vbi eorum infidelitas obſtaculum præbet, ne qui originalē maculā ab alio habuit transfuſam alterius pietate emundari prohibeatur: conſenſus enim parētis ſolemnitatis nō ſubſtantiæ reputatur, vt patet ex his, quæ docet *Dionyſius Areopagita de Hierarch. Eccl. cap. vlt. S. Iſidor. in cap. penult. S. Auguſt. in cap. in Eccleſia 4. diſtinct. S. Thomas 3 part. quaſt. 68. art. 9.* hæc ſolemnitas potuit forſan ex conſuetudine, vel lege, vt in hac prouincia Rex noſter conſtituit, immutari: nam quod in *quarto Toletano Concilio* ſtatutum eſt *cap. 56.* ipſos Hæbreos, ac infideles fidem noſtram recipere non cogendos extra hanc paruulorum controuerſiam vertitur, cum de ipſis ſui iuris hominibus loquatur: cuius canonis ſpreti dānum tempore tumultuum a communitatibus ſuſcitatorum vſq; ad hæc tempora Hiſpani ſentiunt; cum multi ad baptiſma tunc acceſſerint coacti, qui metu pœnæ etiam num in deſcendētes prioris ſectæ perfidiam transfuſerint, ac in poſteros ſuos neophyti nomen vinculauere: quod tamen tēperandum *antecedenti nota* affirmauimus. ex hoc vero non ſequitur, fideles ſemel, ſi ab vnitate fidei aberrent, vt reduces fiant, cogendos non eſſe; vt quidam, quo facilius nouas doctrinas amplectantur, exiſtimant non licere, quos noue ſecutus eſt, & peſſime quidem *Grotius de bello, & pace lib. 2. cap. 20. ex nu. 44.* nam *S. Auguſtinus*, cum quandoq; hoc cogitaret, re ipſa comperijt, non bene ſe ſentijſſe in *Epiſtola 48. ad Vincentium* *Mea*, ait, *primitus ſententia erat neminem ad vnitatem Chriſti eſſe cogendum verbo eſſe agēdum, diſputatione pugnādum, ratione vincēdum; ne fictos catholicos haberemus quos apertos hæreticos noueramus, ſed hæc mea opinio non contradicentium verbis, ſed demonſtrantiū ſuperabatur exemplis: nam primo mihi opponebatur ciuitas mea, quæ cum tota eſſet inpartem donati ad vnitatem catholicam timorē legum imperialium cō-* 2 *uerſa eſt; quā nunc videtur, ita huius veſtræ animoſitatis perniciem deteſtari, vt in ea nunquam fuiſſe credatur*; per quæ ſatis patet, quantum noſtris Regibus debeamus, qui ſpeciale ad hoc Tribunal exigi curauere, quo vnitas puritaſq; religionis, & premijs, & metu illibata ſeruaretur, vt alibi tactū eſt. ac extollunt *doct. Illeſcas, D. Didacus de Alaba, & Ioa. Latinus in ſuis Auſtriadis.* ex externis *Vaſeus Belga, Papirius Miſon, Florimundus de Raymundo.*

VT NVLLI SARACENO, VEL IVDAEO LICEAT CHRISTIANVM ſeruum emere, vel tenere, & de eo non vendendo infideli, & de pœna ſtatuta in eo qui contrafecerit.

CAP. LXV.

CVm indignum ſit, chriſtianos ſeruos, per baptiſmatis dignitatem effectos Chriſti filios, & fideles, Iudæis, quos propria culpa ſuppreſſit, perpetuæ ſerui-

ſeruitutis, vel ceteris etiam infidelibus miniſtrare: itaq; volumus, & diſtricte mandamus, vt nulli Iudæo, vel ſaraceno, vel alieni alio infideli, baptizatum, vel baptizari volentem emere liceat, vel in ſuo ſeruitio retinere: quod ſi quem, nondum ad fidem conuerſum, cauſa mercimonij emerent, & poſtmodum factus ſit, vel fieri deſideret chriſtianus, datis pro eo duodecim ſolidis, ab illius ſeruitio protinus ſubtrahatur. Si autem infra tres menſes ipſum venalē non expoſuerit, vel ad ipſi ſeruiendū retinuerit eundē: nec ipſe vendere, nec alius audeat cōparare, ſed nullo dato pretio, perducatur ad præmia libertatis: *venditor autem, qui ſeruum chriſtianum ſcienter vendiderit infideli*, pœnam carceris per annum continuum ſuſtinebit, & nihilominus ſeruus ipſe gaudeat præmia libertatis, niſi pœnas prædictas in alias commutandas arbitrati fuerimus. Si vero ſerui Iudæorū, non emptitij, ſed nati in domibus, fuerint eorundem: ſtatim cum baptizati fuerint, eiſdem dominis nullo dato pretio libertatis præmia conſequantur. 1

SVMMARIVM.

1 *Venditoris rei alienæ pœna.*
2 *Euictio de re prohibita vendi, vel de impoſſibili.*

NOTA LXXV.

Venditor autem, qui ſeruum Chriſtianum ſcienter vendiderit infideli. poſſeſſio enim Chriſti alienus mundo, ceteriſq; dominatibus, vt *Apoſtolus tradidit*, efficitur: quapropter cum alienā rem, ſacramue mercari omni iure prohibitā venundet, nulli dubium erit, quin pretio, ac re carere merito debeat, cuius cōdictio emptori cōpetet, ſi neſcius ſit, ſin autem, & ipſe empti hominis cōditionem ſciuerit, & ſi pactum euictionis interceſſerit, ac ſacramenti religio, non repetet, *vt in l. fin. §. emtor autem C. comm. de legat.* ibi, *vel ſtipulatu.* cumq; conſtitutio odio venditoris proceſſerit pretium fiſci efficietur: argumento *l. imperialem de probib. per Feder.* & quæ ibi per feudiſtas cumulantur: per nos verò alibi. Item in promiſſione rei difficilis, vel præſtari impoſſibilis: nam odio promittentis contractu quoque nullo euictio præſtatur *Bart. in l. liber homo 103. D. de verb. obligat. Hercul. in l. inter ſtipulantem §. ſacram. D. de verb. obligat.* eſtque apertus *text. in l. multum intereſt in fine D. eod.* latiſſime *Gizzarell. deciſ. 22. nu. 13. ex num. 25.* vbi an qui donauit feudū inalienabile teneatur euictionem præſtare.

(In the left column, the margin number 1 stands beside "propter cum alienā rem", and 2 beside "dictio emptori cōpetet".)

DE SIGNO DEFERENDO A SARACENIS, VT DISCERNANTVR *a Chriſtianis.*

CAP. LXVI.

QVoniam in terris noſtri dominij, ſic quædā inoleuit confuſio, vt a chriſtianis ſaracenos nulla diſtinguat diuerſitas habitus; vnde contingit interdum, quod per errorē chriſtiani ſaracenorum, & ſaraceni chriſtianorum mulieribus cōmiſcentur, & plura exinde enormia cōmittuntur: ne igitur tam dānandæ cōmixtionis exceſſus per velamen erroris huiuſmodi, & excuſationis vlterius poſſit habere diffugium: & vt aliorum, quæ cōmitti poſſunt, materia præcludatur, de ſaracenis ipſis prouidere volentes, cū prouiderimus de iudeis ſtatuimus, vt ſaraceni ipſi vtriuſq; ſexus in toto noſtro dominio, & omni tēpore, vt a chriſtianis facilius diſcernātur: *ſignum baſtonꝰ rubei longi per vnum palmum, & ampli per duos digitos per tranſuerſum deferant ante pectus.*

SVM-

SVMMARIVM.

INfideles habitu a fidelibus diſtinguantur.

NOTA LXXVI.

SIgnum baſtoni rubei per tranſuerſum deferant ante pectus. rationē huius inſtitutionis ab Inquiſitore Paramo in tract. de orig. Inquiſit. li. 1. c. 5. petenda eſt, ex cuius dictis percipies, quamobrem vſus huiuſmodi ſigni exoleuerit: hodie tamen voce præconia inhibitum eſt ſeruis infidelibus, ne veſtem chriſtiano more deferant, atq; vt barbaro cultu incedāt, alias triremibus ad tempus damnentur; dominus ſi ſciens id patiatur ſeruo careat; quod quidem optime inſtitutum [in obſeruationem huius legis] ne quidē per prouinciæ Præſidem immutari, vel tolli ſine propriæ conſcientiæ diſcrimine poterit, cauſa enim religionis hæc ita inſtituta ſunt, quæ omnino quandam deſiderant firmitatem, miror quandoq; ac ſtupeo, dum hæc in animo reuoluo, attendens huiuſmodi leges pecunia datā fruſtrari, multoſq; Iudaicæ perfidiæ ſectatores a chriſticolis non diſtingui, omniaue turpiſſime commiſceri, vbi omnia deberent eſſe imo polluta: nam apud nos hęc tantum in barbaris ſeruis procedunt, cum hæbreis incolatus non pateat: ſeruāda tamen ad euitandos cum mulieribus concubitus, quæ niſi habitu diſtinguantur, infideles admittere neſciæ poſſent.

DE STATVTO, VT CHRISTIANVS NON SIT TESTIS CONTRA IVDAEOS. CAP. LXVII.

PRauæ conſtitutionis, ſeu conſuetudinis obſeruantiam, qua chriſtianorum teſtimonia aduerſus Iudæos in quibuſdam locis Siciliæ non admittebantur in cauſſis tolli volumus, & iubemus, ſtatuentes amodo ſtandum fore ſuper hoc iuri communi, canonico, & ciuili.

VT NVLLVS CHRISTIANVS HABEAT FAMILIARITATEM ASSIDVAM cum iudæis, vel cum eis comedat, vel moretur in eorum ſeruitio. CAP. LXVIII.

QVoniam iudæorum mores, & noſtri in nullo concordant, & ipſi de facili ob continuam conuerſationem, & aſſiduam familiaritatem, ad ſuam ſuperſtitionem, & perfidiā ſimplicium animos declinarent: ſtatuimus, vt chriſtiani cum iudæis de cetero nimiam familiaritatem, & *aſſiduam conuerſationem non habeant*, nec cum eis comedant, vel diſcumbant, nec chriſtiani iudeorum ipſorum ſeruitijs in eorum domibus pro mercede aliqua aliquatenus ſe exponant.

SVMMARIVM.

COnuerſare cum probis viris.

NOTA LXXVII.

ASſiduam conuerſationem non habeant. nam ſicut quædam virtutis exercitatio eſt, cum bonis conuerſari, vt *Theogenes apud Ariſtotelem aiebat*, ita nequitiæ amplexus videtur, prauis hominibus adiungi: proinde delectus in conuerſando adhibendus erit, nec admittendi omnes, qui ſe ingerunt, ſed qui nobis digni ſunt,

ſunt, vel qui ita virtute præſtant, vt quo eam aſſequamur, exemplo nobis eſſe poſſint. vnde peroptime *Ouidius lib. 2.* de remedio amoris animaduertit canens

Dum ſpectant oculi, leſos, læduntur
& ipſi
Multaq; corporibus trãſitione nocent.

VT NVLLI IVDAEO LICEAT OFFICIVM HABERE PVBLICVM.

CAP. LXIX.

C*Vm dignitates infamibus conferri non debeant*; nec ij qui non ſunt intra Eccleſiam ad officia publica deputari: hac conſulta conſtitutione ſtatuimus, vt nullus iudæorum, qui ſunt de foris infames, ad dignitates, aut officia publica in regno in poſterum aſſumatur.

SVMMARIVM.

1 I*Nſamiæ pœna temperata.*
2 *Muneribus atq; officijs vnũquodq; officit.*

NOTA LXXVIII.

C*Vm dignitates infamibus conferri non debeant*; non e contrario quibus magiſtratum interdictum eſt, hi infames ſunt: nam mulieribus vetitum eſt publica auctoritate officia conſequi *l. 2. de reg. iur. l. penult. de*
1 *edendo l. Imperialis C. de nupt.* quæ tamen infamia nõ laborant: porro infamiæ pœna hodie in pœnalibus nõ adeo late patet: illi enim infames exiſtimantur, quorũ memoria quoq; damnata eſt, in fauoribus tamen, ac
2 dignitatibus aſſequendis quæcumq; etiam leuis impedit, quoniam ſecundum Apoſtolum *eum, qui præeſt, inculpabilem, atq; irreprahenſibilem eſſe oportet*, alludunt ſatis ad rem textus *in cap. ex ſpeciali num. 6. de Iud. lib. 5. tit. 6. cap. nulla 54. diſtinct. l. fin. de iud. l. 5. & l. iubemus C. de Epiſc. audient.*

VT NVLLVS IVDAEVS AVDEAT MEDENDI ARTEM EXERCERE IN christianum, vel medicinam ſibi dare, vel conficere.

CAP. LXX.

IN ijs confidere non poſſumus, qui fidem non habent, nec alijs poterunt eſſe fideles, qui eorum dominum prodiderunt, ea propter prouidemus, & iubemus, vt nullus iudæorum, qui cum de illius ſpectaremus conſilio, ſiue cura, forte nobis [cum nos odio habeant] procurabit impendere diſpendia, vel nociua, medendi artem in chriſtianis audeat exercere, vel medicinas pro chriſtianis conficere, *aut medicinas eiſdem chriſtianis vendere*, vel etiam miniſtrare, quod ſi contrafecerint, iubemus, quod iudæus ipſe per annum vnum carceri detineatur incluſus, ducens per tempus prædictum in pane tribulationis, & aquæ miſeriæ vitam ſuam: chriſtianus vero, qui ad curam ipſum vocauerit, vel a iudæo medicinam ſibi, aut ſuis propinari, vel confici fecerit, vel medicinam aut medicinalia ab eo ſcienter emerit, carceri per tres menſes detineatur in pœnam; & 1
totum quod dederat, aut daturus eſſet ipſi iudæo, ſalarij, aut pretij nomine, ad curiæ manus perueniat, per eum poſtmodum pauperibus erogandum.

SVMMARIVM.

1 *IVdeus medicam exercet Chriſtianorum.*

2 *Saluatores quando admittendi.*

NOTA LXXIX.

1 *AVt medicinas eiſdem chriſtianis vendere*, quod limitat *Eurard. Spechanus qu. iur. cent. 1. q. 14. num. 6.* niſi alterius fidelis opera preſto adeſſe non poſſit; tunc enim neceſſitas licitum, quod nõ licitum reddit, ſed an idem de ſaluatoribus, ſeu

2 ſaluatoribus dicendum ſit, qui verbo curam infirmi peragunt. *Nauarrus enim in manuali cap. 12. num. 36.* admittendos eos eſſe putat, ac quam Deus ad ſalutem hominum gratiam impartitur non reſpuendam. *Martinus quoq; del Rio diſquiſ. Magic. lib. 1. cap. 3. queſt. 4. tom. 1.* idem cum hac reſtrictione ſentire videtur: dum Epiſcoporum vicarios monet, vt antequem impartiantur curationum apprehẽdendarum veniam, diligenter eos examinent, quibus remedijs vtantur; naturalibus ne an ex gratia receptis, vel demũ ſi pacto cum diabolo inito his imbuti fuerint, quæ ex circumſtantijs facile cõpræhendent, vt in Hiſpanijs ſeruari vidi.

VT NVLLVS ANCILLAM SVAM PROSTITVAT; ET DE POENA ſtatuta in eos, qui contrafecerint.

CAP. LXXI.

QVam ſit pudendæ relationis cauſſa, & lucri faciendi modus illicitus, quãcumq; ancillam maxime chriſtianam deputare, vel pati ſtari proſtibulo, & impudicis vſibus ganeorum propatulo ſatis liquet: cum exinde multarum animarum perditio conſequatur: pro cuius futuro remedio, ſiquis forte de cetero præſumpſerit ſeruam ſuam maxime chriſtianam proſtibulo deputare, vel idem pati eſſe aut publice ſibi neceſſitatem fornicandi impoſuerit; ipſam eo iure liberam eſſe iubemus, & dicta quæſtus turpitudine reuocari: & nihilominus dominus ipſe per annum in carcere, & vinculis commoretur: & *totum id, quod ex turpi quæſtu quæſiuerit, reſtitutum* per eum pauperibus erogetur: niſi pœnas prædictas in alias arbitremur commutandas.

SVMMARIVM.

1 *LEnocinium infame vitanto.*

2 *Donata meretricibus an reuocãda.*

3 *Meretricis iuſtus quæſtus.*

4 *Meretrix quæ dicatur ad omnem iuris effectum.*

5 *Merces in foro interiori meretrici deberi, qui dicant.*

NOTA LXXX.

1 *TOtum id quod ex turpi quæſtu quæſiuerit reſtitutũ.* lenocinij enim pretium eſt, quo nil peius in republica, quod ſecundum Apoſtolum per

1 lenones exhibentur membra ſeruire immunditiæ, ac contumeliæ, quæ in honorem comparata ſunt; quiq; meritociuuenum peruerſores nuncupãtur. *Terent. in Adelphis ſcen. 1. act. 2.*

Leno ſum fateor, pernicies communis adoleſcentum,

Periurus, peſtis.

grauiſſimis afficiendi pœnis, ſi tenorem noſtrarum conſtitutionum attẽdimus, quæ ne quidem in minimo, quantum ad hanc legem attinet, deprauatis hiſce temporibus ſeruantur: quod ſi pecuniæ huiuſmodi condictio conceditur, haud incertum eſt actionẽ, in id quod lenoni promiſſũ

2 eſt denegari; mulieri conuentum ſi
quod fuit pretium, ſi a iuris ſui viro
promiſſum fuerit, ſoluendum erit
l. affectionis gratia D. de donat. qua fi-
lijfamilias, militiſue donatio tantum
irritatur, cum a ceteris meretrix ſu-
mere non prohibeatur *l. idem & ſi
ob ſtuprum §. ſed et meretrici D. de con-
dict. ob turp. cauſ. l. tam leg. & l. mer-
cedem C. eod. tit.* nam licet turpiter
3 meretricetur, nõ tamen turpiter ac-
cipit, late *Gizzarell. deciſ.* 54 *conſil.
Neapol.* quinimo ſi nil promiſſum ſo-
lutumue ſit, nihilominus, quod iu-
ſtum, æquumq; videbitur iuriſdicen-
tis arbitrio ſoluendum erit, quod; &
Athenis ſeruatum conſtat ex *Suida*,
ædilium enim, ſeu fori curatorũ, qui-
bus erat cura rerum venalium pretia
moderandi, proprium erat decer-
nere quantum cuiq; meretrici dandũ
eſſet, quod vix honeſtas quo ad per-
ſonas, quæ adulterium commiſiſſent,
admitteret, ſui cum corporis ven-
dendi facultate non potiantur, neue
iniuria maritis inferatur: quamobrẽ
ex l. quintus de donat. quidquid patri-
monij vxori, præter dotes, ac extra
dotalia, vel paraphrenalia accedit, a
marito donatum cenſetur: reuoca-
tioniq; ſicut ceteræ, quæ inter cõiu-
ges celebrantur, ſubiacet, quæ ta-
men præſumptio iuris eſt, probatio-
nem patiens oppoſitam, vt orante
4 me apud Siculos terminatum fuit
deciſ. 5. quæ nam vero meretrix di-
cenda ſit, opportune hic explicare
exiſtimaui: illa nempe quæ quæſtus
5 cauſa, vel etiam ſine quæſtu paſſim,
hoc eſt, ſine delectu ſe proſtituit
l. palam 43. *de ritu nupt.* vel vt canon
definit: quarum turpitudo publice
venumdatur *cap. meretrices* 32. *quæſt.*
4. quæque multorum patet libidini
cap. vidua 34. *quæſt. vlt.* nam quod Ab-
bas noſter ſentit *in cap. cum decorem extr. de vita, & honeſt. cler.* eam
dici etiam meretricem, quæ non
plures quam duos quæſtus gratia ad-

miſit citatæ *l. palam* qua, & ipſe nititur, repugnat; ait enim ibi *Vlpianus* quæ cum vno aut altero ſe pecunia accepta commiſcuit, non videtur palam corpore quæſtũ facere: quorum verborum proprietate perſpecta, admiſſio aliquorum meretriciã vitam non arguit. *Ricc. deciſ.* 63. *p.* 1. *Melch. Phеb. arreſt.* 145. *poſt deciſ. Luſit.* indeq; a vicinis inhoneſtatis prætextu expelli, nec a iudice poteſt, nec in edictum, ne quæ meretrix, monialium conuentui prope habitet, incidit: itaque ſæpius ſeruatum eſt. Hæc in foro iudiciali; ceterum quod ad conſcientiam coeuntis, non vulgaris eſt apud Theologos dubitatio teneatur ne præſtare, quod cõſueuit meretricibus: nam *Caiet.* 2. 2. *qu.* 32. *artic.* 7. *Solus de iuſt. lib.* 4. *quæſt.* 7. *art.* 1. *Leſſ. lib.* 2. *cap* 14. *dub.* 8. *Rebell. p.* 2. *lib.* 18. *quæſt.* 1. *nu.* 9. *Azor. p.* 3. *lib.* 4. *cap.* 21. *q.* 2. & plerique ex ceteris, quos refert *Diana reſolut.* 4. *tract.* 2. *Miſcellanearum* in ea fuerunt ſententia, vt is qui meretrice abuſus eſſet, de iuſtitia explerice ad ſolitam in ſimilibus mercedem teneretur: ratione hac mouentur, quod poſt operis illiciti conſummationem, id, quod promiſſione, ſponſione licite conſtare non poterat, ex illicito fit licitum, vt promiſſioni, vel ſi promiſſio deſit, actui ſatisfiat. Contra vero tenuerunt *Medina Cod. de reſtitut. quæſt.* 20. *Durãd. ſuper* 3. *diſtinct.* 39. *quæſt.* 4. *Nauarr. in manual. cap.* 17. *num.* 40. *Comitolus ac Ioa. Valerus per Dianam ibid. citati.* qui ſuperioris ſententiæ patres, vt ſupponentes falſum, repellunt, quod nempe, commixtio cum meretrice in commercio ſit, ac a peccato ſeparabilis, cum tamen putent ipſi, diuidi nõ poſſe abuſum illum a peccati admiſſione; ne promiſſio ad peccatum directa dicatur, ac per id non valeat *d. l. idem, & ſi ob ſtuprum. l. ſtipuler. D. de verb. obligat. cap. fin. extr. de pact.* his reſpondet doctiſſimus *Couarr. ad*

regul. peccatum in 2. part. releƈt. §. 2. fol. 5 i.d. promiſſionem a turpi facto ſeparari, quatenus poſt factum ſemota peccati materia remanet obligatio inconcuſſa pretij nomine, eius quod licet peccatum in ſe habeat, attamen vendibile eſt. Ego vero his attentis exiſtimo priorem ſententiã veriorem eſſe, cui, & *Senatus Neapolitani deciſio* accedit *per Gizzarell.* 54. ibique addentes, vt nempe promiſſio valeat, quodque eius nomine, negata etiam abſolutione, poſſit per confeſſarium ad fidem implendam cogi; cum præterita turpitudo pacti vim non remoretur; ſemoto tamen pacto in interiori foro neminem ad mercedem vrgendum eſſe per id exiſtimo, quod communi ſentẽtia cõuentioni innitatur, cum re ipſa in turpi facto legibus improbato obligatio vlla oriatur niſi pœnę nomine *Inſtitut. de obligat. quæ ex delicto naſc.* licet ſi ad iudicem eatur, id quod cæteris huiuſmodi ſortis mulieribus præſtari aſſolet, decernendum erit, vt fundatum eſt ſupra, ac *Gizzarellus* latiſſime comprobat.

QVOD SERVI GRAECI DE ROMANIA, POSTQVAM COEPERINT, credere articulos fidei, vt ſancta Romana Eccleſia tenet, ſi ex tunc ſeruiuerint per ſeptem annos, ſint liberi.

CAP. LXXII.

LIcet Græci de Romania huc vſq; ſe ab obedientia ſedis Apoſtolicæ ſubtrahentes fuerint abominati latinos tamen; qui eis, qui oderunt nos, benefacere, ac eſſe miſericordes euangelica doctrina conſtringimur: etiam Græcis ipſis prouidimus charitatis opera non negari, quapropter ſalua ordinatione, & prouiſione ſedis Apoſtolicæ, cui, ſi circa hoc aliquid ordinauit, ac ſtatuit; quod penitus ignoramus, aut de cetero forſan ſtatuetur ſincere capita noſtra ſubmittimus eius prouiſioni, atq; arbitrio ſtare, ac obedire protinus diſponentes, ſtatuimus, vt quicumq; de prædictis Græcis Romaniæ emerit captiuum, & detulerit tanquam ſeruum, eum non niſi per ſeptem annos audeat retinere, cum ipſum dicto completo ſeptennio reddi prouidimus ſuæ priſtinæ libertati; quam conſtitutionem non tam ad emendos extendimus, quam iam ad emptos: hoc tamen beneficium *ad eos porrigimus, qui firmiter credent*, & ſimpliciter fatebuntur articulos fidei, prout ſancta Romana Eccleſia credit, & tenet: ad veritatem redeuntes ipſius eam vnam, & ſolam omnium Eccleſiarum magiſtram, & dominam recognoſcant: quod tempus ſeptennij ex eo tempore iubemus incipere, ex quo cœperint credere, & firmiter confiteri articulos fidei, vt ſancta Romana Eccleſia credit, & tenet; vt ſuperius declaratur.

SVMMARIVM.

1 *SAlus extra Romanam Eccleſiam non adeſt.*

2 *Eccleſię immunitate Ethnici non gaudẽt.*

NOTA LXXXI.

AD *eos porrigimus, qui firmiter credent*, nam qui ceruicem Romano Pontifici non ſubmittunt: libertate, quã Chriſti ſectatores donati ſunt, frui non merentur; ſed a catholica Eccleſia, vt Ethnici habentur, 1 *hęc eſt enim ſecundum Lactãtium lib. 4. inſt. cap. vlt. fons veritatis, hoc domicilium fidei: hoc templum Dei, quod ſi quis non intrauerit, vel a quo ſi quis exierit* [ecce hic Græcus ſciſmaticus] *a ſpe vitæ, ac ſalutis æternæ eſt alie-*

alienus, non rectè igitur *Diana de Eccl. immun. reſ.* 22. infideles quibus Eccleſiæ prophanæ ſunt, earum protectione iuuari affirmat, miratus id a *Gambacurta* docto quidem viro contradici *lib. 4. cap. 7. nu.* 5. cum potius contrarij aſſertores admirationis cauſam præbeant: nam dum dicunt priuilegium reale eſſe, non aduertunt, rei pro perſonis concedi, quo

2 ſit, ne carentes requiſito fidei ad Eccleſiæ conuiuium recipi debeant: quos vti nuptiali veſte carentes dominus noſter eiecit *Matth.* 22. puto ergo frequentiorem magis tutam eſſe; de qua *Farinac. cap.* 5. *n.* 79. cum diſtinctione per eum ex *Peregr. c.* 12. *Suar. de relig. to.* 1. *tract.* 2. *lib.* 3. *c.* 10.
3 *num.* 11. oppoſitam vero nullo fundamento tueri.

DE NON VENDENDO SERVO GRAECO PERSONAE SVSPECTAE; VEL alij, ſi forte ſeruus propter deuotionem, quam habeat ad priorem Dominum non conſenſerit.

CAP. LXXIII.

QVoniam durum interdum, atq; crudele videbatur, chriſtiana mancipia videlicet de partibus Romaniæ de dominio vnius ad alterum quacumq; alienationis cauſa transferri: cum forte ipſa mancipia ſub dominio patroni prioris pacifice, honeſte deuoteq; diutius conuerſata, doleant ad alium ignotum dominum tranſitura: verentia vt ſub noui emptoris dominio honeſte viuere nequeant, nec per emptoris abuſum abſq; detrimento animæ conuerſari: prouidimus, vt nullus aliquod mancipium chriſtianum de Græcis de Romanis vendere audeat perſonæ ſuſpectæ, de qua euidenter appareat, aut coniecturari poſſit aperte, ipſum non niſi ad turpe ſeruitium, ſiue quæſtum velle habere, aut ſi forte ipſum mancipium tam magnam deuotionem ad dominum priorem habuerit, vt nullo modo videatur eidem cum alio viuere bene poſſe, quo caſu *non ſine voluntate dicti mancipij*, de ipſo alienatio vlla fiat, niſi forte vrgens cauſa atq; neceſſitas immineret, quod ſi contrafecerit, ſeruus protinus fiat liber pretio quod venditor inde perceperit emptori protinus reſtituto, & nihilominus venditor ipſe per vnum menſem carceri mancipetur, niſi pœnas prædictas in alias arbitrati fuerimus commutandas: hoc tamen vt ſupra.

SVMMARIVM.

1 *VAſſallis ius redhibendi tolli non poteſt.*

NOTA LXXXII.

NOn ſine voluntate dicti mancipij.
1 idem quoq; demanij hominibus competit, vt ſi dominus eos alienos facere velit, inuitos non poſſit, vt ad *cap.* 3. *Martini* notatum eſt; eadẽ enim ratio concurrit alterius domini non experiendi, quo factum eſt, vt ſi contra fiat a Rege, redhibendi, eodem numerato pretio, facultas neque ex pacto tolli poterit; non tantum quia, vt *Petr. Greg. de republ. lib.* 3. *cap.* 8. *nu.* 10. aiebat, huic iuri, eodem pene modo, quo coronæ ipſæ renunciari non poſſet, ſed quia alienum ius hoc eſt, vaſſallorum nempe, vt ſe priſtino domino vendicẽt: quod alterius ex contractu tolli nõ poteſt, 1
nec debet: videatur *Maſtril. in cõſ. vn. inter deciſ. a princ. ad n.* 30. qui oppoſitũ ſuſtinuit cõtra quẽ [in præmiſſorũ cõfirmationẽ] terminatio ſecuta eſt. idẽ quoq; p hominibus Linguę Groſſæ, ac Francauillæ deciſũ per doctiſſimos viros, vt fuit ad me relatũ, eſt.

QVOD

QVOD NVLLVS AVDEAT MANDARE SERVIS SVIS ALIQVOD, quod ſit in Chriſti opprobrium.

CAP. LXXIV.

QVamuis mancipia ſuis dominis obedire teneantur, domini tamen ipſi eiſdem mancipijs, & maxime Chriſtianis, nihil audeant iniungere, vel mādare, quod ſit in Chriſti opprobrium, qui eſt dominus dominorum, & præiudicium euangelicæ veritatis: quapropter dominis ipſis *ſub pœna hæreticæ prauitatis* iniungimus, vt aliquod tale dictis eorum mancipijs, non audeant iniungere, vel mandare.

SVMMARIVM.

1 *DOminus obediatur, in his, quæ Deo non contradicunt.*

NOTA LXXXIII.

SVb pœna hæreticæ prauitatis, quā quoq; ſubditus fidelitate, ſeruus obedientia ſoluitur: vnde S. *Auguſtinus ſermone 6. de verbis domini* relatus
2 *in cap. qui reſiſtit 94. cauſſa 11. quæſt. 3. qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, ſed quid ſi illud iubeatur, quod non debeas facere? hic ſane contemne poteſtatem: ipſos humanarum legū gradus aduerte, ſi aliquid iuſſerit curator faciendum eſt, non tamen ſi contra Proconſul iubeat, non vtiq; contemnis poteſtatem, ſi eligis maiori ſeruire, nec hinc debet minor iraſci, ſi maior Prælatus eſt.* S. quoq; *Hieronymus in Epiſt. ad Epheſios* ad verba illa *ſerui obedite dominis veſtris* inquit *ſi dominus ea iubet, quæ non ſunt aduerſa ſanctis ſcripturis, ſubijciatur domino ſeruus, ſi vero contraria præcipit, magis obediat ſpiritus, quam corporis domino*, quibus ea alludunt, quæ *ad 32. Martini legem* in obediētiæ laudem adnotauimus.

QVOD NVLLVS VENDAT SERVVM SVVM CHRISTIANVM PRO Saraceno; & æqualiter puniatur emptor, & venditor.

CAP. LXXV.

INiquam cupiditatem aliquorum punire volentes, prouidimus, & mandamus, vt quis vendiderit ſeruum chriſtianum pro ſaraceno, per annum captus in carcere teneatur, & pretium recuperet emptor: ſiquidem ignorans fuerit: Si verò ſciens emptor fuerit, pretium quod venditor ipſe perceperit reſtituat curiæ, per eam pauperibus erogandum: & in quolibet caſu ſeruus nihilominus fiat liber: *niſi tempore venditionis dictus ſe forte tacuerit ſe Chriſtianum.*

SVMMARIVM.

1 *VEritatis incumbendum.*
2 *Falſitas etiam pro proximi ſalute damnatur.*

NOTA LXXXIV.

NIſi tempore venditionis dictus ſe forte tacuerit chriſtianum. tunc enim in pœnam mendacij a debita libertate remouetur, ſeruitutiq; iterum addicitur, quid ſimile ijs euenit, qui Hypocriſis cauſſa ſe malos
1 mentiuntur, cum non ſint, vt *S. Auguſtinus* optime aduertit *ſerm. 29. de verbis apoſtoli: cum humilitatis cauſſa mentires, ſi non eras peccator antequam menti-*

alienus, non rectè igitur *Diana de Eccl.immun. reſ.* 22. infideles quibus Eccleſiæ prophanæ ſunt, earum protectione iuuari affirmat, miratus id a *Gambacurta* docto quidem viro cótradicí *lib.4.cap.7.nu.5.* cum potius contrarij aſſertores admirationis cauſam præbeant, nam dum dicunt priuilegium reale eſſe, non aduertunt, rei pro perſonis concedi, quo

2 ſit, ne carentes requiſito fidei ad Eccleſiæ conuiuium recipi debeant: quos viti nuptiali veſte carentes dominus noſter eiecit *Math.* 22. puto ergo frequentiorem magis tutam eſſe; de qua *Farinac.cap.5.n.79.* cum diſtinctione per eum ex *Peregr.c.12. Suar.de relig.to.1.tract.2.lib.3.c.10.*
3 *num.11.* oppoſitam vero nullo fundamento tueri.

DE NON VENDENDO SERVO GRAECO PERSONAE SVSPECTAE, VEL *alij, ſi forte ſeruus propter deuotionem, quam habeat ad priorem Dominum non conſenſerit.*

CAP. LXXIII.

QVoniam durum interdum, atq; crudele videbatur, chriſtiana mancipia videlicet de partibus Romaniæ de dominio vnius ad alterum quacumq; alienationis cauſa transferri; cum forte ipſa mancipia ſub dominio patroni prioris pacifice, honeſte deuoteq; diutius conuerſata, doleant ad alium ignotum dominum tranſitura: verentia vt ſub noui emptoris dominio honeſte viuere nequeant, nec per emptoris abuſum abſq; detrimento animæ conuerſari: prouidimus, vt nullus aliquod mancipium chriſtianum de Græcis de Romania vendere audeat perſonæ ſuſpectæ, de qua euidenter appareat, aut coniecturari poſſit aperte, ipſum non niſi ad turpe ſeruitium, ſiue quæſtum velle habere, aut ſi forte ipſum mancipium tam magnam deuotionem ad dominum priorem habuerit, vt nullo modo videatur eidem cum alio viuere bene poſſe: quo caſu *non ſine voluntate dicti mancipij*, de ipſo alienatio vlla fiat, niſi forte vrgens cauſa atq; neceſſitas immineret, quod ſi contrafecerit, ſeruus protinus fiat liber pretio quod venditor inde perceperit emptori protinus reſtituto, & nihilominus venditor ipſe per vnum menſem carceri mancipetur, niſi pœnas prædictas in alias arbitrati fuerimus commutandas: hoc tamen vt ſupra.

SVMMARIVM.

1 *VAſſallis ius redhibendi tolli non poteſt.*

NOTA LXXXII.

NOn ſine voluntate dicti mancipij.
1 idem quoq; demanij hominibus competit, vt ſi dominus eos alienos facere velit, inuitos non poſſit, vt ad *cap.3. Martini* notatum eſt: eadẽ enim ratio concurrit alterius domini non experiendi, quo factum eſt, vt ſi contra fiat a Rege, redhibendi, eodem numerato pretio, facultas

neque ex pacto tolli poterit; non tantum quia, vt *Petr. Greg. de republ. lib. 3.cap.8.nu.10.* aiebat, huic iuri, eodem pene modo, quo coronæ ipſæ renunciari non poſſet, ſed quia alienum ius hoc eſt, vaſſallorum nempe, vt ſe priſtino domino vendicẽt: quod
1 alterius ex contractu tolli nõ poteſt, nec debet: videatur *Maſtril.in cõſ.vn. inter deciſ.a princ.ad n.30.* qui oppoſi-
2 tũ ſuſtinuit cõtra quẽ [in præmiſſorũ cõfirmationẽ] terminatio ſecuta eſt. idẽ quoq; ꝑ hominibus Linguę Groſſæ, ac Francauillæ deciſũ per doctiſſimos viros, vt fuit ad me relatũ, eſt.

QVOD

QVOD NVLLVS AVDEAT MANDARE SERVIS SVIS ALIQVOD, quod ſit in Chriſti opprobrium.

CAP. LXXIV.

QVamuis mancipia ſuis dominis obedire teneantur, domini tamen ipſi eiſdem mancipijs, & maxime Chriſtianis, nihil audeant iniungere, vel mādare, quod ſit in Chriſti opprobrium, qui eſt dominus dominorum, & præiudicium euangelicæ veritatis: quapropter dominis ipſis *ſub pœna hæreticæ prauitatis* iniungimus, vt aliquod tale dictis eorum mancipijs, non audeant iniungere, vel mandare.

SVMMARIVM.

1 *DOminus obediatur, in his, quæ Deo non contradicunt.*

NOTA LXXXIII.

S*Vb pœna hæreticæ prauitatis*, qua quoq; ſubditus fidelitate, ſeruus obedientia ſoluitur: vnde S. *Auguſtinus ſermone 6. de verbis domini* relatus
1 *in cap. qui reſiſtit 94. cauſſa 11. queſt. 3. qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, ſed quid ſi illud iubeatur, quod non debeas facere? hic ſane contemne poteſtatem: ipſos humanarum legū gradus aduerte, ſi aliquid iuſſerit curator faciendum eſt, non tamen ſi contra Proconſul iubeat; non vtiq; contemnis poteſtatem, ſi eligis maiori ſeruire, nec hinc debet minor iraſci, ſi maior Prælatus eſt.* S. quoq; *Hieronymus in Epiſt. ad Ephe-ſios* ad verba illa *ſerui obedite dominis veſtris* inquit *ſi dominus ea iubet, quæ non ſunt aduerſa ſanctis ſcripturis, ſubijciatur domino ſeruus, ſi vero contraria præcipit, magis obediat ſpiritus, quam corporis domino*, quibus ea alludunt, quæ *ad 32. Martini legem* in obediētiæ laudem adnotauimus.

QVOD NVLLVS VENDAT SERVVM SVVM CHRISTIANVM PRO Saraceno; & æqualiter puniatur emptor, & venditor.

CAP. LXXV.

INiquam cupiditatem aliquorum punire volentes, prouidimus, & mandamus, vt quis vendiderit ſeruum chriſtianum pro ſaraceno, per annum captus in carcere teneatur, & pretium recuperet emptor; ſiquidem ignorans fuerit: Si verò ſciens emptor fuerit, pretium quod venditor ipſe perceperit reſtituat curiæ, per eam pauperibus erogandum, & in quolibet caſu ſeruus nihilominus fiat liber; *niſi tempore venditionis dictus ſe forte tacuerit ſe Chriſtianum.*

SVMMARIVM.

1 V*Eritati incumbendum,*
2 *Falſitas etiam pro proximi ſalute damnatur.*

NOTA LXXXIV.

N*Iſi tempore venditionis dictus ſe forte tacuerit chriſtianum.* tunc enim in pœnam mendacij a debita libertate remouetur, ſeruitutiq; iterum addicitur, quid ſimile ijs euenit, qui Hypocriſis cauſſa ſe malos mentiuntur, cum non ſint, vt S. *Auguſtinus* optime aduertit *ſerm. 29. de verbis apoſtoli: cum humilitatis cauſſa mentiris, ſi non eras peccator antequam menti-*

mentireris, mentiendo effeceris, quod euitaras. veritas autem ipſa in te non eſt, niſi te ita dixeris peccatorem, vt etiã eſſe cognoſcas: veritas autem ipſa eſt, vt quod eſt dicas: nam quomodo eſt hu-
2 *militas, vbi regnat falsitas.* Tacere aliquando veritatem ſine animæ periculo licet, quando ſi fateremur vitæ alterius detrimento eſſemus, vt idem docet *ad Pſalm. 5.* ibi, *perdes omnes, qui loquuntur mendacium*, ait ipſe, aliud eſt mentiri, aliud eſt verum occultare, ſi quidem aliud eſt falſum dicere, aliud vero tacere: vt ſi quis forte non velit ad iſtam viſibilem mortem hominem prodere, paratus eſſe debet verum occultare, non falſum dicere, vt neq; prodat, neq; mentiatur: nec occidat animam ſuam pro corpore alterius: ratio poſtremi dicti *in lib. de mendacio cap. 17.* faciat, ait, homo etiam pro temporali ſalute hominum, quod poteſt, cum autem ad hoc ventum fuerit, vt tali ſaluti niſi peccando conſulere non poſſit, iam ſe exiſtimet non habere quid faciat: quoniam id reliquum eſſe proſpexerit, quod recte faciat. *in Exodo autem cap. 23.* ita Dominus fatur, *non ſuſcipies vocem mendacij, nec iungas manus tuas, vt pro impio dicas falſum teſtimonium*: quo recens mos ſatis damnatur, dum pro ſalute proximi corporali tuenda falſo teſtificari poſſe, vel id quod neſciunt, putãt. 1

DE INCANTATIONIBVS, ET DIVINATIONIBVS PROHIBITIS, & ſublatis.

CAP. LXXVI.

NVlli reſtat ambiguitatis ſuſpenſum, qui veneficijs, magicis, incantationibus, augurijs, diuinationibus, ſortilegijs, ceteriſq; talibus innitentes, 1
peruerſores ſacræ religionis fidei a Chriſti fidelibus reputentur: qui propheticũ ſpiritum, & habitum diuinæ ſapientiæ ſimulantes, humanas poſſe mẽtes diuertere, & ſcripturarum inſpectione futura prædicere falſo promittunt. volentes Deo ſimiles eſſe videri, præſentia futurorum, quam ſibi Deus ipſe ſingulari priuilegio reſeruauit: igitur vt tam cauſa profani erroris diſſipentur actores, quã huiuſmodi ſuperſtitionis materia præcludatur, & curioſitas ſcilicet diuinandi: antiquas leges, ad hoc editas, quæ ſub diſſimulatione tranſibant, iuſſimus obſeruandas: ſtatuentes, vt nullus deinceps audeat in talibus perfidijs laborare: & quicumq; poſt hoc edictum inuenti fuerint in regno noſtro, quacumq; ex cauſſa magicas, veneficia, incantationes, *auguria, diuinationes, ſortilegia*, & huiuſmodi talia exercere: tam facientes, quam ipſos ad huiuſmodi prouocantes, per officiales noſtros, ad quos tale ſpectat iudicium, pœna capitis, videlicet exercentes: & deportationis videlicet prouocantes, prout leges ipſæ ſanciunt, & diſtingunt irremiſſibiliter puniantur, niſi pœnas ipſas in alias arbitrati fuerimus commutandas: quicumq; autem prædictos exercentes, aut prouocantes in publicum detexerint, a curia noſtra vnciam auri vnam in præmio conſequantur.

SVMMARIVM.

1 *DIuinatores è principatu eijciunto.*
2 *Diuinatores nouitatum cauſſa.*
3 *Aſtrologia medicinæ cauſſa vſurpatur.*
4 *Mathematica mixta, vt fides aſtrologia præſtaretur.*
5 *Futura ſcire hominum non eſt.*
6 *Aſtrologia damna, ac fallacia.*
7 *Prophetarum veritas, vel falſitas.*

NOTA

NOTA LXXXV.

1 *AVguria diuinationes, ſortilegia.*
per hæc enim falſa demonum
religio in animos hominum irrepit,
vulgi animus pernicioſe captatur, ac
a parendo germano Principi, dum
vanis ſuperſtitionibus circumagitur,
alienus fit: in tyrannos nouas domi-
nationes, vel vſurpandam libertatē
adducitur, vt per hæc diuinos, & va-
tes in republica eſſe prorſus non
oporteat: dum enim vera quædam,
plura falſa proferunt, ad res nouas
impellunt: nam multitudo ſuperſti-
tionibus inclinatur, ſicut apud *Tacit.* 1
annal. habemus. Noctem minacem,
inquit, & in ſcelus erupturam ſors
leniuit, nam luna clariore pene cœ-
lo viſa langueſcere, id miles rationis
ignarus omen pręſentium accepit, ac
ſuis laboribus defectionem ſideris
adſimulans, proſpereq; ceſſura, quæ
pergerent; ſi fulgor, aut claritudo
Deæ redderetur: igitur æris ſono,
tubarum, cornuumq; concentu ſtre-
pere, prout ſplendidior, obſcurior-
ue lætari, aut mœrere, & poſtquam
ortæ nubes offecere viſui, creditūq;
conditam tenebris [vt ſunt mobiles
ad ſuperſtitionē perculſæ ſemel mē-
tes] ſibi ęternum laborem portendi,
ſua facinora aduerſari Deos lamen-
tantur: vtendum ea inclinatione
Cæſar, & quæ caſus obtulerat in ſa-
pientiam vertendam ratus, circumiri
tentoria iubet. Eodem namque fere
modo ex portentis iſtis huiuſmodi
poterat ab Imperatore auerti, quo
defectus iam reuerſus eſt: quoniam,
vt idem alibi notat, ad ſcelus ob hu-
iuſmodi vota facillimè trāſitur, quod
& *Poeta* tradidit.

- - - - - nos prauum, ac debile
vulgus
Struiamur penitus ſuperos: hinc pal-
lor, & ira
Hinc ſcelus, inſidięq; & nulla mode-
ſtia voti.

2 expellēdi ergo ſunt e republica ma-
gi, ſortilegi, diuinatores, qui cribro
vtuntur, necromantici, hydroman-
tici, arioli, aruſpices, augures, chri-
ſtollomantici, pythonici, & ventri-
loqui: homines a Dæmone afflati
apud noſtros *in l. 1. D. de edil. edict.*
fanatici dicti, quorum opera ſummi
Dei prouidentia tolli videtur, mira-
cula extenuantur, religio adimitur,
& tandem fides facit naufragium: dū
omnia a coſtellationū vi prouenire,
ac a ſiderum fatali neceſſitate pēde-
re affirmant; de quibus *Accius Tra-*
gœdus ita fatur, *nihil credo auguribus,*
qui aures verbis ditant alienas, ſuas, vt
auro locupletent domos: ab his *Cicero*
quamuis Ethnicus abſtinebat. *nunc,*
ait *teſtabor me non ſortilegos, neq; il-*
los, qui quæſtus cauſſa auriolentur, nec
pſychomantiam quidem agnoſcere:
3 hanc autem impiam artem, ſi credi-
mus Plinio natam primum e medici-
na nemo dubitat: ſpecie ſalutari ir-
repſiſſe, veluti medicinā altiorem,
ſanctioremq; item blandiſſimis, deſi-
deratiſſimiſque vires religionis ad-
4 didiſſe, ad quas maxime etiam num
caligat humanum genus, atq; vt hoc
facilius quoq; ſuggereret artes Ma-
thematicas miſcuiſſe, nullo non aui-
do futura de ſeſe ſciendi, atq; ea de
cœlo veriſſima peti credente; quos
ita aſpernatur *Horatius carmin.*

Prudens futuri temporis exitum
Caligunoſa nocte premit Deus,
Ridetq; ſi mortalis vltra
Fas trepidat.

quod, & *Iſocrates* prædixerat: *futuros,*
5 ait, *euentus prædicere non eſt noſtræ na-*
turæ, & Christus Dominus, *non eſt*
veſtrum noſſe tempora, vel momenta,
quæ pater poſuit in ſua poteſtate, quod
ſi hoc homini, vel ipſo conditore
teſtante, interdictum eſt, quis ſimi-
libus impoſtoribus fidei aliquid tri-
6 buet? nam licet magna ſit vis cœle-
ſtium ſignorum, vt pote quæ effectus
producunt in elementis, ac mixtis

corporibus, quæ ab iſtis diuinatoribus ſpeculantur, alterentq; illa, incllnent, atq; contemperent: mirabiles quidem, ſed apparentes, quibus hominum ſtudia, conſilia, caſus, & quandoq; mores ipſi, dubio iudicio, nulla tamen inducta neceſſitate, reſpondent; at tamen quod ſpectat ad rationalem illam, ac immortalem animam, eiuſue liberas, abſolutaq; actiones, his nullatenus ſubiacere fidem tenendum eſt: quæ nec moueri, minuſue cogi ſicut inferiora poſſunt. Cum nulla concreti ad corporeum proportio detur, nec agi ad ſubiectum non diſpoſitum, nec capax. Contemnenda certe erit a Chriſtiano viro petitia, quæ diuinam illam arbitrij libertatem ademptam quodammodo docet, multaq; vana prædicit, quibus nos fallacia promiſſorum illectos in improba præcipites agit, ac a recta viuendi ratione diſtorquet, per quod *Tacitus* vocat eos, *genus hominũ potentibus infidũ, ſperãtibus fallax*. eorumq; impoſturas, ita *Ennius* deſcripſit de Aſtrologis locutus.

Non enim ſunt ij aut ſcientia, aut arte diuini,
Sed ſuperſtitioſi vates, imprudenteſq; ariolí.
Aut inertes, aut inſani, aut quibus egeſtas imperat.
Qui ſibi ſemitam non ſapiunt, alteri monſtrant viam.
Quibus diuitias pollicentur, ab ijs drachma ipſi petunt.
De hijs diuitijs ſibi deducant drachmam, reddant cetera.

7 Inde *Lactantius lib. 2. cap. 4.* hanc inter falſos, ac optimos prophetas diſtantiam agnoſcit, quod: primi ob quæſtum, reliqui gratis ventura prædicunt. *Præterea* inquit, *voluntas fingendi, ac mentiendi eorum eſt, qui opes appetunt, qui lucra deſiderant, quæ res procul ab illis ſanctis viris abſuit. Ita enim delegato ſibi officio functi ſunt, vt derelictis omnibus ad tutelam vitæ neceſſarijs, non modo in futurum, ſed ne in diem quidem laborarent contenti temporali cibo, quem Deus ſubminiſtraſſet; & hi non modo quæſtum habuerunt, ſed etiam cruciatus, ac mortem.*

DE NON LVDENDO AD TABVLAS, ET TAXILLOS.

CAP. LXXVII.

DAmnoſum atq; damnabile alearum ludus, ſub quo compræhendimus, tam tabularum, quam ludum quemlibet taxillorum, quem diuerſa ſequuntur genera vitiorum, inhibere volentes: cum fraus mendacium, periurium, atque blaſphemiæ ſæpius committerentur in ipſis, & ex ipſis poſtremo rerum damna; & odia ſequebantur. Statuimus, vt lex illa Græca Diui Imperatoris Iuſtiniani ſub titulo de aleatoribus comprehenſa, qua dictus vſus alearum vetatur, quæ per contrariam conſuetudinem quaſi erat abolita, inuiolabiliter obſeruetur; tenorem cuius, vt reperiatur facilius, hac conſtructione de verbo ad verbum duximus inſcribendum; qui talis eſt.

CONSTITVTIO C. DE LVDIS ALEARVM, ET AZARDI inuiolabiliter obſeruanda.

CAP. LXXVIII.

ALearum vſus antiqua res eſt, & extra operas pugnatoribus conceſſa: verum pro tempore prodijt in lachrymas multa millia extranearum nationum ſuſci-

ſuſcipiens: quidam enim nec ludentes, nec ludum ſcientes, ſed numeratione tantum proprias ſubſtantias perdiderunt, die, nocteq; ludendo argento, apparatu, lapidibus, & auro, conſequenter autem ex hac inordinatione blaſphemare Deum conantur, & inſtrumento conficiunt. Commodis igitur ſubiectorum proſpicientes: hac generali lege decernimus, *vt nulli liceat in publicis, vel priuatis domibus, vel locis ludere, nec inſpicere*: & ſi contra factum fuerit, nulla ſequatur cõdemnatio, ſed ſolutum reddatur, & competentibus actionibus repetatur ab ijs, qui dederunt, aut eorum hæredibus, aut his negligentibus, ab eorum procuratoribus, vel patribus, aut defenſoribus, repetet fiſcus, non obſtante, niſi quinquaginta annorum præſcriptione. Epiſcopis vero locorum hoc prouidentibus, & Præſidum auxilio vtentibus: deinde verò ordinent quinq; ludos hydolomonon, ideſt vbi lapis in longum proijcitur: commelem reguldalia, ideſt ludus vbi lapis, vel palus in breue ſpatium proijcitur; reopio, ſeu ryron, ideſt ludus, vbi equites currendo rem in terram proijciunt: rei peruſia, ideſt ludus, vbi pondus eleuatur. ſed nec permittimus etiam ijs ludere vltra vnum ſolidum, etiam ſi multum diues ſit, vinci quem contigerit caſum grauem: vt ſi non ſuſtineat: nõ enim bella ſolummodo bene ordinamus, ſed & res ludricas, ſed iſtam interminãtes pœnam tranſgreſſoribus, poteſtatem dando Epiſcopis hoc inquirendi; & Præſidum auxilio edendi, &c.

SVMMARIVM.

1 *LVdi omnibus interdicendi*

2 *Ludi honeſti quandoq; exercẽdi.*

NOTA LXXXVI.

VT nulli liceat in publicis, vel priuatis domibus, vel locis ludere, neq; inſpicere: non palatia, non locus a milite cuſtoditus, vbi ſigna ſeruantur, non deniq; caſtra, munitaue loca excipiuntur, ne quod reipublicæ bene gerendæ cauſa conſtitutum eſt;
1 in monopolium conuertatur: per quod euitari ideo pluribus videtur, vt vnus tantus emolumentum percipiat: ſi quis ergo Princeps hanc a dominatu peſtem expellere exoptet, publica prius loca expurganda præcipiat, vtiam ſicut priuata pœnis facile continentur, ſic illa pœnas non pertimeſcunt: videtur enim ipſe patiẽdo probare, quod geritur, dum publice, quod fit, ignorare non præſumatur. Recte ergo Rex noſter constitutionem hãc Iuſtinianeam, quam aliqui abrogatam fuiſſe autumabãt, vt *Rebuff. ad conſtitut. Franc. in proœmio num.* 16. reduxit, ac ſeruari mãdauit; abuſu penitus improbato: nã quæ bonis moribus repugnant, vſu minime firmantur, vt nouiſſime Rex
2 noſter poſt hæc ſcripta præcepit: eſt autem ludus ſatis impropriè vocatus, ex quo crimina oriuntur, quo opum magnificentia non quæritur, ſed amittitur; ſecundum *Iuſtin.* 3. *hiſt.* honeſtis ſanè vtendũ ſicut ſomno, vt cum primum ſerijs, grauibuſq; rebus fecerimus ſatis, tunc iocandi genus non profuſum, nec immodeſtum, ſed ingenuum, elegans, ingenioſum, ac facetum arripiamus, nõ illiberale, petulans, flagitioſum, aut obſcenum, vt *Cicer.* 1. *offic.* monebat.

DE LVDIS PERMISSIS, ET POENA STATVTA CONTRA EOS, QVI ad tabulas, vel taxillos ludere præſumpſerint.

C.M.P. XLXXIX.

PRæter autem quinq; ludos prædictos, permiſſos ad baliſtas, ac etiam ad arcus, ac lancearum, & dardorum iactus, & huiuſmodi ſimiles ludere: cum

 cauſa

cauſa virtutis vertatur in ipſis, & noſcij non exiſtant, ſub prætaxata quantitate in die non tam permittimus, quam hortamur; quicumq; autem contra hoc venire præſumpſerit, præter pœnam in ipſa conſtitutione comprehenſam, per vnum menſem carceri mancipetur, & totum quod in ludo apud luſores inuentum fuerit, curiæ commodis acquiratur; per eam poſtmodum pauperibus erogandum, niſi pœnas prædictas in alias arbitrati fuerimus commutandas; quicumq; autem prædictos ludentes in publicum duxerint, ſeu detexerint medietatem pecuniæ in ipſo ludo inuentæ in præmium aſſequetur, alia medietate baiulationis compendio acquirenda, & nihilominus domus, in qua inuenti fuerint aliqui ludere ad tabulas, vel taxillos, ad opus noſtræ curiæ publicetur.

CAVSA, QVARE LVDVS QVILIBET TAXILLORVM PROHIBETVR, *& vt nemo emat, faciat, ſiue portet, aut vendat taxillos, & quæ pœna ſtatuitur in eos, qui contrafecerint.*

CAP. LXXX.

NEc mirum ſi ludum azardorum, vel quemcumq; alium taxillorum ſolummodo tollere contenti non ſumus: ſed comprehendimus, & tabularum; quoniam ſi ſublato taxillorum ludo, ſimpliciter permitteretur ad tabulas ludere: noſtra intentio, quæ eſt, vt commodis ſubiectorum proſpiciamus, damnorum ipſorum viam præcludamus, & blaſphemandi Deum, ac committendi periuria, atq; mendacia, quæ quidem omnia, & alia in ludo taxillorum, ſiue azardorum certum eſt ſæpe committi, perfectum effectum nullatenus ſortiretur: nam cum tabularum ludus prope ſit proximus azardorum, homines, tenentes ſe tantum prohibitos ludere ad azardum, vel ſimpliciter taxillorum, ludo ſe exponerent totaliter tabularum, & eorũ ſubſtantias, vt in ludo ipſo azardorum conſueuerant, in ludo ipſo ponerent, & perderent tabularum: & ſic prædicta damna, periuria, atq; mendacia non ceſſarent: cum hæc ita cadunt, & cadere poſſunt in ipſo tabularum ludo, ſicut in ludo azardorum, & in quolibet taxillorum: propter quæ volumus, & mandamus, quod nullus emat, aut vendat, faciat, ſiue portet taxillos: quod ſi contrafecerint, fuſtigationis pœna nouerit ſe paſſurum, niſi pœnam prædictam in aliam arbitrati fuerimus commutandam.

QVOD NEMO TENEAT TABVLERIVM, NEQVE TABVLAS.

CAP. LXXXI.

ITem quod nullus deinceps faciat, teneat, vel vendat tabulerium ad ludum tabularum, neq; tabulas ad ludendum: quas tabulas deuaſtari volumus, & comburi.

DE NON VSVRPANDIS, VEL OCCVPANDIS IVRIBVS, *& bonis Eccleſiaſticis.*

CAP. LXXXII.

INter ceteras ſollicitudinis noſtræ curas, illud præcipue noſtris aggregamus, vt ſtatus Eccleſiarum regni noſtri ſecura tranquillitate ſeruetur illæſus, &

nullius audacia deprimatur in aliquo, vt bonis recipiat detrimentum, & ideo hac ſalubri conſtitutione decernimus, vt *vt nullus res, & iura eccleſiaſtica occupare, vſurpare audeat, vel defraudare*: quod ſi contrafecerit, per ſe ſine quærela curię facienda, Eccleſiæ non ſatisfecerit, cui iniuriam ipſam fecit, ineuitabiliter pœnam legis incurret, & ad ſatisfactionem ipſam integraliter faciendam, abſque tarditate aliqua, nouerit ſe damnandum.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ Siculæ de patronatu Regum.*
2 *Exemptio Epiſcopi a ſuo Metropolitano.*
3 *Coadiutor Epiſcopo in Sicilia nunquam datus.*
4 *Delegatus Apoſtolicus excuſetur.*
5 *Viſitatio Epiſcopatuum.*
6 *Iuriſdictio Epiſcopalis multiplex.*
7 *Iuriſdictio conceſſa reuocationi ſemper ſubiacet.*
8 *Sacris adhærentia an ſacra efficiantur.*
9 *Pontifex nulli obedire debet, omnes ipſi.*
10 *Iuriſdictio ſpiritualis voluntaria.*
11 *Mutuum auxilium inter vtraſq; iudices.*
12 *Poteſtate regia Chriſtus vti noluit.*
13 *Temporalis Prælatorum poteſtas iure humano.*
14 *Secularis auxilij per Prælatos imploratio.*
15 *Summi Pontificis patrimonij iuſta poſſeſſio.*

NOTA LXXXVIII.

VT *nullus res, & iura eccleſiaſtica occupare, vſurpare audeat, vel defraudare.* cuius rationem in *quarta*
1 *nota ad cap. Iacobi* reperies: præcipue ſi omnium pene eccleſiarum patronatum apud Regem eſſe conſideres. Rogerius enim vindicata a poſſe ſaracenorum inſula Eccleſias innumeras erexit, ac dotauit, idemq; inſtitutum ſucceſſores ſecuti ſunt: quidquid ergo illis detrahitur, ad patronum per quam maxime occurrere ſpectat, ac opem ferre, vt priſtino ſtatui reſtituantur: quamobrem ſemper putaui cum communi Canoniſtarum ſchola Summum Pontificem non debere [nec ſecundum leges, regulatam poteſtatem poſſe] huic
2 patronatui officere, ne quidem inferiores Eccleſias ab Epiſcopis, vel a Metropolitanis Epiſcopatus ſuffraganeos eximendo: namq; ſuperioris auctoritas inferiori libertate donato
6 minuitur, ac per conſequens in patronum committitur, qui rem, quam præſentare debet, habet nullo ſuo merito minoratam; etiam ſi ſpecie abuſus ſuperioritatis in odium ejus, qui præeſt efficeretur: quoniam culpa ſubalterni, ei, qui ſupremum ius habet, nocere non debet, ſed de ſua quiſq; culpa puniri: ideoque quod
7 inſinuat nobis Africanum cõſilium, de quo *in cap. 51. multis conſilijs 16. q. 1.* ſtatuens *ne plebes, quæ in diœceſibus ab Epiſcopis retinentur, proprios non habentes, citra voluntatem eorum Epiſcopi, a quo tenentur, ſpeciales rectores recipiant,* per ſubſequens capitulum excerptum ex *D. Gregorij epiſt. 7. lib. 2.* non tollitur: illa enim Epiſcopo Lariſſeo præcipitur, vt iuriſdictione in Hadrianũ Thebanæ Eccleſiæ Antiſtitem, ipſamq; Eccleſiam exercẽda ſe abſtineat: quæ quidem perſonalis exemptio Epiſcopi, eiuſq; Eccleſiæ merito iure proceſſit, dum in
8 eum contra omne fas metropolitanus ſæuierat. dignus enim eſt, qui iuriſdicendi facultate abutitur, ne in poſterum illa vtatur: quod recte fit duraturum pro tempore, quo ſuperior viuit, cum per dignitatem ipſam nulla inferatur iniuria, vt debeat perpetuo ſuperioritate priuari, eaq; vt careant ſucceſſores, qui nil admiſerunt,

runt, plectatur perfecto miniſter ob male geſta, miniſterio verò iniuria non fiat; non ſunt ergo hæc ſine maxima cauſa nouanda, quæ ſi adſit correcto rectore; officio parcendum erit, quod ſi nulli præiudicetur ferendum eſt, vt, durante vita eius, qui crimen admiſit ſuperioritas interdicatur. ita fiet vt patrono ſimul, ac ſubditis cōſultum ſit. Idem quoq; firmandum erit, ſi quando ob Præ-
3 lati exceſſus coadiutor, vel alter huius generis, licet alio nomine nuncupetur, in locis, patronatus conſtitui tentaretur, vt haſce tempeſtate deſtinatum, non autem executum [ſub ſpecie conſenſus priſcis temporibus a Regibus noſtris certis in caſibus præſtiti] vidimus, quorum exemplo id fieri dicebatur: nam inficiari minime poteſt, quin per ſimiles prouiſiones maximopere Regibus, ac regno dānū ſequitur, dū ignotus, ac aduena plerumq; à Regis ſeruitio abhorrens, ac regni ſecretorū explora-
4 tor Eccleſię præficitur vt in *nota vlt. ad ll. Martinid.* ſatis cum fieri poſſit interdicta inquiſito per ſummum Pōtificem adminiſtratione præcipere, vt a capitulo vicarius, [ac ſi per mortē vacatio contingeret] eligatur: hæc enim in iure æqua lance procedunt. Quod pariter quo ad delegatos delicti verificandi gratia mittendos ſeruari poſſet, criminis elucidatione vicinioribus Prælatis mandata, ſicut canonum ſanctiones dictant. Mea idcirco ſententia, ſi quid circa hæc noui tentaretur, cenſendus eſt ſummus Pontifex circumuentus, ac perinde dilata executione, conſulendus, vt identidem præcipit *in cap. ſi quando 5. de reſcriptis*, præſumpta illa ex ratione, quod noluerit Principibus tantopere de republica chriſtiana meritis præiudicare, quod, & patribus Tridentinis ſummopere cordi fuit. Ratione quoq; huius patronatus, quandoq; Rex noſter rein-

5 tegrationem rerum Eccleſijs occupatarum delegat, quam viſitam vocant, in qua ſummatim ſemel, quod conſtiterit rem ad Eccleſiam pertinuiſſe [nō docto de legitimo titulo,] poſſeſſor illam relaxare cogitur, vt in ceteris Regalibus comprobatum eſt in *primis 4. decis.* vbi exempla in id adduximus, ac nouiſſime *Caſtill. tom. 7. controu. cap. 16. nu. 10.* tuetur, ac *D. Merlin. controu.* 13. ſed quid de iuribus, quæ ad iuſtitiam miniſtrandam pertinent, an horum quoq; cōſeruatio Principi incumbat, quærendum puto, ac tali pacto reſpondendum: ſeparanda nempe eſſe; illa quæ
6 ex vi Epiſcopalis dignitatis competunt, ab illis ex Principum liberalitate ſpectantibus, vt prima ratione protectionis tueri debeant, ad ſenſū *cap. cum deuotiſſimam, & cap. ſequenti 12. quæſt. 2.* poſtrema propter ſuperius ei remanens dominium: verum enim verò vt in *patrocinio num. 127. & cōtrouerſijs iuriſdictionalibus* ſæpius
7 fundauimus, nulla adeo abſoluta iuriſdicendi conceſſio a Principe obtineri poteſt, quæ correctioni, limitationi, ac reuocationi [ſi publica id ſuadeat vtilitas, ac bonum ſubditorū] non ſubiaceat, nec ſubiecti qualitas quidquam officit; Eccleſiæ nempe, cui liberalitas collata ſit: nam id naturalia rerum, ei addictarum, quod ſpectat, nullam pati mutationē, eo prætextu; quod in eam peruenerint, exploratū eſt, in *c. 26. ſi tributum, & c. ſequenti 11. qu. 1. Merlin. ibid.* ac perinde licet in multis a priuatis, in his tamen in nihilo diſcrepat, nam quod vulgo iactatur,
8 religioſis adſcripta in earumdem naturam conuerti *l. quæ religioſis 44. D. de rei vend.* nō eo pertinet, vt quæ humano iure ad Eccleſiam peruenerint, diuino occipiant poſſideri, vt bene *S. Auguſtinus* ad tract. *ad Ioannem* relatus *a Gratiano in cap. 25. ſi quo cauſſa 11. quæſt. 1.* ſed ne forte

quæ

quæ Dei Opt. Max. cultui deſtinata
ſunt, in profanos vſus vertantur, vel
aliena efficiantur *in cap. nulli liceat, cũ
duobus ſequentibus* 12. *qu.* 2. quapropter
ſiue tributo, ſiue ſupremo Imperio,
ſiue demum fidelitati ſubiaceãt,
per tranſitum in Eccleſias non variantur,
ſed obnoxia vt prius manẽt:
præcipue quoad feudalia attinet poſt
ſummi Pontificis permiſſum, vt ſacramento,
homagioue ſe ſupponere
potuiſſent: nulla enim ratio, cur id
non fieret, repugnabat, *cap. ex tranſmiſſa
6. cap. ſequenti de foro compet. Andr. in
cap. 5. n. 17. & 21. verſ. nunquid
de cap. Corradi. Maſtrill. de magiſtr.
lib. 3. cap. 8. num. 31. Marta de iuriſd.
caſ. 198. num. 2.* vbi quod feudi iuriſdictioniſue
ratione nihilomagis quã
laicus baro exiſtimatur: refert *D. Menlia.
contro.* 13. *nu.* 43. niſi forte Eccleſiæ
Romanæ liberalitas collata fuiſſet;
cui faſces alteri ſubmittere non
conuenit; nec fidelem pacto ſe iis
[qui ei obedientiam promittunt]
9 præſtare *Bart. & moderni in L. omnibus
ad ſenat. conſult. Trebell. Petr. Greg. de
republ. lib. 6. cap.* 16. *nu.* 27. quidquid
contra Baldus ſenſerit *in l. ſed & ſi* 8.
libert. D. de in ius voc. vt merito Conſtantinus
eo loci vbi ſedem ſibi ſummus
Pontifex conſtituit, imperare
noluerit: qui per hoc non tantùm
dominium, ſed etiam dominatum
omne Italicum in Eccleſiam tranſtulit,
vt vllum ſibi, ac ſucceſſoribus
eius ius maieſtatis ſupereſſet, in quo
à ceteris Italiæ, ac Germaniæ Principibus
ſatis diſtat; hi enim iure vicario,
vel beneficiario ab Imperatore
Ducatus, vel Principatus tenent, debentq;
priuſquam ingrediantur noua
inueſtitura, vbi mors anteceſſoris
eos ad ſucceſſionem adduxerit donari:
quod in D. Petri patrimonio
requiri nemo dixerit. Sane vt ad rem
vertamur, ſi quis quærat cuius naturę
ſit ſpiritalis poteſtas Epiſcopis ſpe-
10 ctans circa Eccleſiaſticas vtriuſq; generis
cauſas eis ſecundum Euangelicam
legem delegatas, an nempe
Imperium, ac coactionem præſeferat?
reſpondebo. Iure noſtro, ac
ſanctorum Patrum traditionibus attentis,
voluntariam tantum hanc eſſe
iuriſdictionem, ita S. Hieronymus
pronũciat comparãdo Regẽ Epiſcopo:
ille [de Rege loquẽs] *nolẽtibus,
hic volẽtibus* præeſt eũq; ſuo fungi officio,
nõ cogẽdo, ſed ſuadendo, ait *Chriſoſtomus
homil.* 4. *ad Teſſalon.* & iterum
imperare, impoſita neceſſitate, ea
ſcilicet, quæ ex humana vi proficiſcitur
Regum eſſe, non Epiſcoporum,
quoniam ſicuti alibi affirmat, *non eis
data poteſtas fuit, vt auctoritate ſententia
cohiberent homines a delictis.*
11 Quamquam enim eius, qui nõ valeat
imperata exequi, omnis auctoritas
infirma ſit; attamen cum mutuis auxilijs,
ſe ad inuicem humana poteſtas,
quæ ius obtinet exequendi per
manum regiam, aut militarem, ac
Eccleſiaſtica, quæ id non habet, ſubuenire
debeant, quod vni deeſt ab
alio præſtandum erit: ambobus enim
mundi huius machina regitur; quod
niſi fieret nihil tutum inueniretur, vt
S. *Leo* ſcribit *epiſt.* 29. *ad Pulcheriam,
& Clemens* cõcludit, Prælatis loquẽs,
relatus *in cap.* 29. *ſicut* 11. *queſt.* 1. *ſicut
impietatis crimen eſt, neglectis verbi
Dei ſtudijs, ſollicitudines ſeculares ſuſcipere:
ita vnicuiq; laicorum peccatum
eſt, niſi inuicem, etiam in his, quæ ad
communem vſum vitæ pertinent, ope-
12 ram fideliter dederint,* præmiſſa quoq;
ſacri auctores, vel ipſius Chriſti Domini
exemplo, an quo tota fluxit eccleſiaſtica
poteſtas, comprobarunt;
ipſe enim regnũ ſuũ, eſſetne de hoc
mundo interrogantibus, negauit, temporalem
nempe vi, ac armis fundatam
iuriſdictionem exercere nolle
Io. 18. vbi S. *Auguſtinus* in hæc fatur:
*audite ergo Iudæi, & gentes audi circumciſio,
audi præputium, audite omnia
regna terrena, non impedio dominationem*

tionem veſtram in hoc mundo, regnum meum non eſt de hoc mundo, nolite metuere metu vaniſſimo, quo Herodes ille maior, cum Chriſtus natus nuntiaretur expauit, & tot infantes, vt ad eum mors perueniret, occidit, timendo magis, quam iraſcendo crudelior. Regnum inquit meũ non eſt de hoc mundo, quid vultis amplius? venite ad regnum meum, quod non eſt de hoc mundo, venite credendo, & nolite ſeuire metuendo. idem, & *Damaſcenus lib. 2. epiſt. 9. & Bernard. epiſt. 22.* docuerunt, moti quoq; Domini ad Petrum monitione, qua a vi manuali eum abſtinere præcepit. *an putas* dixit, *quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo pluſquam duodecim legiones Angelorum Matth. 27.* inſinuans hominum auxilio pro ſui tutela nullatenus, ſi id expediret, ſed Angelorum cœleſtis regni militum vſurum: quod ſi inſiſtas, vnde hac tempeſtate illa, quam

33 more ſecularium magiſtratuũ exercent, iuriſdictio prouenerit? vnde familia, ac armatum ſatellitium? non longe ad ea, quæ in *deciſ. vnica poſt patrocinium*, ac controuerſias iuriſdictionales ſcripſi te remittam *num. 200.* vbi vſu fundari pro explorato habui, tacitaq; Principum conceſſione; quæ ſequax eſt indultæ iam per Imperatores exemptionis, eis qui in ſortem Domini adſciti ſunt; quæ per ſummos Pontifices recepta, ac nouis fuit conſtitutionibus ſtabilita, vt patet ex iuribus a me adductis in *patrocinio ex num. 67. ad 72.* clericis enim omnibus a poteſtate ſeculari manumiſſis conſequens erat, vt Prælati ius in eos dicere potuiſſent, ne

34 forte acœphalis ſimiles nemini parerent, nec ſubijcerẽtur. Ius ergo coercendi datum fuit, vtq; vbi ad vim accedere opus eſſet, non per eos, ſed per laicam familiam exerceretur, nã quæ a quibuſdam modernis [vt verbis *Gerſonis* pijſſimi viri vtar *in tract. de poteſt. Eccleſ.*] *auribus Prælatorum inſuſurrantur de temporali, abſolutaq; Eccleſiæ poteſtate, citra vllam iuris humani deriuationem, ac Principum liberalitatem, ex qua territorium, ſatellitium, executionem, vim, carceres, tormenta vtenda data ſunt: diuinis omnino teſtimonijs mirum in modũ repugnãt,* vt præmiſſis in locis oſtenſum eſt, vt ne quidem potuerit per ſeculares Principes ſpretis Chriſti Domini traditionibus, contradicenteq; ſpiritalis poteſtatis natura, niſi modo adhibito, Prælatis cõmunicari: adeo ne manſuetudinis, ac modeſtiæ Euãgelicæ limites egrederentur, viderẽturq; in multis, ac maxime a ſæcularibus diſcrepare. hæc enim permittere, ait *Gerſon accidit ex ignorantia diſtinctionis poteſtatis; quæ eſt apud Eccleſiam ſummumq; Pontificem, & quæ a Deo, & ab hominibus conceſſa eſt; & addita. Suis enim terminis ita poteſtas Eccleſiaſtica ſe coercere debet: vt meminerit poteſtatem ſecularem; etiam apud infideles ſua propria habere iura, ſuas dignitates, ſuas leges, ſua iudicia, in quibus ſe occupare Eccleſiaſtica poteſtas non expedit; nec aſſolet; niſi dum redundat abuſus poteſtatis ſecularis in impugnationem fidei; & blaſphemiam Creatoris, & in manifeſtam eccleſiaſticæ poteſtatis iniuriam.* hæc ille. Quæ, & nos multis in locis ſuperius citatis comprobauimus; exci-

35 pientes quoq; temporalem, quam ſummus Pontifex, multiq; Eccleſiaſtici viri Principes reſpectu eorum dominatuum exercent: quibus in laicos ſubditos eorum more, qui laicam iuriſdictionem exercent, imperare opus eſt. nam ſuppoſito, vt ſupponere expedit, hæc omnia iure poſſideri, quidquid detrahere quidam hæretici conati ſint: vt ſcilicet Pontificia dignitas exterioribus medijs in hac militanti Eccleſia ſuſtineatur: ſicut in *diſcurſu Cruciatæ* impreſſo poſt *patrocinium* abunde fundatum eſt, cõſequitur ita regẽdos eſſe ſubditos,

ita

ſta rempublicam moderandam; vt nullam iuſtæ dominationis ſentiant diuerſitatem, neue Regum imperiũ exoptent, qui eccleſiaſticis parere tenentur, vt Samueli *Regum* 12. *lib.* 1. poſt partam victoriam Ammonitarum euenit: quæ cum affinia quæſtionis ſint, locis ſignatis late diſcuſſa, hic ſine fructu minime repetenda puto.

DE CONSTITVTIONE PROHIBITA DEFERRI RES ILLICITAS Saracenis inuiolabiliter obſeruanda.

CAP. LXXXIII.

COnſtitutionem, atq; prouiſionem ſedis Apoſtolicæ, quæ Saracenis arma, ferrum, lignamina, ceteraq; deferri inhibita ſeu vendi prohibuit: & tam contrafacientibus, quam conſentientibus certas pœnas impoſuit, *inuiolabiliter cuſtodiri, & obſeruari iubemus.*

SVMMARIVM.

1 *MAtrimoniales cauſſæ vere ſpirituales.*

2 *Matrimonia ne inter conſanguineos contrahantur, an pœna adijci poſſit.*

NOTA LXXXVIII.

INuiolabiliter cuſtodiri, & obſeruari iubemus. Pontificum enim decreta [ex vi poteſtatis in vniuerſum tradita, atq; ad finem ſupernaturalem ſubditis parandum condita] ab omnibus ſeruanda ſunt: cetera namque ſtatus temporalis ſubditos tantum concludunt, vt docet *Anguian. de legib. lib. 2. controu. 17. per totam*, inde ſcio quæſitum, an decreta Tridentinæ Sinodus reformationem continentia, puta matrimonij cum affinibus, vel conſanguineis nõ cocundi, ſi proximiori gradu quam quartum attingant, poſſint poenis temporalibus a Principe ne contrahantur, ſtipari, & an implorata a Pontifice diſpenſatione, ipſæ quoq; pœnæ diſpereant, vel conſiſtant: nam dubitãdi auſam præbuit natura matrimonialiũ cauſarum, ac diſpenſationum; illæ namq; vti ſpirituales ratione ſacramenti, Eccleſiæ iudicio ſubſunt, vt quidquid ab ea fuerit conſtitutum, aut definitum, hoc quoq; debeat in foro laicorum admitti, atq; adimpleri, per ea, quæ in *tract. de donat. diſcurſ. 2. part. 6. num. 164. ac per multos*
2 *ſubſequentes* docuimus. Ceterum in oppoſitum meus ſenſus ferebatur, quod pœnæ additæ iure regio actui ex ſe vetito ſiue iure diuino, ſiue poſitiuo Eccleſiæ [obtenta diſpenſatione, ſiue relaxatione a ſummo Põtifice ratione fori interioris] vtiq; non ceſſent, duabus ex præcipuis rationibus: quarum quidem prima illa eſt, qua docemur, delictũ dupplicem animaduerſionem ſubſequi, vnam a Deo ob turpitudinem peccati, ſiue in eum, ſiue in Eccleſiam, ſiue in proximos committatur, alteram ab hominibus in vindictam malorum præpoſitis: quod dupplex forum interius, ac exterius nuncupant: primã is, qui pro ſe habeat iuris relaxationem a ſummo Pontifice obtentam, effugiet, cui ſicut ligandi, ita, & ſoluendi poteſtas collata fuit: alteram minime, niſi a Principe, qui foro exteriori præeſt hoc obtineat; ſunt enim hæc diſtincta munera *cap. 10. quoniã diſtinct. 10.* quoties ergo quis in legem peccat, licet peccati vinculo quo ad animã ſoluatur, nihilominus poteſt pro exceſſu pœna ciuili, vel municipali lege adiecta exte-

rius puniri. Altera ratio conſtat ex natura diſpenſationis, quæ voluntaria, ac gratioſa exiſtimatur, nullam imponens neceſſitatem, qua cogat aliquos contrahere, ſed ſolum quãtum in ſe eſt impedimentum peccati remouens, cuius cauſa citra diſpenſationem irritum fuiſſet: hæc ſi impediatur, ne attenta diſpenſatione effectum obtineat propter pœnam, non vtiq; videtur ſperni, ſed prohibitioni inſiſti, quæ ab initio merito inſequelam decretorum, ac conciliorum præcipue Tridentini proceſſit, per quod Pontifici quodammodo aliquæ diſpẽſationes, quæ perniciosos multories reipublicę effectus parturiunt, ſine grauiſſima cauſa interdicuntur: quo pacto id quod mihi dubitationem mouerat non tollitur, nam decretum, ſiue gratia ſummi Pontificis pœnas a Principe temporali appoſitas non aufert, ſed nec auferre poteſt, ſuppoſito quod ad curſum finis ſupernaturalis impediẽdum non tendunt. cum iure ſolum materias haſce coram laicis iudicibus diſcuti vetitum ſit, ſi de matrimonij ſemel contracti viribus dubitari contingat, vt patet ad ſenſum, pro validitate ergo pœnarum auctarum ſcripſere *Couarr. de ſponſal. 2. p. cap. 6. num. 18. Guttierez pract. cap. 91. num. 113 lib. 2. Ceuall. controu. comm. quæſt. 897. num. 673.* facitq; *l. in eccleſijs C. de epiſc. & cler. & cap. ſacrorum 34. diſtinct. 63.* quibus locis Imperatorias leges canonicas munire conſpicimus.

QVALITER ACCIPIATVR CARCER IN HIS CONSTITVTIONIBVS.

CAP. LXXXIV.

ET quia ſuperius carceris eſt habita mentio, nec ipſius diſtinximus qualitatem, placet, *vt huiuſmodi carcer in quolibet, qui in pœnam ipſius intruerit, eſſe debeat, ſiue qualis noſtro arbitrio poſſit, & debeat interpretatio declarari.*

SVMMARIVM.

1 *CVſtodiæ formam ius dicens arbitretur.*

2 *Damnatus ad carceres, vt ad pœnam.*

3 *Ioannes Rex omnes cõceſſas iuriſdictiones abrogauit.*

NOTA LXXXIX.

VT *huiuſmodi carcer eſſe debeat, qualis noſtro arbitrio poſſit, & debeat interpretatio declarare*, quoniã quæſtione de crimine ſuſcitata, dum iudicium viget, eius [qui probata, proſpecta habet, qualitatemue perſonæ] deliberare eſt, ſit ne reus carceri addicendus, vt quali cuſtodiæ
1 tradi debeat arbitretur *l. penult. D. de cuſtod. & exhib. reis.*, ſane quia conditæ huius legis tempore nulla fuerat a Rege detracta iuriſdictio, cum integra apud ſe maneret, per hoc arbitratu ſuo definitionem carceris voluit declarari; nam licet hic mixti imperij effectus per noſtrates prædicetur, vt per *Bart. & Bald. in l. Imperium D. de iuriſd. omn. iud.* attamen in hac lex de carcere, non vt ſonat cu-
2 ſtodiam, ſed vt pœnã loqui videtur, quo caſu meri eſt carcer imperij, etiam iure ſcripto, quoniam ad carceres damnatus perpetuo, vel largo 3
tempore in metallum damnato confertur; non ita ſi cuſtodiæ cauſa irrogetur, vt *Auth. de defenſ. ciuit. §. audient*, vbi *ſcribentes*. hodie vero poſtquam Reges noſtri magnam iuris dicendi partem non minori reipublicę incommodo in Barones abdicarunt,

iam

iam eis indiſcriminatim hoc edicere non competit, ſed vnicuique pro modo ſuæ iuriſdictionis obtentæ.
3 Porro vnum non omittam, vidiſſe me dum Barcinonæ adeſſem in ſanctiori antiquarum tabularum repoſitorio, quod archiuium vocant, Ioannis Regis decretum, quo in bonum publicum omnes a ſe, vel ceteris cōceſſas Siculis baronibus iuriſdictiones abrogabat: cuius executionem per notulam a decreti latere ſcriptā differri, vſquequō ſibi placitū eſſet, cauſſa turbationum, quibus tunc ſua dominia tenebātur, mandauit: quod modo pacatis rebus, ſi vellent rempublicam ſalúam fieri, & oppreſſos ſuos populos releuari, nemo exequi vetaret, ſed iam ad ſequentia.

DE HONORE, ET REVERENTIA IN HIS, ET OMNIBUS ALIIS ſedis Apoſtolicæ reſeruatis.

CAP. LXXXV.

PRædictas autem conſtitutiones noſtras per totum regnum noſtrum inuiolabiliter obſeruari, & cuſtodiri præcipimus ſalua ſemper ordinatione, ſtatuto ſedis Apoſtolicæ, vel mandato: quæ ſi circa præmiſſa aliquid corrigere, mutare, vel ſupplere voluerit, id totum quod prouiderit, gratum, ratum, & acceptum habebimus, & faciemus efficaciter obſeruari, quod ſi qua conſtitutio, vel ordinatio a ſede Apoſtolica iam facta *noſtris conſtitutionibus aduerſetur*, eam noſtris caſſatis iubemus inuiolabiliter obſeruari.

SVMMARIVM.

1 I*Vs decretorum primò inter clericos ſeruetur.*

NOTA LXXXX.

1 N*Oſtris conſtitutionibus aduerſetur.* in concernentibus enim Eccleſias, ac clericos ius canonicum primo, poſtpoſitis Imperatorū, vel Regum legibus attenditur: quod & Felix Pontifex ſummus edixit in *Canon.* 5. *diſtinct.* 10. *conſtitutiones,* ait, *contra canones, & decreta Præſulum Romanorum, vel bonos mores nullius ſint momenti,* quoniam, inquit in *can. præcedenti: certum eſt, hoc rebus noſtris* [Imperatoribus loquitur] *eſſe ſalutare, vt cum de cauſis Dei agitur, iuxta ipſius conſtitutionem Regiam voluntatem ſacerdotibus Christi ſtudeatis ſubdere, non præferre; & ſacroſancta per eorum Præſules potius diſcere, quam docere. Eccleſiaſticam formam ſequi, non huic humanitus ſequenda iura præfigere, non in eius ſanctionibus velle dominari, cuius clementia Deus voluit tuæ piæ deuotionis colla ſubmittere: ne dum menſura cæleſtis diſpenſationis exceditur, in contumeliā diſponentis eatur.* merito Rex noſter, ſi quas clericorum ſtatui præiudiciales condidit leges, voluit irritas haberi, vel Pontificis ſubijci probationi: licet, vt ſuis locis oſtenſum fuit, ea omnia, quæ in eis ſtatuta ſunt conformia Canonibus eſſe conſpiciantur, nam ad cetera quæ laicos ſubditos compræhendunt, proteſtatio hęc nō porrigitur: cum eadem poteſtate illæ in ſuos latæ fuerint, qua in clericos ſummus Pontifex legem dicit, lariſſimè *Anguiā. de leg. lib. 2. controu.* 16. 17. & 18.

ORDINATIONES GENERALES, ET SPECIALES EDITAE PER Sereniſſimum D. D. noſtrum Regem Federicum tertium in colloquio generali Meſſanæ, celebrato anno 7. Indictionis de menſe Nouembris.

DE CETERO PER EIVS FIDELES, ET SVBDITOS INVIOLABILITER obſeruanda.

Ad Ordinationes a Cap. 86. ad 89.

PRimò, quod nullus, ſiue vir, ſiue mulier incola regni dicti domini Regis cuiuſcumq; ætatis, gradus, & conditionis exiſtat, audeat portare in veſtibus, quas induerit, aliquam friſaturam de pernis, auro, vel ſerico ſub pœna vnciarum auri ſex: exceptis virginibus, & mulieribus, quibus hoc permittitur; vt infra in alio capitulo diſtinguitur.

CAP. LXXXVII.

ITem, quod nemini ipſius regni incolæ liceat portare calcaria deaurata, & in equitatura ſua frenum, & ſellam, & ſtrebas deauratas, niſi forſan ſit miles decoratus cingulo militari, ſub pœna amiſſionis eorum: *Doctores vero cuiuſcumq; profeſſionis*, iuriſperiti, & medici prædicta, ſicut milites portare poſſint.

CAP. LXXXVIII.

ITem *Doctores cuiuſcumque profeſſionis* iuriſperiti, medici, & non alij poſſint portare, & induere vajros ad libitum eorum: alij verò magni burgenſes, & mercatores, quibus videtur competere, poſſint portare vajros in caputio, vel birreta tantum. 1

SVMMARIVM.

1 *DOctor nemo niſi doctus.*
2 *Intenſitas ſtudij tempus ſupplet.*
3 *Moderatio in veſtitu ſeruetur.*
4 *Prodigus ſuorum alienorum appetens, nouitatum amans.*
5 *Romani ob nimias delicias dominata exiliit.*

NOTA LXXXXI.

1 DOctores vero cuiuſcumq; profeſſionis, qui tamen præfinito tempore ſtuduerint, vt Conſtantienſis Synodus decreuit *in §. item; nullus*, ait, *ad titulos graduum, & honorum aſſumatur, niſi idoneus ſcientia moribuſq; probatus, atq; benemeritus; nec iſta leuis, & præcipitata promotio fiat, namq;* 2 *multi magiſtrorum nomen obtinent, quos magis adhuc diſcipulos eſſe deceret: Cõ ſuaſacientes priuilegijs Regalibus viſdem vniuerſitatibus conceſſis ipſo iure priuentur*, idem quoq; & Rex noſter edixit, cuius reſcripti tenorẽ in *noſtro de dono tract.* retulimus *tract. 2 part. 1 n. 79.* quæ licet ita ſe habeant, ſintq; optime conſtituta, fallunt quandoque, acciditq; perſpicacitate ingenij aliquos ita pollere, vt breuibus ſpacijs, id quod ceteris per multum temporis curſum aſſequi ſatis non eſſet, comprehendunt: non vtique repellendi quo minus idem ipſis honoris gradus impertiatur: quod admiſerũt quoq;

Theo-

Theodoſius, & Valentinus Imperatores
2 *in tit. de bonor. milit. in ſacr. ſcrin. nemi-*
ni inquiunt liceat, cum ſit poſterior tem-
pore locum præcedentis ambire, niſi for-
te ab eo, qui tempore vincitur, laborum
comparatione ſuperetur, vt quindecim
primatum eiuſdem ſcrinij teſtimonio, cũ
ſacramenti religione ſubnixus, præce-
dentibus dignior iudicetur. in idem
Abbas noſter docuit poſſe ſtudioſum
qui iuris ſcientia nororie polleret,
omiſſo examine, vel forma tenus ſer-
uato ad gradum euehi: ita ſane in
cap. conſtitutus 45. num. 3. de appellat.
vidimus enim viros de legali ſcien-
tia optime meritos, nullo apud vni-
uerſitatem aliquam tempore pera-
gato, ex ſe ſufficiẽter imbutos, abſq;
vllo, aut aliquo doctoris auxilio ad
ſummos honores perueniſſe, quos
a gradu repelli iniurium fuiſſet: de
Heraclyto Epheſio *Diogenes Laertius*
lib. 5. ſcribit, ipſum cum nullum præ-
ceptorem habuiſſet per ſe plura iugi
meditatione percepiſſe: adeo vt cum
iuuenis adhuc nil ſe ſcire fatere-
tur, vir iam nihil ignorare affirma-
bat. Fateor frequentius magiſtris du-
ctoribus ad ſcientiam perueniri, vt
præſumptio pro eo ſit, qui auditor
pluribus annis ad ſtudia acceſſerit:
ſed negare nõ audeo illud idem, ma-
gnis tamen ſudoribus per ſe quẽquã
aſſequi poſſe: qui omnia vinci labo-
re ab improbo, nihilque difficile vo-
lenti ſcio, ne tamen vllus a conſue-
tis diſcedat conſulo: cum pluribus
errando potius, quàm paucos in ſe-
ctando ad culmẽ aduehi; hæc enim
expertus loquor, nam cum nullum
audijſſem magiſtrum, parum ſciẽtiæ
indicibili labore aſſecutus, multorũ
propediẽ neſcius ſũ, quæ forſan a do
ctoribus imbutus paucis didiciſſem.
3 Ceterum quod ad præſentem le-
gem attinet, de ornatu ſumptuue
virorum moderando, diſtinguendo-
ue, ne qui effuſe vltra leges neceſ-
ſitatis, ac honeſtatis impendãt; neuè
communi, ac minus diſtincto habitu
perſonarum qualitas confundatur:
iam alibi diximus quantum reipubli-
cæ, bonoue regnantis intereſſet con-
ſtitutiones huiuſmodi tẽporum ma-
litia abolitas priſtino reddi nitori, ita
enim labanti reipublicæ occurſum
antiquiores teſtantur: lege veſtiaria
lata, Siſenna, Statilio Tauro, & L. Li-
bone Conſulibus anno ab Vrbe
4 condita DCCLXIX. vt *Dion. Caſ-*
ſius lib. 7. Hiſtor. affirmat. quam non
pauci Imperatores inueteratam in
priſtinum reuocarunt: exploratum
cum eis fuiſſet, perdita re familiari,
nullam aliam ſpem prodigis, quàm
nouarum rerum ſuſcitationes ſupe-
reſſe: proprijſque conſumptis aliena
ſufficere: ita *Saluſtius, Iuuentus*, ait;
vbi familiares opes defecerint, ad faci-
nora incedit recto gradu, mouenda com-
poſita, vt res nouas ſceleribus acquirat,
quod prior ſtatuerat *Philoſophus in*
ſua politica lib. 5. fieri nempe in repu-
blica mutationes, cum homines ſua
cõſumunt prodige viuentes: hi enim
tales res nouas quærunt, voluptate
namq; & luxu nulla capitalior peſtis
hominibus a natura data eſt: ex quo
fonte, quidquid eſt in hominum vi-
ta ſcelerum, & calamitatum prodit,
nonne enim quæſtui habebit rempu-
blicam, qui priuatam in ſuperflua
conſumpſit? cui non ſufficit cenſus,
vt vitam, quam occepit prodigali-
ter ducere concludat? ſic equidem,
durum namq; videtur a ſplendido vi-
uendi more ad parcum, frugalemue
deſcendere: ſatius ergo erit e veſti-
gio hæc eliminari, reuocando in
vſum antiquatas has leges, vt paula-
tim hæc mala, quæ vrgent, auertan-
tur, ne ſpreta ſenſim Imperium peſ-
ſumdetur. Sit nobis exemplo Roma-
num, quo maius nullum, neq; ſtabi-
lius copijs, cenſu, dominatu, fœde-
re; mole tamen compreſſum fuit ſuis
5 delicijs Vrbe capta *quæ enim alia res,*
inquit *Lucius Florus lib. 3. cap. 12. fu-*

rores ciuiles peperit, quam nimia felicitas? Syria primum nos victa corrupit, mox Aſiatica Pergameni Regis hæreditas: illæ opes atq; diuitiæ afflixere ſeculi mores, merſamq; vitijs ſuis quaſi in ſentinam rempublicam peſſumdedere. ſane libera vt id fronte dicam fas ſit quamdiu gens Hiſpana immoderato proprij corporis cultu, ac ornatu ſe abſtinuit; parci, patientes, conſtanteſue magnam Europæ partem debellauere, retinuere; corruptis deinde moribus, laxata diſciplina nimio luxu, ac profuſione, extenſa dominatio coepta debilitari, ac in dies, ni ſubueniatur, deficere: reuertendum ergo eſt ad morem fideliſſimæ vetuſtatis, ſi antiqua felicitate frui exoptamus,

CAP. LXXXIX.

ITem, quod illi, qui ad militarem honorem intendunt, & aſpirant in qualecunq; ætate, vel ſtatu ſint, non audeant portare, nec induere vajros, ſiue in dorſo, ſiue in capite, ac calceas de ſcarlato: & etiam vt dictum eſt, frenum, ſtrebas, calcaria, & alia guarnimenta deaurata, ac cingulum, & quoq; alia deaurata, ſub pœna amiſſionis eorum ex prædictis rebus prohibitis, quas contra tenorem præſentis capituli induere præſumpſerint; vel portare in peitonis, vel equitaturis eorum: argentea autem, vel argentata eis minimè prohibetur. Si vero ad militiam non adſpirauerint, ſeu intenderint, liceat eis tantum ponere vajrum in capite ſi voluerint: prædicta autem deaurata, & calceas portare non poſſint, ſub pœna amiſſionis eorum, vt dictum eſt,

CAP. LXXXX.

QVod *nulla domina*, ſiue mulier audeat portare, ſiue induere veſtes, cuius fimbriæ, ſiue faldæ ſint vltra palmos quatuor, & quod nullus ſutor audeat facere veſtes, habentes maiores faldas, ſeu fimbras: ſub pœna vnciarum: videlicet ſex, a portantibus: & vnciarum trium a facientibus exigẽda,

CAP. LXXXXI.

ITem, quod non audeant portare in veſtibus, quas induerint, niſi ſeptem bottonos ad plus: quorum cuiuslibet pretium non poſſit tranſcendere tarenos viginti duos: & quod nullus artifex audeat facere bottonos maioris pretij, nec ponderis, & quilibet bottonorum ipſorum ſit ponderis vnciæ vnius ad plus: ſub pœna libræ auri vnius. Si vero aliquis aurifex facere voluerit bottonos maioris pretij, vel ponderis, quam ſuperius dictum eſt, alicui extero, qui non ſit incola Siciliæ; ſuper hoc petat licentiam a curia ipſius terræ, vel loci, in quo habitauerit aurifex ipſe: quam licentiam curia ipſa concedat eidem: conſtito ſibi exinde prius per ſacramentum exteri, hoc ſibi facere petentis;

CAP. LXXXXII.

ITem nulla domina, ſiue mulier cuiuſcumq; conditionis exiſtat, audeat portare in equitatura, quam equitauerit, ſambucam: in qua ſit aurum, vel argentum, ſiue perlæ, ſeu folia auri, vel argenti, ſeu æris laborati; excepto quod in arzonibus ſambucarum ipſarum poſsit poni aurum circa graffili de ære aurato: & ablæ

& albæ ipſarum poſſint cooperiri ære, & fieri ibi ſmaltæ: & quod faldæ ſambucæ ipſius non ſint de ſamito, vel de panno auri, ſeu de ſeta, ſed tantum de lana: frænum autem de ære, vel de ferro deaurato portare minime prohibetur, nec etiam portare frenum de argento: & quod aliquis aurifex, ſiue ſutor, ſiue alius ſambucam, vel frenum facere, vel vendere non præſumat, niſi modo prædicto: ſub pœna vnciarum auri duodecim, a portantibus; & vnciarum auri ſex, a facientibus, vel vendentibus exigenda: ſi vero aliquis aurifex, ſutor, ſiue alius aurifex ſambucam, vel frenum facere voluerit alicui extero, qui non ſit incola Siciliæ, in alia forma, vel modo quam quæ præmiſſa eſt, ex tenore præſentis capituli petat ſuper hoc licentiam a curia illius terræ, vel loci, in qua, vel quo habitauerit aurifex, ſutor, vel aurifex ipſe; quã licentiam curia ipſa concedat eidẽ, conſtito ſibi exinde prius per ſacramentum exteri, hoc ſibi fieri petentis.

CAP. LXXXXIII.

Item, quod nulla domina, ſiue mulier audeat portare cappam pro equitando de aliquo panno aureo, vel ſerico, niſi tantum de panno laneo, vel iambelloſo, abſq; omni infrixatura, cuius panni pretium ſit ad libitum eorum: & quod nullus ſutor cappam pro equitando facere poſſit, niſi de pãno laneo, vel iambelloſo, vt ſupra; ſub prædicta pœna vnciarum duodecim a portante, & vnciarum auri ſex a faciente, vt ſupra ponitur exigenda, ſed ſi aliquis ſutor alicui extero, qui non ſit incola prædictæ inſulæ, cappam alio modo, quam quo ſupra notatur, facere voluerit: petat idem ſutor licentiam a curia: & concedatur ſibi per eandem curiam ipſa licentia, ſicut ſupra.

CAP. LXXXXIV.

Item, quod nulla domina, ſiue mulier audeat portare capellum imperlatum, ſiue ſmaltatum: ſub pœna vnciarum duodecim: non tamen prohibetur, quod ex ſuperiori parte capilli, ſiue orbis ſui, poſſint poni antifriſa: & quod illa pars interior, quę reuoluitur, poſſit eſſe laborata de auro, vel ſeta, ſicut voluerit.

CAP. LXXXXV.

Item vxores tantum militum poſſint portare gerlandam imperlatam, & cum gemmis, & auro, ſicut voluerint: non tamen vltra menſuram digitorũ duorum per latitudinem, & quod in gerlandis ipſis non ſint aliquæ mergulæ: ſub pœna vnciarum duodecim: virgines vero poſſint decorari, & ornari ad libitum, vſq; ad diem quo nupſerint, & ab inde vſq; ad annum vnum completum, & non vltra: tamẽ ordinatione de faldis robbarũ ſublata; cappis equitãtis, & gerlãdis, vt ſuperius eſt expreſſum.

CAP. LXXXXVI.

Item, quod nulla domina, ſiue mulier audeat portare circellos: quorum pretiũ omnibus cõputatis trãſcendat vncias quinq; ſub pœna vnciarũ auri quatuor.

CAP. LXXXXVII.

Item, quod dominæ, vel mulieres cuiuſcunq; ſtatus, gradus, & conditionis exiſtant, poſſint vti veſtimentis earum, quæ habent ad præſens: cũ fimbris,

quas

quas habent: etiam vltra metam: dummodo ſicut ſint ſiiſis, liſtis de auro, & perlis: hinc vſq; ad annos duos, & idem intelligatur de veſtibus militum, ſcutiferarum, & aliarum perſonarum per annum vnum tantum.

SVMMARIVM.

1 *LEx Oppia de mulierum ornatu in vſum reuocanda.*
2 *Honeſtatis periculum ornamentorum cauſſa.*
3 *Meretricum florida veſtes.*
4 *Magiſtratuum vxores ceteris minus ornatiores.*
5 *Ornatus mulierum variatur in dies.*

NOTA LXXXXII.

1 N*Vlla domina.* licet enim mulieribus, vt aliquanto ornatiores hominibus incedāt, indulgeatur, quibus natura ipſa venuſtatis pluris cōſulit, vt ſpecie formaq; nos excellerent; attamen modus ſeruādus erit, ne breui de virorum fortunis actum ſit; præcipue ſi calamitate aliqua reſpublica prematur, ita C. Oppio Plebis Tribuno Q. Fabio Maximo, & T. Sempronio Gracco, Punico bello vigente, Oppia lex lata fuit, vt *T. Liuius lib. 1. decad. 2.* teſtatur, illa cauebatur, *ne qua mulier plus ſemiuncia auri haberet, neq; veſtimento verſicolori vteretur: ne iuncto vehiculo in vrbe oppidoue, aut propius inde mille paſſus, niſi ſacrorum publicorum cauſſa veheretur* de qua delenda, expungendaque cum diu certatum eſſet, pacata iam republica, floreſcentibus priuatis familijs, vicit tandem pars, quæ mulieribus detulit, quod quāti fuerit detrimenti bene obſeruatum a *Valer. Maximo lib. 9. c. 1.* in hæc verba habemus: *& quidem fœmina obtinuerunt, vt ius per continuos viginti annos ſeruatū aboleretur, non enim preuiderunt eiuſdem ſeculi viri, ad quem cultum tenderet inſolitum cœtus pertinax ſtudium, aut quo ſe vſq; effuſura eſſet legum victrix audacia, quod ſi animi muliebris apparatus intueri potuiſſent, quibus quotidie aliquid nouitatis ſumptuoſius adiectum eſt, in ipſo interitu ruëti luxuriæ obſtitiſſent.* quod, & noſtro euenit regno, dum omnibus in veſtitu, ornamentiſue excedere priuati æque, ac publici patrimonij ruina datum eſt: exoletis hiſce legibus ſapienter inſtitutis. Omitto pudicitiæ

2 periculum illis, quibus maritorum cenſus, vt ornamenta comparent, ſatis non eſt: nam ne minus ornatiores ceteris videantur, fœdibus ſe committunt, coniugale thorum maculant, plures amatores fouent, vt ex multis, plura, quibus indigent, extorqueant; non mirum ſi Poſtumia veſtalis virgo apud *Liuium lib. 4.* ſola ſuſpicione amenioris cultus, ingenijq; plus æquo liberioris inceſti fuerit notata: honeſtis enim mulieribus nullum maius ornamentum, quam ſimplex munditia, odioſo, ac

3 exquiſitio cultu, qui meretricibus conuenit omiſſo, vt apud Lacedemonios in vſu erat; apud quos poſterioribus floridis veſtibus vti, auroque mundo ſe ornari licebat, propterea quod probas mulieres huiuſmodi ornatum minime decere arbitrarentur; periclitatur quoq; ex nimia in

4 hæc profuſione magiſtratuum exiſtimatio, quorum vxorum exceſſus vulgus rapinæ maritorum tribuit, optimè *Tacit. 3. annal. plura,* inquit, *vxoribus Pretorum obiectari, his ſtatim adhareſcere deterrimum quemque prouincialium: ab his negocia ſuſcipi, tranſigi: duorum egreſſus coli; duo eſſe pratoria prouincialibus magis, & impotentibus mulierum iuſſis, quæ Oppijs quondam alijſq; legibus conſtricta, nunc vinculis exolutis, domos, fora, iam & exercitus regerent;* multo maiora dicturus, ſi exceſſum hodierni tēporis

con-

conſpiceret? quando ſumptuoſiſſimus veſtium ornatus nouis adinuentionibus quotidie variatur, vt quod heri more comparatum erat, optimumq; videbatur, hodie quaſi vetuſtatem redolens abijci ſoleat? diuerſaq; in horas moliantur? quid de gemmis, auroue, iam vt vilibus omiſſis? receptis vulgo adamantibus, vt illud *Seneca* verificari re ipſa videatur in *lib. de vita beata*, *cenſum nempe locupletis viri auribus geſtari*; & illud de veſtibus:

Matrona incedit cenſus induta nepotis.

Demum magna ſubſtantiæ pars in fucamentis conſumitur, in quo hic [illegible] præſentes ſunt; quidquid enim ornamento capitis adijciunt, magno pretio emitur, ac breui diſperit. vnde quo ita *Ouidius de arte*

Fœmina procedit denſiſſima crinibus emptis,
Proq; ſuis alios efficit ære ſuos.

& *Iuuenalis ſat. 6.*

Nil non permittit mulier ſibi, turpe putat nil,
Cum virides gemmas collo circumdedit,
Auribus extenſis magnos promiſit elenchos
Intolerabilius nihil eſt, quam fœmina diues:

Sanctuſq; Hieronymus, qui propius ad recentes accedit mores, *Demetriad. de virginitate ſeruanda* ſcribens: *polire, ait, faciem purpuriſſo, & ceruſſa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem ſtruere, vt taceam de muriũ pretijs candore margaritarum rubri maris profunda teſtantium ſmaragdorum virore ceraunniorum flammis, hyacinthorum pelago, ad quæ ardent, & inſaniunt ſtudia matronarum*; quæ certe excepto decenti cultu, è republica eliminanda ſunt; vt honeſtate coniugalis amor foueatur, neue viri adulterinis decipiantur figmentis. facit *Diui Pauli* dictum *ad Corinth. epiſt. 1. cap. 11. vir, ait, ſi comam nutriat ignominia eſt illi, mulieri vero gloria*, vt iuuenum recentiorum mos exterminetur, qui fœmineas cultu capitis æquare contendunt, ſeque mulieroſos plus nimio oſtentant.

DE SOLEMNITATIBVS NVPTIARVM.

CAP. LXXXXVIII.

QVod nemini liceat ire ad nuptias faciendas extra ciuitatem, vel terram de qua, vel in qua habitat, vltra dicta milliaria triginta ad plus niſi forte ſit pater, vel mater, filius, vel filia, frater, vel ſoror, primus conſobrinus, vel conſobrina, ſponſi, vel ſponſæ: ſub pœna vnciarum quatuor.

Item, quod in nuptijs non fiant indumenta donantia, ſiue *dari ſoluta hiſtrionibus*, & licitum ſit dari cuilibet hiſtrioni, vſq; ad vnciam vnam, & non plus ſub pœna vnciarum quatuor.

Item, quod licitum ſit de die facere in nuptijs ſolemnitates ad libitum, de nocte autem, nullus vadat ad nuptias, vel more[illegible] cum blandonibus, vel ſine blandonibus: niſi nubentes ſint viduæ: ad quas liceat ire cum eis ad Eccleſias, & deinde redire ad domos ſuas cum blandonibus, vſq; ad ſex, qui ſint ſponſi, & ſex ſponſæ, ita quod numerus blandoniorum duodecim nullatenus excedatur, volumus tamen quod perſonæ ipſæ poſſint ire de domibus eorum ad domos nuptiarum, vel abinde redire ad domos ſuas, videlicet ſi ſint Comites, & magnates: cum blandonibus vſq; ad ſex, & ſi ſint alterius inferioris gradus vſq; ad blandonos quatuor tantum: ita quod cum peruenerint ad domos nuptiarum, blandoni ipſi ſtatim extinguantur: ſub pœna vnciarum ſex.

Item, quod anuli, iocalia, & alia dona, & exenia dari conſueta ſponſæ ſecundo die poſt nuptias; eodem die, vel alio dari prohibentur; ſub pœna vnciarum quatuor.

Item prohibentur generalia conuiuia nuptiarum; & quod tantum illis, qui attinent ſponſo, quam ſponſæ in primo, & ſecundo gradu, & ijs alijs, venientibus de exteris partibus ad nuptias, poſsit parari, & fieri conuiuium; durante tempore nuptiarum, per diem vnum tantum; ſub pœna vnciarum quatuor.

DE MILITARI SOLEMNITATE.
CAP. IC.

IN ſolemnitatibus militiarum ſeruetur per totum ordinatio nuptiarum excepto, quod liceat quibuslibet ire ad domum militare debentis vna nocte; illa videlicet, in cuius ſequenti crepuſculo debet cingulum accipere; cum blandonibus, & aſſociare cum ad Eccleſiam, & ſtare ibidem: videlicet, Comes, Baro, & magnas cum blandonibus ſex; & alius quilibet blandones quatuor; quilibet blandonorum ipſorum ponderis a rotolis ſex infra, & non maioris; ſub pęna vnciarũ quatuor.

DE FVNEBRI SOLEMNITATE.
CAP. C.

QVod nulla domina, ſiue mulieri audeat ire cum feretro, ſeu poſt feretrum, cum corpora defunctorum ad Eccleſias, vel ſepulturas deferuntur; quãtumcunq; defunctus conſanguinitate, vel affinitate ſibi fuerit coniunctus; ſub pęna vnciarum quatuor.

Item, quod huiuſmodi corpora defunctorum deferantur cooperta per totum ad Eccleſias, vel ſepulturas eaſdẽ, & ſi quis cõtrafecerit, ſoluat vncias quatuor.

SVMMARIVM.

1 *HIſtriones ſublata actione humiles.*
2 *Mercedem hyſtrionum moderanto.*
3 *Scenicos in rep. cum modo admitsito.*
4 *Chriſtophori Salazarij Mardones animi ornamenta.*
5 *Comedi Hiſpani honeſtiores.*
6 *Hiſtrionum, ac mimorum diſſolatio.*
7 *Populus ab otia retrahendus.*

NOTA LXXXXIII.

1 D*Ari ſolita hiſtrionibus.* ſimile eius, quod Tiberij temporibus de muneribus, ac impenſis in ſcoenicos conferri ſolitis correctum eſt, *Tacit. annal. 1.* teſtante, quam mercedis ſpeciem *lucar* appellabant non plus quam denarios quinq; imporſtam; ſecundum *Senecam epiſt. 8* *ille, ait, qui in ſcana elatus incedit, & hac reſupinus dicit, imperito Argis ſeruus eſt, quinq: modios accipit, aut quinque denarios.* conuenit locus *Luciani in Iſcamerenipo. Similes maxime tragicis illis hiſtrionibus, quibus ſi perſonas auferas, & auratam illam veſtem, quod relinquitur, ridiculus, homuncio erit, ſeptem drachmas ad certandum, agendumq; conductus:* aduertitq; *Scholiaſter ad Iuuenal.* in illis verbis.

victori populus, quod poſtulat aurum.

2 etenim ludis peractis a prætore huic muneri præfecto munera comedis bene operam nauantibus largita, quæq; e publico pendebantur, petebantne mirum ſit, ſi Imperatoribus, ne quid nimis præſtaretur curæ fuiſſe, quod, & *M. Antonius ſtatuis* tem-

peran-

perando ſcænicas donationes, iubenſue, *vt quinos aureos ſcænici acciperent, ita tamen vt nullus editor decē aureos egrederetur*; cuius incrementi valde miratur Lipſius, niſi ad menſtruam mercedem, vel integram productionem referantur. Extollendus vtiq; maioribus laudibus Princeps noſter, qui dona a priuatis conferri in ſcænicos ſolita, reſtrinxit, ac limitauit.

3 Ceterū de hominibus huic exercitamento addictis [dum in noſtra republica tolerantur, vel ex hac lege] quanti habendi ſint, placbat inueſtigare, varie enim iuxta temporū mutationes recepti fuere: nam tempore Auguſti auctoritatis habuerunt plurimum: perennitatem Imperij, fractis per ludicras res rigidis Romanorum animis, ſibi ſpopondens. Tiberius verò licet ſtatim ſuſcepto Imperio eos fouiſſet, *cui neq; fas erat*, vt ait *Tacitus infringere Auguſti dicta*. attamen prodeunte tēpore ex Italia pelli præcepit, ac fautores in vincula duci. Nerone autem regnante cum eorum ſe cœtui adiunxiſſet, *ratus eſt*; inquit *Tacitus, dedecus amoliri ſi plures quoq; fœdaſſet nobilium familiarum poſteros egeſtate venales in ſcænam deducens, quos fato perfunctos ne nominatim tradam, maioribus eorum tribuendum puto: nam & eius flagitium eſt, qui pecuniam ob delicta potius dedit, quā ne delinquerent*, & poſt aliqua de eodem locutus, *poſtremò ipſe in ſcænam incendit, multa cura tentans cytharam, & premeditans*. primas adeo partes illa tempeſtate apud eū ſcænici vindicauere, tantiq; apud ceteros exēplo Principis habebantur, vt certaretur inter illuſtres viros, matronaſq; quis nam latus eorum obtineret: ita *Seneca lib. 1. qu. natural. mares inter ſe, vxoreſq; contendunt vter det latus illis*. quod pro recipere accipit, & bene *Lipſius* adducens in id illud *Martialis*

Eunchus ille tuum Caſtrice dulce latus.

Præfecturæ quoq; ac tribunicium munus quandoq; aſſecutos *Iuuenalis* inſinuat

Præfectos Pelopea facit, Philomela Tribunos:

ſaltem ipſorum poſtulatione, ac ſuffragio. Tribunus quoq; voluptatum conſtituebatur, quem ad maiora munera extollere ſolebant teſtè *Caſſiodoro lib. 7. var. cap. 10. de formula Tribuni voluptatum. Optamus enim vt per ludicram adminiſtrationem ad ſeriam*

4 *peruenias dignitatem*. animaduerſionis duæ habitæ ab eruditiſſimo, ac ōrnatiſſimo viro Chriſtophoro Salazario Mardones. Variata hæc in poſteros imperatores iuxta vniuſcuiuſque ſtudia, ac animi inclinationes. illud tamen apud prudentes ſemper pro explorato habitum: licitum, ac admittendum animi laxamentum, ſi honeſtè, ac ſobriè id fiat, eſſe: reprobandum, exterminandumque ſi impudicis, ac libidinoſis verbis, geſtiſq; cōſtaſſet, ac perinde comœdos, ad modum genuſq; orationis, ac poeſis dijudicandos: quamobrem putarem Hiſpanos comœdos, vt quia purum, nitidumue dicendi genus

5 exercent, non paucis ſententijs ad bene viuendi normam conducentibus refertum, ab omni immunditia alienum, in numero eorum, quibus propter infamiam cœtus honeſtorū virorum interdictum eſt, habendos non eſſe. nam licet prophanos amores intermiſceant; procul ab omni turpitudine hoc agunt, in quo a poetis quo ad actionem tantùm diſcrepant, quam animam poeſis, ac orationis dicunt: hi ergo ſunt meritò fouendi, quibus illud *Taciti* aptiùs conuenit 14. *annal. oratorum, ac vatū victorias incitamentum ingenijs allaturas, nec cuiquam iudici graue aures ſtudijs honeſtis, & voluptatibus conceſſis impartire*. Ceterum diſſolutis Italię

6 hiſtrionibus reijcio dignam dictis, factiſue pœnam: quos ita *Lactantius* deſcripſit *lib.6.c.20.* diuinar. inſtitut. *hiſtrionum*, ait, *impudiciſſimi motus, quidquid aliud niſi libidines docent, & inſtigunt? quid de mimis loquar, corruptelarum præferentibus diſciplinam? docent adulteria dum fingunt, & ſimulatis erudiunt ad uera: quid iuuenes, aut virgines faciant, cum & fieri ſine pudore, & ſpectari ab omnibus cernunt, admonentur vtique quid facere poſſint, & inflammãtur in libidem, qua aſpectu maximè concitatur.* quæ videtur *ab Arnobio* hauſiſſe, *mimus*, ait, *vel exponit adulteria, vel monſtrat, & onerius hiſtrio amorem dum fingit, inſligit. Et D. Chryſoſt. hom.26.* ad populum ait, *illic riſus, & ineptitudo diabolicus faſtus, effuſioue, temporis impendium, ſuperflua dierum conſumptio, mala cupiditatis inductio, adulterij meditatio, fornicationis gymnaſium, intemperantia ſchola, turpitudinis exhortatio, riſus materia, inhoneſtatis exempla*, hi pellendi a republica, vel rectius inſtruendi; vetito ne quid ſpectaculis edatur, niſi quod prudentum virorum iudicio ſpectandi dignum iudicetur; quod, &
7 in Hiſpanijs ſeruatur, cum exploratum eſſe debeat, populum aliquo oblectamenti genere a curis, otioue diſtrahendum, ne in flagitia ſe abijciat, neuè in nouas res moliendas animum aduertat.

CAP. CI.

ITem quoniam reputationes, & cantus, & ſoni *qui propter defunctos celebrãtur*, muliebriter animos aſtantium conuertunt in luctum, & mouent eos quodammodo ad iniuriam Creatoris: prohibemus reputantes funeribus adeſſe, vel aliæ mulieres, quæ earum vtantur miniſterio, nec in domibus, ſeu Eccleſijs, vel ſepulturis, vel alio quocumq; loco; nec pulſentur circa funebria, guideme, vel tympana, vel alia ſolita inſtrumenta, quæ ars magis ad gaudium, quam ad triſtitiam adinuenit pęna vnciarum auri quatuor mulctandis ijs, qui eas adm ſerint circa hoc, & ipſis reputatricibus ſimiliter: quæ reputatrices, ſi pęnam ſoluere propter paupertatem non poſſint, ne pęnalis prohibitio eludatur, fuſtibus cędantur per ciuitatem, & terram, vbi prohibita tentauerunt.

CAP. CII.

PRohibemus etiam à dominabus, & mulieribus, alijſq; quantumcumq; conſanguinitate, vel affinitate iungantur iam mortuis, ire ad Eccleſias, ſeu ſepulchra defunctorum diebus feſtiuis, vel alijs, occaſione conſuetudinis ad plorandum ibidem propter defunctos, vel temporibus ſtatutis: pęnam vnciarum auri quatuor tranſgreſſori mulctando.

Item ſtatuimus, quod filij, filiæ, & vxores defunctorum, & non alij, vel aliæ lugubris induant: ob intentum: pęnam vnciarum ſex tranſgreſſuros eorum.

CAP. CIII.

NVllus præterea conſanguineus, vel affinis, maximè defunctorum, audeat vltra octo dies barbam deferre: propter obitum eorum: exceptis filijs, & fratribus: qui iuſtè dolorem proſequuntur: quibus permittetur vſq; ad menſem, ſi voluerint barbam, & lugubres veſtes portare: pęna vnciarum auri quatuor contemptores mulctando.

CAP.

CAP. CIV.

ITem, quod dominæ, vel plebeæ ſcilicet maritatæ propter mortem conſanguineorum, non mutent ſibi veſtes, vel aliquam nouitatem in veſtibus, & habitu faciant, ſicuti hactenus conſueuit; niſi pro morte maritorum ſuorum tantum: ſub pęna vnciarum auri ſex a tranſgredienribus petenda.

Quæ omnes pęnæ exigantur per baiulos terrarum, & locorum Siciliæ. Si forte baiuli tempore non exigerent pęnas eaſdem, vel componerent de eiſdem, aut eſſent tepidi, vel remiſſi in executione earum: liceat ſit Secreto, Gabelloto, vel credenzerio à baiulo deficiente, in hoc extorquere pęnam vnciarum duodecim: nec non & à delinquentibus exigere pęnas prędictas, vt ſupra, curię vtilitatibus, ſi credẽzerius, vel eiſdem Secretus, Gabellotus fuerit applicãdas:

ORDINATIONES SPECIALES DE BARONIBVS.

CAP. CV.

QVia magis opportunum, & decens eſt, quod Comites, magnates, Barones, milites, & habentes à curia certam prouiſionem, ſtipendia armorum, potius quam veſtium pulcritudini innitantur: prouiſum eſt, quod comites, magnates, barones, milites, & habentes huiuſmodi terram, prouiſionẽ, aut ſtipendia, non poſſint induere ſe, & ſocios ſuos, ſi quos habuerint, dummodo ſint milites, panno valoris vltra decem, & octo tarenos per cannam: ſub pęnam vnciarum auri viginti, licere tamen uolumus eis, quod poſſint induere ſe, & huiuſmodi ſocios ſuos, huiuſmodi panno bis in anno ad plus: & facere inde ad plus tria guarnimenta: in quorũ vno tantum dominus militum poſſit portare uayrum, milites uero, & ſocij ſui non niſi in capite. ſi uero aliqui ex eiſdem ſocijs non ſint milites, ſed aſpirent, & intendant ad militiam, liceat eidem domino, huiuſmodi ſocios ſuos ad militiam aſpirantes, induere prædicto panno, ſicut alios prædictos milites ſocios ſuos: non tamen quod ipſi ſocij, qui non ſint milites poſſint portare uayrum in capite ſicut alij milites, & ſi contrauentuum fuerit, dominus militum ſoluat uncias decem; & ſocijs contrafacientibus uncias quatuor, cordatam autem ipſe dominus militum, & ſocij ſui milites, uel intendentes ad militiam poſſint in indumentis portare pro libitu.

Volumus inſuper, quod liceat eiſdem militibus habere vltra prædicta tria guarnimenta, ſyrcotum vnum ſine manicis, cum quo comedant, & morentur in domibus, quandiu ibi ſteterint, ſed ea extra domos aliquatenus non vtantur, ſub pęna amiſſionis eiuſdem ſyrcoti.

Item, quod liceat eiſdem comitibus, magnatibus, baronibus, & militibus, & alijs habere robam vnam aptam ad equirandum, ſeu cauſſa equitandi extra terram: nec non, & cappam cum capuchio, & caligas de ſcarlato: quibus poſſint vti in terra, & extra terram.

Item, quod liceat illis, quos ex prænominatis noſtris, extra Siciliam ad faciendum aliquam legationem aliquando miſerimus, indui ſe de nouo; etiam ſi illo anno bis induerint ſe: ſeruato tamen pretio panni, & ordinatione de infoderaturis, vt ſupra.

Item, quod omnes alij milites, barones familiares, & ſtipendiarij, qui milites non ſint, exceptis filijs baronum, & magnatum: tamen non audeant induere de panno valente vltra tar. 13. per cannam ſub pęnam vnciarum decem filijs tamen

dictę

dictorum comitum,magnatum liceat induere ſe panno valoris tar. t8. vt ſupra.

Item,quod familiares comitum,magnatum,Baronum,& militum poſſint indui ad libitum dominorum ſuorum: dummodo pretium cuiuslibet cannæ panni, quo eos induerint, tar. 13. non excedat: ſub pœna vnciarum decem a domino exigenda, & amiſſionis robæ ipſius.

SVMMARIVM.

1 *Mortem propinquorum, vel amicorum ne lugeto.*
2 *Chari ita amandi, vt qui amitti debeant.*
3 *Hominis miſerrima conditio.*
4 *C.Caſaris, aliorumue in humanis ferendis conſtantia.*
5 *Ferdinandi Afanij Ribera Alcalani Principis robur animi.*
6 *Marchionis Tariſenſis virtus.*
7 *Carmina in funus Marchionis Tariſēſis.*
8 *D. Ferdinandi Cutellij Grimaldi elegia.*

NOTA LXXXXIV.

1 QVi propter defunctos celebrantur, cum ſecūdum *Senecam* nullis planctibus reuocentur,
ſed ſors immota, & in æternum
fixa nulla miſeria mutatur, tenetq;
mors quidquid ſemel abſtulit: nam
ſi fletibus fata vincerentur, benè eſ-
ſet,vt conferremus, iretq; omnis in-
ter luctus dies, noctes inſomnias
triſtitia conſumeret, pectori lacerā-
do admouerētur manus, ac in ipſam
pariter faciem impetus fieret.nullum
deniq; cruciatuum genus omittere-
tur, ne charis deſtitueremur: feren-
da ergo erit dum reparari nequit.
oportetq; in promptu habere, quæ
2 in certum diem data ſunt, omneſq;
noſtros, & quos ſuperſtites lege na-
ſcendi optamus, & quos præcedere
iuſtiſſimum ipſorum votum eſt; ſic
amare debere, tanquam nihil nobis
de perpetuitate,imò nihil de diutur-
3 nitate eorum permiſſum ſit: eſt enim
homo imbecilliſſimum corpus,& fra-
gile, nudum, ſuapte natura inerme,
ad omne fortunę cōtumeliam deie-
ctum: cuiuslibet feræ pabulum; cu-
iuslibet victima: ex infirmis, fluidiſq; contextum; ſicut quodlibet quaſſum vas fragile ictu, tēpeſtate opus non habet, vt diſſipetur; frigoris, æſtus, laboris impatiens: ipſo rurſus ſitu, ac ocio iturus in otium, in tabem: alimonta metuēs ſua, quorum modum inopia rumpit: anxiæ, ſollicitæq; tutelæ, precarij ſpiritus: non eſt ergo opus partes deflere, cum tota vita flebilis ſit: alioqui vrgebunt noua incōmoda priuſquàm ſit veteribus factum ſatis; ſed potius ferenda ſunt, nec aſpere, nec effeminate, vel molliter accipienda, vt calamitates haſce hominis inſtar ſentiat, ferat verò, vt vir. Ita Caius Cęſar tam cum Britanniæ degens de morte filiæ GN. Pompei vxoris cer-
4 tum nuncium accepiſſet, orbatus filia, ac ſimul quiete, qua fruebatur, ambiguus, an magnus ille vir ſuæ exaltationi ſe oppoſiturus eſſet, intra triduum tamen imperatoria munera obijt; atq; ita dolorem vicit, quam cetera ſolebat. Auguſtus quoque amiſſis liberis, nepotibus exhauſta Cęſarum turba: adoptione deſertam domum luxit, caſum tamen fortiter tulit: cumque, & C.Cæſarem quem adoptauerat amiſiſſet, & pro roſtris
5 laudauit filium,& flente populo Romano, ipſe non flexit vultum, quos ceteroſq; ſimiles non tantum æquauit, verum quoq; præterito anno Alcalanus Dux ſuperauit, cui cum omnem maſculeam prolem paucis menſibus interiectis mors præripuiſſet, nepotibus quoq; orbaſſet: cariturus
6 filio omni virtutum genere prædito, eruditione mira, Philoſophiæ ſtudijs perſpicuo, Aſtrologię perdocto,

pru-

prudentia excellenti, ſanctitate eminētiſſimo, quem liberales artes omnes deſiderio proſequuntur: qui indigentium pater habebatur, charitate flagranti, manſuetudine amabili, humilitate conſpicuo, miſericordia abundanti: nullum externi doloris indicium præſtitit; Principis munera nuſquam prætermiſit: ſtatim ac ei deceſſus filij nunciatus fuit immortali Deo humum ſæpius deoſculans, grates egit: aſtantes ad idem ſuaſit: alios ſuperſtites, ſi quos haberet nouus Abrahaam immolaturum ſe profiterens: immobilis demū funeri aſtitit: nullo in eo cognito animi mœrore, vt potius alieni doloris ſpectator quam proprij patiens videretur: ſapientiſſime quoq; carmina celebranda Marchionis filij memoria compoſita, alioſq; ſtudiorum honores amplexus eſt, eius nomen immortalitati donari exultans, de illo audire, illum ſibi priuatim publiceue repræſentari. O admirandum virum, cuius vix ſimilem, qui præceſſerunt viſere, futuriue difficile ſpectaturi ſunt; qua tempeſtate ita Siculi poetæ caſum famę commendauere ex quibus
7 aliqua excerpſimus, præcipuè ex Panormitani collegij alumnis Marchionis quæcumque monumenta excedentia.

Quod tu Calliope decus
Immortale paras ē quodq; ſuperſtitem,
Famam carmine nobili
Aequas ad ſuperos, qua metuens mori
Pennis ire ſolutis agit
Fernandumē refluens tempora curſibus
Inſtaurata nouis ruet
Annis mobilibus denteq; liuido
Aetas olim operoſius
Corrodet monumentū heu nimis inuides
Immortale hominis decus.
Seu quod codicibus penna fidelibus
Docta crediderit manu
Seu quod pyrogmidum mole perennius
Virtute Triqueitra inclita
Spectatrix ſtatuet, ſeu quod Iberia
Aeuo at viuere cœlitum
Fernandus meruit: famaq; non cadet
Sæclis firma labantibus
Inciſa immemori pectore poſterum
Quouis ære tenacius
Virtuteſq; viri factaq; maxima
Exæquanda potentibus
Proponet ducibus fortis Iberia
Terrarum ſpatia incolent
Dum cœtus inopum fulget, & Imperi
Christi purpura nobilis
Ferdinandi recinent nomen amabile.

Eorūdem paterni luctus conſolatio.

Liquitur in meſtos latices Syphileya rupes,
Et Niobæ lacrymis marmora dura fluunt.
Nec fleuiſſe ſatis viſa eſt, dum viua maneret
Cui ſuit, ah miſera tota ſepulta domus
At vos ite procul gemitus, vos ite querelæ
Excidat ex oculis gutta nec vlla meis.
Impia, nec vulgi metuēda arbitria ſpectē
Si ſiccis oculis funera nate tua.
Chare pater virtute heros, tua maxima facta
Vltima noſtrorū meta fuere Ducum.
Ergo quid doleā ſuperat ſi gloria famā
Nec poterit gigni te pietate prior. 3

Don Octauij Bulleo viri ſororij auctoris Epigramma ad tumulum Marchionis.

Clauditur exiguus gelida ſub marmore puluis
Inſita cui vita ſemina morte latent.
Vixit, viuit, viuet, quid non ē fama ſuperſtes
Teſtatur, virtus, gloria, terra, polus.
Quin agē ſi emorimur viuenda nuncia vita
Mors fuit hic quādo nō obiturus obit.
Progenies Regū, Regali ſanguine natus,
Mixtus Aragonū maior at ipſe fuit.
Magna equidem hæc quamuis, tamen undiq; maximus ille eſt
Qui tulit e terris lumē ad aſtra nouū

Pre-

Proxima fata vt ſenſit, vitam amplexus obiuit.
Nõ obijt ſuus munera mõtis habẽs.

D. Onufrij quoq; Cigalæ conſobrini optimæ ſpei adoleſcentis ad patrem Ducem, & Dom. meum.

Mortalem genui exclamas fortiſſime Princeps
Natũ, vbi ſat celeri ſunere abire uides.
Natura hoc opus, ac virtus præclara perennem
Atq; immortalem parturit Empyreo.
Quem mitis charitas, miſeros quã ſouit egenos
Suſcipit in gremio tẽpus in omne beãs.
Inſignem hunc pietate virum Roſalia Triumpho
Nõ dedignata eſt ferre per aſtra ſuo.
Scilicet vt votis genitiq; patriſq; rogãtis
Annueret duplici munere vtriq; ſouẽs.
Illi quam petijt vitam ſine fine preſtãdo,
Et ſibi pro Chriſto tã bene poſſe pati.
Cui velut Abramus fidens, ſolubere nãq;
Annuſo hoc, ramus poſthumus alter erit.

8 Nec infauſta omnigenus ſecuta peremptione oſteterunt, niſi, & nurum quoque paucis intermiſſis menſibus, qua maximè ad leuandæ nati cladem ſolabatur, parca præripuiſſet: erat filio vxor Mendotiæ gentis clariſſima fœmina infantandi ducis nata, qua nec pulchrior vlla, nec nobilior ex hyſpanijs nuſquam italas oras appulit, quamque perpaucæ moribus, ac pietate æquarunt. Cuius funus DON FERDINANDVS CVTELLIVS GRIMALDVS meus ex Don Alexandro fratre chariſsimus nepos, quem ſupra proprios vti filium apud me enutrio ſubtiliſſimus logicus, ac iuriſprudentiæ candidatus, eleganti hac elegia proſecutus eſt.

Illa ego, quæ auriferas Tagi fluentis ad vndas
Inſita regali germine clara fui.
Illa ego, formoſa florem natura iuuenta
Cui dedit ambroſeis prodiga meſſe genis.
At mea falcineca (fatũ crudele) venuſtas
Nunc tacet exigua puluere præda dea.
Nec decor iſte meus, nec profuit alta propagõ
Quin mors lethæo mergeret amne caput.
Nec mea bis denos protendi ſtãmina in annos
Paſſa, nec optatum me dedit ire ſolum.
Delicias ſeui, ſed mox meſſura dolores.
Quam pœnã atrocem noxa luit tenuis?
Proh miſerãda lues, proh tãti funera caſus!
Dormijt, at nimium ferreus iſte ſopor.
Dormijt, ad patrios nũquã reditura penates
Anna, ſed ad cœli clauſtra recondit iter.
Proh dolor extremus; fatali ſtaminã Parcæ
Truncauere colo, non reſecanda manu.
Mortis ad aſpectum nigra voluũtur arenæ
Fluminis, & montis fit tenebroſus apex.
Vndique fit gemitus; mœſtus ſonat vndique clamor,
Betica quam pubes exanimata gemit.
Te Periclẽ comes demuſtũt vndique ſyluæ
Veris, & impatiens floridus arct ager.
Iam rutilum fuſcis Phœbus caput abdidit vmbris,
Oceanoque dies nocte ruente ruit.
Frigida pallentes diſperſit Cynthia crines,
Nubibus, atq; iubar nocti inimica negat.
Sydera puniceos iam dedignata colores
Funereas cingunt, te pereunte, faces.
Ah nimium fœlix pergis iam lucida cœli
Erepta è patrijs perfruitura lares.
Te moriente, cohors pẽnata exultat, et axis,
Clarior eſt Phœbus, lucidiorque dies.
Aſſidue reſonant cœli penetralia cantu,
Et variant dulces plectra canora vices.
Hinc tibi gemmiferis ſedes inſtrata tapetis,
Atque tuis adſtat blanda corona comis.
Totaq; compoſitis cœlicolites aula maniplis,
Atque Dei ſummo è lumine lumẽ habet.
Te veniẽte Phalãx varijs accincta choreis
Plaudit, & auratos ducit anhela pedes.
I fœlix, cœlo melioribus vtere fatis,
Corpus humo tegitur, ſpiritus aſtra tenet.

Item,

Item, quod non liceat comitibus, baronibus, magnatibus, militibus, ſcutiferis; & ſtipendiarijs *facere conuiuia* extra terram, in qua habitant, & morantur; quorum expenſæ tranſcendant in tertia parte eorum quotidianas expenſas: ſub pœna vnciarum viginti a comitibus, magnatibus, baronibus, vnciarum ſex militibus; vnciarum quatuor ſtipendiarijs, & ſcutiferis exigenda.

Item, quod nullus comes magnas, baro, vel miles, ſeu alius audeat tenere in comitiuam ſua aliquem ſtipendiarium curiæ, vel habentem a curia terram, vel prouiſionem, quæ tranſcedat vncias ſex per annum, nec ipſi audeant morari cum eis, ſub pœna vnciarum viginti a tenente, & amiſſionis terræ, vel prouiſionis, per morantem huiuſmodi perferentes; habentes autem terram, vel prouiſionem vnciarum ſex, vel infra poſſint morari, & eſſe in comitiua comitū, & magnatum, baronum, vel militum, & ipſi poſſint tenere eoſdem.

Item, quod nullus comes magnas, nec miles, vel baro, vel alius prouiſionem habens a curia adeat dare familiaria indumenta, vel quotidianum eſum, ſiue annonam ſtipendiarijs, & familiaribus noſtris, vel habentibus terram, vel prouiſionem á curiā, a prædictis vncijs ſex ſupra, nec ipſi audeant recipere ab ipſis ſub pœna prædicta. licere tamen volumus ipſis, quod poſſint dare eiſdem ſtipēdiarijs terram, iocalia, equos, & ſimilia: nam dominus Rex non reciperet in cōputum ſeruitij debiti curiæ per illum ex prædictis magnatibus, comitibus, baronibus, & alijs prouiſionem habentibus, pro comitatu, baronijs, feudo, & prouiſione ſua; per huiuſmodi ſtipendiarios, & familiares, ac habentes huiuſmodi terras, & prouiſiones: a prædictis vncijs 12. ſupra ſecum ducere ad prǣſtandum ſeruitium debitum per eundem.

Itē, quod comites, magnates, barones, & milites poſſint habere pro buchurnando, ſeu tenendo arma, duo guarnimenta, videlicet tunicam incordatam de ſcarlato, & mantellum, qui ſit de panno valoris tarenorum auri decem, & octo tantùm pro canna: & adeo infra quo guarnimenta ipſa poſſint eſſe infriſata friſis de auro, & mantellum infoderatum cyndato, cum capellis de auro, vel ſeta ad libitum; alij vero, qui non ſunt milites, poſſint habere eadem cauſſa ſimilia guarnimenta duo: ſcilicet tunicam incordatam, & mantellum de panno tantùm, prædicti pretij valoris tarenorum 13. ſint tamen mantelli ipſi infoderati cyndato cum capellis de ſeta.

SVMMARIVM.

1 *Commeſſationum damna vitanda.*
2 *Hiſpanici Regis in epulis moderatio.*

NOTA LXXXXV.

1 *Facere conuiuia.* epulis enim fœda, & inexplebilis libido concitatur, ac exitium patrimonijs primo, demùm reipublicæ paratur. ſiue quia exhauſtis priuatis diuitijs tributa quoq; ac Regis ærarium ex eis cōſtans minuitur; ſiue quia male aſſueti, ac luxui dediti homines, vbi propria conſumpſerint, aliena concupiſcunt, quæ cum pace obtinere deſperent, nouas res, ciuileſque motus moliuntur: quo fit vt Rex noſter lege, ac exemplo nimiam in his licentiam correxerit, vt Theodoſium Latinus Pacatus alloquebatur. *tua Imperator epula menſis communibus parciores, locorum, ac temporum fructibus inſtruuntur, hinc certatim in omnes luxuriæ pudor, parcimoniæ cultus inoleuit, & quieſcentibus legum minis, ſubijt quandoq; priuatim ſui pœnitentia, ſic eſt enim, ſic eſt: exaſperat homines imperata correctio: blandiſſime* 1 *iubetur exēplo.* Vnde mos Regibus

noſtris in propatulo prandere, cum nullas habeant epulas, quas populi oculis ſubijcere erubeſcant. menſa enim non pluſquam ſenis ferculis, parco ſumptu, ſummaue comitate, [vt hiſce oculis penetraui] conſiſtit.

DE VXORIBVS COMITVM, MILITVM, ET ALIORVM CVRIALIVM.

C A P. CVII.

QVod vxores comitum, magnatum, militum, & aliorum curialium; non poſſint indui panno, cuius pretium tranſcendat tar. 35. ſub pœna arbitraria ab vncijs viginti infra ſecundum conditionem perſonæ: & quod poſſint indui bis in anno ad plus: & habere duo guarnimenta, & non vltra, de quolibet indumentorum, abſq; varijs tamen, quos portare non audeant, niſi in mantello; ſub eadem pœna.

Item, quod vxores aliorum noſtrorum habentium terram, & prouiſionem a curia non audeant ſe induere panno cuius pretium tranſcendat tar. 18. per cannam, & liceat eos habere tantum duo guarnimenta ad plus, & ſemel in anno poſſint de nouo indui; ſub pœna vnciarum ſex.

Item, quod prædicti comites, barones, milites, & vxores eorum poſſint habere in æſtate guarnimentum vnū de ſerico ſub eo farſetum, vel dublectum, ac ſuppā de ſerico: prout voluerint: poſſint enim habere mantellum vnum de ſerico: & liceat in huiuſmodi mantello, poſſe ferri coxellos de auro filato, vel ſeta abſq; pernis.

Item, quod milites cum aſſumunt honorem militiæ, & vxores eorum cum nubent, poſſint indui panno quocumq; voluerint, & infoderare indumenta de vayris, ita quod non induant indumenta huiuſmodi quæ dictam ordinationem excesserint, niſi per primum annum tantum.

SVMMARIVM.

1 *Milites idem quod nobiles apud Catanenſes.*

2 *Catanenſes puberes in albo conſcripti.*

3 *Catanenſes milites comitibus quandoq; non cedant.*

4 *Nobilet ulllicere an ſolius Regis ſit.*

NOTA LXXXXVI.

1 VXores comitum, & magnatum, militum, militiæ enim apud Reges noſtros honorificentiſſimus gradus ſolis comitibus, cæteriſue, quos titulatos appellant olim ceſſit maximum gentilitiæ nobilitatis ſignum, eis qui nomenclatura huiuſmodi à Rege ornabãtur *Surg. in Neapoli illuſtr. tit. de Milit. & cap. 27.* tantiq; habiti in vrbe mea, vt Patricia- 1
tus, ſummus in ea magiſtratus, ſolis militibus conferretur, qui mos in diem hunc ſeruatur: tantumq; valet, ac ſi eques diceretur, quod vbique exoletum, ibi tantum magnifit, vbi incorruptam generis claritudinem a maioribus iamdiù pluſquam ſexcẽtis annis conquiſitam æuum præſens admirat, ac veneratur: Album enim
2 familiarum vetuſtam ſeriem deſcendentium indicat, quo quiſq; ſtatim ac pubertatem expleuerit, ſe cõſcribi curat, vt publicis deinde muneribus a Senatu donetur, in ea enim nobilibus tantum claroq; ortis genere reipublicæ ſumma mandatur: Ariſtocratiam namque, ſiue optimatum regimen redolet: a duabus Siculis vrbibus, quæ primas tenent diuerſum; nam illæ democratico more populares admittunt, licet ex eis honeſtio-

neſtiores adhibito delectu: militiæ ergo gradus in mea patria nobilium, optimatumq; proprium eſt, ac ex eis, illorum, qui ceteros meritis, cenſuuè ſuperant, in quo competenter à Romanis equitibus ſeparantur, qui & milites primo dicti fuere ſecundum Hædar, & Belxa: illi enim minime nobiles erãt, eo quod ſemper habiti in plebe fuerint, primo ad iudiciorũ munera ex lege ſempronia adſciti ſecundum *Appianum lib. 1. de bello ciuili Velleian. lib. 2.* à Cicerone dein, qui conſul ex equeſtri ordine erat, ſ honore ſeparati diuerſum à plebe in
3 theatris locum obtinuerunt, vt affirmant *Plinius lib. 33. Tacit. lib. 15.* ex quo ordine ſenatus quoq; ſupplebatur. Milites noſtri namq; adeo nobiles habentur, vt faciliùs viderimus
4 ex plebeis ortos pecunia comitatus aſſecutos, quam milites ex ignobilibus affectos: licet ab eis re vera aliquanto differant, qui emptum titulũ non habent *M. Ant. Surg. Neap. ill. cap. 27. num. 10.* vt ac ex lege mediatè ſequenti patet, nam niſi ex vetuſta, ac in albo conſcripta familia nobiles noſtri deſcendant, vel concordi eligentium voto informatione habita admittantur, aut deniq; à Rege ad ſuum ſupremum conſilium, quod Magnæ Curiæ nuncupant, aſſumantur, nullus ex Regis, vel Proregis gratia, vt nobilis effici poſſit, locus patet: quoniam vbi certus nobilium ordo inſtitutus eſt, Princeps notorios ignobiles non aggregat, ceteris enim iniuriam inferret, vt poſt *Franc. de Ponte* refert *Thorus in addit. ad tit. 12. de poteſt. proreg. ad n. 3.* ſed nec ipſi ordines id facere poſſet. Cùm nobilitatis qualitatem ſolo Principi conferre licitum ſit *Anna alleg. 130. Maur. Iun. alleg. 7. Athoro ibid. ad num. 2. fol. 205.* eo tantum caſu excepto, quo alibi nobilem in proprium cetũ admitterent: per hoc enim Principi nullum præiudicium infertur, nec jus eius tangitur, vt tacitè fatetur *Amicus in cap. 1. §. explanatis fol. 220. de his qui feud. dare poſſ. & ſupponit Franch. deciſ. 2. Loff. cõſ. 51.* qui hoc pacto ſunt cũ Anna, & Mauro conciliandi: quamobrem ſi forte Princeps iure ſuo vſus nobilem, qui non ſit, efficiat, non per hoc in albo noſtro recipietur, & è conuerſo, nec nos concordes ſimilem admittere poſſemus, quia nobis ipſis, ac Regi iniuriam inferremus, cum quiſque pro viribus laborare debeat, ne nobilitas vileſcat, ac vulgaris efficiatur. Inde mos in mea patria, vt non niſi nobiliſſimi, ac cenſu prædiuites alliciantur, nulla Principis confirmatione quæſita, contra Neapolitanorum ſedilium morem, qui licet notoriè nobilem allicere poſſint, confirmatio Regis tamẽ optatur, qui an admiſſus dignus ſit videat. Quod iure optimo inſtitutum eſt, cum maioris partis vota ſufficiant *Franch. deciſ. 2.* quod apud nos ſecus eſt. nam omnes concordes eſſe debent.

CONSTITVTIONES FACTAE IN CASTRO IOANNIS PER REGEM FEDERICVM.

DE RECEPTIONE BANNITORVM.

CAP. CVIII.

CVrantes, vt regnum Siciliæ quietum, pacatumq; regamus: quod non de facili obtinebimus, niſi fautores, & receptatores delinquentium, ſine quibus diutius malefici latere non poſſunt, acriter puniamus: præſenti conſtitutione ſancimus, vt nullus regni noſtri nobilium, ſiue ſit comes, baro, miles, bur-

 genſis,

genſis, vel quicumq; alius bannitum, vel foriudicatum *à quibuſcumq; officialibus* noſtris in caſtris, terris, maſſarijs, domibus, vel locis alijs receptare, vel occultare audeat, vel præſumat; nec occultatos, vel receptatos deinceps detineat. transgreſſores verò præſentis laudabilis ſanctionis infraſcriptis pœnis ſine venia feriantur: comes videlicet, vel baro magnus ſi contrafecerit in vncijs auri centum ipſo facto mulctetur, ceteri verò in vncijs quinquaginta, fiſcalibus commodis applicandis: ad quarum exactiones ſine accuſatore ex officio iudicis procedatur, cum genus receptarium delinquentes a ſacratiſſimis legibus peſſimum reputetur, iubentes noſtris officialibus quamcumq; à nobis iuriſdictionẽ exerceant: quod ſi in exactione pœnarum huiuſmodi occaſione aliquam fuerint tepidi, vel remiſſi tantumdem ærario magnæ noſtræ curiæ perſoluere teneantur, pœnis alijs in eos infligendis ſuo loco, & tempore reſeruatis.

SVMMARIVM.

1 *Officiales baronum ne à Regijs distinguito.*

2 *Baro officiales non deſtituit, nec punit.*

3 *Officiales baronis an de ei illatis iniurijs ius dicant.*

NOTA LXXXXVII.

1 A *Quibuſcumq; officialibus noſtris,* factum etenim Rege ab ipſo videtur, quod iure per eum conceſſo fit; illud enim Monarchici regiminis proprium eſt, vt omne quod in regenda republica eueniat, ei tribuatur; neminem enim ex magiſtratibus, vel feudatarijs, apud quos ſumma rerum vertitur, aliquid ſuo iure peragere agnoſcimus *l. 1. §. qui mandatam D. de off. eius cui mand. iuriſdict.* cum omnia illi acceptum referre debeant, Ariſtocratiam etenim conſtituerent, ſi ſibi aliquid tribuerent; Sanè cum quidquid agant iure vicario factum cenſeatur, ideo optime à principali facto non ſeparatur, quo fit, vt hæc lex quoslibet bannitos, ac rebelles ab omni curia declaratos, [quæ mandatam à Rege iuriſdictionem perpetuo, vel ad tempus exerceant] compræhendat. Officiales enim Regis dicuntur ſiue baronum, ſiue ſancti officij quo ad temporalem iuriſdictionem, ſiue Cruciatæ, ac id ſimilium magiſtratuum ſunt; omnibusq; propter eum cuius vices gerunt, obtemperandum, vt *D. Petrus epiſt. 1. cap. 2.* affirmat; *ſubiecti, inquit, eſtote omni humanæ creaturæ, ſiue Regi tanquam præcellenti, ſiue ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.* inde ſi quis in hos male ſe gerat, Principẽ offendiſſe videtur, vt criminum generali abolitione *Maſtrillo teſte in ſcholijs ad indulgentiam generalem cap. 36. & deciſ. 147. num. 27.* excludatur,
2 ex quo pariter procedit creatos ſemel a barone ad libitum deſtitui non poſſe, niſi, & tempus exactum ſit, *Franch. deciſ. 409.* nec de criminibus in officio animaduertere, vt idem refert, ac millies ſeruatum vidimus,
3 quaſi nominandi ius tantum tranſlatum ſit, nec niſi Regis nomine ius dicant: hinc nonnulli exiſtimant eos baronum contingentes cauſas determinare poſſe, nec ipſo iure reijci, licet ſuſpecti poſtulari poſſint *Foller. in praxi crim. verb. audiantur excuſatores nu. 127. Vinc. de Franch. deciſ. 407. nu. 8. Anna iun. conſ. 107. in 22. vol. 2.* interpretantes hoc pacto illius regni *ritum 49.* quam quidem ſententiam alijs quoque rationibus conſiſtere affirmant; oppoſitum tamen validioribus forte rationibus tuentur alij, negantes officialem cõſtituentis, vel mandatis iniurias vindicare poſſe, *Bart. nempe in l. qui iuriſdict. cui nu. 2. D. de iuriſd. omn. iud.* vbi Neapolitani adden-

addentes ſacri eorum concilij deciſiones adducunt Amendola *ad Fräch. deciſ.*274. *Vrſill.ad Afflict.deciſ.* 265. *num.*33. *& ſeq.* Capic. *deciſ.* 124. qui in barone loquitur, eo tamen temporis, quando nulla lege cauebatur, ne baro ex ſe ius diceret: quod hodie, quo facilius ſubuaſſallorum grauamina medeantur inmutatum eſt, ac, vt per officiales ius dicat, ſtatutũ, *Frece.de ſubfeud.lib.*2.*auct.*3.*num.*7. *Franch.deciſ.*511. *vbi additio præmiſſa num.*6.*&* 7. *Regens Carol. T app. in conſtit.ea quę ad ſpeciale decusnum.* 52. *lib.* 2.*iuris regni rubr.* 1. *Regens Rouit. in pragm.*2.*ex* 3. *nu.*14.*de ſuſcip.offic.* probatur poſterior hæc opinio *ex l. vnica C. de nundin.* qua vtitur *Bal. in dicta l.qui iuriſdictioni*, fundandi gratia contrahentem cum loci domino [ratione cõtractus in eius territorio geſti] ibi forum non ſortiri; quo fit, vt non ſecus in delictis ſtatuendum ſit, nam & ipſi contractus ſunt *l.Imperatores D. de iure fiſci l. vlt.C.ad l.iul. maieſt. Michael. Ephеſ. ad* 5.*Nichom. Ariſt. eſt hic*, inquit, *quodammodo damno, & acceptio, in quibus conſiſtit natura contractuum: nam qui res, aut aliud quid furatus eſt, pro eo dat pœnas*, & multa id generis alibi tradita.

Item probatur, quoniam [conceſſo iudicem a barone vice principali electum non eius, ſed principis nomine ius dicere *ad l. quod meo* 18. *D. acq. vel am. poſſeſſ.* vbi, quod is poſſidet cuius nomine poſſidetur] ex alio neutiquam poſſet, dum iniurias officialibus illatas ſolus Princeps, ac ei aſſidẽs tribunal vindicat, non alter quicumque ille ſit. *Baiard. ad Clar.lib.*5.*S.fin.quæſt.*16.*num.* 10. *Franch. deciſ.*274. *num.*4. *deciſ.* 407. *ex nu.*7.*& deciſ.* 505.*nu.*22. *Rouit. in rubr. de officialibus ex num.* 6. *Capibl. in pragm.*5.*nu.*70. *de baron. Maſtrill. ad ind. cap.*36.*nu.* 18. qui tenet baronem inter Regis officiales quo ad omnia collocari, poſt multos quos ipſe ſequitur. idem *& Magiſtr.lib.*4. *cap.*15. quod aſcioma prædocte mõre ſuo explicat *D. Merlin.* poſt hæc habitus *controu.*69.*n.*4. *&* 20. quorum ratio ex per me ſcriptis in *patrocinio num.* . deſumi poteſt, quod nempe iniuria ei facta cenſeatur, qui officialem conſtituit munuſque cõtulit: quod ſi ita eſt, fruſtra quæritur an baronis iniuriam officialis ab eo electus punitione compenſet; cum ſupremi magiſtratus iudicium ſit, ad inferius priuatiuum.

Demum quia repugnat ſuperioritati baronis, vt ſuus miniſter reum, qui in ipſum admiſit ad delicti menſuram, vel puniat, vel abſoluet, hoc enim idem eſſet, ac in baronem conſtituentem ſtatuere; quid enim ſi baroni exceſſus tribueretur, retorqueretque reus in illum iniuriæ vltionẽ: nonne ſiſtẽdum iudici eſſetẽ ſic equidem, cauſamue ſuperiori deferri, ergo ne impari iure reus, ac actor iudicentur opus eſt dicere, eundem debere de omni cauſa cognoſcere, qui, & in baronem animaduertere poſſit; per quod puto hanc eſſe veriorem, quam poſt hæc latiſſimè, nec minus docte tuetur *D. Cõſil. Carleual. diſput.iur.*2.*qu.*7.*ex nu.* 787. *ad num.* 798. qui multa, ac efficacia argumẽta ex omni latere adducit, allegans pro opinione *Bart.Signorol. conſ.* 108. *Siluan.conſ.*63.*ex num.* 22. *Roland.conſ.* 16.*ex num.*6.*vol.*2. *Surd.conſ.*47.*nu.* 2. *Caball.reſol crim. caſ.* 128. *ex nu.*5. *Bouadill. lib.*3.*cap.* 16. *num.* 140. *&* 146. *politica.*

At ego, quo magis huius ſententiæ veritas eluceat, illud conſidero, quod in vtraque Sicilia quo ad baronum officiales receptum eſt, vt nẽpe annales ſint, vt nec confirmari poſſint *Vinc.de Franch.deciſ.*409. *Anna ſing.*369. quod apud nos ad omnes officiales extenditur ex *Martini lege* 6.7.26.*&* 75. *Alfonſi* 196. *Ioan.*238. per hoc enim oppoſita ſententia practi-

practicam non admictit: quis enim tam fortis animi erit, qui cum baroni perpetuo ſubeſſe debeat eius iniurijs, vel iuri expoſitus contra eius ſententiam reum abſoluat? vel qui minorem eius quæ baroni placuerit pœnam irroget? Cum ipſos ſupremi conſilij iudices, qui baronibus præſunt hoc tantum nomine quod ad priuatam vitam remeaturi ſint, remiſſos in dies videamus, pluresque ita illis morem gerere, vt non a Rege, ſed a baronibus ad munus illud aſciti videãtur, vnde ſupremæ omnimoda maiorię oppreſſio ſecuta eſt, vt Epiſtola Regem noſtrum monui: cum, vt quid in re hac ſentirem eius nomine a ſummi ordinis viro percõtatus fuiſſem, Don Alonſo nempe Guillenio a Carrera in Caſtellæ, atque Italiæ Conſilio Senatore cuius ſupra nota 18. *f.* 135. loquuti ſumus, quã quidem hic trãſcribendam nõ inopportunum exiſtimauimus.

SEÑOR

Es tan conoçido el daño que de ſer los miniſtros ſupremos del Reyno de Sicilia temporales ſe ſigue al ſeruiçio de Dios, y de V. Mageſtad, y al bien publico de aquel reyno, que de no hauerſe remediado haſta agora, ſe halla enel eſtado, que ſe ſabe tan deſautoriçada la juſtiçia, tan adelantadas las juriſdiçiones, y fueros particulares en prejuiçio del gouierno monarquico, con euidençia, que ſe yran cada dia empeorando, ſi no ſe mande remediar por la poderoſa mano de V. Mageſtad; eſtando ya los inconuenientes tan adelante, que bien ſe duede apartar de lo que los antiguos juzgaron conbenir para el gouierno del dicho Reyno, ſin reſpeto ninguno de la reuerençia, que ſe debe alo aſentado por eſpaçio de tantos años, de manera, que con la notoriedad del daño ſin otra razon, que de juzgar el effecto por la cauſa, no hauia meneſter repreſentar las conueniençias, que hay, en que ſean perpetuos, y los deſordenes, que de no ſerlo oy ſe ſiguen Señor generalmente ha ſido eſta quiſtion altercada entre los politicos como ſon *Petr. Gregor. de repub. lib. 4. cap. 5. a num. 36. Lipſi. polit. lib.* ... *cap. Bodin. de republ. lib. 4. cap. 4. diſquiſit. polit. auth. incerti cap. 8. quæſt. 4.* y comunemente apartan el gouierno monarquico del Democratico, concluyendo en el primero que ſe deuen hazer perpetuos los magiſtrados juridicos; y enquanto alos preſides de las prouincias, y generales de armas por tiempo limitado, y en el ſegundo temporales todos fuera de algunos pocos de los conſejos ſupremos que puedan dar notiçia de las coſas a los que nuebamente entraren.

Eſto ſupueſto veamos ſi en Siçilia hubo razon particular paraque ſe diſpuſieſſe lo contrario, y viſtos todos los capitulos del Reyno, en los quales ſe trata deſto no hallò razon motiua, de que eſto ſe haya ordenado por beneficio publico, ſino que tan ſolamente ſe diſpuſo por agradar a los ſeñores, Prelados, y comunidades del Reyno, que lo pidieron *Alphonſi cap. 366. & 469. Ioannis 1. & cap. 18. qui tamen loquutur de minoribus offitijs vniuerſitatum* diçiendo en la expoſitiua, que por ſer los offiçiales perpetuos los ſuditos eran maltratados. *in dicto cap. 469. Alfonſi Regis.* Pero a mi ver, la razon fue para poder manexallos mas façilmente, y quedarſe con vn preteſto de liberdad, no hauiendo quien contra ſus demaſias ſe opuſieſſe, teniendo los miniſtros con eſta forma de gouierno ſugetos y obedientes con el miedo, de que en dexando los offiçios podrian recebir algun daño en la vida, honra, o hazienda. Paraque eſto ſe remedie, ſera meneſter primero repreſentar los inconuenientes, y deſpues ver, ſi no obſtãte los dichos capitulos del reyno ſe puede hazer eſta nouedad.

El

El primer inconbeniente es el gouernarſe vn Reyno ſin miniſtros, que particularmente tengan cuydado de las coſas del gouierno, *Arcanum conſilium, ac ſanctius appellant Liuius lib. 3. Lampridius in alexandro ſeuero quod 12. Iuriſconſultis conſtabat, inter quos Vlpianus refertur, & alÿ, qui id æui Principes erant iuriſprudentia, ut in ſenatu Caſtellæ cum admiratione conſpicimus, tot excelſos nempe in legali Philoſophia viros cæteriſue ſcientÿs apprime pollentes: quorum quiſque orbem regere poſſet, ac ſedendo ſuperare, vt Cato de Romanis aiebat*, habiendolos en todos los reynos de V.Mageſtad, y en otros: porque en Caſtilla ſe tratan en el Real en ſala a parte, que ſe nombra de gouierno, adonde interuiene el preſidente, y el numero de miniſtros, que por turnos ſe reparten: negocio tan importante al bien publico, que me atreuo a dezir, ſer mas neceſſario de los que adminiſtran juſticia en lo criminal, y lo ciuil, porque eſtos cargos puede V. Mageſtad dar a perſonas, que no ſean de ſu conſejo; como lo haze en todas las ciudades, y villas con los Alcaldes, corregidores, y ſus tenientes, que tambien executan penas de muerte, y determinan pleytos de qualquier cantidad, aunque el ſer de menos o mas valor no califica la juriſdicion, y el otro no ſe ſuele dar a ninguno, ſi no es de conſejo ſupremo çerca de la perſona de V. Mageſtad.

Eſte tribunal falta en Siçilia, por ſer los del ſupremo, que llaman Gran Corte bienales, porque aun que no les faltara poteſtad de tratar coſas ſemejantes por ſer el ſupremo magiſtrado, y colateral al Prinçipe *Maſtrill. de magiſtr. lib. 5. cap. 8.* a ſimilitud del ſacro Conſejo de Napoles, y del Senado de Milan, ni ellos ſe alientan a tratarlos, ni el Virrey ſe los comunica, porque ſiendo ſiempre negoçios donde es meneſter haya reſoluçion, y valor en los que los tratan, para remediar inconbeniẽtes, que no ſufren dilaçiõ, y reſiſtir a los poderoſos, ni lo vno, ni lo otro ſe halla de ordinario en los ſugetos, de dõde naze, que los Virreyes, los quales no tienen obligaçiõ preciſa de valerſe en eſto de tribunal ninguno, ni de miniſtros, o los reſuelbuen ſolos ſegun ſu dictamen, o con el parezer de ſu Conſultor, v, de otros, las demas vezes con deſaçierto, y deſcredito de la auctoridad de V. Mageſtad, faltãdoles los aduertimientos de los miniſtros çerca de las conbeniençias o inconuenientes, que en las materias ſe offreçen. Siendo çierto, que en ningun reyno, o republica deue el Rey, o Gouernador determinar coſas ſemejantes por ſi ſolo, o conſejandoſe con vno, o dos, ſino con muchos, *cum omnes conſiliarÿs opus habeant, etiam ſi Moyſi comparari poſſint, vt Diuus Chryſoſtomus Homil. 9. de lau. Diui Pauli ſcripſit: multoſue eſſe adhibendos conſiliarios monet Philip. Comin. de Republ. lib. 5. cap. 37. & lib. 4. cap. 34. Petrus Gregor. eodem tractat. lib. 24. cap. 7. qui negat ſupremum Principem ſua debere inniti ſententia: eo magis id dicturus in Prouinciæ Præſide, & Tacit. primo annalium, plures facilius munia republicæ ſociatis laboribus executuros*, ni fuera en eſte caſo açertado el mandar al Virrey, que ſe balga de la Gran Corte, eſtãdo las coſas como agora eſtã, porque fueran mayores los incõbenientes de la poca platica, valor, ſecreto, y dependençias, que los mas tienen, como ſe dira. Todos eſtos incõbenientes, ceſaran ſi fueſen los juezes perpetuos, y cõ razon ſe pudiera ordenar al Virrey, que no hiziera coſa ſin ſu interuençion; con que ſe cumpliera con Dios, y V. Mageſtad.

El ſegundo inconbeniente es, el menoſcabo de la ſuprema juriſdiçion de V. Mageſtad, cuya conſeruaçiõ eſta encargada a los dichos juezes, el qual aunque ſe incluye en el preçedente, me ha parecido ponerle a parte, porque eſte cargo le adminiſtran oy los dichos juezes, que conſiſte en manutener las reales preeminençias de V. Mageſtad en ſu eſtado, como lo dize ſu titulo expreſamente, ſin permitir, que ſe diminuyan, teniendo a raia los prelados, y ſeñores, que

ſiempre

ſiempre quieren exçeder ſus limites, entrandoſe en los de V. Mageſtad; el qual cargo neçeſſita de valor para reſiſtir, y de cuydado para aduertirlo; por cauſa que eſtos exçeſos ſuelen cometerſe poco a poco, paraque no ſe hectie de verluego el atreuimiento, que por eſto tienẽ mas peligro *cum enim qui palam eſt aduerſarius facile cauendo vitare poſſumus, hoc vero occultum, inteſtinum, ac domeſticum malum non modo non exiſtit verum opprimit antequam perſpicere aut explorare poſſimus Cic. primo in verrem*, lo vno, y lo otro falta en los juezes, lo primero porque ſiẽdo bienales los mas temen los encuẽtros de los poderoſos, y que en boluiendoſe priuados traten de offenderlos en la honra, vida, y hazienda, mayormente de los Eccleſiaſticos, que tienen juriſdiçion, y Comiſario de Cruzada, que por ſus manos pueden por via judiçial tomar las venganzas. Temen tambien los que exerçen la abogaçia de que no bolueran a valerſe dellos en ſu exerciçio; que es el mayor daño que les puede ſuçeder, por ſer los ſalarios de la gente poderoſa muy amplos, y es cierto, no ſe los bolueran a dar, ſi los hã diſguſtado. El amor tambien los accobarda, que ſuele hazer los miſmos effectos del temor; porque con el vinculo de la clientela, ſtipendio, y regalos, ſuelen los que ſe nombran por juezes hauer cobrado amiſtad grande con ſus clientes poderoſos, y ricos hombres, aſſi por el interes, como por los agaſaxos, y continua comunicaçion, de manera que no puede ſer baſtante la obligaçion del cargo que ocupan, para que rompan con ellos, quando ſaben, que han de boluer ala miſma amiſtad, y correſpõdençia, *Plerique cum ſint, qui, quod ſentiunt etiam ſi optimum ſit inuidiæ metu non audent dicere Cic. 1. offic.* que todo çeſſaria ſi fueſſen perpetuos, porque ni temerian de la inuidia, ni intereſaran por particulares fines, y aunque el amor les quedara, tambien lo fueran con el tiempo cobrando con el offiçio, y reputaçion del, y con V. Mageſtad, que los honra, no hauiendo remedio mas eficaz al amor, que con otro de mayores merecimientos, *ſucceſſore nouo vincitur omnis amans, Ouid. de remed. amoris, ea quidem potenti ratione quod*

Secta bipartito dum mens diſcurrit vtroque,
Alterius vires ſubtrahit alter amor.

Eſte inconbeniente es palpable por el daño, que de eſtar los tribunales deſta manera ſe ha ſeguido, como tendra repreſentado a V. Mageſtad Don Diego de Riaño, que fue viſitador en aquel reyno, porque de tantas almas que viuen en el, no tiene V. Mageſtad el çinco por çiento que ſean ſubditos ſuyos, por que los eccleſiaſticos no tan ſolamente han excedido en dar eſtado eccleſiaſtico a grande cantidad de gente inutil, y ſuperflua, al ſeruiçio de Dios contrauiniẽdo *in expreſſum titulũ, Auth. vt determinat. ſit numer. cleric. & in c. quoniam 9. de vita, & honeſt. clericorum*, però quieren ſuſtentar, y defender, que las perſonas meramente legas gozen de fuero eccleſiaſtico, como los miſmos clerigos por vnos titulos, que les dan, *de quo ſcripſimus abunde poſt patrocinium iuriſdict. deciſione in hanc rem edita*, lo miſmo hazen otros mil fueros perturbandoſe con eſto el curſo de la juſticia, enbarazandoſe el commercio, y menoſcabandoſe los tributos, y daçios, que para ſuſtento de la republica ſe cobran: tambien han enſanchado la juriſdiçion los que la tienen cõcedida, y los prelados en los caſos exceptuados, y cõformas extrauagantes, cõ lo qual pareze, que ſon caſi abſolutos, los prelados no inbocado braquio, y conoçiendo de delictos, y cauſas profanas, los ſeñores prozediendo en forma regia de hecho, y cõ mil deſafueros, y pues no han tenido quien les reſiſta, en poco tiempo ſe ha venido a quedar el reyno en el miſerable eſtado, que ſe vee.

Elter-

El terzero es de la adminiſtrazion de la juſtizia en lo ciuil, y en lo criminal, la qual en la manera, que oy ſe exerze, padeze muchiſſimo, por que lo que es caſtigar los delitos, pareze, que tiene lugar contra los miſerables; porque los ricos ſiempre azìertan a tener en los de la Gran Corte vno que ha ſido ſu abogado, y que ha de boluer a ſerlo deſpues de los dos años de la judicatura, eſte ſiempre es el interçeſſor con los colegas, y lo atropella todo, deſcubiendo lo que ſe haze en el conſejo, para que el reo ſe prebenga, y en fin es baſtante para deſuanezer el negocio, que ſiempre ſuele conſiſtir en el ſecreto, aſsi en la diſpoſizion como en el fin; *In rebus occultis, vel abditis fideles adhibe tibi, & temperantes viros taciturnos, & qui in ſua non aliorum poteſtate ſunt, cum ſecreta res iſta, vt ſecretiores fiant non indigeant ad agnoſcendum multitudinem: Leo imperator in libello de bellico apparatu*, y quando eſto ceſe porque no haya ningun amigo entre los juezes, ſiempre habrà quien los reſpete por ſus perſonas entre juezes; que con el tiempo los pueden hauer meneſter, *Magiſtratus enim qui temporalis eſt, non ita ſe obijcit impiorum magnatum violentiæ, nec iuxta legis præſcripta criminis druitum punit, ac qui de perpetua auctoritate magiſtratus quamdiu rite functus fuerit officio ſuo, & vixerit ſecurus eſt: metuit enim temporalis ne priuatus effectus, & deſtitutus poteſtate ab illis quos debebat caſtigare lædatur Petr. Greg. de republ. lib. 4. cap. 5. num. 36.* de mas que mudandoſe tan amenudo los juezes no acabandoſe el negocio en tiempo del que fue conſcio, y ſabidor de la grauidad del delito, y del eſcandalo que causò, viniendo otro nuebo el reo ſe eſcapa del caſtigo. Lo miſmo del eſtilo, y coſtumbre de caſtigar, el qual ſe varia en cada bienio con las perſonas: y en la determinazion de los pleytos ſon mucho mayores los daños que padezè la republica aſsi por amor como por temor, porque por lo primero el que ha ſido, y ha de boluer a ſer abogado de vn litigante, ſe inclina a el, y a todos ſus allegados para fauorezellos, y aunque ſiendo aperta, y publicamente abogado es ſoſpechoſo en el negozio en que abogo, no lo es en los demas, ni de los allegados, y quando no ſe ſabe ſi ha ſido abogado como a vezes con preuenidas cautelas ſe ſuele ocultar, vendrà a ſer juez en el miſmo negocio en el qual fue abogado; coſa de laſtima, y que ſucede cada dia.

De mas deſte teme el juez temporal determinar los pleytos contra los poderoſos ſi acaſo tienen poca juſticia, y ſi no es baſtante el temor para que la tuerza, ſeralo para dilatarle haſta que paſe el biennio haziendoſe las cauſas eternas. *Cum tamen tolerabilius ſit abſentem etiam Iudicem qui ſemel cognouerit expectare, quam nouo Iudici rem iudicandam rurſum committere l. pretor 13. in fin. D. de vacat. & excuſat. munerum*, Por lo contrario ſi conoze, que tengan juſtizia contra los que pueden poco, los deſpacha con tanta priſa, que da materia de formar quexas. Y en las execuziones por las deudas es caſo digno de ſentimento lo que ſucede entre los poderoſos, y los pobres, ſiendo aſsi, que nunca apremian a los primeros por lo que deben: cauſa de hauer ceſado el comercio en gran parte *fides enim, ac conuentorum ſeruatio potius, quam alia quæque res vehementer rempublicam continet: illam ſi in fide non ſtet, opibus non ſtaturam Cic. 3. offic. Liuius 3. Hiſtor.* en eſto tambien obra mucho el interes de los ſalarios, que eſperan cobrar, y temen perder en ſaliendo de juezes, dudando que de appremiarlos los perderan enagenandolos de ſi con rigor.

El quarto inconbeniente es no hauer en aquel Reyno opinion aſſentada en ningun negozio cibil, ni criminal, por variarſe cada dos años los parezeres juntamente cõ los juezes *nullus enim eſt ad magiſtratũ nouẽ adſcitus, quin ſemper aliquid apportet noui, cuique non diſpliceat aliquid ex ſtilo maiorum quantumuis recepto:*

ſic turbatur ordo iudicandi legeſue fori Petrus Gregor. d. lib. 4. cap. 5. num. 36, ſin que quede naide que les pueda teſtificar de lo que ſe ha accoſtumbrado, con que ſe aumentan cada dia pleytos nuebos con la total deſtruzion de las familias, no hauiendo ninguna prebenzion, que aprouechar pueda en tanta variedad de parezeres.

El quinto es de los deſpachos que en el fin del offizio a vezes ſe hazen precipitados, y ſin madurez, aſſi por que todos los fines ſon mas relaxados; *initia magiſtratuũ fere meliora ſunt, ſed finis inclinat Tacit. 15. annal. hinc Traianus dixit, Neronem quoq; primò quinquennio omnes etiã optimos Principes ſuperaſſe, vt Dio, Caſſius, & Solinus affirmant.* como por que ſuelen en aquel tiempo cargar los negozios queriendo los pleyteantes lograr los gaſtos, y no aguardar gente nueba, y muchos dellos dilatandolo haſta entonzes adredemente por gozar de la conjuntura de la inconſiderazion, que acompaña la eſtrechez del tiempo; y tambien porque los juezes que de las ſentenzias lleban propinas, quieren ganar lo mas, que pueden con el deſpacho de muchas cauſas ante de ſalir, que todo ceſſaria con los perpetuos, aſſi por que nada ſe les eſcaparia, como porque tendrian ſalario cierto.

Lo miſmo ſuzede en la execucion de las ſentencias, de las quales lleuando cierta cantidad por cada ciento, las executan con mucha priſſa aunque de ſu naturaleza ſean appelables ſolo por el interes, que es grande en las cauſas graues inclinandoſe a condennar mas, que abſoluer de donde naze, que cada vno ſe atrebe a intentar pleytos ſiendo en Sicilia por eſto de mejor condizion los que no poſſeen, *quod vt vitaret Tiberius præfecturas ipſas difficile mutabat, qui diutius enim in magiſtratu verſantur ſegniores ad quæſtum efficiuntur Niceph. Caliſt. lib. 1. hiſt. eccleſ. cap. 17.*

El ſexto incóbeniente es la indecenzia, por que los que aier eran del cóſejo Real alado del Principe de cuyas manus deſpendia la ſalud publica, oy ſe bueluen particulares, como ſi nunca huuieſſen ſido miniſtros, ſugetos alas injurias y menos precios, y a que los enemigos ſe puedan vengar, ſin ningun reſpeto al ſagrado de la repreſentaziõ de la perſona de V. Mageſtad: el qual por euitar eſto en los viexos, y impedidos les dexa el ſalario, y preminenzias aunque los jubile del trauajo, que a boluerſe como antes vienen los negocios, y tribunales a deſacreditarſe, no los perdiendo nunca de viſta con las experanzas, que los han de boluer a ver ſin officios.

El ſetimo es el abſoluto mando, que con eſto queda alos Virreyes por lo poco, que ſe les dà ſeguir los parezeres de miniſtros bienales, aſſi porque ellos no tienen aliento para reſiſtirles ſi acaſo ſe dexaran llebar de la paſſion en algun negozio, como porque los Virreyes no hazen caſo dellos, ſabiendo que eſſotro dia buelueran a ſer como los demas ſin officio ninguno, y que han ſido nombrados, y propueſtos por ſu mano, y viendolos tan cobardes, que es la razon por que ningun Virrey ha ſolicitado eſte remedio, ſi no es el Duque de Alcala, que oy gouierna aquel Reyno. Lo miſmo ſe repreſenta reſpeto de los preſidentes, y otros que ai lo ſon perpetuos; porque algunos dellos ſe arrogan todo el mando no reſiſtiendo los temporales.

Eſto pide remedio mas agora que nunca, por hauerſe vendido quaſi a todos los ſeñores la poteſtad del mero, y mixto imperio, y por ſer los fueros, y exempciones tan crecidas en el numero que bemos, con que nunca ha hauido en el Reyno tanto poder en los que tienen vaſſallos, y juriſdicion.

Por

Por lo qual, y los inconbenientes conſiderados ſiendo tan mutado el eſtado de las coſas, puede muy bien V. Mageſtad trocar el modo de gouernar en beneficio dela republica. *Cũ apud ſapientes irrita, at inſtabilia habeantur quæ neque dari, neq; accipi ſalua Republica poſſunt Tacit. ann. in Vitellio*: nonnulla *in hanc rem ſcripſi poſt patrocinium contrõu. 1. & ad petitiones Regni.* no obſtãte los capitulos del Reyno, porque ſiempre ſe intiende reſeruada la autoridad de mudar la forma antigua del gouierno quando la accoſtumbrada empeza a ſer de daño al bien publico por cuio fin ſe hazen eſtas conceſſiones.

Danlo a entender cada dia en eſte de Italia los que ſe quexan de los poderoſos, pidiendo por juezes miniſtros perpetuos del Patrimonio, diſtrahendolos de ſu cargo natural, con pretexto que no pueden alcanzar juſticia delos demas bienales: cauſa que en tanto ha parezido juſta, en quanto ſe ha concedido a todos que a eſte ſupremo de Italia han accudido ſacandoſe las cauſas, y pleitos de ſus quicios: no negare yo nunca, que aj, y ha auido miniſtros, que no reparando ſemejantes eſtorbos han adminiſtrado, y oi adminiſtran juſticia, ſin reſpeto de que han de bolber a vida priuada, però tanbien nadie me negara, que es mayor el numero de los que ſe enbaraçan con los reſpetos, que ſe han propueſto: con que ſe ha de remediar lo mas frequente.

Y aunque en contra de lo dicho ſe induzen vnas razones, de los que tienen en la depreſſion de los tribunales fundado ſu mando, y en la mudanza eſtablecido el reſpeto, y ſuperioridad, a mi parezer ſeles puede muy facilmente reſpõder Porque dezir lo primero, que vendrian los oidores, o, digamus juezes a hazerſe muy poderoſos porque no temerian injurias del tiempo, ya ſe han propueſto a V. Mageſtad maiores inconbenientes en lo contrario, que como mas picantes al buen gouierno de la republica, y maioria de V. Mageſtad repreſentada en los Tribunales hazen mas fuerza, que no eſta razon, que mira la humillacion de los particulares, ſiendo eſtos dos oppueſtos, con que oprimendo a vno ſe ſigue la exaltacion del otro, y de los dos inconbenientes el menos ſerà ſublimarſe la autoridad de V. Mageſtad, con algun ſentimiento de los particulares, que no aniquilarſe la real autoridad porque los vaſſallos no ſe vmillen; ſiẽdo lo poſtrero muy proprio, y connatural dellos, y lo primero muy prejuicial a toda la republica, que conſiſte en los dos eſtados de nobleza, y plebeios, que todos en la obediencia han de ſer iguales, de mas, que eſte inconbeniente en las demas prouincias no ha nunca dañado el buen gouierno dellas.

Lo ſigundo que ſe repreſenta del deſpacho de las cauſas, con dezir que no llebando derechos, y eſportulas ſe haran los pleitos inmortales, es muy facil de remediar; con dexar que las cobren de las ſentẽcias para ſus ſalarios, con que deſpachando menos ſe les de tanbien menos, y repartiendo igualmente lo que vbieren trabaxado.

Con que queda baſtantemente reſuelto, que debe V. Mageſtad mudar la forma del gouierno en aquel Reyno, y que de no hazerlo no le va menos, que de perder en el todas ſus reales preminencias.

DE NON DEFERENDIS ARMIS OCCVLTIS.

CAP. CIX.

Regiæ maieſtatis ſalubre debet eſſe propoſitum, non ſolum puniendi maleficia iam commiſſa, ſed in committendis eiſdem viam, & materiam præ-

cludendi, cum ſatis ſit melius obulare principijs delictorum, quam poſt perpatrata crimina legum ſeueritatibus vindicare: videntes igitur ab experto, quoſdam fideles noſtros, morem nouum, & alienigenam vſurpantes, pancerias, ſeu coyratias de maleis, vel arma priuatim, vel occulte deferre ſub eorum coccardica, vel indumento alio, ſic alij à Siculis apparentes: propoſuimus, & deliberatè decreuimus huiuſmodi occultam apportationem armorum in regno Siciliæ penitus abolere: cum multa homicidia, multæq; violentiæ iuuenili, leuiq; motu ex huiuſmodi genere delationis armorum, cũ alijs offenſibilibus armis, quæ ſecũ portant, poſſent de facili euenire, & volentes tãto, periculo tantoq; facinori obuiare, præſentis conſtitutionis edicto ſancimus, vt nullus in regno noſtro fidelis, vel aduena prædicta *arma occulta, ſeu ſecreta* modo, & forma prædictis deferre præſumant: cum tam arma defenſoria, quam offenſoria palam deferre guerrarum tempore vnicuiq; ſufficiat contra hoſtes, contra præſentem conſtitutionem noſtri culminis venire tentantes, infraſcriptis pœnis ipſo iure decreuimus eſſe damnandos, videlicet ſi comes fuerit, vel baro magnus, vncias auri quinquaginta: ſi minor, vel miles ſimplex, vncias vigintiquinque, ſi burgenſis vncias decem fiſco noſtro componat, quorum portationis armorum probationem in iudicijs indicamus prima facie eſſe perfectam, & pluſquam ſolita graſſitudine corporis ſeu perſonæ, vel alijs perſpicuis iudicijs, vel veriſimilibus præſumptionibus: cum ad id aliter decenter probari non poſſit, niſi per partem incontinenti contrarium probaretur, ſi vero de prædictorum armorum portatione aliquem denunciari contigerit, vel etiam accuſari: tunc probatio legitima requiratur, prout in alijs armorum portationibus obſeruatur: deferendi, denunciandi, vel etiam accuſandi: quantumcunq; ſuam, vel ſuorum Iniuriam minimè perſequatur, vnicuiq; licentia ſit conceſſa, delatoribus, vel accuſatoribus prædictorum: ſi probauerint, quod intentauit, quarta pars pœnæ, in qua dicti accuſati, delati, ſeu denunciati inciderint, acquiretur: conſtitutionibus domini proaui noſtri Illuſtriſſimi Imperatoris Federici diuæ memoriæ, atq; diui patris noſtri, olim editis ſuper prohibita portatione armorum, in omnibus alijs ſuis capitulis.

SVMMARIVM.

1 *Arma ignea proditoria.*
2 *Clericis arma vetita auferãtur.*
3 *Inquiſitorum ſocijs arma condonantur.*
4 *Seculis armorum vſus liben eſt.*
5 *Militibus extra militiam arma interdicta.*
6 *Militum delectus.*

NOTA IIC.

1 *Arma occulta, ſeu ſecreta*: hæc enim proditioni potius quam defenſioni deſeruiunt, nimirum ſi Pius Quartus, & Quintus Pontifices maximi crimine læſæ maieſtatis, ac perduellionis eos, qui tormenta ignis breuiora, pugiones, aliaque id generis arma deferrent, venderent, vel apud ſe retinerent eneri voluerint in *Bulla incipit vices eius*, quo fit, vt non niſi mirari poſſim, nonnullos Eccleſiaſtici ordinis miniſtros attendens, qui in dominijs ſeculariũ Principum id in ſuis ſubditis impune ferunt, alij id permittunt, quãdo ſupremus Eccleſiæ Paſtor diris pœnis ab huiuſmodi laicos etiã ſubditos auertere conatur, ad quod ſcripſimus, quæ *in controu. 6. ex n. 72. ad* 78. videri poſſunt, qui diuerſum ſentire in regnis ſibi, quo ad temporalem poteſtatem nõ ſubiectis, ſi in his quoq; ſtatuendi ei ius eſſet, credendus non eſt, quoad clericos precipuè, quorum

arma

arma fletus ſunt, & ieiunium: gladij enim exercendi facultas Principibus temporalibus in vindictam malefactorum, quietem vero bonorum cõmendata fuit; ad quos cura ſalutis publicæ pertinet, quæ nulla maiori ratione, quam ex armorum abuſu turbari poteſt: quamobrem fit vt nemini quolibet exemptionis prætextu arma deferre datum ſit: quo minus clerico etiam auferri poſſint, ipſeue puniendus Epiſcopo trãſmitti: quid-
2 quid *Diana* nouiſſimè nonnullis ad id *collectis Doctoribus* affirmet: ex ſcriptis enim met ſuis cõtra communem tenuiſſe conuincitur *tract. 1. de immunit. Eccleſ. reſol. 9. part. 1. & p. 3. tract. 1. reſol. 28.* nam cõtra mille vix vnum perfunctorie id negantem adducit. Inde iure quoq; canonum à fidelium communione [ſi qui illa tractare audeant] exiguntur *cap. 2. de vita, & honeſt. clericor.* nec alia in canonum decretis facultas ferendi præſtatur, præter illam, qua id *Ioannes 22.* eis, qui Inquiſitores peſtis hæreticæ comitantur [vbi euidens ſit periculum ne hæretici in eos irruãt] permiſit,
3 vt dilucide tradidi in *deciſ. poſt iuriſdictionales controuerſias*, quam Reges noſtri miniſterij huius tã egregij in primis fautores per quam maximè dilatarunt, vt in *diſcurſu pro iuriſdictione Regia initio, iam citati tractatus* commonſtratum eſt, quod fieri potuit in monarchico dominatu, vbi vſus armorum defenſioni tributorũ apud populos, qui fidelitate, ac erga ſuos Reges ſtudio Siculorum more excellunt, liber eſt; quibus, & ſi bellorum temporibus nocturna armorum geſtatio vetita fuerit, vt ſu-
4 pra adnotauimus: hodie tamen cum nullus pene ſit, qui facultate in id ſibi tributa armis non vtatur: nulla ſanè ex hoc turbatio reipublicæ vnquam ſucceſſit, vt meritò poſſit aliquo ſeruato delectu, percepto quoq; aliquo lucri genere cõmuniter permitti: atq; ità Oſſunenſi Duce Pręſide partim conſtitutum eſt, dum ſoluta quædam quantitate cuiq; armorũ geſtatio diurnis horis permiſſa fuit, paruulis ignis tormentis, *piſtoletes* nuncupant, omninò, ac ſemper interdictis. Quod [vbi optimatum regimẽ receptum eſt] ſeruari non oportet, etenim ibi ratior armorum vſus eſſe debet, ita *Plinius lib. 34. cap. 14. in*
5 *fœdere*, inquit, *quod expulſis Regibus populo Romano dedit Porſenna, nominatum comprehenſum inuenimus, ne ferro, niſi in agricultura vterentur, neue ſtilo ſcriberent vetitum eſt, vt vetuſtiſſimi auctores prodiderũt.* Magni Pompei in tertio Conſulatu extat edictũ in tumultu necis Clodianæ, prohibentis vllum telum eſſe in vrbe: imò quod mirum videtur ipſis etiam militibus indiſtinctus vſus prohibitus fuit, niſi cum in hoſtem procedendum eſſet, ac ad arma conclamaretur, pugna inſtante: reliquo autem temporis ſub cuſtodia manebant, vt *Paulus* nobis inſinuauit in *l. qui commeatus 14. §. fin. D. de re milit.* nam cum de pœna ei irroganda egiſſet, qui arma diſtraxerit, temperat hoc pacto legem *tironi*, inquiens, *facilius*
6 *parcitur, armorumq; cuſtodi plerumq; ea culpa imputatur, ſi arma militi commiſſa nõ ſuo tempore*, quo accedit mos in conſcribendo milite ſeruatus, vt moribus meliores, vel ſaltem minus vitijs impliciti ſeligerentur, ſeruis, vel quibus ſtatus ſubincerto erat, reiectis *l. qui ſtatus 8. D. de re militari.* itẽ ex liberis coloni, ac glebbę adſcripti, ac negotijs, ac debitis impliciti *l. 3. C. qui militar. poſſ. honeſtas enim generis* ſecũdum *Veget. lib. 1. de re milit. cap. 7. idoneum militem reddit: verecũdia dum prohibet fugere facit eſſe victorẽ*, vt nequid, vt *Tacit. 15. annal.* aiebat, nuſquam quod corrumpi, vel corrumpere poſſit in illis viſatur, quæ ad id

ten-

tendunt, ne armatus miles inſoleſcat: neue arma in hoſtes parata ad conſubditos, vel in Principem excuſſo obedientiæ freno conuertat: omnia cum tenet peruicax animus; ac nimium audax. conſcriptus cōtra has leges miles nequaquam militari foro gaudebit: cum, & id in ſacra militia receptum ſit.

DE IVRE RELEVII.
CAP. CX.

FOrum fraudibus obuiantes, qui iura releuij pro comitatibus, baronijs, & feudis alijs ab antiquis conſtitutionibus nobis debiti perſimulatos contractus euitare nituntur: & cupientes in poſterum ne eorum machinationibus noſtræ curiæ damnum aliquod erogetur: perpetuo edicto ſancimus, & conſulto decernimus, quod ſi comites barones, vel alij feudatarij, comitatus, baronias, & feuda in capite tenentes a curia donationis titulo Inter viuos, vel cauſſa mortis, ſeu diuiſionis cauſſa, ipſa in filios, *vel in alios eis ab inteſtato ſucceſſuros alienauerint*: ſi quid pleno iure adeptus poſſeſſionem ipſorum ex cauſis prædictis, ius releuij curiæ noſtræ debitum, incontinenti ſoluere teneantur, non expectata morte donantis, vel diuidētis. ſi verò de prædictis rebus feudalibus retento vſufructu alienatio proceſſerit conſolidato cum proprietate per mortem, vel alio modo ius prædicti releuij, per eos, in quos prædicta feudalia præſcriptis titulis trāslata fuerint, noſtris fiſcalibus commodis applicatur in alijs vero contractibus, onerosis videlicet: dotis, venditionis, permutationis, & alijs tunc demum præſens conſtitutio locum habeat, ſi quo modo conſtiterit in fraudem noſtræ curiæ fore factas: conſtitutione memorati proaui noſtri diuæ memoriæ, ex certa ſententia in ſupradictis caſibus ampliantes: & alijs conſtitutionibus tam noſtris, quam Sereniſſimi patris noſtri diuæ memoriæ, & chariſſimi fratris noſtri huic contrarijs minime obſtaturis.

SVMMARIVM.

1 R*Eſutati feudi effectus.*
2 *Reſutatio vires ſucceſſionis ſuſtinet.*
3 *Releuium pro onerosa translatione an debeatur.*
4 *Releuium conſolidato vſufructu deberi.*
5 *Releuij ſolutio aliud onus non tollit, ſed differt.*
6 *Fiſcus ſi ſuccedat, releuium non niſi in concurſu creditorum exigit.*
7 *Actio perſonalis in rem ſcripta pro releuio.*
8 *Dotis nomine illa, quæ a parente dantur, veniunt.*
9 *Releuium ob reſtitutam dotem.*
10 *Releuium ex dotatione Eccleſiæ.*
11 *Eccleſia pro feudis iure feudorum ſubijcitur.*
12 *Sententia pro duplici releuio exigendo non eſt opus.*
13 *Minori aliquando parcendum tutorē nunquam.*

NOTA I.C.

1 V*El in alios eis ab inteſtato ſucceſſuros alienauerint*, præmatura enim ſucceſſio, quæ per abdicationē iuris in proxime ſucceſſuros euenit, quam pragmatici reſutationem vocant, ab ea, quæ morte feudatarij obuenit, ſeparari non debet, quādo omne ius in eum cui confertur, alienatur, probat *Maſtrillus*, & ad plures effectus applicat multa ſenatus placita afferens *decis. 248. per tot.* affirmans ex eo die ceteris fratribus militiam deberi, ac deinceps ſi feudum vacet, non reſutantis amplius, ſed eius cui reſutatum fuit, ſucceſſionem

ſionem attendi, vt ipſius proximiores admittantur; quæ cum veriſſima ſint, mirum eſſe non debet: quamobrem inueſtituræ iura naturali ſucceſſionis inſtar deberi ſtatuantur, ſi feudum is, cui locus factus eſt, nanciſcerit: nam quod *Andr.* docuit in *cap. 1. S. ſed ſi rei per quon fiat inueſtitura*, releuium nempe ex acquiſitione pactionali propria non deberi: quem penè omnes ſecuti ſunt, vt ex nouiter ſcriptis per *Capan. de releuio quæſt.* 35. *par.* 4. apparet, ſemper apud me aliquid obtinuit dubietatis, quando is acquirit, cui feudum morte vaſſalli deberetur, quoniã ſucceſſionis vim
2 habet *l. pater S. quindecim D. de legat.* 3. benè *Anna in cap. 1. num. 226. de vaſſallo decrep. ætat.* quem male meo videri impugnat *Aponte tit. 8. S. 4. nu.* 4. quo fit; vt ipſi huius opinionis aſſertores affirment, diuerſo etiam interueniente contractu naturam refutationis aſſumere, & præ ceteris *Apõte tit. 8. de refut. feud. S. 1. nu. 17.* nam ſi nullus contractus interueniat, illud conſequitur; vt releuium debeatur,
3 ſiue aliquam cauſſam præſeferat trãſlatio, ſiue nullam: cauſſa enim hoc operabitur, vt ſolutio in mortis tẽpus, ſi neceſſaria illa ſit, differatur; puta ſi propter nuptias donationem contineat, non autem, vt releuio dominus careat: ſicut è conuerſo eo ipſo ſolui debeat, quo refutatio conficitur, quando ſimpliciter, citraq; omnem cauſſam fiat. Cuius differentiæ ratio illa eſt, ne quis duplici onere dotis nempe, alteriuſue cauſſæ, ac prærnaturę ſolutionis releuij grauetur: cum recipiens fructus non ſimpliciter eos lucretur, ſed expendendos ſuſcipiat *l. pro oneribus 20. C. de iur. dot.* quod ſecus in altero [qui vllam in cauſſam ad id impellenté eos conuerſurus eſt]. euenit. Inde lex noſtra ſi donatio proprietatis tantũ
4 fuerit, manente apud donantem vſufructu, ſolutionem releuij in id temporis reijcit, quo cõſolidatio ſequatur; in quo illud Rex poſtea variauit, quod omnibus in regnis receptum eſat, ne ſcilicet huiuſmodi refutationes conditione, ſiue reſeruatione hac vſusfructus adiecta valerent: vt videre eſt per ſcripta ab *Aponte dicto S. 1. nu. 22. verſ. caſus Loffredi, & integro S. 3.* dotis vero, vel donationis alteriuſue euentus cõtractus per hãc legem liber ab omni releuio pendẽdo remanet: recepta frequẽtiori noſtratum ſententia, quæ per conſideratam ab *Aponte* aptius contractibus inter proximiores conſtructis tribuitur: enim verò ſi ſimplex donatio, vel alia nuda tranſlatio in eos fiat, ſuſtinetur, vimq; refutationis accipit, magis hoc idem ſi oneroſo titulo in ipſos coniunctiores feudum perueniat, ſortietur: verius cum ſit, permiſſa in eos liberali tranſlatione, cenſeri quoq; omnẽ contractũ cuiuſcũq; naturæ illud ſit conceſsũ adeo ne aſſenſu egeat, ac pariter ne quod in extraneis circa releuiũ huiuſmodi contractuum conſtitutum eſt, in cõiunctis quoquo modo varietur.

Sed an ſi vno eodemq; anno releuium deberi contingat, quo aliud
5 ſubſidium domino feudi ſoluendum ſit: vtrumq; excipi poſſit? negat *Aſſlict. in cap. 1. nu. 15. quæ temp. miles Afell. de iure adoæ nu. 77. & 95.* alijq; per *Capan. dicto loco quæſt. 16. part. 2.* quibus contradicit *Anna in repetit. tit. de his qui feud. dar. poſſ. verſ. & per iſta plures fol. 126. col. 1.* anteriorum ratio illa eſt, ne vaſſallus onere multiplici prægrauetur, ac quibus aleri poſſit illo anno careat: cum vtriuſque ſolutione omnes fructus abſorberẽtur. poſterior verò affirmat deberi, quoniam nulla lege debitor ob inopiam releuatur, niſi bonis cedere velit: ideoq; in vaſſallo dilatio in ſequentem annum admittitur, ne omnibus fructibus erogatis, vnde ſe alat non habeat: quoniam dominus

vaſſal-

vaſſallum egentem alere tenetur, nec
permittere debet eũ mendicari, vt *di-*
ximus deciſ. 19. n. 8. ſatis ergo ei erit,
ſi primo anno adoam, ſecundo rele-
uium percipiat: iuſtum enim non vi-
deatur, iure ſuo omnino, quod mo-
re in incerto caſu introductum eſt,
propter ordinarium, quod petitur
ſeruitium priuari: cuius mihi opinio
applaudet, aduerſariorum verò fun-
damenta facile euerti poſſe videtur,
cum imaginariam nõ ſcriptam æqui-
tatem redoleant, quæ vt *nota* 8. dixi
omninò reijcienda eſt. Puto ergo
vtrumq; deberi, ſolutionemq; ſi in
vno anno incidat, differendam, atq;
ſi adoa plures in annos debeatur,
partiendam quoq; in plures releuij
præſtationem, quouſq; fiſco factum
ſit ſatis *D. Præſes Valenzuola conſ.*
pol. 1. ſi verò vaſſallo fiſcum ſucce-
dere contingat, releuium non eſſe
6 ſoluendum nemo dubitabit, qui ſcit
reuerſo feudo, naturam ipſius im-
mutari, ac conſequenter actiones il-
las, ac iura, quę domino in vaſſallum
competebant extingui, omniaq; cõ-
fundi, ac primeuæ libertati reſtitui,
quod ſenſiſſe videtur *Frecc. de aucth.*
Baron. auth. 3. num. 27. quamobrem
minus rectè *Camill. Medices conſ. 55.*
num. 5. verſ. tertio aduertantur, cum
ſequentib. ac Capan. de iure releuij par. 4.
quæſt. 4. num. 11. affirmauere, fiſcum
vti anomalum hæredem non tãtum
creditoribus mortui baronis teneri,
verum etiam eis in exactione rele-
uij, licet illius iacturã paſſurus eſſet,
cedere debere: cum an ne illis tenea-
tur ſatis controuerſum ſit: datoue
teneri, quod apud me ambiguum
eſt, omnis ratio ſuadet, vt prius na-
turalia feudi onera extrahantur, ac
demum, quæ ex vaſſalli voluntario
obligationis nexu accidunt; nec mi-
nus iuris fiſcus obtinere debeat, ſi
quid a ſeipſo, vel a tertio quopiam
exacturus ſit: nam quod ipſi [aſſen-
ſum ad debita contrahenda præſtitũ
propriij iuris remiſſionem operari] aſ-
ſerunt, ex hoc leuitatis conuincuntur,
quod ipſimet de releuio, fiſcum eius
nullatenus creditorem dici poſſe,
niſi mors vaſſalli ſubſequatur affir-
mant, vt *Aponte dicto d. 54. num. 5.*
nam ſi creditor aſſenſus tempore
non erat, quo pacto in futuro incer-
tove iure ſibi præiudicium intulit?
Idem erit, ſi eorum ineptiam ſpecta-
mus, qui obligationem inueſtitura
habita oriri dixerunt, qui ſi de actio-
ne exequẽda locuti fuiſſent, ferendi
vtiq; eſſent; quæ citra omne dubium
perſonalis erit, & in rem ſcripta, quę
fundum quocumq; ſequetur: nullo-
7 tenus modo hypothecaria, vt quidam
affirmauere: quoniam nec verba in-
teruenerunt pro expreſſa, nec lex ta-
citam induxit: quibus ceſſantibus
hypothecæ nunquam oriuntur, vt *di-*
xi nota 59. nu. 5. Martini, ac per hoc
concludo releuium præcipuum vbi-
que a fiſco deducendum.
Illud quoq; ad hanc legem [qua
dotis contractus inter oneroſos col-
locatur] aduertendum eſt, an nem-
pè indiſcriminatim in omni dote
procedat, ſiue ab extraneo, ſiue ab
illis qui dotes dare tenentur conſti-
tuta ſit: iterumue an ſit ei locus,
quãdo paganicorum defectu ob do-
8 tem reſtituendam feudum in ſolutũ
traditur, in quo mea eſt ſententia,
dotis nomine concludi tantùm ne-
ceſſariam, quæ ex parte ſit dantis;
nam ſi maritum inſpicimus perpetuo
quoad eum oneroſa dicetur: ideoq;
excuſari a releuio feudum, quod
mulier, cum ſuum eſſet, ſibi pro do-
te aſcripſit exiſtimo: quoniam prior
obligatio nubendæ eſt, vt ſibi de
dote proſpiciat, ſi habet; poſterior
patris, & id ſimilium: idemue eſſet, ſi
a quocumq; detur, quem natura, vel
ciuilis ratio ad dotem dãdam aſtrin-
git: hi enim liberalitati non incum-
bunt, ſed potius quod debent, ex-
ſoluunt ad *l. fin. C. de dotis promiſſ.* ac

ibi ſcribentes. at ſi extraneus feudum
nouum, vel hæreditarium agnatis ca-
rens donaſſet, releuium ſoluendum
eſſe putarem: quoniam ſimplex libe-
ralitas eſt, nec inter oneroſos con-
tractus concluditur, vt omnes ſen-
tiunt, lateue diſputauimus in *tract.*
de donat. diſcurſ. 2. part. 8. & alibi ſæ-
pius: lex enim hæc oneroſos cõtra-
ctus à ceteris ſeparat: hi verò inter
primos non numerãtur. De reſtituē-
dis verò dotibus illud pro explora-
9 to habeo, releuium, ſi mulieris libe-
ri, vel extranei hæredes illius domi-
nium aſſequantur, non ob acquiſi-
tionem ex contractu iudiciali, ſed
ob ſucceſſionem mulieris deberi;
quod nec negauit *Capan. par. 4. quaſt.*
11. *num.* 19. cuius quæſtio citra ſta-
tutum hoc, quod in noſtro tantum
regno viget, in eo conſiſtit, an ne re-
uerſo ad mulierem dotantem feudo,
releuium debeatur? eorum inſtar,
quibus ob præmaturam mortem do-
natariorum obuenit: concluditur
nequaquam deberi: quoniam feudi
dominium nunquam in maritum
tranſijt, ſed ſolus vſusfructus, quid-
quid *Accurſius* tradidiſſet *in l. in rebus*
C. de iur. dot. contra quem dicit com-
muniter teneri. Quæ ratio ex doctri-
na *Cuiac. obſer. 32. lib.* 10. aliorumue
ſubtiliorum interpretum euerti poſ-
ſet, qui ciuile dominium in virum
certò tranſire; manere verò tantum
apud vxorem naturale aſſeruerunt,
vt textus ipſe, quo vtitur, aperte
conuincit: dico tamen poſſe non
deberi, quoniam reſtitutio appen-
dix eſt dotis contractus, eiuſue exe-
cutio, ſiue ex legali, ſiue ex hominis
ſtipulatione agatur: quo fit, vt
vxor nullatenus ſuccedat, ſed id
quod ad tempus, ac ſub pacto deuo-
lutionis traditum fuit, recuperat: qui
contractus omnium neceſſariorum
neceſſarius eſt, ceteriſue oneroſior.
10 Sed an idem ſit de dotatione Ec-
cleſiæ, ſi inter viuos fiat? putarem
deberi quoniam voluntariam, non
oneroſam cauſſam præſefert, in lo-
cis, & caſibus, quibus Eccleſiæ feu-
dorum capaces ſint, nec ſemel habi-
ta dimittere cogantur, ea ratione,
quia circa laicorum Principum be-
11 neficia exceptionum priuilegijs non
vtuntur, ſed vbiq; legibus vaſſallati-
cis, nihilominus, ac ceteri omnes
minus exempti ſubiacent; vt dictat
text. in §. *fin. verſ. non ſolummodo per-*
ſonæ, ſed Eccleſiæ de cap. Corradi; latè,
ac eleganter *Roſentall. in Synopſi feu-*
dali cap. 10. concluſ. 3. *Genuenſis Epi-*
ſcopus Iſermenſis in pract. Eccl. tricent.
quaſt. 21. ad multas conſequentias
Merlin. cont. 13. Quæ intelligo vbi
caſus ſoluendi releuij contingat, ne-
quaquam enim ex hoc opinionem
illam admitto, quod morte Prælato-
rum, nouis ſuffectis, releuium debea-
tur: quaſi Eccleſiæ bona iure here-
ditario deferrentur: quoniam ſcio
mutari perſonas, non dominia, re-
iecta illa ratione *Afflicti in dicto* §. *ſi*
ſimiliter nu. 9. de cap. Corradi, qua id
fundat ex defectu poteſtatis ſtatuen-
di, vel vſum in feudalibus contra
Eccleſias inducendi, quia quoad ac-
quirenda poſt vſum repugnat cano-
nibus ipſis: dum tributorum, ac in-
dictionum ab Eccleſijs ſolutionem,
quibus affecta bona in eas perue-
niunt, admittunt in *can. tributum, &*
can. ſeq. 11. quaſt. 1. optimè *in can. tri-*
butum 23. quaſt. 8. quia ait ibi *Vrba-*
nus Pontifex, de exterioribus Eccleſia
dari iubetur, quod conſtitutum anti-
quitus eſt pro pace, & quiete, qua nos
tueri, ac defenſari debent, Imperatori-
bus perſoluendum eſt. Alio enim iure
poſſidet Eccleſia libera ſibi à fideli-
bus donata, alio feudalia, ac tribu-
taria prædia: quorum connaturale
eſt ſeruitium dominis ex lege libe-
ralitatis debitum: in poſterioribus
enim, ſi onera ſint infra limites feu-
dalis debiti inter vaſſallum, & do-
minum [nec voluntaria, vel arbitraria

ſint vaſſallorum, qui ſæpius in propriam perniciem dominis morem gerũt] Eccleſiaſticos à ceteris diſtingui, non decet, & ita ſemper *Innoc. in cap. verum de foro compet. & Iacob. de ſancto Georg. in ſua inueſtitura verſ. in feudum nu.* 35. doctrinam percepi.

12 Illud demum annectendum exiſtimo, an ſententia [ſi duplex releuiũ ob moram exigi opus ſit,] præmitti debeat *Aponte enim deciſ. 1. num.* 14. quem *Capan. adducit part. 5. quæſt. 3.* affirmatiuam tutatus eſt: quorum motiua ex ſententia eorum fundantur, qui id in pœna priuationis feudi docuerunt, apud me parum ad rem conducens, licet dicant hanc loco alterius ſucceſſiſſe: durum enim eſſet, vt dominus poſt remiſſam feudi caducitatem [lapſoq; iam tempore inueſtituræ, releuijq; ſoluendi] litẽ inſtruere pro vnius anni fructibus cogeretur, cum ius ſuum ex lapſu temporis pendeat, nec vaſſallo aliquid defenſionis competat, quam cauſſas excuſationis quare nõ ſoluerit afferre: quæ nunquam ſero in fulminatione proceſſus exactionis adducuntur: ideò ſicuti ipſis, quo ad moræ purgationem [priuſquã dominus ſcripto exactionem faciendam ſignificauerit] conſentio; de quo *Capan. ibidem quæſt.* 13. ità in id, vt ſententia opus ſit, non inclino, potiuſq; praxi noſtri regni tanquam magis iuridicæ accedo: pœna enim iſta loco dominici intereſſe, cui ad tempus non ſoluitur, ſuccedit, quæ vti acceſſoria obligationi ſoluendi ſimplicis releuij eiſdem modis diſſoluitur, ac eandem actionem executiuam, perſonalemue in rem ſcriptam parit Kalendarijs curſuuè temporis tantummodo inſpectis: & ſicut domino exigẽti vnicum multa opponuntur, ita opportunè excuſationes dari poterunt, ſi duplex petatur, vt vidi cum Barone Verduræ ſeruatum, excuſante ſe ex minori ætate: cui executiuè ad ſoluendam duplicis releuij pœnam monito, ex eodem capite indultum fuit, executione, nulla præcedente ſententia, cepta: in quo vnum op-

13 taſſem, vt minor excuſaretur; tutore vice illius, ſi pecunias, vel fructus in hæreditate percipiendos habuiſſet, damnato: ſi illos omiſſa releuij ſolutione percepiſſe, probaretur; ſicut in ſimili de tutore ad expenſas litis per iniuriam motæ damnando dicimus *ad text. in l. Iulianus* 14. *§. ſed cum in facto D. de act. empt.* nam ſicut rationi repugnat, vt minor ſuo malo alienam culpam luat, ita quoq; non conuenit, vt fiſcus à nocuo ſuo periculo non exigat.

VT NVLLVS RECIPIAT IN FAMVLVM, VEL SOCIVM aliquem ſtipendiarium.

CAP. CXI.

CVm ex dono gratiæ largitionis excelſi, & ad id etiam gratia fideles noſtros Siculos affectu regio, ſed potius paterno commoti coadunationes collectæ multitudine hominum, in eorum ædibus inter, & extra celebrare præſumũt: & quod peius eſt, cum litigaturi ad curiam noſtram venire proponunt, amicos, vaſſallos, recommendatos, & affidatos eorum conuocant, & ijs collectis ad noſtræ maieſtatis præſentiam ſe præſtant: quod ſatis graue gerimus, & moleſte, cum in noſtro regali conſiſtorio vnuſquiſq; ſecurus accedat: decreuimus igitur, & denunciando mandamus omnibus regni noſtri nobilibus, videlicet comitibus, baronibus, militibus, burgenſibus, & alijs vniuerſis, vt nullus eorum huiuſdi coadunationes hominum, & conuenticulas illicitas, in aliqua parte regni noſtri

colligere audeat, vel præſumat, nec ad noſtram curiam pro eorum cauſſis, & quæſtionibus accedentes cum dictis congregationibus, & coadunationibus hominum veniant, niſi de expreſſa noſtra conſcientia, & mandato: cum in ijs caſibus, *comitiua eorum continua ipſos volumus eſſe contentos*, ſi quis verò contra hanc noſtram conſtitutionem veriore tentauerit: ſi comes fuerit, vel baro magnus vncias auri centum: ſi minor baro vncias quinquaginta: ſi burgenſis vncias quindecim curiæ noſtræ perſoluet: illum autem, qui ad prædictas cõuentiones, & coadunationes vocatus, vel ſponte acceſſerit, & pœnas prædictas, vt ſupra diſtinctum eſt, ſubire volumus, & iubemus: quarum augmentationes, & diminutiones noſtro arbitrio reſeruamus: ſecundum facultates, & conditiones contra venientium faciendas.

SVMMARIVM.

1 *IVdicia libera ſunto.*
2 *Metus iuratos contractus irritat.*
3 *Leges potentes, ac humiles approbādant.*

NOTA C.

1 *COmitiua eorum continua ipſos volumus eſſe contentos*, non enim decet armorum ſtrepitū vti, minuſue vim, vbi iudicium omnimodā libertatem exoptat adhibere; quamobrē *Cicero* è veſtigio Milonianę orationis, ità iudices alloquitur, reo illatam à Pompeo vim deteſtatus, vt qui in foro iudiciali diſpoſuiſſet armatos milites, & quod noui iudicij forma terreret oculos, qui quocumq; inciderent, veterem conſuetudinem fori, & priſtinum iudiciorum morem non viderent, non enim, inquit, corona conſeſſus veſter cinctus eſt, vt ſolebat: non vſitata frequentia ſtipati ſumus; nam illa præſidia, quæ pro templis omnibus cernitis, & ſi contra vim collocata ſunt, non afferunt tamen oratori aliquid, vt in foro, & in iudicio, quamquam præſidijs ſalutaribus, & neceſſarijs ſepti ſumus, tamen ne nos timeri ſine aliquo timore poſſimus: turbat enim conſilium, voluntatem retorquet, quæ, quæ violenta ſuſpicio accedat, ne rectum quis dijudicet. Narrat *Polianus lib.3.* Iphicratem capitis reum, vt ſupplicio te ſubtraheret, iuuenes in iudicio cum gladijs collocaſſe: hi cum capula iudicibus monſtraſſent, adeo terrorem incuſſerunt, vt reo ſoluto, à iudicio diſceſſerint, & de Auguſto apud *Suetoniū cap.20.* quod cum conſulatum vigeſimo ętatis ſuę anno inuaſiſſet, hoſtiliter ad vrbem legiones admouit, miſitue, quos ſe ſibi nomine exercitus depoſcerent. cumq; cunctante ſenatu iudicium ex-
2 pectaretur, Cornelius Centurio princeps legationis reiecto ſagulo, non dubitauit in curiam dicere: hic faciet ſi vos non feceritis: ſunt autem irrita omnia, quæ ſimiliter fiunt *l. 1. & tot. tit. de his quæ vi, & m.t. cauſ. fiunt*, nam, vt aiebat Cidippes apud *Ouid. epiſt. 20.*

> *Quid tibi nunc prodeſt iurandi formulā iniūcta?*
> *Linguaq; præſentem teſtificata Deū?*
> *Quæ iurat mens eſt: nil coniurauimus illa,*
> *Illa fidem dictis addere ſola poteſt.*
> *Conſilium prudenſq; animi ſententia iurat:*
> *Et niſi iudicij vincula nulla valent.*
> *Si tibi coniugium volui promittere noſtrum,*
> *Exige polliciti debita iura thori.*
> *Sed ſi nil dedimus præter ſine pectore vocem:*
> *Verba ſuis fruſtra viribus orba tenes.*

Curandum ergo eſt, valida vt ſint iudicia, vtue libertas iudicantes, li-
3 tigāteſue comitetur: omni armorum ſtrepitu, vel ſuſpicione, remota, vt

æqua lance potentum cauſſas, ac miſerorum dijudicent ad *l. ius ſenatorum 8. C. de dignit. lib. 12.* bene *Lucanus lib. 1. ab Herod. lib. 8. tit. 3. c. 6. in medio.* ne leges aranearum telis ſimiles videantur, quæ paruas, non magnas muſcas intercipiunt: elegãs, quoq; locus eſt fauore litigãtiũ, ſi ad locũ minus tutum euocẽtur in *Clem. 5. Summi Pontificis incip. Paſtoralis 2. de re iudic.* natura enim fit, vt minus tutũ locũ fugiamus, ideoq; nulla lex ad cõparendũ cogere nos poterit. inde mos ne aliquis ad curiã armatus accedat *l. qui dolo §. item qui cũ telo D. de vi publica*, qui neſcio quo pacto apud nos exoleuerit: cetera alibi.

DE NON FOVENDIS IVDAEIS, *CAP. CXII.*

AD noſtræ maieſtatis peruenit notitiam, nonnullos noſtrorum fidelium tantæ audaciæ, tantæq; temeritatis exiſtere, quod Iudæos, quos noſtræ cameræ reputamus, in eorum protectionem ſuſcipiunt, & ipſorum ſe faciunt defenſores: non aduertentes, quod ex hoc curiæ noſtræ iuribus debitis per Iudæos eoſdem vertitur detrimentum: circa quod merito prouidentes, præſenti cõſtitutione iubemus, vt nullus, regni noſtri nobilium, comes, baro, miles, burgenſis, vel quis alius *Iudæum aliquem ſibi recommendatum accipiat*, ni eius ſe conſtituat protectorem, nec, cum a noſtris officialibus iura, & ſeruitia, à prædictis Iudæis noſtræ curiæ debita, exiguntur, pro eiſdem Hebræis interceſſor, ſeu defenſor accedat, is autem qui contrafecerit edicto præſenti, ſi comes, vel baro magnus fuerit, vnciarum auri quinquaginta; ſi minor, vel miles ſimplex vnciarum vigintiquinque; ſi burgenſis, vel aliquis alius, vnciarum auri decem pœnam ſe nouerit incurſurum; Iudæi verò; qui ſe aliquorum ex prædictis noſtris fidelibus recommendationibus, protectionibus, & defenſionibus modo, & forma præmiſſis ſubmitti præſumpſerint, pœnam vnciarum quinq; ſe nouerint ſoluturos, fiſcalibus commodis applicandam; quam pœnam ſi dicti Iudæi ſoluere nequeant; eos luere volumus in perſonis.

SVMMARIVM.

1 IVdæi obſtinati, ac in alios duriſſimi.

NOTA CI.

1 IVdæum aliquem ſibi recommẽdatum accipiat. & rectè nã, & ipſi praui legis interpretes ne extraneis benefacerent, ſibi ipſis interdixerunt, vt *Iuuenalis* innuit.

Non monſtrare vias eadem niſi ſacra colenti.

quo loci, vt quidam aduertit, exemplum monſtrandę viæ minimę moleſta, neque ſumptuoſa beneficia indicat; ignotis etiam tribuenda, vt *Cicero offic. 1. & Seneca Benefic. 6. c. 9.* aiunt, *quod, & Tacitus teſtatur 5. hiſtor. apud ipſos,* ait, *fides obſtinata, miſericordia in prõptu, aduerſus omnes alios hoſtile odiũ*, & apud *Diodorũ* ſolos ex omnibus inſociabiles eſſe extraneis; ita vt ceteros pro hoſtibus ducãt, vt digni videãtur omni humano auxilio deſtitui, vel vt reſipiſcant, vel vt eadẽ, quæ in alios patrati ſunt, patiãtur: quamobrẽ Romani, quãdiu Chriſti fideles a Iudeis nõ diſtinxere magno nos odio proſecuti ſunt, vbi autem nos oppoſitam viuendi normam ſectari agnouerunt, plurimum amauere, quando autem quoue pacto Iudei Sicilia eiecti fuere, diximus ſupra *Nota 73. nu. 8. fol. 212.*

CON-

CONSTITVTIONES FACTAE IN VRBE PANORMI per dominum noſtrum Regem Federicum ix. Maij xv. edictionis.

DE NON PORTANDIS ARMIS PER RAPACIOS, COCOS, BORDONARIOS, ſeruos, Comitum, Baronum, militum, & aliorum.

CAP. CXIII.

SI iura repetamus antiqua, vſus armorum omnibus erat prohibitus: exceptis militibus, quorum erat officium, pro conſeruanda pace publica, & defenſione patriæ arma portare, ſubſequenter autem, bellorum ingruente tempore, tam prædeceſſores noſtros diuæ memoriæ, quam per maieſtatem noſtram conceſſum extitit, vt filij militum, & baronum, ſiue ballecti, & familiares, qui ab eis quotidianum victum recipiens, & veſtitum, poſſint ſimiliter ſine pœnæ formidine arma deferre; prout in pluribus noſtris conſtitutionibus, ſuper eis editis, extitit ordinatum, nunc autem prædictorum vſus armorum per illicitam vſurpationem, ad tantam diſſolutionem deuenit, vt non ſolum prædicti comites, barones, milites, & eorum filij, & ballecti ipſa arma deferunt, ſed perſonæ viles, & proniores ad malum puta bordonarij, coci, ſcutiferi: de ſtrilla rapaci, & ſerui prædictorum comitum, baronum, militum arma deferunt, & cultellos feritorios, & enſes, & baiulerios continuo portare aliquatenus non formidant, cumq; hoc ſit pacifico ſtatui noſtrorum fidelium periculoſum, & ſatis incongruum videatur, vt quod burgēſibus alijs, & mercatoribus honeſtæ vitæ prohibitum eſt, hoc *prædictis perſonis vilibus, leuibus, & indignis aliquatenus concedatur*, prouidimus dictam vſurpationem pœna caſtigato condigna: idcirco mandamus, vt nulla prædictarum perſonarum, prædicta arma prohibita portare præſumat de cetero: ſibi pœna in talibus ordinata: quam ſi propter paupertatem portare nequiuerint, fuſtigatione per totam terram, in qua miuentus fuerit, per officiales eiuſdem prouinciæ, ſiue terræ decreuimus eſſe damnandum, & nihilominus dominus eius, qui permiſerit ſcienter ipſos dicta arma portare, pœna portationis armorum omninò mulctetur.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia honeſtis viris præſtanda.*
2 *Malorum conuerſatio vitanda.*
3 *Macellarijs arma vetita.*

NOTA CII.

PRædictis perſonis vilibus leuibus, & & indignis aliquatenus cōcedatur. nam ſi inæqualitas aliqua in republi-
1 ca admittenda eſſet, honeſtas perſonas ſpecialibus fauoribus proſequi potius, quàm viles congruum videretur, quo maxime gubernantium ſtudia, & inclinationes elucent, vt talem iudicentur habere animum, quales illi ſunt, in quos gratias ſuas effundunt: qui enim improbis aſſentitur, eum, vel pati, vel diſcere ma-
2 lum aliquod neceſſe eſt, qui verò bonorum virorum curam aggreditur, vel imitationem eorum edocetur, vel diminutionē vitiorum condiſcit, vt *Agapetus ad Iuſtinianū* aiebat: legem hanc è mortuis ſuſcitatam, quoad macellarios Philiberto Sabaudico regni ſummū imperiū Regis
3 noſtri vice obtinente, ſummaue cum laude gerente, optarem ad omnes ſimilis conditionis homines referri, ac vt ſeruetur mandari.

DE ILLICITIS CONVENTICVLIS, ET AVXILIIS NON PRAESTANDIS.

CAP. CXIV.

QVia frequenter contigit, quod ſub prætextu liciti multa illicita committuntur vt puta, quod ſub prætextu conſanguinitatis, affinitatis, & amicitiæ tempore controuerſiæ, quæſtiones, vel inimicitiæ contractæ, vel potius contrahendæ, aliqui barones, milites, feudatarij, vel burgenſes, & populares, volentes comitibus, baronibus, vel militibus ſub ſpecie dictæ amicitiæ proximitatis applaudere eorum partes aſſumunt, & eis impendunt partialitatis auxilia, conſilia, & fauores, non aduertentes, quantum hoc diſpliceat noſtræ maieſtati, quæ multoties dictas conuenticulas, & collegia illicita vetuit, & ſtatum turbare pacificum noſtrorum fidelium ſubiectorum; multi etiam comitum, baronum, & militum confidentia talium adiunctorum, multa enormia delicta committunt ſperantes ſe eſſe maiori conſanguineorum, affinium, & amicorum multitudine roboratos, quæ ſi ſoli, vel tantùm cum ſuis eſſent non auderent aliquatenus attentare, iccirco volentes talibus exceſſibus condignis pœnis penitus obuiare; mandamus, vt nullus comes, baro, miles, feudatarius, vel burgenſis, ac etiam popularis, alicui comiti, baroni, militi, vel burgenſi habenti brigam, rixam, & inimicitiam publicam, vel occultam prædictis perſonis ſub modo partialitatis adhæreat, dando ſibi opem, auxilium, vel fauorem; exceptis familiaribus, & militibus, quis ſoliti ſunt, hactenus à prædictis comitibus, & baronibus victum, & veſtitum continuè recipere, vel tãtùm veſtitum annualem: *ſub pœna amiſſionis feudi*, ac etiam de perſona puniatur ſecundum noſtræ arbitrium maieſtatis, Simplicibus autem militibus, burgenſibus, & popularibus: pœna ſecundum noſtræ ſerenitatis arbitrium iminente.

SVMMARIVM.

1 *Mala è radicibus, ac è veſtigio curanda.*

2 *Priuatis diſſidijs publicæ commotiones ortæ.*

NOTA CIII.

1 SVb *pœna amiſſionis feudi*, notanda profectò lex, quæ turbationes publici ſtatus, quę ex priuatis diſcordijs, vt plurimùm originem ducere ſolent è veſtigio occurrit, ac ipſum idem in eo ſtatuit lædentibus maieſtatem ſolũ minitari; ſemper enim, vt inquit *Caius Iuriſconſultus in l. 1. D. de orig. iur.* reſpiciendum eſt vndè cœperit negotium, & quod niſi eueniſſet, illud quoq; non contigiſſet, cum ſententia *Plutarchi de ciuili inſtitutione ad Traianum*, non ſemper incendia de ſacris publiciſue ædibus initium ſumunt, ſed ſæpenumero è domuſcula lucerna parumper neglecta *ingens erupit flamma, vel ignis ſenſim conceptus palea deinde, & fomentis*
2 *refocillatis, mirum in modum ardere incipit, & primis quibuſq; correptis, lõgius ſerpere, & maximam ſtragem dare: ita ſeditiones in ciuitatibus non magnæ ſemper contentiones, nec de publicis rebus diſſidia incedere concitareq; ſolẽt, verum plerumq; priuatis create offenſionibus, in publicam peſtem certando progreſſæ ſunt, ſtudijs, & contentionibus mutuis auctæ.* Quamobrem Principẽ ciuitatis, ciuilemq; virum oportet eiuſmodi parua futuræ cladis initia nihiloſegnius præuenire, atq; curanda, & opprimenda ſuſcipere, vt aut nuſquam exiſtere poſſint, aut ſi

qua

quæ extiterint præfocentur: ne paulatim aſſumptis viribus luculenter ſuccreſcāt, poſtremò ſuaptè magnitudine rempublicam vexent, & occupent, quod ſi tolli penitus nequeant, ad eos ſaltem reijciantur, è quorum priuatis ſtudijs, ac diſſentionibus ortum ſumpſiſſe videntur, attendendumq; exiſtiment, & alijs prædicandum, ſæpè vſu venire priuatis etiam paruis neglectis rebus initio nulla cura, nullis medicamentis adhibitis, indè calamitates, etiam publicas extitiſſe.

DE FVRTIS COMMISSIS CANVM, ET AVIVM RAPACIVM.

CAP. CXV.

QVia leuis diſcordia magna ſolet odia generare maxime inter nobiles, qui præcipuè in venationibus delectantur: inter quos hæc ſæpius perpetrantur, & quaſi ex quadam irrationabili conſuetudine, tanquā cauſſa litium reputatur, videlicet, quod canum, & auium rapacium, vt aſturum, falconum, furta, vel detentiones illicitæ committuntur: volentes huic delicto legis medelam imponere, quare ab experto comperimus, & per hæc multas lites, & iurgia generari: hac lege in perpetuum valitura ſancimus, vt nullus plebeus, vel nobilis præſumat canem brachum videlicet, vel leprarium, accipitrem, aſturē, vel ſalconem alterius furto ſubtrahere, vel ſubtractum detinere, ſub pœna vnciarum duarum in perſona nobilis, & vnciæ vnius burgenſis, vel valletto: ſi contra hanc legem fuerit attentatum: dummodo conſtet de dominio prædictorum, hac declaratione præambula: quod ſi auis amiſſa, antequam ſe recipiat in priſtinam libertatem volando per arbores cum gectis, & ſonalia: ab aliquo fuerit cum paſtu, vel ſinè paſtu vocata, & ad eum venerit, quia adhuc videtur habere animum ad dominum redeundi, licet eum non recognoſcat, quod interim eius, cuius prius fuerat, cenſeatur, ſub pœnis prædictis: ſi verò ſe receperit in priſtinam libertatem longius volando, & capta fuerit, cum fuerit, cum retibus, vel cum viſco, tunc etiam volumus *quantumcumq; iure communi in hac parte derogetur:* ſimiliter conſtito de dominio, quod, ſi domino reſtituatur, nullam pœnam proinde detentoribus, vel emptoribus, vel captoribus propterea ſubituris, niſi ab eo tempore, quo eis denunciatum fuit, & probatum coram competenti iudice de eis reſtituendis fuerint contumaces: canibus autem, niſi ſunt domeſticè nati, ſemper dominis reſtituantur, vel poſſeſſoribus eorumdem, niſi triennium iam fuerit elapſum: hanc igitur legem magnitudo tua per commiſſam tibi prouinciam voce præconia cum intimatione pœnarum facias publicè diuulgari, ne eius ignorantia, quis ſe valeat contra prædicta tueri.

SVMMARIVM.

1 *IVs Romanorum ne temerè derogetur.*
2 *Leges ſuadente publica vtilitate corrigenda.*
3 *Priuilegia ad regendi normam conceſſa reuocationi ſubdita.*
4 *Contractus reuocetur ſi natura rei id ſuadeat.*
5 *Preſidi re natura ſua eiicta vel debetur.*
6 *Legi poſitiuæ; quam conſuetudini derogato.*

NOTA CIV.

1 QVantumcumq; iure communi in hac parte derogetur: bono pacis, quæ litibus per quam maximè, vt ſæpiùs repetitum eſt, turbari ſolet.

porrò

porrò municipalia iura quantum fie-
ri poteſt, ſine manifeſto cauillo, iuri
Romano concilianda ſunt, quando
præcipuè elucidationis gratia non
correctionis condita fuerunt; quod
poſtremum maxima cum cauſſa effi-
ciendum erit, propter maximam ip-
ſius in omni orbe auctoritatem, eui-
densq; debet eſſe vtilitas, vt ab eo
recedatur, quod diu æquum viſũ eſt
l. 4. de conſtit. princip. quod, & ſenſit
Marcellus in l. & ſi nihil 188. *D. de*
2 *reg. iur.* & ſi nihil, ait ipſe, mutandũ
eſt ex ſolemnibus, tamen vbi æqui-
tas poſcit ſubueniendum eſt, Verum
enim verò, vt *Iuſtinianus* ait, *in l.* 2.
C. de veter. iur. enucl. ideo Imperialem
fortunam rebus humanis Deus pro-
poſuit, vt poſſet omnia, quæ nouiter
contingunt, & emendare, & compo-
nere, modis rebuſq; competentibus
tradere: cum alijs in id adductis in
*controu. 1. nu. 17. poſt patrocinium, nũ-
quam enim*, vt ex *Cicerone ibidem tra-
didi ad finem nu.* 182. *præſtantibus in
gubernanda republica viris laudata eſt
in vna ſententia perpetuo permanſio cõ-
uerſis rebus, ac bonorum voluntatibus
immutatis, ſed tempori ſeruiendum eſt:
& vt in nauigando tempeſtati obſequi
artis eſt, etiam ſi portum tenere nequeas,
cum verò id poſſis mutata velificatione,
aſſequi, ſtultum eſt, eum tenere cum
periculo curſum, quem cœperis, potius
quàm eo immutato, quo velis peruenire;
3 *ſic in adminiſtranda republica pruden-
tibus viris propoſitum eſſe debet, otium
cum dignitate, & non idem ſemper dice-
re, ſed idem ſemper ſpectare.* Mutari
ergo leges, ac regendi modos pro
temporum, ac morum varietate con-
uenit, *cap. erit autem lex 4. diſtinct.*
4 etiam ſi in vim contractus abijſſent,
ſi quando aliqua tẽpeſtate Princeps
contrarium ſubditis, magis conueni-
re deprehenderet: in quo, ne pacta
propria violaſſe videatur, conſilio
ſapientum rem expediri ſatius erit,
& hoc ipſum eſt, quod ſenſit *Felinus*
quem cum alijs citaui in *Patrocinio
iuriſdictionis Regia nu.* 95. dum reuo-
cationi ſubijcere dixit ea, quæ in or-
dine ad iuriſdictionem exercendam
a Principibus diſponuntur, & ſi cõ-
tractus naturam induiſſent, vt nec
5 profecto pretium reſtituendum ve-
niat, quoniã res ex ſui natura euin-
citur, iuxta id, quod placuit *Gloſſo-
grapho in l. ſi familia C. fam. erciſcund.*
ementiq; priuilegium imputandum
eſt, qui conſcius ſibi erat, hæc reuo-
cari, immutariue poſſe iuxta tempo-
ris viciſſitudines, ſuadente bono pu-
blico præſenti, vt quod olim debuit
concedi, hodie ſeruari iniurium ſit,
vel ipſa vtilitate petentium inſpe-
cta, cui Princeps ſtudere cogitur:
nam ſicut turpe ei eſſet ſine cauſſa
illa reuocare, cuius verba firmita-
tem omnimodam obtinent, vt iure
meritò omnes eius commercia ab-
horrerent: ita inglorius, ac perui-
cax videretur ſi vellet id ſeruare,
quod iam in incommodum verſum
eſt; etenim

*non omnibus horis
Omnia conueniunt, res prius apta,
nocet.*

6 difficilius verò debet conſuetudini,
quam legi derogare ob illam *Suidæ*
rationem, *quod* nempe *illa non ſit
hominis inuentum, ſed vitæ, & tempo-
ris:* lex verò Tyrannidi per quam ſi-
milis cuncta vi, ac terrore conficiat,
cum prima magis humanitate regia
polleat, dum ultro eam omnes abſq;
neceſſitate ſequuntur: quod ita ac-
cipiendum puto, ne ex hoc praua,
ac damnoſa conſuetudo probetur.

CAPI-

CAPITVLA IVRATORVM.

Capitula quæ Sereniſſimus Dominus Rex Federicus Tertius prouidit nuper, & vult de cætero obſeruari per quoſcumq; iuratos ciuitatum, & terrarum Siciliæ in exercitio eorum officiorum: miſſa ſub paruo ſigillo ſecreto eiuſdem domini Regis Iuratis Ciuitatis Panhormi: per eos in eadem Ciuitate toto ipſorum officij tempore propterea inuiolabiliter obſeruanda.

CAP. CXVI.

IN PRIMIS.

QVod omnia mandata, ſeu omnes literæ directæ vniuerſitati prædictæ Ciuitatis Panormi per dictum Dominum Regem, vel quemcumq; alium officialem eiuſdem domini Regis peruenire debeāt ad manus eorumdem Iuratorum, & ipſa iuxta tenorem earum, exequi debeant reuerentur.

Item ſi fortè qualitas negotij in ipſis mandatis ſeu literis contentis exegerit, quod ad executionem ipſorum baiulus, iudices, ac ceteri homines vniuerſitatis ipſius ſint neceſſarij: quod ipſi iurati vocari faciant baiulum, & iudices, ac cæteros homines per quarterios dictæ Ciuitatis Panormi: & cum eis prout ipſis melius videbitur, & poterunt, ad executionem mandatorum, & literarum ipſarum vigilanter intendant.

Item, quod dicti Iurati cum ſollicitudine ſcrutenter inquirant, & ſciant, ſi penes aliquem, vel aliquos fuerint de pecunia, rebus, & bonis vniuerſitatis ipſius; ac ab ipſis detentoribus pecuniam, res, & bona ipſa petant, recipiant, & conſeruent: & ſi neceſſariæ fuerint detentiones ipſorum pecuniç, rerum, & bonorum ad reſtitutionem ipſorum eis faciendam, qua viderint coerctione compellant, & pecuniam ipſam, ſicut opus fuerit, pro ſeruitijs eiuſdem vniuerſitatis expendant, & ſi quid reſidui ipſius pecuniæ remanſerit penes eos, ipſum reſiduum legaliter, & bene conſeruent: aſſignandum per eos eorum ſucceſſoribus, qui in ipſo officio creabuntur.

Item ſi aliqui perceperint, & habuerint de pecunia vniuerſitatis prædictæ, & ipſam expenderint, vel in totum, vel in partem in ſeruitijs vniuerſitatis prædictæ: quod dicti Iurati ab ijſdem expenſoribus recipiant debitam rationem, & temporum coram eis, & ſi ipſi de hoc rationem, & computum non fecerint, ſeu non poſuerint, perſonis illius ſtatutis, & deputatis ad hoc per dictum dominum Regem, vel vniuerſitatem prædictam, & maxime ad præſens cogant illos, qui receperunt pecuniam vniuerſitatis ipſius: in anno videlicet vj. indictionis proximæ præteritæ; & huius vij. indictionis pro fabricatione murorum ciuitatis prædictæ: ad ponendum eiuſdem finalem, & debitam rationem.

Item, quod dicti Iurati cum ſedula diligentia videant, & examinent fabricam murorum ipſorum de nouo factam vſq; nunc in ciuitate prædicta, & expenſas factas in hoc.

Item, quod dicti Iurati, & quilibet eorum in quarterio, in quo habitant cum omni diligentia inquirant, & ſcire procurent, ſi capitula olim edita per dictum dominum Regem in generali colloquio Placiæ, & alia in Ciuitate Meſſanæ celebrata obſeruentur, vt decet: & ſi aliqua contra dicta capitula, vel aliquod ipſorum commiſerint, & ſpecialiter ſuper captione animalium ad bardam: & ſic procurent, & velint, quod ſi venditio carnium, vini, & aliarum rerum ſuarum

præponatur in Ciuitate prædicta, & id denuncient incontinenti baiulo ipſius terræ: vt ab ipſis pœnam exigat, ex prædictis capitulis impoſitam, & ſtatutam: quæ capitula penes eos habere procurent; & ſi fortè prædictus baiulus ad exactionem dictæ pœnæ fuerit tepidus, & remiſſus: hoc denuncient ſecreto, ſeu iuſtitiario Ciuitatis prædictæ; vt ipſi ad exactionem dictæ pœnæ procedant: vt in ipſis capitulis continetur.

Item, quod metam dicti pretij imponant rebus venalibus, quæ ad quotidianū vſum, & eſum hominis ciuitatis prædictæ neceſſaria ſunt, & ſemper ante tempus prouidenda fuerint.

Item, quod metam ipſius pretij poſt impoſitionē pœnæ obſeruent, & faciant tenaciter obſeruari, pęnam ipſam a tranſgreſſoribus exigendam.

Item inquirent, & videant, ſi pondera, & menſuræ dictæ ciuitatis ſecundum iuſtum, & debitum modum a rerum venditoribus teneantur, *& puniāt falſitatem commiſſam in rebus venalibus per quoſcumq;* ſecundum modum per catapanos obſeruari hactenus in talibus conſuetum.

Item, quod ipſi Iurati diligenter inquirant, ſi aliquis in loco publico ædificet, ſeu ædificari, uel conſtrui faciat, & de nouo ædificata, ſiue contracta dirui mandabunt ſub certa pœna, per eos, ab ipſo ædificante; ſi eius fuerit exigenda.

Item, quod nullus in plateis, ſeu rugis publicis poſſit de nouo conſtruere, uel uetera reædificare ædificia, niſi de conſcientia prædictorum iuratorum: qui accepta menſura ipſarum platearum, ſeu uiarum, ædificandi, ſeu reædificandi licentiam concedant.

Item, quod Iurati ipſi ſemel in hebdomada ſaltem, uidelicet die ueneris in mane congregari debeant in aliquo loco, prout ipſi melius, & habilius elegerint; qui congregati inquirant, & examinent, & decidant, quæ per eos agenda ſunt, circa facta, & negotia ciuitatis eiuſdem: & ſi aliquis prædictorum iuratorum in aliquo defecerit, nulla iuſta cauſſa præcedēte, ſoluat nomine pœnæ alijs iuratis ciuitatis ipſius tarenos duos; quos ſub pœna dupli infra biduum ſoluere teneatur.

Item ſi fortè iurati ipſi inſtituto die, & loco, eligendo per eos, aliqua inſtatione, impedimento, vel cauſſa omnes ſimul non poterint congregari, duabus partibus eorum congregatis, ipſi, ac ſi omnes eſſent præſentes, facta omnia, & ſingula, quæ ad ipſorum ſpectant officium, examinent ſollicitè, & decidant.

Item, quod dicti Iurati prouidere debeant ſuper latitudine platearum, & bancorum, ſeu plancarum apothecarum exiſtentium in plateis eiuſdem.

Item, quod procurent immunditias terrarum, marammarum, & venatium deferri, & eijci extra ciuitatem prædictam: vt eſt hactenus conſuetum.

Item, quod dicti iurati inquirant, & videant, & maxime in plateis publicis, ſi ædificia aliqua minantur ruinam, vel caſum: qui ſi viderint patronis, vel dominis ipſorum iniungant, ſub certa pœna, quod ipſa diruant: & ſi patroni, vel domini ipſorum deſides erunt ad diruptionem ipſorum, poſt impoſitionem pœnæ ipſius, ſub expenſis patronorum, vel dominorum ipſorum, ædificia ipſa dirui faciant ablata ab eis nihilominus pœna eis impoſita, contempta per eos.

Item, quod dicti iurati, & duo ſeruientes eorum, ſi elegerint poſſint arma deferre.

Item, quod de tota pecunia, rebus, & bonis peruenturis ad manus eorum teneantur ſucceſſoribus eorum, vel cui curia Regia mandauerit, in prædicta Ciuitate Panormi, facere rationem: & exinde credatur ſimplici verbo, & quaternis ſub ſigillo eorum.

Item,

Item, quod prædicti iurati omnia, & ſingula facta vniuerſitatis prędictę, quæ pertinere viderint ad honorem, & fidelitatem dicti domini Regis; & ſtatum pacificum, & vtilem dictæ ciuitatis, legaliter, & ſollicitè procurent, & faciant procurari.

Item, quod dicti iurati a trãſgreſſoribus dictorum capitulorum pœnas eis impoſitas, & contentas, requirant, & exigant: conuertendas, & conſeruandas iuxta arbitrium eorumdem, in beneficio terrarum ipſarum.

Item, quod dicti iurati habeant videre, cognoſcere; decidere, e terminare omnes contentiones, & controuerſias, quas oriri contigerit inter ciues ciuitatis Meſſanæ: ſuper ſepibus ſeu finibus, limitibus, & diuiſis vinearum, domorum, & aliarum poſſeſſionum, & his ſimilium.

SVMMARIVM.

1 *LAicus magiſtratus eorum, quæ ad commune victum pertinent, curam agit.*

2 *Clerici communia pondera, ac menſuras ſeruent.*

3 *Laici in rebus clericorum hoc caſu animaduertant.*

4 *Negotiatores clerici quid patiantur.*

NOTA CV.

1 *ET puniant falſitatem commiſſam in rebus venalibus per quoſcumq;* nam nullus forus, nullaue exemptio in his, quæ communi bono conſtituta ſunt ad ſocietatem humanam incolumen ſeruandam proficere debet, prout eſt cura, ne cibaria falſis menſuris, vel corrupta ſubſtantia venundentur, conuenit enim, vt qui in vniuerſum his ſeruandis incumbit, exemptos quoque ad id compellat, quamobrem *Summus Pontifex Honorius Tertius in cap. fin. de vita, & honeſt. cler.* & vnde ſumitur, ita piè ſancteq; reſcripſit. *Ex literis P. & M. Comitis intelleximus, quod quidam clerici ſuæ terræ potiùs ſecularibus negociationibus, quàm officijs diuinis intendũt: & gaudere volentes priuilegio clericali, nolunt ſtatutis patriæ [quibus quoties expedit ſicut laici ſe tuētur] in negociationum ſuarum quæſtibus ſubiacere: vnde quia magnum ex hoc ſcandalum inter laicos generatur, nos humiliter ſupplicauit, vt vel compelli huiuſmodi clericos ad ſeruiendum Eccleſiæ, illicitis ſecularibus negociationibus poſtpoſitis, mandaremus, vel pateremur eos, quo ad facultates eorum ſtatutis, & conſuetudinibus patriæ ſubiacere, cum prædicta in clericalis ordinis vituperium redundare noſcuntur, & clericorum vita generare non debet laicis ſcandalum, ſed præſtare boneſtatis exemplum. Mandamus quatenus ſi tales tertio a te commoniti ab huiuſmodi nõ reſipuerint, ſed prætermiſſis diuinis officijs, negociationibus inſtiterint ſupradictis, cum facto priuilegiũ abijciant clericale. Tu quominus de his ſe implicant, vt de ſuis facultatibus ſtatutis, & conſuetudinibus patriæ ſubtraceant, non defendas eoſdem*; quo textu citra cauillos ab interpretibus meditatos lex noſtra ſatis, ſuperq; communitur: nam dum ſtatutis, ac proclamatibus certum quod ex diuenditis rebus ſoluatur, pretium conſtituitur, determinataue pondera, ac menſuræ indicuntur: quibus clerici
2 quoq; ex hac decretali ligantur, conſequens quoq; videtur, vt ſi qua falſitas admittatur, idem ſtatuens animaduertat: Idem enim continent illa verba, *ne Prælati defendant eos*, qui in huiuſmodi ſtatutis ſeruandis in propriarum facultatum adminiſtratione peccare videntur; vt quo ad hoc pro laicis habeantur, nec minus quã quo ad reliqua ſtatutum fuit, ſi tertio commoniti ab illicitis mercimonijs non receſſerint. In quo ab his

ſeparantur, qui tantūmodo proprias
3 facultates adminiſtrant, quiue ſolū-
modo ſtatutis ſubijciūtur, punitione
ſtatuentibus permiſſa, quam in bo-
nis, rebuſue venditis, non autem in
perſonam, ſi ea tangi contingat, ac-
cipimus: hoc enim propter indecen-
tiam præſumimus exceptum, licet
indefinitè decretalis diſponat, ne
ordinarij in eorum defenſione con-
tendant, & ita poſt *Boer. deciſ.* 246. *n.* 4. *Azeb. in l.* 11. *tit.* 3. *lib.* 1. *recopil. Gutt. de gabell. cap.* 19. *n.* 89. tenet *Salgad. de protect. part.* 4. *cap.* 14. *num.* 103. vbi
ex Greg. Lopez, ac alijs aduertit, poſ-
ſe laicum iudicem dubij tollēdi cau-
ſa cognoſcere, ſit ne clericus nego-
tiator, vt ſuæ iuriſdictionis funda-
menta iaciat; quæ intelligere non
poſſe profitetur *Diana reſol.* 44. *tract.* 1. *de immup. eccleſ. p.* 1. *& p.* 3. *reſol.* 44.
& ideo contra hos, & alios oppoſitū
affirmat, cui per hoc parcendum eſt;
nam quod noſtri communiter ſta-
tuunt, clericum vbi a iure fori pri-
uilegio deſtituatur in bonis cogen-
dum eſſe, id fauorabile eſt, ne perſo-
næ Deo dicatæ manucapiantur,
nec pertinet ad id, quod Suarez di-
ſputat contra eos, qui quo ad omnia
bonorum laico iudici ſubiectionem
fundare conati ſunt: nos enim Pon-
tificio iuri innitimur, illi abſolute
cōtrariantur. Clericus enim cum ob
negociationem monitus abſolutè
foro priuetur, nos quo ad bona tan-
tum id recipimus: nam quæ interpre-
tes ad illam comminiſcuntur, quod
4 ſolum de illicitis negociationibus,
& non de propriorum commercio
loquatur: id textui, ac literæ aperte
repugnat, & præcipuè ſi attendantur
verba, quæ ex corpore addidimus;
quoniam illa re vera de vtroq; lo-
quuntur, diuerſaq; ad vnumquodq;
determinatio ſubnectitur, vt dictum
eſt: quid enim communis illa ſcri-
bentium opinio iuuaret, clericos nē-
pè huiuſmodi ſtatutum ſeruare te-
neri dicentium: ſi foro ſe tueri poſ-
ſent, ac proprium iudicem appella-
re? quando illorum ſuperiores com-
mune quo ad propriorum admini-
ſtrationem habentes intereſſe, om-
nimodè diſſimulaturi præſumantur,
cum, & ipſis pariter exceſſus arri-
deat, ac quo minus illa ſeruentur
exoptent: vt mirum non ſit *Anneum Robertum lib.* 2. *rer. iud. cap.* 14. pro-
nunciaſſe Prælatos circa hęc ſolitos
conniuere, quod cauere voluit Sū-
mus Pontifex, ne ſcandalum inter
laicos generaretur. Hoc idem quod
canon iſte diſpoſuit, placuit quoq;
Valentiniano Imperatori nouella de Epiſcop. Iud. tit. 12. cuius verba cum
ſimilibus habes *in appendice ad con. trou. iuriſd num.* 186. vbi neceſſitatis
legibus hæc moderari fundauimus,
quibus omnes tenentur, hoc idem
quoad exactionem tributi mercimo-
nij ratione debiti tenet *Bal. in l. de his C. de Epiſc. & cler.* quam ſequitur
Iac. de Bel. in cap. Romana §. *contrahentes num.* 114. *de foro comp. lib.* 6. *Gut. tierr. de Gabell. quæſt.* 94. *num.* 5. *lib.* 7. *Laſſart. de decim. vend. cap.* 19. *nu.* 84.
Cened. ad decr. collect. 37. *num.* 2. *Olan. in concord. lit. C. num.* 39. quod ita tē-
perat *Conſil. Carleu. diſput.* 2. *quæſt.* 3.
ne procedat vbi iudicialiter agatur,
vt, & ego ſentio, ſed tantum ſi fa-
cto ex te tributo obnoſcia in exacto-
rem peruenta, ſolita præſtatio reti-
neatur, vel ſi fraus illico comperia-
tur, ac emendetur, ſi forte clericus
aliquid exportet, vel importet in-
uecta ruens, vt vndique receptum
vidi in limitibus præcipue regnorum
pro auro, ac argento exportatis,
tolli nempe, ac auferri exemptis, per-
ſonis ſtatim ſolutis.

DE REFORMATIONE CONSTITVTIONIS, SEV CAPITVLI CRIMInalium cauſſarum in tribus caſibus.

CAP. CXVII.

OPtantes fideles noſtros ſub fęlicis noſtri protectione dominij ſecuritatis, & pacis Integritate gaudere: ad illud continue noſtræ maieſtatis oculos conuertimus, & mentem noſtram curis aſſiduis agitamus, quo ſecuritas ipſa inuiolata permaneat, & a turbatione ipſius, metu pœnæ, qua vigor noſtræ iuſtitiæ criminoſos inſequitur, ſublata ſpe remiſſionis, & veniæ enormis inſolentia compeſcatur animaduertentes ſiquidem, quod ideo latæ ſunt leges, vt metu earum humana coerceatur audacia, tutaq; ſit inter improbos Innocentia, nocēdiq; facultas, formidato ſupplicio, improbis refręnentur, non vt per eas iniuriarum naſcatur occaſio, vel laxandi habenas ad curſus illicitos conceſſa materia videatur: cordi nobis fuit conſtitutionem per nos editam; dum regni noſtri dominij Deo auctore ſceptra ſuſcepimus: quæ tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus iudicijs, vſq; ad publicationem teſtium excluſiuè tranſactione, pacificatione, & compoſitione partium inter ſe, nullo iure noſtræ proinde acquiſito, libere permittebat: quam nonnulli dantes eiſdem generaliter intellectum, nec inter enormia, & leuia crimina diſtinguentes, blandiri ſibi delinquendi audacia videbatur: & ſub interpretatione congrua, & reformatione vtili declarare. Super his itaq; diu habita deliberatione prouidimus, & generali declarationis, & reformationis edicto præcipimus, prædictam conſtitutionem in cauſſis tantum ciuilibus ſuam obtinere roboris firmitatem, in criminalibus autem pręſenti reformatione taliter duximus diſtinguendum, vt in criminalibus iudicijs, ſiue cauſſis quæ pœnam mortis, deportationis, aut membri inciſionis importāt, dicta conſtitutione ceſſante, iuxta conſtitutionem diuæ memoriæ domini Imperatoris Federici domini proaui noſtri, quam in huiuſmodi caſibus habere volumus robur ſuum, *poſtquam accuſator, & reus fuerunt in iudicio præſentes* pactio, tranſactio, & pacificatio tam accuſatori, quam reo ſit penitus interdicta; niſi de licentia curiæ proceſſit, & aſſenſu: abſit enim a noſtræ diſciplina iuſtitiæ vigorem ſuum interpraetatis caſibus tam profana facilitate dimittere: & neruos ſeueritatis euerſa medicina diſſoluere: cum remiſſionum huiuſmodi, & tranſactionum licentia, ne dum lapſum non corrigat, ſed delinquendi quotidie, quod ab experto cognouimus, prouocent incentiuum. In leuibus autem, quæ pœnam mortis, vel deportationis, aut ſanguinis non important; dicta noſtra conſtitutio in ſuo robore perſeueret: & in leuibus benignitas leniat, & manſuetudo temperet diſciplinam: ea propter fidelitati tuæ mandamus, quatenus præſentem declarationem, & reformationem noſtram, in iudicijs deinceps obſeruans eam per Ciuitatem Meſſanæ, & loca, ad quæ iuriſdictio tua protenditur, facias ſolemniter publicari: vt omnibus, quod reformatur, non exiſtat incognitum, & fideles noſtri declarationis, & reformationis huiuſmodi ignorantiam non prætendant, de receptione vero, & præſentatione cum forma ipſarum magiſtro Iuſtitiario Regni noſtri, & Iudicibus Magnæ Regiæ Curiæ per tuas literas reſponſurus.

SVMMARIVM.

1 *FIſcus in grauioribus cedente parte aduocatur.*

2 *Officialis iniuriam Princeps vindicat.*

3 *Chriſtiani an accuſare poſſint.*

4 *Punitio humana non ob peccatum, ſed ne*

ne peccat.

5 *Pœna ob ſpem correctionis remittenda ceſſante ſcandalo.*

6 *Grauia delicta ſtatim punienda.*

7 *Frequentia delicti pœnam auget.*

8 *Fiſcus pœnas auctas fauore partis non exigit.*

9 *Pater an filij iniuriam remictat?*

NOTA CVL.

P*Oſtquam accuſator, & reus fuerint in iudicio præſentes*, occurrit ratio è *Cicerone ad Quintum Fratrem epiſtol. 21. adductum in iudicium fortaſſe dimitti non oportuerit: conquiri verò ad iudicium neceſſe non fuit*, argumentum

1 verò legis huius videtur, quod ſi ad judicium non acceſſerit pacto locus fiet, quod criminis dirimet quæſtionem, nàm poſtea calor iudicij fiſcum aduocat, eiq; ius parit irreuocabile, Sed in oppoſitum ſtat veritas, ne fiſcus in atrocioribus [licet offenſus vſquam iudicem adierit] excludatur, niſi iniuria ſimplex priuato cuipiam ſine deformatione humani corporis, verberibus nempè, ſimpliciue vulnere, quod non mutilet, nec deformet, illata eſſet: quóniam licet pœna in ſimilibus fuiſſet aucta, iniuria tamen omni tempore fiſco excluſo remittitur: ei enim ſolum

2 intereſt, ne homines mactentur, deformentur, vel debilitentur: nam quod ſpectat ad iniuras officialibus verbo, ſcripto, vel factis illatas, ideò ex officio nemine accuſante vindicantur: quoniam ipſis id fas non eſt Principeſq; ac reſpublicæ in ſe id oneris aſſumunt, vt apertè Imperator noſter edixit *in Conſtit. obſeruent tit. de iniurijs illatis, ipſis autem* inquit *facta iniuria, non ipſis dumtaxat, ſed ad Regiæ dignitatis ſpectat offenſam*: Summuſque Pontifex *in c. ex litteris 29. de offic. deleg.* ibi, *imò nos grauiter offendiſſe*. non eſt enim capax iniuriæ, qui publicum iuriſdicendi munus conſequitur, ſi perſonam inſpicimus: ſin autem nos ad officium ipſum conuertamus, eius erit iniuriæ vindicatio, qui conceſſit, nam in officijs ille poſſidet, cuius nomine poſſidetur *l. quod meo D. de acq. poſſeſſ.* tenetur ſanè Princeps animaduertere, quoniam, vt ait, *Gellius ex Tauro, dignitas auctoritasque eius, in quem peccatur, tuenda eſt: prætermiſſa ne animaduerſio contemptum eius pariat, & honorem leuet*, ſed contra hanc le-

3 gem, quæ actiones pro crimine remitti vetat nonnulla vrgent, quæ Euangelica lege perſpecta iniuſtitiæ illam arguunt: illa enim non tantum injuriam remitti præcipit, verum etiam ne agnoſcatur, neue reuocetur ad animum aſtingit *Matthæi cap. 5. Audiſtis, quod dictum eſt, oculum pro oculo, & dentem pro dente: ego autem dico vobis non reſiſtere malo, ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam præbe illi, & alteram*, [& inferius] *audiſtis quia dictum eſt diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum: ego autem dico vobis diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos*; ad quorum verborum ſenſum *Lactantius lib. 6. cap. 10.* pronunciauit *Chriſtianis neq; accuſare quemquam crimine capitali iuſto licere*, & S. Ambroſius, ait, *non tantùm ab vltionis atrocitate, ſed etiam ab accuſationis ſeueritate alienam eſſe iuſti perſonam*. Facit *Eliberina Synodi Canon. delator*, inquit, *ſi quis extiterit fidelis, & per delationē eius aliquis fuerit proſcriptus, vel interfectus, placuit eum nec in fine accipere communionem*, quod ſi accuſatio prę-ponenda vetatur, haud dubium quin præpoſita abolenda ſit, quodq; lex vetãs corrigi id, quod malè geritur iniuſtitiam contineat, ſicut receptum eſt, diſpoſitionem *textus in lege cum mortem D. de iure fiſci* euangelij lege amplexata ceſſaſſe, nec

lucro

lucro dotis, ſiue per pactum, ſiue per ſtatutum debeatur, priuari coniugem, ſi alterius coniugis mortem non vindicet, quidquid *Bart. & Ang. in l. ſi ſequens §. fin. D. ad Syllan. & in l. ei qui D. de his quib. vt indign.* voluerunt: cum verius ſit pœnas omnes, quæ digeſtorum iure inductæ fuerſit in eos, qui iniurias remittunt, vel aliud [Chriſti domini præceptis, vel cōſilijs parētes] omictunt; exoletas, ac abolitas haberi debere, ac perinde leges omnes, quæ perfectionem illam impediunt non valere. Dic autem, vt hæc effugias, tranſactionem per hanc minime prohiberi, ſolum quo ad grauiora facultatem præiudicandi fiſco, ne & ipſe ex ſui perſona iudicium arripiat adimi: non refragante enim tranſactione pœnam infligendam perſequi poterit: cui ne ſimilia committantur curæ eſt, idq; metu pœnæ auertere; ad illud cele-
4 bre *Platonis* dictum, ita à *Seneca 1. de Clem. cap. 16.* declaratū *nemo*, inquit, *prudens punit, quia peccatum eſt, ſed ne peccetur, reuocari enim præterita non poſſunt: futura prohibentur*, & alibi, *ne quidem homini nocebimus quia peccauit, ſed ne peccet, nec vnquam ad præteritum, ſed ad futurum pœna refertur, non enim iraſcitur, ſed cauet.* in quo a diuina iuſtitia, illa quę hominum eſt, differt: prior enim punit nocuos, quia impiè ſe geſſere: non alio fine, quam vt puniat, hæc verò non reſpicit delictum, vt factum vlciſcatur, ſed ne diſſimulatione ceteri inſoleſcant: ità ad vindictam accedit, non quaſi illam repoſcere ſit dulce, ſed quia vtile, & hæc quidem de fiſco; nam mali retributio, quæ ad exigentis vtilitatem refertur, partes offenſas tantùm attingit: quod ſi vterq; agat, vti euenit quādo fiſcus a latere offenſi eſt propter eius inhabilitatem, vel miſeriam: tunc duplex finis, qui ineſt in vindicta locum habet, de quo *Plutarchus*, primus, *vt in poſterū inhibeatur delinquendi audacia*, alter, *vt iniuria affecti illa maximè conſolentur*, neceſſaria autem omninò fuit hæc lex, vt criminum quæſtor atrocia propter bonum publicum, ac ipſius noxij perſequeretur: quoniam hoc pacto eumquem punit emendat, eiuſue pœna ceteros meliores reddit, atq; vt denique nocuis ſublatis ceteri ſecuriores viuant, efficit: hinc
5 ſi delictum ceteris exemplo non nocet, tunc quandiu ſpes eſt in nocuo melioris frugis, temperandus eſt rigor, quo pertinet illud. *Quintiliani lib. 12. cap. 1. nemo dubitabit*, ait, *quin ſi nocentes mutari in bonam mentem poſſint, ſicut poſſe interdum conceditur: ſalnos eſſe eos magis e republica ſit, quàm puniri. Et Gellius ex Tauro, quando igitur aut ſpes magna eſt, vt is, qui peccauit citra pœnam vltro ſe corrigat, aut ſpes contra nulla eſt emēdari eum poſſe, & corrigi, aut iacturam dignitatis in quam peccatum eſt metui nō neceſſe eſt, aut non id peccatum eſt, cuius exemplo neceſſario metu ſuccurrendum ſit, tum quidquid ita delictum eſt, non ſanè dignum eſſe imponendæ pœnæ ſtudium viſum eſt*, quod ſecus deſperata correctione euenit, quoniā eo modo quo ſuppurato melius eſt vri, quàm ſic manere, ità improbo mori, quàm vi-
6 uere, ita *Seneca de ira cap. 16.* quod, & *Galenus* ſenſit, dum dixit, ipſis corruptis animo expedire mori, ſi ad ſanitatem perduci nequeant: at profecto vbi eo euentum ſit, pœna erit, vel bono ipſius nocentis celeranda, cui grauius, ac acerbius eſt omni ſupplicio dilata punitio: quia vt *Tacit. annal. 3.* docet, *corruptus ſimul, & corruptor ager, & flagrās animus haud leuioribus remedijs reſtinguendus eſt, quam libidinibus ardeſcat*, idem ſi delicta in prouincia frequententur, iux-
7 ta *l. aut facta D. de pœnis*, ibi, *nimium multis graſſantibus, opus exemplo eſt.* recedemuſue ab humanitate, per quā pęnas lege indictas temperamus.

Hoc

8 Hoc deniq; aduertendum eſt inter illam, quæ à fiſco proponitur, iniuriã vindicandam, & quam offenſi perſequuntur, vt prior pari paſſione pu-
9 niatur, ſecunda maiori: vnde quadrupli punitio in fure eius, qui furtũ paſſus eſt, gratia indicta fuit non fiſci, quamobrem *Ariſtidis* ſententia *leutrica ſecunda*, priorem reſpicit, dũ ait, *his qui iudicio illatas ſibi iniurias perſequuntur, maiora leges permittunt pro vindicta exigere, quam quæ ipſis acciderant*, & *S. Ambroſius* 3. *offic. c.* 3. dum inquit *leges ea, quæ detracta ſunt alicui cum iniuria perſonæ, aut rei ipſius cumulo reſtitui imperant, quo furem à detrahendo, aut pœna deterreant, aut mulcta reuocent*, & demum Seneca *ſcelera taxantur modo Maiore noſtra* quo fit, vt licet hac ſicut pluribus alijs legibus fiſcus admittatur poſt propoſitam accuſationem, ſi ab ea ſe deſtiterit iniuriam paſſus, vel ſi ei à principio vt agat, permittatur, nũquam tamen poterit pœnas fauore partium conſtitutas exigere, infligendaſue inſtare, ſi maiora ſint delicto, in eorum doloris leuamen indicta, nam vbi ceſſat intereſſe, pœna iniuſtiſſimè exigitur, *Maſtrill. deciſ.* 259. *à nu.* 20. *ad* 25. Sed an intereſſe ceſſare dici poſſit, ſi pater filij iniuriam remittat: affirmant *Marc. deciſ.* 672. *p.* 1. *Boſſ. tit. de pace num.* 16. *Surd. deciſ.* 89. *nu.* 13. *Gomeſ. p.* 3. *cap.* 3. *num.* 6. *Pinell. ad l.* 1. *p.* 3. *num.* 105. *C. de bon. mat.* quoniam penes quem eſt ius accuſandi, ius quoque tranſigendi reſidet, pace autem nomine filiorum perfecta, iniurium eſt actionem de crimine iterum ſuſcitari: primũ aſſumptum probatur ex doctrina *Bart. in l.* 4. *§. Cato. D. de verb. obligat. Angel. in l. ſi plures D. de accuſat. Couar. lib.* 2. *var. cap.* 10. *num.* 5. *verſ. nono idem, Mattienſ. in l.* 2. *tit.* 1. *gloſ.* 7. *lib.* 2. *recopil. Villap. in l.* 22. *§. nunc viſo nu.* 39. *tit.* 1. *part.* 7. qui aiunt illum remittere, qui accuſat. Sed contra quod duret filij intereſſe, ac perinde patris remiſſionem infringere poſſit, ac iterum accuſare, *ex Præſide de Franch. deciſ.* 715. *Paſchal. de patr. poteſt. p.* 1. *cap.* 10. *num.* 6. tenet *Rouit. deciſ.* 49. *num.* 6. & *ij*: qui diſtinguit leuem iniuriam actione prætoria vindicandam, a graui ex legis Corneliæ diſpoſitione oriente: quod mihi non ſedet: nam indiſtincte omnes non tantum in patre, verum quoque in tutore, ac curatore tranſactionem admittunt; & ſi nullum Iudicis decretum concurrat: *Simoncell. de decret. tit.* 3. *num.* 4. *lib.* 1. *Farinac. quaſt.* 15. *ex num.* 5. *ad* 15. quem aduerſus *Guttierez de tutel. par.* 2. *cap.* 7. *num.* 6. defendit *Stephan. Gratian. diſcept.* 518. *ex num.* 16. *ad fin.* qui multa in id vtilia collexit: negans competere pupillo, vel minori ob huiuſmodi pacẽ aliquã in integrum reſtitutionem ex *Cyno, & Bal. in l.* 1. *C. de reſt. in integr. Lambert. de contr. minor. gloſ.* 1. *n.* 348. *fol.* 137. *Odd. de reſtit. p.* 2. *quaſt.* 85. *artic.* 7. *num.* 41. *Mantic. de tacit. titul.* 7. *lib.* 27. *num.* 5. & *alijs quamplur.* inde motiuum deciſionis S.C. apud Rouitum illud fuit, quod pater nomine ſuo non filiorum pacem fecerat, nam alias claudicaret.

DE CONFIRMATIONE GENERALI PRIVILEGIORVM ANTIQVORVM, & de eorum interpretatione.

CAP. CXVIII.

CVm fideles, & deuotos noſtros electos Siciliæ, non ſolum beneficijs, & fauoribus olim indultis, verum indulgendus, in nobis gaudere volumus, & copio-

copioſam noſtræ benignitatis munificentiam,& indulta, quæ, & quas Sanctiſſimus Imperator Federicus Secundus ab eodem genitus digniſſimus Rex Manfredus, glorioſiſſimus Rex Siciliæ pater noſter: nec non Aragonum, & Siciliæ Regina Conſtantia mater noſtra, ac etiam Iacobus nunc Illuſtris Aragonũ olim Rex Siciliæ, frater noſter,& noſtra præcipua celſitudo, vel anteriores quicumq; Principes noſtri in Regno Siciliæ prædeceſſores fidelibus antedictis vniuerſis,& ſingulis dederunt, ſtatuerunt, conſtituerunt, permiſerunt, vel etiam confirmauerunt: acceptamus, laudamus, confirmamus, approbamus certa ſcientia, ſeu robur illis,& efficaciam impartimur; quæ tamen præſentibus Maieſtati noſtræ conſtitutionibus,& edictis non derogent, vel repugnent: adijcientes, vt, ſi quid circa interpretationem priuilegiorum, gratiarum, & conceſſionum huiuſmodi dubitationis emerſerit, interpretatio fiat *in fauorem, & commoditatem, quorum intuitu priuilegia, & prædicta omnia proceſſerunt.*

SVMMARIVM.

1 *SInistram interpretationem verbis Principis ne adijcias.*
2 *Loquendi popularis vſus.*
3 *Fides ſeruandæ ſenſus nõ verba curãda.*
4 *Succeſſor idem; quod præceſſor quoad pacta ſeruanda.*

NOTA CVII.

IN *fauorem, & commoditatem, quorũ intuitu priuilegia, & prædicta omnia proceſſerunt,* argumento *cap. cum dilecta de donat.* ſiniſtra enim interpretatio fauorem gratiæ retorquet, ini-
1 quitatem gignit, a qua vix dolus malus abeſt: quo ſinè omnia rectiſſimè accipiuntur, vt *Liuius lib. 1.* aduertit: In vniuerſum autem hæ regulæ tenendæ ſunt; vt ſi odioſa materia cir-
2 cumferatur, verba ſecundum omnẽ vſus popularis proprietatẽ ſumantur.

Quem penes arbitrium eſt, & ius, & norma loquendi.

quod ſi plures ſenſus ſint, qui latius patet accipiendus, vt puta maſculinum pro communi genere, & vt indefinita locutio vniuerſalis locum obtineat: in fauorabilibus verò, verba Principis, cui iura innoteſcunt, laxiùs ſumenda: idemue eorum, qui iuris rationem, vel eiuſdem facultatis, peritos familiares, intimoſue habẽt: quod ſi iniquitas, vel abſurdũ emergat, ſunt improprianda verba, ac ſtrictius intelligenda, quam fert proprietas illa, vt odium vitetur: ſicut in odioſis figuratus ſermo ex parte aliqua admittitur, quo onus effugiatur, vt per *Couar. 3. var. cap. 3. & Tiraq. ad leges connub. gl. 5. n. 115.* demũ *& Cicer. 1. offic.* aiebat, *in fide quid ſenſeris, non quid dixeris cogitandum*, nec enim oportet Reges interpretari ſibi
3 iuſiurandum, ac leges aptas facere, ſed ſuos potius ad ea accommodandi mores, vt de Populo Romano *Liuius* teſtatur *lib. 3.* etiamſi de prædeceſſorum promiſſis agatur, vt ſæpiùs
4 repetiuimus: nam ſucceſſor in ius regni ſuccedit: etiam ſi per expulſionem præcedentis ſubintret. *Lucanus de* Romanis

- - - numquam perdidit ordo
Mutato ſua iura loco. - - -

PETRI SECVNDI

DEI GRATIA REGIS SICILIAE

Sereniſſimi Domini Federici patris ſui Regis eiuſdem Regni.

In ipſius adminiſtratione generalis locumtenentis conſtitutiones.

DE NON HABENDIS AFFIDATIS, ET RECOMENDATIS.

CAP. I.

SAEpe contingit, vt antiquarum conſtitutionum auctoritas *propter deſuetudinem longiſſimi temporis, videatur eſſe neglecta*; & multi contra eas committere non formident: cupientes igitur eorum malitijs, & temeritatibus obuiare. Illuſtriſſimi Imperatoris Federici diuæ memoriæ conſtitutionem laudabilem imitati præſenti firmiter inhibemus, vt nulli noſtrorum fidelium cuiuſcumque, gradus exiſtant in terris noſtri demanij, liceat affidatos, vel recomendatos habere, vel dudum habitos noſcant: non ſine offenſa noſtræ celſitudinis retinere omnibus obligationibus; cum pœnis, vel ſacramentis vaſſallagium, vel homagium: pro recomendationibus, affidationibus hinc inde interpoſitis, & interponendis; ex poteſtatis noſtræ plenitudine, & rationabiliter annullatis: cum ex hoc in Ciuitatibus, Terris, & locis noſtris multiformiter, & multimode diuiſiones, & ſcandala oriantur, & fauore prædictorum nobilium dicti recomendati, & affidati vicinos eorum multipliciter aggrauant, & moleſtant: violatores autem huiuſmodi ſanctionis ſiue ſit recipiens, vel retinens affidatos, vel recomendatos, aut familiaris vel ſupra; ſi comes fuerit vncias quinquaginta; ſi baro magnus vncijs viginti quinque, barones cæteri vncias duodecim ſi miles ſimplex in vncijs octo, irremiſſibiliter fiſco noſtro componant: ſiue qui ſe conſtituit affidatum, & recomendatum, vel familiarem alicui, non excluſis burgenſibus, in vncijs auri quinque irremiſſibiliter puniatur: antiqua conſtitutione dicti Illuſtriſſimi abaui noſtri in omnibus ſuis capitulis, in ſuo robore permanente.

SVMMARIVM.

1 *LEges quocumque temporis curſu in Jcio Rege non ſeruata vigent.*
2 *Contra legem veniens animum præſcribendi non habet.*
3 *Summum imperium nequaquam præſcribitur.*
4 *Iuri ciuili, gentium quæ eſt non deſeruit.*
5 *Sapientum reſponſis ius maieſtatis non ſubiacet.*
6 *Rex Hyſpanus nil debet imperio.*

NOTA I.

PRopter *deſuetudinem longiſſimi temporis videatur eſſe neglecta*: cum tamen leges, quarum ratio, ac cauſa con-

conſtructionis durat, nullatenus debeant temporum iniurijs ſubiacere, 1 niſi publica ſuadẽte vtilitate a Principe abolerentur, vt diximus *controu. 1. poſt patrocin. iuriſdict. & nota* 103. *ad cap.* 115. *Federici Regis*, at quoties perpetuum quid per legem continuam ſeruatu rationem continens, præcipitur: omnis præſcriptio vetita cenſetur, vt nequaquã opponi pro- 2 ficiat, ſicut *in patroc. nu.* 84. *verſ. quoniam*, fundatum eſt: iterum qui præceptum ſpernit, legemue frangit, nõ id agit, ne legi locus vnquam ſit, ſed ſua ductus concupiſcentia obedire recuſat, tuitque in vetita. Sanè ius vllum per eum, qui animum acquirendi non habet conquiri vnquam poterit *ad l. final. D. quemadm. ſeruit. amitt.* vbi *gloſ. verſ. crediderit* cum alijs per me *deciſ.* 20. *nu.* 35. Demum cum leges ferre ſummum ad imperium pertineat, lataſue ſeruari, ac in ſuo vigore cuſtodiri; vt partim compro- 3 bauimus in *controuerſia* 8. *numer.* 98. conſequitur nequaquam poſſe eos, qui ſubſunt in id præſcriptionis robore vti: hoc enim, & ſimilia, quæ ad illud pertinent, aliter quam ſecũdum ius naturale, cui ſumma Imperia ſubiacent, acquiri neutiquam poſſunt, nec enim conuenit, vt ea quæ aliter quam modis ciuilibus cõ- 4 quiſita ſunt, ciuili iure tollantur, ne naturali, vel gentium iuri præſcriptionẽ præualere dicamus, vt *inſtit. de leg. agnat. tut. §. vlt.* aduertitur. Non proficit idcirco; vbi de legis obſeruatione agi contingat, deſuetudinem adducere: cum ſubditus a legibus ex ſe ſine euidenti proprij ſtatus repugnantia, ac ſupremi Imperij deſtructione ſeipſum eximere non poſſit: non negarim tamen hoc contingere poſſe, ſi vbi caſus legis ſeruandæ eueniſſet, Princeps facto eſſe ab eius rigore recedendum, aliterue ſeruandum commonſtraſſet. Id enim potius vim interpretationis, vel modificationis a legiſlatore ipſo ortum ducente obtinebit: quã oppoſitæ obſeruantiæ a ſubditis amplexæ ſortietur. Quæ enim noſtri interpretes ex Bart. diſputant, an ne leges vſucapioni, præſcriptioniue fauentes ſupremi iura Imperij complectantur, qui id tractauit *in l. apud hoſtes D. de capt. & in l.* 1. *D. de aqu. pluu. arcen.* vt per *Couar. in cap. peccatum par.* 2. *§.* 9. *de reg. iur. lib.* 6. ſunt omnino reijciẽ- 5 da: ſi ad maieſtatis iura referantur, quæ populorum conſenſu vnanimi ex præpoſtero naturæ iure in Principem collata ſunt: hæc enim ſapientum reſponſis nõ ſubiacent: nec putandum eſt Imperatorum reſcriptis contineri, tum quia plerique ex Re- 6 gibus, vt noſter eſt, Imperio nihil debent: cum quia putandum non eſt ſeipſos concludere voluiſſe in re tam excellenti, quæ diuerſam cum alijs priuatis habet rationem, cuiuſue minime capax eſt is qui ſubeſt: quæ omnia putamus inſerenda eis, quæ ſcripſimus contra ſupremi huius imperij vſurpatores *in patroc.* prædicto in ea parte, quæ *capite tertio* continetur: pro reliquis *ad cap.* 57. *Martini Regis.* lectores meos reijcio.

DE CONVENTICVLIS.

CAP. II.

Licet ab antiquis legibus, & maieſtate Principum congregationes, & conuenticulæ hominum, veluti odioſæ, pœnis legitimis prohibebantur expreſſe, & ipſo facto præſumantur illicitæ, tamen ſæpe videmus, quod fideles noſtri ipſarum legum immemores propter brigas homicidia, & odia, quæ inter eos

ex diuerſis occaſionibus oriuntur, collegia, & coadunationes, collecta multitudine hominum in eorum ædibus inter, & extra celebrare præſumant; & quod peius eſt, litigantes ad curiam noſtram venire proponunt: noſtros vaſſallos recomendatos, & affidatos conuocant, & his collectis ad noſtræ maieſtatis præſentiam ſe præſentant; quod ſatis graue gerimus, & moleſtum: cum in noſtro Regali Conſiſtorio vnuſquiſque *ſecurus accedat*, decreuimus igitur, & denunciamus omnibus Regni noſtri fidelibus, videlicet, comitibus, baronibus, militibus, & ciuibus, ſiue burgenſibus, & alijs vniuerſis, vt nullus eorum huiuſmodi coadunationes hominum, & conuenticulis illicitas in aliqua parte Regni noſtri recolligere audeat, vel præſumat, vel ad noſtram curiam, videlicet, tam coram Maieſtatis noſtræ culmine, quam coram quocumque noſtrorum officialium, pro eorum cauſis, & quæſtionibus accedentes, cum dictis cõgregationibus, & coadunationibus veniant: niſi de noſtra expreſſa licentia, & mandato; cum in his omnibus comitiua eorum continue volumus ipſos eſſe contentos. Si quis vero contra hanc conſtitutionem noſtram venire rentauerit; ſi comes fuerit vncias centum: ſi Baro magnus vncias ſeptuaginta. Si Barones alij vncias quinquaginta, ſi miles ſimplex vncias viginti quinque, burgenſis vncias quindecim noſtræ curiæ perſoluant, illum autem, qui ad prædictas conuocationes, & coadunationes vocatus, vel ſponte acceſſerit, pœnam vnciarum quinque ſimiliter ſoluere volumus, & iubemus: quarum augmentationes, & diminutiones noſtro arbitrio reſeruamus: ſecundũ facultates, & conditiones contranenientiũ faciendam.

NOTA II.

SEcurus accedat, pete rationem ex capit. 111. & 113. Federici Regis, nihil enim hic ſuperaddere opus eſt.

QVOD DAMNVM ILLATVM PER HOSTES SICVLIS AEQVA SORTE communicent vniuerſi totius Siciliæ incolæ.

CAP. III.

INter quam duros guerrarum turbines, & concurſus varios eorumdem experientia longa cognouimus hactenus, & quotidie certius experimur qualiter fideles Regni noſtri Siciliæ, & aliarum inſularum, & partium Regni noſtri, atque dominij, ne dum perſonas morti, atque periculis, verum etiam poſſeſſiones, & bona eorum omnia deſtructionibus, & deuaſtationibus expoſuerunt, & conſtantibus, ac liberis animis numquam, vbi neceſſitas exigit, ceſſant exponere: vt firma eorum fides erga dominum patrem noſtrum, & nos, inconcuſſa permaneat, perſeueret ſtabilis, & illæſa ſeruetur, monemur, nec immerito, igitur, etſi nequeamus in totum, vt cupimus, indemnitatibus eiſdem occurrere: circa releuationem tamen animorum, & incommodorum, quæ idem fideles noſtri, quod procul abſit, de cetero poſſent incurrere: hac noſtra laudabili prouiſione, nec non generali, & obſeruabili ordinatione inter fideles noſtros duratura perpetuo, fore vidimus ſuccurrendum: ſtatuentes in poſterum, quod ſi hoſtis noſter, vt æmulus cum ſtolo a quinquaginta galeis vltra, in Siciliam, & alias inſulas, & prædictas ſuis, vt aſſolet, infauſtis auſpicijs declinaret, aut mitteret, aut in oppoſitum alicuius ciuitatis, terræ, caſtri ſeu loci prædictorum noſtrorum fidelium, ab exercitu, & gente præfati hoſtis æmuli; damna, & incommoda inferrentur eiſdem, tam ciuitates, terra, caſtrum, ſeu locus, dicta damna, & incommoda patiens,

patiens, aut paſſurus; quam alijs, vel aliter, vniuerſaliter, ſingule, & ſingulariter vniuerſæ inſulæ noſtræ Siciliæ, & aliarum inſularum, & partium noſtri Regni, atque dominij ſorte, *æque pro rata communicent*; iuxta conditionis qualitates, & facultates ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum ipſorum. Sic enim viciſſitudo meritis condigna rependitur. Sic hoſtis obuiatur inſidijs. Sic vigor acceſcit fidelibus regnantibus. Sic honor extollitur, & æmuli ſic confuſio procuratur. in cognoſcendis vero, decidendis, & determinandis dubijs, & quæſtionibus; quæ ſupra damnis, & incommodis prælibatis requiri poſſent: per eos, quibus contributio ſupra emendis damnorum, & incommodorum huiuſmodi tædioſa forſan videretur ſtatuto, & ordinatione noſtra prædictis prouidimus adiungendum, quod, ſi quando in præmiſſis dictorum damnorum, & incommodorum quæſtio oriatur, fiat in conſpectu noſtro, ſeu alius cuiuſcumque, abſque iudicij ſtrepitu: *etiam ex abrupto partibus non vocatis*, cuius cognitioni quæſtionem ipſam Maieſtas noſtra mandauerit committendam.

SVMMARIVM.

1 HOmines omnes inter ſe ſocij.
2 Capta ab hoſtibus ciuibus communicentur.
3 Bello quæſita nequaquam facile largiantur.
4 Manlius præmatura reſtitutio ſequentium bellorum cauſſa.
5 Belli iuſtitia quæſitorum dominium iuſtificat.
6 Pacatorum arces nullo prætextu inuadi poſſunt.
7 Fines pacatorum cuſtodiendi.
8 Pacatorum iniurias recte cæteri principes vlciſcuntur.
9 Amicitiæ per iniurias ſocio factas, ac inimicis adhæſione detrahitur.
10 Damna hoſtiliter paſſa an ſarciri poſſint.
11 Superiorem viribus ne irritanto.
12 Prouinciam breui ad ſe peruenturam non deſtruat.
13 Parcendum hoſtibus, animum ſi conciliare velis eorum.
14 Clementia hoſtium animos deuincit.
15 Citationem Regis iuſſus non tollat.
16 Præſes prouinciæ iuris ſolemnia remittit.
17 Titulus poſſeſſionis in patrimonialibus iure petitur.
18 Bellum ſolemniter indici non oportet, citatio tamen præmittitur.
19 Bella iudiciorum loco ſucceſſerunt.
20 Nemo ius ſibi dicat.
21 Rex in Regem iudicio non vtitur.
22 Rex fidelis in æque fidelem inconſulto Pontifice ne bellum gerat.
23 Reges ſibi Ius miniſtrent.
24 Belli indicendi fructus.
25 Defenſiuum bellum ſine denunciatione.
26 Belli iuſti denunciatio.
27 Multa non aggredienda, aggreſſa ſemel ei perficienda.

NOTA III.

1 AEque pro rata communicent. iam ſ[illegible]enim diximus ciues in vnum conuenientes ſocios vnius magnæ domus videri: quemadmodum vir, ac vxor alterius paruæ habentur: at inter ſocios naturalis quædam intercedit obligatio, qua vnus alteri ad damnorum reparationem, quæ pro negocio communi, ac publico eueniunt, tenetur, vt in D. hoc titulo, aliaue a Maſtrill. deciſ. 75. nu. 7. qui pariter in Deciſ. 164. ſecundum legem hanc pronunciatum teſtatur, illamque pluribus iuridicis fundamentis exornat: concludens ab omnibus, quod vni euenit ſarciendum: ſicut è contrario, bello quæſitis omnes communicant: vt qui pro impenſis exiguntur, fructum pecuniæ in id datæ reportent, vt iterum ad expeditiones
2 promptiores fiant: ita Romani ſeruabant,

uabant, vt *Dyoniſ. Halycarnaſſeus* re-
fert; quęcumque ait, ex hoſtibus per
virtutem capta ſunt, ea lex iubet pu-
blica eſſe, ita vt non modo priuati
eorum domini non fiant, ſed ne ipſe
quidem Imperator exercitus: verum
quæſtor illa accipit, ac vendita in
publicum refert. *Liuius quoque lib. 4.
de C. Valerio*: prædæ ex aſſiduis popu-
lationibus, quod omnia in locum tu-
tum congeſta erant, fuit aliquantum
venditum ſub haſta, Conſul in æra-
rium redigere quæſtorea iuſſit, quæ
reſpexit *Plautus* quando dixit

*Nunc hanc prædam omnem iam ad
quæſtorem deferam.*

D. Ambroſ. lib. 1. de Abraham cap. 3.
3 ſane, ait, ijs qui ſecum fuiſſent, in ad-
iumentum fortaſſe ſociati, partem
emolumenti tribuēdam aſſerit tam-
quam in mercedem laboris. quamo-
brem puto Principes, qui alienis au-
xilijs a ſubditis quoque [præter or-
dinarias cōtributiones] penſis, pro-
uinciam aliquam, vrbem, fines, ſiue
arcem bellando conquiſiuerunt, non
poſſe ita liberaliter vi, armiſue quæ-
ſita, ac quaſi ſanguine ſubditorum
empta: hoſti reconciliato largiri, niſi
4 maxima, ac firma pax aliter haberi
non poſſet: vidimus enim proximis
bellis, Mantuanæ ditionis reſtitutio-
nem maiora bella peperiſſe, quæ for-
ſan ceſſaſſent, ſi bello parta, ſaltem
abductis omnibus ab Imperij finibus
copijs, ac per aliquos annos rebus
pacatis, retenta fuiſſent: illa enim fa-
cilis, ac ſine vlla controuerſia at-
cium deditio, magna hæc mala, qui-
bus in dies magis premimur, præceſ-
ſit: nam quod attinet ad iuſtitiam
poſſeſſionis, ſine vllo, aut aliquo
obſtaculo, ſiue quo ad Deum, ſiue
quo ad homines, defendi poteſt; ſi
bellum iuſte indictum fuit; impenſis,
ac periculo propriæ rei perdendæ,
(quod præ omnibus attendendum
5 eſt, ac ſtatuendum) computatis: con-
ſecutio enim, vt recte, quod conqui-
ſitum ea de cauſa fuit, retineatur,
ineuitabilis videtur: ita Romanorum
nomine Titus largius apud *Halicar-
naſſeum lib. 6.* ſuam ſententiam ape-
ruit; cum Volſci a Senatu ablata re-
peterent: Romani nos, inquit, ho-
neſtiſſimas eas, atque iuſtiſſimas cre-
dimus poſſeſſiones, quas belli lege
captas habemus: neque vero induci
poſſumus, vt ſtulta facilitate delea-
mus virtutis monumenta, ſi eas illis
redeamus, quibus ſemel perierunt:
imo vero tales poſſeſſiones non tan-
tum cum his, qui nunc viuunt ciui-
bus noſtris communicandas, ſed, &
poſteris relinquendas cenſemus: tā-
tum abeſt, vt partem relinquendo,
in nos ipſos ea conſtituamus, quæ in
hoſtes conſtitui ſolent, & alibi *lib. 8.*
nos autem optimum iudicamus poſ-
ſeſſionis genus, quod belli iure cap-
tum, quæſitumque eſt: cumque non
a nobis hoc ius ſit inſtitutum, ſed a
Dijs verius, quā ab hominibus pro-
fectum, omniumquę gentium, tam
Græcarum, quam barbararum vſu
probatum, nihil vobis per ignauiam
concedemus, nec bello partis abſi-
ſtemus; maximum enim id probrum
foret, quæ virtute, ac fortitudine
quæſita ſunt, ea per formidinem, aut
ſtuporem amittere: reprobandus is
tantummodo mos eſt, a quibuſdam
nouiſſime in vſum reuocatus, qui ar-
ces finitimorum tam in Italia, quam
6 alibi nullo inter eos vigente bello
adorti ſunt, ac deditione in manus
conſecuti, eo titulo, vt ſe ab inimi-
cis remotis cauerent; quæ ſicut nul-
lo iure retinentur, ita male parta
fuiſſe antecedens videtur: quod *Ci-
cero* obijcit Verri: oppida, inquit, ſo-
ciorum, atque amicorum diripien-
da, ac vexanda curaſti: neque enim
licet eorum terras calcare, ſi credi-
7 mus *Ammiano*, quod, & in Pompeo
magno idem *Cicero* collaudat, ac te-
ſtatur *pro l. manilia*, eius nēpe legio-
nes ita Aſiam perueniſſe, vt non mo-

do

do manus tanti exercitus, ſed nec veſtigium quidē cuiquam pacatorū nocuiſſe dicatur: quod in Stilicone laudat *Claudianus*.

Tanta quies, tantuſque metus ſerua-tus honeſti.
Te moderante fuit, vt nullis vinea furtis,
Aut ſeges erepta fraudaret meſſe colonum.

8 Quo fit, vt bellū iuſtiſſime per Principes habentes cum iſtiuſmodi pacatis fœdus ad vindicandas haſce direptiones per iniuriam admiſſas ſuſcipiatur, ac ſi ipſis arces ereptę, ac illata damna fuiſſent, vt T. Quintius inſinuat ad Nabidem: *quibus igitur,*
9 *inquit, rebus amicitia violatur? nempe his maxime duabus, ſi ſocios meos pro hoſtibus habeas, ſi hoſtibus te coniungas.* Illud demum ad hanc legem quærendum eſt, an nempe liceat damna hæc promiſcuis dā-
10 nis compenſare hoſtium fines vaſtādo, ac incendijs ſubijciendo, quidque agendum ſit, quando communitas aliqua damnum etiam non hoſtiliter admiſit? an ne pignorationis iure vtendum ſit? repreſalias dicunt? in qua ita diſtinguendum putarem: quod aut compenſandi ratio habetur, vt ex ereptis rebus damnum paſſis ſatisfiat, & licere nemo negabit; aut ideo fines vaſtantur, arbuſtaue cōcremantur, vt hoſtis ab huiuſmodi admittend s abſtineat: & tum inſpiciendum eſt, ſi aliquando harum partium dominus effici poſſis, vel ne, nam ſi nulla ſpes ſubſit, vt illis po-
11 tiaris, id permittetur, ſi inferioris potentiæ ſit is, a quo pœne exiguntur, quod ſi pari, vel ſuperiori dominatu potiatur; potius hæc incitamenta peiorum, quæ ſtatim occaſione arrepta rependet, quam paſſorum ſarcitiones, ſunt, vt in Otomāno hoſte experimur: ſin autem de eius agri vaſtatione agatur, cuius tibi ſpes inſit, vt eius dominio potia-
12 ris, abſtinendum erit, vt Alexander Aſiam oppugnaturus militibus perſuaſiſſe fertur, parcendum ſuis rebus, nec perdenda ea, quæ poſſeſſuri venerant: quoue pertinet illud *Senecæ*.

- - - nemo ſic vaſtat ſua:
Quæ corripi igne, quæ meti gladio iubes
Aliena credis - - - -

Atque hoc capite Philippus per *Alexandrum Iſiam* culpatur, qui vrbes diripiebat, quique præter morem id agebat antiquorum Macedonum Regum, non inſidijs, ſed acie bellare ſolitorum, & Vrbibus parcere quantum poſſent, quo opulētius Imperium haberent: Quod parcendi
13 tropheum alia quoque ratione affectandum eſt: ne hoſtium animi metu, ac deſperatione obdurentur; vt Archidamus *apud Tucididem* milites monebat, *terram hoſtilem, non aliud quam obſidem cenſere, tantoque meliorem, quanto magis exculta eſt: quare & vt plurimum ei parcendum eſt, ne deſperatio hoſtes reddat inuictiores*, quod eueniſſe Annibali *Liuius* 26. *libro* teſtatur: cuius crudelitate non tantum patientium animi abalienabantur, ſed ceterorum etiam: quippe ad plures exemplum, quam calamitas pertinebat: ſicut contra ex animi ſententia Romanis, qui ſub Quintio militabant, omnia eueniſſe *Plutarchus* affirmat, eorumque modeſtiæ ſtatim fructum conſecutos: *nam vt peruenerunt Theſſaliam; defecerunt ad eos vrbes: tum vero, & qui intra Thermopilas habitabant Græci Quintiū ardentibus votis deſiderabant, Achæi vero renunciata Philippi amicitia ſocietatem aduerſus eum cum Romanis inierant.* de Alexandro *Curtius lib. 7. Sacæ*, in quit, *miſere legatos, qui pollicerētur gentem mandata facturam: mouerat eos Regis non virtus magis, quam clementia in deuictos ſeitas: quippe captiuos omnes ſine pretio remiſerat, vt fidem*

14 *fidem faterentſibi cum fero ciſſimis gentium de fortitudine, non ira fuiſſe certamen*: quod vero ſecũdum de damnis minus hoſtiliter illatis, dicam *ad legē 23. Martini Regis.*

NOTA IV.

15 ETiam *ex abrupto partibus nõ vocatis*: non tamen omnino citra citationem, quæ cum iuris naturæ ſit, prætermitti Regia iuſſione non poteſt, *l. nam ita diuus 39. D. de adopt.* cum alijs à me *deciſ. 24. nu. 1.* conductis; quamobrem factum eſt, vt litiũ ſecandarum gratia, quæ inter nos immortales pœne ſunt, ſoleant pro-
16 uinciæ Præſides iubere cauſas ex relatione finiri, denunciata prius reo petitione, ac breui indulto termino: quo tamen neceſſaria defenſione minime careat, vt in exemplis adductis *deciſ. 4. a num. 16. ad 22. fol. 87.* quod autem Principibus liceat ordinem, rituſue iudiciales poſtergare, ſatis ibi probatum exiſtimo, ac ſine vllo obſtaculo ex hac lege fundatur, pariterue pragmaticali ex *lege poſt bella*, quam ante *deciſiones* præmiſimus in illis verbis: *nos vero in præmiſſis volentes iuſte procedere, cum cauſæ huiuſmodi fiſcales ſint, & non includantur ſub Regni capitulis; atque ita in Cancellaria noſtra iure tractãda. per litteras noſtras citatorias ſuper iſtis. Vicecomitem eumdem ad iudicium corã nobis euocauimus, & ipſe licet noſtra citatione apprahenſus, comparere diſtulit, miſit tamen nuncium quemdam cum ſuis nobis directis titulis, & actis pro parte ſua in hac cauſa facientibus, quæ in noſtro ſacro conſilio exhibuit, & produxit, quibus viſis iuris examinationem huius negotij, per litteras noſtras commiſimus Iudicibus M. R. C. & alijs in iure peritis noſtri Regni; qui viſis titulis, & inſtrumentis ſuperius memo-*
17 *ratis, ad quorum editionem idem Vicecomes vocatus fuit, eorum vota nobis remiſerunt.* ad idem eſt alia lex Ioannis Regis inter *Capitula Regni cap. 82.* quo loci poſſeſſarum rerum petitas conceſſiones, ac Principum priuilegia, ſubditos exhibere non potuiſſe teſtatur: vbi de memoribus, & pratis Principis patrimonio attinentibus de quorum poſſeſſionis titulo fuerãt detentores interrogati, agebatur: quibus legibus, quæ peculiares Regni ſunt, ac non paucis a me congeſtis authoribus in *Deciſ. 2. fol. 61. & Deciſ. 4. fol. 106.* patet reſponſio ad criminationes in me ſuſcitatas, quod ſimile ſcripſerim, ac ſubſtinuerim a clariſſimo quodam, ſuo ipſius teſtimonio I. C. in duabus conſultationibus impreſſis, ac Alcalanorum Principi noſtri Regni moderatori dicatis, & præcipue *in 2. a f. 81. ad finem*: nam dato concluſiones in mea ſcripta cõducta veriores eſſent, attamẽ negari haud poterit, quin in fiſcalibus, non in patrimonialibus [inter quæ nõ pauca eſt differentia] loquantur: vt ex *Plinio in Panegyrico*, & alijs adnotaui *ad cap. 4. Iacobi Regis*, ac Ioannes Rex *cap. 21.* non obſcure inſinuat; cumque mos regionis inualuetit, vt etiam inter priuatos breuis via per præceptum ad dicendum de proprijs iuribus lites terminentur: quæ per Alphonſi *Ritum 139.* primo monſtrata, præcipientibus, ac fouentibus Prouinciæ Præſidibus, quotidie amplecti conſueuit, iudicium per viam iniunctionis, ac præcepti vocamus: reſcripto principali præcedente, quo id Iudici, vt ſibi referat, committat: eo magis in patrimonialibus principis id ſeruari debet, quod profecto dum citatione minime caret, iure optimo ſubſtinetur: cetera enim, quæ ad iuris ciuilis ſolemnitates referuntur, ex Principis nudo reſcripto, quo aliter rem tractandam annuat, reſecata cẽſentur, vt docte, nec minus erudite concludit *Ant. Faber C. de ſent. pr. ſec. Prætor.*

18 *Prætor. deſin.* 2. & poſt hęc fuit deciſũ
in cauſa proclamationis ad domaniũ
terræ Frãcæuillæ cõtra eius Viceco-
mitẽ, & notati ſupra *fol.* 105. *col.* 1. *D.
Caſtil. to.* 7. *contr. c.* 41. *ex nu.* 19. *& ad
Martinũ not.* 1. *nu.* 8. Hinc diſceptatũ
meis tẽporibus vidi dũ apud Summũ
Regẽ noſtrũ legati munus obirẽ, an
Gallo Regi, cõtra iura antiquarũ pa-
ctionũ peccanti, nõ tantũ publico de-
creto, verum quoque per denuncia-
tionem bellum indici debuiſſet: &
an hoc ſolemnitatis, an vero neceſ-
ſitatis eſſet? hic omitti non poſſe ci-
tationem hanc reſpondi, ſuppoſito
ſolemnia bella loco iudicialis certa-
19 minis comparata fuiſſe; inter eos,
quorum nullus poſſet controuerſias
diffinire *Victor. de iure bell. q.* 1. *n.* 4. *Al-
ber. Gentil. eod. trac. gl.* 6 1. *c.* 3. *q*uã quo-
ties ſuperior adiri poteſt permiſſa nõ
fuit: ita *Paul. in l. nõ eſt de reg. iur. non
eſt, ait, ſingulis cõcedendũ, quod per ma-
giſtratũ publice poſſit fieri, ne occaſio ſit
20 maioris tumultus*; quare vim dicitur
admittere, qui id, quod deberi ſibi pu-
tat, nõ per iudicẽ repoſcit *l. extat. D.
quod met. cauſ.* niſi in nocturnũ furẽ,
ac populatorem agrorum, itinerumq;
aggreſſorem, vel deſertorem militię
vltio irrogetur *tot.* 1. & 2. *C. quando
21 liceat vnicuiq; ſine Iudic. vind.* Regi
autem, cum ex mortalibus nemo im-
peret, præter Deum immortalem,
eiuſque in terris Vicarium, quo ad
forum interius, ipſemet de re ſua
iudicium ſumet, *cap. iuſtum eſt bellũ
22. qu.* 2. *Victor. ibid. qu.* 2. *num.* 19. *&
27. Bannes ad S. Thom.* 2. 2. *qu.* 40. *art.
1. dub.* 1. *col.* 4. *& dub.* 2. *& S. Contzen.
lib.* 10. *cap.* 3. *Rubricor S.* 2. *Frd. Bonac.
de Rub. Fbar. tib.* 4. *c.* 10. ita tamen, vt
Deum iudicem in bello ſuſcipiendo
adeo præoculis habeat, vt eius mi-
niſter videatur ad vindictam; nihilq;
aliud ſibi licere arbitretur, quam
quod eius lege præceptum ſit. Pon-
tifici verò ita obſequatur, vt non
prius bellum inferre, armaue capere

22 in æque fidelem, ac Catholicum Re-
gem ſtatuat, quam illi cauſas ape-
riat, ſi forte ea, qua vti poteſt pote-
ſtate (quo finis ſupernaturalis a Prin-
cipibus, ac populis aſſequatur) me-
dia hæc inferna diſponat, vt debito
iuſtitiæ, per eum, qui iniuriam intu-
lit, ſatisfiat: hoc ſi ceſſet (vel quia
Pontifex non curet, vel quia ne a fi-
de ex eis aliquem abalienet, qui pu-
ſillus ſit: facile in hæreſim, vel ſchyſ-
ma lapſurum, diſſimulandum putet;
ſieque neutri accedere debere exi-
ſtimet, vel demum aliam ob cauſam,
quæ ſibi iuſta videretur) ad ius gen-
tium, quo propulſatio iniuriæ pro-
23 pria manu, nec minus ſui iuris perſe-
cutio, & vindicatio conceditur, ver-
tetur res. Quod cum ſponte requiſi-
tione facta poſſet alter Princeps qui
læſit agnoſcere, conſequi videtur,
deliberate, vt id poſſit, monitionem
ei præmittendam: quæ etiam inter
coæquales locum obtinet; eo præci-
pue ſi nullus ſuperior corã adſit, cu-
ius mandato fiat: nam ſi inferior ſit,
qui grauetur, alia quam ad grauantẽ
ipſum, vel Deum vltorem, reclama-
tio non ſuperetit, *Victoria de iure bel.
li qu.* 1. *num.* 4. *Beccanus quæſt.* 2. & 5.
de duello, quo reſpexit *Propheta Rex*,
dum de exceſſu, quem in ſubditos
commiſerat, locutus pronunciauit ſe
Deo tantum iniuriam intuliſſe, *tibi*,
dixit, *ſoli peccaui*: in quem locum
D. Ambroſius; *Rex erat*, inquit, *nullis
ipſe legibus tenebatur, quia liberi ſunt
Reges a vinculis delictorum: neque enim
vllis ad pœnam vocantur legibus tuti
Imperij poteſtate; homini ergo non pec-
cauit, cui non tenebatur obnoxius.* ideo
24 in terminis armorum per vnum alte-
ri Principi mouendarum prælium in-
timare, vel ſub conditione, ſi per ſa-
tisfactionem debitum ſolui, ac cul-
pa deleri poſſit: aut pure, ſi in pœ-
nam exceſſus moueatur, ne in poſte-
rum ſimilia committere audeat, per-
petuus mos fuit. Prioris exemplar

in *Euripide*, vbi Theſeus hæc refe-
renda pręcipit Creonti Thebano.

Vicina Theſeus, qui tenet Regni ſola
Humare poſcit mortuos: quod ſi da-
tur,
Sit amica facies, gens Erechtidum
tibi.
Hæc ſi probantur, tum refer retro pe-
dem;
Si nemo paret, verba ſint hæc altera;
Iam mox, vt arma pubis expectent
mea,

Et apud Romanos idem confirmant
verba *Liuij lib. 8. eam ſe iniuriam, niſi*
ab ipſis, qui fecerint dematur, ipſos om-
ni vi depulſuros eſſe, ad idem *Tacit.*
lib. 1. annal. ni ſupplicium in malos præ-
ſumant, vſurum promiſcua cæde. po-
ſteriores apud eumdem *Liuium lib. 1.*
de bello ob Agri ſtetici populationē,
irritatio animi, inquit, *ea prima fuit;*
poſtea iuſtum bellum decretis Ciuitatum
vltro indicendo factum: poteſt enim ē
veſtigio bellum ob defenſionem ſu-
ſcipi, vt vlla denunciatio præmitta-
25 tur: natura enim ipſa fit, vt citra ca-
duceatorem indictum cenſeatur ex
ſententia Platonis apud AElianum;
quod ſi ſopiatur, diſcedente e fini-
bus aggreſſore, ac temporis inter-
uallum accedat, tunc pariter ante-
quam inferatur condicendum erit;
jam enim potius nouum bellum, quā
moti repulſio videtur; nam quod iu-
re noſtro dicitur, ea quæ incontinē-
ti fiunt ineſſe videri *l. lecta 40. §. di-*
cebam D. ſi cert. petat. cap. officijs 38. de
elect. ad breuiſſimum temporis ſpa-
26 tium referendum eſt; armorum ſtre-
pitu adhuc durante, nec ad diuer-
ſos, & vt aiunt extraneos actus ſecu-
ta diuerſione, & per hoc iuſtū apud
D. Iſidorum, quod ex edicto geritur,
rebus repetitis, vel propulſandorū
hominum cauſſa, ſuſceptum bellum
eſt dicitur: quod ſi omittatur, omni
ex parte iuſtum minime videtur, ex
Ciceronis ſententia *1. offic. at belli qui-*
dem æquitas ſanctiſſime feciali populi
Romani iure præſcripta eſt: ex quo da-
tur intelligi, nullum bellum eſſe iuſtum,
niſi, quod aut rebus repetitis geratur,
aut denunciatum ante, indictumue ſit,
hoc autem poſtremo aduertendum,
ne belli certus nuntius præmittatur,
niſi cum nil ad prælium, manuſue
27 conſerendas, niſi ejus acceſſus ſuper-
ſit; vt nulla belli correctio, quam in
exitu ſperetur; nam, vt *Liuius* de
Marcello ſcripſit *lib. 24. multa a ma-*
gnis Ducibus, ſicut non aggredienda, ita
ſemel aggreſſa non dimittenda eſſe, quia
magna famæ momenta in vtramque
partē fieri, ne, incerto abiretur putabat.

DE NOTARIIS, QVI CONTRACTVM RELEVII CONFECERVNT; QVOD *tenentur infra menſem tales contractus denunciare, & de pœna Comitum, Baronum, & feudatariorum, qui iura releuij occultant.*

CAP. IV.

AD euitandum damna, quæ ex præmiſſorum contractuum ignorantia, & quarumcumque occupatarum retemptionem iuris releuij curiæ noſtræ poſſent contingere: præſenti noſtræ conſtitutioni prouidimus adiungendum, quod tabelliones, ſeu notarij, qui dictorum contractuum, ſeu inſtrumenta, ſeu cauthelas conficient, infra menſem vnum a die celebrationis cuiuslibet ipſorum contractuum, curiæ noſtræ, vel ſtatuto ſuper ipſo requirendo releuio, aut in ipſorum defectu, vel abſentia ſecretis, & procuratoribus ipſius curiæ noſtræ, teneantur notificare dictos contractus, quod ſi in huiuſmodi notificatione defecerint, quiſque notariorum ipſorum deficiens officio ſui notariatus, ſeu tabellionatus ipſo facto priuetur. Comites vero barones, & feudatarij, qui per trium

men-

menſium ſpatium contractus eorumdem,& quaſcumque retemptiones prelibati releuij occupantes ſub ſilentij nubilo pertranſibunt, *pœnam dupli* eius, ad quod curiæ prædictæ pro eodem releuij iure tenentur, incurrant.

SVMMARIVM.

1 *Duplex releuij non ſoluti pœna nequaquam debetur.*
2 *Pœna citra intereſſe qua ratione exigatur.*
3 *Pœna ex contractu quaſi debetur.*
4 *Matrimonio conſentiens, & in dotem reſtituendam ſe adſtringit.*
5 *Non petendi pactum ſub conditione ſtipulatum exactionem pœnæ non facit.*

NOTA V.

1 POEnam dupli, ſed an debitã quoque ob omiſſam infra annum ſolutionem,[quoniam ob ſeparatam cauſam indicitur,] exigere Princeps poſſit, adeo, vt vna ob omiſſam infra trimeſtre denunciationem, altera ob dilatam ſolutionem peti poſſit? nequaquam plane, cum ſeparata in vtraque ratio concurrat; hæc enim ex contractu, illa ex ſucceſſione deſcendit: ratio conuincitur ex *Capitulo Federici* 110. quo ſancitum fuit, vt ex enarratis ibi cauſis releuium pro pactionali feudi translatione ſtatim penderetur, nec annus (ſicut ſi mors translationi cauſſam præbuiſſet) expectaretur. Sed an ceſſet hæc pœna ſi curiæ nihil interſit; vt puta ſi ſtatim poſt tres menſes releuium ſoluatur: reſpondeo, quod vtique ſi lex ad fraudes vitãdas, ne ſilentio iura dominica ſupprimantur, pœnas infli-
2 git, quæ celeri ſatisfactione deficere videntur: quamobrem ſi paucis diebus intercedentibus ſolutio ſubſequatur, pœnæ diſperiet conditio: recte enim cõſtitutum apud nos eſt, pœnas in ciuilibus ceſſante intereſſe non exigi, *Maſtrilides*, 239. *ex n.* 20. ſi vero interſit, ne vltra duplum [ſi certa ſit rei petitæ natura, vel quantitas] exigatur, vt Iuſtinianus aperte in *l. vnica de ſentent. quæ pro eo, quod inter. profer.* ſtatuit, *ſancimus*, inquit, *in omnibus caſibus, qui certam habent quantitatem, vel naturam, vt in venditionibus, vel locationibus, & omnibus contractibus, hoc quod intereſt, dupli quantitatem minime excedere: in alijs vero caſibus, qui incerti eſſe videntur iudices, qui cauſas dirimendas ſuſcipiũt, per ſuam ſubtilitatem requirere, vt hoc quod re vera ſuſcipitur damnum, hoc reddatur* (& poſt aliqua) *cum ſciamus eſſe naturæ congruum, eas tantummodo pœnas exigi, quæ vel cum competenti moderamine proferuntur, vel a legibus certo fine cõcluſæ ſtatuuntur, & hoc non ſolum in damno; ſed etiam in lucro noſtra amplectitur conſtitutio; quia ex eo veteres id, quod intereſt ſtatuerunt:* quæ cum indiſcriminatim loquatur, ad varios a Gloſſographo,& interpretibus ſenſus contorquetur; cum veritas ſit in certis, determinatiſue pactionibus dupli exactionem permitti, in ceteris de quibus non conſtat, nil præter id, quod intereſt, ſiue excedat, ſiue dupli quantitatem minime attingat; non pœnæ nomine, prout in primis, ſed ad vitandum ſolummodo damnum, quod in facti promiſſi non implemento, vt plurimum conſiſtit. Quamobrem patet pœnam ex lege illatam, eo dupli eſſe, quia certa eſt releuij quantitas, poteritue dici ex contractu deberi,
3 attento id, quod docuit *Michael Epheſius ad Quintum Nicomachiorum Ariſtotelis, contractus*, ait, *a veteribus appellabantur, non tantum quæ mutuis conuentionibus conſtant, ſed, & quæ legibus ſunt vetita*, & parum ante, *eſt hic quodammodo datio, & acceptio in quibus conſiſtit natura contractuum: nam qui res, aut aliud quid furatus eſt,*

pro eo dat pœnas. quiue conſcius ſibi eſt pœnam conſequi, delictum committendo per ſubſequens vltioni ſe ſubijcit: cum idem ſit directe, vel
4 conſequenter ſe obligare, licet animum non habeat in id quod ſequitur ſe ſubmittere, ſicut aiunt noſtrates, eum qui matrimonio conſenſit, videri dotis ad reſtitutionem ſe addicere, ad *l. vnic. C. de rei vxor. act.* Ab hac Iuſtiniani definitione ſecludo conditionales ſtipulationes non
5 petendi id, quod debetur, ſi hoc vel illud factum, vel infectum ſit, nam ſi conditio defecerit culpa eius, cui pacti emolumentum quærebatur debitum remiſſum ad tempus citra diſputationem repetetur, quæ numquam dici poteſt debita, niſi poſtquam iniuſta actio ſequatur; ita enim pœna definitur, *vt ſit malum paſſionis, quod ob malum actionis infligitur*; debitum autem, quod non peti ſub conditione promittitur: ea pendente ſemper debendum manet, nec adeo deficit, vt pęna dici poſſit, quando exigi poſſe ob pactum minime ſeruatum occipiat.

Sed an ad pœnã exigendam, vel intereſſe offenſo adiudicando indicia ſufficiant quibus ſolet reus, vel tormentis ſubijci, vel extra ordinẽ puniri *Bal. in l. qui crimen n. 23. C. qui accuſar. non poſſunt*, negat quemquam damnari poſſe, niſi confeſſio præcedat, nec tantum probationem ſemiplenam, verum neque plenam ſatis eſſe: ſequitur poſt alios *Roland. conſ. 30. nu. 18. lib. 2. Gratian. diſcept. 525. nu. 18.* verum quidquid iſti dicant, ſiue per teſtes, ſiue per confeſſionem delictum plenè probetur reus, & ad corporalem pœnã, & ad intereſſe condemnari poſſet, imo ex indicijs, a ſupremo tamen principe, ſi vrgentia eſſent, ita enim praxis admiſit *ex cap. afferte de præſumpt.* vide tamen quæ poſt hæc late diſputat *D. Routt. deciſ. 67.* qui omnem lapidem mouit.

Edidit etiam Rex Petrus, viuente patre ſuo Rege Federico, generalis Locumtenens vna cum prædictis conſtitutionibus hæc alia quatuor capitula; ſcilicet,

DE RECEPTIONE BANNITORVM.
DE NON FERENDIS ARMIS OCCVLTIS.
DE IVRE RELEVII.
DE NON FAVENDIS IVDAEIS.

Quę capitula quoniam ſuperius cum conſtitutionibus diui patris ſui inſerta, ac libri vetuſtiſſimi auctoritate impreſſa ſunt, ſuperfluum eſſe arbitramur hic etiam reponere; ideoque quod in filio deeſt, apud patrem ſciat ſe quiſque repertorum.

QVOD COMITES, ET BARONES, ET ALII NON ASSVMANT IN vaſſallum, familiarem, vel amicum aliquem, qui exemptus eſt ſubuentione Regia, ſeu qui Curiæ ſeruire tenetur.

CAP. V.

PEtrus Secundus Dei gratia Rex Siciliæ Sereniſſimi D. D. Federici reuerendi patris ſui Regis, eiuſdem Regni in ipſius adminiſtratione Generalis locumtenens: Iudici Falcono de Falconibus de Meſſana iuſtitiario Vallium Caſtri Ioãnis,

nis, & nemorum, Conſiliario, & fideli ſuo, gratiam, & bonam voluntatem. Edidimus nuper certas conſtitutiones de conſenſu, & volunrate dicti domini patris noſtri: quas tibi, & alijs iuſtitiarijs Siciliç, necnon Stratigoto Ciuitatis Meſſanç, & Capitaneo Ciuitatis Panormi, & Cataniæ, & terratum Drepani, & Corlioni, & eatumdem Ciuitatum, diſtrictuum, & eorum loca tenentibus ſub ſigillo noſtro prouidimus deſtinandas: & tam per te, quam per ſucceſſores tuos iuxta ipſarum continentiam, & tenorem, in obſeruationem ſuſcipiatis, in perfectam dilectionem, & bonum noſtrorum fidelium Siculorum: & quia noſtra ſerenitas comperit, quod nonnulli fideles noſtri, armorum ſtrenuitatem ex ipſorum exercitio iam adepti, excepti a noſtra ſubuentione, vt eis detur materia, quod ipſo exercitio armorum exiſtant, & quod eorum numerus comitiuis aſſiduis propagetur, qui ratione ipſius exemptionis ſe noſtræ curiæ obligauerunt ſeruire ſeruitio vnius equi armati, aut alforati, ſubmittunt ſe ſeruitio comitum, aut baronum noſtrorum fidelium. Vnde euenit, quod non tantum ipſorum, qui nobis ſeruire tenentur ſubtrahatur numerus: ſed eorum minuitur etiam, per quos ſeruitium dictorum comitum, ſeu baronum ipſorum curiæ noſtrę debetur: quia cum per ſtipendiarios eorum ſeruire eidẽ curiæ noſtræ debent, ſeruiunt per eos, qui eidem curiæ noſtræ ſeruire tenentur. Cernentes itaque circa bonum, & tranquillum ſtatum dictorum noſtrorum fidelium, & reformationem ordinis ſeruitiorum per præfatos comites, & barones nobis, & eidem curiæ noſtræ præſtandorum, noſtriſque fiſcalibus commodis: conſulte præſtantium tibi, ſicut alijs officialibus noſtris, tenore mandamus, quatenus, receptis cõſtitutionibus, attentis noſtris præfationibus, litteris, eaſdem conſtitutiones in tota iuriſdictione tua tenaciter obſeruare coneris, & ſtudeas, donec in eodem officio fueris facere obſeruari: præſentium quoque auctoritate pro parte celſitudinis noſtræ iniungas dictis comitibus, & baronibus vallium prædictarum, quod nullus eorum baronem, alium feudatarium, militem, burgenſem, ſcutiferum, aut quemlibet alium cuiuſcumque ſtatus, & conditionis exiſtat, habitatorem, ſeu incolam ciuitatum, terrarum, locorum noſtri demanij a noſtra ſubuentione exceptum: qui ex cauſa exceptionis eiuſdẽ ſine alia quauis cauſſa, ſeruitio equi armati, ſeu alforati, aut quocumque alio ſeruitio ſeruire noſtræ curiæ teneatur, ſub pœna vnciarum auri quinquaginta a quolibet prædictorum comitum, & vncijs vigintiquinque a quolibet prædictorum baronum, quas per te ad opus, & pro parte noſtræ Curiæ: ſi poſt intimationem tuam prædictam ſecus indefecerint irremiſſibiliter volumus extorqueri: in ſuum vaſſallum, vel in ſuam familiam, vel comitiuã de cętero teneat, aut aſſumat ſeu tenere, aut aſſumere dębeat quoquomodo: niſi forte inter eos ſit aliquis non exceptus, quem ipſimet decorauerint, a titulo militari. Talem enim dictos comites, vel barones ſimiliter poſſe in eorum comitiua, ſiue familia retinere permittimus: dum tamen a die datarum præſentium in antea numerando, de prædictis exceptis dicti comites, & barones, & ſtipendiarios, & eorum motu proprio, & arbitrio, abſque ſpeciali celſitudinis noſtræ mandato non aſſumant ad militiæ titulum, ſiue gradum: cum ipſi comites, & barones vaſſallibus eorum commorantibus in ciuitatibus, & terris, & locis ipſorum alijs poſſint, & debeant præmiſſorum conſiderationibus contentari: & ſe non intromittere a modo aliquem prædictorum noſtrorum baronum, feudatariorum, militum, vel aliorum a præſtatione ſubuentionis huiuſmodi liberorum: abſque ſpeciali maieſtatis noſtræ permiſſu, atque licentia: *ditioni ſuæ ſubmittere, ſeu eius ſeruitijs obligare*: quibus ſubmittendum, & obligandum ſe dictis comitibus, & baronibus, & ipſorum ſeruitijs: hoc noſtrum ædictum facimus ge-

nerale

neraliter per te, & officiales noſtros alios prædictos, ac ſucceſſores in poſterum obſeruand...: videlicet, quod ſi baro fuerit ſimplex, vncijs auri duodecim ſimiles ſimplex vncijs octo, ſi burgenſis, vel quis alius talis vncijs auri quinque fiſco noſtro componat: in quarum extorſione pœnarum, te ſeuerum eſſe præcipimus, & ferocem; ſic vt noſtram gratiam caram habeas, noſtræque curiæ deſideres in aliquo non deſeruire: præſentes autem poſtquam tuum expirauerit officium memoratum, vt obſeruationem habeant ſucceſſiue, atque continue, cum actis, & alijs in curia pendentibus, ſucceſſori tuo in eodem iuſtitiariatus officio facias aſſignari.

SVMMARIVM.

1 *SVbditi Principis in aliorum clientelam non transeunt.*

2 *Prelatorũ miniſtri quo ad miniſterium eis ſubijciuntur.*

3 *Rationales rationi in cauſſa procuratori Cæſaris ſubſunt.*

4 *Princeps lege prorogationem iuriſdictionis vetat.*

NOTA VI.

D*Itioni ſuæ ſubmittere, ſeu eius ſeruitijs obligare*, ratio ſupra eadem lege, ibi: cum ipſi vaſſallibus eorum poſſint, & debeant contentari, ac per ea qua congerit *Apbtr conſ. 37. ex nu. 10. lib. 2.* argumentum contra id quod hac tẽpeſtate exempti quotidie admittunt; dum Regis vaſſallos ſuæque iuriſdictioni addictos in famulos, vel nuntios, alijſue pro miniſterijs peragendis vllo ſeruato de-
1 lectu, vt eorum fori præſcriptione participes fiant, alliciunt; de quo ſcripſi, quæ *poſt patrocinium, ac controuerſias iuriſdictionales* perlegi poſſunt: quibus etiamnum adhæreo, cũ edita iam, communi omnium ſententia probata fuerint etiam ab ipſis, qui contra ſcriptitaſſent, ita enim *Dom. Auguſtinus Barboſſa* in priuatis mecum habitis colloquijs poſt editum nouum *de iure eccleſiaſtico tractatum*. quo loci cuiuſdam I. C. conſi-
2 lium inſeruit faſſus eſt, cui (cum nil peregrini, præter relata in meis cõtrarijs fundamenta, addat) ſatisfacere non oportet. Quamobrem laici, qui eccleſiaſticæ iuriſdictionis adminiſtrationem, ſine ſtatus mutatione ſuſcipiunt, recte in profeſſionis ipſius exceſſibus Prælatis ſubiacere noſcuntur; periniquum cum videatur, ac temerarium eos, qui profeſſiones aliquas, ſeu negociationes exercere noſcũtur, iudicem, ad quos earum profeſſionum, ſeu negociationum cura pertinet, iuriſdictionẽ, & præceptiones in his, quæ ad ſimilia attinẽt, declinare conari: vt *Anaſtaſius* aiebat *in l. fin. C. de iuriſd. omn. iudicum*; cui acceſſit *Boerius deciſ. 9.* ac omnes applaudẽt, vt per *Maſtrill. deciſ. 300. nu. 26.* nam quod Diocletianus, ac Maximianus reſcripſere privatorum conſenſu iudicem non effici eum, qui nulli iudicio præeſt, nec iudicati continere auctoritatem, quod is ſtatuiſſet *in l. 3. C. eod. tit.* ad cetera communia reſpicit delicta, ceteroſue contractus, quę generatim fiunt, vel admittuntur: cum ſubdito a principali poteſtate ſe eximere, ac alteri, (qui nullam, nec originis, nec domicilij, contractuſue, ſiue rei ſitę ratione, ius dicendi poteſtatem obtinet) ſe ſubmittere non permittatur, contra *l. fin. C. vbi in rem act.* niſi vt diximus exercitij ratione hoc in his, quæ ad illum pertinent, eueniat: quæ mea ſententia, neque delicta proprie, neque contractus, ſed ſolũ exercitium reſpicit: puta vt menſuras, ac pondera ſeruent; neue a prætijs ſtatutis diſcedant, vtque bonitas rei non adulteretur, & id ſimilia mo-

dicæ

dicæ iuriſdictionis, quæ pedaneum potius iudicem attingunt; quo ſenſu ſummus Pontifex, eos, qui ſimilem cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentire debere in legibus diſciplinã conſtituit, *in cap. recolentes de ſtatu monachorum*, præterea licet rationales Principis quoad rationes procuratori Cœſaris, in ceteris tamẽ Præſidi prouinciæ ſubijciuntur *l. nullum* 10. *C. vbi cauſæ fiſcales*, vt in Regno noſtro ſeruatur, quidquid in Neapolitano vſus induxit de quo *Preſ. Roui.* teſtatur *deciſ.* 74. qui mihi mirum in modum diſplicet, iurique non parum contrariatur, quo cauetur, vt inter coniunctas aliqua ſanguinis, vel familiaritatis neceſſitudine perſonas parciſſime iudicarur per textum in *l. ſenatusconſulto* 15. *D. de off. præſid.*
3 iuncta *l. vna C. ne quis in cauſ. prope.* ad quod conducunt ſcripta per nos *in deciſ. poſt patroc. nu.* 202, *per totum*, aduerſus ſcripta a *D. de Põte deciſ.* 37. cetera inuenies *in nota* 49. *ad ll. Iacob.* Hac lege demum habes apud nos paris conditionis eſſe exemptos, ac ij, qui non ſunt, quo ad hoc ne alteri iudici ſe ſubmittant, vt ex *Io. Fabro, & Barboſ.* probaui *in patroc. n.* 51. & poſt illa, dum hæc ſub prælo eſſent late *D. Conſil. Carleual. diſp. iur. q.* 7. *ex n.* 1519 *ad* 1122. *fol.* 464. qui omnes tenent poſſe principem ne alterius iuriſdictio prorogetur, ſuaue minuatur impedire, & ſi iure communi contrarium caueretur, allegat *Nauarr. conſ.* 51. *ex nu.* 3. *tit. de ſent. excomm. Pereir. de manu reg.* 2. *p. cap.* 35. *Azeb. in l.* 11. *tit.* 5. *lib.* 4. *recopil.* qua id apud Hiſpanos cauetur, & nonnullis alijs.

QVOD COGNOSCENTES DE CAVSIS CRIMINALIBVS NON COGNOſcant de ciuilibus, etiam ſi fuerit renunciatum priuilegio fori, & contra confitentes debita ex contractu præter executionem non cognoſcant de periurio.

CAP. VI.

PEtrus Secundus Dei gratia Rex Siciliæ Iuſtitiarijs Vallis Agrigenti, partium Cephaludi, & Thermarum, tam præſentibus, quam futuris, præſentes literas inſpecturis, fidelibus, & eorum loca tenentibus gratiam ſuam, &c. Volentes Regnum noſtrum Siciliæ ſub quieto cultu iuſtitiæ gubernare, alioſque ciuili, & alios in criminali officiales duximus ſtatuendos, qui diſtricte iuriſdictionis eorum limites non excedant; ne promiſcuis actibus officia in detrimentum iuſtitiæ confundantur, ex quo populus noſter proficit, & ipſorum vtilitas cuſtoditur. Nuper verò pro parte vniuerſitatis terræ prædictæ ad noſtram audientiam cum quærimonia fuit deductum, quod vos, ſeu veſtrum aliquis iuriſdictionis veſtræ terminis contenti de cauſis ciuilibus potius quæſtus ambitu, quam zelo iuſtitiæ cognoſcitis indiſtincte: propter quod nedum aliorum officijs iuriſque noſtri demanij ſecretiæ officijs derogatur, quinimo noſtrorum contemptus ſequitur mandatorum; verum quia noſtræ aſpicis curæ conuenit, & honori, ſingula indirecta reducere ad regulam; cum prouidentia ſtatutorum, fidelitati veſtræ cum noſtræ gratiæ obtentu firmiter, & expreſſe præcipiendo mandamus, quatenus viſis præſtantibus nullum veſtrum ſit, qui de cauſis ciuilibus, niſi priuilegiatis perſonis, vel quando per partes in vos iuriſdictio fuerit prorogata ſolemniter, & expreſſe, cum ex certa earum ſcientia ſciat, & vos ipſorum non eſſe iudices competentes, ſe ingerat, vel aliquatenus intromittat: non obſtante, quod ex parte contenti, fuerit renunciatum priuilegio fori, & l. ſi conuenerit: cum talis

renun-

renunciatio vobis iuriſdictionem non tribuat: nec concedat, ſed ex hoc parti agenti auctoritas obſeruatur ius ſuum proſequendi, aut in magna noſtra Curia, aut ciuili, nec etiam contra confitentes debita præter executionem aliquam liti cedentes *ad periurium ratione ſacramenti in contractu appoſiti procedatis*, ne per obliquum ad cognitionem cauſarum ciuilium veniatis, quod directo fieri prohibetur, cum ad corrobationem cauſæ ciuilis iuramentum in debitorum contractibus operetur.

SVMMARIVM.

1 *PEriurium grauiſſimum delictum.*
2 *Periurij cognitio ei cui, & contractus pertinet.*
3 *Quæ incidunt crimina in ciuile iudiciũ idem cognoſcit.*
4 *Spiritualis cauſæ incidentias quis cognoſcat.*
5 *Incidens non ſemper prius terminandum.*
6 *Clericus in ordinarij præiudicium Romã an euocetur.*
7 *Pacto cenſuræ an iudici poſſint.*
8 *Iudicem alterius ditionis quando quis facto conſequatur.*
9 *Forus delicti omnibus potentior.*
10 *Roma cunctis dioceſis eſt.*
11 *Clericus ſtatum mutat.*
12 *Auditoris cameræ munus, ac dignitas.*
13 *Abſens cenſuris ſubijcitur.*
14 *Contrahentes Romæ ibi etiam abſentes conueniuntur.*
15 *Ordini iudicij iure renunciatur.*
16 *Contrahens eius loci quo contraxit forum ſortitur.*
17 *Contrahens per procuratorem foro contractus ſubijcitur.*
18 *Contractus ad Cameræ Apoſtolicæ normam per hyſpanos, ac Siculos Iudices exequuntur.*
19 *Litigia nulla extra Luſitaniæ fines agũtur.*
20 *Delinquens ſortitur delicti forum.*

NOTA VII.

NEc ad periurium ratione ſacramenti in contractu appoſiti pro-
1 *cedatis*; nam licet pejerare crimen ſit, vt traditum eſt in *ptrot. num. 57.* & per conſequens a criminum quæſtore animaduertendum: eo ceteris grauius, quo in Deum directe committitur, quoquomodo, quauiſq; forma iuſiurandum concipiatur, ceu ſi in lapidem iuretur; cum *D. Auguſtini* ſententia, & is, qui per lapidem iurat, ſi falſum iurat periurus eſt: quoniam, & ſi non audiat eum lapis loquentem, puniet tamen Deus fallentem *Epiſt. 254. ad Publicium, & Vl-*
2 *pianus* cœteroquin Ethnicus in *l. qui per D. de iureiur. qui per ſalutem ſuam iurat, Deum iurare videtur: reſpectu enim diuini numinis iurat.* Attamen cum ſeruandi cauſſa promiſſa, conuentaue in ſcriptura præcedat, vel ſubſequatur, quaſi in eam incidat, eius cognitioni ſi contemnatur, reſeruandum eſt, cui pertinet de conuentione iudicare: ita *Alexander Imperator in l. 3. C. de iud.* quoties, ait, quæſtio ſtatus bonorum diſceptationi occurrit, nihil prohibet quo magis apud eum quoque, qui alioquin ſuper cauſa ſtatus cognoſcere nõ poſſet, diſceptatio terminetur: quo textu ductus *Bart. in l. interdum §. qui fu-*
3 *rem num. 4. D. de furtis, & in l. ex hoc iure §. vlt. D. de aqua quotid. & æſtiua*, incidentia criminalis cauſæ poſſe a ciuili iudice terminari, ac e conuerſo, affirmauit, quod, & *Menoch. de arbitr. qu. 82. nu. 10. & qu. 91. nu. 7.* ex frequentiori motus confirmat:
4 quod tamen lex noſtra vetat in conuerſo caſu: licet æquam ſeruari debere vtriuſque Iudicis conditionem iure Cœſarum inſpecto videatur; quamobrem ſit, vt licet profanam in cauſã ſpiritualis articulus intercidat,

cogni-

cognitio per modum cauſſæ laicis Iudicibus conceditur, ſi facti tantum diſcuſſio, non autem iuris articulus aggredi opus ſit, puta ſi de matrimonio quæſtio in dotis iudicio ſuſcitetur: equidem laicus ſi adfuit, vel ne matrimonij figura cognoſcet; non autem vltra videndi cauſa, an illud fuerit validum (quia forte conſanguinitatis diſpenſatio prætenderetur vitio aliquo laborare) progredietur: nam pariter facti eſt adfuerit illa, vel ne; cum ex ſcripturæ lectione ſopiatur: quod ſenſerunt *Bart. in l. Titia D. ſolut. matrim. & in l. quoties C. de iudic. Ripa in cap. 2. de iud. albert. de hæret. aſſert, qu. 25 num. 51. Couarr. de ſponſal. 2. part. cap. 8. §. 12. num. 3. Gutt. qu. 34. canon. nu. 17.* idem ſi petita prædij Eccleſiaſtici vindicatione de Pontificis conſenſu (paulinam appellant) dubitetur; nam de facto an adfuerit cognoſcet: de validitate vero nequaquam, ſed ſinet eam Eccleſiaſtico Iudici deferri: ni adeo patefacta ſit nullitas, vt nulla in iure detur in vtroq; exẽplo diſputãdi anſa: per id. q. facti quæſtioni cõparatur, vt docet *Gabr. Peretr. de man. Reg. p. 1. c. 7. n. 22. & 23. in fin.* ipſe vero omni caſu ſuã profanã cauſã proſequetur, & ſi nõ deſint, qui dicant cũ *Bart. in l. 1. in fi. D. de iuriſdict. omn. iud.* quẽ *Alexand. Paul. Iaſon, ac Orôſch.* ſequuti ſunt *in d. l. quoties*, defenditue vti frequentem *Abb. meus in cap. tuam nu. 9. poſt gloſſ. vlt. de ord. cogn.* incidentem quoque dirimere poſſe, quoties diuerſam iuriſdictionis ſpeciem non conſtituit ab ea, quam Iudex laicus exercet; quorum ſententia ſummam cõtinet æquitatem, vt quanto minus poſſint litigantes, diuerſa ſubeant iudicia. Illud ſolet profecto in omni quæſtione diſceptari, articulo pendente, poſſit ne laicus, [vt nequaquam iudicium proſequatur, priuſquam præiudicialis quæſtio terminetur] interdici, ne vnius definitio alteram deſtruat; quod quidem ita recipi vidi, ne ante tranſmiſſam eccleſiaſtico Iudici cauſam inhibitus cenſeatur: tranſmiſſione vero facta ita demum ſuperſederi, ſi quoquomodo conſtaſſet de aperto iure opponentis illegitimitatem, neque paratus eſſet petitor, cui hæreditas adiudicanda eſt, cauere in eo caſu quo ſtatus quæſtio in eum terminaretur, ac ſimiliter in alijs incidentibus, nã ſi appareret colorem quæſitum fuiſſe ex articulo, vt cauſa differretur, nec ad cauendum quidem actor cogendus eſt: articulus vero in noſtro Regno coram locorum ordinarijs diſcutiendus erit, ne extra fines extrahantur ſubditi, vt ſæpius ſuper hoc Summo Pontifici, ſi forte accidiſſet ſimiles cauſas Rotæ auditoribus committi, ac ab eis euocari reſcriptum fuerit: præcipue poſt *Tridentini Concilium* in reformationibus *ſeſſ. 25. cap. 20.* cuius Rex noſter vindex, ac defenſor eſt, vt per *Salgad. de protect. p. 1. cap. 2. præcl. 2. nu. 73.*

5 Sane quando cauſa coram vno, eodemque Iudice agitatur, vel corã diuerſis, ſub vna tamẽ ditione, adeo ne Principis ſupremi iuriſdictio lædatur: non ſemper præiudicialis articuli pronunciatio expectanda eſt: licet quandoque ſi diuerſi ſint, ſiſtẽdum eſſet, iuxta *l. 2. C. de ord. cognit.* quia inquit Alexander, *neceſſe eſt, ante ſciri, ſi delictum probatum fuerit, vtrum, vt in liberam, & ingenuam an vt in ancillam conſtitui oporteat*, adiunctis *ll. 5. & 6. eod. tit. & l. 1. C. de ord. cogn.* ſin autem vnus idemue ſit, ſeruandum eſt, quod Valerianus, & Gallienus Demetrio *reſcripſerunt in l. 3. de ord. iud. cum ciuili diſceptationi*, inquiunt, *principaliter motæ, quæſtio criminis incidit, vel crimini prius inſtituto ciuilis cauſa adiungitur; poteſt Iudex eodem tempore vtramque diſceptationem ſua ſententia dirimere*: cui lex ſubſequens

nullatenus contradicit, quoniam ibi
duæ ſunt, illæque ſeparatæ, ac per
ſe intentatæ petitiones, quæ ordina-
tim proſequendæ, ac terminandæ
ſunt, vt quoquo modo, vel morte,
vel abſolutione, aut ceſſione crimi-
nalis ceſſauerit, ciuilis cauſa integra,
principaliterue deducta proſequa-
tur: minuſue nocebit in Regno no-
ſtro, vbi ſeparati iudices in vtramq;
iuriſdictionem conſtituti ſunt.

At ſi inter clericos ſimilis quæ-
6 ſtio intercidat, pero, poſſitne a foro
domicilij, vel originis, auelli, ac ad
Romanam Curiam trahi in ordina-
rij eccleſiaſtici præiudicium: atten-
to dicto Tridentini decreto, vt cita-
toriales, vel executoriales litteræ re-
tinendæ ſint ſub violentiæ ſpecie, vel
vti in Portugaliæ Regno fit per quę-
relam, ac repoſitionem geſtorum a
iudice coronæ. *Gabriel* quidem *Perei-
ra de manu Regia p. 1. cap. 9. a nu. 10.*
contẽdit locum eſſe quærelæ ad Re-
gẽ, quando prę habita camerali obli-
gatione pro penſione Romæ ſoluen-
da, clericus Regni Portugalliæ inco-
la ob non ſolutam ſtatuto tempore
penſionem excommunicatur. Primo
quia cum per obligationem ad for-
mam cameræ ſupponat ſe alieno iu-
dici, quod ei citra proprij Epiſcopi
conſenſum non permittitur per *cap.
ſignificaſti de for. compet.* conſequi vi-
detur cenſuras ſine iuriſdictione, ac
nulliter prolatas, ne effectum ſortiã-
tur extra iudicium curari debere:
deinde, ait, dubitari poſſe, an valeat
pactũ, vt quis poſſit a competẽti iudi-
ce nullis præcedẽtibus citationibus,
nullaue data contumacia excõmuni-
cari: dum obligatio cameralis ſuſci-
pitur ſub cenſura: adeo ne amplius
7 citetur debitor, nec contumax red-
datur ſaltem initio cauſæ, vt cõtra ſe
cenſuras videat proferri: iuxta di-
ſpoſita in *cap. Romana de appell. lib. 6.*
quæ decretalis aliquem pro futura
culpa excommunicari non patitur,
cui per formam antedictam videtur
contrairi: ad finem tandem totum
id iudicantis arbitrio remittit, inſpe-
ctis loci, temporis, perſonarum, cau-
ſæue circumſtantijs: hæc ille ad ſuam
quæſtionem, quæ cum ſpecialis ſit,
nec omnem controuerſiam dirimat,
ei inniti non poſſumus, quæ ſub du-
bio pronunciatur: pendet autẽ om-
nis diſputatio ab intelligentia *cap. ſi-
gnificaſti de for. compet.* poſſitne cle-
ricus alterius diœceſis Prælato, ni
proprius aſſentiatur, ſe ſubijcere:
frequenter enim exiſtimarunt non
poſſe, vt ex multis fundat *Petr. Bar-
8 boſa ad l. 1. art. 3. ex nu. 179. D. de
iud. Antoniuſque Matthei de prorogat.
iuriſd. nu. 19. Anguian. de legib. lib. 2.
controu. 21. n. 7.* vbi in id allegat *text.
in cap. 1. cum ſeq. 9. qu. 2.* concludens
in ipſo *cap. ſignificaſti*, nil innouatum
fuiſſe, quod in antiquis, ſacriſue cano
nibus conſtitutum non reperiretur.
Sed an illud quoque procedat, vbi
quis per ſubſequens in alterius terri-
torij iudicem [paciſcendo quid cer-
to loco ſoluere] conſenſit, non le-
uis eſt dubitatio: nam id per decre-
talem ſublatum non videtur: nec vl-
la poſcebat ratio, vt fieret, ne liber-
tas contrahendi, quæ iure gentium
innititur, non modice reſtricta cen-
ſeretur: præterea *Gregorius Pontifex*
hoc excepiſſe videtur *in cap. dilecti
17. de for. compet.* per hæc verba, *ve-
rum quia, & ſi fuiſſet priuilegium tale
conceſſum, non tamen prodeſſet illis, qui
ſe certo loco reſpondere, vel ſoluere ad-
uerſarijs promiſerunt: cum ibi, & vbi
domicilium habeant, valeant conueniri.*
nec enim in proprium alienus iudex
conſtituitur, vt loquitur ipſe idem
Pontifex in *dicto cap. ſignificaſti* per
electionem clerici; ſed legis miniſte-
rio quiſque iudicem eius territorij
in quo contraxit, ſortitur: quod ſta-
biliri quoque cenſent nonnulli per
cap. 1. §. contrahentes eod. tit. lib. 6. quo
loci Innocentius Pontifex ſummus

vetat

vetat auelli a iuriſdictione Archiepiſcopi Remenſis, eos, qui cum aliarum eſſent diœceſum in ipſius propria contraxerunt, niſi forte ratione domicilij volentes traherentur, quamquam nobis in quæſtione hac inductus nõ quadret, dum de iuris operatione contra eum, qui ſoluere in alieno territorio deſtinauit, non vero de ſimpliciter contrahente extra diœceſim diſputamus: quamobrem putandum eſt, *Marantam de ord. Iud. par. 4. diſtinct. 12. nu. 24. ac Barboſ. in l. hæres abſens §. 1. ex num. 61. D. de iudic.* licet in ceteris opinionem præfatam amplectantur, in hoc tamen deficere, quod vtãtur decretali prædicta, vt ſtabiliatur: cum illa ſine vllo, aut aliquo obſtaculo ex relatis fundamentis conſiſtat. In quod pariter conducunt quamplures, quid expreſſe tenuerunt magni nominis Iureconſulti *ſpeculator* nempe, *Alexander Abbas, ac Ripa*, dilatantque concluſionem ad delicta, per quæ quis ſe ſubijcit eius loci Iudici, in quo deliquit, qui præ ceteris poten-
9 tior forus eſt, vt probatur ex *cap. poſtulaſti 14. de for. competen. cap. 1. de raptor. cap. 1. de priuileg. lib. 6. Clemẽt. Paſtoralis de re iudicat. Trident. Concil. ſeſſ. 7. de reformat. cap. 14.* quodue ſicut, & delinquendo, ita contrahendo proprij Iudicis conſenſus fruſtra requiratur: conducitque doctrina *Ripæ in cap. 1. nu. 68. de iudic. Præſid. Couarr. in pract. cap. 10. nu. 5. verſ. 9. Molin. de brach. Reg. cap. 28. num. 14.* carent ſane prædicta probabili difficultate in præpoſito themate, quoniam obligatio eſt Romæ facta, ſubiecitque ſe clericus iudici Apoſtolicæ cameræ, in hoc Summum Pontificem repræſentanti, qui vere caſus eſt dicti *cap. fin. de for. compet.* ſi illa ratione non parum efficaci vtimur; *quia* inquit *omnium eccleſiarum mater eſt eadem, ac magiſtra*, rite compelli potuit, vt ibi ſuis aduerſarijs reſpõderet, etſi nec ratione delicti, ſeu contractus, aut domicilij, ſiue rei ſitæ quis regulariter forum ſortiatur; nulloue ex his Epiſcopum illum cõuentum teneri compertum fuiſſet; quaſi vbi vtrumue concurrat, contractus nempe editi in loco exequẽdi, ac qualitas Romanæ curiæ, de iudicij validitate quæri non oporteat,
10 Roma enim cunctorum diœceſis eſt, Pontifex vero ſummus omnium Paſtor *can. cuncta per mundum 9. qu. 3.* ne poſſit Epiſcopus cui ipſe iuriſdictionem conceſſit, ſe conqueri, cur eam ad ſe quandoque auocet, vel quia Romæ contrahentes ibi pacta ſeruari compellat: ne auctoritas Põtificia, cuius ſub ſcuto contrahitur, eludatur. Nam quod ſpectat ad præiudicium ſecularium Principum, vi-
11 detur abſolutum in conſiderationẽ non venire, vbi de perſonis eccleſiaſtici ordinis agatur: illi namq; vt ex *Bart.* probauimus *in contro. 3. nu. 46.* adeo plenã proprij ſtatus mutationẽ aſſequũtur, vt ordinibus ſuffulti iã nõ priſtini territorij ſint, ac ſi originis, & domicilij [quo ad iudicialia] forum mutaſſent: quamobrem, quod *Pereyra præmiſſo tractatu p. 2. cap. 35. num. 2.* concludit, ne poſſint ſubditi alienum Regem, vt ſibi ius dicant, eligere, ex rationibus quas ſapienter conduxit, extraneũ eſt, ab eo de quo quæritur:
12 nam id Reges in ſuos ſubditos, quibus imperãt, iure optimo conſtituũt, vt nos ſæpius firmauimus, *ſupra* non longe *nota 6.* at quoad clericos ſecus eſt: hi enim non alienũ Regem, ſed proprium ſuperiorem adeũt, qui Summus eſt Pontifex, cuius vices Auditor cameræ ſubſtinet, in his quæ ad camerã ſpectant, quales ſunt executiones huiuſmodi inſtrumentorũ, vt docet *Veſtr. in praxi lib. 2. cap. 4. n. 4. & 6. Maſſa ad obligat. qu. 1. par. 2. num. 3. & 4. Cochier. de iuriſd. ord. in exempt. p. 1. qu. 46. nu. 7.* cui nemo ex clericis obijciet de incompetentia,

in illis Regnis vbi Summus Pontifex
judicem, vel legatum priuatiue con-
ſtituit, vetauitque ne alij extra Re-
gnum impetrentur: nam adhuc Au-
ditor cameræ pro exequendis Romę
editis contractibus, genuinus, ac or-
dinarius iuſdicens dicetur, vt *Petr.
Barboſ. in d. l. hæres abſens §. 2. nu. 7. &
D. Salgad. de protect. Reg. p. 2. cap. 17.
num. 6. tom. 2.* affirmant, quo fit, vt
in Regno Siciliæ, in quo Rex noſter
pariter Sedis Apoſtolicæ legatus eſt,
ac ex quo cauſæ nullatenus extra-
buntur; in dies tamen ſententiæ au-
ditoris camerę per ordinarios, etiam
contra abſentes latæ, vel contra res
inibi ſitas, exequuntur, vt in cauſa
exactionis penſionis cõtra hæredes
Doctoris Flores fauore P. de Carual
13 Ioſa Luſitani, anno 1630. apud Ar-
chiepiſcopum Panormitanum, ac ip-
ſius legati Iudicem ſeruatum vidi, in
quo iudicio planũ apud omnes fuit,
abſentem, qui penſioni ſe addixerat,
condemnari, ac cenſuris ſubijci po-
tuiſſe: attento Romanæ Curiæ, mo-
re, citato abſẽte per ædictum, vti
teſtatur *Rota apud Zachiam dicto tra-
ctat. decif. 115. nu. 7. Romana ſeu Bra-
charenſi pecuniaria 2. Decembris 1594.*
binaſque alias Deciſiones adducit
*Franciſcus Ripa de Valle vmbroſa in
tract. de Simon. ad fin. fol. 333. in vna
Eborenſi fructuum 17. Nouẽbris 1629.
coram Domino meo Quecipo*, quæ fuit
cõfirmata coram *D. Giſlerio 14. Maij
1631.* duo namque concurrunt, vt
infirmari non poſſint: primum pote-
ſtas Auditori tributa ab eo, qui ple-
niſſimam poteſtatem, ac omnino ir-
refragabilem obtinet, vt *Felin. in cap.
quæ in eccleſiarum a nu. 60. de conſtit.*
14 docet: alterũ ſtilus, ac iudicialis nor-
ma, quibus contra id generis contra-
hentes, [in curia tamen] ab execu-
tione incipitur, vt per *Zachiam*, latè
fundatur; bene *Mantic. deciſ. 240.
Pereir. dict. tract. p. 1. cap. 9. n. 6. Ceual.
de cognit. violent. qu. 135.* habet enim
vices rei iudicatæ, vt *Pereira ibidem*
diſcurrit, ac fundauerat erudite
*Ant. Fab. C. lib. 7. tit. 26. de appellat. de-
15 finit. 33. nu. 19.* quibus pariter par-
tium conſenſus accedit: quo ordini
iudiciario renunciant; ac citatos ex
nunc ſe habent, vt per *gloſſ. in cap. fi-
nal. de ſent. & re iud. lib. 6. verbo Illu-
ſtriam ad finem*; fundant *Abb. in cap.
de cauſis num. 8. de offic. deleg. Valaſc.
tom. 2. conſult. 173. nu. 5.* forma nam-
que citationis, firma ſubſiſtẽte ſub-
ſtantia, variari poteſt, vt in caſu *Va-
laſc. conſul. 144.* quando vt in dies fit,
16 pacto conuenit, vt alter loco mei ci-
tetur. Iuris quoque rigore forma
hæc iudicij non deſtituitur; verum
enim verò cum contractus ratione
forum quis ſortiatur, ac ſi originem,
vel domicilium eo loci; quo contra-
xit obtineret, vt *in dicto cap. fin. de
for. comp. & l. hæres abſens §. proinde
D. de iudic.* ac eo loci *Petr. Barboſ.* con-
ſequi videtur, eodẽ pene modo, quo
moram in loco ducere ſolitus poteſt,
ſi abſit ædicto citari, ac conueniri,
nam abſens licet ſit, præſens habe-
tur, ita qui cõtraxit, & ſi ſtatim abie-
rit. Qua ratione ſubſtinentur quæ
in hanc rem tradidere, poſt *gloſ. in l.
D. ſi quis in ius vocat. non ierit Dec. in
cap. 1. num. 65. vbi Alciat. num. 63. de
iud. Couar. cap. 19. pract. num. 5. Gutt.
de iuram. confirm. par. 3. cap. 16. nu. 4.*
quorum ſententiam ita demum ad-
mittit *Petr. Barboſ. in l. 1. artic. 3. num.
224. de iudic.* ſi in contractu proprio
foro renunciatum ſit, multis aucto-
ribus id comprobans, ac moderne
*Ripoll. var. tom. 1. cap. 2. de iuriſdict.
omn. iudic.* iterum contrahentem di-
17 ci poſſe ad præfata non dubitarunt,
eum, qui per mandatum datum con-
traxit, vt ille de Flores effecerat, cum
Panormi eſſet Romæ tranſmiſſo offi-
cio, mandatique tabulis, iuxta eam,
quæ idem *Barboſ. in d. l. hæres abſens
§. apud Labeonem nu. 26. & Sigiſmun.
Scacc. de camb. §. 22. gloſ. 1. num. 212.*

tra-

tradidere, per quæ *Gabr. Peteir. opinio in dicto cap. 9. num.* 10. mihi probari
non poteſt, quatenus in his terminis
Iudicium non conſiſtere, minuſue
cenſuras, affirmauit; ac per conſe-
quens querelæ ad Iudicem Coronæ
locum patere ei, qui exactus eſſet;
quoniam ait proprij Epiſcopi con-
ſenſus deficit, ac proceſſus citatio-
18 ne caret: per prædicta namque eius
opinio à fundamentis deſtituitur,
cōtra quem vſus in Caſtellæ Regnis
obtinuit, vt per *Ceuall. dicto tract. p. 2. qu.* 135. & apud nos, vt dictum eſt,
quod ſi aliqua differētiæ ratio cōdu-
catur ex *indultu Iulij* 3. *P. M.* quo ſta-
tuitur ne cauſæ Luſitaniæ finibus ex-
trahantur, neue à Iudicibus exteris
19 terminentur, hoc quod ex ſpeciali
indultu proficiſcitur: quoad ceteras
prouincias nequaquam diſpoſitionē
variat: licet exiſtimarem hoc idem
ſeruari ibi quoque debere, ni aliud
aduerteretur: quoniam ſi bene illud
perlegi, de delictis, vel contractibus,
in illa ditione perfectis loquitur,
quorum definitionem noluit alibi
præterquam in Regno agitari, vt nec
externorum iudicum poſtulatio, ac
deſignatio proficeret, nec à Regni
20 finibus exceſſus: cœterum quin ſi
extra Regnum contraherent, vel de-
linquerent, forum ibi quoque ſorti-
rentur, non vetauit: nam hoc eius
effectus eſſe pernoſcitur, vt in illa
ſpecie pro incola, ac originario eius
loci delinquens habeatur, vt ſupra
ex Barb. in l. heres abſens §. 1. *num.* 7.
tractatum eſt, ac euidenter conſtitu-
tio Imperialis dictat in *Auth. de conſulib. & in Auth. de mand. princip.* At
indultum, quin aliud domicilium
poſſit conſtitui, quādo eo animo non
fit, vt legi fraus inducatur, non pro-
hibet: alias Luſitanos omnes huma-
na ſocietate [ne præter Regni fines
contrahere poſſent] pelleremus:
vel loci delicti in præiudicium eius
loci dominorum, quibus inquirendi
ius quæritur, denegaretur, cum po-
tius expreſſis verbis ex indulto col-
ligatur; loqui tantum de cauſis illis,
quæ ibi debuiſſent eadem ex ratio-
ne terminari, ita dictant illa verba
exordij, quidam, &c. vt magis, ac
liberius in ſuis delictis inſordeſcant,
& ſuorum delictorum impunitatem
dimius conſequātur, ſuoſque aduer-
ſarios moleſtare valeant, cum primū
ſibi alicuius delicti conſcij exiſtunt,
aut ex quauis occaſione in cauſam
talem trahi poſſe præſentiunt, ſuo-
rum ordinariorum, ac iudicum, &
officialium eorumdem Regnorum, &
dominiorū iuriſdictionē declinār, &
inferius *nulli, &c. ſuper criminibus, & delictis per eos in Regnis, & dominijs Ioannis Regis huiuſmodi hactenus, & pro tempore quomodolibet perpetratis, aut rebus ad eos pertinentibus, vel alia quauis occaſione litteras etiam in forma breuis, &c. impetrare poſſint.* Quibus ad idem
ſine vlla, aut aliqua dubietate per-
trahor: præſertim dum ſuppoſita na-
tura huiuſmodi contractuum, qui
executionem præſeferunt, quidquid
exequendum remanet, dum reus ibi
moram agit, eiuſmet Regni Iudici
remittitur, nec perſonæ aliter extra-
huntur, nec proceſſus. Quodque
apud Auditorem Cameræ agitur,
aliud non eſt, quam clauſulas con-
tractus pręambulas in ordine ad exe-
cutionem implere, vt expeditior iu-
dici executori via ad implementum
promiſſorum pateat: quæ, vt coram
eo fierent, nulla ratio ſuadebat. De-
mum quoniā diſpoſitio hæc ad eui-
tandas, quæ in recta iudicia excogi-
tabantur fraudes, inducta, fauore
cederet eorum, qui cum Romæ con-
trahant, eludere autem Auditoris
Cameræ iudicia excogitant: quod
eodem modo vitari debet, quo con-
ſtitutum eſt, ne id in fraudem Luſita-
norum Iudicum fieret, vt legem, quā
tulere, vel vt ferretur rogauere,
patian-

patiantur, vt quiſque iuris, quod in alium ſtatuerit, ipſe eodem iure vtatur: neque enim quos mores quis pro ſe probauit ſine iniuria in alijs reprobat *l. 1. C. de moffic. teſtam. & pandect. titul. 2. quod quiſque iur.* his quoque fauet natura iudicij exactionis, nempe penſionis beneficij, cui quis in manus ſanctiſſimi cedit, cuique videtur ille cuius gratia fit ſe obligaſſe ad onus aſſumptum pendendum: huius enim generis cauſæ coram eo agitari debent, tum ratione loci contractus, cum quia beneficiales ſunt, ex conſideratis per *Gonzal. ad regul. 8. Cancell. §. 2. prohemij num. 60. poſt Rot. deciſ. 36. nu. 2. de appell. in nouiſſ.* per quæ exiſtimo recedendum eſſe a *Pereira* quoad hoc ſpectat; quoniam nullum ſecularibus Principibus agitur præiudicium, ſi cauſæ huiuſmodi clericorum Romæ perfectæ, Ordinario Prouinciarum exequendę tranſmittantur cum nec 81 reus, nec proceſſus alibi trahantur, licet Regius Iudex vices executoris ſortiatur.

HEC CONSTITVTIO, QVAE SEQVITVR FVIT EDITA PER REGEM Petrum, a quo emanarunt litteræ ad petitionem Iacobini de Nicotra, contra Iacobum mulierem, directæ Prætori, & Iudicibus Panormitanis, pro obſeruantia huius Conſtitutionis: quod aduerſus definitiuas ſententias nullo modo concedatur reſtitutio, etiam perſonis reſtituibilibus; dum tamen tales perſonæ reſtituibiles fuerint in proceſſu cauſæ reſtitutæ.

QVOD RESTITVTIONES NON CONCEDANTVR ADVERSVS ſententias etiam perſonis reſtituibilibus.

CAP. VII.

CVm propter incongruitatem, quæ ex reſtitutionibus petitis ex integro poſt definitiuas ſententias ſuccedat, videlicet, quod fiebant lites perinde immortales, & quæſtiones numquam finali ſilentio ſopiebantur, reſtitutione, reſtitutionibus, conculcata: nouæ legis conſtitutione, non ſine deliberatione noſtri Conſilij, diligentius per totum Regnum noſtrum, ac magiſtratus; & Præſides ſingulis fœlicis noſtri dominij nuper decreuimus obſeruandum: quod huiuſmodi *reſtitutiones ex integro aduerſus definitiuas ſententias omnibus quantumcumque reſtituibilibus, penitus denegentur*: vbi videlicet perſonæ eaſdem reſtitutiones petentes ex integro in proceſſu litium, ſeu iudiciorum, beneficijs reſtitutionũ indultarum a legibus ſint petitæ, fidelitati veſtræ firmiter, & expreſſe mãdamus, quatenus dictæ nouæ conſtitutionis legem, tam in prædicta, quam in omnibus alijs cauſis, & conſtitutionibus in veſtro iudicio actitandis, tenaciter, & inuiolabiliter obſeruetis.

SVMMARIVM.

1 *PVblicis priuata ſubijcias.*
2 *Princeps ſe legi propriæ non ſubmittit.*
3 *Princeps ne in integrum repoſitiones aſſiclet.*
4 *Deſcriptio pro cenſu petendo ne temere reſcindatur.*
5 *Reſtitutiones integri apud Siculos interdictæ.*
6 *Reſtitutionis concedendæ motiuum.*
7 *Reſtitutio incidenter petita coram quo.*
8 *Reſtitutionis petendæ prius.*

NOTA VIII.

R*Eſtitutiones ex integro aduerſus definitiuas ſententias omnibus quantumcumq; reſtituibilibus penitus denegentur.* ne ex æquitate, quæ in-
tegri repoſitiones inuentæ fuerunt, iniquitas proficiſcatur, ac ne reipu-
blicæ litium protractione officiāt, id
1 quod miſeratione priuata indulge-
tur: publicam enim cauſam priuatis
omnibus anteferendam eſſe nemo
dubitat; vt cunctis bonis ſalua reſ-
publica ſit, iuxta *Ciceronis* ſententiam
Philippic. 3. ac *Iuſtiniani Imperatoris
in Auth. de reſtit. & ea quæ parit in
vndecimo menſe.* nimirum cum Rex
2 ipſe hac lege comprætendatur, vt
priuatam litem agens, minime reſti-
tui debeat, nec reſiſtat contra ſe le-
gem tuliſſe non præſumi, per ea, quæ
tradidere *Vaſq. de ſucceſſ. creat. lib.* 2.
§. 17. *ex num.* 88. *ad ſequen. Surd. conſ.*
152. *num.* 15. hæc enim in his tantum,
quæ ad ſummum Imperium pertinent,
procedunt, non vero in eis, quæ cō-
muni bono conſtituta ſunt, vt iſtud,
ne lites enutriantur, quod cum inte-
grum reſpiciat reipublicæ corpus,
omnis ratio expoſcit, vt ipſe nihilo-
minus, ac ceteri litigantes, æqua
lance tractandus veniat, bene ad rem
3 *Aponte de poteſt. Proreg. tit.* 4. *de Regal.
impoſ.* §. 2. *a num.* 31. *ad* 42. *& præci-
pue nu.* 41. qui id ipſum aſſeruit de
reſtitutione, quæ poſt annum aduer-
ſus deſcriptionem, ſiue numeratio-
nem pro cenſu exigendo factam pe-
4 tebatur: negans præter expreſſos ibi
caſus indulgeri debere: excepto, vbi
pecunia corruptus deſcriptor falſum
in fiſcalibus tabulis retuliſſet, vel ſi
gratia, precibus, ambitione motus id
egiſſet, nam in poſterioribus reſti-
tutio ad quatuor annos competeret,
hac lege [quæ omnia immutaſſe vi-
detur, ac remedia hæc ſuſtuliſſe]
ſemota, vbi præcipue in cauſæ pro-
greſſu nil eorum, quæ concedi ſole-
bant, omiſſum fuit. Eliminandi ve-
rò ſunt omnes, qui legem hanc
temporis curſu exploſam fuiſſe affir-
mant, ducti eius exemplo, quod in
cauſa Conſultoris Ameſcuæ diſpu-
tatum fuit: numquam enim in horū
ſententiam cōcedam, quominus lex
tantam præſeferens vtilitatem, nullo
Regis ſubditorumue delectu ſtare
cenſeatur, nec ad eius vim effugien-
dam, debile illud remedium ſufficere;
re; vt Prouinciæ Præſes reſcribat,
quod cognoſcatur cauſa via reſtitu-
tionis in integrum ſi competit, vn-
quam affirmabo: nam ex conditio-
ne percipimus nullatenus legem hāc
5 debilitari, ac ita demum concedi, ſi
caſus per eamdem exceptus eueniat.
Non ergo ſibi indulgeat Iudex, ne-
ue pariter quaque ex cauſa Siculum
litigantem ex auctoritate eorum, qui
id in ceteris prouinciis ſtatuunt, re-
ſtitui poſſe, ſed ita ſe gerat, vt lege
hac omnem reſtringi facultatem, qua
iure Cæſarum fruebatur, ſciat: vbi
autem indulgendum eſſe, ex gra-
uiſſima cauſa putaret: illud caueat:
quod ex *Afflicto, Muta ad hanc legem*
adnotat, ne calumniæ nomine dila-
tio reſtitutoria, vel in ſententiam
remedium petatur, quod ex eo col-
liget, ſi vltra alias deducta nil noui
litigans conducat, vt quamprimum
id oleat, ſententiam exequi reuo-
catis ſuſpenſionis litteris, non dif-
ferat: ſatiſque petenti prouiſum
putet, ſi caueri, ac cauſam ad finem
6 perduci iubeat, ad *cap. ſuſcitata* 6. *de
reſtit. in integr.* ſuſpenſio enim ex pe-
tita reſtitutione in integrum, eo de-
mum concedenda eſt, ſi illa prępo-
nantur, ac partim, vt aiunt, per fu-
mum, fundentur, per quæ ſententias
7 retractādas fore Iudex præuideret, vt
ſcripſimus *deciſ.* 15. *& deciſ.* 28. Ce-
terum ſi incidenter de reſtitutione
quæratur, quod poſſe fieri in execu
tiuis cauſis fundauimus *deciſ.* 19. *n.* 17.

exſti

existimo per hanc legem non excludi, vt pote de qua ſine alia dilatione, nec iudicati præiudicio apud quoſcūq; Iudices cognoſci poteſt, licet regulariter prior nō niſi apud ſuperiorem, vel delegatū impetretur, vt *Gregorius Nonus* decreuit *in cap. penult. hoc eod. tit.* quoties enim beneficium huiuſmodi exceptionis nomine a reo imploratur, vel ab actore replicetur, omniſque eius concedendi ratio ad ius redigatur, tum ſane eo quod longe ab omni calumniæ ſuſpicione abeſt, nullo colore impediri debet. At in hac ſpecie plene debet de cauſa conſtare, eius reſtitutionis inſtar, quæ negotij definitionem reſpicit, in qua non fumus, nec odor, ſed exactiſſima meritorum, ac iuſtitiæ diſcuſſio aggre-
8 dienda eſt, eius gratia differentiæ, quæ opus eſt, vt quis ad iudicium reſtitutionis inchoandum recipiatur; ſolet enim e veſtigio petitionis per eum, qui negat deberi, obijci de minus iuſta petendi cauſſa, ac inſtari ne audiatur, cuius oppoſitionis, [vt quid ſtatuendum ſit dignoſcatur,] determinatio ſequi debet; vt ſummatim de iuſtitia cauſſarum, per quę petitur, antequam proceſſus inſtituatur conſtet, vt alibi quoque ex recepto Pragmaticorum vſu comprobatum eſt.

CAPITVLA, CONSTITVTIONES, ET PRAGMATICAE Regis Martini.

Poſita, & quæſita pro parte Sereniſſimi Principis, & Domini noſtri ſunt quatuor hæc, quæ ſequuntur: videlicet.

Primo, *QVEMADMODVM, QVALITER, ET QVOMODO SIT REGIA DOMVS ORDINANDA.*

Secundo, *QVAERITVR DE ORDINATIONE, ET PROVISIONE CASTRORVM.*

Tertio, *QVAERITVR DE ORDINATIONE GENTIS ARMORVM.*

Quarto, & vltimo, *QVAERITVR DE ORDINATIONE OFFICIORVM, ET SALARIO OFFICIALIVM.*

AD QVAE HVMILITER, ET DEVOTAE CVM REVERENTIA SIC reſpondetur.

CAP. I.

AD primum, quod Sereniſſimus Dominus Rex prædictus *reuocet*, *& aduocet omnes Inſulas, Ciuitates, Terras, & loca, ac Caſtra demanij*; quæ per alios detinentur in baronia, ſiue rectoria, ipſaque applicet in ſuo dominio: nec alicui deinceps concedat, ſiue in rectoria, ſiue baronia: ſed conſtituat in ipſis ſuos ſimplices Capitaneos annales, & officiales, & ſic redditus, & prouentus eorum libere proueniant ad Regiam Cameram: vt poſſit domum ſuam ordinare, & honorifice viuere.

Placent Regiæ Maieſtati contenta in dicto capitulo: verumtamē quia dubium eſt ſuper aliquibus terris, & locis vtrum ſit de demanio, vel de baronia: dicta Regia Maieſtas eliget duodecim perſonas: videlicet, ſex de conſilio ſuo, & ſex

alias

alias de vniuerſitatibus, per eas eligendas: cum quorum conſilio dicta Regia Maieſtas declarabit dictas terras, & loca dubia debere eſſe de demanio, vel de Baronia.

Placet præterea dictæ Regiæ Maieſtati reuocare omnes, & ſingulas rectorias ciuitatum, terrarum, & locorum de demanio; poſt prædicta, pro dicta declaratione fienda de dictis terris, & locis dubijs fuerunt electæ per eamdem Regiam Maieſtatem ſex infraſcriptæ perſonæ: videlicet Reuerendiſſimus Cardinalis: nobilis Comes Bernardus de Capraria: Raymundus Xamar miles: Nicolaus Criſaphi Regni Siciliæ vna cum ſocijs magiſter Rationalis: Iacobus de Aretio miles, Regni Siciliæ Prothonotarius, & Conradus de Caſtellis miles: & per dictas vniuerſitates fuerunt electæ aliæ ſex perſonæ infraſcriptæ: videlicet Sallimbelius de Marchiſio, & Iacobus Denti legum Doctores, & Magnæ Regiæ Curiæ Iudices: Nouellus Pedilepori de Syracuſia miles: Raynaldus de Landolina de Notho miles: Lucas de Coſmerio de Panormo: & Notarius Vitalis de Felixio de Agrigento; cum quarum omnium prædictatum duodecim perſonarum concordi conſilio præfata Regia Maieſtas poſuit coram conſpectu ſuæ ſerenitatis terras infraſcriptas tamquam dubias, ſcilicet, an eſſe debeant de demanio, vel baronia, videlicet, Monforte, Trip, la Nohara, Bizini, Sanfradello, Sancto Philippo de Argirone, Calatauuturo, Calatafimi, cũ Comitatu Iuliana, Auula, & Caſtellione, & diſcuſſis bene, & examinatis omnibus, & ſingulis rationibus, quæ faciebant, & facere poterant in dicta dubietate terrarum, an eſſent, vel eſſe deberent de Baronia, vel de Demanio cum maturo, & concordi conſilio dictarum duodecim perſonarum ipſa Regia Maieſtas declarauit, deciſit, & determinauit ad plenum dubietatem inde dictam per hunc ſequentem modum: videlicet quod dicta terra cum Caſtro Montisfortis ſit, & eſſe debeat de Baronia, & ſic remaneat Nobili Ioanni de Corigles, vigore Regiæ donationis de ipſa terra, & Caſtro ſibi factæ: ita quod renunciet, & dimittat Caſtrum de Luchola pro nobili Calczerano de Sancta pace, vt dicetur infra: item quod dicta terra cum Caſtro Tripi, ſit, & eſſe debeat de Baronia: & ſic remaneat in Baronia No. Bartholomeo de Iuuenio Regni Siciliæ Cancellario: vigore Regiæ donationis de ipſis terra, & caſtro ſibi factæ: ita quod ipſe No. Bartholomeus renunciet, & dimittat omnes, & ſingulas cabellas, collectas, ſeu Regias ſubuentiones, tractas, & alia omnia, & ſingula iura, quæ habet in, & de, & ſuper ſecretijs, terris, locis Regij Demanij: quocumque nomine nuncupentur: & ſint ſic, quod omnia ipſa iura reſtituantur, & reducantur Regiæ curiæ: prout antiquitus erant: item quod dicta terra Bizini ſit, & eſſe debeat de Demanio: non obſtantibus quibuſcumque donationibus de ea factis in Baronia: etiã dictus nobilis Calczeranus de Sancta pace pro excambio donationis Regiæ de dicta terra Bizini ſibi factæ: habeat dictum Caſtrum de Luchala, & habeat biuerium Leontini: vt bonum demanij: ita quod facto ſibi excambio, vt infra dicetur, ipſum biuerium ad ſecretiam dictæ terræ libere, & penitus reuertatur: item de dicta terra, & Caſtro Caſtillionis, quæ dictus nobilis Bartholemeus in Baronia tenet; fuit ſic determinatum, quod dictus nobilis obtulit ſe paratum ad ſeruitium Regiæ Maieſtatis prædictæ, reſtituere, & aſſegnare ipſam terram, & caſtrum caſtellis: recuperatis prius per eum à Regia Curia florenorum tribus millibus: cum intereſſe, quod exinde conſecutus, pro habitione florenorum prædictorum: ad prouiſionem, & declarationem magiſtrorum rationalium: quod ſi ipſa Regia Maieſtas elegerit habere dictam terram, & caſtrum Caſtellonis pro demanio ſuo, ſoluere debeat ipſa Regia Maieſtas eidem nobili Bartholomeo dicta tria millia

florenorum, & intereſſe; hinc per totum menſem Martij proxime venturum: & ſi infra idem tempus dicta Regia Maieſtas non ſoluerit dicto No. Bartholomeo ipſos tres mille florenos, eo caſu ipſa Regia Maieſtas debeat declarare, & nunc pro tunc declarat ipſam terram. & caſtrum Caſtellionis fore, & eſſe debere de baronia: iuxta ſentẽtiam inde latam per Magnam Regiam Curiam ſuper alijs vero omnibus ſupradictis terris, ac certis cauſis fuit declaratum ſuperſederi ad præſens: ſic tamen, quod quandocumque dictæ Regiæ Maieſtati videbitur, cum conſilio dictarum duodecim perſonarum, poſſit declarare, & determinare dubietatem prædictam: cetera vero remaneant in eo ſtatu, quo ſunt.

SVMMARIVM.

1 *Bona corona ne alienentur.*
2 *Publico hoſti, vt reſiſtatur, bona priuatorum inuaſa ſunt.*
3 *Rex, & ſubditi ſocietatem contraxiſſe videntur.*
4 *Bona coronæ inpræſcriptibilia.*
5 *Ius gentium ſeruari bona coronæ docet.*
6 *Princeps prius conceſſa, reuocet, quam aliena attingat.*
7 *Occupatores regalium muſtlanto.*
8 *Poſſeſſor regalium ſine titulo depellitur.*

N O T A I.

R*Euocet, &c. omnes inſulas, ciuitates, terras, & loca, ac caſtra demanij.* hæc enim, quæ ad inſtar ſacrorum habentur, aliena fieri ne-
1 queunt, ne illorum defectu priuata patrimonia, ſub ſpecie alendi Regis, ac reipublicæ tectæ, ſarteque ſeruandæ, periclitentur; conſtat enim omnibus, Regno, rerumue ſumma inclinantibus, exhauſto ærario, ſi vllũ, quo tueri poſſent, remedium ſupereſſet, licere Principi ad vires ſubleuandas, ac vt hoſtibus reſiſtatur, ſubditorum bonis potiri, illaq; diuẽdere *Aſſlict. in cap. 1. §. ſimiliter de*
2 *cap. qui curiam vendidit nu. 21. & 59.* qui ad ſacra pariter concluſionem extendit, *Gram. cõſ. 100. n. 29. Maur. Sen. alleg. 16. nu. 35. Ann. alleg. 69. nu. 49. Apont. de poteſt. proreg. tit. 5. de tract. num. 36. Andr. Gail. obſeru. 56. lib. 2.* idque ſolum, ſeruando ea, quæ congruæ Regum, ac Regni ſuſtentationi deſeruiunt, vitari poteſt: quamobrem recte conſtitutum eſt, ne pars vlla Regni [poſcente etiam neceſſitate] inuitis ſubditis aliene-
3 tur, eo pœne modo, quo nobilior corporis pars membrum ex ſe abijcere non poteſt; ſocietatem enim quamdam pœne immortalem coijſſe videntur, ratione partium, quæ integrantes dicuntur, ne poſſit Rex eos alteri ſubijcere, nec ipſi renuãt opem, proprijs diuenditis, ſi neceſſitati aliter occurri nequeat, ferre, neceſſitas ſane taliter examinanda eſt, vt eadem ex alienatione cognoſcatur vtilitas corpori, ac partibus communis: nam ſi vtilitatem vllam vniuerſis afferat, vel membra diſcerpent, omne, quod geſtum erit, corruet, ac iure merito Rex ipſe non iam, vt qui diſtraxerat, ſed vti corporis inſeparabile caput, quod fecerat alienum, ſiue vendendo, ſiue infeudando, vel demum pignorando, vindicabit; eo magis in illo Regno, ubi ex hac lege expreſſa ſocietas pactoque adhibito, ne quid ex partibus alienetur, contracta eſt, cuius pactionis ea vis eſſe dignoſcitur: vt quidquid altero diſſentiente, vel de cuius expreſſo conſenſu non cõſtat, factum fuerit, irritum, ac inane exiſtimandum ſit, ac pro infecto haberi, vt eiſdem medijs pactio hæc diſſoluatur, quibus conſtituta fuit: quapropter *Summus Pontifex in cap. intellecto 33. de iureiur.* alienationes, quas Hungaricus Rex in Regni; ac ſui honoris præiudicium fecerat, non obſtante

ſtante

ſtante iuramento irritas declarauit, quod quidem reuocandi conſilium, ſi aduertatur, ſanius, ac rectius erit, quam nouis tributis impoſitionibuſque populum opprimere: ægre enim feret, male, vilique prætio alienata, vel gratuito conceſſa, penes poſſidentes, quoniam ex magnatibus ſunt, omitti: ſuppleri autem, ac ſubueniri, neceſſitatibus publicis ex ijs, quæ in multitudinem indicuntur. Nec color ille ſufficiet eos, qui hæc detinent, longeuos poſſeſſores centum, biſue centum annorum eſſe; nam ſi id in feudis, ac maioratibus, ne quantocumque tempore currente aduerſus vocatos alienatio, quæ vllam penitus

4 præſeferret communem, ac publicam vtilitatem, præſcriberetur, receptum eſt, vt multis in id conductis ſtatuit *Roſentall. de feud. cap. 6. quaſt. 9. & quaſt. 69.* & ſæpius, *Maſtrill. decis. 105. num. 18. & 19. ex Molin. de primog. lib. 2. cap. 6. nu. 68. verſ. ceterum Surd. conſ. 115. n. 30.* quare diuerſum in Regni ipſius partibus affirmabimus, quarum conſeruatio omnibus, ſinguliſue proficit: quamobrem Athenis Themiſtocles, Romæ vero Cato cenſor, [nulla temporis exceptione admiſſa] bona reipubli-

5 cæ per factum, patientiam, aut negligentiam magiſtratuum a priuatis occupata, & poſſeſſa in publicum reuocarunt, vt *Plutarchus in vtriuſque vita*, refert, quodque ius penè gentiũ vocat *Petr. Gregor. Tholoſates de Republ. lib. 3. cap. 8. nu. 6.* quo fere omnes populi, omniaque Regna vtũtur. Id enim tenent *Connan. lib. 1. comm. cap. 5. num. 8. ac Ant. Fab. in viris prudent. tit. de iure natur. princ. 4. illat. 1.* ad ius gentium conſtituendum ſufficere: nam quod per *conſtit. quatragenalem* in Siciliæ ditionibus fuit cõſtitutum, ne contra fiſcum alia, præter centenariam proficiat, ad illa bona referendum eſt, quæ Regi ex fiſcali patrimonio competunt, ex

confiſcationibus nempe, vel vacantibus bonis, nam quæ ſupremæ dominationis iura dicũtur, vti ſunt Regnum, eiuſque partes iuriſdicendi quoque ſublimior facultas, ac cætera, quæ in ſignum ſuperioris principatus ei reſeruantur, nequaquam acquiri ex tempore poſſunt, cum neque titulus ipſe proficiat, ſi ex eo deformitas in corpore, vel magna capitis minutio conſequatur *Bellog.*

6 *in ſpacul. rubr. 8. part. 3. & 4. Knſquechtr. lib. 1. cap. 9. Aponte dicta tract. de poteſt. Proreg. tit. 5. 1. num. 37. ex Andr. in nop. ſimiliter ſecunda additione de cap. qui cur. vendidit Peregr. de iur. fiſc. lib. 1. tit. 3. num. 74.* poterit ergo, imo tenebitur priuſquam in ea, quæ omnino ab eo, ac priuatorum ſunt, manus iniiciat, reuocationem, vel donatorum limitationem meditare, ac ea præſertim quæ ſimplici donationis titulo, ſiue beneficiario iure, ac magis, magiſue quæ vili pretio vendita apparent, ſiue bona, ſiue iura ſint, redimere, vt optime *de Ponte* diſcurrit; hæc enim ſicut iuſtum eſt conſeruari pœnes eos, quibus conceſſa fuere, quando nulla vrget neceſſitas, eo modo vt præmiſſum eſt, ac ad *Fiderici leges* diximus, ita iuſtiſſimum putamus auferri, vel decumari, ne priuatis [in ijs, quæ nequaquam a Rege recognoſcunt, & in quibus æquale ius eius, quo Rex in ſuo patrimonio fruitur, obtinent,] officiatur. Omnibus enim gentium ius præſcripſit, vt quidquid pes eorum calcaſſet ſuum efficeretur: quæ multo magis in eis procedunt, quæ citra vllum titulum per ſubditos detinentur; ab ijs præcipue, quibus dominici ærarij, vel domeſticarum rerum cura demandata fuit, in quos

7 iuris vrget præſumptio, quod in propria conuerti curauerint, quæ a Principe regenda accepere, vt ex *Affl. Ct. nonnulliſue alijs ſcripſi Deciſ. 1.* neutri etenim nuda, licet vetuſta

 poſ-

poſſeſſio momentum vllum afferet, vt præmiſimus: reſiſtit enim lex Regia, quæ communi populi firmata conſenſu in vnum ſolum Principem Regni iura, cæteris omnino ſecluſis, renunciauit, cuius iuſtitiam late tuetur *Caliſtus Ramirez de lege Regia in principio*, hoc inter eos habito diſcrimine, vt qui ſpecie miniſterij, occaſioneue eius ſumpta facinus tale admiſiſſet, non tantum quadrupli, verum, & capitis pœna mulctaretur, vt *in l. quicumque C. de fund. lymitroph. lib. 12.* nam ſi hac eadem pœna tenetur, qui commiſſi ſibi muneris tutelam omittit, vt fundat in arcis præfecto *Tapp. deciſ. 17.* & in præfecto claſſis *D. Solorzanus* ſublimis ingenij vir in allegatione cōtra D. Ioannem de Benauides, in quem fuit executa, quænam in eum ſtatuenda erit, qui rem ſibi cōmiſſam nō tantum neglexit, ſed vt hoſtis aggreſſus eſt, ac pro prędá habuit. Quamobrem omni iure petito ab eis titulo, per quod detinere præſumunt, eoue non exhibito, vel ſi exhibeatur, non tamen ab eo, cui ius erat concedendi, ſtatim a poſſeſſione depelli poterunt; vt ſcripſimus *Orat. 2. nu. 5. & orat. 4. nu. 16. fol. 106.* vbi in id ſex ſupra quinquaginta Doctores citauimus: quibus addendus eſt *Sextin. de Regal. lib. 1. cap. 5. cauſ. 15. num. 63. bene Pont. de poteſt. Proreg. §. 4. tit. 7. de Regal. impoſit. num. 37. & 78.* qui Regni Neapolitani praxim ita ſe habere affirmat, *Padilla in l. altius nu. 6. & 7. Val. ſq. de iure emph. quaeſt. 8. ex num. 32. & 37. Caſtill. Sotomaior de tertijs c. 41. ex n. 19. to. 7. contr. D. Merlin. contr. 13.* nam quæ aduerſus illa cōducebantur auctoritates eorum, qui fiſcum in his a priuatis non differre exiſtimarūt, ob copiam contradicentium, ſi pugnādum eſt numero, ac auctoritate, parui facienda ſunt, vel cedent, ſi ratio amplectenda veniat: nam ſi horum incapaces ſunt ſubditi, ni principalis præcedat conceſſio, conſequens videtur in eos non poſſeſſionem, ſed nudam tantum detentionem, ac ſi
8 clam poſſiderent, tranſire, vt ex *Gratian. diſcept. 441.* non ſemel affirmauimus, quod ſi poſſidere nequeunt, quis dubitabit iuris operatione poſſeſſionem apud Principem ſeruari, fieriue, ac ſi ſuo nomine detinerent, facultateque tributa, vt cum ſibi videbitur eos depellere poſſit, ac cōmodo poſſeſſionis priuare: hi enim ſunt, quorum I. C. dixit in poſſeſſione eſſe, ſed non poſſidere; *in l. ſiquis ante 10. D. de acq. poſſ.* quod enim ſpectat probare ſubditos horum non eſſe capaces ſine vllo, aut aliquo obſtaculo ex pluribus in id conductis rationibus *per Petr. Gregor. Tholoſ. de republ. lib. 3. cap. 8.* conſtare poteſt, contendit ipſe aliena fieri non poſſe, ea, quæ Principum patrimonio dicata ſunt, quæq; ei reſeruantur, vulgo regalia dicta, latiſſime quoque per nos *Deciſ. prima*.

C A P. I I.

SEcundo videtur, quod *Ciuitates, terræ, & loca demanij declarentur ſemel pro ſemper*: & quod alicui nullatenus concedatur Caſtellania, & Capitania ſimul in terris, & locis demanij: placent Regiæ Maieſtati contenta in dicto capitulo: & fiat dicta declaratio per eamdem maieſtatem, vt in reſponſione primi capituli continetur: poſt prædicta per dictam Regiam Maieſtatem, cum cōcordi conſilio dictarum duodecim perſonarum fuerunt declarata, & nunc tenore præſentium declarantur infraſcriptæ ciuitates, terræ, & loca eſſe, & eſſe debere in perpetuum de demanio: vt ſequitur per Alphabetum videlicet,

Terra, & Caſtrum Alcami.	Inſula, cum Ciuitate, & Caſtro Meleti.
Caſtrum Bonifacij.	
Caſtrum Capitis Orlandi.	Terra, & Caſtrum Nicoxiæ.
Terra, & Caſtra Corelioni.	Terra, & Caſtrum Nari.
Ciuitas Cathaniæ.	Terra, & Caſtrum Nothi.
Terra, & Caſtrum Caſtri Ioannis.	Ciuitas cum Palatio, & Caſtro ad mare Panhormi cum ſolatijs ſuis.
Terra Calataxibettæ.	
Terra, & Caſtra Caſtrinoui.	Terra, & Caſtrum Platiæ.
Ciuitas, & Caſtrum Cephaludi.	Terra, & Turris Paternionis.
Terra, & Caſtrum Francauillæ.	Terra, & Caſtrum Polizij.
Ciuitas, & Caſtrum Agrigenti.	Ciuitas, & Caſtrum Pactarum.
Inſula, cum Caſtro de Gozo.	Terra Randatij.
Terra, & Caſtrum Iacij.	Terra, & Caſtrum Ramectæ.
Terra, & Caſtrum Caſtri Regalis.	Ciuitas, & Caſtra Syracuſæ.
Terra, & Caſtrum Molæ Tauromenij.	Terra, & Caſtrum Sanctæ Luciæ.
	Terra, & Caſtrum Salem.
Terra, & Caſtrum Montis S. Iuliani.	Terra, & Caſtrum Xaccæ.
Inſula Fauegnanæ.	Terra, & Caſtrum Suteræ.
Turris maritimæ Agrigenti.	Terra, & Caſtrum Tauromenij.
Terra, & Caſtrum Licatæ.	Terra, & Caſtrum Trabinæ.
Terra, & Caſtra Leontini.	Terra, & Caſtrum Termarum.
Ciuitas Meſſanæ.	Terra, & Caſtrum Drepani cum Turri Columbariæ.
Terra, & Caſtrum Melatij.	
Ciuitas, & Caſtrum Mazariæ.	Terra cum Caſtro Terrænouæ,
Terra, & Caſtrum Mineij.	Terra cum Caſtro Marſaliæ.

Cetera vero terræ, & caſtra, & loca totius Regni, exceptis Sancto Fradello Sancto Philippo, Calatauuturo, Calatafimi, cum Comitatu Iulianæ, & Auula, de quibus eſt dubium, vt ſupra, remaneant, & eſſe cenſeantur de Baronia.

CAP. III.

Tertio, quod præfatus Dominus limitet, reguiet, & reſtringat exceſſiuas, & inordinatas donationes, ſuper ſecretijs, collectis, & tractis, factas per Sereniſſimos Dominos noſtros Reges: a tempore videlicet obitus quondam Domini Regis Petri Iunioris, vſque ad præſentem diem, & ſpecialiter a tempore præfati Domini noſtri Regis in Sicilia: habita tamen conſideratione perſonarum, ſeruitiorum, meritorum, & etiam Regiæ facultatis: placet Regiæ Maieſtati, poſt prædicta dicta Regia maieſtas, cum concordi conſilio dictarum duodecim perſonarum, ordinauit ſuper contentis in dicto capitulo: per infraſcriptum modum, videlicet, quod primo, & ante omnia ſuper pecunijs dictarum ſecretiarum, collectarum, & tractarum, aduocatis, & reſtantibus in poſſe curiæ extrahantur, & exſoluatur pro vita, & apparatu Sereniſſimorum Dominorum Regis, & Reginæ decem millia florenorum.

Secundo, quod exſoluantur, & extrahantur de dictis pecunijs pro cuſtodia, & prouiſionibus Caſtrorum Regij demanij, florenorum quindecim millia.

Tertio, quod pro gente armigera deputata pro conſeruatione Regni extrahantur, & exſoluantur quadraginta tria millia florenorum: quibus tribus quantitatibus exſolutis, & integre adimpletis, ſuper reſiduis pecunijs concurrant: ad or-

ad ordinationem, & prouiſionem magiſtrorum rationalium prouiſionati ſuper ſecretijs, collectis, & tractis ipſis.

Et quod pro anno præſenti vij. Indictionis pro iure dictæ collectæ ſiue Regię ſubuentionis exigantur per totum Regnum: vbi ſolitæ, & debitæ ſunt exigi dictæ collectæ pro quolibet foculari tareni tres tantum, remiſſis, & relaxatis alijs quibuſcumque viribus debitis Regiæ Curiæ occaſione dictæ collectæ, tam pro tempore præterito, quam pro anno præſenti duntaxat.

Et quod numerus foculariorum prædictorum ordinetur, & taxetur per dictum Nicoloſum Chryſaphi, Iacobum Campolum militem dicti Regni magiſtrũ Secretum: dictum Iacobum de Aritio militem, & Ioannem de Paternione militem: videlicet quilibet eorum per ſe cum conſilio officialium vniuſcuiuſque loci: cum iuramento præſtando per officiales eoſdem.

Item, quod omnes donationes factæ de quibuſcumque collectis membratim, aut ſuper tractis habeantur pro nullis, & penitus reuocentur.

Item, quod omnibus habentibus cabellas, & mẽbra Secretiæ, ſeu Tonnarias, & earum partem, detur, & tradatur excambium valens in redditibus, tertiam partem minus de excadentijs, & mortitijs ſucceſſis, de eis fiat, & fieri debeat excambium, & ſatisfactio ſupradicta: remanentibus tamen ipſis cabellis, & tonnarijs interim in poſſe tenentium: excepta tonnaria Bonagiæ: quæ reuocetur, & reducatur ad ſecretiam terræ Drepani, & de redditibus ipſius aſſignentur per manus dicti Secreti Matthæo de Naſo vnciæ auri triginta, & Andreæ de manitia vnciæ auri viginti: quouſque habeatur excambium, vt ſupra.

CAP. IV.

QVarto, quod præmiſſa limitatio, & ordinatio fieri debeat per Sereniſſimum Dominum noſtrum prædictum: cum conſilio quatuor Cathalanorum per eum, & quatuor Siculorum eligendorum per vniuerſitates principales Regni: placet Regiæ maieſtati, quod dicta limitatio, & ordinatio fiat per eamdem Regiam maieſtatem, cum conſilio duodecim perſonarum: poſt prædicta ipſe limitatio, & ordinatio, & reſcriptio factæ fuerunt per dictam Regiam Maieſtatem cum conſilio dictarum duodecim perſonarum: ſicut in reſponſionibus ſupra factis particulariter continetur.

AD SECVNDVM

DE ORDINATIONE, ET PROVISIONE CASTRORVM.

CAP. I.

QVod nullus Caſtellanus debeat habere pro ſtipendio perſonæ ſuæ vltra vncias 24. ſecundum bonam, & antiquam conſuetudinem licet prædicta ſumma poſſit reſtringi in perſonis aliquorum: ſcilicet ad vncias 20. decem, octo, ſexdecim, duodecim, &c. ſecundum quantitatem perſonarum, & qualitatem caſtrorum. placet Regiæ maieſtati, quod Caſtellanus habeat ad plus pro ſtipendijs ſuis vncias 30. Vicecaſtellanus octo, & ſeruientes tarenos duodecim per menſem: poſt prædicta Regia maieſtas cum concordi conſilio duodecim perſonarum, ordinauit, & prouidit prouiſionem Caſtellanorum, & Vicecaſtellanorum, & ſeruientium prædictorum, quoad omnia caſtra demanij, & Regni per infraſcriptam ordinationem, & modum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *SVbditi ne ad demanium redeãt prohiberi non poſſunt.*

2 *Socius ad partem ſocij retractus iure admittitur.*

3 *Principis aduerſum rempublicam geſta in iudicijs ad ius reducantur.*

4 *Imperium ſocietatis humanæ ſeruandæ cauſſa inſtitutum.*

5 *Salus populi ſuprema lex eſto.*

6 *Subditi alteri conceſſi ſatis læduntur.*

7 *Conceſſio in feudum alienatio dicitur.*

8 *Alienationes demanij Romanis improbata.*

9 *Semel alienati, ac ad Dominum reuerſi ſeruari debent.*

NOTA II.

1 *CIuitates, terra, & loca demanij declarentur ſemel pro ſemper.* quo fit, vt licet neceſſitate cogẽte diſtrahantur, vt pecunia ex prætio conquiſita hoſtibus obſiſti poſſit: facultas tamen ſubditis, proprijs viribus ſe in priſtinam libertatem vindicandi remaneat, vt nec poſſit Princeps pacto, vel ſacramento, hoc ſubditorum ius minuere, ac id agere, ne illis in manus prioris Domini redire ſpes vlla ſuperſit, quo fit vt nullus eis temporis curſus officiat: niſi forte lege, vel conſuetudine, vt præfinitum ſit tempus reuertendi caueatur, *Aponte lect. feud. 16. num. 3. & lect. 17.* nam quot ætates hominum ſunt, tot præſcriptiones requirerentur, quod in communitatibus obtineri minime poſſet: vbi noui in dies homines producuntur; quibus omnibus impoſſibile eſt requiſita ad præſcriptionem tempora labi, ne ad demanium proclamare poſſent, in quo ſane a doctrina *Regentis de Ponte* diſſentio, qui, *in tract. de poteſt. proreg. titul. 7. in §. 3.* vniuerſitatibus vendit is ius aliquod reuerſionis ad demanium pertinere per ſufficientem enumerationem iurium retractus, ac prælationis negat: aſſerens horum vllum quæſtioni propoſitæ aptari poſſe, niſi eo caſu, quo aliquis ex beneficiarijs feudum alteri vendat: illo, enim, vt ait, poterit communitas vendita directi iuribus vti, ac fiſci præſidium, vt pro libertate cõſequenda ſibi auxilietur, implorare: nam renuente directo, quo minus prælatio petatur, communitatis prætenſio ceſſabit: multoque magis ſi directus ipſe vẽdiderit, quoniam cum ipſi aduerſus ea, quæ geſſit, agere nequaquam permittatur, multo minus ei, qui ex ipſius perſonæ judicium prælationis aggreditur: cui quidem doctrinæ, ac fundamentis, hoc pacto ſatisfacere ſoleo. Ius hoc prioris ſubiectionis Dominicæ recuperandæ ex ſocietate illa fundari, quæ initio Principatus inter Regem, populumue contracta eſt; ne ſubditi vnquam a ſubiectione ſe eximerent, neue Rex illos alteri ſubijceret, vt ſatis in *præcedenti nota fundatum eſt*, hoc etſi partim ex publicæ vtilitatis cauſſa minui, non tamen in totum extingui potuit; ne prætio refecto priſtinum ſtatum aſſequi potuiſſent: eodem pœne iure, quo ſocius partem a ſocio diſtractam pro-

2 pria pecunia retrahit; quod & author ipſe concedit *ibid. nu. 11.* & ante eum *Gomes. in l. 70. Tauri nu. 27. Rondell. de iur. proth. verbo ſocius fol. 109.* homines enim cum ſocietatem inter ſe coijſſent, vni adminiſtratione cõceſſa [qui cum primas in eos haberet, Princeps dictus fuit] ita ex conuentionis natura videntur pacti fuiſſe, ne ipſis inuitis ſocietas diſſolui, poſitæue in communi res diſtrahi potuiſſent: neceſſitudoque quædam fuerit inter ipſos, & Principem inducta, qua ille dignitatis, & Imperij ho-

3 nore fretus, viciſſim tenetur integrantes partes reipublicæ rectas, ſartaſque tueri, ac ab iniuria abſtinere

l. ai-

l. digna vox C. de legib. inde etſi tam-
quam legibus ſolutus aduerſus hęc
aliquid agat: in iudicijs tamen apud
ſenatum, ac tribunalia haud aliter
exiſtimantur, quam ſi iuri conueniāt
l. vlt. C. ſi contr. ius vel vtilit. publ. qua-
mobrem recte legitimæ reipublicæ
nota apud doctos viros deſcripta
4 eſt, imperium bonis inſtitutis ad
vendicandum ciues omnes, ac ſin-
gulos a vi, ac iniurijs, ſocietatem-
que ciuilem inter ipſos perpetuo cō-
ſeruandam, compoſitum: refert *dā-
natus ille de republ. inſtitut. lib. 1. cap. 4.
num. 4.* in qua promouenda illa cete-
5 rarum legum Dia, ac moderatrix
præ oculis habenda, ſalus populi ſu-
prema lex eſto, de qua *Cicer. 1. de le-
gib. & de finib. lib. 5.* in quo ſcilicet
commodum omnium vtilitati ſingu-
lorum, adeoque commodō Princi-
pis ipſius præferatur *l. vn. §. penult. C.
de caduc. tollend.* bene *idem 1. offic.* vbi
monet eos, qui reipublicæ clauum
moderantur, vt duo Platonis præ-
cepta teneant: primum, vt quidquid
agant ad eam referant: obliti com-
modorum ſuorum, alterum, vt to-
tum corpus reipublicæ curent; ne
cum partem aliquam tuentur, reli-
quas deſerant; vt enim tutela, ſic
procuratio reipublicæ, ad vtilitatem
eorum, qui commiſſi ſunt, non ad
eorum quibus commiſſa eſt, gerenda
erit, *& in epiſt. 1. ad Quintum fratrē;
hic* inquit, *omnia ſunt referenda ab ijs,
qui præſint alijs: vt qui eorum in im-
perio erunt, ſint quam beatiſſimi, eſtque
eius non modo qui ſocijs, & ciuibus, ſed
etiam qui ſeruis, qui mutis pecudibus
præſit, eorum, quibus præſit commodis,
vtilitatique ſeruire:* quod ſi ſocietas
hæc eſt, quæ partium alienatione
diſſoluitur, cur concedi hoc Princi-
pi inuitis ceteris affirmabimus? at
profecto, quod ſaltem poſſit ſocio-
rum induſtria ad priſtinum reduci, ſi
neceſſitas alteri ſocio aliquid contra
hæc ſuaſerit; nemo negabit.

6 Nam ſolutio, quæ aduerſus hæc
comminiſcitur, quamue tuetur *Ma-
ſtrill. in conſ. vnico inter deciſiones* alie-
nationem nempe impropriē dici, quę
in ſubditos ſuperiori ſemper reſer-
uato dominio fit, vtiliue tantum iu-
re beneficij translato: ſociorum in-
iuriam non tollit; cum non minimam
ſtatus mutationem patiantur, qui cū
immediate Principi ſubſint, alteri
regendi committantur, cui tamquā
Regulo prius parere, ac obſequi te-
nentur, non minus, ac ſi adſcriptitij,
ac ex tribu eſſent, quæ militi fruenda
dabantur; nam vtriuſque iudicis ma-
xima eſt differentia: longis enim ſpa-
tijs diſtant Regum Senatus, miniſtri-
que oraculo principali aduocati, a
iuridicis per Barones ad populos re-
gendos electis: facit *Bartol. conſ. 84.
Maur. allegat. 44. Capiblanc. de baron.
pragmat. 8. par. 2. num. 138. Rouit. ad
pragmat. 64. de offic. procur. Cæſar.* nec
7 refert ab iſtis ad primos prouocari;
quoniam iniuſta pati ſpe iniuriæ vin-
dicandæ durum eſt: quamobrem in-
feudatio, vel in emphiteoſim con-
ceſſio inter prohibitas alienationes
imputatur eis, quibus libera ſuorum
diſponendorum facultas non eſt. ſi-
cuti nec obſiſtit ex cauſa neceſſitatis
alienationem ſtabiliri: nam per illam
non tollitur redhibitio, vt *Petr. Gre-
gor. affirmat de republ. lib. 3. cap. 8. nu.
10. ſed adhuc* inquit, *illæ alienationes
ſolemniter factæ irreuocabiles non ſunt:
quia redhibendi facultas ex eodem fon-
te prohibitionis alienandi oritur, vt non
poſſit expreſſe etiam illi, non magis, quā
ipſi iuri Regio renunciari:* quocirca ad
ſollicitudinem Principis pertinet, ſi
forte rempublicam conſeruare velit,
8 quod ex antiquo eius patrimonio
venditum eſt, reſtituto prætio, reuo-
care: quodq; in proprium ærarium
conuerſum docetur; vt apud Roma-
nos fuit in vſu: quāquam enim apud
eos omnia rata habebantur, quæ ab
aliquo bellis ciuilibus, vel in prouin-

cia

cia geſta fuerant; alienationes tamẽ publicorum non compræhendebantur: ita *Cicero in 5. Verr.* quod, & bonus ærarij quæſtor ita ſeruabit, vt non omnia ſtatim, ſed vt vnum poſt vnum omnes hos emptores, vel cõceſſionarios ita excutiat, vt neminẽ omittat: hoc enim conſcientiæ eius conuenit; qui videt omnia iam diſtrahi, quæ in reipublicæ, ac Regis vſum fuerant comparata: non ſemel tantum, ſed pluries [lacrimabilis ſanè res] quippe quæ vt Regem in ſuũ vtilem, directumque dominum haberet, proprio ſe ſanguine redemerit contra pactam fidem, ac gratitudinis vinculum, & quod magis eſt, vi etiam adhibita, iterum fiat aliena. quam rem *Roiat. præcit. loco nu. 2. & in Ratha ipſo conſ. 86.* attingunt, hæc quoad ceteros principatus: nã quod attinet ad noſtrum, cum non tantum rei natura, ſed pactum aduerſetur; impoſſibile eſt nouo pacto fieri poſſe, ne vniuerſitates demanij in conuentam ſe vindicent libertatem, etiam prætio minime refuſo, ſi pactioni incumbere velint: quod cum non ita breuibus obtinere videant: cũ prætiũ ſoluere deliberent, tyranni cum eſſet contradicere, ne communitates illæ, id conſequantur, quæ cum ſemper Regi paruerint, alteri venundantur: nam de his, qui ſemel venditi fuerint non loquimur; illis enim hæc vt pretio iterum ſe rediment, non conueniunt: ſed vt modeſte reſiſtant, ac acta ad ius reduci petant: nec enim iteratæ iniuriæ ſe ſubijcere debent quando contra fidem, gratitudinẽue per Principem; qui id præcipit; peccatur: de quo videtur locutus *Seneca lib. 3. controu.* dum ait: *& ſi parendum in omnibus patri, in eo non parendum, quo efficitur ne pater ſit.* hãc autem pro vaſſallis opinionem nouiſſime tuetur *D. Caſtill. Sotomaior tom. 7. de tert. cap. 17. n. 21. ad finem verſ. ergo ſane fol. 118.* vbi ita ſeruari teſtatur *ex Seſſ. decif. 36. Couar. in cap. peccatum 2. par. S. 1. num. 4. Perez in l. 14. tit. 11. gl. 1. lib. 4. f. 1542 Azebed. in l. 2. tit. 11. nu. 2. lib. 5. Montalu. in l. 2. tit. 24. par. 4. lit. G. & n. 13.* redemptionem omnino concedens, 1
ac ius traditionis impediendæ.

IN PRIMIS.

QVod in cuſtodia Caſtri Marquetæ Syracuſiæ ſit Caſtellanus, & Vicecaſtellanus, & decem, & octo ſeruientes: quibus ſoluatur, vt ſupra, & augmentetur ſalarium, & diminuatur ſecundum volũtatem Principis, & qualitatem temporum: & ſic numerus ſeruientium. Caſtri Triminiaci ſit vnus Caſtellanus: *cui ſoluantur vncia ſex pro domo plana*: quod caſtrum Ramectæ ſit pro domo, & habitatione Capitanei ipſius terræ. Caſtrum Bonifaci diruatur.

Item, quòd in quolibet Caſtro, quod ſolet habere Vicecaſtellanum, ſtatuatur, & ordinetur Vicecaſtellanus, & ſeruientes: quorum numerus deputetur per prouiſores caſtrorum: ſecundum conſuetudinem caſtri, & qualitatem temporis: ita quod ſtipendium Vicecaſtellani non excedat vncias ſex: ſtipendium vero vniuſcuiuſque ſeruientis non excedat vncias quatuor: quæ ſtipendia, ſiue ſalaria Caſtellani, Vicecaſtellani, & ſeruientium exſoluantur per manus Theſaurarij, vel ſecreti; mandante theſaurario, vel magiſtris rationalibus, ita quod non audeant Caſtellani ſuper hoc cogere, vel moleſtare ſecretos, aut officiales Regios, & ſi contrafecerint, puniantur per Capitaneum, & principales officiales locorum: placet Regiæ Maieſtati, ſed quod prædicta punitio pro præmiſſis fiat per eamdem maieſtatem, vel per Iudicem competentem: poſt prædicta fuit per dictam Regiam maieſtatem cum dicto concordi conſilio ordinatum; & prouiſũ

ſuper contentis in dicto capitulo, ſic & prout continetur in reſponſione capituli præcedentis.

Item, quod in primis ſtipendijs, & ſalarijs caſtrorum, & eorum munitione, conuertantur, & deputentur iura, & redditus, quæ ipſis caſtris, ſeu alicui ipſorum fuerunt hactenus conſueta, & ordinata: placet Regiæ Maieſtati.

Item ſi quæ ſunt caſtra, quorum cuſtodia non videtur neceſſaria, ſed inutilis, & ſuperuacua, & maxime tempore pacis, quod in his pecunia ſuperflua non expendatur: placet Regiæ Maieſtati.

Item ſi quæ ſunt caſtra inutilia, quæ faciliter poſſent dirui, diruantur, vt tollatur occaſio delinquendi, & furta, & rapinas committendi: placet Regiæ Maieſtati.

Item, quod nullus Caſtellanus ſe intromittat in aliquo de factis ciuitatis, vel terræ, quæ extra portam Caſtri fiant: quod ſi contra fecerint ipſe, vel *ſtipendiarij ſui poſſint capi, & puniri per Capitaneum, vel officiales loci*: placet Regiæ Maieſtati.

Item, quod ordinentur duo prouiſores caſtrorum, vnus videlicet Cathalanus, & alius Siculus, qui ſint probi, ſapientes, & experti, & cum maturo conſilio ſimul ambo bene prouideant vnicuique caſtro.

Item, quod dictum officium prouiſoris caſtrorum eſt officium ab antiquo iam ordinatum: & ſi ponerentur duo, multiplicarentur ſalaria, & expenſæ, ſed bene placet Regiæ Maieſtati, quod dictus prouiſor ſeruet ordinem, & modum eiſdem dum ſuper quolibet caſtro per magiſtros rationales, aut alias perſonas, per eandem maieſtatem ad hæc ordinandas.

SVMMARIVM.

1 *Planæ domus natura.*

NOTA III.

1 *Soluātur unciæ ſex pro domo plana.* Cum paganus quiſque non miles præſſe poteſt ad eius caſtri differentiam, cui non niſi miles præficitur ex *l.2. C. de fund. limitroph. lib.11.* quo fit, vt quoties Princeps caſtrum hæreditario iure deferri permittat; ita concedere ſolet, vt naturam planæ domus aſſumat; ſicuti in textu, & in caſtro Maſſaliæ Requeſenſibus conceſſo cognoſci poteſt; per quæ hoc idem de Caſtro Brucullæ Sebaſtidinis ac demum Lalijs per Ioannem Regem conceſſo firmauimus in *Oiuc. q. a num. 12. ad finem fol. 115. & in Apologetico diſcurſu ante num. 43. verſ. accedo iam fol.* 138. quæ nō piget ſcripſiſſe, poſtquam communi conſenſu dum hæc in Hyſpanijs ſcriberem, a peritioribus audiui, vocabuli proprietatem me attingiſſe adeo, ne curem obiectas aduerſus illa criminationes: ſatius exiſtimans me cū conſdatis viris errare, quā clariſſimo illi I. C. aduerſis ſcribenti adhæreſcere *facit prag. 1. tit. 91. f. 216. noua recop.*

AD TERTIVM
DE ORDINATIONE GENTIS ARMORVM IN REGNO.

C A P. VI.

Videtur primo, & ante omnia, quod ſint taxandi, & ordinandi barones, &
1. feudatarij de quantitate gentis, quas pro Regio ſeruitio tenere tenentur,
& vni-

& vnicuique deputetur numerus ſuus ſecundum facultates redditus ſui. placet Regiæ maieſtati, quod Barones, & feudatarij taxentur, & ordinentur pro debito ſeruitio: iuxta vſum, & conſuetudinem Regni, prout alias conſuetum eſt, & ad hoc reſtringantur de iure.

Item, quod facta ratione ordinarij, & certi redditus Patrimonij Regij, quod primo, & ante omnia ſubducatur ex eo neceſſarium vitæ, & apparatus ſereniſſimorum Dominorum Regis, & Reginę ſecūdo cuſtodia caſtrorum: deinde, quod iuxta quantitatem ſummæ reſtantis ſtatuatur, & ordinetur numerus gentium armorum exterorum, & Siculorum, vſque ad ſummam conuenientem, & conducentem: ita quod de redditibus ſuperantibus poſſint exſolui ſtipendia, & ſalaria officialium, & compleri alia neceſſaria concurrentia. placet Regiæ Maieſtatis.

Poſt prædicta dicta Regia Maieſtas cum conſilio dictatum duodecim perſonarum ordinauit, & decieit ſuper contentis in dictis Capitulis, quod ipſa Regia Maieſtas habeat certos bacinectos, videlicet 300. exteros, & alios centum teneant Barones, & feudatarij, iuxta taxationem Regiam, & de dictis centum bacinectis Siculis dicta Regia Maieſtas ſoluat quinquaginta, & alios quinquaginta teneant Barones, & feudatarij iuxta taxationem Regiam: ſicut ſupra. ita, quod dicta Regia Maieſtas in totum habeat ſoluere ſtipendium, & prouiſionem de ducentis quinquaginta bacinectis: quibus ſoluatur dictum ſtipendium, & prouiſio: ſecundum ordinationem, & quantitatē in decimoſeptimo capitulo infraſcripto.

I*Tem, quod caput, & principalis gentium prædictarum ſit præfatus dominus Rex, & non alius*. ita, quod nullus de numero gentium prædictarum poſſit habere ſub ſe, nec retinere ad ſtipendium niſi ſex bacinectos. placet Regiæ maieſtati.

Item, quod in ipſo ſtipendio nullus baro, vel feudatarius exterus, vel Siculus: concurrat, nec ordinetur pro ſe, nec gente ſua: ſed præſtet debitum ſeruitium, quatenus præſtare teneatur, placet Regiæ maieſtati.

Item videtur, quod gens armorum prædicta debeat habere pro ſtipēdio ſuo menſe quolibet vnciam vnam pro quolibet equo. placet Regiæ maieſtati, quod ſtipendium prædictarum gentium armorum ſit iuxta ordinationem, & prouiſionem factam per dictum Sereniſſimum Dominum Regem Aragonum, & eamdem maieſtatem videlicet, quod exterus habeat pro quolibet menſe florenos viginti de Aragonia pro quolibet bacinecto; quod intelligatur duorum equorum: & Regnicola habeat florenos quindecim pro quolibet bacinecto, vt ſupra.

SVMMARIVM.

1 M*ilites extra militia exercitium præſes prouincię comprimat.*

2 *Ioannes Vrdialexus Auditor gentis armorum.*

NOTA IV.

1 P*Oſſint capi, & puniri per Capitaneū vel officiales loci*. Accurſij animaduerſione amplexata *ad l. magiſteria. C. de iuriſdict. omn. iud.* ita legem illam reſtringente, ne delicta præter militare exercitium commiſſa a cognitione prouincialis Iudicis auellātur, quod, & nos in eis, qui cum clerici non ſint, clericali priuilegio ſe munitos iactant, cuiuſmodi ſunt iudicialis Epiſcoporum familia, ceteriue illis miniſtrantes *in patrocinio, ac Deciſ. vnica, atque in his rationalibus* non ſemel firmauimus *Apont. quoque de poteſt. Proreg. titul. 7. §. 7. num. 21.* locutus de delictis curialium extra curiam commiſſis. *poſt Andr. & Aflict. in conſtit. ſtatuimus*, nobis aſſentitur, quibus in minimo non officiūt ea, quæ apud *Præſidem de Franch. deciſ. 458.* ſcripta videmus: quoniam

ſpeciale ius Caſtellano aſſiſtebat ex priuilegio, nec vt in Regno noſtro lex municipalis obſtiterat; qua atten- 2 ta oppoſitum apud nos ſeruari videmus in dies: ac milites triremium, vel caſtrorum præter hyſpanos, aliqua fori præſcriptione fruantur in eis, quæ præter militare exercitium, at extra proprios fines admiſerint. Hyſpanica namque natio iure merito dominans debuit proprio, hyſpanoque Iudici ſubmitti, quem legionis Auditorem nuncupant: qui licet de ceteris, qui priuilegio militari gaudent, cognoſcit: hoc tamen euenit exercitij ratione in eis, quæ quis vti miles admiſerit, ac in militia relata per *Gregor. Tholoſ. de republ. lib. 11. cap. 7.* cetera enim communia dicuntur: huic muneri hodie Ioannes Vrdialexus ab Isla præfectus eſt, vir certè de legali ſcientia ſumme meritus, ac omni virtutum genere ornatus, videndi ad materiã huius legis *Caballus cent. 3. reſol. 225. & 294. Giurb. deciſ. 59.* & poſt omnes latiſſime, ac doctè *Carlev. de iud. & for. comp. diſput. 2. à num. 461. ad 478. fol. 204.*

AD QVARTVM, ET VLTIMVM

DE ORDINATIONE OFFICIORVM, ET SALARIO OFFICIALIVM.

CAP. VII.

QVod officia perpetua ſcilicet in vita conceſſa regubernentur, ordinentur, & manuteneantur ſecundum antiquam conſuetudinem, & obſeruantiã, iuxta tenorem pandectarum editarum, & ſpecialiter tempore recolendæ memoriæ Domini Regis Federici ſenioris. ita quod quilibet agnoſcat particularia officij ſui, & a nemine impediatur; ne confundantur; ne ex promiſcuis actibus rerum turbentur officia: & ſi quis contrarium fecerit, vel reſarciat duplum intereſſe, quod cauſarum fuerit, placet Regiæ maieſtati cum conſilio dictarum duodecim perſonarum.

Item, quod officialibus ipſis exſoluantur debita, & conſueta ſalaria: ſi quæ ſunt exceſſiua, & inordinata, limitentur, & gubernentur ſecundum temporis qualitatem, & facultatem Regij Patrimonij, & quod tempore in bonum reformato, reformentur ſalaria in ſtatu ſuo. placet Regiæ maieſtati cum dicto cõſilio.

Item, quod ſi ſucceſſu temporis officia prædicta, vel aliqua ex eis vacabunt, quod ſtatuantur, & ordinentur officiales idonei, & æque meriti, & fide digni, non per amorem, ſeruitium, & fauorem, aut mercedem, ſed per rectitudinem, ita, quod ſit principaliter officijs prouiſum, non officialibus. placet Regiæ maieſtati, cum conſilio prædicto.

Item, quod officiales, tam perpetui, quam annales, qui habebant iuriſdictionem prædictam, ſeu conuerſationem gentium, ſint, & eſſe debeant Siculi; qui cognoſcant homines, & ſciant qualitates, & conditiones locorum, & gentium: quoniam Siculi Siculis, & Cathalani Cathalanis, magis conueniunt. placet Regiæ Maieſtati prouidere, & ordinare in dictis officijs illas perſonas, quæ ſibi videbuntur; ita quod prouidebitur officio, & non officiali.

Item ſupplicant vniuerſitates, quod Regia dignetur maieſtas mandare, quod in ſingulis ciuitatibus, terris, & locis Siciliæ, vbi reſidet Regia Maieſtas, ceſſet officium Algozinorum; quoniam ex inordinatis proceſſibus ipſorum multa mala prouenerunt, & prouenire poſſunt: ita quod in Sicilia ſeruentur mores Siculi: quoniam quælibet prouincia abundat in ſenſu ſuo; niſi tempore guerræ; quo caſu poſſunt eſſe algozini ſolum ad exequendum ordinationes Comeſtabilis, Mareſtalli, & aliorum officialium maiorum Regiæ maieſtatis. placet Regiæ maieſtati.

Item

Item videtur, quod ſinguli officiales poſt finitum eorum officium debeat ſindicari infra terminum licitum, & ſi fuerunt reperti culpabiles puniri. placet Regiæ maieſtati: ita tamen, quod ſindicatus ſtatuantur cum conſilio dictarum duodecim perſonarum; & quod ſolum ſtent in ſindicatu officiales annales dumtaxat. Poſt prædicta dicta Regia Maieſtas cum concordi conſilio dictarum duodecim perſonarum, ordinauit, & prouidit, quod 14. die Auguſti cuiuslibet anni quilibet Capitaneus, & eius aſſeſſor ſuſpendatur ab officijs, & illis nullo modo vtatur, ſed ſtatuatur in eiſdem officijs per eundem cum conſilio officialium eiuſdem terræ vnus locumtenens eius, qui teneat dictum officium vſque ad complementum anni interim iurati audiant querellas, & quæſtiones cuiuslibet contra dictum capitaneum, ab vna vice infra vſque ad concluſionem incluſiue, & faciant proceſſum, & illum mittant ad magnam curiam terminandum, ab vna vice ſupra iurati audiant querellas.

Item, quod officiales ciuitatum, terrarum, & locorum, tam in ciuili, quam in criminali, vt ſunt Iudices, & Iurati, & Catapani, & alij fiant per ſortes, modo legitimo, ſicut hactenus fieri conſueuit. placet Regiæ maieſtati.

SVMMARIVM.

1 *Principis præſentia militum animi accenduntur.*
2 *Barbari corporum maieſtati plus æquo deferunt.*
3 *Conuerſatio contemptum raritas admirationem parit.*
4 *Aſſiduus Ducis inter milites ſtatus.*
5 *Rege mortuo exercitus conciſus.*
6 *Militaris diſciplina Principe præſente ſeruatur.*
7 *Milites Ducis præſentia accenduntur.*
8 *Dum Princeps conſulitur occaſio amittitur vincendi.*
9 *Exercitus ex diuerſis nationibus conſtet.*
10 *Ducis electio plurie Regni pernicies.*
11 *Duces imperium pro quæſtu habent.*
12 *Labor emolumenti ſpe ſumitur.*
13 *Prælia plura ex ſententia, Principis præſentia, ſucceſſere.*
14 *Princeps verbo non manu bellum gerat.*
15 *Si in victoria totius ſtet rei ſalus pugnet quoque Princeps.*

NOTA V.

1 QVod caput, & principalis gentium prædictarum ſit præfatus Dominus Rex, & non alius, cum audaciori, præſtantiorique animo milites, Rege Duce, bellum aggrediantur, vt qui eorũ fortitudinẽ, ac virtutis præſtantiam agnoſcens ad menſuram ſtrenue geſtorum præmia rependet: quo fit, vt reipublicæ expedire, illum caſtra frequentare, quiſque cordatus affirmabit; qui vtriſque rationibus, exemplisue propoſitis, rem mente, animóque perpendet; nam Regem bello non intereſſe debere, ſequentia ſuadent, nimirum [vt *Tiberius apud Tacit. 1. annali aiebat*] *non eſſe committendum caput rerum; nec Principem rempublicam in caſum dari debere*; maieſtate ſalua intereſſe ſæpius non licere, cui maior è longinquo reuerentia, cum formæ dignitas etiam in barbaris hominibus natura, non arte comparetur, apud quos ait *Curt. lib. 4.* a *corporum maieſtate veneratio eſt; magnorumque operum non alios capaces putant, quàm quos eximia ſpecie natura dotare dignata eſt.* quæ ſi abſit, vt plurimum, contemptum conuerſatio 3 parit, ſicut e contra raritas, rebus admirationem conciliat: ita de Tiberio *Suetonius.* ipſum namque integra, ac proſpera valetudine repente receſſiſſe, ſeque è medio quam longiſſime amouiſſe *dubium ne vxoris tedio, an vt vitato aſſiduitatis faſtidio*

auctò-

auctoritatem abſentia tueretur, neque
enim ſi in caſtris moram duceret
Princeps, poſſet aſſiduam ſuorum
militum conuerſationem vitare, ni
eorum animos a ſe abalienare con-
tenderet: quamobrem Xenophon,
Hermocratis optimi Ducis extollēs
inſtituta, ita cum humanitate præ-
4 ſtaſſe inquit, vt *veſpere, mane, & quo-
tidie milites circa ſuum verſarentur ta-
bernaculum, ſciſcitantes quid dicendum,
faciendumq; eſſet.* Sulla quoq; milites
benigne appellare: multa roganti-
bus alijs per ſe dare beneficia; inul-
tus accipere, ſed ea properantius,
quam & mutuum reddere, ipſe a nul-
lo repetere: magis id laborare, vt il-
li quamplurimi deberent: ioca, atq;
ſeria cum humillimis agere: in operi-
bus, in agmine, atque ad vigilias
multus adeſſe, vt *Saluſt. refert in Iugur-
tha*, quæ contemptui ſubiacēt, ſi for-
5 te aliter ex ſe Dux non venerabun-
dus exiſtat, iterum obſtat totius rei-
publicæ eo in acie amiſſo, vel capto
ab hoſtibus, interitus, *quo incolume*,
vt de Scipione dicebatur, *Roma ca-
dere non poteſt*: magis cum interſit
Principe validam, quam exercitu
rempublicam eſſe: tanta enim in eo
vis ineſt, vt ſi omnia alia circa eum
ruant, ſalus in vno illo conſiſtat,
quo cæſo, vel capto nulla conſiſtet
acies, vt apertiſſime pateat pluris
vnum hominem, quam vniuerſum
exercitum valere: nam inclinata, vel
obtenta ex hac parte victoria, ſi Dux
defecerit, mutatur, ac in alteram
concedere partem videtur, vt mor-
tuo Scipione *Liu.* affirmat *lib.* 25. *ho-
ſtes haud dubie pro victoribus, Romanos
pro victis habitos*, & ſi Cartaginenſes
pœnitus fuſi, cæſique pœne omnes
fuiſſent, quod hac tempeſtate ſum-
mo Deo Catholici noſtri Regis par-
tes fauente Rege Suecorum extincto
experti ſumus: nam cum non virtute
hoſtium, ſed ſceleſtiſſimi Ducis Fris-
lanenſis conſilio, cum fœdiſſimis,
occultiſue Chriſtiani nominis hoſti-
bus clam inito, acies Catholica in-
clinaret, ac in fugam verteretur,
tranſlata ad nos vnius interitu victo-
ria, fuit; aperta enim ab Imperatore
auerſio, ac inimicorum partibus ad-
hæſio nefandiſſima itidem mors eue-
tu conſiliū aperuere. Sacræ quoq; pa-
ginæ idipſum inſinuant vnius Ducis
morte omnia dirui *primo Reg. cap.* 17.
de Philiſteis: qui cum fortiſſimum
eorum Ducem corruentem vidiſſent,
fugerunt, idem apud *Machab.* 1. *lib.
cap.* 7. extincto Nicanore accidiſſe
fertur: quo poetæ illius dictum pro-
batur.

Rege incolume mens omnibus vna;
Amiſſo rupere fidem.

6 Sed diuerſam, quæ ſecuntur ſuadēt
ſententiam, Principe præſente, mi-
litiæ diſciplinam integram ſeruari,
ſeditiones citò deficere; ita Germa-
nicus apud *Tacit.* 111. *annal.* *Diuus
Iulius*, ait, *ſeditionem exercitus verbo
vno compeſcuit, Quirites vocando, qui
ſacramentum detrectabant. Diuus Au-
guſtus vultu, ac aſpectu Actiacas le-
giones exterruit.* milites eo præſente,
a quo miſſiones, ſtipendiorum au-
7 ctione, ſupremaq; munera expectant,
acerrime dimicant, omnibus pericu-
lis corpus ſtrenue obijciūt, neruoſq;
contendunt, vt fortitudinis laudem
aſſequantur: abſente incerta præmia
animum remorant, ſatius eſſe fugæ
vitæ conſulere, quam poſt pugnam
Principem longe morantem adire,
qui mercedem rependat, exiſtimant.
Liu. de Iul. Caſare lib. 16. *hortatur*, ait,
*imperat quæ in rem ſunt, quodque pluri-
mum ad accendendos militum animos
intererat, teſtis ſpectatorq; virtutis, at-
8 que ignauia cuiuſque adeſt.* Duces iti-
dem dum Principem conſulunt, tem-
pus inutiliter cōterunt, occaſionem
amittunt, ita bello gerendo præpo-
ſiti, vt vinci, non vincere poſſe vi-
deantur, occaſio namq; nanciſcendæ
victoriæ breui ſæpius momento mu-
tatur,

tatur, arduæ, ac difficilia immota re-
manent, nec reſcribentis monitis va-
riantur: ipſi quoq; Duces inter ſe diſ-
9 ſidētes, dum vnuſquiſq; gloriam ſibi
vſurpare contendit, alteri inuidet,
exitium Principi, ac reipublicæ pa-
rant: cum maxime exercitus, duceſq;
ne varijs ſint nationibus compacti,
quæ Rege præſente non diſcordia,
ſed virtute contendunt *in instruenda*
acie, inquit, *Tacitus plerumque eſt vti-*
le eam per gentes, nationeſque diſpari,
vt diſcretus labor, fortes, ignauoſque
diſtinguat, aliquid ipſa inuicem ratione decoris
10 *ris accendantur*. Cæterum poſt hæc
magnum in Duce eligendo pericu-
lum; nam ſi bellorum infauſto exitu
animo conteratur, omnia paulatim
decident; ſin autem victorijs efferatur,
animuſque inſoleſcat, nihil ſibi
non deberi præſumit, Imperiumq; ip-
ſum affectat, ac vt Principem deijciat
cogitare incipit; quidquid negatur,
iram accendit, putatue omnia ſuo ar-
bitrio ſubiecta: ſi reſiſtatur, apertam
defectionem machinatur, perfidiam
regnandi cupidine velari exiſtimās,
vt in Fridlanenſi nequiſſimo Duce
11 præſens ætas conſpexit: quod ſi hæc
mala optimo fidelique ex proprijs
ſubditis aſcito Duce ceſſarēt, quem-
nam inueniemus, qui priuato ſaltem
ſibi augendo patrimonio non incū-
bat, non ex inimicorum ſpolijs (hæc
enim carius emuntur, ac tanquam
magno labore parta nō affectantur,)
ſed propriorum ex militum viſceri-
bus, vnde legionum defectiones,
12 *motines*, hyſpani vocamus, nam dum
a Ducibus ſtipendia decumantur,
præmia differuntur, remoratur ani-
mus ne pericula aggrediatur, eo
enim ſolet labor impēdi, vnde emo-
lumentum, atque honos ſperetur,
nihil nos aggreſſuros homines, ſi magnis
conatibus magna præmia proponantur,
aiebat, *Liu. lib. 14.* Rectum denique ex-
tus hanc ſentētiam crebris ob Prin-
cipum præſentiā partis victorijs per

13 quam maxime adauget: cum omnem
numerum apud antiquos excedant,
& in recentibus vnius Caroli Au-
ſtriaci, huius nominis Quinti, felici
exitu peracta bella, quid vtilitatis
eius præſentia attulerit commōn-
ſtrauit, nec minus celebris apud S.
Quintinum pugna, vbi Philippus eius
natus interfuit: demum quæ apud
Norlingenſes fines inter Germanos
rebelles, alioſue Catholici nominis
aduerſarios, ac noſtros, dum hæc
prælium expectarent magna cum lau-
de, ac Chriſtianæ reipublicæ com-
modo, iuxta vota ſucceſſit, præſente
generoſiſſimo, ac inuicto Ferdinando
Auſtriaco diui, ac Quarti Philippi
fratre, cæſis pœne omnibus hoſtibus,
captiſue ducibus: qui ipſi, fines fra-
terni Imperij ingredienti, metu cæ-
ſuræ eius aduentu tyrannidis, ne vl-
tra progrederetur, pugnandi neceſ-
ſitate inducta, viam reſerare conati
ſunt. Per quæ ſi id ceteræ Prouinciæ
ferant, nec de eorum defectione ti-
meatur, Principem caſtris adeſſe de-
bere vnuſquiſque affirmabit, vel vt
ſaltem ad eos vſque fines appropin-
quare, quibus propria dominatio
duret, quiue caſtris magis accedāt, ſi
præcipue de ſumma rerū cōtēdatur,
debeat, *non decet enim*, vt *Boterus* aie-
bat, *Principem vbi de tam grauis pon-*
deris re agatur, felicem euentum alteri
14 *quam ſibi debere*, quod, & *Tacito* pla-
cuit, quando ſtatus Imperij, aut ſa-
lus prouinciarum in diſcrimine ver-
ſaretur. Non per hoc cōſulo, vt belli
priuatus æque, ac periculis ſe ſubij-
ciat, nec cum hoſtibus manus conſe-
rat, cum ipſum nomen Imperatoris
ſatis ſignificet non exigere manus
ipſius, tantumue imperare, ac præci-
pere debere, *Duce enim illæſo, at ſal-*
uo, ait, Polib. lib. 10. etiam ſi aliquando
cuncta cadant, multas tamen occaſiones
fortuna miniſtrat, quibus detrimenta
ex calamitoſis euentibus accepta reſar-
ciri poſſint. Si ille vero perinde, ac in

naui

naui gubernator ceciderit, etiamſi reliqua multitudinis fortuna victoriam adverſus hoſtes largiatur, nihil tamen inde commodi prouenit, propterea, quod omnis omnium ſpes a Ducibus pendet. nam quod in Cæſare legimus ipſum vllum conſtantis Ducis, aut fortiſſimi militis officium omiſiſſe, & in
15 Alexandro, qui periculoſiſſima quæque aggrediebatur, & vbi conſertiſſimos hoſtes acerrime pugnare conſpexiſſet, eo ſe ſemper immergebat, periculaque ſua eſſe, non militum volebat; eo referenda ſunt, quando exercitus, ac cum illo reſpublica periclitetur, quandoue nullum, præter pugnæ victoriam ad eam ſeruandam confugiū ſupereſſet: adeo ne imprudentiæ tanti Duces notandi ſint, ſi quādo inclinata acie hoc effeciſſent: prout de Manlio refert *Liu. lib. 2. Mālius quoq; ad reſtituēdam aciem ſeipſum coram offert, duorum conſulum cognitæ ora accenderunt militum animos.*

SVMMARIVM.

1 *Iuridicis ſtipendia ſoluantur.*
2 *Iudex recipit retributurus.*
3 *Princeps non ſolutis ſtipendijs furandi occaſionem dat.*

NOTA VI.

1 *Officialibus ipſis exſoluantur debita, & conſueta ſalaria* ne iniuſte factorum damna reparare teneatur Princeps, qui ius dicentibus ſtipendia non ſoluit, tamquam qui iniurijs ſubditorum momentum attulerit, ſciens, ac prudēs iuridicos gratis militare minime poſſe, ac quod a publico non obtinent, a priuatis ablaturos. hoc vero citra concuſſionē,
2 ac venūdatam iuſtitiam nequaquam euenire, cum nec magiſtratus non retributurus accipiat, nec ſubditus, niſi per fas, nefaſq; exacturus præſtet: quamobrem Princeps retardatis ſtipendijs conſenſum corruptelæ
3 præſtaſſe, ac ſibi animaduertendi viā quodammodo præripuiſſe videtur, per quod puto tributa in id indicta in aliam etiam grauiſſimam cauſſam a Principibus expendenda non eſſe, ac ſi aliter egerint, lethalem culpam vitare, cum demptorum reſtitutione nequaquam poſſint, quaſi dāni cauſatores videantur, ſi ſtipendijs ſublatis Iuridici populos vexent, citra quem caſum, nō niſi ex neglectu tenebuntur, ſi ad inhibēdos magiſtratuum exceſſus, ea quæ poſſunt, ac debent remedia non adhibent, vt ex *S. Thom. Caiet. ac Sot.* habuimus, & in milite armato alibi inſinuatum eſt: quibus ſicut, & togatis vltra neceſſitatis leges nil vltra percipere licet, ſi ſtipendia pro alimonijs conſequātur, nam ſi his quoque fraudati eſſent, cum operam gratis præſtare minime teneantur; cōdecentem ſummam a litigantibus laboris iure percipere, ac exigere non vetarentur. *no alligabis*, inquit *Sapiens os boui triturandi*: tam ſi ordinarij, quam delegati Iudices eſſent *Bouadill. in polit. lib. 2. cap. 21. nu. 35. Heuius in ſua Philip. p. 2. del juicio executiuo S. 23. nu. 8.* qui In id patrijs legibus vtuntur; negantes deberi, ſi ipſi ſalario fruantur, quod tamen intelligas, niſi delegatio præter officij naturā accedat, tunc enim, & maius lucrum exigi poterit propter oneris, ac commodi proportionem, de qua alibi ſupra ad ſimilem omnino quæſtionem locuti ſumus, agnoſcitur *Bouadil. dicto lib. 2. cap. 20. nu. 69* & late *Menoch. cent. 3. caſu 223. n. 8. de arbitr. iud.* inde in nouiſſimis concordatis per me obtentis medietas ſportularum conſultoribus Sancti Officij tribuitur, licet ex Regis conſilio ſint, quibus alia lucra, vel ſalaria tributa ſunt, vt *in cap. 24.* vbi *Gloſſa noſtra.*

CAPI-

CAPITVLA HVMILLIMAE PETITIONIS REVERENTER FACTA coram Sereniſſimo D. noſtro Domino Rege Martino.

Per omnes, & ſingulas Vniuerſitates Regni Siciliæ pariter, & concorditer in Parlamento Syracuſano.

DE CORONATIONE REGIS MARTINI. *CAP. VIII.*

PRimo ſua dignetur excelſa maieſtas ordinare de ſua fęlici coronatione, pro honore Regio, Regni firmamento, & conſolatione ſubiectorum, vt omnes recognoſcant eum in Dominum legitimum, & naturalem: ita *quod ipſe ſit ſolus dominus*, qui cum Dei adiutorio imperet, & regnet, & neminem habeat in ſocium: nec aliquis præſumat, niſi ſolus ipſe, cęterique humiles ſint, & ſubiecti: ita quod arrogantia vnius non inferat alijs violentiam: quoniam multi gladij in eadem vagina commode ſtare non poſſunt, ſua Regia Maieſtas ratificat,& acceptat bonam intentionem eorum, reſpondens, quod per eius magnam neceſſitatem, non poſſet commode facere coronationem eamdem ad præſens. Sed ſi dictæ vniuerſitates cognoſcunt, quod populus ſit habil s ad adiuuandam dictam Regiam Maieſtatem, ſecundum antiquam conſuetudinem Regni in coronatione ſua, ipſa Regia Maieſtas faciet eamdem coronationem, cum eorum conſilio. 1

SVMMARIVM.

1 *QVi rem omnem regit vere Princeps eſt, etſi ſubditus ſit.*

2 *Iudicialia miniſtris communicet Rex, deliberatiua ſibi.*

NOTA VII.

ITa, *quod ipſe ſit ſolus Dominus*, vnũ cum ſit corpus reipublicæ, atque vnius animo regendum, ſententia *Taciti 2. annal.* vt merito Princeps is dici debeat, cuius voluntate rerum ſumma geratur, licet aulicus ille ſit, germanoue Principi ſubditus, quaſi *imperare magis rei, quam nominis ſit*, ac perinde ſubeſſe videri illum, qui cum natura Principatum obtineat, propria voluntate alteri, cui primas deferat, ſe cõmiſerit: recte ideo quidam dixit, primum regnandi, firmioremque lapidem illum eſſe, vt vna nimirum voluntate cuncta regantur: quæ præcipue ad genus deliberatiuũ referuntur, quo ens Principatus cõſiſtit: nam iudicialia prudenter ſenatui, ceteriſque magiſtratibus nomine Principis exercẽda communicantur, ſicut mediata nota indicabit. 2 aliqua *poſt controuerſiam in diſcurſu Cruciatæ* ſcripta reperies quamplura ſciens, prudenſue omictoad rem tamen videndi *Conn. lib. 1. comm. c. 16. n. 2. Gouean. lib. 2. lect. c. 30.* vbi quod lege regia Auguſti tempeſtate lata in vnum tantum populi poteſtas collata fuit, quod multis in id cumulatis poſt hæc habitus confirmat *Amaya obſ. 1. lib. 1.*

DE ORDINATIONE DOMVS REGIAE. *CAP. IX.*

ITem, *quod de ſuo iuſto, & legitimo patrimonio prouideat, & ordinet domum ſuam*, & dominæ Reginæ, cui conſtituat debitum patrimonium, de quo poſſit honorifice viuere.

Sua Regia Maieſtas reſpondet, quod facta declaratione terrarum, & locorum

S ſ dema-

demanij, ordinata eius: domo: poſt cum conſilio illatum duodecim perſonarum, prout in reſponſione primi capituli aliorum capitulorum ordinabit, & prouidebit domum dictæ Reginæ; ſic, quod poſſit viuere honorifice: & faciet etiam declaratiuum debitum patrimonium poſt prædicta præfata Regia Maieſtas ordinauit, & declarauit ſuper contentis in dicto capitulo cum concordi conſilio dictarum duodecim perſonarum, ſic, & prout in reſponſionibus aliorum capitulorum particulariter continetur.

SVMMARIVM.

1 *PRudentia domi, foris quoq; eam arguit.*
2 *Princeps in familiares beneficus.*
3 *Diſciplina domeſtica Regis Hyſpanici.*
4 *Comitis Oliuarenſis magni aulici ſtudia.*

NOTA VIII.

1 *DE ſuo iuſto, & legitimo patrimonio prouideat, & ordinet domum ſuam*, præſtat namque ordinate res domi geri, vt foris idem obtineatur, docente *Apoſtolo*: alijs præferendum non eſſe eum, qui domui ſuæ præeſſe neſcit, & *Tacit. in vita Iulij Agricolæ*, inquit, *domum propriam coercere, pleriſque non minus arduum eſſe, quam prouinciam regere*; rationem *Baſilius ad Leonem* attingit, *qui ſuis rebus male proſpexerit, numquam ille bene conſulet alienis*, & Socrates apud *Xenophon. quoniam*, ait, *rerum priuatarum cura multitudine ſolum a Reipublica gubernatione differt, in ceteris vero ſimiles ſunt.* curandum ergo prius eſt, ne quid ex neceſſarijs familiæ deficiat, vt poſſit ſummo iure in officio contineri, ac ne improuidus Princeps videatur: quæ nam enim ſpes ſubditorum multitudinem fouere poterit, ſi caſu Principis domeſticos indigentes conſpexerit? nam ſicut inuidiæ, & liuoris cauſa eſt aulicorum magna ditatio; ita maxima eorum anguſtia regnantis ingratitudini, ac duritiæ adſcribitur, ita Mœcenas Auguſtum
2 monebat: *nulli amicorum, aut officialium tuorum nimia eſt indulgenda potentia; ſed ita eis moderandum, vt ne te in culpam; aut reprahenſionem conijciant: quidquid enim hi recte, vel ſecus egerint, id vero tibi adſcribetur, talemque te cuncti cenſebunt, qualia eos facta exercere permiſeris.* ſummis extollendus laudibus Philippus Quartus Rex noſter, cognomento magnus, qui firmato ſtatim Imperio non tantum, vt ſi quæ eſſent vitia ab aula exularent, ſed vt modeſtia, honeſtique
3 mores conducerentur, curam arripuit, diſciplinæ fundamenta inter domeſticos faciens, vt reliquos puderet errare, quando ſuis omnem excedendi licentiam ademiſſet, inde ſicut, & de Traiano *Plinius in Panegirico* teſtatur, *tantum vbique ſilentium, tam altus pudor, vt ad paruos penates, & larem anguſtam ex domo Principis modeſtiæ, ac tranquillitatis exempla referantur*, nam ſi intimiorem Aulæ ſi ſpecies; cui rerum ſumma merito demandatur, aſſiduum eius in curanda republica ſtudium admirari potius, quam imitari, poſſe videbitur: cum nihil otij ſibi indulgere, ſuis nil fauoris; hoc tantum ſpectare, ſequi, quod honeſtum, rectumue ſit, nulla huc vſque propriæ vtilitatis ratione habita: omne in Regem ſuum emo-
4 lumentum reijciens; vt mutuis ſtudijs inter vtroſque certetur, nullo diſcreto victore, Rege, ſe, ſuaque omnia ei committente: Comite vero ſe ſuiſque neglectis, toto reipublicæ dicato: ſed hæc ſatis, ne ad colligendam beneuolentiam illa ſcripſiſſe videar.

QVOD

QVOD SOLVS REX, ET NON ALTER VTATVR MERVM, *& mixtum Imperium.*

CAP. X.

ITem ſuæ placeat maieſtati, *quod ipſe ſolus, & ſui officiales principales exerceant merum Imperium, & vtantur ſuis iuriſdictionibus, & præminentijs*, ſcilicet ſanguinis, appellationum, & aliorum honorum: nec permittat, quod ab aliquo vſurpentur, nec vſurpata teneantur, & quod a ſententijs Baronum *appelletur ad Magnam Curiam; cui ſinguli obedire debeant*; ſicut eſt de iure. placet Regiæ Maieſtati.

SVMMARIVM.

1 *IVriſdictionis in Barones translatio nulla quoad merum Imperium.*

2 *Cauſæ palatinæ quomodo Baronibus mandandæ.*

3 *Baronum loca viſitanda.*

4 *Iuriſdictionis conceſſio etiam eccleſiæ facta erit in baroniam.*

NOTA IX.

1 QVod ipſi ſolus, & ſui officiales principales exerceant merum Imperium, & vtantur ſuis iuriſdictionibus, & præminentijs. cum hæc ad maieſtatis iura, quæ ſocios non admittunt, referantur: nec citra magnam Imperij diminutionē, aliena fieri poſſint; ſolis magiſtratibus cōmunicanda veniunt, qui adeo Principi adhærere videntur, vt toto Regno vnum ſint: nam quidquid beneficiarijs in homines ſubditos, quos impropriè vaſſallos nuncupant, tributum eſt, cum ipſi principales officiales non ſint, ad exceptionem in hac lege conſcriptam nequaquam pertinet, nec obſtat impropriè quandoque ita nuncupari, quoniam conceſſionibus attentis in homines ſibi commiſſos proprio nomine iuſ dicunt, ac quaſi domini iuriſdictionis ſaltem vtiles dicuntur, vt ex quamplurimis prædicatum eſt *in opere de nat. par. 6. in appendice ex num. 1. ſub num.* 348. quod ſane in ſuperiori imperio contra hanc legem fit, quæ voluit merum Imperium, & ſanguinis iudicium in ſolo Rege reſidere, leuioribus citra ſanguinem baronibus indultis, vt merito irritum, ac inane quidquid contra uentū fuerit habendum ſit, non tamen; quia res ipſa contradicit, ne quod præpoſtero naturæ, iure gētium, conſenſu in vnum tranſlatum eſt, in plures partiatur: verum etiam, quia pacto inter Regē, ac Regnum, nō id fuit cōuentum eſt, ac demum (quod magis vrget) quia publica hoc ſuadet vtilitas, ne alij ſupremo iſto dicendi iure, niſi magiſtratus omnino vtantur quamuis enim alia cauſa eſt, quamobrem Baronum loca maioribus, quam domanij premantur anguſtijs, & exitijs, per quam maxime, quæ pleno Imperio reguntur: niſi quia adeo ab vtilibus iuriſdictionis dominis emungentur, vt vix precarium ſpiritum poſſideant: etenim eadem tempeſtate cum reliquis, qui domanio ſubſunt, in Regias indictiones contribuunt, & præ ceteris alias totidem, ſi non maiora dominis pendunt, quarum poſteriores, niſi Rex ſupremam hanc iuriſdicandi facultatem in barones abdicaſſet, nequaquam paterentur, quod adeo planum eſt, vt comprobatione opus non habeat. Putarem ergo moderandā hæc eſſe, ſi tolli omnino non expediret, vt ſummo iſto poſſent: [ne quidem præcio reſtituto] cum contra legem, bonum

numue publicum a ſciẽtibus, & prudentibus alienationem interdictam mercatum ſit, cum ad ius hæc pertineãt, quæ ignorari nequaquam poſſunt, vt late reſolutum eſt *in nota 74. ad cap. 69. Federici Regis, ac alibi*
2 *tactum.* quod pro modo, interdicta ſanguinis vindicta Principe inconſulto, atque, vt in grauioribus a palatino procedendi modo non recederent, obtineretur; nã ſi id ſanctiori conſilio, Magnæ Curię vocatum, interdicitur: multo magis, & eis qui, ſatis inferiores ſunt, vetari debet,
3 *Maſtrill, deciſ. 261. a num. 70. ad 71.* viſitandi quoque ſunt eorum miniſtri, luſtranda loca, inquirendumue, an mandata iuriſdictione bene, vel
4 male vtantur, vt ex *Regente de Ponte ac ex Partenopais non paucis ſupra notatum eſt*, præſertim, quia ſubditorũ querelæ vix aulam Principis vnquã penetrant, metuunt enim, ne prodití perpetuos ſibi, poſteriſque inimicos quærant, ac perinde ne maius in malum incidant, leuiora potius diſſimulare prudens conſilium exiſtimant, ac proficuum de proprio iure decedere: quæ profecto ſi diligenter aditis locis inquirerentur, notiſſima fierent, ac cum laude, fructuque animaduerterentur ſimul, ac mederentur; hæc enim, vt peragantur conceſſiones baronibus factæ nõ impediunt, imo nec prælatis, vel eccleſijs: quibus licet putet *D. de Ponte* caſtra, ac feuda donationis nomine cedere, ſi feudalis contractus nomẽ, ac requiſita nõ inueniantur adhibita *deciſ. 2.* attamen quo ad iuriſdicẽdi facultatem ſpectat non eo minus beneficiario iure conceſſa præſumetur, quam ſi expreſſa fuiſſet idem *ibid. n. 29. Marta de iuriſdict. caſ. 198. ex num. 2. Maſtrill. de magiſtr. lib. 3. cap. 8. ex num. 31.* egregie ad rem *D. Merlin. contr. 13. ex num. 42.* qui id duobus medijs efficaciſſimis confirmat. Primo in genere, quod vbi Eccleſiæ ſpeciale priuilegium tributum non eſt a priuatis ſegregari non expedit *Bart. in l. placet nu. 3. C. de Sacroſanct. Eccleſ. Carol. graſſ. effect. 1. num. 720. Anaſt. Germ. Epiſc. Tarant. de ſacr. immun. lib. 3. cap. 17. num. 87.* ſecundo quia in ſpecie iuriſdictionalium cõmuni conſenſu receptum eſt, illam ſtatutis, ac decretis principum ſubiacere, vbi præter Epiſcopalem iuriſdictionem, laica liberalitate vtitur *Iaſ. in l. gallus §. & quid ſi tantum col. 12. de lib. & poſt. Capic. inueſt. verb. feudorum clauſula verſ. etiam adnotantiam eccleſiarum fol. 128. D. Regens Tap. ad rub. de conſt. princip. cap. 4. nu. 13.* quibus, & illa addenda ſunt, quæ *in patroc.* non longe tradentur *num.* Id verò omittẽdum non eſt, quod ex illis verbis elicitur in hac lege *ibi, qui ſinguli obedire tenentur*, per quæ apertiſſime iuſtitiariorũ Meſſanæ, ac Panormi inuectum diluitur, qui cum nihilominus, ac ceteri Regni M. C. qui ſupremus Senatus, laterique aſſidens eſt, ſubiaceant, ſoleantque ab ea plecti, ac mulctari, atque officio expũgi, in apparitores noſtros ius dicere cõtendũt: per quod ſepius animaduerſũ eſt, vt in Baronẽ Palatij, ac alios, & per me locũ in Aula criminũ obtinẽte cõtra D. Aluarum Loſada Meſſanę Straticotum agentem, hoc nomine, quod ſatellitem noſtrum manu ceperat, ac recurſum ad M. C. impedijſſet anno 1632. quod, & dum hæc luci prodeũt in D. Aloiſiũ Siluera ſeruatum eſt. exemplo eius, quod olim in Baronẽ Guderani decretũ fuerat.

QVOD IVSTITIA FIAT AEQVA LANCE: NVLLO HABITO RESPECTV.
CAP. XI.

ITem, ſuæ placeat Maieſtati, quod vniuerſis, & ſingulis fiat iuſtitiæ complementum, *tam contra Regiam Maieſtatem, quam contra quoslibet ſubditos:*

circum-

circumſcripto omni fauore, amore, & ſeruitio, precibus, odio, vel mercede: ſine differentia, aut delectu, acceptione perſonarum: ita quod in iuſtitia fienda nulla fiat turbatio, vel prohibitio officialibus ordinarijs: imo fiat eius actualis executiuo, tam contra potentes, quam contra debiles. placet Regiæ Maieſtatis.

SVMMARIVM.

1 *Rex æquitatē pro ſe non admittit.*

2 *Arbiter a Iudice æquitate diſtat.*

3 *Timidi iudices loco mouendi.*

NOTA X.

Tam contra Regiam Maieſtatem, quam contra quoslibet indiſtincte, quis enim Iudex tam puſilli animi erit, vt a recto, eo ſolum nomine, quod in Regem, ſententiam proferre debeat, declinet: dum Rex ſe eius iudicio ſubmiſit? ſummum *quiſque*, inquit *Plinius, in Præfat. natur. hiſtor. cauſa ſua Iudicem facit, quemcumque eligit*, ſcit enim ipſe, qui, & lex animata dicitur, Iudicem ex præſcripto
5 legum iudicare neceſſum eſſe, quæ perſonæ qualitate non mutantur;
2 quamobrem, nec arbitri æquitatem admittere voluit compromiſſo fiſcalium, patrimonialiumque cauſarum, imo, & feudalium, ob directa iura,
3 quæ obtinet, interdicto *conſt. conſtitutionem Diuæ Mem. Apont. conſ. 52, to. 2*, innuens ſummo rigori ſubiacere Regem potius conuenire, quam quod ſpecie æquitatis a iuſtitia declinetur, exiſtimanſque nullas eſſe debere fiſci
6 cauſas, niſi bonas, quarum *Seneca teſte lib. 3. cap. 7. de benef. melior videtur conditio ſi ad iudicem, quam ſi ad arbitrum mittantur; quia illum formula includit, & certi, quos nō excedat, terminos, ponit: huius libera, & nullis adſtricta uinculis religio, & detrahere aliquid poteſt, & adijcere, & ſententiā ſuā, non prout lex, aut iuſtitia ſuadet, ſed prout humanitas, & miſericordia impellit, regere*; qua propter *Ariſtot. 1. rethi. cap. 19.* aiebat, *malle ſe ire ad arbitrū, quam in ius, nam arbiter, id, quod æquū eſt reſpicit: Iudex legem; imo arbiter eius rei cauſa repertus eſt, vt valeret æquitas*; nā ſic ipſe accipit, quod etiā rectum non ſit, extra naturalis iuſtitiæ regulas: quo fit ne in nihilo quidem differant hodie inter Principē, & ſubditos iudicia, ab eis, quæ inter priuatos ipſos exercentur; eademue libertate in Dominijs Regis noſtri, patrimoniales Iudices in eum, quo in quemquam alium ſententiam dicūt, quo fit, vt humillimæ ſortis homines ſæpius viderimus ad maiora munera aſſumptos, qui plus æquo in ſimilibus libertatem ſibi ſumpſerūt, quod prudenter factum eſt: nam apud bonos, vt noſtri ſunt Principes, veritas, ac dicendi libertas in magno prætio habenda ſunt, quibus maxime laus virtutum ceterarum ineſt; quibuſue eorum animum merito ſibi deuinciunt, nam e conuerſo, qui quod ſentiunt, etiam ſi optimum ſit, inuidiæ, amittendæque Principis gratiæ dicere non audent, a publicis muneribus arcendi ſint, imo, & loco (quem obtinent) mouendi; nam *Sophocles* ſenſu

Linguā cui ſuſpendit incluſam metus,
Vt nunc, ita olim viſus eſt ſemper peſſimus.

QVOD FILII NOBILIVM SICVLORVM RECIPIANTVR *in domo Regia.*

CAP. XII.

Item, ſuæ placeat Maieſtati recipere in domo ſua, & eius ſeruitio *aliquos filios nobilium, & proborum ſiculorum*, & ipſis prouidere de competenti modo viuendi.

uendi, *ac etiam dignetur prouidere aliquibus nobilibus, & probis*, ſecundum, quod antiqui Reges, & Principes ſui prædeceſſores facere ſolebant: ſic enim quæritur amor, & beneuolentia ſubiectorum, & Regia domus honorificatur. placet Regiæ Maieſtati.

SVMMARIVM.

1 *REx ex ſubditis omnibus familiares eligat.*
2 *Prouinciæ remotiſſimæ ita regantur ut Regem præſentem exiſtiment.*
3 *Magnatum filij ad Curiam euocandi.*
4 *Educatio nobilium puerorum.*

NOTA XI.

1 *ALiquos filios nobilium, & proborū Siculorum.* æquum enim eſt, vt ſoris, qui periculum ſubeunt, quique proprijs fortunis, ac vita fidei erga Regem experimentum facere abſque ulla intermiſſione non ceſſant; domi quoque otij fructibus, ac geſtorum præmijs, filijs inter aulicos admiſſis, indeque ad ſummos honores, ſi bene ſe geſſerint, ſublatis, participes fiant: neque enim iuſtum videtur Regem, qui pluribus Regnis dominatur, eos tantum in aulam recipere, qui eius Regni ſunt, vbi ſedem ſibi conſtituit; nam ſicut Deus omnia implet, nec alicubi abeſſe poteſt: ita quodammodo Rex ſe præſentem exhibere debet; *vt ſubditi remotiſſimarum etiam pro-*
2 *uinciarum, eius abſentiam ſentiant, ne-ue eius intolerabilem exiſtiment.* Ambitio enim naturalis Principis, ac in Prouincia cohabitantis, quandoque non modicas in republica turbationes excitare, ac cum obtineri non poſſit, libertatis ſtudium inducere ſolet: vt noſtro malo in Belgis experti ſumus. Quamobrem ſanum illud conſilium
3 eſſe puto, vt vacillantes prouinciarum animi huiuſmodi ſtudijs alliciantur; non tantum admiſſis, verum ex propoſito magnatum, ac nobilium filijs ad aulam euocatis, vt quaſi obſides, pignoraque apud Principem, arctiſſimæ fidei ſeruandæ vincula maneant: quod vbi tenellæ ætatis ſint, fieri præſtat, vt Hyſpanicis moribus propenſius aſſueſcant, & in hyſpanos vertantur, *educatio enim, iuxta*
4 ſententia *Platonis*, *& inſtitutio bonas naturas inducit*: adſunt enim nobilibus ingenijs ſemina innata virtutum, quæ ſi educatione bona adoleſcunt, magno reipublicæ bono dociles, obedientesque ad parendum, atque regendum aptiſſimi efficiuntur, e conuerſo inter rebelles, ac parum affectos enutriti, cum illis compronincialium errores hauſiſſe videntur; vt *Ouid. aſſerit eleg.* 10. *de Triſt. lib.*

Fertilis aſſiduis non renouatur aratro
Nil niſi cum ſpinis gramen habebit ager.

ibidem.

SVMMARIVM.

1 *LIberalitas Regis in pauperes nobiles.*

NOTA XII.

1 *AC etiam dignetur prouidere aliquibus nobilibus & probis*, ita plane Auguſtus Cæſar M. Hortalis nobili iuuenis Hortenſij Oratoris nepotis paupertatem ſubleuauit; illicitque (decies ſeſtertium liberalitate collata) ducere vxorem, ſuſcipere liberos, ne clariſſima familia extingueretur: quod ſponte ſua Princeps agere debet, ne ſi lacellitus id facere expectet, aliquibus indulgendo, ceteros, quibus negare habeat, offendere videatur, quod Tiberio eueniſſe fertur, teſtante *Tacito* 2. *annal. Propertio celeri prætorio veniā ordinis ob paupertatem petenti, decies ſeſtertium largitur* &c. *ſatis comperto pater-*

paternas ei anguſtias eſſe, tentantes ea-dem alios, probare cauſam ſenatus iuſſit, Cupidine fruericalis: in his etiam, qua vite facerent acerbus, vnde ceteri ſilen-tium, & paupertatem confeſſioni, & be-neficiis præpoſuere: his conferunt, quæ ad *Iacobi Regis leges nota* 10. ſcripſi-mus de promiſcua alendi ratione inter Reges noſtros, ac Siculos: qui-bus id ſuperaddere viſum eſt, quod flagranti ſtudio Siculi appetere, a Rege noſtro expetere debent, vt nem-pe ex ſpoliorum eccleſiaſticorum fructibus certi redditus quotannis pendantur, vt collegiũ aliquod apud Cataniam vrbem erigatur, quo nobi-les pueri Siculi ex patritijs viris ori-ginem trahentes, quibus nimis arcta ſupellex eſſet, alantur, vt in quam-pluribus Hyſpaniarum locis benefi-centia tuorum Regum, ac piorum hominum magna cum laude, ac lit-terarum progreſſu factum eſt: hinc enim ius dicentium maxima copia quaſi a Pegaſeo fonte hauſta eſt: quibus Regna iſta mirifice ſplendent:

4 compertum cum ſit, per multos vbi-uis gentium eſſe ſtudio addictos ado-leſcentes, qui incredibili amore eas capeſſendi artes, quibus humanitas, ac eruditio comparatur, flagrãt: qui tamen arctiori, nimiſque violenta paupertatis remora, ſic interdum

5 prohibentur, vt cum illis facultati-bus omnino careant, quæ huic iti-neri perficiendo neceſſaria ſunt, ad artes quaſdam ſordidas ſe addicunt: nam *Iuuenale teſte Sat.* 3.

Haud facile emergunt, quorum vir-tutibus obſtat
Res anguſta domi.

adeo, vt admirationem mihi incu-tiat non modicam, ſi quando reco-gitem, quanta in hoc fuerit noſtro-rum Siculorum incuria, ne a piiſſi-mis, ac in ſubditos ſtudioſiſſimis Re-gibus hoc obtinerent: hinc Docto-

6 rum virorum inopia: hinc ſtudioſo-rum anguſtia, vt vix exiguus nume-rus Iudicum eruditis, ac veræ iuriſ-prudentiæ imbutis viris compleri poſſit.

QVOD NVLLVS AVDEAT ORDINARE CARICATORIVM, NEC tractas exigere.

CAP. XIII.

ITem, ſuæ placeat Maieſtati ordinare, quod *nullus Baro audeat, nec præſumat in locis proprijs portum ſeu caricatorium ordinare*; nec alicui ſit licitum præterea tractas exigere: iura enim tractarum, & extituræ extra Regnum ſoli Principi re-ſeruentur: alijs inde penitus excluſis. Placet Regiæ Maieſtati.

SVMMARIVM.

1 *PORtuum cuſtodia, ac conſtructio ſo-lius Principis.*
2 *Megarenſis portus, ac cæteri Regis ſunt.*
3 *Portus definitio.*
4 *Portus habendi pericula.*
5 *Iura ex portu de regalibus.*
6 *Iura anthoragij regalia.*
7 *Portus Bruculæ qualis.*
8 *Portoria moderanda fauore commer-cibrum.*
9 *Portus Finarienſis vtilitas.*
10 *Exportoria Regalia eſſe.*

NOTA XIII.

1 N*Vllus Baro audeat, nec præſumat in locis proprijs portum, ſeu ca-ricatorium ordinare*: hæc enim ſolius Principis ſunt, vt in textu ſtatim aſ-ſeritur; ac aperte conſtat ex *titulo, quæ ſint Regalia in vſibus feudorum verbo*

verbo portus, conuenit enim recto
Principatus regimini, ne commer-
cium, ac communicatio cum exteris,
cõterminiſue, Rege inſcio, exercea-
tur: quo fit ne loca ipſa, quibus ex-
cipiuntur, debeant præterquam a fi-
deliſſimis militibus, eiuſque præfe-
ctis cuſtodiri, vt ex noſtris *Loffred.
conſ.24.Lanar.67.nu.30. Apont.de
poteſt.proreg.tit.10.* dictant, ac occu-
patæ a Barbaris Hyſpaniæ Iuliani il-
lius ſceleſtiſſimi Comitis opera nos
exemplo edocent, ne alijs com-
mittantur, ille enim ingreſſum Aga-
renis per maris ora ſibi a Regibus
conceſſa præbuit: prudenter ergo ex
hac lege facultas huiuſmodi benefi-
2 ciarijs quibuſcumque præripitur: qua
exiſtimo actum fuiſſe, vt Megarenſis
Sinus, portum Auguſtæ nuncupant,
vna cum accolis, ac arce in dema-
nium Regis pretio reſtituto, licet
nulla redimendi ſpes ſupereſſet ex
ſacri noſtri Conſilij ſententia coop-
taretur, cuius meminit *Virgilius*:

Ecce autem Boreas angusta a ſede Pelori
Miſſus adeſt: viuo prætervehor oſtia ſaxo
Pantagiæ, megaroſque ſinus, Tapſumque iacentem.

3 Eſt enim portus ſinuoſus locus, quaſi
brachiorum complexus, ad quem
naues, ac carinæ quaſi infantes ad
ſinum tutiſſima ſub ſtatione admo-
uentur, ne æquoris infidos, ac vo-
races fluctus pertimeſcant, in quo a
littore, ac ſtatione differt, vt *Lucas
adnotat in l.1.C.de litt.cuſtodia lib.12.
Afflict.in d.§.portus num 3.& 4. & §.
Armandiæ nu.7. textus expreſſus in l.
portus 59. D.de verb.ſignificat.* qui pa-
riter iure Cœſarum inſpecto a priua-
tis manibus remouetur; ita Martia-
nus I.C. *in l. nemo igitur 4. §.fin. D.de
rer. diuiſ.* cum *Platonis* ſententia *lib.
4.de legib. exteris in portum admiſſis,
periculum tam ciuibus, cum reipublicæ
gignitur, profecto,* inquit, *mare Ciuitati
4 proximum, quotidiana eam iucundita-
te afficit, verumtamen vicinitas ea re-
uera nimium ſalſa eſt, aut amara: nam
cum mercibus, & pecunijs ciuitas replea-
tur, doloſos animos, inſtabiles, ac infi-
dos mores parit*; vnde parum, & ipſa
ad ſeipſam, & ad gentes alias fidem,
5 & amicitiam colit; iura quoque,
quæ pro importatis, exportatiſue
mercibus, exiguntur, portoria quã-
doque dicta non eo minus regalia
ſunt, priuatis interdicta, ne per ge-
neralem iurium conceſſionem, nĩ
nuncupatim addicantur, veniant, vt
patet ex *titulo præallegato in verbo Ar-
mandiæ*, atque ex his, quæ ſcripſit
*Chaſſan.in Casbalog. p.5. conſider.24.
priuil.4.* itemue, quod ex ſolo nauiũ
appulſu ſolui conſueuit [quod ab
anchoræ iactu, anchoragium barba-
re vocamus] regale eſt, de quo *Af-
6 flict.in d.§.armandiæ nu.8.& in §.por-
tus*, nos quoq; poſt alios *Decis.1.nu.
96.& 97.* quo loci ſubſtinuimus iura
omnia, ac redditus, quæ ex portu
Bruculæ [qui, & porcarius amnis di-
citur] percipiuntur, generatim flu-
minibus, ac iuribus piſcationis ven-
ditis, non venire; non tantum quia
minime in venditione continebatur
illud, quod in pluribus locationis ta-
bulis tum ante, cum poſt traditionẽ,
vt confinium ſignificatum fuerat; ve-
rum etiam, quia ſub locutione illa,
7 nec iura hæc, minuſue portus fuerãt
compræhenſa: quo conuicti aduer-
ſantes alibi portum transferre, natu-
ra ipſa, vel inuita, conati ſunt: ab
altero nempe Caſtri latere, quo S.
Crucis promontorium inſpicitur,
quem Regis eſſe dicebant: amnem
autem porcarium ſibi venditum cõ-
tendentes, eiuſque oſtiũ, de quo ita
*Cluuerius lib.1.antiquæ Siciliæ cap.11.
Pãtagiam verò amnem eſſe eum, qui in
ſiniſtro promõtorij, vulgo la Cruce dicti
latere, vulgari vocabulo nũc accolis di-
citur, Porcari, grauiſſimo manifeſtiſſi-
moq; ſunt documento iſta Virgilij verba*

Viuo

Viuo præter vehor aſſiduo ſaxo

Pantagias.

Quippe vt porcarij amnis vtrinque vicus, atque prærupto includitur ſaxo non ſerme cubitus alto: ingreſſumque illic mare ad mille paſſus reſtagnat, paruiſque nauigijs præbet portum. Ptolomeus quoque inter portus cum annumerat, apud quem legitur *Pantachij fluminis oſtium*: quibus ſatis ineptum illud coniicebatur.

8 Magni vero intereſt reipublicæ iura hęc moderari; ne nauigantes ab appulſu terreantur, vt monet Vrbis Romæ portus curatorem *Caſſiodorus lib. 7. cap. 9.* variarum *eximia res tibi committitur, ſi moderate peragatur: tu copiam facies dum ingredientes iuſte tractaueris, auara manus portum claudit, & dum digitos attrahit; nauium quoque vela concludit; merito enim illa mercatores cuncti refugiunt, quæ ſibi diſpendia eſſe cognoſcunt: quapropter aduerſus ventus, ibi eſt immoderata præſumptio; nam placidum mare damnat, quicunque cupiditatis exagerat.* Quamobrem putarem magnas Regem noſtrum hauſurum diuitias, ſi portum Finarienſem modica quidem impenſa repurgari, ac augeri iuberet; propter magnum impoſitionum onus, quod a Ianuenſibus, ab his, qui ad eos ſe conferunt, non tantum nouarum, ſed etiam conſumptarum pœne rerum, ac veſtium extorquetur; infandum tributi genus barbaris ipſis incognitum, quod oculis hiſce pendi perſpexi, ac et facilius milites, ſal, ac merces quamplures in Inſubriam, eiuſue Regiam Mediolanum exportarentur, vtque illibi triremes claſſis inſubræ apud proprios lares ſub Regis nempe noſtri ditione moram ducerent: ex duobus autem illud Varigotti minori diſpendio aperiri poſſet; quem nullo iure Marchionum Finarienſium tempore, Ianuenſes orbarunt.

10 Demum, id quod ob comeſtibiliũ extra prouinciam, aſportationem, ſoluitur (tractas appellant) Regis ſolius eſſe, ac emporium ipſum nemo dubitabit, vel ex hac lege id expreſſe ſtatuente; boni publici cauſa, ac ipſis Siculis petentibus: adeo ne vlli liceat ſibi ius hoc arrogare: cum nec Rex ipſe Regnicolis non aſſentientibus concedere poſſet, vt ſcite Vrbs ipſa Meſſanenſis agnouit, quæ licet omni vectigalium onere Regũ beneficẽtia, ob plurima ab ea recepta ſeruitia ſoluta fuerit, attamen quoad exportoria exigenda pro eis, quæ victus cauſa inde extrahuntur, exemptione non vtitur: cumque Marchione Hyeracenſe Pręſide, actũ cum ea fuiſſet de vectigali imponendo ex pane in Magnam Græciam exportando, medendæ fraudis gratia eius, quod furtim in dies extrahebatur: reſpondit id ſe admiſſuram, ac ita Regi reſcripſit, vt litteræ inter Senatus Italici ſecreta teſtantur, quod incuria eorum, quibus id curæ eſt, ſilentio obuolutum fuit.

QVOD EXVLES PRO REGIAE MAIESTATE REMVNERENTVR, CAP. XIV.

ITem, ſuæ placeat Maieſtati, quod illi, *qui fuerunt exules, & damnificati pro Regia Maieſtate ſint remunerati*, in officijs, & beneficijs. placet Regiæ maieſtati.

SVMMARIVM.

1 M*ilites captiuos Rex non redimit, reuerſos præmijs afficit.*

NOTA XIV.

1 Q*Vi fuerunt exules, & damnificati pro Regia Maieſtate ſint*

 remu-

remunerandi, ita plane, & qui pro Rege bellando captiui ducti ſunt, honoribus, ac officijs, ſi ſtrenue ſe geſſerint, cumulandi erunt, nam licet aliqui teneri Regem eos redimere abnegent, vt *Arius Pinell. in l. 2. C. de reſc. vend. part. 3. vers. extra hunc caſum* ... *de poteſt. prorog.* ... *num. 28.* tamen illis reuerſis, vel ex redemptione, vel permutatione, ... proſequi, vt hiſce præmijs ad militiam ſuſcipiendam, ac adiuta pro Rege ferenda animentur, foueant eos ſpe in irritum non ... illa enim ratio, quæ ſuadet captiuos nō redimi, ceſſat, illi ad priora limina reuerſis, ne irremunerati dimittantur, hinc licet lege captum apud Romanos fuiſſet, ne captiui redimerentur, ne exemplum huiuſmodi fœdum perniciem traheret, adeo vt quidam apud Liuium lib. 22. dixerit *milites ...* tamen qui ex Romanis ab hoſtibus capti fuerant, reuerſi præmiſſis è publico donabantur ipſo Liuio teſte. 8

QVOD VICTVALIA NON DENEGENTVR NECESSARIA SICVLIS.

C A P. X V.

ITem, ſi quæ Ciuitates, & loca, vel terræ Regni indigeant frumento, vel alijs victualibus neceſſarijs, quòd barones, vel vniuerſitates Regni eiſdem non poſſint denegare eiſdem locis de eorum victualibus, pecunia mediante. Placet Regiæ Maieſtati; *deducta prouiſione loci, vel terræ, à quo petitur extractio.*

SVMMARIVM.

1 Reſolutio *extractionis exprimenda* ... *debet.*

N O T A X V.

1 DEducta *prouiſione loci, vel terræ à qua petitur extractio*, ex iusto ordine charitatis, de quo *Valerius Flaccus*.

Eſt Amor, & rerum cunctis tutela ſuarum.

optimiſque ... *præſes prouinciæ C. de ſeruit. & aqu. Iniuriam eſt*, inquit, *& crudelitati proximum, ex tuis prædijs aquæ agmen ortum, ſitientibus agris tuis, ad aliorum vſum, vicinorum iniuria propagari*, copia enim frumentorum prouinciæ debet primum prodeſſe ..., *quia iuſtius eſt, vt ... propria ſibi ... ſeruiat, quam peregrinis commercijs ſtudioſe cupiditas exhauriat*, alienis ſiquidem partibus debet impendi quod ſupereſt, & tūc de cæteris cogitandum, cum ſe ratio propriæ neceſſitatis expleuerit: quo fit, vt licet ex Bulla Cœnæ ... nemo ... qui victualia ... compar... exportat impediunt, attamen in eam non incidere, qui ne propria prouincia neceſſarijs careat, id agit, ſicut ... *Nugarol. ...* deducit ... qui in id ... virginum illud apud Marcham ... *forte non ſufficiat* ... probans denegari poſſe exportationem, quoties prouinciæ, vnde fructus habiti ſunt, anguſtijs premitur, vel premi ambigitur ... id quod ob hanc cauſam extrahi omiſſum fuit, ... ſortiſſimus eſſet, ni ſpeciatim ita conceſſiſſet Rex, vt refici debeat, negat, cui me ſubſcribo ... ergo Regis in ... hanc conceſſionem interpretari neceſſe eſt, quatenus ipſius, vel reipublicæ bono ... ne conſiſtat, niſi rebus ita ſe habentibus, ac nulla ſecuta mutatione, vt dictus author ſcite diſcutit. *Maſtril. dec. 27.* 1

QVOD

QVOD EXVLES IN REGNO NON POSSINT REPATRIARE.

CAP. XVI.

ITem ſuæ placeat maieſtati, quod exules, vel foraſciti, qui vocantur, & ſpecificè, qui grauia damna intulerunt Regiæ maieſtati, & patriæ eorum, non audeant ad eamdem patriam remeare, *vel appropinquare, ſaltem per duas dietas*: & ſpecialiter ſi ſint tales, ex quibus reuolutiones, & ſcandala poſſent oriri, placet Regiæ maieſtati; & ad hoc, vt præmiſſa melius exequantur, Regia maieſtas eliget quatuor perſonas pro dicta executione fienda, & prouidebit, etiam ſi aliqui ex eiſdem debent eijci de Regno: poſt prædicta dicta Regia maieſtas cum cõſilio dictarum duodecim perſonarum, elegit, & ordinauit dictas quatuor perſonas, videlicet, nobilem Raymundum de Abelia, nobilem Ioannem de Corigliis, Salimberium de Marchiſio, & Iacobum Denti.

SVMMARIVM.

Queria de ſtratib.

1 *OFfendentes exulandi.*
2 *Præſentia homicidæ dolorem auget.*
3 *Exilia, quæ ad pœnam.*

NOTA XVI.

1 *VEl appropinquare ſaltem per duas dietas.* præſentia enim eorum, qui facinus admiſerunt, offenſorum animi accenduntur, motuſque reipublicæ pernicioſi ſequi poſſunt, non tantum quia iniuriam paſſi iure gentium ſibi de vltione agere licitũ recogitant: verum etiam, quia iuſta vindictâ propriæ ſecuritati conſulere videntur: quippe conſentiunt hæc propulſare a nobis, ac a noſtris, qui nobis chari eſſe debent, vim, ac cõtumeliam defendendo, aut paſſam vlciſcendo *Ciceronis ſententia 2. de inuent.* inde Mitridates apud Iuſtinum *lib. 38. ex Trogo aduerſus latronem* inquit, *ſi nequeat pro ſalute, pro vltione tamen ſua omnes ferrum ſtringere.* exilium enim hoc nomine in priuatis delictis irrogatur, vt ſeparatione nocui offenſis iniuria leuis ſit, vtque tempore obliuiſcatur, etenim iuxta *Ouid. Metam. 15.*

Tempus edax rerum, tuque inuidioſa vetuſtas.

Quo nomine Cayn, ob fratricidium a terræ ſpatijs [quę cum fratre incolebat] educitur. *vagus*, inquit, *dominus, & profugus eris ſuper terram; &*
2 *ipſe, ecce eijcis me hodie a facie terræ*, cum tamen in alteram terram conceſſerit, longe tamen a loco vbi occiſi pater morabatur, ne præſentia dolorem augeret: vltionemque excitaret: recte ergo agunt, qui ius dicentes iniuriam inferentibus acceſſum in locum patientium interdicũt, quod exilium non eſt, cum prouincia quis, nec patria depellatur, niſi forte ibi deliquerit, tũc enim a proprijs laribus eijcitur, cum ad locum commiſſi criminis oculus habeatur: ſane caueant, ne precibus eorum illacrimentur, qui abeſſe recuſant, nõ metu exilij, ſed perfidia magis, ne loco cedere videantur, neue affecti iniuria conſolentur: cum ſæpius eueniat e ſterili, ac horrido in delitioſum, fertilemue concedere, vt comparatiue ad Pontum *Ouid. lib. eleg. 4.* aduertit.

I nunc, & veterum nobis exempla virorum,
Qui forte caſum mente tulere refer.
Et graue magnanimi robur mirare Rutili,
Non vſi reditus conditione dati.
Smyrna virum tenuit, non pontus, &

bostica tellus.
Smyrna minus nullo pene petenda loco.

Et ſtatim.

Pulſus Ariſtides patria Lacedemona fugit.
Inter quas dubium, quæ prior eſſet erat.

atque ad finem in hæc fatur.

Quid referam veteres Romanæ gentis apud quos
Exulibus tellus vltima Tibur erat.
Perſequar, vt cunctos nulli datus omnibus æuis,
Tam procul à patria eſt, horridiorue locus.

3 Quæ enim exilia ad pœnam, vindictamue magis, quã vitandi ſcandali gratia inſtituta ſunt duriora eſſe ſolent, quibus vt plurimum reus e prouincia eijcitur, vel aſperam in inſulam deportatur: his ſi quandoque indulgeatur, vt prouinciæ reſtituantur nequaquam; vt eo redeant, quo excesserunt, ſinendi ſunt, quando ex affectis iniuria aliqui ſuperſint, vt lex hæc non obſcure inſinuare videtur.

DE RECEPTIONE EXVLVM, ET MALEFACTORVM.

CAP. XVII.

ITem, quod *nulli, &c. liceat tales exules, & malefactores imparare, vel receptare.* in odium, atque diſpendium patriæ ipſorum. placet Regiæ maieſtati; de his, quæ declarabuntur.

SVMMARIVM.

1 EXules amicorum non admittito.
2 Nocuos quales debet Princeps dedere.
3 Luſitano Regi animaduerſionem prædictam Pontifex concedit.
4 Milites triremium quis nam iudicet.
5 Immunitas eccleſiarum, quibuſnam proſit.

NOTA XVII.

1 NVlli, *&c. liceat tales exules, & malefactores amparare, vel receptare*, proximi cum videantur transfugis, a quibus transfugæ recipiuntur *Quintiliani iuditio declam.* 255. tanto minus in ſubditis, vt Barones ſunt, ferendum, quãto nec finitimis Principibus, ſi pace vinciantur, illos recipere permittitur: ſignum enim diſcordiæ, illudque maximũ eſt, eos in propria admittere, qui vicinis tur-
2 bationes intulerunt, vt *Dion. Chryſoſtomus tangit in Oratione ad Nicomedienſes*, *neque enim licet his, qui partem alteram iniuria affecerunt, ad alteram* 2
confugere: pacis ergo fructus eſt, nocuorum deditio, ſi ab eo in cuius ditione peccauerunt, expetantur, ac delictum in publici ſtatus perniciem admiſſum ſit, vt de piratis, inſidiatoribuſque viarum, incẽdiariis, monetarum correctoribus, tumultuarijs, maieſtatemque lædentibus dici poteſt, pertineant cum hæc ad Principatum, humanamue ſocietatem, quibus reſpublica, eiuſque caput læditur, a quo proinde, ſiue ob dignitatem, ſecuritatemue ſuam, ſiue ob populi ſalutem pœna exigenda eſt: cumque fas non ſit, fines alterius armato milite, repetẽdi nocentis gratia, aggredi, aut debet puniendus vicino interpellato committi, aut in gratiam ipſius debitis pœnis affici: hoc nomine Iſraelis filij facinoroſos a Beniamitis poſtulant *Iudicum* 20. Philiſtei quoque ab Hæbreis, vt Sanſonem nocuum dedant *Iudic.* 15. ac ab Hernicis agri ſui populatores poſtula-

ſtularunt Romani. Beoti ab Hippotenſibus, vt qui Phocum interfecerant, dederunt, idque per æquipollens fieri poſſe Cærites apud *Liuium* inſinuant *lib. 7. hiſt. eos, ſeu dedi placeat,*
3 *dedere ſe paratos eſſe; ſi ſupplicio ſe affici, daturos pœnas.* Repetitionem hanc maleficiorum Romanus Pontifex Luſitano Regi conceſſit, vt non tantum eos, qui ſubditi ipſius ſemper fuerant, ſi poſt patratum crimen alio confugiunt, verum quoque, & illos, qui cum non ſubeſſent, in dominijs tamen ipſius facinus aliquod commiſiſſent, ac poſt admiſſum à Regno diſceſſiſſent, vt refert *Pereira de man. reg. bleu. cap. 9. & cap. 35. lib. 2.* quod quidem ad clericalis ordinis vniuerſum ſtatum refertur; nec enim de cæterorum Regum ſubditis, non clericis locutus eſt. Huc quoque pertinere videtur id, de quo non raro apud Siculos quæritur: an tempe licent huiuſmodi maleficos manucapere, ſi cum aſſeclis trirembus alicuius Principis portus Siculos appellerent, in quo illud recipi vidimus, ne id fiat in eos, qui apud triremes militant, niſi per poſtulationem, vt dedantur, id niſi fiat
4 pignoribus captis agi; alijs etiam in nocuis mancipatis: ſin autem dimiſſo vexillo in terram deſcenderint, recte manus iniici poterint; cum fines proprios egrediantur: teneri autem præciſe ad dedendum, vel puniendum, nemo eſt, qui dubitabit, ſuppoſito hæc iure gentium produci, ac ad mutuam quietem tectam, ſartamque ſeruandam: hoc titulo miratur *Liu. lib. 1.* apud Tatium plus ſuorum gratiam, preceſue valuiſſe, quam quod iuſtitia poſceret, agentibus Laurentes iure gentium aduerſus eos, qui eos offenderant; quo factum eſt, vt pœnam illorum in ſe conuertiſſet. Quod vero ad eos, qui ad
5 eccleſias confugiunt, attinet, illud obſeruandum eſt, ne ſacrorum immunitas viam delinquendi aperiat: neue qui in Deum, rempublicamue commiſit, pietatis imagine impunis euadat; ita *Sophocles in Oedipo.*

Hunc, quo facinorum conſcius, nec
legibus
Fidens ad aras voluitur ſupplex
Deûm,
Trahere ad Tribunal nulla religio
mihi
Mala ſemper, æquumque ferre; qui
fecit mala.

In id habemus elegantem *Auth. in. tit. de mand. Princip. nouell. 17. cap. 7.* cuius hæc ſunt verba, *templorum cautela non nocentibus, ſed læſis datur à lege, & non erit poſſibile vtrumque tueri cautela ſacrorum locorum, & lædentem, & læſum.* Adeo, vt citra caſus in Gregoriana contentos ſemper in re graui, quæue eximiam haberet facinoris atrocitatem, exiſtimem reſeribendum eſſe Summo Pontifici; ne proiectione eccleſiæ releuentur, ac interim cuſtodiendos ſupplices, niſi forte atrociora eſſent expreſſis, ac iure communi excepta; tunc enim cum *Gambatarca*, *Reginaldo*, & alijs quamplurimis negandam fore ſupplicibus immunitatē putarem: nam, quæ *Diana ſpeciali tractatu* aduerſus hæc comminiſcitur, grauioribus interpretibus increpatis, decreta illa vti pœnalia amplianda non eſſe, cum maxime per illa ius commune corrigatur, ex iuris ignoratione procedit: nam extenſio nunquam dicitur illa, qua res ad ius commune redigitur: quod ſemper in eis, quæ commune bonum, ac reipublicę pacem ſpectāt, fauore proſequendum eſt, ac ampliandum: quid enim humanæ ſocietati vtilius, quam eos, qui in eius vinculi diſſolutione, ac naturalium corruptione incumbunt à refugio huiuſmodi ſegregare? cuius ſpe ceteri illecti eadem in dies repetunt: quid Romani Pontificis ſanctitati, ac puritati naturalius, quam vt impuriſſimos hos homines excluſiſſe cenſeatur?

ſcatur? bene *P. AErod. rer. iud. lib. 1. tit. 9. cap. 4. poſt med.* alioqui diceremus ſpurciſſimos ſodomitas eccleſiã nequiſſime polluentes confugio ipſius ſubleuari, vt author ipſe hoc duēpȝ fundamento contra *Reginaldum* aſſeruit, quod quam abſurdum ſit, ac oculis legentium deforme nemo erit, qui negabit: ſatis quoque ex præmiſſis conuincitur; ac ex *Bellarmini Cardinalis* nouiſſimis *ad Bullã hanc remiſſionibus*, quo loci nonnullas ſacri ordinis declarationes, in excluſionem nocuorum ob caſus in Bulla minimè contentos adduxit, quæ ſi ratio *Diana* noceret, penitus deciderent, quod abſit, vt quiſquam cogitet, ac vni ſcriptori contra ſummi ordinis declarationes deferat: illi ergo admittendi ſiue ab eccleſia, ſiue a ſummis Principibus ſunt, qui vel minora mutua diſſimulatione prætermitti conſueta admiſerunt, vel qui cum nullius mali conſcij ſint, caſu tamen in iram Principis inciderant, quorum ita fatur *Cic. 2. de inuent. ex Demoſthene, miſerere eorum oportet, qui propter fortunam, non propter malitiam in miſerijs ſunt.* fortunæ autem eſt, quod non ſponte fit, quod ſponte conſilij: de quo *Alexander.*

Iniuria illud diſtat infortunio

Hoc caſus, illã, quod voluntas efficit.

hinc ſecundum *Diodorũ Siculum lib. 13. qui initio iura iſta introduxerunt, in felicibus quidẽ miſericordiam, at his, qui malo animo iniuriam intulerunt, pœnam expectandam voluere* [& inde] *hi vero, qui dolo malo ſi iniuſta aliena cupiditate in mala hæc inciderunt, ne accuſent fortunam, ne ſupplicum ſibi nomen imponant: id enim iure hominum illis debetur, quibus innocens eſt animus irata fortuna: horum vero vita plena factis iniuſtis, nullum ipſis locum reliquit, qui ad miſerationem, ac perfugiũ pateret.* æquum in hoc Dei, ac hominum conditionem eſſe debere, vt ſicut in ſacro profanis nullus receptus dari debet, ita inter hominum cœtus eis, qui in humanæ ſocietatis diſſolutionem coniurant, quod, & in ſacris literis conſtitutum fuit *Numer. 35. & Deut. 4.* de fugitiuorum locis, vt ad ea, *qui nolens, proximum ſuum occideret confugeret, nec ille inimicus fuiſſet ante vnum, & alterum diem.* *Principes,* ait, *Tacitus 3. annal. inſtar Deorum eſſe, ſed neque a Dijs niſi iuſtas ſupplicum preces audiri,* quo fit, vt innocuos tueri naturæ iure quodammodo doceamur; ne ſaltem dedantur, ſi aliter poſtulanti fieri non poteſt ſatis, vt a repetitione deſiſtat. *Iuſtin. conſtitut. 17. ait ſic, ædes ſacras timeant, & religionem habeant, ſi ſeuitia dominorum, ſi potentiorum ſuperbia, ſi hoſtium crudelitas vitanda eſt.*

QVOD MERCATORES SINGVLI POSSINT SECVRAE, ET libere mercimoniam.

CAP. XVIII.

ITem ſuæ placeat maieſtati, quod ſinguli *mercatores poſſint tute venire, & in Sicilia ſtare, & redire pacifice, & quiete cum rebus, & mercibus eorum:* ex hoc enim ſequetur honor, & vtilitas Regia, ac Regni diuitiæ, & incrementum. placet Regiæ maieſtati: exceptis cognominatis de Tarigo, & Foſſatello.

SVMMARIVM.

1 *MErcatores admiſſos non expelluntur.*

2 *Mutua ab aduenis non exigenda.*

3 *Mercatoribus libere redditus permittatur.*

Subditi

4 *Subditi an poſſint retineri pro initio Icon ſulta ab eorum Principe.*
5 *Bellum retinendum regnandum.*
6 *Retentio & compenſatio pignorationis.*
7 *Pignora ſiue repreſalia in bonis damn.*
8 *Singuli ubi vniuerſi.*
9 *Singuli & vniuerſitate pro eo ſe iungatur.*
10 *Reipublicæ, aut Principis ſalus primam ...*
11 *Nemo ...ex alterius ſuſpicione.*
12 *Populus ob Principis ... dolum.*
13 *Ius prabendendi ... pro iniuria.*

NOTA XVIII.

MErcatores, poſſint iure omnes, & in Sicilia ſtare, & quid reparari
1 ſtit; cum rebus & mercibus ... ſtigit enim, ne ad prouinciam acce-dant, arceri poſſunt: admiſſi ſemel eò demum eijci; ſi magna cauſa ſubſiſtat; vt bene ex Bald. ... de ſurum. fidelit. concludit ... de exter. habitant. inquit, enim, venturis ad patriam alienam interdici poſſe ingreſſum; argum. D. de ſeruitut. ... l. duas de vſufruc. ... poſtquam autem venerint, & ingreſſi fuerint, erit tam contra naturalem æquitatem, quam contra publicum bonum ... expellantur, ... vt poſt hanc legem ... quibus ... minima, ... animum ob ... inferri poſſe; ... inferatur ... diem ... malo ... ſpicimus, cum nullus inferioris ordinis ... vel ſatellites; gens ... ad communem ... perniciem ... exiſtat; ... cæteris ... non vigeat, ac vexet, vt ... quia eos excellere ...
2 Mutua quoque, quæ a Principibus exiguntur in eo caſu, quo exigere ... extremis, ſcilicet ... angentibus anguſtijs, ac ... denti-

bus Regni fines hoſtibus, vt alibi ſuggeſſimus; mercatoribus exteris ... ſunt, niſi, & ipſi per multorum ... incolarum magnas opes in prouincia quæſijſſent; tunc enim quia communi impenditur vtilitati, nec de illis minuendis opibus
3 agitur, quibus ad prouinciam acceſſere, ipſi quoque omni iure conſtringi ... eodem pene, ac ſi ciues eſſent, tenebuntur: quod ſi potius è Regni finibus excedere mallent, liber exitus ex hac lege; ac ſimul mercium, rerumque, quibus acceſſerunt omnium permittendus eſt: non eſt enim hæc exportatio, de qua in *in l. 1. C. quæ res export. non deb.* ſed reditus, per ea, quæ conſiderat *Apoſt. de poteſt. proreg. ... ſ. de tractis*, quod vbique locorum [quando eædem ſpecies importatæ inde auferri petuntur, quæ ante ingreſſum facta ſunt manifeſta] ſeruatur: ... ſolum exceptis; quibus nullus in tributis ab exteris extorquendis, modus eſt, cum; & tranſeuntibus contra ius gentium in eis, quæ non mercimonij gratia, ſed quæ ſunt ad vſum comparata, moleſti ſint.
4 Illud quoque in quæſtionem haud ſcio dignum incidit, poſſintne mercatores huiuſmodi, ac res, quæ poſſideant retineri, ſi eorum naturalis Princeps, vel reſpublica, et, qui eos recepit, & apud quem ſunt, aliquam iniuriam intuliſſet, quouſque ſatis iuſtitiæ factum ſit, præcipue ſi contra iuratas pactiones inter vtroſque firmatas peccatum, vel ... factum: puta ſi ſimilaſſet Italiæ Principes, vel reſpublicæ, alijque id generis Reguli; qui Hiſpani Monarchæ protectioni ſe addixere, Tranſalpinos hoſtes admitterent, ad in Italiam conuocarent, vel cum eis fœdus inirent, vt in Sueeorum inuaſione ſuſpicatum eſt: in qua illud ſemper certum apud me fuit, ac indubitatum, licere omnibus medijs, ſocios, fœderatoſque contra conuenta venientes,

vt illa

5 vt illa ſeruent, antequam armis res committatur; cogere: quippè illa tunc arripienda ſunt, quando nulla, niſi ex bello ſpes ſuperſit, quoniã cũ dempta quoque iniuſtitia ipſa de per ſe bellandi neceſſitas miſeranda ſit, vti extremum enim poſt omnia tentandum. At præcipuam in armis arripiẽdis cauſſam illam cognoſcimus, quæ euenit ob non ſeruata fœdera, ex ipſa fecialium formula ita ſe habente: *quas res, nec dederunt, ſoluerũt, nec fecerunt, quas res dari, fieri, ſolui oportuit*, & ex *ſacra pagina* 2. Reg. c. 18. quo loci Ezechias Aſſirio Regi arbitrium mulctæ ob non ſeruata fœdera, quæ eorum maiores pepigerant, permiſit: eleganter quoque colligitur, ex *cap. Dominus noſter*, & *cap. iuſtum* 23. *quæſt.* 2. qua ratione rectè *Vlpianus* pronunciauit *non teneri pro ſocio eum, qui ideo renunciauit, quia cõditio quædam, qua ſocietas erat inita, ei*
6 *non præſtaretur*: profectò cum attenta cauſæ iuſtitia bellari liceret, conſequi videtur, vt multo magis poſſit Rex, id, quod penes ſe eſt ſiue in re, ſiue in iure conſiſtat retinere; vel ſi promiſerit non præſtare; ita *Seneca* 6. *de beneſic. bene debitori ſuo*, inquit, *creditor ſæpe damnatur, vbi plus ex alia cauſa abſtulit, quam ex credito petit: non tantum inter creditorem, & debitorem iudex ſedet, qui dicat pecuniam credidiſti, quid ergo? agellum, quem non emeras, poſſides, æſtimatione facta debitor diſcedis, qui creditor veneras*:
7 quo fit, vt ex fœderatis iſtis, ſi qui bona in Regni finibus obtinent, poſſunt illa pignorationis nomine, vbi opus fuerit, ob damna, quæ ob rupta fœdera obuenerunt ſarcienda; apprehendi, ac diuendi puta ſi Rex noſter militum copias ad fines admoueri opus exiſtimauerit, iuſto metu admiſſorum hoſtium perductus, timens, ne ſi id omitteret, aliquo incommodo afficeretur; idem ſi exercitum comparauerit, ſi arces alias non facturus munierit, vel conſtruxerit: & demum quidquid damni ei ex hac cauſa contigerit, etiam ſi alter damni partem dare noluerit, cũ ſecundum *Senecam in totũ quaſi prudens dederit, damnatus eſt, cum ex toto voluiſſe debet, qui imprudentia defenditur*; quod, & *S. Thom.* 2. 2. *qu.* 62. *art.* 6. *Sot. lib.* 4. *q.* 7. *art.* 3. ſenſiſſe videntur in his, qui damno momentum attulerint: hæc quoque exigi poſſunt a ſingulis ciuibus, ſi a communi libero, vel ſubdito damnum illatum fuerit, cum delictum inter vniuerſos, & ſingulos communicetur:
8 nam *Sancti Auguſtini* ſententia: *vbi vniuerſi, ibi, & ſinguli: vniuerſi non poſſunt niſi ex ſingulis, quibuſue conſtare: nam ſinguli quiq; congregati, vel in ſummam reputati faciunt vniuerſos*; in
9 contractu loquitur *Seneca lib.* 6. *de beneſic. cap.* 19. *&* 20. *ſi quis*, ait, *patriæ meæ pecuniam credat, non dicam me illius debitorem, nec hoc æs alienum profitebor, ad ſoluendum tamen illud, portionem meam dabo.* quamobrem bona ſubditorum alicuius fœderatæ reipublicæ, vel principis hac acceptione, ſi quando communitas, vel regulus quid noui contra conuenta molitetur, pignorari poſſent, ac citra conſenſum, ac conſilium præſtitum ſinguli non tamquam proprium onus; ſed tamquam publici ſibi tangentem partem ſoluere tenerentur: cum multo melius eis, vt ex prehenſione læſo ſatis fiat, quam vt res ad plenum bellum deducatur, conueniat: per primam enim rerum periculum patiuntur: per ſecundam verò non tantum rerum, verum etiam propinquorum, patriæque iacturam
10 faciunt, tac cum certum ſit nullum bonum eſſe reipublicæ ſaluti præponendum, aſſerente *Cicerone* 4. *ad Herennium*: *quoniam* inquit, *ſunt omnia commoda a patria accepta, nullum incommodum pro patria graue putandum eſt: at qui patria pericula ſuo periculo*

expe-

expenunt, hi ſapientes putandi ſunt, cum
& cum quem debent honorem reſpubli-
cæ reddunt, & pro multis perire malunt,
quam cum multis. Etenim vehementer
eſt iniquum, vitam, quam à natura ac-
ceptam propter patriam conſeruauerit,
natura cum cogat reddere, patria cum
roget, nõ dare, & cum poſſis cum ſumma
virtute, & honore pro patria interire,
malle per dedecus, & ignauiam viuere;
& cum pro amicis, parentibus, cæteriſq;
neceſſarijs adire periculum velis, pro re-
publica, in qua & hoc, & illud ſanctiſſi-
mum nomen patriæ continetur, nolle in
diſcrimen venire. Seneca quoque de cle-
ment. 1. cap. 4. Principes, Regeſque, &
quicumque alio nomine ſunt tutores ſta-
tus publici, non eſt mirum amari vltra
priuatas neceſſitudines: nam ſi ſanis ho-
minibus publica priuatis potiora ſunt, ſe-
quitur, vt is quoque charior ſit, in quem
ſe reſpublica conuertit, apertiſſimè San-
ctus Ambroſ. ſibi cum quiſq; arbitretur
gratius excidia patriæ depuliſſe, quam
propria pericula: conſequi videtur ſa-
tius eſſe, vt læſus ex ſubditorum bonis,
quæ penes ſe habet, vel citra bellum mã-
cipare poſſet, compenſationem recipiat;
atque hoc pacto communitas, ne in
ſingulorum malum iniuria conuer-
tatur male agere deſiſtat, ac dam-
num emendet: fieri enim minime
poteſt, quin propinqui, ac neceſſa-
rij eorum, quibus ablata ſunt bona,
ad opem ferendam accedant, neue
precibus, ac miſeratione ipſorũ mo-
11 ti rem componant: nam quod con-
tra huiuſmodi præhendendi vſum
adducitur, neminem nempe ex alie-
no facto, vel debito damnari poſſe;
niſi forte vniuerſi iuris ſucceſſor ſit.
l. vnica C. vt nemi. ex vicin. lib. 11. l. ſi-
cut S. 1. D. quod cuiuſq; vniuerſ. nomin.
l. nullum C. de execut. & exact. l. hac C.
de omn. agr. deſert. lib. 11. hac vna ſo-
lutione tollitur, quod potuit volun-
tarie gentium iure induci, vt ex cõ-
munitatis facto quaſi ex hominum
ſocietate ſinguli, inſcij quoque, ac

inuiti obligarentur [neceſſitate im-
pellente,] ob difficultatem manci-
pandi bona ipſorum Principum, vel
rerumpublicarum, ad priuatorum diffe-
rentiam, quorum ſicut plura, magiſ-
ue diſperſa, ita faciliora ſunt, vt ob-
12 tineantur: ex diſputatis *S. Thom. 2. 2.*
qu. 40. art. 1. Nauarr. cap. 27. nu. 136.
Molin. diſput. 120. & 121. *Valent. di-*
ſp 3. qu. 16. num. 3. videri poteſt, com-
probaturque exemplo *Geneſ. cap. 34.*
nam ob raptam Dinam Liæ filiam a
Sichem filio Hemor Hevæi viri Prin-
cipis illius terræ: cum eius fratribus
raptor damnum emẽdare obtuliſſet,
dote aucta, ac muneribus tributis,
ipſi tamen ab eo, ac omni ipſius gẽ-
te, ac populo pœnas exegere, ſæuiẽ-
do in vitam, vxores, filios, ac bona
eorum, citra omnem vniuerſorum
culpam, conſenſum, vel conſilium.
ait enim ſacra pagina, *quod arreptis,*
duo filij Iacob Simeon, & Leui fratres
Dinæ gladijs, ingreſſi ſunt Vrbem conſi-
denter, interfectiſque omnibus maſcu-
lis, Hemor, & Sichem pariter necaue-
runt, tollentes Dinam de domo Sichem
ſororem ſuam, quibus egreſſis irruerunt
ſuper occiſos cæteri filij Iacob, & depopu-
lati ſunt vrbem in vltionem ſtupri, oues
eorum, & armenta, & aſinos, cunctaque
que vaſtantes, quæ in domibus, & agris
erant, paruulos quoque eorum, & vxo-
res duxerunt captiuas: quorum conſi-
lium, geſtamue rem facto probauit
Deus: nam poſt erectum ſibi altare
abierunt in Luzan, & terror Dei om-
nes per circuitum ciuitates inuaſit, &
non ſunt auſi perſequi recedentes:
quo fit, vt negare non poſſimus mi-
tiorem vindicandi viam eſſe illam,
quæ per bonorum prehenſionem fit.
nam, & lege Attica in homines quo-
que ius competebat, *ſi quis, inquit,*
morte per vim illata obierit, pro eo pro-
13 *ximis, & neceſſarijs ſuis, homines præ-*
hendendi ius ſit, donec aut pœna ſuma-
tur de cæde, aut homicidæ dedantur: li-
ceat autem tres tantum homines præ-

bendere, & nō vltra. Hipocration quoque ita rem aperit: *ius hominum præhenſionis eſt ius rapiendi aliquos ex vrbe aliqua; nam in eam Ciuitatem, quæ homicidam teneret, nec pœna dederet, pignoratione vtebātur.* quod ſi ex prædictis pro vnius nece in homines ſæuire liceret: ferri eo magis debet, vt per bonorum captionem pro publica iniuria læſo ſatisfiat; inde *Cicero pro Rabirio* aiebat, *quid deceat vos, nō quantum liceat ſpectare debetis; ſi enim quod liceat quæritis, poteſtis tollere e Ciuitate quem vultis, & Claudianus Honorio.*

Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit
Occurrat.

Item Auſonius.

Quanto plus liceat, tāto libeat minus.

alia nōnulla ad hanc rem comparata infra *nota* 2. & 3. inuenies; interim poteris perſumere doctores de Repreſalijs tractantes, & de arreſtis, *Bartolum*, videlicet, *Gall. & Menſingerium.*

DE COLLECTIS LIMITANDIS.

CAP. XIX.

Item, ſuæ placeat maieſtati, *conſiderata depopulatione locorum, & paupertate ipſorum limitare, & reſtringere collectas*, ita, & taliter, quod ſit habile, & portabile. placet Regiæ maieſtati dictam limitationem, & reſtrictionem facere cum conſilio dictarum duodecim perſonarum: poſt prædicta dicta Regia maieſtas cum concordia dictarum duodecim perſonarum, ordinauit, & prouidit ſuper contentis in dicto capitulo ſic, & prout in reſponſione dictorum aliorum capitulorum particulariter continetur.

SVMMARIVM.

1 *Tributa remittenda, ſi prouincia deſeratur.*
2 *Superindicta non ſemper locus.*
3 *Aduenæ, vt ad incolatum accedant collectis leuandi.*

NOTA XIX.

1 *Conſiderata depopulatione locorū, &c. limitare collectas*, nam ſi collectæ ad populorum conſeruationem indictæ ſunt, deſerta nimio earum onere prouincia, non tantum optatus finis non conſequitur, verum etiam destructio; ac extremus expectatur interitus; per quod *Gloſſographus ad l. 3. C. de ann. & trib. lib. 10. compellentur.* dixit, *exactores cognita populorum egeſtate; quibus præter miſeram animam nihil ſupereſt ex actionem remitteri, ne per hoc negligentia nomine notari poterunt*; quod hac tempeſtate ob huiuſmodi miniſtrorum exiguam legalitatem ſeruari haud quaquam poteſt; translato ad pro-
2 uinciæ Præſidem ſimili arbitrio, qui id vna cum rationarijs curat, remediumque adhibet; nam vbi generalis eſt ſubditorum ad aliam prouinciam migratio ſuperindicto locus non eſt: quo Imperatores tantum hominum tranſitioni ex vna in aliam vrbem, quæ ſub eorum ditione eſſent, vel ſpeciali vnius loci depopulationi mederi voluerunt; de quo bene loquitur *Apont. de poteſt. Proreg. tit. de regal. impoſit. §. 1. ex Luca in rubr. de ſuperindict. lib. 10. & in l. omni de cenſ. & cenſ. d. lib.* ſed de releuanda tributis prouincia agendum, ne homines ad ea pendenda deficiant, & totum reipublicę corpus peſſūdetur: oportet enim hoc caſu Principem tantiſper de proprio iure remittere, ne

totius

totius iacturā patiatur. Errant enim, qui putant tributa poſſe ex integro exigi nouis ſuperadditis, ſi eorum di-
3 minutio ex pendentium exiguitate cauſatur; cum illud tantum procedat, vbi res aliqua, ſuper qua indicitur deficiat, puta ſi ſterilitas in ſerico eueniat, vel annonæ caritas; tunc enim reſarcitio fiat, in ſimili fructu omnis ratio dictat, ſecus autem ſi perſonæ deficiant; quia tunc ſatius eſt libertatis tributorum ſpe, homines etiam aduenas ad incolatum alliscere; qui bono animo, leuiora laturi onera, accedent, illamque exiſtiment gratiorem patriam, vbi proprijs ex animi ſententia fruuntur: cæteroqui ſi nullum ex nouo incolatu beneficium ſentiunt, patriæ abſentiam egre ferunt: atque ita in Valētina Ciuitate factum comperio,
4 ad quam quāplures aduenæ, ac præcipue ſi āci per hoc ſe reciperēt, quotum deſcendētes ex quæſitis in prouincia opibus non recte immunitatem prætendunt, cum a ceteris ciuibus jam [quod ad quæſita attinet,] non differant, per ea quæ ſupra notata ſunt.

DE CONFIRMATIONIBUS OMNIUM PRIVILEGIORUM, ET conſuetudinum totius Regni.

CAP. XX.

ITem ſuæ placeat maieſtati, nullatenus derogare, nec permittere, quod ab alijs derogentur priuilegia, conſuetudines, vſus, libertates, & immunitates totius Regni, & ſingulorum locorum; immo manuteneantur, & defendantur expreſſe: & ſi qua ſunt hactenus derogata reformentur, & grauamina impoſita deleantur; ita quod *omnia loca eorum priſtinæ, & iuſtæ libertati reſtituantur*, iuribus alterius ſemper ſaluis. placet Regiæ maieſtati ſuper contentis in dicto capitulo prouidere, cum conſilio dictarum duodecim perſonarum, nullo præiudicio alteri generato.

SUMMARIUM.

1 *PRincipatus, ac dominatus differentia.*
2 *Rex noſter in Indos plenum dominium obtinet, ſed non exercet.*
3 *Principatus conſilijs, ac ſupremis ordinibus colligatur.*
4 *Conſilium pars Principis.*
5 *Suprema arcana conſilijs non ſubdita.*
6 *Libertas in ſtatu monarchico maior.*
7 *Domini famulorum ſerui.*

NOTA XX.

1 OMnia loca eorum priſtinæ, & iuſtæ libertati reſtituantur, ſunt enim qui exiſtimant legitimum Regnum libertati repugnare, quodque illi tantum, qui ſub republica Ariſtocratica, vel Democratica vitam ducunt, liberi cenſeri debeant: atque
4 ita vulgo iactatur, quaſi oppoſitus videatur monarchicus ſtatus: qui in eo quam maxime falluntur, dum dominatum tantum in vnius perſonam conſtare putant, cum interim idem, & ad principatum plurium pertineat: *Ouid. ad Romulum* locutus de Auguſto.

Tu Domini nomen, Principis ille tenet.

ipſoque Romanorum exemplo, qui in conquiſitas armis prouincias, dominatu vtebantur, noſtrique poten-
2 tiſſimi Regis, qui cum in Europæis Regnis principatum, iuſtumque Regnum obtineat, in deuictas tamen

nationes. Aſiæ, Africæ, Peruanæ, Americæ abſolutũ dominatum exercet; itaut omnia ſuo moderetur arbitrio; nec tantum imperio, ſed proprietate omnia impleat, ac dominio, vt ſubditi non ipſis, ſed illi temporalis, vel perpetuæ conductionis nomine poſſideant; nihilominus, ac Turcarum, Perſarum, Tartarorum, ac Moſcouitarum Principes, quibus ſicut, & illi nullius ordinis, ſiue ſenatus conſilium ad rerum ſummam ipſorum etiam ſubditorum diſponendam, expetendum eſt; nec ſi expe-
3 tatur neceſſario ſequendum; licet Rex noſter ex ſua humanitate oppoſitum ſeruet. Quod, & in Principatu longe diuerſum cernitur; in eo enim ſupremo imperio, protectioneue, omnia poſſidet, ſinguli vero dominio, ne a quoquam priuato in bonis, quæ ad propriæ perſonæ, familiæue alimonia ei tributa primario populorum conſenſu fuere, domanialia appellata, diſcernatur: hinc licet vnus omnibus præſit, inſeparabili tamen quodam vinculo ſupremis ordinibus cuiuſcumq; prouinciæ colligatur, quod ſanctius conſilium appellant, loco ſenatorij ordinis, qui Romanis Principibus poſt adeptũ ab Auguſto Principatũ aſſidebat, quodue hodie ſient, & tunc vnicum ſimul
4 corpus efficiunt ad text. *l. quiſquis 5. C. ad leg. iul. maieſtat. quiſquis*, inquit, *de nece etiam virorum Illuſtrium, qui conſilijs, & conſiſtorio noſtro interſunt Senatorum etiam [nã, & ipſi pars corporis noſtri ſunt] cogitauerit, ipſe quidem vtpote maieſtatis reus gladio ferratur, & in l. 8. C. de dignit. lib. 12. vbi ſenatorum, & auctoritatem eius ordinis [in quo nos quoque ipſos numeramus] neceſſe eſt ab omni iniuria defendere*; non mirum ſi & ipſis ius rempublicam moderandi cum Principe, ac ab
5 eo ſeorſim traditum eſt, non tantum ex ipſa principatus lege, ſed ſpeciali in Siculo Regno ex *Martini lege c. 24.*

exceptis ſemper arcanis illis, quæ ad ipſius Principatus conſeruationem [quatenus caput membrum a corpore ſeparatum conſtituit,] pertinent, ad tuendum nempe in ceteros, ac præceteris imperium. Quod ſane
6 regendi genus libertatem maximam in ipſo monarchiæ ſtatu præſefert; cum & Princeps nihil ſibi licere ceteris renunciet, ac fateatur, legum præſcripto, ac ſi ſubeſſet, viuere ſe velle, ac debere, qua acceptione Regnum ſplendida ſeruitus dicitur; cum Regem labor improbus, ſummæ vigiliæ comitentur; cui nulla eſt viuendi licentia, nullaue libertas: etenim *Perſio teſte*.

An quiſquam eſt alius liber, niſi ducere vitam
Cui libet, vt voluit?

Quo fit, vt multis tantum omnium miſerior vita habita ſit, ac quouis grauior ſupplicio; quantum a pace, ac tranquillitate diſtat, quæ vera libertas eſt *Lucretius lib. 5.*

Vt ſatius multo iam ſit parere quietum,
Quam regere imperio res velle, &
Regna tenere.

& Seneca in Oedipo.

Quiſquam ne regno gaudet?
. . . . . o fallax bonum
Quantum malorum, quam fronte blanda tegis?

7 Pleriſque etiam ipſe in ſeruos, famuloſue dominatus, quodammodo ſeruitus viſa eſt, cũ quidquid libeat [ne ab eis conſilia prodãtur] perficere ſæpius non expediat; cum pro miniſtro, ac famulo venalem, emptũque ab æmulis noſtris, teſtem experiamur, vt opus fuerit *Duro de paſcolis reg. 272. & 273. ac Guicciard. Polit. hypom. 24.* homines ne poſt conuiuia famulos admittant, imo vt fores referent, ipſoſue excludant, moneret; ne quæ fantur audiant, ſimul, ac alijs indicent, ac vt eis præſentibus ſeipſos præterquam ſunt, ſi optime viuere

uere nolint, confingant, neue ingenium, conſilia, ſtudia, denique Heri pateant. Satis ad rem *Iuuenalis;*

Vtendum eſt recte, tum propter plurima, tum his
Præcipue cauſis, vt linguas mancipiorum
Contemnas; nam lingua mali pars peſſima ſerui.

Libertas ergo populi eſt Principem, qui leges, ſtatuta publica, priuataque ſeruet, cuſtodiatue obtinere; quæ non tantum æqualis, verum maior illa eſt, qua Ciuitates iactantur illæ, vbi Ariſtocratia, vel Democratia exercetur; bene *Tacit. 1. annal.* ab exceſſu Auguſti de Principatu in Auguſtum, & Tiberium, perlato loquens, *neque prouinciæ illum rerum ſtatum abnuebat, ſuſpecto ſenatus, populique imperio ob certamina potentium, & auaritiam magiſtratuum, inualido legum auxilio, quæ vi ambitu, poſtremo pecunia turbabantur.* Claudianus quoque *de laud. Stiliconis* libertas. impetrum eſt.

Nuſquam libertas gratior extat
Quam ſub Rege pio.

QVOD SPIRITVALIA, ET BENEFICIA ECCLESIASTICA NON turbentur.

CAP. XXI.

ITem, ſuæ placeat maieſtati, quod facta *ſpiritualia non turbentur, nec alterentur,* & quod eccleſiaſtica beneficia ordinentur per eos, ad quos ſpectat, & pertinet de iure: placet Regiæ Maieſtati.

SVMMARIVM.

1 *Catholicæ Religionis unanimis conſenſus.*
2 *Sancti officij inſtitutionis comoda.*
3 *De temporali S. Officij iuriſdictione tractatus.*

NOTA XXI.

1 SPiritualia non turbentur, nec alterentur. ex horum enim quamuis minima mutatione totum reipublicæ corpus periclitari ſolet; quod religione tamquam baſi ſubſtinetur, vt alibi dictum eſt; quapropter Hyſpani Reges præ ceteris pijſſimi, cũ omnibus ſtudijs catholicam religionem (quæ ſemper vbique, ac apud cunctos viguit, quæue tempore, loco, multitudine, vniuerſitate, & conſen-
2 ſu, omnes ſi quę ſunt nouitates, perfidaſque ſectas antecellit) promouere ſuaderent, ſanctiſſimæ Inquiſitionis Tribunal in ſuis Regnis conſtitui curauerunt, quo quidquid nouitatis germinaretur, per quod illa ſpiritus vnitas, pacisque vinculum, ab Apoſtolo commendatum ſcindi tentaretur, e veſtigio eradicari poſſet; cui Reges ipſi, ſubditique omnes communem ſalutem, pacem, ac reipublicæ incolumitatem debemus. quod ſi ceteri Reges fuiſſent amplexi, ſummę rerum iacturã paſſi vtiq; nõ fuiſſent. magnum profecto opus, in quo cũ pietas maxime eluceſcat, non minus prudẽs proprij ſtatus ſeruandi ratio emicat: quarum vtraque vni Domino, vnicæ fidei, vnique baptiſmati adhærere neceſſe habent: vt in vltimum vſq; æuũ progrediantur: hæc vt facilius aſſequerentur, vltra
3 abſolutam (quam ex Pontificia delegatione obtinuerunt) poteſtatẽ, tẽporalem quoq; in ſuos miniſtros; ac familiares a dono Regũ noſtrorũ iuriſdictionẽ obtinuerunt, omnimodã profecto, certis tamẽ caſibus aduliſit, in cuius exercitio, cũ quandoq; apud vtroſq; Iudices cõtẽtio oriretur, miſſuſq; fuiſſem, vt adhibitis, quæ conuenirent, remedijs, cõcordiã promouerẽ: ſequẽtia ad rẽ pro tẽpore citra omnem librorum ſupellectilẽ ſcripſi,

PRO

PRO CONCORDIA INTER INQVISITORES, ET OFFICIALES *ordinarios Regni Siciliæ obtinenda*

Diſcurſus

SVMMARIVM.

1 *IVriſdictio poteſt armis tueri, ſi contingat turbari.*
2 *Eccleſiaſticis ſuperioribus reuerentia per laicos magiſtratus exhibenda eſt.*
3 *Reges noſtri inuigilant ſedare controuerſias inter Inquiſitores, & Ordinarios Iudices.*
4 *Siculis extra Regnũ litigare duriſſimũ.*
5 *Rex acerrimè tenetur lites inter ſubditos.*
6 *Competentiarum Tribunal ad quid inſtitutum temporibus his.*
7 . . . *optimum fuit remedium pro viciniorbus Regnis ſtatus prædiſtãtibus.*
8 *Inquiſitores ſunt delegati ad vniuerſitatem cauſarum fidei.*
9 . . . *eorum iuriſdictio prorogationem non admittit, etiam de expreſſo partium conſenſu.*
10 . . . *nec minus legalem prorogationem.*
11 *Hæretici ſunt Inquiſitoribus ſubditi, quocumque ſint in ſtatu, ac dignitate conſtituti.*
12 *Delegatio Inquiſitorum eſt pleniſſima circa fidei cauſas cum annexis.*
13 *Delegatus quiſque Eccleſiaſticus brachium ſecularis iudicis petit, ac ſic ſunt Inquiſitores.*
14 *Citationes in partibus Inquiſitores committunt faciendas, iuriſperitos in Conſultores aſſumunt, populum ad edicta audienda conuocant: utuntur ſine incurſu miniſtris excommunicatis, recipiunt iuramentum à Principibus, & alijs de ſancto officio iuuando.*
15 *Statuta contra Sanctum Inquiſitionis officium deleri iubentur.*
16 *Offendentes Inquiſitores ab eiſdem puniuntur officiaturi. Idem ſi ſcelus nuntijs inuriæ fiat, hoc ex conſuetudine.*
17 *Inquiſitores ſunt maiores quolibet ordinario in ſua delegatione cauſarũ fidei.*
18 *Appendicia conceſſa pro iuriſdictione delegati debito fine perducenda tam non alterant.*
19 *Officiales ſancti officij non ſubijciuntur Inquiſitoribus de iure Canonum, ſed tantum habent conceſſam armorum portationem.*
20 *Familiares ſancti officij an idem ſint cũ cruce ſignatis, & quid eis fuerit de iure conceſſum.*
21 *Fori Eccleſiaſtici priuilegium non obtinent, qui concilij requiſita non habẽt poſt concilium conditum, inde familia laica Eccleſiaſticorum excluditur.*
22 *Summus Pontifex quamobrem extra cauſas fidei Inquiſitorum iuriſdictionem extendi noluerit.*
23 . . . *denegauit Inquiſitoribus cognitionem nefandi criminis in ſuos familiares.*

EXORDIVM.

1 OPtarem (ſic Deus me adiuuet) controuerſias huiuſmodi, ad quas ſedandas ſupremorum Senatuum Sanctiſſimæ Inquiſitionis, ac Italiæ conſeſſus imploratur, ita ſcribendo enodare, ac componere, vt non eſſet opus eorum aures fatigare, nec longioribus diſputationibus illatum definitionem protrahere; concordia ſponte amplexata, ex qua perpetua pax non immerito ſequeretur, quæ omnibus ſtudijs in huiuſmodi negotijs iuriſdictionalibus quærenda eſt. Experientia enim docet multas perturbationes publici ſtatus, ac ſcandala ex his diſſenſionibus in dies oriri, dum vnuſquiſque accurrit paratus omnia ſubite pericula, pro ſua iuriſdictione tuenda, in quo iure ſuo vti intẽdit: vt videtur ſenti-

ſentire l. C. *in l. 1. ſi quis ius dicenti*
non obtempera. Et expreſsè inſinuat
text. in l. fin. tit. 1 lib. 4. Recopil. ibi, *An-*
tes ſi fuere meneſter que lo reſiſtan, ex-
plicatque Bouadill. *in polit. lib. 2. cap.*
18. *num.* 85. *lit. a.* & ante eum ad ter-
minos iuris communis, *Bald. & Innoc.*
num. 37. *in Margarita, verb. iudex,*
Guidon Pape ſingul. 706. *Enric. Boich.*
in c. 1. de treg. & pace, & in cap. Clerici
arma, de vita, & honeſt. cler. Seſſ. de
inhib. cap. 9 *ſ.* 1. *num.* 18. ego ipſe *de-*
ciſ. 20. *num.* 100. bene poſt *Bernard.*
Laurent. in tract. de caſibus, in quibus
ſeculares iudices contra cler. nu. 23. *cum*
ſeq. Auiles praet. cap. 3. *verb. iuriſdictia,*
nu. 3. *& cap.* 2. *verb. vſurpan, num.* 9.
Anguian. de legib. lib. 3. *controu.* 33. *nu.*
47. quæ eo maxime cor Reipublicæ
feriunt, quo inter Eccleſiaſticos, &
ſeculares vertuntur, inter quos vlla
2 alia debet eſse contentio, niſi illa,
quæ vertitur in ſtudio reuerendi, ac
obſequendi Eccleſiaſticis, & præci-
pue in ſumma, ac Sacerdotali digni-
tate conſtitutis; *canon. bene* 96. *di-*
ſtinct. ibi, *quos obſequendi manet ne-*
ceſſitas, non autem authoritas imperan-
di, & can. Sacerdotibus 11. *qu.* 1. ibi, *Sa-*
cerdotibus autem non ex terrena pote-
ſtate Dominatus noſter (Imperatori lo-
quitur) *nullus indignetur, ſed excellenti*
conſideratione propter eum, cuius ſerui
ſunt, eis ita dominetur, vt etiam debitã
reuerentiam impendat.

Hinc Reges noſtri ſemper, & vbi-
que pijſſimi ſolicitudine quadã mira
sẽper huiuſmodi cõtrouerſias auer-
tere conati ſunt. Patet ex concorda-
tis anni 1580. *in princ.* ibi, *vt diſſen-*
3 *ſiones, quæ ad hunc vſque diem excitatæ*
ſunt, & deinceps poſſent emergere fun-
ditus dirimantur, vt iuſtitia in Regni
adminiſtratione, abſque impedimento
exerceatur. Denique, vt tu, & iudices
ſeculares cum Apoſtolicis Inquiſitoribus
ſumma ſicis, vt decet animorum conſen-
ſione, & in fine ipſius, ibi, *vt conten-*
tiones penitus extinguãtur, & ſenſibus,
ac voluntatibus conſentientibus, pariter
ſitis in rempublicam, & regnum anima-
ti, idem repetit in vltimis concorda-
tis de anno 1597. ibi, *A deduzir los*
papeles, y razones, que à cada vna de
las partes ocurrieſſen ſobre las compe-
tencias, y diſcordias iuriſdicionales, que
entre la dicha Inquiſicion, y Tribunales
ſeglares ſe ofrecen, tan de ordinario, que
no ſin mucho deſplazer mio, trae muy
perturbado el gouierno, y quietud publi-
ca del Reyno, con el deſeo que tengo aya
entre ellos conformidad, & in fine, ibi,
Y tengan entre ſi buena conformidad, y
correſpondencia, de manera que ceſſen
competencias de iuriſdicion; & in lite-
ris nouiſſimè manatis ſub die a 4.
Septembris 1630. occaſione con-
trouerſiarum inter Regni Prælatos,
& Inquiſitores, ibi, *Porque del nacen*
tan continuas diferencias, y eſcandalos
contra el bien publico, y quietud deſſe
Reyno, & in fine, ibi, *Y por dar reme-*
dio a los daños, que pueden reſultar de
ſemejantes competencias. Idemque per
multas alias videri poteſt in eo di-
ſcurſu, quem pro defenſione iuriſ-
dictionis Inquiſitorum ſcripſit D.
Dionisius Portocarrero, occaſione
perturbationũ Regni Maioricarum.
Et in concordatis Regnorum Ca-
ſtellæ, & Legionis *in l.* 20. *titul.* 4 *tit.*
1. ibi, *Para de aqui adelante ceſſen las*
competencias, y eſtorbos, que ha auido.
Rationes autem motiuæ huiuſmodi
ſolicitudinis in Domino Rege vltra
expreſſatas, ſunt querimoniæ vaſſal-
lorum, & præcipue Regni noſtri, qui-
4 bus durum admodum eſt ex cauſa
competentiarum adire ſuprema hæc
Tribunalia Sãctiſſimæ Inquiſitionis,
& Conſilij Italiæ, propter maximam
locorum diſtantiam, & expenſarum
multitudinem ſupra omnium vires:
quas auertere tenetur, exemplo Iu-
5 ſtiniani Imperatoris hoc ægre feren-
tis in *Auth. vt omn. obed. iud. coll.* 5. *c.* 1.
in fin. ibi, *Hinc nobis multitudo plurima*
eſt interpellantium quotidie, & crebro
in tali-

in talibus cauſis inquietamur priuata- rum gratia occaſionum, & ipſi multas ſubſtinentes importunitates, & viden- tes plurimam quidem multitudinem virorum, plurimamque mulierum ex proprijs locis agitatas; & ad hanc ve- nientes fœliciſſimam ciuitatem; quorum plurimi etiam mendicantes, & afflicti hic agunt, interdum quoque moriuntur. & Summ. Pontif. *in cap.* 11. *de appellat.* dicentis: *cordi ſibi eſſe lites minuere, & laboribus releuare ſubiectos.* ſalus enim reipublicæ, vt ait Cicero *lib.* 1. *de le- gibus* litium multitudine; maximo- pere læditur. Ideo ad conſeruatio- nem huius præcepti multa ſunt co- gitata, tam ad impediendas eas a ſuo origine, quam ad ortas ſedan-
6 das. Præcipue in his Hyſpaniarum regnis: etenim Rex noſter anno 1625. Tribunal competentiarum maxima cum laude reipublicæ bono erexit, conſimili cauſa in literis eius erectionis expreſſa; datis ſub die 9. Decembris, ibi, *auiendo conſiderado el graue daño, y perjuizio, y mucha dila- cion, y otros diuerſos inconuenientes que ſe han ſeguido, y ſiguen a las partes de las competencias de la juriſdicion, que ha auido, y ay en los pleytos, y cauſas que ſe han ofrecido, y ofrecen entre vnos Tribunales y otros.* præcipiendo vt cum omni celeritate definirentur: quodque talis definitio pro lege in ſimili controuerſia haberetur. Ei enim ſpectabat diſſentientes ſuorum miniſtrorum animos ex ſuprema ſua iuriſdictione componere, nam, & id ad prætorem pertinet, vt eliqimus ex perpulcro Vlpiani loco *vel.* 18. *titul. de vſufructu*, ibi, *Aequiſſimum eſſe quaſi communi diuidundo iudicium da- ri, vel ſtipulatione inter ſe cauere, qua- liter fruantur, cur enim ad arma, & ri- xas procedere patiatur Prætor, quos po- teſt ſua iuriſdictione componere?* Quod certè vtiliſſimum remediũ pro ſub- ditis regnorum iſtorum fuit in cæ- teris etenim Italiæ prouinciæ, quæ
7 tam longis ſpatijs diſtant, nil aut pa- rum proficit: non tantum quia per illud, conſiderata litium in longum protractio, & ſubditorum agitatio minime ceſſat, cum impoſſibile illis ſit ſupremum hoc adire Tribunal quin tempore, & expenſis apprime fatigentur: verum quoque quia cõ- petentiarum quidquid in illis regnis oritur per ſupremum ipſorum conſi- lium quod Italiæ nuncupant, ac alte- rũ, cum quo competentia vertitur definitur; quod eadem incommoda nequaquam effugit. Quamobrem haud dubium eſt aliud eſſe adinue- niendum remedium, vt ſperamus: in his præſertim quæ inter Inquiſitores, & magiſtratus Siculos vertuntur.

DE IVRISDICTIONE INQVISITORIBVS CONCESSA DE IVRE CANO- nico, & ex Pontificum Conſtitutionibus.

CAP. II.

VT ergo ex mei parte, id quan- tum poſſim promoueam, nõ- nulla de huiuſmodi iuriſdictionis meis diſcurrenda neceſſarium du- xi. Et incipiendo ab illa, quæ ex of- ficij natura Inquiſitoribus conuenit. Inuenio ipſos delegatos ad vniuerſi tatem cauſarum eſſe vnius ſpeciei, fi- dei nempe, quorum iuriſdictioni-
8 nis ſubiecta materia hæreſis eſt, *cap. accuſatus*; ibi, *ſcoris cum negotium fidei*, & *cap. ne aliqui*, ibi, *an officium In- quiſitionis hæretica prauitatis de hæret. lib. 6. gloſ.* & *Archid. in clem. multo- rum eod. tit.* ſcribentes omnes *in cap. per hoc, de hæret. lib. 6. Abbas in c. cau- ſam, num. 7. de offic. delegat. Villadiego de hæret. qu. 7. num. 9. & qu. 23. num. 6.*

Decian.

Decian.reſp.94.lib.2.num.2. Param.
de orig. Inquiſit. lib.3. qu.2.num.90.
Ego ipſe deciſ.16. num.17. verſ. nec
facit: Don Hieronymus Leo deciſ. 2. Hæc
eius naturæ eſt, vt nullam cauſarum
9 admittat prorogationem ad aliam
ſpeciem, etiam de expreſſo partium
conſenſu, vt in indiuiduo affirmat
Decian.d.reſp.94. Butr.& Soc. ſtatim
citandi: quod generale, ac perpetuũ
eſt in delegatis ad certam ſpeciem,
ſiue particulare genus cauſarum de-
putatis DD: in cap.& P.& G. de off.&
poteſt. iud. deleg. quorũ multos colli-
git Auguſt. Barboſ. ibi, & præceteris
Petr.Barb.in l.1.art.1.num.204.de
iudicijs, Menoch. conſ.340.num.56.
Peregr.ad rubric. de iuriſdictione deleg.
nu.28. Morlam in emporio p.1.tit.2.
qu.21.num.2 Coch. de iuriſd.ord.in
exempt.p.2.qu.11. Molin. de iuſt. &
iure, tract.5.diſput.25.num.2.tom 6.
Ego quoque d. deciſ.16.num.9. nec
10 tantum hominis, verum etiam, nec
legis prorogationem admittit, prout
in reconuentione, quæ a lege indu-
citur Bart in auth.& conſequenter in
fin.C.de ſent.& interloc.omn.iud. Barb.
ad l.qui prior num.46.de iud. P. Moli-
na loco citato, benè Angui. de leg.lib.3.
controu.33.nu.23. cum ſeq. in indiui-
duo Anton.de Butr.in cap.1.num.16.de
mut. petit. & Soc. ibi, in fi. col.4. verſ.
eſt aduertendum per me ibidem ad-
ducti.

11 Quamobrem nullos alios ſubdi-
tos, niſi eos, qui in hæreſis labem in-
ciderunt obtinent, ſiue laici, ſiue
clerici; ſiue religioſi illi ſint, cap. vt
noſtrum, §. denique, cap. accuſationis
in fi. lib.6. & in exemptis, cap.ad abo-
lendam, §.qui verò in fin. ibi, ſi qui ve-
rò fuerint; qui a lege Dyœceſanæ iuriſ-
dictionis exempti, &c. nihilominus, ſe-
quitur, in his, quæ ſunt contra hæreticos
inſtituta Epiſcoporum, ſubeant iudicium
de hæret. expreſſius in cap.accuſatus, §.
fin.eod.tit.lib.6.

Pro qua iuriſdictione explicanda,
12 quemadmodum cœteri Apoſtolici
delegati habent annexorum cogni-
tionem, ac eorum, ſine quibus effe-
ctui deduci minimè poſſit, cap.præte-
rea in fin.de offic. deleg. ita, & ipſi: ſi-
cuti enim delegatus quiſque inter-
13 pellat ſeculares iudices, vt ſibi bra-
chium præſtẽt pro delegatione exe-
quenda ad cap. ſignificaſti, vbi Innoc.
Hoſt.Ioan. And.Card. Anch. Abb.Felin.
& Dec. de offic. deleg. etiam ſi nulla
in delegatione de impartiendo bra-
chio clauſula legatur, contra id
quod in d.loco docuerat Abbas Antiq.
cum pariter huiuſmodi poteſtatem
cenſeri communicatam conſeruato-
ri, ac executori docuerint, gloſ. in c.
1.verſ. conſeruatores in fin. de offic. de-
leg.in 6.Oldr.conſ.89.& 319. num.5.
in fin. Marta de iuriſd.1.par.cap.50.
num.27.cum duobus ſeqq. ea mora ra-
tione, quod delegati in omnibus ad
ſuam delegationem ſpectantibus de-
legantis vices obtinent, Graſſ.eff.1.
num.120.cum ſeq. cenſuras etiam
fulminando, vbi iudex renuat illud
præſtare: colligitur, ex d. cap.ſignifi-
caſti, ibi, & ſi qui ſibi reſtiterint eos ſen-
tentia Eccleſiaſtica coercere. adiunctis
præcitatis: ita, & Inquiſitores ex vi
ſuæ delegationis id poterunt, vt ex
Pegna affirmat Marta d.tract.cap.51.
num.6. & 7. reprobato Eymerico in ſuo
directorio Inq.p.3.qu.57. dicente ſpe-
ciali clauſula opus eſſe. Inde per quã-
plures decretales epiſtolas excom-
municantur ipſo iure, qui ex Princi-
pibus, & magiſtratibus contra hære-
ticos auxilium petiti non pręſtant,
cap.vt Inquiſitionis 18. ibi, excommu-
nicationis ſe nouerit mucrone percuſſum
de hæret. lib.6. ſecundo, vt cætera
quoque ſpecialia adducamus in cap.
vt commiſſi 12.eod.lib. poteſtas com-
mittendi in partibus quaſcumque ci-
tationes, vel denunciationes ad ma-
teriam conceditur: aſſumendi quo-
14 que iuriſperitos pro huiuſmodi ſen-
tentijs ferendis neceſſarijs, vt affi-

ſtant, conſiliumque præbeant: ac de-
nique populum, clerumque pro di-
cto fidei negotio conuocandi. Tertiò
in cap. Præſidentes 6. eod. lib. excitan-
tur ad auxilium ferendum iuriſdicẽ-
tes, non tantum legitimi, verum
quoque excommunicati, & illi, qui
de facto ius dicunt; nullo metu
nulloue periculo, quo ad adeuntes
excõmunicationis incurrendæ: nul-
laque per hoc in ceteris iuriſdictio-
ne, preter illam quam habent tribu-
ta, Quarto *in c. ad abolẽdam 9. eod. tit.*
Comites, Barones, Rectores, Conſu-
les Ciuitatum monentur ſub pœna
amiſsionis tituli, & excommunica-
tionis ferendæ, vt iurent, ſe adiuua-
turos Eccleſiam contra hæreticos,
& cõplices, iuxta ſuum poſſe. Quin-
tò *in d. cap. vt officium 11. lib. 6.* ſtatui-
tur, vt Poteſtas, Capitaneus, ſeu Re-
ctor, vel Conſules, ſeu quiuis alij, qui
ciuitati præſunt, aut præerunt in fu-
turum, ad requiſitionem Inquiſito-
rum iurent obſeruare decreta, ac
facere a ſuis ſubditis obſeruari cõtra
hæreticos, fautores eorũ, & ſimiles,
per Sedem Apoſtolicam promulga-
ta. Quod fuerat etiam ſtatutum in
cap. excommunicamus, §. moneantur
de hæreticis, iterum in cap. ſtatutum 9.
eod. tit. lib. 6. decernitur reuocanda
eſſe quæcunque ſtatuta, per quæ cõ-
tingerit impediri, vel retardari ne-
15 gotium Inquiſitionis hæreticæ pra-
uitatis, poſſequè ſtatuentes ad illa
reuocanda per cenſuras compelli.
Cognoſcunt demum contra quoſli-
16 bet in eorum perſonas iniuriam, vel
conuicium inferentes *Zãch. de hæret.*
cap. 32. vbi addit. *Decian. lib. 5. cap.*
22. num. 32. tom. 1. Bouadilla lib. 2. cap.
17. num. 114. Narb. ad l. 20. lib. 4. tit.
1. num. 64. vbi de concordia agitur.
Quod fuerat etiam conceſſum Ar-
chiepiſcopo prouinciam viſitanti,
ex cap. 1. de pœnis, non tantum ſi in
eius perſonam, verum etiam ſi in eius
nuntios exceſſum fuiſſet, quod, & ip-
ſi Inquiſitores tanquam maiores,
17 quolibet Ordinario in ſua vniuerſali
ad cauſas fidei delegatione, in dies
ſeruant, *cap. ſanè extra de offic. deleg.*
Param. in 2. reſp. num. 68. quæ omnia
cum tendant ad fidei cauſam fœlici-
ter peragendam, & in ordine ad ſpi-
18 ritualium cognitionem, nõ videntur
alterare naturam iuriſdictionis, quin
& ipſa ſpiritualis ſit, iuxta materiam,
quæ tractatur *Archid. in c. 1. qu. 1. in*
princ. & Præpoſit. in ſumma 11. qu. 1.
& ibi, *Turrecremata in 1. qu. num. 3.*
ſicuti dicimus de cauſis primitiarũ,
oblationum, ordinum, matrimonia-
lium, excommunicationum, & cæte-
rorum, quæ ſpirituales dicuntur. Vt
quicquid in ordine ad illas geritur,
quidquè fauoris illis tribuatur, tam
quo ad ordinationem, quam quo ad
executionem, aliam ſpeciem iuriſ-
dictionis minimè conſtituant, vt ap-
tiori loco dicemus.

Extra hos caſus nõ inuenio, quod
in ſacris canonibus alia ſit data po-
teſtas Inquiſitoribus, quæ tempora-
lis dici poſſit, puta, quæ poſſit impor-
tare coercionem in ſeculares homi-
19 nes a dictis caſibus abſtractam: etiã
in miniſtros, officiales, & familiares,
licet eorum mentio quandoque ali-
qua fiat. Quod enim attinet *ad clem.*
nolentes, in illis verbis: *Porrò Inquiſi-*
toribus ipſis diſtrictius inhibemus, vt
nec abutantur, quomodolibet conceſſione
portationis armorum, nec officiales, niſi
ſibi neceſſarios habeant, tales, qui ſe
conferant ad ſua cum Inquiſitoribus, ip-
ſis officia exequẽda, illa potius innue-
re videtur armorum delationem cõ-
ceſſam tantum fuiſſe, ſiue ipſis In-
quiſitoribus, ſiue illis, qui eos per-
ſonaliter comitabantur, vel demum
ambobus, quod certius puto, dum
immediate conſtituitur, ne officia-
lium numerus ſit exceſſiuus, ſi ete-
nim hoc non ordinaretur ad con-
ceſſionem prædictam, fruſtra Ponti-
fex hoc curaſſet: dum nullum ordi-

nario-

nariorum præiudicium vertebatur;
quod auertere intendebat. Hanc cõ-
ceſſionem potius limitatam, quàm
ampliatam video per Ioannem xxiij.
anno 1521. in Bulla relata per *Pegnã*
in director. in literis Apoſt. fol. 63. ibi,
Accepimus ſiquidem aſſertione fideli,
quòd vos nonnullis prauis, & perуerſis
hominibus, qui frequenter ad cædes, &
alia nefanda facinora laxant nequiter
manus ſuas, arma per ciuitatem, ac di-
ſtrictum Bononienſem portandi, non ſi-
ne multorum ſcandalo, licentiam con-
ceſſiſtis. Quare volumus, & diſcretioni
veſtræ per Apoſtolica ſcripta diſtrictè
præcipiendo mandamus quatenus nemi-
nem familiarem, niſi eiuſdem Eccleſiæ fi-
delem, & deuotum, & laudabilis conuer-
ſationis, & vitæ habere quomodolibet
præſumatis. Nec aliquibus de cætero
extra familiam veſtram, quam vobiſ-
cum habetis continuè, niſi forſan illis
qui eundo de terra ad terram, vel etiam
redeundo vobiſcum, & in caſibus alijs,
in quibus vobis pro ſecuritate veſtra
forſitan expediret, alicui deferendi ar-
ma per dictam ciuitatem, & diſtrictum
licentiam concedatis. Et nihilominus li-
centiam, quam olim ſuper hoc alijs con-
ceſſiſtis ſtudeatis, remotis occaſione, &
dilatione quibuslibet reuocare.

20 Quod ſi, qui hodie familiares nũ-
cupantur, illi idem ſunt iudicandi,
qui priſcis temporibus cruce ſignati
dicebantur: vt ex aliquorum aſſer-
tione fundat Paramus *de orig. Inquiſ.*
lib. 2. tit. 1. cap. 2. & 3. & tunc cum in-
ſpecta conſt. Innoc. iij. de qua *in cap.*
excommunicamus 13. §. Catholicos de
hæret. eis nil aliud tribuatur, niſi vt
gaudeãt indulgentijs, ac priuilegijs,
quibus gaudent, qui eodem ſigno
muniti ad terræ ſanctæ ſubſidium
accedunt, quibus nulla iuriſdictionis
temporalis conceditur exemptio;
non video quid ſuper hoc fuerit no-
ui inductum: nec minus id elicimus
ex alijs diplomatibus citatis in Bulla
Pij V. incipit *ſacroſancta* per Paramũ
ibi tranſcriptam; confirmantem ſine
alia expreſſione priuilegia in illis
contenta: hac tamen adiecta clau-
ſula: *Si, & quatenus decretis Tridentini*
Concilij non obſtarent; in quo fori pri-
uilegium laicis omnibus carentibus
21 requiſitis per *Seſſ. 23. reform. cap. 6.*
traditis, denegatur, vt loquendo de
Familiaribus laicis Epiſcopi, diſcur-
runt *P. Suar. in defenſ. fid. Cath. lib. 4.*
cap. 29. nu. 9. verſ. vltimo vero, quem
ſecuntur *Ceuall. de cognit. per viam*
violentiæ, qu. 58. nu. 10. cum ſeq. Pereir.
de manu reg. p. 1. c. 10. nu. 13.

Cæterum, Summi Pontifices, ſicut
tot tantiſque priuilegijs hoc ſanctiſ-
ſimum Officium Inquiſitionis muni-
uere, quo ad cauſas fidei ſpectat; ita
22 e contra extra fidei cauſas potius eo-
rum iuriſdictionẽ coarctaſſe viſi sũt,
non in eorum odium; ſed ne ad alia
auerterentur, vt *in cap. accuſatus 8. de*
hæret. lib. 6. ibi, *ſane cum negotium fidei*
ſumme priuilegiatum exiſtat, per occu-
pationes alias non debet impediri. Præſtis
Inquiſitores hæreticæ à Sede Apoſtolica
deputati de diuinationibus, aut ſortile-
gijs (niſi hæreſim ſaperent manifeſtè)
intromittere ſe non debent, nec punire
talia exercentes, ſed eos relinquere ſuis
iudicibus puniẽdos. Idemque de quæ-
ſtionibus vſurarum: etiamſi pro hæ-
reſis crimine earum reſtitutio fuiſſet
iniuncta, ſummus Pontifex determi-
nat, addita ratione, *ne per cauſas hu-*
iuſmodi offendiculum negotio fidei præ-
paretur. cum tamen huiuſmodi cau-
ſæ magnas cum illis fidei habeant
affinitatem; quod pariter expreſſis
verbis, teſtatus fuit reſpõdiſſe Sum-
mum Pontificem poſt concordata in
anno 1597. [quando fuit ei per ora-
23 torem Domini Regis noſtri ſuppli-
catum, vt concederet facultatem
animaduertendi in ſuos familiares
criminis nefandi reos.] Expreſſa cõ-
ſimili cauſa, ne ab eorum peculiari
negotio diſtraherentur, Reuerendiſ-
ſimus, ac Eminẽtiſſimus Cardinalis

Sanctæ Seuerinæ, vt patet, per eius literas, quarum tenor refertur a d. Oratore Domino noſtro Regi, quæ aſſeruantur in Secretaria Conſilij Italiæ, quorum tenorem *controu.16.* referam per quæ videtur non tantum ipſorum iuriſdictioni aliquid accedere poſſe, natura delegationis inſpecta, quæ prorogationē in Ordinarij præiudicium non admittit; verum etiam attenta ſpeciali Summorum Pontificum prohibitione.

DE IVRISDICTIONE EIS COMPETENTE, PROVT EPISCOPIS æquiparantur.

CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Familia Epiſcopi, ac Inquiſitorum eiſdem debent gaudere priuilegijs quo ad fori exemptionem, ſiue ſit domeſtica, ſiue iudicialis.*

2 *Inquiſitores Epiſcopis in multis æquiparantur.*

3 *Familia Epiſcopi quæ ſit, & an eius iuriſdictioni ſubſit, etiā laica, & n.19.*

4 *Priuilegia in corpore iuris clauſa non ſunt trahenda ad conſequētias fauore aliarum perſonarum. Sed vide n.30.*

5 *. . . priuatarum perſonarum fauore condita, non ſunt in volumen legum referenda.*

6 *Cap. fin. de off. Archid. declaratur iuxta ſenſum literale.*

8 *Appellatione familiæ in exemptione fori, vel alia quauis materia quid veniat, & poſt nu. 32.*

9 *Coloni, Ruſticique famuli non gaudent priuilegijs familiæ.*

10 *Familia iudicialis, quos officiales vocāt, non gaudens exemptionibus conceſſis domeſtica nec foro.*

11 *Armorum apportatio conceſſa famulis Inquiſitorum qua ratione extenditur ad eius miniſtros, qui eos itinere comitantur.*

12 *Doctor indiſtinctè loquens eſt intelligēdus iuxta decretales, & leges, quas allegat.*

13 *Extenſio in fauorabilibus an facienda de caſu ad caſum in odium tertij, & num. 16.*

14 *Lex reſpectu certi generis perſonarum diſponens omnes caſus ſimiles comprehendit ad illas pertinentes.*

15 *Legis ratione ceſſante, quando eius diſpoſitio ceſſet, late.*

17 *Cōceſſio delegata iuriſdictionis quatenus ordinariæ præiudicat eſt odioſa.*

18 *Facultas conferēdi beneficia Ordinario ſpectantia eſt odioſa.*

19 *Familiares laici Epiſcoporum, etiam attenta communi opinione non gaudent foro in atrocioribus.*

20 *Officiales, ac miniſtri Epiſcoporum, ac Inquiſitorum tanquam neceſſarij eorum Tribunali debent gaudere foro, ne diſtrahantur a muneribus, ſed vide nu.49. & ſeq.*

21 *Idem de eorum vxoribus, ac filijs.*

22 *. . . ſunt adeo vniti Inquiſitoribus, vt vnum cum eis corpus efficiant, & per hoc priuilegia communicent.*

23 *Priuilegium extenditur adeo ſine quibus priuilegiatus non poſſet commodè ſuo priuilegio vti.*

24 *Notarij ſunt Curiales, & conſequenter de iuriſdictione, cū quibus priuilegiatus communicat.*

25 *Officiales ſancti Officij, non ſunt comprehenſi in concordijs Regni Caſtellæ ſecundum aliquos.*

26 *Epiſcopi, Inquiſitores, ac cæteri Prælati regulariter non poſſunt vti miniſtris laicis.*

27 *Iuriſdictio Principum ſecularium eſt à Pontificia diſtincta.*

28 *Principi ſeculari ſicut non licet Clericos ſuæ ſubijcere cognitioni, ita nec Prælatis reſpectu laicorum licebit.*

Offi-

29 *Officiales Baronis conueniuntur in Curia Regia.*

30 *Delicti materia excluſiua eſt exercitij iuriſdictionis, ac offi:ij.*

31 *Delictum nemini debet eſſe proficuum.*

32 *Impunitas delictorum multa mala ſolet in Republica cauſare.*

33 *Officialis durante delicti inquiſitione non debet officium exercere, ſi illud ſit graue.*

34 *Periurio quis priuatur foro.*

35 *Vocatus ad iudicium ſi ciuitatem deſerere non cogitur, non multum diſtrabitur.*

36 *Diſparitas perſonarum, ac rerum impedit; quin priuilegia ad alios trahantur, & num. 61.*

37 *Iuriſdictio facilius per Regem ſuis ſubditis laicis conceditur, quam Eccleſiaſticis, & quare?*

38 *Qualitas diuerſa mutat ens rei.*

39 *Leges ciuiles non valent, vbi Clericos tangunt, ac Eccleſias etiam ſauorabiles ſi eſſent.*

40 *Inquiſitores cognoſcunt delicta officialium in officij exercitio commiſſa.*

41 *Domeſtici Principis, qui eius alimentis viuunt; meritò debent aliqua fori exemptione gaudere.*

42 *L. fin. C. de iuriſd. omn. iud. procedit in delictis commiſſis in exercitio mercaturæ, vel artis.*

43 *Priuilegium trahendi ad ſuum iudicem in cauſis actiuis nullo iure fundatur.*

44 *Clericorum exemptio quo ad crimina, ac ciuilia negotia, & quæ temporalia ſunt, de iure humano proceſſit; quoad cetera de iure diuino: cũ plur. ſeq. nu.*

45 *Lex Moiſis quoad ceremonialia, ac iudicialia per Domini noſtri paſſionem fuit abrogata.*

46 *Lex naturalis, vel ſupernaturalis Euangelica, quæ contineat ſub ſe.*

47 *Priuilegium tunc ad membra, ac dependentes extenditur quando factum eſt alicui vti capiti.*

48 *Iura Canonica diſcretiue loquuntur de exemptione, ac priuilegijs Inquiſitorum, & de illis Epiſcoporum.*

VIdendum ergo eſt, an aliquam
habeant temporalem iuriſdi-
ctionem, prout Epiſcopis, æquiparã-
tur, imò in negotijs fidei præficiun-
tur, ſecũdum *Param. de Inq. lib. 3. qu.
2. a nu. 108. per plures ſeq.* dicũt enim
aliqui, quod ſicut Epiſcopi familia-
res, ſiue domeſtici, ſiue iudiciales
ſint, ſiue officiarij in omnibus deli-
1 ctis, & contractibus ſubijciuntur: ita
& officiales, familia domeſtica, mi-
niſtri, & familiares, Inquiſitoribus
ſubeſſe debent; ita argumentatur a
fortiori *Param. in reſp. n. 75. cum trib.
ſeq.* ibi, *ergo a fortiori, ſe ha de dezir,
que goza la ſamilia del ſanto Oficio, y de
los Inquiſidores, como delegados del Sumo
Pontifice, in cauſa hereſis, eſpiritual,
y eccleſiaſtica, principalmente ſiendo los
Inquiſidores Clerigos iguales, y a vn
maiores en la juriſdicion in cauſa here-
ſis eis commiſſa, que el Obiſpo.* eodem
argumento etiam conuerſo vſus eſt,
Gratian. diſcept. 341. num. 11. dum di-
cit ex eadem ratione competere Epi-
ſcopis cognitionem in familiam, qua
data eſt Inquiſitoribus, *ex d. clem. no-
lentes* de qua ſupra, & noue Narb. *ad
l. 20. lib. 4. tit.* 1. in qua de concordia
agitur *gloſſ. 22. a num. 3. & 4.* vbi ait,
2 quod in gratiam Epiſcopalis iuriſdi-
ctionis fuerunt Inquiſitores creati,
cap. per hoc de heret. lib. 6. & quod in-
ter eos maxima ſimilitudo ſeruatur,
adeo vt priuilegia inter ſe cõmuni-
cẽt, vt ex pluribus fundare conatur.

Quod vero familia laica Epiſcopi
3 eius ſubſit iuriſdictioni, tam Para-
mus, quam Narbona citatis locis di-
cunt communiter recipi, veriorem-
que opinionem eſſe deduci ex *c. fi. de
off. Archid.* aliſque fundamentis, quæ
retuli pro iuriſdictione Epiſcopi in
ſpeciali diſcurſu poſt principium, quę
repetenda non eſſe exiſtimaui.

Et licet nonnulli cõtenderint, hoc
reſtringi debere quo ad notarios, &
officiales, ne conueniantur coram
Epiſcopis, niſi pro delictis in officio

com

cõmiſſis; falluntur tamen, ait *Narb. nu.8.9. & 10.* quia verius eſt in omni delicto fori priuilegio potiri debere, eſſeque ſatis ridiculũ affirmat, quod hoc concederetur indiſtinctè famulis domeſticis, vt ſæpe minus nobilibus, officialibus vero, qui maiori præfulgent nobilitate, negaretur, ex *Roland. a Valle conſ. 69. num. 77. lib. 4. & Gratia. loco præmiſſo.*

Quæ ita cõfuſe per modernos hoſce ſcripta, vt veritas concluſionis eruatur, vlteriori indigent declaratione cum diſtinctè perſonæ domeſticorum, miniſtrorum, ac officialium diſtinctam deſiderent definitionem; differunt enim inter ſe perquam maxime: nec conſtitutio, vel priuilegium vnius fauore conditum, alios comprehendit; etenim quicquid dicant, ex Rol. Gratianus, & Narbona, ſi ius inſpiciamus, cum illud procedat priuilegiando, non eſt trahendum ad conſequentias, *cap. ſane 9. de priuileg.* ibi, *Temerarium eſt, &*
4 *indignum, ad quem ſibi ſua auctoritate præſumere, quod humana Eccleſia alicui, certa ratione reſpecta ſingularibus voluit beneficijs indulgere*, latè *Dec. ibi ad nu. 9. vſque Diaz reg. 589. Rol. conſ. 39. n. 9. vol. 3. Portul. ad Mol. in verb. priuilegium*, vbi pariter affirmat, ex DD. quos in numero adducit, idem eſſe de extẽſione de caſu ad caſum, quod de perſona ad perſonam: quod planum eſt, etiam inſpecta ipſius priuilegij definitione; quod nempe pri-
5 uatæ legis vim habeat, quæ inter cõmunes referri minime poteſt, *c. priuil. 3. diſt.* imò nec conſcribi, ac in legum volumine inferi, *l. iura 8. D. de leg. c. erit autem lex 4. diſt. Bud. in l. 2. D. de orig. iur. Con. lib. 1. comm. iur. ciuil. c. 15. nu. 5. Charond. ad ll. 12. tab.* ad illa verba *priuilegia ne irroganto Cic. quoq. lib. 3. de leg. b.*

Magna autem eſſet conſequentia
6 elicere vniuerſale priuilegiũ ex narratiua, *c. fin. de off. Archid.* in qua tantum ſupponitur, Archidiaconum Senonenſem litem inſtituiſſe contra officiales Archiepiſcopi, turbantes eum in quaſi poſſeſſione cognoſcẽdi in prima inſtantia homines illius Balliuiæ, qui de ipſius Archiepiſcopi hominibus, ac familia non eſſent, vt ipſe in petitione aſſerebat; de cuius veritate nil Romano Pontifici conſtabat, vt ipſe teſtatur, ibi, *cum in hoc caſu neſciremus conſuetudinem* (ſunt verba, quæ leguntur in antiquiori compilatione, vbi ex integro epiſtolæ recitantur) ideoque proceſſus cõmittitur Abbati Ariminenſi, iuxta probandam conſuetudinem: determinandus: quid vero fuerit deciſum, vſque adhuc non conſtat.

Conceſſo ergo, vt aliqui putant, priuilegium fauore certæ perſonæ
7 manatum vim legis habere in ſimilibus caſibus, quando in corpore iuris fuiſſent redactum, probata opinione gloſſæ magiſtræ *in verb. inter claruit in l. 1. de conſt. princ. vbi Bart. & Caſtr.* quam frequentius recipi affirmat, *Dec. in rubric. de reſcrip. col. 1. poſt med. Abbas in c. in cauſis n. 4. de ſent. & re iud.* latè *Anguia. de legib. lib. 3. controu. 1. nu. 35.* licet recedat *nu. 51.* non video, quomodo priuilegium huiuſmodi colligi poſſit ex illa decretali, nec alia ratio motiua in ſummo Põtifice, verba alterius referente, illaque potius improbante, quam canonizante: vt dici poſſit ſaltem, ex ſuppoſitione familiam Archiepiſcopi foro Eccleſiaſtico gaudere.

Et demũ ſi aliqua colligatur, quæ ad aliorum caſuum determinationẽ poſſit afferri, gloſſæ doctrinam inſequendo, clarum eſt, illam recipi oportere in caſu ſimili eiuſdem, generis perſonatum, vt nempè, ſi de familia Archiepiſcopi ibi actum fuerit, ad ſimiles aliorum Archiepiſcoporum familias trahatur.

Et per hoc in dicto diſcurſu de familiaribus Epiſcopi ad forum non indi-

indiſtinctè admittendis, diximus cõſtanter decretalem prædictam, & cõmunem DD. opinionem, quæ tenet fauore Epiſcopalis familiæ, eſſe re-
8 cipiendam in caſu ipſo de quo loquitur, nempe in familia domeſtica, quę expenſis, & corporis præſentia Epiſcopo famulatur: tam. quia ita ipſi expreſsè tenent: excludendo omnẽ aliam familiam, quam quia ita iuri conſonum eſt, vt priuilegium fauore familiæ indultum domeſticam non egrediatur, ex textu, quem ibi allegaui, in c. *fin. lib. 6. de verb. ſignif.* ibi, *Qui verè tui clerici familiares exiſtũt, & in tuis expenſis continuè domeſtici commenſales.* per quẽ omnes, & præcipuè *Ioan. Andr. ibi n. 7. Franc. nu. 4. Gemin. n. 8. Dinus in vlt. notab.* tenuerunt in omni diſpoſitione, & priuilegio fauore familiarium conceſſo, includi tantum eos, qui corpore ſeruiunt, & dente comedunt in domo Epiſcopi: accedunt *Aret. conſ. 34. inter crim. diuerſ. lib. 1. Ancb. conſ. 398. n. 2. Maſcard. de prob. concl. 755. Bero. qu. fam. 35. Berret. conſ. 4. n. D. Valenz. conſ. 79. a n. 9. Rota per Farin. dec. 584. n. 3. p. 1. to. 2. & coram Card. Ludou. dec. 156. n. 10. verſ. probatur. Narb. ad d. l. 20. gl. 1. nu.* 37. poſt Ceuall. & Anaſtaſ. Germon. qui *num.* 62. negat includi ruſticos, colonos, animaliũque cuſtodes, qui rus incolunt, licet
9 Epiſcopi expenſis viuant, per doctrinam Vulpelli, & Grammatici.

Non mirum ergo ſi Canoniſtæ, & DD. omnes, præter aliquos nouiſſimos ſcriptores, hanc fori exemptio-
10 nem in familia iudiciali, in qua veniunt omnes officiales, & inferiores miniſtri ad executionem deputati: abnegant, ſunt enim eo ipſo excluſi, dum Epiſcoporum non viuunt expenſis: quorum ingentem numerum citaui in *d. diſcurſu*, & præ cæteris ex Canoniſtis Innoc. Hoſtienſ. Abb. Felin. Bero. Butr. Capr. Anch. Gemin. Zabarell. Laud. Prob. qui omnes partim Eccleſiæ Prælati, partim Eccleſiaſtici oppoſitum ſcripſiſſent, ſi Sacris Canonibus conueniret: bene *Berret. conſ. 4. Craſ. com. opin. lib. 2. c. 8. q. 8. Couat. to. 4. q. 58. Rend. de Maieſt. princip. verb. per legitimos tramites, n. 142. Ioa. Lup. in c. per veſtras in 2. notab. de donat. int. vir. & vxor. Franc. Marc. dec. 449. Boer. dec. 127. Reiuff. ad ll. Gall. rubr. quando iudex ſecul. nu.* 68. alijque loco pręmiſſo adductis: quibus accedunt *Pereir. de manu Reg. d. cap.* 10.

Hinc priuilegijs conceſſis familię, non venit familia iudicialis, quæ expenſis Cardinalium non viuat, nec eis corpore ſeruiat: ita *Garc. de benefic. p. 5. c. 7. n.* 518. quem ſequitur D. Valẽzuela vnus ex auditoribus Realis Conſilij Caſtellæ modo Granatenſis prætorij Præſes meorum ſtudiorum protector, *conſ. 57. num.* 10. vbi ambo de Auditoribus, Viſitatoribus, Aſſeſſoribus, Vicarijs, cæteriſque miniſtris; ſecuntur ad idemque tendunt deciſiones Rotales ſupra adductæ, & in materia Inquiſitorum dictat decretalis præpoſita Ioannis xxij. in qua cæteros excludit præter domeſticos ab armorum portatione,
11 ibi: *Extra familiam veſtram, quam vobiſcum habetis continue*, quã reſpectu apportationis armorum extendit *Pegna in comm.* 105. *fol.* 584. ad officiales, ne aliquam iniuriam à male credentibus, vbi maximè hæretici abundant, patiantur, non quia verè ſub decretalibus includantur: non eſt ergo cur conqueratur *Gratian. d. diſcep.* 340. *&* 341. dicendo, quod eſſet abſurdum, imo, & ridiculum, quod familiares inferioris notæ debeant eſſe magis priuilegiati illis, qui ſuprema occupant loca: quem ſequitur *Narb. ad d. l. 20. gl. 22. n.* 10. quoniam ius nemini iniuriam facit: nec in priuilegijs licitum eſt argumẽtari de minore ad maius, vel è contra, vt dictum eſt; fateri enim cogimur, nec

ius,

ius, nec ſequentem Doctorum traditionem iudiciali huic familiæ opitulari: omneſque qui indiſtinctè de familia ſimpliciter, vel armata locuti ſunt adducti ex *d. c. fin.* aliiſque de-
12 cretalibus ad idem tendentibus, ad hos terminos, iuxta decretales, quas allegant, accipiendos eſſe *Bart. in l. non ſolum §. ſi liberationis verba, D. de liber. legat. Aſſl. poſt eum dec. 73. n. 4. Carauit. ad Ritum Reg. Neap. nu. 2. cum alijs vulgarib.*

Omnique caret iuridico fundamento illud, quod comminiſcitur *Gratia. d. loco n. 20. & 21.* amplexanturque alij eiuſdem farinæ ſcriptores: quod nempe diſpoſitio decretalis prædictæ, & traditio Doctorū, ad fauorem familiæ domeſticæ inducta, debeat ad iudicialem extendi,
13 quia verſantur in fauorabilibus, cū per eos agitur de extendenda iuriſdictione Eccleſiaſtica, textus vero *c. fin. de verb. ſign. ſ. in 6.* diſponat in materia reſeruationis beneficiorum, quę eſt odioſa, ac ideo ad alios caſus minime trahenda: quoniam vltra ea, quæ leguntur in *dicto diſcurſu circa med.* dico illi obſtare omnes iuris regulas.

Primò obſtant verba *text. in d. c. fi. de verb. ſignif.* ibi, *in his & ſimilib. caſib.* per quæ in omni materia eius diſpoſitione vtuntur ſcribētes, & præcipue in hac præſenti, vt poteſt videri ex ſuperius adductis, & maxime ex *Narb. add. l. 20. gl. 1. num. 37.* qui quamplures adducit.

14 Secundo ſ. poſitis his verbis, natura legis eſt, vt omnes ſimiles, ac eadem ratione cōſiſtentes caſus definiat in futurum; quando non in fauorem ſingularis perſonæ, ſed in plures perſonas vnicæ conditionis ſertur: ibenè *Anguian. de leg. lib. 3. cōtrou. 1. n. 30. cū ſeq. & præcipue n. 56.* nec facit, quod cauſa legis condendæ ſuerit exceſſus familiarium directus ad beneficia afficienda, qua ceſ-

15 ſante propter remedium, ceſſet quoque legis diſpoſitio quo ad cæteros caſus, *l. adigere, § quamuis D. de iur. patron.* quoniam cauſa illa non fuit finalis, ſed impulſiua, ſine qua pariter decretalis illa manara fuiſſet: quo in caſu lex ſuum effectum ad omnes caſus oſtendit *argum. l. cum Prætor §. fin. D. de iud.* in qua poſtulandi munus fuit mulieribus vetitum propter Calfurnię improbitatem, de qua *Valer. Max. lib. 8. c. 3. Petr. Greg. in ſyntag. p. 3. lib. 32. c. 13. nu. 2.* patet vero euidentiſſime declarationem illam alias manaturam, quoniam familiæ nomen viuentibus in eodem tecto cōuenit, *Seneca ep. 47. Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 2. Rubeus ſerm. 83.*

Ad l. adigere patet reſponſum, ex *Bald. in l. nō dubium de legib. poſt gl. 2. ibi. obijcientem alium text. in l. proſpexit 12. D. qui, & a quibus,* ibi, *quod quidem per quam durum eſt, ſed ita lex ſcripta eſt,* quod placuit *Aretin. in l. 2. n. 8. D. de vulg. Tiraq. ceſſante cauſa limit. 32. Soto de iuſt. & iur. lib. 1. q. 6. art. 8. col. pen. Anguia. d. loco controu. 3. nu. 2.* qui alias ſolutiones affert, quorum nulla ſibi placet, ſicut nec mihi vnquam placuere, ponit tamen ipſe *nu. 12.* alteram, per quam docet, tūc ceſſare legis diſpoſitionem ceſſante ratione, quando bono publico repugnet, ſecus vero ſi priuatæ vtilitati repugnet; tunc enim legis effectus ſemper remanebit, per quam videntur ceſſare contrarietates.

16 Tertio obſtat communis Doctorum traditio, quod priuilegium licet ex ſubiecta materia contineat fauorem priuilegiati, ſi tamen redundet in odium tertij, non erit extendendum de caſu ad caſum *Can. ad c. cum dilecti de donat. Gratia. reg. 380. Pariſ. conſ. 9. n. 6. vol. 4. Menoch. conſ. 75. nu. 2. &* quamplures per *Port. ad Mol. in reper. verſ. priuilegiū* quicquid ſit contra donantem, & concedentem: non eſt enim beneficētia illa, quæ geritur

cum

cum alterius iactura, vt in terminis conſiderauit *Marta de iuriſd. caſ. 1. num. 15.* vbi odium continere ſentit extenſionem iuriſdictionis contra ordinariam iudicis laici: cuius dicti ratio illa eſt, quod iudex laicus in ſuo territorio propriam, ac naturalē exercet iuriſdictionem, cui aduerſatur iuriſdictio delegata, vel ex priuilegio conceſſa, tam a Summo Pontifice, quam a Principe ſupremo: quia cū pugnet naturalibus territorij ipſius, iure optimo odioſa dicitur, ita moderni, & præcipue *Oroſc. in rub. de off. eius cui, &c. l. & quia D. de iuriſd. omn. iud. l. 1. §. qui mādatā D. de off. eius c. cum Epiſcopus de off. ord. in 6. Ang. d. tract. contr. 33. n. 11, 23. & 31. lib. 3.*

Inde patet etiam diſpoſitionem *d. c. fi. de verb. ſignif. lib. 6.* nullatenus eſſe odioſam, ſi iuris regulas ſectari velimus: etenim conceſſio illi facta
18 de conferendis beneficijs familiariū, erat contra iuriſdictionem ipſius Papæ, qui ordinarius ordinariorum eſt. Item, & contra illam ordinarij loci, vbi beneficia erant ſita reſpectu alternatiuę, & menſium, & ideo merito dici poterat odioſa, quam vbi reſtringit per illam decretalem, haud dubium quin lex iſta ſit fauorabilis, dum fouet ordinariam iuriſdictionem, & reducit diſpoſitionem ad ius commune, vt poſt multos docet *Farin. in fragmentis, verb. extenſio, n. 86. & 87.*

Quæ eo magis demum procedūt in excluſionem extenſionis, quo (vt ſupra leuiter ſuppoſui) nō vndequaque firmum eſt, hoc priuilegium famulis domeſticæ ſeruitutis competere: ecce enim perpenſo textu, vnde elicitur nullum in eo fieri poteſt fundamentum; adeo vt quamplures dixerint, communi opinioni ei innixæ ſtandum non eſſe, potiuſque cōmunem errorem vocādum eſſe: quorum magnam partem adduxi in d. diſcurſu ſæpius citato, alij verò prout *Suarez, Gabr. Pereir. Ceuall.* dicunt illorum traditionem poſſe forſan procedere, ſi Concilium Tridentinum non ſucceſſiſſet: qui foro Eccleſiaſtico priuauit omnes illos, qui habitu, tonſura, ac ſeruitio Eccleſiæ carerent: etiamſi ad minores ordines aſcendiſſent.
Et demum nonnulli hanc opinionem limitauere, ac concluſere ad delationem armorum, & leues quoſdam exceſſus, negantes in cæteris *Vinc. de Franch. deciſ. 88. ad fi. Ricc. deciſ. 292.*
19 *nu. 9. p. 4. Gratian. diſcept. 340. nu. 33. & diſcep. 341. nu. 11. Simanc. de Cath. inſt. tit. 41. n. 19. ſequitur Narb. d. gloſ. 19. n. 1. & gl. 22. n. 14.* pro quibus facit *d. clem. volentes*, per quam familiæ Inquiſitorum, nullam aliam exemptionem, quam illam armorum conceſſam fuiſſe percipimus, ſi volumus vti argumento, quod de Inquiſitoribus ad Prælatos, duxit *Gratia.* ſæpius citatus, ac nouiſſimè *Narbo. loco præmiſſo nu. 7. cum plurib. ſeq.*

Non eſt ergo immorandum in iſtis, ſi volumus certiores fieri, vnde procedat exemptio fori, quo ad officiales, & miniſtros ſancti Officij, illoſque familiares, qui domeſtico famulatui nō incumbunt. Si enim hoc ſolum nomine exemptionem prætenderent, quod communicent cum Epiſcopis, excludentur, vtiquè ex prædictis. Quamobrem, vbi de officialibus, & familia iudiciali agatur, video illos ineptiſſime quidem recurrere ad alia priuilegia, per Cæſares quampluribus perſonis indulta, vt ipſorum delicta coram ſpeciali iudice diſcuterentur, vel aliquibus præſidibus, vt de exceſſibus propriorum miniſtrorum cognoſcerent, dicentes, quod propter identitatem rationis diſpoſitio debeat ad eos trahi: ſicuti cum Epiſcopis factum eſt: illa enim prædictorum ratio eſt, & quidem, vt aiunt, omnibus communis, quod cum miniſtri huiuſmodi

ſint Tribunali neceſſarij, aſſiſtentiã-que debeant continuam præſtare: diſtraherentur vtique ab huiuſmodi miniſterio, ſi ad alienas curias traherentur: ita arguunt *ex text. in l. cubiculatios 3. C. de prapoſ. ſacr. cubiculi, lib.* 12. vbi Imperatores ſcribunt officiorum magiſtro, in hæc verba: *Cubicularios, tam ſacri cubiculi mei, quã venerabiles Auguſtæ, quos vtriuſque certum eſt obſequijs occupatos, aulæ penetralibus inhærentes, diuerſa iudicia obire non poſſe, ab obſeruatione aliorum Tribunalium liberamus, vt in ſublimitatis ſolummodo tua iudicia propoſitas aduerſus ſe excipiant actiones*, inducũt pariter alium *text. in l. ne ad diuerſa 4. C. de ſilentiar. eodem lib.* 12. in quo ex eadem ratione ſimile priuilegium ſilentiarijs indulgetur, non tantum ipſis, verũ & vxoribus, per hæc verba: *Ne ad diuerſa tracti viri deuoti ſilentiarij iudicia ſacris abſtracti videãtur obſequijs: iubemus eos, qui quemlibet deuotiſſimorum ſilentiariorum ſcholæ, vel eius vxorem ciuiliter, vel etiam criminaliter pulſare maluerint, minime eum ex cuiuslibet alterius iudicio, niſi ex iudicio tantummodo viri excellentiſſimi magiſtri officiorum conueniri*; ſi-

21 cuti pariter pro vxoribus, ac filijs mouentur alio textu *in l. eos 6. de fabric. lib.* 10. *Eos qui inter fabricenſes ſacra fabrica ſociati ſunt, vel eorum vxores, aut filios, qui iisdem inter fabricenſes militare dicuntur, non alibi pulſare volentibus reſpondere præcipimus, niſi in iudicio tuæ ſublimitatis, ad cuius iuriſdictionem poteſtatemque pertinent; nec eos poſt ſtipendiorum finem, & militiæ ſuper ciuilibus, vel curialibus muneribus, quibus nullomodo ſubiacere mõſtrantur, à viris clariſſimis Rectoribus prouinciarum, vel eorum officijs præter licitum inquietari*: ad quod etiam inducunt alium textum *in l. fi. C. de profeſ. & medic. lib.* 10. qui tamẽ de priuilegio fori minimè loquitur, & ꝓ hoc eius verba nullatenus referuntur.

Vtuntur præterea *tex. in l. fin. C. de iuriſd. omn. iud.* in quo exercentes aliquam mercaturam, vel negotiationẽ, iuriſdictionem eius, qui mercaturæ præeſt in rebus ad illud exercitium ſpectantibus declinare prohibentur; licet actori non præcluditur, quin poſſit eos coram ordinario iudice conuenire.

Et pro fori priuilegio in cauſis, vbi actores exiſtunt, adducunt textũ *in l. viros 2. & fin. C. de comit. cõſiſtor. lib.* 12. in quo conſiſtorianis, coniugibus, filijs ſeruis, ac colonis eorum conceditur idem priuilegium, quod eſt conceſſum principibus ſcholæ agentium in rebus, pro cuius terminatione *Accurſius* nos remittit *ad l. fin. C. de princip. agent. in rebus lib.* 12. in qua nulla fori exemptio conceditur, ſed tantum ſportularum diminutio, tàm ſi ipſi litem mouiſſent, quã ſi eis fuerit mora, indulgetur.

Demum nonnullas alias adducũt leges ſubmittentes aliquos officiales magiſtro officiorum, prout *in l. ex eo fin. C. de agent. in rebus lib.* 12. in quo illi de numero agentium in rebus, dum morantur in vrbe, ac durante officio Magiſtro officiorum ſubmittuntur, & in *l. eos de appar. mag. milit. eod. lib.* 12. apparitores ſupernumerarij excluduntur ab ipſius iuriſdictione, relictis illis, qui infra numerum ſunt, Idem *in l. viros 8. C. de diuerſ. off. lib.* 12. de iiſdem, ac de ducibus, & caſtellanis ſtatuitur, & in *l. fin. C. de appar. præfect. prætor.* poſt excuſationem militiæ munerum à militari iuriſdictione eximuntur, & in *l. viros 12. C. de Palatinis ſacr. larg. lib.* 12. Palatini dum in vrbe morantur, certis in cauſis exceptis, à iuriſdictione præfecti vrbis eximuntur: ſecus in prouincia, & *in l. fi. C. de veter. lib.* 12. annullantur ſententię contra veteranos per iudices militares latæ, poſtquam ipſi veterani effecti fuerant: exceptis cauſis inceptis tempore mili-

militiæ, & demum *in l. hac lege 2. C. de priuil. ſchol. eod. lib.* ſtatuitur Primicerios ex militibus Palatinis effectos in ciuilibus remanere ſub eodem magiſtro officiorum, in criminalibus verò cauſis, ac tributorum exactione rectoribus prouinciç cognitio reſeruatur, adiecta hac cauſa; *ne ſub prætextu conceſſi priuilegij, vel flagitiorum creſcat auctoritas, vel publica vacillet vtilitas*: quæ omnia iura ad fauorem certarum perſonarum inducta, expiratis iam illis officijs, quibus iuriſdictio fuit tributa remanent inutilia.

Illis tamen adducti nonnulli auctores affirmauere officiales prælatorum, ac Inquiſitorum eorum iuriſdictioni ſubeſſe debere ita in Epiſcopis illis vtuntur *Niger. in extr. vn. nu. 34. de vita, & honeſt. cler.* & quãplures per *Narb. loco præallegato gloſ. 22. nu. 9.* qui ſtatim fauore Inquiſitorum illa inducit, & omnium latiſſimè *Portocarrero in reſp. pro cõtrouerſijs Regni Maioricarum edito nu. 9. & 10.* qui concludit mirum non eſſe, dum videmus per eaſdem rationes magnam curiam Vicariç cognoſcere de eius miniſtris ex traditione Regentis *de Ponte de poteſt. proreg. voluit dicere deciſ. 36. &* Curiam Aragonũ de ſuis *per ſeſ. de inhib. c. 30. n.*

His quoq; alias quoque rationes annectit *Narbon. ibi. nu. 15.* nempe, quod officiales ſancti officij sũt adeo
22 neceſſarij pro expediendis fidei cauſis, vt ſine illis Inquiſitores commodè eorum munus exercere non poſſent: per quod cum vnum corpus cum Inquiſitoribus efficiant, conſequi videtur, priuilegia capitis per Inquiſitores repræſentati ad membra, quoque extendi debere. *Mand. de priuil. ad inſtar gloſ. 71. num. 32.* ſunt enim ipſi ex Apoſtolico Tribunali *Roxas de heret. tit. de priuil. Inqu. 417 Portocarrero ibi. nu. 19.* ſicuti, ait ipſe, priuilegium vni conceſſum, cõpetit
23 regulariter illis familiaribus, & domeſticis, ſine quibus priuilegiatus commodè vti ſuo priuilegio non poſſet, ſecundum *Oldr. conſ. 11. Thema tale eſt, & conſ. 292. n. 5. Nigr. in d. extr. vn. n. 93. verſ. aduerte tamen de vita, & honeſt. cler.* ante eos *Bart. in tract. repraſ. p. 7. princ. n. 8. Bald. in l. 1. C. de vxor. milit. & in auth. habita. C. ne fil. pro patr. & l. ſcriniarios, C. de teſt. milit. Felin. in c. 2. verſ. tene iſtam de for. comp. Carauit. ad ritum Neap. 66. nu. 28.* rurſus ait ipſe, de notarijs
24 loquendo, quia notarius dicitur curialis, ſiue de Epiſcopi curia, vt docet *Paul. de Caſtr. in l. nulli, nu. 6. de Epiſcopis, & cler.* qui enim de curia dicitur, perinde eſt, ac ſi de iuriſdictione diceretur, vt ait Soc. *conſ. 86. in cauſa communitatis, nu. 5. lib. 1.* ergo notarij Eccleſiaſticæ iuriſdictioni ſubijciuntur, quamuis laici, cum ſint curiales, & neceſſarij Epiſcopis.

Deinde, *nu. 18. & 19.* fundat priuilegium vni conceſſum, extendi ad ſcriptores eius miniſterio addictos, item ad nũcios, adducens in ſcholaribus, *Bart. & Bald.* demum *Martam de iuriſd. caſu 111. n. 13.* concludendo per hæc verba: *Hæc igitur omnia euidenter oſtendunt Inquiſitorum iuriſdictionem hæreticorum cauſis reſtrictam adeo non eſſe, vt ex vi, & poteſtate Eccleſiaſticæ ſuæ iuriſdictionis de officialium, & familiarium laicorum cauſis ciuilem, vel criminalem inquiſitionem concernentibus, cognoſcere nõ poſſint, & proinde excommunicationis mucronem ferire eos poſſe, qui vel publicis carceribus vinculis compeditos familiares retinent, &c.*

Et per hoc tam ipſe *add. l. 20. gl. 19. n. 2. & gl. 20. n. 131. & gl. 23. nu. 18.* quam Portocarrero *d. loco n. 66.* tenent concordata Regnorum Ca-
25 ſtellç, & legionis nõ comprehendere officiales, ſed tantum familiares, ea ratione ducti, quod in eos omnimodam a iure habeant iuriſdictionem confiſi in iuribus prædictis.

Sed qui pro iuriſdictione ordinaria ſecularium Principum ſcribunt aduerſus officiales Epiſcoporum laicos, qui, & de familia iudiciali vocātur, multa proponunt pro euerſione prædictorum.

Primò negando, quod miniſtri
26 laici de Principum iuriſdictione, ſint huiuſmodi officijs per Epiſcopos, & Inquiſitores applicandi, cum non tantum vti poſſint, verum etiam debeant clericis, per quos maiori cum decoro fidei, ac ſpirituales materiæ tractari poſſent, quam per laicos: maioremque poſſent præſtare aſſiſtentiam, cum nullo vxorum; ac filiorū impedimento auertantur: hoc præcipitur per Concilia, *in Can. in nona 16. q. 7.* ibi: *In vno enim eodēq; officio nō debet diſpar eſſe profeſſio: quod etiam in lege diuina probibetur dicente Moyſe: non arabis in boue ſimul, & aſino: ideſt homines diuerſæ profeſſionis in vno officio ſimul non ſociabis: vnde oportet nos, & diuinis libris, & ſanctorum patrum obedire præceptis: conſtituentes, vt qui in adminiſtrationibus ſociantur Pontificibus, nec profeſſione diſcrepent, nec habitu: nam cohærere, & coniugi non poſſunt, quibus ſtudia, & vota ſunt diuerſa*, per quæ verba adimitur omnis poteſtas Prælatis communicandi eorum iuriſdictionem perſonis diuerſi ordinis, tam quo ad exercitium, quàm quo ad executionem, inhabilitatis ipſis laicis: poſito ergo, quod opus habeant miniſtris, non ſequitur, quod eſſe debeant laici, dum poſſunt imo tenentur clericos adhibere.

Secundo ratio deſumpta ex ipſis iuribus, ne diſtrahantur ab eorum exercitio, nōn eſt ſufficiens pro exēptione a foro ſeculari, & ſubiectione Eccleſiaſtico, cui ſeruiunt: dum agitur de præiudicio ſecularium Prin-
27 cipum, quorum iuriſdictio ab Eccleſiaſtica penitus eſt diſtincta, iuxta ea, quæ ſcripſit Nicolaus Pontifex in *Can. cum ad verum, & Gelaſius in Can. duo ſunt 96. diſtin. Can. nos ſi incompetenter, §. ſicut enim 2. qu. 7.* mirè *Rbenat. Coppin. de ſacra politia, lib. 2. c. 1. per tot. & per ſequentia.*

Adeo, vt ſicut vllo prætextu, licèt
28 Principibus clericos proprie ſubijcere cognitioni, etiamſi re ipſa ſe laicæ iuriſdictioni ſubmictāt: ita nec minus Prælatis erit præmiſſum ex electione laicorum ad officia, illos à foro Principum eximere, vt probatur *ex l. ius publicum, D. de pact. & cap. ſi diligenti de foro compet. & in l. 13. tit. 1. lib. 4. recopil.* & licet ſecundum aliquos multum interſe diſtent laici à clericis in hac materia, quaſi primi poſſint foro ſuo renunciare: ſecundi non item, vt docet *Ant. de Butr. in d. c. ſignificat. n. 9. & Socc. nu. 40. Barboſ. in l. 1. art. 3. nu. 133. D. de iudic. Nauar. conſ. 51. de ſent. excom. Chasb. deciſ. 78. Viu. deciſ. 125. n. 2.* hoc tamen non adeo indiſtincte procedit, vt in omnibus cauſis hoc fieri poſſe affirmēt, ſed tantum in aliquibus ſpecialibus, puta in cenſu reali Eccleſiæ debito, vel in conductione decimarum: vt in *l. 3. 9. 10. & 11. tit. 1. lib. 4. Recopilat. Couarr. pract. c. 35. nu. 2. verſ. quinto, Oſaſch. deciſ. 32. Gutier. quaſt. can. 34. nu. 49. Anguia. de leg. lib. 2. contr. 22. n. 11.* quod tamē in cēſibus vidi retractari de mādato Tribunalis Patrimonij contra conceſſionarios Epiſcopi Catinenſis de Maximis: reſcriptum enim fuit, vt huiuſmodi pacta delerētur ab emphyteuticis cōceſſionibus per eum ſubditis Regis factis: motus fuit ad hoc præcipiēdum ex *c. 5. Petri* quo vaſſallus Regis alterius iuriſdictioni ſe ſubmittere prohibetur, vt ibi poſt hæc adnotauimus *fol. 295.* receptum autem eſt, more, vel lege induci poſſe, ne laicus Eccleſiaſtico Iudici in prophanis ſe ſubmittat *Barboſ. loco citato n. 139. & prior Io. Fab. in l. ſi qui nu. 16. C. de epiſc. aud.*

Quod ſi ex hac ratione ſeque-

retur,

retur, quod omnes illi efficerentur
exempti; qui niſi eſſent, ab eorum
exercitio diſtraherentur; infinitus
eſſet eorum numerus, ſicuti ſine nu-
mero ſunt officia, & exercitia, qui-
bus poſſunt addici: eſſetque com-
mune cum cæteris, qui iuriſdictionẽ
aliquam adminiſtrant: qui cũ pariter
adiutoribus opus habeant; non ta-
men ex hoc acquirunt eos in ſubdi-
tos, ita enim poſſent arguere Baro-
nes, & tamen eorum officiales, ſi de-
29 ſiquerint, cognoſcunt Tribunalia
Regis *Vinc. de Franch. deciſ.* 407. non
ſtate ſupra *nota*: & quod plus eſt in
delictis in officio commiſſis, etiam ſi
in eos iuriſdictionem alias haberent,
putà ſi eſſent vaſſalli, vel ratione lo-
ci delicti, vt idem author affirmat ex
præheminentia magnæ curiæ illius
Regni, quę ſicuti cognoſcit delicta
Baronum, ita pariter habet notionẽ
de commiſſis per eorum officiales,
qui cum Barone vnicum conſtituunt
magiſtratum: nec enim debent pro-
priam cauſam agere contra *textum in l.
vnica C. vt nemo in cauſa propria*: ite-
30 rum qui delinquit, vel contrahit pro-
miſſaque non ſeruat ex propria cul-
pa ſe diſtrahit ab officij exercitio,
quæ ſi cauſaret exemptionem fori,
eſſet vtique delinquenti, occaſio lu-
31 cri contra *l. mancipia, C. de ſeru. fugit.
l. itaque, C. de furt. Sal. in l. 1. C. de cõd.
furt. l. ſi plures tutelam, vbi gloſſ. D. de
adminiſtrat. tut.*

Et ſi dicatur, quod Prælati ani-
maduertent, reſponderi poteſt cum
Anneo Roberto lib. 2. rer. iudic. cap. 14.
quod imò præſumptio, & rerum ex-
perientia docent, ſolitos hos fami-
liares euadere impunes: quod vitan-
32 dum eſt: cum teſte *Diuo Bernardo ad
Eugen. de conſid. lib.* 3. *impunitas ſit in-
curiæ ſoboles, inſolẽtiæ mater, radix im-
pudentiæ transgreſſionum nutrix, & D.
Auguſt. ſerm.* 11. *de verb. Domini, ait.
Quod vbi ſeueritas diſciplinæ dormiat
repreſſa diſciplina, ſæuit impunita ne-
quitia: ſcelera enim* ſecũdum *D. Chri-
ſoſt. in ſermone de Abſalon: dum non
reſecantur increſcunt, & in augmen-
ta facinorum proſiliunt, quoties ſecura
impunitate peccatur*; ſed poſito, quod
ad condignam procederent punitio-
nem, non ne opus eſt reum ab officij
exercitio diſtrahi? vſque quo ex li-
beratione, vel condemnatione cri-
minalis cauſa finem recipiat? cum
ex delicto indignus efficiatur, bene
33 diſtinguendo *Aponte deciſ.* 7. *n.* 7. 10.
19. & 16. *Muta ad pragm. tom.* 1. *tit.*
13. *ne offic. munera recipiant.* quicquid
enim ſit de omnimoda ſuſpenſione:
non eſt dubium, quod data aliquali
delicti probatione, interim officium
adminiſtrare non debet.

Ergo ſemper per delictum impe-
dictur officij geſtio, ſiue ab vno, ſiue
ab alio iudice reus plecti debeat, niſi
forte per officium dicamus promiſ-
ſam impunitatem? quod abſit, vt
quiſquam affirmet.

Quod pariter procedit in ciuili-
34 bus, in quibus ſiue ad obſeruatio-
nem contractus agatur, quod iura-
mento munitum ſit, & tunc quia
ex periurio ab omni fori præſcrip-
tione depellitur, debet priuilegia-
tus quiſque coram ordinario reſpõ-
dere, per text. cum ibi not. per *Andr.
de Barulo in l. pen. C. de dignit. lib.* 12.
ibi: *Quam ſi neglexerint, & contra in-
certum cautionis Sacramentum ipſi, vel
eorum Procuratores abſuerint, in pecu-
niarijs quidem cauſis ſuper poſſeſſione
rerum ad eos pertinentium, iudex compe-
tens, quod iuris authoritas, vel rei qua-
litas ſuggeſſerit, ordinabit: in crimina-
libus vero negotijs dignitate quoq; qua
ſe per ſuum videlicet periurium indignos
eſſe probauerint, ſpolientur; vt in eos,
vtpote illuſtri dignitate per ſuũ facinus
priuatos, inconſulta etiam noſtra pietate
iudicibus legum ſeueritatem liceat exer-
cere*: aut alia actio inſtituitur, & ſem-
per ſi ſuam velit defenſionem arri-
pere diſtrahetur, niſi forte Prælati
vellent

vellent lis partium differendo, vel
audientiam de facto negando dete-
rius efficere: quod nullatenus præ-
ſumitur: quod ſi forte celerior pro-
poneretur expeditio cauſæ coram
eis, reſponſio eſt manifeſta ex diuer-
ſitate ciuilis, & Canonici iudicij, quo
rum poſterius longiores habet dila-
tiones, ac multiplices inſtantias, vt
patet ex *l. properandum*, *cum ibi nota-
tis C. de iudicijs.* in Epiſcopis loquen-
do reſpectu aliorum prouinciarum,
nam in Regno noſtro, nulla conſi-
deratur differentia in ciuilibus; quo-
niam in omnibus curijs Eccleſiaſti-
cis ritus M. C. ſeruatur: quoniam cō-
ſentientibus ipſis Prælatis conditus
fuit, ita Cumia, ac cæteri ad eum
ſcribentes; bene *Pet. Rat. ad conſ. pi-
ctau. tit. 1. fol.* 5. & demum, quia vt
aduertit *Lucas de Penna in rubr. C. de*
35 *app. mag. milit. lib.* 12. non eſt conſi-
derabilis incommoditas, quæ oritur
ex vocatione ad forum ordinarium
Principis, dum per illam, nec prouin-
ciam, nec minus ciuitatem litigan-
tes deſerere coguntur.

Non repugnat modo, quod Im-
peratores ex dicta ratione, ita in
præfatis ſtatuerint perſonis: quia
ſuppoſito etiam, quod illa fuerit ra-
tio finalis conſtitutionum præpoſi-
tarum, non per hoc poteſt trahi ad
36 conſequentias, ob nimiam diuerſi-
tatem, quę inter vtroſquè caſus ver-
ſatur: nam Magiſter officiorum, cui
omnes prędicti ſubijciebantur, iudex
erat delegatus ab Imperatore ad co-
gnoſcendas cauſas certarum perſo-
narum, per quam delegationem licèt
ordinariæ derogabatur; attamen
Princeps non ammittebat ſubditos,
licet alium adhibebat iudicem, qui
mira celeritate cauſas expediret non
multis grauatus negotijs, vt in
*authen. de iud. & vt nullatenus. dum eos
coll. 4. ibi: Sic enim velocius lites indi-
cabuntur, & circulis cognitionalibus, ac
temporis contritione omnes litigantes li-
berabuntur*, quod forte non obtine-
batur ab ordinarijs propter cauſarū
multiplicitatem, bene *Barboſ. in p. 4.
nu. 123. de iud. verſ. ſecundo principali-
ter limita.* At ſi per illa iura tribuere-
tur Eccleſiaſticis iuriſdictio in ſuos
miniſtros laicos, quos abſque neceſ-
ſitate ſibi aſciſcunt loco clericorum
(quibus vt dictum eſt, vti tenentur)
37 amitteret Princeps iuriſdictionem
perpetuò, quia ſiue importaret con-
ceſſionem expreſſam, ſiue tacitam,
quæ ex ſubſequenti vſu robur acci-
peret, eſſet (ſecundum ea, quæ ipſi
partis alterius fautores dicunt) irre-
uocabilis, ita ex *text. in l. quæ religio-
ſis 44. D. de rei iud. Param. in 1. reſponſ.
pro Inquiſitione, cap. 6. & in 2. a n. 144.
ad* 147. qui hoc tenet, non obſtan-
te, quod fuiſſet conceſſa cū clauſu-
la reuocādi; cui tamē ſatisfaciemus.

Per quod videtur maius periculū
verſari in ſimilibus conceſſionibus
Eccleſijs factis, ac ideo præſumen-
dum, non ita faciliter Principem cō-
ceſſurum fuiſſe, ita in affini quæſtio-
ne, *Vincen. de Franch. dec. f.* 272. *n.* 3.
optimè in ſimili *D. Conſil. Carleual. qu.
8. nu.* 1126. *f.* 465. in hac ſuprema
impreſſione viſus.

Tertiò demum, quia vt diximus
ſupra, iura prædicta continent pri-
uatas leges fauore certi generis per-
ſonarum, inductas ratione exercitij:
38 qua qualitate deficiente non poteſt
fieri extenſio ad alias perſonas di-
uerſas: quia qualitas conceſſionem
limitat, & per eius variationem, ens
quoque variatur, *Bart. in l. ſi quis poſt-
humo, §. ſi filium in fin. vbi Iaſ. nu.* 51.
*D. de lib. & poſth. Beninc. in §. ſupereſt.
nu. 189. inſt. de act. Scrader. de feud. p.
10. lect. 20. num.* 172. in puncto *Apō-
te de poteſt. Proreg. tit. 10. §. 1. nu. 36.
fol.* 345. non enim eſt licita argumē-
tatio ex identitate, nec maioritate
rationis in priuilegijs: alias ex fauo-
re vni conceſſo totus mundus parti-
cipare deberet: ita argumentatur in
hac

hac ſpecie ex *Caſtr. in l. fi. C. quibus ex*
cauſ. mil. for. praeſc. Natta conſ. 575. *nu.*
10. *&* 21. facit optimè *cap. ſane* 9. *de*
priuileg. de quo ſuprà, *c.* 2. *poſt princ.*
verſ. quae ita confuſe, num. 3. ceſſante
enim cauſa eſſendi, non ſolùm im-
peditur fiendum, ſed tollitur iam fa-
ctum; hoc eſt, quando diuerſa per-
ſona eſt iſta, quæ vult iuuari ſe priui-
legio perſonæ intuitu conceſſo, vt
Aponte ibi diſcurrit: non eſt enim
quærendum in gratijs cur illi, & non
mihi ad illud Euangelij: *An non licet*
mihi, quod volo facere, quaſi in eis ve-
rificetur, quod ſit pro ratione vo-
luntas.
Omitto, quod ciuiles leges, etiam
39 fauorem continentes, non compre-
hēdunt Eccleſiaſticas perſonas, tàm
ex defectu poteſtatis, quàm (quod
magis importat) intentionis, *cap. Ec-*
cleſia Sanctæ Mariæ, ibi: *A quibus ſi*
quid motu proprio ſtatutum fuerit, quod
Eccleſiarum, etiam reſpiciat commodū,
& fauorem nullius firmitatis exiſtit,
ibique *Dec. n.* 24. *de conſtit. vbi Felin.*
nu. 4. Abbas *nu.* 15. *And. Sicul. in cap.*
fin. de ſolut. cum traditis infra nu. 43.
verſ. quæ quem recentiores ſecuntur
vnanimes in affirmando, quod ſiue
leges ſint Imperatoriæ, quæ commu-
nes appellãtur, ſiue particulares lai-
corum, neutræ valent, quo ad cleri-
cos, quantumuis ipſis, & Eccleſiaſti-
cis maxime fauorabiles ſint; quia
poſſent reſpondere, quod accepta-
tio omnia ſupplet; licèt dubitem, ne
quo ad intentionem ſatis non ſit: eo
maximè cum ſacri Canones, quo ad
Inquiſitores ſpectat, repugnare vi-
dentur: ne & ipſi a fidei negotijs di-
ſtrahantur.
Per quod communi interpretum
calculo Inquiſitoribus tantum tri-
40 buitur contra proprios officiales co-
gnitio delictorum in officio cōmiſ-
ſorum, inter quos nonnulli ex ipſiſ-
met Inquiſitionis miniſtris authores
connumerantur: ita enim tenet *Cā-*
peg. in addit. ad Zāch. de haeret. cap. 32
verſ. ceſſat praeterea in fin. Decian. to. 2.
lib. 5. *cap.* 22. *num.* 36. *in tractat. crim.*
Pegna in direct. par. 3. *ſchol.* 134. *in fin.*
Boyad. in Polit. lib. 2. *c.* 17. *nu.* 127. &
fatetur *Param. in* 2. *reſp. num.* 78. ibi:
Y aunque algunos quiſieren dezir, que los
Inquiſidores pueden conocer ſolamente
de las cauſas de ſus oficiales, familiares,
y miniſtros, que tocan a la Fè. ex notat.
per Bart. & alios in l. Senatuſconſulto
D. de offic. Praeſid. & in l. ſi quis forte §.
ſi quos D. de paenis, & Canon. vbi Ar-
chid. Anan. Butr. & Barb. & alij in cap.
cum contingat de foro comp. & Boer. de-
ciſ. 9. *eſto ſe ha pudido extender a otros*
caſos, ſegū los dichos Doctores, in d. cap.
cum contingat, eſtante la dicha coſtum-
bre adquirida cō la clauſula abdicatiua.
Et denique deueniendo ad exa-
men iurium citatorum, aduertēdum
duximus, quod ſpectat ad *l. cubicu-*
larios 3. *C. de praepoſ. ſacr. cubic. lib.* 12.
detrahi per illum textum iuriſdictio-
ni ordinariæ fauore familiarium ip-
ſius Principis, domeſticæ curæ addi-
41 ctorum, quibus eius expenſis alimē-
ta miniſtrantur: in quo iuſtum erat,
vt priuilegiarentur: erat enim con-
tinuum obſequium, a quo haud du-
bium diſtrahi oportebat: ſicuti ex ea-
dem ratione omnes ex Regis familia,
vel Proregis, vbi Rex abſit, ſubſunt
iuriſdictioni Magni Seneſchalchi,
vt in Regno Neapolis *per tit.* 46. *in*
primis tit. de iuriſd. & foro comp. loco
cuius ſucceſſit Auditor Generalis
Militiæ, vt refert *Aponte de poteſt. pro-*
reg. tit. 7. *§.* 7 *n.* 11. *&* 12. & de Regno
Siciliæ *Maſtrill. de Magiſtrat. lib.* 5.
cap. 15. *nu.* 5. *ante fin. poſt Caſtill. deciſ.*
105. *num.* 7.
Nō poteſt ergo, ſi ab æquiparatis
arguimus, deſumi cōſequentia à do-
meſticis ad officiales, qui inter ſe
perquam maximè diſtant, vt ſupra
præſumimus ſufficiētiſſimè fundaſſe:
quorum cognitionem, ac animad-
uerſionem, vt prediximus, non a ſe
Prin.

Princeps adimit, ſed alteri iudici cõmittit: quæ nullatenus dicitur fori exemptio, ſed iudicis inferioris mutatio, integro ſupremo imperij iure manēte, quod in iudicialibus quoad clericos partim alteratur.

Eadē medijs tollitur diſpoſitio, *text. in l. ne ad diuerſa 4. C. de ſilent. lib. 12. ac alter text. in l. eos 6. de fabric. lib. 11.* ac aliorum, quæ ſequuntur: quorum mu'ti, vt ſupra notatur parum ad rem faciunt.

42 Quòd vero attinet *ad l. fin. C. de iuriſd. omn. iud.* videtur, quod ex ea potiùs roboretur communis ſententia, quæ vult huiuſmodi officiales, & officiarios ratione officij exercitijque ſubditos offici, ac ſi in eis delinquerint, debere ab eo cui ſeruiunt, cuique re ipſa ſe addixerunt, puniri non neceſſario, ſed præuentione adhibita, vt videntur ſentire omnes illi, qui mediam Boerij ſecuti ſunt diſtinctionem *in deciſ. 9.* quorũ frequēs opinio in Regno noſtro ſemper ſeruata fuit, vt dixi in diſcurſu de poteſtate Prælatorum in ſuos familiares, ac miniſtros *ex medio poſtquam plures.*

Nec enim, quiſpiam citra *Aponte deciſ. 36.* attentauit textum illum, nõ tantum de exceſſibus in officio, vel exercitio puniendis locutum, verum etiam de alijs: contrarium enim *gloſ. ibi. cum Bart. Bald. Sal. Caſtr. & Aretin.* tenuerunt alijque per *Vinc. de Franch. deciſ.* 88. poſt multos *Narb. ad d. l. 20. gloſ. 20. n. 39. f.* 550. imò idem de Ponte oppoſitum videtur firmaſſe *in tract. de poteſt. proreg. tit. 7. §. 7. num. 29. per hæc verba: propterea dicendum eſt M. C. in collaterales, & omnes pro negotijs extra officiũ iuriſdictionē habere* addo *Donell. in d. l. fi. Matth. Stephan. de iuriſd. p. 2. lib. 2. cap. 8. n. 3. & 4. Vulteius in d. l. fin. nu. 26. Galgan. de iure publico lib. 4. tit. 16. a num. 56.* Ad leges per quas fundare conantur priuilegium trahendi ad forum proprium, iam notatum eſt per illas nil probari, niſi de remiſſione, & diminutione ſportularum per ordinarios iudices facienda conſiſtorianis, ſiue actores, ſiue rei illi eſſent, neque

43 video, quod de iure aliquis, qui quacumque præfulgeat dignitate huiuſmodi priuilegio perfruatur, comprehendente omnes regulã, quæ aſtringit actorem ſequi forum rei, *ex l. iuris ordinem, C. de iuriſd. omn. iud. cap. cum ſit generale de for. compet. can. 15. ſi quiſquam 11. qu. 1.* per hęc verba, quæ Põtificem ipſum, ſi fas eſſet, cõprehendere poſſent, *ſi quiſquam clericus, ſiue inferioris, ſiue potioris gradus petitor exiſtat, & contra laicam perſõnam ſuas dirigat actiones, iſte modis omnibus nõ alibi, quàm apud Prouinciæ iudicem negotium ſuum dicturus occurrat;* & poſt aliqua. *Quem ordinem legibus per omnia conuenientē, atq; conſentaneũ demõſtrari illa regula manifeſtat, qua præcipit, actorē rei forũ ſemper ſequi pulſati.* quæ decretalis Pelagij abrogare videtur in foro Eccleſiaſtico oēs leges, ſi quæ eſſent oppoſitum diſponentes, quatenus enim Imperatoriæ conſtitutiones canonibus aduerſantur, quo ad Eccleſiaſticas perſonas pro nõ latis habentur: ex DD. non longè relatis; quod etiam Imperator, ipſe ſtatuit *in l. priuilegia num. 11. de ſacroſ. Eccleſ.* ibi: *quæ contra Canones Eccleſiaſticos*, [illegible]

Demum tam ad prædictos textus, quàm ad alios reſpõderi poteſt illos ab aula receſſiſſe, nec poſſe trahi ad exemplar in Palatijs aliorum Principum, quod fauore ſibi ſeruientium Imperator ille voluit ſtatuere: bene *Aponte d. tit. 7. §. 7. à nu. 27. ad finem:* in dominatibus præcipue Hiſpani Monarchæ, qui, & ipſe Imperator in ſuo dominatu eſt, alterumue imperium non recognoſcit, vt ſupra dictum eſt.

Ad rationes quas excogitauit Narbona, quiſquè cuiuſuis mineruæ, prædictis inſpectis, reſpõdere poſſet

per

per quam facillimè.

Cæterum altius rem expetendo conſiderabam, fori exemptionem Inquiſitoribus tributam diſcretam non eſſe ab illa cæteris Eccleſiaſticis perſonis, ac clericorum cætui competente, ſiue ius Cæſarum, ſiue Canonum inſpiciamus: quod attinet ad
44 primum, per quod certum eſt, temporalia negotia Eccleſiaſticorũ, quę ad perſonas, ac res eorum perſtringuntur Eccleſiaſtico iudicio remiſſa, ac conſolidata ex votis ipſorum Imperatorum, ſuaque pietate fuiſſe, vt agnoſcũt ipſimet Põtifices ſummi in *Can. ſi quiſquam clericus* 11. *qu.* 1. ibi: *clericis vero Prælatis in Epiſcopali iudicio competere principalium quoque ſanctionum deſignat authoritas, & in cap. ſilueſter eadem cauſa, & q.* ibi. *Vt Eccleſiaſtica iura, quæ vetuſti Principes aſſidua ſanctione firmauerunt impetiiis clericis non negentur, & Gregor. in can.* 37. *de perſona ibidem*, nulla in eo legitur de Inquiſitoribus ſpecifica mentio, quippe quia hæc de hæreſi cognitio vſq; ad tempora Innocentij iij. Pontificis maximi ad Epiſcopalẽ pertinuit dignitatem, prout in multis quoque Prouincijs, etiam nunc obſeruari videmus: quamobrem, niſi in genus clericorum referantur, non eſt quid de Imperatorijs legibus poſſit eorum fauore elici. Non enim recipitur a doctioribus interpretibus opinio, quæ apud aliquos irrepſit, exemptionem nempe clericorum eſſe de iure diuino, ea, & quidem infallibili ratione, quod ſi illa iure diuino procederet, hoc deriuaretur ex aliqua lege naturali, vel ſupernaturali Euangelica, præter quas, aliud diuinum ius non datur: ſublato iam iure ſcripto veteris legis, ſiue iudiciale, ſiue ceremoniale illud ſit per
45 paſſionem Chriſti Domini, vt ex D. *Thom.* 1. 2. *qu.* 104. *art.* 3. *&* 2. 2. *q.* 87. *art.* 1. affirmant *Couar. var. lib.* 1. *cap.* 17. *Soto de iuſt. lib.* 2. *qu.* 5. *art.* 4. teſtãte hoc Diuo Paulo ad *Hebræos cap.* 7. his verò iuribus inſpectis, nulla in eis inuenitur conſtituta exemptio clericorum: quicquid enim ad legem na-
46 turalem pertinet ſecundum *Diuum Thom.* 1. 2. *qu.* 94. *art.* 4. *&* 5. ad prima principia, ſiue vt ipſe ait, communes conceptiones per ſe omnibus notas refertur, vel ad concluſiones, quæ ex ipſimet primis principijs immediate deducuntur, ſuntque illis proximæ, atque connexæ, at per horum nullum ducitur, vt patet ad ſenſum, ergò non naturali ex lege deriuatur: quod ſi legem ſupernaturalem Euangelicam attendamus, idem per ſufficientem ſuarum partium enumerationem affirmandum erit, nam cum illa ſecũdum eundem Angelicum Doctorem 1. 2. *qu.* 108. *art.* 2. diuidatur in naturalia, ſiue moralia præcepta, ac ſupernaturalia, ad ſacramenta, atque articulos fidei pertinentia, hæc inter illa non inueniũtur, neque ad illa pertinet, nec diuino aliquo comprobatur teſtimonio: per quam aliaſque rationes, ita tenuere *D. Thom. ad epiſt. D. Pauli ad Romanos, Medina de reſt. q.* 5. *Victoria de poteſt. Eccleſ. lect.* 7. *nu.* 2. *Almain in* 4. *qu.* 1. *diſt.* 25. *Pal. in* 4. *diſt.* 25. *diſp.* 3. *Ponz. de matr. lib.* 8. *c.* 2. *num.* 17. *Soto in* 4. *ſent. diſt.* 25. *qu.* 2. *art.* 2. nec cõtradicit *Cardinalis Bellarminus de poteſt. Pontificum in temporal. cap.* 34. *cũ ſequentib. Souſ. in relect. de cenſib. c.* 19. *diſp.* 91. *nu.* 6. ex noſtris *I.C. Bald. in l. iubemus nullum num.* 3. *vbi Caſtrenſ. & Salic. n.* 6. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* qui teſtãtur illos ante receptas Imperiales cõſtitutiones principali iudicio ſubiectos fuiſſe, *Alciat in cap. cum non ab homine num.* 3. *de iud. Iaſ. in l. ſi generaliter num.* 3. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* latè *Couarr. pract. quæſt. cap.* 31. qui ex canoniſtis allegat *Innoc. in cap.* 2. *de maiorit. & obed.* qui hæſitando hoc firmauit *Folle. in conſtit. de Burgenſ. n.* 2. Aſci. de *Imperial. auxilio ſund.* 24.

Salgad.de reg.ꝓotect.prælud.1.nu.50.
poſt Baron, in anno 130. Seſſe de inhib.
cap.8.§.3.nu.15. Bouadilla poſt mul-
toſquos allegat *in Polit.lib.2.cap.18.*
a num.23.vſque ad 36. ſuntque tex-
tus in iure noſtro hoc teſtantes in
l.1.C.de Epiſc.& Cler.& in *l.1.C.de*
Epiſcop.aud. Auth.caſſa.C.de ſacroſ.Ec-
cleſ. Auth. ſtatuimus, C.eod. & in legi-
bus Hiſpanis *lex 50.titul.6.par.1.*ibi;
Franquezas muchas han los Clerigos,
mas que otros homes, tambien en las
perſonas como en ſus coſas, eſtas les die-
ron los Emperadores, y los Reyes, por
honra, y reuerencia de la ſanta Igleſia.
quibus mirum in modum Canones
præcitati adſtipulantur.

Hoc facto fundamento conſequi-
tur, priuilegium exemptionis ad mẽ-
bra extendi minime poſſe: quippe,
quia facta etiam comparatione inter
Epiſcopos, & Inquiſitores, nullum
legimus priuilegium, quo Imperato-
res Epiſcopos decoraſſent, tanquam
Capita Tribunalium, vel collegiorũ,
47 vt ad membra deriuari potuiſſet: in
quibus terminis Mãdoſius loquitur,
& eſt expreſſus textus *cap. per exem-*
ptionem 9. de priuileg. lib. 6. quem ad
rem adducit *Portocarrero d.loco n.19.*
quinimo ſublata Federici conſtitu-
tione oppoſitum ex alijs colligi po-
teſt; dum clerici inferioris ordinis,
non omnino fori exemptione frue-
bantur, ſed in certis tantum caſibus,
quod ſi hoc de clericis habemus,
haud dubium quin fortius laici, qui
forum, non ſtatum Eccleſiaſticum
obtinere prætendunt cenſebuntur
excluſi: quippe qui nec diuino, nec
humano iure exemptionem obtinẽt.

Aut verò reſpicimus ad ius cano-
nicum clericis, & Eccleſijs exemp-
tionem confirmantem, vel ſecũdum
alteram opinionem principaliter tri-
buentem: vt per integram *quæſtio-*
nem primã vndecima cauſæ habemus,
& pluribus alijs in locis decretalibus,
& idem firmandum erit, quoniam

48 Summi Pontifices diſcretiue locuti
de Inquiſitoribus nullam fori exẽp-
tionem familiæ eorum laicæ conce-
dere voluerunt: ſed tantum vt arma
deferre poſſent: vſu in certis caſibus,
numeroq; non ſemel reſtricto. Non
eſt ergo longe aliter, atque aliter
philoſophandum in hac materia, ar-
guendo a communicatione inter ca-
pud, & membra, & ad intrinſecam
conditionem, ſine qua vti priuilegio
non poſſent; vbi Summi Pontifices
oppoſitum ſtatuere viſi ſunt: ſerua-
turque in ſtatu Eccleſiæ temporali,
multiſq; dominijs, ſiue quia cogno-
uerunt ſatis ſuperque cautum fuiſſe
per canones ad ſeculares Principes
omneſque magiſtratus directos, vt
mandatis Inquiſitorum obedirent, ac
auxilium impartirentur, ſiue quia
pro comperto habebant, illos Eccle-
ſiaſticis perſonis ad ſimilia miniſte-
ria vſuros, prout in aliqua parte vti-
tur: promotore nempe Fiſcali; com-
miſſarijs locorum, ac aliquibus Cõ-
ſultoribus Eccleſiaſticis: hinc Pius
IV. P. M. in Bulla facultatis *creandi*
Notarios pro miniſterijs ſancti Of-
ficij, quæ incipit *Paſtoralis officij* an-
no 1561. nulla fori exemptione eos
gaudere voluit, dum non expreſſit,
tantumque, vt poſſent ex quocumq;
religioſo cœtu, alijſque perſonis eli-
gi conceſſit.

Ex his omnibus in vnum conge-
ſtis conſequi videtur leges præcita-
tas, ac rationes pariter non prodeſſe
ad fundandam de iure omnimodam
fori exemptionem fauore Inquiſito-
rum familiæ tàm domeſticæ, quàm
iudicialis: imò quod iudiciali non
tantum ius, nec ratio ſuffragetur, ve-
rumetiam obſiſtat, exceptis delictis
in exercitio officij commiſſis, ad quę
omnes Doctores ſe pręſtringere vi-
dẽtur; cui cum non acquieſcant, &
merito Inquiſitores, qui omnem in
eos intendunt habere iuriſdictio-
nem de factoque exercent: aliud e

(citra

(citra regiam conceſſionem, quam Paramus non ſemel, cæterique qui pro illis ſcribunt abnegant, ducenda erit: prout ipſemet eam ducit a conſuetudine nempe, per quam iuriſdi-ctionem acquiri poſſe nemo negauit, ita ipſe *d.* 2. *reſponſo. num.* 78. quem cæteri anteſignanum ſecũtur.

DE IVRISDICTIONE PER SANCTVM INQVISITIONIS OFFICIVM ex conſuetudine acquiſita.

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *IVriſdictio extra conceſſionis limites extenſa, vel quæ ſine priuilegio exercetur, dicitur vſurpata.*

2 *Poteſt conſuetudine ex tempore inducta acquiri, & quod tempus requiratur, latè ad n.* 8.

3 *Conſuetudo æquiparatur priuilegio, ſed vide nu.* 14.

4 *Scientia, ac patientia Principis an requiritur pro iuriſdictionis præſcriptione, & n.* 4. *cap.* 4. *vbi ratio.*

5 *Præſcriptio quatragennalis non requirit ſcientiam nec patientiam etiam contra Eccleſiam ſecundum Paramum.*

7 *Iuriſdictio per Eccleſiam conſuetudine quæſita an Eccleſiaſtica efficiatur, & num.*

8 *Iuriſdictio conceſſa an poſſit per lapſum temporis exerceri contra formam conceſſionis, q; tenorem, & num.* 21. *&* 53.

9 . . . *conceſſa Inquiſitoribus Siculis per Regem fuit cum clauſula reuocandi, & num.*

10 . . . *ex ſui natura eſt reuocabilis rerum ſtatu, mutato, etiamſi eſſet Eccleſiæ conceſſa.*

11 *Inquiſitores per Pontificum decreta vetantur aliam iuriſdictionem exercere, præterquam in cauſis fidei.*

12 *Incapax a iure non præſcribit, & n.* 15.

13 . . . *maxime ſi de præſcribenda re, quæ in iure conſiſtit, agatur, puta iuriſdictione, cuius poſſeſſiorium eſt mixtum cum titulo.*

14 *Præſcriptio duos effectus operatur, acquiſitionis, ac probationis priuilegij,*

15 . . . *legis, ac priuilegij imaginem præfert, ſed illis eſt debilior, & n.* 51.

16 *Poſſidens cui lex reſiſtit, clam vel precario dicitur poſſidere.*

17 *Titulus allegari debet a poſſidente vigore præſcriptionis, produci vero minime.*

18 . . . *ſi producatur præſcriptionis vigor reſoluitur, & de titulo diſputatur, & num.* 19.

19 *Probatio in contrarium admittitur aduerſus probantem priuilegium ex lapſu temporis.*

20 *Inquiſitores Siculi quando fuerint de titulo interrogati.*

21 *Titulo ſemel producto alius nõ præſumitur, niſi oſtendatur, & ratio quare?*

22 *Mala fide aduerſus tenorem tituli præſcribitur, ideo non proficiet etiam immemorialis, & n.* 53.

23 *Princeps patiendo iuriſdictionem ab aliquo exerceri concedere videtur, & num.* 24.

24 . . . *poteſt per hoc iuriſdictionem ex temporis lapſu acquiſitam reuocare, & poſt nu.* 23.

25 *Præſcriptio incipit acquiri contra eum, qui rem poſſidet, vel quaſi.*

27 *Ordinarius qui & delegatus eſt, cenſetur vti ordinarius actus iuriſdictionales gerere, ſed vide num.* 29. *vbi ratio.*

28 *Titulo malam fidem expellens dicitur rem ſuam bene gerere, & n.* 33.

29 *Ordinaria iuriſdictio, quæ dicatur ad differentiam delegata?*

30 *Augumentum iuriſdictionis delegata, ac creſcit tanquam delegata, dato poſſit augeri.*

31 *Actus tribuitur cauſę naturali, et quarę*
32 *Inquiſitores cauſas fidei ſine interuentu Epiſcopi non poſſunt definire, cauſas vero ſuorum miniſtrorum, ac familiarum ſic.*
33 *Poſſidens vigore præſcriptionis poteſt poſſeſſionis cauſam priuilegio munire.*
34 *Princeps confirmando quod dubium erat ex præſcriptione transformat cauſam poſſidendi in priuilegium, itē ſi aliquid addat.*
35 *Contractus emptionis quando renouatus cenſeatur, ac à veteri receſſum.*
36 *Feudum antiquum efficitur nouum, ſi in confirmatione Princeps aliquid addat vel minuat, vel ſi poſſidens illud refutet.*
37 *Poſſeſſor ex duobus titulis, vno deficiente altero vtitur, ſi inter ſe contrarij minime ſint, & poſt num. 39. & 40.*
38 *Rex non ligatur concordijs, licet inferiores miniſtri ad eius obſeruationē teneantur.*
39 *Concordijs nemo poteſt pro parte vti, ſicuti, nec priuilegio.*
40 *Beneficij incompatibilis acceptatio alterius eſt renunciatio.*
41 *Præſcriptio contra annales, vel triennales miniſtros non procedit, vt Regi praiudicetur.*
42 *Scientia, ac patientia in præſcriptione iurium copulatiuè requiruntur.*
43 *Proreges Siculi ſemper reclamant aduerſus Eccleſiaſticos extendentes eorum iuriſdictionem.*
44 *Conqueſtus præſcriptionis effectum impedit, quoties non poteſt aliud remedium applicari.*
45 *Prorex non poteſt mancipare familiares, ac ſubditos Inquiſitorum nec eorum exceſſibus remedium adhibere de ordinaria poteſtate.*
46 *Rex noſter multis curis intentus in præiudicialibus præſumitur ignorans.*
47 *Præſcriptio contra Regem in Regalibus debet eſſe immemorialis; ſecus quoad priuatos.*
48 . . . *contradictione interrūpitur, præteritiſue temporis ratio nulla habetur, & poſt nu. 50.*
49 . . . *requirit temporis lapſum continuum, & ſine lite.*
50 *Suprema maioria non poteſt alienari etiam in Eccleſiam intellige, vt num. 41. verſ. fundamenta cap. 4.*
51 *Iuriſdictio non acquiritur quoad ius cōtra ſubditos, ſed contra eos qui ſubditis præſunt.*
52 *Debitor, ac inquilinus alteri ſoluendo non praiudicant vero creditori, ac domino.*
54 *Priuilegium dicitur in vſu quoad omnem ſui partem, ſi in vno obſeruetur.*

QVi Inquiſitorum temporalem, extra fidei cauſas, iuriſdictionē a ſupremo Rege noſtro ortū ducere fateri nolunt, tēpori potiùs quā titulo inhærere malūt, quippe, qui hac via magis liberè nulla delictorum, vel cauſarum intermedia reſtrictione in ſuos familiares, atque miniſtros ius dicere prætendunt: qui iuriſdictionis acquirendi modus multum ipſis patet, ſatiſque pluſquam cæteris Eccleſiaſticis: cum ab ipſorum iudicialibus cognitionibus nulla, Rege ſic iubente, admittatur appellatio, nec recurſus in Regno Siciliæ, per quæ datur medela aduerſus extendentem iuriſdictionem propriam ad alienam: quæ per noſtrates (voluiſſem hoc tacere) vſurpatio appellatur, ac delictū ſolitū in ſubditos animaduerti, *Fab. Ann. in conſlit. terminum vitæ ex num. 150. Giurba conſ. 24. num. 22. idem conſ. 52. num 20. poſt Lanar. conſ. 5. num. 14.* & alios quampluтes: iterum magna eis patet facilitas propter vniuerſalem quam exercēt in cauſis fidei; cuius calore alteram, licet diuerſam afficere poſſunt, ac attrahere, vllo reſiſtente: vt in ſpeciali ū caſuum relectione patebit, manibus que palpabitur.

Pro

Pro huius conſuetudinis firmitate
adducuntur a Paramo loco citato
plures ſolidæq; concluſiones, nem-
2 pè quod iuriſdictio poſſit curſu im-
memorialis temporis acquiri, non
tantum cumulatiuè; verum etiam
abdicatiue per *text. in cap. irrefraga-
bilis, §. exceſſus, de offic. ord. & in cap.
dilecti de arbitr. Innoc. in cap. nouit,
verb. conſuetudine de iud. Anchar. in
cap. conqueſtus, quaeſt. 6. in fine, Palac.
Rub. in cap. per veſtras not. 2. §. ſed eſt
pulcra. de donat. inter vir. & uxor. Co-
uar. in regul. poſſeſſ. 2. p. §. 3. cum alijs,*
per eum ibi, *num.* 98. accedunt allati
per *Narbonam ad d. l. 20. gloſ. 22. nu.
92. 94. 96. & ſæpius d. loco,* mille quos
cumulat *Giorit. reſponſ. 1. & 2. Ego de-
ciſ. 21. nu.* 49.

Cuius doctrinę ratio illa eſt, quod
conſuetudo cum æquiparetur priui-
3 legio, quidquid per ſecundum ac-
quiritur per primum quoque acquiri
poteſt, *Maſcard. de probat. cōcl.* 1372.
*Auendagn. de exeq. mand. cap. 4. par. 2.
& p. 1. cap. 6. num.* 8. *Craſſ. de effect.
cler. eff. 1. num.* 383 *ad* 388. *Seſſe in
epiſtola ad Regem, num.* 46. & 100. &
§. 3. *num.* 152. *Salgad. de reg. protect.
prælud. 3. a num.* 126. *ad* 135. nec tan-
tum, ait ipſe attenta immemoriali,
verum etiam per ſimplicem curſum
triginta, vel quadraginta annorum,
imo etiam decenn j acquiſita cenſe-
rentur fauore priuati, merumque
ipſum, ac mixtum Imperium: ſecun-
dùm *Bald. in rubr. de conſuet. per tex-
tum in l. viros, C. de diuerſ. offic. lib.* 10.
*Iaſ. in l. Imperium D. de iuriſd. omn.
iud. Abb. in cap. cum contingat a num.* 5.
vſque ad 70. vbi *Butr. num.* 21. qui lo-
cuntur de iuriſdictione cognoſcēdi
delicta, ac cauſas familiæ, *Anan. nu.*
9. *Card. num.* 2. *de foro compet.* proce-
duntque contra Principem *Decian.
conſ. 124. nu. 5. lib.* 3. vbi de communi,
attenta præcipue eius ſcientia, &
4 pacientia, quæ ſola pro priuilegio
habetur per *Decian. ibi. num.* 16. per

textus quos allegat, de qua conſtare
intendunt in præſenti dum tam ante
annum 1580. quā poſt ſemper Pro-
reges certiorem reddiderunt Domi-
num Regem de iuriſdictione per In-
quiſitores exercitata, ac extenſa, ac
etiam per Capitulum Regni 18. ſub
Imperatore Carolo, Regnum ipſum
ſuper hoc Regem conſuluit: quibus
etiam deficientibus ſufficeret vtique
ſcientia officialium, vt *Decian. ibid.
nu.* 49. affirmat, & *Crauett. conſ.* 204.
num. 5. *Couar. in reg. poſſeſſ. in initio* 2.
part. col. antep. verſ. ſed tantum, num. 8.
de reg. iur. fol 787. *Balb. de præſcrip.* 2.
*par. 6. part. princip. in 2. qu. 7. qu. prin-
cip. num. 8. verſ. ſed ſi dubitatur, & in
4. qu. princip. num. 8. verſ. ſed ſi dubita-
tur, & in 4. qu. princip. d. 2. par. 5. part.
princip. num. 4. verſ. ſed communis,* qui
dicit hanc eſſe communiter receptā,
cum alijs per eundem *Paramum nu.*
82. & *nu.* 83. vbi pro altera amplia-
tione, quod nempe ſufficit curſus de-
cem annorum, attenta ſcientia præ-
dictorum, ſiue vnius ex eis, allegat
Decian. ſæpius citatum, ac *Bart. in l.
1. §. denique D. de aqua pluuia arcenda,
Abb. in cap. cum contingat, col. 4. de foro
compet. & in cap. quam Eccleſiarum de
conſt. Aretin. conſ.* 154. *Surd. conſ.* 58.
num. 7. & 8. qui verò huic opinioni
aduerſantur, loquuntur nulla data
ſcientia, nam in præſcriptione, quæ
habet pro ſe curſum annorū 40. nulla
5 ſcientia requiritur, etiam contra
Eccleſiam, ac iure communi reſiſtē-
te *Aretin. conſ. 23. col.* 4. *Alciat. conſ. 6.
vol.* 1. qui dicit eſſe communem, nec
requiritur, quod ſit acquiſita in cō-
tradictorio iudicio, *Bald. conſ.* 240.
*col. 2. in 1. vol. Corn. conſ. 155. col. pen.
verſ. non obſtat:* quos refert, & ſequi-
tur *Decian. loco relato nu.* 26. & *conſ.*
51. 68. & 112. *volum.* 2. demum pro
horum firmitate allegat cōcordiam
anni 1580. per quam hæc iuriſdi-
ctio huiuſmodi forma præſcripta,
confirmatur pro bono publico, &

Dei

Dei omnipotentis cultu, priuatiuè
ad alios, ac nullis reſtricta limitibus;
præcipuè dum in ea cõſuetudo pro-
6 batur, quæ ſola potuit iuriſdictionẽ,
tam in familiares, quàm in officiales,
cæteroſque miniſtros tribuere ne-
mine excepto, *gloſ. in l.1. & fin. C.de
emancipat. liber. DD. in cap. cum con-
tingat, vbi Ioan. Andr. num.6. de foro
comp. cap. dilecti de arbitr. cap. cum di-
lectus de fide inſtrum. gloſ. in can. con-
queſtus 3.qu.3. & in c.fin.18.quæſt.2.*
& fortius dum a Principe confirma-
tionis munimine roboratur *Felin. in
c.ſuper quæſtionum, §. ſi vero, num. 19.
de off. deleg. Caſſan. in conſuetud. Bur-
gund. tit. des iudices, rubr. 1. §. 6. gloſ. ſi
au, cum verbo du Prince, num. 13. Rox.
de hæret. p. 1. num.* 444. textuſquè ſu-
pra allegati, cum latiſſimè cumulatis
a *Narbona ad d l. 20. gloſ. 22. a num.*
92. *ad* 203. in quibus fundat Inqui-
ſitores potuiſſe acquirere iuriſdictio-
nem excommunicãdi ex cauſa com-
petentiarum, pro eorum iuriſdictione
extra fidei cauſas tuenda, acriter
inuehendo contra Ioſephũ Mur qui
opinionem aduerſam fuit amplexus:
tradens inter alia *nu.* 98. 99. & 101.
Inquiſitores nullam iuriſdictionem
aduerſus Pontificem Regemq; præ-
ſcribere voluiſſe, cum eam ab vtroq;
recognoſcant, ſed aduerſus priuatos
laicos, vt eorũ iuriſdictioni ſubſint,
ac pareant.

Hanc verò ex lapſu temporis, ac
vſu acquiſitam iuriſdictionem Eccle-
ſiaſticam effectam fuiſſe fundant: ea
7 ratione, quia quicquid prorogatur,
accedit, adhæret, vnitur ſacris, ac
religioſis locis fit ſacrum, & religio-
ſum, *l. quia religioſis 44. D. de rei vend.*
alijque per *Paramum ibid. a nu.* 142.
ad 148. *& in 1. reſp. cap. 1. a num. 5. &
capit. 2. a num. 30. & de orig. Inqu. lib.
3 qu. 2. num.* 115. latiſſime *Narb. ibid.
gloſ. 22. a num. 34. ad* 43. quo loci vi-
detur ſibi aduerſari cum inferius per
eum traditis *num.* 98. de quibus ſta-
tim diximus, nempe eos non inten-
dere contra Regem in hac iuriſdi-
ctione acquirenda, cum potiùs ex fa-
cto contrarium eliciatur; dum con-
tendunt, eam effectam fuiſſe Eccle-
ſiaſticam, & per conſequens reuoca-
tioni minus obnoxiam: de quo la-
tius *in ſequenti capite.*

8 Per illam etiam contendunt po-
tuiſſe, non tantum acquiri iuriſdi-
ctionem, verum etiam derogari di-
ſpoſitis in concordatis de Regis no-
ſtri mandato factis, ad continendos
vtriuſque Tribunalis miniſtros in
ſuis cognitionis limitibus, grauibus
pœnis ambobus adiectis.

Quaſi poſſint contra expreſſum
titulum, ac Regis voluntatem acqui-
rere cognitionem caſuum excepto-
rum, eodem tempore quo vigore ip-
ſius tituli cogunt ordinariam iuriſ-
dictionem exercentes, vt ſibi ſubdi-
tos in cæteris delictis remittant, vtẽ-
do concordatis pro parte, quæ ipſis
fauet, in cætero illa improbando.

Sed pro oppoſita opinione, diſtin-
guendo Regnum Siciliæ a cæteris
prouincijs, in quibus forte diuerſi-
mode per concordias diſponatur,
plura poſſunt conſiderari, per quæ
elicitur conſuetudines allegatas Re-
giæ iuriſdictioni ordinariæ penitus
non officere, vel quia obſtant con-
cordata, vel quia reuocationi ſubia-
cent, vel quia præſcriptio non ſit le-
gitime inducta.

Diſtinguendum dixi Regnum no-
ſtrum a cæteris, quia in eo conceſ-
ſiones factæ Inquiſitoribus ſunt ſub
9 clauſula reuocandi ad libitum, ac
durante Regis beneplacito, quod
idem eſt, ac dicere, quod fuerint
præcario conceſſa, iuxta *l.* 1. 2. & 5.
D. de præcario, quibus locis I.C. affir-
mat, naturali æquitate inſpecta, quæ
communicationem, ac humanam
ſocietatem induxit, liberalitatem, ita
conceptam, vt poſſit quandoque re-
uocari cum ſua lege ſeruandam eſſe.

Verum

10 Verum enim vero licet conceſſa
iuriſdictio ſuapte natura hanc con-
tineat conditionem, vt poſſit reuo-
cari, ac limitari non tantum ſi Rei-
publicæ expediat, verumetiam ſi id
Principi nulla apparēte cauſa videa-
tur; ſiue quia proprium ſit in hac
materia concedentis voluntatem
dominari, ſiue quia in Principe præ-
ſumitur cauſa ſufficiens, vt ratioci-
natur *Felin. in cap. nonnit. nu. 8. verſ. li-*
mita primo de reſcriptis, alijque citan-
di infra *in 1. cap. tractat. ſcriptiſ diſcurſu*,
vbi de competētia notarij de Roxas
agetur: non tantum ſi laico ſubdito
quocumque titulo fuerit conceſſa;
verumetiam ſi non ſubdito, vel vbi
Eccleſiaſticis in propria ditione cōce
datur, *Bouadill. in Politica lib. 2. cap.*
16. num. 31. & cap. 17. num. 93. atta-
men negari haud poterit, quin expe-
ditior via pateat Principi, quando
facultatem reuocandi ſibi reſerua-
uerit, vt in *ſequenti capite* mox proba-
turi ſumus *D. Merlin. cētr. 13. ad fin.*
Quod ergo conſuetudo hæc præ-
tenſa cum lapſu temporis (vt ad pro-
poſita, ordine tamen cōuerſo acce-
damus) nō ſit legitimè inducta pro-
bari poteſt; ſupponendo vnum ex
ſcriptis *in primo c. n. 22.* ſatis fundatū,
dum diximus iuriſdictioni acquiren-
dæ per Inquiſitores a cauſis fidei
11 prę ſcriptæ, obſtare ius Canonicum,
expreſſeque reſiſtere, dum id vetat
addita cauſa, quę bonum reipublicę
concernit: nempè ne fidei negotiū,
quod ſumme priuilegiatum exiſtit,
per occupationes alias impediatur;
vt in *cap. accuſatus 8. §. ſane de hæret.*
lib. 6.

Hoc enim operatur, vt tanquam
effecti incapaces, nec prorogatio-
nem, nec temporis lapſum pro ſe
adducere poſſint; nam inhabilitas
12 ad poſſidendum præſcriptionem nō
admittit *Ioan. Monach. in cap. 2. de*
præbend. in 6. Gabriel tit. de conſuet. cō-
cluſ. 1. nu. 16. Abb. in cap. cauſam, quæ
in princip. de præſcript. Couarr. in cap.
19. quæ. reſol. ſcribentes communiter
in d. cap. cauſam, quæ, & in cap. quanto
de conſuet. etiam quod præſcripſerint
per tempus cuius contrarium in ho-
minum memoria non exiſtat: etenim
quo ad effectum iuris habetur, ac ſi
non eſſet, *ex reg. quæ contra ius de reg.*
iur. in 6. l. non dubium C. de legibus, cū
concordantibus: quod ſi obijciatur,
præſcriptionem non tollere factum
poſſeſſionis, quod a iuris diſpoſitio-
15 ne non pendet, ſaltem ipſo iure: re-
ſponderi poteſt, quæſtionem de qua
in præſenti vertere ſuper iuriſdictio-
ne, quæ cum in iure conſiſtat, nullā-
que habeat, quo ad originem, facti
mixturam, iure reſiſtente non poteſt
ſuſtineri, ex qua ratione etiam dici-
mus non dari poſſeſſorium in iuriſdi-
ctionalibus, quod ſit merum: cum
ſemper debeat habere admixtā cau-
ſam proprietatis, *Oſaſch. deciſ. 25. nu.*
30. Menoch. remed. 15. recuperandæ,
Decian. reſp. 45. nu. 9. lib. 1. Peregr. conſ.
2. num. 2. col. 2. lib. 1. Ego deciſ. 4. num.
6. fol. 85. quorum ratio illa eſt, & qui-
dem irrefragabilis, quod omne eius
robur a priuilegio pendeat; ſicut ro-
bur, ac virtus conſuetudinis [in iu-
ribus præcipue] a lege procedit; qua
contradicente non bene poteſt titu-
lus probari, immò nec allegari ad *l. de*
quibus D. de leg. vbi cōmuniter DD.
& in l. omnes populi per text. ibi. de iuſt.
& iur. omnes Canoniſtæ *in cap. fin. de*
conſuetudine, & licet *Abb. Cauncnſis*
ibi. num. penult. dicat prohibitionem
legis ad cauſam præſcriptionis ra-
tionabilem, quæ ſuperueniret, non
extendi; quā opinionem ſequi vide-
tur *Dec. in cap. 2. nu. 11. de probat. &*
Couar. practic. qu. 31. num. 4. verſ. 3.
attamen quando in prohibitione
facta per legiſlatorem adeſt cauſa,
quæ duret, nec noua aliqua allegatur
illam ſuperans, omnes concordant,
quod talis conſuetudo, quæ vires a
lege ſumere debet, remanet vndique
deſti-

deſtituta: quod vero cauſa prohibitionis expreſſa adhuc duret, patet ad ſenſum, nec negari poteſt, prout quidam D. ex eis mihi libere faſſus eſt, diſtrahi ipſos quotidie a peculiari inſtituto ex cauſa iſtius iuriſdictionis, tam in ea exercenda, quam in tuenda propter frequentes contentiones, quę quotidie ſeſe offerunt inter eos, & ordinarios iudices: item Summus Pontifex; vt dixi, poſt vltima concordata cognitionem criminis nefandi, ſub illa cõditione aſſenſus Pontificis per D. Regem conceſſam, eodem motus impulſu, cõcedere negauit, vt teſtantur Cardinalis Sãctæ Seuerinæ, ac Orator Regis noſtri apud Summum Pontificem per ſuas literas de quibus in archiuio Conſilij Italiæ ſatis conſtat, quorumue tenorem in *Sigiſmundi Taſſæ controuerſia* refero.

Hæc ſi ita ſe habẽt, quilibet poſſet intentate attentis regulis præcitatis *in cap. 1. verſ. cæterum ſummi num. 22.* priuilegia hæc Principum ſęcularium, conceſſionis iuriſdictionis temporalis, obſtantibus lege, ac conſtitutionibus Pontificijs, nullum robur habere, etiam ſi fauorem contineant: & ſic potentius, quo ad Eccleſiaſticos in omni materia, debeant operari decreta Põtificum, quam priuatæ leges ſęcularium Principum, ſicut inter laicos ipſos hoc idem operantur, quando de re ſpirituali agatur: in qua vniuerſalem in actu, & habitu habent iuriſdictionem: in quo non curo inſiſtere; qui obſequi teneor non contradicere Regijs conceſſionibus, vt in *ſequenti capite* tradeus: nec enim nobis pugna eſt cum exercentibus hanc iuriſdictionem, ſed cum excedentibus, & iura Domini Regis contra omne gratitudinis debitum negantibus.

Iterum ſecundo cum firmum ſit, curſum temporis duos operari effe-
14 ctus, vnum acquiſitionis dominij, alterum præſumptionis probationum, ac tituli, vt fundant *Felin. in cap. cauſamque, num. 6. & 7. & in cap. cum ex officij, num. 13. & in cap. accedentes, n. 6. verſ. ſed dices de præſcript. Ripa in l. quominus, num. 41. & 102. de flumin. Alex. conſ. 74. ex n. 20. lib. 4. Aueda g. de exeq. mand. lib. 1. cap. 12. nu. 6. Maſcard. de concl. 1572.* alijque per me in *Orat. 20. nu. 91.*

Conſiderabam quod attinet ad primum effectum, nullam poſſe fundari acquiſitionem, quoniam conſuetudo, ac præſcriptio aliter procedere nequeunt, quam a ſua cauſa legitima, minimeque a iure improbata, nam dum dicimus illam habe-
15 re vim legis, non eam legi præponimus, ſed adæquare conamur: licet ſicuti legem non ſuperet; ita neque idem poterit habere ponderis, ſed paulo minus: quaſi vnum, ac idem dici non poſſint ex quo ſimiles argumento, *l. quod Nerua, D. depoſiti*, eſt enim præſcriptio imago priuilegij.

At ſuppoſita reſiſtencia legis, cauſa ac origo improbata erit, & inepta
16 producere præſcriptionem, qua Inquiſitores poſſint ſe tueri, ſeruntque, ac ſi clam, vel precario poſſiderent rem alienam ſcienter *Gratian. diſcep. 441. num. 14. & ſeq. Azeued. ad l. 3. tit. 1. de los terminos publicos, lib. 4. recop. Ego ipſe deciſ. 1. nu. 10. & 11.* vbi alij viſuntur: optime *Aponte de poteſtat. proreg. tit. 11. nu. 19. 20. & 21. fol. 361. in 2. impreſſione.*

Secundus effectus probationis priuilegij non ceſſat ex legis reſiſtẽtia: quoniam illo ex curſu immemorialis ſuppoſito, pręſumptio eſt, quod ſit validum, ac quod contineat reuocationem prohibitionis a lege emanatæ, qua acceptione dicimus eſſe ipſa lege potentius, & conſequenter bene poſſent illo ſuam iuriſdictionẽ defendere Inquiſitores, ſi cauti fuiſſem in vltima concordia anni 1597. quo temporis fuerunt de titulo in-

terro-

terrogati, illum minime producere,
ſed tantum allegare, ad doctrinam
*Vinc. de Anna alleg. 79. in fine, Camilli
de Curte de feudis verſ. declarata igitur,
num. 129. Cancer. variar. reſolut. cap.
3. num. 221. & 141. lib. 3. Carol. de
Tapia deciſ. 2. num. 293. Supremi Con-
ſilij Italiæ,* cum alijs per me *deciſ. 1. nu.
121.* bene *Anguian. de legibus lib. 2.
contro. 20. num. 39. Georg. allegat. 14.
Caſtill. deciſ. 12.* cum modernis ad-
ditionibus ad eum, hi dicunt priui-
legium non eſſe producendum.

Nam ſi allegata cõſuetudine cum
lapſu tẽporis virtute priuilegij iſtius
18 præſũpti, amplius progrediatur quis
ad oſtenſionem titulorum: tũc quaſi
aſpectu ſolis recedentes nebulæ, ve-
ritate ſcilicet apparẽte, præſumptio-
nes diluuntur, & de tituli validitate,
ac vigore eſt cognoſcendum *Peregr.
conſ. 2. num. 24. & 56. & conſ. 13. nu.
73. lib. 1. Anna d. allegat. 79. Anguian.
loco citato* eleganter, per hæc verba:
*Quòd non raro euenire ſolet, litigantes
abſque neceſſitate ſtatim ſubito in ipſo
litis ingreſſu titulum oſtendiſſe, quem
poſtea occultaſſe maluiſſent, ob plures, dif-
ficileſque controuerſias, ex talis priui-
legij oſtenſione motas, & excitatas: qui
vſus conſuetudiniſque allegatione con-
tenti, facilius ſibi proſpexiſſent, ſi tituli,
vel priuilegij non meminiſſent,* hæc ille.
quorum ratio eſt, quia oſtenſo titulo,
cenſetur ac ſi renunciaretur præ-
ſcriptioni, quæ tandiù proficit quo-
ties titulus eſt abſcõditus, & non
palpatur, qualis eſt præſumptus, qui
allegatur haberi, ita etiam concludit
in ſimili puncto *Narbona in gloſ. 22.
num. 83. verſ. nam tunc demum,* poſt
Menoch. lib. 3. præſump. 131. num. 75.
ſicut dicimus, quod aduerſus pro-
bationem huiuſmodi ex lapſu tem-
19 poris inductam, poteſt aduerſarius
offerre alias probationes, per quas
illam deſtruat *gloſ. in cap. 1. verſ. niſi
de præſcript. lib. 6. Philipp. Franch. in
rubr. eiuſdem tituli, Gabr. com. opin. de
conſuet. concl. 1. nu. 50. Pariſ. & alij* de
quibus *Maſcard. concluſ. 1372. n. 38.*
qui dicit hanc à nemine reprobari,
quod intelligit *Anguian. ibid. nu. 41.*
quando præſcriptione in vim proba-
tionis vtimur.

20 Quod autem Inquiſitores Siculi
fuerint de titulo interrogati, aduo-
cato per Regem vno ex eis, Paramo
nempe, ad hanc Curiam: patet ex
præfatione concordatis adiecta, ibi:
*A deduzir los papeles, y razones, que a
cada vna de las partes occurrieſſen ſo-
bre las competencias, y diſcordias iuriſ-
dicionales,* cui præcepto ad literam
paruere, non allegando tantum, ſed
producendo titulum, non ſolùm
coram iudicibus ad hoc deputatis,
ſed eo in ſpeciali opere tipis tradi-
to: Paramus enim quotquot habe-
bat titulos a retro Regibus, quotquot
Bullas Pontificis aptas ad materiam
imprimi curauit in ſuo *de origine In-
quiſitionis tractatu ex fol. 196.* vbi te-
ſtatur, ſe aduocatum fuiſſe a D. Re-
ge ad Curiam pro hac cauſa, & om-
nia iura in vnum collegiſſe: modo
cum noluerint inniti ſoli conſuetu-
dini, opus eſt patiantur illa ſpreta, de
quidditate, ac qualitate conceſſio-
num tractari: non enim amplius præ-
21 ſumitur nouus titulus, ac incognitus,
imò inducitur contraria; quod ſi aliũ
titulum habuiſſent, illum vtiq; præ-
ſentaſſent, ac exhibuiſſent, vt bene
concludit *Oſaſch. deciſ. 101. num. 37.
& ſeq.* & ante eum *Pariſ. conſ. 27. nu.
119. & conſ. 114. num. 8. vol. 1. & cõſ.
166. nu. 28. vol. 3. Grauett. conſ. 138.
num. 44. & de antiquit. tempor. 4. part.
verſ. materia, num. 13. Ego ipſe deciſ. 1.
nu.* & ſupra *ad leges Iacobi not. 53.
fol. 79. col. 2.*

Reſolutis ideo, per tituli oſtenſio-
nem, omnibus præſumptionibus ſu-
per conſuetudine fundatis ante no-
uiſſimam concordiam, iam nõ exer-
cent iuriſdictionem, niſi ex noua ipſa
concordia, vel ex antiqua, in eo quo

illi non derogatur: quo ſenſu poteſt ſuſtineri illud quod *Paramus tradit in 2.reſp.num. 136.verſ.de manera*, dum dicit, ipſos fuiſſe præiudicatos, ac eorum iuriſdictionem minutam ex nouis cõſtitutionibus; non quod D. Rex eis quidquam de proprio, vt ipſe affirmat abſtulerit, ſed quia viſo titulo, id tantum confirmauit, quod eo continebatur reiecta vſurpatione, ac denuo conceſſit, vel limitauit ex propria iuriſdictione, quicquid ei viſum fuit: expertus, ac cõſcius propriam omnino eſſe illam quam exercebant, nec vllam adeſſe iuriſdictionis Eccleſiaſticæ mixturam, quod ſpectat ad temporalem, & præter caſus fidei cognitionem, & perinde non poterunt per eos in poſterum limites tituli tranſgredi; nam quia quicquid vltra acquirere tentarent, eſſet cum mala fide cõtra expreſſio-
22 nem tituli, qua attenta præſcriptio ceſſat etiam immemorialis *Ioan. Andr. Philip. Franch.* & quamplures alij *in cap. 1. poſt gloſ. ibi de præſcript. lib. 6. Angel. in §. furtiua, col. 2. inſtit. de vſucap. Iaſ. conſ. 24. col. penult. lib. 3. Afflict. deciſ. 368. nu. 10. Pariſ. conſ. 66. num. 128. lib. 3. Couar. in reg. poſſeſ. 2. par. §. 3. num. 7. & §. 8. num. 4. Gabriel de præſcript. concluſ. 1. n. 3. Mol. de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 66. Vaſq. controu. cap. 81. num. 10. Velaſq. de iure empb. qu. 8. nu. 15.* quam quia hoc expreſse in titulo prohibetur, dum pęna adiecta mandatur, vt nemo ex vtriſque iudicibus ſuam trãſgrediatur iuriſdictionem, ibi: *Y aſſi miſmo encargo, y mãdo a los dichos venerables Inquiſidores que ſon, ò por tiempo fueren que reſpectiuamente aſſi lo guarden, y cumplan, ſegun que por ſu parte ſe deua guardar, y cumplir conforme al aſſiento y capitulos en eſta mi prouiſion contenidos, y contra el tenor, y forma dello no vayan, ni paſſen, ni conſientan ir, ni paſſar los vnos, ni los otros agora, ni en tiempo alguno, ni por ninguna cauſa, ni razon, ſo pena de mil onzas para mi camera, y fiſco, y cadauno juzgue, y conozca de las cauſas le perteneciere ſin entremeterſe en otras*, & demum quia ex tunc nullus adeſt curſus temporis ſufficiens ad præſcribendum, nec ſcientia, ac pacientia fundari poteſt; imò ſumma contradictio; quoniam ſi attendimus Proreges totum archiuium Conſilij Italiæ plenum eſt querimonijs, ac reclamationibus ipſorũ contra Inquiſitores, quod paulatim ſibi temporalem iuriſdictionem Domini Regis noſtri tribuiſſent, idem clamant Tribunales illius Regni: ſi vero Reges noſtros, illi ſunt abſentes, & minus conſcij eorum, quæ ibi aguntur; quod vbi reſciuerint ſemper iuriſdictionem Inquiſitorum attenuauere, ac Proregibus, ne illam extendi patiantur, reſcripſere, vt infra latius trademus.

Secundo principaliter poteſt ad cõſuetudinem præſcriptam opponi, quod poteſt illa per Principem reuocari, ſupponendo enim prout præmiſimus legem Pontificiam obſtare huiuſmodi conſuetudini, tam ex decretalibus allegatis, quam ex iterata declaratione animi Summi Põtificis in caſu præmiſſo contra familiares admittentes nefandum crimen; non dubitamus, quin hæc conſuetudo, quatenus de facto poſſit ſuſtineri (loquor abſtracta Regia conceſſione, ac confirmatione) hoc eſſet ex conniuentia Principis laici, qui dum
23 patitur, cenſetur concedere; vt idem *Paramus* affirmat *d. reſp. 2. num. 79. & ſeq.* per hæc verba: *Y principalmente eſto procede quando interuiene la ciẽcia, y tolerancia del Principe, porque eſta ſola introduze coſtumbre, y priuilegio, ſegun Decian. d. conſ. 124. num. 16. per textum in l. quid ergo §. 1. D. de his qui notantur infamia, l. cum plures. §. locator, D. locati, vbi inquit, quod quando Princeps patitur aliquid obſeruari, & in conſuetudinem deduci, eſt perinde, ac ſi*

eam induxiſſet; *ad hoc eſt bonus textus in l. an totum, C. de ædif. priuat. ibi Magiſtratum*, ad quod conducunt pariter doctrinæ infra ſtatim allegandæ, *verſ. hæc enim conceſſio, num.* 97. hic autem dicitur titulus præſumptus,
24 qui ſine dubio ab eo, cuius tolerantia inducitur reuocari poterit, quia ſi diximus poſſe conſumi priuilegiũ expreſſum, multo magis tacitum infirmari poſſe firmandum erit, cõſuetudoque Principi præiudicialis deleri: ita docet *Peregrin. in tract. de iuriſd. ord. & deleg. num.* 73. *fol.* 9. cum alijs per me *in tractat. de donat. diſc.* 2. *par.* 6. *nu.* 193. *&* 200. *verſ. quid vno, & deciſ.* 1. *num.* 124. *& in addit.* vbi in reuocatione iuriſdictionis addidi *Tamb. de iure Abb. tom.* 1. *diſput.* 16. *qu.* 12. *nu.* 10. *& Barboſ. in c. cum aliquibus n.* 3. *de reſcript. lib.* 6. ex pulchra *Felin.* *doctrina in c. nouit. n.* 8. *verſ. limita primo de iud.* ipſe enim, vt ibi dixi, ſupra ius ciuile cõſtitutus poteſt acquiſitionẽ huiuſmodi libere reuocare, quod & ſupra nõ ſemel cõfirmauimus, bene *Vaſq. de reſtit. cap.* 6. *dub.* 2. *num.* 33.

Dixi, ſuppoſito obſtet lex Pontificia, ne diceret aliquis, quod ipſi hãc laicorum hominum cognitionem aduerſus Pontificem præſcripſerint, quoniam vltra reſiſtẽtiam prædictã, hoc euenire minime poteſt, quando præſcribitur iuriſdictio cõtra laicos, quorum ſuperior eſt Princeps ſecularis in temporalibus, qui iuriſdictionem quaſi poſſidet, aduerſus quem præſcribi prætenditur: etenim non
25 data poſſeſſione in perſonam eius, contra quem incohatur præſcriptio, tempore eius initij, nulla acquiſitio poteſt fundari in præſcribente *ad l. male agitur* 2. *& l. cum notiſſimi* 7. *§. ſed ſi quis alteri C. de præſcript.* 30. *vel* 40. *ann.* facit *regula ſine poſſeſſione de reg. iur. lib.* 6. *& infra nu.* 124. nam ſi aduerſus non dominum, & nõ poſſidentem præſcriberetur, dominus, ac poſſeſſor ex alterius patientia, quod nullum ius patitur, præiudicari poſſet, late *Rouit. deciſ.* 97. *ex nu.* 4. *ad* 10.

Hæc ſunt in cauſſa, quare Sereniſſimus Rex, qui dominus eſt tẽporalis iuriſdictionis, quæ per Inquiſitores exercetur, quotidie eam limitat, ac reſtringit, ne in vno, vel in alio caſu procedat, *vt in quarto capite* dicendum erit: imò quod magis eſt, quandoque omnimodum eius exercitium ad certos annos ſuſpendit, vt eueniſſe tempore Imperatoris Caroli V. conſtat ex annalibus, ipſeque *Paramus* narrat *in d. tract. de origine Inquiſitionis, fol.* 202.

Effectus enim hi ſunt ſupremi dominij, quod compræhendit expreſſe conceſſa, æque, ac tacite per conſuetudinem acquiſita: quod probo in hunc modum: clarum eſt quod D. Rex quotidie reſtringit hanc iuriſdictionem in caſibus etiam non cõceſſis, ſed ex conſuetudine acquiſitis ergo, & cõſuetudo ei ſubiacet: quod ſi ei ſubiacet, poteſt eam in totum delere: quia qui poteſt limitare, poteſt penitus tollere: ſcribant quicquid velint Paramus, ac Portocarrero in dictis reſponſis, & Narbona in gloſſis ad concordata Regnorum Caſtellæ, ac Legionis, quod iuriſdictio quæſita per conſuetudinem, vnita Inquiſitorum iuriſdictioni ordinariæ in cauſis fidei, eſt effecta Eccleſiaſtica, quia experientia docet oppoſitum, quod imò vti laica reuocatur, ac reſtringitur, quod ſummo iure fit per D. Regem, ac conſulto per miniſtros ſupremos, ei iure fieri proponitur, quia eſt mere temporalis, ſiue ex ſeculari Principe concedatur ſiue aduerſus eum præſcribatur, vt *Baſil. Ponz. infra cit.* affirmat, & probat late *D. Merl. contr.* 13. *ad fin. Ego ſupra not.* 9. *ad ll. Martini f.* 324.

Hæc enim conceſſio dicitur in Principe, qui eo ipſo, quod conniuere vult, dum reſiſtere poteſt, con-
26 cedere videtur, *l. quid ergo* 13. *verſ.*

 certe,

certe, D.de his qui not. infam. l. cum plures 60.§.locator, D.locat.l.1. §.magiſtratum autem, D.de exercit. actio.l. an in totum, D. de ædif. priuat. l. 1. §. ſcientiam, D.de trib.act. Surd.cōſ.371. num. 58. Menoch. conſ.100.num.68. Gonzal.ad reg. Cancel.gloſſ.9. §.2.nu. 87.Paramus d.reſp.2. num.79. verſ. y principalmente, cuius verba ſupra non longè retulimus, *num.* 22.

Demum aduerſus hanc præſcriptionem obijci poteſt de forma concordiarum, per quæ quicquid ante erat conſuetudinis effectum fuit priuilegij, quarum formalitas duos parit effectus conſuetudini præiudiciales, qui abolitionem eius important, primus quorum eſt ille, quem prædiximus, nempe quod per illas cenſetur prohibita quæcumque futura conſuetudo, dum pœna adiecta præcipitur, vt a concordatis non recedatur: alter eſt reſpectu præteritorum actuum: nam in expreſſis fuit illis derogatum, & in certis vero fuit mutatus titulus. Quod enim aduerſus hæc præponit Inquiſitor *Paramus in reſp.2. num.* 139.& *ante*, facile tolli poteſt, ait ipſe: *No obſtarà dezir, que daño a la Inquiſicion hauer recibido aquella concordia los Inquiſidores de Sicilia, porque en caſo que la ayan recibido, negligentia iudicis non potuit nocere ſanctæ Inquiſitioni: demas de que teniendo ellos como la tenian ordinaria, non*
27 *ſon viſtos auer vſado de la dicha juriſdicion perdiendola, ex textu inſigni in l. fin. D.de precario*, ibi. *Nec exiſtimandos mutare ſibi cauſas poſſeſſionis, y en proprios terminos, que el juez ordinario, que puede vſar de vna juriſdicion como ordinario, y como delegado, que ſe preſuma (ſecundum ius) que vſa como juez ordinario, y no como delegado, eſt textus in l.quamquam, & in l.ex teſtam.l. 1.C.de teſtam.milit.Bald.quem refert, & ſequitur Felin. in cap.eam ex officij, num. 34.verſ.ſi autem iudices, num. 34 de præſcrip.Alex.conſ.53.num.5.lib.5. & conſ.60.num.2.lib.2. addunt rationem: quia ſcilicet iuriſdictio ordinaria eſt firmior, & potentior, ex omnibus communiter in rubr. D. de off. eius, cui mādata eſt iuriſdictio, (& poſt aliqua) de manera, que el auer recibido aquella concordia, o ſalua guardia los Inquiſidores de Sicilia, no mudò ſu iuriſdicion propia, y ordinaria.*

Facile inquam tolli poteſt; quia quod attinet ad primam obiectionē, ceſſat, dum illę concordiæ fuerunt formatæ cum aſſenſu totius Tribunalis ſupremæ Inquiſitionis primū, & poſtea mandatæ obſeruari in partibus: in quibus exactiſſima cognitio cauſæ interuenit, & inter cætera, an aliquam haberēt naturalem, ac propriam iuriſdictionem, tàm ex forma iuris, quam comparatiue ad alios Inquiſitores totius orbis: cognitumq; fuit ex prædictis fundamentis, omnibus vndique partibus enumeratis ex vlla iuriſdictionem oriri poſſe; inde inhærendo concordatis, noo ſolum præiudicium intulere, ſed ſatis aug-
28 menti proprio officio auxere, dum quod forte mala fide ad illud temporis poſſidebant: titulo vti cœperunt, quæ dicitur acquiſitio, *Ruin. conſ.61.num.13.lib.1.*

Quod verò ſubſequenter conatur affirmare de iuriſdictione delegata incorporata ordinariæ, nullatenus poteſt ad caſum applicari, licèt concluſio in ſe eſſet vera, non videmus enim vnde colligi poſſit, Inquiſitores ordinariam in tēporalibus exercere iuriſdictionem, ordinarius enim
29 ille eſt, qui nō datiuam, ſed natiuam, ac naturalem iuriſdictionem exercet, territorio adhærentem, latiſſime DD. *in rub.de off.eius cui mandat. l.fin. vbi DD.de iuriſd.omn.iud. Can.in capit.1.& rubr.de offic.iud.ord.bene Goff. ac Hoſtienſ. in ſumma hoc titulo. Angelan.de leg.lib.3.controu.26.n.55.* at Inquiſitores, vt abūde probatum eſt, nullam habent temporalem iu-

riſdi-

riſdictionem, quæ ex natura eorum officij eis competat in omnes certi territorij homines, niſi eis fuerit ſpecialiter conceſſa ergo, &c. quæ argumentatio procedit etiam in cauſis fidei, in quibus non ordinariam, quia illa Epiſcoporum eſt, ſed delegatam, vt diximus exercent iuriſdictionem, licet certæ ſpeciei cauſarum vniuerſitatem cōtineat, ex *Paramo de orig. Inquiſitorum lib. 3. qu. 2. num. 90. & alijs in cap. 1. huius diſcurſus*.

Quamobrem ſi delegato iure vti nequirent, priuati homines eſſent: neceſſe eſt igitur, vt fateantur, ſe delegatos eſſe in vtraq; ſpecie: cauſarum fidei nempe à Summo Pontifice, & temporalium in ſuos familiares, ac miniſtros exercenda a Rege conceſſa, etiam ſi concederemus, prout negamus, quod cognitio in prædictas perſonas eis proueniret
30 ex natura delegationis, nam vti appendix ad illam iuriſdictionem eiuſdem eſſet naturæ, *Ruin. conſ. 115. nu. 12. lib. 1. Rouit. tit. de milit. pragm. 15. num. 25.* late regulam in genere exornat *D. Valenz. conſ. 69. nu. 169.* poſt mille *Giurba conſ. 62. nu. 10. 11. & 12.*

Idemque eſſet ſi iure accreſcendi fuiſſet aucta per cōſuetudinem, nam quicquid delegatæ iuriſdictioni accreſcit, vbi poſſit accreſcere in delegatam vertitur, *l. meminiſſe, D. de offi. Proconſulis, & legati, l. & ſi manēte, D. de precario,* latè *Salgad. de Reg. protect. par. 3. cap. 2. num. 28.* ante, & poſt *Giurb. conſ. 59. num. 26. & 29. poſt mille.*

Diximus vbi poſſit accreſcere; quoniam veritas ſe negatiue habet, vt fundauimus *d. cap. 1. poſt principiū,* quæ eſt ratio iurium ex aduerſo citatorum: ex hoc enim delegatus ſi ordinariam quoque exerceat iuriſdictionem, cenſetur actus facere vti ordinarius, quia ordinariæ iuriſdictioni aliquid poteſt accreſcere, delegatæ non item, vt ſupra *ex cap. P. & G. cum ibi notatis de offic. deleg.* annotauimus: itemque ex alia regula quod
31 actus præſumitur factus eo titulo, quo maiorem obtinet firmitatem, & iuxta legis permiſſionem, *l. quæro §. inter locatorem, D. locati cum vulg.* bene *Apon. e conſ. 3. num. 67.* & demum, quia effectus magis eſt tribuendus cauſæ naturali, quam accidentali, *l. qui habet in princip. D. de tutelis, gloſ. Gregorij in l. 2. titul. 24. part. 4. verſ. Moguer ſea.* enimuerò cauſſa accidentalis eſt acceſſoria, quæ non poteſt mutare naturam principalis, ſed bene conuertitur ad principalis naturam, *l. nuda C. de contr. empt. l. ſi plures in fin. D. de pact. Euerard. in loco a generalitate, verſ. ſecundo dicta regula f. 34. Menoch. de adipiſc. remed. 4. Salgad. de reg. protect. p. 2. cap. 7. nu. 115.* faciunt ſupra notata *nu. 25.*

Et hæc eſt ratio quare Inquiſitores, qui eorum officij, ac ordinariæ
32 iuriſdictioni ſpectantes cauſas non poſſunt niſi aduocato ordinario determinare, *cap. pro hoc de hæret. lib. 6.* attamen in his cauſis temporalem iuriſdictionem concernentibus, ſine Epiſcopi conſenſu procedunt, vt affirmant *Roxas de hæret. par. 1. nu. 444. Narb. gloſ. 21. n. 53. ad concordiam.*

Quod ſi ordinariam iuriſdictionē non exercent, ceſſat conſequentia, quod non fuerint ex concordijs præiudicati, quoniam titulus contradicit conſuetudini, adeo vt non dicatur augmentum, ſed deſtructio: nam, & ſi Princeps poſſit, quod per conſuetudinem acquiſitum eſt, confirmare, poſſitque habens ex conſuetudine ius quæſitum, priuilegio ſe
33 munire, per ea quæ late diſcurrunt *Garc. de nobilit. gloſ. 12. num. 39. Salgad. in d. prælud. 5. num. 347.* attamen ſiue ſimpliciter actum, de cuius validitate dubitatur, nil adiecto confir-
34 met, ſiue aliquid detrahendo, ſemper a confirmatione robur accipiet, & dein-

& deinceps non conſuetudo, ſed priuilegium dicetur *ad l. ſi donatę* 37. *de donat. l. adoptio non iure facta D. de adopt. Bart. in l. more num.* 5. *de iuriſd. omn. iud. vbi Bald. alber. n.* 5. *Alexand. num.* 12. *Iaſ. n.* 33. *Dec. num.* 22. *Curt. num.* 23. bene *Bald.* aſſignans rationẽ *in l. ex placito, num.* 7. *C. de rer. permut.* ibi: *Quod aut cõfirmatio oritur ex aptitudine, & potentia prima materia, & agitur ex confirmato*, additis quæ tradit *in l. obſeruare, §. poſt hęc, num.* 6. *de off. Proconſulis, Crau. conſ.* 407. *nu.* 12. *&* 573. *num.* 13. *&* 674. *nu.* 1. *&* 958. *num.* 51. *&* 976. *num.* 38. *Anna alleg.* 35. & quod noua fiat cõceſſio, ſi aliquid additum, vel detractũ ſit, probatur ex *text. in l. pacta conuenta* 72, *D. de contrab. empt.* ibi: *ſi omnibus integris manentibus, de augendo, vel mi-*
35 *nuendo pretio rurſum conuenit, receſſum a priori cõtractu, & noua emptio interceſſiſſe videtur, l. ius ciuile D. de iuſt. & iure*, ibi: *itaque cum aliquid addimus, vel detrahimus iuri communi ius proprium, id eſt ius ciuile efficimus, Tiraq. de retract. lignag. §.* 1. *gloſ.* 18. *num.* 55, *Gonzal. ad reg. Cancell. gloſ.* 9. *num.* 9. late *D. Caſtill. Sotomaior contr. tom.* 5. *cap.* 89. *num.* 171. quod frequenter obſeruant DD. in qualitatibus additis, vel minutis in feudi confirma-
36 tione, quod ex hoc nouum efficiatur, *Oldr. conſ.* 178. *Afflict. deciſ.* 248. *num.* 8. *Oſaſch. deciſ.* 13. *num.* 32. *Camer. in l. Imperialem fol.* 247. *Intrigl. de feud. contr.* 1. *q.* 24. *Collegium Patauinum inter Conſilia Italiæ par.* 3. *a num.* 33. *ad* 27. facit *Tapia deciſ.* 2. *num.* 276. *cum ſeq.* vbi quod refutato feudo antiquo cum nouis pactis efficitur nouũ.
37 Et licet quando vnus titulus accedit alteri, poteſt poſſeſſor vtroq; vti, vnoque deficiente ad alterum regredi, ad tradita per Tiraquell. *de retract. conuent. §.* 2. *gloſ. vnica per tot.* præcipue *a num.* 18, *& a nu.* 61. cum pluribus numeris qui ſequuntur, ac textu in contrarijs excitato; attamẽ hoc non procedit quando per vnum alteri præiudicium paratur, ita *Bald. in l. fin. C. de nouat.* vbi quod ſi ſecundus actus eſt incompatibilis cum primo nouatum cẽnſebitur, ſequitur *Dec. conſ.* 464. *num.* 4. qui ait, hoc ipſo iure effici, & in *l. pacta nouiſsima*: idẽ affirmat *Surd. conſ.* 145. *num.* 24. *Bardell. conſ.* 70. *num.* 25. *Maſcard. de probat. concluſ.* 1111. *num.* 33. optimè *Seraph. deciſ.* 1063. *num.* 2. nec dubitamus quin Inquiſitores vſi ſint, & quotidie vtantur hoc titulo, quia in cauſis ſibi fauorabilibus ſemper obijciunt miniſtris Regis concordias: licet in ſibi odioſis ab eis recedant: quod nequaquam licitum eſt: concordata enim ad inſtar tranſactionis ſunt iudicanda inter vtroſque miniſtros, quicquid ſit quo ad ſupremã Regis auctoritatem, qui cum contra
38 ſe ſtatuere nunquam intelligat, eis non ſubijcitur *Menoch. lib.* 2. *præſumpt.* 18. *num.* 4. *ex textu in cap.* 1. *de probib. feud. alienat. per Federicum, Ego infra in contr.* 7. *verſ. quibus, & ſimilibus*, at tranſigens nõ poteſt partem
39 tantum pro ſe facientem probare, ceteris vero contradicere, *l. contra iuris §. vltimo de pact. l. Caius de manum. l. cum quaritur de adminiſt. tut. l.* 4. *§. Cato, l. ſtipulationes non diuiduntur de verbor. oblig. l. Aurelius, §. idem quæſiuit. de liberat. legat*, ſicuti nec priuilegio, vel conceſſione quis in parte vti poteſt, *Salgad. de reg. protect. p.* 3. *cap.* 12. *num.* 90. *tom.* 2. per quod ceſſat præſumptio, *l. fin. C. de prec ario*, quia non procedit quando cauſæ poſſidendi ſunt ad inuicem repugnãtes, quo caſu vnius tituli electione alteri cenſetur renũciatum, poſt mille *Regens de Ponte deciſ.* 39. *num.* 36.
40 ſicuti ex occupatione vnius beneficij incompatibilis inducitur renunciatio alterius, *capit. de multa* 27. *de preben.* etiam ſi nullus ſuperioris interuentus acceſſiſſet: quoniam iura requirentia Epiſcopi conſenſum proce-

procedunt in renunciatione directe
facta ab homine, non verò in ea, quę
venit indirecte ex iuris diſpoſitione,
vt frequentius DD. affirmant.

His præmiſſis ceſſant contraria, nā
conceſſo, quod iuriſdictio cum ab-
dicatiua requiratur per curſum tem-
poris immemorialis, vel minoris tē-
poris, hoc procedet, quando acqui-
rens ſit iuriſdictionis capax, item vſ-
quequo ſupremus Princeps patiatur,
vt dictum eſt, præcipue quando nul-
la probatur ſcientia, & patientia, vt
ſupra dictum eſt, & ſequenti argu-
mento confirmari poteſt. Quod aut
prætendunt ſufficere illam Proregis,
& miniſtrorum, aut dicunt requiri
Regiam.

Si dicunt ſatis eſſe, quod Prorex
ſciat, ac taceat, vt & Paramus innue-
re videtur, *in oppoſitis* relatus, &
reſpōderi poteſt, prius negando cō-
cluſionem in Proregibus, qui ſunt
triennales, nam nulla, nec minima
præſcriptio compleri poteſt, quo ad
41 eos, nec erit licitum coniungere
tempora plurium officialium contra
Principem, ita in puncto decidit Ioā-
nes Vinc. de Anna *ſup. rubr. & cap. 1.
de vaſſal. decrep. ætat. nu.* 454. quem
quidem a nemine vidi reprobari, cū
inferioris negligentia ſuperiori non
noceat *Genuēs. prac. Eccl. trice. 3. quaſt.
21. n. 5.* etiam fauore Eccleſiæ *Capan.
de releu. p. 4. qu. 28. nu. 25.* & generali-
ter omnes dicentes, officialium ſciē-
tiam Principi nō nocere, de quibus
ſtatim, ſed dato ſufficeret, poteſt
42 obijci nullatenus probari pacientiā,
licet ſcientia probaretur, & tamen
vtraque opus haberent, ita omnes
vno ore docent *in l. pen.* per illum
textum, *D. de ſeruit. Abb. in cap. de
quarta col. vlt. nu. 29.* vbi *Felin. poſt nu.
41. verſ. dum ſubdit Abb. de præſcript.
Ripa in cap. cum Eccleſia Sutrina, col. 14.
num. 64. verſ. ſecundo ergo, de cauſa
poſſ. & prop. Salgad. de reg. protect. par.
3. cap. 10. num. 16. Ego ipſe deciſ. 1. nu.*
122. *Portoles ad Molin. in verſ. præ-
ſcriptio, num. 47. & 48. Peregrin. de
iuriſd. num. 68. & 69.* quod vero pa-
cientia modo non probetur, eſt pluſ-
quam euidens ex continuis reclama-
tionibus Proregum, quas non potuit
43 negare Paramus *in d. tract. de orig. In-
quiſit. titul. 21. cap. 10. num. 16. 17. 19.
23.* quibus in locis refert, quantas
paſſus fuerit illud Tribunal cōtradi-
ctiones non tantum a miniſtris, ſed
a toto Regno cauſa huius iuriſdi-
ctionis temporalis, & ſi negaſſet, ſunt
plena archiuia in quibus nil tam fre-
quens, ac aſſiduū huius apud D. Re-
gem ſuorum miniſtrorū conqueſtus,
qui ſufficit quoties, qui conqueritur
44 nō poteſt auctoritate propria actum
deſtruere, ita ſupponunt *Capic. deciſ.
209. Afflict. deciſ. 265. nu. 10. Couarr.
variar. reſolut. c. 26. num. 11. lib. 6. Be-
roi. conſ. 510. num. 29. lib. 3.* cum alijs
per *Ludouiſ. deciſ.* 283. dū admittunt,
per contradictionē poſſeſſorios actus
deſtrui, nā eorum iuſtitia exitu pro-
batur: faciunt dicta ſupra *num.* 21.
& infra nu. 50.

45 Quod verum Proregibus, etiam, vt
vices Apoſtolici legati obtinentibus
per iudicem Eccleſiaſticum ad hoc
deputatum, non fuerit licitum ſibi
ius dicere, probatur ex capitulo Re-
gni ſub Carolo Rege, ac ex forma
ipſarum concordiarum, vt in prima,
ibi: *Tumque iudex Monarchia ad illa-
rum cauſarum cognitionē nec accedat,
nec a cenſuris abſoluat ex officio, vel ad
partis inſtātiam, nec appellationis cau-
ſa recurſus, aut nullitatis, iniuria, vel
iniuſtitia prætextu, nec quouis alio quæ-
ſito colore, & in 2. cap. 21.* ibi: *Tampo-
co es mi voluntad, que los Virreyes car-
ceren ningun familiar, ni pongan nota
de carcel en ſu nombre, ni avoquen a ſi
las cauſas de los tales familiares,* hoc
enim Rex ſibi reſeruauit, per quam
rationem Salgadus in loco ſtatim ci-
tando aſſerit, nullatenus ſufficere
ſcientiam, & patientiam miniſtrorū,
qui

qui remedium adhibere nõ poſſunt, poſt *Cabed. de Patronat. Reg. c.* 28. *n.* 5. *Garz. de benef. p.* 10. *c.* 2. *nu.* 34. *ad fin.*

46 Aut demum Regis ſcientia deſideratur, prout tenent *Aym. de antiqu. temporis, p.* 4. §. *abſolutis, num.* 23. *Ioãnes Lupus in cap. per veſtras,* 2. *notab.* §. 1. *nu.* 39. poſt *Salicet. in l. vectigalia, D. ne vect. & c. Alex. conſ.* 84. *col.* 2. *nu.* 5. *lib.* 1. *Capic. deciſ.* 57. *Marta in ſumma deciſ. titul. de poſſeſſ. cap.* 14. *tom.* 3. *Petr. de fideic. q.* 2. *num.* 75. Ego ipſe poſt alios *deciſ.* 1. *n.* 22. *& ſupra n.* 175. qui fundamus nos ſuper vno irrefragabili, nempe, quod cum iuriſdictio debeat acquiri contra poſſidentem, *vt ſupra fundatum eſt num.* 96. officiales vero, incluſo Prorege non poſſideant, licet ſint in poſſeſſione, non poteſt cõtra eos præſcribi, dum detentionem nudam habent, poſſeſſio vero ſit penes Regem, *l.* 1. *l. certe,* §. *ſi qui rogauit, D. de precario, l.* 1. §. *per ſeruum,* §. *qui in fuga,* §. *per ſeruum corporaliter,* §. *per procuratorem, l. quod meo* 18. *D. de acq. poſſeſſ.* ibi; *nam poſſidet cuius nomine poſſidetur. Salgad. de reg. protect. par.* 3. *cap.* 10. *num.* 19. qui ponit concordias, & declarationes vtriuſque opinionis, per quas apparet alteram opinionem non eſſe applicabilem ad præſentem caſum. Et tunc inquam, neceſſe erit docere de præſentia domini Regis in Regno, vt ſcire potuiſſet, ſicuti diſcurrit *Ann. loco præcitato*, quod ſi contra eum etiam abſentem per tot leucarum millia poſſet præſcribi, probata ſcientia, ac patientia: vbi ſunt quæſo probationes? nullæ adducuntur, cum neque adduci poſſint præſumptiuæ, quia ſunt in oppoſitum, nempe quod præſumatur ignorare, ita in Rege

47 noſtro, *Garc. de benef. d. par.* 10. *cap.* 2. *num.* 34. *Salgad. loco præcitato n.* 42.

Secundo neq; proficiet præſcriptio contra Regem noſtrum, niſi immemorialis ſit, & abſque contradictione, nam ſi aliqua adſit interrup-

48 tio non valebit: ad primum quod debeat eſſe immemorialis, quoties agitur de iuribus Regalibus, eſt text. *in cap. ſuper quibuſdã,* §. 1. *de verb. ſignif.* vbi *Abb. & conſ.* 94. *col.* 1. *p.* 1. *Laud. de Princip. qu.* 171. *Maſcard. concluſ.* 1215. *num.* 47. *&* 50. *Corrad. in templo lib.* 1. *cap.* 1. *de Imperatore,* §. 4. *verſ.* 1. *itaq; num.* 10. *Mieres de maiorat.* 4. *p. q.* 21. *num.* 52. *Salgad. ibid. num.* 148. *& conſlit. Regn. quatragenalem*, vbi ſcribẽtes *Ego deciſ.* 20. *nu.* 91. *& ſeq.* vbi alij, præcipuè quando præſcribens poteſt prætendere abdicatiuam, vt cõſiderat *Belluga in ſpeculo rub.* 22. *num.* 10. & plures per me allegati *deciſ.* 20. *nu.* 96. qui ponunt differentiam inter præſcriptionem iuriſdictionis prætẽſam ab vniuerſitate ſubdita, & a Barone, vel altero, accedit *Giurba conſ.* 24. *nu.* 28. deficiunt autem, qui partes Inquiſitorum tuentur in fundanda hac immemoriali, ideoq; ad minores præſcriptiones recurrunt; nam tempus hic non poteſt computari, niſi ab anno 1543. quo temporis Carolus Imperator V. & Rex noſter, qui vſum iuriſdictionis huiuſmodi ſuſpendit per decennium, iterum dignatus fuit concedere, nam continuatio dici non poteſt, attentis illius verbis, quæ ſequuntur, *noſtra voluntatis eſt, vt Inquiſitores qui ſunt vel deinde fuerint in d. Regno de cauſis omnibus cognoſcant, quæ familiares, officiales atque miniſtros dicti Sancti Officij præſtringunt, iuxta inſtructiones, quæ ſuper hoc Inquiſitoribus data ſunt.* Etenim ſtante illa ſuſpenſione, ac re-

49 uocatione ad tempus, per contradictionem Regis non poteſt haberi ratio tẽporis præteriti, *Caſtr. conſ.* 235. *num.* 4. *verſ. tertia poſita, vol.* 2. *Cepol. de ſeru. vrb. cap.* 20. *num.* 8. *verſ. ſeptimũ, & num.* 9. *Alex. conſ.* 108. *nu.* 4. *in fine, & num.* 5. *&* 8. *vol.* 2. *Couarr. in reg. poſſeſ. p.* 2. §. 12. *Bouin. de ſtatut. vrb. gloſ.* 21. *nu.* 81. *fol.* 173. *Crau. conſ.* 291. *num.* 2. *verſ. ſecundo; Barboſ. in cap.* 8. *de præ-*

*de præſcrip.fol.*596.*num.*3. quod ſi ita eſt, vſque ad prima concordata anni 1580. tantum anni 37. lapſi erant, a quo tempore ad ſecũdam anni 1597. numerantur anni 17. & ab inde vſq; hodie, duo fuerunt per Regnum, & Proregem miſſi Conſiliarij ad con- eradicendum huic conſuetudini, & acquiſitioni iuriſdictionis; Magnus nempe Cancellarius Ducatus Mediolanenſis, Ferrerius, qui tunc tẽporis in illo Regno reſidebat, & Ego, qui hæc ſcribo: quibus temporibus conſideratis immemorialis hæc non poteſt ex ſuis partibus conſtare, quia aut ducit initium ab vnoquoq; iſtorum actuum, & paucis interſe annis diſtant, tantum abeſt, vt memoriam hominum excedant: aut computatur a dicto anno 1543. & attentis his reclamationibus, contradictionibus, ac nouationibus, deficiet patientia, cui prædicta aduerſantur: verũ enim verò tẽpus hic debet eſſe continuus,
50 & ſine lite, *cap. accedentibus*, ibi: *continue perceperũt; & ſine lite, de priuileg. Vaſq. controu. illuſt. cap.* 58. bene poſt mille, *Auguſt. Barboſ. ad lib.* 5. *decretal. cap.* 15. *num.* 2. *cum ſeq. tit.* ... *fol.* 373. hanc aliqui vocant acquieſcentiam, *Rota deciſ.* 33. *par.* 1. *in nouiſſ. diuerſor.* bene *Liuius lib.* 35. *vno, & perpetuo tenore iuris ſemper vſurpato, nunquam intermiſſo*, & alibi *perpetuam poſſeſſionem, ac nullo ambigente.*

Adeo vt mera interpellatio ſufficiat ad impediendum, ne de cætero præſcriptio procedat, & perficiatur *Felin. in cap. illud num.* 7. *de præſcript.* vbi *Butrius*, idem *Felin.* poſt *Abb. in c. fin. de præſcrip. Couar. in d. cap. poſſeſſor. par.* 2. *cap.* 12. *num.* 1. *&* 7. *Balb. de præſcript.* 3. *p.* 6. *principal. qu.* 4. vbi ait, quod noua quoque præſcriptio induci nec poterit, etiam ſi proteſtatio vnica fuiſſet *Genuẽſis in practicab. Eccleſ. tricenario p. qu.* 21. *num.* 2. *ad med. Capan. de releu. part.* 4. *quæſtion.* 28. *num.* 14.

Non eſt his attentis, opus reſpondere ad illationem, per quã inferunt, hanc ex conſuetudine acceretam iuriſdictionem Eccleſiaſticam eſſe, quoniam nullam habemus inductã, vt hoc poſſit diſputari: item iam ſupra late oſtenſum eſt, non potuiſſe temporalem accreſcere iuriſdictioni delegatæ Inquiſitorum in cauſis fidei, per quæ ceſſat illatio prædicta.

Ad quæ poteſt addi vnum, per quod omnia radicitus tollitur, quod eſt poteſtatis defectus in Rege, qui non poteſt, nec expreſſe, nec tacito ſupremum dominium, ac ſuperiori-
51 tatem in diminutionẽ Coronæ alienare, nec pati, vt præſcribatur, *Lucas de Penna in l. quicumque* 2. *C. de omn. agr. deſer. lib.* 11. *Leſſ. de iuſt. & iur. lib.* 2. *c.* 6. *dub.* 12. *Peregr. conſ.* 1. *num.* 13. *vol.* 1. *Parlad. quotid. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 15. *Bouadill. in Polit. lib.* 2. *cap.* 16 *num.* 83. 117. *&* 119. vbi multos adducit, *Graſſal. deman. Franc. lib.* 2. *iure* 14. faciunt per me allegati *deciſ.* 21. *num.* 22. *fol.* 401. poſt alios *Salgad. de reg. protect. p.* 1. *cap.* 2. *a* 35. *ad* 45. *vbi num.* 37. ait, quod nullus, ſiue Eccleſiaſticus, ſiue ſecularis ille ſit, poteſt ſiue donationis, ſiue præſcriptionis titulo illam ſupremam iuriſdictionẽ acquirere. At ſi permitteret Inquiſitores ex conſuetudine, ac temporis lapſu capaces effici iuriſdictionis tẽporalis, quæ Eccleſiaſtica efficeretur per vnionem, ſe ipſum, ac ſucceſſores auctoritate priuaret, ac ſuprema maioria: non poſſet enim in eam manus inijcere, nec ſuper ea ſtatuere, obſtantibus, tam ſacris Canonibus, quam ipſius Bullæ Cœnæ tenore, *can.* 15. ibi: *Nec non qui ſtatuta, ordinationes, pragmaticas, cõſtitutiones ſeu quæuis alia decreta in genere, vel in ſpecie ex quauis cauſa, & quouis quæſito colore, ac etiam prætextu cuiuſuis conſuetudinis, aut priuilegij, vel alias quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint vel factis, & ordinatis vſi fuerint*

rim, vnde libertas Eccleſiaſtica tollitur, ſeu in aliquo læditur vel deprimitur, aut alias quouis modo reſtringitur, ſeu noſtris, & dictæ ſedis, aut quarumcumque Eccleſiarum iuribus quomodolibet, &c. præiudicatur.

Ergo eſt omnimodè concludendum obſtare ipſis defectum poteſtatis in Rege, de voluntate enim iam diximus, *n.* 35.*c.*2 ac conſequenter, quod nullatenus potuerit effici Eccleſiaſticum, quod acceſſit mandatæ eorum iuriſdictioni in cauſis fidei: etenim quod Rex non poterat efficere expreſſe per priuilegium, minus valebit geſtum tacite per præſcriptionem patiendo; cum illa debilior
52 ſit priuilegio; quando vim acquiſitionis habet, vt bene fundat *Anguian.d.controu.* 20.*lib.*2.*nu.* 5. *& num.* 16. facit *Rouit.d.deciſ.* 97. & nos diximus ſupra *n.* 14.*c.* 3. nam alienatio, & conceſſio, quæ fit expreſſe, habet voluntatem in aperto declaratam; præſcriptio vero aliquando eſt præter, & ſæpius contra volũtatem; ommittendo enim volũtaris potentiam nõ exercemus, ſed deſidia trahimur, & hanc credo fuiſſe rationem motiuam Regum noſtrorum, quare in cõcordatis appoſuere clauſulam reuocandi ad libitum, ne ex conceſſione, ac conſuetudinum confirmatione, ſupremę maiorę fieret pręiudicium: qua facultate, vt dictum eſt, quotidie vtuntur, limitando iuriſdictionẽ cõceſſam, ſiue permiſſam ex vſu, euidens indicium, quod nullatenus Eccleſiaſtica fuerit effecta, prout aduerſarij prætendunt: qui in hoc ſibi ipſis non conſtant.

Poſſet etiam præteriri illud quod *Narbona d. num.* 98. affirmat, quod nempe Inquiſitores nõ aduerſus Regem iuriſdictionem acquirere voluerint, cum illam ſemper vel a Summo Pontifice, vel ab eo recognoſcant, ſed aduerſus priuatos laicos, vt eorum iuriſdictioni ſubſint, quoniam hæc differentia legali iuriſprudentię
53 repugnat: iuriſdictio enim non acquiritur contra ſubditos, ſed contra ſuperiorem, illi namq; non poſſidẽt, ſed poſſidentur, inde in iuris acquiſitione non proficit actus factus contra ſubditum, niſi dominus iuriſdictionis, qui ſubdito imperabat, ſciret, & pateretur: ne ſit in poteſtate ſubditi, vel non domini priuare dominum ſuo iure, *Cepol.de ſeruitut. vrban.præd.cap.*19.*num.*7. *verſ. ſeptimũ, & vltimum. Ioann. Ferrar. in forma libelli actionis negatoriæ verſ. pleno iure num.*1.*&* 2. per optima iura, quæ allegat *Maſcard. de probat.lib.*3. *cõcluſ.* 1215. *num.* 85. *Portoles ad Molinum in verſ. præſcriptio num.*71. *fol.* 132. *Cened.can.qu.* 12. *num.*10. *& qu.* 26. *num.* 10. *Anna conſ.* 107. *num.* 11. *Seſſe de inhib. cap.* 26. *num.* 5. *Azeued. in l.* 11. *nu.* 15. *tit.*1. *lib.*4. *Recopil. ſupra n.* 24. *c.* 2.

Sicque dicimus de nomine debi-
54 toris annuo alteri ſoluenti, quod nõ ex hoc poſſeſſionem in exigentem transferat, nec colonus penſionem alteri ſoluendo, *l. fin. C. de acquir. poſſeſſ. Signorol. conſ.* 75. *nu.* 24. *verſ. quod probatur Dec. conſ.* 108. *Beniutẽd. deciſ.* 93. *Ego ipſe deciſ.* 24. *num.* 46. in hoc enim nil differunt ſeruitus rei animatæ inhærens, ſicuti eſt iuriſdictio, & quæ circa inanimatas verſatur viæ, itineris, nempe, aquæ ducendæ, ac ſimilium. Eligant ergo, qui pro Inquiſitoribus ſcribunt pro Rege, vel contra eum pugnare, nã in hac quæſtione, *qui non congregat ſecum ſpargit, non poſſumus ſeruire Deo, ac mãmonæ*, repugnant hæc duo iuriſdictionem acquirere velle contra ſubditos, & Regis iura minuere nolle, maxime ſi ſtatim inferatur illam effici Eccleſiaſticam, vt Narbona ibi non ſemel affirmat, quid enim cõmune inter duas ſeparatas, ac penitus diuerſas iuriſdictiones ex ſæpè citato *can. cum ad verum*, pugnent quæſo aperto Marte, vt ſciamus quos nam vti contrarios,

rios, quos nam vero vti ſocios agnoſcere debeamus: ad quod etiam animaduertere liceat illa verba iſtius authoris, vel a ſummo Pontifice, vel a Rege, omitti potuiſſe, ſi de temporali iuriſdictione loquebatur: cum Summus Pontifex, non ſolum vllam conceſſerit, nec concedere potuerit in Regnis Principum, ſuppoſito nulla poſſit conſiderari ratio, qua id fieri debuiſſet pro fine ſupernaturali aſſequendo, ac pro ſalute animarum, ſed penitus noluerit, vt aliam præterquam genuinam ipſorum officij exercerent, & *Baſil. Pontius infra citādus* affirmat.

55 Demum aduertendum eſſe duxi, pro huius capitis complemento, nullo iure poſſe Inquiſitores nouas inducere conſuetudines deſtructiuas tituli concordiarum, prout in dies prætendunt in caſibus, vbi vident illas ſibi obſtare, ſicuti in crimine nefando, & alijs, nam quoties adeſt titulus expreſſus cum clauſula irritante, ac vetante contrarios actus vlla poteſt oriri conſuetudo, ac præſcriptio, vt ſupra firmatum eſt, verbis cōcordatorum adductis, iterum attēto promiſcuo, ac quotidiano vſu concordiarum per vtroſque iudices, vnuſquiſq; contra eam attentando non poteſt acquirere, attenta mala fide ex ſcientia tituli inducta, quæ acquiſitionem impedit, *cap. fin. de præſcrips.* ibi: *Vnde oportet, vt qui præſcribit in nulla temporis parte rei habeat conſcientiam aliena*, cum præcitatis *num. 21. cap. 2.*

56 Quoniam concordiæ ſemper loquuntur, quæ vt vigere dicantur, ſufficit vt in vno ex caſibus in eis contentis obſeruentur, vt cenſeantur in totum eſſe in viridi obſeruantia: optime *Bald. in l. 2. col. 10. in fine, verſ. ſuper tertio puncto nu. 58. de ſeruit. & aqua, & in l. 1. num. 34. ad medium, C. de emancip. liberor. Crauet. conſ. 75. nu. 15. Gratian. diſcept. 425. a num. 39. ad 46. Mareſcot. variar. reſol. lib. 1. cap. 11. num. 32. & 33.* vbi quod per vnicum, & ſingularem actum, ſi tamen cauſa, vel priuilegium ſit vniuerſale, acquiritur fortiuſque conſeruatur poſſeſſio.

DE IVRISDICTIONE EIS EX REGVM NOSTRORVM beneficio competente.

CAP. IIII. ET VLT.

SVMMARIVM.

1 *ACtus ſubſequens titulo, ei debet referri.*

2 *Priuilegiorum Inquiſitoribus conceſſorū tenor refertur.*

3 *Iuriſdictionis parte conceſſa cetera cenſetur excepta.*

4 *Confirmatio priuilegij de cuius tenore nō conſtat nullius eſt effectus.*

5 *Iuriſdictio ſemper præſumitur conceſſa iure Magiſtratus, ac cumulatiue.*

6 *. . . ciuilis, ac criminalis datur, quæ diſtet a mero, ac mixto Imperio.*

7 *Officialium appellatione veniunt illi qui iuriſdictionem aliquam exercent.*

8 *Aſſertio Principis quod aliquis foro gaudeat Eccleſia, an ſatis ſit, vt quis dicatur de foro?*

9 *. . . non mutant rei eus in eis, quæ nō ſunt noſtræ poteſtatis, exemplum num. ſeq.*

10 *Sacerdotes quandoque dij appellantur.*

11 *Reuocatio eſt actus ſubſequens conceſſionis, item & declaratio eius eſt, qui conceſſit, & num. 15.*

12 *Aſſertioni Principis ſtādū eſt, in his quæ ei ſubſunt.*

13 *Superioritatis eſt argumētum ſedare mādare aliquorum cōtrouerſias.*

14 *Eccleſiaſticus iudex de ſua ſpirituali, vel Eccleſiaſtica cognoſcit iuriſdictione.*

15 *Pœnas, ac mulctas indicere ſolum ſuperior poteſt.*

16 *Inquiſitores tenētur ſtare cōcordatis, quia iuriſdictio eſt temporalis alias nō poſſent.*

17 *Clauſula reuocādi in cōcordatis adrecta arguit omnem iuriſdictionem eſſe Regis reſeruātā.*

18 *Renūciatio fori ſācti officij eſt valida, quia iuriſdictio eſt ſecularis.*

19 *Miniſtrorum appellatione, vel domeſticorum veniūt familiares Sancti Officij.*

20 *Officiales, & familiares sūt pars Tribunalis Apoſtolica Inquiſitionis ſecūdū Portocarrero.*

21 *Pōtifex Max. potuit ſecundum Portocarrero iuriſdictionem temporalem Inquiſitioni cōcedere.*

22 *Iuriſdictio Inquiſitorum ex quibus effectibus cēſeatur Eccleſiaſtica.*

23 *. . . etiam ad finem ſpiritualem aſſequēdum quomodo poſſit à Principibus auelli, & nu. 47. cap. 3.*

24 *Cēſurarum relaxatio effectus eſt ſpiritualis iuriſdictionis.*

25 *. . . nō eſt permiſſa laicis ſine delegatione Papali.*

26 *. . . vſus pro tuitione temporalium ſucceſſit loco vis manualis.*

27 *. . . vſus eſt ſubſidiarius ex diſpoſitione Cōcilij.*

28 *. . . vſus non eſt permiſſus in exercitio iuriſdictionis temporalis.*

29 *Rex poſſet pati vt Eccleſiaſtici pro temporali iuriſdictione vterētur cēſuris, prout fecit cum Inquiſitoribus, & nu. 30. infra.*

30 *Pontifex ſummus requirit cōſenſum ſecularium Principum vbi iuriſdictio eorum tangitur.*

31 *Donata Eccleſiæ ingratitudine Prælati non reuocantur, ſecus Prælato.*

32 *Rex deputat iudices ad cognoſcenda grauamina lata per Inquiſitores in temporali iuriſdictione, ac reſtringit permiſſum cenſurarum.*

33 *Prorex, Præſes iuſtitiæ, ac fiſci aduocatus non poſſunt pro temporali iuriſdictione ab Inquiſitoribus excommunicari Rege inconſulto, & poſt num. 3.*

34 *Legatus natus poteſt adiri vbi Inquiſitores Regijs conceſſionibus cōtradicāt, ac excedāt in vſu cenſurarum.*

35 *Ius dicens ex permiſſu in exceſſu habetur vti priuatus.*

36 *Regis permiſſus in cenſuris ferendis quid arguat.*

37 *Eccleſiaſtici pro temporali iuriſdictione quo pacto cenſuris nō vtātur, late per plures numeros.*

38 *Iuriſdictio non mutat naturam reſpectu conceſſionarij, intellige, vt num. 41. verſ. fundamentum.*

39 *Delegationis natura eſt, vt habeat ſua media, per qua poſſit fini perduci.*

40 *Appellatio datur ad Regem ab Eccleſiaſticis reſpectu iuriſdictionis temporalis.*

41 *Rex nō valet cōcedere ne à ſuis ſubditis ad eum appelletur.*

42 *Appellatio nō datur ab Eccleſiaſticorum ſentētijs exercētibus ſupremam maioriam, vt in Germania à Principibus electoribus.*

43 *L. 8. tit. 1. lib. 3. recopil. de appellationibus Epiſcoporum quoad temporalia explicatur, & alter intellectus reijcitur.*

44 *Supremum dominium in dubio nō cēſetur translatum.*

45 *Iuriſdictio conceſſa Inquiſitoribus Siculis an contineat vtile dominium.*

46 *. . . precario cōceſſa nō cōfert quaſi poſſeſſionem, ſed nudam detentationem.*

47 *. . . ſine cauſa reuocari poteſt.*

48 *Officiales officijs priuare quare ſine cauſa non valeat Rex noſter iuſtiſſimus.*

49 *Parami præiudicialia verba aduerſus Regiam iuriſdictionem referūtur.*

50 *Priuilegia Eccleſiæ cōceſſa, quādo non poſſint reuocari, & nu. 51. & ſeq.*

Negans

51 *Negãs cõceſſionem, illa indignus efficitur.*

52 *Cõceſſio facta nõ ſubdito quare reuocari nequeat.*

53 *Clauſula perpetuitatem ſapiẽtes, imo expreſſum pactum nõ derogat naturæ precarij.*

54 *Appellatio a ſentẽtijs Inquiſitorum Siculorum quare hodie nõ detur, & num. ſequ.*

55 *Priuilegio nõ derogatur per curſum temporis, ſi locus nõ ſit eius vſus.*

56 *Cauſæ Siculorum nõ poſsũt a Regno extrahi.*

57 *Siculi magno cum periculo extra lares litigant.*

58 *Appellatio ab Inquiſitoribus in Regnis Hiſpaniarum datur ad ſupremum Regis Conſilium ſupremæ Inquiſitionis.*

59 *Officiales Inquiſitionis an ligẽtur cõcordatis in Regno Siciliæ.*

60 *Competẽtia formatur pro remiſſione officialis.*

61 *Officiales Inquiſitionis in atrocioribus de iure communi nõ gaudẽt foro, & num. 42.*

62 *Enormia, ac atrocia delicta quæ dicantur remiſſiue.*

63 *Officiales Inquiſitionis pro cõtrauẽtione pragmaticarum ad ordinarijs plectũtur in Regnis Caſtellæ.*

64 . . . *pro delictis in officio ab ordinario iudice plectũtur.*

65 . . . *an expediat Inquiſitoribus, vt a familiaribus diſtinguãtur.*

66 *Miniſtrorum appellatione qui veniãt.*

67 *Cõcordiæ loca, quæ de officialibus loquuntur notata.*

IAm receptui canendum eſt, oportet enim confiteamur, quod ſi quid iuriſdictionis temporalis Inquiſitoribus competat, illud ex Regum noſtrorum beneficẽtia dimanare ab eoque eſſe recognoſcendum, eique habendas gratias, ſi ingratitudinis notam effugere velint, ex prædictis enim in tribus antecedentibus capitibus, cogimur affirmare, nullum in cæteris fieri poſſe ſtabile fundamentum, cum tamen ſubſequentes actus
1 titulo præambulo, qui validus ſit tribuere teneamur *l. ſi a te, D. de ſeruit. l. vnic. C. de Imp. lucr. deſcript. lib. 10.* elegans celebriſq; gloſſa *in l. mulier verſ. ſufficiebat D de re vẽd. Bart. Bald. & Ang. ibid. num. 4. Soc. Sen. conſ. 15. inſignis Doctor. num. 7. verſ. 7. vol. 4. Lãfranc. de Oria. in cap. quoniam contra num 135. verſ, teſtium depoſitiones de probat. Corſet. ſingul. in verſ. poſſeſſor, verſ. vbi quis. Natta conſ. 443. ſuper caſu num. 5. vol. 2. Roland. conſ. 9. num. 39. vol. 3. Dom. meus Salgad. de protect. reg. p. 3. cap. 10. nu. 33. fol. 131. tom. 2.*

2 Has conceſſiones in tria tempora duximus diuidendas, in id nempe, quod præceſſit conceſſiones Caroli V. Imperatoris: ſecundo in tempus ipſum quo Imperator vixit: tertio in tempus primæ concordiæ, ac poſtremæ, vt cognoſcamus, quid in vnoquoque fuerit conceſſum, quidque antea ctis cõceſſionibus derogatum.

Inſpecto ergo primo tempore ante omnia occurrit cõceſſio Federici Imperatoris, ac Siciliæ Regis anni 1225. quam inſerto tenore confirmauit Alphonſus Rex anno 1451. ac deinde Ferdinãdus in anno 1477 eamque ad verbum tranſcripſit *Paramus de Inq. lib. 2. tit. 2. fol. 197.* quæ poteſt in quatuor capita diuidi, primo, ibi: *Mandamus quatenus Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, vt ſuum libere officium proſequi, & exercere valeant prout decet, omne quod poteſtis im-*
3 *pendatis auxilium conſilium, & fauorem.* In quo nulla iuriſdictionis temporalis conceſſio continetur, niſi tantum circa naturalia eorum officij adiumentum, quod iure communi quoque ſtatutum fuerat, vt *in 1. cap.* dictum fuit, *ex cap. Præſidentes 6. in decret. lib. 6. & cap. ad abolendam 9. eod. tit.* ac omnium calculo præſtari debet.

Secun-

Secundum caput ibi, *in verſ. quia vero bona ſciſmaticorum*, continet cōceſſionem tertiæ partis bonorum cōfiſcatorum ob hæreſis labem: addita ratione, *ne ſua mercede ſpiritualis agricola defraudetur, & propter neceſſariorum carentiam, Inquiſitio tam ſalubris ex inopia noxie dimittatur.*

In tertio capite ibi, *quibus enim*, conceditur facultas cognoſcendi contra Iudeos, ac infideles, non tantum exceſſus contra fidem noſtram: verumetiam concubitus cum fideli, ac exceſſus contra bonos mores, per quos Chriſtianorum religio ſcandaloſe videtur offendi, pœna ſanguinis interdicta: in quo a iure communi merito receditur.

In quartò demum, vt Hębrei tenerentur Inquiſitoribus prouinciam viſitantibus de neceſſarijs prouidere ſemel tantum in anno.

In his quoque nullam video temporalem iuriſdictionem conceſſam, imò excluſam per ſpecies illas enumeratas agnoſco, *Bald. in l. 2. num. 11. C. de pœn. Pacian. conſ. 3. num. 27. Giurba conſ. 24. num. 7. poſt princ.* ibi: *at ſi a genere eximitur.*

Deueniendum ergo eſt ad ſecundum tempus Imperatoris, ac Regis noſtri inuictæ memoriæ Caroli, qui in anno 1525. in Ciuitate Toleti reſcripſit Proregi Siciliæ, per hæc verba: *Prouideatis ne officiales noſtri directe, vel indirecte de rebus ad Sanctum officium pertinentibus, ſe aliquatenus intromittant, ſed eas Inquiſitoribus iuxta iuſtitiæ ordinem decidendas, remittant, vt libere, tam in cauſis ciuilibus, quam in criminalibus omnibus prærogatiuis exemptionibus, ac gratijs perfrui poſſint, quibus fœliciſſimi Catholici Regis Ferdinandi, aui, ac domini mei, cuius anima in gloria requieſcat, tempore perfruebantur.*

Hæc verba ſunt ſatis de per ſe dubia, importent ne iuriſdictionis temporalis cōceſſionem, nam licet cauſa reſcribendi, quæ ex præfatione elicitur fuerit, quod Imperatori fuerat renunciatum ſuos miniſtros ſe ingeſſiſſe in cognoſcendis cauſis officialium ſancti Officij contra eorum priuilegia, prærogatiuas, ac conſuetudines, attamen diſpoſitio nulla legitur quæ noua ſit, niſi confirmando per relationem, illam quam Ferdinādus Rex indulſerat, quod quidem fit in forma ſimpliciſſima ſine clauſula ex certa ſcientia, vel alia æquipollenti. Certum eſt autem priui-
4 legiorum confirmationem non incluſo tenore per extenſum, ſed ſolū relatiue nil operare, non oſtenſo tenore relati, ex quo poſſit elici, an ad tempus, vel ſub reuocandi clauſula, & ex quibus circunſtantijs fuerit facta conceſſio, *Speculator in tit. de inſtrum. editione, §. nunc autem videndum verſ. tu dic. Abb. in cap. inter dilectos a num. 4. vbi Felin. col. 5. de fide inſtrum. Gloſ. paris: tit. 1. §. 5. a nu. 85. ad 93. Bellon. conſ. 36. nu. 9. & 10. Suarez alleg. 14. Crauet. conſ. 277. Portoles ad Molinum, verb. priuilegium nu. 34. Menoch. de recuperan. poſſ. remed. 12. nu. 14.* qui optimè materiam examinat. Inde dubito, ne conſulto Paramus illam tranſcribere ommiſerit, ſitque illi ſimilis, vel eadem de qua *Portocarrero ibid. fol. 30. num. 57. ſub anno 1501.* vbi Ferdinandus Rex dixit, iuriſdictionem omnem ſuam eſſe, ibi: *Todo es vueſtro.*

Secundo hoc reſcriptum aperte inſinuat, conceſſionem Regiam dediſſe originem huic iuriſdictioni, quę
5 ſi ſupponeretur nō obſtantibus præmiſſis præſumitur facta iure magiſtratus in officium, ac cumulatiue præuentioneq; adhibita, *l. fin. C. de iuriſd. omn. iud. l. 1. C. de off. præf. vrb. l. vim D. eodem, l. vlt. & ibi gloſ. C. vbi cauſæ fiſc. l. quoties, §. vlt. D. de admin. tut. cap. cæterum de iud. cap. irrefragabilis §. exceſſus de off. ord. cap. ſuper eo. de hæret. clem. 1. eod. titul. Felin. in cap.*

Pacto-

Paſtoralis nu.2.de off.ord. Iaſ.in l. quod rerum,§.fin.col.vlt.D.de leg. 1. Gratus conſ.75.num.11.& 26. lib. 2. Capic. deciſ.9.num.15. Cardin.Ludou.deciſ.4. num. 5. Rota deciſ. 33.num. 3.par.1. Renſuer.deciſ.21.nu.25.p.4. Maſtrill. de magiſtrat.lib. 3.cap.2.num.41. poſt mille *Giurba conſ.59.num. 22.*

Nec minus talis conceſſio, ita re-
6 lata importat meri Imperij communicationem, cum tantum poſſit accipi de ſimplici iuriſdictione ciuili, ac criminali, etiam ſi fuiſſet additum ſignum vniuerſale, *Bald.in cap.quãto, num.7. de iud. l.Imperium, vbi Angel. col.2.Longauill.num.197.Iaſ.num.11. Curt.Iun.nu.41. D.de iuriſd.omn.iud. Petr.Greg.de conceſſ.feud.p.7.q.3. Fontanel.de pact.nupt.clauſ.4.gl.14. n.18. Maſtrill.de magiſtr.lib.4.c.16. num. 17.& 18.*

Tertio quidquid ſit, illa nõ loquitur, niſi tantummodo de cauſis offi-
7 cialium, quorum ſimplici appellatione veniunt officiales cum iuriſdictione, ſecũdum communiorem opinionem, *Bald.conſ.194.lib.2. Dec.conſil. 90.num.3. verſ. præterea, Rimin.Iun. conſ.* 328. *num.* 10.*&* 399. *num.* 88. *Decian.reſponſ.13.num.2.lib.3.Carauit.ad rit.Neap.49.Vinc.de Frãch.deciſ.407.num.5.Maſtril.ad indult.cap. 40.num.6. Maur.alleg.77.num.13. p.1.Ponte de poteſt. Proreg. tit.de elect. off.§.5.nu.27.Seſſe de inhib.cap.1.§.4. num.4.* exempli gratia Commiſſarij, ac Capitanei; nam licet ſecundum alios veniunt omnes, qui miniſteriũ aliquod publicum exercent, vt aduerſus *Paramum in defenſione Sancti Officij,cap.7.* tenet moderne *Narbon. ad d.l.20.gloſ.20.num.25.tum ſeq.fol.* 554. hoc procedit attento ſigno vniuerſali, ac generalibus verbis, prout ſunt illa primæ concordiæ Regni Siciliæ, ibi: *In quibuſcumque officijs, ac muneribus publicis gerendis*, ſed vbi officialis nomen ſimpliciter profertur, verior eſt ſupraſcripta, & præcipue ſi conſideremus, hanc conceſſionem vti odioſam, tamquam illa, quæ ordinariæ iuriſdictioni præiudicat, vt alias diximus, reſtringi debere: adeo vt vno in loco vbi officialium cauſæ conceduntur, de officialibus proprie ſit intelligenda: alio loco dum cauſæ officialium Regiorum in officio delinquentium excipiuntur, eſſet de omnibus officialibus interpretãda, ſi abeſſet ſignum vniuerſale: magiſq; ſi adeſſet, prout in illo caſu: ex quo dicimus iuriſdictionem in officiales, quæ per Inquiſitores exercetur, a Regia conceſſione dimanaſſe, vt nullo ſuo merito a Rege noſtro pijſſimo auelli contendatur per eos, qui pro Inquiſitoribus ſcribunt; ante hac enim nullum iuriſdictionis veſtigium compertum eſt; per quod aliunde eis proueniſſe firmari poſſit, quod ex infraſcriptis clarius patebit, vt cogantur inuitis (vt aiunt) dentibus, qui ſimilia ſcribunt ei acceptum referre, prout multi ex eorum fautoribus, quos infra citabimus libere falſi ſunt.

Aliæ etiam literæ citantur a *Paramo, ibid.num.*13.ſub data anni 1534. in quibus idẽ Carolus, prout refertur, hæc profert verba ad fauorem iuriſdictionis huiuſmodi. *Quod officiales, & familiares Sancti Officij gaudeant omnibus, & quibuſcumque immunitatibus, quibus clerici gaudent, & eodem modo a iudicibus ordinarijs ſint exempti.* addito Regni capitulo ſub cod.131. quod ita ſe habet in ſupplicatis ex parte Regni. *Li officiali, & miniſtri ſalariati del ſancto Officio godono tutte le immunità come li clerici, e ſono exenti dall'ordinario, e mercimoniando, & facendo mercantie, &c. cauſano molti trauagli alle perſone che con loro contrahano, hauendoli da conuenire in dicto Sancto Officio.*

8 Per hæc verba aſſertiua contendunt nonnulli ſcriptores iuriſdictionem hanc Eccleſiaſticam, ac a Sede

Apo-

Apoſtolica emanaſſe, non refragãte quod tale priuilegium, nec in Canonibus ſacris, nec in Bullis Pontificũ legatur, quaſi ex ſola affirmatione, vel negatione Regis naturam mutare poſſit, ita *Portocarrero ibid. num.* 35. 36. *&* 38. qui in id adducit literas Ferdinandi Regis Proregi Siculo directas *in anno* 1508. ibi: *Que los oſſiciales, y miniſtros gozen de las immunidades concedidas por la Sede Apoſtolica*, ita pariter *Paramus in d. reſp.* 2. *n.* 93. *verſ. quibus aſtipulatur per totum num.* 94. vbi eadem verba Caroli Imperatoris repetit. Sed certe apud me nullam vim faciunt, nam illa poſſunt commode referri ad propriam conceſſionem, qua voluit illos in ſuis dominijs clericis æquiparari; nempe vt ab ordinaria eſſent exempti iuriſdictione, ac Inquiſitoribus, qui Eccleſiaſtici ſunt, ſubeſſent; ſuppoſito prout ex prædictis ſatis conſtare credimus, hoc nõ tantum ex Pontificia non emanaſſe authoritate, verũ per illam omni aliæ præter fidei cauſas cognitioni, derogatum fuiſſe, verbis per quam expreſſis: quod ſi per
9 noſtrum affirmare, vel negare etiam in actibus a nobis pendẽtibus rei natura non mutatur, nec veritas, *l. aſſumptio, D. ad municip. & de incol. l. cũ falſa D. de iur. & fact. ignor. Polid. Ripa obſer.* 43. *num.* 4. qui alios affert: quanto magis in ijs, in quibus potẽtia deſtruimur? neque enim Imperatoria diſpoſitione, quanto minus aſſertione, quis vti clericus habendus eſt, qui caractere, ac requiſitis neceſſarijs caret. Inde licet Conſtantinus Imperator propter ſuam eximiam erga Eccleſiam pietatem, dixerit (dũ
10 Nicenæ Synodo aſſiſteret) *haud debere Deos per homines iudicari*; vocando Sacerdotes Deos a ſummo, ac vnico Deo conſtitutos, vt teſtantur *can.* 5. *continuũ, & can.* 40. *Sacerdotibus* 11. *q.* 1. *& can.* 15. *futuram* 12. *q.* 2. attamen, vt ait D. Greg. *ſibi magis ex humilitate, quam illis aliquid præſtitit ex reuerentia impenſa*: nec enim ex eius verbis ſi alia non adeſſent teſtimonia, prout communiter negatur, probaretur exemptionem clericorum a iure diuino emanare, vt aliqui ex illis affirmant: ita aduertit poſt Sozomenum *Bouadill. in Polit. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 31. ſicuti neque Eccleſia ipſa acquieſcit aſſertionibus plurium Catholicorũ Principum, qui in *C. de Epiſc. & Cler.* affirmãt Eccleſiaſticos in temporalibus, & in delictis ſibi ſubditos eſſe, exemptionemque, ſi quam habent, ab eis obtinuiſſe. Eo maxime quia maiora, ac expreſſiora ſunt teſtimonia, perque Reges noſtri diſpoſitiue affirmant, hanc iuriſdictionẽ ſuam eſſe, ac ſuo nomine exerceri, vt ex infraſcriptis patebit.

Primò enim Ferdinandus Rex in præcitatis literis anni 1501. expreſſe dixit, iuriſdictionem ſuam eſſe, per illa verba: *Todo es nueſtro.* Secundo Carolus V. de facto ſuis Regalibus literis iuriſdictionis temporalis vſum ſuſpendit per decem annos, effectus dominij ſupremi, quod in temporali iuriſdictione habebat: nec enim de tanto Principe dicendum eſt, quod Eccleſiaſticæ iuriſdictioni derogaſſet, ſi non agnouiſſet ſuam, & non Pontificiam eſſe: teſtatur *Paramus d. lib.* 2. *tit.* 2. *cap.* 11. *nu.* 16. *&* 17. *fol.* 202. eius enim eſt pri-
11 uilegia reuocare, qui conceſſit, *Petra poteſt. Principis, cap.* 3. *qu.* 4. *num.* 18. *Giurba conſ.* 19. *num.* 94. *verſ. cum id ad plenitudinem poteſtatis ſpectet*; ex multis præcipue *Corrad. in templo iudi lib.* 1. *S.* 4. *verſ. priuilegia poteſt reuocare.* Inde cum lapſo decennio viſum ſibi fuiſſet, vt denuo illam exerceret, ſed cum modificationibus ſibi bene viſis; hoc decreuit in literis reintegrationis; ibi: *Vt Inquiſitores, qui ſunt, vel deinde fuerint in dicto Regno de cauſis omnibus cognoſcant, quæ familiares, officiales, atq; miniſtros dicti Sãcti*

Officij

Officij pertingant, iuxta inſtructiones quæ ſuper hoc Inquiſitoribus datæ ſunt.

Tertio, Philippus Secundus, prudentiſſimus Rex in concordatis, tam anni 1580. quam anni 1597. hoc idẽ expreſſit, non ſolùm excipiendo caſus primitus non exceptos, verum etiam ſtatuendo conceſſionem iuriſdictionis reuocationi ſubfuturam, tantumque ad libitum ſuum, ac ſucceſſorum conceſſam, vt omnis diſputationis ſcrupulus auelleretur, vt infra in 2. *tempore* copioſius trademus. Magis expreſſe idem Rex in alijs literis datis anno 1582. executis in Regno anno 1582. *ſub die* 28. *Ianuarij*, per hæc verba: *Por la miſma cauſa eſtà claro tocaros tambien el arbitrio de la reuiſion de las cauſas fuera de fee, que ſe tratarã en el dicho Tribunal, aſſi como lo podeis tener en las de todos los deſſe Reyno.* hanc etiam declarationẽ, non ommiſit in concordatis Regnorum Caſtellæ, *in* 9. *cap.* ibi: *como Iuezes, que para ello tienen iuriſdicion de ſu Mageſtad, y nueſtra.*

Philippus quoq; Tertius, ſanctiſſimus Rex, idem edixit in litteris anni 1606. editis occaſione controuerſiarum inter Ducem Feriæ, & Inquiſitores, & in litteris *anni* 1608. *ſub die* 1. *Iunij*, ibi: *Y mucho menos lo deuen pretender los officiales de la Inquiſicion, pues la juriſdicion ciuil, que exercen contra los mere ſeculares, es juriſdicion mia, y la tienen a mi beneplacito*, agebatur ibi de cauſa ciuili, exequendi inſtrumenta contra arrendatores ſtatuum in deputatione, vt vocant, poſitorum.

Et demum his temporibus quibus ſub fœlicibus auſpicijs Philippi Quarti ter maximi viuimus, in literis anni 1630. Proregi directis, per hæc verba controuerſia hæc determinatur, *in* 1. *cap.* ibi: *no podian los Inquiſidores pretender por la juriſdicion temporal que tienen concedida a beneplacito Real, que el A. no paſſaſſe adelãte, &c.*

Et iterum *in* 4. *cap.* ibi: *Y auto mas por ſer en eſta parte tan intereſſada la iuriſdicion Real, la qual exercitan los Inquiſidores.* Et in quarto capite ibi: *Y que quando los delegados no van a coſas de ſecreto, ſe guarde con ellos lo que ſe platica, y obſerua con los delegados, y Comiſſarios que embian mis Virreyes por via del Tribunal deſſa G. C. pues ſiendo la juriſdicion que exercitan los Inquiſidores en los familiares temporal, concedida a beneplacito Real, y conforme a la que exerce la gran Corte, conuiene que ſe haga lo miſmo.* Per quæ tam expreſſe
probata cogimur parui pendere verba illa æquiuoca, & concludere oppoſitum, ſi Regum aſſertioni ſtandũ
12 eſſet, in his quæ ab eis pendẽt, prout
eſſe proprias conceſſiones quiſque fatebitur, per *text. in clem. ſi ſummus Pontifex de ſent. excomm.* cum late cõgeſtis per *Menoch. conſ.* 100. *num.* 24. *Salgad.* alios allegantem *dict. tract. par.* 1. *cap.* 1. *num.* 26. *verſ. eius aſſertioni fol.* 11. *Camill. de Med. conſ.* 118. *& conſ.* 46. *Tapia deciſ.* 5. *nu.* 45.

Proſequendo ergo tempus Imperatoris Caroli, vſque ad ſecundam concordiam excluſiue, ſe ſe offert altera conceſſio facta anno 1535. quam tranſcribit *Paramus ibi f.* 201. quæ potius videtur prouiſio Viceregia directa officialibus Saccæ, in qua portatio armorum, remiſſio proceſſus, ac elogij ad Inquiſitores, ordo de annotãdis officialibus, ac familiaribus Sancti Officij in Curijs officialiũ Regiorum cõtinetur, ampliaturq; priuilegium ad commenſales, ac ſalariatos Sancti Officij, per quam elicitur, hæc officialibus, ſeu miniſtris, vt ibi dicitur, ac familiaribus ex Regis prouiſione prouenire: item ex calce eiuſdem priuilegij conſtat, numerum officialium tunc temporis, quãdo Regnum a multis exteris hæreticis frequentabatur, ita exiguũ fuiſſe, vt in ciuitate Saccæ, quæ vna erat ex præcipuis Regni, duo offi-

ciales, & totidem familiares aſſi-
gnati fuerint.

Demum de anno 1543. apparet,
reuocatio ſuſpenſionis priuilegiorũ
Sancto Officio conceſſorum, ac in
priſtinum reſtitutio, limitata tamen
ex inſtructionibus in id datis, vt prę-
dictum eſt.

Vltimum tempus eſt concordiarũ
quarum primam capiendo, quæ fuit
in anno 1580. habemus ex ea proba-
ram ſuperioritatem Regiam in ma-
teria hac iuriſdictionis temporalis,
dum aſſerit Rex ſe præcipiente habi-
rum fuiſſe colloquium inter duos In-
quiſitores, ac totidem conſiliarios
ex Italiæ Conſilio, quorum ſenten-
tijs auditis placuit ſibi prouidere
præcipere, & ſtatuere, quæ ſequun-
tur: ſignum enim euidens ſuperio-
13 ritatis eſt, iuriſdictionis controuer-
ſias determinare, cum ſit a iure ſta-
tutum, vt ſuperior vtriuſque iudicis
adeatur, *l. de iure 37. D. ad municip. &
incol. Angel. in l. 2. num. 7. vbi Caſtr.
num. 8. Iaſ. num. 27. verſ. ſeptimo limi-
ta, Soc. num. 37. D. ſi quis in ius voca-
tus, non ier. Butr. in cap. verum, num. 6.
& Abb. num. 15. de for. comp. Cancer.
lib. 3. variar. reſol. cap. 10. in princ. Ego
decif. 20. num. 95.* nam ſi nullum ſupe-
riorem haberet, ipſe de ſua iuriſdi-
14 ctione cognoſceret, puta ſi inter Ec-
cleſiaſticum, & ſecularem iudicem
ageretur, *Butr. ibi, & in cap. cæterum,
num. 9. de iud. Ang. Iaſ. & Soc. locis nu-
per citatis, Couar. pract. c. 33. Clar. in §.
fin qu. 36. num. 22. Maria de iuriſd. p.
2. cap. 4. Narbon. ad d. l. 20. gloſ. 23. nu.
20.* qui in Inquiſitoribus non proce-
dere affirmat; non obſtante, quod
ſint iudices Eccleſiaſtici, ſecundum
eum: inferendo ex hoc, quod ſer-
uatur forma concordiarum circa
competentias, etiam in cauſis offi-
cialium, licet effectum prædictum
15 ſuæ originariæ cauſæ non tribuat,
nempe quod ipſi ſpectet declaratio,
qui conceſſit, *l. Neratius 153. de reg.
iur.* ibi; *Quem tamen modum beneficij
ſui belle ipſi Principes ſolent interpreta-
ri,* facit *Simanc. de cath. inſt. titul. 41.
num. 2. Seſſe de inhib. cap. 5. §. 6. num.
54.* ad idem tendunt verba illa, *præ-
cipere, & ſtatuere*, ac in fine, ibi: *Si-
militer etiam iniungimus, & mãdamus
venerabilibus Inquiſitoribus, tam præ-
ſentibus, quam futuris, vt reſpectiue
teneant, ac firmiter obſeruent, prout ad
eos obſeruantia, & executio ſpectat, vt
iuxta formam, & capitula huius proui-
ſionis, & contra eorum ſeriem, & teno-
rem, & formam vtique, nec venire, nec
facere audeant, nec quenquam contra
facere, vel venire ratione aliqua ſiue
cauſa permittant, alioqui pœna mille
vnciarum fiſco noſtro applicanda, qui-
libet contrafaciens mulctetur.* qui effe-
ctus Supremæ ſunt poteſtatis, *qui l.
fin. de mod. mulct. DD. in l. 1. D. ſi quis
16 ius dicenti non obtemp. Peregr. de iur. fi-
ſci lib. 4. tit. 4. nu. 29.*

Tertio loco effectus eiuſdem ſunt
poteſtatis reſeruatio, ac exceptio ali-
quorum caſuum ab vniuerſali cri-
minum, ac ciuilium cauſarum cogni-
tione; quæ nullatenus procedere
poſſent, etiam attento Inquiſitorum
conſenſu, vt excogitauit Seſſe *in epi-
17 ſtola ad Regem, num. 52. in 2. tom. de-
ciſ.* ac vt mitius medium ſecutus fuit
Portocarrero *d. allegatione, num. 44.*
quoniam dato æquiparẽtur Epiſco-
pis, nõ potuiſſent eorum iuriſdictio-
ni, ſi Eccleſiaſtica eſſet, renunciare,
gloſ. *in cap. ſignificaſti,* per illum tex-
tum, vbi *Abb. num. 25. cæterique ſcri-
bentes communiter de foro comp. Ber-
tach. de Epiſcopis, lib. 4. p. 5. nu. 95. 10.
13. p. 2. Farin. qu. 8. nu. 13. Graſſ.* poſt
mille *de eff. cler. eff. 1. nu. 47.* ipſi enim
ac cæteri ſubiacent cenſuris Bullæ
Cœnæ, ſi hoc efficiant, vel patiãtur,
vt in *can.* 14. Bullæ prædictæ videri
poteſt in fine, ibi: *Aut Archiepiſcopi,
Epiſcopi, Abbates, commendatarij ſeu Vi-
carij fuerint.*

Quartò, & vltimo, apertiſſime
hoc

hoc ipſum docet conditio appoſita,
ſiue dicamus clauſula reuocandi in
18 ambabus conceſſionibus, ſiue dica-
mus concordijs ad libitum Regis cõ-
cedentis, quæ cum priuationem re-
ſpiciat, ſupponi debet habitus. *l. de-
cem. D. de verb. oblig. cap. ad diſſoluen-
dum de deſponſ. impub.* ſicuti enim do-
minij ſignum eſt rei diſpoſitio, ita
pariter eſt facultas rei reuocandæ,
quæ in neceſſarium antecedens ſup-
ponit donationem, vel cõceſſionem
rei, ad quam facultas competit.

Quare temporibus omnibus attẽ-
tis, ac conceſſionum verbis, aperte
reſultant ex eis effectus ſupremi do-
minij iuriſdictionis huiuſmodi in
Rege noſtro; ac conſequenter ſuapi-
te natura temporalem eſſe, ac vitia-
lem de facto per Regẽ quotidie vbi
videat expedire publico bono limi-
tari, ac reuocari poſſe: propter quod
etiã conceſſiones prædictę proceſſe-
rũt: cum ex temporum varietate, cõ-
ceſſiones quoq; ac priuilegia variari
neceſſe ſit, vt in principio huius di-
ſcurſus tradidimus, & dicemus in
quæſtione prima poſt hac. Inanum
ergo laborant meo videri, qui op-
poſitum docere conati ſunt; &
primo Paramus, qui parum in hoc
ſibi conſtat: vno enim loco nempe
in lib. 3. qu. 2. num. 114. de origin. Inq.
affirmat delegatione Regia veii in
temporali iuriſdictione exercenda,
quem ego ſecutus ſum, *deciſ. 16. nu.
22.* alio vero, qui eſt in *d. tract. lib. 3.
qu. 6. num. 26. cum ſeqq.* dicit eſſe Ec-
cleſiaſticam: qua variatione vtitur
in duobus reſponſis, licet magis aſſi-
duus ſit in affirmando, illam eſſe
Eccleſiaſticam, ad opus vt contro-
uerſiæ, ſuper quibus ſcripſit iuxta
optata definirentur, exemplum ſit
thema *ſecundi reſponſi* in quo diſcep-
19 tabatur, an foro Sancti Officij poſſet
renunciari, in quo affirmatiuam opi-
nionem procedere agnoſcens, vbi
incapax non erat, qui eſſet iudicatu-
rus, laborat docte quidẽ in fundan-
do, quod imo eſt incapax, quia eſt
iuriſdictio Eccleſiaſtica; quibus non
refragantibus fuit determinatum
oppoſitum in concordia ſecunda,
quæ fuit deciſio illius reſponſi: pa-
tet *in cap. 16.* ibi: *Si algun familiar, o
teniente de official renunciare expreſſa-
mente el fuero del Santo Oficio, aſſi en
los negocios ciuiles, como criminales, los
Inquiſidores no le amparẽ, ni defiendan.*
quod etiam tam in familiaribus, quã
in officialibus Regni Caſtellæ proce-
dere ex decretis ſummi Inquiſitio-
nis Senatus, quæ refert *Narb. gloſ. 21
num. 30. & 35.* in idem tendit labor
D. Portocarrero in præallegato diſcur-
ſu, vbi ex *num. 9.* loquendo de cauſis
officialium affirmat, hãc iuriſdictio-
nem competere Inquiſitoribus de
iure per textum, & rationes allega-
20 tas *in 2. c.* præſentis diſcurſus: quo
vero ad familiares, quod ſint pariter
ſubditi iuriſdictioni Eccleſiaſticæ,
vtitur primo eiſdem argumentis; aſ-
firmando illos venire ſub nomine
miniſtrorum, ex Simanca *de Cath. in-
ſtit. tit. 41.* inde *nu. 19. fol. 50.* æquipa-
rat eos familiaribus domeſticis, alle-
gando in id *Ceuall. de cogn. per viam
violent. qu. 8. num. 16. & Narb. ad d. l.
26. gloſ. 1. num. 12. & gloſ. 12. num. 6.*
21 & quo ad omnes generaliter affirmat
eſſe de Tribunali Apoſtolico per par
ticipationem capitis ad membra, ex
*cap. per exemptionem de priuileg. lib. 6.
& Roz. de hæret. tit. de priuileg. Inquiſ.
num. 417.* quod licet de iure non fun-
daretur, procederet ex ſola conſue-
tudine. *Portocarr. ibid. num. 26. & 27.*
inde *nu. 30.* ait, quod per inſtructio-
nes eis datas, iuriſdictionis in mini-
ſtros exercitium tribuitur, ex *Simãca
de Cath. inſt. c. 41. num. 16.* quæ licet
22 temporalis eſſet, ac propria ſecula-
rium Principum, attamen potuit illã
Pontifex concedere Inquiſitoribus,
dum ad finem ſpiritualem aſſequen-
dum ordinabatur, *ibi. n. 33.* deinde ex

num. 35. *ad* 38. hoc elicere conatur ex Regum noſtrorum confeſſione, dum in ordine ad iuriſdictionem temporalem contra miniſtros vtuntur hortatorijs literis, & non præceptiuis: item ex literis Ferdinãdi Regis, qui dicit familiares gaudere immunitatibus a Sede Apoſtolica conceſſis: ad cuius diſcurſus normam dicit habere reduci, quæ tradidere *Paramus* loco citato, dum fatetur, delegatos regios eſſe, & *Roxas de haret. par.* 1. *num.* 444. & per hoc ait ipſe, *num.*40. in cõcordijs opus fuit interuentu generalis Inquiſitoris.

23 Ex effectu quoq, colligit, Eccleſiaſticam iuriſdictionem exercere, dum ad cenſuras recurrunt pro ea tuenda, iuxta auctoritatem eis tributam in *Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *cap.* 8. *& ſeſſ.* 25. *cap.* 3. de quo etiam *Bouadill. lib.* 2. *cap.* 12. *nu.* 20. *Narb. in gloſ.* 22. *num.* 22. *& iterum num.* 43. idem *Portocarrero num.* 46. adducens pro ſe concordata noſtri Regni, vbi Rex ita fieri debere faſſus eſt, & ante eos *Paramus reſp.* 5. *num.* 53. item ex eo, quod in materia huius iuriſdictionis, ſi forte Inquiſitores excedãt, vel male ſe habeãt in eius exercitio, vel aliquem grauent, non ad Regem, ſed ad ſupremum Inquiſitionis tribunal recurritur: idem *Portocarrero ibid. nu.* 47. quod etiam firmauit *Leo in deciſ. Valent.* 2. ante eos *Param. in* 2. *reſp. num.* 147. ibi: *Y porque ſiempre ſe ha apelado, y ſe apela ante ellos miſmos, como tienen juriſdicion propria, ſin reconocimiento al Rey nueſtro Señor temporal.*

Tertio, quia reſpectu officialium, eorumque cõpetentiarum, non procedunt cõcordata in Regnis Caſtellæ, *ibid. nu.* 66. *ex Narb. ad d. l.* 20. *gloſ.* 6. qui tamen hoc dicit *in gloſ.* 19. *nu.* 2. *& gloſ.* 20. *nu.* 131. *gloſ.* 23. *num.* 19. quibus certe doctiſſime excogitatis acquieſcere non poſſum, vt per illa beneficium a Rege conceſſum mala fide abnegem: video enim hæc duo ipſis aduerſari, per quæ omnis iſte diſcurſus a fundamentis deſtituitur. Primum nullam legi Pontificiam conceſſionem, quo ad fori priuilegium, vt ſuccedere potuiſſet diſputatio de poteſtate Pontificis, an hoc ſtatuere potuiſſet in terris Regum, derogando eorum iuriſdictioni, & an eſſet locus concluſioni per *Portocarrero num.* 33. adductæ, & an ipſi

24 prius debuiſſent citari, ac audiri, priuſquam aliquid ſtatueretur *ad clemen. paſtoralis, §. caterum, de re iud. can. nos in quemquam* 2. *qu.* 1. *in fin. num.* 157. *& Theſaur. deciſ.* 24. certum enim eſt, citationem præcedere debere omne ſtatutum, per quod Principibus fit præiudicium in eorum iuribus, non tantum eis de iure gentium competentibus, ſed etiam ex ipſius Pontificis conceſſione, *Inn. in cap. cum olim, num.* 2. *verſ. modificatio autem priuilegij de verb. ſignif. Caſtr. conſ.* 338. *quia exceptiones nu.* 12. *lib.* 1. cum alijs quampluribus cumulatis per *Fontanel. de pact. nupt. clauſ.* 4. *gloſ.* 11. *n.* 35. in tantum enim vt diximus, vlla legitur conceſſio, vt potius habeamus reſtrictam fuiſſe eorum iuriſdictionẽ taxatiue ad cauſas fidei, nec aliud fuiſſe ſuis notarijs, ac domeſticis conceſſum priuilegiũ, præter illud apportationis armorum, cũ clauſulis, cõditionibuſque reſtrictũ.

Alterum quod obſtat, huic ſucceſſiuum, eſt lectura conceſſionum Regiarum huiuſmodi iuriſdictionis, ac clauſulæ reuocandi in eis appoſitæ, modificationeſq; quæ in dies fiũt: facultas renunciandi huiuſmodi foro, ac cætera, quæ prædiximus, quibus magis conuincor, dum video, paruifactis huiuſmodi ex parte aduerſa inductis argumentationibus, ſupremos vtriuſque tribunalis iudices Inquiſitionis nempe, ac Regalis Cõſilij Caſtellæ, vel Italiæ, aut Aragonum trãſire cum opinione oppoſita

ſita fauore domini Regis, explicitis præcedenribus declarationibus in eorum ad Regem conſultationibus, quod ab ipſo illam recognoſcunt, vt nonnulla videri poſſunt per eos, quibus datum eſt. Nec me turbant tres eff.ctus poſtremo conſiderari, qui videntur repugnare prædictis, quia bene, ac ſapienter cõſiderati, potius confirmant, quam deſtruunt fundamenta pro Rege adducta: nam quod attinet ad fulminationem cenſurarũ, quibus Inquiſitores pro defendenda hac iuriſdictione vtũtur, licet fateamur conrtadicere origini tempora-
25 li, cùm illæ effectus ſint ſpiritualis poteſtatis, *cap. dilecti, de ſent. excom. lib. 6. can. nemo contemnat* 11. *quæſt.* 3. *cap. corripiantur* 24. *qu.* 3. cuius incapax eſt Princeps laicus, niſi hoc ei
26 fuerit ſpecialiter a Ponrifice cõceſſum, vt docet *Dec. in cap. præterea n.* 8. *de off. deleg. & in cap. 2. de iud. Alexa conſ.* 74. *num.* 9. *lib.* 4. *Menoch. remed.* 3. *retinendæ poſſ. num.* 35. *Pacian. conſ.* 116. *num.* 116. *&* 117. *Angui. deleg. lib. 2. contr.* 24. *nu.* 12. non ex hoc ſequitur, ergo natura iuriſdictionis, vel rei, quæ cenſuris ab Eccleſia poſſidente defenditur, eſt Eccleſiaſtica,
27 cum compertum ſit, vſum cenſurarũ in ſuperioribus Eccleſiaſticis, quo ad tuitionem bonorum tẽporalium ſucceſſiſſe loco vſus armorum, ipſis parum decẽtium, ac manualis vis, vt optime *Inn.* 4 definiuit *in cap. dilecto* 6. *de ſent. excom. lib.* 6. ibi: *Præterea cum omnes leges, omniaque iura vim vi repellere, cunctiſque ſe ſe defenſare permittant: licuit vtique ipſi Decano (ſi prædictus balliuus eum bonis ſuis mundans iniurioſe ſpoliare, vel ea violenter occupare præſumpſerit, vt ſuperius eſt expreſſum) contra illius violentiam iniuriamq; ſe tueri, & quoniam aduerſus eius nimiam potentiam ſufficiens tẽporalis defenſio ſibi forte non aderat, potuit ſe etiam ſpiritualiter gladio, videlicet vtendo Eccleſiaſtico, defenſare, ac recurrere propter hoc ad arma ſpiritalia, quæ ſunt Eccleſiæ propria, & pro ſuo munimine illis vti: præſertim cum dictus balliuus poſt latas in eum ab eodem Decano ex alijs cauſis excommunicationis ſententias (ſicuti idem Decanus aſſeruit) ipſum tamquam exinde prouocatus, ſententijs ipſis contemptis, bonis ſpoliaſſet eiſdem, & propter hoc poſtmodum ipſe Decanus ſententiam tulerit interdicti; tanquam ſpiritali ſe mucrone defendens contra illius iniuriam, & violentiam ſibi ab eodem occaſione prædictarũ ſententiarum, & in ipſarum cõtemptum illatum, & quidem cum liceat cuilibet ſuo vicino, vel proximo pro repellẽda ipſius iniuria ſuum impartiri auxilium, imò ſi poteſt, & negligit: videatur iniuriantem fouere, ac eſſe participem eius culpæ: licuit profecto ipſi Decano proprio ſibimet ſubuenire ſubſidio, & ſuammet temporalem iniuriam ſua propria ſpiritali defenſione tueri: ſicq; vtrumq; quodammodo gladium, & temporalem, & Eccleſiaſticum, alterum videlicet altero adiuuare: maxime quia hi duo gladij conſueuerunt (exigente neceſſitate) ſibi ad inuicem ſuffragari, & in iuuamen alterius ſubuctione mutua frequentius exerceri, Aufr. in clem.* 1. *num.* 98. *cum trib. ſeq. de off. ord. & plerique*, quos citauimus in diſcurſu pro Regis iuriſdictione aduerſus laicos Eccleſiaſticis famulanres *in vlt. concluſ.* cum hęc ſimul ſtare poſſint, vt res temporalis ſit, imò reuocationi ſubdita, puta, ſi eſſet emphyteotica, vel cum clauſula reuocandi data, & quod medijs ſpiritualibus defendatur a poſſidente, cui alia defenſio non cõuenit, vel non patet, adeo quod dato alio remedio iuriſdictio, vel alia per Principes conceſſa non poſſint cenſuris defendi, vt tenent *Caiet. verb. excommunicatio. cap.* 27. *Nauarr. conſ.* 2. *de immun. Eccleſ. Suarez de cenſur. diſput.* 21. *num.* 95. *fol.* 348. inde licet, quod
28 ſpectat ad iuriſdictionis tuitionem aduerſus perturbantes, primo loco

aliud

aliud deberet ante vſum cēſurarum
amplecti remedium: cum ad earum
fulminationem debeat vltimo, cæ-
teris deficientibus, recurri, iuxta
præcepta in *Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap.
3. de reformationib.* nempe; vt ſupe-
rior vtriuſque iuriſdictionis turban-
tes compeſcat, vt ſupra dictum eſt, &
obſeruatur a Prælatis, qui iuriſdi-
ctionem Regiam habent conceſſam,
qui tam in eius exercitio, quam in
29 eius tuitione nullatenus poſſunt cen-
ſurarum remedio vti, *ex Hoſtienſi in
cap. dilectus de off. ord.* affirmat *Florēt.
p. 3. tit. 24. cap. 75. in princip. & fine
Azeued. in l. 4. num. 3. titul. 7. lib. 3. Bo-
badill. lib. 2. cap. 17. num. 195. & 203.
Cancer. var. reſol. cap. 13. num. 145. to.
3. Georg. Cabed. deciſ. 14. num. 13. par.
2. Maſtrill. de magiſtr. lib. 3. c. 8. num.
13. Auguſt. Barb. in addit. ad lib. 5. de-
cretalium ſuarum can. collect. fol. 33.*
qui duo infinitos allegant: lex enim
diœceſana ſatis differt a lege iuriſ-
dictionis, *cap. dilectus 18. de off. ordin.
cap. cum dilectus 28. ibi. tamquam lai-
cus, de iure patr.* quibus inconcuſſa
Regni noſtri obſeruātia accedit, per
quam Epiſcopi in ſuos diœceſanos;
alioqui in ſpiritualibus ſubditos: ſiue
in alterius dyœceſis homines, cēſu-
ris pro rebus ad temporalem iuriſdi-
ctionem concernentibus non vtun-
tur, & ſi forte aliquando auſi ſunt
contrarium attentare, omnia fuerūt
reuocata, ipſique acribus verbis per
Regem reprehenſi, vt patet ex lite-
ris Alphonſi Regis ad Epiſcopum
Pactenſem, & per alias hortatorias
per Proreges directas Archiepiſco-
po Montis Regalis, ac eidem Pactēſi
Epiſcopo: quibus attentis poterat
eodem modo in controuerſijs Inqui-
ſitorum, huiuſmodi remedium ad-
30 hiberi: attamen Rex, qui noluit re-
ſpectu Prælatorum patientiam præ-
ſtare, vt temporalem iuriſdictionem
ſpiritualibus medijs, ex natura eorū
officij eis inhærētibus, vti potuiſſent:
ipſe idem hoc Inquiſitoribus indul-
ſit, remittendo proprium præiudi-
cium, ac ius lege communi quæſitū;
per expreſſam conceſſionem, cum
clauſula tamen reuocandi, quæ con-
ceſſio dicitur, eo ipſo quod poterat
obſtare, *vt ſupra cap. 3. num. 22. &
25.* fundatum eſt: cui quidem diſtin-
ctioni apprime fauet *text. in cap. per
venerabilē 13. qui filij ſint legitimi*, ibi:
*Inſuper cum Rex ſuperiorem in tempo-
ralibus minime recognoſcat, ſine iuris
alterius læſione, in eo ſe iuriſdictioni no-
ſtræ ſubijcere potuit, &c. Tu autem no-
ſceris alijs ſubiacere, vnde ſine ipſorum
forſan iniuria, niſi præſtarent vobis aſ-
ſenſum, in hoc ſubdere te non poſſes*: in
quo innuit ſummus Pontifex execu-
tionem Eccleſiaſticæ iuriſdictionis
aliquādo robur accipere a permiſſu
ſecularis Principis, quando illa non
ſimpliciter tendit ad ſpiritualem fi-
nem, ſed pariter effectus parit tem-
porales: prout in reſtitutione natura-
lium: in qua quandoque origo eſt
ſpiritualis, ex matrimoniali quæſtio-
ne: & tamen Summus Pontifex, nō
vult quo ad temporalia diſpenſare,
niſi conſenſus ſecularis Principis ac-
cedat, facit *Theſaur. deciſ. 23. & ſu-
pra nu. 23.* non eſt ergo cur dicamus
Regem poteſtatem excommunican-
di conceſſiſſe, vel minime, quia re
vera non conceſſit, nec concedere
potuit; verum indulſit eis (qui cum
poteſtatem ex ſe haberent, non po-
terant illa Rege inuito vti) vt poſ-
ſent, quandiu ſibi videretur: tollen-
do impedimentum: in quam diſtin-
ctionem ſæpe ſupremorum ſenatuū
iudices conſenſere, & licet non
ſit exquirenda diuerſitatis ratio, vbi
de voluntate concedentis diſputa-
tur; quamobrem vni conceſſerit, al-
teri vero negauerit, vt alibi annota-
uimus; attamen potuit moueri ex eo,
quod inquiſitores ſuorum Regnorū
pendent omnino ab eius nutu; om-
niſque ratio ſuadebat, vt qui fuerant

ab eius

ab eius munificentia tot fauoribus
cumulati, ipſius Imperijs obſequerē-
tur, ac omni ſtudio rebus, quæ Regi
cordi ſunt, operam darent, quod ſi
è contra huiuſmodi ſtudio omiſſo in-
gratos, ac rebelles ſe præbuiſſent
beneficio deſtituerentur; quod re-
ſpectu Prælatorum non poterat ob-
tineri, quibus nulla iuriſdictionis cō-
ceſſio fit, licet ipſi iuriſdictionem a
quandoque a Rege cōceſſam Eccle-
ſiæ adminiſtrent: differunt enim hęc
31 inter ſe, iuriſdictionem Eccleſiæ cō-
cedi, vel perſonæ Eccleſiaſticæ; pri-
ma enim etiam ob Prælati ingratitu-
dinem non reuocatur: ſecunda ve-
rò qualibet ex cauſa poterit reuoca-
ri, *Clar. in §. donatio, qu. 21. nu. 5. Me-
noch. remed. 9. num. 102. recuper. poſſeſ.
Azorius in inſtit. moral. lib. 11. cap. 8.
qu. 5. D. Auguſtin, Barboſ. in cap. fin.
num. 15. de donat. Ego de donat. contēpl.
matr. diſc. 3. p. 4. num. 9. fol.* 491. iterū,
quia non obſtantibus cenſuris Rex
32 grauamē, ac exceſſus cognoſcit, me-
diantibus iudicibus ad hoc deputa-
tis ex ipſo Inquiſitionis Senatu, ac
Senatu Italiæ, & ſic ſupremo eius
dominio fruitur; quapropter domi-
nus Rex, hanc ipſam permiſſionem
quandoque limitat, ac reſtringit, ſi-
cuti fecit in ſecundo cōcordatis Re-
33 gni noſtri, in quibus ipſo inconſulto
vetauit Proregem excommunicari;
quo caſu tanquam a iure deſtituti
(per prædicta, quæ de Prælatis dixi-
mus) ac Regis patientia deficiente,
nullatenus poterunt cenſuræ gladio
vti, & vtendo excedent, poteruntq;
abſolui a ſuperiore Eccleſiaſtico
exemptorum iudice, ne vllus ſcru-
pulus ſuperſit, ipſique caſtigari, ac
officio priuari, quicquid dicat *Porto-
34 car. ibid. nu. 94. fol.* 59. nam licet Rex
ad iudicem legati pro abſolutione
cenſurarum ab Inquiſitoribus mana-
tarum in concordia anni 1591. re-
curri vetuerit, hoc tamen fuit, vbi
Inquiſitores cenſuras fulminarent,
in caſibus per eum permiſſis, licet
partes ab eis reclamare vellent: nec
enim excepit caſum, vbi ipſi iuriſdi-
ctionem datam excederent, ac cen-
ſuris præter, aut contra eius volun-
tatem vterentur, hic enim vti inopi-
natus inobedientiæ, ac ſpreti Regis
mandati ſemper videtur exceptus, in
eo enim, quo exceditur fomēto Re-
35 giæ permiſſionis, deſtituti remanent,
argumento *c. dilecti 13. de maior. &
obed.* ibi; *nihil amplius a C. E. obtentu
alicuius conſuetudinis exigas*, facit *l. 6.
§. ſi præter D. de rebus eor.* ibi. *eum, qui
aliquid facit quam a prætore decretum
eſt, nihil egiſſe*; ne alioqui ex eorum
inobedientia fructum conſequeren-
tur, eſſentque ſoluti Regijs obedire
præceptis; in his quæ ab eo recogno-
ſcunt, cęteri verò cum eorum damno
parere tenerentur; ac iniuriam paſſi
releuari non poſſent; vt in quodam
conſeſſu ſapientium virorum coram
Prorege Siciliæ habito, vnanimiter
vidi determinari; priuilegium nempe
Inquiſitioni conceſſum; ne ab eius
cenſuris pro concernentibus iu-
riſdictionem temporalem ad lega-
tum natum appellaretur, debere
intelligi, in caſu quo ipſi vterentur
iuriſdictione conceſſa a Rege, non
autem vbi illa abuterentur cōtra ex-
preſſa in concordijs, ac Regijs præ-
ceptis: tunc enim vti excedentes li-
mites poteſtatis pro priuatis haben-
tur, nec vllo gaudent priuilegio, hoc
idem in præſenti anno diſpoſuit D.
Rex noſter ad fauorem Præſidis iu-
ſtitiæ, ne poſſit inhiberi, vel excom-
municari ex cauſa competentiarum
iuriſdictionis inter Inquiſitores, &
Magnam Curiam vertentium, ac in
poſterum vertendarum: idemque
informor fuiſſe diſpoſitum reſpectu
fiſci Patroni ipſius Tribunalis: hæc
enim ex veritate dictæ diſtinctionis
ſuſtinentur, alias ſicuti non poſſet
Princeps temporalis facultatem ex-
communicandi concedere, ita pa-
riter,

riter, nec illam reſtringere in certis caſibus, ac modum ferendi ſtatuere.

36 Quibus attentis poſſent retorqueri iacula per *Paramum in 1. reſp. cap. 1. nu. 53.* iniecta, ac per *Narbonam d. gloſ. 22. num. 21. & 22. & Portocar. nu. 46.* quod imo colligatur ex illo permiſſu iuriſdictionē Regiam eſſe, quam Inquiſitores exercent, nam ſi Eccleſiaſtica eſſet, incaſſum permiſſio Regia deſideraretur, fruſtra enim precibus imploraſſent, quod eis iure competebat communi, *ex l. 1. C. de Theſaur. lib. 10.* & alijs vulgatis iuris principijs, quod ne fruſtratorium dicatur, neceſſe eſt concludere illam fuiſſe neceſſariā, dum videmus, alios Eccleſiaſticos talem permiſſionem non habentes, cenſuris pro tuitione iuriſdictionis temporalis a Regibus conceſſæ non vti.

37 Nec ſedet replicatio, quam ponit Narbona *ibi. nu. 57.* nēpe quod DD. contra allati locuntur, quando Epiſcopi vellent proferre cenſuras contra homines alterius dyœceſis, licèt ſibi in temporalibus ſubditos; reſiſtente lege dyœceſana, per quam poteſtas ferendi cenſuras proprio Epiſcopo communicatur, quæ cum non obſtet Prælato volenti illis vti in propria dyœceſi pro rebus temporalibus, ceſſant eorum dicta, ſucceditque regula tradicta *in d. cap. dilecto 6. de ſent. excom. in 6.* ibi: *quia hi duo gladij conſueuerunt (exigente neceſſitate) ſibi ad inuicem ſuffragari, & in iuuamen alterius ſubuentione mutua frequentius exerceri.* Quoniam reſpōſio eſt manifeſta, reſultans ex perlectione, ac meditatione iurium, ac DD. allegatorū, duo ſcilicet obſtare poſſe Epiſcopo, vel alteri Prælato cenſuris pro iuriſdictioni temporali tuenda, vel exercenda vti volenti; quorū alterum ſi ceſſet, non per hoc liber vſus remanebat: primū eſt præiudicium domini temporalis, qui iuriſdictionem conceſſit in ſuos homines vtendam communi via, ſicuti per cæteros vaſſallos vti conſueuit: non enim videtur, naturam mutaſſe ex quo perſona eſt Eccleſiaſtica, *Peregrin. conſ. 1. lib. 1. Couarr. pract. cap. 4. num. 4. Bouadil. d. lib. 2. cap. 17. num. 14. & 195. cum ſuis allegatis, Baſil. Ponz. loco citando*, alias hoc eſſet maximum impedimentum, ne Principes poſſent in Eccleſias liberalitates huiuſmodi exercere. Hoc attento, ſiue hi homines in propria, ſiue in aliena diœceſi moram ducant, ſemper obſtabit hoc impedimentum, niſi dominus conſentiat: præiudicium enim eſt maximum, quoniam ratione cenſuræ non poſſet ad eum appellari, amitteretque in conſequentiam ſupremum dominium in diminutionē Coronæ, quod ipſi nec permiſſum eſt: quod ſi Rex conſentiret, puta quia aliquo remedio cauſas in gradu appellationis ad ſuum tribunal, non obſtante mixtura cenſurarum trahe-ret, adhuc remaneret ſecundum obſtaculum legis dyœceſanæ, ſi forte vaſſalli, quo ad ſpirituale territoriū alteri Epiſcopo ſubeſſent; ponamus caſum in Archiepiſcopo Meſſanenſi, reſpectu terræ Recalbuti, quæ cum ipſi ſubſit quo ad iuriſdictionem tēporalem, eſt tamen ſita in dyœceſi Catanenſi, de quo impedimento loquuntur DD. in oppoſitum citati, reſpondentes non poſſe, niſi alter cōſentiat; Ita Hoſtienſis in loco citato, quem ſequitur *Syluester*, per hæc verba, *Nec Epiſcopus extra ſuā Dyœceſim, nec alij Prælati extra territorium ſuæ iuriſdictionis, ſecundum Hoſtienſem, quia cum nullus ſit excommunicandus ſine cauſæ cognitione 11. q. 3. nemo, requiritur locus ad ſedendum pro Tribunali, quod Epiſcopus non habet in aliena dyœceſi ad hoc, aut ad aliquid contentioſe diſponendum 9. qu. 3. Epiſcopum niſi Epiſcopus eſſet expulſus, vel conſentiat is, qui iuriſdictionem habet in loco: eo modo quo dictum eſt ſupra, abſolu. 1.*

S. 3.

S. 3. licet quidam dicant Epiſcopum extra ſuam dyœceſim poſſe excommunicare, quod de notorijs concedi poteſt, quia nec illa requiruni cognitionem cauſa 9. qu. 3. S. fin. nec Prælatus habens iuriſdictionem temporalem tantum, ſecundum Hoſtienſ. arg. de off. ordin. cap. dilectus, & hoc niſi habeat illud ex priuilegio ſpeciali, vel ex conſuetudine, quæ etiam dat iuriſdictionē. Huiuſq; farinæ ſunt cæteri, qui adducuntur, vt videatur qualitatem exiſtētię in propria dyœceſi non requiri ad medendum præiudicium domini temporalis, ſed rātum reſpectu iuriſdictionis alterius Epiſcopi. Conceſſo ergo, quod Narbona bene dicat, Inquiſitores reſpectu ſpiritualis, ac Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, omnes mundi Chriſticolas habere ſubditos, ac quod ijſdem, quo ad temporalia ſubſint ex delegata iuriſdictione Regia, vt ipſe loquitur, *nu. 58. cum plur. quæ ſequuntur,* non ſequitur, quod poſſent vti cenſuris, niſi haberent hoc priuilegium, vt loquitur Syluester: qui intelligēdus eſt de priuilegio domini temporalis, cum ſummus Pontifex extra ſtatum Eccleſiæ dicat, ſe nil circa temporalia diſponere poſſe *in d. cap. per venerabilem,* addito, *d. c. dilectus,* licet ſi verum amemus impropriè Narbona dicat Inquiſitores iuriſdictionem habere Eccleſiaſticam in omnes fideles, ſi loquitur de iuriſdictione in cauſis fidei, quoniam illa non Eccleſiaſtica, ſed ſpiritualis eſt primi generis, ſecundum nota principia, ſubiecta enim materia merè ſpiritualis eſt, vt colligitur ex eis, quæ ſtatim ipſe ſubijcit. Quæ vt in 1. *cap. huius diſcurſus* dixi, non tribuunt nouam iuriſdictionem a prima
39 diuerſam, ſed ex natura ipſius delegationis proueniunt, vt ſunt media, ſine quibus optato fini perduci non poſſent, vnde illud *Ariſt. in Eth. lib. 1. cap. 1.* quod ſequitur *D. Thom. 2. 2. qu. 40. art. 2. ad 3.* quod omnis potentia tanquam virtus, ad quam pertinet finis, poteſt diſponere de ijs, quæ ſunt ad finem; humana enim natura, vt ait *Suarez lib. 3. de primat. Sum. Pōtif. cap. 1. num. 4.* non poteſt eſſe deſtitura medijs ad ſui conſeruationem neceſſarijs, quia vt ait, ipſe idem *lib. 3. cap. nu. 42.* aduerſus Regē Angliæ, *non ſolum Chriſtus verus Deus, cuius opera perfecta ſunt, ſed etiam quilibet prudens Gubernator, qui vices ſuas alicui committit, vel ſuam poteſtatem delegat, conſequenter dat poteſtatem ad omnia, quæ ad finem talis commiſſionis neceſſaria ſunt, vt prudens ratio naturalis, & iura ciuilia, ac canonica diſponunt,* per quod ſequitur, non eſſe neceſſariam conſequentiam illam, quam ducit ex illis appendicibus delegationis in cauſis fidei, *Narbona num. 64. verſ. ex his,* quod nempe omnes laici Inquiſitoribus ſubſint, tàm quo ad ſpiritualem, quam temporalem iuriſdictionem, quia licet vera ſit reſpectu primæ, non video vnde fundetur ſecunda ſuppoſitio, niſi in ordine ad primam, & in depēdentibus ab ea, quæ ſpiritualia quoque ſunt: nec minus video vnde ipſe habuerit illud quod firmat *ibi. n. 67.* quod DD. citati pro Principum ſecularium iure (ne Prælati poſſint in ſua eis conceſſa iuriſdictione, vti cēſuris) loquantur reſpectu hominum alterius dyœceſis, cum potius illi in conuerſo caſu loquantur, quando nempe alias vti dyœceſani ſubditi eſſent: in quibus terminis lex Regia diſponit, & ex Syluestri verbis fundauimus, quamobrem remaneat firmum, quod niſi Regius conſenſus acceſſiſſet, qui vt diximus, merito fuit per Regem noſtrum Inquiſitoribus indultus, ipſi ſicut, & cæteri Prælati a cēſurarum vſu arcerentur.

40 Ad ſecundum effectum reſpectu appellationis, ac recurſus ad Regem eiuſque Tribunalia maioribus præmi videmur anguſtijs, attento textu ex-

preſſo *in cap. Romana* 3. §. *debet. de*
appellat. in 6. ibi: *debet autem ad eos*
ab Epiſcopis præſatæ prouinciæ ſuper cau
ſis, in quibus temporalem iuriſdictionē
exercent (niſi forte de conſuetudine,
aut priuilegio, ſiue iure aliquo ſpeciali
ſit appellandum ad alium) appellari:
ex quo inferri poſſe, videtur quod
cum hoc eueniat propter vnionem,
siue dicamus incorporationem, ac
tranſubſtantiationem iuriſdictionis
temporalis in ſpiritualem: Inquisi-
torum iuriſdictionem effectam fuiſ-
ſe Ecclesiaſticam, dum ab eis ad ſu-
premum Inquisitionis Senatū, & sic
ad ſuperiorē Ecclesiaſticum appel-
latur per argumentum prædictum
ab effectu.

Quare pro perfecto quæſtionis
examine, diſtinguendum erit inter
vnam, ac alteram conceſſionis for-
mulam, vt cognoſcamus, quo in ca-
ſu procedat decretalis prædicta. Iu-
riſdictio, itaque poteſt duppliciter
concedi a ſupremo Principe: liberæ
41 donationis, vel alio alienationis lu-
cratiuæ titulo, aut in feudum, & alio
quolibet oneroſo contractu. Vno-
quoque caſu ſupremum dominium,
per quod appellationes debent ad
eum deferri reſeruatum cenſetur:
ea ratione, quia non poteſt ipſe do-
nando, vel vendendo, infeudando,
&c. ſe ipſum, ac ſucceſſores hoc ſu-
42 periori dominio in diminutionem
Coronæ priuare, cum tantummodo
de inferiori ſiue vtili, ſiue in priua-
rū, ſiue in Eccleſiam conferatur di-
ſponere poſſit, *Bal. in auth. quas actio-*
nes, C. de ſacroſ. Eccleſ. & in prob. vſus
feud. in tit. de feud. Marchiæ in princip.
cum plurib. quos citauimus, *cap.* 3.
num. 132. *verſ. ad quæ*, dicitque *Abb.*
in cap. non liceat, de præſcript. ius hoc
appellandi eſſe in præſcriptibile, ſi-
cuti non eſt conceſſibile, ne appelle-
tur, quem ſequitur *Auend. de exequ.*
mand. p. 1. *cap.* 5. *nu.* 2. cum alijs per
Bouadill. lib. 2. *Polit. cap.* 17. *num.* 196.
verſ. porque la mayoria.

Fundamenta enim, ac motiua do-
nationis factæ per Conſtantinum
Imperatorem pijſſimū Romanæ Ec-
cleſiæ, per quæ optimo iure defen-
ditur aduerſus calumniantiū linguas,
ſunt ſatis diuerſa ab his donationi-
bus, ſiue conceſſionibus, quæ ſiunt
alicui particulari Eccleſiæ, vt patet
ad ſenſum, & poteſt videri per *Mar-*
tam in tract. de iuriſd. in princ. Anguia.
de leg. lib. 2. *controu.* 17. *num.* 99. *ad fin.*
verſ. niſi donatio. hoc ſuppoſito om-
43 nes DD. qui diſtinguendo locuntur,
affirmant a ſententijs huiuſmodi cō-
ceſſionariorum ad Regem appellari;
ita primus omnium tenuit *Bart. in l. ſi*
quando, C. de appell. & in l. 1. *§. ſi quis in*
appellatione, nu. 15. *D. eod. Roman. conſ.*
422. *Iſern. in tit. de cap. Corrad. nu.* 17.
& 21. *Iaſ. conſ.* 123. *vol.* 1. *Abb. in rub.*
de appell. num. 13. *in* 6. *Anch. in d. cap.*
Romana, num. 14. *Felin. in cap. ſolitæ,*
de maiorit. & obed. Alex. de Neuo in
cap. verum nu. 10. *de foro comp. Aufrer.*
de poteſt. iud. Eccleſ. in laicos, num. 14.
verſ. decimonono, & de poteſt. iud. laici
in perſ. Eccleſ. reg. 2. *fallent.* 2. *num.* 3.
Franc. Marc. deciſ. 365. *par.* 2. *& deciſ.*
455. *num.* 12. *par.* 1. *Gloſſa ad ritum*
M. C. V. tit. de foro comp. verſ. ſecunda
regula, fol. 397. poſt conſtit. Regni,
Frecc. de ſubfeud. lib. 3. *diff.* 53. *num.* 3.
Gail. de pace publica. lib. 1. *capit.* 8. *nu.*
8. *& obſeruat.* 37. *num.* 7. *&* 10. *lib.* 1.
Angui. conſ. 136. *num.* 12. *Scacc. de iud.*
p. 1. *cap.* 11. *num.* 97. *verſ. idcirco, Me-*
noch. remed. 3. *retinendæ. num.* 409. *&*
ſeq. latiſſimè *Surd. conſ.* 275. *per tot.*
Bambac. in cap. 1. *§. qui clericus, num.*
137. *&* 138. *Gloſ. Pariſ. tit.* 1. *§.* 1. *gloſ.*
5. *num.* 49. *& ſeq. & §.* 2. *gloſ.* 3. *nu.* 8.
& 11. *Gul. Bened. in c. Raynuntius verſ.*
vxorem nomine Adelaſiam, deciſ. 2. *nu.*
25. *&* 26. *Portoles ad Molin. in verſ.*
appellatio, poſt Auend. de exequ. mand.
lib. 1. *cap.* 1. *num.* 29. *& cap.* 5. *num.* 2.
qui loquitur de obſeruantia Regno-
rum Caſtellæ, vbi adeſt ſuper hoc

lex

lex expreſſa, quæ eſt *l.8.titul.3.lib.1. Recopil.* per quam idem firmat *Bonadill.d.lib.2.cap.17.nu.196.* qui alios adducit *Couarr. pract. cap.4.num.2. Peregr.conſ.1. Cancer. var. reſol. cap. 13. par. 3. num. 145. Cabed.deciſ.40. num.13.par.2. Marta de iuriſd.par.4. cap.8.& caſu 175.num. 3.Caualc. de brach.Regio in 6.parte frag.5.Morla in emp.tit.2.nu. 160. Carolus de Graſſ. de eff.cler.eff.1.num. 510. cum duobus ſeq.* pro quibus facit generalis regula per S.P. tradita *in cap. ſi duobus 7.§. denique de appell.* ibi: *Si a ciuili iudice ante iudicium, vel poſt ad noſtram audientiam fueris appellatum: tenet quidem in his qui ſunt noſtræ temporali iuriſdictioni ſubiecti: in alijs vero, & ſi de conſuetudine Eccleſia tenet, ſecundum iuris rigorem, credimus non tenere.* per quem cócludunt omnes in temporalibus non appellari ad Papam, extra ſtatum Eccleſiæ, accedit Sancti Auguſtini dictum *in can.25. ſi qua cauſa 11.qu. 1.* ibi: *Quo iure villas defendis diuino, an humano.*

Poteſt etiam Eccleſia, vel Eccleſiaſtica perſona iure proprio, ex acquiſitione de iure gentium prouenıente, vel ex ſucceſſione poſſidere vaſſallos, & abſolutiſſimum iuriſdictionis exercitium, in quo nullum concedentem recognoſcat: puta, ſi
44 aliquis ſui Principatus, vel dominij abſolutus dominus ſuperiorem non recognoſcens, non habẽs ſucceſſores, vel in alio caſu licito, donaret Eccleſiæ, vel in morte relinqueret ſtatum, ac dominium, vel ſi Eccleſia in bello iuſto acquiſiſſet, tunc enim, quia ſupremum ipſum dominium apud Eccleſiam reſidet, ad Pontificem, vel ad alium ſuperiorem, niſi forte alteri fuiſſent appellationes commiſſæ per priuilegium, vel conſuetudinem appellatur: in quibus terminis loquitur *d.cap.Romana §. debet* vt bene explicat *Aufrer. d.tract.de poteſt.iud.Eccleſ.ſuper laicis,nu.14. verſ. decimonono, in tomo 1.13.tract.diuerſ. p.2.* quem refert, & ſequitur *Graſſus noſter d. eff. 1. num. 512.* & ſentiunt quaſi omnes, qui pro oppoſita opinione adducuntur per *Narb. d. gloſ. 21.num.30.& 74.verſ.quoties,* ac ipſemet ſentire videtur in illis verbis, ibi, ita vt per alium, quam per Eccleſiaſticum nó exerceatur. Et per hoc nullo modo placet declaratio, per eum tradita *ad d.l.8.lib. 3.tit.1.Recop.*
45 quam aſſerit elegantem, quæ potius exinanitio nũcupari poteſt, dum ait, illam locum ſibi nequaquam vindicare, vbi iuriſdictio temporalis fuiſſet vnita, vel incorporata, & ipſius augendæ, & ornandæ gratia Eccleſiæ conceſſa, ac perpetuo delegata: ea ratione, ait ipſe, quia iuriſdictio iuncta, & vnita Eccleſiæ eiuſdẽ qualitatis efficitur, ac eandem ſortitur naturam. Ex hac enim declaratione nũquam legi locum eſſe ſequeretur: cum ſemper conceſſio iuriſdictionis per Principes Eccleſiæ facta, ad Eccleſiaſticam dignitatem, ac iuriſdictionem ſpiritualem augendam, ornandamque facta cenſeatur, & non ad diminuendam, vel deformandã, quo fit, vt ſemper tanquam vnita, ac effecta Eccleſiaſtica, in totum a cõcedente ſegregaretur, amiſſaque cẽſeretur ſuprema maioria, cuius effe-
46 ctus eſt appellatio: cũ potius dicendũ eſſet, in dubio (cóceſſo etiam, quod illa poſſet alienari, & quando aliud non fuiſſet expreſſum) cenſeri reſeruatam *Afflict. in conſt. Regni in Prob. n. 3.& 4. Palat. in repet cap. per veſtras, notabil.2.§.1. num.4.de donat. Gram. conſ.28. Auend.lib.1.prat.cap.3.nu.2. Perez in l.1.verſ.a los que apelaren, tit. 1.lib.3.ordin. Auil.prætor.cap.1.gloſ.1. num. 3.* firmato ergo, quod niſi ſit quoq; tranſlatum ſupremum dominium in conceſſionarium, ſemper ad eum debeat appellari, neſcio quo pacto prætendi poſſit, conceſſionem Inquiſitoribus factam a Regibus no-

ſtris adeo pleniſſimam fuiſſe; vt illud in eo nõ remanſerit? video enim
in oppoſitum formam conceſſionis,
in tantum non includere ſupremum
47 dominium, in quantum neque contineat in ſe vtile, quod ſine vllo, aut
aliquo obſtaculo ex clauſula precarij appoſita in ambabus concordijs,
48 ac à Diuis Regibus noſtris toties in eorũ reſcriptis repetita probari videtur, quæ eius naturę eſt, in traditione
iuriſdictionis vel rei poſita, vt nudũ
vſum transferat in recipientem, omni, ac integro dominio in concedentem remanente, & quod magis eſt,
poſſeſſione transeunte tantummodo in accipientem nuda detentione,
l. quod meo 18. ibi: *nam poſſidet cuius nomine poſſidetur, D. de acq. poſſeſ. l.* 1.
& l. certe, §. is qui rogauit, D. de prec.
nec enim ambigimus, quin iuriſdictio quoque precario concedatur,
l. iudicium ſoluitur, D. de iud. ibi. *Vetāte eo qui iudicare iuſſerat*, facit *l. ſi longius in fine princip. D. de iud. ac l. meminiſſe, de off. procõſ. & in auth. de defenſoribus ciuitatum, §. & iudicare, cap. ſi delegatus de off. deleg. lib.* 6. ibi:
Quando ſibi vices, etiam ſub ea forma commiſit donec eas duceret reuocãdas,
& hic eſt caſus, in quo DD. vnanimi-
49 ter affirmant, quod etiam nulla ſuadente cauſa poteſt Princeps illam
reuocare, adeo vt non poſſit detentor conqueri, ſuadente hoc ipſa precarij natura, *l. 2. D. de orig. iur. Bald. in l. qui ſe patris, C. vnde liberi*, quem
omnes allegant, *& conſ.* 326. *Rex Romanorum lib.* 1. facit *Bartol. conſ.* 200.
& in l. non ambigitur de leg. & l. fin. C. eod. Bellug. in ſpecula rub. 22. *§. & quia quotidie, Petr. de poteſt. princip. cap.* 29.
Dec. conſ. 143. *num.* 3. *Grammat. voto* 28. *num.* 8. *&* 9. *Couar. variar. reſolut. cap.* 15. *num.* 3. *Decian. lib.* 5. *cap.* 23.
num. 24. *tract. crim. Rimin. Iun. conſil.* 696. *num.* 8. *Peregr. de fideic. artic.* 52.
& 115. *& de iure fiſci lib.* 5. *tit.* 2. *num.* 56. *Tapia in l. fi.* 1. *p.* 1. *cap.* 4. *num.* 43.
de conſt. Princip. Seſſe deciſ. 79. *nu.* 16.
Iacobus Cancer. lib. 3. *var. cap.* 13. *nu.* 27. *Giurba conſ.* 54. *num.* 63. *Maſtrill. de magiſtr. lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 4. nulli
enim iniuriam infert, dum precariũ
reuocat, *l. precario* 12. *D. eod.* ibi: *ſed nulla eſt vis huius cõuentionis, vt liceat rem alienam domino inuito poſſidere, l.* 2. *eod.* ibi: *eſt enim natura æquum tandiu te liberalitate mea vti, quandiu ego velim.* hinc licet dominus Rex non
50 ſoleat officiales ad beneplacitũ creatos ſine cauſa exauthorare, imo ſecundum aliquos non poſſit, ordinaria, ac regulata legibus poteſtate
attenta, ac honori, ac reputationi
officialis derogetur, quod publicam
vtilitatem concernit, vt dictat *text. in l. iuris peritos* 3. *de excuſat. tut. vbi Bart. Rebuff. in l. curiales, C. de cur. lib.* 10. *Ponte de poteſt. proreg. tit.* 3. *num.* 5.
Barboſ. in l. ſi de vi, num. 268. *de iud. Surd. conſ.* 615. *num.* 28. *Andrian. Neguſant. conſ.* 506. *num.* 6. *Fontanella de pact. clauſ.* 4. *gloſſ.* 10. *par.* 1. *num.* 145.
Teſtai alleg. 9. *num.* 5. *Maſtrill. lib.* 1.
cap. 27. *num.* 24. *Ego de donat. cõtempl. matrim. diſc.* 2. *p.* 6. *num.* 134. *ad finem.*
attamẽ, quod ſpectat ad iuriſdictionem reuocandam nulla cauſa, quãdo
precario cõceſſa eſt, requiritur, *Maſtrill. ibi.* late *Gloſ. ad edict. iurid. Galli. gloſ.* 10. *num.* 7. nec negatur a *Paramo in* 2. *reſp. num.* 131. *iuncto num.* 15. ſed
tãtum cõtendit, nõ eſſe precario cõceſſam, & ſic deficere præſuppoſitũ;
quod pluribus medijs oſtẽdere conatur: nam primo *ex ſol.* 44. *verſ. ſed*
51 *hac iuriſdictio ante nu.* 136. *ad n.* 148.
fundare intendit iuriſdictionem ſancti Officij tantum abeſſe, quod a Regis conceſſione originem habuerit,
quantum adeſt, quod a Deo primordium recognoſcat, qui & ipſe Inquiſitionem contra primos parentes inſtituit, quæ deinde per Summos Põtifices diuerſis Canonibus, & Bullis
confirmata, ex conſuetudine in Siciliæ Regno præſcripta, vti Eccleſia-

ſtica ſemper fuit habita: adeo vt ex concordijs, non tantum recepit ſanctum officium aliquid iuriſdictionis, ſed amiſit in caſibus exceptis: ex quo infert clauſulam illam precarij paruipendendam fore. Secundò reſpondet, quod dato non conceſſo, recognoſcerent a Rege hāc iuriſdictionem, attamen talis clauſula in hac materia non obſtaret attenta iuris diſpoſitione, quæ vult, ne Princeps officia ad beneplacitum cōceſſa, & magis perpetuo reuocet, quia vim legis habent: ad quod confirmādum adducit verba Regiæ conceſſionis, allegando nonnullas generales regulas ad propoſitum, exordiēdo in hæc verba, quæ vti notabilia duximus transcribenda, *pero en caſo que nos queramos arrojar à dezir vn impoſſible, y que digamos, que eſta juriſdicion era de ſu Mageſtad; y que la pudo dar: y en caſo que digamos otro impoſſible, que los Inquiſidores de Sicilia no teman eſta juriſdicion de atras en ſus familiares, y en ſu miſmo cuerpo, y en ſu miſmo colegio: y caſo que ceſſaſſe lo dicho arriba, que no ceſſa, para la mucha juſtificacion que hemos prometido, conſtanter dicimus, que ſu Mageſtad no puede reuocar aquella prouiſion del año de ochenta ſecundum ius, ſin embargo de aquellas palabras, que parecian induzir iuriſdicion precaria*: ſequiturque fundando, vt prędiximus, ſpeciale eſſe in hoc caſu, vt contrarium firmari debeat. Tertio fundat, reuocari non poſſe, quod precario
52 conceſſum eſt, ſi proponatur factum fauore Eccleſiæ, *ex* DD. affirmantibus, quod priuilegia Eccleſiæ conceſſa, leges, ac ſtatuta eius fauore condita reuocari non poſſint: hi ſunt *Felin. in cap. 1. de conſtitut. fol. 1. verſ. alius caſus, & in c. quæ in Eccleſiarum, col. 11. de conſtit. Caſtr. conſ. 316. viſo & examinato, Card. conſ. 84. pro reſpōſione, verſ. alia vero, Alex. conſ. 209. col. 4. verſ. nec ad hoc obſtat, vol. 2. Gomez de iure quæſito non tollendo, q. 15. lit. A.* quorum ratio eſt, quia conceſſio facta non ſubdito, dicitur tranſire in vim contractus, *Aſſlict. deciſ. incipit monaſterium Sanctæ Mariæ.* at quando tranſit in contractum non reuocari poteſt, *ibid. nu. 154. & ſeq.* Vltimo ſtantibus verbis perpetuitatis contendit cenſeri derogatum precario, ne ſequeretur abſurdum, vel inconueniens, quod poſſet reuocari illud, quod perpetuo datum eſt *a nu. 156. ad finem.*

Hæc meo videri facili negotio ceſſant attentis ſupraſcriptis in toto hoc diſcurſu: nam quod ad primum, iam abunde oſtenſum eſt, Inquiſitores nulla alia potiri iuriſdictione temporali ac extra cauſas fidei, niſi illa, quæ ex Regis noſtri beneficio habent, adeo vt ſuperfluum ſit, aliquid ſuperaddere, quod ſi a Rege habent conceſſio cum ſua conditione, ac lege concedenti bene viſa, ſeruanda eſt, ne alias priuilegij fines, concedente inuito, excedere poſſe videantur *cap. porro 7. de priuileg.* ibi: *priuilegiorum ſuorum ſeruare tenorem*, aliaque per nos adducta ſupra *n. 110.*
53 hoc tamen vellem aduertere, ne ex hac negatione dominij concedentis a conceſſionis beneficio arceantur *ad cap. dilecti 4. eod. tit.* ibi: *pro certo ſciatis, quod nos conceſſa vobis priuilegia decurtabimus cum Eccleſiæ Romanæ ſcriptis authenticis obuiare minimè timeatis*, cum traditis per feudiſtas de feudatario negante qualitatem vaſſallaticam: item vt inuigilent, qui Regis partes agere debent, ne ex lapſu tēporis præpoſitiones hæ, quæ adducta ſunt, contra eum vigorem accipiant, quando nec linea impreſſa inueniatur, quæ rei veritatem teſtetur: ipſique propriam iuriſdictionem eſſe, ac abſolutam aperiſſime aſſerant, deducendo hoc ex eo quod ad Reges tribunalia non appelletur. Ad ſecundum reſpondet *Maſtrill. de magi-*

magiſtr. d.lib. 2.cap. 27.nu. 4. & multi ex præcitatis, magnam eſſe differentiam inter conceſſionem officij, ac conceſſionem iuriſdictionis, ad hoc ne reuocari poſſint, nam Princeps reuocando iuriſdictionem datã cum clauſula renocãdi, nemini præiudicat, ita enim cõuentũ eſt: in deſtitutione vero officij perſonæ infert iniuriã, quæ ne aliquã afficiatur nota, Reipublicæ intereſt: verum enim verò ſi idem procederet in conceſſionibus, fruſtra ritulus precarij fuiſſet a iuriſlatoribus inuentus. Item iura potentia deſtituerentur, ſi precarij contractus, vel beneficium ſuũ nõ poſſet effectum ſortiri, quod eueniret ſi non obſtante pacto, deberet conceſſio exiſtimari perpetua, cum tamen e conuerſo lex nil fruſtra operetur. Ad terrium ſufficeret dicere, DD. illos nec ex eis vllum affirmare, quod conceſsio reuocabilis Eccleſiæ facta irreuocabilis efficiatur: hoc enim affirmare potius eſſet illã odio proſequi, ex hoc enim auerterentur fideles a donationibus, cõceſſionibuſque reuocabilibus, vel tẽporaneis, quæ duranre tempore, vel volnntare vtilitatem nõ paruam Eccleſijs afferre videntur, *Azor. inſtit. moral. lib. 11. cap. 8. q. 4. 5. & per ſeq.*

Quod enim illi dicunt de conceſſione facta non ſubdito, quod non
54 poſsit reuocari intelligendum eſt, de cõceſsione ſui natura perperua, quę ſubiacet reuocationi, non ex qualitaribus intrinſecis ipſius, ſed ex ſuprema, & abſoluta poteſtate, ex qua non poteſt ſibi legem imponere, ne reuocare poſsit, vt ait *Menoch. præſumpt. 18. num. 4. lib. 2.* quæ concluſio optimè limitatur, vbi facta ſit non ſubdito, quia contra eum Princeps non poteſt exercere plenitudinẽ poteſtatis per prædictos, & per Martam *de iuriſd. par. 4. cent. 2. caſ. 21. nu. 10. Salgad. de protect. Reg. prælud. 5. n. 158. dixi ego de donat. inter patr. & fil. diſc. 2. par. 6. num. 203. vbi numero antecedenti,* id etiam firmaui, vbi Princeps, etiam in ſuo Regno non poſsit abſoluta poteſtate vti, per rationem iam dictam. Ad vlrimum reſpondetur,
55 clauſulas, ac verba perpetuitatem importantia non mutare naturam precarij, ac donationis reuocabilis, quia intelliguntur durante tempore, quo fuerit concedenti, ac ſuis bene viſum, *Vulpell. de præpoſit. & ac verb. ſignif. dictione ſemper Bertazol. clauſula 42. gloſ. 5. Rota per Farinac. deciſ. 268. num. 14.* vbi alij: non enim ex generalibus clauſulis mutantur ſubſtantialia contractus: pactum enim de non reuocando contractui precarij appoſitum expreſse, nec minus valeret, *Abb. Imol. Barbat. & alij in cap. ſi. de precar. Menoch. caſ. 23. nu. 2. & 3. Euerard. in loco de commod. ad precariũ Couar. cap. 15. var. lib. 3. & de ſponſal. par. 2. cap. 3. §. 1. nu. 17. Molin. & ad eum Portoles in repertorio verſ. inſtrumentum, num. 113.* Firmum ex his remanere videtur precarium aduerſari his, quæ per ſcriptores pro Inquiſitoribus affirmantur, quod in eos nẽpe iuriſdictio omnimoda, abſolutaq; pertranſijt: cum potius ex eo eliciatur, non in dominium, ſed in officiũ, ac iure Magiſtratus conceſſam fuiſſe iuriſdictionem.

Quibus non aduerſantur, quæ in ſecundo effectu adduximus ex eod. Paramo, quod videlicet de facto in noſtro Regno ab Inquiſitorum ſententijs in cauſis temporalibus non appelletur ad Tribunalia Regis, prout nos quoque ſeruari teſtari ſumus *in deciſ. 16. num. 22.* quoniam iſtud naturam iuriſdictionis conceſſæ nõ
56 immutat, dum euenit ex Regio permiſsu cauſato ex damno amiſsionis ſportularum, ſi ad Tribunalia Regia cauſæ tranſirent, quæ fuit vna ex præcipuis cauſis iuriſdictionis concedendæ, ne Rex ipſe de ſuo ſalario augere teneretur: quod tangit *Para-*

mus

mus reſp.2.antc num.21.fol.6. a tergo,
ibi: *Y aſſi los Inquiſidores ſon intereſſa-*
dos por dos reſpetos; lo vno, por ſu auto-
ridad, y por la exencion de ſus oficiales,
y porque aſſiſtan a los negocios de Santo
Oficio, ſin ſer oprimidos en diferentes tri-
bunales: lo otro, por los derechos que ſe
pagan en las cauſas ciuiles, los quales ſe
aplican al ſuſtento de las carceles, y al
ſalario de los miſmos Inquiſidores, y a
otros gaſtos ſemejantes, y ſi los pleytos
por la renunciacion del fuero ſe trataſen
ante del iuez ſeglar, quedaria defrau-
dada de todo la Inquiſicion, y a ſu Ma-
geſtad le reſultara gran coſta, y per-
juicio, por auer de proueer de ſu bolſa lo
ſuſodicho, que ſuple y ſatisfaze con los
dichos derechos. Quamobrem quoties
huic inconuenienti medela applica-
rerur per Regem, vel per Regnum,
toties obſeruantia ceſſaret, quod fa-
ciliter reſpectu Regis eueniret, ſi
cauſis ad Tribunal Conſiſtorij dela-
tis, iura, ac ſportulæ, etiam tunc In-
quiſitoribus ſoluerentur, aliud aſſi-
gnando illis Conſiliarijs pro merce-
de illius laboris, puta, concedendo
deputationes, prout ad præſens tra-
ctatur, vel grauando partes, vt ali-
quid plus pro ſportulis ſoluant, vt
infra latius in remedijs dicemus. nã
quod Rex per hanc permiſſionem,
57 non tantum intendit ſibi præiudi-
caſſe, ſed neque Proregi ſuo, clare
datur intelligi ex literis ſupra relatis
anni 1582. ibi: *por la miſma cauſa eſta*
claro tocaros tambien el arbitrio de la
reuiſion de las cauſas fuera de ſe, que ſe
trataren en el dicho Tribunal, aſſi como
lo podreis tener en las de todos los deſſe
Reyno· qua facultate licet nõ vſi ſint
Proreges, quia forte non venerit ca-
58 ſus, in quo partes reclamauerint, nõ
per hoc priuilegio locus non erit
Gloſ. in cap. Abbate 26. verſ. donec, de
verbor. ſignif. Rebuff. de nomin. qu. 14.
num. 21. Vaſq. vſufr eq. cap. 2. num. 12.
Ego deciſ. 1. num. 177. vbi alij. Hæc eo
magis procedunt in Regno, vbi cau-
ſæ Siculorum, etiam inter exemptas
perſonas a Regno extrahi non poſ-
ſunt per pactiones, & capitula inter
59 Regem noſtrum, & Regnum edita,
quę irrefragabiliter obſeruantur, nẽ-
pe ex capitulo Alphonſi Regis 391.
& Ioannis Regis 33. quæ ad inſtan-
tiam trium Ordinum, ſiue brachio-
rum Eccleſiaſtici nempe, Militaris,
ac Demanialis conceſſa ſunt ob pu-
blicum Regnicolarum bonũ ad eui-
tandos labores, ac magnas impen-
ſas litigandi extra proprios lares:
60 qui fuit vnus ex præcipuis cauſis in
Sanctiſſimo Põtifice concedendi di-
gnitatem Legati Regi noſtro, ne Si-
culi, qui inſulam incolunt, ac mare
diſtinguntur ab orbe, cogantur di-
miſſo naturali domicilio committere
ſe maris periculis, ad illud, Oratij
Epod. 10.

O quantus inſtat nauitis ſudor tuis.
Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis eiulatio.

Et Terent. in Hecira, ſcena 4. *non*
hercle dici poteſt tantum, quam re ipſa
nauigare incommodum eſt, o fortunate
neſcis, quid mali præterieris, qui num-
quam es ingreſſus mare.

Inde D. Hieronymus *Leo in deciſ.*
2. poſtquam late fundat, quod a ſen-
61 tentijs Inquiſitorum regulariter ad
Tribunalia Regis appellari deberet,
oppoſitum ſeruari in his Regnis Hi-
ſpaniarum affirmat ex eo, quod pro-
pe adeſt ſupremus Inquiſitionis Se-
natus, ad quem ex Regis decreto re-
currendum eſt, & vaſſalli parum gra-
uantur, dum facilis eſt ad eos aditus,
quaſi ſecus eſſe debeat, vbi tam grã-
dis eſt loci diſtantia, tamque pericu-
loſum iter, ſiue ob maris pericula,
ſiue hoſtium, ſi terreſtris itiner ar-
ripiatur.

Vltimus effectus reſpectu officia-
lium, quod nempe concordijs non
ligentur, per hos modernos atten-
tatus, remanet diſcutiẽdus, qui ſuf-
ficienter eſt definitus ex tradit is ſu-

pra

62 pra in præſenti particula, dum oſtē-
ſum eſt, iuriſdictionem tam in offi.
ciales, quam in familiares a Regia
conçeſſione manaſſe. Item aperte
conuincuntur, tàm in Regnis Caſtel-
læ, quàm in noſtro ex ipſiſmet eorū
ſcriptis: nam dominus Portocarre-
rus, licet ita affirmaſſet, attamen ſa-
tis annuit in ſuo caſu, competentiam
illam non per Inquiſitores Maiorica-
rum, vel per ſummum Aragoniæ ſe-
natum diremptam fuiſſe, ſed per
vtroſque iudices, vt moris eſt. Nar-
bona verò ex quo ipſe haurit hanc
concluſionem, licet in tribus citatis
locis hoc conetur ſtabilire, attamen
in gloſ. 23. *num.* 13. 18. & 20. vbi ad
63 competentiam deuenit, quæ ſuper
remiſſione officialis delinquentis fie-
ri debet, præpoſitis argumētis, quod
non deberet ſeruari forma concor-
diæ, ſed Inquiſitores ipſi de ſua iu-
riſdictione cognoſcere deberent
(conſequentia equidem neceſſaria
præpoſitionibus iam dictis: ad quid
enim erit formanda competentia ſi
reſpectu officialium omnimoda po-
tiuntur iuriſdictione a iure, vt autu-
mant conceſſa? nullo reſpectu eorū,
caſu excepto?) demum tamen re-
ceptui canere cogitur, per hæc ver-
ba, *num.* 20. *quod cum ita ſit, verius
credo, huiuſmodi competentiam iuxta
formam præſcriptam in hac concordia,
formandam, ac dirimendam eſſe: que-
madmodum hodie practicatur, & obſer-
uatur in omnibus Tribunalibus Inqui-
ſitionis Sancti Officij, nec vnquam vidi,
vel audiui aliter factum fuiſſe:* Quo
atrēn, ſic arguere quiſquam poſſet:
competentia formatur ad opus vi-
dendi, an foro frui quis debeat, a
quo ob aliqua delicta excluditur, nā
ſi nulla eſſet exceptio delictorum, nil
remaneret in competentia diſcutiē-
dum: ergo officiales non gaudent
foro pro omnibus delictis: ex qua
argumentatione, quæ conſiſtit in
eiſdem aſſertionibus contrariorum,
colliget quiſquam, etiam rudis, offi-
ciales quo ad hoc inferioris eſſe cō-
ditionis, quam familiares; nam iſti
habent pro ſe vniuerſalem cognitio-
nem delictorum Inquiſitoribus con-
ceſſam, exceptis quibuſdam caſibus:
officiales vero dum in conceſſioni-
bus non comprehenduntur, rema-
nent in diſpoſitione iuris cōmunis, ſi
quæ per illud fuerint eis priuilegia
conceſſa, vt illis in hac fori exemp-
tionis materia fruantur: quæ (ſi li-
teralem Canonum citatorum opinio
nem recipere velimus) reſtringun-
tur ad conceſsionem apportationis
armorum, & poſito caſu quod ipſi
iudicari deberent ad inſtar officialiū
ſeruientium Epiſcopis, gauderent in
delictis occaſione officij, ac in eius
exercitio commiſsis, vt ſupra *cap.* 2.
num. 63. probauimus, vel demum
ad ſummum in quibuſdam inferioris
64 notæ delictis gauderent: in cæteris
verò enormibus excluderentur: vt
ingenue fatentur *Simanc. de Catholic.
inſt. titul.* 41. *num.* 19. & *Gratian.* qui
promiſcue de ambobus loquitur *di-
ſcept.* 340. *num.* 34. & 341. *num.* 11.
& cogitur affirmare *Narbon. gloſ.* 22.
num. 13. & 14. de Notarijs loquens.
65 enormia verò delicta, quæ ſint late
explicat *Clarus* §. 1. *verſ. ſunt etiam*:
quem ſequitur *Farin. de delictis, &
& pœnis, qu.* 18. *a num.* 88. *ad fin.* qui
videtur tenere, enorme delictum il-
lud eſſe, pro quo vel ciuilis, vel na-
turalis mors imponitur, omne id pru-
dentis iudicis arbitrio remiſſo.

Hinc in Regnis Caſtellæ officiales
66 Inquiſitionis in tantum vti cæteri
laici reputantur, ac aliorum Eccle-
ſiaſticorum miniſtris laicis non diſ-
ſimiles, vt ad obſeruationem prag-
maticarum ad optimum Regni regi-
men editarum teneantur, ac ſi tranſ-
greſſerint a Regis miniſtris coerceā-
tur, vt euenit in cauſa cuiuſdam No-
tarij Inquiſitionis: de quo in *lib.* 1. *ord.
Cancell. Granatēſis tit.* 6. *de los proceſsos*

de la

de la Inquiſicion, Sched. 9. *& lib.* 2. *tit.* 8. *de los Alcaldes de Crimen, Sched.* 15. vbi ſummi Inquiſitionis Senatus literæ inſeruntur, ſequitur poſt hæc *D. Carleual. diſput.* 2. *num.* 522. *fol.* 224.

67 Idem ſi contigerit eos eligi in officiales alicuius publici officij, nam tunc foro minime gaudebunt, vt in noſtris concordatis anni 1580. & in Regnis Caſtellæ, de quo Narbona *gloſ.* 20. *a num.* 131. *ad* 136. vbi ait, quod licet hoc non oriatur ex forma concordiæ, quoniam illa de officialibus non loquitur: attamen prouenit ex diſpoſitione iuris cõmunis; quaſi ex hoc tacite confiteatur, quod in omnibus illis caſibus, in quibus de iure poteſt prorogari iuriſdictio iudicis incompetentis, poſſint ab ordinarijs iudicibus officiales hi cognoſci: in quo ſatis a clericis differunt, qui ſicuti expreſſe, ita neque tacitè exercendo ſecularia officia poſſunt ſecularis iudicis iuriſdictionem prorogare: cum firmum ſit in cæteris ex receptione officij foro cenſeri renuntiaſſe, ac iuriſdictioni eius, qui officium contulit, ſe ſubieciſſe *Carleual. ibid. num.* 516. qui ampliat ad delicta omiſſionis reprobans *Narbonam contra ſentientem.*

Attendant quæſo, qui huius Inquiſitorum temporalis iuriſdictionis ampliandę ſtudent, an eis conueniat a generali iuriſdictionis conceſſione per Reges noſtros facta excludere officiales, inſiſtendo iuriſdictioni de iure Canonum in eos Inquiſitoribus conceſſa: ne forte vtroque carere contingat. Quod ſi conceſſionem fateri volunt, ac concordatis vti; prout exiſtimo ipſos facturos, ne eius iacturam pati cogãtur; nulli dubium eſt, quin vllũ inter familiares,

68 & officiales diſcrimen conſtituendũ erit in cæteris Regnis D. Regis noſtri: nam in noſtro ſicuti in primis concordatis promiſcue diſponitur de familiarium, ac officialium cauſis, ita in ſecundis Rex diſcretiue de omnibus locutus videtur, nam in certis loquitur de miniſtris, quorum appellatione veniunt omnes, qui ali-

69 quod miniſterium exercent, etiam minimum, & ſine iuriſdictione: nomen eſt enim magis comprehenſiuũ, ac genericum, quam illud officialis, aptum comprehendere omnes, vt colligitur ex traditis per I. C. *in l.* 1. *D. ad l. Iuliam repetund.* ibi: *Miniſterio ne publico capit, & l. ſi adulterium* 38. *S. vlt.* ibi: *ſi quis in honore miniſterio ne publico ſit*: facitque id proprijs terminis Caſtellanæ locutionis proprietas communiſque loquendi vſus, quo miniſtros omnes illos Hiſpanico ſermone vocamus, qui quodcumque officium etiã ex inſignioribus exercent: quod tam vſitatum ac notoriũ eſt, vt nulla egeat comprobatione, & in Regno Siciliæ, hoc ſchiu recipi; patet ex literis anni 1535. de quibus *Paramus fol.* 201. ibi: *Officialibus ſeu miniſtris*, quaſi vnum, ac idem ſint, ac ex ipſis concordijs vt nulli dubium eſſe poſſint quin *In primo*

70 *capitulo*, ac *in quarto*, de omnibus officialibus, ſiue locumtenentibus eorum loquatur, vt in illis caſibus per ordinarios Regis miniſtros cognoſcantur, dum de miniſtris verba facit, & ſic de alijs.

Per quæ ſatis ſuperque, contrarijs reiectis, fundatum exiſtimamus, omne iuriſdictionis exercitium in Inquiſitoribus a Regia conceſſione prouenire, illumq; reuocabilem eſſe, nec aliud in eos tranſlatum, quam nudum vſum, cum non precarium ipſum conceſſum ſit, ſed ſub precario iuriſdictio cõmiſſa, quod expreſſe poſt hęc tenet *D. Conſil. Carleual. d. f.* 222. *ante num.* 518. *verſ. eo tamen*, Quę omnia ſub correctione Eccleſię ſcripta eſſe volumus, cum & id ſentiamus, quod ab ea probatum ſit; die 23. Auguſti 1633.

EX DOCTISSIMO PATRE, AC MAGISTRO BASILIO PONTIO *Legionenſi Auguſtiniano in tractat. de imped. matrimonij lib. 5. cap. 12. §. vnico fol. 337. in comprobationem prædictorum poſt hæc viſa.*

VT explicatum maneat fundamentum, quo in præcedentibus oſtendimus non poſſe Scholaſticum Salmanticum intereſſe matrimonijs, neque licentiam aſſiſtendi concedere, ſtatuamus oportet, qualis ſit ea iuriſdictio, quæ conuenit Scholaſtico in Scholaſticos laicos; nam eam quæ conuenit in Scholaſticos clericos, non dubitamus eſſe Eccleſiaſticam, cum ſolum a Pontifice illa deriuari potuerit. Et antequam ad huius explicationem deueniam tres enunciationes præmittam, quibus, & huic noſtræ quæſtioni, & multis alijs lucem inferam, quæ quidem erunt, vt credo non iniucunda.

Prima enunciatio ſit. *Quoties ſalus ſpiritualis verſatur, vel periculum animarum, poteſt Eccleſia pro conceſſa ſibi à Deo poteſtate laicos etiã inuitis Principibus ſubijcere iudicibus Eccleſiaſticis*, Communis hæc eſt Doctorum ſententia, cum docent Pontificem in ordine ad ſpiritualia habere poteſtatem indirectam in temporalia, & in perſonas, & iuriſdictionem Regum, vel Imperatorum. Pro qua ſententia ſtant Catholici Doctores omnes Theologiæ Princeps *D. Thom.* 2. 2. *qu.* 10. *art.* 10. conſenſum autem Doctorum ex toto Chriſtiano orbe Conciliorum, atque Pontificum videat Lector apud *Bellarminum lib. de poteſt. Papæ cõtra Barclaium in prologo*. Adeat etiam *Franciſcum Suarez lib. 3. contra Regem Angliæ cap. 21. & 22.* ſed præcipue *cap. 21.* vbi ſatis oſtendit Pontificem in ordine ad ſpiritualem ſalutem procedere poſſe vſque ad Regni depoſitionem. Adeat iuris interpretes in cap. *Nouit. de iudicijs*, qui textus propria ſedes eſt huius argumenti. Nec enim ego hoc loco iſta late diſputare, ſed delibare volo. Et quidem ita poſtulabat ipſa iuriſdictionis ſpiritualis ratio, quæ ſine coactiua infirma eſſet, & imbecilla.

Sed huius enunciationis veritatẽ illud maxime demonſtrat, quod primis Eccleſiæ temporibus quibuſuis fidelibus prohibitum fuit experiri coram ſeculari iudice, vt late oſtendo in *prædicto commẽtario*. Iuxta quẽ ſenſum accipio *text. in cap. omnis oppreſſus 2. qu. 6.* maxime ſi legatur iuxta correctionem cenſorum decreti Gregoriani, de quo etiam videndus *Ferdinandus Mendoza de confirm. Concil. Illiberitan. lib. 3. ad can. 56. pag. 226.* Hinc etiam prohibitum olim Chriſtianis Magiſtratum gerere inter infideles, vel ab illis accipere, ad euitandum ſcilicet periculum ſubuerſionis, de quo latè agimus *in commẽt. de canonibus Apoſtolicis*. Hinc etiam prohibitum olim Chriſtianis ſub infidelibus Principibus militare, vt ibidem oſtendo. Hinc etiam ortum eſt, quod de baptizandis filijs infidelium, & ſeparandis docet *D. Thom.* 2. 2. *qu.* 10. *art.* 10. & late, & eleganter examinat *Gabriel Vazq. tom. 2. in 3. part. diſp.* 155. *cap. 3. corol. 2. vel notabili 2.* Hinc etiam ortum habuit, quod de ſeparandis ſeruis à Iudæorum poteſtate habetur in *cap. præſenti & cap. Iudæis 33 de Iudæis*, vbi ſtatuitur, quod illi pretio redimãtur propter periculum fidei, quod quidem iure optimo Eccleſia in fauorem noſtræ fidei potuit decernere, & *l. Deo nobis, §. his etſi, C. de Epiſcopis, & Clericis*, ſtatuitur, vt nullus Chriſtianus ſit ſeruus Iudæorum, Hæreticorum, aut Paganorum, & ſi quis ſub horum

ſerui-

ſeruitute inueniatur, liber ſit, quod etiam multis cõciliorum canonibus conſtitutum eſt, quos refero *in comment. de can. Apoſtol.* Quod ſi quis exiſtimet, hoc ideo præcipi, quia Iudæi ſerui ſunt eorum Regum, in quorum Regnis habitant, valde fallitur, nõ enim ſunt vere ſerui, vt rectè docet *Gabr. Vazquez diſp. cit. cap.* 5. Hinc denique ortum eſt vt, & Pontifex Reges Regno priuare poſſit, & ſubditos iuramento fidelitatis abſoluere, vt eleganter probat *Franciſcus Suar. d. lib. 3. cap. 23. a num.* 14.

Secunda enunciatio eſt. *extra eum caſum ſolus Princeps ſecularis poteſt ſubijcere laicos iudicibus Eccleſiaſticis.* In qua enunciatione conueniant omnes neceſſe eſt, qui ſentiunt, Pontificem non habere temporalem aliquam iuriſdictionem directam in laicos ſubiectos Principibus ſecularibus, quod fatetur Pontifex in *cap. per venerabilem, qui filij ſint legitimi.* idemq; & teſtimonijs, & rationibus latè probat *Suar. d. lib. 3. c. 5. nu. 8. & ſequentib.* Hinc olim conceſſum fuit per ſeculares Principes, vt Epiſcopi cognoſcerent etiam de ſecularium cauſis: vt vel hac ratione Principes ſeculares magnam erga auctoritatẽ Epiſcopalem obſeruãtiam oſtenderent. Fuit ergo in poteſtate rei, vel accuſatoris ad Eccleſiaſticum iudicem cauſam perducere, vt aperte conſtitutum eſt a Theodoſio *l. 1. de Epiſcopis, & Clericis, lib. 16. C. Theodoſ.* & eſt apud *Gratianum cap. quicumque* 11. *qu.* 1. Quẽ textum late inducimus in *comment.* de hoc eodem argumẽto. Atque hinc petenda lux eſt ad *textum in cap. Iudices alij eſſe non debẽt* 11. *qu.* 1. hinc etiam Inquiſitionis ſãctæ Miniſtri, quos Familiares vocãt, ſubiecti ſunt Inquiſitoribus, & in ciuilibus, & in criminalibus fidei cauſas non concernentibus ex Regia conceſſione tantum. Hinc etiam effectum eſt, vt qui vulnerãt miniſtros ſancti Officij, dummodo non ſit ex odio ſancti officij, poſſint ab ipſis Inquiſitoribus puniri ex Regum, & Principum ſecularium conceſſione, quæ omnia latè in prædicto commentario examinamus, & explicamus; atque ex his duabus enũciationibus inferimus, lucem textui alias difficili, & in cuius explicatione multum ſe torquet *Couarr. & alij in cap. aliud eſt* 11. *qu.* 1.

Tertia enunciatio ſit. *Ea iuriſdictio data Eccleſiaſticis in laicos a Principe ſeculari, ſecularis manet, nec fit Eccleſiaſtica.* quam ſententiam docet *Petrus Greg. in Syntag. iuris lib. 15. c. 12. num. 36. Couar. pract. cap. 4. nu. 2. Bouadill. citat. alijs lib. 2. politic. c. 17. nu. 14. & 195. Gloſ. in cap. reprehenſibile 23. qu. 8. Iuris interpretes in cap. Solita, de maioriti. & obed.* vnde non ſecus atque alios ſeculares iudices exerceri debere, docet *Segura in director. iud. Eccleſ. cap. 11. num. 3. Bouadil. lib. 5. polit. num.* 195. & 203. atque de hoc iuxta Hiſpanorum iura dubitari non poteſt, vt probat *text. in l. 52. tit. 6. p. 1. & l. 8. tit. 3. lib. 1. compilat. & l. 5. tit. 1. lib. 2. & l. 28. tit. 18. lib. 6.* cuius ſententiæ probationes late proponimus *comment. citat.* nunc breuiter indicabo. Quia in primis non repugnat iuriſdictionem Eccleſiaſticam, & ſecularem in eandem perſonam cõuenire. Remanere autem ſecularem, conuincitur ex duobus. Primũ eſt. Quia vel ea poteſtas fit Eccleſiaſtica ratione cauſæ deriuantis, vel ratione ſubiecti recipientis. Non primum quia ea manat a ſeculari Principe, nõ a Pontifice, vt conſtat ex dictis *concluſ.* 1. & 2. a Principe autem ſeculari non poteſt deriuari, niſi iuriſdictio ſecularis tantum. Non ſecundum, quia vt dictum eſt, ſæpè coniungitur ſecularis poteſtas cum Eccleſiaſtica in eadem perſona: alterum eſt, quia iudex Eccleſiaſticus ex vi iuriſdictionis Eccleſiaſticæ non poteſt laicum

capere, neque incarcerare, exceptis iis criminibus, quæ ad fidem pertinent, ſed id præſtandum eſt cum inuocatione brachij ſecularis. Quæ communis eſt Doctorum ſententia, eamque multis probat *Bouadil. lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 167. *ex cap.* 1. *de officio ordinarij, & cap. cum Epiſcopus eodem in 6. & c. poſtulaſti de iudicijs, et c. poſtulaſti de homicidio, & l.* 59. *in fin. tit.* 9. *par.* 1. *& l.* 14 *&* 15. *tit.* 1. *lib.* 4. *compilationis, & l.* 6. *tit.* 4. *lib.* 1. videndus eſt *Azeu. in d. l.* 14. At huiuſmodi iudices Eccleſiaſtici apprehēdunt laicos ſine inuocatione brachij ſecularis: remanet ergo iuriſdictio ſecularis, & non fit Eccleſiaſtica.

Hinc etiam colliges, iuxta hæc philoſophandum eſſe de iuriſdictione Inquiſitorum in familiares ſuos in criminibus alijs diuerſis ab hæreſi, aut quæ hæreſim non concernunt, ea enim ſecularis ſine dubio eſt, quod demonſtrant ſuperiora omnia, & conſtat etiam ex varijs concordijs editis tàm pro Regnis Siciliæ, quam Aragonum, Valentiæ, & Caſtellæ, quarum nonnullas refert *Simancas tit.* 41. *num.* 16. *in editione Complutenſi anno* 1569. *& Paramus tam lib.* 3. *de Origin. Inquiſit.* quam in reſponſione ad allegationes *Ioſeph Mur. & Heuia Bolaños in Curia Philipp. III. p.* §. 1. *n.* 19. conſtat etiam, quia varij etiam caſus, varijs etiā temporibus excepti ſunt Regijs cōſtitutionibus, de quibus non poſſunt Inquiſitores cognoſcere, quale eſt crimen familiarium læſæ maieſtatis, & nefandum. Idem etiam apertiſſime conſtat, quia iuriſdictio iudicis, qui de bonis fiſco addictis cognoſcit; quæ eſt etiam pars quædā Tribunalis Inquiſitionis, Regia abſque dubio, & ſecularis eſt, ſolumque inter laicos exercetur, ſine admixtione tamen ſpiritualis iuriſdictionis. Vnde quando circa confiſcata bona lis interuenit cum clericis, iudex in bonis confiſcatis non exercet iuriſdictionem in illos, ſed ipſi Inquiſitores, vt aduertit *Simanc. tit.* 41. *num.* 4. idem etiam conſtat, quia Rex, prout ſibi æquum videtur, eiuſmodi Inquiſitorum iuriſdictionem varie limitat, & ſuſpendit. Sic enim in Sicilia ſuſpendiſſe ab anno 1539. vſque ad annum 1545. fatetur *Param. lib.* 1. *de orig. Inquiſit. t.* 2. *num.* 16. *&* 18. varias alias limitationes, prout caſus expoſcebant, refert *Simanc. tit.* 41. *num.* 16. Quod quidem fieri à Rege non poſſet, niſi illa iuriſdictio, & ſecularis eſſet in ſua origine, & ſecularis etiam conſeruaretur. Si enim Eccleſiaſtica fieret, iam amplius non eſſet illius dominus, vt eam limitare, aut ſuſpendere poſſet: idem etiam apertiſſime conſtat ex eo, quod sæpiſſime contingit in Caſtellę, Aragonum, & Sicilię Regnis. Quoties enim inter Regis Senatum, & Inquiſitores controuerſia oritur de iuriſdictione, Rex ipſe conſulit, & ſi qui ex Regio Senatu, & Inquiſitionis ſupremæ cōiunguntur ad ea, de controuerſia cognoſcendum, non cōueniunt, Regis iudicium expectatur, & quod illi placet, executioni mandatur. Quod quidem non aliunde prouenit, niſi quia Rex Dominus eſt iuriſdictionis eius, quæ in Regijs Senatoribus, & Inquiſitoribus reſidet, quoad prædictos caſus. Hunc autem ſtylum obſeruari teſtatur *Simanc. tit.* 41. *cit. num.* 21. *& Paramus*, dum varias refert concordias *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 17. quæ omnia euidenter demonſtrant, hanc iuriſdictionem eſſe ſecularem, & in principio, & ſecularem permanere, ita vt eam extendere, limitare, & ſuſpendere poſſit Rex, qui eam à principio conceſſit. Vnde etiam ortum habet, quod Rex in huiuſmodi cōceſſionibus addat eam clauſulam, *vt ad ipſius beneplacitum conceſſa intelligatur*, vt fatetur etiam *Paramus in* 1. *reſp. ad Mur. cap.* 1. *num.* 80. illud etiam rem iſtam manifeſtiſſime demon-

monſtrat, quod adhuc poſt eius iuriſdictionis conceſſionem, excepit Rex quinque caſus in Sicilia, vt conſtat ex his, quæ idem *Param.* refert *d. reſp.* 1. *cap.* 1. *nu.* 52. & poſt concordiam editam anno 1580. in alia quæ facta eſt anno 1591. explicatus a Rege fuit quidam alius articulus, vt idem refert *d. reſp.* 1. *cap.* 1. *num.* 45. quod quidem nullatenus a Rege fieri poſſet, niſi, & ea iuriſdictio ſua eſſet, & ſecularis perſeueraret, euidẽs ſiquidem eſt, iuriſdictioni, quæ Eccleſiaſtica ſit, nullã à Rege adhiberi limitationem poſſe: quare turpiſſime labitur *Paramus* dum *in* 2. *reſp. pro eadem iuriſdictione a num.* 136. affirmat, Inquiſitores nunquam hanc iuriſdictionem prædictam à Regibus accepiſſe, contra omnes Doctores, quos ſupra retulimus, & contra id, quod etiam ipſe fatetur multis in locis citatis, & præterea *lib.* 3. *de origin. Inquiſit. p.* 2. *num.* 144. *&* 121. *& in* 2. *reſp. in præfatione, num.* 22. *&* 52. *&* 67. quæ dum afferit, graue infert iniuriam Regibus Catholicis, qui iniuſte, & inique feciſſent contra ius faſque, quoties eam iuriſdictionem limitarunt, modificati ſunt, aut ſuſpenderunt, aut ad ſuum beneplacitum conceſſerunt, quæ ignorantia craſſiſſima eſt, ne quid grauius dicã.

Hinc rurſus colliges, eodem modo philoſophandum eſſe de iuriſdictione Commiſſarij Cruciatæ, atq; ſubſidij. Nam in illo coniunguntur etiam iuriſdictio Eccleſiaſtica, & ſecularis, & in virtute huius procedũt contra laicos, & illos ſine inuocatione brachij ſecularis comprehendũt, vt conſtat ex his, quæ late ſcribit *Perez de Lara lib. de las tres gracias*, maximè *pagina* 16. *&* 63. vnde fit, vt ea iuriſdictio, virtute cuius procedunt contra laicos, tanquam quæ a Regibus originem ducit, modificetur, & limitetur, prout ipſis expedire videtur, & probatur *ex l.* 10. *cap.* 5. *tit.* 10. *lib.* 1. *Compilat.* & docet *Lara d. pag.* 63. idque ipſum indicat Emblema, quod Lara poſuit initio libri, vbi inter alia ſunt inſignia Pontificia, & Regia cum inſcriptione *ab vtroque accipit.* quare eam iuriſdictionem, quam Cruciatæ Commiſſarius exercet in laicos, ſecularem eſſe dubitari non poteſt.

Verum diluamus, quæ contra doctrinam hanc, vt mihi videtur, certã opponunt nõnulli: obijciunt primo, quia ex appellatione, hoc eſt ex iudice ad quem appellationis, cognoſcimus qualis ſit iuriſdictio iudicis a quo. Sed iudex ad quem appellationis eſt Eccleſiaſticus, appellatur enim Nuncius Apoſtolicus ab Scholaſticis. Ergo ea iuriſdictio Scholaſtici Salmantini Eccleſiaſtica eſt. Idẽ etiam argumentum probabit iuriſdictionem iudicis bonorum cõfiſcatorum inter Inquiſitionis Tribunal, eſſe Eccleſiaſticam, quia ab eo appellatur ſupremæ Inquiſitionis Senatus. Atque his fauet deciſio Pontificis in *c. Romana* §. *debet de appel. in* 6. vbi Summus Pontifex de Archiepiſcopis reſpondens, ita inquit. *Debet autem ad eos ſcilicet Archiepiſcopos ab Epiſcopis præfatæ Prouinciæ ſuper cauſis, in quibus temporalem iuriſdictionem exercent, niſi forte de conſuetudine, aut priuilegio, ſiue iure alio ſpeciali ſit appellandum, ad alium appellari.* Hæc ibi. Hoc mihi opponebat quidam legum interpres Salmanticẽſis eximiè doctus, & quia in eius ſolutione multa dico *in prædicto commentario*, ideo nunc breuiter dico, ſicut conſenſu Regis ea iuriſdictio cõceſſa eſt Scholaſtico Salmantino, ita etiam conſentiente eodem a laicis Tribunal Nuncij appellari, ſicut, & de eius cõſenſu appellatur ſupremę Inquiſitionis Senatus a ſentẽtia iudicis bonorum cõfiſcatorum. quare minus caute *Simanc. tit.* 36. *nu.* 2. *& Zeuall. qu.* 897. *nu.* 282. dixerunt ab eo iudice

non

non deferri cauſas ad Regium Senatum, vt de vi illata cognoſcat. Si enim ea iuriſdictio iudicis illins Regia eſt, & a Rege deriuarur, quid mirum; ſi non ea ratione deferantur ad Senatum Regium, cum potius per viam appellationis deferri deberent, niſi ad ſupremæ Inquiſitionis Senatus deferri per appellationem Regia Maieſtas ſtatuiſſet? Cum enim ea iuriſdictio regalis ſit, deſignanit iudices appellationis, quos voluit. quare quod prudenter dixerunt *Roderic. lib. 1. de annuis reddit. quæſt. 17. num. 75. & Salzed. cit. ab eodem Ceuall.* quod ab Inquiſitoribus non deferũtur cauſæ ad Regium Senatum per modum querelæ, & iniuriæ, aut vis illatæ, etiamſi ex iuriſdictione Eccleſiaſtica procedant, idem *Cenallos* inconſiderate extẽdit ad iudicem bonorum confiſcatorum, cuius auctoritas, & iuriſdictio plane Regia eſt. Adde etiam in multis caſibus ab Scholaſtico Salmantino ſupremum Regis Senarum appellari, non Nuncium Apoſtolicum, vt compertiſſimum eſt: Deciſionem autem Pontificis *in d. cap. Romana,* in Hiſpania non habere locum, docet *Couarr. pract. cap. 4. num. 2. prope finem,* ſicut & in Gallia etiam non ſeruari docent alij, quos refert ibidem *Couarruuias.*

Secundo opponunt, qnod Scholaſticus Salmantinus, & etiam Inquiſitores cenſuris agant in eius etiam iuriſdictionis defenſionem, quod magnum argumentum eſt, eſſe Eccleſiaſticam; alias non poſſent per cenſuras procedere. Sed reſpondemus facile, recte quidem per cenſuras defendi, & iuſte. Primo quidem, quia a Rege expreſſe conceſſum Inquiſitoribus, vr cenſuris ſuam defendant iuriſdictionem plane fatetur *Param. reſp. 1. cap. 1. n. 52. & 63.* cum autem dicimus Regis conceſſione eam iuriſdictionem defendi per cẽſuras latas contra violantes, vel repugnantes, vel quomodolibet impeaientes, non ita intelligendum eſt, quaſi Rex facultatem concedat ferendi in ea cauſa cenſuras. Id enim nulla ratione præſtare poſſet Princeps ſecularis. Sed ſic explicamus. Inquiſitoribus per cenſuras licet defendere, quod ipſorum eſt, argum. *text. in cap. dilecto, de ſent. excommun. in 6.* cuius verba, quia ad rem hanc explicandam, apertiſſima ſunt, libẽter tranſcribo. *Dilecto filio Decano Aurelianenſi, & infra. Præterea cum omnes leges omniaque iura vim vi repellere, cunctiſque ſeſe defenſare permittant, liceat vtique ipſi Diacono (ſi prædictus Balliuus eum bonis ſuis mundanis iniurioſe ſpoliare, vel ea violenter occupare præſumpſerit, vt ſuperius eſt expreſſum) contra illius violentiam iniuriamque ſe tueri. Et paulo infr. Præſertim cum dictus Balliuus poſt latas in eum ab eodẽ Decano ex alijs cauſis excommunicationis ſententias (ſicut idem Decanus aſſeruit) ipſum tanquã exinde prouocatus, ſententijs ipſis contentis, bonis ſpoliaſſet eiſdem, & propter hoc poſtmodum ipſe Decanus ſententiam tulerit interdicti, tanquam ſpirituali ſe mucrone defendens contra illius iniuriã, & violentiam ſibi ab eodem occaſione prædictarum ſententiarum, & in ipſarum contẽptum illatam.* hæc ibi. quod præcipue locũ habet in iuriſdictionis conceſſæ defenſione, vt docet *Capic. deciſ. 124. num. 11.* late *Martha de iuriſdict. cap. 1. in princ.* cui quidem defenſioni ſolum obſtare poterat, ſi Rex eo tempore, quo iuriſdictionem conceſſit, explicaret, ſe non ad eum effectum concedere, neq; vt ſuam eam inriſdictionem efficerent: quare dum permittit, vt cenſuris eam iuriſdictionem defendant, nõ quidem ferendi cenſuras poteſtatem concedit, neque enim Princeps ſecularis poſſet, ſed declarat ſe non impedire, neque reſtringere donationem iuriſdictionis, ita vt ſi cẽſuris defendatur,

abla-

ablatā eo ipſo velit: ſed potius vult eorum eſſe, quibus concedit ad beneplacitum voluntatis ſuæ, & vt eo tempore ſui beneplaciti, vt propriā defendant: atque hunc effectum habet ea expreſſa conceſſio, qua in Regno Siciliæ Inquiſitoribus concedit, vt conceſſam ab ipſo iuriſdictionem Regiam cenſuris tueantur; non vero affectat facultatem imponendi cenſuras concedere, vt nonnulli praue interpretantur; ex eo ergo quod per cenſuras defendant, tam Scholaſticus Salmantinus, quam Inquiſitores iuriſdictionem datā in laicos, non ſequitur eam eſſe Eccleſiaſticā iuriſdictionem, ſed adhuc perſeuerare ſecularem.

Tertio opponunt, idque magni ponderis *Paramo* viſum eſt, quia ea cognitio cauſarum, & iuriſdictio, quā Inquiſitores habent in familiares, neceſſaria eſt ad procedendum in rebus fidei, & eiuſmodi cauſas expediendas. Cui conſequens eſt, vt ab eo ea iuriſdictio in familiares data, cenſeatur a quo datur iuriſdictio in cauſis fidei. Cumque hæc Eccleſiaſtica ſit, illa etiam videtur Eccleſiaſtica: qui enim dat formam, dat cōſequentia ad formam, & qui dat iuriſdictionem, concedit ea, ſine quibus eius iuriſdictionis vſus eſſe nequit: infirma tamen hęc obiectio eſt. Vt enim Inquiſitores pleniſſimam auctoritatem, & iuriſdictionem habeant in cauſis fidei, neceſſaria non erat ea in familiares iuriſdictio, de qua loquimur, licet cōueniens eſſet. Quæ maior conuenientia, & congruentia prębuit cōceſſioni cauſam, ita tamen vt neceſſarium fuerit a Regibus illam concedi. Nec verò ex illis verbis, quibus a Chriſto, Petro, & ſucceſſoribus eius data eſt poteſtas Eccleſiaſtica, *Paſce oues meas*, vel *quæcumque ligaueris ſuper terram, &c.* licet colligere habere eiuſmodi iuriſdictionem; alias etiam dicendum eſſet ex eius conceſſionis vi poſſe laicos apprehendere ſine inuocatione brachij ſecularis, quod ab omnibus communi conſenſu reprobatur.

Quarto opponit *Paramus d. lib. 3. qu. 2. num.* 115. quia acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis iuxta iuris regulā, & quando aliquid propter aliud apponitur, debet ab eodem eſſe, vel non eſſe aſſumere, *l. qui res, §. ſi mihi, D. de ſolut. & l. cum ſeruus, D. de condit. & demonſtr.* & facit textus cum Gloſ. *clem.* 1. *de hæret.* v. *intellectiua.* At ea iuriſdictio, licet a Rege conceſſa fuerit, attamen vt Eccleſiaſtica conſiderari debet, & acceſſoria vnita Eccleſiaſticæ, & eius naturam ſequi per textum, & notata *in cap. quanto de iudicijs*. Verum hoc argumento nihil efficitur, iam enim pridem a iuris interpretibus dictum eſt, acceſſorium ſequi naturam principalis, quando acceſſorium ſine principali ſtare non poteſt: & quando eſt eadem ratio, ac diſpoſitio in vno, & in alio, & etiā, quoad aliqua, non quoad omnia. Hic autem acceſſoria hæc iuriſdictio a Rege data ſtare poteſt ſine principali, diuerſam habet cauſam diuerſamque rationē, vt ex dictis cōſtat. Adde iuriſdictionem hanc, licet ſit minus nobilis Eccleſiaſtica, non eſſe verè, & in rigore acceſſoriam, ſed in laicos principalem, cum a nullo alio concedatur, limitetur, modificetur, aut ſuſpendatur, quam a Rege, ex quibus conſtat, ea quæ ex iure adducuntur, non eſſe ad rem de qua agimus.

Denique mihi opponebat alius, quia Pontifex poteſt aliquos etiam laicos eximere a iuriſdictione Principum ſecularium: vt cōuinci poteſt ex vxoribus, quę olim erant Presbyterorum, Diaconorum, & Epiſcoporum, quæ Epiſcopæ, Presbyteræ, Diaconiſſę vocabantur. De quibus multa dicemus inferius *lib. 7.* ſed ex ignorantia procedit hæc obiectio: erant

illæ

illæ religioſæ, neque enim viri ad ſacros ordines aſſumebantur, niſi eſſet ab vxoribus promiſſa conuerſio, vt oſtendo loco citato: ita non mirum, ſi exemptæ eſſent a Principũ ſecularium iuriſdictione. aliud enim eſt aliquem laicum remanentem eximere; aliud, ſtatum aliquem Eccleſiaſticum inſtituere, quem qui aſſumat, exemptus maneat. Nulli autem prohibetur aſſumere, Scholaſticorũ autem, qui in Academijs commorãtur, aut familiarium Sanctæ Inquiſitionis non eſt ſtatus Eccleſiaſticus, atque ideo, vt eximantur a Principis ſecularis iuriſdictione, neceſſaria eſt eiuſdem voluntas, atque conceſſio.

Reſtat explicare: an ea poteſtas ſemel a Rege conceſſa, vel Scholaſtico Salmantino, vel etiam Inquiſitoribus in familiarium cauſis, poſſit a Rege reuocari? De qua quæſtione latè agimus in prædicto commentario, nunc breuiter dicimus eam decidendam eſſe ex generalibus iuris principijs, in materia de priuilegiorum reuocatione. Diſputant de ea latè *Felin. in cap. nouit. de iudicijs, Decius, & alij ibidem, Anton. Gabr. lib. 3. commun. titulo de iure quæſito, concluſ. 6. num. 10. Matienzo in l. 6. tit. 10. lib. 5. compil. gloſ. 1. & l. 11. tit. 7. eodẽ lib. gloſſ. 1. & 9. & multis citatis Suarez de legib. lib. 8. cap. 37. Thom. Sanch. lib. 8. de matrimon. diſp. 33. nu. 2.* ex quibus diſces, quam facilis ſit reuocatio priuilegij omnino gratioſi, & præſertim in materia iuriſdictionis, etiãſi abſolutè conceſſum ſit; quod multo magis, & abſque dubio, verũ habet, quando ea iuriſdictionis conceſſio conditionalis fuit, vt in prædictis caſibus fuiſſe oſtenſum eſt ex factis ipſis: quod ſi de hac certiſſima veritate dubitauit *Paramus in d. reſp. 2. a num. 149.* in primis errauit in iure. Deinde contendit ille, diuerſam eſſe rationem in Inquiſitoribus Regni Siciliæ, quos ille vult longi temporis conſuetudine legitime præſcripta iam acquiſijſſe ius cognoſcendi priuatiue de cauſis familiarium. Ex quo, licet in facto verum eſſet (quod ſecus exiſtimo) non poſſet deduci idẽ in alijs Prouincijs, & noſtro caſu dicendum eſſe: imo addiderim, quod quamuis in prædictis conceſſionibus Reges expreſſe non reſeruaſſent ſibi poteſtatem limitandi, modificandi, ſuſpendendi, vt reſeruaſſe facta ipſa conuincunt, ſed abſolute poteſtas ea ſecularis conceſſa eſſet Scholaſtico, aut Inquiſitoribus, ex natura ipſius delegatæ iuriſdictionis oriebatur, vt in delegante poteſtas remaneret reuocandi, ſuſpendendi, limitandique eam donationem, prout ipſis Regibus expedire videretur; etiamſi in priuilegij forma conceſſa eſſet, vt poſt *Felinum, & alios in dicta cap. nouit. de iudic.* affirmant *Suarez d. cap. 37. num. 10. & Thom. Sanch. vbi ſupra num. 6.* atque de his ſatis: de quibus latè agimus in cit. commentario, vbi & nouis quorundam argumentariunculis ſatisfacimus: iam ad inſtitutum noſtrum.

CONTROVERSIARVM INTER SICVLOS INQVISITORES, ac Ordinarios Magiſtratus à die poſtremæ concordiæ reſolutio.

CONTRA IOANNEM BAPTISTAM DE ROXAS.

An inquiſitionis Notarius, inquiſitus de eximentia, ſit Inquiſitoribus remittendus?

SVMMARIVM.

1 *Ximentia delictum in concordatis non videtur expreſſum in reſeruatis caſibus.*

2 *Læſæ Maieſtatis crimen per nomen ſpeciei eſt expreſſum in ſecundis con-* *cor-*

cordatis.

3 *Inquiſitores an in cauſis officialium li-gentur concordatis, dum iuriſdictio, quam in eos exercent, non eſt Regia ſecundum eos, & nu. 19.*

4 *Eximentia non committitur, quando capientes non ſint birroarij, nec ha-beant ſignum, quo à ceteris diſcer-nantur.*

5 *. . . commiſſa per familiarem Inqui-ſitorum, vel Admiratus cognitio non eſt magna Curia, ſed eius ſuperiorū, ſed vide nu. 23.*

6 *. . . directe tangit perſonam, ac au-thoritatem Regiam, ideo grauiſſimū dicitur delictum, ac perniciosum Reipublicæ.*

7 *Rex poteſt ad libitum limitare iuriſdi-ctionem precario conceſſam, imò etiā illam, quæ pleno iure conceſſa ſit.*

8 *. . . quare vt ſapius a cōcordatis re-cedit, vt per exemplaria docetur.*

9 *Monetam æneam excudens qua pœna teneatur.*

10 *Eximentiæ, ac reſiſtentiæ qualificatū delictum eſt exceptum in concorda-tis Regnorum Caſtellæ, & Legionis.*

11 *Republicæ corpus debet integrum curari, & præcipue membra magis remota.*

12 *Iuriſdictio ob remiſſionem, vel diſſimu-lationem ad concedentem deuoluitur, aliquando ſine monitione.*

13 *Secularis iudex an aliquando ſuppleat negligentiam Prælatorum?*

14 *Mutatio ſtatus ſatis differt à mutatio-ne fori, vnde elicitur differentia inter clericos, ac alios exemptos.*

15 *Inquiſitores an ſint ſuſpecti in cauſis ſuorum officialium.*

16 *Excepto crimine læſæ maieſtatis in ſe-cundo capite, per ſpeciem vnam cete-ræ ſpecies cenſentur exceptæ ſecundū Narbonam.*

17 *Iuris emendatio, vel noui conſtitutio quando fieri debeat, & quid in priui-legijs?*

18 *Iuriſdictio etiam in dominium conceſſa, ſemper reuocationi ſubiacet.*

19 *Competentia debet formari in Regno Si-ciliæ pro cauſis officialium.*

20 *Acclamatio ſatellitum, ac proteſtatio, quod munus ſuum exercent de man-dato iudicis, loco ſigni, ac virgæ ſuc-cedit.*

21 *Criminis atrocioris reus, conſtito ſemi-plene de delicto, in carceres debet de-trudi per viam Regni.*

22 *Delictum ex quibus circunſtantijs fiat grauius?*

23 *Magni Admiratus iuriſdictio eſt ſubor-dinata Tribunalibus Regis, & ideo non habet in eo locum, l. nulli, de teſtib.*

24 *Vxor eximens maritum, & pater filium an committant eximentiæ delictum?*

25 *Pœna temperanda motiua non mutant ſpeciem delicti.*

Controuerſia I.

QVæritur, an Ioannes Baptiſta de Roxas Inquiſitionis No-tarius, quem Secretarium appellant, ex eo quod vi, ac conuo-catis hominibus, hominem in fla-granti homicidio captum, e familiæ manibus exemerit, debeat ad Inqui-ſitores remitti, & pro affirmatiua primo tenor primæ concordiæ anni 1580. adduci poteſt; in qua fuit cō-ceſſa omnimoda iuriſdictio Inquiſi-toribus erga ſuos officiales, ac fami-liares, exceptis illis ſex caſibus, inter

1 quos præſens non legitur, vnde re-manet conceſſus, *Paramus in 2. reſp. num.* 89. etiam quod eſſet maior ex-preſſis *ibidem num.* 128. ad primum dictum *Narb. ad concordata Regnorum Caſtellæ gloſ.* 21. *in princip.* maxime

2 quia in ſecundis concordatis noſtri Regni fuit exceptum delictum læſæ maieſtatis per nomen ſpeciei, & non per genus; prout in Regnis Caſtellæ; vt *in cap.* 5. ibi: *En el crimen læſæ maie-ſtatis humanæ.* qua diſpoſitione at-tenta, in illis Regnis ſub hac excep-tione includeretur, ſi in ſpecie non eſſet, prout eſt exceptum, vt docet

idem Narbona *ibidem gloſ. 7. numero 76. & gloſ. 18. numero. 111.* Secundo, quia quoad officiales intendunt
3 Inquiſitores non recognoſcere iuriſdictionem a Rege, ac ideo quod non ligentur concordijs, nec locus ſit competentiæ, vt ex Paramo, & *Portocarrero in ſuo reſponſo n. 66. ſupra in cap. 4. num. 43. ad 50.* dictum eſt. Tertio, quia nulla fuit per notarium commiſſa eximentia; quoniam animus ei erat, prout fecit, captum ſuo iudici puniendum, quatenus iure captus eſſet tradere: nam capientes non erant Birroarij, quo caſu nulla committitur eximentia, ſigno enim
4 diſcerni debent, *l. ſtigmata vbi And. de Barulo, C. de fabricen. lib. 11. Boer. deciſ. 170. Farinac. conſil. 65. num. 28. & quæſt. 32. num. 37. Ball. de liter. diſpenſatiuis caſ. 7. nu. 23. circa medium Muta poſt multos deciſion. 7. numer. 4.* Quarto, quia Inquiſitores inquiſitionem in eximentem iam formauerant; eo carceribus mancipato, locus .n. vbi fuit captus, erat domus Alcaidi pars carceris, quod ſi aliquãdo inde exiuit, fuit pro eius munere Secretarij obeũdo, quo fit, vt nulla poſſit in eis remiſſio, vel diſſimulatio colligi. Quinto, quia alias pro huiuſmodi delictis alij fuerunt per M.C. Inquiſitoribus remiſſi: in quibus minor ratio militabat, & in foro Magni Ad-
5 miratus, qui inferior iure optimo reputatur, attenta clauſula abdicatiua, fuit idem deciſum, vt per Fab. Anna *conſ. 107. de Frãch. deciſ. 417. Tap. deciſ. 13. Sacri Conſ. Neap.*

His, & ſimilibus non obſtantibus oppoſitam ſententiam amplectendã fore exiſtimo in hoc caſu; primo, propter delicti grauitatem reſpectiue
6 ad finem, eſt enim directum ad Maieſtatem, ſuperioritatemque Regiam deſtruendam quæ nullo alio fundamento, quam in obedientia mandatorum conſiſtit, quid enim proficit ius dicere poſſe, ſi executio mandati ſpernitur, vel perturbatur? vt l. C. affirmat *in l. 2. §. poſt originem D. de orig. iur.* ibi: *leges inutiles eſſent, niſi executioni mandarentur per Magiſtratus*: ſequitur enim harmoniaci Reipublicæ corporis interitus ex inordinatione membrorum ſubditorum ad capite, bene *Liuius lib. 8. decad. 1.* vbi ait, *quod cum ſemel polluta fuerit militaris diſciplina, non miles Centurionis, non Centurio Tribuni, non Tribunus Legati, non Legatus Conſulis, non Conſul Magiſtri equitum, non Magiſter equitum Dictatoris parebat imperio*: per quod inobedientia, ac reſiſtentia inter læſæ maieſtatis capita refertur, vt notum eſt, & multis comprobat *Narb. ad dictam l. 20. gloſ. 7. num. 96. & gloſ. 18. per totam*: quaſi Principis perſonam iniuria afficiat, qui executoribus reſiſtit, cum ipſi poteſtatem ipſius in actu exequendi induant, cui ſi non pareatur, vileſcit imperium: *Nullo enim malo* (ait Plato) *velocius Reſpublica labitur, quam ſi præcepta imperantium deſpiciantur*, & alibi *In lib. 34. ſeu dialogo 4. de legib. interitum paratum illi ciuitati video in qua non lex magiſtratibus, ſed legi magiſtratus præſunt*, facit *Eſtat. lib. 3. Silua in lacrimis Etruſc. Quid enim terriſque poloq: parendi ſine lege remanet?* ac pleraque ſupra *ad l. 30. & 32. Martini.*

Hac ratione attenta, ac conſiderato pariter, iuriſdictionem Inquiſitoribus conceſſam ſub clauſula reuocandi fuiſſe, de quo ſupra *cap. 1.* haud dubium, quin Rex poterit hunc ca-
7 ſum, etiam non exceptum, iudicibus ordinarijs cognoſcendum mandare, ceteroſque ſimiles in futurum, ac id faciendo, nemini iniuriam faciet, vt ex *text. in l. 2. D. de precario*, ibi: *Eſt enim natura æquum tandiu te liberalitate mea vti, quandiu ipſe velim, & l. 2. eod. tit.* ibi: *ſed nulla eſt vis huius conuentionis, vt rem alienam domino* inui-

inuito poſſideri liceat, cum alijs *per me in dicto diſcurſu cap. 4. num. cum plur. ſeq.* fundari poteſt, quod pariter, quoad Eccleſiaſticos ſimpliciter nō conſiderato precario dixit *Bouadill. lib. 2. cap. 16. num. 51. & cap. 18. num. 93. poſt medium verſ. y eſto porque los Reyes*, vbi fuiſſent remiſſi in puniendo, vel etiam ſine cauſa.

Secūdo, quia ſuppoſita dicta forma conceſſionis Rex ſolet recedere a cōcordatis ex qualibet cauſſa, quia
8 ipſe non ligatur diſpoſitis in eis, licet eius ſubditi teneantur ad eius obſeruationem; vt diximus *dicto diſcurſu num. 109.* & docet poſt hæc *D. Conſil. Carleual. diſp. 2. quæſt. 6. num. 522.* nec liceat niſi eum conſulere; prout in hoc caſu, & alijs factum eſt: ſi forte delictum tale eſſet, ex quo ſcandalum oriri poſſet, ſi per ordinarios non cognoſceretur: in quibus caſibus ſolet Rex reſcribere, vt ordinarij animaduertant, ita antiquitus factum eſt in cauſa Vincentij Sebaſtilito: patet ex litteris Regijs anni 1604. per quas attenta delicti grauitate, præcepit excludi a foro Scarſellitum, qui mandauerat vulnus inferri Don Ioſepho Viuicito; præcipiendo pariter Generali Inquiſitori, vt id quoque Siculis Inquiſitoribus reſcriberet, ſine alia conſilij Inquiſitionis conſultatione, vel conſenſu, & moderne in cauſis Ioſephi Viſuſo, & Ioſephi Furno, quorū primus erat inquiſitus de fabricatione monetæ
9 æneæ, qui crimen eſt maieſtatis in 2. *capite, Farin. qu. 115. nu. 90.* & tamen fuit remiſſus iuſtitiæ ordinariæ puniendus, cum tātum primum capud ipſius in ſecundo concordatis fuiſſet reſeruatum: & conſequenter ſub illo non erat comprehenſus, *Honded. cōſ. 92. vol. 2. Menoch. de arb. caſ. 316. num. 32. & ſeq. Bertaz. cōſ. 552. vol. 2. Couarr. veter. collat. numiſm. cap. fin. ſub nu. 3. verſ. quod ſi quis*, qui ex hoc dicunt extraordinem puniri, vt etiā

teſtatur *Maſtrill. ad indultum quæſt. 27. num. 12.* quod tamen ob frequētiam huius delicti, ac damnum quod Reſpublica ſentiebat, fuit inmutatū in noſtro Regno, auctaque pœna ad naturalis vitæ amiſſionem, vt infra dicemus.

Secundus, qui inquiſitus erat de inſultu cum paruis igneis tormentis, ex quo nec mors, nec vulnus fuerat ſecutum, per cōcordiam non exceptum, qui tamen fuit ordinarijs iudicibus plectendus traditus. In quibus omnibus ita definiendis motus eſt propter frequentiam, ac grauitatem delictorum, ac ad conſequentias, & ſcandala vitanda; *ad l. aut facta D. de pœnis*: quæ motiua fortius procedunt in hoc caſu per rationes adductas in primo fundamento, non tantum vt in furtum excipiatur, ſed etiam vt ipſe Notarius a iudice Regali plectatur.

10 Tertio, quia hoc idem delictum propter eius grauitatem, ac boni regiminis rationem fuit exceptum in concordatis Regni Caſtellæ *in capit. 5. ibi: En reſiſtentia, y deſacato calificado contra nueſtras juſticias Reales.* idem *Carleual. ibid. num. 515. poſt multos.* Maiorique cum ratione debet excipi in Regno Siciliæ, non tan-
11 tum, quia, vt *Cicero pro lege Agraria.* ait, *totum debet curari corpus Reipublicæ, ne cum partem aliquam tueantur, reliquas deſerant.* Sed quia in noſtro Regno ob huiuſmodi delicti frequētiam, pœna fuit aucta ad ordinariam vitæ naturalis, etiā ſi eſſet intentatū. Item quia maior, ac exactior obedientia præſtatur Regijs miniſtris in his Hiſpaniarum Regnis, in quibus ipſe Rex perſonaliter aſſiſtit, quam in remotiſſimis, ac ideo vt debitam reuerentiam impendant maiora, ac ſeueriora ſunt adhibenda remedia.

Quarto, debet remitti iſte Notarius plectendus Proregi, ac Regijs Tribunalibus, attenta diſſimulatione

12 aç in animaduertendo remiſſione
Inquiſitorum ſpecialium, ac delega-
torum iudicum, quæ exprobatis in
proceſſu, apertiſſime colligitur, dum
pro delicto tam enormi, ac mali
exempli, pro quo pœna mortis indi-
cta eſt ex pragmatica, ad cuius ob-
ſeruationem Inquiſitores tenentur
ex primis cõcordatis anni 1580. ne-
que carceribus fuit mancipatus, ſed
liber prout antea in ſua poteſtate, ac
ſi non deliquiſſet permanſit. Verum
enim verò firmum In iure noſtro, aç
vſitatum eſt, cognitionem ad ſupe-
riorem ipſo iure deuolui, attenta
negligentia, ac diſſimulatione infe-
rioris, cui iuriſdictio eſt conceſſa, nõ
tantum precario, aç Magiſtratus iu-
re, verum etiam in dominium: ne-
que enim Princeps conceſſa iuriſdi-
ctione ſe adeò facit ab ea alienum, ne
poſſit certis caſibus cauſas ad ſe ad-
uocare; ſemper enim remanet in eo
ſuperioritas, tãto excellentior, quã-
to ſuperegreditur principale culmen
priuatam fortunam, *Bald. in d.l.qui ſe
patris*, ceterique inferius *nu.* 18. cita-
ti: ſuperiori vero dominio aſcribitur
hęc auocatio in caſu diſſimulationis,
*cap. irrefragabili, & cap. ſignificauit de
offic.ord.cap. ceterum de iud. cap. dudũ
de Præben in 6.DD. in l. iudicium ſolui-
tur de iud. Nauar, in cap. cum contingat
remed.5.poſt princip. Gramm.deciſ.*30.
*Bellug.rub.*24.*verſ.poſtremo ſub nu.*6.
*Georg. Cabed.deciſ.*85.*p.*2. *Maſtrill.de
magiſtr.lib.*4.*cap.*16. *nu.* 225. *Giurb.
conſ.*30.*num.* 30. qui loquuntur in
Barone de mero mixtoque imperio
inueſtito, nulla præcedente moni-
tione quando non de retardatione,
ac non expeditione cauſæ, ſed de
diſſimulatione ac ſuppreſſione deli-
cti agatur, quæ commiſſio, non verò
ommiſſio eſt ex *Inn. in cap. extirpan-
de de præb.* ac aliis per *Ph. Paſch. de
patr. poteſt. par.* 3.*cap.*4.*nu.* 38. dum
maxime qui monitionem requirunt,
de conceſſa iuriſdictione in feudum,
ac dominij iure locuntur quæ a con-
ceſſione facta precario, iureque ma-
giſtratus, omnino diſtat; in qua ſup-
primenda ſicuti cauſa nulla requiri-
tur, ita minus monitione opus erit,
vt auocari poſſit, *Menoch. de arbitr.
in ſcholÿs ad quaſt.* 55 *num.* 5. *Petr. de
poteſt. princip. cap.* 29. *Giurb. conſ.* 89.
num. 12. natura enim precarij illa
eſt, vt mutatione voluntatis actus
deſtruatur, ſitque pro ratione volun-
tas, *patet ex l.1. D. de precario*, inde
vulgo iactatur, facilius diſſolui pre-
carium, quàm commodatum, cum
in ſecundo finis expectandus ſit; ad
quem, ſiue pro quo proceſſit, in pri-
mo verò non item: ſuperfluam, his
attentis, gererem, ſolicitudinem, ſi
diſputare vellem ad terminos iuriſdi-
13 ctionis eccleſiaſticæ Principem lai-
cũ, vel ratione defenſionis, vel æco-
nomiæ poteſtatis, ſupplere poſſe
Prælatorũ negligentiã. de quo *Gloſ.
per text.* ibi: *Verbo Regis, in can. filÿs
16.qu.7.* quam aduerſus *Abb. & Socc.*
defendit *Menoch. de retinend. poſſ. re-
med.5.nu.354.per Hoſtienſ. in ſumma
de for. compet. §. liquet etiam, verſ. ſed
nunquid iudex ſecularis, Farin. qu.* 8.*n.*
23.*ad finem, verſ. limita tertio. Olib. de
iure fiſci cap.*13.*nu.* 31. qui in id citat
erudititiſſimum *Couar.* ex vltramonta-
nis quoq; *Bened. in cap. Raynutius verb.
& vxorem deciſ.*2.*num.*35. *Caſſan. ad
conſuet. burg. rubr.* 1.*§.*5.*nu.* 61. *verſ.
vndecimo fallit, Ign. in l. neceſſarios §.
non alias num.* 63. *D. ad Syllam.* pro
qua etiam faciunt *Can. peſſimus* 11.*qu.*
1.*Can. Nos ſi incompetenter* 2. *qu.* 6. &
in actibus *Apoſt, cap.* 28. exemplum
Apoſtoli, qui dum videret Iudæorũ
capita negligere eius iniurias coa-
ctus fuit ad Cæſarem appellare, quaſi
cum ab ordinarijs non releuaretur,
ſubſidiarium ſecularis Principis in-
uocauerit auxilium, ſecũdum vnam
intelligentiam; ſuperfluum inquam
eſt, quia verſamur in temporali iu-
riſdictione a Rege noſtro conceſſa,

per quam nulla incapacitas reſpectu auocantis ad ſe cauſam prout in cauſis clericorum oritur, ſed tantum ordinario voluntas Regia obeſt: quæ huiuſmodi genus perſonarum alteri ſubmiſit: ex quo ipſe quidem non
14 incapax, ſed incompetens effectus fuit. Quod euenit, quando qui naſcitur ſubditus non ſtatus; ſed fori mutationem patitur: vt benè diſtinguit magiſter *Bar. in l. 1. in fin. D. de pœnis*, facit *Bald.* quem ſequuntur *Afflict. & Aluar. in cap. 1. de milite vaſſallo, qui arma dep.* de qua ſtatus mutatione locuntur, *Cano. in c. 1. de oblig. ratiot.* inde cum (tempore quo de vltimis concordatis agerertur) veniſſet in quæſtione, an potuiſſet foro Sancti Officij renuntiari, certante Paramo per integrum quaſi reſponſum, qui ſecundus eſt, nullatenus poſſe, quia de Eccleſiaſtico foro agebatur: & conſequenter, quia aderat incapacitas, fuit determinatum oppoſitum, ſicuti quod forus ſuperueniens minime prodeſſet: quarum deciſionum ratio alia, quam prædicta eſſe non poteſt: eandem enim elicit *Bart.* conſequentiam ex premiſſa diſtinctione.
15 Quinto, quia in omni caſu ſunt Inquiſitores ſuſpecti, tam ob prædictam diſſimulationem, quam ob nimiam cum reo familiaritatem, ita probatam in proceſſu; in quo apparet, quod recedente ab vrbe vno ex Inquiſitoribus, ipſe reus cum vxore acceſſit ad incolendam eius domum, que roboratur a iuris præſumptione, per quam ſolam poſſent vti ſuſpecti recuſari, *cap. inſinuante, vbi Gloſ. in verbo, familiarē, de off. deleg. l. qui 10. de iuriſd. omn. iudic.* late *Narb. ad l. 20 gloſ. 1. num. 65. 66. & 67.* & experietia confirmat, dum non tantum officiales, ac domeſtici, ſed etiam familiares exteri in dies blandiſſime tractantur, nec a multis hinc annis, poſſem dici ſeculis, viſus eſt aliquis corporaliter multatus: cum tamen ipſi de foro atrociſſima commiſerint, quotidieque committant delicta: adeo, vt verificentur, quæ cum *Anneo Robert. rer. iud. lib. 1. cap. 6.* affirmauimus in præpoſito diſcurſu, *cap. 2. num. 54. verſ. etſi*, quod ſummo ſtudio auertere conatus eſt *Imperator in l. ſi apparitor in fine, Cod. de cohort. lib. 12.*

His attentis nō obſtant contraria ad primum de tenore concordiæ reſpondetur primo, intentari poſſe
16 diſpoſitionem recentioris concordiæ *in 1. capitulo*, per quam non tantum ordinarijs ſubijciuntur, Regis perſonam offendentes directo; verum qui eum ſub imagine conſiliariorum offendunt, compræhendere præſentē ſub nomine ſpeciei, ex regula, quæ docet vna expreſſa ſpecie criminis, nempe læſæ Maieſtatis *in 2. capite*, ceteras quoque venire *Narb. ad d. l. 20. gloſ. 25. in primis verbis, fol. 566. ad concord. Caſtella*, quaſi dicatur expreſſum, quod ſit per conſimilis ſpeciei expreſſionem: quæ ratio dato euerti poſſet, reſpondetur ſecundo, quod conceſſo ſine veri præiudicio, quod hoc delictum non eſſet exceptum, attamen tenor prædictæ cōcordiæ debet corrigi in hoc,
17 ex quo variatione temporum, hominum ſtudijs, ac inclinationibus, ad certa quædam facinora repetenda accedentibus, debet quoque nouum conſtitui ius. Nam & ſi verum ſit, quod Paulus *lib. 4. ad Plancium* ſcripſit, relatus *in l. 23. de leg.* non eſſe, nempè, mutanda, quæ certam receperunt interpretationem, attamen hoc temperauit, *Vlp. lib. 4. de conſtit. Princip.* quando vtilitas publica ſuaderet, vt ab eis recedatur, ibi: *In rebus noſtris conſtituendis euidens eſſe vtilitas debet, vt recedatur ab eo iure, quod diu æquum viſum eſt*, & Marcellus *in l. & ſi nihil 187. D. de regul. iur.* ad idem ait: *Et ſi nihil facile mutandū eſt*

eſt ex ſolemnibus, tamen vbi æquitas poſcet, ſubueniendum eſt, ipſarumque legum ratio ſuppletur a *Petro Gregor. Tholoſ.* viro multiplicis lectionis, de *Republica lib.*10.*cap.*5.*num.* 10. quia, ait ipſe, eſſet lex tirannis, ſi mutatis cauſſis conſtitutionis, & rationibus introductionis ceſſantibus, illa eadē imperaret lex: quod pariter Iuſtinianus Imperator affirmat, non vt ſe laudibus extollat, ſed vt mutabilitatis excuſationem in medium proferat, *in l.* 2.*C.de vet.iur.enucl.* ibi: *Auguſtum imploretur remedium, quia ideò Imperialem fortunam rebus humanis Deus propoſuit, vt poſſit omnia, quæ nouiter contingunt, & emendare, & componere, modis, ac regulis competentibus tradere*, & in *Auth. de nupt.coll.* 8. *in princ.* ibi: *Exiſtimauimus autem oportere nunc conſilijs perfectioribus cauſam conſiderantes, & quædam corrigere, non aliorum ſolummodo, ſed etiam, quæ a nobis ipſis ſancita ſunt: non enim erubeſcimus, ſi quid melius etiam horum (quæ ipſi prius diximus) adinueniamus, ſancire, & competentem prioribus imponere correctionem*: confirmatque in *Auth. vt liberti, de cat. aur. non indig. anulo, & priſt.* ibi: *quoniam autem ſemel aliquid melius de noſtris ſubiectis tractamus, etiam ipſum quod perfectius datum eſt a maioribus, exiſtimauimus oportere adiectionibus ampliare.* quæ ſi in legibus ſui natura perpetuis obtinent, non eo minus, imo fortius debent in priuilegijs, ac priuatis conceſſionibus procedere, vt ſi forte per illas reſpublica lædi incipiat, reuocentur, vel minuantur: eſt in indiuiduo textus in materia priuilegij exemptionis fori in *l.* 2. *C. de priuileg. ſchol. lib.* 12. fundatus in ſimili ratione, ibi: *Ne flagitiorum creſcat authoritas, vel publica vacillet vtilitas.* ex quibus omnes præſcriptam colligunt concluſionem, & præcipue *Odofred, Ioan. de Platea, & Rebuf.* benè *Aponte de poteſt. proreg. tit.* 7. §. 7. *num.* 20. *fol.* 228. *in vlt. impreſſis*, vbi dicit, facere ſatis ad rem alterum textum *in Auth. vt iud. ſine quoque ſuff.* Regulareque eſt ſecundum aliquos in ma-
18 teria conceſſionis iuriſdictionis, non ſolum precario, ſed etiam perpetuo in dominium, vt illa reuocari, modificariq; poſſit, ſi iniquum ex ea oriatur, vel publici regiminis turbatio; *Bald. in l. qui ſe patris, nu.* 14. *verſ. vnde poteſt. C. vnde liberi, Natta conſ.* 636. *num.* 34. *Mantica de coniecturis lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 32. *Bellug. in ſpecul. rub.* 23. § *ſed pone num.* 13. *Petr. Greg. in ſintag. p.* 3. *lib.* 47. *num.* 24. & qui in iuriſdictione conceſſa Epiſcopis loquitur *Bouadill. in Polit. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 51 *& cap.* 18. *num.* 93. *poſt medium*, bene *Caſſanat. conſ.* 43. *num.* 43. multi alij poſſunt videri apud *Auguſt. Barboſ. ad cap.* 4. *num.* 3. *de reſcript. lib.* 6. facitque bene *D. Merlin. contr.* 13. *ad finem.* hi locuntur in iuriſdictione perpetuo, ac in dominium conceſſa pretio, vel meritis. Cæterum in hiſce terminis iuriſdictionis cōceſſæ precario, quæſtio caret omni dubio, vt patet per *Boſſ. tit. de regal. num.* 32. *verſ. ſcias ne erres, Borell. ad Bellug. rubr.* 1. *num.* 12. *verſ. naturam contractus, Siſſe deciſ.* 79 *num.* 48. quos ego ſecutus ſum *deciſ.* 21. *ante num.* 20. *& per totum numerum*, poſito ergo (ſine veritatis præiudicio) quod caſus, de quo diſceptatur ſit in conceſſione comprehenſus, debet haberi, ac ſi eſſet exceptus, ne flagitiorum creſcat authoritas, neue publica vacillet vtilitas.

19 Ad ſecundum, quod reſpectu officialium non ligantur concordijs, iā reſponſum eſt in antecedenti diſcurſu, *cap.* 4. *ex nu.* ex eiſdem Inquiſitionis fautoribus, ſecus ſeruari in Regnis Caſtellæ, quod fortius debet firmari in noſtro Regno, vbi expreſſe in prima concordia ſunt comprehenſi; & in ſecunda in aliquibus caſibus, vt dixi *ibidem num.* 38. & in ambabus quoad normam formandi

com-

competentias, quæ complectitur, tã
officiales, quam familiares, ſi de eo-
rum remiſſione dubitari contingat.
Ecce enim prima concordia, vbi lo-
quitur de competentijs, ita diſponit.
*Verum enim vero interdum dubitari po-
teſt, numerentur ne caſus, qui ſe offerũt
in caſibus ciuilibus ſupra in hac proui-
ſione expreſſis, & declaratis illoſq; iuxta
illam poſſint, & debeant iudices ſecula-
res cognoſcere, necne, aut ſi illorum co-
gnitio ad Inquiſitores pertinet, aut ad
quem generatim ſpectat cognoſcere præ-
dictas cauſas ciuiles, criminales, & mix-
tas aduerſus officiales, & familiares, &
officialium familias, vt explicatum eſt.
Ad viam igitur cõtrouerſiarum, & diſ-
ſenſionum penitus intercludendam, &
diſcordiarum occaſiones præſcindendas,
decernimus, & mandamus, vt ſi inter
iudicem ſecularem, qui cauſam cogno-
ſcere contendit, & Inquiſitores non con-
uenerit, iudex ſecularis remittat infor-
mationes, & proceſſum Proregi, & iu-
dicibus Magnæ Curiæ. Ex quibus duo à
Prorege electi, cum duobus Inquiſitori-
bus in aulam Sancti Officij conueniant,
qui ſummariè negotium cognoſcant, om-
ni ſtrepitu iudiciali ſemoto, illudque de-
cernant, quod in cauſa iuſtitia conſen-
taneum iudicauerint, & quod omnibus,
aut eorum pluribus viſum fuerit, illud
fiat, & executioni mandetur.* Item
conceſſo, quod reſpectu caſuum ex-
ceptorum officiales non comprehẽ-
derentur, vt conantur fundare Nar-
bona, ac Portocarrero locis præmiſ-
ſis, nõne attento iure communi pro
huiuſmodi delicto foro minimè gau-
derent? ſic equidem, ita ex omnium
ſententia fundauimus in noſtro di-
ſcurſu, *capit.4. & ſepius*, quibus in
locis apparet, illos foro frui debe-
re in delictis commiſſis in officio, vel
alijs, qui leues ſint, excluſis atrocio-
ribus, quod vero hoc inter atrocio-
ra concludatur, ſatis patere credi-
mus, & fundat ipſe *Narb. ad l.20.glo.
17. num.* 33. adeò, vt nonnulli ſint,
qui dicant forum Eccleſiaſticum hu-
iuſmodi delinquentibus nõ profice-
re, quod non expedit firmare, hi ſunt
nonnulli Francigenæ ducti *ex text. in
l. addictos, C. de Epiſcop. And.* qui tan-
tum in mulcta pecuniaria recipiũtur,
vt per *Greg. in l.57. gloſ. 2. tit. 6. p. 1.*
ad tertium reſpondetur ex proceſſu,
quod imò iſte inquiſitus de Roxas
exemptum tranſmiſſit Drepanum
ibi occultandum, ne a Regali iuſtitia
comprehenderetur in domo D. Frã-
ciſci Garrafa familiaris Sancti Officij,
illumq; poſtquam ipſe eximens fuit,
de mandato Proregis captus, ad eui-
tandam pœnam delicto iam opere
completo ordinarijs tradi curauit.
Quo vero ad aliud ſatis abunde pro-
batur in proceſſu, de proteſtationi-
bus, ac clamoribus capientium, cla-
20 mantium ſe miniſtros eſſe iuſtitiæ,
quodque illum vinctum Capitaneo
ducere volebant, quod ſufficit ſecũ-
dum *Ann. in conſtit. terminum vitæ, nu.
170. Seſſe deciſ. 141. num.* 15. qui alios
allegant, & ſumus in ſocijs ſeu pro-
uiſionatis Capitanei iuſtitiæ M.R.C.
qui nõ adſolent ferre ſignũ aliquod
quo caſu ſupradicta concluſio limi-
tatur vt dicit idẽmet *Mut. dicta d. cõſ.
7. d. num.* 4. item contrarij non locũ-
tur in reo capto in flagranti crimine,
de quo eximenti conſtat.

Ad quartum reſpondetur, quod
imo oppoſitum conſtat ex proceſſu,
ipſum per Vrbem liberum peruagaſ-
ſe, locumque, vbi fuit captus, carce-
rem non eſſe, ſed domum priuatam,
in quam ſe recepit, poſtquam e Meſ-
ſana aduenit Inquiſitor ille, cuius
abſentia perdurante, ac poſt perpe-
tratum delictum, domũ incoluerat
liber, ac immunis exercendo officiũ
ſuum, ac ſi nil mali admiſiſſet: cum
tamen attenta pœna huius delicti per
21 pragmaticam impoſita, de quo iam
plene conſtabat, non poterat fide-
iuſſoribus relaxari, ſed debebat ar-
ctioribus vinculis detineri. Vt in

noſtro

noſtro Regno dictat *Ritus* 141. ibi: *Quibus teſtibus viſis ſi conſliterit iudici de maleficio plene, vel ſemiplene in tantum, quod ſi locus torturis: tunc ſiet apertura, & carceratur reus.* quod in cauſis Palatinis abſque alia ſolemnitate ſeruari affirmat *Mut. ad pragm. xij. de offic. iud. M.R.C.* vbi ad id citat Regium decretum in Regno obſeruatum; nec obſtat prætextus officij gerendi, quoniam durante Inquiſitione nõ poterat officium exercere, vt dixi *in dict. diſcurſu cap. 2. n. 33.*

Ad vltimum de caſibus ſimilibus dicimus, nos non inſiſtere in tenore cõcordatorum, vt foro excludatur, & minus exemplis hoc fundare conamur: nam ex minima facti variatione ius variatur: hic autem caſus eſt grauis ob perſonam quę deliquit *Farin. qu. 18. num. 82.* alludunt verſus *Iuuenalis ſatira* 8. ibi:

Omne animi vitium tãto conſpectius in ſe,
Crimen habet, quanto maior qui peccat, habetur.

Item reſpectu loci nam fuit in Vrbe Panormi. Item, quia adfuit vis. Item ob diſſimulationem, quæ circunſtãtiæ delictum aggrauant, ac exẽplorũ vim eneruant. Ad authores citatos
23 in terminis fori magni admiratus reſpondetur, magnam eſſe inter vtrũque caſum differentiam; nam iuriſdictio illi conceſſa eſt in dominium, diciturque Regis magiſtratus, in quo Regij Fiſci procurator aſſiſtit, à cuius magiſtratus ſententijs ad ſacrum Conſilium, vel ad magnam Curiam appellatur, vt in noſtro Regno, adeò vt pluſquam certum ſit, reum puniẽdum condigna pœna: quapropter moneri potuerunt tribunalia Regis ad illos remittendos, nullum enim Regali iuriſdictioni præiudicium generabatur, vt patet *ex Carolo Tap. d. deciſ. 13.* ibi: *ad l. nullum fuit reſponsũ non obeſſe, ex quo Tribunal Magni admirati ſumit iuriſdictionem ab eodem Rege, eſtque M. A. æqualem iuriſdictionem habens cum Magiſtro iuſtitiario.* (Et ſtatim) *poteſt Fiſci patronus coram eius iudice inſtantias ſuas facere, & de grauaminibus recurſum habere ad ſacrum Conſilium, cuius cenſuræ ſubſunt omnia tribunalia Regni:* per quæ verba ſatis conſtat; deciſiones illas non poſſe trahi ad cõſequentias, cũ hæc omnia, quæ pro euitando dicto textu leguntur, non ſint ad præſentem quæſtionem conducibilia, ac ideo debere remitti ordinarijs iudicibus puniendus, cęterique in futurũ prout in Caſtella.

Apparet etiam ex prædictis, quã iuridicè, ac debita circunſpectione intermedia fuerit per Excel. D. Alcalanorum Ducem illius Regni moderatorem, ac ſummum locum Diui Regis noſtri tenentem proceſſum; nam in ipſo cauſę exordio dum Meſſanę degeret, audito notarij exceſſu tam arduo, ac remiſſione ſuperiorũ qui reum capitalis criminis læſæque Maieſtatis apud ſe liberum detinerent, ac ſi nullius eſſet expers delicti, vnum ex eis Inquiſitorem, nẽpe, Torrecillam virum ſumma prudentia, modeſtiaque præditum, qui tunc Meſſanam pariter conceſſerat, præ-
dictorum minime participem, vt cæteris ſcriberet, monuit, ne inquiſitio delicti, adeo ſcandaloſi, ac Reipublicæ rectæ moderationi repugnanti, ita molliter ab ipſis iniriis tractaretur, inquiſito, nec minus in carceribus detento, dum per ritum Regni, ac totius mundi praxim, non tantũ vbi pœna ſit capitalis, ſed quoquomodo corporis afflictiua, conſtito, ſemiplene de crimine, reus debeat in carceribus detrudi. Magiſque ſi de eo plene conſtaret, prout caſus præſens dictabat. Proteſtatuſque
12 fuir, ſe nullatenus ſimulaturum, ſi quidquam ad punitionem tanti delicti concernens omitteretur: reſpondit tunc Inquiſitor de Torrecilla

neſci-

neſcire ſe, quo pacto Notarius ille in carcerem non fuiſſet iniectus, ſeque huius rei cauſam, quæ ſibi admirationem cauſabatur, a ſocijs expetiturum. Nec enim ipſe, qui probus vir eſt, cenſuit ſuſtineri poſſe, quod inde audiuimus obiectari, nempe, quod ob officij exercitium non poterat arctioribus vinculis detineri, vel quod ſatisfactum fuerat iuſtitiæ debito ex fideiuſſione præſtita quingentorum ſcutorum de ſeruando ambitu Tribunalis loco carceris. Sciens, nullum horum licere, nec poſſe ſeruari, vbi delictum de quo conſtet, pęna mortis naturalis plectatur. Nam tunc ipſo iure ab omni officij exercitio priuatus cenſetur, arctiſſimiſque vinculis ob fugæ metum vinci debet, quid enim ſupererat probato delicto, tam enormi, ac mali apud populum exempli propter eius notorietatem, niſi vt pœna infligeretur? Hoc peracto Regem ſummumq; Italiæ Senatum de omnibus reddidit certiorem; expectans quid fructi modirio eſſet allatura, qua nō proficiente friuolis excuſationibus inductis, quas nullatenus eorum ſocius exiſtimauit præponendas: dum hæc agerentur, Dux Meſſana diſceſſit, ac Panormum ſe confert, tunc Inquiſitores curant, vt notarius domum abſentis Inquiſitoris, quam ad illum vſque diem vna cum vxore, ac familia incoluerat, ob eius cum Prorege aduentum deſerat, ac ad aliam cuiuſdam locum tenentis Alcaidis ſe conferat cum eiſdem: quæ certè neſcio, qua ſorte per Notarium carcer, vel pars carceris poſſit nuncupari, vt audiuimus; cum ad habitationē fuerit conducta: dum maxime carcer pro ſubditis Inquiſitorum ſit ſpecialiter conſtitutus, quem pœnitentiæ vocant, in quo communium delictorum rei ſolent recludi; qui ab hoc loco per quingentos fere paſſus diſtat, nec enim fas ipſi eſſe debet factum permanens coram ſupremo Inquiſitionis Senatu tergiuerſari, aſſerendo, vt quærimonijs contra Ducem aliquis locus ſit, ſe in carceribus conſtitutum fuiſſe, ac inde extractum, dum contra ſe habet veritas. Hæc ita ſe habebant, quando Dux metuens, prout eueniſſet, ne admiſſo reo ad ſe defendendum coram Inquiſitoribus, omni ex capite ſuſpectis, delictum impunitum remaneret, ſumpta occaſione a diſſimulatione, ac remiſſione prædicta, ne Regis adueniente reſponſo caſus ad terminum, a quo incipere non poſſet, reduceretur, cogitauit, de cauendo iuſtitiæ debito fini per capturam ipſius notarij, quæ vt ſine ſcandalo ſequeretur, illam molitus eſt formam: per quam fæliciter fuit perfecta, de quo pariter Regem per literas admonuit, quid inde facturus eſſet expectans. Quæ omnia ſi omiſiſſet, deberet vtique criminari, vti remiſſus in eis, quæ ipſi curanda tradita ſunt. Pacificus, nempe Regni ſtatus, ac Regi obedientia per eos præcipue, qui aliquam exemptionē prætendunt, quorum nullus præter ipſum ſuperior in Regno eſt, loquor reſpectu ſupræmæ maioriæ, ac æconomicæ poteſtatis, quæ nullo concordiarum, vel inſtructionum modo reſtricta eſt. Quod enim ſpectat ad debilem illā clauſulam ſecundæ concordiæ de non mancipandis per Proregem familiaribus, de qua nonnulla in *Controu.* 13..... libata ſunt: nullatenus poteſt ad caſum, de quo agitur, referri, non tantum quia de officialibus iſtiuſmodi non loquitur, ſed quia ibi de cotidiano agendi modo, ordinarijſque delictis agitur, ex quibus vllum oritur ſcandalum, vel regiminis perturbatio, item quādo immediati ſuperiores animaduertunt, quæ omnia ſatis diuerſa in præſentibus viſuntur, nam quoad primū rectius ſentienti apparebit magnis

ſpacijs inter ſe differre cauſas familiarium, ac tenentium officialium, qui Inquiſitoribus nullo particulari aſſiſtentiæ, vel familiaritatis affectu vinciuntur a cauſis officialium, ac propriæ familiæ, qui adeo ipſis, quibus continue aſſiſtunt, attinere dicuntur vt merito conſanguineorum, ac affinium loco habeantur, in quorum delictis caſtigandis Proregis ſupremus oculus eo magis inuigilare debet, quo de remiſſione ob præſumptam a iure affectionem dubitatur, quod in exteris familiaribus raro euenire poteſt: quod ſi ad poteſtatē œconomicam Proregis reſpicimus, qua occurrere tenetur, delictis qualificatis iam dictis, quis ſani capitis negabit, eius poteſtatem vigere non refragante monito enarrato in concordatis contento? Quis nam enim in prouincia tam remota occurret ſcandalis, ex quibus iuſtitia minorem in exiſtimationem conuertatur, ſi Proregi hoc dicamus interdictum? dicent, expectanda erat iuſſio Regia, ac ſupremi Senatus: omittamus quæſo capitula Regni vetantia cauſas extrahi: quid inde agendū fuiſſet, ſi remiſſa ordinarijs iudicibus punitione, reus hoc audito in ſua exiſtens libertate; aufugiſſet? Nonne delictum impunitum, ac iuſtitiæ exiſtimatio vilipenſa remaneret, ſic equidem: in quo ergo Prorex peccauit, vt ab ipſomet reo criminetur de re bene geſta: forſan ipſe maiori intēdit præfulgere dignitate, quā prælati ipſi Eccleſiaſtici? qui ſi delictum capitale, ac atrox admittant, poſſunt ab ordinatio laico capi, ac remitti, vt a ſuo iudice puniantur, ne iudiciū ex rei præſumpta fuga eluſoriū reddatur; quod in ſubditis ſancti Officij expreſſe Diuus Rex noſter diſpoſuit in concordatis Caſtellæ *cap. 6.* de qua *in contron. vltima, num. 2. verſ. ſecundus attentis.*

Non omittam vnum in materia huiuſcemodi animaduerſione dignū: quod reſoluit *Narbona ad concordata Caſtellæ gloſ.* 18. *num.* 113. an vxor familiaris, vel alterius, qui gaudet
34 foro ſancti Officij, ab eo excludatur, ſi virum a poſſe familiæ exemerit, vel aliter ſatellitibus armata reſtiterit; nequaquam enim eſſe excludendam affirmat, quia reſiſtentiam non videtur cōmiſiſſe ob intenſum amorem, quo virum diligit, ne dicamus ipſam pœna ordinariam incurrere, quod non eſt verum ſecundum *Farin. qu.* 30. *num.* 118. *& de pæn. temp. q.* 97. *nu.* 151. cum allegatis per eum, idemque a fortiori in patre, ac filio reſpectiue affirmat ex eodem *Farin.* etiam ſi a carceribus vnus alterum exemiſſet, idem dixerat ante *in gloſ.* 7. *num.* 75. *verſ. niſi forte affectio*, ex quo vnum ſatis præiudiciale Regali iuſtitiæ elicitur, quod nempe caſus excepti in concordijs, quoties aliquā habent excuſationem, per quā pœna debeat temperari, toties habeantur pro non exceptis; ac perinde illud vlteriori diſcuſſione dignum cēſui, percurſiſque omnibus allegatis non inueni, quod cauſa excuſationis minuens pœnam, delicti mutet ſpe-
35 ciem; non enim eo minus erit reſiſtentia, ſi amoris impetu reſiſtatur, quod ſi eodem impulſu homicidium perpetraretur, non deſinet homicidium dici, At delictum in concordatis non excipitur per effectum pœnæ, ſed per nomen ſpeciei. Quo fit, vt ſicut plus, & minus ſpecie non differant, nec genere, ſed quantitate, *l. fin. de fund. inſtructo, Surd. conſ.* 427. *num.* 48. *& deciſ.* 7. *nu.* 22. poſt *Cephal. conſ.* 300. *num.* 11. *Natt. cōſ.* 402. *nu.* 36. ita ſi pœna minuatur nō tranſibit in ſpeciem alterius delicti: alias audiamus, quo nomine erit nūcupandum; nonne, & reſiſtentiæ, vel eximentiæ ſicut prius? Hinc idem ipſe author in alio propoſito criminis nefandi a noſtra ſententia non

decli-

declinat, *in gloſ. 8. nu.* 18. facit diſputatio *D. Carleual. q. 6 n. 516. ſol.* 220. quamobrem exiſtimo contrariam ſententiam eſſe amplectendam, nec allegatos authores ei ſuffragari, vt cuicumque legenti patebit.

Supremi ſenatus determinatio cõformis ſecuta eſt, in nouiſſima *concord. c.* 1. ne Sancti officij ſubditi pro eximentijs foro inquiſitionis fruantur; concepto decreto ſub nomine *reſiſtentiæ qualificatæ*: prout in Hiſpanica concordia, quod ita receptum, vt omnem iniuriam ſatellitibus in captura factam comprehendat; dũmodo manualis vis, ac inſtrumentũ aliquod interueniat, vt ſi lapide, vel ligno apprehendẽtem repellant, imo & pugno, ſi valida manu, ac conſerendæ manus nomine vtatur, non autem repellendo, ac membra capti cruẽdo, facit *l. armorum* 41. *de verbor. ſignification.* At indiuiduale huius ſecretarij negotium fuit Viſitatori
2 Cotronio remiſſum quo ad proceſſus inſtructionem, reſeruata ſupremo Inquiſitionis ſenatu determinatione: probata captura de mandato Alcalani Ducis facta, & pro certo conſtituto, vt in poſterum pro officialibus quoque competẽtia formaretur, nihilominus, ac pro ceteris ſancti officij ſubditis, nec dubitatum fuit hanc in officiales iuriſdictionem & ipſiuſmet Regis beneficentia manare, ac perinde limitationi, ac reuocationi ſubeſſe, ſi quãdo communi bono eiuſmodi reuocatio conueniret, prout hodie conuenit, vt in ſuis limitibus ſeruetur: pro tuenda huius per ſancti Tribunalis auctoritate, ac dignitate, ob publicum bonum, ac Regis pro vnitate fidei ſeruanda commodum.

PRO FIRMITATE DEPVTATIONVM.

An Magna Curia Tribunal ſit iudex competens in materia deputationum Baroniarum priuatiue ad Inquiſitores?

SVMMARIVM.

1 *Deputationum nomen vſus, ac finis explicantur.*

2 *Graduatio creditorum, ſiue concurſus coram iudice laico facienda eſt: ratio ſtatim.*

3 *Continentia cauſæ ne diuidatur iuriſdictioni exemptorũ, derogatur facilius, quando exemptio non eſt ratione clericatus.*

4 *Saluaguardia a Rege conceditur eiuſque Tribunalia de ſpectantibus ad eam priuatiue ad alios cognoſcunt, & poſt num. 5.*

5 *Regis declarationi ſtandum eſt in dubio concernente proprias conceſſiones.*

6 *Priuilegia mutantur ſecundum temporum, ac rerum varietatem.*

7 *Pragmaticæ ſanctiones quę nouiter manant, poſſunt derogare iuriſdictionibus conceſſis, ſi quid antea non cognitum vetent, vel concedant.*

8 *Improbanda non ſunt quæ Rex ipſe probauit.*

Controuerſia II.

VSu receptum eſt in Regno Siciliæ, ob bonũ publicum introducto, Sacri quoque Conſilij, ac Regis noſtri approbatione accedente,
1 ne creditores etiam cenſuales (qui contra tertios poſſeſſores cenſum exigere poſſunt) eorum actiones pro creditis executiuis experiantur cõtra Baronias, feuda, aliaque territoria culta, ſed tantum debeant graduationi concurrere ſuper fructibus ipſorum, qui ſolent deponi, vt creditoribus ex ordine ſatisfiat in modũ cõcurſus, in Hiſpanijs *pleyto de acreedores* vocant; ad quod opus conceduntur poſſeſſoribus, ſiue inquilinis

literæ quas ſaluæ guardiæ appellant,
en España ſeguro Real, vt omni metu
depoſito terras colant; ex qua cul-
tura creditoribus conſulitur, qui
alias ſi deſertæ remanerent, crediris
priuarentur, ac in vniuerſo Regno,
ac Regi beneficium tractarum tritici
ac mercimonij reſultaret, ſicuti te-
ſtatur D. Rex noſter in literis miſſis
Marchioni Vıllenæ Proregi die pri-
mo Iunij 1608. ibi: *Enderezadas
al bien publico del, y a la conſeruacion
del ſemenerio, y tratas, que es el princi-
pal miembro de mi patrimonio Real, y
vtilidad de los miſmos acreedores, pues
deſta manera vienen a ſer mejor paga-
dos*; cuius Regij beneficij mentionē
faciunt, ex noſtris *Petr. Greg. de con-
ceſſ. feud. p. 7. qu. 8. num.* 27. *Maſtrill.
deciſ.* 263. *num.* 1. *&* 5. *Muta ad cap,
24. Ioan. Regis num.* 52. *tom.* 6. *Ego de
donat. p. 6. num.* 172. *verſ. alter caſus eſt
fol.* 238. *& deciſ.* 11. *in princ.* vbi latius.
inde pœna huiuſmodi fractoribus
ſaluæguardiæ conſtituta eſt duplicis
ſummæ petitæ, ac carceris per ſeme-
ſtre ex edicto publicato die 7. No-
uembris 1609. *in proceſſu competentiæ
fol.* 23.

Quibus non refragantibus, Inqui-
ſitores prætendunt eorum Curiam
non teneri ad huius ſaluęguardiæ, ac
Regiæ ſecuriraris obſeruationem, ſi-
ue agatur per officiales habentes vo-
cem actiuam, ſiue contra detento-
res, qui ſint de foro. Primò, quia in
concordijs nulla fit mentio, de hu-
iuſmodi deputationibus, Secundò,
quia literæ Regiæ non locuntur, niſi
de iuribus executionis minime ſol-
uēdis. Tertio, quia deputationes hu-
iuſmodi ſunt, vt Inquiſirores aſſerūt,
vt ſępius factę in fraudē credirorū ad
eos calumniandos, ac ad ſubterfu-
giendam ſolutionem, per quod ipſi
debent de eorum validitate cogno-
ſcere.

Hæc, & ſimilia leuia ſunt, ſperni-
que debent, ac Inquiſitoribus vetā-
dum ne directe, vel indirecte, in
huiuſmodi cauſis, ad deputationes
2 ſpectantibus, ſe intromittant. Pri-
mo, quia de iure iudicium gradua-
tionis creditorum debet fieri coram
iudice laico, nec clerici, aut alij qui-
libet exempti exceptionem fori op-
ponere poſſunt, ne cauſæ continen-
tia diuidatur, cum actus natura ſit,
vt vnico expediatur contextu, *Bal.
in l. edicto, nu.* 45. *verſ. Hic quæritur,
C. de edict. Diui Adr. toll, Apicell. ſen. de
dilat. quinquen. tit.* 1. *num.* 96. *&* 97.
Gratian. diſcept. 222. *Anell. Amat. cōſ.*
28. *num.* 17. *Maſtrill. deciſ.* 79. *Caſtill.
deciſ.* 2. *Graſ. eff.* 1. *nu.* 475. cum mul-
tis per me *in d. diſcurſu* 2. *p.* 6. *nu.* 55.
verſ. ſed contra vſque ad num. 76. *vbi
ex Contard. ad l. diffamari in explica-
tione glo. num.* 20. *fol.* 98. Idem affir-
maui *num,* 72. *&* 73. in Eccleſia re-
ſpectu excluſionis omnimodę indu-
ctæ ad terminos, *l. ſi eo tempore, C. de
remiſ. pig.* addimus *Bou, ad Stat, Vr-
bis, de præſcrip. gloſ.* 19. *num.* 294. mul-
toſque ſimiles caſus cumulantem
Bouadill. in Polit. lib. 2. *cap.* 18. *nu.* 165.
168. 177. *&* 179. in quibus fundat,
clericum debere adire iudicem lai-
cum. Item ex alia ratione vltra præ-
dictam, quia in his caſibus Eccleſia-
ſticæ perſonæ videntur agere, & de-
bent forum reorum ſequi ad *l. diffa-
mari, de ing. & manu. & l. ſi contendat
ff. de fideiuſſor.* nam qui deputationē,
ac graduationem petit reus origina-
rius eſt, qui timet a creditoribus mo-
leſtari. Quæ multò magis procedere
debent in ſubditis foro ſancti Officij
qui non ſunt omninò exempti, ſed a
3 Rege alteri iudici ſubmiſſi, quo in
caſu propriè procedit doctrina *Bald.*
de continentia cauſæ, etiam data
cōceſſione cum clauſula abdicatiua,
Mıſinger. obſeruat. 4. *concluſ.* 1. *Me-
noch. de arbitr. lib.* 2. *cap.* 371. *num.* 10.
& tamen videmus, quod clerici, &
Eccleſiaſtici huiuſmodi deputatio-
nibus acquieſcunt, nec cōtradicunt.

Secun-

4 Secundo attenta ſaluaguardia,
quæ non poteſt, niſi per Principem
concedi *Perez. in l. 34 ad fi. tit. 19. lib.*
8. Ordin. Azeued. in l. 7. num. 3. tit. 26.
lib. 8. Recopilation. ſummuſque Magi-
ſtratus cognoſcit de eius viribus, ac
de fractura, contradicenteſque com-
peſcit etiam exemptos, *l. 2.* ibi: *Mi-*
les. vel clericus, C. vt nemo priuatus,
Oldr. conſ. 17. num. 15. Aufr. de pot. ind.
laici in Ecc. reg. 1. num. 20. Gulielm. Be-
nedict. in cap. Raynutius, verbo, & vxo-
rem, num. 143. & 147. verſ. de ſalua-
guardia; Conr. in breu. Cur. lib. 1. cap. 9.
§. 3. num. 8. Decian. tom. 1. lib. 4. cap. 9.
num. 139. tract. criminal. Borell. de
Regis Cath. praeſt. cap. 62. num. 43. Ego
de donat. in app. p. 6. num. 14. fol. 251.
ex contrarijs *Narb. ad l. 20. gl. 10. per*
totam; in concordatis enim Caſtellæ
eſt caſus exceptus fauore ordinario-
rum. Hæc enim concernunt ſupre-
mum dominium, vt dixi in diſcurſu
pro controuerſijs Inquiſitorum ſe-
dandis, *nu. 51. c. 3.* & poſt hæc *Carle-*
ual. quaeſt. 6. diſp. 2. num. 515. fol. 221.
Tertio, attentis literis Regijs iam ci-
tatis, in quibus ita præcipitur addu-
ctis pluribus rationibus, pars qua-
rum ad ſupremam Regis maioriam
5 reſpiciunt, ac negotij grauitatem
pars verò explicationem eius vo-
luntatis circa iuriſdictionem, ibi: *Y*
quando yo ſe la di (loquitur de iuriſ-
dictione Inquiſitoribus precario cō-
ceſſa) *no fue mi intencion, no poder ha-*
zer las leyes que fueſſen conuenientes, y
neceſſarias para el beneficio, y buena
conſeruacion de eſſe Reyno. Cuius de-
clarationi ſtādum eſt, ita *Oldrad. cōſ.*
95. col. 2. quaſi per eadem verba
Oſaſch. deciſ. 88. num. 26. Menoch. cōſ.
100. num. 28. Genua de enunc. verb. lib.
2. qu. 4. num. 1. & mille huiuſmodi.
Hoc enim non ſolum quoad ſe cen-
ſebatur reſeruatum, verum reſpectu
Proregum, cenſeri debebat: ideoq.
ne verba primæ concordię ad eum
directa hęc denegare viderētur, ex-
preſsè fuit reſeruata in ea legum, ac
pragmaticarum conſtitutio, quorum
obſeruatio, & ſi fuerit Inquiſitoribus
remiſſa; attamen hoc eſt intelligen-
dum reſpectu pœnæ exequendæ cō-
tra miniſtros, ac familiares: qui non
eſt caſus noſter, hic enim contendi-
mus ipſos ad diſpoſita a Rege tene-
ri, nec poſſe aliquid contra in eorum
Tribunali ſeruare, licet pariter pœ-
narum executio in hoc caſu ad iudi-
ces ordinarios, ac ſupremos ſpectet,
vt in Regno Caſtellę deciſum eſt per
concordiam pręcitatam, quia de ſui
natura eſt reſeruata ſupremæ maio-
riæ cauſa, quæ non fuit conceſſa. In-
de indulgentiæ generalis executio
ad ſupremum Regis Tribunal ſpectat
vt fundaui *in dict. appendice, ad part. 6.*
fol. 248. cum plur. ſeq. ſeruaturque
reſpectu familiarium abſque contra-
dictione, vt pariter per multos an-
nos vſque ad hæc tempora fuit pro
deputationibus quoque ſeruatum.

Nō obſtant excitata in contrarijs.
quia ad primum reſpondetur, vſus
huiuſmodi deputationum, quoad
formam fuiſſe introductum poſt cō-
cordata, vt patet ex tenore edicti, ac
literarum Regiarum, & ſic hæc de
nouo emergunt, nouoque remedio
6 opus habent, & ſecundum rerum va-
rietatem priuilegia mutantur, *gloſ. in*
cap. ſugeſti, de decim. verbo Priuilegia,
Aponte *de pot. proreg. tit. 5. num. 33.*
fol. 152. in ſecunda impreſſione, quæ
edicta fieri poſſunt cum prohibitio-
ne, ne habentes conceſſam iuriſdi-
7 ctionem cognoſcant, & in eo caſu
etiam ſi id tacite colligatur, Tribu-
nalia Regis priuatiuè cognoſcunt,
Apont. de poteſt. proreg. tit. 1. §. 3. nu. 40
& 46. vbi de cōtrauenientibus prag-
maticis contra vendentes frumenta.
Ad ſecundum dic, quod literæ Regię
plura continent remedia per quæ in-
conuenienti poterat per Proregem
occurri. Ceterum per eius tenorem
colligitur, quod ipſe omnino vult, vt

Inquiſi-

Inquiſitores ab huiuſmodi cognitione ſe abſtineant, vel dic, ſatis eſſe nobis rationibus in eis contentis vti. Ad tertium ſufficit dicere Regem huiuſmodi deputationes probaſſe, vti reipublicæ proficuas; cui aſſertioni contradicere non licet, ſed quod ip-
8 ſe conſtituit, ratum eſſe debet, *l. 2. §. nouiſ. D. de orig. iur.* ſcrutator enim maieſtatis opprimetur a gloria *Prouerb. cap. 25. l. 2. C. de ſacrileg. l. fin. C. de legib.* Reſcribendum ergo eſt, vt *ab huiuſmodi cauſis ſe abſtineant, etiam ab executione pœnarum*, ne ſub ſpe impunitatis a ſuis iudicibus ſperatæ, facilè quietem publicam turbare præſumant.

In omnibus concordis fuit ſupremi ordinis deciſio, excepto Fiſci bonorum cõfiſcatorum commodo, cui ius ſuum illeſum ſeruari voluerunt: quapropter ſiue Inquiſitor, ſiue officialis ille ſit, deputationi ſtare tenebitur quo ad patrimonialia, ac cetera citra expreſſam exceptionẽ *l. quæſitum §. denique D. de fund. inſtructo:* animaduerſio autem contra executores Magnæ Curię remiſſa fuit, ſi inquilinos moleſtare præſumant: quos in omnibus foro excluſos eſſe voluerunt, vt loco ſuo adnotabimus vbi de executoribus ſermo fiet: *in concord. nouiſſima cap. 13. & 22.*

CONTRA ANDREAM DE BLASI.

An per Inquiſitores ſtandum ſit actis iudicis ordinarij Regis, tam pro controuerſia, quam pro cauſa terminanda.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum ad occidendum, quibus probetur indicijs pro inferenda tortura.*
2 *Remiſſionis articulus delinquentis ad aliquem forum per qualia acta expediatur, remittentis an petentis, ſi petat habens iuriſdictionem cum abdicatiua, pro & contra.*
3 *Acta facta coram iudice prorſus incompetente valent pro inſtruendo iudice competente in articulo remiſſionis fori, ſicut in illo immunitatis Eccleſiæ.*
4 *. . . coram incompetente, cuius tamẽ iuriſdictio prorogari poteſt, ſunt valida etiam ad condemnationem.*
5 *L. fin. C. ſi a non compet. iud. explicatur.*
6 *Iudex quis dicatur prorſus incompetẽs, cuius acta, nec minus captura teneant.*
7 *. . . incompetens omnino ne quidem poteſt reum competenti remittere.*
8 *Acta ſunt conſecutiua, ac effectus iuriſdictionis.*
9 *Competentia in Regnis Caſtellæ deciditur ex vtriuſq; iudicis probationibus.*
10 *Probationes ne pereant curandum eſt, ideoque poſſunt ad futuram rei memoriam recipi.*
11 *Competentia in Regno Siciliæ expeditur per acta facta coram ordinario iudice ex forma concordatorum.*
12 *Obſeruantia ſecuta poſt priuilegium conceſſum potius ſtandum eſt, quàm recentiori.*
13 *Clerici per mutationem ſtatus dicuntur mutaſſe originem, ac domicilium, ne ſecularis iudex ſit quoquomodo competens.*
14 *Probationes propalarentur in cauſis Palatinis, ſi per Inquiſitores eodem tempore reciperentur.*
15 *Neganda ſunt, ac prohibenda quæ alteri nocent, & conceſſionario non proſunt.*
16 *Expenſa, ac vexationes ſubditorum ſunt auertendæ.*
17 *Concedens, vel donans poſſunt legem dicere earum liberalitati beneuiſam.*

Controuerſia III.

Andreas de Blaſi ſancti Officij familiaris de crimine aſſaſſinij,

nij, in perſonam Ioſephi Romeo, vti
1 mandans inquiritur;contra quem de
capitali inimicitia cum interfecto li-
quebat. Item ſuper mandato,& ſolu-
tione pecuniæ dicta duorum manda-
tariorum cum tortura, & demum al-
locutio in Eccleſia mandantis cum
mandatarijs aderant ; quæ indicia
in hoc delicto difficilis probationis
ſuaptè natura ſufficientiſſima ſunt, vt
patet per late tradita a *Farin. quaſt.*
49.num.7.8.cum plurib. ſeq. & melius
num. 18. & 19. vbi, quod dictum
vnius mandatarij, quando adeſt qua-
litas aſſaſſinij, & adminiculũ aliquod
ſatis erit, facit doctrina *Marſilij in*
praxi,§. examinata, num. 29. quem
ſequitur *Gabr.lib.7.com.cõcl.de crim.*
concl.1.num. 22. dicens hanc eſſe re-
ceptam, *& Caſtro Palao in ſua ſumma*
par.1 tract.4.diſput.8.punct.9.num.6.
Conſequenter non poterat hic foro
gaudere, attẽta cõcordia anni 1597.
in cap.2. ſed non per hæc Inquiſito-
res ſe abſtinere voluerunt, ſumpto
prætextu, quod in eorũ officio ade-
rant ſatis diuerſæ probationes in ex-
culpationem proſecuti,ob quod for-
mata competentia inter vtroſque
iudices, nullaq; ſecuta votorum cõ-
cordia, fuit conſulta ſua Catholica
Maieſtas de duobus quæritur. Pri-
mò, quibuſnam probationibus ſtan-
dum ſit in cauſæ inſtructione, ante-
quam Reo fuerit datus terminus ad
defendendum. Secundo, an liceat
Inquiſitoribus Regni Siciliæ, in quo
ex proceſſu informatiuo proceditur,
ante cauſæ remiſſionem nouas infor
mationes recipere, dum ex euentu
cognoſcitur illas, vt plurimum ſcri-
barum culpa ad exculpandos reos
tendere : etenim cum Inquiſitores
huiuſmodi perſonis vtantur in deli-
ctorum verificatione;quorum fides a
iure non probatur, vt *in l. diuus 6.D.*
de cuſtod. reor. probationes peruer-
tũt, ac vt culpæ deliteſcant omnem
nauant operam.

Ad primum videtur, quod in articu-
2 lo remiſſionis non debeat ſtari pro-
bationibus factis ab ordinarijs Regiſ-
ue iudicibus, ſuppoſito illos eſſe
prorſus incompetentes in delictis fa-
miliarium cognoſcendis. Ita *per tex-*
tum in l.fin. C. ſi a non compet. iud. &
textum in cap.& ſi clerici 4. de iud. re-
ſoluunt *Clar.§.fin.qu.36. verſ.vltimo*
quæro, Farinac.qu.7.num 43. *Bouadil.*
lib.2.cap.18.nu. 350. ſequitur *Narb.*
ad concord. Caſtella. gloſ. 23. *num.* 11.
& 12. vbi idem in terminis familia-
rium profitetur, quod ſupraſcripti in
clericis firmauere.

Contra verò in terminis articuli
remiſſionis verius exiſtimo. In eo
enim iudicio is, qui ſe prætẽdit exẽ-
ptũm actor eſt, Fiſcus vero pro inte-
reſſe iuriſdictionis eſt reus, qui cum
coram ſuo iudice conueniatur, opus
eſt acta fieri coram eo, ac conſequẽ-
ter, vt ſint valida, quod colligitur
apertiſſime ex traditis per *Capic. de-*
*ciſ.*112.*num.4.& 7. & deciſ.* 155.*nu.*
25. tangit *Gram. voto* 11.*num.*8. ob-
ſeruarique in ſtatu Mediolani, teſta-
tur *Clar.d.qu.36. num.* 31. quem re-
fert *Bonadill. in Polit. lib. 2.cap.18.nu.*
58. hi dicunt, ordinarium iudicem
à Rege conſtitutum poſſe procedere
contra exemptum in delicto qualifi-
cato, puta aſſaſſinio nulla præcedẽte
ſententia iudicis ipſius exempti, ex
qualitate probata coram ipſo ordi-
nario : cuius ratio alia eſſe nõ poteſt,
ni cæcutior, niſi quia reſpectu quali-
tatis attenditur, quod coram eo pro-
batum eſt ad opus remiſſionis, vel
ne. Inde cũ de huius qualitatis pro-
batione apud DD. eſt diſputatio, vna-
nimiter concludunt, illam probandã
eſſe per accuſatorem, vel Fiſcum, ita
ex *Gemin. conſ.69.num.8. verſ.etſi ipſi*
vellent. Rol. & Tuſch. firmat ipſe idẽ
Narb. gloſ.19.nu.24. quod dictũ ſup-
ponit validitatem probationum co-
ram ipſorum conuentorum iudice
faciendorum, alias fruſtra neceſſitas,
impo-

imponeretur, maxime quando cum
Fiſco Regis cauſa agitatur, qui nul-
latenus ad Inquiſitorũ Tribunal ac-
cedit qualitatis huius probãdæ gra-
tia, ſed ſuas producit: præterea, li-
cet Inquiſitores, vel quilibet exem-
ptorum iudex ius haberent ad petẽ-
da hæc acta, ad opus videndi, ſit ne
3 qualitas adeò probata, vt reus foro
excludatur: hæc tamen tranſmiſſio
cum ad inſtructionem non vero ad
condemnationem dirigatur, erit ef-
ficax, ac operabitur effectum nullis
alijs actis requiſitis, vt fatetur idem
*Farinac. d. qu. 7. num. 43. verſ. item fe-
cit*, per doctrinam Baldi re vera ſin-
gularem: quã practicamus quotidie
in remiſſione actorum, quæ fit Eccle-
ſiaſtico iudici pro excluſione ab im-
munitate Eccleſiaſtica rei, qui ad
Eccleſiam confugit, ex quo enim fit,
vt iudex de articulo inſtruatur, actis
factis coram iudice ſeculari ſtare
tenebitur. *Guid. Pap. decif. 202. in
princip. Rebuf. de liter. requiſ. num. 12.
& 13. Gratian. diſcept. 569. num. 26.
7. Giurb. conſ. 100. nu. 28. prope finem*,
ibi: *ſufficit, vt iudex requirens tranſ-
mittat requiſitio informationes per eum
captas ſuper delicto, Capibl. de Barone
tom. 1 pag. 10. fol. 310. nu. 14. Muta ad
prag. 7. tit. 10. de foro compet. num. 16.
fol. 133.* per quod omnes DD. qui
loquuntur in præſenti quæſtione,
dicunt, iudicem eccleſiaſticum non
teneri ſtare, imo nec poſſe actis factis
coram iudice laico, quoad hoc, vt
ex eis poſſet ad condemnationẽ pro-
cedere, facta ſibi iam rei remiſſione;
nec locuntur de articulo ipſo remiſ-
ſionis: qui cum ſupponat capturam
factam per iudicem laicum apud quẽ
clericus reperitur detentus, ſuppo-
nit quoque acta per eum facta, corã
quo litigium vertitur. Hi omnes, qui
ſunt adducti ita diſtinguentes, locũ-
4 tur in clerico, cæterum ſi iudex co-
ram quo acta facta ſunt, non eſſet
prorſus incompetens, ſed talis cuius
iuriſdictio poſset prorogari prout
Regios ordinarios iudices eſſe quiſq;
fatebitur, qui perlegere dignabitur
per nos ſcripta, *cap. 4. num. 19.* &
ante, & tradita per *Narb.* ipſum in
his terminis *in gloſ. 21. num. 29. poſt
Cened. pract. qu. 12. num. 6.* regula eſt
in contrarium, quoad omnia acta
facta vti valida vbique reo noceant
etiam ad condemnationem, *text. eſt
in l. iubemus 41. C. de liber. cauſa*, ibi:
*Verum etiam voce propria eiuſdem
Aelij apud aliud iudicium patuerat, quod
conditionis ſeruilis videretur.* qui qui-
dem ne dicatur altero contrarius in
d. l. fin. l. ſi à non compet. iud. intelligẽ-
dus eſt, loqui in iuriſdictione proro-
gabili iudicis non prorſus incompe-
5 tentis, prout eſt ille, qui alias in de-
linquentem aliquam habet iuriſdi-
ctionem, vel ratione originis, vel
domicilij, prout eſt ordinarius re-
gius reſpectu familiaris, vel alterius
exempti præter clericum, cuius tan-
tum reſpectu *d. l. fi.* procedit, vt col-
ligitur, *ex doctrina Bart. in l. magiſtra-
tibus, num. 4. D. de iuriſd. omn. iud. &*
eſt de mente *Bald. in capitul. & ſi
clerici, num. 4. vbi Butr. in fin. verſ. pu-
to quod nec, vt indicialis, & Imola nu.
7. de iud. Ceſal. conſ. 100. Decian. tract.
crimin. lib. 4. cap. 23.* facitque *D. meus
Valenz. conſ. 68. num. 46.* qui clericos
a cæteris exemptis perſonis ſepara-
re videntur: quod ſi inſtetur ſuper
generalitate *d. l. fin.* quæ videtur cõ-
præhendiſſe acta facta coram omni
iudice incompetente: reſpondemus,
illam poſſe procedere; quãdo iudex
6 qui ſententiam protulit, eſſet incom
petens, tam ratione originis, & do-
micilij, quã loci delicti, tunc enim,
quia nullam habet iuriſdictionem
acta valere non poſſunt, nec minus
captura, vt expreſſe tenet ad termi-
nos *d. l. fin. Boſſ. de for. compet. nu. 158.*
ante eum *Oldrad. conſ. 124. in princip.*
vbi affirmat non poſſe detineri reum
criminis commiſſi in Regno Angliæ
per

per iudices Romanę Curię: hinc textus *in cap. 1. de priuilegijs in 6.* diſponit, iudicem proſſus incōpetentem,
7 neque poſſe remittere competenti reum in ſuo territorio repertum, de quo per *Boſſ. ibidem nu. 52. Regen. deciſ. 2. Theſaur. deciſ. 90. num. 2 in fine, & num. 3. Farinac.* dicens, hanc eſſe veriorem *qu. 7. nu. 27. & 28. qui ibidem num. 2.* ita pariter intelligit *textum in d. l. fin.* Sit ergo concluſio verius eſſe de iure remiſſionem ad ſuũ iudicem ex actis factis coram remittente concendi debere, vel denegari non obſtantibus, quæ in contrarium adducta ſunt; quoniam ſi perlegantur authores adducti, locuntur de actis poſt remiſſionē, ex quibus reus plectendus erit; tunc enim, ſi iudex nulla alia ratione erat competens, quando conſtructa fuere, repeti, ac iterum formari coram competenti debent: ille enim ſicut nec in captura, ita neque ad formationem Inquiſitionis procedere poterat per prædicta. Hæc eo magis in præſenti quęſtionę procedunt, quia verba concordiæ videntur innuere, vt proceſſui coram ordinario, ac Regio iudice facto ſtandum ſit, ſaltem in controuerſia remiſſionis definienda, vt ſtatim probaturi ſumus: hæc quoad primum.

Videtur ergo, vt ad ſecundum articulum pœnæ inferendæ accedamus, quod Inquiſitoribus non tantum licitum, verum etiam neceſſarium ſit, aliam inquiſitionem contra ſuos ſubditos formare, ſi forte de aliquo delicto imputentur, quando de condemnatione agitur. Primo, attenta iuriſdictione eis conceſſa cum abdicatiua ad iudices ordinarios, per quam cum habeant intentionem fundatam in ſuos ſubditos, poſſunt contra eos inquiſitionē formare, acta enim ſunt conſecutiua,
8 ac effectus iuriſdictionis, *cap. quoniam contra 11.* ibi: *vniuerſa iudicij acta conſcribant, de probat. Bal. in l. non enim aliter nu. 6. de adopt. Capic. in inueſtit. verſ. actorum magiſtros Belluga in ſpecul. rubric. 44. §. quia mulctando poſt num. 3. Rota. deciſ. 72. num. 52.* Secundo, quia concordia ipſa nouiſſima ita dictare videtur, dum *in cap. 29.* de formandis, ac definiendis controuerſijs, in caſu quo vtrique iudices non concordarent inter ſe locuta, mandat tranſmitti ad Regis Curiam proceſſus numero plurali vſa ibi: *Y ſi no ſe concordaren embien a eſta corte los proceſſos para el efecto que alli ſe ordena: y entretanto que ſe toma reſolucion en ello, no ſe haga nouedad, ni proceda en el negocio:* quæ verba innuunt ſuper vno negotio plures cōfici proceſſus, qui ad Curiam tranſmitti debeant, quod eſt intelligendum in diuerſis Curijs, quoniam nō eſt poſſibile, quod ſuper vno delicto plures compilētur in vna eademque Curia proceſſus. Tertio, quia ita in
9 Regnis Caſtellæ ſeruatur, vt nempe vterque iudex ſuas recipiat probationes, ex quibus iunctis competentia formatur, atque definitur, vt *Narbona teſtatur d. gloſ. 23. n. 4. & 5.* Quarto, quia ratio ſuadet ne expectetur exitus cōpetentiæ pro inſtruēdo proceſſu: poſſent enim, dum hęc
10 fiunt, probationes perire, quod omnino vitandum eſt, *cap. cum dilecta 4. de confirmatione vtil.* ibi: *ne veritas occultetur, & probandi copia fortuitis caſibus ſubtrahatur,* vnde ordo, vt ad perpetuam rei memoriam recipiantur. Quinto, conſecutiue ad prædictam rationem: quia hoc modo ſtare probationibus factis in Curia ordinaria Regis, nō tantum quoad punctum remiſſionis, verum etiā quoad omnimodam cauſæ expeditionem adſtringerentur, contra traditionem Doctorum a quibus conſtituitur, nō debere ſtare actis factis coram ordinarijs, de quibus ſupra *in 1. quæſt. ex Paramo, & Narbona.*

Sed pro oppoſita ſententia ſtant
validiores rationes, quæ cogunt me
recedere a prædictis. Prima deſumi-
11 tur ex concordijs, & literis Regis, in
quibus expreſſe colligitur, mentem
Regis noſtri fuiſſe, vt informationi-
bus, ac actis coram ſuis ordinarijs
iudicibus factis ſtaretur; ecce enim
in primis concordaris in vltimis ca-
pituli verbis, ita diſponitur: *vt ſi in-
ter iudicem ſecularem, qui cauſam co-
gnoſcere contendit, & Inquiſitores non
conuenerit, iudex ſecularis remittat in-
formationes, & proceſſum Proregi, &
iudicibus Magnæ Curiæ, ex quibus duo
a Prorege electi cum duobus Inquiſitori-
bus in aulam Sancti Officij conueniant,
qui ſummarie negotium cognoſcant*: per
quæ colligitur, contentionē ex pro-
ceſſu ab ordinario iudice facto de-
bere diffiniri, nec ad alterius Tribu-
nalis acta reſpectum habēdum fore,
prout in effectu quotidie ſeruatur,
quando ad ſimiles conſeſſus, quos
iunctas vocant deuenitur: *quando la
gran Corte, ò otras juſticias tuuieren
preſos algunos familiares, ò miniſtros
de la Inquiſicion por delitos que preten-
dierē pertenecerles el conocimiēto dellos,
los tales juezes ſean obligados a embiar
a los Inquiſidores las tales informacio-
nes que huuieren recebido originalmēte,
y dexarſelas en ſu poder para que las
vean, y conſideren en ſi los tales negocios
ſon exceptuados para que ha de auer jū-
ta, ò no, y los Inquiſidores tendran cui-
dado de verlas, y boluerlas con toda
breuedad, para que no ſe cauſe impedi-
mento a la juſticia*: in quo capitulo
nulla probationum receptarum per
Inquiſitores commemoratio fit, cum
tamen ſi Rex hoc præſciuiſſet ipſos
recepturos, vt ipſi quoque ſuas or-
dinarijs iudicibus oſtenderent, vel
quod vtraſque compararent, præce-
piſſet videndi cauſa ſi inter ſe ambæ
probationes concordarent. Vnde dū
nil horum expreſſerit, videtur con-
tentus probationibus per ordinarios
factis, ac quod eis ſtari debeat: ma-
gnum enim ex oppoſita opinione ſe-
queretur abſurdum, vt magnus qui-
dam vir D. Alonſus nempe, a Carre-
ra conſiderabat, quod nempè Inqui-
ſitores in competentijs contra pro-
priam conſcientiam inſtructam ex
actis, ac probationibus coram eis fa-
ctis iudicare tenerentur: dum illæ
definiri deberent, ex ſolo proceſſu
coram ordinarijs facto, prout con-
cordia præcipit, & obſeruantia do-
cet, quod vt vitetur firmandum om-
nino eſt, nullatenus poſſe alias pro-
bationes recipere præter illas, quas
ordinarij, Regijque iudices recepe-
12 runt: inde obſeruantia ſtatim ſubſe-
cuta probauit hanc intelligentiam,
quam attendendam eſſe diximus *de-
ciſ.20.num.80.ex Bald.in proœmio di-
geſtorum nu.47. Cardin.Ludouiſ.deciſ.*
225. cum additis per Beltraminum,
& non recentiorem introductam,
quando morte concedentis, ac eorū,
qui conſilijs interfuerunt, nouæ in-
terpretationes a mente illius diſcre-
pantes adinueniuntur: quod verò hę
interpretationes nouiſſime ſint re-
ceptæ, patet ex reſpōſione ipſorum
Inquiſitorum dicentium, ita recenti
tempore fuiſſe eis ſpecialiter man-
datum per ſupremum Inquiſitionis
Senatum, & ſeruari in alijs prouin-
cijs, in proceſſu Matthæi Scarpuza,
fol.62.a tergo, & 63.

Secunda ratio colligitur ex ſupra
relatis *in 1. quæſt.* dum in ea firmatum
fuit acta coram iudice ratione aliqua
competenti (licet exercitium iuriſ-
dictionis fuerit ex ſpeciali conceſ-
ſione ab eo abdicatum) valere, quia
non adeſt incapacitas a principio,
quicquid eſſet in laico iudice reſpe-
13 ctu clerici, is enim per mutationem
totalem ſtatus, remanet adeò exēp-
tus, vt alterius territorij dicatur, ac
ſi originem atq; domicilium mutaſ-
ſet, ſententia *Bart.per Apont. citati de
poteſt.proreg.tit.7.§.7.num.15. Steph.*

*Gratian.diſcept.*226.*num.*21. vt alibi
per me in hac materia dictum eſt in
Controuerſ. xj. Don Philippi Caua-
leri.

Tertia eſt ſpecialis propter modũ
procedendi in criminalibus cauſis
receptum in Regno noſtro, quo for-
ſan potuit Rex moueri ad ita ſtatuẽ-
dum: in eo enim in omnibus deli-
ctis, quorum pœna eſt mortis, vel
corporis afflictiua proceditur ex pro
ceſſu informatiuo, Palatinè dicunt,
cuius nulla data reo copia, ne ſibi
indicia pateant, ex probationibus in
eo contentis proceditur ad tormen-
ta, vt per *Burg. de modo procedendi ex
abrupto, in principio*, & perinde ne ad
reorum notitiam probata deueniãt,
maximo ſecreto adhibito probatio-
nes ſeruantur, *Muta ad pragm. titul.
2.pragmat.*5. *a num.*1. *ad* 14. *fol.*43.
adeo, vt nefas ſit illas parti, vel alteri
exhibere legendas, magniſq; pœnis
afficiantur magiſtri actorum, quos ibi
cõmiſſarios vocant, hic eſcriuanos,
ſi forte hoc attẽtare præſumpſerint;
qui modus procedendi cum Proregi
tantum ob abſolutam, quam exercet
poteſtatem, pateat, non ſeruatur in
ſancto Officio, imò ibi dantur copię
productorum reis, proceditur que
iuxta ius commune, vbi ergo aliquis
familiaris reus alicuius criminis exi-
14 ſtat, ſi forte permitteretur, vt ipſi
quoque probationes reciperent; iam
ceſſaret effectus modus huiuſmodi
procedendi, quia patefactis per mi-
niſtros Inquiſitorum inferioribus,
quibus id curæ eſt, reo indicijs, etiã
quod exinde declaretur, non gaude-
re foro, finis exoptatus non conſe-
queretur. Ex qua ratione non poteſt
duci conſequentia ad noſtrum Re-
gnum, ex his quæ in alijs obſeruan-
tur, cum vnaquæque prouincia ſen-
ſu ſuo abundet, nec vllibi ſtilus no-
ſter recipiatur, vt informor. Multa
alia poſſent conſiderari inconueniẽ-
tia propter hunc modum proceden-
di, ſi hæc facultas Inquiſitoribus per-
mitteretur, ex diuerſitate probatio-
num, quas eorum inferiores miniſtri
recipiunt ad exculpandos reos, &
periuria teſtium, qui diuerſum corã
eis deponunt, de quibus conſilium
poteſt certiorari ex literis Proregis
ad hoc ſcriptis, per quæ cõſtat quid,
& quantum interſit huic morbo me-
delam applicare, ne delicta atrociſ-
ſima, non tantum familiarium, verũ
etiã ceterorum impunita remaneãt.

15 Quarta ratio deducitur ex illa re-
gula negandum, nempe, ac vetan-
dum illud eſſe, quod conceſſionario
non prodeſt, alteri vero eſt nociuũ,
ex charitatis principijs iure noſtro
cognitis, *toto titulo, vt quiſque iuris
in altum ſtatuerit*, atque ad illud En-
nij. *Quidquid ſine detrimento poteſt
commodari, id tribuatur vel ignoto, ſũt
namque ijs qui accipiunt vtilia, danti
non moleſta*. At, Inquiſitoribus non
proficit nouas, ac diuerſas informa-
tiones recipere. Primò, quoad dif-
finitionem cõtrouerſiarum, quia D.
Rex voluit, vt ex proceſſu ab ordi-
nario tranſmiſſo deciderentur. Se-
cundo, quoad delicti ipſius punitio-
nem, quia habent probationes re-
ceptas ab ordinario, & entia abſque
neceſſitate minime ſunt multiplican-
da, ergo, &c. quod ſi iterum repli-
caretur, nolle ſtare probatis ab or-
dinario, concedamus, quod eis hoc
liceat, qui iudices Regiam poteſtatẽ
ſub precario exercentes in ſuos ſub-
ditos ſunt, negari tamen non poteſt,
quin facta remiſſione probationes
iterum recipere poſſunt, inſtructi iã
per probata ab ordinario tranſmiſſa,
quid enim ad eos in caſu vbi cauſa
remaneret pro iudice ordinario?
Nonne ſine fructu, & damno ordi-
narij, propter patefactionem indi-
ciorum remanerent receptæ? cum
ipſi negata remiſſione illa ordinarijs
minime communicent ob metum
irregularitatis, vel aliud.

Vltima ratio eſt, ob duplicatas dietas commiſſariorum, quibus probationes recipiendæ delegantur in perniciem ſubditorum Regis, ecce enim M. C. ſuum deſtinat, quibus dietæ ſoluendæ ſunt, vt alibi probauimus in *Controuer.* Matthæi Scarpuza, & Inquiſitores ipſi non negant, ſaltem poſtquam cauſa ordinarijs cognoſcenda remanet, quæ pariter ſoluendæ ſunt commiſſario per ſanctum Inquiſitionis Officium deſtinato, qui cum ad idem laboret, dignus eſt mercede ſua: quæ multiplices
16 expenſæ quandoque ſunt inutiles, quando caſus non eſt remiſſibilis, quod vitandum eſt, cõſulendo indẽnitati ſubditorum, vt quantum fieri poſſit expenſis releuentur, argumento eorum, quæ diximus *in præludio diſcurſus principalis, nu.* 5.

His fundatis poteſt reſponderi ad contraria ſequenti forma. Ad primum, quod licet, ex vi iuriſdictionis hoc poſſint; attamen attento tenore concordiarum Regni prohibeantur, quæ ad euitanda relata inconueniẽtia potuerunt hoc diſponere. Potuit
17 enim Rex in ſuæ iuriſdictionis conceſſione legem apponere, quam ſibi placuit, *l. donatio.* 25. *de donat. l. legem, C. de pactis conuentis* cũ mille, per me *de donat. diſc.* 3. *p.* 6. *num.* 36. *fol.* 534. Ad ſecundum de verbis illis cõcordiæ, reſpondetur, illam loqui relatiue ad primam, ibi: *Lo que por la dicha concordia del año de ochenta eſtà proueido, que para tratar de ſemejãtes materias ſe junten, &c.* ſequitur referendo, quod in ea diſpoſitum fuerat, ponitque illud nõmen proceſſus per nomen plurale, quod in primo eſt ſingulariter prolatum, cuius verba in primo argumento noſtræ opinionis ad amuſſim ſunt appoſita. Standum eſt ergo relato, quando de eo conſtat. *Dec.* & ſcribentes cæteri in *Auth. ſi quis in aliquo documento.* per ſequẽtia enim verba, vbi quid nouũ diſponitur; ſolum loquitur de proceſſibus factis per ordinarios iudices ad Curiam, pro controuerſia terminanda, remittendis, ibi: *Los dichos mis juezes me embien los proceſſos que huuieren formado, para que yo prouea lo que fuere ſeruido, auiſando primero dello a los Inquiſidores, para que ſi quiſieren puedã tambien embiar de ſu parte lo que ſe le occurriere.* in quibus nil de proceſſibus ab Inquiſitoribus formatis legitur, quamobrem hic locus ſatis pro nobis facere videtur, ipſiſque apprime aduerſari. Ad tertium de obſeruantia Regni Caſtellæ reſpondetur, hoc euenire, quia in concordatis hæc proteſtas eis conceditur, vt patet in *cap.* 8. ibi: *o informaciones ſumarias que huuieren, o alguno dellos* (de vtroque iudice loquitur) *huuiere tomado.* quare argumẽtum retorquetur, quod vbi voluit dixit idem Rex, & ratio diuerſitatis colligitur ex tertia argumentatione noſtra, de diuerſitate modus procedendi in criminalibus. Ad quartum, ac vltimum reſpõdetur, iã fundatũ eſſe, illos debere ſtare probationibus iudicis ordinarij, qui nõ eſt prorſus incõpetens, itẽ quod poſſent Inquiſitores determinata cõtrouerſia informationes recipere, quo modo vtriq; eſſet conſultum.

Eſt ergo declarandum ipſos ſaltem, *ante remiſſionem cauſæ nullatenus nouas probationes recipere poſſe.* 1
Reus hic fuit Magnæ Curiæ remiſſus, ac in poſterũ ne ſimilis criminis rei foro ſub hoc prætextu iuuentur conſtitutum. At quoad teſtium receptionem attinet, licet maximè ordinarij Regis iuſtitia emicuerit: nõ tamẽ aliquid terminatum fuit, quouſque de conſuetudinis ſtatu ſupremus ordo per amborũ iudicum reſcripta particeps redderetur: inquiſitionis enim fiſcus vſu ſe tuebatur, ſumpto ab huius, ac aliorũ negotiorum exitu argumento, de quo doceri domini optabant.

DE

DE CAPITANEO CIVITATIS NOTI.

Remedia quæ adhibenda ad controuerſias ſedandas.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes vocati coguntur per Tribunal, coram quo probationes ſunt receptæ, etiam quod ratione delicti aliàs ſint exempti.*

2 *Competentiæ formari denegatę in Regno maioricarum, Regens poteſt decernere eſſe et locum, quo caſu cenſuræ non poſſunt ferri, & omnia ſuperſedetur.*

3 *Regnum Siciliæ repræſentatum per tres Ordines, quos brachia vocant, petit medelam controuerſijs, ac cenſuris Inquiſitorum applicari.*

Controuerſia IV.

Capitaneus Ciuitatis Noti pro verificatione cuiuſdam homicidij per aſſaſſinium commiſſi in perſonam Baronis Maegi, domum cuiuſdam familiaris ingreſſus eſt, qui teſtis erat vocatus in delicti prædicti informationibus, ad perquirendas aliquas ſcripturas facientes pro verificatione delicti, prout cum effectu aliquas inuenit, quo caſu foro etiam
1 clericali gaudere non poterat, ſecũdum *doctr. Guid. Pape, deciſ. 65. num. 2. verſ. aut producantur, Rebuf. in tract. quando ſecularis cogn. poſſ. de Eccl. nu.* 28. *Cened. in collect. ad decret. cap.* 37. *num.* 10. *fol.* 55. licet hoc tantum recipiatur in cæteris foris indiſtincte, & non autem quoad clericos reſpectu coactionis perſonalis, ſicut è cõtra Prælati, ac Inquiſitores coram eis cogunt reſpondere teſtes vocatos in probationibus per eos receptis, etiam ſi alias ipſis non ſubſint. Qui vero partes delinquentium fouebant contra Capitaneum, qui verificationi delicti incumbebat, vt delegatus deſtinetur ab Inquiſitoribus inſtant, ac obtinent; obſtat Prorex, & ne id contra Regios miniſtros faciant proteſtatur: interim Capitaneo reſcribit, ne hoc patiatur, & quod in caſu violentiæ auxilium armorum Capitanij imploret, reſpondent Inquiſitores Proregi, ſe velle capere informationes de exceſſu commiſſo a Capitaneo, quãdo domum ingreſſus eſt, quod eis impediri non poterat, affirmantes non mancipaturos Capitaneum hoc iterum atque iterũ promittendo, quo non obſtante delegatus acceſſit, omnia lõge lateque populatur, plures, filium nempe interfecti, ac conſanguineos carceribus mancipat, Capitaneum Panormi ſub iniunctione ligatum, vti criminis reum tranſmittit. Prorex de hoc cõquæritur obijciens promiſſa non ſeruata, ipſi verò reſpondent, nequaquam Capitaneum perſequi mãdaſſe ex cauſa prædicta, ſed quia delegato pro alia cauſa miſſo executionem delegationis perturbauerat, recedendo a prædictis: Petitur a Prorege, ac Tribunali M. C. remedium huic modo procedendi per Inquiſitores paſſim vſitato contra miniſtros Regios, qui iuriſdictionẽ ſuam exercent, ac tuentur, vt patet in hoc, & alio caſu Vincentij Meſſineo coadiutoris fiſcalis Vrbis Panormi, quod pariter in alio Matthæi Scarpuza intentatum fuiſſe oſtendunt contra alium delegatum, qui modo ad hanc curiam ſupplex acceſſit, vt dicendum erit in ſpeciali controuerſia, cum certum ſit, officiales inferiores pro rebus ad officium ſpectantibus excedentes, debere per Proregem, vel M. C. mulctari, cum qua formatur competentia, vt late probatum eſt in *Controu.* 14. *quæſt.* 2. item ne verba, contra exercitium iuriſdictionis tẽporalis prolata, referantur ad iniuriã Tribu-

Tribunalis, neque in his contra miniſtros procedant, niſi cõſulto Tribunali ſupremo Sancti Officij, communicato pariter neg. DD. de Conſilio Italiæ.

In eiſdem ſcripturis docetur, de quodam inconuenienti, per quod concordata deſtruuntur: dum quotidie Inquiſitores dicunt non eſſe locum competentiæ, etiam quod titulus delicti eſſet exceptus, cum quibus concordant quaſi omnes competentiæ, de quibus agitur, petitur remedium ſaltem illi ſimile, quod
2 fuit traditum in Regno Maioricarũ, de quo *Portocarrero in ſuo diſcurſu fol.* 42.*num.*88. nempe, quod vbi Inquiſitores denegent competẽtiam formare, remaneat deciſa fauore Regis, vel quod terminetur per M.C. ſolam prout ibi per Regentem, vel tertio per aliquem miniſtrum in illo Regno deputatum, vel plures. In qua occaſione repræſentatur, DD. an conueniat adhibere remedium, per quod controuerſiæ huiuſmodi in illo Regno definirentur in obſeruationem Capitulorũ Regi Alphonſi, & Ioannis Regum, vetantium cauſas extrahi, euitandi cauſa labores, expenſas, ac litium in longum protractionem, & denique quietis publicę perturbationem, qui eſſet: *vt controuerſia per duos ex Inquiſitoribus cum duobus Præſidentibus Patrimonij, & Conſiſtorij loco Italici Conſilij definiantur, iſti enim nullam iuriſdictionem exercent, & in caſu diſcordia, quod index Regia Monarchia, qui Eccleſiaſticus eſt controuerſiam dirimeret, vel alter D. Regi beneuiſus*, ſine quo remedio nunquam ceſſabunt competentiæ, vt experientia docet, quod quidem pariter ab
3 omnibus Regnicolis per tria brachia inſtanter a D. Rege petitur ob ſeruitium nouiter factũ ſcutorum decies centum millium, & plus. Ratio enim ſuadet, vt ſicut in Regnis Hiſpaniarum, fuit Tribunal competentiarum inſtitutum ita quoq; aliud inſtituatur in illo Regno, quod tam longo itineris ſpacio ab iſtis diſtat, vt dixi in *principio diſcurſus*, in hac materia edicti. Vltimo petitur declarari poſſe familiares, & quoſlibet miniſtros pro verificatione delictorum, vti teſtes vocatos libere cogi, ac mulctari, & vti perturbatores probationum ad tempus a loco exulari, vel in carceribus conſtitui, omniaq; cum eis fieri quæ cũ cæteris ſubditis ſeruantur, vt nuper in Caſtella fuit determinatũ.

Supremus ordo re mature diſcuſſa præcepit ſub arduis pœnis cõpetentiam denegari non poſſe etiam apertiſſime dubitationis, cuius definitio ad literam in concordijs exprimeretur: cenſurarum vſu omnino prohibito, competentia iam formata, vel petita, niſi iudex ordinarius attentaret, pœnæ autem, vt viciſſim exigantur expreſſum.

At quo ad teſtes cogendos ſpectat vel probationum turbatores compeſcendos, vt vnuſquiſque ex iudicibus ſubditos alterius cogere hoc nomine poſſit, ſtatutum eſt, vt in *Concordia nouiſſima cap.* 8. & 26.

CONTRA IOSEPHVM GVARNERI.

Qualitas delicti excludens a foro, an ſatis ſit, quod per indicia probetur?

SVMMARIVM.

1 *Qualitas tribuens iuriſdictionem, debet concludenter probari, nec ſufficiunt coniectura ſecundum aliquos, ſed vide num.* 60. *cum pluribus ſequentibus.*

2 *Inimicitia an tollat qualitatem inſidiarum, vel proditionis?*

3 *Inſidiarum qualitas indicijs probatur ex vi concordatorum.*

4 *Homicidium appenſatum cum ſclopo com-*

commiſſum dicitur per inſidias.

5 *Aſſaſſinij qualitas coniecturis, ac indicijs probatur ex forma concordatorum in Regno Siciliæ pro excluſione a foro.*

6 *Deciſio legis in vno caſu confert in alio, in quo eadem ratio concurrit.*

7 *Opinio in Prouincia recepta ſeruanda eſt de duobus.*

8 *. . . etiam communis non debet attendi habens textum in oppoſitum.*

9 *Inſidiæ poſſunt inimico, qui nil tale præcauere poſſit, parari.*

10 *Indulgentia generalis Siculis conceſſa excludit proditionē ſub ſpe amicitiæ.*

Controuerſia V.

EX concordiæ ſecundæ formæ, capite 3. homicidium penſatum cum inſidijs excipitur, per hæc verba: *Si algun familiar de la Inquiſicion matare, o hiriere alguno de caſo penſado, y con aſſechanzas, con arcabuz, o piſtolete, conozcan deſte tal delito mi juſticias Reales, &c.* Dubitatur, an hæ duæ qualitates præmeditationis, ac inſidiarū debeant cōcludenter probari, vel ſufficiant indicia, quæ ſaltem ſint ad torturam ſufficientia? ne Ioſephus Guarneri, Sancti Officij familiaris debeat foro gaudere: pro parte ergo Inquiſitorum, quod imò debeat ad forum remitti, adducitur
1 primo regula, quod qualitas tribuēs iuriſdictionem debeat cōcludenter probari, qua vtuntur DD. in terminis criminis aſſaſſinij, *in capitul. ſi clericus laicum, de foro compet.* & in *cap. 1. de homicidio in 6.* cum multis ad rem congeſtis a *Paramo in defenſione Sancti Officij, reſp. 1. cap. 2. per totum, & cap. 17. num. 29. & poſt Farinac. quæſt. 8. num. 86. Narb. ad concord. Caſtella in l. 20. gloſ. 19. per totam*, vbi quod non ſufficiunt indicia, nec coniecturæ, *Tuſch. concluſion. 18. verbo, Qualitas, Maſtrill. deciſ. 156. num. 6.* item in terminis excluſionis ab immunitate Eccleſiarum tenet *Auendagn. de exequend. mandat. cap. 22. num. 9. Farinac. conſ. 168.* vbi quamplures ad materiam adducit: Secundo, quia attenta inimicitia, quæ probatur, ex-
2 cluditur qualitas inſidiarum, quia tenebatur ſe præcauere, *Bart. in l. reſpiciendum, §. delinquunt, D. de pœnis, Gerard. ſing. 14. num. 5. Farinac. conſil. 132. 136. & 168. D. Rouit. ad pragm. 11. num. 56. & 58. Franch. deciſ. 619. num. 23. Heuias in Curia Philippica p. 3. §. 12. verſ. Retraidos nu. 31.* & mille per *Giurb. conſ. 60. n. 4.*

Sed contrarium, quod imo quali-
3 tas in hoc caſu ſufficiat, vt coniecturis probetur, & quod de ea ex indicijs conſtet, ſuadent primo verba concordiæ iam relata, dum ad demonſtrandam qualitatem deliberationis, ac inſidiarum exemplificat, necem, vel vulnus factum cum ſclopo magno, vel paruo, quaſi dixiſſet Rex, ſi aliquis deliberatè, ac pararis inſidijs, quem interfecerit, pura cum ſclopo, ita enim importat illa dictio cum, ne dicamus delictum huiuſmodi alijs armis commiſſum exceptum non eſſe, quæ diſpoſitio iuri commu-
4 ni eſt conformis, ac DD. traditioni, qui dicunt ex hoc tātum dici homicidium per inſidias cōmiſſum, quod interfector ſclopo igneo illud parrauerit, *Plaza de delictis lib. 1. cap. 21. Couarr. var. reſolut. lib. 2. cap. 20. Menoch. de arbitr. caſu 361. nu. 29. Giurb. conſ. 60. num. 1. qui ex Farinac. qu. 18. num. 75. & 76. verſ. quorum tamen*, hanc concluſionem deducit. Quod ſi hæc qualitas armorum eſt ſufficiēs ſequitur quod ex tenore concordiæ eliciatur coniectura, quod indicialis probatio pro effectu de quo agitur ſufficiens erit: Item expreſsè diſponitur in concordia met ipſa reſpectu
5 criminis aſſaſſinij, *cap. 2.* ibi: *que auiendo prouanzas, o indicios baſtantes para poder proceder en tal delito de aſſaſinio, es mi volūtad, que la juſticia*

ſeglar

ſeglar lo haga ſin que los Inquiſidores lo impidan: pero ſi pretendieren ellos, que aun para proceder no ay indicios, en eſte caſo tenerſe ha la junta; per quæ verba
6 legislatoris in vno caſu habente cõ-
munem rationem cum ceteris, oritur deciſio reſpectu aliorum, ſi forte cętera ſint dubia per text. *in l. fin. de legib.* ibi; *Non ſolum illi cauſa pro qua producta eſt, ſed & omnibus ſimilibus*, adeò, vt mirari cogar, *Paramum in d. cap. 2. & 17.* dixiſſe, quod attenta concordia debuiſſet qualitas aſſaſſinij concludenter probari, quem non viſa concordia, ſequitur *Narb. in d.*
7 *gloſ. 19. num. 9.* Secundo, quia ita
de iure verius eſſe exiſtimauerunt, *Abb. in d. cap. ſi laicus clericum a nu. 9. ad finem. vbi Felin. num. 2. de for. cõp. & dictat text. in cap. 1. de homicid. in 6.* ibi: *poſtquam probabilibus conſtiterit argumentis, aliquem ſcelus tam execrabile commiſiſſe, late Gamma deciſ. 179. deciſ. 279. & deciſ. 281. vbi addit. Blaſ. Flor. de Mena, Portol. ad Molin. verbo Competentia, qu. 9. fol. 492.* vbi pluries deciſum *Miſing. obſer. 9. cent. 1. Seſſe de inhib. cap. 8. §. 8. num. 58. & cap. 5. §. 6. num. 31. Guazin. de defenſ. reorum defenſ. 1. cap. 31. nu. 9. Giurb. conſ. 100. num. 28. in medio*, ibi; *ſed illa ſaltem, quæ reſultent indicia ad torturam*, benè *Bouadill. in Polit. lib. 2. cap. 18. nu. 55.* ac in terminis familiarium *D. Anton. de Quebedo de indic. p. 1. cap. 13. nu. 13. fol. 72.* qui licet habeant cõtradictores, attamen vt ait *Molina loco citato num. 10.* debet in dubio ſeruari illa
8 opinio, quæ in prouincia recepta eſt,
at in noſtra hæc practicatur, *l. cum de conſuetudine D. de legibus*, vt teſtatur *Maſtrill. ad indultum. cap. 29. nu. 22.* quam cõſuetudinem amplexata fuit ſacra conſulta in caſu Siculo teſte addente ad *Farin. conſ. 168. & conſil. 76.* fuit enim per Summum Pontificem reſcriptum Archiepiſcopo Panormitano, ne interfectores D. Caroli Amato, cõtra quos de qualitate inſidiarum per indicia cõſtabat, gauderent immunitate, ſed Curiæ ſeculari puniẽdi traderentur, refert quoque *Giurb. conſ. 60. num. 23.* ac omnes ſcribentes de immunitate Eccleſiarum, & quotidie deciditur in terminis immunitatis Eccleſiaſticæ, & in terminis remiſſionis fori ad Sanctum Officium ſeruatum cum D. Carolo de Termini ob homicidium in perſonam Fr. Veſpaſiani Spalletta militis S. Ioannis Baptiſtæ, contra quem fuit proceſſum ad torturam, & pariter cum D. Ferdinando Cutelli, ob aliud patratum homicidium, qui pariter erat Sancti Officij familiaris. In quo caſu pro remiſſione ad forum allegauit dominus meus Regens de Neapoli, & tamen non obtinuit, fuitque cliens tormentis ſuppoſitus per M. C. ob indicia.

9 His ſuppoſitis non obſtant con-
traria, quia ad primũ reſpondemus, quod dato illa opinio eſſet cõmunis, non deberet attendi, quia obſtat ei *text. expreſſus in d. cap. 1. de hom. lib. 6.* ibi; *probabilibus conſtiterit argumẽtis, & cap. nouit. verſ. ſufficientes oſtendere, de iud.* per quos videntur ſe quodãmodo ab hac opinione retractare *Paramus d. cap. 2. & Narb. in d. gloſ. 19. num. 8.* ibi: *Quòd ſi in ſummaria illa informatione, vel Inquiſitione delicti qualitas nõ valeat ſufficiẽter probari ſufficiet, quod per probabilia argumenta, ac indicia indubitata plene probẽtur, vt ait Gram. conſ. 1. num. 64. Decian. reſp. 189. num. 4.* ideoque pro hac opinione eos allegat *Quebedo* loco citato.

Item reſpondetur ſatis eſſe, quod cõtraria opinio in Regno Siciliæ recipiatur ſecundum *Molin. d. num. 10.* vt patet per Maſtrillũ, ac caſus pręcitatos. Ac demum reſpondetur, illã procedere pro excludendo clerico caractere inſignito a foro Eccleſiaſtico, in quo maiores, & efficaciores præſumptiones requiri nil mirum

eſt,

eſt, vt relati per Molinam affirmant odioſa enim materia eſt. Sed nos verſamur in hominibus Regali iuriſdictioni ſubditis, licet alteri iudici ſubmiſſis: in quibus terminis, quia iuriſdictio defertur ordinario, ac ſuã ad naturam reuertitur; fauorabilis dicenda eſt, ac conſequenter debiliores præſumptiones ſufficient per ea, quæ diximus *in d. diſcurſu, nu. 40. & 41.* ex fragmentis Farinacij.

Ad ſecundum reſpondetur, inſi-
10 dias parari poſſe amico nil tale præcauenti, quæ tranſeant in propriam proditionem, item, & inimico, qui præcauere non poſſit, quæ licet improprie vocatur proditio, attamen eius appellatione venit, niſi ſit additum ſub ſpe amicitię, ita *Peguer. deciſ. 54. Burg. de Pace in prax. tom. 1. cap. 31 num. 118. Gomez tom. 3. cap. 3. num. 5. Couar. lib. 2. var. cap. 20. num. 7. Farinac. qu. 18. num. 76.* vbi quod contraria opinio non eſt vera, & habet de directo textum *in cap. 1. de homicid. lib. 6.* per quod definitur crimen eſſe proditoriũ ex inſidijs inimico factis, & in Regnis Hiſpaniarum eſt lex ex-
11 preſſa *in l. 1. tit. 25. lib. 8. Recopil.* inde in generali indulgentia delictorum noluit Rex proditorium crimen ſimpliciter excipere, ſed cum qualitate ſub ſpe amicitiæ, ad oſtendendam differentiam inter vnam, & alteram ſpeciem proditorij, vt aduertit *Maſtrill. ad indult. cap. 29. num. 5. Catalan. de abolit. cap. 31. Franch. deciſ. 713.* & ſæpius iudicatum vidimus, ac iudicauimus ad terminos poſtremæ abolitionis conceſſæ. Concludendũ ergo erit, indicia ad torturam ſufficere pro excluſione fori in omnibus caſibus, vbi aliqua requiritur qualitas: adeo vt ſuperueniens qualitatis probatio etiam poſt remiſſionem proficiat, vt iterum competentia formetur *Quebed. loco citato ad finem.* Item, quod homicidium per inſidias dicatur commiſſum, ſi ſclopus interuenerit, accedente etiam inimicitia.

Senatus cenſuit indicia (quæ cõmuni iure inſpecto ad tormẽta ſatis ſint) ſufficere ad relaxationem ſubditorum ſancti Officij ordinario iudici faciendam, vt nec ad palatinum procedendi modum, quo grauiora indicia exiguntur, reſpiciendum ſit, quod vero attinet ad qualitatem inſidiarum idẽ tentum fuit: licet reus, quia generali indulgẽtia ſolutus crimine fuerat, remiſſus non fuerit.

CONTRA ARMINIUM CONTISSA.

De filijs officialium abſentibus ex cauſa voluntaria, de interdicendo vſu tormentorum ignis paruulorum vulgo Piſtoletes, & de Baroniſſis ad forum non admittendis.

SUMMARIUM.

1 *Commenſales tenentium officialium Sancti Officij qui dicantur, vt foro gaudere poſſint.*

2 *Filius eſt familiaris patris vbicunque degat extra caſtra, quia præſumitur patris expenſis viuere.*

3 *Cohabitatio eſt quid facti, diuerſa a cõmenſalitate, ideo non ſuppletur per illam, & e contra; item poſt nu. 4.*

4 *Abſentia ex cauſa ſtudij, vel alia a iure probata debet ab eo allegari, qui ſe fundat in ea.*

5 *Exceptio firmat regulã in non exceptis.*

6 *Abſens cauſa ſtudij habetur pro præſenti, quia in locis ſtudij non contrahitur domicilium.*

7 *Tormenta ignis paruula geſtantes non debet gaudere foro ſancti Officij, prout in Regnis Caſtellæ.*

8 *Seueriora remedia adhibenda in his quę frequentius committuntur.*

9 *Pœna comminata niſi exequantur, nemo*

 à deli-

à delictis recedet,

10 *Pragmaticarũ pro pacifico ſtatu obſeruatio, ac compulſus debet pertinere ad officiales ordinarios, prout in Regnis Caſtellæ ratio, nu. 12.*

11 *Reges quo ad directiuam ligantur pragmaticis, ac legibus per eos promulgatis,*

12 *Exempti quibus pragmaticis ligentur?*

13 *Baroniſſæ an veniant appellatione Baronum in concordatis anni 1597.*

14 *Concordiæ an ſint odioſæ, vel fauorabiles, & num. 16.*

15 *Maſculeum in odioſis nõ comprehendit fœmineum, intellige, vt ſtatim vbi aliæ declarationes, & poſt num. 5. verſ. at vbi.*

16 *Concordia quod ſit fauorabilis, multis argumentis probatur.*

17 *Litium minuendarum cauſa fauorabilis dicitur,*

18 *Fauorabilis eſt diſpoſitio proficua maiori parti ſubditorum.*

19 *Miniſtri Regis debent arceri ab officijs Inquiſitionis, ne in competentijs ſe remiſſe agant, vel ſaltem debent eſſe ſuſpecti.*

Controuerſia VI.

1 Fllij officialium locum tenentium gaudent foro Sancti Officij, ex tenore primæ concordiæ, ibi; *In his tamen quæ ad familias tenentium locum officialium ſpectant: vxores, patres, filij, ac fratres duntaxat, dummodo ſint verè domeſtici, & continuè commenſales, nullique alij foro, ac priuilegio gaudeant.*

Captus fuit cum duobus paruis igneis tormentis Arminius Contiſſa filius Magiſtri Notarij Ciuitatis Argirionenſis, quam Sancti Philippi appellant, dum in Terra Aidonis animo commorandi, nõ autem ad particularia negotia moram ducebat: petunt Inquiſitores, vt ipſis puniendus remittatur: nam licet hoc ſit ex grauioribus illius Regni delictis aſ-

ſentis pragmaticis in hoc latis, tamen caſus non eſt exceptus in concordijs, ſed tantum Inquiſitoribus iniunctum, ne permittant familiaribus huiuſmodi arma deferenda in cap. 23. qui comprehẽdit omnes miniſtros, ac familiares: hoc tamẽ fuit per Magnam Curiam negatum, quia deficiebat in Arminio qualitas commenſalitatis; quæritur, an rectè hoc fecerint; pro Inquiſitoribus poteſt

2 conſiderari filios ex patrisfamilias dici, vbicumque degant, non eo minus, ac ſi ſub eodem tecto manerẽt, indequè ſemper haberi debere, ac ſi menſæ eius continuè aſſiſterent, quia præſumitur, quod patrisfamilias expenſis viuant, ad tradita per Simonet. *tractat. de reſeru. benef. quæſt. 35. num. 15. & 18. & ibi Granus. verb. ſuis expenſis Param. in defenſ. Sanct. Offic. capit.* 14. *num.* 20. *&* 21. *qui num.* 23. exemplificat in filio abſente cauſa ſtudiorum, ſequitur *Narbon. in gloſ. 5. a num. 59. ad 62.* pro quibus facit *text. in cap. fin. de verbor. ſignificat. lib. 6. in fine*, ibi: *etiam ſi quos aliquando pro ſuis gerendis negotijs abeſſe cõtingat.*

Sed oppoſitum verius eſt in caſu iſto, attenta forma concordiæ; re-

3 quirente copulatiue habitationem domus, ac menſæ participationem, adeo, vt vno ex his deficiente diſpoſitio ceſſet, ita ſcribentes omnes in *d. cap. fin. & præcipue Ioan. Andr. nu. 7. Franc. nu. 4. Gemin. num. 8. Maſcard. concluſ. 755. D. Valẽz. conſ. 57. num. 9. Rota coram Ludouiſ. deciſ. 156. verſic. probatur*, vbi additio; accedit *Param. in defenſ. Sancti Offic. cap. 14. num. 12.* quem ſequitur *Narbon. d. gloſ. 1. num. 38. allegat. 16. tit. 33. l. 9. tit. 4. par. 3.*

4 excipiendo tamen vxorẽ, quæ propter indiuiduam conſuetudinem nunquam videtur abeſſe; Non obſtant DD. pro contraria parte adducti; quoniam ipſi loquuntur attentata limitatione appoſita *in d. cap. fin.* ſupra relata, quæ cum in concordia non

legan-

legantur, nos id firmare, haud qua-
quam poſſumus, ex modica enim fa-
cti mutatione ius quoque variatur
vulgata, *l. ex plagis.* Secundo dato,
quod verba concordiæ reciperent
de iure communi interpretationem
extenſiuam, adhuc deberet probari
per eum, qui ſe fundat in exceptio-
ne, quod cauſa negotiorum abeſſet,
vel cauſa ſtudij, ad tradita per *Pacian.
de probat. lib. 2. cap. 34. Surd. conſ. 138.
Rim. Iun. conſ. 10. num. 44.* reus enim
in ſuis exceptionibus actor eſt, tene-
turque illas ſufficienter fundare, *cap.
legum 2, qu. 1. cap. dua, de cleric. pereg.*
& vulgares. Et licet verũ eſſet, quod
filius abſens adhuc præſumatur vi-
uere de alimentis a patre ſibi præſti-
tis, dum aduentitia, ac profectitia
pater adminiſtrat, & caſtrenſia, vel
quaſi caſtrenſia non præſumantur,
attamen hoc erit reſpectu commen-
ſalitatis, quo vero ad eiuſdem tecti
incolatum ceſſat præſumptio, ſi non
viuat in eadem modo, & minus ſi vi-
uat in alia ciuitate, DD. enim quibus
placuit extendere *dict. cap.* ad habi-
tantes in alia, dummodo obſequio
patris familias aſſiſtant, contrarium
videntur firmare in incola alterius
ciuitatis diſtantis: vbi nulla poſſunt
præſtari obſequia, ſi enim Rex no-
ſter ad præſtationem ſolum alimen-
torum reſpexiſſet, non copulaſſet illa
requiſita, addita illa dictione vere,
quæ omnem fictionem excludit, ſed
ſatisfeciſſet dicendo, dũmodo, quod
ipſius viuant expenſis: quod verò
Paramus d. cap. 14. num. 23. exempli-
ficando affirmat de filiofamilias ab-
ſente ex cauſa ſtudiorũ, potius præ-
5 dicta corroborat, excipiendo enim
cauſam neceſſariam a iure priuile-
giatam, excludit cæteras volũtarias,
iuxta *cap. non ne, de præſcript.* qui cau-
ſa enim ſtudij abeſt in loco, vbi ſtu-
6 dia reguntur, nullum contrahit do-
micilium, vt ait I. C. *in l. lex Cornelia,
§. ſed & ſi tamen D. de iniur.* ibi: *Pona-
mus enim ſtudiorum cauſa Romæ agè-
re, Romæ vtique domicilium non habet.*
limitatione adhibita, de qua *in l. 2.
C. de incol. lib. 10.* ibi: *Nec ipſi qui ſtu-
diorum cauſa aliquo loco morantur, do-
micilium ibi habere non credantur, niſi
decem annis tranſactis eo loco ſedes ſibi
conſtituerint:* concludendum ergo
eſt, *familiam, quæ abſens ſit longa ab-
ſentia a fori priuilegio excludi.*

In eadem controuerſia quæritur
ſecundo, an expediat punitionem
huius criminis vſus paruorum tor-
7 mentorum ignis Curiæ ordinariæ
Regis committere, attenta maxima
huius delicti frequentia, ac propter
damnum, quod inde reſultat paci
reipublicæ, ac conſeruationi vaſſal-
lorum, necnon, & cognitionem cæ-
terorum delictorum, orientium ex
non obſeruatione pragmaticarum
ad Regni pacificum ſtatum condita-
rum, prout fit in Regnia Caſtellę, etiã
quod concordata diſcrepent: & re-
ſolute loquendo concludendum eſt,
hoc idem quod in his Regnis fuit ſta-
tutum, vt ibi quoque ſeruetur, ſta-
tuendum eſſe, cum efficaciores ra-
tiones cõcurrant: ſuppoſito id, quod
ex Marco Tullio, diximus ſupra in
1. *Controuerſ. verſ. Tertio, num. 11.* Re-
gem nempe teneri æqualiter ſuis Re-
8 gnis prouidere. Primo, quia frèquẽ-
tius in eo circa hæc peccatur, quo
caſu ſeueriora ſunt applicanda re-
media, *l. capitalium §. ſolẽt, & §. graſ-
ſatores, D. de pœnis, l. 3. C. de Epiſc. aud.
l. ſerui, C. ad l. Iuliam, de iur. l. 1. D. de
iur. patr. l. 3. §. ſi plures, D. de re milit.
Param. in terminis reſp. 2. num. 123.
verſ. Y eſto ha mas lugar en el Reyno
de Sicilia,* licet ad aliud propoſitum.
Apparet enim ex ſcripturis præſen-
tatis, quam proniores ſint familiares
in committendo huiuſmodi delicto,
quo non ſe abſtinuere per prouiſio-
nem factam in ſecundis cõcordatis,
ibi: *los Inquiſidores probiban, y mandẽ
a los familiares, y otros miniſtros del*

Santo Oficio, el traer eſcopetones. (Et
ſtatim) *y a los que fueren contra eſto
los caſtiguen conforme a las prematicas
del Reyno*, quinimo his non obſtanti-
bus, quotidiè illis vtuntur, vt paret
per quaſi quadraginta caſus, qui
9 oſtendũtur, cum mille alijs qui oſtē-
di poſſent, quod euenit propter de-
licti diſſimulationem, ac non execu-
tionem pœnarum. Nam vt ait Cice-
ro *in 3. officiorum. Quotuquiſque repe-
ritur, qui impunitate propoſita abſti-
nere poſſit iniuria. Impunitas enim pec-
candi maxima eſt illecebra.* Facit *Can.
loci, §. proinde 35. par. 9. Can. peruenit
90. diſt. nct.* vſque adeo enim ſubditi
Sancti Officij his non ſe abſtinent, vt
putent hoc iure eis permiſſa, ac hoc
nomine tantum quamplures forum
ambiunt. Secundò, quia pœna in
illo Regno fuit aucta ad mortem na-
turalem vſque; quam exequi non
poſſunt Inquiſitores, nec vnquam
viſum fuit, quod aliquem familiarem
Curiæ tradiderint ſeculari propter
aliquod commune delictum, qua-
propter vel caſus nō præuiſus, prop-
ter alterationem pœnæ debet a con-
cordatis excipi, ſi enim ſtatuens hoc
præſciuiſſet, excepiſſet vtiquè, ſicuti
quamplures alios excepit, in quibus
ordinaria pęna impoſita eſt, iuxta
text. in l. non dubium, C. de legibus, ibi:
*Cæteraque quaſi expreſſa ex legis liceat
voluntate colligere.* Facit benè *cap. ſi
poſtquam 32. de elect. in 6.* ibi: *ſed etiã
ex ſui mente exigit, quod vſque ad finẽ
negotium perſequantur* forſan modo
abſtinebunt, *& quos natura ipſa reti-
nere in officio non potuit, ij magnitudine
pœnæ maleficio ſubmoueantur, vt Cice-
ro ait, pro Roſc. Amer.* pro certo enim
ſcient a manibus ordinarij iudicis
condignam pœnam ſe minimè eua-
ſuros. Ex quibus pariter rationibus
10 debent excipi alia delicta, quæ ex
non obſeruatione pragmaticarum
oriuntur, quæ vt ab omnibus com-
muniter ſeruentur expedit Reipubli-
cæ, inde ne in hoc aliqua ſpecialitas
inter ſubditos adeſſet, Reges ipſi
11 voluerunt illarũ diſpoſitione, quoad
directiuam teneri, licet regulare ſit,
vt perſona loquens in generali ſer-
mone non veniat, vt late diſcurrit
Caliſt. de leg. Regia, §. 23. cuius do-
ctrinæ ratio habetur per I. C. *in l. 3.
D. de offic. præt.* cũ alijs quos adduxi
*in tract. de donat. diſc. 2. p. 6. num. 14.
cum plur. ſeq.* experientia enim doce-
mur, quoad ſimilia ſtatuta ſeruanda
Inquiſitores in ſuos familiares, ac
miniſtros nullatenus inſiſtere, nec
eos caſtigare ſolitos, adeò vt hæc
ſint incentiua, quoad potentiores af-
fectandi huiuſmodi foros, quod in
Regnis Caſtellæ prudentiſſime fuit
ſtatutum, ſeruaturq; vt cōſtat ex lite-
ris ſupremi Regalis Conſilij, datis
Matriti 19. Martij 1594. quarum cũ
alijs meminit *Narb. gloſ. 21. num. 50.*
12 *vbi num. 51.* aſſignat rationem quam
prædiximus, ibi: *Quia exempti tenen-
tur omnia banna, pragmaticas, & ſta-
tuta pro bono regimine obſeruare, l. iu-
bemus; C. de Sacroſ. Eccleſ. l. 1. C. vt ne-
mo ſe exempt. Felin. in cap. Eccleſia San-
cta Maria, de conſt. Greg. l. 1. in l. 54.
tit. 6. p. 1. qua vt accuratius obſeruẽtur,
indulgetur ſecularibus iudicibus, vt cõ-
tra familiares, ea de cauſa procedere
valeant.* Hæc Narb. & poſt hæc *D.
Carleual. diſp. 2. quæſt. 6. num. 522. fol.
224.* Faciunt literæ Regiæ, ſub die
10. Decembris 1630. ibi: *Es bien que
en eſto aya declaraciõ por el bien publi-
co, y buena adminiſtracion de la juſti-
cia, conſiderando que en eſſe Reyno es
muy frequentado eſſe delito, y que es me-
neſter vſar de grande rigor, para refre-
nar la audacia de los delinquentes: lo
qual non ſe puede hazer en el Santo Ofi-
cio; adonde no ſe procede ex arrupto, ſi
no proceſſiuo,* loquitur de delicto cõ-
miſſo cum ſclopis paruis per Augu-
ſtinum Furno.

Tertio, controuertitur ex eiſdem
ſcripturis, an diſpoſitio recentioris
con-

13 concordiæ in *cap. 13.* in qua Rex declarat, id quod per literas anni 1591. decreuerat circa titulatos, ac Barones ad forum Sancti Officij non admittendos, per hæc verba, ibi: *Por la preſente declaro, que mi intencion fue, y es, que la dicha orden comprehenda tãto a los Barones que tienen vaſſallos, y voto en los Parlamentos, quanto todos los demas feudatarios, que ſe llaman Barones, y que los vnos, ni los otros generalmente no gozen del fuero de la Inquiſicion.* an inquam comprehendat Baroniſſas, ſi fortè ipſas contingat intuitu mariti foro Sancti Officij potiri, prout in caſu de quo quærebatur.
14 pro parte negatiua obijci poteſt concordiam eſſe odioſam, quæ reſtringit ordinariam Inquiſitorum, ac generalem, quam prius exercebant in ſuos ſubditos iuriſdictionem, vt annuit *Param. in d. 2. reſp. num. 138.*
15 *verſ. de manera*, at in odioſis maſculeum, non cõcipit fœmineum: ergo, &c. Probatur conſequentia, ex traditis per *DD. in l. ſi quid, id quod, D. de iuriſd. omn. iud. Bart. de Capua in conſt. dilationes num. 26. fol. 98. in paruis, Tuſch. com. concl. 101. verb. Maſculinum, Carpan. ad ſtatuta Mediolani in prælud. nu. 457.*

Sed contrarium verius exiſtimo: Primò; quia cauſa conſtitutionis eſt vniformis, complectens vtrumque ſexum, quo caſu; ſiue fauorabile ſit ſtatutum, ſiue odioſum fœmineũ ſub maſculeo comprehenditur, *Bart. in l. 1. D. de pecul. Caſtr. in l. ſed, & ſi hac, §. liberos, D. de in ius vocand. Petr. Rat. in conſuet. Piſtauenſes artic. 289. fol. 43. in princip. Socc. in cap. peruenit, num. 13. de ſentent. excomm.* vbi dicit *Can. ſi quis ſuadente* fœminas, percutientes includere *Nauarr. Manual. cap. 27. num. 76.* probatur aſſumptum dum conſtat, cauſam illius conſtitutionis fuiſſe, ne potentes, ac nobiliores è Regis obediẽtia deſciſcant, ac ne Inquiſitores occaſione paucorum ſubditorum, qui tamen ex melioribus eſſent, multis dominarentur ac demum ne cauſæ ad feuda ſpectãtes coram eis agitarentur, licet ex lege feudi non prouenirent, ſuper quo fuit prouiſum in prima concordia in caſuum exceptione: Secundo, quia
16 cõcordia eſt fauorabilis ex pluribus rationibus. Primò, quia reducit negotium ad ius commune, quo inſpecto omnes ſubſunt ordinarijs locorum, qui perſonã ſupremi Principis, in quo omnis iuriſdictio reſidet, repræſentant, *l. 1. de conſtit. Princip.* ibi: *ei, & in eum, cap. mandata,* ibi: *cum fratribus onera partiamur; de præſump.* ad differentiam iuriſdictionis delegatæ, prout eſſe illam, de qua agitur ſæpius diximus, quæ odioſa eſt *l. 1. §. qui mandatã, D. de off. eius, etc. l. more, & l. quia D. de iuriſ. omn. iud.* & vbique ſcribentes, pulchra *gloſ. in verb. proceſſus, in cap. 1. de reſcript. lib. 6.* quam DD. communiter ſequuntur teſte *Anguian. de leg. lib. 3. controu 33. num. 21. & 23. Farinac. in frag. verb. Extẽſio, num. 86. & 87.* vbi ait diſpoſitionem, quæ ad ius commune nos reducit, fauorabilem eſſe, quod dictũ, ſequitur *Narb.* ſtatim citãdus, & ego prælibaui in diſcurſu præambulo, *nu. 7. & 8.* Secundo, quia eſt compacta pro dirimendis litibus, vt ait *Simãcas*
17 *de Cath. inſtit. tit. 41. nu. 11.* quo caſu dicitur fauorabilis, *l. properandum C. de iud. l. quidam exiſtimauerunt 21. in fi. D. ſi certum petatur, l. terminatio 13. Cod. de fruct. & lit. expenſ.* Cõtra in memorab. *verſ. Lites cito expediri Oſaſc. deciſ. 22. num. 8 Narb. ad d. l. 59. num. 271. lib. 2. titul. 4. del Conſejo del Rey.* Tertio, quia maiori parti ſubditorum vtilitatem affert ſecundum Abbatis *diſt. in cap. Eccleſia Sancta Maria, nu.*
18 *17. de conſtit. & in cap. fin. ebl. fin. de ſolut. Dec. in d. cap. Eccleſia num. 27.* qui multos habent ex modernis ſcribentibus ſequaces; at vbi diſpoſitio eſt fauorabilis, omnes concludunt

ſub

ſub maſculeo fœmineum cōprehēdi, vt ex eiſdem contrarijs aperte patet, quorum eadem eſſe debet diſciplina, ac vltra eos bene diſcurrit *Theſaur.deciſ.37.num.2.& deciſ.263 num.8.& deciſ.269.num.4.* quem ſequitur *Graſſus de effect.cleric.effect.9. num.14.fol.513.* non obſtat modo id, quod fuit contra adductum, quia odium conſtitutionis, vel fauor non mēſuratur ex vnius vtilitate, vel dāno, ſed ex communi omnium prouincialium bono, quod publicum dicitur, vt fundat *Abb.in d.cap.Eccleſia Sancta Mariæ*, cum alijs citatis, facitquè inconuincibilis ratio, quod cum illa debeat omnimodo vni ex partibus eſſe damnoſa, ſemper eſſet odioſa, nec vnquam lex daretur, vel conſtitutio fauorabilis. Quamobrem ſit concluſio, *concordiam Baroniſſas quoque comprehendere, ac ita fore declarandum, ac vt a cauſis feudum tangentibus, etiam ratione hypothecæ ſe abſtinere debeant*, cum per illa corpus feudi auocetur. Ac pariter declarandū eſt, eiſdem rationibus attentis, non proficere fraudem ſuper hoc excogitatam, quod nempè Barones renuncient baronias in vxores, vel filios minores, vel donent reſeruata adminiſtratione, vt poſſint foro gaudere, habitis enim illis pro ſimulatis attentis clauſulis, ac reſeruationibus debet excludi foro, ac ſeruari, quod in concordia rectè diſpoſitum fuit. Demum cum experientia doceat, eandem rationem procedere in Re-

19 gijs miniſtris, vt & ipſi a foro huiuſmodi arceantur, ſicuti Barones fuerunt excluſi; hoc etiam petitur declarari, vel ſaltem, quod remaneant ſuſpecti. Etenim ſi oppoſitum ſeruetur in poſterum prout ſeruatum fuit actenus, Regalis, ac ordinariæ iuriſdictionis excidium haud ſequetur, hi enim, vt id ipſum ſuis cum filijs, ac famulis delinquentibus ſeruetur, vt remiſſi ad Inquiſitores, ab eis mitius tractentur, idem non verentur cum alijs terminare, vt quotidie euenire Prorex teſtatur, non bene enim conueniunt, nec in vna ſede morantur maieſtas, & amor: ideò apud nonnullos, vt inquit *Ariſtot. lib.7.Polit. cap.10.* legibus ſancitum erat, ne ij qui agros hoſtibus finitimos haberent in conſilium adhibērentur, de bello, quod cum finitimis ſuſcipiendum eſſet: quaſi rei priuatæ adſpectus impediat, quominus prudens quis cōſilium capere poſſit. Domini armorum illorum vſum omnino, ac omnibus interdixere, eo caſu excepto, quo familiares, vel miniſtri quicumq; ad comprehenſionē alicuius hæretici illis vterentur. mādato Inquiſitorum præcedente, ac dato eis duce pro captura explenda. ceteris vero caſibus animaduerſio cum præuentione vtrique iudici cōceſſa fuit ad inſtar delictorum mixti fori: verum quod præuentioni numquam locum fore decreuerunt, niſi vltra probationes factas captura quoque interueniſſet, vel ſine probationibus inflagranti conceſſa vtrique iudici pœnæ ſuppletione.

Secundo cenſuere Baroniſſas excludendas, nec proficere baroniæ renunciationem, ſi adminiſtratio reſeruata fuerit.

Tertio vt a cognitione feudalium cauſarum ſe abſtineant quoque modo feudum tangat, ac de feudali lege diſputetur, ſiue agendo, ſiue excipiendo; incluſo negotio ex pacto reuendendi, plenaque hypothecaria: remiſſo ſpeciali negotio inter Doct.Gilibertum de Politio, & fratres de Ioanne.

Demum ne officialium filij extra domum parentum niſi expenſis eorum alantur, foro ſe tueātur, ac quod cauſſa abſentiæ iuſta ſit, *in Cap.*

DE FRANCISCO GAETA.

An commenſales Inquiſitorum, ac offi. ialium priuilegio trahendi ad ſuum forum potiantur?

SVMMARIVM.

1 Domeſtici Inquiſitorum, ac officialium quo foro gaudeant.
2 Famuli priuilegijs dominorum gaudere debent, ſed vide num. 4.
3 Inquiſitores, ac officiales cum ſtipendio habent priuilegium trahendi alios ad ſuum forum, & quo iure, vide nu. 6.
4 Foro Sancti Offi ij gaudere, idem eſt, ac dicere, quod coram Inquiſitoribus reus pulſatus conueniatur.
5 Reges, ac abſoluti Principes reſpondent coram proprijs iudicibus.
6 Reum ad actoris forum trahere nulli à iure conceſſum.
7 Ceſſionarius non vtitur ſuo priuilegio pro iure ceſſo, nec perſonale priuilegium cedentis in eum tranſit.

Controuerſia VII.

1 Commenſales, ac familiares Inquiſitorum officialium eorumque locum tenentium hoc pacto ad forum admittuntur in concordatis 1580. *Item, nullus caſus in cauſis criminalibus efficialium, familiarium, ac miniſtrorum Sancti Officij ab eius foro, & priuilegio ſit exceptus, ſed generatim, & abſque diſtinctione Inquiſitores cognoſcãt vniuerſas cauſas, & caſus quàntumuis graues, & atroces ſint, tam officialium, qui ſtipendium merentur, & perpetuorũ, de ſi a ſecretis. qui ſunt, aut erunt ab Inquiſitore generali titulo decorati, & omnium ſuorum miniſtrorum, ac familiarium, necnon locum tenentium, & reliquorum Sancti Officij familiarium:* quæ diſpoſitio aliquatenus obſcura reſpectu familiæ domeſticæ Inquiſitorum, ac officialium per eos ampliata ad omnes ei aſſiſtentes, ac quodammodo miniſtantes, etiam ſi minime qualitatem cõmenſalitatis haberent; ex quo illa videtur adiecta familiæ locum tenẽtium officialium, fuit per alteram concordiam anni 1597. hoc modo declarata, ac reſtricta in *capitul.* 15. *Los criados de los Inquiſidores, y oficiales de la Inquiſicion, que fueren cõtinuos commenſales, y que actualmente los ſirvieren lleuando ſu ſalario, y racion, gozen del priuilegio del Sancto Oficio, y aſſi ſe entienda la cedula del año ochenta: en cuya conformidad ſe ordena agora a los Inquiſidores lo proprio, por via del Conſejo de la Inquiſicion, para que contra eſta inteligencia no ſe cometa fraude alguna.* Quæritur an hæc verba, quod gaudeant foro Sancti Officij intelligi debeant, tam in excipiẽdo, ſi rei eſſent, quàm in agendo ſi actores, adeo vt auriga currus Inquiſitorum, vel cocus, vt quilibet alius de familia, qui infimo cuique miniſterio ſit addictus, attrahat ad ſuum forum contrahentes ſecum, aut eum offendentes: prout Regijs miniſtris contradicẽtibus Inquiſitores attentarũt in caſu Franciſci Gaeta, qui vxorem aurigæ vnius ex Inquiſitoribus vulnerauerat, qui pariter ei debebat certam pecuniarum quantitatẽ, fuit etenim contra eum per Inquiſitores proceſſum: denegataque formari cõpetentia, tanquam in caſu pluſquam claro, ac euidenti, ſicuti etiam in caſu Magiſtri Vigilum, vt vocant, *Cabo de la Ronda*, qui fuit à familia Secretarij Cappero vilipẽſus. Pro parte Inquiſitorum fortè adduci poteſt doctrina *Param. in deſenſ. S. Offic. c.* 14 quem ſequitur *Narbon. gloſ.* 1. *nu.* 32. *fol.* 366. dicentium famulos Inquiſi-
2 torum promotoris Fiſcalis: iudicis bonorum confiſcatorum, notariorũ, ſiue

ſiue Secretariorum, ceterorumque
officialium dominorum priuilegijs,
ac prærogatiuis frui, ac quod ita in
omnibus Sancti Officij Tribunalibus
conſuetudine praxiq; communi re-
ceptum eſt; ac literis Regijs decre-
3 tum; at Inquiſitores, ac ijdem officia-
les cum ſtipendio priuilegio trahen-
di ad ſuum forum actores potiũtur,
*vt ex gloſ. in cap. ei qui, verſ. nulli, ver-
bo. Officialiũ 2. quæſt. 6. affirmat Nar-
bon. in gloſ. 6. num. 4. & 5. Portocarrero
in reſp. pro iuriſdictione Sancti Officij,
num.* 10. qui mouetur ex *l. viros, C. de
Comit. conſiſtor. lib.* 12. ergo idem de
ſuis famulis firmandum erit.

Sed contra verius exiſtimamus,
huiuſmodi famulos fori tantum ex-
ceptione gaudere in paſſiuis, vel at-
tentis verbis concordatorum, dum
ipſis tantum ſicut, & ceteris fori pri-
uilegium indulgetur, quod intelli-
gitur in cauſis paſſiuis, tam attento
iure communi, de quo ſtatim dicam,
quam ex forma ipſius concordiæ, ec-
4 ce enim in *cap.* 13. vbi de Baronibus
ad forum non admittendis agitur,
ſimpliciter dicitur, *No gozen del fuero
del ſanto Oficio, & in cap. ſeq.* ibi: *Si al-
gun familiar, o teniente de oficial re-
nunciare expreſſamente el fuero del Sãto
Oficio, & in cap.* 17. *ibi: los familiares
no gozen del fuero del Santo Oficio, en los
delitos cometidos ante de ſer admitidos
por familiares*: ex quibus percipimus
fori huius priuilegium ſimpliciter
ſumptũ de foro in paſſiuis intelligi,
qualis eſt ille, quo gaudent familia-
res in præcitatis capitulis mentiona-
ti. Secundo, quia de iure quælibet
fori exemptio nõ porrigitur ad cau-
ſas, quas quis vti actor habet, vt ex-
preſſe dictant text. *in cap. cum ſit gene-
rale, de for. compet. & de iure ciuili, in l.
iuris ordinẽ* 2. *& l.* 5. *C. de iuriſd. omn.
iud.* cum late ſupra *cap.* 2. *num.* 2. ideo
nec clericus, nec Epiſcopus ſimile
priuilegium prætendunt, contenti
foro in paſſiuis. Tertio, quia magnũ

eſſet abſurdũ, vt famuli vilibus per-
ſæpe miniſterijs addicti tanto priui-
legio potirentur, quo ſoli Reges
fruuntur, qui neminem ſuperiorem
5 recognoſcunt *toto titulo vbi cauſæ fi-
ſcales, & l.* 2. *C. ſi aduerſ. fiſcũ Farinac.
in fragm. lit. F. ex nu.* 180. *Alfar. de
off. fiſcal. gl.* 16. 18. *&* 34. *ex nu.* 208.
quod neque ferendum eſſet, ſi forte
ex incuria miniſtrorum inferiorum
fuiſſet eis aliquando, diſſimulatione
interpoſita, permiſsũ, vel abuſu quæ-
ſitum, repugnantibus concordatis,
ac concedentis mente. Demum quia
concedendum non eſt, vt Inquiſito-
res familiæ propriæ iuſtitiam mini-
ſtret, vt *in l. qui* 10. *D. de iuriſd. omn.
iud.* ait ibi: *Vlpianus; qui iuriſdictioni
preeſt neq; ſibi ius dicere debet, neque
vxori, vel liberis ſuis; neque libertis,
vel ceteris quos ſecum habet.*

Non obſtat ideo æquiparatio præ-
dicta, quia illa non eſt quoad omnia,
ſed tãtum in paſſiuis, vt patet ex de-
cretis citatis per *Narb. d. nu.* 32. ſicut
ipſe inferius *num.* 35. apertè ſuppo-
nit, ibi: *nec alibi, quam in ſuo proprio
foro conueniantur*, quod præcipue
6 ita recipiendum eſt, dum ipſimet of-
ficiales, quoad hoc, habent ius cõ-
mune ſibi reſiſtens: patet per text.
ſupra allegatos, quorum diſpoſitio-
nem in nihilo immutare poterit au-
thoritas gloſſæ *in d. Can. ei qui,* quia
verba textus *in l. nulli* 3. *C. quorum
appellat. non recip.* translata per *Gra-
tianum in d. Can. ei qui,* non conclu-
dunt, officialem aliquem eſſe in mũ-
do, qui hoc trahendi ad ſuum iudicẽ
habeat priuilegium, cum ciuile illud
ac patrimoniale negotium potuiſſet
inter duos officiales agitari, coram
communi, ac proprio iudice, quod
firmandum eſt, ad euitandam ſpecia-
litatem, ac iurium correctionem,
quorum vtrumque minimè præſu-
muntur: item hoc priuilegium Do-
ctores indulgent Inquiſitoribus, ne
ab eorum exercitio diſtrahãtur, quæ
ratio

ſatio non poteſt procedere in famulis, qui poſſunt pro libito mutari, ſi proprijs litibus non poſſunt aſſiſtere. Nec his obſtat contraria obſeruantia reſpectu Inquiſitorum, ac officialium habentium ſalarium, quoniam hoc manauit ex Regia conceſſione, prout eodem quoq; priuilegio fruitur Hoſpitale magnum Vrbis Panormi: inde Carolus V. Imperator, & Rex noſter illud vti a ſe conceſſum limitauit ad omnes cauſas, quas iure ceſſo officiales huiuſmodi intentarent, per capitulum Regni, ſub eo *num.* 85. ibi: *Placeat Caſareæ Maieſtati, quod per huiuſmodi ceſſiones non immutetur conditio fori, & quod non valeant huiuſmodi ceſſiones tanquam facta in potentiorē ratione officij*: quod capitulum cum ſua expoſitiua, ibi: *alcuni officiali de la Sancta Inquiſitione*, expreſſe docet, illos tantum huiuſmodi prærogatiua gaudere, non vero eorum famulos, licèt illud nullatenus ſeruetur per Inquiſitores, vt præmiſſus caſus docet, in quo Franciſcus Gaeta iuriſdictioni Regali ſubditus fuit in Tribunali Sancti Officij conuentus per aurigam currus vnius ex Inquiſitoribus, non tantum nullū habentem priuilegium trahendi ad ſuum forum, ſed etiam illum conuenientem ex iure ceſſo, contra diſpoſitionem prædictam, ac tradita

7 per DD. & præcipue *Barb. in l.poſt dotem* 78. *D.ſolut.matrim. Franch.deciſ.*295.& 353. *Cartar.deciſ.*63. *Rodriguez de ann.red.lib.*3.*quæſt.*4. *Soccin.conſ.*143.*nu.*15.*lib.*1. & *conſ.*171. *lib.*2. *Afflict. deciſ.*74. ac expreſſam conſtitutionem Regiam *in l.*18.*titul.* 7.*lib.*1.*Recopil.* hinc ceſſionarius fiſci non trahit ad forum eiuſdem *add.ad Guid.Papè deciſ.* 208. & quamplures per me *deciſ.*15. *num.*25. debet ergo decerni, *vt Capitulum Regni ſeruetur, addita pœna amiſſionis crediti ad l. per diuerſas, & l. ab Anaſtaſio, C.mandat.* dum remedium iā datum non iuuat, forſan metu pœnę abſtinebūt à fraude. *Item*, vt ſuper primo articulo declaretur, *Inquiſitores, ac officiales tantum hac prærogatiua gaudere, non vero eorum familias, vel commenſales.*

Præceperunt Domini ſeruandum ſub nullitatis pœna Regni capitulū, nec fraudem ei aliquam ordiendam quæ iuuare poſſit. Quod autem ad actiuas cauſas extra ſtipendiatos cū ſupremi Inquiſitoris diplomate miniſtros cenſuit exerceri, niſi coram reorum iudice poſſe, ac ita pro cęteris omnibus ſeruandum: data facultate infra ſex menſes docendi de contrario vſu per actus contradictorios firmato: nam quod clandeſtinè, vel cū præſumpta ſcientia miniſtrorum adducebantur exempla proficere non poſſe firmatum fuit titulo repugnante, quo foro ſimpliciter communiti fuerant, qui de paſſiuo intelligitur, *Cap.*10. *noua concordia.*

DE AVGVSTINO FVRNO.

D. Rex an poſſit, non ſeruato ordine in concordia dato, controuerſias definire.

SVMMARIVM.

1 *Familiaris debet eſſe vicinus loci pro quo eligitur, ibiquè moram ducere continuam, vt gaudeat foro.*

2 *Forma omiſſio actum vitiat, etiamſi iuſta ex cauſa omittatur.*

3 *Rex non tenetur ad obſeruationem concordatorum inter duos magiſtratus ſubditos ſeruari mandatorum.*

4 *Reuocatio conceſſionis pacto, vel natura reuocabilis inducitur tacitè.*

5 *Confirmatio conceſſionis non dicitur noua diſpoſitio regulariter.*

6 *Concordata quoad ſubſtantiam poſſunt per Regē derogari ſine aliquo Inquiſitionis Senatus interuentu.*

7 *Legum latio a qualibet cōceſſione iuriſ-*

 dictio-

dictionis reſeruata cenſetur, etiamſi Eccleſiæ ſacta ſit.

8 *Legis vim habet, quod Rex ſpeciali reſcripto definiuit.*

9 *Proreges, niſi prohibitio præceſſiſſet, poſſent leges ferre, quæ concordatis derogarent.*

Controuerſia VIII.

Contra artium, ac medicinæ Doctorem Auguſtinum Furno fuit formata inquiſitio de inſultu appenſato tempore noctis perpetrato contra Melchiorem Maccagnone inimicum, emiſſis duobus ictibus tormentorum ignis paruulorum, ſcopetones, ſeu piſtoletes vocant: erat ipſe familiaris creatus pro terra Montiſmaioris, licèt ibi nunquam habitauerat, cum ciuis, & domiciliatus eſſet in Vrbe Panormi, licentiam tamē habebat vnius ex Inquiſitoribus cōmorādi alibi, quam in loco, pro quo fuerat electus, vt in dies euenit in dicta Vrbe, ac in Vrbibus Meſſanæ, ac Catanæ, & per hoc fuit petitum
1 ab Inquiſitoribus, vt eis remitteretur, negauere iudices M. C. remiſſionem, fundari ſuper expreſſo tenore concordiæ anni 1597. *cap.* 2. ibi: *vn familiar que reſida en ello*. Per quæ verba habemus, familiares reſpectu cuiuſque loci permiſſos haberi ab Inquiſitoribus, ita demum foro gaudere, ſi eo in loco reſideant, alias nō conſequeretur finis propter quod fuerunt inſtituti, ſi omnes poſſent ex vno loco eligi, vel in vno commorare, & quoniam huic fundamento noluerunt Inquiſitores acquieſcere, inſtantes pro remiſſione, fuit deuentum ad formandam competentiam in qua, vt actenus ſemper euenit, fuerunt in diſpari voto, per quod fuit, mandante ſic concordia, certioratus D. Rex noſter a quo per viam Conſilij Italiæ fuit reſcriptum ſub hac forma, ſub die 14. Decembris 1630. ibi: *Y porque es ſin fundamento la pretenſion de los Inquiſidores, que el dicho de Furno como familiar de Montemayor, no auiendo nunca reſidido en la dicha tierra, ni tenido domicilio con ſu familia alli, pueda gozar de aquel fuero, antes ſeria contra la concordia del año 1597. donde ſe dize, que el familiar reſida donde lo es: ni tampoco por curar de gracia como Medico a los preſos del ſecreto, teniendo la Inquiſicion ſu Medico ſalariado, y matriculado, ni por el nueuo nombramiento que ſe le dio en Palermo, ha de gozar del fuero de la Inquiſicion en el dicho delito, ſiendo anterior conforme al capitulo 18. de la dicha concordia: por lo qual ſe pudiera auer eſcuſado hazer Iunta ſobre eſte caſo, pues con eſto ſe entretiene el caſtigo de los delinquentes, y ſe da animo a otros para cometerlos: viendo que los familiares ſon amparados, aun en caſos ſemejantes. Os encargo ordeneis al dicho Tribunal de la gran Corte, que proceda contra el dicho Furno, conforme es de juſticia.* Hoc quoad præſentis articuli definitionem, ſubſequitur poſtea declarando aliud *Capitulū quartum* concordiæ premiſſæ excludentis a foro eum, que *matare, o hiriere alguno de caſo penſado, y con aſſechanzas cō arcabuz, o piſtolete*, quod nempè minus foro gaudeat, ſi tantummodo exonerato ſclopo, nō occiderit, nec minus vulnerauerit aggreſſum: quibus declarationibus minime acquieuerunt Inquiſitores eo prætextu, quod in eis non fuerit ſeruata forma concordiæ antiquioris, in qua Rex voluit, vt ſi forte Inquiſitores, ac iudices in diſcuſſione competentiæ diſparis voti eſſent, cauſa remitteretur ad ipſius Curiam, vbi per duos ex ſupremi Inquiſitionis Senatus, ac totidem ex Conſilio Italiæ cauſa definiretur, qui ſi quoque inter ſe diſſentirent, ipſe cōſuleretur, vt quicquid ſibi placeret ſtatueret: quæritur an poſſit hac ordinatione omiſſa,

caſus

caſus in concordia dubios declarare, vel quod minus eſt ipſam cõcordiam clarè loquẽtem ab vno ex ambobus iudicibus, ordinario, vel delegato cauillatam obſeruari ad verbum mandare, & an huiuſmodi decreta ſint ab Inquiſitoribus obedienda.

3 Videtur, prima vt aiunt facie, omiſſionem illius formę actum vitiare, præſumique Regem circumuentum, ſi tale quid reſcribat, *Ang. in l. quicquid aſtringendæ, de verbor. oblig. Decius cõſ.466.num.13. Gregor. Lopez in l.9.tital.16.par.6.in gloſ. verbo, Iurar, Igneus in Auth. ex cauſa, nu. 8. C. de lib. præt.* non tantũ ſi ob ignorantiam fuerit omiſſa, de quo *Rol. cõſ. 60. num.2. vol.4. Molin. de primog. lib. 1. cap.9. num.17.* verum etiam, ſi ob iuſtiſſimam cauſam, idem *Rol. cõſ.72. nu.60. volum.2. Tiraquel. de retract. conuent. §.4. gloſ.6. nu.31. in fin. Gutier. de matrim. cap.61. n.7.* ratio eſt, quia præſumitur de ſubſtantia ſecundum *Bal. in l. comparationes, num.8. C. de fide inſtrum.* quem ſequitur *Dec. loco præallegato, Tiraquel. de retract. lign. §. 36. gloſ. 2. nu. 29. Crauet. conſ.375. n. 17.* qui dixit, ea quæ ſunt formæ haberi pro indiuiduis: inde omiſſio impedit legis diſpoſitionẽ, ſi credimus *Bald. in l. idemque iuris, num.2. D. de pign. act. & in l. ſi quis mihi, §. coram, num.2. D. de acquir. hæred.* quodque ſi Rex contra hanc formam reſcripſerit, præſumi debeat circumuentus, *text. eſt in c. conſtitutus 19. de reſcrip.* ibi: *intelligẽdũ erat circumueniſſe prædeceſſorẽ noſtrũ.* agebatur de derogatione formę receptionis Canonicorũ. Quibus, ac ſimilibus non obſtantibus contrarium verius eſt in hoc caſu, vno irrefragabili præ-

3 ſuppoſito, Regem nempè, ac D. noſtrum ad concordatorum obſeruationem minimè teneri, tam quia illa fuere condita ad ſedandas inter duos iudices ſubditos temporalis iuriſdictionis controuerſias, quos cõuenit eius diſpoſitione ligari, & nõ concedentem, ac præcipientem, cuius perſonæ ſemper videtur excepta, vt ait Summus Pontifex *in d. cap. conſtitutus*, in verbis illius decretalis in nouiſsima compilatione omiſſis, ibi: *Cum in aliqua Eccleſia certus ſtatuitur numerus hac apponatur conditio, vel intelligatur apponi, ſalua Sedis Apoſtolicæ, auctoritate*, cum alijs per me adductis, ſupra *in principali diſcurſu num. 109.* quam quia expreſſum eſt in eis, vt diſpoſita ibi procedant, quouſque D.

8 Regi aliter viſum fuerit, quæ verba includunt, non tantum ſubſtantiam, ſed etiam, quod minus eſt, formam: quoties ergo D. Regi placeat nolle ſtare diſpoſitis in eis, toties non erit quærendum de forma, ſed ſatis erit oſtendere, quod ita ſibi placuit, dũ ab ea receſſit abſq; alia ſpeciali derogatione: argumento eorum, quæ in terminis donationis cum hac clau-

4 ſula, vel ex ſui natura reuocabili ſtatuit Summus Pontifex in *cap. vlt. de donat. inter vir. & vxor.* ibi: *Si reuocetur ab eo tacitè, vel expreſſè*, facit *l. cũ hic ſtatus 3. D. eod. tit. Menoch. præsũp. 53. lib. 3.* cum alijs per me *donat. diſc. 2. p.8. num.29.* Accedat alia ratio, quæ in hoc articulo ſpecialiter concurrit, dum Rex non declarauit controuerſiam dubiam, quo caſu forſan ex vrbanitate debebat permittere, vt res ordine ſuo definiretur, ſed mandauit, vt quod ad literam diſpoſitum erat in cõcordatis ſeruaretur, reprehẽdendo iudices, qui paſſi fuerant rem adeo claram controuerti, in quo non tantum videtur receſſiſſe

5 a concordatis, ſed eis acceſſiſſe: ſicut dicimus confirmantem ea, quæ in priuilegijs diſpoſita ſunt, vel mãdantẽ illa obſeruari, nil noui agere, *cap. dilecta 4.* ibi: *nolentes, quod ex innouatione huiuſmodi nouum ius monaſterio acquiratur, ſed antiquum, ſi quod habet, per innouationem priuilegij conſerue-*

ſeruetur, de conſ. util. vel inutil. opti-
me *Caſtr. in l. hæredes palam, §. ſi quid
poſt de teſtament. Giurb. ad conſuetud.
Meſſanæ, cap. 2. gloſ. 1. num. 17. Rota
apud Farinac. deciſ. 281. num. 8. par. 1.*
cum multis per me cõgeſtis in opere
*de donat. diſcur. 2. p. 10. nu. 26. & 27.
fol.* 300. quamobrem cum in hoc ca-
ſu ipſi potius Inquiſitores concor-
datis non ſteterint, non eſt, cur man-
datum Regium, quatenus ſubſcrip-
tione ſummi Inquiſitionis Senatus
careat, obedire negeat. Idem erit, ſi
Rex caſum vſque adhuc non excep-
tum excipere vellet, atque in hoc
6 ſubſtantiæ concordatorum deroga-
ret, non formæ; tunc enim parum
rectè quis affirmabit obſtare cõcor-
diam, dum illa loquitur de caſu du-
bio declarando ad cuius cognitionẽ
ſpectet, vt patet ex text. præfatæ cõ-
cordiæ, *cap. vltim.* quod non proce-
dit in noui iuris inductione ob cau-
ſam ſuperuenientem, prout in caſu
ſupra relato de exonerante ſclopum
ex quo non mors, nec vulnus fuerit
ſecutum, hic enim caſus erat ſatis
clarus; attentis cõcordatorum ver-
bis, fauore Inquiſitorum adeò, vt iu-
dices M.C. noluerint ſuper hoc pũ-
cto formare competentiam, ſed re-
miſerint alterum delinquentem, qui
pariter erat de foro ad Inquiſitores
per eos puniẽdum; Philippum nem-
pè, de quo minimè ambigebatur;
quin familiaris eſſet loci, vbi delictũ
fuit commiſſum; prout de Auguſti-
no oſtendebatur lucidiſſimis docu-
mentis, diximus namque in *diſcurſu
cap. 3. & 4. num. 122. 170. & 174.*
per quam latiſſimè cenſeri reſeruatã
per Regem ſupremam maioriam in
qualibet iuriſdictionis, etiam abſolu-
ta conceſſione: ex qua leges ferre
poteſt, etiam reſpectu locorum, &
perſonarum exemptarum ex propria
ſua conceſſione, & benè probat *An-
guian. de legib. controu. 17. num. 10. lib.
2.* ibi: *Quo fit, vt Prælati qui à Regi-
bus temporalia dominia, ac iuriſdictio-
nem habent, Regem ipſum in ea re ſupe-
riorem cognoſcunt, ac propterea non
poſſunt ferre leges, quibus eorum vaſ-
ſalli regantur, ſed tam ipſi, quam vaſ-
ſalli Regijs legibus ſubijciantur in tem-
poralibus.* Hæc ille: cuius concluſio-
nis ratio illa eſt, quam prædiximus,
ſupremam maioriam nempè, ſemper
cenſeri exceptam, ex qua legum la-
tio emanat, *l. vltim. §. ſi enim, C. de le-
gib.* ibi: *leges condere ſoli Imperatori
conceſſum eſt, cap. conſtitutio. 2. diſt.*
8 *l. 1. & 2. titul. 1. p. 2.* in legibus Hiſpa-
nis: Nec dubitari poteſt vim legis
habere, quod Rex ſpeciali reſcripto
definiuit, *l. 1. D. a quibus appell. non
licet, l. quod Principi 23. de aqu. plu.
arc. l. fin. C. de legib.* Inde ſpeciali præ-
cepto cautum eſt in concordia ſecũ-
da *Cap.* 18. ne Prorex in ſuis procla-
matibus, vel pragmaticis de familia-
ribus, eorumque fori derogatione
aliquid diſponat, aliàs non tantum
9 Regi, verum etiam eius vices in Re-
gno gerenti licitum fuiſſet per viam
legis Sancti Officij priuilegijs, quoad
temporalem iuriſdictionem deroga-
re: magna enim eſt auctoritas Pro-
regis, vt omnibus patet: benè *Ma-
ſtrill. de Magiſtr. lib. 5. cap. 6. num. 43.*
ſit ergo concluſio: *Aliam expectari
non debere iuſſionem a ſummo Inquiſi-
tionis Senatu, per inferiores Inquiſito-
res, quando a Rege aliquid mandatur,
& præcipue in executionem concordiæ
in caſu claro.* Item *vbi quid nouum ſta-
tuat in concordatis non comprehenſum,*
atque ita declarandum in futurum
a quocumque manent ſupremo Con-
ſilio.

Pariterque *irritandæ ſunt licentiæ
datæ ab Inquiſitoribus ſuis ſubditis mo-
randi extra ciuitatem, pro qua ſunt ele-
cti causa à Prorege non approbata, ac
non impetrata licentia.* Ac demum, *ne
noui familiares extra ſtatutos in con-
cordia creentur, & creati nõ gaudeant,
maximè ſi pro vicis cõtinẽtibus creẽtur.*

vt per

vt per exẽplar oſtenſum patet, quod in Regnis Caſtellæ cautum ex ſpeciali decreto reperitur, quod refert *Narbona gloſ. 1. & 2. num. 3.*

Terminatũ fuit primo, vtroſq; miniſtros, competentia deciſa infra ſex mẽſium ſpaciũ, acta omnia tranſmittere debere, quibus lapſis per eius acta decidendam in hoc ſenatu rem fore, qui præſtituto tempore traſmiſit, ac determinatione facta mandata obedienda per Inquiſitores quæ per ſupremum ordinem ſtatuentur.

Licentiæ vero interdictę ſunt, niſi breui tempore, ac vrgenti ex cauſa; vetito ne vltra ſtatutum in matricula numerum noui familiares creentur creatiq; non gaudeant, *Cap. 26. & 27.*

CONTRA D. VINCENTIVM, ET D. SIMONEM FERRO.

De familia Officialium vxoribus, nempe, ac ceteris, & de eorum viduis quo pacto gaudeant foro.

SVMMARIVM.

1 *Vidua amiſſi mariti domicilium retinet, ſed an eodem modo forũ? num. 9.*

2 *Vxores familiarium an debeant gaudere foro? & nu 4. & ſeq.*

3 *Vidua officialium quo nam pacto foro Inquiſitionis gaudeant, & a nu. 8.*

4 *Vxoribus tenentium officialium ad forũ admiſſis, ceterorum cẽſentur excluſa.*

5 *Vxores priuilegio exemptionis fori quãdo potiantur cum viro, & poſt num. ſequent.*

6 *. . . familiarium in Regnis Caſtellæ non gaudent foro.*

7 *. . . militum quare priuilegio militari gaudent.*

8 *Viduæ gaudent foro maritorum, ac ſi viuerent, ſed an eiſdem priuilegijs?*

9 *Priuilegium trahendi ad ſuum forum eſt exorbitans, & repugnat iuri communi.*

10 *Mulier coniugata conſtante matrimonio, quas poſſit mouere actiones criminales, an ciuiles latè.*

11 *Maritus agit pro iniurijs vxori illatis.*

12 *Parafrenalium adminiſtratio cuius ſit?*

13 *Vxor non poteſt gaudere foro in actiuis pro parafrenalibus, & extradotalibus.*

14 *Perſona eadem poteſt diuerſo iure cenſeri.*

15 *Vidua officialis quare priuilegio trahẽdi nõ potiatur.*

16 *Vxor cõſtante matrimonio, nullos dicitur habere cõmenſales, nec familiã.*

17 *Cõmenſales officialium qui eſſe debeãt, qui gaudeãt foro, ſiue attento iure cõmuni, ſiue cõcordijs.*

Controuerſia IX.

VXores tenẽtium locum officialium in numero familiæ primo loco adſcriptæ fuerunt, quæ foro Sancti Officij gaudere debuiſſent in prioribus concordatis, *cap. 4.* ibi: *In his tamen, quæ ad familias tenentium locum officialium ſpectant, vxores, patres, filij, & fratres duntaxat dummodo ſint domeſtici, & continui commẽſales, nullique alij foro, ac priuilegio gau-*
1 *deant.* verum, quia nulla fuit facta mentio de vidua, an eodem priuilegio gauderet, inſtantibus inquiſitoribus pro affirmatiua, quod durante viduitate priuilegia retineret, *ex l. filij, §. vidua, D. ad munic. & de incol.* qui de foro domicilij, & originis loquitur, cum alijs per *Paramum de defenſ. Sancti Offic. cap. 3. nu. 25.* fuit in ſubſequenti concordia, *cap. 14.* ita definitum: *Las mugeres viudas de oficiales del Santo Oficio, en quanto no mudaren eſtado gozen del fuero de la Inquiſicion, que gozaran, ſi fueran ſus maridos viuos, y las mugeres viudas de los tenentes de oficiales, y familiares no gozẽ.* Per quæ colligimus, vxores tenen-

nētium officialiū foro gaudere, cete-
ras vero minime: illaſque gaudere,
tanquam de viri familia. Item, quod
viduæ huiuſmodi nullatenus gau-
deāt, niſi tantum viduę officialium,
aduerſus quas explicitas declaratio-
2 nes, ex Paramo in *dict. cap.* 3. cōten-
dunt, non tantum vxores tenentium
officialium, verum etiam familiariū,
conſtante matrimonio, foro gaudere
debere obſtantibus etiam concor-
datis, ac conſuetudine Regnorum
Caſtellæ, quo vero ad viduas officia-
3 lium intendunt, non tantum foro in
paſſiuis gaudere, ne coram alio iudi-
ce, quam Inquiſitoribus conueniantur,
ſed etiam, quod poſſint ad ſe tra-
here, gaudeantque eius commenſa-
les, ſicuti in viro diſpoſitum eſt, cō-
tra concordata, ac ea, quæ *Narbon.*
ſcribit ad *l.* 20. *gloſ.* 1. *num.* 46. tertiò,
ac demum quoad ipſos officiales cō-
tendunt, nullis ligari regulis, quoad
familiam cōmenſalium ſpectat, adeo
vt non tantum foro debeant gaude-
re vxores, patres, filij, ac fratres, ſed
omnes, & quicumque ipſis placuerit
admittere ad cohabitationē domus,
ecce enim in caſu D. Vincentij, &
D. Simonis Ferro, nepotum ex fratre
vxoris cuiuſdam officialis Sancti Of-
ficij prætenditur, quod debeant gau-
dere foro vti commenſales, non ob-
ſtantibus verbis præſcriptis. Item,
quod debeāt gaudere, defuncto iam
viro, qui officialis erat, ac extincta
eius familia, quaſi vidua, quæ erat
acceſſoria, & membrum, viuente vi-
ro, fit effecta principalis, eo è viuis
ſublato, habeatque ſuam familiam,
ac ad ſe trahat litigantes reos. Quo
ad primum ergo de vxoribus fami-
4 liarium adduci poteſt diſpoſitio iuris
communis, per quod vxores foro
mariti gaudere videntur, *ex text. in
l. fœminæ, D. de Senat. l. quoties, C. de
priuileg. ſchol. lib.* 2. *l. fin. C. de incol. lib.*
10. *l.* 1. *& l. mulieres, C. de dignit. lib.*
12. aliaque per *Paramum in def. Sancti Offic. cap.* 3. *per tot.* & per *Narbon.
gloſ.* 1. *à num.* 41. *cum plurib. ſequentib.*
inferendo ex hoc, quod debeant co-
ram Inquiſitoribus conueniri, quæ
doctrina poſſet roborari ex ſuppoſi-
tis in ſecundis concordatis, *cap.* 14.
ſupra relatis, ibi: *Y las viudas de los
tenientes de oficiales, y familiares no go-
zen.* quaſi per antecedens neceſſariū
ſupponatur, quod conſtante matri-
monio gaudeant ad inſtar vxorum
tenentium officialium, qui foro ma-
riti fruuntur. Sed in oppoſitum eſt
veritas. Primò, attentis primis con-
5 cordatis, in quibus vxores tenentiū
officialium gaudere decernitur, non
tanquam vxores, ſed vti ex familia
cum qualitate cōmenſalitatis, per
quod cenſentur excluſæ vxores fa-
miliarum, quibus nulla eſt familia,
quæ foro Sancti Officij fruatur: ex-
preſſione enim vnius ſpeciei altera
cenſetur excluſa, vt per notata a *DD.
in cap. generi, de reg. iur.* videri poteſt,
& præcipue per Petrum Pechium.
Secundo, attento iure communi,
6 quo ita demum vxores fori priuile-
gio viri eorum fruuntur, ſi ratione
alicuius dignitatis viro fuerit con-
ceſſa exemptio, ſecus ſi ratione artis,
vel exercitij, tunc enim niſi ipſæ
quoque eandem artem exerceāt, vel
in exercitio cooperentur, foro non
gaudent, ita deciſum refert *Vinc. de
Franch. deciſ.* 362. *Milan. deciſ.* 10. *p.* 1.
Intrigl. ſing. 36. *lib.* 2. *Cancer. var. re-
ſol. tit. de vniuerſ. c.* 2. *nu.* 220. *verſ. hinc
licet to.* 3. Tertiò, quia in Regnis Ca-
7 ſtellę nullatenus forum Sancti Officij
eorum viris conceſſo ſortiuntur, vt
refert *Narb. d. gloſ.* 1. *num.* 75. ea præ-
cipuè ratione, quod conceſſum hoc
non fuerit, nec vlla ratio ſuadeat, vt
oppoſitum ſeruetur.

Non obſtant contraria, quoniam
nulla lex ex citatis loquitur de foro
conceſſo ratione exercitij, ſed lo-
quuntur de foro loci, vbi quis cōue-
niri debeat, quod ſatis diuerſum eſt

à foro

a foro iuriſdictionis; cum in primò non ſit rationabile, vt vxor, quæ virum eſt ſecuta in loco ſui originis, vel proprij domicilij conueniatur, ac ab eius ſeruitijs diſtrahatur: quod ceſſat in ſecundo, vt diximus *in principali diſcurſu cap.4. nu.58. ex Luca de Penna*. Et *licet text. in l. quoties, Cod. de priuileg. ſcholar. lib. 12.* ſupponat vxores ſcholarium in domo Principis militantium, ac ad eius cuſtodiam deputatorum conueniri debere coram Magiſtro officiorum, attamen
8 hoc eſt militum priuilegium expreſſum, habens ſpecialem cauſam, dum miles adeò militiæ addicitur, vt ſtatus quaſi mutationem patiatur, ideo vxor quoque partem oneris ſuffert in locis maximè præſidiarijs, vbi milites cum vxoribus militant, quod non procedit in his foris, in quibus in minimo ſtatus mariti alteratur, nec exercitia mutantur, cum nullum ſit foro onus annexum. Non obſtat cōcordia, quia illa poteſt referri ad familiares familiæ domeſticæ, item ex negatione, non poteſt colligi diſpoſitio in priuilegijs, quæ ratio ſola controuerſiam dirimit. Ex quibus conſequitur, *nullo iure vxores familiarium gaudere poſſe foro Sācti Officij*, & ita in Regnis Hiſpaniarum inuiolabiliter ſeruatur.

9 Quoad ſecundum, quod viduæ officialium gaudeant priuilegio trahendi ad inſtar maritorum, ſi viuerent; inducunt verba concordiæ ſupra relatæ, ibi: *Que gozaran, ſi fueran ſus maridos viuos.* Sed ſic eſt, quod viuis maritis hoc priuilegio fruerētur ergo &c. Antecedens pariter probatur ex regula ſupra ſcripta, quod vxores foro, ac priuilegijs viri participent, *l. fœmina*, cum alijs ſupra ſcriptis Iuribus. Viri autem, cum officiales ſint, priuilegio trahēdi reos ad ſuum forum potiuntur, *ex gloſ. in cap. ei qui, verſ. Nulli, verbo, Officialium 2. qu.6.* & alijs *in controuerſ. Frāciſci Gaeta, verſ. At Inquiſitores*, quæ in ordine eſt *Septima num. 3. fol.440.* Ex qua etiam ratione participationis priuilegiorum viri emanat altera controuerſia, quæ genuina eſt præſentis caſus: an nempè ipſæ viduæ habeant familiam, ac commenſales, qui foro gaudeant, dum in cōcordia dicitur, quod gaudeant prout ante, qui eſt caſus iſtorum de Ferro nepotum, ex fratre vxoris Magiſtri Notarij Inquiſitorum, deputati pro iuriſdictionis temporalis actis ſcribēdis, necnō, & cuiuſdam eius famuli cum ſclopis duobus paruis captus, de quibus principaliter tractatur. contra quas prætenſiones ex parte Regaliū miniſtrorum ordinariæ iuriſdictioni præpoſitorum excipitur, nullibi probari, quod officialis ipſe hac prærogatiua potiatur, vt *dict. controu. 7. à nu. 3.* præcitata fundatum eſt, ideo-
10 que cum exorbitans hoc ſit, ac ſpeciali ratione introductum, ne officiales ab exercitio diſtrahantur, nō poteſt ad vxores extendi, in quibus hæc ratio non concurrit, qua ceſſante
11 ceſſat diſpoſitio: actiones enim, quæ a coniugata muliere experiri poſſunt ſunt in duplici differentia, nam aut ſunt criminales pro iniurijs paſſis, pro quibus actio datur marito, quoniam ipſi iniuria facta videtur, *§. patitur, inſt. de iniur.* ibi: *Patitur autem*
12 *quis iniuriam, non ſolum per ſemetipſū, ſed etiam per liberos ſuos, quos in poteſtate habet. Item per vxorem ſuam, iūcta l. 1, D. eod.* aut ciuiles, quæ ſunt pro rebus extradotalibus, vel paraphrenalibus (dotalium enim rerum actiones ſunt mariti, qui earum eſt dominus matrimonio perdurante, *l. doce ancillam, C. de reuend.*) de primis ergo loquendo, eorum quandoque conceditur viro adminiſtratio,
13 quandoque negatur ſecundum *Bald. in conſ. 278. quædam ſunt res extra dotem, lib. 5.* quem ſequitur *Gregor. Lopez in l. 17. gloſ. 2. titul. 11. part 4.* in-

in primo caſu habetur ſicut quilibet adminiſtrator, tutor, vel procurator tenetur etenim dare compura, eiuſq; bona ſunt tacite obligata, vt *in l.fin. C.de pact. conuent.* in ſecunda cum ipſa per alios agat, ceſſat interuentus mariti, vt *in dict. l.fin.* ibi: *Habet mulier ipſa facultatem ſi voluerit, ſiue per maritū, ſiue per alias perſonas eaſdem mouere actiones, & ſuas pecunias percipere, & ipſa cautiones a marito percipere*, neque enim in iudicijs haberur ratio cōiugatarum mulierum, Primò ergò caſu quoad fori priuilegium ſpectat, iam cautum eſt viro, dum iniuriarum reos poteſt ad pro-
14 prium iudicem conuenire. At in ſecundo, etiam conceſſa adminiſtratione, nulla ratio ſuadet, vt hoc priuilegio fruatur; alias ſequeretur, quod officialis tutor datus pro pupilli actionibus ageret corā proprio iudice, quod nullatenus procedit, vt patet ad ſenſum, quod ſi vxor officialis marito adminiſtrationem paraphrenalium deneget, alteriqne mandatum concedat, non videtur, quod poſſit ad forum mariti ex eius priuilegio reos conuentos trahere: ceſſat enim ratio, ne eius vir diſtrahatur, quia in his bonis habetur, ſicut quilibet extraneus, non enim eſt nouum, quod perſona eadem poſſit diuerſo iure cenſeri, vt fundat *Surd.*
15 *conſ.* 183. *num.* 42. per me *deciſ.* 13, *num.* 28. ſiue propter ſeparata patrimonia, ſiue ob plures titulos: concludendum ergo eſt, *matrimonio perdurante, vxorem officialis hoc non gaudere priuilegio*, non obſtantibus contrarijs, quibus ſtatim ſatisfiet.

His firmatis deueniendum eſt ad alteram prætenſionem ex eadem ratione procedentem, quod nempe
16 vidua officialis, hoc trahendi priuilegio fruatur. In qua definienda arguendo a maiori ad minus, non eſt dubium, ipſas nullum ius fouere, nā ſi fundatum eſt nullum habere in hoc priuilegium viuente viro, ſequitur minus hoc competere poſſe eo defuncto, quamobrem qui pro Inquiſitorum iuriſdictione ſcribunt; fori prærogatiuam viduis officialiū tribuunt tantummodo in paſſiuis, patet ex *Paramo in d. cap.* 3. quē ſequitur *Narbon. dict. gloſ.* 1. *num.* 46. ibi: *Et coram alijs, quam Inquiſitoribus nō poſſint conueniri.* Non enim eſt ita indiſtincte recipiendum illud axioma ſupra relatum de participatione priuilegiorum viri, vt dicamus vxorem ex acceſſoria fieri principalem, ſicuti dicimus Reginam, Auguſtamque legibus ſolutam, leges tamen ſoluere non poſſe, dominam eſſe, & non dominari, quædam enim ſunt in marito, quæ vxori non ſunt communicabilia, per ea quæ diſcurrit *Decian. lib.* 7. *cap.* 5. *trac. crim.* quod vero attinet ad aliud de commenſalibus, eiſdem conſiderationibus decidit. Vxor enim officialis ex verbis dictæ concordiæ gaudet vti acceſſoria, vti acceſſoria, vti nempe de familia, ſicut de iure eſt diſpoſitum, at patre familias mortuo diſſoluitur familia, ac priuilegia quoque expirant, quamobrem, niſi concordata ei ſuffragarent, non gauderet vtrique foro, nec in paſſiuis: at concordatis attentis ſicuti habetur, vti vir viueret, quoad paſſiuas cauſas, ita non poterit ipſa prætendere commenſales, quoniam licet deberet gauderet gaudere eiſ-
17 dem priuilegijs: attamen hoc ipſa priuilegium non habebat viuente viro, vt proprij commenſales gauderent, actu enim nec habitu vxor poterat illos habere, cum ipſa viri alimentaria, ac commenſalis erat, *l. pro oneribus. C. de iur. dot.* at ſi tunc non habebat, quoquomodo eo mortuo poterit habere? Hoc enim eſſet procedere in infinitum ſi maritus vxori, vxor alteri priuilegium cōmunicaret, quod vitandum eſt in odioſis præcipuè, ac iuriſdictioni Regali aduer-

aduerſantibus, ideoque, quod in
paſſiuis tantum vxor gaudeat reſcri-
bendum eſt, vt ipſi aduerſantes fa-
tentur.

Ex hac pariter facti ſpecie oritur
altera Controuerſia decidenda, quę
tertio loco ſupra propoſita fuit, iſti
18 enim de foro commenſales prætenſi,
non patres, nec filij, nec fratres hu-
ius viduæ erant, & propterea ex for-
ma concordiæ noſtrę excluſi a gene-
rali familiæ appellatione. Quos ta-
men Inquiſitores repetere conten-
dunt, cumulatis in idem pluribus
ſpecialibus. Primo, quod habeat vi-
dua commenſales. Secundò, quod
habeat quoſcumque nullis legitimis
limitibus reſtrictos. Supponendo,
quod hoc idem liceat officialibus
in quo declaratione opus eſt: nam
aut concordatis tenentur, & vltra
expreſſatos, ceteri remanebunt ex-
cluſi, aut nolunt ſtare, & recurren-
dum eſt ad ius commune, per quod
exceptis deſcendentibus nulli alij
poſſunt de familia dici; adeò vt ſatis
dubium eſſet, an pater huiuſmodi fi-
lij priuilegio frueretur, niſi in Con-
cordia id fuiſſet expreſſum, vt patet
ex l. 1. *D:de Senat.* ibi: *adijcit Saturni-
nus, etiam matres, quod nec vſquam
relatum eſt, neque receptum*, quo vtun-
tur *Bald. in cap. ceterum, num. 7. de iud.
Maſuer. de collectis*, §. *vxor militis*,
Tiraqu. de nobilitate, cap. 19. *num.* 2.
& alij *à Narbon. dict. gloſ.* 1. *num.* 49.
qui contrarium affirmat, adducendo
nónullos alios textus in quibus ſpe-
cialibus in cauſis id conſtitutum eſt,
qui potiùs eius intentionē deſtruūt.
Fruſtra enim id fuiſſet ad fauorem
refertum, ſi a iure fuiſſet diſpoſitum
per vulgata iura in *diſcurſu n. 36. c. 4.*
in cæteris enim conſanguineis fra-
tribus, nempe, ac eorum filijs, prout
ſunt ij, de quibus agimus, ipſimet
aduerſantes cedunt aleam, affirman-
tes óppoſitum, vt licet Inquiſitorum
vel officialium alimentis viuant, fa-
miliaritatem non induant, & conſe-
quenter fori priuilegijs non gaude-
bunt. Mouentur *ex doctrinaBoniſa-
cij S. P. in Clem. fi. num. 34. de celebrat.
Miſſ. Simon: de reſeruat. qu. 31. núm. 6.
Bero. qu. 35. num. 3. & 4. Maſcard. cō-
cluſ. 755. num. 3. Garc. de Beneſ. par. 5.
cap. 1. num. 317. tom.* 1. referens de-
ciſum in Rota, quos omnes laudat
Narbon. in terminis fori Sācti Officij
dict. gloſ. 1. num. 58. multaſque deci-
ſiones Rotales cumulat *Marqueſan.
de commiſſ. 1. part. fol.* .eligant ergo
ipſi velint ne ſtare concordatis, aut
iuri communi, vt ſciamus, quibus
erit regulis procedendum in contro-
uerſis huiuſmodi terminandis. Ad
contraria reſponſum patet ex prædi-
ctis, communicationem nempe pri-
uilegiorum viri ad vxorem non eſſe
principaliter, ſed acceſſorie, tanquā
ipſa ſit in viro, non vt alter vir iudi-
cetur. Declarandū eſt itaq; *officiales
quoſcumque Inquiſitoribus incluſis ſtare
debere concordiæ, quoad commenſales,
ac familiam habendam, vel ſi velint
ſtare potius iuri communi. vt vltra eos,
qui in familia veniunt, ceteri a foro ex-
cludantur.* Item, *quod vxores officialiū
cæteriquè commenſales foro tantum gau-
deant in paſſiuis*, quod conſequenter
extendetur ad viduas, vt nec fami-
liam prætendere poſſint.

Senatus cenſuit viduas familia
carere, ſolumue in paſſiuis foro iu-
uari; ſicut, & commenſales ceteri
cum officialis viueret. Commenſa-
les vero illi declarati ſunt, qui com-
muni iure attento hoc nomine ve-
niunt, quos Narbona explicat, eos
nempe, qui lege expreſſa in familia
cooptantur *Cap.* 15. & 16. *recent.
Concord.*

DE SIMONE DE VINCENTIO.

De renunciantibus foro expreſſis verbis ab Inquiſitoribus non cognoſcendis, etiam ſi renunciatio forum præceſſerit,

SVMMARIVM.

1 *Foro ſancti Officij quo pacto renunciari poſſit?*
2 *Iuri de futuro quando poſſit renunciari, & num.*
3 *Delictum eſt periurium, vt familiaris excludatur a foro, ſi ante habitum forum illud admiſerit, quod ſtatim oſtenditur.*
4 *Tempus delicti, ac obligationis contractæ in omni foro attenditur, præter quam reſpectu clericorum, vbi ratio.*
5 *Renunciãs foro Inquiſitionis excluditur propter renunciationem, & non propter delictum, ideo de eo quærendum non eſt.*
6 *Preces Potentum habẽt vim coactionis.*

Controuerſia X.

FVit in recentiori concordia poſt late examinatum articulum, (vt
1 conſtat ex integro *reſponſo* 2. Inquiſitoris Parami) determinatum, vt foro Sancti Officij hoc pacto renunciari poſſet, vt *in cap.* 16. *Si algun familiar, o teniente de oficial renunciare expreſſamente el fuero del Santo Oficio, aſſi en los negocios ciuiles, como en los criminales, los Inquiſidores no lo amparen, ni defiendan en aquel caſo que renunciò, però ſi auiendo ſido citado verbalmente, o perſonalmente por los juezes ſeglares renuncia tacita, o expreſſamente, eſta tal renunciacion no valga, antes ſea remitido al fuero del Sãto Oficio, ſin embargo que lo aya hecho*: huius diſpoſitionis effectum pluribus modis conantur euertere Inquiſitores quippe, quia odio litigandi corã eorum Curia, nullus pœnè contractus celebratur, quo huiuſmodi renunciatio non interueniat. Primò ergo, quoad ciuiles cauſas ſpectat, ſolent obijcere, prout in hoc caſu Simonis de Vicentio, & D. Caroli de Septimo renunciationem non proficere, quando
2 forum poſt eam celebratã ſuperuenit: moueri forte poſſunt, ex vulgata doctrina *Bartol. in l.* 1. *Cod. de pact.* quam cõmuniter recipi affirmant *Iaſon. num.* 17. Ripa, *num.* 26. *Zuccard. num.* 159. alijque per *Surd. conſ.* 308. *numer.* 30. docet ibi Bart. iura de futuro, quæ non trahant cauſam de præterito ex nouaquè cauſa ſuperuenientia ex præſumpta mente renũciantis, tanquam inexcogitata, non venire in renunciatione, quod dictũ indiſtinctè vulgares interpretes ad omnem materiam extendunt: at forum Sancti Officij ſuperueniens omninò inexcogitatum videtur eſſe, quod nec re, nec ſpe poteſt competere renuncianti, ergo, &c.

Sed oppoſitum his non impedientibus tenendum eſt, ac determinandum renunciationem ad futurum forum extẽdi ex pluribus, Primò, quia hic agitur de expreſſa, & nominata renunciatione huius fori, quo caſu omnes dicunt validè iuri futuro renunciari poſſe, excipiendo tantum viuentis hæreditatem ſine eius conſenſu, propter votum captãdæ mortis, quod bonis moribus repugnat. Hoc eſt de mente omnium prædictorum, quibus addimus *Matthæum Brunum de ceſſ. bonor. q.* 21. *Boer, deciſ.* 147. *num.* 11. *& ſeq. Maſcard. concl.* 1264. *num.* 20. *verſ. Declarãda, Menoch. cõſ.* 335. *num.* 38. …*roc. caſu* 62. *num.* 23. infinitos nos congeſſimus *in tract. de donat. diſc.* 2. *p.* 6. *a num.* 91. *ad* 97. *fol.* 147. *& diſ.* 3. *p.* 6. *a num* 120. *ad* 125. *fol.* 576. Secundo, attento iureiurando, per quod in generali iurium, ac excep-

exceptionum renũciatione veniret, habereturque pro expreſſe renũciato, dum non vertitur interitus ſalutis æternæ, *Caroc. d. caſu 62.num.* 24. *Seraph. de priuileg.iuram. priuileg.* 97. *Gloſ.Greg. in l.* 19.*titul.*7.*p.* 6. qui loquũtur in terminis iuris, quod ignoratur competere poſſe. Cum tamen in præſenti quæſtio ſit de nominata, ac ſpecifica renunciatione, quæ facit, vt renuncians non poſſit dicere ſe nõ cogitaſſe. Tertio, quia tanquam forum ſuperueniens ſecluſa renunciatione, non prodeſſet ob alterum cõcordatum, *cap.*17. ibi: *Item, que los, familiares no gozen del priuilegio del Sãto Oficio, en los delitos que huuieren cometido antes de ſer admitidos por familiares*, quæ verba licet, ſummo rigore locutionis attento, referantur ad delicta, quæ pœnam merentur corporalem, non ad id, quod ex in obſeruatione contractus prouenit, iuxta opinionem *Accurſij in l. ſi qua per calumniam, verbo, Auri, C. de Epiſcop. & cler. & in l. obſeruari*, §. *proficiſci, D. de offic.Proconſ.* cuius opinio communiter approbatur, vt per *Gomet. in tit. de act. num.* 18. *Martin del Rio in l. tranſigere, nu.*11. *C. de tranſact.* affirmantes, crimen non dici vbi pœna ſit tantum pecuniaria: attamen certum eſt, quicquid de huiuſmodi cõtrouerſia ſit, ex propria, ac vera verbi ſignificatione crimen dici poſſe, iureiurandi contempta religio, *cap. quærelam* 10. *de iureiur.* ibi: *quoniam igitur non merentur Eccleſias regere, qui ſunt crimine periurij irretiti*, per quod iure communi attento ab omni fori præſcriptione priuatur, per textum ſolemnem iuxta ſenſum *Regentis de Ponte in l.pen. C. de dignit. lib.* 12. quem ipſe ad hanc quæſtionem ſoluendam inducit *in tract. de poteſt. Proreg. tit.*7.§.7.*num.*51.*fol.*232.*in* 2.*impreſſione, & num.*45.*cum ſeq.* vbi dicit, periurium crimen eſſe, ſolitum animaduerti corporali pœna, & licèt

3

illud non incurreretur, niſi poſt forum acceptum; tamen cum pendeat a iuramento prius præſtito ad id tẽporis retrotrahitur: receptio enim fori dicitur affecta ex obligatione ipſius perſonæ: bene ipſemet de *Ponte ibidem num.* 13. vbi quod non mutatur ſtatus propter hos foros ſuperuenientes, prout per clericatum,

4 & ideò attenditur tempus obligationis contractæ, ſecundum *Bart. in l.* 1. *D. de pœnis, Ray. de Forli in l. omnes populi, num.* 97. *Sanſeuerinus num.* 156. *Bart. ibi nu.*5.*q. num.*48.*de iuſt.& iur. Bal. in l.* 1.*num.*4. *C. an ſeru. ex ſuo facto, Boſ. de foro compet. nu.* 144. *& ſeq. Cart. de execut. ſent. cap. bann. cap. fin. num.*308.*verſ. hac autem, Cabal. reſol. crim. Cent.*2.*caſu* 108.*n.*18. & in terminis fori Sancti Officij *Narbon. ad l.* 26.*gloſ.*21.*num.* 43. ibi: *nam quæ ſuperius adnotauimus tantummodo locum obtinere dignoſcuntur, in his, qui clericum, vel religioſum habitum poſt crimen admiſſum receperunt: ſanè ſi obſuperuenientem aliam prærogatiuam, vel priuilegium reus ordinarij, & competentis iudicis coertionem euitare velit, ſuperueniens immunitas, vel exemptio nõ oberit.* Quibus verbis agnoſcit huiuſmodi differentiam, allegatque ſtatim dictam Bartoli doctrinam, quam ex Caballo nuper citato habuit, ad idẽ firmandum vtitur ipſe *Narb. nu.* 45. alio inſolubili argumento, ex ventre eiuſdem concordiæ oriente, nempe, quod cum opus ſit, familiarem tempore delicti commiſſi reperiri matriculæ aſcriptum, vt foro gaudere poſſit: ſupponatur autem hunc non fuiſſe familiarem, & conſequenter non matriculatum, ceſſare per hoc debeat prætenſio Inquiſitorum: quę ratio in ciuilibus quoque ſibi locum vindicat cauſis, vt ſuperius ſatis fundatum videtur: quibus attentis non obſtat, quod excitatum eſt contra prædicta, quia vt fuit dictum, illa iura procedunt in excogitatis, & om-

 ninò

ninò inſpectatis, quæ forſan, ſi obtinerl crederentur, non renunciarentur, quod ſecus eſt in foro. Item, ceſſant attento iuramento, ac ſpecifica, nominataque renunciatione.

Alter modus, quo conantur eludere huius capituli diſpoſitionem ij qui e curia Inquiſitorū ſunt quoad
5 criminalia, eſt requirere probationes delicti, ac ſi propter aliquam qualitatem excluderentur, quod cum vllo ſuſtineatur fundamento, nō eſt opus vlteriori diſcuſſione, vt refellatur: verum enim vero cum in hoc caſu excludantur ob renunciationem, videtur, quod hęc ſit tantum qualitas verificanda, ſi vera ſunt, quæ DD. dicunt *in cap. 3. de homicid. in 6.* & nos Iaiè in *Controu.* Ioſephi Guatnerij, & Andreæ de Blaſi, ſicut enim qualitate delicti probata eorum iuriſdictio ceſſaret in exceptis, ita docto de renunciatione ab omni cauſę cognitione excluduntur, vt patet ad ſenſum, ex renunciatione enim facit ſe a foro alienum, habeturque, ac ſi nunquam fuiſſet, in quo præcipiendū eſt, *vt docto de renunciatione a cauſa ſe abſtineant.*

Demum fruſtratoriam reddere conantur concordiam quoad capitulum iam dictum, alliciendo partes litigātes, & præcipue actores, vt prorogent eorum iuriſdionem, renunciatione non obſtante, quod multoties ex eorum metu reuerentiali procedit. Præces namque potentum ſæ-
6 pe coactionis vim præſeferunt, *cap. petitio, de iureiurando*, ibi; *Vel precibus importunis, vel metu, l. 1. C. de pet. bon.* ibi: *Inuerecunda potentium inbiatione, Ioan. Lup. in cap. per veſtras in rubric. §. 81. num. 5. Matth. in lib. 5. Recopil. lib. 10. titul. 1. gloſ. 1. Azeued. in l. 13. ti. 10. lib. 5.* cum tamen certum ſit, attenta iuris communis diſpoſitione, ac forma cōcordatorum, iuriſdictionem ipſorum eſſe improrogabilem. Nam, vt diximus in ſuperiori diſcurſu. *nu. 10. & 11.* cum ipſi ſint ad vnius cauſæ ſpeciem iudices delegati, eorum iuriſdictio ad alias diuerſas ſpecies minimè prorogabilis eſt, nec minus attenta Regis noſtri conceſſione reſpectu aliarum perſonarum non ſubditarum, vel cauſarū exceptarum, non tantum per eandem, quæ concurrit, rationem, verum etiam, quia ſicRex pręcepit in concordatis, ne extra caſus conceſſos mandata iuriſdictione vterentur, vt ibidem ſufficienter demonſtratum eſt, *in cap. 3. nu. 12.* Quamobrem, *inhibendum eſt litigantibus indicta cauſa iactura, ne familiares, ac officialium locū tenentes qui foro renunciauerint alibi, quam coram ordinarijs iudicibus conueniantur, quoties ex inſtrumēto, vel actu, quo agunt de fori renunciatione conſtet.*

Deciſio hæc fuit, vt renunciatio etiam futuri fori noceat: nolente autem actore renunciatione vti ſancti Officij iudex recte cognoſcet renūciatio enim eius fauore proceſſit, cui cedere poterit: in criminalibus autem cōſtito de renunciatione delicti qualitas exquirenda non erit, nec probata expectēda *cap. 6. & cap. 7.* concordiæ recentioris.

CONTRA PHILIPPVM CAVALERI, ET ORLANDVM DE BLVNDO.

De delictis ante forum conceſſum non cognoſcendis per Inquiſitores ſub prætextu defectus probationum.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non debet remitti in certis caſibus ſuo iudici ſed libere dimitti.*

2 *Ordinarius laicus habet intentionem fundatam cognoſcendi omnes incolas eius territorij.*

3 *Inquiſitores debēt docere de qualitatibus requi-*

requiſitis a concordatis, vt ipſis corũ ſubditis remittantur.

4 *Qualitas iuriſdictionem tribuens delegato contra ordinarium eſt probãda.*

Controuerſia XI.

AFfinis præpoſitæ quæſtionis eſt
altera, quæ eiſdem medijs di-
ſcuti, ac determinari poteſt, an nem-
pè diſpoſitio dicti *cap.* 17. recẽtioris
concordiæ excludentis a foro fami-
liarem, qui ante forum acceptũ deli-
querit, de quo ſupra in tertio argu-
mento, locum ſibi vindicet docto de
tempore quo fuit delictum commiſ-
ſum, an vero vlterius docendum ſit,
de probationibus ſuper delicto. Aiũt
enim Inquiſitores nullatenus poſſe
Regios, ordinarioſq; iudices proce-
dere, niſi tranſmittant informatio-
nes, in quibus de delicto plenè con-
ſtet, adeò ne eis oppoſitum innote-
ſcat: quaſi non tempus, ſed delicti
probatio cauſa ſit amiſſionis fori,
motiua poſſunt elici ex traditis per
Boſſ. de foro comp. num. 50. *Guid. Pap. deciſ.* 202. *Gam. deciſ. Luſit.* 363. *Teſaur. deciſ.* 90. *ad finem, Barb. in l. hæres abſens, §. proinde in articulo de foro delicti, num.* 74. *de iud. Borell. ad Bellug. rub.* 11. *§. ex quo prædiximus, lim.* 16.
1 qui dicunt clericum a iudice ſeculari
captum minimè eſſe remittendum
ob meram, ac nudam iudicis Eccle-
ſiaſtici petitionem, niſi quoque pro-
ceſſus ei tranſmittatur, in quo de de-
licto conſtet. Ac per hoc, quod de-
beat cauſæ cognitio adhiberi, ita vl-
tra præfatos docet *Caſtrenſ. in l. interdum in princip. nu.* 4. *D. de public. & vectig. Couarr. pract. cap.* 11. *num.* 14.
ne iudex remittẽs ſit in cauſſa, quod
remiſſus indebite moleſtetur, iuxta
ineffrenatos iudicis appetitus, ita
Felin. in cap. fin. num. 9 *ad finem, de for. comp. Boſſ. loco citato,* quam opinionẽ
eſſe ſatis æquam dixit *Prob. ad Monach. in cap. Romana, §. contrahentes,*
num. 5. *de foro compet. in* 6. ſicuti an-
tiquitus ſeruabatur in Regno Nea-
politano, quoad vaſſallos Baronum,
quos magna Curia nullatenus re-
mittebat, niſi vbi delictum aliquod
probaretur, licet hodie diuerſum
practicetur, vt poſt D. Regentem de
Tapia, refert *D. Rouit. in prag.* 1. *num.* 40. *tit. vbi de delictis quis conueniri debeat,* ſed pro parte iudicis ordinarij
Regij opponitur terminos præſentis
quæſtionis eſſe ſatis diuerſos: nam
cum ipſe habeat intentionem funda-
2 tam in omnes ſubditos, qui eius in-
colunt Prouinciam, pro ipſo ſtat re-
gula, quod poſſit inquirere, ac ad
capturam procedere contra quaſcũ-
que perſonas de aliquo delicto im-
putatas, ac delatas, diciturq; quoad
hoc quaſi poſſidere, ac dominari in
ſuos ſubditos: quorum aliquos ſi
quiſpiam iure delegato velit excipe-
3 re, & ex priuilegio fori conceſſo ſibi
ſubeſſe contendere, ſine dubio hic
erit petitor, qui tenebitur reum ſibi
petere remittendum: hic ſi de foro
Sancti Officij agatur pro ſua excep-
tione fundanda plura debet probare
vt obtineat: primo, quod reus peti-
tus ſit de foro, oſtendendo priuile-
gium in forma expeditum, ſecundo,
quod ſit matriculæ aſcriptus ante
perpetratũ delictum, vt docet *Narb. in d. gloſ.* 21. *num.* 45. & dictant ver-
ba concordatorum, ibi: *declarando como expreſſamente ſe declara por la preſente, que para que qualquier familiar, o teniente de oficial aya de gozar del fuero del Santo Oficio, ha de tener titulo de los Inquiſidores, a las eſpaldas del qual ſe ha de aſſentar, como queda hecha nota en el regiſtro de la gran Corte.*
quibus minimè fundatis remanebit
ordinarius in ſua poſſeſſione, ac iure
optimo remiſſionem petitam dene-
gabit, quaſi ſuccumbente actore in
ſua petitione, ſufficit namque reo, ac
poſſeſſori dicere, tu non eſt talis, qua-
lem te facis, qualitas enim, quæ al-

teri

teri defert iuriſdictionem, ac ab ordinario auellit, per petitorem probanda eſt, *l. 2. §. ſed ſi dubitetur, & l. ſi quis aliena. D. de iud. Bartol. in l. præſcriptionem, C. ſi contra ius, vel vtil. publ. Innoc. in cap. ſuper literis, de reſcriptis,* atque per multi allati in *Controu. 5. Ioſephi Guarnerij, nu. 14.* qui locuntur in eo, qui prætendit iuriſdictionem ab ordinario auellere, & non reſpectu ipſius ordinarij, vt ibi tactū eſt: hoc præmiſſo ceſſat omnis difficultas, ac retorquentur doctrinæ ſupra relatæ, ex eo enim Regius, ac ordinarius iudex nullatenus tenetur verificare, quod captus, vel inquiſitus ſit criminis reus, quia ipſe non petit, eum ſibi remitti. Inquiſitores vero qui ſuper remiſſione inſtant, non debent obtinere, niſi de dictis requiſitis doceant, alias ordinarius teneretur iuſtificare quare proceſſerit: quamobrem doctrinæ allegatæ bene procedent, quando ab Inquiſitoribus petatur remiſſio, vt nempe denegari poſſit, dum ipſi de delicto nō doceant, ſi forte ab ordinario detineatur, tunc enim potius dimittendus erit, licet verior opinio ſit ſufficere pro remiſſione, vt prætenſi criminis titulus, rubricam vocamus, in publica fide contētus tranſmittatur, ſecundum doctrinam *Imolæ in Clem. Paſtoralis, num. 66. de ſent. & re iud. de qua Borel. ac Barboſa locis præcitatis.* Concludamus ergo, *nullo iure Inquiſitores informationes petere, nec probationum vim diſcutere poſſe, quando de delicto ante forum adeptum agitur,* cum ſufficiat per Kalendaria temporum conſtare delictum prætenſum foro anteriorem eſſe.

Cōformauit ſe his ſenatus, ac præcepit ne probationes peterētur: conſtito ſolum de die delicti ante obtentum forum admiſſi *Cap. 6.*

SIMONIS DE VINCENTIO, AC D. CAROLI DE TERMINE.

Vt pro omnibus quantitatibus debitis vniuerſitatibus exigendis Regales, ac ordinarij miniſtri procedant, dum omnes in ſeruitium Regis expeduntur.

SVMMARIVM.

1 *Debitores Regiæ Curiæ, ac Vniuerſitatum non gaudent foro ſancti Officij.*

2 *Fideiuſſores, ac participes principalium arrendatorum non gaudent foro ſancti Officij.*

Controuerſia XII.

1 Debitores Regiæ Curiæ, ac Vniuerſitatum a foro ſancti Officij repelluntur per hæc verba in prima concordia, ibi: *Excepta exactione quorumcumque redditunm, & vectigalium quæ officiales, ac familiares commemorati mihi, aut Regio patrimonio debeant, tam de gabellis, & alijs vectigalibus, quæ vulgo taxæ, ac talliones vocantur, quam de quacumque pecunia contributione, quæ ad me pertineat, & in meum ſeruitium conferatur.* Et iterum in 2. cap. 9. & 10. *Item, que los Iuezes de mi Real patrimonio puedan cobrar de qualeſquier perſonas, aunque ſean familiares, ò tenientes de oficiales de la Inquiſicion, las deudas que ſe deuieren al dicho Patrimonio, con tanto que eſto ſea iure proprio, y no por ceſſion, ò otra cautela.*

Quando algun familiar, ò teniente de oficial del ſanto Oficio deuiera alguna deuda à Vniuerſidad, para pagar tādas Regias, ò otras qualeſquier gabelas, las Iuſticias Reales puedan compeler a la dicha paga, y los Inquiſidores no amparen, ni defiendan lo contrario. Dubitatur in caſu Simonis de Vincentio, an fideiuſſor, qui vt principalis ſe obligauit, renūtiatis iuribus de principali conueniendo, veniat in diſpo-

ſitione

ſitione prædicta, ſicuti pariter reſpectu 7. & 8. *capitum*, eiuſdem ſecundæ concordiæ, idem diſponentium in bancherijs, ac magaſenerijs; Et reſolutiue reſpondendo concludendum
3 puto fideiuſſores venire, qui reſpectu creditoris nihilominus ac principales habentur quicquid inter eos ſecus ſit, ita poſt *Cin. in auth. præſente, C. de fideiuſſ. Alex. cõſ. 32. col. fin. lib. 4. tenet Greg. Lop. in l. 57. titul. 18. par. 3. verbo, Principalmente, Suarez in l. poſt rem iudicatam, fol. 667, in paruis num. 2. D. de re iud. Bald. in l. 1. nu. 16.* qui in his terminis loquitur, *C. de conuen. fiſci debit. lib. 10.* Quod ſi vt principalis iudicatur, certum eſt foro minime gaudere debere, ſicut puto declarandum. Iterum quotidie dubitatur, quæ nam ſunt credita vniuerſitatum, quæ poſſunt a iudicibus ordinarijs, ac Regij s exigi, dum hodie omnes introitus applicantur pro ſolutione taxarum, ac onerum Regi debitorum, tam ordinariorum, quam extra, quæ nec ſufficiunt pro illorum ſatisfactione, vt patet ex literis Deputatorum Regni nomine trium Ordinum Regi ſcriptis hoc anno, quamobrem eſt generaliter tenendum, non gaudere pro quocumque debito iure proprio illis cõpetente, prout prima concordia dictat, ibi: *ac in meum ſeruitium conferatur*, dum nil ſupereſt, deducto Regis ſeruitio, additique in *ſecunda*, ibi. *O otras qualquier gabelas.* Atque ita ſtatutum eſt, niſi vbi vniuerſitas priuato iure vtetur.

DE IOANNE PAVLO MIGLORE.

De ſuprema, ac œconomica Principis poteſtate in exemptos, ſecluſa contentioſa iuriſdictione.

SVMMARIVM.

1 *Exilium pœna cum ſit, debet indici per habentem poteſtatem.*

2 *Prorex in Regno non poteſt mandare, vt familiaris ſancti Officij ſuo nomine in vincula inijciantur, nec cauſam ad ſe aduocare.*

3 *. . . uti Prouincia Præſes purgare poteſt Prouinciam hominibus facinoroſis ac diſcolis, etiamſi exempti ſint.*

4 *Æconomica poteſtas differt a contentioſa, nam prima exempti tenentur, ſecunda non item.*

5 *Seditioſos, ac inquietos a territorio de facto pellere non eſt ordinarij, vel alterius Magiſtratus, ſed ſolius Principis, & poſt num. 13.*

6 *Cenſura quibus concurrentibus ferri poſſint, & poſt nu. 8.*

7 *Executores qui tenentur obedire nõ peccant, ideò cenſuras non incurrũt, maximè ſi ferantur pro ſeculari iuriſdictione tuenda, vt poſt nu. 9.*

8 *Inferior miniſter qui poteſt compelli, dicitur actum coactus facere.*

9 *Cenſuræ in Bulla Cœnæ contenta an procedant contra eum, qui iure nititur.*

10 *Conſilium præſtans non incurrit cenſuras, quia conſilium non obligat, & num. 11.*

11 *Iudices magnæ Curiæ non poſſunt teneri de geſtis per Proreges.*

12 *Factum Principis omnem inferioris potentiam ſuper aſcendit.*

13 *Bulla Cœnæ excommunicans conſulentes contra iuriſdictionem Eccleſiæ, quos comprehendat.*

14 *Familiares, ac miniſtri ſancti Officij ſi ſe prætẽdunt exemptos ab œconomica poteſtate, doceant de priuilegio.*

Controuerſia XIII.

Reuocatur in dubium in hoc caſu Ioan. Pauli Migliore, an Prorex poſſit familiarem, vel alterũ de foro Sancti Officij diſcolum, vel Rei-

Reipublicæ pernicioſum, & miniſtris Regis infeſtum, vel ad vitanda ſcandala ab aliquo loco, vel a Regno exulare, & an hoc caſu liceat Inquiſitoribus ad inhibitorias recurrere contra Conſiliarios ſub prætextu, quod ipſi quid tale Proregi inſinuauerint. Pro Inquiſitoribus facit pri-
1 mo generalis regula, quod cum exilium pœnæ ſit culpæ, per illum eſt iudicem infligenda, qui cognitor eſſe debet culpæ, *Bellug. in ſpecul. rub. 24. §. mixtum, & §. 1. videamus, n. 4. verſ. Item bannimentum, fol.* 133. at ſubditorum Sancti Officij culpę per Inquiſitores priuatiuæ ad alios cognoſcũtur: ergo non poterit Prorex hoc agere: quæ præpoſitiones cum euidentiam de per ſe habeant, alia non indigent comprobatione, vt eſt videre per *Param. in 2. reſponſo.* Secũdo, quia in poſteriori concordia, *Cap.* 21. hoc fuit per æquipollens
2 Proregi interdictum, ibi: *Aduirtiendo que tampoco es mi voluntad, que los dichos Virreyes encarcelẽ a ningũ familiar, ni põgan nota de carcel en ſu nõbre, ni auoquẽ a ſi las cauſas de los tales familiares, ſino que lo dexẽ a las Iuſticias Reales, con los quales los dichos Inquiſidores puedẽ formar la competẽcia de juriſdicion, ſi la huuiere de auer,* etenim ſi captura, ac carcerario perſonæ fuit ei interdicta, fortius cẽſeri debet exiliũ; quod maius eſt ex traditis per *Boſſ. titul. de carcerat. fideiuſſ. remiſſ. num. 7. Farinac. qu. 19. num. 17. verſ. Et hanc exilij pœnam.*

Contra vero pro ſuprema, ac œconomica Principis poteſtate, quam Prorex, qui Prouinciæ præſes eſt, exercet, præcipuè in lõginquis partibus conſtitutus, vbi Princeps conſuli non poteſt: adducuntur plures
3 textus, per quos eius poteſtati tribuitur expulſio hominum ſeditioſorum a Prouincia, alias a propria iuriſdictione exemptorum, nempe in *l. quicumque 14. C. de Epiſcop. & cleric.* ibi: *Si aliquid cõtra cuſtodiam, vel quietem publicam moliri fuerit deprehẽſus, & in §. ſi cler. verſ. Sint autẽ, de pace tenẽda, accedũt l. fi. de offi. procur. Cæſar. & l. minimi, D. de relig. & ſumpt. funer.* & in legibus Hiſpanis, *l. 4. titul. 1. & l. 13. tit. 3. lib. 4. Recopil. Archid. in cap. de forma 22. qu. 5. Caſtr. in l. addictos, nu. 6. C. de Ep. aud. Guilielm. Benedict. in cap. Raynutius verbo, & vxorem nomine Adelaſiam, deciſ. 2. num. 155. 161. 449. ad nu. 458. Cened. collect. 37. nu. 9. collect. 51. num. 3. p. 1. Caſſan. in conſuet. Burg. rubr. 1. §. 5. num. 49. & in Cathal. glor. mũdi p. 5. cõſ. 24. caſu 138. Couar. pract. qu. 35. nu. 3. Auendagn. de exeq. mãd. p. 2. cap. 6. num. 12. Humada ad Greg. Lop. in l. 65. gloſ. 8. nu. 7. tit. 5. p. 1. Auil. in cap. prætor. l. 3. gloſ. iuriſdictio. num. 3. l. 20. verbo, vſurpãs, Segur. in direct. iud. p. 2. cap. 13. n. 53. Salzed. ad Diaz in praxi, cap. 103. Montalu. in rep. legum Hiſpan. verbo arma. Garc. de nobil. gloſ. 9. num. 31.* cum alijs per multis per *Bouadil. lib. 2. Pol. c. cap. 18. num. 62. lit. H.* benè *Ceuall. p. 4. in diſcurſu ad Regem, num. 46.* ibi: *Haſta echarlos de ſus Reynos, & qu. 899. num. 173, Pegu. in praxi, cap. 24. Cancer. lib. 3. var. cap. 10. num. 37. Caliſt. de lege Regia, §. 27. num. 11. & 12. Enriquez in ſumma, p. 2. lib. 4. de irreg. cap. 12. n. 6. Roder. de ann. redd. qu. 17. num. 67. Athor. in compẽdio, verb.* Rixoſus, *Graſ. de eff. cler. eff. 1. nu. 1011. Giurb. cõſ. 49. num. 16.* hi concludunt, quod licet Princeps ſecularis, non poſſit ex cõ-
4 tentioſa iuriſdictione exemptos expellere è ſuis finibus; attamen bene hoc poterit vti pater Reipublicæ, in qua omnes includuntur, qui in ſuo Regno ortum, vel domiciliũ habent, cum & ipſi quoad correctionẽ œconomicam ei ſubſint, ſicuti filius clericus ſubeſſet patri familias, quoad hoc vt poſſit eum ex familia pellere, hæc enim naturalis quodammodo iuriſdictio eſt, quæ nullis legibus decretiſq; potuit tolli, vel imminui,

quæ

quæ pariter non fuit, nec potuit im-
mutari per diſpoſita in concordatis,
cum tantum de contentioſa iuriſdi
ctione exercenda loquantur, vt patet
ad ſenſum, & conſtat ex Regis re-
ſcripto anni 1608. ſub die primo Iu-
nij, cuius tenorem in *Controu.* 2. ex-
preſſum habemus, *nu.* 26. quo ſuam
intentionem aperit: cum enim hæc
facultas pertineat ad ſupremam ma-
ioriam, non potuit ex quacumque
clauſula abdicatiua tolli, vt ſæpius
diximus, & præcipue in principali di-
ſcurſu, *cap.* 4. *nu.* 51. *c.* 3. inde factum
eſt, vt Proreges, quando opus eis
viſum fuerit, ſemper hac facultate
vſi ſint, licet cum maxima modera-
tione, vt patet per aliqua exemplaria
oſtenſa, ex quorum numero de per
ſe ſatis ſufficienti pro obſeruantia
legis interpretatiuæ ad tradita per
Ioſeph Ludou. de conſuet. concl. vnica, &
late per *Ioſeph Ramon. conſ.* 6. *nu.* 68.
patet pariter nullum in eiuſmodi
poteſtatis vſu exceſſum notari poſ-
ſe, cauſaſque ſatis vrgentes in vno-
quoque caſu adfuiſſe, & demũ quod
hæc decreta fieri, non tantum Rei-
publicæ expedierit, verum etiam ip-
ſis exiliatis magis vtile, ac honori fa-
miliarum conſentaneum: quo præ-
miſſo apparet, quàm nulliter, ac per
iniuriã fuerit contra iudices M.R.C.
ad inhibitorias proceſſum, nam cũ
huiuſmodi decreta effectus ſint ſu
premæ poteſtatis, quæ in Principe
5 tantum reſidet, non poteſt tribui iu-
ridicenti, qui contentioſam iuriſdi-
ctionem exercet: quiquè nullis præ-
cedentibus probationibus, ac de-
fenſionibus, non poteſt exilio reos,
& minus innocuos mulctare, vt di-
ſcurrit *And. in cap.* 1. §. *contrahentium*
inceſtas nuptias in 2. *add. nu.* 42. *verſ.*
Satis poteſt dici, *titul. quæ ſint regalia*,
ibi: *Hæc rigoroſa ſupra, vel contra le-*
ges ſic de facto iuris ordine non ſeruata
poſſe Principem tantum nõ ordinarium
iudicem, quem refert *Aponte de poteſt.*
Proreg. tit. 1. *num.* 29. cenſura enim
6 debet habere pro fundamento cul-
pam, & inobedientiam notabilem,
Couarr. in cap. alma mater, par. 1. §. 9.
num. 2. *de ſent. excom. Sair. de cenſ. lib.*
1. *cap.* 9. *num.* 4. *Tolet. inſtr. Sacerd. lib.*
1. *cap.* 8. *Frat. Ant. a Sous. in relect. de*
cenſ. cap. 8. *diſp.* 51. *nu.* 3. nulla autem
poteſt dari culpa in iudice ex alieno
facto, nempè Principis, qui mandat,
aliquem eijci è Prouincia, etiã quod
ipſi tale præceptum exequerẽtur per
7 ſe, vel per alios, tenentur enim ſuo
ſuperiori obedire, *cap. quod quis, de*
reg. iur. in 6. *cap. cum teneantur, iuncta*
gloſ. fin. de præben. Bald. in l. fin. §. *ſint*
autem, Cod. de bon. auct. iud. poſſidend.
Alex. & Caſtr. in l. furti, §. *qui iuſſu D.*
de his qui not. infam. Menoch. de arbitr.
caſu 137. *num.* 12. *& caſu* 354. *nu.* 2.
Palac. Rub. in tract. de benef. in Cur. va-
cant. §. 7. *anse fi.* Roder. Suarez *alleg.*
8 13. *num.* 5. *&* 6. dicitur enim coactè
id facere, dum poterat compelli,
Areti. conſ. 24. *nu.* 9. *verſ. Præterea, Fe-*
lin. in cap. cum M. Ferrarienſis col. 11. *de*
conſtit. Surd. deciſ. 305. *num.* 28. *cum*
ſeq. Gratian. diſcept. 227. inde cum nil
mali committat exequẽs nullatenus
poteſt cenſuris plecti: quæ non ferũ-
tur, niſi actiones iniuſtæ præcedant,
Seſſe de inhib. cap. 8. §. 3. *num.* 103. *Ce-*
nall. lib. 4. *com. contr. com. in diſcurſu ad*
Regem, nu. 92. quod non euenit, dum
obſequitur præceptis Principis, etiã
iniuſtis: inferior enim parere tene-
tur, eoque magis ſi eſſent iuſta, tunc
enim dum præcipiens non incidit,
minus incurret exequens. patet ve-
rò Principem non incurrere, dum
oſtenditur iure ſuffragante, & cano-
nibus nõ repugnantibus ad præcepta
huiuſmodi deuenire poſſe: quoties
enim ſecundum ius proceditur non
9 eſt locus neque Bullæ Cœnæ, iuxta
doctrinam *Sair. de cenſ. lib.* 3. *cap.* 19.
nu. 5. *Tolet. inſtr. Sacerd. lib. cap.* 27. *nu.*
3. *Ant. a Sous. in relectione Bullæ prædi-*
ctæ, cap. 16. *nu.* 1. *Suarez de cenſ. diſput.*

21.ſect.2.nu.78.in fin. verſ. nihilominus tamen, fol. 345. in id citans Nauarrum, quorum fundamenta procedunt in omnibus cenſuris.

Hæc ſi de ſpirituali, ſiue Eccleſiaſtica iuriſdictione ageretur, nos verò ſumus in caſu ſatis claro, quoniã iuriſdictio hæc eſt Regia, quæ ab Inquiſitoribus exercetur; cuius ex permiſſu, ac patientia vtuntur cenſuris, vt in diſcurſu ſuperiori, *Cap.* 4. fundatum eſt, ac ex ſcriptis per Baſil. Pontiũ in calce impreſſis, alias enim non poſſent dum temporalis eſt. At ſicuti non poſſet conqueri quilibet Baro, vel alter conceſſionarius iuriſdictionis ob vſum huiuſmodi maioriæ, ita nec poterũt Inquiſitores qui iuriſdictionem precario conceſſam habent, & dum nulla eis fit iniuria, non poſſunt ad cenſuras manus mittere, quæ loco armatæ familiæ permiſſę ſunt exerceri, vt iuriſdictionem conceſſam tectam, ſartamque haberent, vt dictum eſt. Hoc idem eſſet, ſi Prorex nulliter procederet, proponereturque vſum fuiſſe conſilio ali-
10 cuius Miniſtri; nam non ex hoc miniſter poſſet inhiberi, quia cum conſilium non obliget, tribuendus eſt actus ei, a quo ſumit robur, *cap. cum aliquibus de reſcript. l. item eorum,* §. *ſi Decuriones, D. quod cuiuſque vniuer. nom. Tiraquel. in ll. cõnub. gloſ.* 8. *num.* 184. & 194. *Surd. conſ.* 29. *num.* 3. *deciſ.* 8. *num.* 23. & *deciſ.* 292. *num.* 9. item cum omnes controuerſiæ ſint inter vtroſque iudices expediendæ, modo, ac forma in concordia defini-
11 tis, nullatenus poterunt M.C. iudices Regijque Conſiliarij controuerſiam defendere, nec in actu deducere, quando actus non eſt per eos ordina-
12 tus, vel per eorum ſubditos, vt ſunt ceteri locorum ordinarij, nam factũ Principis ſuper aſcendit omnem inferioris potentiam, nec poteſt à ſubdito reparari, *l. apud Iulianum,* §. *conſtat, de lega. vbi Bart. Caſt.* & *Alex. Bald. in l.* 1. *de inoſ.* optimè *Greg. Lop. in l.* 13. *gloſ.* 3. *tit.* 9. *p.* 6. lex autem canonica ſicuti, nec diuina obligant nos ad impoſſibilia, vti ſunt ea, quæ ab alieno arbitrio dependent: ſunt hæc enim ſupra naturam, *l. ſi deceſſerit, vbi Bald. D. qui ſat. cog. l. fin. quæ ſent. ſine appell. reſci.* horumque nullũ eſt iudicium ex iuribus vulgatis: nec
13 facit, quod Bulla Cœnæ in *Cap.* 14. excommunicet etiam cõſulentes, ibi: *Vel ſuum fauorem conſilium, aut aſſenſum præſtant,* quoniam illa non procedit reſpectu iuriſdictionis, vel bonorum temporalium a Principibus conceſſorum, vt docet *Caiet. verbo, excommunicatio, cap.* 2. *Nauar. conſ.* 2. *de imm. eccleſiaſtica,* & *ab Bullam Cœna, num.* 17. *Suarez de cenſur. in relect. Bulla, diſput.* 21. *ſect.* 2. *nu.* 95. *fol.* 348. hæc enim Eccleſiæ gladio non defenduntur, vt latius dictum eſt *in cap.* 4. *principalis diſcurſus.* Per hæc non obſtant contraria, quoniam ad vtrumque argumentum facilis ſolutio poteſt applicari, deducta ex *Carol. de Graſſ. lib.* 2. *Regali Franc. cap.* 16. quod nempe exilij pœna non poſſit inferri non ſubdito, exercendo cõtẽtioſam iuriſdictionem ob aliquod delictum, quod huiuſmodi pœna plecti mereatur, ſecus verò ſi ob quietem publicam opus ſit de facto ob œconomicam, ac rectam gubernãdi rationem aliquos è finibus Prouinciæ ad tempus, vel perpetuo pellere, vel ob pacem faciendam in domo vinctos retinere, vel ad fideiuſſionem de non offendendo præſtandam cogere, vel alia remedia adhibere, de quibus late diſcurrit *D. Regens de Ponte d. tit.* 1. *de poteſtat. Proreg.* hæc enim cum effectus ſint ſupremæ poteſtatis non communicabilis in conceſſione iuriſdictionis, nunquam cẽſentur ſublata, vel prohibita ipſi Regi, qui non eſt cenſendus legem ſibi imponere voluiſſe, vt ipſemet in dictis literis anni 1608. expreſ-

expreſſe teſtatus eſt. Conuincitquè ratio illa neceſſitatis exercendæ huiuſmodi poteſtatis in certis caſibus: nam ſi Rex non poſſet reſpectu exemptorum, & præcipuè familiarium, ceſſaret hæc poteſtas, quæ a bene ordinato Principatu deſcêdit. Nam Inquiſitores non poſſunt illam exercere, quia ſunt iudices delegati, qui debent procedere prout de iure, vt Paramus, & Narbona non ſemel affirmant, & ſupra *num.* 5. *ex Andrea*
14 non obſcure fundatum eſt: at nullus dicet, quod aliquis ab hac ſuprema maioria ſit exemptus, niſi de priuilegio doceat, ergo neceſſum eſt cōcludere, hanc ſemper in Rege manſiſſe,& in ſuo Prorege eius vices implente: debet ergo concludi, *ſupremam hāc maioriam, ac poteſtatem œconomicam exceptam cenſeri debere a cōcordatis, & conceſſione iuriſdictionis, & quod per illius exercitium, non iudices neue conſiliū M. C. nec minus inferiores miniſtri executores teneantur, nec inhiberi poſſint.* Item, *quod ordo datus de familiaribus, ac miniſtris facinoroſis a foro expungendis intelligatur de eis, qui tria admiſerint delicta.*

Ex quibus etiam facili negotio, & illa diluuntur quę aduerſus Proregis poteſtatem à nouatoribus ſuſcitantur, quod nempe indulgentias, ac delictorum remiſſiones familiarium auxilio, ac leuamine inductas, concedere non poſſit, publicam ob letitiam, vel aliam ob cauſam: cum per hæc pateat id denegari nō poſſe cū principis ſolius ſit, nec debeāt ſancti Officij ſubditi fauorū expertes omnino fieri, ac ſi reipublicę partes nō eſſēt; quod & in indulto receptū eſt vt in *gloſ. ad Cap.* 11 *ſecūd. cōcord.* Domini deliberauerūt Proregis poteſtatē cōcordatis non ſubeſſe in caſu vbi ea vti opus ſit, non tamen ea abuti decere. At ſi id congruum exiſtimet, vnum ex Inquiſitoribus admoneat, ac ſupremum ſenatum certiorem reddat; quibus ex cauſis ad id motus ſit, vt Rex de omnibus conſulatur, executione tamen minime dilata, cēſuris in miniſtros omnino inhibitis: in concordatis *Cap.* 11. *recentiorum*

CONTRA ADVOCATVM VINCTORVM.

An dirigens paruos ſclopos aduerſus inimicum excludatur foro, etiam ſi effectu fruſtratus fuerit, & an Inquiſitores poſſint contra Regios miniſtros procedere ad capturam, & quid contra non ſubditos?

SVMMARIVM.

1 *Sclopi in inimicum directio animo damnificandi, an ſatis ſit pro fori ſancti Officij excluſione, latè.*
2 *Caſus legis dubius a caſu in ſimili claro aperitur.*
3 *Deciſiones Senatuum moderno rum an legis vim habeant?*
4 *Pœnam pragmaticarum 3. & 4. Siculorum de ictu ſclopi quis incurrat? latè.*
5 *Inquiſitores an poſſint mancipare miniſtros ſubditos Tribunali M. R. C. ob iuriſdictionum controuerſias latè, &* à *num.* 160.
6 . . . *poſſunt ex decreto Clementis V. capere quoſcumque laicos in executione eorum iuriſdictionis, & num.* 160. *& poſt nu.* 163.
7 *Iuriſdictionis conceſſa effectus eſt habere executores, ac executionem in ſua poſitam poteſtate.*
8 *Magiſtratus omnis poteſt pœnali iudicio ſuam defendere iuriſdictionem.*
9 *Rex an conceſſerit Inquiſitoribus manuum iniectionem ex forma concordiarum, late.*
10 *Libere verbum quid importat, explicatur.*
11 *Inferiorem in ſuperiorem dominari mōſtruoſum, cum neque inter pares*

 hoc

hoc eueniat.

12 *Suprema Regis maieſtas offenditur in perſonam inferiorum miniſtrorum.*

13 *Conceſſionarij iuriſdictionis Regiæ licet eum repræſentent, non tamen æqualitatem prætendunt, ſed ſe habent vti ſubditi.*

14 *Vſus cenſurarum Inquiſitoribus permiſſus indicat prohibitionem vtendi manu militari.*

15 *Permiſſo vno ex prohibitis alterum remanet prohibitum.*

16 *Perſonarum captura Inquiſitoribus eſt conceſſa in cauſis Fidei.*

17 *Coercitio delegati ad delegantem ſpectat, excluſo etiam ordinario.*

18 *Delegati miſſi per Inquiſitores pro temporalibus cauſis aſſimilantur illis magnæ Curiæ.*

19 *Exceſſus officialium ordinariorum, ſiue delegatorum cognoſcit Princeps.*

20 *Executio manu militari in iuriſdictione Eccleſiaſtica exercenda eſt vetita ſine brachij imploratione præter cauſas fidei.*

21 *Inquiſitores, vel Prælati extra ſuos ſubditos non habent territorium.*

Controuerſia XIV.

V. I. D. quidam vinctorum ſancti Officij aduocatus cum capitalis inimicitia inter eum, ac D. Placitum de Ioanne vigeret, armatus vna cum quoddam eius ſeruo ipſum currui aſſidentem aggreditur, dirigendo aduerſus ipſum paruum ignis tormentum a quo cum fruſtrarus eſſet effectu, alterum conſimile adhibuit: quo pariter nil operante, arrepta fuga in Eccleſiam ſe recepit. Ordinarius loci dum hoc delictum verificare conatur, non ſolum, factis verum etiam verbis ab Inquiſitoribus impugnatur, ac perturbatur: homo nobiliſſimus ex Requeſentia Familia filius olim Generalis Triremium illius Regni, quæritur de duobus. Primò, an hic gaudeat foro,

2 Secundo, an liceat Inquiſitoribus, omiſſa forma data in concordijs circa competētias cum M. C. ſuperiori aliorum ordinariorum iudice mancipare inferiores miniſtros, ac eos carceribus detrudere, vel alia forma ignominioſe caſtigare.

Quod ſpectat ad primum contra iuriſdictionem ordinariam, vrgent
1 nouiſſima cōcordata, *cap.* 4. ibi: *Quien matare, o biriere alguno de caſo penſado, y con aſſechanças con arcabuz, o piſtolete*, per quæ cū requiratur mors, vel vulnus, vt quis foro excludatur, è contra hac qualitate non interueniente, cognitio delicti remanere videtur Inquiſitoribus, & licet Rex per alias literas data Matriti ſub die 14. Decembris 1630. extendat hoc capitulum ad exonerantes ſclopos nulla etiam ſecuta morte, vel vulnere, de quibus diximus in ſeptima *Controuerſia* Auguſtini Furno. Attamen cum in iſta, nec minus exoneratio interuenerit, non videtur locum eſſe declarationi. Sed contra, quod imò ſub dicta extēſione præſens caſus includatur, ſuadent verba, ac rationis identitas. Nam quoad verba reſcripti, illa ſunt directa ad frequentiam huiuſmodi delictorum cū his armis vetitis cōmiri ſolirorumq; ex ſui natura proditoria ſunt, vt diximus ex *Giurba conſ.* 60. *nu.* 1. ſupra *in Controu.* 4. *verſ. Quæ diſpoſitio*, poſt hęc *Taſſonus de antefato num.* 4. *ad* 5. *fol.* 438. quo verò ad rationem non videntur diſcrepare. Quoniam ita caret effectu exoneratio, quæ non percutit inſultatum, ſicuti directio ſclopi, non ſecuta exoneratione, nō ob intentionis, ſed ob ſclopi defectum, qui inſultantem fallat; ſtatutū enim reſpexit ad qualitatem armorum, ac animi deliberationem, quæ pariformiter colligitur ſecuta, vel non exoneratione; quamobrem diſpoſitio ſimilem omnino caſum cōprehendere videtur, *l. nam Imperator*

32. D.

32. *D. de legibus*, ibi: *In ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiſcũtur conſuetudinem, aut rerum perpetuò ſimiliter iudicatarum auctoritatem vim legis obtinere debere*, qui textus ſecundum omnes de re iudicata per Principem
3 loquitur, nam quod Senatus, Conſiliaque modernis temporibus, Relpublica ad vnius regimen reducta, iudicant vim legis non habent, vt aduertit *Modest. dubit. 2. in* §. *Senatuſconſultum*, poſt *Menoch. caſu* 68. *num.* 30. *de arbitr. iud.* hæc potiſſimè procedunt attentis pragmaticis Regni
4 3. & 4. *tit.* 41. *de armis prohibitis*, per quas pœna mortis naturalis punitur, dirigens ſclopum animo damnificãdi inimicum, ſiue eum percutiat, ſiue minimè, vt in tertia, ibi: *Quello ſorte de cetero tiraſſe con ſcopetta, archibuſo, ò baleſtra per dar ad alcuna perſonà, & dannificarla, ſia ipſo iure incorſo nella pena di perdere la vita, tanto ſe li dona, quanto ſe nõ li dona*, per quam ceſſant in Regno noſtro diſputationes circa huiuſmodi delictum ſclopo cõmiſſum, an puniatur affectus non ſecuto effectu, eo enim ipſo, quod quis ſclopo conatur percutere inimicum ex propoſito, dicitur actus perfectus, & ratio eſt, quia in huiuſmodi genere armorum non datur modus, ſicuti in percuſſionibus cum alijs armis factis, quia omne vulnus ex eis proueniens eſt lethale: ſolummodo requiritur in terminis ſclopi, quod fuerit oneratus cum pila plũbea, ænea, vel ferrea, propter verba ipſius pragmaticæ, ibi; *Et dannificarla*, & ſubſequentis, ibi: *Con animo di dannificare ad altri*, quod ſolet probari, vel ex inſpectione armorum ſi non fuiſſent caſu aliquo exoneretæ, vel per ſignũ impreſſum in loco, ad quẽ fuerũt directa, vt tractant *Rouitus in conſimili pragmatica Regni Neapolitani, tit. de ictu ſcopetta in vltima impreſſione*, ad quam pariter ſcripſit *Foller. a nu.* 21. *ad* 50, latè *Muta*, licet confuſe *ad pragm. titul.* 41. *num.* 98. & melius ad præſentem caſum, *num.* 114. 115. & 116. & *Muſcatell. in d. pragm. de ictu ſcopetta, num.* 15. ſecundum quæ adiunctis Preſide, ac Conſultore iudicauimus in cauſa illorum de Caphatello Bidenij, de anno 1632. hæc in terminis ſclopi longioris, quod non eſt de per ſe ſimpliciter prohibitum apportari in locis habitatis, ſed tantum cum qualitate onerationis, ideò ex nuda opportatione quis non dicitur delinquere, niſi quoque probetur fuiſſe oneratum, ac aptum ad malefaciẽdum in pragmatica tertia, ibi: *Scopette di qualſiuoglia ſorte caricate*. Sed in terminis ſclopi breuioris, qui vulgo *Piſtolete* nuncupatur, hæc qualitas non eſt neceſſaria probari, ſed ſufficit eius directio, etiam quod igne nec ſuccenſus, nec exoneratus fuerit: ea ratione, quia illius ſimplex apportatio eſt vetita, patet *in pragmatica* 5. *eiuſdem tituli iuncto ſũmario*, quamobrem etiam ante nouiſſimam pragmaticã Meſſanæ editam de anno 1631. dirigentes paruos ſclopos tenebantur pœna vitæ naturalis, non probato animo malefaciendi, nec quod erant onerati, vt ſæpius practicauimus; ex quo enim erat de genere prohibitorum, ac illicitorum præſumitur animus præmeditatus ad damnificandum ex ſolo genere armorum ex his, quæ citauimus in caſu Andreæ de Blaſi *Controu.* 5. *num.* 5. 6. per quas rationes Regni illius peculiares apparet, hos terminos exonerantis ſclopum paruum, ac dirigentis non ſecuta exoneratione, nec accẽſione ob armorum fallaciam, emiſſo tamen, ac ſoluto rotæ artificio, equiparari, eadẽq; pœna plecti, ac ideò quod debeat ad fauorem Regalis, ac ordinariæ iuriſdictionis hic punctus definiri, ſaltem in futurum, licet dubitem, ne ſatisfactum ſit huic controuerſiæ ex prohibitione huiuſmodi armorum, vt dictum eſt in *Cõtrou.*

ℓ Armi-

Arminij Contiſſa. Ad cõtraria patet reſponſum ex prædictis, dum attenta declaratione facta in caſu Auguſtini Furno, termini vnum, ac idem ſunt.

Sequitur ſecunda quæſtio, quæ maioris ponderis eſt, continens depreſſionem inferiorum miniſtrorum, ex qua oritur impoſſibilitas reſiſtendi Inquiſitoribus, ſi forte vellent omnem ſibi tribuere iuriſdictionem, nam cum in gubernandi hyerarchia diſpoſitis ordinibus legum, ac Principum præcepta per ſuperiòres inferioribus exequenda præcipiantur, exoptatus finis iuſtitiæ non poteſt conſequi, ſi aliquis officio ſuo fungi impediatur, per ea, quæ diximus in 1. *Controu.* cauſæ Notarij Ioan. Baptiſtæ de Roxas. Pro parte ergo In-
5 quiſitorũ, quod poſſint in miniſtros inferiores manus inijcere, ſi ipſis obedire noluerint, vel eorum turbauerint iuriſdictionem, poteſt primo adduci doctrina eorum, qui dicunt, eos habere familiam armatam, ex *Clementina nolentes de hæret.* ſæpius citata, *lucerna Inquiſitorum, num.* 4. *Simanc. de cath. inſtit. titul.* 34. *num.* 24. *titul.* 14. *num.* 15. *Roxas de hæret. par.* 2. *titul. de priuileg. Inqu. num.* 42. *verſ. Item Inquiſitores habent familiam armatam, Gundiſal. de hæret. cap.* 11. *nu.* 15. *Eymer. in director. Inqu. p.* 5. *qu* 56. *vbi Pegna, comm.* 105. *fol.* 631. *Repert. Inq. verbo Arma*, § *ſed vtrum Inquiſitores, Bernard. in lucerna, verbo, Inquiſitio*, §. 14. cum alijs per *Bouadill. lib.* 2. *Polit. cap.* 17. *nu.* 88. *Narb. ad l.* 20. *Tolet. gl.* 18. *num.* 85. ex quorum traditionibus elicitur conſequentia, ne inutiliter huiuſmodi familia conceſſa dicatur, poſſe per ſuos miniſtros nullo brachio requiſito prehẽdere quoſcumque laicos, vt reſpectu Epiſcoporum diſcurrit *Lel. Iord. de maior. cauſ. ad S. Pontificem deferendis,*
6 *cap.* 8. *nu.* 5. quod expreſſe pro Inquiſitoribus reperitur cautum per Clement. V. *in Clem.* 1. §. *propter de hæret.* vbi conceditur facultas capiendi, ac arreſtandi quoſcumque laicos, vel clericos, ac tuta eos cuſtodia mancipare, compedibus, maniciſq; ferreis adhibitis, *Seſſe de inhibit. cap.* 30. §. 1. *num.* 148. etiam pro tuenda propria iuriſdictione, vt idem *Bouadilla* affirmat, ibi: *Para defenſa, y execucion de ſu juriſdicion.* Secundo, poteſt ad-
7 duci regula illa, quod conceſſa iuriſdictione cenſeatur conceſſa executio per proprios miniſtros, ac territorium, in quo iuriſdictio exerceatur *l.* 2. *D. de orig. iur. vbi Gotofr. lit. F.* qui dicit, ex hoc cenſeri cõceſſos lictores, viatores, ac mãdatorum executores, optimè, ac elegãter more ſuo *D. Valenz. in defenſ. monit. p.* 3. *nu.* 146. *cum ſeq. Auil. in c. prat. verbo Mandando, Facbin. lib.* 4. *contr. cap.* 96. & in terminis delegati poteſt ponderari *textus in cap.* 1. *de offic. delegat.* in quo Summus Pontifex mandat Eccleſiaſtica coercione diſtringi poteſtates laicas impedientes delegatum, ne ſuum expleat mandatum, explicat *Petr. Greg. Tholoſ. lib.* 22. *Sintagm. iur. cap.* 22. *Maſtril. de Magiſtr. lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 10. & 11. & *lib.* 4. *cap.* 18. *nu.*
8 5. & *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 6. nec mirum, quia cuilibet magiſtratui licet propriam iuriſdictionem pœnali iudicio defendere, *l. vnica, D. ſi quis dic. non obtemp.* ne alias vileſcat iuriſdictio, *l. fin. C. de off. eius cui mand. cap. Paſtoralis* 18. §. *cum autem de offic. delegat.* videndus *Sabagun. in cap. preterea* 4. *a num.* 19. *ad finem, de offic. deleg.*
9 Tertiò, ſi attendantur Regiæ conceſſiones, per quas videtur illis conceſſa libera iuriſdicendi poteſtas, ac coercitio, idem erit firmandum; nam attentis ante omnia literis Imperatoris Carol. V. ac Regis noſtri, datis Matriti die 27. Februarij 1543. relatis a *Paramo in tract. de orig. Inqu. fol.* 205. hæc verba leguntur: *Ita vt libere, & ſine alicuius contradictione iuſtitiam*

ſtitiam adminiſtrare, & ſua valeant
vti iuriſdictione, in quo officiales noſtri
Regij huius Regni aliquatenus non ſe
intromittant. In primis verò concor-
datis ann. 1580. *cap.* 10. hæc haben-
tur; *Cognitio verò, ac executio tantum,*
& in ſolidum ad Inquiſitores pertineat
aduerſus officiales, & eorum familias,
atque familiares, & familias locumte-
nentium iuxta formam explicatam.
Per quæ verba videtur ſatis aperte
colligi, officiales Regios nullatenus
poſſe ſe intromittere, quod idem eſt,
ac dicere, vt Inquiſitores de per ſe
per ſuos ſatellites iuriſdictionē exer-
ceant, nec ordinariorum auxilium
implorare teneantur: præcipuè at-
10 tento verbo, *Libere*, quod tantum
valet, ac ſi dixiſſet, ſine alicuius mi-
niſterio, per ea, quæ docet *Caldas de*
renou. emphyt. qu. 18. *a num.* 10. *ad* 16.

His, & ſimilibus adducti Inquiſi-
tores noſtri Regni intendunt manci-
pare poſſe, ac vincere, non tantum
inferiores miniſtros, puta lictores,
quos Aguaziles vocamus, vt in præ-
ſenti Controuerſia euenit, verum
etiam iuſtitiarios locorum prout in
caſu Capitanei Ciuitatis Noti, de
quo diximus in *Cōtrouerſia* 4. & quod
plus eſt contra eoſdem delegatos à
Prorege, & M.C. deſtinatos, qui per-
ſonam Principis repræſentant, vt in
caſu Matthæi Scarpuza, in quo cum
ad verificandum delictum per eum
commiſſum fuiſſet deſtinatus V.I.D.
Don Gaſpar Bonaiuto, vir nobilita-
te, ac omnium virtutum genere præ-
ditus, poſtquam cum eo omnes viæ
tentatæ fuerunt per reum, ac rei par-
tes agentes, vt delictum diſſimula-
ret, demum ſub prætextu exceſſus
fuit inſtantibus conſanguineis fami-
liaris ipſius, vt diuerteretur ab in-
ceptis: contra eum per Inquiſitores,
deſtinatus alter delegatus, denegata
competentia, receptis aliquibus te-
ſtibus ex propinquis inquiſiti ſub
prætextu, quod dixerit veniant In-
quiſitores, & defendant eum, quaſi
in hoc temporalem eorum iuriſdi-
ctionem ſpreuiſſet, qui per hoc metu
Inquiſitorum à delegatione ſe deſti-
tit, ac Hiſpaniam ſe contulit, vbi ad
præſens reperitur, quæſito enim co-
lore, quod factis, vel verbis in dele-
gationibus explendis excedant, eos
perſequi curant ipſimet rei: in qui-
bus probādis delegati per eos miſſi,
qui legum imperiti ſunt, ſcribæ, quos
ibi Cōmiſſarios vocamus, hic Eſcri-
uanos, vtuntur propinquis, & amicis
ipſius familiaris Inquiſiti, cuius deli-
cta per M. C. fuerunt commiſſa veri-
ficanda delegato, Quæ ſunt in cauſa,
vt in illo Regno data in qualibet
cauſa criminali mixtura alicuius fa-
miliaris, nemo prouinciam velit ſu-
mere, ſiue de probationibus recipiē-
dis, ſiue de capiēda perſona agatur,
ne in hoc diſcrimen incidat, etenim
tanquam malè ſentiens de Tribunali
Sancti Officij, non iam ex brachio
temporalis iuriſdictionis, ſed ex Apo
ſtolica delegatione in cauſis fidei
cōtra eum proceditur; impōſita per-
ſæpè pœnitētia ſolita imponi eis, qui
de fidei noſtræ dogmatibus male
ſentiunt. Ad hæc vitanda, quæ ab
inferioribus Inquiſitorum miniſtris
moliuntur, qui temporalis iuriſdi-
ctionis vſum præ manibus habent, ac
cauſam propriam agunt, ne ipſi a ve-
rificatione delictorū arceantur prop-
ter deſtinatos, ac miſſos ab ordina-
rijs Regis delegatos, quos Peſquiſi-
dores vocant: Inquiſitoribus, vt ſe-
pius inſcijs validis clamoribus e præ-
cordijs animæ progredientibus excla-
mat Regnum totum, ac miniſtri om-
nis gradus, vt huic familiarum, ac
perſonarum dedecori remediū ad-
hibeatur, ſuppoſito maximo iure
Regalis iuſtitiæ, vt ex ſequentibus
patebit, ſupponentes pro firmo con-
tra ipſorum Inquiſitorum votum
hæc fieri. Primò, inſpecta forma cō-
ceſſionis Inquiſitoribus factæ de hac
iuriſ-

juriſdictione: precario, nempè, ac iure magiſtratus, vt fundauimus in *principali diſcurſu, n.45. c.4.* quæ eius naturæ eſt, vt ſubſit, ac obſequatur iuriſdictioni Regiæ, à qua manat: natura enim proditum eſt (teſtante Apoſtolo) *vt omnis anima poteſtatibus*
11 *ſublimioribus ſubdita ſit*, monſtruoſum enim eſſet, inferiorem dominari in ſuperiorem, cum neque par pari imperare debeat, ad latè per *Surd. conſ. 47. num. 11. & 12.* benè *l.2. tit.7. par. 3.* ibi: *Mayor, ò igual*, nõ poteſt permitti, quod Inquiſitores intuitu ſecularis iuriſdictionis in Regios officiales manus extendant vi coactiua, ac militari manu, cum enim regimẽ Regni a manu pendeat Proregis, qui Præſes Prouinciæ, ac ordinariorum capud eſt, quique cum ceteris locorum ordinarijs vnum corpus conſtituit: non poteſt fieri, quin eius ſu-
12 prema maieſtas Regem noſtrum repræſentans lædatur, quando cum aliquo ex ſuis miniſtris acerbè agitur *cap. ex literis 29. de offic. deleg.* vnde ſumitur, ibi: *Vnde conſiderans idem Patriarcha Archidiaconum ipſum per tantum iniuriarum exceſſum, non ſe tantummodo, ſed etiam Grandenſem Eccleſiam, imò nos ipſos grauiter offendiſſe*, hoc enim agendo ordo rectæ gubernationis peruertitur, ac omnia confunduntur, adeò vt non multum erraret, qui diceret, non potuiſſe ſimilem facultatem concedi citra amiſſionem ſuperioritatis, de qua diximus *d. diſcurſu n.45. c.3.* nullatenus conceſſibilem eſſe: quo ſuppoſito ad quid proficeret, ſi nullos haberet executores, vel haberet: qui tamen poſſent ab exercitio auerti per animaduerſionem, ac perſonæ capturam? non ne eſſectu ſuprema iuriſdictio careret? *ad l. ſi prætor, D. de iud. l.2. §. ſi poſt originẽ, D. de orig. iur.* quod omninò vitandum eſt. Secun-
13 dò ſumpto exemplo a reliquis conceſſionarijs iuriſdictionis, etiam Eccleſiaſticis, qui in tantum ſe inferiores recognoſcunt quoad eius exercitiũ, vt præceptiuis literis obediãt, ac ſubordinatis miniſtris Regijs pareant, vt ait *Auiles in præs. capit. 20. verbo, Vſurpan, nu.18. ad med. Bouad. lib.2. Polit. cap.18. num.61.* ibi: *Y denẽ cumplir las prouiſiones, y mandados del Conſejo, y aun las cartas, y letras de los Corregidores*, qui ſi contrarium attẽtarent, & quid ſimile contra Principis executores molirentur, non euaderent impunes, vt patet ex *l.7. tit.4. lib.1. & l.3. 4. & 5. tit.1. lib.4. Recop. & l.1. tit.8. lib.1. eiuſdem*, quod euenit propter repræſentatam authoritatẽ Principis per huiuſmodi executores ac propter naturam beneficij, ſiue communicationis iuriſdictionis, quæ quoad cõceſſionarium ſemper debet eſſe ſubordinata, ac ſubiecta concedenti, quoquo modo concedatur, ſiue in feudum, ſiue in officium. Tertiò, per expreſſam diſpoſitionem
14 cõcordatorum anni 1580. in quibus D. Rex permittit tantummodo Inquiſitoribus, vt poſſent cenſuris diſtringere contradicentes, ac turbantes eorum iuriſdictionem, *capit. 11.* ibi; *Item, in commemoratis caſibus, & cauſis ciuilibus, criminalibus, & mixtis ſpectantibus ad iuriſdictionem officialium, ac locum tenentium, ac familiarum, vti declaratum eſt, ac familiarium Sancti Officij, poſſint Inquiſitores per cenſuras procedere aduerſus quaſcumq; perſonas, iudices, & magiſtratus, qui cõtraierint, vel perturbauerint illorum iuriſdictionem, & in illius cognitionem ſe introduxerint.* Et exinde; *Tumque iudex Monarchiæ ad illarum cauſarum cognitionem nec accedat, nec a cenſuris abſoluat ex officio, vel ad partis inſtantiam, nec appellationis cauſa recurſus, aut nullitatis iniuriæ, vel iniuſtitia prætextu, vel quouis alio quæſita colore.* (Et infra.) *Si vero aliquis ex iudicibus ſecularibus, aut alijs quibuſcumque perſonis excommunicatus ab Inquiſitoribus, ac publicè denun-*

denuntiatus fuerit ſe ad Inquiſitores ſi-
ſtat,& debitam (vti decet) obedientiã,
& petendam abſolutionem, non obſtan-
te, quod a iudice Monarchiæ fuerit illa
abſolutio impenſa. Quæ ita geminatè
prouiſa ſunt, vt intelligamus: ideo
cenſurarum vſum, ſublato omni re-
curſu, fuiſſe conceſſum, quia perſo-
narum captura fuit eis prohibita, vel
vt propriè loquamur, remãſit prout
erat per diſpoſitionem Iuris commu-
nis, vt patet ex ijs quę ſcripſimus cir-
ca Iuriſdictionem Prælatorũ in ſuos
familiares *in vltima concluſione*, &
præceteris *ex Aufr. in Clem. 1. nu. 98.*
de offic. ord. Peguer. in derect. Inq. com.
106. p. 3. ac ex traditis per *Baſil. Pon-*
tio loco trãſcripto, fol. 462. & 463. pro-
hibito enim de iure pro temporali
iuriſdictione cenſurarum vſu, ac per-
ſonarum captura ſine brachio, ac
15 permiſſo vno ex eis, qui fuit vſus cẽ-
ſurarum, alterum remanſit prohibi-
tum, *cap. ad audientiam. de decimis*, ibi:
Nam ſi intelligeremus de noualibus, vbi
ponimus de laboribus, de noualibus po-
neremus, facit *l. ab hoſtibus, §. ſed quod*
ſimpliciter, D. ex quibus cauſis man. l. 3.
D. de offi. præſid. Bero. late conſ. 164. nu.
18. in 3. inde videmus, quod in ca-
thalogo officialium, ac familiarium
in ſecunda concordia præfinitorum
pro vnaquaque ciuitate, vel villa,
nulli fuerunt aſſignati lictores, vel
executores, qui manum exercerent
militarem: ſignum per quam euidẽs,
non habere eos realem perſonarum
16 capturam, niſi in cauſis hæreſis, per
quod ipſimet familiares conſtituti
ſunt, cetérique officiales, vt bene
fundat *Paramus de orig. Inqu. lib. 2.*
cap. 3. tit. 1. nu. 8. fol. 104. ibi: *Ad im-*
pugnandos, & capiendos hæreticos con-
uocantur. quamobrem ſæpius vidi,
quoſdam lictores in partibus conſti-
tutos ſub nomine nunciorum fuiſſe
a foro excluſos, ac Inquiſitores in
hoc ceſſiſſe, ex quo in concordia de
his cautum minimè reperiebatur.

Sublatum ideò fuit remedium appel-
lationis a cenſuris, quia non expe-
diebat Inquiſitoribus vti comprehẽ-
ſione, nec miniſtris, ne ex ſtrepitu
armorum ſcandala orientur, ex ag-
grauatione enim cẽſurarum cogitur
quis preciſſe ad comparendum, ne
lapſo anno tanquam ſuſpectus hære-
ticæ peſtis alio titulo comprehen-
dantur.
17 Demum reſpectu delegatorum
citra omnem controuerſiam eſt, nõ
poſſe contra eos procedi, niſi per viã
controuerſiæ, remiſſa exceſſus puni-
tione deleganti, quoniam eum dele-
gatus perſonam delegantis induat,
cap. ſane 11. de offic. deleg. ibi: *Iudex a*
nobis delegatus vices noſtras gerit: vn-
de in cauſa illa ſuperior eſt, & maior il-
lis, quorũ cauſam ſuſceperit terminãdã,
conceſſa punitione eius perſonæ, idẽ
eſſet, ac ſi delegans puniretur, at ſi-
cut Inquiſitores M. C. iudices manu
capere non poſſunt; ita pariter, nec
eorum poterunt delegatos, etiam
reſpectu exceſſus in cauſa delegata
commiſſi, hoc enim ſpectat delegãti,
prout, & cuiq; ſuperiori, qui aliquid
mandat exequendum, competit in
mandatarium animaduerſio, hinc è
conuerſo M. C. licet ordinaria ſit, in
quibus terminis aliqui dicunt, poſſe
delegatos manucapere pro geſtis
extra officiũ, nullatenus poteſt pro-
cedere contra delegatos miſſos per
Inquiſitores contra ſuos familiares
pro verificatione delicti communis
ex vi temporalis iuriſdictionis, ſi in
ſuo officio, & quæ ad eum ſpectant,
excedant, ad tradita per *Boer. deciſ. 9.*
& ſequaces, quos alibi attulimus:
æquiparantur enim à Rege delegati
18 miſſi per Inquiſitores cum illis M. C.
vt patet ex literis datis Matriti 14.
Septembris 1630. ibi: *Y que quando*
los delegados no van a coſas de ſecreto,
ſe guarde con ellos lo que ſe platica, y
obſerua con los delegados, y commiſſa-
rios que embian mis Virreyes por via

del Tribunal de eſſa gran Corte. Item,
19 putarem eos de iure communi ſicut, & locorum ordinarios non poſſe inquirere de geſtis in officio ſine ſpeciali Principis, ac ſupremi Conſilij licentia, *l. 3. D. de in ius vocando, l. qui accuſare, D. de accuſ. l. nec magiſtratibus, D. de iniur. l. Senatus Conſulto, vbi Alb. de offic. præſid.* in *ll. Hiſpanis, l. 11. tit. 1. par. 3. l. 13. in fine, tit. 9. lib. 3. Recop. & l. 135. Stil.* inde Læſæ Maieſtatis teneretur, quiſque etiam delegatus, qui magiſtratus, ac officiales Principem repræſentantes, vellet de exceſſibus caſtigare, ac comprehendere, *l. duodecim tabularum*, vbi *Ang. & DD. D. ad l. Iuliam Maeſt.* optime ad rem, *Bouad. lib. 2. Polit, cap. 21. nu. 90.* Hæc ſi ita ſe habent, facile contraria diſſoluentur, nam quoad primum de familia armata, ac poteſtate capiendi, ac arreſtandi per ſpecialia iura conceſſa, reſpondetur procedere attento præcipuo fauore cauſarũ fidei, ac pertinentium ad eas, & non in ceteris caſibus, in quibus mãdata Regiaque vtuntur poteſtate: in his enim hoc ipſo huiuſmodi authoritas denegata cenſetur, quo non legitur conceſſa, vt indiuidualiter reſpõdet *Ang. de leg. lib. 3. contr. 30. num. 19.* ac colligitur ex doctrinis ſuperius contra hæc expenſis, & ex ipſomet *Narbon. d. gl. 18. n. 85.* ſi bene aduertatur.

Ad ſecundum reſpondetur, non eſſe licitam conſecutionem, nec neceſſariam illam, quæ ducitur a conceſſione iuriſdictionis ad executionẽ manu militari, per conceſſionarium faciendam; nam videmus Epiſcopis ipſis tributam in certis caſibus a iure poteſtatem iuriſdicendi, denega-
20 tã tamen coercionem, ac manuum iniectionem: vt ſatis patet ex mille DD. citatis in *diſcurſu de iuriſd. Epiſcoporum in ſuos Familiares, ac miniſtros prope finem*, quorum quã plures habuimus *a Bouadill. d. lib. 2. cap. 17. num. 167.* vbi contrarijs reſpondet; optime quoque accedit *Angui. loco ſtatim citato à num. 12. ad fin. vbi nu. 13.* in hæc verba loquitur. *Cum ergo neceſſarium non ſit ad cognitionem cauſarum inter laicos conceſſam, vt ipſi de per ſe in perſonis, ac rebus temporalibus executionem faciant, quæ per ſeculares recte fit, imo commodius, quoniam armatos habent miniſtros, quos Eccleſiaſtici habere non debent, vt probant Abb. & Felin. in cap. ſignificaſti de offi. deleg. relinquitur dicendum, hanc executionẽ nulla ratione eſſe Eccleſiaſticis abſolutè concedendam.* hæc ille, facit bene *Baſil. Pontius vbi ſupra fol. 463* Inde iura, ac Doctores citati locuntur in iudice laico delegato, vel in alio magiſtratu nouiter erecto, cui cenſurarum nullus patet vſus, vel in Summo Pontifice, quo ad ſuum ſtatum temporalem, vel reſpectu totius orbis quando vtroque gladio vtitur in ordine ad finem ſupernaturalem aſſequendum. Non obſtant verba concordatorum in tertio argumento relata, quæ magis ſtringere videntur, quoniam illa ſunt accipienda, pro vt locuntur ad literam, reſpectu ſuorũ ſubditorũ, quos citra omne dubium poſſunt per proprios miniſtros mancipare, atque in carceres detrudere. abſque alia implorarione *brachij*; Rege ita volente, vt in ſuo territorio iuriſdictionem contentioſam exerceant: nam reſpectu nõ ſubditorum prout ſunt alij, qui nec officiales, nec familiares, vel de familia non ſunt, territorio carent, ac iuriſdictione, in quorum captura non tantum aſſiſtunt, verum contradicunt cõcordata, dum præcipiunt, ne extra cõceſſos caſus; ac perſonas procedant, ac
21 quod contradicentes, ac turbantes non armis, ſed cenſuris compeſcãt. hi enim extra territorium eorum eſſe dicuntur, ac ideo, nec in perſona nec bonis exequi poſſunt, *l. a Diuo Pio, §. ſententiam D. de re iudicata cap. poſtulaſti de foro comp. cap. 1 §. con-*

traben-

trahentes eod. tit. lib. 6. Angui. contro. 30. num. 14. cum plur. ſeq. lib. 3. Bouadill. dicto cap. 17. num. 167. cum allegatis per eum. Non enim iure ſubſiſtere videtur reſpectu temporalis iuriſdictionis, quod Narbona affirmare conatur *in gloſſ. 22. a num. 158. ad 167.* Inquiſitores, nempe vniuerſalem; etiam extra fidei cauſas, in laicos habere poteſtatem, vt fundauimus ſupra in *principali diſcurſu c. 3. n. 40.* oſtendendo verius eſſe, quod ipſi limitatam habeant poteſtatem in certi generis homines: hanc haud dubium quod ſi contra alios exercere velint, etiam acceſſoriorum nomine, ac appendicium conceſſæ iuriſdictionis; Regios, ac ordinarios iudices monere opus habent, quorum territorio illi ſubeſſe dicuntur, vt ipſi contra reos procedant, ac debito ſupplicio puniant, ſi aduerſus iuriſdictionem per Regem Inquiſitoribus cōceſſam peccauerint, & non ipſi ad vltionem manus mittere: cum ſi ordinarij renuant, cenſuræ arripi poſſint, ac ad controuerſiam formandā deueniri: non obſtat locus Bouadillæ, quia ipſe loquitur de iuriſdictione ſpirituali per Inquiſitores tuenda, nempe contra turbantes eos in proceſſu cauſarum fidei. Quamobrem puto, declarandum eſſe, *Inquiſitores non poſſe citra cenſurarum vſum, ac quiam competentiæ formandæ ſeruata concordia cum M. C. procedere contra Regios miniſtros, vel delegatos pro exceſſibus in officio, nec eos mancipare, ſed a ſuis ſuperioribus petere, vt plectantur, quod ſi nolint ad M. C. recurrere, vt ſaltem eam moneant de exceſſu, quæ ſi eos nolit defendere per formationem cōpetentiæ, tunc cenſuris eos aſtringant, vſque quo reſipiſcant, at competentia petita nullatenus procedant, etiam ſi diſcordauerint: prout in concordia præcipitur in cap. vlti. primæ clauſulæ,* ibi: *Interim dum caſus deciditur nihil innouetur, vt in vltima in cap. fin,* ibi: *Y entre tanto no ſe haga nouedad,* quod nouiſſimè a Diuo Rege noſtro expreſſe decretum eſt in Caſtella. Item, ex eadē ratione declarādum, *nō poſſe præter ſuos ſubditos; nec bona, nec perſonas ſubditas ordinarijs capere ſine brachio.*

Huic capiti ſatisfactū putauere per ea quæ pro cōpetentijs formādis ſtatuta ſunt, ac per cenſurarū vſū interdictionem: itē ob inſtrumenta huiuſmodi vetita *Cap. 5. & 26. recēt. cōcord.*

CIVITATIS CACCABI, AC VRBIS PANORMI.

De exceſſu in cenſuris ferendis, ac remedio petito per tres Regni Status, quos brachia appellant.

SVMMARIVM.

1 *Recurſus an debeat dari ad iudices legati propter exceſſum in hac caſu, late.*

2 *Appellatio propter exceſſum nunquam cenſetur vetita.*

3 *Excedens habetur vti priuatus; ac ideò debent omnia ad ſuum ſtatum reponi per ſuperiorem.*

4 *Delegatus mandatam egrediens iuriſdictionem, habetur, ac ſi extra territorium ius diceret.*

5 *Remedium aduerſus exceſſum eſt vis propulſio, quæ iure naturali nititur, ideo quiſquè poteſt impune reſiſtere.*

6 *Dignitas Eccleſiaſtica non eſt ſeparabilis a temporali ei annexa, quoad extraiudicialem modum procedendi.*

7 *Abſentia ſuperiorum cauſa in longinquis partibus, quiſque ordinarius reponit exceſſus.*

8 *Legatus natus in Regno quamobrem fuerit conſtitutus.*

9 *Concordata non excludunt remedium per exceſſum.*

10 *Conqueſtus quilibet ſuper exceſſu ſufficit abſque quo ſpecifice aliquod reme-*

remedium appellatorium petatur.

11 *Color quaſitus iniuſtitia probibetur per concordiam, non qua vera eſt iuſtitia, vbi exempla in iure afferuntur de Macedoniano, donatione, vſura, ac violentia.*

Controuerſia XV.

EX ſupraſcriptis verbis primæ concordiæ in 14. ac immediato *puncto, ſiue controuerſia n.* 14. patet de vſu cenſurarum permiſſo Inquiſitoribus per Reges noſtros pro exercenda, ac tuenda iuriſdictione conceſſa, ſublato omni recurſu atq; remota ad iudicẽ legati nati appellatione: ad cuius diſpoſitionis terminos licet inueſtigare D. Rege noſtro ſic præcipiente in literis anni 1630. occaſione competentiarum inter Prælatos, ac Inquiſitores ſcriptis, quid dicendum vbi excedant iuriſdictio-
1 nem conceſſam? hæc ſunt verba reſcripti: *Proponiendoles, ſi quando los Prèlados rezibieren algun agrauio en eſta materia, ſerà bien acudir por via de la Monarquia, como algunos dellos lo proponen, no ſiendo eſte caſo comprehendido en la concordia del año* 80. Ecce enim in caſibus de quibus agimus, docemur, ipſos aliquando vti cenſuris contra non ſubditos pro cauſis ad eorum cognitionem minime ſpectantibus. Item, in cauſis ipſis ſpectantibus contra formam, ac mentẽ concordiæ. Pro primo affertur exẽplum Capitanei Ciuitatis Caccabi, cui fuerunt intimatæ cenſuræ nullo alio prætextu, niſi quod diſtulerit obedire vni Inquiſitorum, qui eum vti priuatus homo rogauerat, vt quædam pãna lanea reſtitueret Paulo Amat mercatori, quæ fuerant ei ſubrepta, ac per Capitaneũ à poſſe latronũ capta. Pro ſecũdo, affertur monitoriũ directũ Senatui Vrbis Panormi ſub prætextu, quod diſtulerat ſolutionem exẽptionis ſeu frãchitiæ, vt aiunt, gabellarum: in quo oblata per Senatum competentia formanda cum miniſtris M.C. rationum, ac petito, quod ſaltem Proregis reſponſum expectaretur, omnino ſuperſederi debebant. Propoſito, ergo argumento negatiuo Inquiſitorum fauore ex generali diſpoſitione concordiæ negantis omnem recurſum ad iudicem legati nati, per verba iam relata, ex cenſuris pro tuitione temporalis iuriſdictionis latis: eo non obſtante oppoſitum verius credo in terminis exceſſus præter, vel contra formam concordiarum. Primo, quia
2 appellatio propter exceſſum nunquã cenſetur vetita, etiam quod indefinitè fuerit prohibita, ſiue ob præheminentiam iudicis, ſiue ob pondus rei iudicatæ, vel ob aliud priuilegium executioni conceſſum, ita *Bald. conſ. 319. ad euidentiam poſt medium, verſ. Porro nunquam reperitur, lib. 3. Carroc. excep. 44. nu. 82. Taſch. con. l. 410. nu. 23. lit. A. Barz. deciſ. 55. num. 6. Rebuſ. de ſent. execut. num. 7. gloſ. 12. num. 4. fall. 1. to. 1. fol. 373. Petr. Greg. Tol. de appell. c.* 10. quorum ratio eſt, quoniã
3 in eo quo exceditur deficit iuriſdictio; ſine qua actum gerens remanet priuatus homo, qui in iudiciario certamine pro nullo habetur: meritoq; eius acta reijciuntur, repoſitis per ſuperiorem omnibus in priſtino ſtatu ad veros limites iuriſdictionis, ſiue ſententiæ, *Franc. in cap. dilecto, qu. 10. num. 32. de appell. Couarru. pract. quæſt. 29. num. 24. verſ. Sed, & verum, Lancel. de attent. p. 2. cap. 17. lim. 2. nu. 68. Contard. ad l. vni. lim. 7. num. 53. & 54. C. ſi de mora. poſſeſſ. Scac. de appell. qu. 19. remed. 1. concl. 4. num. 92.* mandatæ enim iuriſdictionis limites ſunt ſeruandi iuxta textum in *l. diligenter fines mandati cuſtodiendi ſunt. D. mandati, cap. cum dilecta, de reſcrip. cap. cum in veteri, de accuſ. cap. bonæ memoriæ 2. de poſtul. Prælat. l. quicumque, C. de execut. & exact. lib.* 12. benè

D. Am-

D. Ambroſ. in libro de Paradiſo, per hæc
verba: *Si quid addas, vel detrahas
prauaricatio videtur eſſe quadam man-
datis ſimpliciter enim, & purè mandati
forma tenenda eſt, vel teſtimonij ſeries*
4 *intimanda*, delegatus enim ad certas
cauſas, & perſonas, ſi excedat vltra
mandata cognoſcere, in eo dicitur
carere poteſtate ad inſtar iudicis in-
gredientis alterius territorium in
l. fin. D. de off. Præf. Vrbis, ibi: *Cum
terminos vrbis exierit poteſtatem non
habet*, & *l. extra, D. de iuriſd. omn. iud.*
ibi: *Extra territorium ius dicenti impu-
nè non paretur*, *idem*, & *ſi ſupra iuriſ-
dictionem ſuam velit ius dicere, l. in hoc
iudicio, D. fam. erciſ. l. ex ſtipulatione, l.
poſt ſententiam, C. de ſent. & interl. omn.
iud.* optima *deciſ. Rotæ* 100. *num.* 17. *p.*
2. *diuerſ. Cenall. qu.* 897. *nu.* 931. *San-
chez lib.* 2. *diſp.* 4. *n.* 17. cum mille ele-
ganter adductis per *D. Salgad. par.* 4.
cap. 3. *à num.* 57. *ad* 65, accedit *Angu-
ian. de leg. lib.* 2. *contr.* 18. *num.* 9. Se-
cundo, quia ipſamet concordia hoc
dictat, dum enumeratis omnibus ſpe-
5 ciebus appellationis, tacuit reme-
dium, quod datur propter exceſſum,
non fortuito, ſed cõſulto, cum illud
potius accedat iuri naturali, ſapiat-
que defenſionem, tanquam iudicia-
lem medelam; quamobrem factum
eſt, vt impunè quilibet reſiſtere va-
leat, *l. prohibitum C. de iure fiſci*, *Cin. &
Alber. in l.* 2. *C. ſi per vim*, *Abb. in cap.
dilectus, vlt. not. vbi Felin. num.* 1. *verſ.
Fallit primo*, *Menoch. recup. remed.* 8.
a 8. *ad* 13. vbi poſt *Crauet. conſ.* 302.
nu. 4. *verſ. Poſſet etiam*, idem extendit
ad iudicem ſine iuriſdictione proce-
dentem, ſequitur, *D. Salgad. p.* 4. *c.* 4.
num. 23. & 24. quæ licet vera ſint,
ſanius tamen conſilium erit, ſuperio-
rem adire ſi prope adſit. prout in
Regno noſtro, quando cenſuræ per
iniuriam feruntur, recurrere nempe
ad Tribunal legati, qui omnia
ad limites ſuos poteſt reducere, ra-
tione enim admixtionis cenſuræ co-
gnitio deuoluitur ad legatum, alias ſi
de alijs ſententijs corrigendis age-
retur, non ad eum, ſed ad ſecularia
Tribunalia recurſus dari deberet, vt
Baſil. Pont. docet loco relato ſupra,
reſpondendo obiectioni de non tra-
hendis huiuſmodi cauſis ad Tribu-
nalia Regis intuitu violentiæ, maxi-
me dum exceſſus committitur per
iudices ſuperiores, & Eccleſiaſticos,
quibus omnis erit reuerentia exhi-
benda, licet in iſtis actibus inducant
iuriſdictionem temporalem, non eſt
enim ſaltem reſpectu ſcandali ita
ſeparabile hoc exercitium ab eorum
6 dignitate, vt facere ex ore cuiuſdam
Bubulci affirmat *Fulgoſ. lib.* 6. *collectã.*
quem refert *Bouadill. in Politic. lib.* 2.
cap. 17. *num.* 16. Tertio, propter di-
ſtantiam ſuperioris, a quo huiuſmo-
di cenſuræ reparari poſſent, nempe
a ſupremo Inquiſitionis Senatu, qui
mille leucarum ſpatio diſtat, quo in
caſu dato non obſtarẽt capitula Re-
gni prohibẽtia cauſas extrahi, prout
militãt, & hunc recurſum impediũt,
non tantum in cenſuris, quæ animam
obſtringunt, ideoque magis timen-
dis, ſiue iuſtæ, ſiue iniuſtæ præpo-
nantur, verum etiam in rebus cor-
poralibus, ac temporalibus, quiſque
etiam ordinarius inferior poteſt oc-
currere, ac exceſſui obſtare, & re-
ponere, ita *Salgad. loco citato, nu.* 29.
7 *poſt Rendin. de maieſt. Princip. verbo,
Sed etiam per legitimos tramites, num.*
41. *fol.* 27. ex antiquioribus *Ioa. And.
in cap. olim, de reſt. ſpol. Card. in Clem.* 1.
num. 16. *de offi. ord. Abb. Felin. & ceteri
in cap. ex parte, de conſtit. Trigona in
ſing.* 13. & 5. & 6. *Auil. Prætor. cap.* 1.
gloſ. Derechamente, num. 22. qui plu-
res caſus aduertunt, in quibus ordi-
natio, vel alteri iuriſdictio tribuitur
propter ſuperioris abſentiam. Hinc
in Regno Sanctiſſimus Pontifex Vr-
banus conſtituit legatum, ne qui
8 mari orbe diſtinguimur extra limites
a natura præſtitutos litigare cogere-
mur,

mur, quodque pluribus Regni capi-
tulis cautum eſt, quæ pacta ſunt in-
ter nos, ac Reges noſtros ipſa natu-
ræ lege dictante ſeruanda, in viridi-
que obſeruantia exiſtentia, nè cauſç
à Regno extrahantur, vt diximus in
diſcurſu principali, *num. 6.* propter
quod Regnum ipſum per tria bra-
chia, ſiue Ordines id humiliter, ac
inſtanter Regi noſtro ſupplicat in
comitijs nouiſſime habitis, Parlamē-
ta dicunt, vt huiuſmodi cenſuris, nō
tantum quoad exceſſum, ſed iuridi-
ce latis in Regno remediū adhibea-
tur: ſpeciali iudice conſtituto, qui
alter eſſe non poteſt, quam Legatus,
ne eius iuriſdictioni detrahatur, qui
Summum Pontificem repræſentat,
ſiue ex Priuilegio, ſiue ex conſuetu-
dine, vt dicebat Clemens VIII. Pon-
tifex Maximus.

Non obſtat oppoſitum excitatum
ex tenore concordiæ, quoniam illa
9 nō excludit exceſſum, & licet loqua-
tur de nullitate, iniuria, vel iniuſtitia
quaſi exceſſus nil aliud ſit, quàm
præter, & contra ius procedere, ſpe-
ciesque ſit iniuſtitiæ, vt colligitur ex
*Boer. deciſ. 299. Rota Rom. deciſ. 666.
num. 4. par. 1. Vant. de null. ex defect.
iuriſd. per totum.* cum alijs per *Giurb.
deciſ. 96. num. 10.* qui dicunt vllam
dici poſſe maiorem nullitatem, quam
illa, quæ oritur ex exceſſu, attamen
nō per hoc eſt remedium nullitatis,
quia nullitatem continet. Probatur,
quia non eſt opus illam deducere
per viam nullitatis, nec per viam
appellationis iudicialiter, ſed ſufficit
quoquomodo ſe coram iudice con-
10 querere de exceſſu, iuxta mirabilem
praxim, *Abb. in cap. de cetero, nu. 28.
ante fin. de re iud.* cuius meminit *Re-
buf. de ſent. execut. art. 7. glo. 2. num. 1.
fol. 374. tom. 1.* licet etiam poſſit per
viam nullitatis intentari, quod reme-
dium ſeparatum eſt, vt adnotat *Sal-
gad. dict. p. 4. cap. 3. a nu. 88. ad 91. fol.
280.* re vera tamen hoc potius eſt
remedium extraiudiciale, in quo cō-
tentioſa iuriſdictio, non exercetur,
ſed tantum naturalis defenſio, *quã
neceſſitas barbaris ipſis, ac gentibus, ac
feris præſcripta eſt, vt omnē vim qua-
cumque ope poſſent a corpore, & rebus
ſuis propulſarent.*, vt aiebat Cicero
pro Milone, quem refert doctiſſimus
*D. Valẽzuela in diſcurſu rationis ſtatus
& belli, p. 2. conſid. 7. nu. 112. ego in ra-
tional. ad cap. Iacob. Not. 28.* Item ſe-
cundo, dato, non tamen conceſſo,
quod cenſeatur vetitum hoc reme-
dium per cōcordiæ verba, hoc equi-
dem erit, quando non in ſubſtantia,
ſed in apparētia exceſſus vis arripe-
11 retur, puta, quia nullus adeſſet ex-
ceſſus, qui oculis corporeis ex acto-
rum, ac conceſſionis tenore inſpice-
retur, ſed ex leui cauſa ſub illo colo-
re ad Legati iudicem recurreretur:
nam ſi re vera eſſet exceſſum, con-
cordata non obſtabunt: moueor ex
verbis ipſis in argumento propoſitis,
ibi: *Nec appellationis cauſa, reuiſus,
aut nullitatis, iniuriæ, vel iniuſtitiæ
prætextu, nec quouis alio quæſito colore,*
quæ verba aperte inſinuant, imagi-
nariam, ac coloratam iniuſtitiam vel
iniuriam non ſufficere, ſed realem
deſiderari, vt patet ex textu *in l. iuta
ſi 7. §. ſed Iulian. D. ad Maced.* ibi: *Si
color quæſitus ſit, vt filiusfamilias, qui
mutuam pecuniam accepturus erat, fide-
iuberet, alio reo dato: fraudem Senatus
Conſulto factam nocere, & dandam ex-
ceptionem*, accedit alter textus *in l.
mulier 49. alias Sulpitius Marcella de
donat. inter vir. & vxor.* quo loci cū
proponeretur mulierē viro ſuo fun-
dum tradidiſſe, vt poſt mortem eius
filio cōmuni reſtitueret, at eſſet du-
bitatio ſuborta, an huiuſmodi tradi-
tio donationem, vel nudum miniſte-
rium contineret I. C. reſpondit. *Si
color vel titulus, vt ſic dixerim, dona-
tioni quæſitus eſt, nihil valebit traditio,
id eſt ſi hoc exigit vxor, vt aliquid ex
ea re interim commodi ſentiret maritus:*

alioqui

ſi ſolo eius miniſterio vſa eſt, & id egit, vel vt reuocare ſibi liceret, vel vt res cum omni emolumento per patrē poſtea ad filium tranſiret: cur non idem perinde ſit ratum, ac ſi cum extraneo tale negotium contraxiſſet, & in legibus Hiſpanis duo pulcherrimi textus vnū *in l.15.tit.18.lib.5.Recopil.* ibi: *Y otroſi que ninguna perſona pueda lleuar intereſſe alguno del dinero que puſiere en depoſito en depoſitarios, ò mercaderes, ò hombres de negocios, ò que de otra qualquier manera lo preſtare, aunque ſea con color de lucro ceſſante, o dāno emergente, ò de otra qualquier color*, iuncta *l.9.tit.18.eodem lib.20. Recopilat.* ibi: *Y ſan lleuar lo que no pueden, ni es permitido ſo color de intereſe licito por vias, y maneras eſquiſitas, & inferius, aunque ſea nombre de cābio, ni ſo otro color*, quibus locis ſcribentes affirmant, intereſſe verum non eſſe vetitum peti, ac exigi: ſed commentirium, ac palliatum vt diſcurrit *Narbona in d.l.15 gloſ.4.a num. 20. ad 30.* luculenter, ac fundate, qui alia iura, ac auctoritates colligit ad propoſitum. Idem pariter ſuadent verba illa, ſub prætextu, per multos textus quos idem auctor adducit, & pręcipue ex textu *in cap.quoniā 90.de ſimonia*, ibi: *Paupertatis prætextu volentes huiuſmodi vitium palliare, & in l. ſolent, §. ſicuti de offic. præſid.* ibi: *Prætextu humanæ fragilitatis delictum decipientis in periculo hominis innocuum eſſe non debet*, per quæ ipſe concludit *Canonem* 18. Bullæ Cœnæ excōmunicantem eos, qui trahunt Eccleſiaſticas cauſas ad tribunalia laicorum, etiam ſub prætextu violentiæ non includere remedium in his Regnis Hiſpaniarum vſitatum, quando realis, ac vera vis ab Eccleſiaſtico iudice infertur, nolente deferre legitimæ appellationi: prohibitamquè tantum cauſæ auocationem, nulla reuera violentia exiſtente, ſed ſumpto illo prætextu; allegat pro ſe *Viuald. in candelabro aureo de caſibus reſeruatis caſu 14. nu. 102*, addimus *Duart. in explicat. Bullæ coenæ l. 30.* ac tradita per *Villalob. in ſumma part. 1. tract. 19. diff. 61. n. 50. ante finem* per eundem *D. Salgadum de protect. reg. par. 1. cap. 2. a nu. 15. ad 19.* qui alia iura cumulat, ac plures Rotę deciſiones pro hac diſtinctione.

In eiſdem ſcripturis, vbi de Monitorio Senatui Panormitano trāſmiſſo agitur, remittuntur aliæ, ex quibus conſtat abuſus nouiter introductus cōmiſſariorum executiuorum, qui pro exequendis inſtrumētis certo ſalario conſtituto contra debitores exiſtentes in partibus mittuntur: in his Regnis commiſſarios en lo ciuil vocant: quorum multos ſub huiuſmodi colore eligunt, vt interim gaudeant foro, ac pro eo, quod debent, non moleſtentur: remedium quo creditores damno afficiuntur, nec minus, & iuriſdictio Regia, cum nec per cōcordiam, nec aliam Regiā ordinationem hoc eis fuerit indultū, petitur vt *inhibeantur ab huiuſmodi literis concedendis, & quod iſti foro nullatenus gaudeant, atque vtantur illis perſonis quibus vtitur M.C. qui examinantur per Præſidem iuxta formā pragmaticarum Regni.* Domini eius ſententiæ fuere, vt cenſuræ formata competentia nō proferantur, & pro. latæ non valerent, vt doctum alibi eſt. Commiſſarios hos autem omnes foro minime gaudere ſtatuerunt *Cap. 22 & Cap. 26*

CONTRA SIGISMVNDVM TVSA.

De cognitione vetita nefandi criminis, ac de expenſis ſoluēdis per familiares inquiſitos, delegatis a Magna Curia miſſis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *IVdex laicus in Regno Siciliæ cognoſcit priuatiuè ad Eccleſiaſticum de crimine neſando.*

2 *Inquiſitores non poſſe cognoſcere ſuos ſubditos in crimine neſando fundatur late.*

3 *Licitum, ſi a ſuperiore negetur, incipit eſſe illicitum, ac ſi eſſet prohibitum.*

4 *Neſandi criminis ſpecies quæ ſint pro fori excluſione.*

5 *Expenſæ, ac dietæ pro verificatione delicti factæ, a quonam ſoluendæ ſunt, quando remiſſio ad aliquod forum petitur.*

Controuerſia XVI. & vltima.

DEteſtabilis, ac neſandi ſodomiæ criminis cognitio in Regno noſtro, attenta eius atrocitate, ac pœna ignis ei impoſita, licèt minus condigna tanti ſceleris, priuatiuè ſpectat ad iudices laicos, ex
1 immemoriali conſuetudine, licet inter caſus mixti fori connumeretur: adeo vt alias viderim reprehenſum quendam, qui oppoſitū tentare præſumpſerat, ac omnia mandata reuocari: per hoc conceſſa omnimoda iuriſdictione Inquiſitoribus in ſuos familia-
2 res per Regem noſtrum, fuit caſus iſte ſub hac verborum conceptione conceſſus in recentioris concordiæ *primo capitulo*, ibi: *Y porque he reſeruado a la juridicion de los Inquiſidores el delito del pecado neſando, con que ſe aya de ſuplicar a ſu Santidad en mi nõbre, que les conceda Breue, para que, aueriguada la culpa, relaxen a la juſticia ſeglar los tales delinquentes, ſin incurrir por ello en irregularidad; mi voluntad es, que en caſo que ſu Santidad no de el dicho Breue, quede tambien a mi juſticia ſeglar el conocimiento de los tales neſandarios.* Cauit enim ſanctiſſimus, ac prudentiſſimus Rex, ne ſub prætextu fori caderent huiuſmodi homines nequiſſimi debitum ſupplicium, qua pariter ratione iudicibus ordinarijs ſub grauiſſimis pœnis vetitum eſt, ne in ſimili delicto proceſſiuè procedant, prout in viſitatione officialium experimento edocti ſumus, excepto, vbi falſitas, vel corruptio teſtium, aliaque emergat legitima cauſa. Hæc licet ita ſe habeāt, nō tamen Inquiſitores ab huiuſmodi delicti cognitione ſe abſtinēt, etiam num poſtquam conſtat Summum Pontificem ſuum aſſenſum denegaſſe, expreſſis verbis animum ſuum aperiendo, ſuæ voluntatis eſſe, ne ex aliarum cauſarum cognitione à fidei cauſis auerterentur, vt teſtati ſumus in *principali diſcurſu nu.* 23. hæc ſunt formalia verba reſcripti nomine Sūmi Pontificis per Cardinalē Sanctæ Seuerinæ tranſmiſſi. *A ſua Santità, che tiene molto a core le coſe della Santa Inquiſitione, che principalmente conſiſtono in conoſcere, & punire l'hereſie per conſeruatione della Fede Catholica, non è parſo occuparla nelle cauſe di queſti delitti temporali*, & ſtatim *non ha giudicato bene di cōfirmare detto accordio, ne che coteſta Inquiſitione conoſca di queſti delitti.* Sequiturque, prohibēdo, ne in ſimilibus ſe intromittāt. Sūt datæ literæ ſub die Aprilis 1599. Motiuum, quare his non refragantibus de hoc delicto cognoſcere intēdunt, aliud non eſt, niſi aſſerere ipſos legitima præſcriptione adeptos huiuſmodi cognitionem, quæ ſatis eſt ad omnem ſpeciem iuriſdictionis acquirendam, vt multis ad id citatis firmauimus in *d. diſcurſu nu.* 8. hanc fundant ex vnico actu coram M. C. facto, & duobus coram inferioribus ſine conſenſu M. C. item aſſerunt S. P. generalem huius criminis cognitionem in omnes prout in Aragoniæ regnis negaſſe, non autē in proprios ſubditos, vt ſunt familiares.

Sed pro Regia, ac ordinaria iuriſdictione contra hanc [ſub prædicta con-

conditione]delegatam,dicimus primo, non proficere præſcriptionem, dum titulus apparet, qui apertè contradicit,per ea,quę latè fundauimus *ibid.nu.6.cum plur.ſeq.* Secundo dicimus,non eſſe iuridicam deficiente Regis ſcientia, quæ omnimode in hoc caſu eſt probatu neceſſaria, dũ ipſe ambobus officialibus, ſiue miniſtris præcipit in *Concordia* 2. ne aduerſus ſtatuta in illa aliquid innouetur, de quo latè *ibid.n.*12. Tertiò,nõ proficere ex defectu tẽporis ad præſcribendum requiſiti, cum a die poſterioris concordiæ, quo hæc fuerunt diſpoſita, lapſi ſint tantummodo anni 35. qui in præſcribenda cõtra Regem iuriſdictione ſatis non ſunt,in qua ſunt neceſſarij anni centum, vel immemoriale tempus, ſicut ſcripſimus in eodem diſcurſu, *c.*3.*n.* 48. *& ſæpius.* Quarto, ne contra omnem iuris rationem relaxetur rigoroſus modus procedendi inductus contra hos ſceleſtos, ac nefarios homines;argumento eorum, quæ diuus Rex noſter conſiderauit in alio caſu, citra omnem controuerſiam leuiori, in literis anni 1630. datis Matriti die 10. Decembris, ibi : *Y que es meneſter vſar de grãde rigor para refrenar la audacia de los delinquentes : lo qual no ſe puede hazer en el Santo Oficio, adõde no ſe procede ex arrupto, ſino proceſſiuo.* Demum attenta reſponſione, ac animi declaratione Summi Pontificis, de qua ſupra, quæ confirmat, ac roborat contradictionem tituli, adeò, vt quod priori tempore fuit 3 facultatis, poſt negationem fuit effectum neceſſitatis, iuxta illud Apoſtoli ad Romanos, *cap.*5. ibi: *Vſque ad legem enim peccatum erat in mundo, peccatum autem non imputabatur cum lex non eſſet,&* ſtatim : *Lex autem ſubintrauit,vt abundaret delictum, & cap.* 7. ibi: *Peccatum non cognoui niſi per legem,*& ſtatim: *Sine lege enim peccatum mortuum erat ſed cum veniſſet mandatum peccatum reuixit.* multa enim bona fide fieri conſueta, conuertuntur, ac fiunt illicita, quoniam petita a ſuperioribus denegataq; fuerunt:quaſi ceſſet tacitus permiſſus, qui in vſu continetur, ex expreſſa voluntatis declaratione.

Non obſtat allegata conſuetudo, quia dato de ea conſtaret ; prout aperte conſtat de contraria per plures actus qui oſtenduntur : cum pro parte Inquiſitorum vna adducatur remiſſio metu cenſurarum facta per ordinarios iudices, precedentibus proteſtationibus,de quo delicto fuerat ante concordiam poſteriorem in Sãcti Officij Tribunali reus inquiſitus,ad *l.vbi ceptum,D.de iud.* non concurrunt profecto in ea requiſita, nec valet ob reſiſtentiam tituli, ac voluntatis Pontificis, vt late probatum eſt ſupra. Quod adeò planum eſt, vt alia non indigeat comprobatione : inde ſcio, hodie apud ſupremos hoſce Senatus planum eſſe, attenta diſpoſitione concordiarum prohibentem vtrumque iudicem ſuã extẽdere iuriſdictionem extra caſus in eis contentos, non poſſe allegari conſuetudinem, allegatamque nullatenus proficere : non obſtat alterum ; quoniam negatur aſſumptum; quod ſi probaretur nec ſufficeret nã nulla ratio poſcit, vt familiares, ac officiales ſancti Officij huius criminis rei impunes excedant,dum Inquiſitores, tam in ordinarione proceſſus, quam in pęna inferenda condigne punire non poſſunt, nec reos ordinarios iudici relaxare attẽta prohibitione Summ. Pontificis: vnde fit, vt hoc motiuum leuis ſit.

Quamobrem in executionem prędictorum ſtatuendum eſt, *nec in cognitione conſimilis delicti inquiſitores ſe intromittant, ac quod ſicut in hoc caſu, ita,& in ceteris contra concordata conſuetudinem allegare non poſſit.* Species verò huius delicti,quę ſint, in quibus

ſi familiaris, vel quilibet Sancti Officij miniſter peccat foro priuetur, ſubijciendum erit: vtitur enim Rex nomine generico nefandi criminis, non autem ſodomiæ, ac ſi dixiſſet,ſe excipere crimen coitus contra naturam, vt apparet ex concordatis *Caſtellæ, cap.5.contentis in l.20.lib.4.tit.1.Recopil. ibi: Y en el crimen nefando contra natura, & l.2.tit.16.lib.8.* ibi; *El abominable, y nefando pecado contra natura*, quo nomine venit omnis coitus contra naturalem ordinem generandi, per quem nulla generatio,nec productio ſperari poteſt, ſecundum *Caiet.2.2.qu.154.art.11. Vela de panis delict.cap.33.num.2.Narb.ad concord.gloſ.8.num.7.*inde ſiue coitus,ac commixtio fuerit cum brutis, ſiue cum hominibus, ſiue cum inanimata qualibet re,puta, ſtatua, ſemper erit nefandi criminis ſpecies, quæ à foro excludet, vt *Narb.* docet; qua ratione etiam non poteſt defendi, qui coiens cum iſtiuſmodi ineptis ad generandum natura, ac vt clarius dicam, cum quolibet præter fœminam ſemẽ extra vas proijciat: vtens alio loco vice naturalis foraminis,quin peccatum contra naturalem ordinem admittat,ac conſequenter foro excludi debeat, vt alias dubitatum vidi, nam quidquid ſit reſpectu pœnæ, attamẽ certo certius eſt huiuſmodi cógreſſum eſſe contra naturam, nec diſtinguendum ab eo qui brutis vtitur,vel ſtatua; imo grauius eo reputandum, quia adeſt corruptio morum reſpectu eius, qui hæc muliebria patitur, qui non tantum ſcandalizatur, verũ pœnæ particeps efficitur, ideò ſicuti ipſe Narbona non mouetur ad contrarium firmandum in alijs caſibus, vbi delinquens in naturam extra ordinem plectendus venit, vt apparet per ea quæ ex *Vela,Gomet, ac Farina.* qu.148.*nu.*64. ſcripſit *d.gloſ.*8.*n.*18, *ad finem*, ita, & in hoc caſu varianda non eſt conſecutio,ex quo huiuſmodi delinquentes pœnam ordinariam non incurrunt.

5 Ex eiſdem ſcripturis alia oritur controuerſia, quæ finalis eſt, an videlicet familiaris, vel miniſter alicuius criminis reus debeat ſoluere expẽſas, ac dietas miniſtris Regijs, qui delicti verificationi vacauerint, tam ſi crimen ſit exceptum, quam ſi minime, & an ſit expectandus exitus controuerſiæ, quando ad inſtantiam Fiſci, vel alterius miſerabilis formatur inquiſitio,ſuppoſito, quod in Regno Siciliç Fiſcus non ſoluit has expenſas ex pragmaticis illius Regni, ac longœuo vſu. Pro parte Inquiſitorum, qui indemnitati ſuorum ſubditorum ſtudent, negatur, teneri poſſe ſuos ſubditos ad has expenſas ſoluendas, niſi in illo caſu quo fuerit declaratum foro non gaudere, per vtroſque iudices formata competẽtia, vel ſi diſſenſerint per ſupremos Inquiſitionis ſupremæ, ac Italiæ Senatus, eo ſub prætextu, quod alias tanquam non ſubditi, non poſſunt cogi: dum maximè proceſſus factus coram iudice Regio ordinatio non tenuit, nec ex eo poteſt ad condemnationem deueniri, quod ſi acta non valuerunt, neque expenſæ ſoluendæ ſunt. Sed contra, quod imò vtroque caſu teneantur, ac per iudicem ordinarium regium cogi poſſint in bonis ſaltem, ſicut in Clericis: Fundatur primo, quia ipſimet clerici, qui omnimodo per ſtatus mutationem a ſeculari iuriſdictione ſunt exẽpti,adeo vt reſpectu ipſorum, non tantum incompetentes, verum etiam incapaces ſunt, attamen quoties delictum committant, quod vel titulo ſit exceptum,vel cum ipſi in minoribus ordinibus ſint conſtituti,dubitetur,habeat ne requiſita, in quibus iudex laicus poteſt inquiſitionem licite à principio formare: tunc ſi forte probatis requiſitis, vel euacuata qualitate delicti,remittẽdus veniat, debet ſoluere

omnes expenſas ſuper ſuis bonis: illa præcipua ratione, quod cum acta à principio fuerint valida, ac ipſa debeant fieri expenſis rei, qui ſe videtur ad illa obligare ex commiſſione delicti, vt *Roſent. cap. 9. membr. 2. cõcluſ. 65. ex Bart.* ait, erunt per illum reficiẽda, dignus eſt enim operarius mercede ſua, hoc docuerunt *Carauit. ad Ric. M. C. V. 235. nu. 13. 14. & 15. Foller. in prax. criminal. Can. part. vlt. miſcell. num. 50.* cum alijs per *Cened. collect. vlt. nu. 7. Couarr. pract. cap. 33. num. 5. Menoch. caſ. 228. num. 8.* & poſt alios permultos *Bouadill. lib. 2. cap. 18. num. 329.* qui dicit, quod ſi remiſſus forte non eſt ſoluendo, debeant ſolui per ſuum ſuperiorem, quod dictum ad Inquiſitores extẽdit *Narb. ad d. l. 20. gloſ. 23. num. 24. allegat Farinac. qu. 7. num. 3. verſ. quod ſi remiſſio, per Bald. Sal. Fabr. & alios.* Quod vero proceſſus fuerit valide factus, probatum latè fuit in *Controu.* 3. Andreæ de Blaſi, ex pluribus ſolidiſſimis fundamentis, quæ ibi videri poſſunt. Secundo, attentis cõcordatis Caſtellæ id expreſſè præcipientibus in caſu magis dubio, in *cap. 6.* ibi: *Y en los dichos caſos en que los Inquiſidores han de proceder, pueda prender el juez ſeglar al familiar delinquente, con que luego lo remita al Inquiſidor que del delito ha de conozer con la informaciõ que huuiere tomado: lo qual ſe haga a coſta del delinquente.* In qua ſpecie videbatur oppoſitũ firmandũ fore, quia proceſſus cõfectus fuerat, in caſu quo erat apertum non ei, ſed Inquiſitori cauſam ſpectare cognoſcendam, & tamen expenſas ſolui debere præcipitur, aperte inſinuando differentiam inter exemptos ex priuilegio, prout sũt familiares, & ratione mutationis ſtatus, vt ſunt clerici: nã nefas eſſet reſpectu ſecundi ordinis manus iniectio, ac proceſſus, vbi aperte conſtaret, delictũ debere à iudice Eccleſiaſtico cognoſci, nec eſſet in flaganti captus, vt affirmant omnes nemine excepto *in cap. cum non ab homine, de iudic. Boſſ. de captura, nu. 35. & de foro compet. num. 150. ex text. in cap. ſi vero alicuius 3. in fin. de ſent. excomm. & gloſ.* ibi: *Verbo deprehenſus legitimè, Farinac. poſt mille, qu. 8. num. 115.* ex quibus aliæ fallentiæ colliguntur, quæ non faciunt ad caſum. In primo verò ſemper eſt licita captura, quia iudex ordinarius habet intentionem fundatam, quod ei ſubſit quoad originem, domicilium, vel delictum. Tertio ratione potentioris abſurdi vitandi, nam maius eſſet abſurdum, non verificari delicta in partibus commiſſa, quàm quod familiaris expenſas a principio ſoluere cogatur. Probatur primum aſſumptum ex eo, quod non ſolutis dietis nemo vult gratis ad partes lõginquas ſe conferre, nec cogi poſſunt expenſis proprijs militare, *cap. quoniam 90. cauſ. 16. qu. 1,* ibi: *Conuenit Eccleſia ſtipendijs ſuſtentari.* Experimento enim compertum eſt, verificationem delictorum in partibus nunquam fieri per ordinarios locorum, ob potentiam delinquentium, ac attinentium inter ſe vicinorum loci perſæpe anguſti: propter quod in omnibus regionibus ſancte inſtitutum eſt, vt cauſæ alijs delegentur, quos Peſquiſidores vocant, vt per *Bouadill. in Polit. lib. 2. cap. 21.* qui nil intactum ad materiam omittit. Quamobrem apparet, omni caſu *deberi has expenſas, ac dietas, in cauſæ initio,* ſiue ſequatur remiſſio, ſiue non, etiã vbi caſus ſit clarus fauore Inquiſitorum, attentis prædictis, & alijs fundamentis traditis in dicta Cõtrouerſia Andreæ de Blaſi: quod ſi vellemus excipere caſus ſatis apertos, vt tantum in exceptis per concordias, ac æqualibus, ac maioribus delictis ſoluere tenerentur; in ceteris verò non niſi denegata remiſſione, adhuc plus fauoris familiaribus, ac miniſtris

præberemus, quam alijs exemptis ratione ſtatus mutationis. Nefandũ crimen ab Inquiſitoribus non plecti per Senatum concluſum eſt. Ceterum quia vſum in aduerſum probare Inquiſitores contendebant, vt infra ſex menſes de illo docerent præceptum fuit: & quoad dictas, vt de vſu quoque doceretur.

AD REGNI PETITIONES SVASORIA APPENDIX,

SVMMARIVM.

1 *IVriſdictio temporalis Inquiſitoribus conceſſa quare fuerit, & an debeat hodie reuocari, vel modificari?*

2 *. . an debeat reduci ad limites Regnorum Caſtellæ, & de Regni capitulis an ligent ſtatum Eccleſiaſticum?*

3 *Controuerſia iuriſdictionales bella ciuilia ſunt ſedanda, prout in Regnis Hiſpaniarum.*

4 *Cenſura in exercitio temporalis iuriſdictionis lata reuocatio quare debeat ad Tribunal Eccleſiaſticum legati deuolui, & non ad Ordinarios, vel Superiores Inquiſitorum, & minus ad ipſoſmet.*

5 *Frumentaria rei neceſſitas, & ſtudium, & quare exempti debeant tali negotiatione abſtinere.*

6 *Sicilia Regnum ex frumentario negotio maiorem percipit commodum, quam ex cæteris: belli peſtis, ac famis caſus æquiparantur.*

7 *Feudales cauſa per Inquiſitores omnino remittenda Ordinarijs quomodo, & quare.*

8 *Vtilitas D. Regis maxima ex reductione cauſarum tangentium quoquo modo feuda ad ſuos Magiſtratus.*

9 *Alcalanorum Herois, Ducíſque ſtudium circa Regis noſtri commoda per iniuriam cauillatum.*

HIs explicitis, fundandum eſt, an iure nitantur petita per Regnum in poſtremis Comitijs: Siculi Parlamentum vocant, poſt oblatam Regi noſtro ingentem ſummam, ita vt debeant concedi, non tantum obligatione naturali inſpecta, qua Rex ſicuti alter quiſpiam ad antidora tenetur, verum etiam, quia ex obligatione iuſtitiæ æquis ſupplicationibus aſſentire teneatur, vel demũ de congruo, vt ex ſimilibus conceſſionibus, ac gratijs ad noua alliciantur ſubſidia, quod patebit, ſi ſingulas petitiones proponamus. *Prima*, eſt alternatiua, vt nempe Inquiſitoribus, cauſis Fidei exceptis, cetere interdicantur, refectis emolumentis per conceſſionem conſimilis quantitatis in tot beneficijs Eccleſiaſticis, vel quod ſaltem ſeruarentur conſtituta in literis Philippi Regis Secundi, non pœnitendæ memoriæ, vt ab eorum deciſionibus ad Proregem daretur recurſus, prout ex alijs Regni Tribunalibus. *Secunda*, vt cenſuris, ac competentijs remedium in Regno adhibeatur. *Tertia*, ne in re triticaria, in qua ſummum Regni cõmercium conſiſtit, foro gaudere poſſint Sãcti Officij ſubditi. *Quarta*, ne per miniſtros Sancti Officij trahãtur ad forum Barones, in quibuſcumque cauſis etiam executiuis.

1 Quod ergo pertinet ad primam, ſenſus eſt, vt omnis temporalis iuriſdictio adimatur, duabus proteſtationibus præmiſſis, prima reſpectu lucri, altera reſpectu authoritatis ipſius Tribunalis, quæ eſt adiecta in calce ipſius ſupplicationis, nam cum origo conceſſionis ipſius per Reges noſtros factæ, ac finis fuerit, vt per huiuſmodi acceſſionem, ac ſubditorum multitudinem exiſtimatio tam ſancti Tribunalis augeretur, ac per extrinſeca iſta media intrinſeca

cre-

creſceret venetatio; iure optimo debuerunt illæ præmitti: ne forte per maledicos aduerſus huius petitionis finem murmur quantumuis leuis ſuſcitari poſſet, vel aliquid ſuſpicari de omni ex parte Catholica petentium intentione, quaſi dicant, ipſos hoc idem ſemper ſentire, aliudquè non optare, quam ne commoda Inquiſitorum, ac Tribunalis authoritas minuatur, quæ proteſtatio nullatenus repugnat petitioni, nec vt aiunt, facto contradicit, quoniam licèt initio cõceſſionis inſpecto, quo temporis prima huius Sancti Officij Tribunalis cementa, primique fuerunt iacti lapides, congruum viſum fuerit ac conueniens illud multiplicibus [illegible] uoribus decorare, ac brachio temporalis iuriſdictionis ſtipare, vt metus, ſimul, ac reuerentia in cordibus regnicolarum quaſi ferro viam adaperirent, ad ipſius omnimodam, ac perpetuam firmitatem: potuit tamen tractu temporis incentiuum huiuſmodi variari, vel ſaltem ceſſare, quapropter hodiernis tẽporibus debeant hæc mutari, ac in antiquam, ac originariam formam reduci. Quid enim ſi fine prædicto aſſecuto, propter maximam regnicolarum erga hoc Sanctum Tribunal reuerentiam, & in parendo obedientiam, nemini ex Catholici Regis noſtri Regnis ſecundotum, iuriſdictio temporalis inciperet eſſe damnoſa, vel ipſo Sancti Officij inſtituto? Puta, quia occaſione exercitij ipſius iuriſdictionis, ac competentiarum tam frequentium, quæ eundem perpetuò concomitantur, tempus contererent, ac a negotijs Fidei diuerterentur: nonne ex hoc eſſet conceſſio reuocanda? Sic equidem, nec erraret quis, ſi diceret, inſtigatorem huiuſmodi reuocationis ſtudere commodis Tribunalis, quod ipſum voluit innuere Sanctus Pontifex in *cap. accuſatus* 8. *de heret. in* 6. dum volens Inquiſitores fauoribus cumulare, cognitionem diuinationum, ſortilegiorum, manifeſtã hæreſim non ſapientium, ac vſurarum, etiam ex hæreſis cauſa prouenientium eis interdixit, *Cum* ait ipſe, *negotium Fidei, quod ſumme priuilegiatum exiſtit, per alias occupationes non debeat impediri, &* iterum, *ne per cauſas huiuſmodi offendiculum negotio Fidei preparetur*, Ecce quoquomodo fauor apud Chriſti Vicarium reputatur, quod quilibet inſipiens odium nuncuparet. Cum ergo experimento cõpertum ſit, teſtantibus, vel ipſis Inquiſitoribus multum temporis in hiſce cauſis tractandis amitti, multaſque perturbationes inde oriri, quare mutanda non ſunt hæc in melius, ac vt id ſequatur preces Regi fundẽdę? *Nunquam enim*, ait Cicero, *preſtantibus in gubernanda Republica viris laudata eſt in vna ſententia perpetua permanſio, conuerſis rebus, ac bonorum voluntatibus immutatis, ſed tempori ſeruiendum eſt, & vt in nauigando tempeſtati obſequi artis eſt, etiamſi portum tenere nequeas: cum verò id poſſis mutata velificatione aſſequi, ſtultum eſt eum tenere cum periculo curſum, quem cœperis, potius, quam eo commutato, quo velis tandem peruenire: ſic in adminiſtranda Republica prudẽtibus viris propoſitum eſſe debet otium cum dignitate: & non idem ſemper dicere, ſed idẽ ſemper ſpectare*; ad quæ conducunt, quæ retuli in iure dicta prudentum, ac Imperatorum reſcripta *in prima Controuerſia num.* 17. licet hæc variatio, omni alio ceſſante incõuenięti, ad poſtulationem tantum ſubditorũ eſſet facienda: etenim vt ſolis curſus non rectò per cœlum meatu fertur, ſed obliquo leni, atque moderato, tamen orbis vniuerſi machinã æquabili temperie calefacit: ita Principes, ac magiſtratus ſeſe populi nõnumquam ſtudijs; vt ita dicam obliquis, accommodare debent, vt melius ſit eis conſultum, quos tegi par eſt,

eſt, non ſummo iure, ſed æquitatis vario, eoque mutabili præſcripto. Quod ſi aduerſus hæc objjciatur, vt vidi obiectum, non eſſe plectendos Inquiſitores ob Regiorum miniſtrorum cauſam, qui friuolas cõtrouerſias ſuſcitant, ſed ipſis pœnã irrogãdam, qui deliquerunt: peto responsũ ab ipſarum definitione, ex qua erit in aperto, quis nam ex vtriſque iudicibus, me ipſo inter eos concluſo, corrigendus erit, ampliuſque ab omni arcendus officio: patebit enim, ne latum quidem vnguem neminem ex ordinarijs a cõcordatis exceſſiſſe; imo conniuentiæ argui poſſe multorum, quæ ſibi præter concordiam Inquiſitores tribuere. Iure ergo ſummaque cum ratione Status Regni hoc Regi in ſupplicatis proponunt.

2 Quod ſi durum, vel periculoſum videatur conſilium, extemplo hoc ac in totum inmutari? quis negabit ſatis Inquiſitoribus conſultum, ſi eorum iuriſdictio extra cauſas fidei ad normam horum Caſtellæ Regnorum redigatur, appellatione excepta? forſan pudoris erit ſi eiꝰ matris ſequi veſtigia, ac eiſdem contineri limitibus? amputatis enim ciuilibus cauſis, ac conceſſa reuiſione in criminalibus iuxta tenorẽ literarum præmiſſarum omnes ceſſabunt competentiæ, quoniam fiſcus, vel accuſator ſi quid in prima inſtantia fuit omiſſum, vel remiſſum, in ſecunda reſarciri ſperabit: introducto negotio ad Tribunalia Regis, quæ quidem petitio omni ex parte conueniens videtur, ac iuſta, nam ſi in Regnis Caſtellæ, vnde Inquiſitio ortum ducit ciuilium litigiorum cognitio eis fuit interdicta, cum tamen facilis fuiſſet ad ſuprema Tribunalia, vbi Rex deſtinaſſet, recurſus: quare diuerſum ſeruari debet in remotiſſimo Regno, in quo vlla ſpes litigantibus ſupereſt grauaminum medendorum? Quod ſi nos conuertamus ad vtriuſque Tribunalis authoritatem, nonne magis ſupereminet illa (data in ceteris æqualitate) quæ exercetur in diſtantibus Prouincijs, vbi nudum nomen ſupremæ Inquiſitionis Senatus vix vnquam penetrauit, nec eius radijs potuit obtenebrari. Nam quod ſpectat ad appellationes ad Proregem deferendas iam fundatum eſt in *Patroc. num. 5. cum ſequ. cap. 4.* omni iure dandas eſſe, nec poſſe à Regno extrahi, reſiſtente lege municipali, quę Regem ipſum tenet: adeò, vt ſine animæ diſcrimine ei contrauenire non poſſet. Sicut enim omni iuri, ac rationi repugnat, vt ſentẽtijs Inquiſitorum in temporalibus cauſis vllũ appellationis remedium applicetur, ita quoque iuri gentium aduerſaretur ſi extra Regnum Siculi accedere tenerentur, cõtra pactiones cum ſuis Regibus editas, iureiurando ſtipatas adeò vigentes, vt nemo ex exemptis cenſeatur exceptus, vt patet per id, quod in ſententijs Eccleſiaſticorum ſeruatur: ſunt enim capitula illa per tres Regni Status, petita, ac obtenta mixtæ Eccleſiaſticorum, ac laicorum leges, vſuſque per vtroquè ſeruandæ, iuxta textum percelebrem *in cap. cum veniſſent*, ibi: *Legi Regni innitẽtes de eo qui mitt. in poſſ. vbi Abb. num. 3.* facit *textus in cap. cum cauſa*, vbi idem *Abb. num. 4. de re iud. Dec. in cap. ad noſtram, nu. 3. de probat. Felin. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, nu. 81. verſ. Secundus caſus de conſtit. Roec. de Curte in cap. fin. ſect. 8. n. 65. de conſuet. Couarr. pract. cap. 35. nu. 5. Garc. de nobil. gloſ. 9. a nu. 35. Seſſ. in Epiſt. ad Reg. num. 111. Senenſ. in practica b. qu. 669. Graſſ. noſter effect. 2. a num. 20. de effect. cleric.* Concludimus ergo, quod pertinet ad hanc primam petitionem ſiue ius inſpiciamus, ſiue æquitatem, ſiue demum Regni deuotionem concedi debere.

3 Accedamus ad ſecundam, quæ tendit ad ſedandas controuerſias,

quæ vt ſæpius in criminum cognitione vertuntur, de quo nonnulla diximus *in d. diſcurſu, num. 14. cap. 4.* & latius *in Controu. 4. per tot.* adeo, vt nil ſuperaddere opus eſſet: res ipſa enim oſtendit remedij neceſſitatem, dum quotidiè nouæ oriuntur contẽtiones inter Proreges, & Inquiſitores, iterumque inter eoſdem, ac Regni illius Tribunalia: recuſantibus Inquiſitoribus paſſim formationem competentiarum ſecundum dictamẽ concordatorum, ſub ſpecioſo prætextu, quod eis ob negocij claritatẽ locus non ſit, cum tamen exitus ipſarum apud ſupremos Inquiſitionis, ac Italiæ Senatus ſemper doceat oppoſitum. Vitandi ergo gratia huiuſmodi circuitus, petitur, vt in Regno ipſo Tribunal erigatur, per quod omni qua decet, celeritate competentiæ huiuſcemodi definiantur. Huius præpoſitionis iuſtitia fundatur in ipſiſmet Regni capitulis vetantibus cauſas a Regno extrahi, quæ cum edita fuiſſent tempore Regum Aragonenſium, multo magis ſeruanda ſunt hodiè, quando Reges noſtri in Caſtella ſedem ſibi conſtituere, quę ſatis longioribus ſpatijs a nobis diſtat, adeò, vt mihi traditæ ſint controuerſiæ non paucæ ſupremis hiſce Senatibus offerendæ, ſuper atrocibus delictis a nonnullis familiaribus Sancti Officij commiſſis, quorum patratores prius vitæ conceſſere, quam ab Hiſpanicis Tribunalibus controuerſia, non tantum definita, ſed ſcita fuiſſet, aliæ indulgentijs ſuperuenientibus ſopitæ, & demũ ceteræ cum maximo partium diſpendio, ac iuſtitiæ iactura dilatæ, multa namque delicta celeritate animaduerſionis a republica expelluntur, quæ propter dilationem, quaſi diſſimulari videantur, increſcunt, animatis facinoroſis ad peiora committẽda. Ex his rationibus, ſi exemplis erit innitendum, Rex noſter multis nominibus maximus ſtudio pacis, qua ſublata leges, ac iudicia conſiſtere non poſſunt, ſpecificum magiſtratum, quem competentiarum appellant, erigi curauit: cuius ſalutarẽ effectum Regna iſthæc in dies magis experiuntur: dum vix ortis controuerſijs conſulitur, ac ciuilia bella inter magiſtratus ipſos excitata ſubito extinguntur: opus eo magis extollẽdum, quo erat perniciosum, quod prius damni ſubditi patiebantur: verum enim verò poterat in iſtis contentionibus vſurpari illud Ciceronis ad Marcellum *lib. 4. familiarium.* *Omnia*, nempè, *miſera eſſe in ciuilibus bellis, ſed miſerius nihil, quam ipſa victoria, quæ etiamſi ad meliores venit, tamen eos ipſos ferociores, impotentioreſque reddit, vt etiamſi natura tales non ſint, neceſſitate tamen eſſe cogantur.* Magiſtratus enim, qui in controuerſijs obtinebant poſt lõgas diſceptationes, ſæuiebant in litigantes, si fortè ipsi alteram partem affectaſſent, odiaque inter ipſos Conſiliarios, ac ſimultates fouebantur, quæ Reipublicæ maximi detrimenti eſſe nemo negabit, ad quam benè regẽdam omnium conſenſus exoptatur. Quod ſi Reges, vt alibi meminimus, debent æqua lance omniũ ſubditorum commodis ſtudere, cur non huic ſimilis magiſtratus in noſtro Regno inſtituatur, ęquidem non video? qui ſcio magis occurrendum eſſe bellorum causis in remotis a Regibus prouincijs, quam propinquis: quippe, quia ex regnantium præſentia viciniora facilius tuentur, ac ſedantur, ſimulatque increbuerit ſuſpicio tumultus; ſicut è conuerſo ob eorundem diſtantiam periculoſus in ceteris exitus, vbi quid ipsis videatur in re deliberate expectandum eſſet, cum tamen in ſimilibus celeritatem amplius prodeſſe, quam virtutẽ notum ſit, vnde *Lucan. 1. bell. ciuil.*

Tolle moras, ſẽper nocuit differre paratis

Liu.

Liu. quoque Decad. 21. ait: *moram magis, quam bellum metuendam eſſe.* Patet ergo quantum præſtet iuſtitia hæc Regni petitio, quantumque ſit a ſupremis hiſce Senatibus fouenda, qui eius incrementis ſtudere debent, *Concordia enim, vt Saluſtius in Ingurtha*, teſtatum reliquit, *parua res creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur*: magnæ cum ſint concordię commoditates, illa namque radix, ac otij eſt fundamentum, bonorum ciuium ſeminarium, quietis publicæ ſeges, almæque pacis altrix, per quam Reges ipſi, eorumque reſpublica per quam diutiſſimè conſeruatur, quæ nullo alio fundamento cõſtat, quàm ſubditorum conſenſu, concordia, ac beneuolentia, de quibus ſatis abũdè dictum eſt *in rationalibus ad leges Siculas in prima nota ad illas Iacobi Regis, Codicis noſtri.*

4 Iam enim deueniẽdum eſt ad medelam petitam cenſurarum ab Inquiſitoribus latarum, occaſione tuendæ iuriſdictionis temporalis eis conceſſæ, de quo plura diximus in eo diſcurſu huic opuſculo præpõſito, *num.* 24. *ad* 35. *cap.* 4. *cum ſeqq. & in Controu.* 15. *nu.* ibi firmauimus, non aliter Ipſos vti potuiſſe cenſuris, quã ex Regum noſtrorum permiſſu: quorum commodo ſtatutum, ac receptũ iamdiu eſt, ne Prælati Eccleſiarum in exercitio, ac defenſione tẽporalis iuriſdictionis in laicos conceſſæ, illis vtantur: a quibus non eſt recedendum, etiam poſt habitum locum illũ Baſilij Põtij ibi tráſcriptum, *fol.* 402. qui parodoxum hoc conceſſionis, ſiue permiſſus cenſurarũ à laico Principe prouenientis, aliter ſoluit: in quo teneat quis eas partes, quas velit, iam vnum erit ineuitabile, ius canonum ac S. Pontificis voluntatem eis non aſſiſtere, Regibus contradicẽtibus, cum eis cordi ſit, ne per prę-latos Regum iura vſurpentur, ipſis repugnantibus: quarę ſequitur ex permiſſu Regis ſuſtentati, reuocarique poſſe conſenſum, ſiue conditio huiuſmodi expreſſe inſit, ſiue minimè: quoniam, vt locis citatis a dicto authore, ac à me firmatum eſt, naturale eſt conceſſæ iuriſdictionis, vt reuocationi, ac limitationi ſubſit: cuicumque collata præponatur. Quę ſi ita ſe habẽt, ſummo iure, ac æquitate, recta quoque gubernãdi ratione attenta; debent ſupplicata hæc admitti, vt nempe ab eis ad legati Eccleſiaſticum iudicem, non refragantibus concordatis, recurſus reſtituatur: cum nullo ex præcitatis iuribus denegatio poſſit ſuſtineri: nã licèt permiſſus Regius ſit mere temporalis, quo ad ſui originem, attamen in eſſe productus, lata iam cenſura ex adiuncto efficitur ſpiritualis; adeò, vt reſpectu exceſſus, vel iniuſtitiæ alione titulo nõ poſſit à Regijs magiſtratibus reparari, ac ad iuſtitiã reduci, quoniam mutata qualitate ratione adiuncti maioris ponderis, ac efficaciæ, iam nõ a temporali, ſed a ſpirituali poteſtate medela peti debet. Vnde temporibus non longe decurſis audiuimus, conceſſam abſolutionem per ordinarium loci, cẽſurarum ab Inquiſitoribus latarum contra Magiſtratus noſtri Regni: quę an valida fuerit, diſputare non intẽdo, hoc tantum ſcio fuiſſe per Regẽ reſcriptum, vt ab huiuſmodi remedio abſtinerent in futurum; ne ſupremi Senatus Inquiſitionis Hiſpanicæ authoritas violaretur, neue Regia iuriſdictio conceſſa in laicos homines hoc medio ordinarijs Eccleſiaſticis communicaretur. Quod ſi ordinarius nullatenus erit adeundus, ne per cenſurarum mixturam cauſæ merè temporales ad eum deuoluantur; & capitula Regni non patiuntur, vt ad ſupremum Inquiſitionis Senatum deferantur; ad quem pariter difficillimus, ac penè impoſſibilis eſt aditus, ob loci diſtantiam, ac itineris incom-

incommoda; quamobrem debeant ſubditi aſtringi, vt eoſdem iudices adeant, de quorum iniuria conquæruntur? Qui perſepè negant remedium impartiri illatis a ſe vulneribus niſi, & duris conditionibus patientes ſe ſupponant; idque coguntur pati viri alioqui de republica benemeriti, quod viliſſimis quibuſque hominibus durum eſt ferre: omnes enim, quorum in alterius manu vita poſita eſt, ſæpius illud cogitant quid poſſit is, cuius in ditione, ac poteſtate sũt, quàm quid debeat facere, metuque maioris mali, quamcunque conditionem amplexantur, per quod mirandum minimè eſt, quare miniſtri Regij ſemper in hiſce contentionibus ſponte ſuccumbant, remiſſe ſe gerẽdo, ac è conuerſo Inquiſitores quotidiè vltra ſibi conſtitutos limites mandatam iuriſdictionem extendãt, ac nouam acquirant. Putant enim primi cedendo tempori, ſiue neceſſitati ſapienter agere, ac *quod ipſis ſaltim fructuoſum ſit, non modo liberale aliquando de proprio iure decedere*, vt *Cicero* affirmabat, & benè 2. *officior.* locutus de proprio iure, non de cõmiſſa alterius poteſtate, vt illa eſt, quam Magiſtratus gerunt; cui pati, vt quid minimum detrahatur, tanto magis pernicioſum, quanto confidentius ſe habuit, qui commiſit: pro qua dimicandum etiam armis eſſet, vt in primis verbis *ſuperioris diſcurſus noſtri*, iuribus expreſſis in id citatis firmatum eſt. Nonne ſanius conſiliũ erit Legati nati auxilium implorare, qui omnibus exemptis dominatur, quique eis ius dicit, & ad quem omnia eorum grauamina deferuntur, cuius iudicio cauſæ hæc potius reſtituuntur, quàm cõceduntur? ſuapte enim natura ei competunt; ne aliquod ſit in Regno ſpiritale, vel Eccleſiaſticum Tribunal, qui tanquam acephalum ſibi conſiſtat, nullique obediat, ſicuti eſſet iſtud Inquiſitorum, quoad cẽſuras per eos ad exercitium temporalis iuriſdictionis directas, ſi illæ Legato nato qui Summi Pontificis poteſtatem induit non deferrentur: nec enim ex hoc Summo Inquiſitionis Senatui aliquid de ſuo iure detraheretur, dum nequaquam cauſarum huiuſmodi cognitio ad eum ſpectat, nec ſpectare potuit, nulla facta per Summum Pontificem ſeparatione, ac auocatione a Legato concedendo Inquiſitioni ſupremæ, quæ ſanè vt fieret maxima, quæ omnino abeſt cauſa exoptaretur, Regiſque conſenſus: non tantum, quia nõ ſolet Summus Pontifex de rebus ad ſeculares Principes ſpectantibus diſponere, vt ipſe fatetur *in cap. per venerabilem* 13. *qui filij ſint legit.* & *in cap. nouit. de iud.* & doctè tradit *Couarr. in dict. cap. peccatum*, §. 9. *de poteſt. tempor. num.* 7. *de regul. iur.* Sed quia cum ad Regis poſtulationem Tribunal præfatum Inquiſitionis fuerit in ſuis Regnis inſtitutum, tali beneficio inuitus exornandus non erat in cuius gratiam conceſſio manauit. Minuere autem iura legationis omninò Legatis ipſis interdictum eſt, inciderentque, vt vetuſtiora iura prætereamus in canonem Bullæ Cœnæ 11. per nos in Patrocinio, ſiue in *diſcurſu nu.* 51. *cap.* 3. trãſcripto: omninò ergo, vt libera fronte id dicam, reſtituendus eſt Legatus ad ius ſuũ, ac ſubditi in hoc releuandi, exaudiendique ſunt. Nec per hoc improbo alterius ſummi viri iudicium, qui dicebat, delegationem generalis Inquiſitoris addendam eſſe, qua id Legati iudici committat, vt hæ diſſenſiones quaſi ex concordia inter vtrumque gladium ſopiantur. Hoc enim reſpectu iudicis ipſius, qui Legati miniſter eſt, fieri poteſt, vt actus quo melius iure conſiſtere poſſit; conficiatur: incolumi ipſius proprietarij iure ſeruato. Sed iam ad tertiam.

Ppp Triti-

5 Triticarium, ſiue annonæ negotiũ maximum ſolet Reipublicæ afferre commodum, ſi benè, ac fideliter geratur, ſicuti ſatis maiora ſunt diſcrimina, quæ cauſari poſſunt ſi corruptè. *Sicut enim nihil latius eſt ſaturo populo, ita nil ſeditioſius ieiuno*, vt apud Voſpic. Aurelianus monet. *Lucanuſque lib.* 11. in Iulij perſona canit.

Quoue modo vanos populi conciret amores.
Gnarus, & irarum cauſas, & ſumma fauoris.
Annonæ momenta trahi; namque adſerit Vrbes
Sola fames, emiturque metus, cum ſegne potentes
Vulgus alunt, neſcit plebis ieiuna timere.

Quo fit, vt ſummo ſtudio Prouinciarum præfecti inuigilare teneantur, vt eius importatio, comparatio, ac negociatio facilis ſit, ac expedita, neue commercium huiuſmodi exercentes potentes ſint, ac non ſubditi: cum iſti, vt ſæpius commerciorum vſum, qui publicus communiſque eſſe debet, intercipiunt; & monopolium introducunt. qui annonæ flagellatores meritò nuncupantur: quamobrem clerici diuinis, humaniſque teſtimonijs a ſimilibus arcẽtur, ne ſub exceptionis ſpecioſo prætextu publica intercipiatur commoditas, fori amiſſione indicta, *vt Valentinianus ſtatuit in Nouell. tit. 12. de Episcop. aud. clerici,* ait ipſe, *Nihil prorſus negociationis exerceant, ſi velint negociari, ſciant ſe iudicibus ſubditos, clericorum priuilegio non muniri*: ratio occurrit è ſacris Canonibus deſumpta, *Quia dignum eſt*, vt Summus Pontifex fatetur *in c. recolentes de ſtatu Monach. vt qui ſimilem cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam*. Per quę & Hyſpanicæ leges iuſtificantur indiuiduè clericos compræhendentes *in l. 5. tit. 7. p. 5. & l. 7. tit. 28. lib. 9. Recopilat.* quæ non tantum ad abundantiam, ac euitandam annonæ charitatem reſpiciunt, verum etiam ne ex fraudibus onera tributorum, quæ æqualiter partiri debent, incautam plebem opprimant, ac inæqualitatẽ liuor, ac inuidia ſequantur, quæ diſcordiarum, ac ciuilium motuum ſemen ſunt, *Populares enim pari dolore aliena commoda, ac ſuas iniurias metiuntur, vt Tacit. 1. hiſt. affirmat*, ſicut tolerabilius exiſtimatur malũ, quod cum multis eſt commune, Seneca in Troade dicente;

Ferre, quàm ſortem patiantur omnes,
Nemo recuſat - - -

6 Hæc ſi omnes Orbis Prouincias feriunt, multò magis Inſulam noſtram afficiunt; in quam per frumentarium hoc commercium, quaſi per vnicum vehiculum omnia multorum Regnorum commoda, quibus abundãt, ipſaque caret, communicantur, ac traſuehuntur. Quodque maior eſt baſis principalis patrimonij priuati, publiciue, quod niſi ſartum tectumque ſeruetur, haud dubium quin totius Regni excidium ſecuturum ſit, de quo nonnulla iura adduximus *in Controu.* 2. Hoc præcauere volentes tres Regni ſtatus, in comitijs his poſtremis illud idem in ſuis inſinuauerũt precibus, quod nos generaliter ſcripſeramus circa vniuerſa ad pacificum Regni ſtatum attinentia per pragmaticas ſanctiones à Prouinciæ Præſidibus conſtituta, vt nempe eiuſdem eſſet cogere ad earum obſeruationem, cuius erat, & ſtatuere, productis ad dictorum firmitatem exemplis Regnorum Caſtellæ in *Controu. 7. citatis*. Quibus addimus, idem fuiſſe ſeruatum in delicto extractionis monetæ argenteæ à Regno, in quo per Caſtellæ Senatum fuit commiſſa cauſa Ill. ac non ſatis laudato viro D. Didaco Riaño modo Fiſci patrono, ac demum in dicto Senatu auditori meritiſſimo, qui contra familiares, & ceteros de foro proceſ-

proceſſit, tacentibus Inquiſitoribus.
Quare ergo idem non erit in re fru-
mentaria ſeruandum, quod in cauſis
belli, ac ſalutis per primo concorda-
ta fuit ſumma cum ratione ſtatutum?
Nonnè famis calamitas paris, ſi non
maioris eſt incommodi, quam peſtis,
ac belli? Adeò, vt ſanctus ille Rex,
cui ex tribus fuit electio tributa, il-
lam conſultò omiſerit: Ecce quo-
modo communis noſtrorum traditio
illam æquiparat, poſt *Gloſ. in verbo
neceſſitate, in l. vn. C. ne liceat ab empt.
ſe excuſ. lib.* 11. Neceſſitatem enim
ita exponunt, vt belli famiſque caſus
comprehendantur: quæ faciunt, vt
ſubditos Sancti Officij nõ debeamus
excipere in hoc ſicut, & in altero, eò
præcipue dum nec ipſis clericis exẽ-
ptio proficit: *Neceſſitas enim magnum
imbecillitatis humanæ patrocinium*, vt
ait *Seneca lib. 9. de clement. omnem legẽ
frangit*. Conſtat ergo, quàm per ſe
præſtet iuſtitia petitio præmiſſa, quã-
que publicæ vtilitati interſit, vt con-
cedatur.

Demum funduntur preces per tres
7 ordines fauore militaris brachij, ſiue
Baronalis, vt vocant, cuius merita
ſunt apud Regẽ noſtrum innumera,
petitio quoque iuſtitia, ac æquitate
non caret. Verum enim verò cum in
primis concordatis fuerint a iuriſdi-
ctione Inquiſitorum exceptæ feuda-
les cauſæ, praua conſuetudo intro-
duxit, vt feudalia, eorumque fructus
poſſent exequi in eorum officio, quã-
do actione perſonali, vel hypothe-
caria diſtrahi petuntur, ac in cauſam
iudicati trahi, pernicioſo ſub præ-
textu, quod cauſæ tunc dicãtur feu-
dales, quoties ad feudi corpus agi-
tur ex lege feudi, quæ ſanè differen-
tia inter feudalia, ac allodialia iudi-
cia, vbique à noſtris recepta non ad
id tendit, quo fuit perperam accep-
ta, vt cauſas omnes, quæ quoquo
modo feuda tangunt à cæteris di-
ſtinguant, ſed vt tantum parium
Curiæ iudicio ſumma rerum com-
mitteretur, nam quoad cetera quo
quomodo actio præpoſita tãgat feu-
dum, feudalis dici poteſt cauſa, quæ
in iudicio vertitur, vt eſt videre per
Caſtill. deciſ. 15. *Maſtrill. deciſ.* 117. &
217. *Muta deciſ.* 56. & 70. quando
agendo, vel excipiendo lex feudi
adducitur.

8 Fieri enim minime poteſt quin
domino directò præiudicetur, quan-
do feudalia qualis ex cauſa diſtra-
huntur, ſiue propter mutationem
vaſſalli, ſiue ob iurium ſolutionem,
quæ ex iudiciali quoque alienatio-
ne, per iudicem vice partis facta, ei
debentur. Hæc, quia dum in aliena
Curia iudicium exagitatur, non tan-
tum differuntur, ſed vt ſæpius amit-
tuntur, quoniam miniſtri, ſiue ſcri-
bæ, qui Inquiſitoribus inſeruiunt,
non curant nunciare exactoribus ad
id munus deputatis, vt lapſo quadri-
meſtri ad redimenda pignora præſti-
tuto decimam partem pretij exigant,
in quo equidem magis vtilitas Regis
noſtri verſatur, quàm Baronum, qui-
bus nullatenus nocet, ne iura hæc
exigantur: debitoris enim onus eſt
in quo potius ex omiſſione releuatur:
vt nec mirum ſit, quamobrẽ hoc ba-
rones nõ petant, niſi tantum, ne ipſi
eorum inquilini, ac conductores feu-
dorum, contra quos inſtrumenta
cenſus Bullalis, vt ibi vocant, execu-
tur, ac ſi ipſi ſe obligaſſent ad cen-
ſus, ſiue redditus ſoluendos, poſſint
in Sancto Inquiſitionis Officio con-
ueniri, ſiue ſint ei ſubiecti, ſiue tra-
hantur ad illud per officiales ipſius,
ex priuilegio trahendi ad proprium
forum reos conuentos: ea ratione
mouentur ad id petendum, quod cũ
conſtet ipſos, ac bona feudalia, pri-
uatos fuiſſe hoc priuilegio fori ex te-
nore concordatorum, rationi quoq;
conueniat, ne ad illud tanquam rei
trahantur, vt par ſit ratio fauoris, ac
odij: excluſis enim feudatarijs à foro,

per quem Inquiſitorum quodammodo attinentes habebantur, iuſtū quoquè, ac iuri conſonum videtur, vt extranei effecti quoad omnia tales remaneant, ac pro nullis habeantur, quod ſpectat ad temporalem Inquiſitorum iuriſdictionem.

9 Hæc ſunt Patres ampliſſimi, ſummique Ordines, quæ nomine trium Regni ſtatuum a Rege noſtro per quā inſtantiſſime petuntur, pluraque ex eis iam diu in alijs Comitijs in precibus expoſita, iure optimo hodie per dominum Alcalanorum Ducem, cui Regius cōmoda, ac pacificus Regni ſtatus ſumme cordi eſt, promota: ipſi enim incumbit pacatam ſeruare Prouinciam, ac optimis medijs mandatam ſibi iuriſdictionem, commiſſumque regendum patrimonium promouere, nouiſque incrementis augere, vt iniuria propter id, de quo maximè laudandus erat, carpatur. In quo ſane vero verius mihi videtur dixiſſe *Xenophon.* affirmans, *difficile eſſe aliquod reperiri opus, in quo nihil a quoquam reprehendatur, eſt enim arduum, ita quicquam perficere, vt non alicubi pecces, quod ſi etiam ſine aliquo errore quidquam peragat aliquis, non facile eſt, quin patiatur, ac inueniat aliquem iniquum iudicem*, licet dubitem, *an huiuſmodi dictis magnum hūc Heroem lædant, an laudent, vt Cicero aiebat in Antonium* 2. & arridet *Ouid.*

Conſcia mens recti famæ mendacia ridet.

Hoc ſcio Regem noſtrum ſapientiſſimum, omnique ex parte magnum poſt hæc motu proprio ambobus cōſilijs reſcripſiſſe, ſe ex animo optare, vt controuerſijs huiuſmodi per cōcordiam perpetuum ſilentium imponeretur: ipſarum dubitationum, ac diſcordiarum radicibus amputatis, ne nouæ pullulare in futurum poſſent, animatis iudicibus Commiſſarijs ad conueniendum in eandē ſententiam, expertus illud *Cicer. in Philip.* 5. *Sapientia, nempè ciuiles diſcordias potius extingui debere, quam armis, & ferro in diſcrimen adduci*, cui omnis quoque pax cum ciuibus bello ciuili vtilior videbatur, vt ait *in Philip.* 11. quo videtur quodāmodo prædicta probaſſe: ita reſcripſit ſub die 7. Decembris inſtantis. Sed iam finis die 12. eiuſdem 1633.

Concorditer cenſuerunt, vt ciuiles cauſæ non auellerentur omnino, quouſq; aliud Regi noſtro placitum ſit, verum vt deinceps Inquiſitores miniſtris Regijs Magnæ Curiæ, & Conſiſtorij vterētur ſtatutum fuit: neue eos niſi iuxta regni mores auellerent, cū pœnis aduerſus friuolas recuſationes indictis: in vltima vero inſtantia, in cauſis quibus intererit parti a quingentis ſcutis ſupra, duo iudices ex prædictis ordinibus Inquiſitori adiungantur, qui votum eius ſimilem præbeant, iuribus ſportularum incapita diuiſis. Item conſtitutum fuit, ne in triticario, ac ſcindendæ carnis negotijs, cæteriſque pragmaticis circa abundantiam, ac rerum non extrahendarum, vel immittendarum confectis, Inquiſitores cognoſcere habeant, ſed ordinarijs iudicibus reſeruentur: nam quoad cenſuras ſatis eſſe remedium ſuprascriptum cenſuere in concord. nouiſſ. cap. 24. & 25.

D E O G R A T I A S.

PRAEMISSARVM CONTROVERSIARVM DEFINITIONES POST infraſcripta, ac altera concordata ſecuntur.

P R I M A

CONCORDATA

ANNI 1580. CVM GLOSELLIS, AC remiſſionibus ad poſteriora.

DOn Felipe etc. Al Illuſtre Marco Antonio Colona primo nueſtro Viſorey, Lugarteniente, y Capitan General en el nueſtro Reyno de Siçilia allende el faro, y qualquier otro nueſtro Viſorey o Preſidente, que por tiempo fuere en el dicho Reyno ſalud, y dileçion. Bien ſabeis las diſcordias, y competencias de Iuriſdiçion, que entre vos, y los venerables Inquiſidores Apoſtolicos deſſe dicho Reyno ha hauido, y hay ſobre diuerſos articulos tocantes a ella, eſpecialmente en razon de executoriar los dichos Inquiſidores las cedulas, y titulos, que lleban para exercer ſus officios, y los aſſientos que han de tener en la Igleſia al tiempo, que van a ella a publicar los edictos de la fe, y en que caſos, y cauſas ciuiles, y criminales pueden, y deuen conoçer los Inquiſidores v, las nueſtras juſtiçias los officiales, y ſus lugares tenientes, y familias, y contra los familiares, y miniſtros del Santo Ofiçio, y ſi en los dichos caſos, y cauſas ciuiles, y criminales pueden proceder los dichos Inquiſidores por cenſuras cõtra las dichas nueſtras juſtiçias, que ſe entremeten en ſu juriſdiçion, y los perturban en ella, y ſi en caſo que procedan ſe puede apelar dellos, o tener recurſo alguno al Iuez dela Monarquia, que reſide en el dicho Reyno, y ſi el dicho Iuez puede abſoluer dellas: ſobre lo qual, y otras coſas tocantes, y concernientes alo ſuſodicho, queriendo yo attajar las dichas competencias mande juntar alos licençiados Temiño, y Salazar del nueſtro Conſejo de la Inquiſicion, y alos Regentes Ramondeta, y Caruajal del Conſejo de italia para que platicaſen, y conferieſen ſobre ello, los quales deſpues de hauerlo hecho muchas, y diuerſas vezes conſultaron con migo lo que les parecia, y por mi viſto, porque mi intencion, y voluntad ſiempre ha ſido, y es, que el Santo Ofiçio ſea fauorecido, y honrado por el mucho fruto, que del reſulta al ſeruicio de Dios nueſtro Señor, y nueſtro, y al bien publico, y conſeruacion, y aumento de nueſtra ſanta fee catholica, y religion chriſtiana, y porque çeſen los inconbenientes, que haſta aqui han reſultado, y podrian reſultar, y ſe exerça, y adminiſtre juſtiçia en el dicho Reyno, ſin eſtorbo ni impedimento ninguno, y que entre vos el dicho Virey, Iuezes, y juſtiçias ſeglares del, y los dichos Inquiſidores Apoſtolicos haya la quietud, y buena correſpondencia, que es juſto, fue acordado ſe deuian de mandar, ordenar, y prouer las coſas ſiguientes.

1 PRimeramente, que el dicho Virrey Lugarteniente, y Capitan General en el dicho nueſtro Reyno luego, que fuere a exercer dicho ofiçio, ſea obligado alo menos vna vez a hazer en la Igleſia, o en el auto publico de la fe, que ſe celebrare *el juramento*, que los ſacros Canones tienen eſtatuido, y ordenado en

en raçon de fauorezer el ſanto Oficio, o ſus miniſtros en las coſas tocantes a nueſtra ſanta fe catholica, y Igleſia romana, y por ſeguir, y caſtigar los hereges, que contra ella fueren, o vinieren, y de no les dar ni probeer ex certa ſcientia officios publicos ni dexarſe los tener ni exercer, ſiendoles por derecho prohibidos, ni recebidos en ſu caſa, y compañia ſegun, y de la manera que ſe embia ſeñalado, y ordenado de las dichas perſonas.

Iuramento 1. *Vt in cap. ad abolendum 9. de haret. lib. 6. de quo nos diſcurſu nu. 14. verſ. quarto fol. 346. ſupra.*

2 Item quando los Inquiſidores del dicho Reyno quiſieren hazer leer, o predicar el dicho edicto de la fe procurara el Virrey no teniendo legitimo impedimento hallarſe preſente a ello en la Igleſia matriz, y honrar al ſanto Oficio, permitiendo que los Inquiſidores eſten ſentados en la capilla mayor a lado de la epiſtola frontero de ſu aſſiento, teniendo de porſi tablado alto algo mas baxo, que el que eſtà a lado del Euangelio para vos el dicho Virrey, y teniendo los dichos Inquiſidores ſi quieren en vueſtra preſençia o auſençia alhombra almohadas, y ſillas en la autoridad, y repreſentació, que en ſemejante acto ſe requiere para exemplo del pueblo.

3 Item que en el executoriar los titulos cedulas, y recaudos ſean obligados los dichos Inquiſidores antes de comenzar a exercer ſus officios a dar, o embiar mi cedula, ò carta al Virrey, la qual dicha carta, y no otros titulos ni recaudos algunos, ſe execute ſolamente, y el dicho Virrey ſea obligado à dar, y librar el exequatur della de gracia ſin derechos algunos, eſtando preſente en el lugar, y pueſto donde deſembarcare el dicho Inquiſidor dentro de 24. horas, y eſtando auſente dentro de 8. dias primeros ſiguentes de como ſe le diere la dicha carta, y ſi dentro del dicho termino el dicho Virrey no hiziere executoriar la dicha carta, paſſado el dicho termino el tal Inquiſidor, o Inquiſidores ſin eſperar mas puedan vſar ſu officio, y porque podria acaezer, que el Virrey nos quiſieſſe conſultar, y ſeria mucha dilacion con que los negocios padicieran, el Virrey ſin embargo, que diga, que tiene, que conſultarnos libre el exequatur, y dexe vſar al Inquiſidor ſu oficio.

4 Item que en las cauſas criminales *ningun caſo* haia reſerbado del fuero, y priuilegio del ſanto Oficio quãto a los familiares, y miniſtros del, ſino que general, y indiſtintamẽte los dichos Inquiſidores conozcan de todas las dichas cauſas, y caſos por graues, y atrozes que ſean, *aſſi de los officiales ſalariados*, y ordinarios que tienen, o tubieren titulo del Inquiſidor general, y de todos ſus criados, y familiares como de ſus tenientes, y los de mas familiares del ſanto Oficio con que en lo tocante a las familias de los tenientes de officiales gozen ſolamente del dicho fuero, y priuilegio, ſus mugeres, padres, hijos, y hermanos ſiendo verdaderos domeſticos, y continuos comenzales, y no otros algunos.

Ningun caſo 2. *Prater excepta in praſenti, ac alijs concordatis immediatè ſequentibus annorum 1597. & 1635. & pleraquè alia extrauagãtia decreta per Regem facta, quibus generalem hanc conceſſionem modificat, ac reſtringit, quibuſue ſtandum omninò eſt, vt late probatum eſt ſupra controu. 8. fol. 443. & 444.*

Aſſi de los officiales ſalariados 3. *Patet ergò hanc in officiales iuriſdictionem ex Regis beneficentia prouenire, totoque cœlo erraſſe eos, qui illam ex ea, quã in fami-*

liares

liares exercent, diſtinguere conati ſunt, vt probaui ſupra in patroc. cap.4. num. 16. fol. 400. & controu.1. nu. 19. fol. 414. item eorum vllum officialem appellari poſſe, qui titulo, ac generalis Inquiſitoris collatione careat, vt nec huiuſmodi qui ab Inquiſitoribus eliguntur trahendi priuilegio, ac familiæ fruantur, vt ſepius concluſum eſt; ex hoc textu, & altero in concordatis anni 1597. cap. 12. vbi in matricula eorum, qui ab Inquiſitoribus eliguntur non officiales aliqui, ſed familiares, ac tenentes annotantur: quaſi officialium creatio ad eos nequaquam ſpectet.

5 Item que en todos los demas caſos, y cauſas ciuiles, y mixtas gozen aſſi miſmo general è indiſtintamente del fuero, y priuilegio del ſanto Oficio, y juriſdiçiones de los Inquiſidores todos los dichos ofiçiales, y *ſus familias*, y los dichos ſus tenientes, y los familiares, y las familias delos dichos tenientes en la forma ſuſodicha.

Y ſus familias. 4. *Innouata tamen hæc fuerunt in concordatis anni 1597. cap. 15. & iterum in nouiſſimis anni 1635. cap. 16. reſtrictaque familiæ appellatio ad ius commune, vt ibi ex gloſſatis noſtris eſt videre. Item quoad vxores, quæ ſecundum locum in familia obtinent, ſi viduæ efficiantur nouatum, ac inmutatum partim fuit hoc hoc ius in dictis concord. anni 1597. cap. 15. & in nouiſſimis cap. 15.*

6 Saluo en la execuçion, y cobrãzas de qualeſquier rentas reales, en que los dichos ofiçiales, y familiares *fueren deudores* a mi, o mi real patrimonio aſſi de las gabelas taſas, o taliones, como de otros qualeſquier repartimientos, o contribuçiones que me pertenezcan, y ſean para mi ſeruicio.

Fueren deudores 5. *tam principales rei, quam fideiuſſores, vt in nouiſſimis cõcord. anni 1635. cap. 21. vbi notauimus; item etiã ſi vniuerſitatibus debeant ex illis anni 1597. cap. 9. & 19.*

7 Item en las *cauſas feudales* en qualquier manera, que ſea, aſſi ſobre la propriedad como ſobre la poſſeſſion, ò intereſe de los dichos fendos.

8 Item en las coſas de la guerra aſſi quãto en la excuſaçion ſi la pretendieren no yr a ella como en qualeſquier caſos, y delitos que eſtando en la expediçion della como ſoldados cometieren, en lo à ella toçante, y concerniente.

9 Item en las coſas de peſte ſi delinquieren contra los bandos, y ordenamiẽtos que ſe dieren para la preuençion, y guarda della.

Cauſas feudales. 6. *Hæc latius extenduntur in concord. anni 1635. cap. 20. vbi notatum eſt abunde; nam quo ad perſonas, qui beneficijs potiebantur, iam fuerat in illis anni 1597. prouiſum, ne ad forum admicterentur cap. 13. adde etiam refutata, vel ceſſa alteri baronia ſi modo adminiſtratio retenta ſit, vt in nouiſſimis cap. 17.*

10 Item en los caſos, y delitos que cometieren en *qualeſquier officios* publicos, que tengan en lo tocante a ellos, y ſu exerçiçio en los quales dichos caſos, y cauſas los dichos Inquiſidores no ſe entremetan a conozer dellos en manera alguna, antes conozcan compelan, y caſtiguen alos dichos officiales, y familias ſi dilinquieren el dicho Virrey, Iuezes, y miniſtros ſeglares.

11 Item que en las coſas tocantes al buen gouierno de aquel Reyno todos los dichos oficiales, y familiares guarden, y cumplan lo que eſtubiere probeydo por

leyes,

leyes, *y* prematicas del Reyno, ordenanzas, *y* eſtatutos contenidas, *pero la execucion*, *y* conocimiento della pertenezca ſolamente e inſolidum a los dichos Inquiſidores contra los dichos oficiales, *y* ſus familias, *y* los familiares, *y* familias dellos dichos tenientes en la manera, que dicha es, los quales executen con todo rigor las penas en ellas contenidas contra ellos, *y* ſus bienes aplicandolas en la manera que ellas diſponen, *y* para que mejor ſe pueda hazer los Iuezes, gouernadores, *y* Iurados de los pueblos, puedan ſi quiſieren nombrar vn denunciador inſtigador, o fiſcal alos quales, *y* qualquier dellos oygan los Inquiſidores, *y* reciban ſus denunciaçiones, informaçiones, probanzas, autos, *y* teſtigos haſta concluyr los proçeſos, *y* ſentenciarlos difinitiuamente, *y* executar ſus ſentençias.

Qualeſquier officios. 7. *Tam ſi delictum commiſſione, quam ſi omiſſione conſtet: nam quidquid ſit ad pœnam, ad iuriſdictionem tamen deferendam ei, qui contulit, in nihilo differunt, vt probauimus ſupra nota 45. ad leges Federici Regis nu. 5. f. 179. officia autem omnia, vel eorum maguam partem Narbona collexit ad concord. Caſtella gloſ. 20. aliqua dixi infra gl. 17.*

Però la execucion. 8. *Quod tamen vti reipublica perniciosum inmutatum fuit in concordatis anni 1635. cap. 25. vbi diximus.*

12 Item que los dichos Inquiſidores *puedan proceder por cenſuras* en los dichos caſos, *y* cauſas ciuiles, *y* criminales, *y* mixtas tocantes a la juriſdiçion de los dichos oficiales, *y* ſus tenientes, *y* familias ſegun dicho es, *y* de los dichos familiares del ſanto Oficio contra qualeſquier perſona, Iuezes, *y* Iuſticias, que perturbaren, o impidieren la dicha ſu iuriſdició, *y* ſe entremetieren a conozer della, *y* en tal caſo el Iuez de la Monarquia no ſe pueda entrometer ni entrometa a conozer delas dichas cauſas ni abſoluer de las dichas cenſuras de offiçio, ni a inſtancia de parte, ni por via de apelaçion, recurſo, ni nulidad, notorio agrauio, injuſticia, ni en otra manera alguna de baxo de ningun color. Y quiero, *y* mãdo que ſi algunas informaciones, o proceſſos ſe hubieren hecho, *y* eſtan pendiẽtes por vos el dicho Virrey, o por algun otro Iuez, o juſticia ſeglar en qualquier de las dichas cauſas, o caſos fuera de los ariba declarados contra algun oficial, ò oficiales, *y* ſus familias, o contra los dichos tenientes, o las ſuyas en la manera que dicho es, o contra otros familiares, *y* miniſtros del ſanto Ofiçio, los remitays luego a los dos Inquiſidores originalmente ſin proçeder en ello en manera alguna, y que ſi alguno de vos los dichos Iuezes, *y* juſticia, ò otras qualeſquier perſonas haueys ſido declarados por excomulgados, por los dichos Inquiſidores parezcays ante ellos a preſtar la obediençia, que deueys, *y* pedir beneficio de la abſoluçion, ſin embargo, que ayays ſidos abſueltos por el dicho Iuez de la Monarquia.

Puedan proçeder por cenſuras. 9. *Permittendo, nempe, proprioque fauori renunciando; quo ne in conceſſa a Regibus temporali iuriſdictione cenſuris vti potuiſſent per canones conſtitutum erat, vt in patrocinio diximus cap. 4 ex num. 25. fol. 389. & ſentit Baſil. Pontius, quem ibi retuli fol. 406. hic tamen permiſſus fuit in concordatis anni 1597. limitatus reſpectu Proregum ne in eos Rege inconſulto cenſuris vterentur, ac ſine hac reſtrictione reſpectu præſidis Iuſtitiæ, vbi non votauerit in concordatis 1635. cap. 12. & generaliter ibid. cap. 26. fuit prouiſum, ne cenſuras ferre poſſint pro temporali iuriſdictione tuenda, vbi per Magna Curia tribunal conſeſſus ſiue iuncta oblata fuerit, competentiæ diſcutiendæ gratia: quo fit, vt illis vnquam locus erit, nam ſemper aliquis adeſt, qui id offerat, cum primum de iure ordinariorum quo ad compe-*

tentiam

tentiam liqueat, vel ex concordatis, vel ex publico aliquo bono, quod incidat: quibus M.C. ſibi ſuadeat rem coram ordinario reali agendam fore, vel vbi ſuper hoc probabiliter dubitet: quod vt facilius ſequatur tempus monitioni congruum ſtatutum eſt ibidem cap. 18. & 19. infra quod ſecum conſulat, vel ab inferioribus conſulatur.

13 Y porque ſe podria dudar algunas vezes ſi el caſo, ò caſos, que ſe ofreçieren es de los caſos ciuiles arriba expreſſados, y declarados en eſta mi prouiſion, y conforme a ella pueden, y deuen conozer dellos las juſticias ſeglares, y ſi sù conoçimiento perteneçe a los dichos Inquiſidores a quien generalmente ha de perteneçer el conoçimiento de todas las dichas cauſas ciuiles, y criminales, y mixtas contra los dichos ofiçiales, y familiares, y ſus familias, y de los dichos oficiales ſegun dicho es. *Por quitar* toda cauſa de diferencia quiero, y es mi voluntad, que ſi el Iuez ſeglar, que pretendiere conozer de tal caſo, y los Inquiſidores no ſe concertaren el dicho Iuez ſeglar remita las informaciones, y proceſſos que tubiere hechos al dicho Virrey, y Iuezes de la gran Corte, dos de los quales dichos Iuezes, que nombrare el dicho Virrey, y otros dos Inquiſidores ſe junten en la ſala del ſanto Oficio, y lo vean llana, y ſumariamente ſin conocimiento de cauſa, ò otro ſtrepitu, ò figura de juyzio, y determinen lo que en el dicho caſo fuere de juſticia, y lo que a todos, ò la mayor parte dellos pareziere aquello ſe haga cumpla, y execute, y ſi no ſe concordaren ſe remita a eſta corte, para que dos de los del nueſtro conſejo dela Inquiſicion, y otros dos del de Italia lo vean, y determinen juntamente ſi no ſe concertaren todos, o la mayor parte dellos, ſe conſulte con migo para que yo mande lo que en tal caſo ſe deua hazer como ſe haze en lo de Caſtilla, y entre tanto, que ſe tomare reſolucion en ello no ſe haga nouedad ni proceda en el dicho negocio.

Por quitar. 10. *Quod per concordata anni 1597. declaratum, ampliatumque fuit in cap. 26. Ac apertius vberiuſue in hac nouiſſima prouiſum cap. 26. In hoc tamen omnia concordant, vt in competentiarum definitione Inquiſitores duo, totidemque M.C. Iudices conueniant, pariterue iudicent; in quo quidem actu, vt delegati Regis ſupremorum Inquiſitionis, & Italiæ Senatum vices ſuſtinent, vt apud ipſos Dominos pro comperto eſt: quod tamen ne corruptè ſeruetur dubito, quo ad modum ſaltem conueniendi, nam quandoque Inquiſitores iudicum more ſederunt, conſiliarij autem in humiliori loco, quod tamen iniuria fieri per quam euidens eſt.*

14 *Todo lo qual* ſegun dicho es ſe haga, y ſe entienda por el tiempo, que fuere mi voluntad, y de los Reyes mis ſucceſſores, las quales dichas coſas ſegun ariba van eſpeçificadas, y declaradas mandamos a vos el dicho Virrey, que al preſente ſoys en el dicho reyno, o a qualquier otro Virrey, o Preſidẽte que por tiempo fuere, y os ſuçediere en el dicho cargo que obſerueys, y cumplays obſeruen, y cumplan inuiolablemente, y que aſſi miſmo lo hagan obſeruar guardar, y cumplir la noſtra juſticia, Preſidente, y Iuez es de la grã Corte, Preſidẽte del Patrimonio, y ſacra conçiençia, y a los Iuezes delos dichos tribunales Iuezes de la Monarquia, Abogado fiſcales, Teſorero, y Conſerbador de nueſtro Real patrimonio, y otros qualeſquier nueſtros Iuezes, ofiçiales, y miniſtros preſentes, futuros, y qualeſquier otras perſonas aquien pertenezca la execucion, y obſeruancia de lo aqui contenido, y aſſi miſmo encargamos, y mandamos a los dichos venerables Inquiſidores que ſon, o por tiempo fueren que reſpectiuamẽte aſſi lo guarden, y cumplan ſegun que por ſu parte ſe deua guardar, y cumplir

Qqq con-

conforme al aſſiento, y capitulos en eſta mi prouiſion contenidos, y contra el tenor, y forma dellos no vayan, ni paſſen ni conſientan yr, ni paſſar, vnos, y los otros agora ni en tiempo alguno, por alguna manera ni razon ſo pena de mil onzas para nueſtra camara, y fiſco, y que cadauno iuzgue, y conozca delos caſos que le pertenezieren ſin entremeterſe con otros, y tengan entre ſi buena conformidad, y correſpondencia, de manera, que ceſſen competencias de iuriſdicion, porque aſſi conbiene al ſeruicio de Dios nueſtro Señor, y buena adminiſtracion de la juſticia, y eſta es mi voluntad, y del contrario me tendre por deſſeruido. Dada en Badajoz 4. de Iulio 1580.

Todo lo qual. 11. *Hæc precarij clauſula tam enixè hic, ac in ſequentibus concordatis adiecta, alijſue reſcriptis per me in Patrocinio etatis, ideo apponi videtur, vt perpetuo conſtet hanc in officiales, & familiares iuriſdictionem ex Regis beneficentia prouenisſe, iuxta cuius vota ea vtendum fore, ne reuocari aliquando contingat, vt in Patrocinio Inquiſitores monuimus.*

YO EL REY.

Lic. Temiño. V. Ramondettus R.
Lic. Salazar. V. Carauajal. R.

Dom. Rex mandauit mihi Matthæo Vaſquez.

SECVNDA CONCORDATA

ANNI 1597. CVM GLOSELLIS, AC REMISSIONIBVS AD priora, ac poſtrema.

AL Illuſtre Don Iuan Ventimilla Principe di Caſtelbono, Marques di Heraci my primo Preſidente, y Capitan General del Reyno de Sicilia allende el faro, y a qualquier Viſorrey, Lugartiniente, y Capitan General, ò Preſidente, que por tiempo fuere en el dicho mi Reyno ſalud, y delecion. Sabed, que hauiendo venido a eſta Corte algunos meſes ha da parte del Tribunal dela Inquiſiçiõ deſſe Reyno el Doctor Paramo vn delos Inquiſidores del, y por la juriſdicion ſeglar el Baron de Santa Cruz Maeſtre Raçional del dicho Reyno, y Alphonſo de Franquis Procurador Fiſcal de la Gran Corte, embiados por el Conde de Oliuares vueſtro predeceſſor à deduzir los papeles, y razones, que à cada vna de las dos partes occurrieren ſobre las competençias, y diſcordias juriſdiçionales, que entre la dicha Inquiſiçiõ, y Tribunales ſeglares ſe offreçen tan de ordinario, que no ſin mucho deſplazer mio trae muy perturbado el gouierno, y quietud publica de Reyno. Con el deſſeo que tengo de que haya entrellos conformedad, y que ſabiendo cadauno claro, y diſtintamente, lo que ha de hazer, y compete a ſu juriſdicion no ſe meta en la agena, con acuerdo del

licenciado Don Iuan de Zunica, y del Doctor Iuan de Aluarez de Caldas de my conſejo dela Santa General Inquiſicion, y del Doctor Bartolome Bruñol, y licençiado Diego Eſcudero Regẽte del my ſupremo conſejo de Italia cõ quienes lo he mandado communicar: me he reſuelto en dar acerca deſtas materias las ordenes, que iran à bajo declaradas.

1 PRimeramente es mi voluntad, y aſſi lo ordeno, que la cedula de concordia entre las dichas dos juriſdiçiones del Santo Oficio, y ſeglar, que mande deſpachar el año de ochenta ſe guarde en quanto no fuere contra las declaraçiones ſiguientes.

2 SI algun familiar, o miniſtro dela Inquiſicion cometiere crimen læſæ maieſtatis *in primo capite*, contra mi Lugartiniente, y Conſejeros, o Sediçion, contra mi Real auctoridad, ò rapto de mujer honeſta, mando que el conoçimiento de los tales delitos perteneſca à mis juſticias ſeglares, y los Inquiſidores no amparen, ni defiendan alos que en ellos delinquieren: y porque he reſerbado ala juriſdició delos dichos Inquiſidores el delito del peccado nefando, con que ſe haya de *ſuplicar a ſu Santidad* en mi nombre, que les conceda Breue, paraque aueriguada la culpa relaxen ala juſticia ſeglar los tales delinquẽtes ſin encurrir por ello en irregularidad, mi voluntad es que en caſo, que ſu Santidad no de el dicho Breue que ſe pide, quede tambien à mi juſticia ſeglar el conocimiento de los tales nefandarios.

In primo capite. 12. *Ergo eximentiæ, vel notabilis reſiſtẽtia delictum, item monetæ ancæ conſtructio quoniam ad ſecundum capud deferuntur non comprehendentur; ita Inquiſitores ſentiebant, ſed oppoſitum determinatum a Rege ſuit, patet in nouiſſimis concord. anni* 1635. *cap.* 1. *&* 4. *vbi gloſſulæ noſtræ, & quæ late ſcripſi ſupra contr. p. ex fol.*409. *quoties enim delictum in humanæ ſocietatis diſſolutionem, ac imperij ipſius diminutionem tendit, per curiam Regis ſuaque tribunalia iudicandum eſt, hæc enim quacumque iuriſdictionis conceſſione non obſtante ad ipſum Regem ſupremo quodam Regiæ Maieſtatis iure pertinent: cui curæ eſt integrum, ac corpus republicæ ſeruare, Anneus Robert. rer. iud. lib.*1. *cap.* 16. *fol.* 276. *in paruis* bene *Petr. Herod. rer. iud. lib.* 7. *tit.*8. *cap.*1. *fol.*604. *ibi, At qui ſi reprobam ac vitioſam monetam conflauerint, miſcuerint, raſerint, negare non poſſunt, quin humanæ ſocietati, commercioque quamplurimum noceant: cum ideo res ita ſe habeat, nec poſſint Inquiſitores condecentem delicti pœnam infligere: ſatius erit vt ab huiuſmodi cauſarum cognitione ſe abſtineant.*

Suplicar a ſu Santidad. 13. *Quod non tantum præſtitis Summus Pontifex, verum etiam aditus negauit, vt docui ſupra controu.* 6. *n.* 2. *quam licet Inquiſitores ad ſuos familiares extendi negent; ſupponendo hanc conceſſionem ad omnes huius criminis reos (vt per ipſos plecterentur) inſtar Aragonici, Ac Luſitanici Regni proceſſiſſe; attamen ipſis verbis textus aſſentis, ibi les conceda, &c. apertiſſime liquet negationem omnes includere, ſiue familiares, ſiue ceteros, quoniam neutrum horum curiæ ſeculari tradi per Inquiſitores poteſt. Rex enim hoc pacto conceſſit, vt nequiſſimi homines huiuſmodi per relaxationem condigna pœna puniri poſſent, non autem vt illam euadere poſſent, ſicut eueniret, ſi abſque Pontificia probatione Inquiſitores cognitionem aſſumerent, ſiue familiares, ſiue quicumque ſint; omnium enim par conditio eſſe debet: ideo tam in Aragonia, quam in Luſitania conceſſiones id etiam continent, vt reus poſſit condigna pœna puniri, vt per Bullas Pij* 4. 20. *Februarij* 1562. *& Gregorij* 14. 13. *au-*

guſti 1574. de quibus Souſa in Aphor. Inquiſit.lib.1.cap.59.ex nu.26.ad 30.per quæ ab vtroque Senatu Inquiſitionis, & Italia fuit huius delicti cognitio ordinarijs Regijs restituta, dato ſex menſium ſpacio Inquiſitoribus, vt de contrario vſu docere poſſent, quæ terminatio pendentes etiam caſus comprehendit, cum procedat declarando l.leges, & conſtitutiones vbi omnes ſcribentes in id limitant C.de legibus, Pat. deciſ.372. Milan. deciſ.16 nu.9.lib.2. Gratiau. diſcept.103.nu.15.

3 SI algun familiar, o teniente de oficial de la Inquiſicion cometiere delicto de aſſaſſinio conozca del mi juſticia ſeglar, y los Inquiſidores no le amparen ni defiendan añadiendo a quello, que hauiendo prouanças, o indicios baſtantes para poder prozeder en el tal delito de aſſaſinio es mi voluntad, que la dicha juſticia ſeglar lo haga ſin que los Inquiſidores lo impidan pero ſe pretendieren ellos, que aun para proceder *no haya indicios* en eſto caſo tenerſe ha la junta adonde ſe tratera del negocio en la forma, que ſe haze delos demas, que en ella ſe ſuelen tratar.

No haya indicios. 14. *Videbatur enim qualitatem delicti excludentem a foro concludenter probandam nec indicia ſatis eſſe per auctoritates adductas ſupra controu. 5.nu.1.fol.432.qui tamen in excluſione a clericatu locuntur pluresue in id contradictores habent; omnes vero aliorum forum, ac exemptionum reſpectu oppoſitum concludūt, vt ibi fundatum eſt, ac determinauit vterque ſenatus, legeque ſancitum eſt in nouis concordatis anni 1635.cap. 2.vbi dixi.*

4 SI algun familiar, ò miniſtro dela Inquiſicion *matare, o biriere* à algun de caſo penſado, y con aſechanzas, con Arcabuz, o Piſtolete conozcan deſte tal delito mis juſticias Reales ſin que los Inquiſidores ſe entrometā en amparar, ni defender el delinquente.

Matare, ò hiriere. 15. *Quaſi in atrocioribus effectus vel actus ei proximus exoptetur ex generali conſuetudine, quæ contra ius inualuit teſte Farinac. queſt. 123. ex num.100. de actu proximo, vulnere nempe*, bene *Capic. deciſ. 155. quem reuecto Gramat. ſequitur mordicus D. Præſes Rouit. deciſ.15.ex nu.15. id tamen per nouiſſima concordata anni 1635. c. 3. extenſum eſt quo ad fori excluſionem, vt ſola inſtrumēti ignei exoneratio ſufficiat, licet vulnus ſecutum non ſit, cuius conſtitutionis rationem ibi ſufficienter expreſſimus.*

5 SI algun familiar, ò miniſtro dela Inquiſicion matare, *biriere, ò injuriare* alguna perſona en preſentia de algunos delos juezes dela Gran Corte, ò de mi real Patrimonio eſtando en juicio, conozcan mis juſticias ſeglares deſte delito, ſin que los Inquiſidores defiendan ni amparen el contrario.

Matare, o injuriare. 16. *Nota hic ob iudiciorum reuerentiam iniuriam quamlibet morti æquiparari, ad hoc vt iniurians ei ſubijciatur, qui iudicando ſedet, & ſi ceterum incompetens ſit, vnde delinquentes eo loci, vbi Princeps ſedem ſibi conſtituit iniuſtitiis de mero, & mixto imperio non remittuntur Vinc. de Franch. deciſ. 129. num. 2. & deciſ.499. D. Regens de Tapia ad ius Neapol. Regni tit. vbi de crimine agi oportet prag.1.nu.20. Caſtill. deciſ.248.nu.2. D. Merlin. contr. cap.100. vbi id ad delinquentes in caſalibus, ſeu ſuburbijs extendit ex eodem Franco, & Rouit. deciſ.11. quod, & ego plurics dum in aula criminum adeſſem poſt ceteros dominos deciſi in eos, qui infra*

Panor-

Panormitanum, vel Meſſanenſe territorium, vbi Princeps adeſſet, deliquiſſent, quæ magis magiſque in eis procedunt qui ſacrum iudiciorum, forum nempe, palatium, prætoriumue violant l. prætor edixit. §. atrocem l. ſed, & quæſtionis.. D. de iniurijs iuncta l. cum. C. de palat. & domib, domin. vbi ſcribentes.. loci enim circuſtantia delictum non leuiter aggrauat l. aut facta §. locus D. de pœn. eum pluribus in id appoſitiſſime cumulatis a D. Merlin. controu. cap. 66. accedit P. AErod. rer. iudicat. lib. 9. tit. 1, cap. 1. nec enim Inquiſitores plurimum a baronibus differunt in conceſſa eis a Rege noſtro tẽporali in familiares, ac miniſtros iuriſdictione; licet in exercendi forma ob munus fidei, ac naturalia eorum officij Epiſcopis per quam ſimilis, receptum ſit ſupremis Siculis magiſtratibus æquiparari, vt ex Regis reſcripto probaui ſupra cap. 4. patrocinij ante num. 12. ſol. 385.

6 SI algun Notario ſiendo familiar de la Inquiſicion hiziere alguna eſcritura falſa, o commetiere *otra falſedad en ſu officio*, mis juſticias ſeglares conozcã dello, y los *I*nquiſidores no amparen, ni defiendan al tal delinquente.

Otra falſedad en ſu officio. 17. *Quæ vel in rei geſta mutatione, detractione, vel adiectione conſiſtit: horum vllum grauiſſima nunquam caret culpa; quæ commercia impedit, ac peſſundat, fidem publicam violat, adeo quod ne quidem, ſi effectu careat, (nempe, quod damnum partibus non inferat) excuſari poterit; nam quod noſtrates poſt gloſ. in l. domus C. ad l. Cornel. de falſis affirmant; falſitatem, quæ nocumẽto nõ ſit, pœnam non mereri, de quo noſtras Maſtrill, deciſ. 244. num. 14. poſt Pegueram deciſ. 19. num. 5. in fine. Ioſeph Ludou. deciſ. Lucenſ. 15. nu. 47. Farinac. qu. 150. num. 291. licet, quo ad pœnam effugiendam procederet, vt non procedit per textum expreſſum in §. ſed etſi credat inſtit, de oblig. quæ ex quaſi delicto, vbi ſerui corruptio, licet non nocuerit, quoniam ſeruus conſilium domino detulit, ordinaria pœna punitur; addita ratione, ibi licet enim ſeruus deterior minime factus ſit, nec concurrant regulæ quæ ſerui corrupti actionem introduxere: tamen conſilium corruptoris ad perniciem probitatis ſerui introductum eſt, vt ſit ei pœnalis actio, tanquam ſine ipſa fuiſſet ſeruus corruptus, ne ex huiuſmodi impunitate, & in alium ſeruum, qui facile poſſet corrumpi tale facinus a quibuſdam perpetretur. quo aduerſariorum ſententia conuincitur, qui quoque gloſſam id nec dicentem ſectãtur: quiue ad extraordinariam pœnam illam limitant, vti ſunt Ludouicus ibidem, ac Farinac. n. 356. Reſpectu tamẽ fori, hæc opinio nullatenus officere poteſt, nam ſiue nociua ſit falſitas, ſiue minime; ordinarius regius cognoſcet, quoniam caſus excepti non per effectum pœnæ, ſed per nomen delicti ab Inquiſitibus auelluntur, vt in controu. 1. num. 25. & controu. 16. num. 5. illa enim ante proceſſus conſtitutionem, ac circumſtantias a iudice ponderatas neſciri poteſt, cum tamen competentia hæc omnia præcedat. Patet etiam ex hac lege, quam grauis fuerit Parami lapſus in cap. 7. primi reſponſ. vbi tenuit notarium inter officiales, eo quod iuriſdictione carebat, nõ numerandum, quem nec conſcriptor Narbona ferre potuit ad concord. Caſtellæ gl. 20. ex num. 76. ad 83. cum vt quis officialis conſtituatur ſufficiat publicum eſſe munus ab eo gerẽdum ad omnium tamen vtilitatem non vnius, vel aliquorum erectum, licet regiam collationem nõ obtineat; Notarios autem, & ſcribas publicæ fidei cuſtodes eſſe nemo dubitat, audi Caſſiod. ſcribarum, inquit officium ſecuritas ſolet eſſe cunctorum, quoniam ius omnium eius ſollicitudine cuſtoditur: inde fiſcus principaliter agit contra huiuſmodi, quod cũ ita ſit merito Narbona, & aduocatos concluſit: cum aduocati hyſpani, ſicut, & noſtri Regis ſuique conſilij venia, ac examine, iureiurandoque prius adhibito, aduocent, eorumque munus publicum ſit, omni iure ordinarijs ſubijciendi erant, ſi in officium aliquid turpe admiſiſſent: cum aduocati munus omnes a Narbona relatos ſupra omnem modum*

ſuperet,

ſuperet; nihil eſt inquit Caſſiodorus epiſt. 12. lib. 1. aduocationis officio ſi pure impendatur, ornatius: hinc lege repetendarum inſtar iudicis tenebatur, qui ad cauſam agendam pecuniam recepiſſet, refert P. AErod. rer. iud. lib. 3. tit. 6. cap. 2. idem etiam, & recte ad medicos chirugicos, & Pharmacopolas extendit Narbona ibid. num. 100. vt, & ipſi ordinario Regio quo ad eius officia ſubijciantur, vt in dies ſeruatur.

7 QVando algunos familiares tubieren oficios de horneros, tabernerios, carniçeros, gallineros, o otros ſemejantes de vituallas, o otros baſtimientos, *y* delinquieren haziendo malos peſos, o medidas, o otra fraude *en ſu officio* conozcan dello mis juſticias ſeglares, *y* los Inquiſidores no amparē, ni defiendan los tales delinquentes.

En ſu oficio. 18. *Quidquid Paramus ſcripſerit in primo reſponſ. cap. 7. ad terminos prioris concordiæ, cuius dicta ſectatur Narbona gloſſ. 20. ad concord. Caſtella ex nu. 106. cum publica officia non per id eſtimentur, quod auctoritate publica conſtituta ſint, ſed quia ad ſocietatem humanam, bonũque publicum tuendum conſtituta ſunt, vt conueniat æqua lance vna manu hæc regi, non autem cognitionem diuidi: ad idem tendunt leges duæ ſubſequentes.*

8 SI algun familiar ſiendo vanquero publico, ò teniendo titulo del Virrey, *y* *y* dadas fianzas en el Patrimonio delinquiere en el tal oficio conozcan las juſticias ſeglares deſte delito, *y* no los amparen, ni defiendan los Inquiſidores.

9 SI algunos familiares ſiendo magazeneros, que tubieren titulo mio, *y* ſus ſubſtitutos cometieren fraude en ſus oficios, echando agua en los trigos, tierra, paja, ò otras coſas para creçerlos, ò hizieren otra fraude en ellos mis juezes ſeglares conozcan de tal delito, y los Inquiſidores no los defiendan, ni amparen.

10 ITem los juezes de mi Real Patrimonio puedan cobrar de qualeſquier perſonas, aunque ſean familiares, ò tinientes de oficiales dela Inquiſició las deudas, que deuieren al dicho Patrimonio con tanto, que eſto ſea jure proprio, *y no por ceſſion, ny otra cautela.*

Y no por ceſſion, ny otra cautela. 19. *Nam qui in ius alterius ſuccedit, non iam ex ſua perſona, ſed eius cui ſucceſſit agit l. qui in ius. 138. D. de regul. iur. cap. 15. qui in ius alterius de regul. iur. lib. 6. inde fiſcus, qui ſui debitoris nomina recto exigit l. ſi debitum l. non prius C. quando fiſc. vel priuat. id non agit, vbi iure ceſſo exigat, niſi ex neceſſitate proceſſerit: nam ſicuti in fiſci ceſſionarium neceſſarium preſentis legis, ac ceterarum priuilegia tranſeunt, vt de foro fiſci affirmat Bal. ad l. cum vendente vbi Sal. Fulgoſ. ac Caſtrenſ. C. vbi cauſa fiſcal. Mart. laud. de fiſco quaeſt. 192. & 223. Lucan. eod. tract p. 1. num. 31. Peregr. lib. 6. tit. 4. nu. 41. & lib. 7. tit. 1. ex num. 4. Alfar. de fiſcal. off. gloſ. 16. priuileg. 36. ex num. 147. Farinac. in fragm. verbo fiſcus num. 182. ego agnoui deciſ. 15. ita fiſcus, cui ex neceſſitate ceſſio facta eſt, ſuo priuilegio vtitur: hæc enim, nec color, nec cautela dici poterit, vt dixi ſupra contron. 15. nu. 11. fol. 470. ſed dic verius fiſcum ſemper ad ſuum forum debitores trahere, tam ſi iure proprio, quã cum ceſſo iure agat, dummodo vtilitatis compendium eius ſit, ita Peregr. ibidem ex nu. 8. ad text. in l. 2. cum ſequentibus C. ne fiſcus, vel repabl. nam ſi ideo ceſſio facta ſit, vt exacta pecunia cedenti reſtituatur, Inquiſitorum foro derogari nec poterit.*

Quan-

11 QVan lo algun familiar, o tiniente de oficial del ſanto Oficio *deuiere alguna deuda* à vniuerſidad para pagar tandas regias, o otras qualeſquier gabelas, las juſticias reales puedan compeler ala dicha paga, y los Inquiſidores no amparen ni defiendan lo contrario.

Deuiere alguna deuda. 20. *Tam ſi principalis, quam ſi fideiuſſor exiſteret, vt declaratum eſt in nouiſſimis concordatis cap. 21. item ſi debitoris debitor eſſet, nam ex iuribus in præcedenti gloſſa citatis a directo debitore non diſtinguitur, ſaltem vt loco fideiuſſoris habeatur, teneaturque in ſubſidium l. 3. §. multa D. de iure fiſci: niſi forte fiſcali pecunia nomen contractum fuiſſet, vt docet Gloſſogr. in l. non prius C. quando fiſci vel priuat. Ioan. de Plat. in l. 1. n. 6. vbi Pyrr. C. de conu. fiſc. debit. Regens de Ponte de poteſt. proreg. tit. 4. §. 3. n. 15. fol. 112. Roder. Suar. in l. 1. tit. de las artes n. 14. legũ fori.*

12 SI las juſticias Reales *nombraſen algun familiar por tutor* de algun pupilo los Inquiſidores le compelan a accèptar la tal tutela no teniendo, ni alegando legitima cauſa para exonerarſe della, y las cuentas dela dicha adminiſtracion las de eſtal familiar antes la juſticia Real, que le nombrò, y pueda ſer para ello compelido por las juſticias Reales, y contra eſto no le aparen, ni defiendan los Inquiſidores.

Nombraſſen algun familiar por tutor. 21. *Nam cum tutela munus ſit reipublicæ neceſſarium l. nec non D. de tut. & curat. dat. ab his, familiares autem, ceterique ſanctæ Inquiſitionis ſubditi è republica ſint, vt notauimus non ſemel ſupra in patrocinio, & controuerſijs, cum ſtatum ex huius fori aſſecutione non mutent, a tutelarum onere [per id tantum quod familiares ſunt] excuſari non poſſe perſpicuum eſt, in hoc enim, vt, & in multis iuſdicentibus ſubſunt, ſicut e conuerſo dicimus familiares, ceteroſue illi foro addictos fauoram omnibus ſubditis indultoram, non minus ac reliqaos participes eſſe; poſſeque veniam delicti a Principe, Præſideue obtinere: item, & generali abolitione frui, nam conceſſa iuriſdicundi facultate, ac reorum animaduerſione cũ mero, ac mixto imperio ad l. 3. D. de iuriſd. omn. iud. ſicuti danda criminum veniæ facultas non venit, ita nec a mandante facultas huiuſmodi præripitur, vt reſpectu baronum fatentur omnes, ac in dies obſeruamus, quidquid Franch. deciſ. 470. & Aponte tit. 3. §. 1. de proreg. poteſt. de Regni Neapolitani baronibus locuti teſtantur: licet ipſi magiſtratus illos, ac Tribunales excipiant, qui iure officij iuriſdictione fruuntur. Hinc licet Rex noſter in Catalanos ius dicere extra eorum prouinciam nequeat, veniam tamen delictorum impertitur Peguer. deciſ. 16. p. 1. fol. 66. qui ad id præmiſſis rationibus mouetur: nec obſtat ius hoc in familiares ſummo Inquiſitionis ordini reſeruatum eſſe; quoniam nullibi hoc probatur in temporalibus cauſis, licet veriſſimum ſit in ſpiritualibus fidei: nam cum regni capitula vetantia cauſas extrahi multum obſtent, nec id doceatur, negatiue reſpondendum potius eſt: ex ijs quæ tradidimus ſuper contr. 15. num. 8. & in Appendice fol. 479. Demum ad legem hanc adnotabis, excuſationem tutelæ ab eo petendam eſſe, qui nominauit, item & qui iterum dare poteſt, vt dictat expreſſe textus in §. iuſiurandum in Auth. de defenſoribus Ciuit. ibi vt inde ei fiat cura priuatio, vnde etiam datur Bal. in l. ſi quis ſub conditione 11. col. 2. verſ. tu reſponde D. de teſtam. tutel. Silueſt. Aldob. in §. quod autem nu. 12. de legit. agn. tutela Roſentall. de feud. cap. 12. cõcl. 10. ante nu. 50. verſ. quoniam is iudex, ſicut vnanimiter vterque ſenatus Inquiſitionis, & Italiæ quo ad iuris diſputationem ſentierunt, dilata definitione ob prætenſam cõſuetudinem oppoſitam ac ab Inquiſitoribus Siculis prætenſam.

Ys por-

13 Y Porque es bien tengays entendido los familiares, y miniſtros del ſanto oficio, que de aqui adelante ha de hauer en eſſe Reyno, en Palermo podrà hauer çien familiares, y en cadauna delas demas Cyudades, y Tierras los miniſtros, y familiares, que vereys por la liſta, que ſerà con eſta, y en cada Caſal de ſeſenta vezinos, que realmente ſea Caſal, y no Burgo, ni arrabal, aunque no vaya nombrado en eſta liſta podrà tener *vn familiar que reſida* en el. En cuya conformedad haran los Inquiſidores ſu Matricula cõ los nombres delas perſonas, que para cada parte, y coſa ſe eligen, la qual ſeles ordena por via del Conſejo de Inquiſicion (como con effeto la haran) que os entreguen dentro de dos meſes que ſe cuenten dal dia, que eſte deſpacho llegare a vueſtro poder en adelante, y vos ordinareys, que ſe conſerue la dicha Matricula en la Grã Corte declarando como expreſſamente ſe declara por la preſente, que para que qualquier familiar, o tiniente de oficial haya de gozar del foro del ſanto oficio hà de tener titulo delos Inquiſidores, ala eſpalda del qual ſe hà da aſſentar como queda hecha nota en el Regiſtro dela Gran Corte porque como fueren vacado vnos, y ſucсediendo otros haueys de ordenar, que ſe vaya aſſentando en la matricula, que ha de eſtar en la dicha Gran Corte, y que eſto ſea ſin lleuar por ello derechos, y con condiçion, que ſi el que tubiere à ſu cargo la matricula no le deſpachare luego cõ hazer la tal nota en el regiſtro baſte al familiar o teniente de oficial requerirle con el titulo paraque le aſſiente en ella, dando algun Notario ſe ala eſpaldas del, de que ſe hizo el dicho requirimiento.

Vn familiar que reſida. 22. *Hinc factum ne ij, qui alibi domicilium habeant, vel traſtulerint fora muntre ſe poſſint in nouiſſimis concordatis cap. 14. vbi ſcripſimus: quod autem attinet ad numerum, illud dubitari poteſt, an aucto numero, ſiue in duplo, ſiue in quadruplo poſt præſtitutum in concordatis anni* 1597. *debeat quoq; maior familiarium numerus aſſignari ſuperioribus ſenatibus inconſultis, in qua dubitatione firmiter adherendum eſt diſpoſitioni textus in l. boues* 80. *hoc ſermone D. de verb. ſignif. quo elicitur omnem diſpoſitionem licet indefinitam vnitate contentam eſſe, in hoc autē caſu per verbum numeri legislator pluralitatem per quam euidentiſſime excluſit.*

14 Y Paraque no pueda hauer duda ſi la orden, que di el año paſſado de 1591. mandando, que no gozaſen del foro del ſanto oficio los Barones, y titulados ha de comprehender ſolos los Barones, que tienen Baronias, ò generalmente todos los, que en qualquier manera ſe llamen Barones por la preſente concordia declaro, que mi intencion fue, y es, que dicha orden comprehenda tanto alos Barones, que tienen vaſſallos, y voto en los parlamentos, quanto todos los demas feudatarios, *que ſe llaman Barones*, que los vnos, y los otros generalmente no gozen del foro dela Inquiſicion.

Que ſe llaman Barones. 23. *Etſi baroniam in alios adminiſtratione, vel fructibus, quod idem eſt, reſeruatis, renunciaſſent, vt in cap.* 17. *nouiſſimarum conſtitutum eſt, ſed an ſi de qualitate feudalitatis dubitetur debeat coram Inquiſitoribus diſcuti, dic quod minime ſed quæſtio debet illis iudicibus remitti, qui de feudis cognoſcere conſueuerunt, nempe apud Siculos in M.C. adiuncto iudice criminum ſeniori* benè *Anton. Scappa de iure non ſcripto lib.* 1. *cap.* 6. *Surd. conſ.* 286. *Graſſ. de effect. Cleric. cap.* 1. *num.* 718. *fol.* 211. *præcipue dum agitur inter Tribunalia Regi, quoad iuriſdictionem temporalē ſubdita, quo caſu ſufficit quaſi poſſeſſio feudalitatis ſemiplene probata, ac ex coniecturis, attento hoc textu, per quem ſufficit Barones nominari, nec realitas deſideratur per concludentem probationem.*

15 LAs mugeres *viudas de Oficiales* del ſanto Oficio en quanto no mudaren eſtado gozen del foro dela Inquiſicion, que gozaran ſe fueran ſus maridos biuos, y las mugeres viudas de los tinientes de oficiales, y familiares no gozen.

Viudas de oficiales. 24. *Eos intellige, qui titulo generalis Inquiſitionis ſtipati ſunt, vt in concordatis anni 1580. in gl. cap. 4. doctum eſt, quæ tamen viris mortuis in paſſiuis gaudent, nec vllam ſamilia exemptionem obtinent, vt in nouiſſima anni 1635. cap. 15. vbi adnotauimus.*

16 LOs *criados* de los Inquiſidores, y oficiales dela Inquiſicion, que fueren continuos comenſales, y que actualmente los ſeruieren lleuando ſu ſalario, y racion gozen del Priuilegio del Santo Oficio, y aſſi ſe entiende la cedula de los años de ochenta, en cuya cõformedad ſe ordena agora alos Inquiſidores lo proprio por via del conſejo de Inquiſicion, paraque contra eſta inteligencia no ſe cometa fraude alguna.

Los criados. 25. *An idem de ſeruis, pro Inquiſitoribus facis textus in cap. Eccleſiarum ſeruos 12. quæſt. 2. quo probatur ſeruos Eccleſiæ forũ eiuſdem ſortiri: quem ad familiarium ſeruos extendit Narb. ad concord. Caſtella gloſ. 1. num. 37. & mille huiuſmodi per Martam de iuriſd. caſu 111. cent. 2. ac Dianam reſolut. 47. tract. 1. fol. 23. item quia ſerui mobilium appellatione concluduntur at mobilia familiarium perſonam, ac forum eiuſdem ſecuntur l. quod attinet. 33. D. de regul. iur. Tiraquell. de nobil. cap. 6. nu. 40. Vacon. a Vacuna declar. 10. 12. & 18. Coraſ. in l. frater a fratre ex nu. 40. de cond. indeb. Caſtill. Siculus deciſ. 128. nu. 1. demum quia cum ſeruus ſine domino apud iudicium non ſit, & dominus occaſione ſerui a proprio foro auelli non debeat, ſatus erit ipſum in foro domini conueniendum Bart. & Sal. in auth. ſi qua in prouincia C. vbi de crim. agi oport. Blanc. in praxi nu. 59. Gregor. Lop. in l. 10. part. 7. tit. 1. verſ. reſpondeo por el Intrigl. ſing. 50. lib. 1. ad idem Paramus reſp. cap. 4. Sed contra inducas concordiarum tenorem, in quibus nulla ſeruorum mentio ſit, dum perſonæ omnes quæ Inquiſitoribus ſubeſſe debent: exprimuntur, cum clauſula omnes alios excludente, vt in prima anni 1580. cap. 4. ſupra fol. 586. ibi, y no otros algunos: quam quidem reſtrictionem in ceteris ampliatam non habemus: præcipue, dum ſerui qui in iure ciuili pro nullis habentur d. l. quod attinet; in iudicijs tamen, vbi de crimine agitur, in caput proprium, ac ceteri liberi ſiſtunt l. ſi criminis. C. ad l. Iul. de vi pub. ibi, ſed contra eum, quem facinus admiſiſſe proponis hanc inſtituere debes: latè Maſtrill. deciſ. 267. ex nu. 4. delicta enim perſonalia ſunt l. 5. & toto tit. C. ne filius pro patre Farinac. de delict. quæſt. 24.* bene *Ant. Fab. in iuriſpr. tit. 3. fol. 82. accedit alia ratio, forum nempe hunc ratione exercitij conceſſum ad comprehendendos nempe hæreticos, ac rem fidei adiuuandam vt ex multis deduxi ſupra controu. 14. nu. 5. fol. 462. ac Paramus de origine Inq. lib. cap. . & reſp. 1. cap. 1. in quo ſerui nullum adiumentum præſtare poſſunt, ſequitur foro gaudere non poſſe ad tradita per Franc. deciſ. 175. & 363. Milan. deciſ. 9. p. 1. ego ſupra contr. 9. ex n. 6. fol. 446. qui ex hoc, & vxores a foro iuriſdictionis excludunt: demum res iudicata idem ſuadens: nam cum Paramus concordiam ſecundam obtenturus id latè tutatus fuiſſet in p. reſp. cap. 4. nihilominus fuit determinatum oppoſitũ in preſenti capite, dum ſeruitores, ac famulos cum ſalario tantum admiſit, & poſtea idem fuit ſeruatum contra ſeruum Don Vincentij Roſſo Conſultoris, ac contra ſeruum ſecretarij Sancti Stefani; eius ad inſtar, quod cum clericorum, ac religioſorum ſeruis euenerat, in ſeruo nempe Dõ Hieronymi de Branciforti militis Hieroſolymitani, & altero Sacerdotis*

Don Danielis de Ianuario, & ita teneas, nec cures contraria: nam ad primum dic clericorum ſeruos tale priuilegium non habere, oppoſitumque ſeruari, quidquid eſſet de Eccleſiarum ſeruis quod ſi haberent, quod nego, cũ illis, officiales, ac familiares Sancti officij, qui laici ſunt nõ recte æquiparantur, vt probaui infra ad cap. 27. concordiæ anni 1635. & pluries ſupra: cum maxime textus ſeruos ab angarijs perſonalibus releuet, non autem forum tribuat: quod, & iure ciuili cautum erat in l. 2. C. de Epiſc. & cler. Ad ſecundum dic ſeruos quo ad naturale, ac gentium ius pro aliquibus haberi; pœnam vero in ſequelam culpæ hoc iure prouenisse, non ciuili iure, quod perinde alterũ non inmutat §. vlt. inſtit. de legit. agnato: tutela, ac ad rem optime I. C. in l. ſi is cum quo 11. l. naturaliter 13. l. ſi id quod 64. D. de cond. indeb. l. ſerui 13. D. de oblig. & act. Connan. lib. 2. comm. iur. ciuil. cap. 3. ad l. ſed etſi lege 28. §. conſuluit vbi omnes notant D. de petit. inde non cogitur adire l. 3. verbo potuit C. de hered. inſtit. poteſtq; remunerationis gratia donare, & cetera, & per hæc in diſpoſitione mobilium non intercluditur l. iuſtiſſime de Edil. edicto Bal. in l. 1. de ſtatu hom. Afflict. deciſ. 106. n. 11. ad vltimum reſponde ex Maſtrillo deciſ. 267. quod imo ſeruus in delictis de per ſe ſtat, &c.

17 SI algun familiar, o teniente de oficial *renunciare expreſamente el priuilegio del ſanto Oficio* aſſi en los negocios ciuiles, como criminales los Inquiſidores no le amparen, ni defendan en aquel caſo que renunçio; però ſi hauiendo ſido citado verbalmente, ò perſonalmente por los juezes ſeglares renunciare tacitè, o expreſſamente, eſta tal renunciaçion no valga, antes ſea remitido al foro del ſanto Oficio ſin embargo, de lo que haya hecho.

Renunciare expreſſamente el priuilegio del ſanto Oficio. 26. *Etiam ſi renunciatio forum præceſſerit, vt in cap. 7. recent. concordiæ, vbi ſolam expreſſam renunciationem ſufficere declaratum fuit, ſiue pro cauſa ſpeciali ſiue in genere pro omnibus cauſis foro renuncietur; nam licet per hoc a foro ſe non eximat, attamen actoris electio eſt vbi eum conuenire velit, vt ibi expreſiſſime habetur; nulla proceſſus, vel probatorum qualitate perſpecta.*

18 ITem, que los familiares no gozen del priuilegio del ſanto oficio en los delitos, que *hubieren cometido antes* de ſer admitidos por familiares.

Que vbieren cometido antes. 27. *Solo Inquiſitionis titulo oſtenſo, rubricam vocant, probationibus minime excuſſis, vt in cap. 6. recent. concordiæ, vbi notatum eſt: idem autem euenit, ſi quis nulliter forum obtineat, nempe ſi dum in vno loco moretur alterius familiatura fruatur, etenim licet poſt delictum admiſſum, priori conceſſione deleta, ſui domicilij familiaris efficiatur, ex hoc die gaudebit, nec alterius temporis ratio habebitur, idem enim eſt non eſſe, ac nulliter eſſe l. 1. §. hæc autem in fine D. quod quiſq; iuris.*

19 EN los bandos, prematicas, y ordenanças, que hizieredes vos, *y* mis Viſoreyes, o Preſidenres, que por tiempo fueren en eſſe Reyno mando, no ſe trare de los priuilegios dela Inquiſicion, ni en derogacion dellos.

20 QVando de aqui adelante fueren algunos juezes reales declarados excomulgandos por los Inquiſidores vayan à pedir el beneficio dela abſolucion al tribunal de los dichos Inquiſidores, como eſta diſpueſto en la concordia del año ochenta.

21 NO procedan los Inquiſidores por cenſuras contra las perſonas delos Vireyes ſin que yo lo entienda, ni el Inquiſidor General les pueda dar ni de orden, ni licençia para ello ſin conſulta, y approbacion mia, pues ſegun la grauedad, y peligro del negocio, de que ſe tratare mandare lo que conuenga, y fuere ſeruido.

22 ADuirtiendo, que tampoco es mi voluntad, que los dichos *Viſorreyes* carceren a ningun familiar ni pongan nota del carcel en ſu nombre ni auoquen aſſi las cauſas delos tales familiares, ſino que los dexen alas juſtiçias reales, con las quales los dichos Inquiſidores puedan formar la competençia de juridiçion ſi la huuiere de hauer, y quando ſe declare, que perteneçe el conoçimiento alas juſticias reales, entonces podra el Virrey hazer lo que le pareciere, y fuere de juſticia.

Virreyes. 28. *Niſi ob bonũ publicum, ac ſcandala vitãda, non ex contentioſa iuriſdictione id agat, vtendo nempe principali poteſtate, mero ſublimique imperio, quod pœnes principem, quacumq; conceſſione nõ obſtante, remanet, vt in c.* 11. *preſentis vbi notaui.*

23 QVando la Gran Corte, ò otras juſticias tuuieren preſos algunos familiares, o miniſtros dela Inquiſicion por delitos, que pretendieren perteneçerles el conocimiento dellos, los tales juezes ſean obligados a embiar alos Inquiſidores *las enformaciones*, que huuieren recibido originalmẽte, y dexarſelas en ſu poder paraque las vean, y cõſideren ſi los tales negocios ſon exceptuados paraque haya de hauer junta ò no, y los Inquiſidores ternan cuydado de verlas, y bolnerlas con toda breuedad paraque no ſe cauſe impedimento ala juſticia.

Las enformaciones. 29. *Ad quod vide quæ ſcripſi cõtrou. 3. per totam an nempe Inquiſitoribus eodem tempore alias probationes recipere liceat, vitandæ contrarietatis gratia: cuius quæſtionis reſolutio pendet adhuc, magna cum iuſtitiæ iactura, vt nouiſſime in cauſa quadam Marſalienſi compertum eſt, vſq; quo domini iterum, & plenius inſtruantur, patet ex literis Regijs datis Matriti* 29. *Auguſti* 1635.

24 LOs Inquiſidores prohiban, y manden alos familiares, y otros miniſtros del Santo Oficio el *traher eſcopetones*, y por la Ciudad armas de fuego paradas, y alos, que fueren contra eſto los caſtiguen conforme alas Prematicas del Reyno.

Traer eſcopetones. 30. *Hodie tamen vterque Iudex ad punitionem accedit data reali preuentione, ac pœna ſuppletione, vt in mixti fori cauſis ſolet inter Eccleſiaſticũ, ac ſecularem Iudicem ſeruari, ad quorum inſtar, licet noſtri ambo Regi ſubſint, voluit obſeruationem ſubſequi cap. 5. recentior. vt ibi notatum eſt.*

25 QVando huuiere competencia de juridicion entre los Inquiſidores, y los juezes dela Gran Corte los dichos Inquiſidores no llamen al tribunal à ninguno delos dichos juezes por via de juridicion ni por el nuncio dela Inquiſicion, ſi no por otra perſona, y con todo comedimiento, y eſte en mano del llamado yr al Tribunal, ò a caſa del Inquiſidor mas antiguo, y con eligir qualquiera deſtas dos coſas haya cumplido.

26 Y Porque es de mucha conſideracion hazer prouiſion para los caſos de diſcordia, y competencia de iuriſdicion entre los Inquiſidores, y la Gran Corte pues la eſperiencia ha dado a entender *no ſer baſtante* lo que por dicha concordia del año de ochenta eſta proueydo, que para tratar de ſemejantes caſos ſe junten dos juezes de la Gran Corte, y otros dos Inquiſidores en la Sala del ſanto Oficio, y lo vean, y ſi no ſe concordaren ſe embien a eſta Corte los proceſſos para el efeto, que alli ſe ordena, y entretanto, que ſe toma reſolucion en ello, no ſe haga nouedad ni proceda el negocio. Deſſeando dar orden en coſa tan importante ala adminiſtracion dela juſticia como eſta lo es, ordeno, y mando aſſi alos Inquiſidores, como a mis juezes reales, que procuren mucho concordarſe en los negocios, que deſta materia occurrieren, y que ſin probable cauſa no ſe turbe la juriſdicion, excuſando vengan conſultas ſobre ello por los muchos inconuenientes, que dela dilacion, y por otras vias pueden reſultar, y quando los Inquiſidores nieguen tener duda el caſo, que ſe offreciere, y pretẽdieren, que han de proceder ſin querer junta, y deſto ſe agrauaren los dichos mis juezes me embien los proceſſos, que huuieren formado, paraque yo prouea lo que fuere ſeruido auiſando primero dello a los Inquiſidores, paraque ſi quiſieren puedan tambien embiar por ſu parte, lo que les occurriere, con que en el entre tanto, que ſe viene a conſultar abſueluan los excomulgados.

No ſer baſtante. 31. *Sicut hac quoque nec ſatisfuerunt; inde in recentiori alia ſalubriora conſtituta ſunt, vt competentia radicitus ceſſarent in cap. 26. & 27. itaque domini exiſtimabant, nullam in poſterum conuentionem orituram, ſed ſpes nos vana feſellit, cum innumera poſt modum orta ſint controuerſia, qua, ex vetita negatione conſeſſus etiam ob euidentiam caſus, nullatenus effugi potuerunt, & ſi omnibus viribus id obtinere tentauimus, vnde tres Regni ordines in comitijs tertium ſpecialium competentiarum iudicem a Rege noſtro concedi petiere, ſine quo omnia tam ſanctè prouiſa languescunt, & ceſſant.*

TOdo lo qual ſegun dicho es, ſea, y ſe entienda por el tiempo, que fuere mi voluntad, y delos Reyes mis ſucceſſores cõforme a lo que en cada coſa va arriba declarado, y eſpecificado, mando a vos el dicho mi Preſidente, que al preſente ſoys en el dicho mi Reyno, y a qualquier Viſorrey, o Preſidẽte que por tiempo fuere, y os ſucediere en el gouierno deſſe Reyno, que obſerueys, y cumplays obſeruen, y cumplan inuiolablemente, y aſſi miſmo lo hagan obſeruar guardar, y cumplir al Preſidente, y Iuezes de la Gran Corte Preſidente del Patrimonio, y ſacra conſciencia, y Iuezes delos dichos Tribunales Iuez dela Monarquia Auogados, y Procuradores Fiſcales, Theſorero, y Conſerbador de mi Real Patrimonio, y otros qualeſquiera mis Iuezes oficiales, y miniſtros preſentes, y futuros, y qualeſquier otras perſonas aquien perteneçiere la execuçion, y obſeruancia delo aqui contenido, y aſſi miſmo encargo, y mando a los dichos venerables Inquiſidores, que ſon, y por tiempo fueren, que reſpectiuamente aſſi lo guarden, y cumplan ſegun, que por ſu parte ſe deba guardar, y cumplir conforme al aſſiento, y capitulos en eſta mi prouiſion contenidos, y contra el tenor, y forma dello no vayan, ni paſſen, ni conſientan yr, ni paſſar los vnos, ni los otros agora, ni en tiempo alguno, ni por ninguna cauſa, ni razon ſo pena de mill onzas para mi Camera, y fiſco, y que cadavno juzgue, y conozca delos caſos, que le pertenezeran ſin entremeterſe en otros, y tengan

entre

entre ſi toda buena conformedad, y correſpondenzia de manera que ceſen cõpetenzias de juridicion, porque aſſi conuiene al ſeruizio de Dios nueſtro Señor y buena adminiſtracion dela juſtizia, y eſta es mi voluntad, y delo contrario me tendre por deſerbido. Dada en Madrid a veinte de Março de 1597. años.

YO EL REY.

Lic. Zunica. *V. Bruñol. R.*
Lic. Caldas. *V. Scudero. R.*

Dom. Rex mandauit mihi Martino de Gante.

TERTIA
CONCORDATA
ANNI 1635. CVM GLOSELLIS AD SVPERIORA.

DOn Felipe por la gracia de Dios, Rey de Caſtilla, de Aragon, de Leon, de las dos Sicilias, de Ieruſalen, de Portugal, de Vngheria, Dalmacia, Croacia, Nauarra, Granada, Toledo, Valencia, Galizia, Mallorca, Seuilla, Cerdeña, Cordoua, Corcega, Murcia, Iaen, de los Algarbes, de Algezira, de Gibaltar, de las Islas Canarias, Indias Orientales, y Occidentales, Islas, y Tierrafirme del mar Oceano, Arquiduque de Auſtria, Duque de Borgoña, de Brauante, y de Milan, de Athenas, y de Neopatria, Conde de Abſpurg, de Flandes, y de Tirol, de Barcelona, Roſellon, y Cerdania, Marques de Oriſtan, y Goziano, &c.

Al Illuſtre Don Fernando Afan de Ribera, y Enriquez, Duque de Alcala, mi primo, de mi Conſejo de Eſtado, Virrey del Reyno de Napoles, y mi Lugarteniente, y Capitan General del de Sicilia de la otra parte del Pharo, y a qualquier Virrey, Lugarteniente, y Capitan General, ò Preſidente, que por tiempo fuere en el dicho mi Reyno de Sicilia ſalud, y dilecion. Sabed, que auiendome conſultado mi Conſejo de la ſanta General Inquiſicion, que en muchos caſos de competencia, que ſe han ofrecido entre el Tribunal de la Inquiſicion, y los Reales deſſe Reyno, ſe contrauenia alas concordias de los años paſſados de 1580. y 1597. Y aſſimiſmo auiendoos embiado al Doctor Don Mario Cutelli Iuez del Tribunal de la Gran Corte deſſe Reyno, à repreſentarme los grandes inconuenientes, que de ordinario reſultan de las competentias juriſdicionales entre los dichos Tribunales, occaſionadas de la varia interpretacion, que ſe da à los capitulos de las dichas concordias de 1580. y 1597. y lo mucho, que embarazan los caſos, que en ella ſe dexaron de preuenir, con el deſeo, que ſiempre tengo de que ſe euiten competencias, y que entre la Inquiſicion, y Tribunales Reales aya conformidad, y toda buena correſpondencia: y tenga entendido cadavno con diſtincion, y claridad lo que ha de hazer, y compete à ſu juriſdiçion, y ceſſen los inconuenientes, que haſta aqui ſe han ſeguido deſtas competencias, y que ſe exerca, y adminiſtre juſticia en eſſe Reyno ſin impedimento alguno. Mandè, que ſe tuuieſſe la junta ordinaria en que entraron el

Doctor

Doctor Don Pedro Pacheco, y el P. Hernando de Salazar electo Arçobiſpo de las Charcas, de mi Cóſejo de la ſanta General *I*nquiſicion, *y* los Doctores Don Ioſeph de Napoles, y Don Alonſo Guillen de la Carrera Regentes, y de mi ſupremo Conſejo de Italia, para que vieſſen, y determinaſſen en ella las dichas competencias: y aſſimiſmo las peticiones, que eſſe mi fideliſſimo Reyno me hizo ſobre eſta materia en el Parlamento general, que ſe celebrò en el por el año de 1633. y preuinieſſen para lo adelante todos los puntos, que pudieſſen occaſionar nueuas competencias. Y deſpues de auerſe juntado algunas vezes, conferido, y platicado ſobre todo con la atencion, que pide la grauedad de la materia, me hizieron conſulta con ſu parezer, y auiendola viſto, he reſuelto, que ſe den las ordenes ſiguientes.

1 DE no hallarſe exceptuado en las concordias de los años de 1580. y 1597. el delito de reſiſtencia calificada, cometida cótra nueſtras juſticias Reales ordinarias, han reſultado grandes atreuimiẽtos, eſcandalos, y males conſequẽcias. Y para remedio deſtos daños es mi voluntad, que de aqui adelante las juſticias Reales conozcan de la *Reſiſtencia calificada*, con armas, *ò otra opoſicion violenta*, que contra ellas ſe hiziere, y que los *I*nquiſidores no ſe entremetan en defendello.

Reſiſtencia calificada. 32. *Vt in concordatis Caſtella c. 5. ad quæ ſcripſit Narbona, qui gloſſ. 18. præſentis quæſtionis affinia adducit, nos quoque aliqua in controu. 1. quæ huius legis origo fuit, Scribentes ad l. 5. tit. 22. lib. 8. Recopil. Carleual. diſp. iur. lib. 1. tit. 1. diſp. 2, nu. 615.*

Opoſicion violenta. 33. *Vt in l. armorum 41. de verb. ſignificat. & l. armatos 9. D. ad l. Iul. de vi public. nec enim fuga arreptio, ac virium in id effuſio, violentia eſt, niſi, & per hoc ſatellites non ſolum repellantur, verum quoque percutiantur. Ita tamen vt crimen hoc a iudicibus, non in occaſionem ob miniſtrorum obſequium habeatur, ſed in veritate, vt aiebat Modeſtinus in l. famoſi, §. hoc tamen, D. ad l. Iul. Maieſtat.*

2 SI algun miniſtro, ò familiar de la *I*nquiſicion cometiere homicidio con aſſechanzas, o otro delito de los exceptuados en las concordias de los años de 1580. y 1597. ò en la preſente concordia, *y* para proceder cótra ellos *huuiere indicios baſtantes ad torturam*. Los Inquiſidores no puedan amparar los tales delinquentes, ni impedir, que la juſticia Real proceda en eſtos delitos exceptuados.

Baſtantes ad torturam. 34. *Recepta opinione Abbatis, quam probauimus controu. 5. ex num. 54. ad finem. Quibus autem indicijs reus quæſtioni ſubijciatur, aliquibus incertum eſt, negantibus regulam conſtitui poſſe, ac ob id iudicum arbitrio deferentibus, vt per Menoch. quæſt. 89. de præſumptio. & qu. 44. lib. 1. qui hoc reſtringit ad hominis præſumptiones. At Farinac. id probè negat, quæſt. 37. num. 119. & quæſt. 36. num. 252. & per totas, illaque ad certam methodum perſtringere conatur, Leſ. de iuſtit. & iur. lib. 2. quæſt. 29. nu. 149. apud nos autem cum Magiſtratus, lege in id lata, nullo fungatur arbitrio: vt in cap. 7. Fideiſci Regis, ibi, Nullum habeant arbitrium in iuſtitia miniſtranda, additis quæ eo loci adnotauimus. Certa apud omnes, qui ius dicũt, exiſtimantur indicia: nam breuiter inter indubitata, vel dubia, interquè propinqua, & remota ſcinduntur, quæ quandoque hominis ſunt, quandoque iuris, vel demum, iuris &*

de iu-

de iure: in indubitatis vno indicio, in dubijs vno propinquo, & duobus remotis vtimur. Hæc qualia ſunt non ceruicoſi ſcrutamur, ſed a pragmaticis, qui rerum iudicatarum exemplis edocti ſunt, mutuamur.

3 POr la concordia del año 1597. en el cap.4. ſe diſpone, que ſi algun familiar, ò miniſtro de la Inquiſicion matare, o hiriere a alguno de caſo penſado, y con aſſechanzas, con areabuz, o piſtolete, conozcan deſte tal delito mis juſticias Reales, ſin que los Inquiſidores ſe entremetan en amparar, ni defender al delinquente. Y porque algunas vezes ſucede, que diſparando las dichas armas cõtra alguna perſona, ni lo mata, ni hiere; y en eſte caſo no eſtaua declarado ſi auia de gozar el tal familiar, o miniſtro del fuero del ſanto Oficio, conſiderando, que en eſſe Reyno ſe frequenta mucho eſte delito, y que es neceſſario vſar de rigor, para refrenar ſemejantes atreuimientos. Y que en el ſanto oficio no ſe procede exarrupto, ſi no por via proceſſiua, militando otras muchas razones en fauor del bien publico, y buena adminiſtracion de juſticia. Quando algun miniſtro, o familiar del ſanto Oficio diſparare contra otra perſona eſcopeta, ò eſcopeton *con aſſechanzas*, aſſi en caſo, que le mate, ò hiere, como aunque no ſuceda muerte, ni herida no goze del fuero del ſanto Oficio, ni los Inquiſidores le amparen, ni defiendan, dexando (como dexo) el conocimiento deſte delito a mis juſticias reales.

Con aſſechanzas. 35. *Latine ex propoſito, ac per inſidias: quod tunc euenit, quando quoquomodo defenſionis facultas præripitur, vel ex armis, puta, ſi cum ſclopo, vel modo, puta, ſi poſt terga quis nil horum timens vulneretur, ſiue inermis, aut iacens, vel demum loco, vt ſi è feneſtra, tutonè loco alterum quis lædat, vt controuerſ. 5. num. 56. libatum eſt, & controu. 14. pro lege hac obtinenda ſuſcitata, quamobrem ſclopo in rixa exonerato, quod ſecũ quis ad opus licitũ duxerat, huic decreto locus non patebit; ita Martianus in l. 1. S. Diuus, D. ad l. Cornel. de ſicar. ibi. Qui in rixa cauſa magis, quam voluntate homicidium admiſit. Lex autem hac rationem ſuæ deciſionis ſortitur, ex l. Diuus 14. D. eodem, voluntate nempe maleficia metiri non exitu, quod, & Cicero pro Milone prædixerat, non facta, ſed conſilia legibus vindicari. Seneca quoque in controuerſ. ſcelera, quamuis extra exitum ſubſederunt, puniri. Nam dixit alter iniuriam qui facturus eſt iam facit. Vide nota 63. ad leges Federici vbi alia.*

4 AViendoſe comenzado a deſcubrir en eſſe Reyno los años paſſados alguna moneda falſa, aſſi de plata, como de ramo, y que en eſte delito parecierõ culpados algunos familiares del ſanto Oficio, a los quales defendieron los Inquiſidores, fundando ſu derecho en lo que diſpone el cap.2. de la concordia del año 1597. que no gozen del fuero del ſanto oficio los familiares, que cometieren crimen læſæ Maieſtatis in 2. cap. y conſiderando la atrocidad deſte delito, y el perjuizio, y grandes inconuenientes, que ſe han de ſeguir al bien publico de diuertir el juicio, y la conueniencia que tiene, que en eſtos caſos ſe proceda con eſtraordinario rigor, aſſi en el modo, como en la execucion de las penas. He tenido por bien declarar, que mis juſticias Reales conozcan de los fabricadores de moneda, y tonſores della, ò que la introduxeren, y metieren en eſſe Reyno, *participando en la falſedad*, y que los Inquiſidores no los amparen, ni defiendan, ſin embargo, que el crimen ſea læſæ Maieſtatis in 2. capite.

Par-

Participando en la falſedad. 36. *In conſtructione nempe, vel vſu expẽſionem dicunt, ſcienter tamen dolouè malo: idem & de occultantibus, vt tandem ſopito negotio vſui eſſe poſſit, nec id prodãt vt l. lege Cornelia 9. D. ad l. Cornel. de falſ. ibi: Eadem pœna afficitur etiam is qui cum prohibere tale quid poſſet, non prohibuit. Eadem lege exprimitur, ne quis nummos ſtanneos, plumbeos emere, vendere dolo malo vellet, facit ratio, l. congruit 13. D. de off. Præſ. ibi: Receptores eorum coercere.*

5 DEmas de eſtar generalmente prohibido por prematicas, con grandes penas, el traer eſcopetones en eſſe Reyno, eſto miſmo ſe prohibe a los familiares, y otros miniſtros del ſanto Oficio por el cap. 23. de la concordia de 1597. atendiendo, que eſte delito es muy frequentado en eſſe Reyno, y que la eſperiencia ha moſtrado, que por traer eſtas armas ſuceden cada dia homicidios, obligando a mis Virreyes a eſtender la pena por prematicas a la vida natural. Para obuiar eſtos daños, he reſuelto, que ſe obſeruen, y guarden las prematicas promulgadas contra los tales delinquentes, aunque ſean del fuero del ſanto Oficio, y que el conocimiento de la contrauencion en los del fuero *ſea à preuencion*, como en los caſos mixti fori. Declarando, que ſe entienda auer preuenido el Tribunal, que primero hiziere la captura perſonal del reo, exceptuando los que con orden de los Inquiſidores por eſcrito fueren con ſu cabo à negocios de fe. Y eſtaran aduertidos, que en eſto procedan de manera, que no ſea por otra cauſa el dar eſta licencia ſino para el efeto dicho.

Sea à preuencion. 37. *Quæ tamen reali citatione, quæ in rei captura conſiſtit perficiatur, vt in lege ſtatim, quamobrem licet vni priùs conſtiterit, probationeſue receperit, non per hoc iudex erit, nec alterum excludet, niſi & reo potiatur: ſpeciebus cæteris præuentionis excluſis, quarum latè agit Marta de iuriſd. p. 2. caſu 1. & 2. Gail quoq; obſeruat. 29. lib. 1. Thom. Michael. de iuriſdict. concl. 30. Borellus ad Bellug. rubr. 11. §. videamus de cauſis fol. 66. Maſtrill. noſter deciſ. 210. quamobrem vnus iudex alterum in recipiendis probationibus non prohibebit: vſquequo reus coram vno ſe ſiſtat, vel comprehendatur, tunc enim, & probatorum copiam capienti remittet, omni inhibitione ceſſante Clar. §. fin. quæſt. 39. Afflict. deciſ. 30. Molin. in repert. verbo Clericus, fol. 82. originales verò penes ſe ideo retinet, vt ex cauſæ exitu, fuerit ne reus cõdecenti pœna damnatus, dijudicet: vt ſi opus eſt, ſuppleat. Id enim æquiparatio illa importat quæ ſubſequitur, ibi,* Como en los caſos mixti fori, *ad inſtar nempe ſimilium cauſarum, vt Barboſa amicus noſter aduertit dict. 296. nu. 15. nam cum æquiparari quoad naturam non poſſunt, dum inter iudices, quorum vterque D. Regi ſubeſt, agatur, vt in Patrocinio probatum eſt, & apud omnes conſtat: in effectu, & modo conuenient, vt nempe vnus iudex alterius in puniendo remiſſionem ſuppleat, quod (vt maior huius delicti patrandi terror incuteretur) conſtitutum eſt, vt ſciant delinquentes huiuſmodi pœnam nullatenus euaſuros, ac diuerſorum iudicum manus pertimeſcant. Cæterum quæ huius legis cõſtitutionem præceſſere in controu. 6. ex num. 71. reperies: conſulas demum Præſidem Couarru. cap. 10. lib. 2. cap. 17. caſu 54. num. 94. lit. D. & licet nonnulli contradicant, quibus mordicùs aſſentitur Ang. de leg. controu. 32. lib. 3. attamen ipſe in hac ſpecie nobis accedit dum num. 7. ex l. 2. C. de ſportulis pœnæ auctionem admittit, quando alter Iudex competenter punire non poterat. Conſtat enim Inquiſitores pœnam mortis inferre non poſſe.*

6 EN el cap. 17. de la concordia del año 1597. ſe declara, que los familiares no gozen del priuilegio del Santo Oficio en los delitos, que huuieren come-

cometido antes de ſer admitidos por familiares. Y porquè ha ſucedido, que procediendoſe por la juſticia Real contra los tales delinquentes, los Inquiſidores han pretendido reconozer las prouanzas para ver ſi el delito eſtà probado. Baſtarà de tratarſe de *delito cometido antes del fuero*, ſin que ſea neceſſario moſtrarſe otra coſa por mi juſticia Real,

Delito cometido antes del fuero. 38. *Iuxta ſcripta in controuerſ.* 10. *num.* 4. *& Controuerſ.* 11. *per totam, quæ huius legis motiua ſunt, quæ nam autem facta delicti nomine veniunt ijdem met quos controuerſ.* 10. *num.* 3. *adduximus, legendi ſunt, & generaliter ſtatuendum ex pœnis, ac ſententia iudicanda: nam ſi ea ſint, in qua iudex extra ordinem ſaltem, mulctaquè aliqua indicta animaduertit, delicta eſſe exiſtimabuntur, cum in pluribus inter ciuilia refertis poſſit criminaliter, agi, vt toto titulo de iniur. & criminum Iudex adiri, in quibus omnibus, ſi forum præceſſerint, Sancti Officij ſubditus eo non potietur.*

7 SI algun tiniente de Oficial, ò familiar renunciare expreſſamente el priuilegio del ſanto Oficio, aſſi en cauſas ciuiles, como criminales, ò incidentes: es mi voluntad, que baſte ſola la renunciacion expreſſa conforme al cap. 16. de la concordia de 1597. para que no goze del fuero, y los Inquiſidores en eſte caſo *No reconozcan las probanzas*, ni calidad del delito, ni cauſa. baſtando la expreſſa renunciacion, y que la tal renunciacion expreſſa del dicho fuero comprehenda el fuero ſuperueniente en el caſo renunciado. Y declaro, que en las cauſas ciuiles, ſi las partes (en cuyo fauor ſe hizo la renunciacion) pidieren ante los Inquiſidores, puedan conozer los dichos Inquiſidores, no obſtante la tal renunciacion.

No reconozcan las probanzas. 39. *Ad quod ſcripſi integram controuerſ.* 10. *ex numer.* 1. *ad quidenim grauitatis cauſam exquirere, ſi per renunciationem ciuilis cauſa, quæ omnis delicti expers eſt, ab Inquiſitoribus auellitur, ac Ordinario, cui renuncians ſe ſubdidit, conceditur, argum. l. Imperatores D. de iure fiſci, ibi: Ipſe te huic pœna ſubdidiſti, & l. vltim. C. ad l. Iul. Maieſtas. & Tacit.* 12. *Annal. mulierem quæ ſe ſeruo coniunxerat, in ſeruitutem ſui conſenſiſſe pronunciat, dum id pœna in tales conſtitutum erat.*

8 EN cauſas ciuiles, ò criminales, que paſſan antè mis juſticias Reales, ſuele auer teſtigos del fuero del ſanto Oficio citados, ò llamados, ò que han *Teſtificado falſamente*, eſtos tales han de ſer, y ſean compelidos, y caſtigados por las dichas mis juſticias Reales, que fueren juezes de la cauſa, de la forma que lo diſpone el derecho. Y aſſimiſmo, y de la manera dicha lo puedan hazer los Inquiſidores en los caſos ſemejantes, procediendo contra las perſonas no ſujetas a ſu fuero, no impidiendo vn Tribunal al otro.

Teſtificado falſamente. 40. *Nam ſicut falſum qui dicit, iudicem offendit, ita & qui veritatem dolo tacet, l. 1. D. ad l. Corn. de falſ. ibi: Sed & ſi quis ob renunciandũ, remittendumve teſtimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam acceperit, pœna legis Corneliæ afficitur, cap. 7. S. Licet de haret. dolus quoque admitti dicitur, cum quis iuramenti religione, vt rem ſibi notam aperias, obſtrictus, taceat: id enim propria in anima detrimentum facit, ita D. Auguſt. lib. de mendacio cap.* 17. *de cuius doctrina in rationalibus politicis nota* 83. *ad leges Friderici Regis diſſerui, alia quoq; huius legis ratio*

eſt, ne cauſa continentia diuidatur de qua in l. nulli de iudic. per quem, & is qui non eſt, competens efficitur, vt in Patrocinio dictum eſt, lateque Card. Tuſc. lit. C. concluſ. 974. Menoch. caſu 371. Maſtril. deciſ. 269. Gratian. diſcept. 115. & 641. optima ad hanc legem habes in P. AErod. rer. iud. lib. 9. tit. 1. cap. 1.

9 QVe ſi de los preſos, que tuuieren en ſus carceles mis juſticias Reales, quiſieſſen los Inquiſidores ſacar algunos por cauſas de fe, ò para teſtificar en ellas, lo puedan hazer con decreto, ò letras, que declaren *Ser negocio de fe*, que queden en poder del Alcayde para ſu reſguardo, el qual (dando primero cuenta a la juſticia ordinaria) cumplirá cō lo que por el ſanto Oficio ſe le mandare. Y ſi los ſacaren para teſtificar, de las carceles de Palermo, los bueluan à ellas dentro de vn dia. Y ſi los traxeren de las de fuera de Palermo, los bueluan à ellas dentro del termino, que pareciere competente.

Ser negocio de fe. 41. *In quo certum eſt Inquiſitores omni circumſpectione vſuros, ac quod eo colore ad innocues nequiter onerandos non deuenient, vſus enim docuit, nil a fidei iudicibus vnquam in viliſſimi cuiuſquam iniuriam perfectum, ſed omnia probè, maximaue cum maturitate geſta; vt iure merito in naturali ſua iuriſdictione exercenda irreprehenſibiles ſint, ita diuino ſpiritu eorum actiones illuſtrante, ne iure hæreticis, ac de Inquiſitionis huius officio nequiter ſentientibus, maledicendi locus vllus pateat. In Tribunalibus enim Hiſpanicis nullus iniuria, nec Sicophantis aditus: ita rigor æquitate, ac miſericordia temperatur, vt fidei negotia de iure ſuo minimè decedant, ac rei quoque ſemel experti (niſi mentis obſtinatione obdurentur) inſtitutum hoc ſummè collaudent. Ad rem autem de pœnis abutentium hac poteſtate Clem. 1. cap. 1. §. verum, & cap. 2. de hæres. videantur. Sufficit autem hodie, vt litera dicat agi de ſecretis negotijs per ſpeciale decretum.*

10 LOs officiales que tienen voz actiua, y paſſiua conforme à vn capitulo deſſe Reyno, que es el 8 [illegible] del Emperador Carlos Quinto mi ſeñor, y abuelo, no deben recibir donaciones, ni ceſſiones de creditos para traer à ſu fuero las perſonas, y cauſas cōtenidas en las donaciones, y ceſſiones *Con pena de nulidad*. Y porque ſe ha viſto, que no obſtante el dicho capitulo, lo han hecho en algunas ocaſiones, ſe guardarà el dicho capitulo de Reyno, ſin que ſe dè ocaſiones a fraudes, ni a contrauenir a lo que alli eſtà diſpueſto.

Con pena de nulidad. 42. *Id enim negatiua verba (decreti irritantis clauſulā præferentia) continent; ibi: Quod non valeant huiuſmodi ceſſiones, tanquam facta in potentiores; quo fit, vt cedens, ac is cui ceſſio fit, credito careant; l. 1. C. ne liceat potent. ibi: Vt iactura cauſa afficiantur hi, qui ſibi potentiorum patrocinium aduocaſſent, & l. 2. eod. ibi: Debiti creditores iactura mulctentur, quas Gregorius Nonus P. M. conſecrauit in cap. 2. de alienat. iud. mut. cauſ. fact. ibi: Cum igitur ceſſiones, & emptiones litium legitimæ prohibeant ſanctiones. Itaque iactura cauſæ afficiant illos, qui ſibi potentiorum patrocinium taliter aduocare præſumunt. Quamobrem quoties miniſtri huiuſmodi, ſiue Inquiſitores, ſiue Notarij donatis, vel ceſſis iuribus agant, etiamſi re iudicatà, vel inſtrumento executionem habente vtantur, non obtinebunt, quoniam ſimulationis huius exceptio ex Regia conſtitutione iuris eſt, & de iure, nullam obiectionem timent. Rex enim fatetur illos potentiores eſſe, ſicut Sum. Pontifex de Clericis prodidit, huius autem generis exceptiones, nec guarentigia, nec pactum (nequid opponatur) repellunt, vt ſiculi omnes agnoſcunt, quos Burg. ſequitur de laud. inſpect. 42. cum ibi additis, nam quod in Rota fuit deciſum apud Crexent. 10. de ſentent. & re iud. ad terminos*

Anaſta-

Anaſtaſianæ legis procedit, in id tendens, ne debitor ſua exceptione defraudetur: mutata agentis perſona, quod in executiuo inſtrumento non procedit, facit quoque Gabr. cõſ. 67. num. 7. lib. 1. licet Farinac. in ſimulat. tractat. quæſt. 162. ex num. 36. ad 43. magis probe contradicat, ac doctrinas prædictas, vti minus ſanas repellat, ac perinde eorum quæſtio à noſtra mirificè differt, cum lex iſta Caroli creditorum omnem tranſlationem irritet hoc ſolum nomine, quod in potentiores fiat, quaſi facti probationem illam (quæ ad iuris communis terminos optabatur) ſupplens qui nam, nempe potentiores eſſent, dum illius generis eſſe miniſtros huiuſmodi declarat, ac hoc animo factas eſſe præſumi decernit, quæ irrefragabilis probatio eſt, vt in Clement. 1. in principio, ibi: Quam reputamus corruptelam, de pœnis. Sed an poſſint ſocietates inire eoq; quæſito colore ad ſe trahere, faciunt tradita in controu. 15. fol. 470. nu. 11. vbi quæſtio ex ſimilibus deciditur, verum quod vbi re vera contraheretur pro parte ſibi contingente aget, nec ſocij priuilegio fruetur, ad ea quæ reſpondet in ſimili Maſtrill. deciſ. 138. num. 5.

11 POr auer entendido, que mis Virreyes deſſe Reyno, cõ la ſuprema poteſtad, que tienen de repreſentar mi perſona, ſuelen por el biẽ publico proceder de hecho contra los inquietos perturbadores, y diſcolos de qualeſquier fueros echandolos de eſſe Reyno, ò de vn valle à otro, ò prohibiendoles la portacion de las armas, o coſas ſemejantes. Es mi voluntad, que no vſen deſta poteſtad contra los del fuero del ſanto Oficio, ſino en caſos graues, y de grandes incõuenientes al bien publico, y perſonas con las quales ſea neceſſario proceder deſta forma, y tenga inconueniente deſpacharſe por la via ordinaria. Y en eſte caſo, primero, que mis Virreyes lo executen de hecho, comuniquen al Inquiſidor mas antiguo, para que ſi huuiere algo que aduertir, lo entiendan del, y ſepa el Inquiſidor aſſimiſmo la calidad de la cauſa, para que en caſo que ſe execute por mis Virreyes, pueda recurrir à mi el Inquiſidor ſi fuere meneſter. Y que el Virrey de tambien cuenta de las cauſas, que le han mouido à proceder en la forma dicha. Y auiendolo yo viſto todo, mande lo que mas conuenga à mi ſeruicio, y ſe declara, que en los caſos en que mis Virreyes *Procedieren de mandato*, certificando, que lo hazen, vſando de la dicha poteſtad, no procedan los Inquiſidores a cenſuras contra los miniſtros.

Procedieren de mandato. 43. *Iuris nempe ordine omiſſo, quod ſoli Principi, vel Prouinciæ Præſidi conceſſum eſt, vt probauimus controuerſ. 13. num. 3. ac perinde cæteris negatum, at cum hoc iure Præſidem vti quandoque expediat, auferri (ob mandatam Inquiſitoribus iure Magiſtratus iuriſdictionem) non potuit, vt ibidem ex num. 3. fundatum eſt, cum ea ſublata munus ſuum explere nequiret, cuius loquitur Conſultus in l. congruit 13. de offic. Præſidis, monitio ergo in hac conſtitutione requiſita Inquiſitori ante executionem fienda poteſtatem non reſtringit, ſed recurſus ad Regem locum aperit, qui quandoque poſſet factum retractare: quod & antea poterat, difficilius tamen, quia Auguſtiſſimi Reges noſtri facta Præſidum infringere (niſi ex maxima cauſa, ac re maturè digeſta, executis primo eorum præceptis per ſubditos) minime ſolent, vnde mos inoleuit, vt ipſi primum de ſe dicant, quid rei ſit, cur rem ita perfecerint: ne ergo ſi reſcriptum hoc expectari deberetur, reo mora noceret, rectè conſtitutum eſt, vt animi ſententiam prius Inquiſitori aperiat, ac ſtatim exequatur: poſtremo autem Regi reſcribat, ſi fortè Inquiſitor cauſis non acquieſcat.*

12 POr los inconuenientes, que ſe me han repreſentado de que el Preſidente de la Gran Corte es moleſtado con cenſuras, que diſciernen los Inquiſi-

dores en los caſos, que no ha votado. Se guarde de lo que tengo mandado en carta de 10. de Otubre del año paſſado de 1632. para que en ſemejantes caſos, que *No huuiere votado* el Preſidente no ſe proceda con cenſuras contra el.

No huuiere votado. 44. *Motiua, ac determinandi rationes breuiter concluſimus in dicta controuerſ. 13. ex 136. ad num. 144. Præſes enim M. C. nullo voto fungitur, niſi iudicibus inter ſe diſcordantibus, aut in Palatinis cauſis exigente Prorege, in quibus conſilium tantum præſtatur non autem votum, vt aiunt deciſiuum: quo fit ne ipſe, vel alter conſulens tanquam de voto teneatur Maſtrillus deciſ. 261. ſolúue improbi conſilij reus ſit, ſolet autem non raro locum ſuſpecti iudicis ſupplere Prorege id mandante: quoniam reſcriptum illud, quo pragmatici vti ſolent, pro Præſide in locum iudicis, ſine alio delectu ſufficiendo, in criminalibus non recipitur, niſi iterũ in ſpecie reſcribatur.*

13 EN lo tocante à eſtados, Baronias, y otras haziendas pueſtas en deputació, ſegun eſtilo deſſe Reyno, que ſiempre ſe han gouernado, y adminiſtrado priuatiuamente por la gran Corte, o otro Diputado, cõcediendo para ello letras de ſalua guardia. He entendido, que de algunos años à eſta parte hã querido los Inquiſidores conocer deſta materia à inſtancia de los oficiales ſalariados. Los Inquiſidores guarden las letras de ſalua guardia, y *No ſe impidã en eſta materia de diputaciones. Y que todos los acreedores compareſcan ante la G. C.* y Diputados, aſſi para graduarſe, como para ſer pagados, exceptuando de todo eſto al Fiſco de la Inquiſicion, y ſus priuilegios, y que no ſea viſto ſer perjudicado en nada.

No ſe impidan en eſta materia de diputaciones. 45. *Quoquomodo ergo de huius generis cauſis cognitio intercidat, tã ſi perſonas, quàm ſi res tangat, Inquiſitores ſe abſtinebunt: literæ enim protectionis (quas ſalua guardia ſeu ſeguro real nuncupãt) perſonas omnes comprehendunt: debitores, nempe, ac detentores bonorum, qui bona conduxerunt, nec minus bona ipſa conducta, eoſuè qui in protectionem ipſam admittunt, executores nempe conductores vrgentes, vt fundauimus controuerſ. 2. per totam, cui præſens conſtitutio acceſſit, vt omnis dubietas dirimeretur.*

Y que todos los acreedores comparezcan ante la Gran Corte. 46. *Nam vt ſcripſimus in tract. donationum diſc. 2. p. 6. ex n. 57. ad 60. f. 186. ibi iudicium agitari debet in graduationibus concurſuque debitorum, vbi creditorum pars maior ſiſtere debet ex Bal. in l. edicto nu. 45. verſ. hic queritur C. de edict. Diu. Adr. toll. qui per id docet huiuſmodi cauſarum continentis cuiuſcumque priuilegia prætextu diuidi non debere. quæ ad materiam dilationis quinquennalis inducit Apicella Sen. tit. 1. nu. 97. Graſſ. effect. 1. nu. 478. cum alijs ibi cumulatis: quibus attentis ceſſat id, quod, in officialibus ſancti Officij habentibus priuilegium trahendi, etiam vbi actores ſint, aliqui intentare excogitauerunt, quod nempe non poſſint ad concurſus corã ordinario Iudice citari, quaſi vtãtur debitores preuentiuis remedijs l. qui contẽdat de fideiuſ. l. diffamari C. de ing. & man. ad quos terminos decidit Amat. reſol. 53. nu. 4. Inquiſitores adeundos eſſe, quidquid ipſe cõtrarium in clericis fateatur: quod nempe ad forum debitoris trahi poſſint; quoniam oppoſitum ex prædictis concludendum eſt altera ratione attenta, quam Amatus nõ conſiderauit; ſed nec ad terminos illarum legum conſiderare potuit: in quibus verius eſt debitorem excipientem, ac preuenientem haberi, ac ſi re vera conuentus eſſet, at ſicuti officialis, proprio priuilegio non attento, bene poterat reum corã ipſius Iudice conuenire, ita*

electio-

electionem eius præceſſiſſe fingitur, vt eius forum ſequi actor debeat, licet alias priuilegiatus eſſes coram alio Iudice conueniendus.

14 LOs familiares del ſanto Oficio han de reſidir en los lugares para donde fueren nombrados, y eſtando en otra parte no gozen del fuero, ſi no fuere de paſſo, ò por negocios particulares *Por tiempo limitado*, no reſidiendo con ſu caſa: y contra eſto los Inquiſidores no puedan dar licencias. Y aſſimiſmo los que fueren familiares en Aldeas, ò Arrabales (que los puedan nombrar conforme a la concordia del año 1597.) ayan de reſidir alli para gozar del fuero, *Sin exceder del numero*, porque ha de ſer cōforme a la concordia, y aſſentandoſe en las matriculas, y los que ſe aſſentaren mas del numero no gozen.

Por tiempo limitado. 47. *Licentia ergo ab Inquiſitoribus obtecta temporis præfinitionem, ac negotij continebit, alias exceptioni locus non erit; item debet in actis reduci, ne antidatæ locus fiat, vt in l. ſcripturas 11. C. qui pot. in pign. hab. quam examinat Genua de ſcrip. priua fol. 64. num. 9. At circa tempus eorum arbitrio res committitur, quod negotij peragendi qualitate circumſcribetur, de reditu autem ſemper cautum cenſebitur lapſo etiam termino, vt Diodor. Siculus de inducijs affirmat, culpans ob id Alexandrum, vt is, qui eos, quibus abitum conceſſerat, in itinere interfici iuſſerat. Demum expedito negotio propera feſtinatione, tempus indultum conſumi inutiliter poteſt, quoniam habitus non actus attenditur, qui ſecundum Ariſto. 8. Nicom. talis eſſe poteſt, vt nihil operetur, vt ſi quis virtute præſtans dormiat, aut vitam actione vacuā agat. Venuſte Horatius 1. Satir. 3.*

----- ----- --- Alſenus vafer omni
Abiecto inſtrumento artis, clauſaque taberna,
Sutor erat.

Sin exceder del numero. 48. *Pro vnaquaque enim ciuitate, vel loco certus fuit anno 1597. præſtitutus numerus, quem modo alterare non licet, niſi per numerationem vicinorum nouus albus (quem matriculam vocant) conſtituatur, in quo noua populationes antiquarum diminutionem vix æquabunt: faciunt ad hæc quæ ſcripſimus controuerſ. 6. num. 70. & controuerſ. 8. in principio, & in fine poſt num. 100. verſ. At demum, quæ, vt hæc lex ſerretur prodierunt.*

15 LAs mugeres viudas de oficiales del ſanto Oficio (en quanto no mudaren eſtado) *Quando fueren conuenidas*, gozen del fuero de la Inquiſicion, que gozaran ſi ſus maridos fueran viuos, en conformidad del cap. 15. de la concordia de 1597. mas ſus conmenſales, y familias de las dichas viudas no gozen del dicho fuero.

Quando fueren conuenidas. 49. *vt fateamur regularem fori communicationem circa paſſiua verſari, nec vnquam de trahendi priuilegio agi, niſi expreſſe agatur, ea enim quæ ſpeciali nota digna ſunt, communibus verbis facta conceſſione, non intercludi ſatis notum eſt, l. item apud Labeonem. §. Ait prætor, D. de iniur. l. 3. verſ. Miratur, D. nau. caup. ſtab. l. 1. §. Dixerit D. de publ. Oldr. conſ. 185. num. 2. cætera tibi dedi in controuerſ. 7. ex num. 87. verſ. Sed contra, ad num. 91. & magis in ſpecie controuerſ. 9. per totam.*

16 En

16 EN la pretenſion que tienen los hijos de oficiales, y Tenientes de oficiales del ſanto oficio, de gozar del fuero de la conmenſalidad de ſus padres, eſtando auſentes de las caſas, y vezindad de los padres. Por la preſente concordia ſe declara, que los hijos de los dichos oficiales, y Tinientes no gozen del dicho fuero, ſi no eſtando *A expenſas, y orden de los padres*, y a negocio particular. Y en quanto alas perſonas que ſe han de juzgar por conmenſales para gozar del fuero, como rales, ſe declara aſſimiſmo, que deben de gozar tan ſolamente los verdaderos conmenſales, *Segun la diſpoſicion del derecho comun.*

A expenſas, y orden de los padres. 50. *Probatis his, quæ in hanc rem tradideram controuerſ. 6. ex num. 3. requiſita vero in lege adiecta per eum, qui eis vti velit, ac opus habet, probanda ſunt, alias ſuccumbet, qualitates enim, quæ foris ſunt extrinſeca dictæ, minimè præſumuntur, Bart. in l. cum actum, D. de negotijs geſtis, Maſcard. concluſ. 824. & 1351. Pacian. lib. 2. cap. 25. in terminis Seraphin. priuileg. 22. num. 80. quæ generaliter tradita ſint pro multis, quæ in his conſtitutionibus continentur, nos controuerſ. 11. num. 2. & 4.*

Segun la diſpoſicion del derecho comun. 51. *Ergo diſpoſitis in alijs concordatis derogatum eſt, dum eis oppoſitis, ad ius commune reuerti voluit, quo fieret, vt fratres excluderentur, qui ibi expreſſi inſpiciuntur, ſine alia ſpeciali derogatione l. ſed & poſteriores 28. D. de legib. l. 4. D. de conſt. Princip. filijs ergo, ac parentibus ſeeluſis, cæteri reijciuntur, vt controuerſ. 9. num. 17. ex ipſorum aduerſantium ore probauimus.*

17 AViendoſe determinado por las concordias, que los Barones, y feudatarios no puedan ſer del fuero del ſanto Oficio, ni gozar del, en fraude deſto, muchos renuncian las Baronias, y feudos en ſus hijos, o otras perſonas, reſeruandoſe la adminiſtracion, con que conſiguen hazerſe del fuero, y gozar del. Para occurrir a eſte inconueniente no ſe admitiran al fuero, en caſo que reſeruen la adminiſtracion de las dichas baronias, ò feudos. Y que ſi los Inquiſidores los admitieren no ſe matriculen, ni gozen del, con que ceſſarà los fraudes, y ſe obſeruarà lo que eſtà mandado por las concordias, que los Barones, y feudatarios no gozen: Porque mi intencion fue, y es, que ſe comprehendan los que *Retienen la adminiſtracion.*

Que retinien la adminiſtracion. 52. *Nam cum baro fructibus gaudeat, titulo tenus Baroniæ cedit, lege circumuenta, adminiſtratio enim fructuum quoque perceptionem continet, inde vno prohibito, alterum negatum cenſetur Auth. vt liceat matri, & auiæ verſi. ſi verò: qua mordicus vtitur impugnando Fontanellam Ferr. in conſtitut. impuberum gloſſ. 4. num. 239. Merlin. de legit. lib. 3. tit. 2. quæſt. 4. num. 8. Giurba ad conſuet. Meſſan. capit. 7. gloſſ. 3. ex num. 36. prohibita quoque adminiſtratione vſusfructus cenſetur ademptus, Maſtrill. deciſ. 59. quem aduerſus Fontanellam defendit Ferrer. in conſtit. hac noſtra temp. 2. num. 63. fol. 498. ego deciſ. 18. num. 16. & de donat. diſc. 3. part. 1. num. 19. fol. 457. quamobrem ſiue fructus retineat, ſiue nudam procurationem (haud enim adminiſtratio dici poteſt illa, quæ emolumento caret) ad forum nequaquam admitti poteſt: nã quod ad legalem ſpectat, iam ſcimus patrem in bonis filijs donatis adminiſtratorem non eſſe, Crauet. conſil. 84. num. 15. Tiraquell. de retract. ſang. §. 1. gl. 9. n. 66, Paſcal. de patr. poteſt. p. 1. cap. 3. nu. 56. ac perinde pacto non interueniente habere ſe vti extraneum, ego controu. 6. nu. 38. verſ. Ac pariter.*

18 Por-

18 POrque los Inquiſidores, y ſus miniſtros foraneos han acoſtumbrado deſpachar monitorios generales contra los juezes, y otros oficiales Reales, para que les remitieſſen los de ſu fuero con terminos tan breues, y preciſos, que no les quedaua tiempo de auiſar a mi Virrey, o Tribunal de la gran Corte, con que ſe ha de formar la competencia conforme à las concordias: de manera, que las remiſſiones del fuero ſe hazen *Sin ſaberlo la Gran Corte*, y ſiendo eſto digno de remedio, de aqui adelante los dichos monitorios ſe hagan con termino competente, para que ſe pueda auiſar à la gran Corte, y formar la competencia en los caſos, que ſe pretenden, que no han de gozar del fuero. en Palermo, ò donde reſidiere la gran Corte, ſeis dias, y en los lugares diſtantes veinte leguas; y de ai abaxo diez dias, y de veinte leguas arriba, veinte dias.

Sin ſaberlo la gran Corte, 53. *Inferioribus enim quibuſcumque remiſſio hoc ipſo vetita cenſetur, qua Rex in concordatis precepit, vt competentia cum Tribunali M.C. formaretur: meritoq; inde plura reſcripta id expreſſe vetantia manarunt, ei enim ſpectat de ſua iuriſdictione cognoſcere, Maſtrill. de Magiſtr. cap. 16. lib. 4. circa vero terminum indultum vide text. in l. itinere 3. de verbor. ſignif.*

19 ASſimiſmo ſoy informado, que ſuelen los Inquiſidores, y ſus Miniſtros foraneos deſpachar monitorios generales, ſin tener caſo particular, ni auer materia ſobre que caigan: de aqui adelante los Inquiſidores, ni ſus miniſtros foraneos no deſpacharan eſtos *Monitorios generales*.

Monitorios generales. 54. *Nam nulla culpa, nec contumacia eſt eius, qui nil agit iniuſte, nec parere recuſat: facit cap. ſacro 48. & cap. à nobis 21. vbi Scriptores de ſentent. excommun. quo loci permittitur incerta excommunicatio perſonarum in culpa certa, at hic vtrumque deficit: ideo prohibetur.*

20 SIn embargo, que por el cap. 6. de la concordia del año de 1580. eſtã exceptuadas las cauſas feudales en qualquier manera que ſean, aſſi ſobre la propiedad, como ſobre la poſſeſſion, ò intereſſe de los dichos feudos en fauor de mis juſticias reales, ſoy informado, que todavia pretenden los Inquiſidores conocer deſtas cauſas con pretexto, que ay accion perſonal, ò mixta, ò en virtud de pacto de retrouendendo: ſe declara, que *Como quiera que ſe trate de lege feudi* agendo, vel excipiendo, conozcan deſtos caſos mis juſticias Reales.

Como quiera que ſe trate de lege feudi. 55. *Ante hac enim illa tantum cauſa excepta cenſebantur, qua in M.C. adiuncto criminum iudice agebantur, quaue recognoſcenda ſupremo Italico ſenatui tranſmittenda erant, in quo profecto eximiè fallebamur; nam ſi quas cauſas (iure feudali, at communi attento) verè feudales Rex noſter deſiderio preſcindendi litium lõgitudines, vti allodiales a ſuis iudicibus tractari voluit, illas Inquiſitoribus quoque indulſiſſe, dicendum non erat, cum maximè prohibitio prioris concordie ſit generica; hinc propoſita in hoc ſenatu exemplo eius cauſa, vbi ex pacto de reuendendo agitur, ex lex hypotheco, in quarum prima ex lege expreſſa Imperatoris Caroli 214. ne vi feudalis tractetur ſtatutum eſt, placuit decernere oppoſitum, ut nempe quo ad Inquiſitores feudalis duret, & ſic de hypothecaria, quamobrem hodie quoties ad ipſum feudi corpus agatur, auocandum quacumque actione, etiam perſonali, vel mixta, ſiue actoris intentio, ſiue rei defenſio in lege feudi conſiſtat, cauſa coram Inquiſito-*

ſito-

ſitoribus agitari non poterit, nec ſi partes conſentiant, iuriſdictionis defectu, quem voluntas litigantium non ſanat, l. ſi per errorem 15. & l. ſi conuenerit 18. D. de iuriſd. omn. iud. l. ſi quis in conſcribendo, C. de pact. non idem ſi de perſonali agatur ex inſtrumento executionem habente: nam dum hoc caſu lex feudi hypothecam prohibentis in Regno non proficit, nec eius legis diſputatio habetur, Inquiſitores cognoſcent, ſecus ſi cõtra non obligatos agatur cuiuſcumque formæ ſit feudum: recepta enim fuit ſimpliciter regula, quam Petrus Gregorius conſtituit, quæſt. 5. de iud. cauſ. feudal. cui licet non in omnibus ſubſcripſerim de donat, diſc. 2. par. 4. nu. 52. & ſeqq. hodie tamen id libenter, quoad hac ſequor, addo Bardell. conſ. 19. nu. 19. lib. 1. Muta deciſ. 56. & 70. præter quam plures in dicto opere adductos, ac demum aduertas idem eſſe in Regalijs, vt firmaui deciſ. 29. ex num. 27. ad 30. de his aliqua libaui poſt controuerſias num. 7. & 8.

21 NO pudiendo gozar del fuero los miniſtros del ſanto Oficio, que fueren deudores à mi Real Fiſco conforme al cap. 5. de la conco. dia del año 1580. ni los que aſſimiſmo ſon deudores a las Vniuerſidades, como lo diſpone el cap. 11. de la concordia del año 1597. Han pretẽdido los Inquiſidores, que eſto no ſe ha de entender con los fiadores. Y para que ceſſen dudas; declaro, que ſe ha de entender *Lo miſmo con los fiadores* de los dichos deudores.

Lo miſmo con los fiadores. 56. *Scripſi controuerſ. 12. ex num. 1. eſt textus in §. Exceptiones autem de replicat. ibi; Quod ab ijs petitur ab ipſo debitore peti videtur, quia mandati iudicio redditurus eſt eis, quod pro eo ſoluerint.*

22 EN quanto a lo que ſe me ha conſultado, que los Inquiſidores deſtinan comiſarios executiuos dandoles letras, para que gozen del fuero, y nadie los moleſte, ni conozcan de ſus cauſas durãte la comiſion, aſſi en lo ciuil, como en lo criminal, y con eſte pretexto gozan todo el año del dicho fuero, no le teniendo por las concordias. En ninguna manera gozaran del fuero, *Ni ſe les den letras en la forma referida.*

Ni ſe les den letras en la forma referida. 57. *Facit ratio cap. 3. inter illa Regni noſtri ſub Petro Rege, ibi: Cum ipſi Comites, & Barones vaſſallibus eorum commorantibus in terris, & locis ipſorum poſſint, & debeant contentari, ego in notab. optime Aponte conſ. 37. ex nu 19. lib. 2. ne alioqui exemptis a Regali iuriſdictione natura, vel priuilegio fas ſit Reges iuribus, ac poteſtate in cæteros ſubditos fraudare, Caſſa. ad cõſuet. Burg. rubr. 1. §. 7. gl. le amãdé du ſimple receſſe Pap. arreſt. 26. lib. 1. tit. 5. Carauit. ad ritum Neap. 59. Vulpell. de libert. Eccleſia part. 3. num. 26. qui id tenẽt in delictis, ac exceſſibus in officio, ac in eius adminiſtratione patratis, ego in deciſ. unica poſt cõtrouerſias nu. 202. verſ. Quod enim ipſe cõtrouertit, ac cõtrouerſ. 15. in fine, vbi de hac legẽ ferẽda agitur.*

23 DE aqui adelante las copias de qualeſquier letras, y autos hechos por los Tribunales de la Inquiſicion, y de la gran Corte, *En razõ de la juriſdicion temporal* ſe daràn reciprocamente.

En razon de la juriſdicion temporal. 58. *Vt ego latiſſimè aduerſus Paranum, Narbonam, ac D. Portocarterium probaui in patrocinio cap. 4. ex num. 3. ad fi.*

mecum-

meeumvè pradoctus Magiſter Baſilius Pontius in calce eiuſdem impreſſus, quod bona fide agnouerunt D. Petrus Paciecus, Fernandusque Salazarius duo ſummi Inquiſitionis Pratorij lucidiſſima ſydera, qui in primo conſeſſu, quam iunctam vocant, pro tuenda eorum iuriſdictione electi, illam fuiſſe à Potentiſſimis Regibus conceſſam, ac ſemper tẽporalem manſiſſe, poſſequè iuxta ex cauſa, ſi id concedentibus placuerit, reuocari, ac limitari faſſi ſunt. Hinc poſt euulgatum in hanc rem patrocinium, cum innotuiſſet libellum breui contra mea ſcripta proditurum, duo ex ſummo Caſtellæ ſenatu eminentiſſimi viri D. Alphonſus Guillenius Carrera, ac D. Franciſcus Antonius Alarconius in eam iuerunt ſententiam, vt imprimi vetaretur, impreſſuſvè alibi recolligeretur, ſi in id tenderet, vt beneficium Regium, vel reuocandi facultatem abnegaret.

14 EN todas las cauſàs ciuiles, que importaran quinientos eſcudos, y de ai arriba los Conſultores que ſuelen nombrar los Inquiſidores para ellas, deſeando el acierto, y la mayor conueniencia, y conformidad, ſe eligiran de los miniſtros mios, que eſtuuieren actualmente exerciendo en la gran Corte, ò Conſiſtorio, ò de los que han ſido luezes deſtos dos Tribunales nombrados por mi, y auiendolos eligido vna vez, no los puedan remouer los Inquiſidores, ſino en caſo que ſean ſoſpechoſos conforme a las prematicas. Y aſſimiſmo *En la cauſa de vltima inſtãcia* los Inquiſidores ſean obligados de la miſma manera a nombrar dos de los dichos Conſultores, los quales ayan de votar juntamẽte con el Inquiſidor, y tener voto deciſiuo como el en la dicha cauſa, y que los derechos de prouiſion ſe diuidan, ſacando enteramente la parte que tocare al Fiſco, como haſta aqui, y de lo reſtante el Inquiſidor lleue la mitad, *y la otra mitad los dos Cõſultores*.

En las cauſas de vltima inſtancia. 59. *Poſt ſecundam nempe ſententiam, in tertia, a qua non licet prouocare, vt l. vnica, C. ne liceat tertio prouocare, cap. ſua nobis 65. de appellat. At ſi forte ob huiuſmodi tertia ſententia iniuſtitiam re ipſa, vel per iudicis iniuriam illatam, vel ob aliam cauſam remedium ſupplicationis, ſeu reuiſionis, vt aiunt, aut integri reſtitutionis indulgeretur, adhuc bini Aſſeſſores aſſumendi ſunt, non tantum, quia tunc ſententia illa pro non lata habetur, l. ſi expreſſim 19. ibi. Vnde poteſt cauſa ab initio agitari. Verum quia conſtitutio vſa eſt verbo extremitatis, & non numeri, vt inſinuaret omnem ſententiam, quæ pro vltima habetur comprehenſam, ſicut ſecundæ nuptiæ dicuntur omnes poſt primas licet mille ſint, l. cum alijs 4. ibi: Quod ſi poſterior vir, & in fine ibi, Vt ex quocumque coniugio ſuſcepti filij, Cod. de ſecund. nupt. præcipuè ſi conſideremus, per remedium aduerſus tertiam à tribus latam non ſatis proviſum partibus, nec iudicantium, Magiſtratuſvè grauitati ſi vni cauſa committeretur, antehac enim ſuſpectis, per deciſiones factas, Inquiſitoribus, vel ob vnius à Regno abſentiam iudices quoque dabantur, qui votum deciſiuum proferebant, vt in cauſa illorũ de Giliberto, & iterum illorum de Giardina, & me aduocato pro D. Antonia Agliata, vt deciſ. 30. nil mirum, ſi & hodie hoc ipſum fieri conueniat. Idem ſi ob cauſæ priuilegium, per primam ſententiam res definiatur, vt prouocari non poſſet, tunc enim hæc eſt extrema, quam alia non ſequitur, Horat. epiſt. 17. mors vltima linea rerum: quod ſi obijcias dari in integrum reſtitutionem victo, item & victori ſi ſuccumbet alteram ſupplicationem, dic vtramque non tollere prædicta, quoniam quod attinet ad primam, in Regno extraordinarium remedium eſt, illudque ſpeciali lege vetitum, vt in C. noſtro ad ll. Petri c. 7. fol. 302. cui Princeps tantum diſpenſat cum clauſula ſi competit, de iure nẽpe cõmuni, quiue per hoc negare poteſt; quod ſufficit ne ordinarium remediũ nuncupetur, argum. l. l. quicũq; vbi Bal. n. 17. C. de ſer. fug. De ſecunda dic preſumi pro ſententia debere,*

quod nempe confirmanda veniat, nec cogitandum de reuocatione; imo dato id timeri poſſit, ſatius eſt cauſam ſupplicationis coram pluribus doctis iudicibus diſcuti: quia finalis eſſe poſſit, quam vni committere ob dubium ne alterum remedium ſuperſit, Cauſæ autem appellatione, & inſtructio proceſſus continetur, noſtro vſitato ſermone recepto: nam veræ cauſæ ſignificatio ad exordium litis refertur, cap. forus 10. de verbor. ſignif. cuius decretalis ſubtilitatem alia ſufficienter extendunt, ad omne negotium ampliantes, vt in cap. ex literis 4. de integr. reſt. ibi: De cauſa prioris appellationis ordine iudiciario cognoſcentes, & alibi ſæpius, facit pro Aſſeſſore definitio, l. 1. de offic. Aſſeſſor. ibi: Poſtulationibus, edictis, decretis, epiſtolis. Sed an in prima ſecundavè inſtantia neceſſitas eligendi Aſſeſſoris imponatur: ſolet, enim verbum neceſſitatē non inducit, ſed vſum demōſtrat, quem conſtitutio approbat. facit elegans text. in l. ſæpè audiui 8. D. de off. Præſid. cum l. ſequenti. Sed dic ſolitū dici quod vſu comprobatū eſt: ſcimus autem ſemper vno ſaltem ex litigantibus petente, conſultorem aſſignari ſolitū; quod modo ex recentioribus actibus ad id conſtitutis variari non pôterit. At quo ad quantitatem ſpectat petitionem attendendam eſſe ſentio, per expreſſum Vlpiani reſponsū in l. pen. D. de iuriſd. ibi: Quotiens de quantitate ad iuriſdictionem pertinente quæritur, ſemper quantū petatur quærendum eſt, non quantum debeatur.

25 NO han de gozar del fuero los miniſtros del ſanto Oficio en las manifeſtaciones, extractiones, repartimiento, ni en lo demas que tocare al ſeminerio, trato, y negociacion frumentaria, porque igualmente ſe han de *obedezer las prematicas*, y ordenes, y igualmente ſe ha de hazer, y executar por mis miniſtros reales, como eſtà diſpueſto, y mandado por mi en quanto à las manifeſtaciones del trigo. Y lo miſmo ſe obſerue en las prematicas de macelacion de terneras, y carne bobina, y en todas las extractiones que ſe hazen para fuera deſſe Reyno, y coſas que en el entran contra las prematicas, en detrimento de mi Real patrimonio.

Obedecer las prematicas. 60. *Ad hæc ſcripſi controu. 6. ex num. 9. ad 13. & iterum in appendicibus nu. 5. & 6. vbi conſtitutionis huius ferendæ neceſſitatem breuiter expreſſi quamobrem quidquid ad panis rem pertinet Ordinarijs Regijs ſuberunt, id enim verba illa, trato, y negociacion, important, idem quod commercium, cap. forus 10. de verbor. ſignif. ibi: Negotiatio in commercijs dicitur, inde mutuum; quod à diuitibus, etiam inuitis exigitur ad huius cōmercij promotionem a ſancti Officij ſubditis exigetur, vt & hactenus ſeruatum eſt; idem ne plus pretio vendant; vel non deſtinato tempore, vel vt ſimilem mercaturam inuiti exerceant, ſi ſolebant, vt Vlpianus docet in l. moris 9. S. ſunt & alia, D. de pænis, ibi: Sed & ſiquis ſpecialiter tractauerit poteſt eſſe iuſta cauſa compellendi eius ad negotiationem, & alia huiuſmodi nō expreſſa, quæ in genere inſunt l. ſemper 147. de regul. iur.*

26 EL cap. 12. de la concordia del año de 1580. declara el modo, y forma, que los dos Tribunales de la Inquiſicion, y gran Corte han de tener en juntarſe a conferir, y determinar los caſos de competencia en que huuiere dudas, y porque de no obſeruarſe lo contenido en el dicho capitulo, reſultan grandes inconuenientes. Mando, que ſe guarde, y cumpla por entrambos Tribunales el dicho capitulo ſin eſcuſa, ni dilacion, ni con pretexto de que el caſo es claro, ni en otra manera. Y para que tenga cumplido efeto, impongo pena de quinientos ducados a qualquiera de los Iuezes, ò Tribunal, que auiendoſe ofrecido por el otro junta, y conferencia, no la aceptare, y hiziere en qualquier caſo, por

claro

claro que ſea, y que incurra en eſta pena ipſo facto ſin otra declaracion, y ſe aya de cobrar de los ſalarios, y bienes de los que no quiſieren admitir la junta, o conferencia. Eſto por la primera vez, que contrauieren: y por la ſegunda (de- mas de la dicha pena de los quinientos ducados) queden *Suſpendidos ipſo facto de ſus oficios* los oficiales Reales a mi arbitrio; y los de la Inquiſicion al del Inquiſidor general, conſultandolo con migo. Y la execucion de la pena de los quinientos ducados ſiempre que los Inquiſidores incurrieren en ella, toque à mi Conſejo ſupremo de Italia: para lo qual aya de dar comiſion el Inquiſidor general, y mi Conſejo de la ſanta general Inquiſicion al Conſejo ſupremo de Italia, ò ala perſona, que el dicho mi Conſejo de Italia nombrare para ello. Y lo miſmo ſe obſerue quando los oficiales Reales incurrieren en la dicha pena, que ſe ha de executar, y cobrar el Conſejo de la Santa general Inquiſicion, con orden, y comiſion, que luego ha de dar el Conſejo de Italia en la forma referida, auiendo en todo igual execucion. Y ſi contrauiniendo à lo referido, e incurriendo en las dichas penas todavia los Inquiſidores no ſe quiſieren juntar, inſtando la gran Corte, y mouida la competencia por ella, en eſte caſo no puedan los Inquiſidores proceder con cenſuras, ni de otra manera, ſino fuere en caſo que por mi juſticia Real ſe proceda de hecho deſpues de formada la competencia. Y para que con mayor breuedad tengan ſin las competencias, y no padezcan las partes con la dilacion, tengan obligacion entrambos Tribunales de remitir los papeles de las competencias, en que no ſe conformaren, alos Conſejos a quien eſtan ſubordinados, dentro de ſeis meſes del dia en que ſe huuiere hecho la junta: y no los remitiendo dentro del dicho tiempo ſe determine la competencia, ò competencias por los dos Conſejos, con los papeles, que de qualquiera de los dos Tribunales huuieren venido, y ſea eſte termino peremptorio, y preciſo. Y que de baxo de las dichas penas, en caſo que no ſe conformaren, ayan de ſoltar los preſos, que eſtuuieren *Por delitos* a relegatione infra de baxo de fianza, y à relegatione ſupra, queden preſos en las carceles donde ſe hallaren, para que deſpues ſe remitan al Tribunal que ſe determinare. Y porque ſeria de graue perjuizio à las partes, y a la buena adminiſtracion de iuſticia, que ſiendo el caſo de competencia claro, no ſe conformaſſen los juezes, ſe les aduiertie: Que ſi viſto por los dos Conſejos de Inquiſicion, y de Italia pareciere el caſo claro, y ſe declarare por tal, ſe pondrà multa arbitraria al Iuez, ò Iuezes, que no ſe huuieren conformado, cuya execucion ha de ſer en la forma, que la pena de los quinientos ducados.

Suſpendidos ipſo facto de ſus oficios. 61. *Confeſſu nempe negato, cum ad ulteriora proceſſerit, nulla expectata declaratione, nec ſuper facto ipſo; quoniam per reſponſum Secretario, vel Nuntio traditum de contrauentione ſatis conſtat, cum illis plena fides adhibeatur, Maſtrillus decif. 259. num. 52. At quando de contrauentione conſtat ex actis, pœna in id indicta, ſine aliqua ſuper geſtis pronuntiatione exigitur. Latè Tiraquel. in l. ſi vnquam verbo reuertantur ex num. 244. ad finem, C. de reuocãd. donat. dilucide Gail lib. 2. de pace public. cap. 3. fol. 317. videndi etiam contra Maſtril. deciſ. 193. num. 22. & deciſ. 272. ex nu. 11. Marta de ſucceſſ. tom. 2. par. 4. queſt. 22. artic. 5. num. 27. fol. 468. quæ vt mederentur, non ius, ſed factum conſtitutio noſtra reſpexit: quaſi poſtremum variari; ac peruerti non poſſit. quamobrem rectè facient, qui huiuſmodi obſtinatis ſibique nimium deferentibus ſtatim, ac in hanc legem incidant obedire recuſent, nam ſublata iuriſdictione, priuati remanebant.*

Por delitos. 62. *Subaudi quorum conſtat, adeo vt tormentis ſubijci debeat; nam per ſolam criminis imputationem delinquens nemo dicitur, nec vllum delictum commiſiſſe, l. miles 11. §. Licet ad l. Iul. de adult.*

27 DE auerme conſultado algunos caſos, y embiadoſe las ordenes que he mandado dar cerca dellos por via de mi Conſejo ſupremo de Italia, ſin auerſe remitido tambien por mi Conſejo de la ſanta general Inquiſicion, ha reſultado, que los Inquiſidores deſſe Reyno no han cumplido lo contenido en las dichas ordenes. Y porque conuiene à mi ſeruicio, que adelante ſe proceda con mas conformidad, quando occurrieren caſos de competencia, y donde aya duda, ſe junten dos del Conſejo de la ſanta general Inquiſició, y otros dos del Conſejo ſupremo de Italia, para que conformandoſe, ſe eſcriua por via de entrambos Conſejos, y no conformando, den cuenta a ſus Conſejos, y a mi *Para que mande executar* lo que fuere de mi Real ſeruizio.

Para que mande executar. 63. *Per ea quæ enixè ſuſtinui controu. 8. ex n. 2. ad 9. non obliuiſcenda eis, qui Regis obſequio ſtudent.*

TOdo lo qual ſegun dicho es, ſea, y ſe entienda por el tiempo que fuere mi voluntad, y delos Reyes mis ſuceſores, y conforme lo que en cada coſa ſe ha arriba declarado, y eſpecificado. Y mando a vos el dicho Duque de Alcala Virrey del Reyno de Napoles mi Lugartiniente, y Capitan General en el de Sicilia, y a qualquier Virrey, o Preſidente, que por tiempo fuere, y os ſucediere en el gouierno deſſe Reyno, que lo obſerueis, y cumplais, obſeruen, y cumplan inuiolablemente: y aſſimiſmo lo hagan obſeruar, guardar, y cumplir al Preſidente, y Iuezes de la gran Corte, Preſidentes del Patrimonio, y ſacra Conciencia, y Iuezes de los dichos Tribunales, Iuez de la Monarquia, Abogados, y Procuradores Fiſcales, Teſorero, y Cõſeruador de mi Real Patrimonio, y otros qualeſquier mis Iuezes, Oficiales, y Miniſtros preſentes, y futuros, y qualeſquier otras perſonas a quien pertenezca la execucion, y obſeruancia de lo aqui contenido. Y aſſimiſmo encargo, y mando à los dichos venerables Inquiſidores, que ſon ò por tiempo fueren, que reſpetiuamente aſſi lo guarden, y cumplan ſegun que por ſu parte ſe debe guardar, y cumplir conforme al aſſiento, y capitulos en eſta mi prouiſion cõtenidos. Y contra el tenor, y forma dello no vayan, ni paſſen, ni conſientan ir, ni paſſar los vnos, ni los otros, aora, ni en tiempo alguno, por ninguna cauſa, ni razon, ſopena de mil onzas para mi Camara, y Fiſco, y que cada vno juygue, y conozca de los caſos que le pertenecieren, ſin entremeterſe en otros, y tengan entreſi toda buena conformidad, y correſpondencia: de manera, que ceſſen competencias de juriſdicion, porque aſſi conuiene al ſeruicio de Dios nueſtro Señor, y buena adminiſtracion de la juſticia, y eſta es mi voluntad: y de lo contrario me tendrè por deſeruido. Dada en Madrid à 29. dias del mes de Agoſto de 1635. años.

YO EL REY.

Doctor Don Petrus Paciecus. *V. de Neapoli R.*
Ferdinandus Salazar. *V. Carrera R.*

Dom. Rex mandauit mihi Don Antonio Hurtado de Mendoza.

DE

DE RESCRIPTIS CONTRARIIS EX DOMO REGIA TOLLENDIS.

CAP. XXII.

ITem, ſuæ placeat maieſtati non conſentire, quod ſuper eodem negotio exeāt de camera ſua *bina, vel plura reſcripta cōtraria.* Placet Regiæ maieſtati.

SVMMARIVM.

1 *Conſtantia Principem decet.*
2 *Reſcripta oppoſita, quæ exequēda.*
3 *Reſcriptorum apud Senatus retentio.*
4 *Gratiā priorem Rex noſter exequitur.*

NOTA XXII.

1 BIna, *vel plura reſcripta contraria*, cum ſi errori id tribuatur, culpandus Princeps ſit, qui impigros ad hæc munera non euexerit, ſin autem inconſtantiæ multo magis, cum eum conſtātia quam maxime deceat, virtus ſane *Ciceronis* ſententia, admodū præclara, ac Regia fortitudine digniſſima, qua nullo metu, nullo dolore, nulloque demum humano reſpectu ab eo, quod iuſte ſtatuit auerti poteſt: ſine qua iuſtitia ipſa iniuria eſt; cum illa perpetua volūtas, conſtāſq; dicatur, ſuū vnicuiq; tribuendi; quæ cum omnibus ſtudijs a cunctis colenda ſit, a Regibus tamen maximopere expetenda erit; quorum vt noſtri dicunt proprium eſt immotos, poli inſtar, tam in contractibus, quā in beneficijs, magiſque in iuris reſcriptis ſe habere, *& ego in opere do-*
2 *nat. tract. 1. par. 6. num.* 98. per quod deduxi ex pluribus contrahentibus, vel beneficiatijs, primum ſemper ceteros ſuperare. At ſi quandoque e Curia oppoſita reſcripta exierint, haud dubium quin poſteriori fauendum ſit, quādo vel ex habita prioris mentione, vel quia ſecundum ſpeciale eſſet, aut demum quia aliter conſtet a primo recedere voluiſſe *cap. 2. & 3. de reſcript. Inquiſitor Oter. qu. 12. lib. 1.* late *Grat. diſcept. 940. nu.* 37. idem ſi dolum, vel negligentiam impetrans, quominus reſcriptum infra annum executioni daretur, adhibuerit *cap. ſi autem 9. & cap. plerūq; eod. tit.* hæc in reſcriptis iuſtitiæ: nam quoad gratias exiſtimo adeo priori eſſe innitendum, vt merito retineri poſſit ſecundum, quouſque ſanctus Pontifex, vel Princeps conſulatur ad intelligētiam communem *in cap. ſanctæ Crucis 30. eod. titul.* cum nefas eſſet ſummum Eccleſiæ Præſulem, & Catholicum Chriſtianumq; Regem leuitatis arguere, idque in eis ferri poſſe, quod in inferioris ordinis hominibus improbamus; inde mos eſt
3 in Hyſpani Regis dominatu reſcriptum alterum, quod iam conceſſo opponatur, non concedi niſi ad iudiciū vocato eo, cui prior datum fuit, ac [ſi ex iniuria multiplicibus intentis a miniſtris emanaſſet,] executionē in illud tempus, quo de vtriuſque iuribus cognoſcatur, ſuſpendi; vel ſi fuiſſent ad inferiores iudices directę, ſibi ad inuicem inhibere, ac reſcribentis conſilium, quo eis quidquid voluerit aperiat expectare, per ea quæ partim diſponuntur in *cap. cum contingat 24. de reſcript.* faciunt ea, quæ docte, & ſolide diſcurrit, *Dominus Salgad. de protect. Reg. par. 2. cap. 10. a nu. 83. ad finem*, ad dijudicandum quiſnam ex pluribus delegatis vim faciat ſi diuerſa in eadem appellationis interijciēdę materia reſcripta manaſſent: cuius doctrina multarum quæſtionum nodos pręcidit, latiſſime quoque *Anguian. de legib. contrau. 5. lib. 1.*

In

4 In gratijs vero, adeo Reges noſtri conſtantes ſunt, ne vnquam conceſſa reuocauerint: nam quod ob accipientis vitium, vel immutatam rei ſtatum euenit, id non ad dantem, ſed ad rem ipſam refertur, ſuapte natura ita comparatam, vt ne officiat reipublicæ ſuſpendi, irritarique poſſe receptum ſit, vt non obſcure alibi probauimus: exemplum quoque huiuſmodi rei, quod mihi dum hæc ſcriberem obtigit, adducam: cum enim D. Emanuel Carillus eques nobiliſſimus, ac ſtrenuus Dux è munere Tribuni militum, quo apud Siculos fungebatur, ad illud Parthenopæi Regni euectus Regis noſtri dono fuiſſet, ac ante conceſſionis papirum ſubſcriptum, ab alio, expreſſa Carilli mora, ac mala valetudine, obtentum fuiſſet, me eius nomine miniſtris obijciente fidem ſeruandam benemerenti ſubdito, reſpondit facto ſane Magnus Rex, ſe nunquam, quidquid ſemel dediſſet, niſi accipiés ceſſiſſet, ablaturum, atque ideo dum Carillus tatum beneficium habuiſſet, ſe quoque a conceſſis non receſſurum.

QVOD DAMNIFICATI SVBVENIANTVR DE BONIS DAMNIFICANTIVM.

CAP. XXIII.

ITem placeat regiæ maieſtati, quod illi, qui fuerunt damnificati per Barones, & perſonas alias habeant ſatisfactionem damnorũ ſuper rebus, & bonis omnibus, *quæ fuerunt ipſorum Baronum*, pro rata ſcilicet bonorum: non obſtante quod aliqua ex his in alios ſint tranſlata. Non eſt rationabile.

SVMMARIVM.

1 *Feudatarius concedenti non anteceſſori ſuccedit.*

2 *Hæres quando pro crimine deceſſoris teneatur.*

3 *Vniuerſitas in ſucceſſoribus non plectitur, ſed in nocuis.*

4 *Oblita iniuria non ſuſcitanda.*

NOTA XXIII.

1 *QVæ fuerunt ipſorum Baronum* recte quidem; nam hoc pacto pœna ad innocuos, pignoratione conceſſa bonorum eius, qui damno cauſam non dedit, transferretur, licet bona nocentis [citra tamen ſucceſſoris, ſiue vniuerſalis, ſiue particularis titulum poſſideret:] in feudis enim pactionatis, quæ in controuerſiam veniunt, nequaquam defuncto, ſed concedenti ſuccedi-tut, vt diximus *Oratione* 11. *num.* 9.

2 profecto cum damni perſecutio, quæ perſonalis eſt, non ſemper ad ipſos hæredes tranſeat, ſi ſimplum excedat, ac lis conteſtata non eſſet, vt *inſt. de leg. Aquil. §. his autem, & de perpet. & tem. p. act. §.* 1. minus recte ad eos, qui nomine defuncti non poſſident, protrahi poterit, nimirum ſi preces huiuſmodi amplecti non debuerunt, cũ nemo alienæ culpæ reus effici debeat, ac is exigi, qui nunquã debuit, vt *Iuſtinianus edixit nouell.* 52. & 134. tunc merito pignorationes has odioſas appellant, ac extra propriam ſedem non educendas: nam quod traditum eſt ſurſum ad haſce *Martini leges nota* 18. de damno a ſubditis farciendo, cum his nullatenus pugnat, quoniam damnum ab vniuerſitate illatum, ideo ad ſingulos refertur, quia a ſingulis deriuaſſe

3 opus eſt: hi enim animo, quo vniuerſitas carebat, potiebantur, vnde extinctis illis, quorum merito vniuerſitas

ſitas culpabatur, pœnæ itidem debitum extinguitur, merito cum eis ceſſante, vt iniquum ſit vindictam ex ſucceſſoribus expetere: quo nomine culpatur Alexãder, qui defunctis ijs, qui deliquerant in incolas loci magnas ſæuitias pœnæ nomine exercuit, de quibus *Curtius*, quę ſi in ipſos proditionis auctores excogitata eſſent, iuſta vltio nõ crudelitas videretur: nunc culpam maiorum poſteri luere, qui ne viderant quidem Miletum, adeo Xerſi non potuerant prodere. Arrianus pariter de Perſepolis incendio loquutus, vltionis nomine eorum, quæ Athenis Perſę fecerant: at mihi, ait, non videtur hoc prudenter feciſſe Alexandrum, neq; vero hæc vera eſſe vindicta in eos Perſas, qui pridem eſſe deſierãt: quamobrẽ ſoleo aliquorum ex Francis barbariẽ irridere, qui populos olim nocuos non tantum odio proſecuntur, verum ex ijs vltionem ſe ſumpturos inaniter iactantur, patratæ cædis in deceſſores eorũ, multis ab hinc æuis

4 memores: cum nemo eorum ſit, qui tam memorabile, ac extollendum laudibus facinus admiſerunt: cumq; armis obtinere nequeant, ſcriptis id agere in populos illos conuicia iaciendo, conantur. Sicut in generali hiſtoria Francica Iacobus Charonus peſſime in Siculos egit: muliebris nãque, exiguiq; ingenij eſt velle facta iniurioſis verbis compenſare, ac oblitarum iniuriarum memoria ſopita iamdiu odia excitare, ac ad ſimilia repetenda animare.

QVOD REGIVM CONSILIVM ORDINETVR PER ALIQVOS prudentes viros Siculos.

CAP. XXIV.

ITem ſuæ placeat maieſtati, *ordinare conſilium ſuum*, hoc modo videlicet, quod ipſe Dominus Rex eligat certum numerum prudentium virorum ſufficientium ad conſilium: Siculi vero tam Prælati, quam Barones, & vniuerſitates eligant æqualem numerum conſiliariorum, proborum, & expertorum; qui omnes ſimul, aut maior pars ipſorum vna cum Sereniſſimo Domino prædicto, aut ſine eo, quando ſibi placuerit, habeant conſulere, & examinare, concludere, & terminare omnia negotia occurrẽtia, tam in factis gratiarum, quam in ſingulis alijs rebus, & cauſis, quarum determinatio ſit firma, & valida, & efficax, & executioni debitæ mandetur, nec fiat aliud conſilium ſpeciale, & ſecretum: ita quod ſua Regia maieſtas prouideat ipſis conſiliarijs eo modo, quo poſſint ſequi præſentiam ſuæ maieſtatis; Regia maieſtas prouidebit ſuper præmiſſis, prout ſibi videbitur rationabiliter.

SVMMARIVM.

1 *COnſiliarij omnibus neceſſarij.*

NOTA XXIV.

1 *ORdinare conſilium ſuum* ita in Principatu fieri debere ſupra ad haſce *Martini leges Nota* 20. affirmauimus imo, & in dominatu, ſi velint, vt res ex animi votis ſuccedant: nam vt *S. Chryſoſt. aiebat, homil. 9. de laud. S. Paul.* licet mirum in modum ſapiens ſis, & proſpicias ea, quæ oportet, attamen homo es, & conſiliario tibi opus eſt, nonnunquam etiam euenit, vt ſapiens non videat, quod oportet, & minor, & hebetior caute, & clare proſpiciat: ſapiens ille Moyſes, qui tanta miracula operatus eſt, non animaduertit rem, quam

mor-

mortales pleriq; conſiderant: ſocer aurem eius homo obſcurus, ac barbarus ſtatim animaduertit: itaque conſiliarijs omnes opus habent, etiamſi Moyſi conferri poſſint; multa enim ſunt per magnos, & admirabiles viros ignorata, quæ tamen parui,& abiecti ſcire ſolẽt:mire quoque *Homerus*.

. . . minor adeſt, & plena duobus
Pectoris, ac animi præſtantia, copia rerum
Vberior, vis conſilij præſentior omnis
Dum nunc hic,nunc ille aliquid,quod & vtile credat,
Inuenit, alter, & alterius ſæpe indiget vſu:
At qui ſolus erit, ſi forte quid vtile rebus.
Cogitet, intueatque, animo perſæpe labanti,
Deficit, & timidam ſugit omnis conſilij vis.

de eorum vero in Romana republica inſtitutione, ac muneium partitione latiſſimam tractationem inſtituit *Pōponius lib.1.tit.2.Dig.de orig. iur.* quo quiſque percipiet, quam præciſa neceſſitas ad plurium iuridicorum magiſtratuum creationem Romanos coegerit, vt communis res ſalua fieri potuiſſet.

DE REDEMPTIONE CAPTIVORVM.

CAP. XXV.

ITem, quod pro redemptione *Chriſtianorum captiuorum apud Saracenos* exigantur, & colligantur omnia male ablata incerta in teſtamentis, & vltimis voluntatibus derelicta: deducta quarta parte canonicæ portionis: & de alijs male ablatis incertis, ordinationem antiquam Prælatorum, & procuratorum abſentium Prælatorum. Placet Regiæ maieſtati,habito conſenſu expreſſo omnium.

SVMMARIVM.

1 *REdēptionis captiuorum opus præclarum.*
2 *Arces inſulis adijcienda, ne piratis aſilo ſint.*
3 *Damni effector dicitur, qui damni cauſam non auſert.*
4 *Triremes, ac roſtrata naues hyſpanici imperij vinculum.*

NOTA XXV.

1 CHriſtianorum captiuorum apud Saracenos: quorum redemptio magnum, atque præclarum iuſtitiæ munus eſt, ait Lactantius: præcipua vero,ac ſumma liberalitas, ſententia S. *Ambroſ. lib. 2. offic. cap.15. & 18.* qui cum confractis, ac diuenditis vaſis in ſacra deſtinatis pretium huic operi addixiſſet, id quod egerat tuetur, ornatum inquiens, ſacramentorum eſſe captiuos a barbarorum manu redemptione eruere, ne in fide fragos vertantur: huius pietaris ſtudio Reges noſtri ſpecialia hominum collegia, qui tam eximio operi vacarent,erigi curauere:a quibus ſumma cum laude, proſectuque in dies res progreditur: putarem tamen populos, qui in id contribuunt vberiores collecturos fructus:ſi ex oblatis pecunijs pars aliqua pro augēdo triremium, roſtratarumue nauium numero ſubtraheretur: quæ barbarorum incurſiones è veſtigio rollerent,atq; non dum orto occurrerent malo potius, quam omnem pecuniā pro redemptione hoſtibus pendere, qui ſpe lucri allecti captiuis onuſti magis, quam mercibus,in lares redire concupiſcunt, cum maiorem ex illis quæſtum, quam iſtis percipiant,

quæ

quæ nullo alio vſui, niſi tantum ad
maritima ora luſtranda, tuendaque
habeantur, trium ordinum, ac Mon-
teſiæ militibus, eodem pœne modo
præfectis: quo & illi Sanctorum Ioã-
nis, & Stephani operam ſtrenue na-
uare ſolent: proficeret quoque non
parum, ſi eadem pecunia in arcium
conſtructionem partim præſtaretur
in continentibus inſulis, ad quas
barbari piratæ quaſi in aſylum ad
2 aggrediendos tranſeuntes recipere
ſolent: ex vna enim Vſtica, quæ ſe-
xaginta ferme paſſuum millia e Pa-
normo diſtat, ante omnium ora, via-
torum multos, qui Thyrrenũ, Thuſ-
cumq; mare præternauigant, aggre-
di, ac rapi quaſi ex ſpecula proſpici-
mus, quorum omnes hoſtiũ manus ſe-
curam in Inſula ſtationem aſſequerẽ-
tur, auerterent; magna profectò no-
ſtrorum incuria, cum poſſit, imo om-
ni iure debeat potius in hanc, quam
in ceteras cauſas, id quod pie pro re-
dimendis captiuis comparatum eſt,
conuerti: quod ſub lethalis culpæ
incurſu fieri oportere mihi non ob-
ſcure per eos, qui hūic præſunt mu-
neri, probatur, dum ipſi omnem in-
cidendi in hoſtium manus cauſſam
per prius auertere teneantur, quàm
vt captos iam eorum ab vngue auel-
lere opus ſit: argumento *l. fin. Cod.*
3 *quib. cauſ. in integr. reſt. neceſſ. non eſt.*
At ſicut peccaret, qui pecuniam ad
redimendi opus deſtinatam in extra-
neũ vſum conuerteret, ita quoq; qui
vt expẽderetur effecit, qui ſæpe cum
poſſit, efficientem cauſſam e radice
non abſtulit, ita ex ſimili omnino
controuerſia *ab AEgid. Reg. de actib.*
ſuperius diſp. 13. dub. 7. nu. 117. doctri-
nam elicui, quo fit vt ad damnum,
quod inde contingit, teneatur, vt is
qui vitare potuit, nec fecit, quod ad
expletricem iuſtitiam refertur *Leſſ.*
lib. 2. de iuſtit. & iur. cap. 13. dub. 10.
dum medijs efficacioribus omiſſis,
per quæ inhiberi, ac in operis limine
auerti piratæ poſſunt, leuiora, ac lęta
quæque maiorem quotannis expen-
ſam requirunt, adhibent: quo nomi-
ne ſecundum *S. Thom. 2. 2. q. 62. art.*
6. Sot. lib. 4. qu. 1. art. 3. cauſſa damni
dicuntur, cum momentum ad partẽ
4 eius ſaltem referant. Videant demũ,
qui Regi ex arcanis ſunt, quantum
reipublicæ, ac ſtatus indemnitati in-
terſit pecuniam in id exigi ſolitam
in munimenta hæc, ac triremium co-
pias dari potius, quam Agarenis,
Mauriſue, ac ex noſtris pluribus, qui
magnam eius partem ſine vllo fructu
intercipiunt, operæ promouendæ
nomine perſolui: cum apud eos cer-
tum eſſe debeat, nullis efficacioribus
medijs Hyſpanica Regna in partes
diſperſa, ac inter ſe diſtantia colli-
gari, ac inuincibilia reddi, quam ſi
maritima hæc auxilia, alatęque vires
promoueantur: hoc ſi amplexi fuiſ-
ſent maiores noſtri, nec rebellantis
Flandriæ, nec amiſſarum Indicarum
prouinciarum iacturam lugeremus.

QVOD IVDICES SINT ANNALES PROVT, ET CAPITANEI.

CAP. XXVI.

ITem, quod Iudices officij Capitaneatus Ciuitatum, terrarum, & locorum de-
manij *ſint annales, quemadmodum Capitanei.* Placet regiæ maieſtati.

SVMMARIVM.

1 *FIſci procurator perpetuus annales iudices contemnit.*

2 *Iudices perpetuo inſtituendi.*

3 *D. Didacus Riagnus fiſci aduocatus, ac iudex in ſupremo Caſtellæ Senatu.*

NOTA XXVI.

S*Int annales quemadmodum Capitanei.* ne ex vno, eodemq; magiſtratu vnus breui,alter longis ſpatijs rempublicam capeſſeret, quo fieret, vt qui poſtremus è munere diſcedere debeat, maius ſibi imperium arrogaret, vt in ſupremo magnæ Curiæ magiſtratu experimento edocti ſumus, quo criminum quæſtores, qui fiſci, ſeu Cœſaris procuratores nuncupantur ad delicta indaganda inſti-
1 tuti [cum partium vices nihilo magis,ac ceteri litigantes ſuſtineant,] non ſolum ſibi officium eum dignitate aduerſus priuatos arrogare præſumunt, verum etiam aduerſus iudices ipſos inſurgunt, vt multo ſuperiores his, quibus parere debent, videri contendant,non alio nomine, quam quod perpetuo durent, iuſdicentes veto, togatique patres biennio peracto gradu ſubmoueantur: hinc ipſi in ceterisHyſpanię Imperij prouincijs pro nihilo habentur: exēplum ſit apud Caſtellæ Senatum, vbi fiſci actores, ſiue agentes appellantur, priuatæ fortunæ homines,qui fiſci cauſas inſtruendas curant, proceſſus ad finem perducunt, ac vt à fiſci aduocato rimentur, inſiſtunt: ne latum quidem vnguem eorum, qui ſibi præcipiuntur excedentes: quam obrem licet in noſtro Regno apud
2 cordatos, ac fortis animi viros in eodē pretio habeantur, negari haud poteſt, quin puſilli animi iudicibus ſcandalo ſint, vt alia ſpes non ſuperſit hæc ad rectam menſuram reduci, niſi omnibus, qui tribunali aſſiſtunt, tempore æquatis, vt breuiter factum ſpero eum', qui communi ſaluti cunctanter inuigilat, ſuadente præcipue nobiliſſimo,ac eruditiſſimo viro Don Didaco Riaño, qui magna cum laude Viſitatoris munus in Re-
3 gno exereuit,ac explęuit, ac qui modo ſupremi Caſtellæ Senatus Fiſci Patronum agit, nouoq; miraculo, & Senator creatus in eodē conſilio ius dicit. cetera latiſſime ſupra *nota 97, ad leges Federici f. 254.* obtinuiſtis.

QVOD OFFICIALIS REGIVS NON ASSVMAT AMBAXIATAM VNIVERSITATIS.

CAP. XXVII.

ITem, quod nullus officialis Regius *audeat aſſumere ambaxiatam vniuerſitatis;* niſi de licentia Principis. Placet regiæ maieſtati.

SVMMARIVM.

1 *Miniſtro alterius ne temere vtaris.*
2 *Proditores ne ad propria conſilia admittas.*
3 *Principis miniſter pro ſubditis ne procuret.*

NOTA XXVII.

1 **A***Vdeat aſſumere ambaxiatā vniuerſitatis,* quoniam ſeruatoris noſtri ſententia nemo duobus dominis ſeruire poterit. Caueant ergo Principes ne eos ad conſilia, qui alteri ſeruire profitentur, vel qui fidē diuerſo Principi addictam habent, admittant; admiſſoſue ſemel vel ex incuria, vel quia rem ita ſe habere exinde depræhendāt, lateri ſuo aſſi-
2 ſtere non patiantur, ſed cōfeſtim expellant, ſicuti nec eorum conſilium probare poſſum, qui ferri hos debere, ſi cum alteri fidem non ſeruent, nobiſcum fideles ſint, putant, opuſq; habere rempublicam eorum, qui aduerſariorum conſilia prodant: nam

a

aut citra omne noſtri damnũ id agũt, & negare nemo poterit, quin eis cõſilia fidenda, qui fideſragi reſpectu alterius ſunt nõ oporteat, quis enim eſt, quem vno flagitio contentum videas, vt multo certius ſit duplici eos vti proditione, quam quod in vnum tantum præuaricentur: ſolent enim iſti huiuſmodi fidem in parui momenti rebus ſimulare, vt in maximis ſpe maioris lucri te prodant, vt *Tacit. 4. annal.* aiebat, recte igitur, vt lex in hoc ferretur Siculi curauere, quæ ſicut, & quamplura vtilia in dies obliuioni dantur, cum in comitijs le-

3 gationes plures a cõmunitatibus miniſtris huiuſmodi conferantur, qui ſine delectu, nulliſue in mandantis vtilitatem quæſitis gratijs, propoſita, ac petita Regis nomine præſtant, quorum ſuffragia lege hac repugnãte nullitate laborant. Eadem ratione procuratores, ac in rebus magnatum præcipue agentes Regis miniſtri eſſe prohibentur ex pragmaticis, ac regijs dipplomatibus, quæ tamen multiplici cum reipublicæ malo in dies ſpernuntur, quo fit, vt priuatorum commoda publicis proponantur,

DE DVO OFFICIA HABENTIBVS.

CAP. XXVIII.

ITem, quod *nullus habeat duo officia in domo Regia*. Placet Regiæ Maieſtati.

SVMMARIVM.

1 *MVnera non in vnum cumulanda, ſed partienda.*
2 *Officia oppoſita ſeparate conferenda.*
3 *Militum æqua ſors ſit.*

NOTA XXVIII.

1 NVllus habeat duo officia in domo *Regia.* vt plures poſſint Principis beneficentia participes fieri, conferri enim paucis omnia, ceteri verò vacuis manibus diſcedere inuidiam cauſare ſolet, ex qua illæ oriſcur commotiones, quæ imperium turbant, ac ſæpe in interitum vertũt, vt alibi prædiximus: iterum ex magnis, cumulatiſue honoribus vni collatis, ſolet recipientis animus inſoleſcere: quapropter diſſectam in partes tribui poteſtatem ſatius eſt, quo magis imbecillior reddatur, quã vni dumtaxat credita eius potẽtiam in immenſum augere, benè *Dion. lib. 36.* primum hoc, & præcipuum dico non deberi vni alicui viro tot imperia, vnum ex alio committi, quod & leges hoc prohibent, & experientia depræhenſum eſt, rem eam eſſe longe periculoſiſſimam: neque enim Mario alia cauſſa fuit, cur talem ſe gereret, quam quod breui admodum temporis ſpatio tot bellorum adminiſtratio ei tradita, conſulatus ſexies intra pauciſſimos annos mãdatus eſt, neque Syllę quam quod poſtea multis annis abſque vlla intercapedine exercitibus præficiſſet dictator, poſtea, ac deinde Conſul creatus fuit: ea quippe eſt natura animorum humanorum, vt non modo iuuenes, ſed ætate prouectiores, poſtea quã multum temporis in poteſtate tranſegerint, patrijs moribus haud quaquam ſibi viuendum ducant: facilius itidẽ cum ſit, ex multis aliquos in obſequio fidos inuenire, quam vnum tantum, in quem ea, quæ partienda in plures erãt [turbato rerum ordine] reijciuntur: quæ ſatis in id conferũt,
2 ne oppoſita officia, quæ mutuo ſe

obſeruatæ tenentur, in vnum cumulentur; quo fit vt ſi quis errore, vel ex animo culpas admittat, emendari minime poſſit, quo æmulatio illa, qua inter ſe dimicabant, vt malefacta patefierent, quæ non tantum abolenda, verum quam maxime fouenda erat, tollatur: cum potius vltro præmia indicenda eſſent eis, qui id ſimile aperuerint; demum amplexanda lex hæc eſt in ijs, quæ remunerationis nomine militibus partiuntur; ne 3 in vnum, vel paucos cõferantur, ſed æqua ſors ſit eorum, qui pariter dimicauere, vt quominus paritas ſeruetur, nullum ſuffragium proſit: adeo quod ſolum virtutum cumulum, honores, ac præmia multiplicata recipiat: importunis *ex Ouid. 2. de Ponto* reſponſum detur.

Ah nimium eſt, quod amice petis, moderatius opta,
Et voti quæſo contrahe vela tui.

QVOD RESCRIPTA INTELLIGANTVR IVRIBVS ALTERIVS SEMPER SALVIS.

CAP. XXIX.

ITem quod omnia, & ſingula priuilegia cuiuſcumque gratiæ, & conceſſionis ſint, & fiãt de debita, & antiqua forma: & ſi forte aliquæ clauſulæ formæ cõtra formam iuris fuerunt appoſitæ ſub quacumque forma, priuilegijs factis, aut ponerentur de cetero in priuilegijs faciendis: *intelligatur in eis iuribus alterius ſemper ſaluis*: & quod habeantur pro nullis, & iudices, &c. teneantur ſecundum eas iudicare, videlicet ſecundum iuridicam, & dictam debitam, & antiquam formam. Placet regiæ maieſtati.

SVMMARIVM.

1 R*Eſcripta tertijs non præiudicent.*

NOTA XXIV.

1 I*Ntelligatur iuribus alterius ſemper ſaluis*, cum ex principali maieſtate calumniæ licentiam ſumi non oporteat; vt qui ſecundum leges viuere profitetur, in perſonatum iura non irruat, vt in *tract. donat. tract. 1. par. 6.* late ſcriptum eſt, additis his omnibus, quæ refertiſſime doctiſs. Barboſ. inſignis noſtri ſæculi ſcriptor *de clauſ. cap. 91.* cumulauit: hinc Principum beneficia ne tertijs officiant ſtrictam interpretationem patiũtur, late *Anguian. de legib. lib. 1. controu. 2. nu. 6.* & quæ ſparſim in hoc opere notata ſunt.

QVOD NON CONCEDANTVR OFFICIA, NEC BENEFICIA VIVENTIVM.

CAP. XXX.

ITem, quod nulli, cuiuſcumque conditionis exiſtat, concedantur, nec concedi debeant *Officia, nec beneficia perſonarum viuentium*: & ſi aliqua conceſſio de prædictis facta fuerit, quod ſit nulla. Placet Regiæ maieſtati.

SVMMARIVM.

1 O*Fficium viuentis eo inuito ne conferas.*

2 *Mortis euentus non alteri, ſed nobis obijciendus.*

NO-

NOTA XXX.

1 OFficia, nec beneficia perſonarum viuentium rationem a noſtris, qui in id latiſſime ſcribunt, obtinebis *Petr. Gregor. nempe de conceſſ. feud. qu. 3. num. 9. p. prima, Maſtril. de magiſtr. lib. 1. cap. 25. Caſtill. deciſ. 129. Mut. ad cap. 73. Alfonſ. Reg.* & ex exteris *Gratian. diſcept. 167. num. 10. Gonzal. ad reg. cancell. 8. gloſ. 5. §. 11. Fab. Ann. conſ. 59. num. 74. & conſ. 129. num. 8.* ex quibus reſtrictiones, ac ampliationes hauriri non ſine fructu poſſunt, quæ ad forenſes controuerſias conducunt: id adnotare libeat, negandas omnino eſſe, præterquam ſi poſſeſſor officij conſentiat, argumento eorum, quæ tradunt noſtrates *ad l. fin. C. de pact.* latiori calamo a nobis conſcripta *deciſ. 5. ex nu. 35.* ſatius enim quandoque cum ſit, miniſtrum gradu ſubmouere, quam nolentem ſucceſſore donare: nam qui officio expungitur nil reliqui habet, quo res Principis perdat, qui vero dum vitam agit, ſucceſſoris nominatione iniu-
2 ria afficitur, per id temporis, quod ei ſupereſt, malo animo dominica miniſteria proſequitur, cum ferre non poſſit mortem ſibi quodammodo præueniri, ac perinde ita pijſſimi Regis noſtri Philippi Quarti, æqueq; magni decretum accepi, quo Conſilijs omnibus, ne de viuentium officijs concedendis aliquid ſibi referrent, aut vt aiunt, conſultarent, interdixit, ne ſcilicet illas, quæ conſcio, petenteue poſſeſſore fiunt, excludat: hæc enim omni ſcrupulo vacant, ſolumue ſucceſſoris habilitas ſpectanda erit, interſit ne reipublicæ munus ei demandare.

CONFIRMATIO GENERALIS, SVPRADICTORVM CAPITVLORVM irreuocabilis.

CAP. XXXI.

VLtimo, ſua diligens benigna maieſtas, omnia, & ſupradicta mature, & prudenter ordinare, & ordinata executioni debitæ mandare; ita quod ordinatio, & executio ſit iuſta, & generalis: nec deinceps reuocetur, aut impediatur per aliquem cuiuſcumque conditionis: quod ſi aliter fiat, liceat vniuerſitatibus reſcribere, vt Regius honor conſeruetur, & ſua ordinatio non ſit eluſoria. Placet Regiæ maieſtati. *Sed quod reſiſtentia non fiat,* cum non ſit rationabile: verum quod puniatur contraueniens, & ordinans: & hæc omnia Regali iuramento, eiuſque conſilij approbatione confirmentur.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtati ne reſiſtito.*
2 *Obedientia legum commendatur.*
3 *D. Petri Paceci virtus, ac nobilitas.*
4 *Regi contra Deum ne obedias.*
5 *Damna propria perferas, ne reipublicæ officiatur.*
6 *Priuata bona publicis inſunt, poſterioribus pereuntibus, ipſa quoq; diſpereũt.*
7 *Principi alienanti Regnum reſiſtito.*
8 *Reſiſtendi venia non proficit.*

NOTA XXXI.

1 SEd quod reſiſtentia non fiat: quoniã *Apoſtoli* ſententia *ad Roman. 13.* qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit, tum vero qui obſiſtunt, ſibi ipſis condemnationem accipient [ratione ſtatim adhibita] Dei enim miniſter eſt, qui poteſtate fungitur tuo bono: deinde, quapropter neceſſe eſt ſubijci, non ſolum propter iram, ſed, & propter conſcientiam:

quo

quo ſit, vt licet natura comparatum ſit; vt omnem ſemper vim, quacumque ope poſſimus, a corpore, a capite, a vita noſtra propulſemus, vt *Cicero pro Milone* aiebat, attamē ex ciuilis ſocietatis vinculo, quoad communem tranquillitatem colligamur è veſtigio, fortius, maiuſue ius quodā in nos, ac noſtra ad ipſum vinculum ſeruādum neceſſarium ortum habet, per quod reſiſtendi alterum ius potuit ex vi legis Regiæ, qua vni reipublicæ clauus traditus fuit, pro pace,
2 ac communi tranquillitate vetari, aliter enim ad finem, quo ſocietas inſtituta fuit, perueniri non poſſet: cum ſecundum *Auguſtin.* generale pactū ſocietatis humanæ ſit legibus obedire, quod, & *Tacit.* dixerat Principi ſummum rerum arbitrium Dij dederunt, ſubditis obſequij gloria relicta eſt: in maieſtatem ergò peccatur, quoties mandatis Principum reſiſtitur, Regnum nempe nullum, eſt eius, cui obedire non cogimur, vt canit *Euſtatius.*

. . . *quid enim terris, poloque*
Parendi ſine lege remanet?

Et ſcripſi ſupra *controu.* 1. *poſt Patroc. fol.* 410, quo loci nulla fori præſcriptione tueri ſe poſſe ſuſtinebā illos, qui quominus ius dicentis præceptū
3 exequeretur, obſiſtunt: ſenſerunt id quoque ipſi ex ſupremo Inquiſitionis Senatu docti, ac religioſiſſimi viri Don Petrus nempe Paciecus ſummæ nobilitatis, ac ſpectatiſſimæ virtutis vir, omnibus ſcientijs affabè imbutus, cuius magna in omnis generis homines comitas, atque affabilitas, muneris auctoritatem, & natalium maieſtatem non minuit, & Pater Hernandus Salazarius e Societate Ieſu doctrina, ac moribus apud omnes conſpicuus.

4 Nec momentum faciet, ſi aliquis obijciat ferendum id eſſe, quando Principes iuſta imperent, & iuſtè, ſecus ſi per iniuriam, ac contra omne fas in ipſam tranquillitatem conſpirent, vel ſi contra diuinas iuſſiones aliquid imperent, cum licet in eo, quod ſpectat ad naturale ius, diuinaque præcepta [ſi iuſſio illis obſiſtat] parendum non ſit: cum Deo potius, quā hominibus obedire debeamus, nec illa dici poſſit reſiſtentia, imo obedientia, dum ſuperioris præcepta adimplentur, vt alibi ex *S. Auguſtino diximus in cap. qui reſiſtit* 11. *quaſt.* 3. ipſos, ait, humanarum rerum gradus aduerte: ſi aliquod iuſſerit curator faciendum: non tamen ſi cōtra proconſul iubeat: aut ſi conſul aliquid iubeat, & aliud Imperator, non vtiq; contemnis poteſtatem, ſed eligis maiori ſeruire: nec hic debet minor iraſci, ſi maior prælatus eſt, quo pertinet illud.

Omne ſub Regno grauiore, regnū eſt. *Et Diui Petr. Apoſtolorum Monarcha Epiſt.* 1. *cap.* 2. ſubiecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi tamquam præcellenti, ſiue Ducibus tamquam ab eo miſſis: nam ſi propter Deum ſubiectio indicitur, ei primo obedientia debetur, cuius nomine alteri nos ſubijcimus, cum ſecundum *Philoſo-*
5 *phos* non detur ordo, niſi cum relatione ad aliquid primum: Attamen quod ſpectat ad alterum de ferendis per ſubditos iniurijs, ſi Princeps a præſcripto legum in proprias paſſiones diuertat, nulli dubium eſt, quin ſatius, ſit ferri nonnullorum ex ſubditis diſpendio, ac periculo, quam vinculum ſocietatis diſſolui, ac pacē publicam priuata reſiſtentia, vel populari tumultu turbari; inſpectis non tantum reipublicæ, ſed ipſorum priuatorum commodis, quæ violenta
6 illius commotione, ſicut rapto cœlorum motu, ruunt pariter, ac ea intereunte, ipſi quoq; diſpereunt; appoſitiſſime *Pericles apud Tucydidem*: ſic exiſtimo etiam ſingulis hominibus plus eā prodeſſe ciuitatem, quæ tota

recte

recte ſe habeat, quam ſi quę priuatis floreat vtilitatibus, ipſa autē in vniuerſum laboret: qui enim domeſticas fortunas bene collatas habet, patria tamen euerſa, pereat, & ipſe neceſſe eſt: contra vero ſi quis in beata republica parum fœlix eſt, multo tamen facilius per illam incolumis ſeruatur: quare cum ciuitas quidem ſingulorum poſſit ſuſtentare calamitates, ſinguli publicas non etiam; quid eſt cur non vniuerſim ipſi conſulere, ipſamque tueri oporteat, nec id facere, quod vos facitis, dum quaſi attoniti iactura rei familiaris ſalutem proditis reipublicæ: hæc adeo vt pronūciauerit *Saluſtius*, hoc deterius habere rempublicam, quò magis res priuatæ florerent, in eumdem ſensū *Plato de legib.* 4. quod commune eſt, connectit ciuitates, quod ſingulorū diſſipat: quare, & publice, & priuatim vtilius eſt, vt publica magis, quā priuata curentur: ratio eadem, quæ ſupra apud *Iamblicum*, non diſiunctā eſſe priuatam a publica vtilitate, imo in bono communi ſingulare etiam contineri, & vt in animalibus ceteraque natura, ita in ciuitatibus, in totius ſalute ſalus eſt partium: breuius *Liu. lib.* 26. reſpublica incolumis, & priuatas res ſaluas facile præſtat: publica prodendo tua nequicquam ſerues: itaque in eam dum occaſio ſe obtuliſſet, iui ſententiam, vt ne Principi ipſi liceret ſalua maieſtate, reſiſtendi licentiā conferre, quod *& Martinus noſter in Decreto ad hanc legem agnouit*, negauit enim id concedi poſſe; nam *Dio Caſſius* aiebat, decorum haud quaquam eſſe Rectorem ciuitatis ſubditis cedere, neque ſpem eſſe ad ſalutem, ſi quod parere poſitum eſt, velit imperare, quiſnam habebitur ordo in familia ſi ſenes a iunioribus ſpernantur? vnde ſanitas ægrotantibus ſi non per omnia medicis pareant? quid tute nauiganti. bus, ſi plebs nautica gubernantium iuſſa contemnat? natura quippe id neceſſarium, & hominibus ſalutare, vt alij quidem imperent, alij quidem pareant.

7 Vnum ex hac concluſione caſum ſummæ neceſſitatis eximo, ſi quādo nempe omnis populi multitudo in vltimum diſcrimen adducatur, vt vel alteri domino tradatur, vel in ipſius damna Princeps conſpiret, vel conſpirantibus cōniueat, eiuſue ex altera prouincia ſubditi, vt Siculis euenit eo temporis, quo Galli exacti fuere; itemue quando a Iacobo Rege alienati, Federicum in Regem ſibi; ne in Gallorum manus dederentur, cōſciuere, vt pacto in vtroſque Reges Aragonenſem, ac Francum conuentum fuerat: nam ſi licuit aduerſum miniſtrorū illorum apertam ſæuitiā, qua in exitio facultatum, ac familiarium honorem tendebant, obſiſtere, per ea, quæ *Barclaius adducit lib.* 3. *Monarchicon cap.* 8. multo magis Iacobo reſiſtere licuit, qui ipſos in effectos iam hoſtes inhumaniter diſtraxerat, vt idē *Barclaius docuit lib.* 4. *cap.* 10. quo & illud *Senecæ* pertinet *lib.* 3. *controu.* & ſi parendum, ait ipſe, in omnibus patri, in eo non parendum, quo efficitur ne pater ſit.

8 Pœnam ergo reſiſtentibus indictā debet & is, qui ſpecie indultæ reſiſtendi licentiæ obſiſtit, dum illa præſtari nequaquam potuit, vt in *ſequēti nota* dicetur. Erit autem capitis, ſicut & eorum, qui militiæ adſcripti imperantium mandata reijciunt *l. miles §. irreuerēs D. de re militar.* qua miles, qui caſtigare volenti ſe Centurioni reſtiterit, ſi vitem tenuit, militiam mutet; ſi ex induſtria fregit, vel manum Centurioni intulit, capite punitur, apud noſtros vero pragmaticali lege, Filiberto Sabaudico ferēte ſub eadē pœna, ne ſatellitibus reſiſtatur, vel eorum ex manibus, qui capti sūt, eximantur, cautū eſt, *vt late in d. controu.* 1. *poſt Patroc.* diſſerui.

CON-

CONSTITVTIONES, PRAGMATICAE, SANCTIONES EDITAE PER Dominos Reges Aragonum, & Siciliæ patrem, & filium, & dominam Reginam Mariam vxorem Regis Siciliæ.

In ſacro eius Conſilio generali, & Conſiſtorio apud Ciuitatem Cathaniæ.

MArtinus, Dei gratia Rex Aragonum, & Martinus, & Maria eadem gratia Rex, & Regina Siciliæ: Athenarum, & Neopatriæ Dux, & Duciſſa: & eius Regis, & Regni Aragonum Primogenitus, & Generalis Gubernator: & indicti Regni Siciliæ, ac Ducatuum prædictorum regimine, & ſolio omnes tres conſedentes, contegentes, & conregnantes: ſuperna diſpoſitione propria Regis Regum, per quem viuimus, & regnamus, cui omnes actus noſtros offerimus, & quidquid agimus imputamus. Regnum noſtrum Siciliæ, quod funeſtus Mars guerrarum diſcriminibus turbauit, huc vſque iam per luſtrum tranquilla pace componere: vt noſter ſollicitatur inſtanter affectus, quem ad ſubditorum noſtrorum emolumenta dirigimus, vt ſperamus malitiæ, aut ignorantiæ nonnullorum ſubditorum nebula, & caligine diſſolutis; qui mandatis noſtris aliquoties negligebat, vt decet, obedire, eos ad debitam reuerentiam dirigentes, iuſtitiæ terminos, *grauaminibus amputatis*, per quoslibet ſeruari diſponẽtes, & alia, quæ Regni concernunt bonum regimen, confuſionibus euulſis, matura deliberatione ſtatuentes præſentes noſtras Pragmaticas ſanctiones, quas inuiolabiliter ab omnibus in futurum præcipimus obſeruari, duximus ordinandas.

SVMMARIVM.

1 *GRauaminum materia, ac medela apud Siculos qualis.*

NOTA XXIV.

2 G*Rauaminibus amputatis*, nam quamdiu ſubditi a magiſtratibus grauantur, toties in Regem culpam reijciunt, cumque odio proſecuntur: ad quem ſpectat a populis paſſam iniuriam vindicare, cum ipſis reſiſtendi facultas omnis adempta ſit, vt dilucide ſuperius probarum eſt: at ſicut ceſſato grauamine appellationi locus amplius non eſt, ex *Summi Pontificis decreto in cap. cum ceſſante 60. de appellat.* ita pariter ſepoſitis iniurijs, conciliatoque per hoc ſubditorum amore, obedientiam præceptorum obtinebit. Nec enim Imperium etiam vi, metuue quæſitũ eiſdem actibus ſeruandum eſt, cum vi obtineri facile ſit, teneri vero impoſſibile: aliter enim quærunrur Imperia, aliter ſeruantur, *vt Plutarc. ex Antigono ſcribit, prius*, aiebat, *Regno, ac poteſtate opus fuit, nunc gloria, ac beneuolentia ſubditorum*, ſicut, & alibi comprobatum eſt: prudenter ergo Rex noſter animos Siculorum iniurijs miniſtrorum irritatos, effectrice cauſſa remota, ſibi allicere deliberat, vt Regnum, quod in mandatorum obedientia conſiſtit, perpetuo ſtabiliretur; quibus & illa conferunt, quę *in præcedentibus tacta, in ſequenti lege latius notata ſunt.*

Cæterum quatenus de grauaminibus verba effunduntur, non eſt omittẽdum de hac re iudicium, quid nempe grauamen ſit, quibuſue ſit medicaminibus medendum, ſi forte ea, quæ in grauantes Barones collegi, luci committi differrentur: habemus enim aliam *Alphonſi legem Rit.* 180. quæ nobis grauaminis nomine appellare in minimis quibuſdã cauſis ad maximum iuridicum Tribunal

M.C.

M.C. nuncupatum, permittitur, qui prouocandi modus ex eo confundi, ac vſitatis appellandi remedijs miſceri videtur; quod nullum aliud pateat ex multis, quod ex grauamine nõ oriatur. Cum tamen noſter hic modus à ceteris maximopere ſecernatur: eſt ergo grauamen *iudicis iniuria iudicialis, ſiue extra, emergens ante, vel in deciſione ipſa à ſupremis iuſdicentibus ex eiſdem actis emendanda*: ab appellatione in duobus his diſtans, primo, quod antequam ſententia dicta, ſcriptaue ſit, intentari poſſit, ſecundo, quia non aliter, quam coram ſupremo magiſtratu eius ratio habetur, quatenus Principem oſtẽtatur: id autem appellationis genus in eos exercetur, quibus meri, mixtiue Imperij iura, ſiue magiſtratus iure, ſiue in dominium vẽnda conceſſa ſunt; nam quoties id non obtinent, ab vſitatis prouocationis remedijs nõ diſcedimus, quo præterea omnes beneficiariorum, magiſtratuumque inferiorum exceſſus medentur, ac quodammodo quidquid iuriſdictionis inaduertenter, ac contra bonum publicum, indultum, venditumque eſt, reſtringitur, ac ad iuſtitiæ tramites reducitur: quod ſi ceſſaret, Baronum iuridici magiſtratus in tyrannos verterẽtur: hinc praxis inoleuit omni ex cauſa, & ſi leuis illa ſit, quas vocant, grauaminis litteras decerni, per quas acta ad ſupremam curiam euocentur: additur quoque geſto ſi à die conceſſionis repoſitio, ac præceptum ſuperſedendi, quando eius generis iniuriæ in libello ſupplici referuntur, per quæ iniquitatis iudex arguatur, ſi forte negocium ſui natura, vel ex lege executionem ſecum trahat: ad cuius remedij conceſſio, nem ſine vllo, aut aliquo ſcrupulo ſupremus iudex properare poterit, cum inferiores magiſtratus, vt plurimum inordinatè procedere expetimento compertum ſit, vt nullus ſit pene proceſſus, qui ad nos aduocetur, qui nullitatis, aut iniuriæ vitio non laboret: nam vbi iusdicentis malitia deficiat, inde ignauia eorũ, quæ geruntur, exuberat: qua mirum in modum Baronum loca refertaſũt, quibus omne negotium eſt inerudiτos, inexpertoſue ſibi aſſeſſores, quo facilius propria placita ſequantur, aſſumere. At quo ad eius definitionẽ ſpectat, obſeruandum eſt, vt in longum nequaquam protrahatur, neue moratoriæ ad menſem cõceſſæ, actis iam importatis prorogentur, ſed citra omnem moram remiſſa, vel retenta cauſa, expediantur, ſiue quia grauamen adſit, ſiue quia veriſimile videatur inferri poſſe, puta ſi ſuſpicio aliqua iusdicentis emergat *ex d. text. in cap. cum ceſſante*, in illis verbis, *dũmodo non ſit ex alia cauſa legitima ſuſpectus*, quo caſu grauamen non illatum, ſed quod cauſa remaneat pronunciari ſolet; nam licet futuri grauaminis appellatio non admittitur, *vt ex Franco in cap. cum debitus honor 59. de appel. qu. 2. num. 9. & cap. dilecto 63. notab. 3. Corn. cõſ. 80. num. 3. lib. 1. Guid. Pap. de appell. qu. 26. nu. 26. Ruginel. ſimili tract. S. 2. cap. 3. num. 71. Scab. qu. 5. art. 2. nu. 102.* fundat atque mirifice confirmat *Dominus Salgad. de protect. Reg. p. 2. cap. 2.* attamen vbi probabilis metus inſtat, ne inferatur, præuentionem adhibere ſolemus, ac ſemel conſiſtorium Principis ingreſ ſam cauſam retinere, vt in Rota ſeruatur *ex Abb. ex Franc. in cap. Nicolao de Appell. Couarru. practic. cap. 9. num. 6.* & in M. C. & cõſiſtorio ſepius deciſũ fuit, præcipue pro Dom. Felice Cutelli Principiſſa Maluagnæ, contra Don Franciſcum, & Don Didacum Lanza hoc anno 1636. quod maxima vbi locorum qualitas ſuadet, ſeruamus; ne iterum remittatur, neue irritato ſemel iudice, de quo litigans

conqueſtus ſit, funeſtus exitus negotio paretur: nam in amplioribus locis, vti in Meſſana Vrbe, ac Catana mea patria ſolet quandoque non autem eiſdem iudicibus remiti: quod ſi omnes eodem morbo laborarent, licet quoad haſce vrbes, decreto, quod remaneat cauſa non vtamur, ſolet abſolute proferri grauamen illatum: præſente futuri locum ſubſtinente, vt in relatis cauſis obtinuit.

PRIMA CONSTITVTIO.

VT REGIIS MANDATIS, ET OFFICIALIBVS PAREATVR CVM EFFECTV.

CAP. XXXII.

DIuinis quippe viſionibus eſt notatum, tranſgreſſores mandatorum vlceribus, & terroribus percuſſiſſe dominum dominantium: qui Principes ſtatuit in terris loco ſui, quorum præcepit a ſubditis cuſtodiri mādata, cuius veſtigijs inhærentes ſummi Principis, iuxta poſſe hac ſanctione in dicto regno perpetuo valitura mandamus, vt vnuſquiſque cuiuſuis gradus, dignitatis exiſtat, aut conditionis, noſtra, aut officialium noſtrorum mandata recipientes in ſcriptis, vel ſine ſcriptis facta, ea curent obſeruare, & proſequi cum effectu. Verum, vt malitijs obueniemus ſubiectorum, ſi quid forte in mandatis contineatur eiſdem, quod veriſimiliter appareat tacita fuiſſe veritate impetratum, *mandata recipiens pareat reuerenter*, *ab executione tantum præiudiciali ſuperſedendo* mādatorum; noſtraſque ſtudeat feſtinanter informare maieſtates, per nuntium, aut per literas reſponſales, ipſaſque conſulendo, quid ſuper illis ſint executuri; a quo ſecundum recipientes mandatum, illud effectualiter exequantur; ſi quis vero auſu temerario contra noſtram præſentem ſanctionem venire præſumpſerit, graui ſe nouerit pœna feriendum.

SVMMARIVM.

1 *PArere detrectans imperij deſtructioni operam dat.*
2 *Obedientia humanæ ſocietatis vinculū.*
3 *Religio obedientiæ innititur.*
4 *Inobedientiam Romani magiſtratus coercebant.*
5 *Mahometes obedientiam ſpe, metuque imprimere curauit.*
6 *Iniurias a Rege ferre potius, quam vindicare ſat eſt.*
7 *Male conſulens Regi punitur.*
8 *Mora multa ſanari.*
9 *Conſilia præſtare ne fugito.*

NOTA XXXII.

M*Andata recipiēs pareat reuerenter, ab executione tantum præiudiciali ſuperſedendo*. Regna enim, ac Imperia ſine obedientia, non veritate, ſed opinione conſiſtunt: quid enim proficit imperare, ſi nullus obediat? quo fit vt in diſſolutionem
1 Imperij, quātum ad ſe attinet, is, qui parere recuſat, nihilominus ac reus maieſtatis conſpiret, nam qui Principis perſonæ inſidiatur, ſi ad libertatem non prouocet, principatui nō officit: mutare enim rectorem cogitat, ſed non tollere: qui autem non paret, Regium ius tollit, ciuilem ſocietatem negat, in Cyclopem ſe ex homine conuertit, quorum

Confuſa turba nemo vbi audit neminem.

2 *quoue die Rex obedientiam, eodem Regnum amiſit, Senenſis de Regno lib. 4.* quaſi diſſociato vinculo, quo ipſe, ac ſub-

ac ſubditi tenebantur, generale cum ſit ſocietatis humanæ pactum, vt ex *Sancto Auguſtino* diximus *lib. 3. confeſſ. cap.* 8. Regibus obedire, ſine qua non conſiſteret: ſicut nec in
3 Deum religio, niſi eius mandatis pareatur: quamobrē cum Saul ex ſpolijs Amalecitici Regis contra superna præcepta ſacri peragendi titulo ſpolia quædam ſeruaſſet: hoc eius nomine a Samuele reſponſum obtinuit, *nunquid vult Dominus holocauſta & victimas, & non potius, vt obediatur voci Domini: melius eſt enim obedientia, quam victima, auſcultare magis, quam offerre adipem arietum: quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere: pro eo ergo, quod abiecisti ſermonem Domini, abiecit te Dominus ne ſis Rex.* vnde merito veteri lege, qui Summo Pontifici, vel ei, qui extra ordinem rector populi a Deo conſtitutus eſſet, non obediret, capite damnabatur: *in Deuteron. cap. 17. verſ.* 12. per hæc verba: *qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille, & au-*
4 *feres malum de Iſrael. cunctuſque populus audiens timebit: vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbia.* apud Romanos quoq; maximo in pretio habita fuit, vt magiſtratibus non obedientem, & noxium ciuem mulcta, vinculis, verberibuſque coercere liceret, *vt Cic. 3. de legib.* ſcripſit. Chriſtianis vero hoc idem præceptum Apoſtolorum traditionibus teſtatum eſt, ita enim eorum Princeps fatur *epiſt. 1. cap. 2. ſubiecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi tanquam præcellenti, ſiue Ducibus tanquā ab eo miſſis ad vindictā malefactorum, laudem vero bonorum*, & *Paul. ad Roman.* 13. *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas niſi a Deo: quæ autem ſunt a Deo ordinata ſunt*, & *ad Tit. cap. 3. admone illos Principibus, & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, & ad omne opus bonum paratos eſſe*, iure quoque Canonum commendatur *in cap. non ſolum, & cap. qui malos 24. qu. 5. & cap. vt noſtrum de appellat.* nec minus ciuili *in Auth. de conſulibus* 106. & *in Auth. vt omn. obed. iudicib. collat. 5. nouell. 69. tit. 20.* ex *Patribus Nazianzen. in orat. de modeſtia Auguſtinus cit. ac alijs locis.* pluraque cumulat *Roſſeus lib. de iuſt. republ. in Reg. impios, & hæretic. auctoritate cap. 6. num. 3. Oldendorp. forenſ. progymnaſmatum claſſ. 1. act. 2. & 13.* nonnulla libaui, ſupra *in controuerſ. iuriſdiction. contr511. 1. n. 9.* quibus, & illa annectēda ſunt, quę *ſup. ad c. 31.* huiuſmet Regis *adnotaui*, accedit *Greg. Lop. in l. 16. tit. 1. p. 1. gl. n. 5. Hyſpanarum legum*, quibus pœna exilij, ac beneficiorum amiſſione teneri ſupremæ ſortis homines, qui Regi parere recuſant, cauetur, vt in *l. 16. tit. 3. p. 2.* Magiſtratus vero Romanorum iure qui principi obedire detrectent vitam cum ſubſtantia amittunt *l. 1. §. fin. C. de off. præf. Afr.* quod ad barones ſcire extēdit *M. Anton. Surg. in neap. illuſtr. lib. 1. cap. 15. nu. 12. & 13. Alex. ab Alex. lib. 4. genial. cap. 6.* Tanta quoque fuit in ſua republica obedientiæ inducendæ cura infandi nominis Mahometo Ottomanici Im-
5 perij fundatori, ſimul, ac legum latori, vt magnam virtutis laudē apud Deum aſſequi eos dixerit, qui Regi obedirēt, ac etiam beatitudinis præmium aſſecuturos: e contra contēptores æternis cruciatibus addicēdos ſomniauit: non tantum ſi iuſta, verū ſi iniuſta præcepiſſent, vel per quæ vitæ quis, ac bonorum periculum experiretur: quod præceptum firmiſſimum illius imperij præſidium nuncupat *Iacob. Geud. de conſeruatio. imperior. lib. 2. cap. 2.*

Plato vero reipublicæ, quæ perfectiſſima vndique eſſet, inſtituendæ ſtudio, obediendi virtutem generoſę

naturæ eſſe munus exiſtimat, optimæque inſtitutionis officium, quæ natura debetur Regibus parentibus, ac iis omnibus, qui ciuili, vel gentiũ lege dominantur; quam qui prætermittunt, in maximum crimen incidunt; nam & rei maieſtatis ſunt, ac rerum ordinem peruertunt, in quos, ſi quando Principes ſæuiant, mirandum non eſt; nam ſi diſciplinam hãc corrumpi permiſerint, omnia peſſumdari patientur; quamobrem quo die Cicero Cæſaris exercitum Pompeiano imparem numero, ſed obediẽtia præſtantiorem reſciuit, eodem Cæſarianis victoriam adiudicauit, vt oſtenderet rerum ſummam non in armis, ac vi, ſed inobedientia conſiſtere; quam vt ſibi amore, ac donis conciliet Princeps opus eſt, ſi id non aſſequatur, metum, ac pœnas adhibeat, vt paucorum periculo, ac exẽplo omnis publica ſalua res ſit: præcipue bellis ſtatu rerum turbato, nã ſi, ut *Xenophon. 7. Cyripæd.* aiebat: *videmus mari tempeſtatibus turbulento Nauarchum nauiculatoribus iraſci, ſi*
6 *quid vel in minimis rebus ad nutum eius minus reſpicientibus offenderint, quod hac de cauſa euenit, quia minima tunc peccata facile omnia perdere, ac peſſumdare poſſunt*; ſubditi vero, ſi iuſta præcipiantur, nullatenus obſiſtant, iniqua enim ferenda ſunt potius, quã committenda, licet hoc ipſe præceperit, cum ſublimioris domini mandata repugnent, cui in concurſu primo parẽdum eſt, vt *dixi ſupra ad cap.* 31. & hoc ſenſu accipio *Senecam* dicentem.

Æquum, atque iniquum Regis imperium feras

& illud *Euripidis.*

Imperia habentium perferenda inſcitia eſt.

ac iterum.

Indigna, digna habenda ſunt, Rex, quæ facit.

nec ſi proponatur Regem impium eſſe, vel impiis vti miniſtris, ſatis erit, ne pareatur, ſi impietate careat, quod præcipitur; quoniam *ferenda ſunt Regum ingenia, vt Tacit.* loquitur *bonique Imperatores voto expetendi, qualeſcumque tolerandi*; eorum ſæuitiam non minus, ac parentum patiẽdo, ac ferendo leniendam eſſe: de quibus illud profertur.

Ames parentem ſi æquus eſt; ſi non feras.

niſi in Hyſpaniarum hoc Regnis eueniat, vbi ne ſubditi Principem imperio abutentem, ac in propriam perniciem conſpirantem auxilientur, ſed vt ei verbis, factiſque, vt in rectam ſe conuertat opem ferant, lege cau-
7 tum eſt, bona nempe offerendo conſilia, ac id præſtando, ne quæ inique præcipiuntur, vel geruntur, effectui tradantur; ita habetur in *l. 25. tit. 13. p. 2.* eiectis etiam his, qui ad hæc eum impellerent, quod memoriæ commendandum eſt, nec minus admirãdum: nam quod Aragonenſes Reges per hanc legem præceperunt, vt executio eius, quod inique fieri præceptum erat, differretur: illud quoque iure communi cauebatur, *vt in Auth.*
8 *de mãdat. Princip. nouel. 17. c. 4.* aliiſq; iuribus *a Chart.* cumulatis *de execut. ſent. cap. 6. ann. cap. 1. n. 334.* latiſſime quoq; *Angutan. de legib. lib. 1. controu. 5.* qui nil iuridicum omiſit, intercapedine enim ſecundæ iuſſionis expectandę multa, quę inconſultè prodierant, æquitati reſtitutæ ſunt, *Seneca act. 2. Agamem.*

…da tempus, & ſpatium tibi
Quod ratio nequit, ſæpe ſanauit mora

Quo factum eſt, vt Tiberio imperante, ne pœna damnatorum, niſi decẽ tranſactis diebus exequeretur, ſancitũ fuit, vt *Sueton. in eo refert cap. 75.* quod, & Theodoſium, S. Ambroſii ſuaſu conſtituiſſe ſcimus, vt ſimiles ſententiæ in trigeſimum vſque diem compleri differrẽtur, vt *l. ſi vindicari C. de pæn.* nam prioris *Seneca* ſentẽtia.

Poteſt

Poteſt pœna dilata exigi, non poteſt exacta reuocari.

9 Quæritur verò non ſemel, quid agẽdum ſit, ſi nec tempus contradicendi indulgeatur, vt cogatur nulla interiecta mora quis obtemperare, puta ijs, quæ inique mandantur ſubſcribere, vel alia adimplere. *Greg. Lop. in Schol. ad ipſam l. 16. verbo, por obra*, cogi Conſiliarium nequaquam poſſe, vt contra id, quod ſentit, conſilium, opemque præſtet, cenſuit; qui in id S. Thomæ, ac Senecæ auctoritatibus vtitur; quo pacto nos deciſã controuerſiam vidimus typis a *Maſtrillo* commiſſam eorum, qui Oſſunenſi Duci obſtiterunt, compulſi cedulam, cõtra id, quod rectũ arbitrabantur, ſubſcribere; itemue in dubium venit, an aſſectare poſſit, ne ijs, quæ iniq; tractantur interſit. *Cic.* enim 3. *de leg.* pronſiciauit *Senatori, qui nec aderit aut cauſam, aut culpam eſſe.* At *Cato Plutarcho* teſte *in Senatum quoties haberetur, ſemper venit, veritus, ne quid ſe abſente per gratiã fieret*, vt colligi poſſit non ſemper hoc licere, niſi & metus concutiat; quoniam ex receſſu contradicere videtur, ſi ſupremus hic Princeps ſit; nam ſi inferior non tantum contradicere, ſed teſtatum reſir, curare debet ſe contradixiſſe *Guillelm. Scipio lib. 2. De off. 61. Rota ſparenſis.* quod & apud nos in vſu eſt, ſeruatis in ſanctiori loco votis oppoſitis, quæ cõtratiã dicuntur, facit *Diana reſolut.* 17. 18. & 19. *tract.* 3. *part. prima.*

SECVNDA CONSTITVTIO.

QVOD IVRA REGALIA, ET QVOD BONA SECRETIARVM NON poſſint alienari.

C A P. XXXIII.

AD nihilum poſſet reduci quicquid multorum manibus contractetur: fiſci ergo noſtri volentes Regium cuſtodire compendium: omnibus duximus declarandum, quod ſecretiæ membra amodo non intendimus alienare, ſeu per conceſſionem aliquam a ſecretia modo quolibet ſeparare gabellas. *De fructibus vero, ac redditibus* Regiæ Curiæ, propitio Domino, ſeruitoribus noſtris, & bene merentibus gratias faciemus ſpeciales.

SVMMARIVM.

1 *Fructus dotis, ac Principatus in onera prius implicanda.*

2 *Fructus a rebus ſeparandos.*

NOTA XXXIV.

1 DE *fructibus vero, ac redditibus*, quoniam ad inſtar dotis bona reipublicæ adminiſtrãt, vt ſicuti marito præter fructuum perceptionem corporum alienatio interdicitur, ac ne ipſis quidem fructibus libere vti licet, niſi ad matrimonij onera ferẽda ſuperſint in eo, quo abundant *l. pro oneribus* 20. *C. de iur. dot.* ita, & Principi; *pro oneribus*, inquit, *matrimonij mariti lucrõ fructus totius dotis eſſe, quos ipſe cepit, uel ſi vxore capere cauſſa donationis permiſit, eum, in quantum locupletior factus eſt, poſſe agere manifeſtiſſimi iuris eſt*, quod & alibi latius nos quoque diſcuſſimus, faciunt *Alb. in cap. intellectus de iur. iuran. Bart. in l. probibent* §. *plane D. quod vi Corſet. de excell. Reg. qu.* 4 in quo egregie a grauato differt, qui, ſalua rerum proprietate, fructus omnes conſumere non prohibetur: cœterum vt hoc obiter annotemus; patrimonij fructus a rebus ſeparandos eſſe, certum eſt,

5 eſt, nam ius alluuionis cum in Patrimonio ſit, res tamen ipſæ, quas alluuio fecit, in fructu eſſe exiſtimantur: ius vectigalium exigendorum in patrimonio, pecunia, quæ ex vectigalibus percipitur in fructu: ius confiſcandi in patrimonio, fundi confiſcati in fructu: in quo ex noſtris aliqui ſpecioſe falluntur.

TERTIA CONSTITVTIO.

QVOD REGALIS PRAEEMINENTIAE OBSERVENTVR.

CAP. XXXIV.

SVbditorum noſtrorum iura ſeruare cupimus ſic illæſa, vt noſtra non deſeramus in prouiſa: quapropter Regales præeminẽtias, & *prærogatiuas antiquas*, vt ſanæ memoriæ, prout ſunt nemora, ſalinæ maris, littora iura lignaminum, aratorum, prærogatiuum foreſtæ, & alia iura Regalia ad culmen noſtrum de iure ſpectantia, illæſa ab omnibus iubemus obſeruari.

SVMMARIVM.

1 R*Egis iura per priuatos nequaquam tempore acquiri.*

NOTA XXXV.

1 P*Rarogatiuas antiquas*, iam inde à gẽtium iuris primordio; quaſue titulus integer in feudorũ vſibus complectitur, incipit, *quæ ſint regalia*, minima pars eorũ, quæ Samuel Hebræis euentura prædixit Regũ 1. c. 8. de quarum conſeruatione, ac recuperatione plura in locis pluribus dicta ſunt, quæ repetere non expedit. Solum aduerto per hanc legem, præceptiuaq; verba, vſurpationem omnem futuram quoque interdictam conſeri, ne curſus temporis Regi a poſſeſſoribus, qui titulo carerent, repetenti officere poſſit, quoniã ius expreſſum obſiſtit c. *cum perſona de priu.* ac quæ in id late *Caſtill. to. 7. controuerſ.* circa tertiarum præſcriptionem cumulat.

QVARTA CONSTITVTIO.

VT SPIRITVALIBVS LAICI NVLLO MODO SE INTROMITTANT.

CAP. XXXV.

IVra tueri eccleſiaſtica, & religionem venerari diuinis, & humanis aſtringimur ſtatutis. Volentes igitur Eccleſiarum, & clericorum iura, prærogatiua ab omnibus illibata obſeruari, hoc noſtro iubemus edicto, vt nullus audeat ſecularis noſtræ maieſtati ſubiectus de ſpiritualibus ſe intromittere, *niſi de ſpeciali contigerit mandato noſtra maieſtatis*: cõtrarium vero attentantes graui faciemus pœna coerceri.

SVMMARIVM.

1 R*Ex Siculus Põtificis ſũmi Legatus.*

2 *Pontifex ſpiritualia, ac cenſuras laico delegat.*

3 *Hadrianus Pontifex Carolo ius eligendi Pontificis tribuit.*

4 *Pontifex poſitiuum ius deſtruere, diuinum interpretare poteſt.*

NO-

NOTA XXXVI.

1 *Niſi de ſpeciali contigerit mandato noſtræ maieſtatis.* ita plane, quoniam Rex noſter legatione perpetua Summi Pontificis fruitur, priuilegio Rogerio, ſuiſque, ob vindicatum ab Agarenorum manibus Regnum, conceſſo, qua iure optimo ſpiritualium rerum ſibi diſpenſatio nem reſeruat, alias enim fruſtra de his ageret, quorũ omnis laicus Princeps incapax eſſe dignoſcitur, vt in *cap. bene, & per tot. diſtin. 96.* niſi Romanorũ Præſulum conceſſio pariter, ac aſſenſus accedant, qui non tantum temporales eccleſiaſticorum cauſas

2 [quæ ex genere ſpiritualium, cum ſint tales, tamen propriæ nuncupari nequaquã poſſunt] verum & cenſurarũ vſum poſſunt, ſolentq; laicis largiri; per ea, quæ dicta ſunt *in patroc. f. 58. nu. 152. in 1. impreſſ.* & late diſputat, *Anguian. de legib. lib. 2. cõtrou. 24.* nã quod attinet ad concedendi cauſam, quæ [vt præter iniuriam inferri non poſſit,] præ omnibus atten-

3 denda videtur, nulli dubium eſt efficaciſſimam, æquiſſimamque fuiſſe, ob ereptum nempe è Barbarorum faucibus Regnum, iuriq; Chriſti reſtitutum: habemus enim Hadrianum Papam ius ſummi Pontificis eligẽdi, ob expulſum Italia Deſiderium, Carolo Regi induliſſe, omniumq; inferiorum Præſulum inueſtiẽdorum facultatem, quod Leo Pontifex cum omni Synodo conſtituit, ac mõſtruo illo iam eiecto, in tanti facinoris com penſationem firmauit, refert *IuoCarnotenſis lib. 8. de elect. Pontiſic. & Gratian. in cap. Hadrianus, & cap. ſequenti diſtinct. 73.* qua niſi Ludouicus Romanorum Imperator Auguſtiſſimus ſe, ſuoſq; abdicaſſet, etiamnum Caroli in Imperio ſucceſſores ſuo iure potirentur, vt *in cap. ego Ludouicus ead.*

4 *diſtinct.* præcipue cum profana in eccleſiaſticos iudicia, vel ab Imperatorum conceſſionibus, vel a Pontificum Decretis manare noſcantur, vt *in dicto patroc.* multorum Theologorum ſententia fundauimus *nu. 3. cum ſeq.* cui vt poſitiuo iuri per Papã derogari poſſe pluſquam manifeſtum eſt, docentque *Ioan. andr. in cap. nulli de maledic. idem, & Hoſtienſ. in cap. magna de voto, & quamplures, quos in tract. de donat. tract. 2. par. 6. nu.* cumulaui, quibus, & *Anguia.* accedit *præmiſſa controu. 24.* Imo, & diuino, ſi extra præcepta, ſacramentaue verſetur, interpretationis nomine, vbi obſcurum proponatur, *Gloſſ. Archid. & Turrecrem. in cap. ſunt quidam 26. qu. 2. Innoc. in cap. fi. de conſtit. Param. de Inq. lib. 3. qu. 1. num. 42.* neque ad facti quæſtionem recurrere expedit, ſit ne vera hæc cõceſſio, vt omnibus ſtudijs, viribuſq; negare conatus eſt Baronius S. R. E. Cardinalis, cuius iacula eiuſq; Collegij cãdidatus Colũna corroborare conatus eſt, cuiuſue conceſſionis memoria habetur apud *Carol. Sigon. lib. 11. de regno Ital. f. 456* atq; apud multos anterioris æui ſcriptores non contemnendos; ac præ ceteris apud *Ottonem Friſingenſem de rebus geſtis Friderici cap. 28. f. 422.* nam, vt ſapientiſſimè octauus Clemens Pontif. Roman. reſpondit [poſt diſcuſſas omni ex latere vtriuſq; ſẽtẽtiæ rationes, quas ad veritatẽ exquirendam ipſiuſmet gratia Baronius excitauerat] haud dubium, quin Rex noſter in ſuo iure, propter immemorabilis temporis curſum, pluresque centenarias, ſi cetera defi. erent, ruẽdus erit, his enim ſpatijs legationis munere fungitur, per illos actus, per quos huiuſmodi officium geri ſolet, per quodue tempus nullus alius ad illud peragendum in Siciliam tranſmiſſus eſt, nec cauſæ aliquæ ad Romanam Curiam pertractatæ, quibus ipſius Pontificis ſcientia cõuincitur: ne mirum ſit ipſum Clementem hæc

ad ſa-

ad ſaniorem formam, comprobata effectu re, reduci curaſſe: conſtituto nempe legati Aſſeſſore viro eccleſiaſtici ordinis, qui Iudex legati nũcupatur, a quo gradatim ad alios eiuſdem ordinis prouocatur, qui miniſtris ordinarijs Regis pro Aſſeſſoribus vtuntur: ante hæc enim omnia a Præſide prouinciæ laico gerebantur, qui etiam vbi opus eſſe comperiebat, anathematis gladio vtebatur; quod quamquam mero iure, vt prædiximus, licitum eſſet: attamen omni ex parte minime decẽs videbatur, ac moderatione indigere, vt ſapienter dicti prudẽtiſſimi Pontificis opera diſpoſitum eſt, deſperatum a primordio opus: ne ergo cuiuslibet mẽtem lex hæc qua ſpiritualia ſibi Rex tribuit, turbet: neque enim nouum quid, ac alienum vſurpare præſumit, ſed vetetibus inniti conceſſis: ſicuti nec monarcham vocari iactãtiæ tribuant: cum in Regno vtroque gladio vtatur, quorum temporalem Diuino numini refert, ſpiritalem verò eidem ex Summi Pontificis perſona, qui conceſſit.

QVINTA CONSTITVTIO.

DE IVSTITIA RECTAE MINISTRANDA.

CAP. XXXVI.

OPtantes quidem iuſtitiam colere, & adminiſtrare, præcipimus ſatis ſtricte, tam per noſtram M. C. quam etiam per officiales quoslibet, gradus prærogatiua, & perſonarum exceptione qualibet inde ſublatis, cum ipſam colendo iuſtitiam habemus omnia, quæ a Deo ſuſpicimus, & a quo Regni regimen nobis diuinitus eſt conceſſum, vt in immẽſum trahatur finita, detur pax diſcordãtibus, legis acquieſcendo ſententijs, quæſtiones, quãto leuius fieri valeat, per iudices terminari: ipſoſque iubemus officiales ab illicitis exactionibus omnimodo abſtinere: *ius tamen antiquum, & conſuetum a litigatoribus exacturi.*

SVMMARIVM.

1 *VSu recepta ne temere immutanto.*
2 *Poſſeſſio longeua ius facit.*
3 *Actus frequentiores inter diuerſos ſequiũto.*

NOTA XXXVII.

1 *IVs tamen antiquum, & conſuetum a litigantibus exacturi.* non enim ita facile, quod a populo longo temporis interuallo receptum eſt, alterari debet, ac adeo in propria commoda vacare, vt inueteratus rerum ſtatus in diem illam perrectus labefactetur: amplexandum potius illud Auguſti dictum, *cum* nempe *virum bonum, ac ciuem eſſe, qui præſentem reipublicæ ſtatum mutare non vult. Liuius* quoque aiebat: *optimum quemq; præſenti ſtatu gaudere, & Cicerò Oratione ad Quirites in Rullum: otij, & concordia patrono cõuenire defendere ſtatum reipublica, qui quoquo tempore ſit:* hæc enim virtus longæui vſus eſſe dignoſcitur, vt iniuſtum quidquid eſſet contra attentatum habeatur: cum firmam, ſtabi-
2 lemque poſſeſſionem longa dies reddere ſoleat, vt *Iſocrates ad Philippum* ſcribit, & *Cic. de offic. 2. quam,* ait, *habet equitatem, vt agrum multis annis, aut etiam ſaculis ante poſſeſſum, qui habuit, amittat.* nec aduerſus id, quod continuatis annis in hiſce exactionibus ſeruatum eſt, pauci, ac clandeſtini actus, qui contrarientur, ſatis erunt: quoniam id quod frequenter

vſi

3 vſitatum eſt, debet attendi, quando non de omnimoda eius, quod venditur libertate, ſed de quantitate contenditur, ideo, quæ ex *Liu.lib.* 35. alibi retuli, *de vno, & perpetuo tenore iuris ſemper vſurpato nunquam prætermiſſo, ac de perpetua, nullo ambigente, poſſeſſione*, illuc referenda ſunt, quando de totare, vel contributione agitur, vbi ex parte eius, qui poſſeſſioni, temporique incumbit, continua, ac citra omnem controuerſiam, poſſeſſio probatur; vt dixi *in patroc.c.3. n.46.&47.* ac vbi vſurpatio vetita nō ſit, vt in Regalibus eſſe oſtenſum eſt *ſup. nota* 35. de conſuetudine verò quo pacto legi præponatur elegans eſt raciocinario apud *Ann. Robert. rer.iud. lib.2. cap.1.*

SESTA CONSTITVTIO.

DE OBSERVATIONE CONSTITVTIONVM IMPERIALIVM, ET aliorum Principum Siciliæ Regum.

CAP. XXXVII.

PRopoſiti quidem noſtri eſt, nouas cōſtitutiones, nec minus vetuſtas ſeruare: quapropter diuinæ memoriæ Imperatoris Federici Regni Siciliæ Regis proaui noſtri, *Conſtitutiones* circa regimen Siciliæ editas per eumdem, necnon ſereniſſimorum Principum, & Dominorum Regum colēdæ memoriæ tam Regis Iacobi Aragonum, & Siciliæ Regis, quam Regis Federici ſenioris prædeceſſorum noſtrorum in dicto regno inuiolabiliter per quoslibet officiales iuſtitiam miniſtrantes volumus obſeruari.

SVMMARIVM.

1 S*iciliæ vtriuſque appellationis origo.*

NOTA XXXVIII.

1 C*Onſtitutiones*, quas communes vtrique Regno Neapolitano nempe, & Siculo Imperator ipſe conſtruxit, ac merito vtriuſque Siciliæ nomine donauit: nam illa pars Italiæ, quę Inſulam noſtram attingit, quæue non longis ſparijs diſtat, hodie Regnum ex ſua excellentia nuncupatū, eiſdem habitatoribus olim colebatur, Græcis ſcilicet, qui ex Siculis Sliceliotæ dicebantur, vt e *Stephani Epitomatore*, didici. *Siciliæ regio, atque Inſula Gentilitium Siculi, & Sicelio-tæ, atque illi quidem a conditore, ac Principe regionis, a quo, & ipſa regio aduenæ autem, qui terram ſic appellatā inuenerunt, denominati ſunt, vt a Phytia Phytiotæ. ſic ipſi ab Italia, & Sicilia, Italiotæ, & Sicilioræ*, quibus verbis vtroſque Græcos aduenas vna eademq; opera innuere voluit, vt modernus quidam aduertit, ſimulque illos, qui Italiæ oram colonijs ſuis obſederunt, ac eos, qui Siciliam occuparunt: nam vtraq; tellus a dictis Græcis colonijs magna Græcia appellata fuit, in quod conducit *Strabo lib.* 6. de Italicis Græcis loquens, *adeoque* inquit, *venit eorum potentia, vt iſta regio, ſimulque Siciliæ magna Græcia nomine cenſerentur. Euripides* quoque ex perſona Vliſſis ſic Cyclopem alloquentis.

. . . terra enim Græciæ receſſus
Habitas ſub AEtna ignifera rupe.

quorū teſtimonio conuincuntur, qui vtriuſq; Siciliæ nomē ex inſcitia vſurpari affirmant: cū rectius Sicilia omnis ab indigenis, quā Græcia, dici ab aduenis debuerit, cetera pro legis ornatu habes *nota 61. ad cap. 48. Iacobi Regis, & ad cap. vlt. Federici.*

SEPTIMA CONSTITVTIO.

DE, ET SVPER SOLVTIONE IVRIS CARCERVM. CAP. XXXVIII.

TVnc nomen noſtrum clarificamus in poſterum, cum fulgemus præclaris operibus; quapropter illicitas exactiones, quas cuſtodes carcerum, vt querela percipimus ſubiectorum, faciebant enormiter carceratis, noſtræ ſerenitatis oculos aperientes vigilanter, ipſaſque ſolutiones carcerum ad debitum terminum reducentes; ſtatuimus, quod de cetero cuſtodes carcerum quorumcumque tarenum tantum exigant *pro iure carceris*, a quolibet carcerato; ſi tamen carceratus pernoctauerit in eodem; ſi vero per diem, vel horam non pernoctando ſteterit in carceribus, grana decem tantum ſoluantur pro iure prædicto carceris; contradictorem vero, qua expedit, præcipimus compellendum.

NOTA XXXIX.

P*Ro iure carceris*, pete ex *Nota* 53. & 63.64. & 76. *Iacobi* rationem.

OCTAVA CONSTITVTIO.

QVOD CASTELLANI DE IVRISDICTIONE SE NON INTROMITTANT. CAP. XXXIX.

OFficialium noſtrorum confuſiones euellere cupientes, vnicuique limites ſtatuentes antiquos, hac ſanctione iubemus, quod Caſtellani quorumcumq; Caſtrorum noſtrorum de iuriſdictione alia *extra caſtra ipſa*, & caſtrorum limites ſe nullatenus intromittant.

NOTA XXXX.

E*Xtra Caſtra ipſa*. ratio elicitur ex ſcriptis ad *cap*. 53. *ad leges Iacobi nota* 66. per hanc vero apertiſſime probatur, bene per eo prouinciæ præſidi conſultum fuiſſe, qui Caſtellanis curam gentis armorum extra caſtra in vrbe, ac vallo morantium atque eorumdem cuſtodiæ cōductorum negandam eſſe contendebant, vel ex hac lege: cum ipſi ſacramento adigantur, aduentante hoſte e caſtro dum etiam agunt non diſcedere, ibique vitam hoſtibus obijcere potius quam extra mortem auertere; quod ſacramenti genus *pletto menage* dicimus, de quo *in l*. 6. *tit*. 18. *parte* 2. *legum Hyſpan*. ad quod late *Regens de Tapia deciſ*. 13. *ex n*. 15. ita in cauſa Don Petri de Arias Caſtellani Vrſinæ arcis apud Catinenſes Præſide Paternionenſium Principe reſcriptū eſt, vt nempe Capitanei armorū officio abſtineret.

NONA CONSTITVTIO.

SVPER OBSERVANTIA OFFICIORVM. CAP. XXXX.

PRiſcarum legum reuerentia ducti, vt eſt auctoritas, ne promiſcuis actibus rerum *turbentur officia*; cum ex eo priuatis ſuccedat confuſio, & grauamen multo-

multoties experiri: circa quod diligenti prouiſione intendentes, ſancimus, quod officiales dicti Regni noſtri officia ſeruent diligenter eis commiſſa: iuxta formam capitulorum, in dicto Regno noſtro antiquitus ſeruatorum, terminis ſuis quilibet contentus exiſtens, ad ea ſe tantum intromittendo, quæ ad ſuum ſpectãt officium. Si quis autẽ contrafecerit, indignationẽ noſtrã ſe nouerit incurſurum.

NOTA XXXXI.

Turbẽtur officia: de hoc rationẽ obtinuiſtis *in nota 12. ad c. 11. ad Federici leges*. Ceterũ hic non omittã lege hac teneri rationarios principis, qui preter principalis Patrimonij curam iuriſdicundi licẽtiam preter quã in fiſcalibus cauſis, item, & imperium merum ſibi, cũ non habeant tribuere cõtendunt: ac de facto inſtrumẽta in ſecretos clã exequi intẽtant, criminales cauſas ob tumultus in annonæ caritate contingentes in eorum tribunal adducendo, ſpecie traditę ſibi triticarij negotij curæ.

DECIMA CONSTITUTIO.

DE NON SOLVENDIS TRACTIS PER SICVLOS. CAP. XXXXI.

Glorioſus redditur Princeps, per curam exhibitam in negotijs, & vitam ſubditorum. Cum igitur ſubditi noſtri Regni noſtri Siciliæ, Regia debẽt libertate gaudere, adeo quod pro neceſſarijs victualibus in Regnum ad ſolutionem tractarum non cogantur: communi vtilitati, ſubditorum noſtrorum commodo, ſancimus, quod pro vtilitatibus neceſſarijs, de loco ad locum *apportandis infra regnum*, Ius aliquod exiturarum non ſoluatur.

SVMMARIVM.

1 *Commercium ad prouincias reſtrictum, conſeruandum.*
2 *Iudæi inſociabiles.*
3 *Chriſtianis, omnes vt fratres ſunt.*
4 *Clericum exportatorem in bonis mulctato.*

NOTA XXXXII.

1 *Apportãdis infra Regnum.* exportationis namque iura, tractæ ũ dicta, eis recte indicuntur, qui è prouincia res extrahunt: nam cum communicatio, quæ anteriori iure gentium inter omnes homines verſabatur, fuerit, diuiſis prouincijs, reſtricta *i vt geneſi 10. verſ. 5.* libertas illa, quę generalis eo temporis erat, inter eos, qui in vnam regionem conuenerunt, ſeruari æquum eſt: cæteroquin ampla regio anguſta domus videretur: cum potius poſt Euangelij legem, in quoſuis homines beneficẽtia protracta fuerit, diuino exemplo propoſito: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos: quidquid ſit de lege veteri, qua Hæbreis quarũdam nationum communicatio interdicta fuerat *2. Paralip. cap. 19. cap. 25. & 30. Iud. cap. 9. & alibi ſæpius*, quod
2 apud recentiores Rabinos ita receptum fuit, vt omnẽ ad cæteros diuerſionem, ac cõmunicationem vetitam cenſeant, vt nequaquam ipſis commune aliquid cum his, qui ſecũ inſtitutis differrent, eſſe potuiſſet; de quibus *Diodorus ait*, ſolos ex omnibus populis inſociabiles eſſe extraneis, itaut cæteros pro hoſtibus ducant:

3 cant: quod in Chriſtianis omnino diuerſum in hæc notat *Tertullianus*, quamdiu intra Iſraelem erat ſacramentum, merito in ſolos fratres miſericordia mandabat; at vbi Chriſto dedit gentes, & hæreditatem terminos terræ, & cæpit expungi, quod dictum eſt Oſeæ: non populus meus, populus meus, & non miſericordiam conſecuta, miſericordiam cõſecuta, natus ſcilicet exinde Chriſtus in omnes legem fraternæ benignitatis extendit, neminem excludens in miſe-
4 ratione, ſicut in vocatione. At vbi pro exportandis rebus aliquid perditur, exempti etiam clericalis ordinis tenentur, quod ſi renuerint, cogi in bonis a laico Iudice poſſunt, vt ex *Salga: de protect. p. 4. cap. 14. num.* 103. conſtat, *& ex Rota conſ.* 68. qui in his terminis ſcripſit: nil mirum ſi idem quoad ſancti officij ſubditos me inſtante per vtroſque ſenatores conſtitutum ſit. Demum vbi pro exportandis, importandiſue ad ſui vſum rebus immunitas aliqua conceſſa ſit: id conceſſum intelligetur quod ad proprium corpus tuendum, alendũue deſtinetur: ita de Siculis portubus *Alſen. l. in lege* 203. *de verb ſignif.*

VNDECIMA CONSTITVTIO,

CONTRA FORMAM PRIVILEGIORVM. CAP. XXXXII.

DElectam vetuſtatis inuentionem ſequimur, & regulas ab antiquis conſtitutas libenter amplectimur, ne igitur *nouis formis, aut clauſulis confuſionis* priuilegiorum materia, aut partium oriatur præiudicium; hac ſanctione mandamus, quod priuilegia, & prouiſiones, in noſtris Cancellerijs amodo faciẽda, iuxta formam antiquam, & debitam, tempore Sereniſſimi Regis Federici ſenioris proaui noſtri Regis Siciliæ memoriæ recolendæ, potiſſime ſeruatam, omnino debeant ordinari.

SVMMARIVM.

1 *FOrma feudalis nomen vnde.*
2 *Natura feudi per ſe pene immutabilis, vt fidelitas.*
3 *Forma feudi non mutata clauſulę eius.*
4 *Forma feudi qualis.*
5 *Feuda in forma qualem habuiſſe præſumantur.*
6 *Feudum cenſendum ſicut cætera, quæ in Prouincia, vel vt maior pars.*
7 *Tranſuerſalis ſucceſſor ex lege Alphonſi eandem pro ſe patitur.*
8 *Acquiſitor formæ ea non ligatur.*
9 *Formæ Princeps largitor.*
10 *Vaſſallus liberum feudum fideicommiſſo ſubijcit.*
11 *Poſſeſſor, nec volente ſucceſſore formam reſtringit.*
12 *Vaſſallus vendit feudum eo modo quo habet.*
13 *Confeſſionis vaſſalli quando ſtandum.*
14 *Primæ inueſtituræ inter diuerſas deferendum.*
15 *Actus geminati maximam vim habent.*
16 *Succedendi forma, ac vſus.*
17 *Tempus immemorabile infinitum quaſi.*
18 *Prima inueſtitura an ſemper attẽdatur.*

NOTA XXXXIII.

NOuis formis, aut clauſulis, quæ ſolent hominum ingenia cõtorquere, omnia turbare, ac concedentem inconſtantiæ arguere, vt alibi firmatum eſt: fugienda ideo, vt hæc mala vitentur. Cœterum ſi inueſtiturarum formæ diuerſæ proponantur, vtile eſt quærere, quibus ſtãdum ſit, nouiſſimis nempe, an antiquiori- 1

quiotibus, frequentioribus an rario-
nibus, illis denique, quæ ampliorem
ſuccedendi normam continent, an
quæ anguſtiorem, vt aiunt ſtrictam,
citra erroris, ac ignorantiæ caſum: in
primis autem operæ prætium erit in-
1 quirere, quid formæ nomen impor-
tet; & quomodo in beneficiario iure
capiatur: nam *Cannet.* ex noſtris Si-
culis ſcriptoribus facile Princeps in
*cap. volentes Federici Regis verſ. at non
erit inutile nu. 27. fol.* 126. ſeparando
formam a feudi natura, priorem eam
eſſe prædicat, quæ cuique feudo in
ſpecie, a Domino tribuitur, quæ a
feudorum natura diſcrepare ſine
dubio poteſt: cum in feudis, ſicut &
in contractibus nō tantum actus na-
tura, ſed pacta, quibus contrahentes
vtuntur, ſpectari opus ſit: illa enim
naturam cōtractus perſæpe adeo al-
terant, vt ex vno in alium transfun-
2 dant: natura enim feudi, ſeu bene-
ficij quaſi immutabilis ex ſe eſt, niſi
per accidens alteretur, qualis fide-
litas eſſe dignoſcitur, hac namque
ſublata, beneficium ſeu feudum am-
plius non dicitur, nam quod ſpectat
ad ſeruitium, ceteraſq; præſtationes,
nō adeo cōnaturalia ſunt, vt ſi omit-
tantur, feudum quoque eſſe deſinat;
nam etſi francum, non ideo minus
feudum eſſe ceſſabit: vt ex pluribus,
quę ad *legē* 28. *Federici nota* 32. ſcripſi
videri poteſt: video tamen hæc ſæ-
pius a noſtris conuerti, ac naturam
feudi pro forma accipi: hoc ſenſu, vt
ad cuiuſq; feudi ſpecialem naturam
id referant, quæ forma dicitur, ſpe-
ciem loco generis ſumendo; adeo ſi
3 ita dominus vaſſallum inueſtiat, vt
nolle ſe formam alterare proteſte-
tur, [feudum autem ante hac aliquā
obtinuerit] habendus eſt, ac ſi di-
xiſſet, vt ſpecialem illius feudi natu-
ram (qua per antea fruebatur) reti-
neat; nihilominus quam ſi de forma
locutus fuiſſet, vt ipſe idem affirmat
in §. *ſed neceſſaria ſeſe offert num.* 73.

qui per hoc ait vnum, & idem, ac ſy-
nonima eſſe. *Ioſeph item Cum. in repet.
cap. ſi aliquem, in verbo antiquis num.*
282. *&* 283. pręmiſſa citatorum opi-
nione, tandem ab ea indignabundus
recedit; atque ambo cōuinci aduer-
ſarios *ex c. 2. §. profecto de lege Cōradi*,
animaduertunt, quo ſpecialis feudi
formæ ratio pro natura habetur, vt
vero verius ſit clauſulę huius vigore
vtrique naturæ, nempe, & formæ cō-
ſuli, ne citra quæ expreſſe diſponun-
tur, diminutum quid, nec immuta-
tum cenſeatur, vt *Cumia præmiſſo loco
nu.* 203. *&* 206. priuſquam nos ſen-
tijt, cum huiuſmodi clauſulæ, vbi ijs,
quæ in ſpecie exprimuntur, obſiſtūt,
nullam efficaciam habeant, nam &
expreſſa ſolēt magis nocere, *vt Mo-*
4 *deſtinus lib. 7. differētiarum aiebat in l.
expreſſa D. de regul. iur.* benè *Rot. in
deciſ. 96. p. 1. nouiſſimarum*: forma er-
go, vt ad propoſitum reuertamur, il-
la dicenda erit, qua vnumquodque
feudum circa ſuccedendi modum;
ex expreſſa inter dominum, & vaſſal-
lum conuentione, compactum, ac
formatum eſt; quæ & naturalia vnius
cuiuſq; dici poſſunt: differentiæ gra-
tia eius formæ, quæ expreſſa non ap-
5 paret, quam præſumptam ex totius
generis ſimilitudine nūcupamus: ali-
quibus pugnantibus inter amplioris
naturæ feuda aſcribenda illa eſſe,
quæ nullam ſpecialem obtinent: qui
ſunt *Pern. conſ.* 8. *& conſ.* 14. *Aloyſ. Sep-
tim. Blaſc. Lanc. in conſil. & in repeti-
tionib. Cannet. in extrauagant. volentes
verſ. pars ſormiter num.* 21. *fol.* 72. *Petr.
Gregor. Meſſanens. de conceſſ. feud. par.
8. qu. 16. & par. 6. qu. 1. n. 23. Maſtril.
Deciſ.* 56. *nu.* 17. allegat ex Partheno-
pæis *Camill. de Curt. in 1. p. diuerſ. nu.*
119. *Bambac. in tit. ſi de feud. defunct.
milit. qu.* 14. accedit *Tap. Deciſ. Conſil.
Ital. 2. num.* 198. 243. 253. duplici ra-
tione, quarum prima ſuper communi
omnium corporum libertate fundata
eſt, per quam feudum ipſum nunquā
præ-

præſumitur, quod ſi eſſe cõuincatur, pactione nõ apparente, quæ eius initio interuenerit, hæreditarij loco habetur: quoniam hæc forma libertati magis accedit. Altera, quæ & fragilior eſt, ex mente recipientis beneficium colligitur, qui ſicut acquirere, ita, & præſcribere pro ſe, ac hæredibus cẽſetur, etiam priuſquam *extrauagans volentes* proceſſiſſet: ſententia *Guliel. Pern. conſ.* 7. & 8. quem ſecutus fuit *Petr. Gregor. d. qu.* 16. *n.* 7. *ac Maſtrill. loco præmiſ.* qui in hoc decipiũtur, dum cogitant ex voluntate tantum recipientis pendere feudalem contractum, cum tamen dantis voluntas primas obtineat, qui ſaltem ante latam legem illam, vigente *lege Federici*, nullatenus vt feuda in quoſcumque extraneos peruenirent, voluiſſe cenſendus eſt: cũ ſemper apud eum deſcendentium partes præualere ſolitum fuerit, ne in feudis [etiam illis, quæ hæreditario iure conceſſa ſunt,] filij poſtponerentur, vt *Petr. Gregor. d. tract. p.* 3. *q.* 6. *ac Cannet. ibi. in verſ. pariformiter* §. 14. *nu.* 53. *f.* 75. & 77. tradiderunt, quibus me ſubſcripſi *Deciſ.* 27. *nu.* 28. Alijs vero tenentibus anguſtioris formæ, familiaria nempe, ac pactionata habita fuiſſe, ac haberi debere: & ſi Alphonſi lex illa vnquam lata fuiſſet *in* 1456. per quam factum eſt, vt feuda illa omnia, quæ ex defectu formæ informia dicebantur, ac ſi iure francorum conceſſa fuiſſent, habeantur, hi ſunt idem ſibi aduerſatus *Pern. conſ.* 4. *n.* 5. *Aloyſ. ſ. pt. alleg.* 50. *lib.* 7. *Bongiorn. alleg.* 2. *lib.* 2. manuſcriptorum, quæ circumferuntur *Mut. in c.* 23. *Iacob. n.* 203. & *d. cap.* 456. *Alphonſ. n.* 7. qui in id trinas Regum noſtrorum declarationes inducunt, probantque de iure communi, *Maſcard. de probat. cõcluſ.* 767. *nu.* 10. *Menoch. præſump.* 94. *lib.* 3. *Magon. deciſ.* 54. *n.* 4. *in Florent.*
6 & alij quos ſcriptores in cauſa feudi Plachæ ſecuti ſunt, in Regno enim noſtro mos viuendi Francorum iure abundat, vt ſi quæ ſunt feuda, quorum forma lateat, a ceteris non diſcrepare exiſtimanda ſint: præcipue ne in ſucceſſorum perniciem alienẽtur, *Cum. in cap. ſi aliquem, verbo antiquis nu.* 178. *Intrigl. de feud. art.* 5. *nu.* 899. nam quod ſupra de præſumpta, ac connaturali libertate rerum dictũ eſt; in beneficialibus, ſeu feudalibus materijs procedere non videtur, quę certis ſucceſſionis cãcellis, vt ſæpius concluduntur, quorum quoq; alienatio fauore Regis, ac recipiẽtis ſucceſſorum interdicta eſt, ne poſſint ad commune cœterorum commercium referri, quo fit vt Alphonſi lex in tutioris opinionis, concedentis quoq; menti magis conſentaneæ munimen acceſſiſſe videtur, vt moris eſt legũ,
7 quæ vtraſque diſſentientium ſententias dirimere ſolent; inde aiunt, trãſuerſalem [qui ex beneficio *cap. ſi aliquem* inteſtato Baroni ſuccedit] feudum, quod frãcorum iure perantea non ſuberat, illi in poſterum ſubiectum poſſeſſurum *Pern. conſ.* 4. *n.* 5. & *conſ.* 12. *Cannet. in cap. ſi aliquem verſ. ſed ſi præſtat nu.* 10. *fol.* 272. & *fol.* 73. *nu.* 28. & *f.* 289. & 290. *Petr. Greg. p.* 4. *q.* 13. *Blaſc. Lanc. inter conſ. Lun. conſ.* 1. *nu.* 91. *Corſet. conſ.* 4. & 7. pariterque eum, qui formæ anguſtioris acquiſitor ſit, poſſe in præmium
8 acceptæ formæ illam reſtringere, ac ſi feudum primus ſibi ſtipulatus fuiſſet, vt ex *Ceph. conſ.* 3. *nu.* 1. & 9. *lib.* 1. *Thom. de marin. tit. de feud. ex pacto n.* 42. & *quampluribus ex noſtris* fundat *Maſtrill. deciſ.* 56. *nu.* 20. & 21. quæ vtiq; nõ euenirent, niſi ſtrictiori formæ magis faueretur: nam ſi amplior natura præualeret, ſtatim ac trãſuerſalis feudum acquiſijſſet, ad liberã diſponendi formam conuolaret, nec adeo arctioris formæ acquiſitori indulgere opus eſſet, vt pro odio gratiã cõſequeretur, vt nẽpe reſtringendæ magis formę facultatẽ obtineret.

Hanc

9 Hanc ergo formã ſicut ſolus feudi
dominus vaſſallo volenti impartitur,
qui feudum conſtituere poteſt, ac il-
li eſſe præſtaret, vt probat idem *Can-
net.in cap.volentes n.18 ad 24.ex cap.
2.§.profectò de leg.Corrad.in vſib.feud.*
ita,& ipſe vaſſallo itidem conſentiē-
te,immutare poterit,quando nullum
prioribus inuitatis præiudiciũ infer-
tur : quod tunc euenit , quando feu-
dum peràtea alienabile, ac ad quoſ-
cumque hæredes aptum tranſire , in
deſcendentes vinculatum conſtitui-
tur:in hãc enim rem apertus a priori
10 forma receſſus, & ſi vaſſallus ipſe
domino inſcio hoc agat, ſuſtinetur
*Peru.conſ.*11.12.*&* 13.*Milanenſ de-
ciſ.8.nu.*27.*lib.*1.*Giurb.deciſ.*108.*nu.*
17.*Caſtill.deciſ.*106.*nu.*82.*Viuian.de
iur.patron.p.3.n.*14.*c.*2.*n.*37.*ego de-
ciſ.*12.*n.*87.quoniam dum ei libertas
alienandi patet a diſpoſitione inter
ſuos prohibendus non eſt , quibus
cum adimere potuiſſet , certis voca-
tis reſtituendum concedit :licet feu-
di forma, ſi veritas ſpectetur, hæc
improprie dicatur, cum ſimplex fi-
11 deicommiſſum ſit, feudum, ſicut,&
quamlibet rem liberam complectẽs ;
quod contra nec ambobus [ſi velĩt
ampliando a priori recedere] per-
mitteretur; vt docet *Roſentall.* multis
in id cõductis *de feud.cap.*6. *concl.*69.
*nu.*14.*ad* 20.*& lit.*A.*Cannet.in cap.
volentes verſ.at quid ſi fuerit fol.*83.*&*
84.*Petr.Greg.p.*3.*q.*1.*&* 8.*de conceſſ.
feud. Cum. in d. cap. ſi aliquem ; verbo
antiquis n.*214.ferenda enim illa tan-
tum mutatio erit, quæ agnatis prodeſ-
ſe poſſit, vt poſt multos *Roſentall. ad-
uertit n.*37.*cum ſuis notis, Caſtil.deciſ.*
64. vel quando nulli præiudicatur,
12 vt docet *Andr. in c. nulli §. nam illud
de eo,qui ſib. & hæred. alijue per Corſet.
conſ.*5.*nu.*4.*conſ.*18.*n.*18.*& conſ.*23.
*n.*3. minuſue vaſſallo ſoli feudi for-
mã, diſponendo, vel inter viuos alie-
nando dilatare licebit , quominus in
emptorem diuerſa lege tranſeat, quã
ipſe habuerat *c.*1.*§.profectò de leg.Cor-
rad.* poſt nonnullos *Tapid.deciſ.*2.*nu.*
300.de ceteris trãslationibus id fir-
mat *Dec.conſ.*445.*n.*22. nec aſſertio-
ni vaſſalli, qui firmet ſe feudum libe-
rum obtinere,fuiſſeque hoc pacto in-
ueſtitum , vt potuiſſet illud alienum
13 facere, ſtandum eſt ; nam id vſitatæ
feudorum formæ repugnat, ac ſuc-
ceſſoribus nocet , ideoq; vaſſalli di-
cto non committendum , & ſi forſan
ei credendum eſſet, ſi feudum pacto-
natum , ac familiare obtinuiſſe dice-
ret,atque in hanc partem ſemper ac-
cepi traditionem *Rol.cõſ.*9.*n.* 36.*vol.*
4.aliorumq; ſi qui ſunt, qui id aſſerãt.
14 Cœterum ſi plures eiuſdem bene-
ficij inueſtituræ [quę inter ſe diſcre-
pent] prodierint , prima in lucem
prodeunte ſequentes deficerẽt, atq;
errori tribuerentur *Roſentall. de feud.
dicta concl.*69.*nu.*14.*Rouit.conſ.*1.*nu.*
39.ex noſtris *Greg. de conceſſ. feud. p.*
3.*qu.*10.*Milan.deciſ.*8.*nu.*57.*&* 58.
*lib.*1. primæ enim nunquam cenſetur
derogatum *Afflict.deciſ.*195.*num.*5.
*Fab.Ann.conſ.*53.*nu.*35.*&* 36.*Rouit.
loco iam notato Cum. in d. cap. ſi aliquẽ
verſ.antiquis nu.*211. niſi forte in vl-
terioribus non temere, ſed ſcientes,
prudenteſque ijdem contrahentes ,
vt priora immutarentur , effecerint.
*Rouit.ibid.nu.*42.*Roſentall.n.*20.*Surd.
conſ.*410.*nu.* 29. *cum per eos adductis*,
quod tunc quando hæreditaria in fa-
miliaria conuertuntur facile euenit;
nam id factum præſumimus, quia fa-
cile perfici poteſt , nec minus in dies
ſolet , voluntatemque ex pluribus in
id geminatis inueſtituris, quæ effica-
cem animi deliberationem indicent,
elicimus. *Auth. quomodo oport. Epiſc.
15 §. licet de Deo col.*1.*Maſtril.deciſ.*259.
*n.*10. nam ſimilium actuum exercitiũ
ſolet , citra inueſtituras, ſuccedendi
normam inducere , qua viuendum
16 poſtea ſit , ſpectata tantum , quo pa-
cto , qui ſucceſſerunt admiſſi ſint , vt
docet *Andr. in cap.imperialẽ §.præterea*

de

de prohibit.feud.alienat. per Federic. cũ
ijs, quos congerit *Valaſc.cõſult.*132.
*nu.*20.*&* 21.*lib.*2.*Menoch. conſ.*443.
*nu.*59.*Milan.deciſ.*1.*nu.*131.*& deciſ.*
8.*n.* 18.*lib.*1.*Intrigl.de feud.cent.*1.*qu.*
10.*nu.*77.*Petr.Gregor.de conceſſ.feud.*
*p.*7.*qu.*7.*Cum. in dicto verſ.antiquis n.*
128.*Caſtill. Deciſ.* 64.*nu.*4. in maio-
ratibus *Molin.de primog. lib.*2. *cap.*6.
37 *a nu.* 43: ſi mos præcipue nunquam
intermiſſus atque per tempus imme-
moriale ſeruatus, vt familiare ſit feu-
dum præponatur : quoniam hoc ſpa-
tium quaſi infinitum eſt moraliter
l.hoc iure §. ductus D. de aqu. quotid.
& aſtiu.

18 Illud autem in ſuperiori theſi cor-
date aduertit *Caſtil. d.deciſ.*64.*n.*28.
primæ inueſtituræ ita demum, ſecũ-
da reiecta, ſtandum eſſe, ſi per ſecun-
dam vocatis præiudicaretur; nam ſi
eorum iura augerentur fortaſſe, quia
feudum hæreditarium, ac alienabile
in familiam redigeretur, adeo ne
poſſit in extraneos tranſponi, tunc
quoniam nemini ex primæ omiſſione
præiudicatur, ſecunda amplectenda
erit : cuius traditio in eo a ſuperio-
rũm ſententia diſtat, quo expreſſam
ſibi voluntatis teſtationem proceſ-
ſiſſe ſupponunt, cum ipſe in tacita
loquatur, quæ ex nouæ formæ recep-
tione proſpicitur, quæue nec erroris
prætextu a recipiẽtis ſucceſſore ; qui
anguſtioris formæ beneficio inuita-
tur, irritari poteſt; dum ipſe, ac om-
nis ab eo progenies ex ea lucrum ca-
pit, ſecus manifeſtus ſi error a voca-
to in prima inueſtitura deduceretur;
cui per ſecundam damnum inferre-
tur, ad tradita a *Cum. in d. verſ.anti-*
*quis n.*212.*ac Roſentall.cit.loc.*quos vt
recte locutos firmari poſſit, ita acci-
piendos cenſui : in dubio autem er-
rori non eſt tribuendum, ſed volun-
tatẽ proceſſiſſe : quoniam in ijs quæ
ſenſatè ob negotij pondus fiunt ; er-
ror non præſumitur.

DVODECIMA CONSTITVTIO.

SVPER CVRSV MONETARVM.

CAP. XXXXIII.

SOllicitudo continua curas noſtras exagitat, vt inter glorioſas curas ſubdito-rum, quas propitia cognitione Dei ampliante, reuoluimus cordi noſtro, eſt, vt *totum corpus curemus illeſum reipublicæ*, diuina nobis prouidentia taliter com-miſſæ : ne dum partem aliquam curamus, reliquam deſeramus improuiſam : ad euitanda igitur diſcrimina generalis incommodi, quæ diuerſarum curſus mone-tarum hucuſque ſubditi noſtri Regni Siciliæ tulerunt incommoda, cum ad no-ſtram ſpectet maieſtatem de monetis currentibus in Regno prouidere, tam car-lenſium malæ ligæ, & iniuſti ponderis, quam diuerſorum diuerſi cunei, & ad di-uerſum numerum concurrentium in Regno, varietates, & confuſiones penitus euellentes : hac conſtitutione mandamus, quatenus carlẽſes argenti boni cunei inferius declarati currant amodo, & non alij : taliter, quod malæ ligæ carlenſes impune ab omnibus incidantur, & deſtruantur : ad quorum manus contigerint peruenire. In Sicla vero cudantur carlenſes ligam tenentes bonis carlenſibus vltimo factis, in Sicla apponi conſuetam, & volentes habentibus carlenſes non iuſti ponderis de remedio prouidere opportuno, volumus, quod gabelloti Siclæ ipſos emant carlenſes a patronis vendere volentibus pretio, quo per vnum de magiſtris Rationalibus Regni noſtri, cum duobus Iuratis nobilis Ciuitatis Meſ-ſanæ, ac magiſtris Siclæ, & alium idoneum, & expertum ad fraudis tollendam

mali-

malitiam, quem in Sicla duximus addendum, fuerit, vt infra ſcribitur, declaratum: quos carlenſes gabelloti teneantur emere pretio ſupradicto: paruuli vero per totum Regnum Siciliæ expendantur ſub vno tantum cuneo: illiſque formis, quibus per noſtram maieſtatem eſt in Sicla ordinatū nuper, & vltimo loco, quos paruulos ſupradictos cudi iubemus cum liga, ad rationem de *Sterlingÿs* 7. cum dimidio pro qualibet libra. Veterum autem paruulorum domini vendant illos: ſi voluerint gabellotis Siclæ: pretio, quo experientia habita per Magiſtrum Rationalem; Iuratos Meſſanæ, magiſtros Siclæ, & alium adiunctum per noſtram maieſtatem, vt prædicitur, fuerit declaratum; ipſique gabelloti ipſos emere teneantur paruulos pretio ſupradicto: fraudibus autem, quæ poſſent committi ad componendam ligam, tam carlenſium, quam paruulorum, ſtudioſius obuiantes, duximus prouidendum; quod vnus ſtatuatur adiunctus idoneus, & expertus in dicta Sicla, pro parte noſtræ maieſtatis, qui vna cum magiſtro rationali ſupradicto, duobus Iuratis Meſſanæ, & alijs magiſtris Siclæ, de tribus habeant prouidere: videlicet, ad quam rationem vendi debeant poſt habitam experientiam gabellotis prædictis carlenſes non iuſti ponderis: ſecundo, quo pretio veteres paruuli vendantur gabellotis eiſdem: tertio, quid debeant noſtræ curiæ dare gabelloti pro cudendis paruulis ex veteribus paruulis ſupradictis, & quid de paruulis ex ære cudendis: ponendo ligam ad rationem prædictam. Item quod adiunctus per noſtram Maieſtatem ſemper ſit præſens in liga ponenda tam paruulis, quam carlenſibus: vt fraus aliqua non committatur. Præſentes autem conſtitutiones noſtræ ſuper moneta pertingentes tam carlenſium, quam paruulorum a die ſacræ Reſurrectionis Domini noſtri anni præſentis in antea volumus obtinere roboris firmitatem: vt valeant interea in Sicla carlenſes, & paruulos cudere in Regno noſtro ſufficientes.

SVMMARIVM.

1 *PRæmia, ac pœna æque partienda.*

2 *Corpus reipublicæ totum curandum eſt.*

3 *Fœderatæ ciuitates in bellum cōtribuāt.*

4 *Ciuitates liberæ Principi fœderis ſubditę.*

5 *Hyſpanus Rex pacis communis amans, libertatis alienæ ſeruator.*

6 *Pacta in principatus diſpendium non tenent.*

NOTA XXXXIV.

TOtum corpus curemus illæſum reipublicæ, cum omnis perſonarū, ſiue rerum exceptio apud Reges, ſicuti apud Deum, *Apoſtoli* ſententia *ad Roman. cap. 2.* reijci debeat, quod pluries in *notis hiſce* conculcauimus,
1 ſanè cum id in omni materia recipiendum, ac efficiendum ſit, tum maxime in æqua pœnarum, ac præmiorum partitione ſeruandum erit: humanum enim corpus, ſicut nociuorum digeſtione, ac expulſione, optimorum vero ciborum admiſſione incolumis ſeruatur: ita reſpublica peſſimis ſupplicio affectis, bonis præmio ad meliora inuitatis: & ſicut vllum mem-
2 brum in corpore, ita neque aliquod in republica, & a curatione, ſi illa indigeat, quantumcumque ex nobilioribus proponatur, excuſari poteſt; quælibet enim in adminiſtrando imperio inæqualitas poteſt rerum ſummam in interitum ducere: quamobrē ſemper exitiales imperio nonnullarū Prouinciarum, ac Ciuitatum exemptiones, & priuilegia, quibus a ceteris ſecernuntur, exiſtimaui: dum integri reipublicę corporis curatio per illa impoſſibilis penè redditur: nam
3 nec tributa, oblataque remedia admittunt, nec reliquo corporis opem ferre volunt: quod nec fœderatæ,

neque relictæ ſub priſtino imperio vrbes vnquam negarunt *Cicero de Græcis ep.1 .ad Quint.fratr.lib.1. ſimul illud Aſia cogitet, nullam a ſe neque belli externi, neque domeſticarum calamitatem abſuturam fuiſſe, ſi hoc imperio non teneatur : id autem imperium cum retineri ſine vectigalibus nullo modo poſſit, æquo animo parte aliqua ſuorum fructuum pacem ſibi ſempiternam redimat, atq; otium,* Cum tamen permultis ex eis permiſſum, vt & Capadocibus vti qua vellent reipublicæ forma : quod pariter de Cartagine apud *Liu.lib.*31. Aodij teſtabantur, eam liberam cum ſuis legibus relictam. *Tacit.* quoq; ex ore Perilij Cerealis ad lingonas, ceteroſque Gallos ; nos quamquam toties laceſſiti iure victoriæ id ſolum vobis addidimus, quo pacem tueremur, nã neque quies gentium ſine armis, neque arma ſine ſtipendijs, neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt ; ordinare enim ſolebat non tantum, qui inæquali in fœdere ſuperior erat, verum qui æqualis Princeps habebatur, quę Vrbes pecunias in barbaros, quæ naues conferrent. Vnde è Roma in Græciam miſſi ordinandi cau-
4 ſa ſtatum liberarum Ciuitatum mitti dicebantur, liberè enim manebant, licet ad communem ſecuritatem, ac Romani Imperij firmitatem, Romanis tamquam in fœdere ſuperioribus parerent : quam reuerentiam dixit *Tacitus*, quodque *fœderati ſede, finibusque in ſua ripa ; mente cum Romanis agerent, & Florus, ij quoque,* inquit, *qui immunes imperij erant, ſentiebant, tamen magnitudinem, & victorem gentium populum Romanum reuerebantur* ; bene *Proculus noſter in l. non dubito . D. de capt. quemadmodum ait Clientes noſtros intelligimus liberos eſſe, & ſi neque auctoritate, neque dignitate, nec iure omni nobis pares ſunt, ſic & eos, qui maieſtatem noſtram comiter conſeruare debent, liberos eſſe intelligendum eſt* ; quo nomine omnes Italiæ Principes, Pontifice excepto, & ſi imperio, ac libertate fruantur, Regi noſtro obedire tenentur, idem quoq; & Lucenſis, ac Ianuenſis reipublicæ, il-
5 lę enim licet in eos nequaquam dominetur, Imperium tamen belli, paciſque obtinet, qui ampliori ipſius, Italiæ imo, & Europæ parte potitur ; quique ita ſociorum curam gerit, vt libertatem integram relinquat : potentia enim, qua ceteros antecellit in ſingularum partium, ac totius corporis tutelam vtitur ; cui perẽnis imperij firmitas precanda eſt ; vt *Græci Romanis apud Liu. lib.* 37. quo loci Rhodienſes ita fantur. *Græci domeſticis quondam viribus etiam Imperium amplectebantur: nunc imperium vbi eſt, ibi vt ſit perpetuum optant : libertatem veſtris tueri armis ſatis habent ; quoniam ſuis non poſſunt :* dicto re comprobato, nam inclinatis Romani Imperij viribus, cum eius iuuari protectione non poſſent, nefandiſſimo Turcarum Domino ſeruire coacti ſunt : quod & Italia quouſque Hyſpanicum Imperium ad 2. Philippi tempora cõſtabilitum fuiſſet, ſentijt ; quæ cum ab exteris, barbariſq; gentibus dira, infandaq; in dies experta fuiſſet, vt eius, qui vi, magis polleret, mancipia verteretur, firmatis tamen, pactiſque optimi Principis opera rebus, eiectis Italia, ac demũ Pedemontium finibus hoſtibus ; maxima, ac vnquam pene viſa pace, tranquillitateue frui, comperta eſt ; qua, niſi iterum nationes ipſæ fidefragæ contra ius, faſq; violaſſent, nullatenus fraudaremur. Rex enim noſter, vt decet eos, qui fœderis Principes ſunt, circa ſuas quidem vtilitates nihil præcipuum ſumere vnquam viſus eſt ; in communibus vero rebus curandis eminere ſupra ceteros, At ſi ipſe, vt præmiſſa indicant, hoc in fœderatos, liberoſque Principes ob-

tinet,

6 tinet, vt ſubſidia pro communi ſalute expetere poteſt, atque id agere, per quod omne reipublicæ corpus tectum, ſartumque ſeruetur, quo minus idem in proprio dominatu diſponere debeat, non video, nã quod obijciunt de forma deditionis, vel pactionis in adipiſcẽdi imperij limine interpoſita, ne tenerentur Regi ne quidem in extremis cõſtituto ſubuenire, nec cœterorum membrorũ dolores perſentiſcere; hoc non tantũ Regno ipſi, ac Principatui, ſed iuſtæ libertati repugnat; per id enim fit, vt libertas ipſa amictatur, ac in hoſtium manus exceptæ, ac priuilegiatæ prouinciæ veniant, vel vt Rex cereris, quibus omne imperium tuebatur, careat: quod ne eueniat pactioni non ſtare ſatius erit: nam licet per Principes omnibus promiſſis deferẽdum ſit: his tamen per quæ impares ad principatum redduntur, ſtandum nõ eſt: ne ſcilicet virium infirmitate imperium, cui pacta innituntur, peſſum eat: ſicut dicimus inanem actionem illam, quæ inopia eluditur debitoris *l. nam is D. de dolo.* ex ſimilibus promiſſis: interpellatus *Ageſilaus* reſpondit, *bene ſi iuſtum eſt*, *ſin minus dixi tantum, non, & promiſi* iuſtitiæ enim repugnat inæqualis in mẽbra onerum partitio, vt aliqua nullũ incommodum ſentiant, quando alia maximis anguſtijs, ac erumnis præmuntur: *non ſit*, inquit *Apoſtol. 1. ad Corinth.* ſchiſma in corpore, ſed id *ipſum pro inuicem ſollicita ſint membra*, vt ſi quid patiatur vnum membrum compariantur omnia: quibus concinunt ea, quæ de æquali tributorum penſione alibi ad *Iacobi leges* tradita ſunt.

QVOD OFFICIALES SINT ANNALES, ET ANNVATIM MVTENTVR.

CAP. XXXXIV.

Regni noſtri cura præcipua ſenſibus noſtris ſemper inuigilat qualiter populorum noſtrorum regimini valeamus, Deo propitio, diligẽter prouidere, adeo quod noſtrum Regale culmen ſublimetur, & noſtri ſubditi clementiam conſequantur: hac igitur conſultiſſima ſanctione, quam Deo præuio; cum deliberatione, & conſenſu Prælatorum, Comitum, Baronum, nonnullorum Principũ, ac procuratorum ceterorum abſentium, nobilium, & Baronum, necnon Sindicorum vniuerſitatum in noſtro ſacro conſilio præſentium, duximus ſtatuendum, quod de cetero Stratigotus nobilis Ciuitatis Meſſanæ, Prætor fęlicis Vrbis Panormi, Capitaneus, & alij officiales Regni noſtri demanij, *non niſi per annũ durent* in officio: & annuatim mutentur per noſtras maieſtates. 1

SVMMARIVM.

1 *Officiales ſupremorum magiſtratuum in monarchia perennes.*

NOTA XXXXV.

1 *Non niſi per annum durent*: recte quidem in iſtis conſtitutum, qui ſupremis tribunalibus ſubſunt, quiue non togati milites ſunt: nam quod ad ſanctius conſilium ſpectat, pacatis iam rebus, ac exenſa Regis noſtri dominatione, nihil reipublicę tam perniciosum, quam quod qui ad ſummum hunc gradum aſciſcuntur, temporanei ſint: quibus poſt demãdatam rerum ſummam e gradu cedere neceſſe eſt; hi enim nihil, quod potẽtioribus obſtet, ac Principis bono cedat inuidiæ metu, ne quidem tentaturi erunt: ſuſpicant enim iniurias,

rias, poſtquam in priuatam fortunã remeauerint refertiſſime paſſuros: nimitum ſi Prælatorum, Comitum, ac Batonum precibus factum ſit: quibus multum intereſt iuſdicentes imbecilli animi eſſe; quod, & Latius quandoque tractaui: quæ nam eſſet mea in hoc ſententia, dum litigationi hyſpanicæ incumberem a quodam ſupremi ordinis viro interrogatus: quæ ſupra ad *Federici leges nota 43. & 96. aut 97. conſcripta ſunt.*

QVOD ORDINENTVR IN CIVITATIBVS, ET TERRIS ORDINARII Conſiliarij ad numerum Iuratorum.

CAP. XXXXV.

DEcet Regalis apicis curam, generalitatis cuſtodire concordiam; ad laudem regnantis trahitur; ſi ab omnibus pax amatur, vt a rectis gubernentur cõſilijs populi diuina prouidentia, ſubiecti. Quapropter cum deliberatione, conſenſu, & conſilio Prælarorum, Comitum, & Baronum, & procuratorum eorundem, & Sindicorum vniuerſitatum prædictarum, præſentis edicti ſanctione iubemus, quod per Ciuitates, terras, & loca noſtri demanij, *tot ordinentur conſiliarij circa reipublica gubernationem, quot fuerũt Iurati* in ciuitatibus, terris, & locis prænominatis: qui conſiliarij durent per annum, ſicut Iurati prælibati: & ordinentur ipſi conſiliarij anno quolibet per electionem, & ſcarſias, vt ſolẽt Iurati ſemper ordinari.

SVMMARIVM.

1 MVneri reipublicæ togatis potius, quam militibus donanda.

NOTA XXXXVI.

1 TOt ordinentur Conſiliarij circa reipublica gubernationem; quot fuerunt Iurati; cum ad Iuratotum munus aſſumpti, ad rempublicã gerendam minus idonei videbãtur: quę laudabilis conſtitutio breui tractu temporis exoleuit, ægre ferentibus, qui eruditione, litteriſue carebant, rẽ a prudentiotibus, ac conſultis in iure vitis integram geri; cum aptius ipſi remoueri etiamnum deberẽt, qui intellectus lumine orbati, nihilomagis quã cæci in rerum gubernaculis idonei ſunt *cap. poſt trãslationem §. ſi quis extr. de renunciat.* quibus illud conuenit Terentianum.

Non ne id flagitium eſt; te alijs conſilium dare,
Foris ſapere, & tibi non poſſe auxiliarier?

Vnde licet olim præfecti prætorio [ſummus poſt ſceptrũ magiſtratus] ex hominibus militaribus, teſte *Zoſimo*, legeretur, nouiſſime iuriſprudentibus munus illud commiſſum eſt: minus enim tutum principatui videbatur, peritis rei militaris viris, quamuis tenuioris originis ſummam illam prouinciam tribuere regẽdam, quam in iure eminẽtiſſimis; ac ſimul potentibus: Papiniani ideo, Vlpianiq; ſententia, ac induſtria factum eſt, vt togatis potius, quã militibus etiam eximijs deferretur: accedunt quæ *infrà notã 49 num.* 2. dicenda ſunt.

QVOD MINORES 25. ANNIS NON DEBEANT AD OFFICIA PROMOVERI.

CAP. XXXXVI.

ILlis conuenit officium regendi committere, qui non doceri debeant, ſed docere: qua ratione publicæ rei vtilitate commoti; ſtatuimus cum conſilio, & aſſenſu prædictorum, quod *minores 25. annis ad officia* in ciuilibus, vel criminalibus minime debeant promoueri; prout ſunt officia Stratigoti, Prætoris, Capitanei, Aſſeſſoris, Iudicum, Iuratorum, Catapanorum, & Conſiliarij: quas conſtitutiones ad gloriam, & laudem ſummæ, & indiuiduæ Trinitatis, cuius gratia proſequimur quidquid agimus, ac totius Regni Siciliæ pacis, tranquillitatis, compoſitionem, pacificum ſtatum, & vniuerſalem, dante domino, bene edidimus in noſtro ſacro, & vniuerſali conſilio.

NOTA XXXXVII.

MInores 25. *annis*. ratio ex eadem lege, cui & illa addito quæ *in cap.* 32. *Iacob nota* 40. conducta ſunt *ex l. 8. C. de muner. & honor.*

QVOD COMITES, BARONES, ET FEVDATARII, QVIBVS SPECIALITER eſt conceſſum merum, & mixtum Imperium, audiant appellantes a ſententijs ipſorum, & remittantque ad Magnam Regiam Curiam.

CAP. XXXXVII.

REgiæ maieſtatis prouidentia exigit iuſtitiam, quæ regit Imperium, & & Regna conſeruat, & iura Regalia, quæ mundi Principibus a diuina clementia gubernanda mandantur; ſummis vigilijs, ſummaque diligentia illæſa ſeruare, & iura eorum a nemine cuiuſcumq; ſtatus, aut dignitatis exiſtat, pati pro poſſe diminui, ſeu fraudari: cum enim certis nobilibus Regni noſtri Siciliæ, videlicet Comitibus, Baronibus, & alijs feudatarijs fidelibus noſtris, pro meliori expeditione iuſtitiæ, & in eorum nobilitatis augmentum, merum Imperium, quod nobis a diuina potentia eſt collatum, gratioſe, vſque ad noſtrum beneplacitum, retroactis temporibus, in terris, & locis eorum duxerimus cócedendum, conſtituendo eoſdem in cauſis criminalibus iuſtitiarios, & officiales noſtros: reſeruatis nobis, & officialibus noſtris appellationibus, in cauſis, in quibus poſſet ſecundum iura communia appellari: & nunc didicerimus ab experto, & ex ipſo facto noſtris intonuit auribus, dictos Comites, Barones, alioſque feudatarios huiuſmodi eos per nos collatæ gratiæ immemores appellantes ad nos, minime audiuiſſe: cum tanto tempore iam elapſo, in noſtro conſiſtorio ab eorum ſentẽtijs nullus apparuit appellator. Quod ſatis graue non immerito gerimus, & moleſtum: cum ex hoc multum iuſtitiæ, & iuribus regalibus detrahatur: cum appellationibus, querela iniquitatis ſententiæ reuoluatur, & per iudicem, ad quem appellatur, ipſa ſententia reformetur, & aliquando condemnati nouas probationes producentes per appellationis remedium adiuuantur: nolentes igitur, tã enorme damnum iuſtitia, tam magnum periculum noſtrorum fidelium aliquatenus ſuſtinere: præſentis conſtitutionis edicto ſancimus, quod omnis Comes, Baro, & feudatarius, quibus a maieſtate noſtra iuriſdictio cauſarum criminalium in terris, & locis eorum, vt ſuperius eſt expreſſum, liberaliter eſt conceſſa: appellan-

pellantes ad nos, vel ad iuſtitiarium noſtrum, ſub cuius Iuſtitiariatu habitāt, & morantur, prout ipſe appellator elegerit, in caſibus, in quibus eſt licitum appellari, audiat, & admittat: & proceſſus, ſeu apoſtolos appellationis ipſius, ad inſtantiam appellationis eiuſdem parte appellante, volumus eſſe præſtandos iudex, qui inter partes definitiuè pronunciat, poſt ſententiam notum faciat litigātibus pro eis, cum copia appellandi ſolutionibus ſportularum olim obtentis, & alijs iuribus in dictis appellationibus in ſuo robore duraturis: quod ſi aliquis ex prædictis Comitibus, Baronibus, & feudatarijs alijs contra præſentem conſtitutionem noſtram temeritate aliqua *directè, vel indirectè nutu, vel ſigno* præſumpſerit veniendi, tamquam noſtræ ſacræ coronationis violator, prædictam iuriſdictionem, in qua deliquit, ipſo facto amittat. Iudex, vel quicumque alius pronūcians, qui in caſibus licitis appellationem non admiſerit, & donata ſibi forma copiam appellandi notam non fecerit, pœnam deportationis irremiſſibiliter patiatur: dictos vero Comites, Barones, & feudatarios, *Iudices iuriſperitos: ſub pœna prædicta habere volumus*, & cenſemus. Et ſi forte ipſorum aliqui iudices iuriſperitos habere non poſſent, in accuſationibus ipſis procedat: cum conſilio alicuius iuriſperiti partium vicinarum.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ad Principem graui pœna indicta ne retardetur.*

NOTA XXXXVIII.

1 *Directè, vel indirectè, nutu, vel ſigno*: nam vt ab aliquo nulla ratione poſſit prouocari, cum perſona ſubditi repugnat, ac proinde ſūmum Imperium Principis detrectare videtur, qui quoquo modo appellādi ad Regis facultatem (quæ iure gentium ſicut & Regnum ipſum nititur) aufert, vel retardat: iuridicēdi copia, nullo præmiſſo monito, merito ſpoliandus, cum affirmatiuum factum præcedat, quiue, vt aiunt, nō omiſſioni, ſed commiſſioni tribuitur: quæ pœnæ exactionem poſt ſe trahit: vt ex nonnullis *in patroc. & contron.* 1. n. 12. fundatum eſt.

Hac profecto tenentur, qui beneficiarij vaſſallos prouocātes, eorūue conſanguineos, [vt illi ab inceptis deſiſtant] iniurijs afficiunt, iudiciarios proceſſus tradere differunt, vt tædio affecti appellationi renunciēt, vel demum ſi id diſplicere nutu cōmoſtrent: mirabile ſane dictu: ſed peruerſis, corruptiſque temporibus mirum in modum vtile, ac neceſſarium; quotquot enim ſunt propriarum conceſſionum limites egreſſi, ſuprema Imperij iura temerarijs auſibus concupiſcunt, ac rapiunt: qui in legum rigore in officio contineātur, breui rempublicam in interitum ducent, ac tyrānide vaſſallos afficiēt: affabre *Guil. Scip. Deciſ.* 153. *Camer. a lib.* 3. cui, & ea addēda ſunt, quæ nos *in patroc. nu.* 54. *c.* 4. *alijſq; ſequentibus* exarauimus, vt auſim affirmare, quod ex baronibus nemo gladij, imperijq; poteſtate [ſi lex iſta ſeruata fuiſſet] in præſens vteretur, quoniā omnes in eam commiſerunt, ac in dies, nē appellationes ad Regem deferantur, committunt: omni conatu ſubditos auertere tentātes, ne extra proprias curias lites proſequantur, ac vt grauamina reticeant.

SVMMARIVM.

1 *Baro Iudicem ſtatuat, per ſe non iudicet.*

2 *Iuriſprudentia laudes.*

3 *Philippi Quarti cum doctis viris conſuetudo.*

NO-

NOTA XXXXIX.

1 *IVdices iuriſperitos ſub pœna prædicta habere volumus*: Baronem enim mero mixtoue Imperio inueſtitum, dominumque effectum ius dicere nõ decet, ſed iudicem conſtituere qui inter ſe, & vaſſallos ſtatuat: ceteraq; negotia (quæ vix Baronis intereſſe effugiunt) dirimat; hoc ſi nõ fecerit iuriſdicũdi facultate carebit ex hac lege, quod & *Capiblanc.* citra pœnam
2 non inſcite aduertit. Cæterũ quoad iuriſprudentiam ſpectat, quanta ſit eius pro re moderanda neceſſitas, nihil attinet dicere, ſufficiat pro cũctis Eccleſiaſtici teſtimonium, ſcientiam armis bellicis multo præſtãtiorẽ eſſe ſtatuẽs ita ipſe c. 9. vel ſi Iuſtiniani ſen tẽtię deſetimus *in l. vn. de Iuſtin. C. cõſ. illorũ alterũ, auxilio alterius ſẽper eguiſ ſe, & tam res militares legibus, quã ipſa leges armorum præſidio ſeruatas fuiſſe firmabimus*, *nam & aduocatos non minus humano generi prouidere, quam ſi prælijs, atque vulneribus patriam, parenteſque ſaluarent*, ſcripſi *in Probam. Inſtitut.* neque vero alias, tam iuribus, quam ingenio, tam robore corporum, quam ſagacitate animorum, quam prudentia, & conſilijs, ſtratagemmatis maxima bella confici ſolita, omnis Romanorum, ac Græcorũ hiſtoria refertiſſime demonſtrat, penes quos, ſi qui optimi, ac belli ſtrenuiſſimi Imperatores emicuerunt, ijs omnibus ſapientiæ laus aſtitit, ac iugis in re literaria, doctiorumque cõ-
3 uerſatio: nam vt veteres omittam, Rex noſter Philippus, cognomento magnus, eruditorum virorum conſuetudine per quam maxime delectatur, ac iuriſconſultorum conſilijs ita familiariter vtitur, vt eos omniũ expeditionum participes faciat: quorum conſilio difficillimas quaſque res ſuſcipit, ac conficit: quorum aliquos ſemper comites etiam breuiorum itinerum, animi laxandi gratia inſtitutorum, adhibet: cuius exemplo, & is qui primas apud eum obtinet, tum vt Regi morem gerat, cum vt ſibi ipſi blandiatur, eruditis, ac in Iuris ſcientia præclaris in arduis deliberãdis ſummopere vtitur; enim vero, & ipſe humanioribus, ac expolitis litteris pollet, quamobrem tot, tantiſque excelſis in legum prudentia viris ſanctius conſilium elucet, nullis, ſi integram Europam ſpectes, æquandis, quorum nomina [ne quid glorię ex ſcriptis hiſce amittant,] ſilentio præterire ſatius exiſtimaui, vt vere fortunatus Rex dici poſſit; qui non ſolum gemino orbi, verum etiã & pluribus eximijs, ac ſpectatiſſimis viris imperat, nam *Plauto* teſte,

. . . . . . hic erit optimus
Hic poteris cauere recte, iura qui, & leges tenet.

adde, & ea quæ ſupra *nota 46.* ſcripta ſunt.

DE SVCCESSIONE REBELLIVM IN BONIS FEVDALIVM.

CAP. XXXXVIII.

ET quia inter alia dubia in dicta cauſa facta fuit dubitatum an agnati, vel aliqui conſanguinei alicuius vaſſalli noſtri, rei criminis læſę maieſtatis, admitti debeant ad ſucceſſionem bonorum feudalium dicti vaſſalli proditoris: ne ſuper ipſo dubio alia in futurum dubitatio oriatur, ad æternam rei memoriam, cum plena, & ſolemni deliberatione dictorum noſtrorum Aſſeſſorum, & omnium ſingulorum iudicum prædictorum, tenore præſentium *declaramus omnes agnatos, & cognatos vtriuſque ſexus excluſos fore*, & excludimus ab omni ſucceſſio-

ceſſione quorumcumq; rebellium, & proditorum Regiæ maieſtatis præſentium, & futurorum: ſiue fuerit feudum antiquum auitum, aut nouum, aut alterius cuiuſcumq; conditionis, ſeù naturæ. Et quod in notorijs rebellibus facti permanentis ſententia non ſit neceſſaria: imo ipſo facto, & ſine aliqua bona eius poſſint occupari, & ad manus noſtras reduci, & per nos concedi: & tamquam de rebus noſtris, & Fiſci noſtri diſponi, & ordinari, cum etiam ſic hactenus fuerit aſſuetum fieri in dicto Regno Siciliæ: quam declaramus pro lege, & eam mandamus in toto dicto Regno inuiolabiliter obſeruari.

PRAGMATICA CONTRA REBELLES.

CAP. XXXXIX.

MArtinus, & Maria, Dei gratia Rex, & Regina Siciliæ, ac Atheniarum, & Neopatriæ Dux, & Duciſſa. Et Infans Martinus, Illuſtriſsimi Domini Petri bonæ memoriæ Regis Aragonum filius, &c. Quærentes, ſummiſq; ſtudijs appetentes dicti Regni noſtri ineffabile bonum pacis: quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus, pacis Princeps, & Agnus Dei humano generi pro munere ſalutari, pro ejus præcipua hæreditate reliquit: diſpoſuimus, & cogitationes propoſiti noſtri ſtabili tenacitate firmauimus: ad id Deo gratias continuò effectiuis operibus perdurantes: Regum ipſum clementiæ pietatis noſtræ ſinguli electum, atque dilectum, ſub ſtatu ſalubri, & tranquillo benignè florere, & in eo Regijs viribus excreſcentibus per fructuum efficaciam munificentiæ noſtræ dexteram libentius extendere, ac dona plurima liberaliter elargiri. Et cum Celſitudo noſtra conatus conatibus addens vacaret: ad exequendum hunc ſacrum noſtræ ſanctionis effectum: nonnulli dicti Regni Proceres, & Magnates, qui pro fidei noſtræ nomine, apud ſerenitatis noſtræ conſpectum, conſtantiam infidelitatis exhibere veriſimiliter cenſebantur: quod corde tegebãt, obliquis operibus oſtenderunt contra noſtræ Maieſtatis honorem furioſa ſuperbia, & effreni rabie rumultum, & rebellionem fallacirer perpetrantes, ac culmen noſtrum factis, dictiſquè lædentes, frangendo fidem debitam: cuius venerabilis laus eſt pignus humanæ ſalutis. Equidem eorum præterita geſta plenam experientiam prodiderũt noſtris auribus de futuris: quorum intollerabiles exceſſus nolentes ſub ſilentio præterire, eorum iniquitatem abominati, ac inſolentiam, & felloniam ipſorum edomandam, & iuſtitiæ malleo conterendam, ne propter impunitatem delicti vires reſumere valent audacia peruerſorum: hac præſenti noſtra Conſtitutione noua, & Pragmatica ſanctione, & conſilio regiminis noſtri de libertate procedentes: ſtatuimus, & ex plenitudine liberæ poteſtatis noſtræ volumus, & ordinamus, iubentes firmiter, & attentè conſideratione excogitati facinoris, & enormis temeritatis memoratę, quæ poſt pacis guſtatæ dulcedinem guerrarum populis minatũr excidia: quod quotidie aliquis dicti Regni noſtri Comes, Baro, Miles, aut quicumque, cuiuſcumque gradus, vel conditionis exiſtat, aduerſus nomen, & noſtræ benignitatis honorẽ aliquid patrare, ſeu attentare præſumat, quod facta probatione de crimine coram Iudicibus magnæ curiæ noſtræ, aut aliquo ex eiſdem, ad quam rerum fiſcalium in ciuili, & in criminali cognitio ſpectare dignoſcitur, & tantummodo pertinere, bona omnia prædictorum omnium, & ſingulorum, vt permittitur, delinquentium, eo ipſo, quod in dicta noſtra magna curia crimen, vt eſt dictum, conſtabit, fiſco noſtro deuoluta ſint, & rationabiliter acquiſita, & apprehenſa: ac ſi

pro-

proceſſus, cum plena iuris ſolemnitate fuiſſet ſuper eodẽ crimine agitatus, & ſententia in eadem curia fuiſſet debite promulgata: ſic, quod nulla alia ſolemnitas in hoc caſu ſeruetur, ex quo conſtet de crimine ſupradicto: quod ex tunc ad dictorum bonorum venditionem, & diſtractionem penitus procedatur per ærarium, magnæ Curiæ prædictæ: prolatione ſententiæ ſuper hoc aliquatenus non expectata, ac ſi contra eum pleniſſimè lata foret.

SVMMARIVM.

1 *POEna delicto reſpondeat.*
2 *Filij quando patris delicto teneantur.*
3 *Dei in homines, ac res eorum pleniſſimum dominij ius.*
4 *Nemo in necem propriam ius habet.*
5 *Pater in filijs corripitur.*
6 *Feudum ob perduellionatum a ſucceſſoribus amiſſum.*
7 *Sẽtẽtia ſuperflua in rebellione notoria.*
8 *Sententia antiqua probat rebellionem.*

NOTA L.

DEclaramus omnes agnatos, & cognatos vtriuſque ſexus excluſos fore: nam beneficia nihilominus, ac officia è Regum liberalitate manant, eorumque dominio potiũtur, vt *in tit. quæ ſint Regal.* cũ ceteris iuribus per me *Deciſ.* 29. receptum ideo omnibus eſt, proditorum po-
1 ſteros poſſe honoribus, ac muneribus arceri: quorum acquiſitio, ac poſſeſſio tribuentium voluntati innititur, non autem gentium iuri quo dominia conſiſtunt: quamobrem, quod per Imperatores conſtitutum fuit *in l. ſancimus C. de pœn.* ne pœna noxam egrederetur, ac quod peccata ſuos tenerent auctores: neq; vlterius progrederetur metus, quam reperiretur delictum, eo teferẽdum eſt, ne nocuorum filijs vita, bona propria, atque id, quod iure, ſiue ratione naturali debetur, præripiatur, quo pertinẽt illa, quæ *Bart. tradit in l. 3. de interd. & releg.* nihil enim iniquius ait *Seneca de 2. ira cap. 4.* quam aliquem hæredẽ paterni odij fieri; culpam enim maiorum poſte-
2 ri, qui ne quidem viderant, nec ſciuerant, luere crudelitas videtur: *cum neque virtutes, neque parentum vitia liberis imputentur*, ſi *S. Hieronymo* credimus: ſed quiſque ſibi ſit, fortunæ, vel infortunij cauſa: ita *Caliſtratus in l. crimen D. de pœn, crimen*, ait, *vel pœna materna nullam maculam filio infligere poteſt, nam vnuſquiſque ex ſuo admiſſo ſorti ſubijcitur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituitur*, nec valet quidquam ratio, quam *in l. quiſquis §. filij vero C. ad leg. iul. maieſt.* Arcadius Imperator excogitauit, debere paterno perire ſupplicio, in quibus paterni criminis exempla metiuntur a noſtro Rege repetita infra *in cap.* 52. per hæc: *quos ab hæreditate paterna perfidia degenerare non credimus, qua ſuppoſitione id eueniſſe ſuſpicamur*, quod apud *Ammianum* legimus *lib.* 28. *interemptam paternam ſobolem, ne*
3 *ad parentum exempla ſuccreſceret*: quoniam vt bene aduertit *Dionyſ. Halycarnaſ.* incertum, ac ſæpius fallax argumentum hoc eſt: quod non minus, ac vanus timor ad mortem, ac cruciatus cuiuſquam ſufficere non debet: ferenda ergo lex iſta, quæ id tantum, quod a Rege ius obtinent, ac in quo inferiori tantum dominio potiebantur, aufert: quod, & Antiphanis poſteris aduenit, qui ex proditione parentis, *docente Plutarcho*, honoribus prohibiti ſunt, quodque probandum eſt in *d. l. quiſquis*, quæ ne ad nullos honores, ad nulla ſacramenta perueniant, præcipit: in his enim Principi cur id fecerit, percontari nequidem licet, quo

titulo ſuſtinentur paternę impieta-
tis in poſteros ex diuina hiſtoria
vindictę, Saulis, Ieroboami, Acabiq;
3 filijs interemptis, non enim hæc no-
mine pœnæ exegit: ſed ob pleniſſi-
mum dominij ius, [quod non minus
in vitam, quã in res noſtras obtinet]
exercuit: in ipſo enim viuimus, mo-
uemur, ac ſumus, vitamque noſtrã
eius dono, imo, & precario iure ci-
tra vllam iniuriam reuocabilem, ac-
cepimus, *vt in l. 2. D. de precar. eſt
enim* ait I. C. *natura aequum tamdiu
te liberalitate mea vti, quamdiu ego
velim.* vnum itaque, atque alterum
omni iniuſtiria vacat: ſicut iniquiſ-
ſimum foret filios in eis, quæ citra
Principum, ac patrum factum poſ-
ſident, puniri, quod & de Deo ipſo
enſiciauit *Auguſtin.* in eis quæ homi-
ni pleno iure cõceſſit, vt ſunt animi,
arbitrijq; operationes, quibus æter-
na præmia, vel ſupplicia ſibi quiſque
4 parat. *Deus,* ait ipſe, *foret iniuſtus, ſi
quemquam damnaret innoxium,* qua-
propter ſi propriæ vitæ periculo fi-
lius pro patre intercederet, mortis,
vel afflictionis corporis pœna exe-
qui minime poſſet, nemo enim etiã
pacto in propriam necem coniurare
poteſt ob alienam culpam: quoniam
tale ius in ſeipſum non obtinet, vt
docet per quam latiſſime noſtras
Ameſcua in lib. de poteſt. in ſe ipſum:
cauſa vero per quam executio pœ-
narum in bonis parentum, vel filio-
rum, quæ tamen a parenribus obtẽ-
5 turi erant, vel ex Principum benefi-
centia, ſuccedit, hæc colligitur, vt
nempe dolore ex filiorum damnis
afficiantur, ac compaſſione poſteri-
tatis a perduellionis crimine retra-
hantur. *nullum* ait *Plutar. acrius ſup-
plicium, quam eos, qui ex ſe ſunt, ob
ſe miſeros ſpectare,* & *Tertullian. de
diuina vindicta locutus,* duritiei po-
puli hoc tribuit, qui Deum ad talia
remedia impulerat, vt vel poſterita-
tibus ſuis proſpicientes legi diuinæ
obedirent. Per quæ leges iſtæ ſatis
ſuperque iuſtæ redduntur, correctis
eis, quæ iure feudorum attento ex-
teri pragmatici ſcribunt, vt & *Per-
nus* aduertit, nec feudi natura, ſitne
pactionatum, ſiue ſtãdare, an hæ-
reditarium, ſpectanda eſt: quoniam
quodquod illud ſit, agnatis, cogna-
tiſue ex hac lege præripitur; inquit
6 enim: *ſiue fuerit feudum antiquum
auitum, aut nouum, ſiue alterius cuiuſ-
cumque conditionis aut naturæ,* verba
quidem a paucis perpenſa.
7 Illud quoque in hac lege defini-
tur per communia iura non minus
ambiguum, ac controuerſum, ſen-
tentia ne, an proceſſu opus eſſet,
priuſquã notoriorum rebellium bo-
na manucaperenrur: in quo prag-
marici iuxta morem variabãt, vt eſt
videre per tradita *Gigant. tit. quomo:
proced. ſit. q. 16 & Peregr. de iur. fiſc.
eod. tit. Farinac. q. 116. num. 66. cum
alijs per Maſtrill. dec. ſ. 286. num. 4. 5.
& 41. 42. 43. 44.* qui oppoſitum hu-
ius legis amplectitur, ea tamen mini-
me adducta vt moris eſt apud no-
ſtros, incuria eorum; qui fiſco patro-
cinantur: cuius cauſa ſemper cuius-
libet priuati infelicior eſt, vt ſæpius
expertus ſum, quam nullatenus vi-
diſſe ex hoc apparet, quod per eam
omnis iudicialis ſolemnitas, imo &
ipſa proceſſus inſtructio remittitur,
ſi ſolum de notorio cõſtet, teſtibus,
inſtrumentis, confeſſione, vel ſen-
tentia, *vt not. in l. cum precum C. de
probat. & cap. veſtra de cohab. cler. &*
8 *mulier.* eo maxime ſi vetuſtate tem-
poris inuenitur; nam, quod rite, re-
cteq; proceſſerint, præſumitur: cre-
ditur ergo ſententiæ, licet ipſi Prin-
cipi non credatur *Alex. conſ. 124. lib.
2. Dec. cõſ. 445. n. 60. ex Andr. Iſern.
in cap. 1. tit. quæ tempor. mil. & in cap.
1. tit. qui ſucced. ten. Mantic. de tacit.
& ambig. lib. 13. tit. 11. nu. 12. Becc.
conſ. 16. nu. 22. Torniol. conſ. 23. num.
29. Menoch. conſ. 378. Genu. de verb.
enunc.*

enunc.lib.3.q.2.nu.21.Scrad.de feud. par.9.ſect.13.Roſentall.cap.11 q.11. ex nu. 18. ſi factum ex nuda Principis aſſertione conſiſtat, ſitque illud recens, nam ſi multum temporis exceſſerit, coadiuuetur vero aſſertio ſcriptorum hiſtorijs, vel alijs euidẽtibus indicijs, non vtique contemnenda, imo amplectenda erit: vt per eumdem *Mantic. lib. 2. tit.6. ex nu.* 20. licet ex ſe vix quidquam operetur: cetera ad ſequentes leges referentur.

CAPITVLA OBSERVANDA VT NON EXTRAHATVR *moneta auri, argenti in maſſa, ſiue in vaſi a Regno Siciliæ edita per Regem Martinum.*

CAP. L.

QVod nemo Siculus, aut exterus, cuiuſcumque nationis, gradus, aut conditionis exiſtat, audeat a Regno Siciliæ extrahere aliquam *monetam, nec aurum, nec argentum in maſſa*, ſiue vaſis, ſub pœna amittendi totam pecuniam prædictam, aurum, vel argẽtum extractum: quæ ipſo caſu ſint Regiæ Curiæ confiſcata: cuius pecuniæ auri, vel argenti extracti quilibet verus denunciator, aut inuentor habeat quartam partem, aliam partem officialis ſtatus per curiam: reliquis duabus quartis curiæ, vt prædicitur, integraliter remanentibus.

Item, quod de præmiſſis fiat proclama in qualibet ciuitate, terra, & loco maritimarum Siciliæ: & illud efficaciter obſeruetur.

Item, quod dictum proclama ſcribatur in actis Capitanei cuiuslibet ciuitatis, terrarum, & locorum prædictorum, & etiam in actis cuiuslibet Dohanæ ciuitatum, terrarum, & locorum eorundem.

Item, quod quilibet patronus nauigij, & ſcriba teneatur denunciare curiæ, ſeu officiali, ſtatuto ſuper his per curiam prædictam, aurum, vel argentum, quę eſſent portata ſuper nauigio ipſo: & ipſam pecuniam, aurum, vel argẽtum perquirere teneatur patronus diligẽter, & tenere modum quilibet patronus, quod ſuper nauigio ſuo nulla pecunia extrahatur a Regno Siciliæ: & ſi ſuper ipſo nauigio extracta fuerit moneta, argentum, ſiue aurum in maſſa, ſiue in vaſis, vt prædicitur, ipſo facto patronus teneatur ad pœnam vnciarum centum: ſcriba autem nauigij ſit carceratus, arbitrio curiæ puniendus.

Item, quod quilibet ſtatutus ſuper his per curiam prædictam debet diligenter vigilare, perquirere, & inueſtigare, ſi pecunia, argentum, vel aurum extrahatur ex illo loco, ſeu maritimis, in quo, vel quibus ſtatutus fuerit officialis prædictus.

Et vt minus poſſit curia defraudari, nauigium aliquod non debeat à portu, & maritima aliqua Regni Siciliæ recedere ſine licentia officialis illius maritimæ, ſiue portus, in quo nauigium fuerit prædictum.

Item, quod quilibet patronus, & ſcriba, mercator, & marinarius cuiuslibet nauigij teneatur iuramentum præſtare in manibus dicti officialis, & ſtatuti per curiam: quod nullam pecuniam, aurum, vel argentum, per eos, aut eorum aliquem extractum fuerit ſuper nauigio ipſo; & ſi præſtito iuramento, reperiretur contrarium, puniatur exinde de periurio: vltra pœnas ſuperius declaratas, patronis impoſitas.

Item, quod quilibet officialis teneatur, & debeat quodlibet nauigium in ſuo

receſſu perquirere,& inquiſitionem facere diligenter, ſi pecuniam, argentum, vel aurum poteſt inuenire ſuper nauigio ſupradicto.

Et ne peregrinantibus, aut alijs itinerantibus materia ſit aliqua quærelandi, ſi quis Siculus, aut Regnicola voluerit peregrinari, ſeu ad loca aliqua ſe transferre, ſi miles fuerit, aut alicuius ſtatus vaſa argentea extrahere audeat, & monetam pro ſuis ſumptibus: ad arbitrium iuratorum,& officialis illius loci, videlicet vnde receſſerit, & nauigium aſcenderit: atentis perſonæ qualitate, ſiue gradu,& loci diſtantia, ad quem eſt peregrinaturus, exteri videlicet peregrinantes illa vaſa extrahant, quæ ſecum aliunde detulerint, & pecuniam.

Et vt mercatores valeant de argento habere pecunias ad eorum libitum voluntatis Regia maieſtas prouidit, quod ipſi mercatores, & quilibet habentes argentum, poſſint inde cudere, & in pecuniam conuertere illud in ſala Regiæ maieſtatis: nullum curiæ dirictorum perſoluentes, vſque ad beneplacitum Regiæ maieſtatis.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia ne vltra maximam neceſſitatem exportetur.*

2 *Pecunia valor variatur.*

NOTA LI.

MOnetam,nec aurum,nec argentum in maſſa, per ea, quæ ſcripſi ad *cap.* 10. *Iacobi nota* 16, niſi forte per annonæ caritatem fames ingraueſcat: quo caſu ſi nulla ſpes obtinend. victus ſuperſit, quam ex pecuniæ exportatione, permittenda vtique erit, quaſi expreſſe neceſſitatis caſus exciperetur *Bart. in l.* 1. *in fine C. de naufr. lib.* 11. *Felin. in cap. cum acceſſiſſent num.* 20. *de conſtitut. Dec. in l.* 1. *nu.* 35. *D. de off. eius, &c.* neceſſitas enim magnum imbecillitatis humanæ præſidium omnem legem frangit. *Surd. de aliment.* qui ad multa videndus eſt *part. vlt. qu.* 32. Cœterum præter hũc caſum omnis diligentia adhibenda eſt, vt inde nõ exportetur, deteriore effecto intrin-
2 ſeco monetæ valore, vel extrinſeco in lymitrophis locis, vt aliunde adnotauimus,aucto,ex hac enim cauſa variari permittitur, quod ex ſe augeri, vel minui ſolet: ita *Michael Epheſius ad V. Nicomachiorum, quod de indigentia accidit, idem in nummo videre eſt: nam ſicut ea non eadem ſemper, nec enim alienis rebus aquè ſemper opus eſt nobis, ſic nec nummus idem ſemper valet, ſed mutatur, diuturnum autem eſt nummi pretium, eoque, vt menſura aliarum, qua comparantur, vti ſolemus.*

LI ORDINATIONI, ET CAPITVLI LI QVALI DIVINO obſeruari li iuſtitieri ordinati in lo Regno di Sicilia ciaſqueduno per la ſua Valli. Videlicet. Sarra per la Regia Maieſtati conſtituto pro anno præſenti 11. indictionis.

DE SACRAMENTO IVSTITIARIIS PRESTANDO: ET SVPER quibus criminibus hi cognoſcant.

CAP. L.I.

IVriranno ad ſancta Dei Euangelia corporaliter tacto libro, de obſeruari iuſtitia a ciaſqueduno,cum celeri expedimento, hauendo tantum li occhi a Deo,

Deo,& ala iuſtitia: non ſi mouendo per amori, pretio,odio,vel timori. Li quali iuſtitieri canuxiranno in tutta loru iuriſdictioni, & Valli in li quali ſu coſtituti dili cauſi capitali, ſiue criminali infraſcripti, videlicet,grandi latrocinij: li quali intendano da 20. auguſtali vltra de furti, de fratturi di caſi,ſiue porti, de inſulto cogitato, de incendij,ſiue contra quelli,chi mettino foco, de inciſioni de arbori fruttiferi,& viti; ſiue vigni, de violentij fatti ali femini, de brigi de dui li quali animo cogitato ſi brigano, de crimine læſæ maieſtatis: & etiam de quelli li quali extraino armi moliti,ſiue offenſiui, deli defenſi impoſiti per parti dela Regia maieſtati,& generaliter d tutti li delitti, de li quali li perſuni conuenuti hauiano a ſubſtiniri pena de loru corpu,& mutilationi di mẽbri, deli quali cauſe criminali canuxiranno per via di accuſationi, ſiue denunciationi; non per via di inquiſitioni excepto per expreſſo comandamento dela maieſta prædicta.

Et licet di ſupra ſia dicto, che li gran latrocinij ſi intendano da 20. auguſtali vltra: di li quali ſi intendi che neceſſario haia a conuxiri lu Iuſtitieri predicto tam criminaliter, quam ciuiliter: tam ſi li latrocinij ſu de minuri quantitati, & lo accuſaturi voglia proponiri la cauſa criminaliter dananti lu iuſtitieri, che li ſia licito,& lu iuſtitieri lu digia audiri, tanto per via de accuſa, quanto per via de denunciationi.

Item canuxiranno dili cauſi ciuili infraſcripti: videlicet di li feudi non quaternati, oi dila parti deli feudi quaternati prædicti:dili autri cauſi ciuili,ne principaliter, ne per appellationi lu Iuſtitieri non ſi interpona a canuxiri.

Tamen ſi li cauſi ciuili ſaranno incomenzati dananti li Baglij, & Iudici inferiori,& infra ſpaciu de dui miſi non ſaranno li cauſi diffiniti, lu Iuſtitieri pozza poi li dui miſi predicti canuxiri dili preditti cauſi,& diffinirli, ſecundum Deum, & iuſtitiam, incontinenti in quella mideſima terra doue ſia la cauſa. Ita quod nulla cauſa ciuili prindano a portarſi fora dela terra: tamen,ſe la cauſa fuſſi cuſſi ardua, oi antica che per neceſſitati requidiſſi haniri maiuri termino,laſſi procedere in la cauſa dananti li Baglij, ſecundum Deum, & iuſtitiam.

Quod non aſſumant famulos de loco, ubi miniſtrant iuſtitiam.

ITem che dapoi che incomenzaranno ad exerciri lu officio non portiranno famigli dela valli,ſeu prouincia de loru iuſtitiariatu.

Quod non cognoſcant de cauſis eos tangentibus.

ITem non canuxiranno di li accuſi,ſiue cauſi, chi haiano contra di altrui, oi altrui contra de ipſi, durando lu officio loro, ac etiam non conſtringiranno, ad alcuni di quelli, li quali hauiſſiro hauuto cum loru briga, oi liti criminali:che comparino dananti in li cauſi criminali: contra li quali la gran curti canuxirà, & dara remedio opportuno.

Quod non exerceant officium per ſubſtitutum, & qualiter debent ire, & ſtare in loco ſibi commiſſo.

ITem li iuſtitieri digiano audiri, & terminari li cauſi, ac decidiri per ipſi, & loru Iudici, & non per ſubmiſſa perſona. Immo ipſi digiano continuamẽti exerciri lu officio de ſcurriri li Citati, terri, & lochi dela Valli ad ipſi commiſſa, taliter che non adimurino plui de quatro iorni in la terra, excepto che la cauſa non requidiſſi neceſſario maiuri dilationi.

Quod delinquentes puniantur in loco commiſſi delicti.

Item, li malfatturi,ſiue delinquenti puniranno in lochi, vndi delinquiranno.

Quod

Quod ſine dilatione, & ſolemnitate puniant delinquentes notorios & ſolemnes.

ITem, che li famuſi larruni, & malfatturi manifeſti, & quilli li quali arrobbano per li boſchi, & per li vij, committendo potiſſime homicidio, ſenza dilationi li degiano puniri; non aſpettando ſollemnitati alcuna.

Quod fiant apocha de recepto pro compoſitionibus.

ITem, che li ditti Iuſtitieri per mano dilo erario digiano fari podiſa di tutti li dinari che recipiranno di qualuncha compoſitioni, & verſa vice digiano recipiri antapoca de ſoluto.

Quod non recipiant xenia officiales.

ITem, che nullo preſenti, ne dono alcuno digiano recipiri per ſi, ne per loru famigli de nulla perſona; excepto alcuni poculenti, & eſculenti: li quali tamen non ſiano baſtanti per vn giorno ad ipſi, ne ala famiglia loru: & ſi li recipiranno digiano eſſeri in pena de priuationi dilo officio, & di eſſiri priuati di lu cingulu militari, & ſiano tenuti alu quadruplo de quillo, che reciuiranno.

De quibus cauſis cognoſcant in terris Baronum Iuſtitiarij.

ITem, licet di ſupra ſiano dicti, & notati tutti li cauſi criminali, li quali ſpettano ala iuriſdictioni di li Iuſtitieri, dili quali li dicti Iuſtitieri generaliter diuino canuxiri tamen in li terri dili Baruni digiano in criminalibus tãtum canuxiri, decidiri, & puniri li delitti: di li quali ſi digia fari punitioni alu delinquenti di *pena de morti, & de mutilationi de membri.*

Quod obſeruentur Conſtitutiones retro Principum.

ITem, che li dicti Iuſtitieri digiano obſeruari li conſtitutioni dilo Sereniſſimo quondam Imperaturi Federico diuæ memoriæ recolendæ, in li terri delo demanio tantum.

SVMMARIVM.

1 *CApitales cauſa iure a ſummo magiſtratu auocata.*

NOTA LII.

P*Ena de morti, & de mutilationi de membri, pœnam mortis, vel membrorum mutilationis.* cauſæ enim hæ grauiores a ſupremis magiſtratibus, conſulto quandoque Principe, definiri debent, ac inferioribus iuriſdi-
1 ctionis vtilibus dominis adimi: nam ſi feudales, ac regaliarum, item, & poſſeſſoriæ in exemptos grauitatis cauſa auocantur: quanto magis iſtæ in quibus vel occiditur nocuus, vel deturpatur, agiturque propterea de omnium rerum pretioſiſſima hominis vita, cuius valor omnis iniuriæ vltionem tranſcendit, vt viſum fuerit olim, Lactantio teſte, *nefas; quãuis malos tamen homines ſupplicio capitis afficere*, nullaque ideo pœna necem hominis attingebat, ſed leuiores erant, ventumque ideo fuit ad mortis pœnam, quia aliæ, progrediente tempore contemnebantur: nec me ab hac ſententia amplæ, latæue iuriſdictionum conceſſiones retrahunt, vbi id continetur; nam illæ in ſubditorum, ac reipublicæ bonum primitus proceſſerunt, ſecundo Baronum gratia: nec enim Princeps alia lege animaduertendi poteſtatem in alios addicere poteſt, quam ipſe habet, cum e veſtigio tranſeat res cum ſua cauſſa. At ipſe hoc pacto habet, vt ſingulorum vtilitati primo proſpiciat, quoties ergo euen-

euentu communi ſubditorum bono aduerſari comperiatur; nulla eſt vis conceſſionis, quæ in eam perſiſtere concedentem cogat, vt millies in hac iuriſdictionali materia firmatum eſt: quod vero aduerſetur ſatis compertum habemus ex mille grauaminibus, ineptijſque iuridicorum, quos in hoc munus aſciſcunt: qui ex capite conculcatis communibus, ac patrijs legibus, in hominum vitam, ac cruciatus conſpirant: plurieſque vt morem dominis gerant ſcientes, prudenteſque illas peruertunt, ac innocuos affligunt, adeo vt mihi ſūmum apud Siculos magiſtratum gerenti [propter plures, quas expertus fueram illatas in vaſſallos a beneficiarijs huiuſmodi, ſuiſque miniſtris iniurias, delegationes, quæ quatuor quibuſque menſibus cōcedi ſolent procedendi de facto, literas poteſtatis appellant] viſum fuerit citra animæ ſummum diſcrimē ſubſcribi neutiquam poſſe; cum plures viderim proceſſus ſententias, per quas innocentibus vita adimebatur, vel quibus rei in triremes damnabātur, quas ſine vlla ambiguitate reuocari opus fuit, ac perinde in eam ſuſpicionem adductus ſum, vt putem læthalem eſſe culpam, ſi ignauis huiuſmodi ſimilia iudicia libere committantur, niſi conditio adijciatur, vt executionem certioratio ſupremi magiſtratus [quem eximij, ac iuriſperitiſſimi viri ſemper occupant] præcedat, cui probationum copia fiat, ac ſententia; vt ſi viſum fuerit probet, ſin minus ad ius reducat: nā cum in atrocioribus petenda ſit hęc poteſtatis delegatio, ne poſſit ad normam iuris communis procedi, vt probat *Maſtrill Deciſ. 261. ex n. 60. ad 77.* concedi hac præmiſſa reſtrictione poſſe cōſequitur: minor cum inconueniens ſit, hoc pacto largiri poteſtatem, quam adimi, ne illa poſſint Barones vti, niſi & delegationē impetrent, & tamen hoc vltimum firmiſſimū eſt, adeo vt plecti poſſint, ſi reos, qui atrocia commiſerint, ad iuris, ac ritus ordinem in proceſſu ſeruandum remittant, vt *Maſtrill.* etiam quo ad ſupremum magiſtratū affirmat, vt alibi tactum eſt.

PRAGMATICA DE PRODITORIBVS, ET REBELLIBVS.

CAP. LII.

MArtinus, Dei gratia Rex Aragonum, &c. Et Martinus, eadem gratia Rex Siciliæ; ſatis conſtat eſſe notorium, quam profunde, lateque proditorum noſtrorum perfidia turbauerit hactenus Regnum noſtrum, & quantum etiam ad ſedationem turbationis ipſius, manus, & conſilia noſtra vacauerint; atque per quod noſtros, & fidelium noſtrorum labores, & ſumptus, non ſine innumerabilibus damnis ipſorum, & clamoribus, ad ſtatum pacificum ſit reductum: proditores, ipſius turbationis auctores, ad iniuriæ maieſtatis noſtræ vltionem, noſtrorumq; fidelium, non indignè proſequimur; & de ipſorum bonis non irrationabiliter diſponimus: vt eorumdem rebellium frequens præſumptuoſa, atque ineffrenata temeritas peruileſcat, & offuſcetur, & noſtrorū fidelium ardor fidelitatis, & conſtantiæ radijs, & totis viribus augmentetur, & illuminetur: quapropter ad vindictam tanti ſceleris, cum auctoritate, aſſenſu, & beneplacito ſereniſſimi Domini Regis Aragonum Reuerendiſſimi genitoris noſtri, ac deliberato conſilio cum Baronibus noſtris, legum doctoribus, ac iuriſperitis, & alijs noſtro lateri aſſiſtentibus: ſtatuimus, ordinamus, & per hanc Pragmaticam ſanctionem noſtræ ſerenitatis firmiter deliberamus, quod ex nūc

in

in antea præfatæ noſtræ maieſtatis perduelles, vxores ipſorum, *& filij eorundem, cuiuſcumque generis, ſeu ſexus hæredes*, & ſucceſſores, quos ab hæreditate paternæ perfidiæ degenerare non credimus, eorum bona, videlicet Comitatus, Terras, Batonias, Caſtra, fenda, & quæcumque alia burgenſatica, necnon & nomina debitorum, quæ hactenus occaſione eorum notoriæ dãnatæ rebellionis, ad noſtrum Regium fiſcum rationabiliter aperta, deuoluta, ac ipſo facto confiſcata fuerunt præſertim ſecũdum ſeriem cuiuſdam noſtræ pragmaticæ ſanctionis hactenus per Maieſtates noſtras ſuper confiſcatione bonorum noſtrorum rebellium editæ, & ſolemniter promulgatæ fuerunr. Et deinde per Maieſtates noſtras noſtris fidelibus, & ſequacibus, in remunerarione grãdium ſeruitiorum, per eoſdem noſtros fideles, & ſequaces maieſtatibus noſtris tempore tantæ reuolutionis dicti Regni, & recuperationis ipſius, cum magna ſolertia, ac conſtantia fidei exhibitorum. Et præcipue in recompenſatione irreparabilium dãnorum per dictos noſtros fideles, & ſequaces prętextu dictæ rebellionis pro noſtra fide Regia immaculata ſeruanda, ram circa eorum perſonas, qi ã ipſorum bona toleratorum donara, & cõceſſa a manibus dictorum noſtrorum fidelium, eorumque filiorum, & hæredum tenentium, & poſſidentium bona eadem, nullatenus audeant auocare: ſed ſint penitus a limine iudiciorum memorato excluſi: adeo quod in iudicio magnæ curiæ noſtræ, nec in alijs tribunalibus curiarum totius noſtri Regni quæſtionem, litem, & controuerſiam, ſeu moleſtiam aliquam ſuper auocatione prędictorum bonorum ſuprad ctis noſtris fidelibus conceſſorum tentare non audeant, mouere, nec inferre quocumque modo, iure, ſeu cauſa. Et ſi forte aliqui noſtri ex dictis noſtris rebellibus, ſeu eorum filijs in iudicio noſtræ magnæ regiæ curiæ, vel alibi, contra præfatos noſtros fideles, ſeu eorum alterum, filioſq; hæredes eorundem, ſuper auocatione præfatorum bonorum, iurium, & actionum ipſorum per maieſtates noſtras dictis noſtris fidelibus, & ſequacibus conceſſorum, quæſtionem, ſeu litem aliquam tentauerint, vel mouerint, illas actiones quaſcumq; per eoſdem noſtros rebelles, vel eorum filios in iudicio propoſitas, & quomodolibet intentatas, ex cauſa, & culpa prædictæ rebellionis ipſorum, penitus tollimus, & abolemus, ac tolli, & omnino reijci, & caſſari ab actis dictæ M.R.C. expreſſe volumus, & mandamus, niſi per iudicium, & ſententiam præfatæ M. R. C. quæſtiones, ſeu lites prædictæ fuerinr ſopitæ, & ſententiali calculo terminatæ: cum firmæ deliberationis propoſitum maieſtatum noſtrorũ exiſtat, præfatos noſtros fideles, & ſequaces abſq; vexatione aliqua iudiciorum, & extra, prædictis noſtris conceſſionibus, & remunerationibus, ſecurè poſſe gaudere: legibus, conſtitutionibus, & capitulis, ſeu ordinationibus quibuſcũq; *Sereniſſimi Principis Regis Iacobi* olim Aragoniæ, & Siciliæ Regis Illuſtris, dum eidem Regno Siciliæ præfuit, editis, & aliorũ prædeceſſorum noſtrorum Regum dicti Regni, atque noſtris huic noſtræ pragmaticæ ſanctioni contrarijs minimè obſtantibus. Quibus de certa noſtra ſciẽtia, & expreſsè derogamus: & præſertim extrauaganti de pace conſtantiæ diui Imperatoris Federici prædeceſſoris noſtri in aliquo non obſtante: quantum ad præmiſſa corrigimus, & ipſam fauore reipublicæ tantorum noſtrorum fidelium viribus euacuamus: non obſtantibus etiam quibuſcumq; reſtitutionibus, reintegrationibus, remiſſionibus, gratijs, & indulgentijs hactenus per clementias noſtras dictis noſtris rebellibus, ſeu eorum filijs, generaliter, & ſpecialiter indultis, & conceſſis. Cum ſemper ſerenitates noſtræ, noſtriq; Conſiliarij præaſſiſtentes lateribus noſtris, illas intellexerint, & intelligi volumus tantum *quo ad perſonam ipſorum rebellium, & bona quæ attinent de præſenti*: non autẽ vt vigore,

& aucto-

& auctoritate dictarum noſtrarum reſtitutionum, ſeu reintegrationum, bona ipſorum rebellium ex cauſis, & rationibus ſupradictis translata in dictos noſtros fideles, & ſequaces, dicti noſtri rebelles, ipſorum vxores, & eorum filij modo aliquo ab eiſdem noſtris fidelibus, & ſequacibus, eorumq; filijs, & hæredibus, bona ipſa ad præſens tenentibus, & poſſidentibus audeant reuocare: quoniam gratiæ, & reſtitutiones ſerenitatis, & clementiæ noſtræ dictis noſtris rebellibus, ſeu filijs eorundem conceſſę, & indultæ iuridicę intelligi debeant, videlicet abſq; alicuius tertij iniuria, ſeu læſione: mandantes nobili magiſtro Iuſtitiario, quatenus præſentem pragmaticam ſanctionem per omnia loca famoſa Regni noſtri ſolemniter publicari faciat, eamque publicatam ſub pœna maieſtatum noſtrarum contemptus obſeruet, & per omnia inuiolabiliter faciat ab omnibus officialibus noſtri Regni obſeruari: ſub pœna prædicta. Ita, & taliter, quod præſens noſtra pragmatica ſanctio in iudicijs, & extra per omnes, & ſingulos officiales noſtros intelligatur, & ſemper intelligi debeat ad cōmodum proficuū, & fauorem dictorum noſtrorum fidelium, eorumque hæredum, & ſucceſſorū. Data Cathaniæ per nobilem Bartholomeum de Iuuenio, militem Regni noſtri Siciliæ Cancellarium, familiarem, & fidelem noſtrum. Anno dominicæ incarnationis 1400. die 20. Decembris 14. indictionis, Regniq; noſtri dicti Regis Aragonum anno quinto dicti Regis Siciliæ 9. & dictorum regiminum 24.

SVMMARIVM.

1 *Fœmina nouo iure maribus æquata.*
2 *Mares diſcreti a fœminis prælationis cauſa in maioratu, & in feudo.*
3 *Marium repetita prælatio an rationem agnationis inducat.*
4 *Mares ſi perpetuo vocentur familia proſpectum videtur.*
5 *Fideicommiſſum maſculinum ex marium multiplici vocatione.*
6 *Ratio neceſſaria habetur pro expreſſa.*
7 *Fœminarum excluſio non præſumitur.*
8 *Teſtator ſuæ ſoboli alienam præferre non creditur.*
9 *Nepotes ex filia maribus vocatis.*
10 *Fœmina in agnatitio fideicommiſſo aliquando vocata.*
11 *Cognati poſt agnatos.*
12 *Expreſſa fœminarum excluſio an proficiat.*
13 *Fideicommiſſa Italica ab Hyſpanis in ratione conſeruandæ agnationis differunt.*
14 *Agnatorum vocatio an pro ratione fit.*
15 *Maſculinitas lineam cognatorum includit.*
16 *Nepos ex fœmina ex linea maſculina.*
17 *Matris, ac filij iura in fideicommiſſo maſculino diuerſa.*
18 *Fœmina ſemel remota per maſculum non redit ad ſua iura.*
19 *Maſculis ſemper prelatis remotior admittetur contra fœminam.*
20 *Vocatio de maſculo in maſculum.*
21 *Vocatio de gradu in gradum maſculorum.*
22 *Potior an habeatur, ac ſi gradu præcederet.*
23 *Gradus deſcendentia propriæ ſunt.*
24 *De gradu in gradum vocatio poſt inuitatos mares.*
25 *Linea maſculorum agnatica quos includat.*
26 *Cognati lineam qualitatis non conſtituūt.*
27 *Cognati in marium linea contenti.*
28 *Collaterales ex primo deſcendentes ex linea dicuntur.*
29 *Contentiua, ac effectiua linea.*
30 *Linea omnes deſcendentes in infinitum continet.*
31 *Linea maſculina perpetua marium ex maribus.*
32 *Mares ex recta linea ſubſtantia.*
33 *Cognatus proximior vincit agnatum remo-*

remotiorem, ſed non mater ipſius.

34 *Familia per cognatorum ſucceſſionem deſtruitur.*

35 *Filia vltimi defuncti ſi cum agnato contendat quid iuris.*

36 *Cap. 1. de eo qui ſibi, & hæredibus, & cap. 1. de duobus fratribus conciliantur.*

37 *Fœmina proximiores regulariter citra indicia admictenda.*

38 *Fœmina ſi contendat cum cognato.*

39 *Cognatus perſonam matris exuit.*

40 *Reſtitutio qua plena, quaue pleniſſima.*

NOTA LIII.

F*ilij eorundem cuiuſcumque generis ſeu ſexus.* In his enim, quæ rigorem iuris exoptant fragilitati ſexus, vel ætatis non ſuccurrimus, veniuntq; fœminę etiam ſi id expreſſum non eſſet, vt *in tit. quib. ex cauſ. reſtitut. non eſt neceſſ.* nam in ceteris, ſicut per maſculorum expreſſionem fœminarum remotio ſequitur: ita filijs per collectiuam nominatis, ſi odium diſpoſitio cõtineat, filiæ non veniunt: contra ſi fauorabilis ſit, vt quia ad ſucceſſionem inuitentur, filiorum nomine compręhenderẽtur,
1 niſi forte vocatio expreſſam qualitatem maſculinitatis contineret, vel expreſſa agnationis ratione habita ad maſculos referretur: ſemper enim æque vtriuſque ſexus filijs fauendũ eſt, niſi teſtantis voluntas manifeſte refragetur: correcto iam per Imperatorum conſtitutiones veteri iure; quo ad imparia habebantur *l. maximum vitium 4. C. de liber. prater. §. ſed vetuſtas inſt. de hæredit. quæ ab inteſt. defer.* quæ vt breuiter, quoad fieri poteſt, apertiora in re fideicommiſſaria fiant, hæc ſupponenda excogitauimus.

2 I Dari ſubiectã materiam; in qua maſculorum diſcretio fœminarum remotionem ſine vlla, aut aliqua agnationis, ſeu familiæ ſeruandæ expreſſione cauſatur, illamue eſſe, in qua maſculi ex rei natura pręlationẽ obtinebant, gradus æqualitate ſuppoſita cuiuſmodi ſunt ſucceſſiones feudorum, itemue, & maioratuum ſuapte natura indiuiſibilium, vti feuda noſtri Regni iure francico conſtituta, & maioratus hyſpanici; vtrique enim, quoniã inter plures filios vni adiudicandi veniunt, digniori debẽtur: ex vtriuſq; nempe ſexus filijs maſculo, ac ex pluribus maſculis priori nato, qui ætate ſaltem, ſi non ſexu ceteros antecellat: in his ergo ſi maioratus inſtitutor formã ex lege in hanc rem lata [quæ eſt *l. 2. tit. 15. par. 2.* qua filius maior vocatur] prętergreſſus fuerit, vel primus feudi conquiſitor formam, ſub qua illud obtinuit, diſponendo vt in maſculos ſemper, vel perpetuo tranſeat, aut de maſculis in maſculos vt vadat pręcipiendo: vel de gradu in gradũ maſculorum, vel vt in linea maſculorum ſeruetur; tunc in excluſionẽ fœminarum hæc fieri dicendum eſt potius, quam vt expreſſionem eorũ, quæ tacite inſunt, cõtineant, quodq; inania ſint *ad text. l. 3. de legat. 1. & l. non recte C. de fideiuſſ.* vt leuiſſimè exiſtimauit *Dec. conſ. 568.* cui ſe ſubſcripſere *Molin lib. 3. c. 5. n. 36. & 71. Mieres p. 2 q 6. n. 107.* hæc enim potius denotant diſponentem a vulgaribus maioratus, feudiue formulis diſcedere voluiſſe [quas regulares appoſite quidem appellãnt] neceſſitate, vt ad maſculos deueniant, inducta, quam ordinem prælationis indicare, vt diſcurrit *Bald. in l. fratres n. 3. C. de inoff. teſtam. & in l. Imperator n. 7. D. de poſtulan.* quapropter illa noſtratum ſententia, qua ſtatuitur maſculorum aſſiduam in omnibus clauſulis, ac vocationum gradibus,
3 expreſſionem ad agnaticæ ſucceſſionis rationem habitam, ſatis non eſſe, quam profeſſi ſunt *Ancbar. conſ. 339. num. 7. Cep. b. conſ. 345. nu. 15. lib. 3. & conſ.*

conſ.616.n.46.lib. 5. Surd. conſ 317. n.37.& 38.Guttier. conſ. 13. nu 27. Cabed deciſ. 208.p. 1. Gamma deciſ. 354.n.6. Molin. de primog. lib.3.c.5. n.20.& 71.& c.6.n.37 quæ elicitur ex Bart.in l.liberorum nu. 12. & 13. de verb.ſignif.& Bald.in l.ſi defunctus nu.3.C.de ſuis.& legit.Rimin.iun.cõſ. 279.nu.70.& conſ.527.nu.34 Honded. conſ 1.nu.54.& conſ. 88.nu.55. Anchar.q.66.n.11.lib.2. Ant. Fab.de err.lib.2.decad.28. Guid.Pap.Deciſ. 612. Magon.deciſ.Flor.27 n.6. & nõnulli ex relatis per me Deciſ. 28.ex n.25.eo quod ad inuitandos maſculos alia ratione adduci potuit Lap. alleg.101.Fulg.conſ 36.n.2. Menoch. conſ.1503.n.78. intelligenda eſt, vbi de bonis liberis per fideicommiſſum relictis agatur, non in titulum maioratus, ſed vt inter inſtitutos, ſubſtitutoſq; maneant, iuxta regularem normam fideicommittendi, ſecluſa primogenitura,ac maſculinitate,quę ſui natura in feudis, ac maioratibus huiuſcemodi continentur,nam ſicuti in his,vt aliquid vltra operetur,neceſſe eſt,ita in illis vt in concurſu æqualis gradus ſolummodo præferantur ſufficere debet: niſi contemplatam eſſe agnationẽ expreſſis verbis, vel euidentibus indicijs cognoſcatur, potius enim linea maſculorũ, in qua, & morientis filia includitur, quam agnationis conſtituta videtur, quam nonnulli maſculinam vocant.

4 Sed in feudis, ac maioratibus, vt crebrius noſtrates affirmant, eo ipſo proſpectum familiæ, agnationique videtur, quo maſculi perpetuo, ac vniformiter in omnibus ſucceſſionis gradibus,fœminæ vero vbi ij omnes deficiant, inuitentur: nec enim credendũ eſt maſculos, per quos agnatio ſeruatur, tam frequenter prætuliſſe, eorumq; nominationem conculcaſſe, vt ſine vllo fructu in cõcurſu æqui gradus fœminas vincerent: quod ante hac ex nuda maioratus inſtitutione, ac feudi formula obtinebant: tum maxime, quia natura iſtiuſmodi rerum inſpecta, eorum in acquiſitione, ac poſſeſſione maſculorum iura rectiſſimè præualuerunt: quoniam ad familiarum perpetuitatem,ac ſplendorem inuenta fuerunt: licet non vnica ratione: nam in feudis id fuit fauore domini conſtitutũ, quo facilius,ac promptius inueſtitus militiam ſuſcipere,ac ferre potuiſſet, quæ viris tantum conuenit: contra in maioratibus vtilitas deſcendentum, ac familiæ perpetuitas attenditur,quę ex amplioribus redditibus honeſte,ac ſplendide ſuſtinetur: fortunæ iniurijs præceteris multo minus expoſita: quæ licet amplexata noui iuris benignitate, contra id quod res ipſa dictare videtur: fœminas admittant: attamen ſi inſtitutor priorem, ac propriam naturam promouere ſtudeat,facilius ad eã regredietur. Sũt ergo, qui priori cõtradixere Riccard. de malumbra, ac Io. Andr.in id a Matthesil. adducti ſing. 129. Iaſ.in l.Gallus §. nunc de lege nu. 17.& 18.de lib.& poſth.Decian.reſp. 127.ex n.15.lib.3.Menoch.conſ.172. n.12.& cõſ.400.n 43.Surd.conſ.316. n.6.Marc.deciſ.delfi.546.nu.21.p.1. Theſaur.deciſ.96.n.27.Mut.deciſ 65. n.12.Ruſt.in l.cum auus lib.2.14.de liber.& poſth.Peregr.de fideic.art.19. nu.16.& art.26.nu.15.Mart.de ſucceſſ.q.1.art.1.n.2.Fuſar.q.311.n.63. q.376 n.13.& q.499.n.15.ac in hyſpanicis maioratibus loquũtur Gregor.Lop.in l.3.verbo mugeres q. 21 tit. 12.p.6.Garz.de nobil.in initio num. 6. Molin.de primog.lib.3.cap 5.n 25 29. 37.& 45.Aluarad de coniect mente defunct.lib.3.c.3.§.4.n.36.Mier.de maior.p.2.q.6.ex n.326.Caſtil.cõtrou. lib.2.cap.4.n.80.& lib.5.c.91.ex n. 2.noui addentes ad Molin.d.c.5.n.50. qui pleroſque alios adducunt aiunt iſti maſculorum prælationem aſſiduam, ac fœminarum in ſubſidium voca-

tionem, prædilectionem quoad maſculos in remotiori gradu conſtitutos ſignificare, ac quod fœminis etiã proximiores præcederẽt, quoniam præſumitur hoc in agnationis perpetuitatem ordinaſſe; habita de ea ratione: alia enim ratio præterquam cõmentitia excogitari non poteſt: ac perinde habetur, ac ſi id expreſſiſſet *Caſtr. in l. ſi vero §. viro n. 2. ff. ſolut. matr. Soccin. Iun. conſ. 181. n. 36. vol. 2. Gozadin. conſ. 59. nu. 15. Ruger. conſ. 25. nu. 60.*

6 tione: alia enim ratio (see above)

II. Vocationem vltimo loco fœminarum poſt inuitatos, prælatoſue in omnibus ſubſtitutionibus maſculos, vel perpetuo illis vocatis, aut per verba de maſculo in maſculum, ſiue de gradus in gradum, aut lineã maſculinam, non tantum nõ nocere maſculis, quin præferantur, ſi latiori conſanguinitatis gradu ab vltimo poſſeſſore diſtent, quam fœminæ, vt meo videri, irrefragabili ratione agnatitium maioratum potius ſtabiliat. quoniam cum earũ omnimoda excluſio, ac cognaticæ lineæ ex eis ortum ducentis, tamquam legibus aduerſans haudquaquam præſuma-

7 tur niſi expreſſa fuerit *Dec. conſ. 379. n. 7. conſ. 553. nu. 4. & conſ. 688. Bec. cõſ. 107. n. 19. Surd. conſ. 416. ex n. 13.* ſi forte in nullo euentu admiſſæ, ac ſubſtitutę legantur, improprtiare verba opus erit, ac nomina, ſenſumq; verborum flectere, vt etiam maſcu-

8 lorum appellatione veniant ipſæ, vel earum filij, ne teſtator imprudenter alienam ſobolem proprijs filiabus, ac ex eis nepotibus prętuliſſe videatur; vt arguit *Bal. conſ. 40. lib. 3.* quo fit vt ſi id eueniat maſculinitatis tantũ ratio habita præſumatur, non autẽ agnationis, etiam ſi verbis vis inferatur: neue cognatis depulſis [extinctis omnino agnatis] maioratus breuiſſimo temporis curſu diſſoluatur: quapropter in id conueniunt, vt

9 ex filia nepotes in marium vocatione intercludantur, inducto *text. in §. item vetuſtas Auth. de heredit. quæ ab inteſt. defer.* in qua Imperator neptis, pronептiſq; nomen commune vtriuſq; tam qui ex maſculis, quã qui ex fœminis eſſe determinat. idẽue ſtatuit *in §. ſi quis igitur Auth. de hered. quæ ab inteſt. defer. Fulgoſ. conſ. 85. Soc. Iun. conſ. 2. ex num. 21. lib. 1. Ruin. conſ. 49. n. 2. lib. 2. Alciat. cõſ. 15. lib. 8. Bero. conſ. 77. num. 11. lib. 2. Mandell. conſ. 86. n. 4. lib. 1. Surd. cõſ. 308. Mant. de coniect. lib. 8. tit. 18. n. 10. Menoch. conſ. 803. nu. 32. & conſ. 930. num. 20 Caball. conſ. 118. lib. 1. Mier. de maiorat. p. 2. q. 6. nu. 65. Caſtill. contr. lib. 3. cap. 15. num. 57. Seſſe Deciſ. 254. Rot. in recẽtior. p. 2. Deciſ. 6. & 15. & 150. p. 2.* quorum plures adduxi *deciſ. 28. ex n. 25.*

Quæ in diſcretiua maſculorum à fœminis vocatione penitus ceſſant: imbecilliſq; intellectus eſſet, impropriatis verbis velle agnatos cognatis admiſcere, quando vnuſquiſq; locũ propriæ vocationis obtinet: cum per mares amplexato rigore vocabuli agnatorum, per fœminas vero, earumque deſcendentes, cognatorum lineam cõſiderari verius appareat; ne poſteriores in locum priorum commiſcere opus ſit, vt cõſiderat *Aym. Crauet. conſ. 130. nu. 6.* quo fit, vt ſemper fragilem exiſtimauerim coniecturam illam in hoc a quibuſdam conductam, vt fœminæ remotioribus maſculis cedetent, quando nẽpe in vlla teſtamenti parte ad maioratũ vocatæ ſunt, illamq; ſolum in omnimoda perpetuaue excluſione admittendam eſſe, nõ vero

10 in temporanea quouſq; agnati exiſtãt, appoſita: ſatis enim eſſe debet, ſi maſculis perpetuo, vel per æquipollentia verba vocatis, ipſæ in ſubſidium inuitentur: cum non per hoc proximiores fœminas remotioribus maſculis prætuliſſe viſus fuerit maioratus inſtitutor *Ruin. conſ. 92. n. 9. lib. 2.*

lib.2. Gerard. Maczol.conſ.6.n.9.Rimin. Iun.conſ.23.nu.83.lib.1.& conſ.327.n.28.lib.3.Surd.deciſ.66.ex nu.21.& conſ.316.n.14.Mierez d.tract.p.2.q.6.n.42.& 65.Molin.de primog.lib.3.cap.5.n.50. verſ. ex quibus, cui multos ſodales adiungunt addẽtes, ac præter eos *Mut.deciſ.57.n.8. Luna inter conſil.diuerſ. Sicul.conſ.67.n.69.Gratian.diſcept.621.n.34.Ego deciſ.29.n.19.* ac perinde in hanc ſpe-
11 ciem mihi attrahendi videntur omnes, qui ex maſculorum appellatione, vocis latitudine attenta, cognatorum vocationem eliciũt, quos ſupra conduximus; etiam ſi nullibi vocatos eſſe appareat, vt nempe agnatis omnibus extinctis admitti debeãt. *Alciat.in l.gallus §.nunc n.18. D.de lib.& poſth.& conſ.113.n.5. Tiraqu.de primog.q.13.n.10. Cioffius cõſ.4.n.8.lib.2.*egregie *Surd. conſ.316.n.14.& conſ.443.nu.44.verſ.tertio reſpondetur conſ.475.n.20. Gabr. conſ.116.n.13.lib.2.Maczol.d.cõſ 6.n.9. Rub.Alex.conſ.22.nu.10. Peregr.de fideic.art.26.nu.2. Mier.p.2.qu.2.nu.264. Fab.An.conſ.13.n.117. Fuſar.de fideic.q.404.n.9.Molin.de rit.nupt.lib.3.q.21.nu.313.& 317. Roſentall.de feud.c.7.concl.45.n.15.* primo enim mares ex maribus ex propria vocabuli, ac vſus ſignificatione, poſtremo qui ex fœminis veniunt inuitati cenſeri debent.

III. Agnationis rationẽ expreſſam tũc dici, quoties fideicommiſſi, vel maioratus inſtitutor, ante, vel poſt vocationem gradus velle ſe bona in agnatos, vel eos, qui de familia ſunt peruenire proteſtetur, vt noſtri frequentius exiſtimant: nam ſi dicat fœminas nunquam admittendas fore, nulla ſuperaddita ratione, Imperatorumue conſtitutionibus attẽtis, talis diſpoſitio forſan corrueret, vetantibus, ac improbantibus fœminarum excluſionem, ac oppoſitũ præſumentibus, ni aliud expreſſe, ac ra-
tionabiliter diſponatur *ad l.maximũ*
12 *vitium C.de liber.prater.* & id ſimiles leges: quas Federicus Rex noſter amplexus eſt *in cõſtit. vt de ſucceſſionibus vt Corſet.filius ad Patris conſ.7.& 11.* animaduertit: quoniã vbi cõſuetæ hominum diſpoſitiones non tantum per leges vetantur, verum quoque criminãtur, ac reprobantur, omnis inaduerſum vſus prohibitus nullitate inducta videtur: nec tantũ præteritus, verum etiam, & futurus ſublatus, *vt clem.1.in princ.de pæn.* ibi, *quam reputamus corruptelam, & in cap.quamquam verſ. volentes de cenſib.in 6.* vt ſcitè aduertit *Anguia.de legib.lib.2.cõtr.20.ex n.19.ad 23.* & diximus nos ſupra in *patroc.c.2.ex n.81.ad 87.* quaſi teſtator legũ præcepta eludere voluiſſe minime videatur: nam quod in feudis, ac maioratibus receptum eſt [hominis nempe diſpoſitionem fœminas repellentem eſſe vtique ſeruandam, de qua *Minad.in conſtit. in aliquibus 2.not. ante n.69.Corſet.ceterius per me deciſ.28.nu.28.* & in maioratibus paſſim omnes] ex ſubintellecta ratione agnationis ſeruandæ procedit, ac ſi plus dictum, minuſue ſcriptum fuiſſet: excluſo per mitiorem interpretationem odio fœminarum, eodem pene modo quo viduæ, vſquequo innupta maneat ſine matrimonij odio legatur, ac religioſo hæreditas citra religionis odium adimitur: quibus fit, vt tacita excluſio per marium vocationem, illa quæ nominatim excluſis fęminis fit, firmior videatur.

Hæc tamen voluntatis expreſſio,
13 vt bona in agnatione familiæ cognomine ſeruẽtur, quæ in fideicommiſſis Italicis ſæpiſſime vſurpatur, vt in mea *deciſ.28.ante n.22.* apud Hyſpanos, *vt adden.ad Molin.de primogen.lib.3.cap.5.ad nu.18.f.222. verſ.his vero,* aduertũt neutiquam vſu venit: quoniã his ſimilia verba nullibi expenduntur, ſed verum agnationi proſpicere

ſpicere teſtator voluerit, ex ſubſtitutionum cõtextu, ac vocatorum qualitate eliciendum eſt: voluerit ne maſculinitati tantum, an agnationi fauere: nam quod aiunt, qui agnatis aduerſantur, teſtãtem in aſſidua per omnes gradus maſculorum vocatione, ac mentione, alia ratione quam promouẽdæ agnationis moueri potuiſſe ex *Mandel.conſ.* 13.*nu.* 8. *in* 1. *& conſ.*287.*n.*17.*Bero.conſ.*120.*n.*16 *lib.*2.*Fulgoſ.conſ.*36.*n.*2.*Lap. allegat.* 101. *Molin.de primog.d.cap.* 5.*nu* 26. *ac ſchol.ad eum n.* 25. licet alibi procederet, in Hyſpanijs tamen induci nequit; quoniam, expreſſa agnationis ratione per prædicta, fauore agnatorum ceſſante, omnis eorum prælatio a repetita, ac inculcata maſculorũ vocatione pendere videtur; quę ſi ſpernatur, vel per Iuriſconſultorum nimias ſubtilitates pernicioſe cauilletur, vnde cognatis præponẽdi ſint non remanebit: nimirum ſi addentes ipſi ad *Molin.d.ſol.*222.*ad n.* 25. præmiſſis vtriſq; opinionibus, affirmatiuam fauore agnatorum receptiorem eſſe enunciant: quando maſculinitatis qualitas pluties legitur repetita: mouentur ex ipſomet *Molin.lib.*5.*c.*5.*ex num.*9. *& Ioſepho Ramonio cõſ.*15.*ex n.*14. licet hoc ita reſtringãt, ne vbi fœminæ in qua diſpoſitionis parte admiſſæ inueniantur, procedat: quod quam rationi abhorreat, ſupra pro viribus edoctũ eſt: maſculinitati ſolum ergo proſpectum tunc videtur [quo nomine linea cognatica proprie comprehẽditur per legitimum verbi intellectum ſecundum *Bal. in cap.* 1. *de eo qui ſibi, & heredi maſcul. & alios per Peregr. de fideic. art.* 22. *Molin.d.cap.*5.*n.*48. *& in reſponſo. pro ſucceſſ. Reg. Portugal.p.*2.*n.*43.*Aguir.in ead. cauſa ſol.* 60.*ex n.*261.*Mier.de maiora.p.*1.*qu.* 2.*n.*55.*Gam.deciſ.*254. *Cald.Pereir. de nominat.empbit. lib.* 2.*cap.*50.*nu.* 30.*Valaſq.de iur.empbit.qu.*41.*nu.*5. *Anton.Faber de error. decad.*28.*cap.* 8.*ac pleriq; per add. ad Molin ſ.*226. *n.*45.*Cabal.conſ.*118.*n.*3. *lib.* 1. quãdo ſine vllo prælationis, perpetuitatis, ac durationis verbo maſculi ad maioratum acceſſuntur; illis ſepius vocatis, ac in cõditione poſitis: quo caſu proximior cognatus ex poſtremi poſſeſſoris linea, puta nepos ex filia, maſculus rectiſſime dicetur, ne opus ad remotiorem ſit agnatum

16 recurrere. *Ruin.conſ.*149.*ex num.*6. *lib.*2.*& conſ.*28.*n.*4. *lib.*3. *Peregr. de fideic. art.*22.*n.*24.*Rot. apud Farinac. deciſ.* 414.*tom.*2.*Caſtil.contrcu.lib.*5. *cap.*93.*n.*42.*p.* 2. verum quod hoc caſu, ceteriſue, vbi ſimplex maſculinitas, ſubſtantiæque linea contẽplatur, ac vbi ex lateribus maſculi remotioris gradus ſupeiſint: ipſi equidem cognato maſculo cedent, matribus vero non ſemel obſtabunt, ne ipſę maioratu potiantur in omnibus illis caſibus, quibus adeo prælati ſunt maſculi; ne per diſtantiam gradus remoueantur: de quo illi tractãt, quos cumulaui *deciſ.*28. *&* 29. ſatis cum inter ſe differant iura fœminæ a iuribus filij ſui maſculi, vt ex ipſorum contrariorũ dictis conſtat aper-

17 tiſſime: illa æquidem irrefragabili ratione, quod maſculinitatis qualitas nequaquã in fœmina reperiri poteſt *c.Raynaldus vbi omnes de teſtam.Odd. de comp.ſubſtit.p.*6.*art.*4.*n.* 3. *Mãtic. de coniect.lib.*11.*tit.*15.*Craſſ. §.fideicom.q.*35.*Peregr.de fideic.art.*25.*nu.* 11. *Fuſar.ſimil.tract.q.*402.*nu.*5. vt ſatis nec ſit filium ei maſculum extra ſucceſſionis punctum ſuperueniſſe: quandoquidem delatæ ſucceſſionis tempus ſpectatur *l. interceidit D. de cond. & demonſtr. l. interueniu D. de*

18 *legat. praeſ.* ad inſtar fœminæ ſemel a maſculo diſtantis gradus remotæ, quæ ad ſucceſſionem ſi ex eo nõ niſi fœmina ſuperſit, non redit, per ea, quæ docet *Peregr.conſ.*24.*ex nu.*21. *lib.*2.*& de fideic.art.*27.*n.*19. *Mier.*

de

de maiorat.p.2.q.6.n.40. Fuſar.de fi-
deic.q.483.ex n.29.ad 42. Angul. de
meliorat.l.11.glo.9.n.5.Caſtil.contro.
to.5.cap.91.nu.63.Ego deciſ.28.num.
18.Schol.ad Molin. d.cap. 5.fol.233.
qui adductus ijs, qui contradicunt,
Menoch. nempe conſ.359.& conſ.
957.Caſſan.conſ.23.Fontanel.de pact.
nupt.clauſ.4.gloſ.25.nu.19. in prioris
opinionis munimen plures grauiſſi-
marum cauſarũ in ſupremis hyſpa-
nicæ ditionis ſenatibus definitiones
adducunt, & præ ceteris binas ſuper
ſtatu Alcalano pro Domino meo
Duce contra Marchionem de Mon-
te Maior.
19 At vbi fęminis ſemper, perpetuo-
ue maſculi præponantur, vel omni-
bus maribus deficientibus inuiten-
tur, agnationem per hoc antelatam
nemo negabit, quodq; remotior ma-
ſculus veniat præponẽdus, ita Corn.
conſ.263.lib.1.Molin.de primog.lib.
3.cap.5.n.33.& 62. Peregr. art. 27.
nu.2. Fuſar.q.279.nu.35.Gratian.di-
ſcept.621.ex nu. 17. & quos adduxi
deciſ.29.n.10 & 11.f.513.D.Valen-
zuola conſ.113.tom.2. quo loci vtraq;
ſpecies terminatur. Idẽ quoq; ſi per
implicita perpetuitatis verba mares
vocentur: puta ſi hæreditas vt de
maſculo in maſculum, vel de hærede
in hæredem maſculum vadat, diſpo-
natur: per hoc enim omnem mariũ
20 agnatorum deſcendentiam prætuliſ-
ſe videtur, ac ſi perpetuitatem tem-
poris expreſſiſſet Pariſ.conſ.37.n.28.
& 36.lib.2.& conſ.53.ex nu. 25.lib.
3.Menoch.conſ.775.& conſ.1023.nu.
7.& conſ.1195.n.18. Molin. d.cap.
5.n.39.Raud.var.reſol.cap. 43.nu.5.
Cornazan.deciſ.Lucenſ.122. ex n.30.
Mier.de maior.q.5.n.34.& 113.Ca-
ſtill.contr.lib.4.cap.9.ex n.42. ad 55.
Fuſar.q.277.n.10.& qu.322.nu.54.
21 & de maioratu ita concepto vt ad
primogenitos maſculos pertranſeat,
vnuſq; alteri ſuccedat de gradu in
gradum maſculorum, quod per hanc
formulam agnatio præferenda ſit,
præter Cornaz.citato loco tenent Ce-
pha.conſ.38.n.22.Menoch.conſ.904.
n.45.Fuſar.q.384.n.7.Gratia.diſcep.
285.nu.18. æquipollet enim clauſu-
læ de maſculo in maſculum, ac ambę
agnationi fauere vidẽtur, vt ex mul-
tis affirmat Caſtill.contr.lib.4. cap.9.
ex nu.42.ad 55.& lib.5.cap.93.§.5.
in his enim verbũ gradus ad ſenſum
graduum conſanguinitatis, vel affi-
nitatis accipietur, vt nempe quot-
quot ſunt filij vnum conſtituant, ne-
potes alterũ, & ſic deinceps ſucceſ-
ſiue, vt patet ex ſupra adductis, nam
quod Caſtrenſ.dixit conſ.164. maſcu
lum ad fœminam ſi eum præcedat,
habere ſe, ac ſi eſſet in primo gradu
[quod pariter placuit Ruin.conſ.167
22 n.10.& 11.lib.2. concludenti potiorẽ
inter plures einſdem gradus haberi,
ac ſi alterius gradus eſſet, quodq; li-
cet improprie, attamẽ gradus nũcu-
pari poteſt] Ad plures filij inſtitutos,
ac inter ſe reciproce grauatos refe-
rendum eſt, quod inſtitutis, ſubſti-
tutiſue omnibus, vt de gradu in gra-
dum ſucceſſio inter eos deferatur
ſtatutum eſt. Sed vbi de ſolius inſti-
tuti deſcendentibus agitur, in quem
verba referuntur, de deſcendentiæ
23 gradibus accipienda ſunt, nominis
proprietate amplexata; vt ex præ-
miſſo Ruini loco, ac alijs, quos in id
adducit Molin. de primog. lib. 1.cap.
4.n.4.& 12.atq; ſcholiaſt. ad eum col-
ligitur: tãtum ergo valet, vt de gra-
24 du in gradum ſucceſſio tranſeat di-
ſponere, maſculorum vocatione, ac
prælatione præmiſſa: quantum ma-
ſculos gradatim ex omnibus lineis
præponere, vtq; eis ſuperexiſtenti-
bus ad fęminas nõ progrediatur: hęc
enim collectiua omnium eius quali-
tatis perſonarum exiſtimatur, nihi-
lominus, ac ſi perpetuitatis verba
expenſa fuiſſent; quod pariter præ-
lata linea maſculorũ procedit, quo-
25 niam illa manifeſtiſſime agnatica eſt;
nam

nam ſicuti maſculis de linea vocatis
cognati ſine dubio concluduntur,
ita maſculorum ſiue maſculina linea
ex agnatis cōficitur, quæ ad prioris
differentiam, quæ ſubſtātiæ dicitur,
qualitatis linea per *Bal.cōſ.134.ex n.
9.vol.3.* nuncupatur: accidentaliſq;
impropria, ac lato ſumpto vocabulo
dicta: quapropter agnatica linea idē
eſt, quod qualitatis ſecundum *An-
charan. conſ.95.* marium nempe ex
maribus; cuius appellatione omnes
ex quibuſcumq; inſtitutoris, vel gra-
uati deſcendentibus mares diuerſa-
rum licet linearum ex primo ſtipite
ſumentes exordium appræhendit, ac
in vnam lineam compaginat; eodem
pene modo, ac ſi ordine ſucceſſiuo
[gradus remotione comparatiue ad
26 fęminas minime attenta] vocati fo-
rent: nam cum cognati hanc lineam
non conſtituant, nec continuent, ne
defectu proximorum ceſſet, mares
remotiſſimo etiam gradu ab vltimo
poſſeſſore diſtantes vltimo deceſſori
coniungit, *vt Alciat.in l.gallus nu.9.
de lib.& poſth, Curt. Iun. conſ.154.nu.
13. Gozadin.conſ.87.nu. 15. Menoch.
conſ.205.nu.20.& conſ. 326. nu.86.
Peregr.de fideic.art.26.n.29.& deciſ.
132. Fontanel.de pact.nupt.clauſ.4.gl.
25.ex n.17. Caſtill.controu.cap.91. nu.
84.lib.5. Valaſq; Auēd, ad l.40. tauri
gloſ.9.num.63. Adden.ad Molin.* qui
alios addunt *lib.1.cap.6.ex num.34.
27 ad 42.fol.38. Fuſar.de fideic.qu.379.
nu.12.& q.484. Gratia. diſcept. 901.
ex nu.18.* quamobrem quod nōnulli
aſſerunt, cognatos in maſculorum
aui materni linea cōtineri *per me de-
ciſ.29.num.14.* cumulati, quibus ac-
cedunt *Michael ab Aguirre pro ſuc-
ceſſ.Regn.Portugal.p. 2.ex num.261.
fol.60. Auendagn.d.gloſ.9.nu. 40. Ca-
ball.conſ.118.num.3. lib. 5.* in eo ca-
ſu, quo maſculi ex linea deſcenden-
tes vocati ſunt, accipi debent, quo-
niam re vera mares ex fęminis con-
cluduntur in linea non minus, quam
mares ex maribus, maſculinam licet
lineam non conſtituant, vt ex prio-
ris opinionis authoribus colligitur.
Inde ſi maſculi de gradu in gradum,
vel de vno in alium vocētur, hoc ad-
dito, vt ex teſtatoris, vel inſtituti
linea ſint [ex quo per cognatos ma-
riū linea, ſiue melius maſculinitatis,
non continuatur] idem erit, ac ſi ma-
rium linea ex maribus præpoſita eſ-
ſet, perindeue orti ex fęminis in hac
linea non compræhendentur: gra-
dus enim hi qualitatis ſunt acciden-
talem illam lineam exprimentes, de
qua *Bal.* ceterique loquuntur.
28 IV. Enūciatio ſit, illud in hac li-
neæ materia præſcire oportere, eius
appellatione non ſemel collaterales
quoq; lineas compræhendi, a primo
tamen inſtituto deriuantes: quæ li-
cet vltimum deceſſorem per tranſ-
uerſum attingant, prioris tamen
origine, ac continuatione vti non
prohibentur *l.pronunciatio 195. §.fa-
milia verſ.communi iure D.de verbor.
ſignif.communi iure* inquit, *familiam
dicimus omnium agnatorum: nam etſi
patre familias mortuo, ſinguli ſingulos
familias habent, tamen omnes, qui ſub
vnius poteſtate fuerunt recte eiuſdem
familia appellabuntur,* cui alterius le-
gis verba *in l. iureconſultus §. ſunt ex
lateribus D.de gradib.* congruūt, *& ſi,*
ait, *ex inferioribus, aut ſuperioribus
gradibus eſt, recta linea ſurſum verſū,
vel deorſum tendēdo facile inueniemus
gradus, ſi per ſingulos proximum quoq;
numeremus* facit *l. ſtegmata .D.
eodem late Fuſar.de fideic.q.345. Ca-
ſtill.contr.cap.93.ex nu.24.lib.5.* quo
loci effectiue, ac contentiuæ lineæ
terminos mirifice explicat ex *Menoc.
29 praeſ.88.n.11.lib.4.* quibus omnibus
ſine vllo, aut aliquo obſtaculo maſcu
linam lineam, quam qualitatis eſſe
agnouimus, inter vniuerſæ deſcen-
dentię inſtituentis maſculos conſer-
uari, nec per ingreſſæ lineæ vacua-
tionem deficere, probatur: ne ma-
ioratus,

ioratus, vel feudum cognatis, vel
nouiſſimi poſſeſſoris filiæ cõferri de-
beat: nam ſicuti omnes vnius fami-
liæ, vniçquè lineæ reputantur; ita
quoque inter omnes ex quibuſue li-
neis mares maſculina linea cõtinua-
tur: Et ſicut ſimplex lineæ appella-
30 tio omnes in infinitum deſcẽdentes
comprehendit, ſecundum *Bal.* ſen-
tentiã *conſ.334.n.10.lib.3. Roud.cõſ.
30.n.33.lib.2. Rot.per Farinac.deciſ.
26.in 3.p.2. Fuſar.qu.346.* ac per
cõſequens agnationi repugnare vi-
detur, quaſi per hoc temporaneã
efficiatur, vt *Bal. præmiſſo loco nu. 9.
verſ.nec huic obſtat,* aduertit, ac ſcrip
31 ſere *Ceph.conſ.616.ex num.48.lib.5.
Auend.ad l.40.gl.15.n.40.* cum alijs
in id cumulatis per *Caſtill. dict.lib.5.
controu.cap.93.& cap.119.nu.323.*
ita ad lineã hanc maſculinitatis qua-
litate addita, maſculi omnes, ſine
vllo delectu proximitatis, ex omni-
bus lineis [ſi ex priori in plures ſciſ-
ſæ ſint] inuitati videntur, vt habe-
mus ex *Alex.conſ.53.num.12.lib.3.
Caſtr.conſ.164.num.5.lib.2.Pariſ.cõſ.
78.d.100.lib.4.Celſo Vgone conſ.120.
nu.12.* maſculinitas enim non aliter
quam primogenitura nunquam in
primis gradibus ex præſumpta di-
ſponentis mente conſiſtit, ſed vltra
progreditur *Anchar.conſ.17.ex nu.
10 Rim.ſen.conſ.438.nu.14. & Iunior
conſ.25.n.51.Fuſar.q.390.* ſi fortè, vt
diximus maſculina præponatur, vel
vt de gradu in gradum maſculorum
feudum, vel maioratus vadat, præci-
piatur, atq; hæc directa linea marib.
dicetur; quæ ſine cognati admiſſio-
ne a maribus marium non declinat,
licet ex alijs quam vltimi morientis
lineis ſint: quidquid ſit in linea ſub-
32 ſtantiæ, in qua [ex recta linea de-
ſcendentibus vocatis] mares ex re-
motioribus lineis excluduntur, quaſi
rectitudini aduerſetur, quod ex la-
teribus ſint, *Mier.de maior.p.2.qu.6.
n.41.Caſtil.d.cap.93.119.& 327.n.5.*

V. maximopere differre quæſtio-
nem, quæ inter, ex vltimo poſſeſſo-
re, cognatum, ac remotiorem a-
gnatum verſetur, ab ea, quæ inter
eumdem agnatum, & vltimi poſſeſ-
ſoris fœminam mouetur; in eo quoq;
caſu, quo ſpes aliqua, vt ex coniugio
mares filios obtineat, ſuperſit, vel ſi
quod peius eſt fœmina ſuperſtite de-
ceſſerit: quoniam prælatis maſculis
fœmina in concurſu patenter poſtpo-
ſita videtur, at filius eius non item,
niſi forte agnationi, nõ vero maſcu-
linitati proſpectum fuerit, vt ex præ-
miſſis conſtare poteſt; quæ vt latius
pateant; quæ ſequentur præſciẽdæ
33 ſunt a me tacta *deciſ.28. & 29.* con-
tentionem nempe plerumque inter
remotiorem ab vltimo poſſeſſore
agnatum, ac cognatum proximiorẽ
ſuſcitari: in qua ſunt qui putant [ſi
maioratus regularis ſit] quiue ma-
ſculinitatem ſolum reſpiciat, cogna-
tum præferendum eſſe; quia co-
gnatus inter maſculos adeo numera-
tur, ne agnato cedat, at quoad gra-
dum conſanguinitatis alterum ſupe-
rat; præcipue ſi vltimi decedentis
deſcendens ſit; quod ne ex ingreſſa
linea maioratus, vel feudum in aliam
flectatur, plurimum ſpectandum eſt.
*Sim.de prat.lib.3. interpret.3. dub.1.
ſolut.11.n.7.& 24.Molin.de primogen.
lib.3.cap.5.n.48.& pro ſucceſſione co-
rona Luſitania p.2.n.42. Mier.de ma-
ior.p.2.q.6.n.55.verſ.in hanc Peregr.
de fideic.art.26. Valaſq.de Auend.in
l.40.tauri gl.9.n.74. Aluar.Valaſq.de
iure emph.q.41.n.5. Ant.Fab.de error.
decad.26.cap.8. Gamm.deciſ.294.&
alijs per adden. ad Molin. d. cap.5.ad
n.49.* qui tres ſimiliũ ſpecierum de-
ciſiones in ſtatibus Veladæ, Vera-
guæ, ac Stradæ adducunt: atq; vbi
nulla fuit agnationis ſeruandæ ratio
habita, admittunt ſolum maſculis
prælatis.

Quibus contradixere *Bal.in l.Ca-
ius D.ſol.matr. & in l.1. vbi Salicet.*

de cond. infert. ac plerique; *a Molin.d.c. 5.num.27. & 45.* cumulati *Menoch. praſ.91.nu.5.lib.4. Mant.de coniect. lib.11.tit.15.nu.2.Theſaur.deciſ.188. num.25. Fuſar. de ſubſt. qu.* 401. qui vtriuſque ſententiæ fundamenta cõſcripſit: inter quæ illud ſupereminet fœminam ſcilicet perpetuo, vel ad tempus excluſam admiſſionem propriæ prolis operare non poſſe: quoniam ea excluſa, & germen omne ab ea proueniens reijcitur; ſi ille extat cuius fauore præſcriptum eſt, ne admittatur: qui licet ſexu æquiualet, agnatione tamen; qua teſtanti charior efficiebatur, maſculo ex maſculo cedit, imo fœminę ipſi ex maſculo, quæ vere ex familia eſt: præcipue dum manet innupta, vel in hyſpanijs vbi cognomen patrium retinet, vt in *dictis deciſionibus* tractatũ eſt: idcirco vbi teſtator propriam familiam promouere voluiſſe comperiatur, deſcendentes ex fœminis cõditionem ſi ſine liberis maribus deceſſerit, deficere non faciũt *Soc. Inn. conſ.69.nu.3.Gratus conſ.120.nu.86. & conſ.5.n 86.lib.2. Gregor. Lop.in l. 3.tit.13.par.6. verſ. mugeres,* ibi, *ſi conditor maioria Gabr.conſ.116.lib.2. Menoch.conſ.172.n. 12. & conſ.406. n.43.Surd.conſ.316.n.6. Ruſtic. ad l. cum auus lib.6.cap.16. Peregr. d.art. 26.n.15.Mierez de maior.q.6. nu. 5.*

34 *Fuſar.q* 400. quoniam per eos familia deſtruitur potius, quam ſeruatur, agnationeque; ſpreta ſolum proximitatis ratio habetur: At cõtra vbi amplectitur, remotiſſimi quoque; agnati in proximiores [ijs etiam, qui conſanguinitatis gradu magis accedũt] conuertuntur, vti *Ruin. conſ.151.n. 15.lib.2.Surd.conſ.70.ex nu.44. vol. 1.Peregr.art.22. nu. 29.* animaduertunt: quo fit vt data maſculinitatis in omnes gradus inculcatione, cognati agnatis nullatenus æquipollẽt: quidquid eſſet ſi maſculorũ promouendorum ratio in aliquos tantum nominatos gradus porrigeretur, vel ſi ſimpliciter maſculi præferrentur, ſiue vbi diſponens æquam ad vtroſque affectionem, ac animi propenſionem oſtenderet.

35 Quod ſi poſtremi deceſſoris filia agnatum ex alijs lineis è maioratu eliminare tentaret, ipſa tamen nouiſſimo loco deficientibus omnibus maribus inuitata fuiſſet, quoniam omnis in ea ſexus ſimilitudo deficeret, euidentioribus argumentis indigeret, vt admitti poſſet, ac illud ſpectãdum eſſet, voluerit ne vitæ morientis filiam admitti, ne ad aliarum linearum mares diſpoſitionis compendium, transferretur: pro cuius rei indagatione feudales, quæue maioratibus magis accedunt, leges adeo inter ſe diſcrepare videntur, vt

36 noſtrorum ingenia contorqueant: nam *cap. 1. de eo qui ſibi, & hæredis maſc.* propoſita ſpecie vaſſalli, qui de feudo pro ſe, ac deſcendentibus maſculis, ac eorum defectu fœminis fuerat inueſtitus, maſculos non tantum ex maſculis, verũ etiam ex fœminis præferendos concludit: *non enim* inquit, *patet locus fœmina in feudi ſucceſſione, donec maſculus ſupereſt ex eo, qui primus de hoc feudo fuerit inueſtitus,* vbi textus de ſpeciali illius feudi natura [quam ſynonomam eſſe cũ forma alibi firmauimus] non autem de generali, quæ omnibus quadrat locutus videtur, vt affirmãt *Bal. conſ.275.n.6.vol.2. Ancbar.conſ. 359. Soc. in l.Gallus §.nunc de legẽ 8. Alciat.n.18.de lib.& poſth.*quo textu ducti *Bal.conſ.137. Dominus Iordan. lib.2.ac plerique; per Menoch.conſ.172. nu.16.* ac præter eos *Greg.Lop.in l.3. tit.13.par.6.in gl.verbo mugeres q.19* cum multis per me *deciſ.28.poſt med.* ac præ ceteris *Corſet.ſil.ad Patr.cõſil. 12.*cenſuerunt fœminam remotiorẽ maſculo cedere: quoniam dicti Gregorij ſententia manifeſta ratione, maſculi a fœminis ſegregantur, ac ſpe-

ſpecialiter in medium afferuntur, vt & ipſi, quocumq; ſint gradu, præferri debeant, ac perinde illius textus definitionem ad maioratus materiam pertrahit, permotus vtiq; communi ratione; in quam *Corſet. ac nonnulli in d. deciſ.* 28. congeſti inclinare videtur. Huic oppoſitus apparet alter *text. in c. 1. de duob. fratr.* quo vnius inueſtiti filia maſculum ex altero inueſtito ſuperexiſtẽtem excludit: cuius ſenſum, ac contrarietatis ſolutionem præmiſſo loco tradidimus: in eo nempe maſculinitatẽ de vnius linea ad alteram non cõſiderari eius feudi, de quo coæqualem germani fratres inueſtituram obtinuerãt, cuiuſque ſtipulatio in viriles ſciſſa fuerat: vt quiſq; propriæ conſulere poſteritati viſus fuerit; ne de vnius lineæ maſculo ad alteram ab hac non dependentẽ argumentum ſumi poſſet, vt ſentiunt *Fulgoſ. conſ. 229. Corn. conſ. 24. n. 26. lib. 2. Bero. conſ. 111. lib. 1. Decian. reſp. 24. nu. 60. lib. 1.* & per me adducti *d. deciſ.* 28. ſane inter duos hos textus non minus anceps inſurgit alter *in c. 1. de nat. ſucc. feud.* qui generaliter vltimi decedentis prolem attendendam eſſe præcipit. *Ad ſolos,* inquit, *& ad omnes, quos in illa linea ſunt, ex qua iſte fuit:* cuius diſpoſitione ad idem in fideicõmiſſis, ac maioratibus firmandum moti ſunt, *l. ſeruta praceſſore, ibi n. 31. Bec. conſ. 138. ex n. 45. Souſa in l. fœmina p. 5. n. 279. Surd. conſ. 403. n. 16. & conſ. 315. n. 15. Peregr. cõſ. 44. lib. 11. Fab. An. conſ. 13. n. 116. Fuſar. de fideic. q. 379. n. 50. Robl. de repr. lib. 13. cap. 4. n. 14. Melch. Pheb. deciſ. 22. nu. 9. D. Praſes Valenzuel. conſ. 97. n. 13.* linea enim [præcipue ſi de directa ſermo fiat] illa eſt, quæ a primo ad vltimũ continuando progreditur *l. ſchemmata. de gradi. l. iubemus, ibi, continua generis linea ſibi coniunctos C. de emãcip. liber.* quibus ius filiæ ad literam exprimitur, vt dum ipſa ex deſcente linea ſupereſt, ad alias non progrediamur, *Bal. ſpecioſe conſ. 200. nu. 2. lib. 5. Molin. de primog. lib. 3. cap. 4. nu. 14. & cap. 9 nu* 1. Alij vero, & rectius putant maſculum, qui ab inſtituto procedit, cuius linea prælata eſt, ex recta ipſius linea dici, & ſi naturaliter in plures per filiorum, nepotum, vel deinceps deſcẽdentium numerum ſciſſa videatur, cum re vera maioratus, feudiue reſpectu, quę a primo in poſteros transfunduntur, pro vnica linea habeatur: illa enim diuiſio inter ipſos tranſuerſales, qui inter ſe naturali tantum vinculo cõplectuntur, locum ſibi vindicat, non autem ſi de cõmunis ſtipitis ſucceſſione agatur: quo fit vt maſculus eiuſdem lineæ, ex qua poſtremus poſſeſſor fuit, fœminam eiuſdem lineæ ob qualitatis defectum, quam maioratus inſtitutor optauit, ſuperet, per adducta *enunciat. 3. verſ. idẽ quique* præcipue ex *Caſtill. contr. lib. 5. cap. 93. nu. 24. & 25.* præterea *Ancharani* ſententia amplexata, ille ſecundum *d. conſ. 95. nu.* 5. ex patris linea dicitur, qui eius eſt, ſub qua pater ipſe ſubijcitur, cum communi noſtratum calculo illa Titij linea dicatur, quę a filijs eius principiũ ducit *Peregr. de fideic. art. 22, n. 24.* quo fit, vt vltimo poſſeſſore abſq; maribus, per quos linea cõtinuatur, defuncto, dum per filiã continuari non poteſt, in fratrem, eiuſue mares filios tranſfundatur, quoniam ipſi vere, ac proprie ex linea deceſſoris, ſub qua nẽpe ipſe fuit, exiſtunt: in quos ſicut producitur linea, ita pariter per eos in alios perpetuatur; atque per hoc huius textus diſpoſitio ad literam pro fratre, eiuſq; maribus [ne a nepte vltimi poſſeſſoris filia ſuperati poſſit] verificetur: pariterue ex præmiſſis inferimus marium iura etiam remotiorum in maioratu, quo fœminę in defectum vocantur, præualere, quando perpetuo inuitati ſunt,

vel per cognatos mares excludãtur, vel demũ ſi cognominis, vel armorum onus indicta ſint, vt in mea *deciſ* 29.iuxta quæ nouiſſime fuit in M.C.deciſum pro Don Ioſepho Sãminiato cõtra Comitem Monzæ in cauſa feudorũ deli Sabuci de menſe ſeptembris *1636*. Nec enim citra hæc, vel ſimilia argumenta ſola marium,nudaq; expreſſione in inæquali gradu cenſeri debent *poſtpoſitæ*. Sane quod diximus de indicio ex cognatorum admiſſione remouendarum fœminam gratia, non parum vrgere videtur; nam ſi eorum cauſſa filias, ac neptes propinquiores remouet, præcipiens matres filiorum ortu è maioratu arceri:multo magis propter ortos mares, licet diſtanti cõſanguinitatis gradu ſi agnati ſint, eas remouendas eſſe dicendum eſt, quodque id voluerit firmandum.

37 At ſi de fœminarum excluſione expreſſe actum non ſit:nec indicia maſculorum,qui ex ſe, & ſuis oriẽdi ſunt, præferendorum, colligantur; ſolumue vltimi poſſeſſoris maſculi optati videantur, mitior ſequenda erit, quæ fœminas admittit *Cephal. conſ.616.n* 46. *Guttier.cõſ.513.Gam. deciſ.334.n.6. Cabed. deciſ.20. & deciſ.208.par.1.Caſtill.contr.lib.5. contro.138.ex n.28* ac pleriq; per me *deciſ.28. ac per addit.ad Molin.lib.3. cap.5.à n.71.fol.233.*

38 Poſtremo ſi inter cognatum, & vltimi poſſeſſoris fœminam contentio verſetur de maioratu,in quo matres prælati inſpiciantur, non autem vt conſeruaretur agnatio: tunc neceſſario fœminæ deferẽdum eſt,quæ magis attinet poſſeſſori, niſi forte ita fideicommiſſum conceptum fuerit, vt fœminæ nũquam admitti debeant,vel vbi,vt *in 3.enunc.verſ.verũ quod diximus*, ſuperuenientes maſculi maioratũ a fœmina obtentum repetere poſſunt, in quibus caſibus receptior eſt, quæ Riccardo contradicit Ancharani opinio, maſculinitatem, non autem agnationem prædilectam cẽſeri, quæ pariter inter irregulares maioratus nominatur *Molin.de primog.lib.3.c.5.ex n.48.Surd. conſ.308.Rot.apud Farinac.deciſ* 443 *& 463.p.1.deciſ 667.p.2. Siſſ.deciſ. 254.Ant.Fab.err.28.n 8.lib. 2. Caſtill.controu.lib.3.cap.15.n.57.& lib. 5.controu.129.n.29.* nam licet fœmina gradus proximitate polleat, ob qualitatis tamen defectum vti remotior habetur *Caſtr.in l.fin.C.de verb. ſignif.Aldou.conſ. 32.ex nu. 14.& 25. Peregr.art.21.n.10.& art.25. n. 49. conſ.56.nu.7. lib.* 3. contra cognatus ob quam habet qualitatem, licet remotior, ac ex medio inhabili, maio-
39 ratum conſequitur *Ruin. conſ. 1.à n.* 45.matris perſona nõ repræſentata, quinimo ab ea ſeipſum ſegregando *Card.Mant.de coniect.lib.11.tit.20. nu.7. Molin.de primog.lib.3.cap.6.ex nu.39. Menoch.conſ.* 06. *nu.* 396. *& conſ.802.ex n.5.*ex quibus ſatis huic clauſulæ factum eſt.

NOTA LIV.

SErenissimi Principis Regis Iacobi, Cap.18.nẽpe,& alibi,quæ huic ſatis diſſimiles ſunt.Quarumq;æquitatem, (ne ſimile crimen ob principalis maieſtatis reuerẽtiã in occaſionem calumniandi per Iudices ſumeretur,vt in *l.famoſi D. ad l.iul.maieſt.*) Philippus Rex noſter re, ac nomine magnus amplexus eſt: nam cum ſui initio imperij Rodericum Calderonum in vincula coniectum Pijſſimi parenti mandato,cui ab arcanis fuerat, reperiſſet cumque grauiſſimorum criminum reus poſtularetur,ac de eo omnes peſſime ſentirẽt: nullum tamen per hæc defenſionis genus ei negatum fuit: imo omnis exculpandi copia tradita,vt perinde

de

de imputationum iuſtitia, vel iniuria liqueret. Ne forte idipſum quod nō multis ante temporibus, (propter ſublatam alteri arcanorum quoque participi defenſionem) improbatum prudentum iudicio fuerat: ſequi ipſe videretur: licet enim ſummo eius temporis Aulico tributū, quod hominem ſummis honoribus functum, maximeq; in rebus agendis dexteritate pollentem longe a proprijs laribus carceri traditum inauditum perire curaſſet, attamen non abfuerat, qui Regem quoq; culpauerat, quod ſe dretam graui certiorari ex integro non curaſſet. Nam ita res acta, vt ignorari non poſſet, nullo rigoris genere omiſſo, mācipatis vxore, liberis, ac familiaribus omnibus, bonis reo exuto, colloquio etiam cū defenſore negato, teſtationibus, inſtrumentis, chirographis quoque Regijs in exculpationē paratis ſuppreſſis, cōfeſſione propria ſpe liberationis extorta, negocio in plura tribunalia eodem tempore diuiſo; teſtibus ſpe premij allectis, pœnarum metu territis; definitione demum vni iudici remiſſa: quibus omnibus ipſoque inſolito agendi modo iuribus omnino exoſo, & ſi reus fuiſſet: ſatis exculpabatur, cum ipſa criminū violenta inquiſitio vrgentiſſimā innocētię præſumptionem præſeferat: *Tacit. 1. annal. inauditi atq; indefenſi tanquam innocentes periere*, verum enim vero delicta ipſa quæ ei impingebantur numero, & fœditate ſatis erant, vt mole ſua ipſum opprimerent: ſuperfluumq; atque artificioſū viſum fuerit, tot inuſitatos inquirēdi modos adijcere, qui ſycophātis calumniandi anſam prębuerunt, vſque adeo vt eum maieſtatis quoque crimine auderent poſtulare. Et licet falſam eſſe criminationem patuiſſet, ac accuſator laqueo traditus, teſtibus cœſis, ac ad triremes damnatis: a ceteris tamē quorum incuſabatur, vel ex eo ſe purgandi locus ſublatus fuit, ne tam grandis imputationum machina omnium oculis obiecta; ex pectatiſſimuſq; exitus euaneſcere videretur: Quod mehercle ſecus in Calderono euenit, nam propter cōceſſam omnem ſui exculpandi facultatem damnatus demum id non rigori proceſſus, ſed cauſæ iuſtitiæ tributum fuit: quem felicitas quoq; in maximo ſupplicij infortunio comitata eſt: nam cum ipſe memoratū (qui eum in munere, ac ſecretorum tractatione præceſſerat) ſupplantaſſet, eiuſque depreſſionem ordiſſet, qui per hoc iure merito quod in alterum ſtatuerat ipſe ſuſtinere debebat: attamen tēporis mutatiq; imperij beneficiū, ne indefenſus, ac inauditus [vt alteri acciderat] periret ei patrocinatū eſt. Etenim id quod quidam Calderoni fautores aiebant, de ſententia liberationis quā a Ferdinando Carrillo ſummi ordinis viro non multis retroactis temporibus eorundem, vel ſimilium criminum obtinuerat: quæ retractari iniurium videbatur: ex eo tolli facile poteſt, quod nec in accuſatores, neque in teſtes animaduerſum fuerit, quo iudicij colluſio detegitur: ne tanquam res iudicata obijci potuiſſet.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio futura complectitur, citra crimen perduellionis.*

2 *Sententiam altera reuocat non tempus.*

3 *Maieſtatis reo nullus hæres eſt.*

Ibidem Nota 55.

QVoad perſonas rebellium, & bona, quæ detinent de præſenti. reſtitutio enim ex gratia ad præſens tempus refertur, nec præterita, quę in tertios tranſierunt bona compræhendat, id enim reſtitutionis ex iuſtitia, ac innocentiæ effectus

fectus eſt: & quidem ſine vlla, aut aliqua bonorum, eorumq; fructuum expreſſione *Sarmiēt. ſelect. interpret. lib. 5. ad l. Gallus §. quidam recte num. 68 Azebed. in l. 1. ex n. 30. ad 48. lib. 8. tit. 5. de los perdones, Caſanat. conſ. 26 n. 15.* ac plerique quos *diſc. 2 par. 6. n. 121. tract. de donat.* conduxi, quo fit vt poſterior pleniſſimæ nomen conſequatur: nam plenam illam dicimus, qua reſtitutus idem gratiæ nomine conſequitur, vbi fiſcus bonorum prætium tertijs poſſeſſoribus reddit, vt reſtitutus habeat *Odd. de reſt. q. 99. art. 12. n. 109. & alij pramiſ-*
1 *ſo loco citati*: illa autem de qua in præſenti recte minus plena nuncupatur, quæ ad perſonam, futurave bona refertur, vbi maieſtatis crimen admiſſum non ſit *Zuccard. conſ. 77. nu. 40. Lancell. Gall. conſ. 80. Pappon. conſ. 151. Odd. Sfort. conſ. 38. num. 58. verſ. neque de ijs bonis.* nam ſi in maieſtatem commiſſum fuerit, neque futura bona includerentur, niſi id expreſſum eſſet *l. fin. C. ad leg. Iul. maieſt* quidquid *Odd. n. 42.* intentauerit: id enim in priuatis delictis procedit, in quibus futura ſemper vidētur excepta *l. ſi tibi mandauero §. is cuius D. mand. Dec. conſ. 36. Burſat. conſ. 43. lib. 1. Peregr. conſ. 11. n. 2. lib. 1. Maſtril. deciſ. 165. nu. 31. & ſeq.* tempus enim commiſſi delicti ſpectatur, quod in perduellione ſecus eſt: quoniā reorum huiuſmodi etiam memoria damnata eſt, ac perpetua infamia notati ſunt, per quam omnis acquiſitionis incapaces efficiuntur: quapropter nec aditus ad petendam reſtitutionē datur, niſi alio petente, qui rei attinens ſit, Rex, vt audiatur, concedat: qui gradus eſt primus ad reſtitutionem cōſequendam, implicitum gratiæ ſtatum continens, ac acquiſitionis, pendens tamen a futura reſtitutione, quæ ex diuturna poſſeſſione
2 præſumitur *Alex. conſ. 1. lib. 4. Card. Tuſc. lit. T. concl. 41. Surd. deciſ. 231. ex nu. 19.* quando ob notorium crimen ſine ſcripto confiſcatio ſucceſſit: nam ſi ſententia in ſcriptis ſuper crimine lata inueniatur, ſi illa per alteram ſententiam reuocata nō fuerit, incapacitas adhuc durabit, ſi præcipue tempus ad docendum de innocentia præſtitutum fuiſſet, vel ſi ante reſtitutionem reus defunctus fuerit, conuenit enim eodem modo diſſolui quaſi contractum ex delicto quo colligatus eſt: pertradita a *Vincent. Franch. deciſ. 1. nu. 13.* inde bona, temporanea hac capacitate durante, acquiſita, ſi reſtitutio non ſequatur, in primam cauſſam cederent: quoniam *Bal.* ſententia *in l. deportati C. de bon. praſcript.* quando ſtatus rerum mutatur, futura quoque ſaltem poſt mortem per fiſcum occupantur: ſuppoſito naturaliter
3 acquirere potuiſſe, ac ciuiliter ſecūdum quid, quoad effectum poſſeſſionis: quæ morte ſuperueniente, non ſufficit, vt bona huiuſmodi in hæredes tranſeat, eorum, quibus nullus hæres eſſe poteſt *l. quiſquis C. ad l. Iul. maieſt. d. l. deportati C. de bon. damnat. Auth. bona damnati eod. tit gl. ſ. in §. fi. Aut. vt null. Iud.* late *Decian. reſp. 18. num. 341. lib. 1. & tom. 2. crimin. cap. 4. ex nu. 9.* aſſimilans eos ſeruis pœnæ, ne vllam teſtamenti factionem habeant, cetera *addimus infra ſtatim in nota 68.*

Locumtenenti, & Iudicibus Magnæ noſtræ Curiæ, Conſiliarijs, familiaribus, & fidelibus noſtris.

DE SVCCESSIONE IN BONIS REBELLIVM, ET HABENTIBVS IVS ſuper illis.

CAP. LIII.

Mar-

MArtinus Dei gratia, Rex Aragonum, & Martinus eadem gratia Rex Siciliæ: ſatis conſtat notorium quam profunde, lateque proditorum noſtrorum perfidia perturbauerit hactenus Siciliæ Regnum ante, & poſt felicem aduentum noſtrum, & quantum etiam ad ſedationem turbationis ipſius manus, & conſilia noſtra vacauerint: atq; per quos noſtros, ac fidelium noſtrorum labores, & ſumptus, non ſine innumerabilibus damnis, ipſorum cæde non modica, cum ſanguinis effuſione largiflua, ac immenſa famæ, atq; periculis: quibus egentibus neceſſitate noſtri ærarij inexhauſti, & ob extremam, ac ſummam Reipublicæ neceſſitatem eis in præmia, & mercedes aſſignauimus, & Regia beneficentia conceſſimus bona multa, vt libera ab omni vexatione haberent, ad ſtatum pacificum ſit reductum. Quapropter proditores ipſius turbationis auctores ad iniuriæ noſtræ maieſtatis vltionem, noſtrorumq; fidelium non indigne proſequimur: atque de ipſorum bonis, & per ipſos in rebellione poſſeſſis, non irrationabiliter diſpenſamus, vnde licet per generales, vel ſpeciales remiſſiones, & gratias: pro bono pacis Regni noſtri (potius arbitrantes eum conſeruare, quam iuſtitiæ gladio dirimere rigoroſo) rebelles ipſos clemētiæ noſtræ volumus eſſe participes; reſtitutionem ex cauſa prædicta in integrum concedentes. Attamen, quia per dictas reſtitutiones fidelibus antedictis (ad quos ipſorum rebellium bona ante reſtitutiones prædictas ex regijs largitionibus vice ſuorum ſtipendiorum, & mercedem ob tantos labores, & armorum pericula, ac damna iuſtiſſime deuenerunt) poſſet per machinationes ſubdolas aliquod immenſum præiudicium generari. Nam bona eadem iuſte ablata tam deteſtabiliter demerentibus poſſet per excogitatas aſtutias ad eorum poſteritatem redire, & delicta eorum haberent impunitatem, quæ præberent auſum forſitan ad peiora. Ipſique fideles Regij largitatibus ſic eluſi, videntes eorum tanta ſeruitia digna remuneratione priuata, & ſe factos pauperes, legaliter ſeruiēdo nequirent cōtinuare ſeruitia, & oporteret maieſtatem noſtram ad manus rebelliū deuenire, & propterea, vt noſtrorum fidelium ardor fidelitatis conſtantiæ radijs accendatur; gaudeantque ſub noſtro fidelitatis dominio gratijs beneficijs, quibus ſunt a noſtris maieſtatibus præmiati, vt ij qui rebelles olim reſtituti fuerant, fidelium alitibus arceantur: ne ineffrenata eorum intemperies tam contagioſa naturæ malignitatis propagine, locis emiſſis ad priſtinum rebellium nimium excandeſcat: medium iter eligentes, ne vtrique gratijs videantur forſitan deſtituti: cum auctoritate aſſenſu, & beneplacito Sereniſſimi Regis Aragonum noſtri Reuerendiſſimi genitoris, ac deliberato conſilio cum Prælatis, Comitibus, Baronibus noſtris, & doctoribus iuris vtriuſque, & alijs noſtro later aſſiſtentibus, compenſato rigore iuſtitiæ cum æquitatis temperamento: ſtatuimus, & ordinamus, & per hanc pragmaticam ſanctionem Serenitatis noſtræ cōſultiſſime deliberamus, quod deinceps omnes præfati Maieſtatis noſtræ rebelles, & etiam reſtituti, vxores ipſorum, filij cuiuſcumque ſexus, hæredes, & ſucceſſores, aſcendentes, deſcendentes, & collaterales, ipſorum ſucceſſionem, & bona rebellium ipſorum quomodolibet prætendentes (quos ab hæreditate paternæ perfidiæ degenerare non credimus) vel contra ipſos rebelles, & bona per ipſos in rebellione poſſeſſa: quicumque etiam fideles ius, ſeu cauſam habētes ex contractibus, vel quaſi contractibus inter viuos: ex ſucceſſione quacūq; ab inteſtato, vel ex vltima voluntate: cum defenſiones quibus olim poſſeſſores prædicti forte potuerunt ſe tueri) per dictos noſtros fideles nouos poſſeſſores penitus ignorātur, per petitionem, vindicationem, hypothecariam actionem, ſeu reſtitutionem bonorum ſtabilium eorundem, tam feudalium, quam burgenſatico-

debetur.
4 *Poſſeſſionis nomen in quo ab agro diffe-*
rat.

NOTA LVI.

D*Vmmodo tempore rebellionis ip-*
ſorum ab eiſdem bona ipſa poſ-
ſeſſa fuerint, vel detenta, nam cum
actio ex delicto oriens perſonalis ſit
1 *§. 1. inſtit. de action.* nec alium quam
delinquentem comprehendat; præ-
ter ea, quæ reus poſſidet, confiſca-
tioni locus non patet: quod enim
dicimus ius ad rem in bonis noſtris
exiſtimari, ac rei ipſius vice quaſi
poſſideri *ex l. is qui xv. D. de reg. iur.*
vt donatis, hypothecatiſue bonis, ni-
hilominus, ac cæteræ res in cauſſam
illam concedant: ad illa quæ ſpeci-
ficam vtendi teſtationem non exop-
tant refertur, vti ſunt ex contractu
actiones, ſi quid purè, aut in diem
nobis debearur, vel præſtari conue-
niat: nam ſi hæreditas nobis, vel ele-
2 ctio, aut ſimile noſtrã declarationẽ
exoptans, deferatur, fiſco ante ani-
mi noſtri aperitionem non acquiri
indubitatum eſt *Peregrin. de iure fiſci*
lib. 5. tit. 1. ex n. 91. cum his quæ la-
tiori calamo *in tract. de donat. fol. 82.*
ex nu. 26. ſcripſimus. *Tapia* quoque
deciſ. 50. Conſ. Neap. quoniam *Vinc.*
Franchis ſententia *deciſ. 14. num. 18.*
ante illam inter bona non refertur
vt nec hæc iura ad ſucceſſores defe-
ranrur, nec in commercium incidãt
Marta de ſucceſſ. p. 3. quæſt. 1. artic. 2.
n. 21. Grat. diſcept. 271. ex n. 27. & nõ
pauci; quos ego ibi citaui: accedunt
idem *Franch. deciſ. 60. & deciſ. 101.*
nu. 27. Surd. deciſ. 240. nu. 10. quod
verò alieno facto nobis acquiritur
opera nempe filij, vel ſerui, ita de-
mum noſtra omnino fiunt, ſi eorum
acquiſitioni noſtra acceptatio con-
ſequatur, *Modeſtinus in l. ea quæ D.*
de acquir. rer. domin. quod naturaliter,
inquit, *acquiritur, ſicuti eſt poſſeſſio,*
per quemlibet volentibus nobis poſſide-
re, acquiritur, ac perinde ſi ante ac-
ceptationem confiſcatio eueniat, fi-
3 ſco ſubtrahentur. Ius quoque quod
quiſq; ad maiorarum obtinet, quo-
niam perſonale eſt in fiſcum minime
tranſit, ſicut neque in proprios hæ-
redes, ſi ante diei aduentũ quis de-
linquat, vel deficiat *Peralta in l. 3. §.*
qui fideicommiſſariam ex n. 143. D. de
hæred. inſt. Olan. in concordia verſ. me-
lioratus in re certa ex nu. 34. Guttier.
pract. quæſt. 58. ex nu. 11. lib. 2. Azeb.
in l. 5. tit. 16. lib. 5. recop. Valaſq; con-
ſult. 110. num. 59. lib. 2. Caſtill. tom. 5.
contr. cap. 25. nu. 26. ex gloſſa magna
Gregorij in l. 2. tit. 9. p. 6. conditionem
enim continet, quæ regularirer de-
functo vocato ante poſſeſſorem pe-
rimitur *l. is cui D. de act. & oblig. gloſ-*
ſog. in l. quoties C. de donat. quæ ſub mo-
do §. ex conditionali inſt. de verb. oblig.
Valaſcb. de iure emph. quæſt. 50. n. 27.
niſi ratione ſuitatis iuris traſmiſſio in
filijs prætendatur, vt ex præmiſſis vi-
deri poteſt. Poſſidere autem dicimur
ea, quæ alicui cuſtodię nomine tra-
didimus, vel vt illa poſſideret, nam
cum proprietas, imo, & vera poſſeſ-
ſio apud nos maneat: in alios mera
cuſtodia traſmiſſa dicetur, vt funda-
uimus in Caſtellanis, ac inquilinis
deciſ. 1. cum ſequentibus: inde poſſeſ-
ſionis nomine ager iuris proprietare
4 diſtat *l. quæſtio 115. D. de verb. ſignif.*
poſſeſſio, inquit *ab agro iuris proprieta-*
te diſtat, quidquid enim apprahẽdimus
cuius proprietas ad nos pertinet, aut
nec poteſt pertinere hoc poſſeſſionem ap-
pellamus, hęc ſine vitio ſpolij ſibi re-
tinere non poſſunt, ſi tempus reſti-
tuendi adueniat, nec qui habẽt, nec
qui à poſſeſſoribus obtinuere: quo-
niam non agrum ſed poſſeſſio in
eos tranſijt.

Libertates indultæ Siculis per Sereniſſimum Regem Martinum Siciliæ in ſuis ſponſalibus cum Regina Blanca Filia Regis Nauarræ eius ſecunda Vxore. In Vrbe felici Panormi.

DE COLTA SEV SVBVENTIONE REGIA SVBLATA, NISI in quatuor caſibus.

CAP. LIV.

MArtinus D.G. Rex Aragonũ,& Martinus eadẽ gratia Rex Siciliæ,ac Ducatus Athenarum,& Neopatriæ Dux, & eiuſdem Regis,& Regni Aragonũ primogenitus,& gubernator generalis,& in dictis Regno Siciliæ,& Ducatuũ prędictorum regimine,& ſolio cõſidentes,cõregentes,& cõregnantes. Affidui, & inmenſi deſiderij foru ſempri in li menti noſtri[teſte domino]per affettioni ſingulari la quali hauimo ali noſtri ſudditi Siciliani, farli ſpeciali gratij, duni, & premij condigni : li quali per li turbini dili guerri, & mali diſpoſitioni deli tẽpi non potendu ſic commodè congregari noſtri Conti,Baruni,& Vniuerſitati, nõ poiti la noſtra Eccellentia mettiri in executioni. Ora vero che gratia Dei, & medianti noſtra giuſtitia, li auimu tuttu lu regnu reduttu a noſtra obedientia, e fidilitati priſi, fugati,& expulſi tutti noſtri rebelli, taliter che nulla petra è in Sicilia che nõ ſia in la noſtra obedientia, hauimo tutto lu demaniũ aduniru, & recuperatu,& dela parte di fora ne infra Regnum nixuna coſa (è gratia Dei) per la quali la Eccellentia noſtra ſi potiſſi neceſſitari a neſciunu attu: propterea dè mera liberalitate, & ſolita noſtra benignità, ſenza mouimentu ne inſtantia, ne ſupplicationi de neſſun Conti, Baruni, ne vniuerſitati, ne per coſa nulla neceſſaria, imo tantum voluntaria, comu ſempri fu la menti noſtra, motu propriu ex benignitate ſolita, attendendu grandi,& continui ſeruitij puri,& perfetta fidelitate cum ſingulari obedientia la quali hanuu moſtratu tutti li noſtri ſudditi di Sicilia, cum puru amuri, & affettioni di cori inuer la noſtra maieſtati, la quali per euidentia de operi manifeſti hauemu viſtu, & vidimu continuè in tutti noſtri ſeruitij, ſubuentioni,& comandamenti, & quotidie crixi loru benuuliri, & ſeruiri: per li quali la noſtra Eccellentia ſi reputa dilli multu obligata de fari ſpeciali gratij; & dari premiu,& honuri condigniſſimu rationabiliter indutti, cũ peruigili cura liuari oppreſſioni,& grauitij deli noſtri ſudditi de Sicilia predicti: maxime che viuano quieti, & non dubitando de plui vexatione, gaudano in tranquillitati ſutta la gratia de la noſtra maieſtati: la quali ſi deletta dari, & laſciari multu di noſtra raxuni ad vtilitati dela republica, & comodu deli Siciliani. Per la quali coſa volendu ali ditti noſtri ſudditi Siciliani fari gratia ſpeciali, per la preſenti noſtra ordinationi volimu,& comandamu decha innanti in lo dittu Regnu noſtru di Sicilia,tantu in li Citati,lochi, & terri di lu noſtru demaniu, quantu in li altri terri, & lochi di li noſtri Baruni, & dela Eccleſia, li quali teninu dela noſtra Eccellentia in baronia, pro parti de la noſtra maieſtati, & de la curti noſtra, ne per nomu noſtru, colta oi ſubuentioni, ſi digia dumandari, impuniri, cogliri,ne percipiri colta, videlicet annali, & quilla che ſi dici ſubuẽtioni regali,eccettu in li quatru caſi notati in li coſtitutioni di lu Sereniſſimu Principi b.m. quõdam Iacobo olim Rè di Aragona,& di Sicilia, & de lu Eccellentiſſimu Principi Re Fidericu lu vecchiu memoriæ recolendę. Deli quali lu primo è per defenſioni di lu Regnu, cioe, quod abſit, hauiſſi alcuna inuaſioni notabili per la quali alu Regnu noſtru putiſſi adueniri periculu, oi euidenti

iattura:oi ſuperueniſſi, quod abſit, rebellioni notabili in lu regnu; cuſſi comu è denotatu in li conſtitutioni preditti. Lu ſecundu caſu è per redentioni di la noſtra perſuna, o dili noſtri heredi, ſi quod abſit, hauiſſi a ricattarſi deli inimici:lu Terzu è per la militia cioe per la noſtra coronationi,oi de alcuno deli noſtri heredi, & per cōſequens deli figli heredi deli noſtri heredi predicti. Lu quartu è per *maritaggio de noſtri figli, o ſoru ſeu deli figli de li ſoru de li noſtri heredi*. La raxuni veru de cenſu,o facultati debitu per pattu ala noſtra curti per alcuni terri, oi locu delu noſtru regnu in ſuo robbore permanente.

SVMMARIVM.

1 *DOtator ſi cum dotanda Pontificis venia nubat.*
2 *Mulier quæ gratis nupſit dotē obtinet.*
3 *Coniugia inter eos qui primo gradu etiā affinitatis ſibi contingunt iure diuino vetita.*
4 *Ius gentium ex ratione naturali metiendum.*

NOTA LVIII.

M*Aritaggio, &c. latine) pro matrimonio filiarum, ſororum, ac filiarum ipſarum* ratio *ex cap.6. Iaco-*
1 *bi Regis*, cum ibi notatis elicitur. Sanè ſi Rex ipſe cum nepte, vel alia dotanda nuberet, dubitari poſſet, an ne ſubuentio deberetur: nam cum dos inueniendi viri gratia, vel alimentorum nomine præſtetur, hic verò cui dotatio incumbit, idem vir eſt, quique nuptæ alendæ onere iam tenebatur, nec aliquid noui ſibi aſſumit; ius omne [concurrentibus in eodem ſubiecto actione, ac paſſione] perimi neceſſe eſt, *ad l. ſi debitori tuo. C. de pactis.* At in oppoſitum, infra naturalis debiti cancellos [a prætaxata per legem quantitate legitimum, vel legitima appellata] firmandum eſt. Dotem, nēpe, ad quantitatem vſque legitimæ ſemper deberi, ſi pater mortuus ſit; nec ſi filia cœlibem vitam elexiſſet, referre, vel ſi ob nimiam venuſtatem, aut morū
2 elegantiam virum gratis obtinuiſſet; per ea quæ *Petr. Greg. Siculus de dote de paragio*, ſæpiſſime docet. In ea verò quæ legitimam ſuperat, vel vbi nulla legitima debetur, ſecus eſt, tūc enim nomen dotis, ac effectum deficiet, vt *dixi de donat. inter patr. & fil. fol.433. nu. 46.* quæ omnia ad Regū nepotes referenda ſunt: nam quod ſpectat ad ſorores ipſas, ac filias: quo
3 niam matrimonio locus nō eſt, haud quaquam hæc recipienda ſunt: ordini enim coniugij pugnat, aſcendētes, deſcendentibus copulari, vel contra vt vir, itidemque filius matri reuerētiam impendat, quæ vt vxor præſtare debet. Inde *Paulus in l. adoptiuus §. ſeruiles D. de ritu nupt. naturale ius, pudoremue violari, ſi quis propria filia torum congrediatur.* affirmat. Quod ius maximè colendum, ac ſarctum tectumue ſeruandum eſt: non tantum inter naturales deſcendentes, ac aſcendentes, verum quoque inter legales, ac fictos, vt inter priuignum, & nouercam, ſocerum, & nurum: quorum commixtio gētibus quoque deteſtanda videbatur; Primum ex *Liſia oratione* probatur. *Maritus*, ait, *erat ille impuriſſimus hominum matris, ac filiæ.* Item, & *Apoſtoli* apud nos teſtimonio *pr mo ad Corinthios cap. 5. omnino*, inquit, *auditur inter vos fornicatio, & talis, qualis nec inter gentes; ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat.* Alterum *Leuitico 20. nu. 12.* acerrimè plectitur *ſi quis dormierit cum nuru ſua, vterq; moriatur quia ſcelus operati ſunt, & cap. 18. nu. 15.* dixerat de coniugijs loquendo *turpitudinem nurus suæ non reuelabis, quia vxor filij tui eſt.* Ac naturæ inſtinctu anterioribus æuis homines

[eo

[eo etiam temporis quo ad replen-
dum orbem liberis nullus coniugijs
modus erat] iſtis abſtinebant, vt in
Geneſi 28. nam cum Iudas neſcius
Tamar nurum compreſſiſſet,re com-
perta,iterare copulã nuſquam auſus
eſt. Cicero quoque pro A. Cluen-
tio, rem hanc deteſtatus, exclamat
*ò mulieris ſcelus incredibile, & praeter
hanc vnam in omni vita inauditum.*
Virgilius pariter ad primum.

Talamos auſum inceſtare nouercae.
quo fit, vt huiuſmodi auctoritatibus
attentis, ex tempore, dum Romę eſ-
ſem, ab Eminentiſſimo viro purpu-
rati ordinis interrogatus reſpondi,
coniugium ſimile cum nuru diſpen-
ſationem nequaquam admittere,
cum, & diuino, & gentium iure ve-
titum ſit. At quo ad ſororum coniu-
gium ſpectat, communi hominum
conſenſu vetitum eſſe, teſtis eſt *Dio-
dorus Siculus lib.* 1. Belluarum enim
4 proprium hoc eſſe affirmat. Nã quod
Barbari quidã hoc in vſu habuerint
ad exemplum referri non debet, vt
ius gentium exiſtimari poſſit, cum il-
lud ex ratione naturali metiendum
ſit, cuius ceſſatione ius dici non po-
teſt: ſicut è cõuerſo nec refert, ſi for-
tè quod ratione naturali primo cõ-
paratum eſt, ab omnibus populis re-
ceptum non eſſet, vt ius gentiũ eſſe,
vel non exiſtimetur: *fieri quidem po-
teſt, licet rarius, & difficillius,* vt *Faber*
aiebat, *vt illa, etiam quae naturalem
rationem habẽt, & ad communem om-
nium gentium vtilitatem pertinent, nõ
tamẽ ab omnibus gentibus ſint recepta,*
idque propter contrarium, qui in-
ualuit, vſum: qui idcircò ad conſe-
quentias adducendus non eſt. Meri-
to ergo Caius Caligula hoc nomine
culpatur, quod ſorores quotquot
habuit, conſtrupauit, ac vnius, quo-
uſque vixit, conſuetudine vſus eſt,
non audens illam matrimonio expe-
tere: nam Romanis ipſa cum fratrũ
natis coniugia noua, ac inuſitata ha-
bebantur *Tacito* 12. *annal.* teſtante.

DE RELEVIIS SOLVENDIS, ET QVOMODO SOLVANTVR.

CAP. LV.

STudioſa conſiderationi ſollicita la cura noſtra, che li noſtri figli ſi allegrino dili fauuri, gratij dela noſtra benignitati, hagiano benefitij de la noſtra magnificentia: aczoche accenſiue ſcalfati de ardore, de fede, & de deuotione, plui pronti, & plui animuſi ſiano inducti ali ſeruitij de la noſtra celſitudine: per la qual coſa cum beniuola prouiſioni erga ſolutioni dela raxuni delo Releuio, ordinamo la preſenti coſtitutioni, perpetuo, duce Domino valitura: vti che per raxuni de Releuio dili Citati, Terri, & Caſtelli, villi, & feudi, deli quali ala noſtra curti ſi digia pagare Releuo, immediate che Conti, Baroni, chi hanno dela noſtra Excellentia, & ſunu tenuti de ſeruiri à la noſtra celſitudini, ſi paghi per lo modo infraſcripto: videlicet, che ſuccedendo figliu a patri, oi a matri, oi frate a frate, ſiue figlio de frati in lo dicto Contato, fego, oi Baronia. *ita quod frati, oi ſiglioli deli frati* deſceudano per recta linea de lu cippu, & de quella perſona, di la quali ſia ſtato lo Contato, terra, ò Caſtello, oi fego, digia pagari lo herede de lu Baruni defuncto per raxuni de Releuo, per lu Contatu, videlicet, *lo quale conſiſta, videlicet de tri Caſtelli vltra*: marchi de bono, e puro argento x. & per ciaſqueduna terra, ſeu villa habitata, in lu caſu dela ſucceſſioni, digia pagari per raxuni Releuo marchi de bono, e puro argento quatro per ciaſquiduno Caſtello, in lo quale non ſiano famigli, oi habitationi: ſi paghino per raxuni de Releuo in caſo de ſucceſſione predicti marchi de bono, e puro argento

dui

dui per ciaſquiduno fego plano, oi caſa, ſiue membro de curti dati in fego: ſi paghino in lu caſu di ſucceſſioni predicti per raxuni de Releuo marcho de argento vno. vbi vero in li dicti Contati, Terri, Caſtelli, & feghi ſuccedano alcuni parenti de Baruni defuncti, li quali vengono per linea tranſuerſali, ita quòd non deſcendano dalu cippu de quellu, & a quella perſona, de cui fuſſi ſtatu lu fegu, oi alcuna altra perſona ſtrana, in quillo caſu la curti noſtra diggia hauiri per raxuni de Releuo, per li dicti Contati, Terre, & Caſtelli, & feudi la mitati de quantu lu dictu Contatu, Terre, & Caſtelli, & feudi rendanu quello annu, che ſarà mortu lu Conti, oi Baruni di li dicti Contati, Terri, Caſtelli, & feudi predicti: li quali mitati deli intrati predicti, pagato lo dicto heredi delu defuncto dela à ſei miſi, che ſarà mortu lu dictu Conti, oi Baruni, & cuſſi haggiano ſei miſi di tempu: li figloli, & heredi per linea deſcendente à pagari li marchi de argento predicti: & queſto ſi intende tanto de raxuni di Releui futuri, quantu preſenti, & preteriti, pendenti, & per obliuioni forſi obmiſſi nō recolti, ſiue nō preciputi.

SVMMARIVM.

1 *Linea a quo originem ducat: & in quos progreditur.*
2 *Nepos ex præmortuo extra lineam.*
3 *Nepos maiori ætate vocato non admittitur, ſi minor ſit.*
4 *Ætas tempore mortis attenditur.*
5 *Patruus nepoti propinquior.*
6 *Nepos in primogenitura an cedat patruo.*
7 *Ætate maior imperio aptior.*

NOTA LVIII.

ITa quod frati, o ſiglioli di frati, &c. Latine) *Ita quod fratres, aut fratrum filij ex recta linea cippi deſcendant·* linea enim regulariter à maio-
1 ratus priori poſſeſſore originē ſumit *Molin. de primog. lib. 3. c. 9. nu. 3. & c. 6. num. 3. ibique addentes, Guttierez pract. lib. 3. q. 66. n. 16. Auend. Iunior ad l. 40. Tauri gloſ. 1. n. 15. gloſ. 16. nu. 3. Caſtill. contr. lib. 3. cap. 19. num. 95. 188. & cap. 95. tom. 5. Menoch. conſ. 1082. ex nu. 9. Gratian. diſcept. 436.* illa in ſucceſſores perpetuatur, nec niſi extincta alijs lineis locum præbet *Molin. d. lib. 3. cap. 3. ex num. 30. Souſa ad l fœminæ p. 1. nu. 270. de reg. iur. Caſtill. tom. 3. controu. cap. 19. num. 95. 106. 188. & cap. 93. nu. 5. tom. 5. Monſerr. de ſucceſſ. Reg. Fræcici dub. 1. num. 7. Fuſar. de fideic. q. 484. num.*
2 *34. Ioſeph Ram. conſ. 1. n. 483.* in ea nec nepos, cuius pater prius fato ceſſit quam maioratum, vel fideicōmiſſum atripuiſſet admitti tur, imo ex alia linea dicitur, ac patruo in ſucceſſione aui cedit, quando linealis eſt ſucceſſio *cap. 1. de ſucceſſ. frat. in feud.* ibi, mortuo eo qui ſucceſſionē tenebat *addito cap. 1. de nat. ſucceſſ. feud. l. tit ia vſusfructus. D. ac cond. & demonſtr. l. ſeia de donat. cauſ. mort. Gama deciſ. 93. verſ. quinta concluſio Blaſ. robl. de repr. cap. 30. n. 11. Caſtill. contr. tom. 5. cap. 9. nu 6. Amat. Siculus reſol. 1. n. 34.* ac per hoc vulgo iactatur agnationem magis in filio quam in nepote conſiderari *l. filius §. quo ſe patris C. vnde liberi l. ſcripto harede. D. ſi tabul. teſtam. Rob. lib. 2. cap. 1. num. 21.* ſubſtantiæ enim linea attenta, nepos patre præmortuo excluditur, ac patruus admittitur, ſecus in linea qualitatis, nā tunc [ſi eandem quam pater obtinebat, preſeferat] locum patris implebit, vt in maſculinitatis qualitate alibi non longe dictum fuit. Sin verò in aliquo differret, vices patris non obtinebit: quapropter ſi ætate maior ſucceſſionis tempore ſuſtituatur, nepos, niſi, & ipſe ortu patruum
3 præceſſerit, ſuccumbet *Alex. conſ. 4. lib. 4. Dec. conſ. 443. Bero. conſ. 471.*

Tiraq.

Tiraq. de primog. q. 1. n. 10. Scot. conſ. 1. lib. 2. tom. 2. Decian. reſp. 16. nu. 44. lib. 2. Menoch. conſ. 462. Surd. conſ. 403. n. 40. & 65. & conſ. 455. Malaſ. conſ. 22. Hond. conſ. 70. ex nu 22. lib. 2. Peregr. conſ. 39. lib. 1. & conſ. 33. lib. 2. Theſau. lun. qu. 35. ex num. 36. Mangil. de imput. q. 77. n. 169. Raud. de anal. lib. 1. cap. 15. n. 285. Robl. lib. 3. quaſt. 14. nu. 23. Ribera pro ſucceſſ. portug. p. 3. num. 167. Acoſta de maior. corona p. 1. ex nu. 22. D. Praſes Valenz. conſ. 93. ex nu. 94. Velaſq. de iur. emph. quaſt. 50. nu. 26. Capic. decis. 21. nu. 8. Gama decis. 74. & 160. & 307. Pereir. decis. 116. Milan. decis. 9. lib. 1.

4 quorum omnium baſis elicitur ex *Bal. in l. 2. col. 2. Cod. de iure emphit.* affirmantis ætatis rationem ad tempus mortis habendam eſſe, quando ad id tempus ſucceſſio refertur, vt qui tunc maior eſt vincat *l. ex facto. §. peto D. ad trebell.* qualis nepos non ſupponitur *l. fin. C. de natur. Robl. lib.*

5 *1. cap. 12. nu.* 59. Idem erit ſi ſanguine, vel gradu propinquior vocetur, nam vno remotior patruo ſtat nepos *l. ſtegmata. de grad. cap. dilect. o de conſanguin.* quo fit ne ad liberti ſucceſſionem nepos admittatur *l. libertus pr æterito §. ſi libertus inteſtato D. de bonis libert.* atq; eodem nomine in concurſu neque ad tutelam *l. 3. §. ſi duo verſ. proinde D. de legat. tutel.* in quibus omnibus aſtrictior præfertur, ac prædilectus cenſetur *l. ſi vna a matre C. de bon. mater. Molin. de primog. lib. 3. cap. 9. nu. 9. Gomes. in l. 40. Tauri n. 66. ibiq; Auendaga. Velaſq; gl. 29. n. 22. Matth. ad l. 8. tit. 11. gl. 32. lib. 5. Caſtill. contr. lib. 3. cap. 19. gl. 40. ac to. 5. cap. 93. §. 3. n. 3. Robl. lib. 3. cap. 7. nu. 34.*

6 Sin autem primogenituræ teſtator detulerit, an ne locum patris nepos ſubeat quæri ſolet: & pro nepote loqui videtur *text. l. 1. §. impuberi D. de coll. bon. Oldr. conſ. 224. nu. 37. cum permultis a Robles d. lib. 3. cap. 14. num. 6. adductis* poſſeſſor enim lineam ex ſe deſcendentem collateralibus excluſis admiſiſſe videtur, *Bal. in l. cum antiquioribus nu. 15. verſ. nono C. de iure delib. Caſtrenſ. conſ. 156. n. 4. Menoch. conſ. 442. num. 19. Surd. conſ. 403. nu. 10. Guttier. pract. quaſt. 77. nu. 17. lib. 3. Robl. lib. 2. cap. 30. n. 4.* Aduerſatur vero nepoti traſmiſſionemq; negant *Dec. conſ. 443 col. fin. Peralta in l. 3. §. qui fideicommiſſariam ex nu. 143. de hared. inſt. Gregor. Lopez in l. 2. tit. 9. p. 6. Olanus in concordia verbo Melioratus in re certa ex nu. 34. Azebed. ad l. 5. tit. 6 lib. 5. ibique Angulus gl. 4. nu 4. Valaſq; conſil. 110. n. 19. lib. 2. Guttier. pract. cap. 58. ex nu. 11. lib. 2. Caſtill. tom. 5. controu. cap. 25 nu. 26.* Maior enim ortu re vera is videtur, quem nemo tempore ſucceſſionis præcedit: nam ſubitio in locum per fictionem fit, quæ priori naturæ ordini cedere debet, *Ceph. conſ. 431. nu. 29. & 489. nu. 9. Decian. reſp. 7. nu. 85. lib 1. Menoch. praſumpt. 95. nu. 2. lib. 2. & conſ. 200. nu. 42. Handed. conſ. 70. nu. 16. lib. Robl. lib. 1. cap. 12. n. 30. Montier. decis. 36. nu. 46.* cum maxime primogeniti vocatio conditionem, ſi patri ſuperuixerit, côtineat: per quam nulla ſpes in nepotem tranſmittitur *§. ex cōditionali inſtit. de verb. oblegat. l. is cui. D. de act. & oblig. Gloſ. fin. ad l. quoties C. de donat. qua ſub modo Caſtr. conſ. 64. nu. 7. lib. 2. Abb. cōſ. 85. p. 2. Robl. lib. 1. cap 14. nu. 10. Valaſq; de iure Emph. quaſt. 50. n. 27.* Præualuit tamen in Caſtella, ac Sicilia priorum opinio, vt recta deſcendentum propago attendi debeat, *Abb. conſ. 161. Couarr. pract. cap. 38. nu. 6. Guttier. quaſt. 66. nu. 16 lib. 3. Tiraq. de primog. qu. 40. nu. 156. Molin. lib. 3. cap. 6. nu. 29. Auend. ad l. 40. tauri gl. 1. nu. 15. & gl. 16. nu. 2. Menoch. conſ. 1082. n. 29. Gratia. diſcept. 436. nu. 12. Caſtill. tom. 3. contr. cap. 19. nu. 166.* quo fit vt ætas, niſi in ſpecie

de

de ea actum ſit, (vt maioris verbum ad primogenituram referri debeat) non attendatur *Abb. conſ. 85. vol. 2. Pariſ. conſ. 72. n. 84. vol. 2.* quod alibi, & quidem rectius ad ætatem reijcitur, qua quis, vbi ſucceſſio aperiatur, alios tempore excedit *Alciat. lib. 1. parergo. cap. 5. ex l. cum pater §. hæreditatem de legat. 2. Tiraquell. d. quæſt. 4. nu. 160. Menoch. conſ. 269. nu. 55. & 442. nu. 19. Valaſq. de iure emp. qu. 50. num. 17. & conſult. 140. Gama deciſ. 307. nu. 4. Pereir. deciſ. 116. nu. 3.* quo ſenſu *Herodoti* dictũ ſemper accepi *Mos*, inquit, *omnium populorum eſt, vt natu maximus imperiũ habeat*, & Cyri *apud Xenophontem Imperium relinquo maiori natu, vt quem par eſt rerum eſſe peritiorem.* nam hæc ad literam quo ad ætate præſtantiorem referuntur, ſiue primo, ſiue ſecundo, ſiue tertio ortus ſit, dummodo, quãdo pater moritur ipſe maior ſit, nec ad ortum ex maiori cõduci poſſunt: vt merito, vbi oppoſitus vſus non præualeat, ſecunda hæc amplectenda ſit.

SVMMARIVM.

1 *IVs luendi inter bona connumeratur, feudique pars dicitur.*
2 *Decima ſicuti ex venditione feudi debetur, ita ex venditione partis ipſius exigitur.*
3 *Releuium an debeatur pro translatione iuris luendi.*
4 *Ius luendi portio corporis rei venditæ exiſtimatur, & quando.*
5 *Ius luendi ſemel non bis præſtari debet.*
6 *Ius luendi pro tertia an quinta parte pretij ratiocinetur.*
7 *Releuium integrum minime debetur ſi feudum vendatur luendi iure reſeruato.*
8 *Releuium an exigatur ex remiſſione iuris luendi facta a patre filio cui prius feudum ſubiectum dicti iuris donauerat.*
9 *Remiſſio iuris luendi an translatiua donatio ſit.*
10 *Caſanat. conſ. 10. diſcutitur. & ſeq. per tot.*
11 *Donatoris volũtas ex quibus colligitur.*
12 *Verbum transferimus, quid importet.*
13 *Verbum trasferimus an ſit equiuocum, & genericum.*
14 *Nouatio quid ſit?*
15 *Verbum trasferimus aliquando ſtat pro reſoluatur.*
16 *Verbum donare an dominium trasferat, & quando remiſſionẽ ſignificet.*
17 *Abdicatio creditoris quando dicatur.*
18 *Acquiſitio debitoris quænam ſit.*
19 *Remiſſio gratuita donatio eſt, & n. ſeq.*
20 *Remiſſio ſine cauſa rariſſimè, donatio vero ſemper ſit.*
21 *Donatio quando in liberationem conuertatur? vbi exempla.*
22 *Clauſula* eaq; gratioſe donamus, *quid operetur.*
23 *Verba pluralis numeri, non poſſunt referri ad ea quæ ſingularis numeri ſunt.*
24 *Ius ad rem, vel ius luendi habens, rem ipſam habere videtur.*
25 *Dominus verus dicitur, qui rem poſſides, licet auocationi ſubſit.*
26 *Conditio dominium non impedit, vbi translatio ſequitur.*
27 *Serui appellatione qui veniant.*
28 *Locutio pluralis quando in ſingularem conuerti debeat.*
29 *Dictiones liberè, potenter, inreuocabiliter quid operentur.*
Clauſula pleno iure quid operetur ibid.
Verba, liberè, potenter, inreuocabiliter, & pleno iure vbi referantur ibid.
30 *Authoris opinio refertur.*
31 *Succeſſores Regis etiã ſingulares quando in diſpoſitione anteceſſoris eorum comprahenſi dicantur.*
32 *L. ſtipulatio iſta 38. D. de verbor. oblig. declaratur.*
33 *Verba donamus, ac transferimus cuius ſint potentia.*
34 *Ius luendi, an à bonis ſeparari poſſit per rei poſſeſſorem, cui fuerit remiſſum.*

35 *Actus*

35 *Actus remiſſionis, vel extintionis iuris quando extendi vel prorogari poſſit.*

36 *Actus ſimpliciter loquens in materia indifferenti an ſtatim effectum ſortiatur.*

37 *Diſpoſitionẽ ſimplicẽ ad conditionalẽ intellectum reduci non oportet.*

38 *Iuris luendi translatio in potẽtia exercendi ex pluribus coniecturis demõſtratur.*

39 *Soluens debitum alienum debitorem liberat, ſed actionem ſibi non quarit.*

40 *Conceſſionis verba attendẽda pro actionum exercitio.*

41 *Donatio inter virum, & vxorem circa impenſas in re dotali factas an prohibita quoq; ſit?*

42 *Luendi ius apud Aragonenſes pro tertia parte eſtimatur.*

43 *Succeſſores in baronia partem tertiam pro iuris luendi valore reſtituere tenentur an vero luitionem fieri.*

44 *Ex obligatione ad antidora qua naturalis dicitur non actio ſed exceptio praeſtatur qua ſoluti repetitionem impedit.*

45 *Obligatio ad antidora niſi ſatisfactio ſequatur in bonis noſtris nõ reputatur.*

46 *Vxori ſeruitia donari an poſſint.*

47 *Renunciationis verba ceſſionem quando importare videntur, & nu. ſeq.*

48 *Pactum cum ceteris factum alteri nocere non debet.*

49 *Renunciatio quando ipſo iure ceſſionem operetur.*

50 *Verba, liberamus, & quittamus quid importent?*

51 *Clauſula liberamus, & quietamus vos dictos coniuges, & veſtrum quemlibet, veſtrumq; & cuiuslibet veſtrũ ſucceſſores, &c. quid operẽtur ibid.*

52 *Diſpoſitio pactionalis, ſiue iudicialis ſit, liberaliteatem in rem directam quãdo ſignificet.*

53 *Liberationis verba quando rei facilius accedant.*

54 *Liberatio ex quibus realis dignoſcatur.*

55 *Verba liberatoria cum translatiuis, an conciliari poſſint vt vtraq; diuerſis reſpectibus operentur.*

56 *Correus, fideiuſſor, vel poſſeſſor, ſoluendo partim extinguit partimq; ſibi actiones querit.*

57 *Gratia ex liberalitate diſcendens quãdo in liberationẽ dirigitur.*

58 *Verba, aequiuocare; ac in diuerſos ſenſus ſcindere an recipiens poſſit.*

59 *Semel extinctum, amplius non reuiuiſcit.*

60 *Clauſula, (pro quibus intereſt) quid operetur.*

61 *Gratia verba quando non debeant in diuerſos ſenſus ſcindi.*

62 *Rei ſucceſſores liberatione reali gaudẽt, licet recipiẽtis haeredes non ſint.*

63 *Pactum ei quaritur, cui res ipſa debetur, & quando ſtipulatio pro haerede an ad ſucceſſorem particularem referri poſſit.*

64 *Sententia quando ſucceſſori, & non haeredi proſit.*

65 *Plus dictum, & minus ſcriptum cẽſetur ne ſtipulatio euaneſcat, maxime vbi verba non contradicant.*

66 *Caſanat. conſ. 10. a n. 118. vſq; ad 139. diſcutitur.*

67 *Recipiẽtibus, magis quando per poſteriora conſulatur.*

68 *Contractus effectus in quo conſiſtat.*

69 *Cõtractus primitus effectus attẽdẽdus.*

70 *Contractus iudicari debet ſecundum naturam illius cuius effectus poſitus eſt.*

71 *Appoſitum quod nõ concernit effectum, habetur pro non appoſito.*

72 *Caſanat. conſ. 10. a n. 140 vſq; ad nu. 181. probat extinſionem nõ perpetuo factam.*

73 *Extinctio perpetuo vel ad tempus ex quibus demonſtretur remiſſiue.*

74 *Grauatus reſtitutionis tempore deducit acquiſita, ſiue in re ſiue in iure conſiſtant ibid.*

75 *Luendi ius ſtat de perſe, & an per grauatum ante reſtitutionem deduci poſſit.*

76 *Iuris luendi remiſſio donationis titulo*

facta ex recipientis parte enr ceteris acquiſitionibus æquiparanda non veniat.

77 *Acquirens poteſt paciſci ne ſucceſſoribus in fideicommiſſo id quaratur.*

78 *Ius luendi poſſeſſionis pecunia emptum, & fundo conſolidatum non in re, ſed in precio debetur.*

79 *Ius luendi ſemel conſideratum a re ipſa amplius auelli non poteſt.*

80 *Succeſſor in fideicommiſſo iuris luendi valorem attento tempore acquiſitionis ſoluere tenetur.*

81 *Hæres grauatus quando negotium geſtori æquiparetur.*

82 *Grauatus, vel negotium geſtor repetit pretium ex meliorationibus, oneribuſq; redemptis inſpecto tempore ſolutionis, vel res bene geſta.*

83 *Res iure luendi à grauato redempta cur cum fideicommiſſo reſtituatur ſoluto iuris luendi pretio.*

84 *Caſanat. concluſ. ex nu.* 181. *ad* 185. *refertur.*

85 *Baronia titulo iuris luendi an retineri poſſit.*

86 *Iuris luendi valor quo tempore dignoſcendus.*

87 *Caſanat. d. conſ. n.* 134. *reprobatur per authorem ratio poſt n.* 92. *verſ. quod euidenti.*

88 *Augumentum temporis vel diminutio quando fideicommiſſario adat.*

89 *Baronia æſtimatio quando decrexere poſſit.*

90 *Res eius periculo perit, cuius eſt corpus.*

91 *Ea quæ æque ſe habent ad damnum, & ad lucrum in conſideratione non habentur.*

92 *Succeſſor fideicommiſſi pecuniam expenſam nè bona retineantur ſoluere tenetur, vel bona in ſolutum dare valore preſentis temporis attento, vbi ratio.*

93 *Fideicommiſſarius quanto minus poſſit grauandus eſt.*

94 *Augumentum, tempore obueniens domini beneficio cedit.*

95 *Creditum dominiumq; in vna eademq; perſona conſiſtere an poſſit.*

96 *Dominus non dicitur cui retentio competit.*

97 *Retentio a vocationem in potentia ſupponit.*

98 *Menoch. aliorumq; per Caſanat. n.* 184. *allegatorum doctrina declaratur.*

99 *Caſanat. conſ.* 10. *a n.* 185. *ad* 201. *diſcutitur.*

100 *Clauſula (eaq; vobis gratioſè donamus) quid operetur.*

101 *Antecedēs quando ſupponi poſſit, & quando actus vnus occultetur.*

102 *Fictionibus in claris locus non eſt.*

103 *Verba pluralia vbi commodè applicari poſſunt ibi referri debeant.*

104 *Mens ex verbis dignoſcitur.*

Ibidem Nota 59.

PEr lo contato videlicet; lo quali conſiſta di tre Caſtelli vltra latine, *pro somitatu nempe, quod in tribus caſtris conſiſtat.* Sed quid ſi vendito comitatu pœnes Baronem inueſtitum ius luendi tantum remanſerit, an ſi hoc quoque transferatur releuio locus ſit, iam enim exploratum eſt, illud bona connumerari, atque
1 feudi partem eſſe, vt firmauimus *deciſ.* 1. *n.* 55. cum multis in id cumulatis per *Amat. Sicul. reſol.* 19. *n.* 9. quamobrem, vbi eius venditio celebretur, decima non eo minus ac de ipſius feudi corpore vendito exigi po-
2 terit. Puto ergo, vt quo caſu rele-
3 uium pro feudi translatione penditur, eodem quoque pro iuris luendi debeatur cū apud nos certum ſit ius
4 luendi quo ad omnia portionē corporis exiſtimari, & præcipue quo ad alienationem interdictam, decimamque ſoluendam: idemque quo ad ſuccedendi normam: nec obſtat
5 quod obijci poteſt, non eſſe nempe bis præſtandum, cum illud ex corporis traslatione exigatur, quaſi per hoc duo feuda conſtituantur, nam
6 id tollitur, ſi ob ſeruitutem hanc

pretium in tertia, vel quinta pretij
parte diminui conſideremus, prout
moribus cuiuſq; regionis receptum
ſit, vt in opere donationum proba-
tum eſt, *par. 6. n. 129. fol. 224.* inde
7 corpore vendito id minus penditur,
quod apud venditorem iuris luendi
nomine manet: quod alioqui ſi nil
reſeruatum eſſet, integrum præſta-
retur, At quia Rex oneroſos, ac vl-
tra citroque obligatorios cõtractus
a lucratiuis, eiſque vbi ex vna tantũ
parte conſiſtit, ſeparare videtur: in
verborum, quibus cõcipi ſolent, co-
gnitione ſepe laboratum eſt, an ne
vim ceſſionis trãsfuſioniſue habeat;
an tantum remiſſionis, ac extinctio-
nis, quando vllum pretium interue-
nit; quæ vt notiſſima fiant, caſus fi-
guram conſtituere liceat; Titius feu-
dum auitum poſſidens, quod iuri
luendi ſubiacebat, illud filio alias
ſucceſſuro donauit, poſtque ius luẽ-
di pecunia quæſiuit, quæritur an ne
ſi illud filio, nulla ceſſione interue-
niente, qua iura transferri ſolet, re-
miſit, releuium exigi poterit: nam
quod poſſit, ſuadent ea, quæ latiſſi-
8 mè congeſſit *Caſanat. conſ. 10. cum
plurib. ſequent.* vbi probare nititur
remiſſionem iuris huiuſmodi, trans-
latiuam donationem, vt ita loquar
eſſe; qua non ſolum ſeruitus illa,
9 ac dominans ius remittitur, ve-
rum in recipientem ita transfun-
ditur, vt feudo nequaquam vnia-
tur, ac perinde æquè diuidi, ac
ſeparari, per eum cui remiſſum eſt
poſſit, ſicuti ab eo, qui remiſit (ante
quam trãferretur) poterat. Conatur
ipſe pluribus fundamentis ſuam ſen-
tentiam conſtabilire, quæ ex ordine
referenda, ponderandaue ſunt, vt
10 præſentis quæſtionis reſolutio pate-
fiat. Primo ergo *ex num. 1. ad 31.*
verbis inſtrumenti vtitur illa tranſ-
11 fuſionem ſignificare contendens:
quorum vim, & ipſe perpendã, aliaq;
ſubdam, ex quibus dantis voluntas
colligatur: ponderat in id verbum
12 *transferimus*, aitque illud ceſſionem,
totalemue de vno in alium tranſitũ
continere *ex l. non ſolum 2. D. de no-
xal. l. cum in fundo §. ſi vxor in fine
D. de iur. dot. l. id quod noſtrum de reg.
iur. l. translato D. de adempt. legat.* ac
pleriſq; auctoribus in id cumulatis.
13 Sed certè verbum hoc æquiuocum
eſt, ac genericum, vt ait *Iaſ. in l. ſi do-
mus §. ſi fundus num. 35. de legat. p.*
poteſtue æquè continere trãslatum
ius quo ad ſubſiſtentiam, perſeue-
rantiã, ac repreſentationem adeo, vt
exerceri poſſit per eos, in quos trãſ-
fertur; ſicuti, & quod ipſius cõſum-
ptionem, ac extinctionem, ne dein-
ceps poſſit per aliquem exerceri, ſed
vt ad firmitatem dominij cum re
ipſa conſolidetur, vt *in l. 1. D. de no-
uat.* vbi translationis actum hoc pa-
14 cto *Vlpianus* explicat, *nouatio,* inquit
*eſt prioris debiti in aliam obligationem
ciuilem, vel naturalem transfuſio, atq;
translatio*, hoc eſt cum ex præcedẽti
cauſa ita noua conſtituatur, vt prior
perimatur, quod, & alijs placuit, vt
ipſe idem *Caſanates* adnotat, facitq;
textus *in l. is qui §. ſi fundus D. quod
vi, aut clam*, ibi, *antequam venditio*
15 *transferatur, ideſt reſoluatur*, vt ex-
plicat benè *Rebuff. in l. vinaria, verſ.
transferre vẽditionem de verb. ſignif.
fol. 914.* trãsfertur enim omne quod
à nobis excedit, vt amictatur. Itemq;
quod abdicatur *Gl. in cap. vnico de
commod. Dec. in l. 1. §. qui mandatam
n. 8. D. de off. eius cui mand. Crauett.
conſ. 691. n. 12. vol. 5.* vel quod remi-
ctitur, vt *in cap. ſi peccatum de penit.
diſtinct. 1.* cum ergo verbum huiuſ-
modi poteſt ſe habere ad vnũ æquè
ac ad alterum, vt ex eo neceſſitas
actionis, quæ exerceri poſſit, elicia-
tur, ſatis non erit. Anceps quoque
in id eſt ſenſus verbi *donare*, ex quo
16 dominium transferri fundat *Caſanat.*

*n.*19.nam licet veriſſimum id ſit, ne-
gari tamen haud poteſt remiſſionem
quoque ſignificare, ſi quando credi-
tor, vel alterius ſeruitutis dominus
ius;quod habet gratuito donet, hæc
17 enim abdicatio eſt creditoris, debi-
toris tamen acquiſitio, qui exinde
rem ſuam plenius poſſidebit *l. Au-*
18 *relius* §.*teſtamento D.de lib. legat.* ibi,
item dono illi quidquid ſortis, & vſura-
rum nomine mihi debet, & §. *legatum*
ibidem *Seyo concedi volo quidquid mi-*
hi ab eo debitum eſt l. creditor D. eod.
tit.l. 4.§.*penultimo D.de pecul.ibi nam*
ſi ſeruo donaſſet debitum dominus l. 1.
§.*cum venditor D.quando pign.vel hy-*
19 *poth. ſolu.* ea enim quæ gratis fit re-
miſſio,effectu donatio eſt, & ſi aliter
nuncupetur *l.ſi in ſtipulatum l. Mo-*
deſtinus l.in ædibus D.de donat.l.ſicut
§.*an paciſci D. quib. mod.pign.vel hy-*
poth.ſol.l.ſi maiores C.de trãſact.Alex.
in l.ſi mulier D. de cond. cauſ. dat. Ti-
raq. in l.ſi vnquam verbo donatione
largitus ex n. 173. *Bero.conſ.*68.*num.*
84.*vol.*1. *Albenſ.conſ.* 205.*ex nu.* 45.
*vol.*2. quo pacto percipimus textum
in l. Iulianus D. de cond. & demonſtr.
diſtinguentem remiſſionem a dona-
20 tione : nam remiſſio ſine cauſa rariſ-
ſimè fit, donatio ſemper, vbi autem
cauſa deficiat in donationem verti-
tur *Dec. in l.ſi quis obligatione n.*9.*D.*
*de reg.iur.Oſaſcb.deciſ.*95.*n.*34.ex ra-
tione *l.ſi quis delegauerit D.de nouat.*
*l.*2.*D.de calumn.l.cum hic ſtatus* §.*ſi-*
ue autem D.de donat.int.vir.& vxor.
l.ſi fundum 106. §. *conditione* §.*Titio*
*vbi Iaſ.n.*2.*D.de legat.*1.*Bart.in l.pe-*
culiũ de pecul.Bal.poſt gl.in l.ſi inter C.
*de ſolut.Abb.in cap. veniẽs n.*6.*de te-*
21 *ſtibus*, in hoc enim differt ea donatio
quæ a creditore fit eius iuris, quod
in debitorem obtinebat, ab ea quæ
inueſtiendi animo in alterum fit,nam
prior in liberationem conuertitur,
etiam quod ceſſionis titulo perficia-
tur, vt conſultus docet *in l.* 1. §. *adeo*
D. de dote præleg. ibi, *ſi dotẽ promiſe-*
rit mulier neq; dederit, & maritus de-
cedens vxori dotem prælegauerit, mu-
lier nihil amplius quam liberationem
habebit l.ſenatus §. *fin. D. de legat.* 1.
qui ab hoſtibus redemptus eſt legari
ſibi poterit : & proficiet legatum ad
liberationem vinculi pignoris, quod
in eo habuerit, qui redemit, opti-
mè *Salicet.in l.data n.*27. *C.de act.&*
oblig. docẽs ceſſionem ipſam crediti
debitori factam vim liberationis ha-
bere *ex textu in l.ſi ſponſalibus D. de*
*iure dot. Alex. conſ.*157.*num.*2.*vol.*7.
Ruinus conſ. 119.*n.*19.*vol.*2. *& conſ.*
17.*n.*8.*vol.*4. quæ quidem, & ipſe
Caſſanates agnouit, nam cum inſpe-
xiſſet iuris donationem, ei qui debi-
tor erat, ac iuri ſubijciebatur, libe-
rationem continere,ex ſui caſus ſpe-
cie donationem non iuris,ſed rei ip-
ſius factam fuiſſe contendit *ibidem*
nu. 13. per hæc verba ; quinto pon-
22 deranda ſunt illa verba eaq;gratioſè
donamus : quæ non poſſunt referri
ad ius luendi,ſed ad caſtra quæ ſunt
23 numeri pluralis *deinde n.* 14. atten-
dens Regem donantem mero iure
ad rem,non re ipſa potiri *ad ›um.*18.
tacitè obiectioni ita reſpondet, vt
24 inſinuare velle videatur, donationẽ
rei ſuſtineri per eum factã, qui ius ad
rem habet, ſiue quia ius luendi obti-
nens rem ipſam habere videatur *ad*
l.qui actionem de regul. iur. ſiue quia
quod habet ius donaſſe cenſetur,
quod verius eſt,ne alienum attingiſ-
ſe videatur, alter enim qui rem poſ-
25 ſidet verus dominus rei dicitur,licet
auocationi ſubſit *l. non ideo D. de*
reiuend.l.ſpecies auri D.de aur. & ar-
*gen.leg.Bal.in l.*1. *C. de reuocand. do-*
nat.& in l.Iulian.de reiuend. & ſi qui
ſunt relati *a Molin. de primog. lib.* 1.
26 *cap.*19.*ex n.* 3. nam conditio domi-
nium rei non impedit, vbi tranſlatio
ſecuta eſt *l.generaliter* §.*fi. D. qui, &*
a quib. ibi, *ſub conditione ſeruus lega-*
tus, pẽdẽte cõditione pleno iure hæredis
28 *eſt l.*1.*D. ad Sillan.ſerui appellatione*
etiam

etiam q̃ continẽtur, qui ſub cõditione
legati ſunt, nam medio tẽpore hæredis
ſunt, nec quod cõditio poſſet exiſtens ef-
ficit, vt deſinant eſſe, hæredis. facit ne
interim videãtur eius eſſe l. ſi quis ſer-
uum D. de noxal. hi enim quamuis au-
ferri eis dominium poſſit, interim tamẽ
cõuenieñdi ſũt l. ſi fur. D. de vſufr. l. &
poſt litem §. 1. D. fam. erciſc. ac in hæc
quæſtione *Tiraq. de retract. cõu. §. 2.*
gl. 1. ex n. 34. ad 55. quo fit, vt non-
niſi ad ius verba illa referri poſſint,
vtque pluralis illa locutio in ſingula-
rem conuerti debeat, vt contractui
traditio correſpondeat.

29 Accedit deinde ad verba illa libe-
re, potenter, irreuocabiliter, & ple-
no iure; quæ ipſe non ad conſolida-
tionem iuris luendi cum re ipſa re-
fert, ſed ad fideicommiſſum reſtitu-
torium per emptorem ſub conditio-
ne reuendendi impoſitum, qua Rex
hoc pacto dare voluerit vt res per
cõceſſionarios redimeretur, exemp-
taue a fideicommiſſi onere remane-
ret. Argumentũ profecto plus æquo
captioſum, ac fallax, quodq; retor-
cutionem habet apertiſſimã, ac perſe
ad ſuadendum oppoſitum aptum
cum potius illa omnimodam iuris il-
lius extinctionem, ac inſeparabilem
cum re vnionem ſignificent, ne iuris
ac conditionis illius prætextu res
30 auocari vnquam poſſet, quibus ſi
me ſub iudice lis eſſet, magis pro ex-
tinctione inclinarer, illa enim in
odium retrouenditionis proceſſere,
ait. n. Rex *volentes, & ſancientes quod*
nos, & noſtri ſucceſſores in prædictis
Caſtris, & locis habeatis, & poſſideatis
dicta Caſtra liberè potenter, irreuoca-
biliter, & pleno iure, & abſq; alieno
nexu, aut obligatione iuris luendi no-
bis competentis, quæ ad nexum fidei-
cõmiſſi per emptorem ſub pacto re-
uendendi conſtitutum referri nemo
ſani capitis dicet. At ſi iuris luendi
ſeruitutem reſpiciunt, ne vnquam
exerceri poſſet, ac a bonis venditis
ſeparari, extinctionem ſecutam fuiſ-
ſe conſequitur: nam ſi Rex bona re-
uocationi ſubiecta, ne reuocari vn-
quam poſſent, diſpoſuit: nõ tantum
ſeipſum verum ſucceſſores ſuos etiã
31 ſingulares quoque in ea diſpoſitione
concluſit, adeo ne Ioannes, ac Cõ-
teſina, (ſuppoſito etiam ceſſionarij
eſſent) ius illud exercere potuiſſent
32 *l. ſtipulatio iſta 38. D. de verb. obliga.*
ibi, *ſed ſi ſe obliget ne ipſe faciat, quo-*
minus habere liceat: obligatur etiam
ne hæres ſuus faciat, vel quis cæterorum
ſucceſſorum efficiat ne habere liceat:
præcipuè cum oratio omnis fauore
bonorum effuſa ſit, ne illa exinde
iuri luendi ſeruirent: quo fit, vt ex-
ceptio fundo parari dicatur *l. qui alie*
na 33. §. fin. de negot. geſt. l. apud celſũ
§. de authoris vbi *Alber. D. de dolo l.*
via conſtituti 23. §. quacumque D. de
ſeruit. inſt. præd. ego deciſ. 23. num. 6.
& 30. Quod ſi ius remiſſum, ac ex-
tinctum, vti cum adhuc cenſeretur,
ac cum ea aptitudine ad coniuges
33 tranſijſſet, vt vnquam exerceri po-
tuiſſet ex præcedentium verborum
(*donamus, ac transferimus*) potentia,
nullatenus libere potenter, irreuo-
cabiliter, & pleno iure penes eos, ac
ſucceſſores remanſiſſet; quoniam
Ioannes ſaltem eiuſue ſucceſſores il-
lud idem ius aduerſum Conteſinam,
ſeparato quãdoq; matrimonio, exer-
cere potuiſſent, ac eius virtute bona
ipſa ad ſe aliquando aduocare, vel
quod ſine manifeſta dictæ clauſulæ
derogatione fieri nequiret, cum in
eam quoque prolata videantur. Hoc
idem quoque, & fortius ſi Conteſina
ipſa iure luendi vti voluiſſet: illudue
34 a bonis ſeparare, nam per hoc liber-
tas illa refragaretur, quę ex rei ipſius
natura præter conceſſionis, ac libe-
ralitatis verba in Conteſinæ perſo-
na euenit, dum ſibi ipſi ſeruire nul-
latenus poterat, vt Iulianus ſingula-
riter docuit *in l. ſi tibi 17. D. quemad-*
mod. ſeruitus amittatur: ſi tibi, inquit,
vſut-

vſusfructus purè: proprietas autem ſub conditione Titio legata fuerit, pendente conditione dominium proprietatis adquiſieris; deinde conditio extiterit; pleno iure fundum Titius habebit: neque intereſt, quod detracto vſufructu proprietas legata ſit: etenim dũ proprietatem adquiris, ius omne legati vſusfru-
35 *ctus amiſiſti*: nec enim actus ille remiſſionis, ac extinctionis purus contra naturam in diem illum, quo matrimonio extincto caſtra redimeren-
36 tur, extendi poterat, ac prorogari, cum potius in materia indifferenti receptum ſit, actum ſimpliciter loquentem ſtatim effectum ſortiri, nec expectare tempus futurum, nullamque cõditionem admittere *l. cum ſine præfinitione D. quando dies leg. ced. §. omnis inſti. de verb. oblig. l. eum qui calendis §. quoties D. eodẽ tit.* per quod
37 *Bal. conſ.* 112. *nu.* 3. *vol.* 2. affirmauit diſpoſitionem ſimplicem ad intellectum conditionalem reduci non oportere, nec [dum intra præſentis temporis ſtatum certitudinem, ac æqualitatem verificari poſſet,] ad intellectum incertum cõducendam eſſe *Grat. conſ.* 109. *nu.* 59. *vol.* 2. *Decian. reſp.* 59. *nu.* 11. *vol.* 1.
38 Proſequitur ipſe *Caſanat. ex nu.* 31. *ad* 75. ex duodecim coniecturis probare translationem iuris luendi in potentia exercendi, quas ipſe ex mente cõcedentis (ſepoſitis verbis prædictis) colligit. Prima quarum ſuper donationis prohemio fundatur: per quod finis liberalitatis inſpicitur, illud enim merita vnius ex conceſſionarijs explanat, ac efficit, vt remuneratoria donatio videatur, eius gratia effecta, cuius ſeruitia præceſſerunt, per quod ius tranſlatum eſſe cenſet in Ioannem, de quo ſermonem facit, ne alias ſi extinctio ſecuta fuiſſet vxori nil merenti donatum cenſeretur, vel eius ex fideicommiſſo ſucceſſoribus.

Cui reſpõderi poſſet, in meritorũ mentione translationem iuris citra ceſſionem operare nõ poſſe, nec extinctionis effectum impedire, nam & ſi daremus ſeruitia loco pretij ceſſiſſe, ac redemptionem eorum cauſa factam, ex his quę poſt multos docuimus in *libro de donat. part.* 13. *nu.* 2. *fol.* 87. ſatis hoc non eſſet, vt in Ioannem redimentem ius illud ita transijſſet, vt exerceri poſſit: titulo, ac quaſi traditione deficiente, quibus iurium dominia transferuntur ex allegatis per *Ludouicum poſtium de manutenenda obſer.* 55. *n.* 8. *f.* 130.
39 Nam hoc idem tertio ſoluenti alienum debitum contingit, ſi de ceſſione ſibi nõ caueat, liberat enim debitorem, ſed actionem ſibi non quærit *l. Modeſtinus cum concordantibus, D. de ſolut.*
40 Quo fit, vt pro actionum exercitio ſemper conceſſionis verba, attẽdi debeant, nec pertineant ad caſum coniecturæ quæ afferuntur, ac earũ omnium præcipua illa meritorum.

Quod ſi inſiſtatur in negotio Cõteſinæ, ac eius ſucceſſoris fauore geſto, per virum ob id ſua ſeruitia effundentem: cui actio hoc nomine
41 negari non debeat, ſuppoſito donationem omnem etiam impenſarum in re dotali factarum vetitam eſſe *l. ſi in voluptarijs* 11. *de impenſ. in reb. dot. fact.* ibi, *donationem inter virum, & vxorem circa impenſas quoque inhibitam verè Sabinus ait*, quaſi Ioannes animo repetendi id fecerit, reſpondebo, hoc ab exercitio iuris luẽdi ſatis abeſſe, operarique tantum, vt quanti ea res erat, quãdo conceſſa fuit, & rei dotali acceſſit, repetatur, vt *in l. cum in fundo* 78. *de iur. dot.* ibi, *ſcilicet vt recipiat tantum*
42 *pretij nomine a muliere quãtum dedit:* extimationis nempe fundi, vel baroniæ partem tertiam, quemadmodũ apud Aragonenſes ius huiuſmodi eſtimatur, de quo idem *Caſanat. nu.* 46. teſtatur, *& nos de donat. pag.* 6. *n.* 149.

43 *149.ſol.224.* ideoque ſucceſſores in
Baronia nõniſi ipſam partem valo-
ris eius 20. nempe ducatorum mil-
lium partem tertiam reſtituere te-
nerētur, non autem luitionem fieri,
ac Baroniam nomine Regis auocari.
44 Quæ tamen cenſuræ ſubiacent,
nam ſi obligatio ad antidora tãtum-
modo naturalis eſt, actio non præ-
ſtatur ſed ſolum exceptio, quæ ſolu-
tione facta impediret ſoluti repeti-
tionem *l. naturalis 10. D. de oblig. & act. Ego d. tract. par. 13. n. 18. ſol. 394.*
45 quamobrem niſi ſatisfactio ſequatur
bonis in noſtris non reputari palam
eſt, & per conſequens donari vxori
46 ſeruitia non prohibētur, auctoritate
Vlpiani in l. ſi ſponſus §. cum igitur D. de donat. int. vir. & vxorem per hæc
verba *cum igitur nihil de bonis erogatur, rectè dicitur valere donationem, vbicumque igitur non diminuit de facultatibus ſuis qui donauit, valet.* que-
madmodum ergo Ioannes Regem
pro ſeruitijs conuenire non poſſet,
ita quoque neque vxorem ſuam, cui
eo nomine ius illud remiſſum fuit,
niſi dicamus apud vxorem ſeruitia
non in actione ſed re conſiderari,
quibus ipſa locupletior effecta eſt
iure luendi vice ipſorum adiudicato.

Et hac recepta intelligentia reli-
quæ argumētationes ceſſant, vt pa-
tet ad ſenſum, nam Ioannes, ac eius
ſucceſſores per pretij conſecutionē
ſeruitijs minimè defraudantur: nec
alteri Principis beneficiũ quæritur.

Deuenio ad tertiam ipſius aucto-
ris concluſionem *ex num. 75. ad 97.*
qua, citra tranſlationis, ac ceſſionis
verba, ſolum per ea quæ liberatio-
nē, ac abſolutionem important, ius
luendi in Ioannem quo ad exercitiũ
transfuſum eſſe contendit ex totidē
conſiderationibus.
47 Ait primo renunciationis verba
ceſſionem quandoque importare,
quando is pro quo proceſſit, nullum
alias commodum cõſequeretur per
l. ſi actionem 24. C. de pact. vbi Im-
peratores aiunt *ſi actionem legati, vel fideicommiſſi quam aduerſus hæredes mariti quondam tui habuiſti, te ad ſectione hæredũ alijs remiſiſſe probetur, exceptionem pacti contra debitores inſtituentis actiones, nocere tibi minimè poſſe intelligis.* cuius caſum Caſanates
peruertere conatus eſt: affirmãs hęre-
des quibus remiſſio facta eſt citra ceſ-
ſionē aduerſus alios agere poſſe cum
lex de muliere ipſa exigente loquan-
48 tur, quod non ei noceat pactum cum
cœteris factum. Ceterę argumenta-
tiones in id tendunt, vt confiteamur
49 renunciationem (vbi debitori non
fiat, ac vbi non proſit ei, cuius fauo-
re proceſſit, vel demũ vbi ſucceſſor
nomineutur,) ceſſionem operare ip-
ſo, vt aiunt, iure: quæ omnia ex
præmiſſa ſuppoſitione tollũtur, dum
Ioãni per tertiæ partis pretij aſſecu-
tionem conſultum eſt, ac ideo leges
omnes *ex nu. 86. ad 88.* citatæ retor-
queri poſſent, quandoquidem illæ
quantitatis debitæ tantum repeti-
tionem mandati actione ſeu familię
erciſcundæ iudicio concedunt, nec
de re auocanda, in quam ius remit-
tens habebat, agunt. Ioannes enim,
qui ſuis meritis liberationem obti-
nuit, nõniſi pretij meritorum credi-
tor eſt, quod Rex tanti eſtimare cen-
ſendus eſt, quanti ius illud luendi eo
temporis valere poterat, nam ſi
ipſum luendi ius cedere voluiſſet, vel
id expræſſiſſet, vel verba liberatoria
ad rem ipſam ſeruientem directa nõ
effudiſſet. Ad primam rationem cõ-
gruunt *textus in cap. inter corporalia de transl. Epiſcop.* ibi, *vnde ſi circa traslationem idem fieri voluiſſet, quod de ceſſione dixerat, & de traslatione poterat expreſſe, cap. ad audientiam de decimis,* ibi, *mandamus quatenus non permittatis hoc fieri, nam ſi intelligeremus de noualibus, vbi poſuimus de laboribus, de noualibus poneremus Bal. conſ. 50. nu. 18. vol. 3. & conſ. 1. nu. 42. vol. 2.*

vol.2.Alben.conſ.544.num.5.& 6.in
indiuiduo *Marcambr. conſ.* 103.*nu.*
59.& 40. ibi, *non video in eo aliquam*
ceſſionem, ſed ſolum Blanca renunciat
matri, & fratribus relicta ſibi facta,
& eos abſoluit, & non moleſtare pro-
mittit: ergo eſt ſimplex refutatio, &
dimiſſio iurium, non autem ceſſio, ad
ſecundam pro liberatione rei; in
50 verbis illis liberalitatis regiæ funda-
tum (ibi, *liberamus, & quittamus vos*
dictos coniuges, & veſtrum quemlibet
veſtrumq; & cuiuslibet veſtrum ſuc-
ceſſores, & prædicta caſtra, & loca
prædicta dicto Ioanni Funez vendita à
prædicto onere iuris luendi) alludunt
textus in l. 1. §. permittitur de aqua
cot. & æſtiua ibi, *& datur interdum*
prædijs, interdum perſonis: quod datur
prædijs extincta perſona non extingui-
tur, & in l. qui aliena 33. §. fin. D. de
neg. geſt. ibi, *vno defendente cauſam*
communis aquæ ſententia pro prædio
datur l. ætatem D. de cenſ. l. neceſſarias
§. de vendendo D. de pign. act. l. ſtipen-
dentes §. ſi quid donarij D. de vſufr. l.
inter debitorem D. de pact. l. cum fun-
do l. pecoris l. via §. ſi fundus D. de ſer-
uit. ruſtic. præd. ac non pauci autho-
res quos citaui *deciſ.23.nu.6. & 36.*
51 quibus probatur diſpoſitionem quã-
libet, ſiue pactionalem, ſiue iudicia-
lem, liberalitatem quoque in rem di-
rectam, ipſi rei firmiter aderexere,
ac perinde omnibus in quos res ipſa
deuoluitur, quæri; etiam ſi conceſ-
ſio in certam perſonam a principio
conferatur? vt *Bart.* adnotat *in l. pen.*
nu.8. D. de ſer. legat. Alex. conſ.194.
nu.3. vol.2. Dec. conſ.262. nu.11. Lau-
rent. Silu. conſ.65. n.25. lib.2. Aff. in
c.5. nu.13. de eo qui fine fecit agn. Bur-
ſat. conſ.258. nu. 39. vol. 3. Quamo-
brem cum Rex vnico contextu Ioã-
nis ſeruitia pro rei liberatione expẽ-
diſſet; nullatenus contra liberalitatis
naturam ſeruitutem illã prorogare
uoluiſſe cenſendus eſt; ſed potius ex-
tinxiſſe: liberationis enim verba rei
52 facilius accedunt, quanto obligatio-
ne tantum reali perſonę vinciuntur:
53 & per hoc ſẽper liberatio realis præ-
ſumitur *Bart. in l. ſi quis in teſtamento*
D. de libertat. legat. quaſi ad ſenſum
obligationis liberatio ſumi debeat,
iuxta textum *in d. §. permittitur.*
Sequitur quarta ipſius authoris
concluſio; quã *ex num. 97. ad* 118.
probare contendit, liberationis ver-
54 ba cum translatiuis conciliari poſſe,
vt vtrumq; diuerſis reſpectibus ope-
rentur: per hoc pluribus concluſio-
nibus vtitur, quibus probatur ſoluẽ-
tem correum fideiuſſorem, vel poſ-
ſeſſorem partim extinguere, partim
55 ſibi actiones quærere: quod, & nos
in quibuſcumque contractibus (vbi
aliquod inter paciſcentes negorium
geritur) ſenſimus. At in caſu de cuo
quæritur, non procedunt, cum vllus
in eo præceſſerit tractatus, per quem
ad cõtractum aliquod perueniri po-
tuiſſet, iuxta ea quæ in donatione
conſiderauimus in veſtigio operis
56 *de donat. diſcurſu p. ex nu.* 15. Gratia
enim illa Regis ex ſua liberalitate de-
ſcendens in liberationẽ directa fuit,
57 ac perinde non poteſt recipiens ſua
affectione verba [eius inſtar qui ſol-
uit] æquiuocare, ac in diuerſos ſen-
ſus ſcindere, ſed iuxta id quod ſo-
nant recipienda ſunt: cum præcipue
Ioanni de ſuis ſeruitijs per tertiæ
partis valorem, ac Regis menti eum
remunerare volentis ſine hac traſgi-
uerſatione ſatisfactum ſit: item, &
nominationi de ipſa Cõteſina facta:
cui quoq; ex gratia emolumentum
quæſitum fuit, dato Ioannem primo
loco contemplatum fuiſſe affirmare-
mus, vt in ſimili loquebatur *Barba-*
tias comprouincialis meus *conſ. 44.*
num 15. lib.2. in hæc verba. *Et ſi quis*
primo dixerit iſti labores pro republica
aſſumpti fuerunt per Dionyſium, & non
per fratrem ſuum, ergo eſt remunera-
toria duntaxat pro parte vnius, & nõ
alterius fratris: ad hoc reſpondeo, quod
iſtud

iſtud tollitur ex eo quia in dicto benefi-
cio exprimitur de fratre, & fratris ip-
ſius familia, cum illo verbo (perpetuo.)
Concedens enim voluit remunerare
fratrem propter labores impenſos rei-
publicæ per illum Dionyſium; Vnde
potuit iſtud facere cum ſtarent in com-
munione, & ideo ſtandum eſt gratiæ l.
ille aut ille §. cum in verbis l. non aliter
D. de legat. 3. Cum maxime in libe-
ratione, ac iuris extinctione verſe-
mur, qua ſæpius fit, extraneos libe-
ralitatis compendio gaudere *Caſtr.*
in l. qui Romæ §. duo fratres nu. 4. D. de
verb. oblig. Roman. conſ. 22. num. 3.
58 qui docet extinctionem effectum
ſemel ſortitam ſemper durare, iuſq;
extinctum nequaquam reſurgere
l. qui res §. aream D. de ſol. & mille
huiuſmodi; res enim ipſa verbis ceſ-
ſantibus hoc operatur argumento
l. ſi quis D. de verb. oblig. adiecta præ-
cipue clauſula pro quibus intereſt,
59 prout in gratia hac, per quam cui-
libet tertio vtilitas quæritur *cap. 1. de*
eo qui finem fecit agnat. Aretin. per hũc
textum in d. §. duo fratres n. 30. verſ.
aut ille qui renunciat Ripa num. 88.
Ruin. conſ. 166. n. 11. lib. 1. Gabr. conſ.
89. nu. 13 vol. 1. Ego decıſ. 26 nu. 14.
60 non debent ergo verba gratiæ in di-
uerſos ſenſus ſcindi, dum per libera-
tionem, ac extinctionem omnibus
cautum eſt, coniugibus ſimul ne co-
ſtante matrimonio res auocaretur,
ac Ioãnis filijs, ſi eos quæſijſſet, viro
autem ſoli, vt ſoluto matrimonio iu-
ris luendi pretium obtineret.
61 Nam quod ſpectat ad ſucceſſores
ad rem vocatos in conſequentiam
liberatione gaudent, licet reci pien-
tis hæredes non ſint, argumento no-
tabilis textus *in l. adhuc §. ſi operas D.*
de vſufr. ibi, *eorum quidẽ annorum*
quibus vſusfructus manſit, acquiritur
fructuario, ſequentium vero ſtipulatio
ad proprietarium tranſit, ſemel acqui-
ſita fructuario; quamuis non ſoleat ſti-
pulatio ſemel cuiquã acquiſita ad aliũ
trãſire niſi ad hæredẽ, vel ad rogatorẽ.
hoc enim caſu, ac in quampluribus
pactum exquæritur, cui res ipſa de-
62 bebatur, vt alias Ego ſcripſi *decıſ. 5.*
n. 60. ſtipulationem pro hærede, ad
63 ſucceſſorem particularem referri, &
decıſ. 23. ex num. 5. ad 10. ſententiã
quoque eidem non hæredi prodeſſe.
64 & ſic de ſingulis ſui ex natura ad bo-
norum hæredes minimè tranſmiſſi-
bilibus: etenim ne ſtipulatio euane-
ſcat plus dictum, & minus ſcriptum
cenſeri debet, vbi maxime verba
65 omnino non cõtradicunt, poſſuntq;
ad hæredes in fideicommiſſo referri,
quibus magis liberationis gratia cõ-
ueniebãt, quam hæredibus recipien-
tium qui vllum ius ad rem oneri af-
fectum quæ ſolueretur habebant.
66 In quinta eiuſdem conſilij cõclu-
ſione *ex nu. 18. ad 139.* verba libera-
tionis in cõceſſione illa adiecta reijci
debere, ac tranſlatiua amplecti duo-
decim quoq; argumentis probare
conatur: quæ omnes vnica ratione
67 reguntur, nempe quia per poſteriora
magis recipientibus conſulitur, ex
ſuppoſitione ſemper quod Ioanni
cuius merita contemplata ſunt, ex
interpretatione oppoſita iniuria in-
feratur; quæ quidem ſatis ſuperque
ex nouiter a nobis ſuſcitatis deficiũt;
cum per liberationem Ioanni quoq;
conſultum ſit: qua ſolutione recep-
ta, nomen, ac effectus contractus cõ-
cordantur: cum tamen vt probatum
eſt, effectus magis in extinctione, ac
remiſſione iuris illius conſiſtit, tum
quia in debitorem, tum quia in rem
68 collatus eſt. At effectus primitus at-
tendendus eſt *l. ſed & ſi poſſeſſori §.*
item ſi iurauero D. de iureiur. ex quo
ſumit *Bal.* argumentum *in rub. C. de*
iure emph. quod ſiue in contractu, ſi-
ue in iudicio ponatur, vel propona-
tur nomen vnius contractus, & ef-
fectus alterius, ſecundum naturam

illius contractus cuius effectus poſi-
tus eſt iudicari debet: & appoſitum,
quod non concernit effectum, habe-
tur pro non appoſito, adſtipulantur
70 *cap. conſtitutus vbi gloſſ. & Abb. de re-
lig. domib. l. cum manu ſata §. fin. D. de
contr. empt. l. ſi tam anguſti D. de ſerui.
l. inſulã D. de praſcript. verb. l. vbi ita
dinatur D. de donat. cauſ. mortis Rom.
conſ. 509. nu. 6. Soce. in l. gallus §. etiam
ſi parente nu. 6. D. de lib. & poſt. Dec.
conſ. 32. n. 3. Crauet. conſ. 1000. n. 205.*
71 Sexta concluſio ex *n.* 140. *ad* 181.
72 probat extinctionem non perpetuo
factam, ſed viuentibus tantum con-
iugibus, adeo vt ante reſtitutionem
iura illa reſurgere potuerunt, ac bo-
na retineri: ponit primo exemplum
in grauato adijciẽte aliquid fideicõ-
miſſo, nõ eo tamen animo, vt ei per-
petuo adereſcat, nam tempore reſti-
73 tutionis deducet acquiſita, ſiue in
re, ſiue in iure conſiſtãt, quando ex
ſe ſtare poſſunt, vti ius luendi eſt, vt
74 ibi *nu.* 146. & 147. cui reſpondetur
id verum eſſe, quando grauatus pre-
tio acquiſiuit, ac in ſe transferre
voluit ius luendi in contractu reci-
proco, ſed nos in remiſſione, ac ab-
75 ſolutione iuris luẽdi titulo donatio-
nis verſari, quæ cum pro parte reci-
pientis vllum contractum cõtineat,
minime ceteris acquiſitionibus ęqui
76 parari poteſt, vbi is qui acquirit id
cogitare, ac paciſci poteſt, ne ſucceſ-
ſoribus in fideicommiſſo quæratur:
quod ſi ad donantis animum ſe con-
uertat, eo quæſtio redibit, vnde di-
ſceſſit, an ne voluerit extinguere,
vel cedere; de quo ſupra latius.
77 Reſpondetur quoque ius luendi
pecunia poſſeſſoris emptum, ſi fun-
do conſolidetur (quod iuribus mini-
78 me ceſſis euenit,) acquirenti non in
re, vel ipſo luendi iure, ſed in pretio
79 deberi; facta enim conſolidatione
amplius auelli non poteſt a re ipſa,
vnde ſucceſſor in fideicommiſſo ſo-
luto valore iuris luendi eo tempore
attento (quo acquiſitum fuit) re
potietur *alcan. conſ. 37. in fin. Guid.
Pap. deciſ. 496. verſ. & hoc propter
Bellon. conſ. 30. nu. 9. Pancirol. conſ. 98
nu. 15. Simon de Prat. de interpret. vlt.
vol. fol. 356. nu. 24. verſ. & his, & nu.
25. Marzar. conſ. 37. n. 37. qui n. 31.*
80 æquiparat hæredem grauatum ne-
gotiorum geſtori, qui ex melioratio-
nibus factis, ac oneribus redemptis
81 fauore fideicommiſſi repetit pretiũ,
vel valorem, habito reſpectu ad tẽ-
pus ſolutionis, vel rei benè geſtæ, ita
ad propoſitam ſpeciem videndus
omnino *Dec. conſ. 238. num 4. verſ.
quinto in fortioribus*, quem ſecuti sũt
*Cagnol. in l. 2. n. 28. C. de pact. inter ep.
& vend. Marzar. in epitom fideic. p.
2. qu. 6.* & deciſum tradit *Bartolom.
Stella* relatus *a Fuſar. de fideic. poſt
quaſt. 671. fol. 761.* in grauato rem
meliorante ex *textu in l. generaliter
§. huius D. de vſufr. legat.* ibi, *non alias
cogendum reſtituere, quam eius ſum-
ptus ratio habeatur Guid. Papè deciſ.
169. Ludouicus dec. Peruſ. 24. nu. 23.
Bellon. conſ. 10. n. 2.* ex quibus fit, vt
reſtitutionis tempore non ius luendi
a re ipſa auellatur, ſed vocatus *id*,
quod valebat tempore acquiſitionis
exoluat: reſurgente actione, vel re-
tentione pro valore, non autem do-
minio iuris luendi, vt prætenditur:
82 hinc redempta res ab hęrede graua-
to vigore iuris luendi cum fideicõ-
miſſo reſtituitur, quoniã, in priſtinã
cauſam conuertitur *l. Lucius §. Titia
ex aſſe D. ad trebell. Cagnol. in d. l. 2.
nu. 171. Peregr. art. 10. nu. 2. Intrigl.
cent. 3. quaſt. 74. n. 156. Fuſar. quaſt.
629.* lapſo etiam tempore pręſtituto
*Rosa apud Farin. deciſ. 180. p. 1. Fuſar.
ibidem.* ſoluto tantum redimẽti pre-
tio, ſi proprias pecunias in id expen-
didit.
83 Septimam ſubnectit *Caſanates* cõ-
cluſionem *ex n.* 181. *ad* 185. in qua
tandem

tandem receptui canens fateri cogi-
tur Ioannem, ac Conteſinam valo-
ris iuris luendi creditores eſſe, poſ-
ſeque hoc titulo baroniam retinere,
85 in quo (vt ex ſupraſcriptis patet) cō-
cordamus, ſolū diſcrepo ab eo, quod
firmat *nu.* 184. valorem nempe ho-
diernum inſpiciendum eſſe, & non
86 eius temporis, quo remiſſio vice
ſeruitiorum fuit obtenta: puto enim
oppoſitum verius eſſe, quod imo tē-
87 poris augmentum fideicommiſſario
cedat, cui quoque diminutio cōtin-
88 git: poterat enim baroniæ eſtimatio
decrexere; vt euenit in quāplutibus
ob Maurorum expulſionem, quam
quidem iacturam hæredes Ioannis
ac Conteſinæ pati non tenebantur,
ſed valorem iuris luendi (eo tempo-
re inſpecto) conſequi, quo ob ſerui-
tia illud obtinuere *Decian. conſ.* 52. *n.*
41. *verſ. conſidero vſq; ad finem præci-
pue nu.* 63. *verſ. non obſtat vol.* 1. nam
89 regulariter res eius periculo perit
cuius eſt corpus *l. pignus C. de pign.
act.* & regulare eſt, vt quæ æque poſ-
90 ſunt ſe habere ad damnum, & ad lu-
crum non ſint ponenda in conſide-
ratione *l. ſi ea lege vbi gl. & Doctores
C. de vſur. l. fideicōmiſſo C. de tranſact.*
cum multis vulgaribus, & ad rem
Pancirol. conſ. 98. *nu.* 19. *&* 20. *Sim.
de Prat. fol.* 356. *ex nu.* 24. quos ſe-
quitur *Fuſar. qu.* 671. *n.* 5. *& fol.* 763.
col. 1. *verſ. tertio nullum* qui dicunt
91 ſucceſſorem fideicommiſſi ad pecu-
niam expenſam teneri, illamq; ſol-
uere poſſe, ne bona retineantur, vel
loco pecuniæ dare inſolutum bona
in valore ſecūdum præſens tempus
ea ratione ducti, quod ad ſoluentem
nil pertinet de re fideicommiſſo ad-
dita, in eo caſu vbi fideicommiſſo
accreuit, ſolumq; actioni incumbat,
pro eo quod expendidit ad textum
in d. l. generaliter §. *Lucius*, ibi, *non
alias cogitur reſtituere, quàm ſi eius
ſumptus ratio habeatur D. de vſufruct.*
92 ſemper enim conditio fideicommiſ-
ſarij quanto minus poſſit grauanda
eſt *Roland.* ex aduerſo allegatus
d. conſ. 28. *lib. p.* cum alijs *Fuſar. quæſt.*
669. *nu.* 4.

Quod euidenti ratione probatur.
Si enim ad fauorem Ioannis præſens
tempus attendi deberet, iam eum
non vti rei melioratorem, ſed vti do
minum iuris luendi cōſideraremus:
93 quoniam augmentum tempore ob-
ueniens domini beneficio cedit, vt
in d. l. pignus. At ſi eidem contrario
credimus, Ioanni iure crediti reten-
tio competit occaſione melioratæ
rei, ergo non poteſt ei acquiri, alias
94 in vnica perſona, & creditum, & do-
minium conſiſteret, quod eſſe non
poteſt, nam ſi concedimus retentio-
95 nem pro credito, ſignum eſt dominū
non eſſe: quia retētio ſupponit auo-
96 cationem in potentia, vt patet ad
ſenſum: non obſtant *Menoch. & alij*
97 *per Caſunatem*, quoniam ipſi valorē
præſentis temporis attendi aſſerunt
fauore fideicommiſſarij, ſi forte non
pecuniam, ſed bona in ſolutum dare
velit, vt cuique legenti patebit, in
quo *Caſanates* cæcutijt non leuiter.

Demum *ex n.* 285. *ad* 201. ducto
98 argumento ex verbis illis, *eaque vo-
bis gratioſe donamus*, quæ ad corpora
99 referri contendit, atque cum dona-
tor non obtineret, cenſeri debere,
ac ſi baroniam redemiſſet, ac deinde
Ioanni ob eius merita donaſſet, aſ-
100 firmat, occultato vno actu, ſuppoſi-
toq; antecedenti, per quod ad con-
ſequens perueniri neceſſe eſt *ex l. li-
cet* §. *quoties, & l. plerumq;* §. *ſi antea
D. de iure dot. l.* 3. §. *fi. l. ſequenti D. de
donat. inter vir. & vxor. l. ſingularia ſi
certum petatur l. quoties l. cum dotem
C. de iure dot. l. D.* §. *fin. D. de reb. eorum
atque alia in id cumulata.*

101 Quibus reſponderi poſſet, fictio-
nes has inducere opus non eſſe, vbi
Rex apertiſſimis verbis nō corpora,
ſed ius luēdi, quod ad rem habebat,
102 donauit: nec pluralia illa verba, ad

bona ipſa referre neceſse eſt, dum- cōmodè ad ius ipſum applicari poſſunt, quod ad diuerſa corpora (quæ ſub vnico baroniæ nomine concludebantur) competebat, quodque plura per hoc poterant nuncupari iura redimendi reſpectu vniuſcuiuſque corporis ad *l. cum plures* 72. *D. de euict. l. ſi duos* 47. *D. eod. l. ſi duos D. de contrab. empt.*

Iterum reſpondetur, quod verba illa abſolutoria quę præcedunt, huic interpretationi mirum in modum

103 contradicunt, nam ſi Rex redimere voluiſſet, vt donaret poſtea, verba huiuſmodi non præmiſiſſet bonis tãtũmodo ſimpliciter donatis: at cum non id fecerit, potiuſue conſolidationi ſtuduiſſe videatur, ſolum ius remittere voluiſſe dicendus eſt.

Patet ergo ex prędictis quid ſit in releuio exigendo ſtatuendum, nam vbi conſolidatio ſecuta eſt deberi vtique nulla ratio expoſtulat, ſecus ſi in exercendi potentia translatum ſit.

DE NON ACCEDENDO PER REGNVM COMMISSARIO.

CAP. LVI.

INtendendu cum peruigili cura la noſtra Maieſtati remoueri tutti li oppreſſioni iniuſti, & grauitij, delli quali li noſtri ſubditi de Sicilia erano, ſecundo ala noſtra excellentia fu recitato multipliciter grauati per alcuni, li quali ſutta culuri di commiſſioni della noſtra maieſtati deſcurrinu per lu Regnu, tanquam commiſſarij, grauando ad multi perſuni: de quo la noſtra excellentia nulla hauia conſcientia: prouidimo, & comandamo, chi nulli commiſſarij decha innanti vaiano per lu Regnu per parti dela noſtra Maieſtati, ne cum litteri dela noſtra excellentia, per nulli cauſi criminali, *ne per exigiri pena di nixuno*: & ſi alcuno preſumiſſi andarici, oi per inaduertentia hauiſſi alcuna commiſſioni, volimo, che non ſia auduta, ne digia hauiri valuri.

SVMMARIVM.

1 *COmmiſſiones, ac delegationes ad delicta probanda excuſanda.*

2 *Exempti norma laicorum iudiciorum tenentur.*

3 *Ignoſcere nõ raro Chriſtiani magiſtratus tenentur.*

4 *Superiores magiſtratus a præſcripto legum in pœnalibus recedant.*

5 *Magiſtratus inferiores in blandiorem partem inclinare poſſunt.*

NOTA LX.

NE *per exigiri pena di nixunu*, latinè, *nec nomine pœna ab aliquo exigenda.* nam cum Princeps in pœnis fiſcalibus, quæ ad eum pertinent ſubditorum bono de proprio

1 iure quodammodo decedit; quid in cæteris, quæ ad priuatam rem attinent ſeruari oporteat oſtēdit. Quid ergo? delicta forſan extra Regiam patrata, remotis commiſſarijs his obnubilabũtur, nocuique impunes euadent? non æquidem, ſed in locorum ordinarios, ac propinquiorum Ciuitatum miniſtros probationes reiectæ, delicta parimodo patebunt, ac vindicabuntur, vel ſi minus nonnullorum punitionem prætermitti, quã omnem prouinciam depauperari, ſatius erit. Curandum ergo eſt, ne

2 in legem hanc, per eos etiam, qui in exemptos ius dicunt, committatur: hi enim legibus his, quæ iudiciorum normam continent, nihilominus ac ceteri, qui Regijs magiſtratibus ſubſunt, aſtricti ſunt, vt noſtri ad *Ritum ſcriptores in probæmialibus* aduertũt.

poſt-

poſtquè ceteros *Muta in cap.95. Alphonſi n.* 14. vt me ſupremum magiſtratum apud Siculos gerente non ſemel ſeruatum fuit: reſcriptumue ne quos ad vniuerſam diœceſim luſtrandam criminum explorandorum gratia traſmiſerant, mandata explere permitterent; ſed re foraneis Vicarijs commiſſa,delegatos euocarēt: nec enim iſti huiuſmodi ad peccatorum pœnas irrogandas, ſed fœda tranſactione remittendas accedunt, vt quidquid exceſſus corporali correctione emendari debeat, pecunia luatur, nec mali inde remediū hauriatur, ſed iuſtitiæ quæſtus, nulla inter culpam, & pœnam æqualitate ſeruata: de qua *Horatius*.

- - - - - - cur non?
Ponderibus, modulisque ſuis ratio vtitur, ac res?
Vtq; eſt, ita ſupplicijs delicta coercet.

3 Nam licet ignoſcere interdum, ac veniam date Chriſtianis præcipuè magiſtratibus conueniat:eo præſertim caſu, quo ſpes magna ſubſit, vt isqui malum aliquod admiſit citra pœnam ſeſe vltro corrigat, & ſi ſtoicorum ſchola contradicat: attamen hoc benigna iuris relaxatione non turpi redēptione perficiendum erit: per eos præcipuè quibus grātis præſtare, quod ſimiliter habuerunt per Redemptorem imperatum eſt. Nec enim iuſtitiæ repugnat clementiam quandoque ſectari, ac à pœnis irrogandis abſtinere, *vt Sopatri* auctoritate probatur. *Iuſtitia*, ait, *illa pars, quæ circa delicta occupatur, non recuſat ſuauem, ac blandam gratiarum faciem*: nam quod poſt *Sanct. Thomā 2.2.quæſt.67. art.* 4. cenſent *Domin. Soto de iuſtit.lib.1.quæſt.6.art.6. Boſſ. tit.de pœnis Clar. §.fin. quæſt.*85.*ex n.* 30.*Vaſq. controu. illuſtr. cap.*14.*ex n.* 3.*Couarr.var.lib.2.cap.9. nu. 8. cum alijs relatis a Tiraquello de pœnis temper. in præfatione*, omni pacto ius

4 circa pœnas ſtriptum exequendum eſſe, ac ex eo nelatum quidem vnguem excedēdum *Menoch.de arbitr. quæſt.69.*ac poſt alios *Anguian.de legib.lib.1.contr.5.nu.* 15. in inferioribus iudicibus, lateriquæ principis non aſſidentibus praxis tantum admiſit, Eoue caſu quo factum delicti conſtans eſt. Quod verò ad ſupremos Principi aſſidentes magiſtratus, Epiſcopos quoq; qui præfectis prætorio comparantur,ſpectat: nulli latet, a legis rigore ob aliquam, quæ intercidat, cauſſam recedere poſſe. *Clarus loco præpoſito col. 2.n.8. Menoc. pariter nu.*18. *Blanc.in praxi crim.§. poſtquam num.* 82. & 90. quibus, & *Dion. Pruſenſis* accedit in *Oratione ad Alexandrinos: boni præſidis*, inquit, *eſt ignoſcere*,perinde,ac ſi eum à ſummo iure diſcedere debere dixiſſet, ac aſperitatem legum mitigare; non tantum vbi blanda interpretatio, ac excuſatio, ex pœnali lege ipſa, vel diuerſis conſtitutionibus colligatur:

5 verum qnoque, vbi ex extrinſecis caſus circumſtantijs id arbitrentur. Cum excuſationnm admiſſio, quæ ex probatis in iure cauſſis fundatur, qua delicta extenuantur, non gratiæ opus,ſed iuſtitiæ munus ſit, minimis quibuſue magiſtratibus competens: quos [ne in ſummam iniuriam incidant] à ſummo iure recedere ſatius erit: quod *Angui. d.contr.* 5. dum id gratiæ tribuit,non aduertit: naturales enim ſunt pœnalium legum remiſſiones, ſine relaxationes ob aliquas infiras, vel extrinſecas circumſtantias:etenim teſte *Andronico* Rodio *Nicom.7.c.10.factis turpibus excuſationis aliquid adfert natura, ac delictū efficit tolerabilius.*In his demū cōſtar, cōſtat,tunc per inferiorē magiſtratū principē adeundū eſſe, quoties excuſatio ambigua eſt, quā interpretare, nōniſi ſupremū magiſtratū decet, vt in generalis criminū indulgētia *apud ſcripta de don.f.*250.*n.* 11.pluribus ad id cumulatis argumētis,fundatū eſt.

DE

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

CAP. LVII.

COntinua ala noſtra audientia perueni querilosa demonſtrationi, che multi noſtri ſubditi de Sicilia ſu vexati in li iudicij per liti, & queſtioni antiqui deli quali alcuni non ſi ponno ben defendiri, che perdero li loru priuilegij, documenti, & ſcripturi, & teſtimonij in li turbini deli guerri, & mortalitati paſſati: alcuni remanendo orfani, ſeu pupilli: & altri li quali hauiano titulo, & cauſa de altro, non ſano li proprij, & validi defenſioni, & coſi per vetuſtati de tempi poi de multi affani, liti, & diſpiſi, & che ſu lacerati in li iudicij, per ignorantia di defenſioni perdinu li queſtioni: ſuper quo volendo cum benigna prouiſioni dari termino debitu ali queſtioni deli noſtri ſubditi: eſſendo potiſſime ala noſtra excellentia declarato, che auanti lu noſtro felici aduento in lo Regno predicto fu per ſpacio di anni quindici continui, & plui tranquillo; & quieto ſtato in Sicilia: in li quali ciaſquiduno potti vſare ſua raxuni, & conſequiri ſuo diritto, & ſi pur in li ſoi caſtelli, vbi forſi la potentia di potiri occupari repugnaua la executioni, putiuano tamen proteſtari, & ſarili altri atti ordinarij di raxuni, prouidimo, & per la preſenti conſtitutioni ordinamo, cum conſiglio, & aſſenſu deli Reuerendi Prelati, nobili Conti, Baruni, & Sindichi deli vniuerſitati delu Regnu predictu, che ogni preſcriptioni ſia finita per ſpacio de anni trenta, *ita quod* ogni raxuni, & ogni actioni de qualuncha cauſa ſia, tanto beni feudali, quanto burgenſatichi: li quali, & per li quali de trenta anni in cca nulla ſia ſtata liti legitima cõteſtata, ne facta proteſtationi ſecundo la raxuni, *& che ſia actioni perſonali, & ancora hipotecaria*, ſia per lu edictu dela preſenti conſtitutioni in tutto ſumota, & nulla dili cauſi predicti de trenta anni vltra ſia auduta in alcuno iudicio: li altri tamen preſcriptioni di deci anni, & vinti anni reſtano in loro firmitati, ſecundo la diſpoſitioni deli raxuni communi: & queſta preſenti conſtitutioni vdimo che hagia loco, & ſia (Deo propitio) in perpetuum duratura in lu noſtro Regnu di Sicilia.

SVMMARIVM.

1 *REalis actio non facile præſcribetur.*

2 *Conſcius rem ſuam ab altero poſſideri dare videtur.*

3 *Vſura, ac reditus per lõgi temporis lapſum remiſſa intelligentur.*

4 *Præſcripti redditus cenſus.*

5 *Tacita hypotheca præſcribitur.*

6 *Præſcriptio nulla contra poſſidentem.*

7 *Tacita hypotheca contra diſtrahentem maioratum.*

8 *Dominus rei ad tempus.*

9 *Adminiſtratio grauato interdicitur, ac redimere cenſus cogitur.*

10 *Hypotheca tacita dies à ſucceſſione habita.*

11 *Cauſſam non diem actus attendi.*

NOTA LXI.

E*T che ſia actione, &c.* latine, *ſi actio tamen perſonalis ſit, vel hypothecaria*, per quam adiectionem reales actiones in priori iure ſeruauit: vt perperam lex iſta per pragmaticos noſtros ad illas quoque trahatur, quæ ſpecierũ expreſſione apertiſſime exceptæ ſunt, & maxima quidem cum ratione, enimuerò vindicationes in dominio fundantur, duriſſimumque videtur lapſu temporis rem cuius domini ſumus, alterius [citra vllum titulum ex mera vſurpatione] fieri citraue vllam traditionẽ contra id quod *in l. traditionibus C. de pactis.* ſtatutum eſt: quamobrẽ

Sum.

Sum.Pontifex *in cap.fin.de præſcript.*
animarum ſaluti proſpiciens, eum
qui rei alienæ conſcientiam habet,
præſcribere vetuit, & ſi quodlibet
tempus abijſſet: de re aliena locuta,
ad reales tantum vſurpationes, ne
titulus ex tempore quæreretur, re-
ferenda eſt, nam in actionum, vel iu-
rium præſcriptione [ab eo oppoſita
qui non contraxit, neque contra-
hentis hæres eſt] decretalis illa non
militat. In eis enim certum termi-
num quo actor experiatur, ne lites
immortales fierent, neue teſtes, ac
documenta dilaberentur, præſtitui
opus fuit: iure rei propriæ perſequé-
dę excepto, quod cum pro re ipſa
exiſtimatur, à ceteris ſegregari de-
2 buit *l. rei 23. D. de verb.ſignif. Auth.*
vt ſponſal. larg. ſpecialis fit contr. coll.
9 tit. 2. nouell. 19. cap. 7. §. rurſus ſan-
cimus. niſi fortè quis conſcius rem
ſuam ab altero teneri per tépus hoc
cum agere potuerit, patiatur, quo-
niam ita poſſeſſionem alterius proba-
re videtur; eritue poſſidenti conſen-
ſus hic loco tituli: quodque nudum
tempus operatus non eſt, id per ta-
citum domini conſenſum, eueniat,
quem lex ex tempore ſupponit: ita
3 *Pius Imperator in l. cum quidam §.*
Diuus D. de vſuris, parũ iuſtè, inquit,
præteritas vſuras petis, quas omiſiſſe
te longi temporis interuallum indicat,
quia eos a debitore tuo, vt gratior apud
eum videlicet eſſet, petendas non puta-
ſti. leuiſſimè ergo noſtrates ad domi-
nia, ac feudorum vindicationes ac-
commodant, de quo *Burg. de laud.*
p. 3. inſpect. 20. nu. 14. At quo ad hy-
pothecarias actiones pertinet, tex-
tum recitatum ſi attendimus, pari-
modo, & illa quæ ex cenſus contra-
ctu pro vſuris annalibus oritur am-
pliari debet, vt *Ferd. Bitornus* docuit
in ſchol. ad prag. de cenſibus num. 44.
quo vſus fui *in tract. de donat. diſc. 2.*
par. 6. nu. 68. fol. 189. & deciſ. 8. n. 37.
ac per hanc legem in executiuo iu-
dició id cordatè admiſere *Ball. iun.*
quæſt. 33. n. 6. Conuerſanus ad Intrigl.
quæſt. 13. lit. B. & qu. 20. verſ. quarto
hic quorum opinio pro vniuſcuiuſq;
anni redditu [ſi per triginta annos
exactio omiſſa fuerit] recipitur: quo-
niam ſinguli anni ſuam hypothecam
obtinent: nam quo ad ſortem, niſi
4 inmemoriale tempus lapſum ſit, quo
ſolui non conſueuit, redemptusque
per hoc præſumitur, intercedat, ſem
per pro futuris viuax remanet, & è
conuerſo ob lapſum inmemorialis
extincta, vt determinatum bis me
orante vidi pro Caſſandra Pacecho
contra Don Ioſephum Ruſſo: pro
Marchioniſſa Luccæ contra benefi-
cialẽ Saccenſem, & pluries per alios
ſine vlla apud doctiores controuer-
ſia, ſiue tertius poſſeſſor, ſiue hæres
ipſe vrgeatur; nam vtrique per id
tempus præſumptio redemptionis
aſſiſtit: nec enim ſemel iudicantes
experti ſunt ob raptam ex notarij
protocollis redemptionem, vel non
repertam, cenſum ſolutione extin-
ctum iterum exigi, ac familias ex cu-
mulatis vſuris depauperari. Demũq;
poſt exactam pecuniam inueniri, ac
exhiberi, pecunijs contra fas ſolutis
amiſſis, ob eorũ, quibus ſolutæ fue-
5 runt anguſtias, quas ſatius non ſol-
uere profuiſſet. Quæ pariter in taci-
tis hypothecis procedunt, vt potè
quę magis legibus, a quibus proceſ-
ſerunt, ſubiacent *l. cum oportet §. fin.*
C. de bonis quæ liber. adeo ne præter
ſtatutos in eis caſus conſiſtant: niſi
forte is cui lex hypothecam ſubmi-
niſtrat, bona ſibi tacite obligata poſ-
ſideat: tunc enim temporis lapſu a
iuris ſui perſecutione non repelle-
tur; ſi contingat bonis exui; pone
caſum in eo, cui fideicommiſſum
6 debebatur, ac illud ab vltimo poſ-
ſeſſore diminutum obtinuit: licet
in bonis eiuſmet tantundem, titulo
tamen inſtitutionis habeat: hic enim
licet ſeparationem bonorum infra

30. annos nequaquam petierit, ſi,
qua euictio in bonis hæreditarijs
cōtingat, id quod pro refectione fi-
deicommiſſi petere poterat, lapſis
etiam mille annis, vtique retinebit;
quoniam in poſſidentem nulla præ-
ſcriptio currit *l. male agitur de præ-
ſcript. 30. vel 40. ann.*, nec enim quis
niſi poſſideat, præſcribere poterit,
*cap. cum contingat de decim. cap. ſine
poſſeſſione de reg. iur. in 6.* poſſeſſio ve-
ro vno eodemque, tempore apud
duos in ſolidum non datur. Quod
in omni rei obligatæ poſſeſſore per-
petuum eſt: dum in ſeipſum agi, &
pati non conceditur, cum ne petat,
quod habet, tum ne eo, quod ſibi
debetur, careat. Cœterum an gra-
7 uati bona pro conſumptis reficiēdis
tacitæ hypothecę, an vero perſonali
ſubiaceant, non leuis eſt dubitatio,
vt per ea patet, quæ *Theſaur. iun. qu.
84. lib. 2. Surd. conſ. 551. Raud. deciſ.
28. nu. 14.* ac plura quæ *per Fuſar. de
fideic. qu. 611. n. 6. & conſ. 52. Mieres
de maior. p. 2. quæſt.* *ſcripta ſunt,*
ego quoque *deciſ. 5. nu.* . & alibi
nam contra hypothecam fuit in Si-
cilienſi Curia deciſum in proceſſu il-
lorum de Conti: conceſſa per ſen-
tentiam refectione, ac iterum in ſa-
cro Neapolitano Conſilio in quadā
cauſa grauiſſima, referente Ferdinā-
do Brancia Duce Beluederis, ac Mi-
lite Ordinis de Calatraua, tunc in
dicta aula conſiliario, modo ex ſupre
mo Senatu Italico, humaniſſimo,
multæue doctrinæ prædito viro.

At pro ea cōtra tertios exercenda
in his Hyſpaniarū Regnis non ſemel
determinatum fuit; vt mihi plures
ex ſupremo Caſtellæ Senatu teſtati
ſunt, & hoc anno contra Comitem
Montis Regij: quæ ſententia, vno
ſuppoſito, verior videtur, grauatos
nempe nihilominus, ac ceteros alie-
norum adminiſtratores eſſe; nimirū,
quia præter fructuum lucrum, in re-
liquo omnem præſtare diligentiam,
vt proprietas in ſuo ſtatu ſeruetur
aſtricti ſunt, *Bart. & ceteri in l. cum
tale §. Titius de cōd. & demōſtr. Natt.
conſ. 225. Marot. conſ. 13. Theſaur. d.
qu. 84 lib. 2.* qui per hoc affirmāt ad
rationes reddendas teneri *Muñoz.
de ratioc. c. 39.* quod ſi ceteris alieno-
rum adminiſtratoribus comparātur,
quis dixerit in hoc vt bona pro talis
adminiſtrationis reddendis rationi-
bus a ceteris differrent: dicet ali-
quis fideicommiſſo grauatum inte-
rim dominium obtinere, ac ſuo iure
8 fructus percipere: nec illis, qui alie-
no iure poſſident, vel per reflexum
fructus lucrantur, æquandum eſſe:
per ea, quæ *Surd.* adducit *conſ. 73.
nu. 74. ac poſt omnes Fuſar. conſ. 4. nu.
53. fol.* 34. optimeue *Seneca: non eſt,*
inquit, *argumentum ideo aliquod
tuum non eſſe, quia vendere non
potes, quia conſumere, quia mutare
in deterius, aut melius non potes:
tuum enim eſt etiam, quod ſub cer-
ta lege tuum eſt:* & *Strabo* de quodam
*dominus erat, dempto vendendi iu-
re*, fateor hoc verum, ſed prædicta
nullatenus tollere, quoniam tempo-
raneum illud, ac reſolubile dominiū,
a poſſeſſione, quæ alieno nomine
detinetur, nō differt, quando in ſuc-
ceſſoris perniciem aliquid molitur,
vt non deficiant, qui dixerint, vin-
9 centi etiam adminiſtrationem inter-
dici poſſe, ſi dilapidator ſit, a *Fon-
tanel.* cōducti *de pact. nupt. clauſul. 4.
gl. 5. p. 4. ex num. 29.* cogiturque
dum viuit, fideicommiſſum, ſicut &
feudum oneribus a ſe impoſitis libe-
rare *Roderic. de ann. reddit. lib. 2.
quæſt. 19. fol. 139. col. 2. & num. 25.
verſ. 4. Theodor. alleg. 7. num. 14. ad
medium*, quod apud nos fit, vel per
proprium ſequeſtrum, ac refectio-
nē, vel ſi non habeat, per ſequeſtrū
fructuum rei reſtituēdæ, exactore, ac
ſolutore huic muneri deputato;
quod munus deputationē nūcupāt:
10 cuius hypothecæ initium a die ſuc-
ceſ-

ceſſionis orietur, quo fideicommiſſi rerum curam aſſumere viſus eſt: nec vt quidam putarunt a die geſtæ alienationis ortum ducet; lex enim, quæ hypothecę pactũ fingit interueniſse, eodem modo fideicommiſſo cauiſſe cenſenda eſt, quo homines è veſtigio negotij ſibi proſpiciunt, vt grauati res in euentum alienationis ex nunc hypotecæ ſubiaceant, vt patet *ex l. cum oportet §. fin. C. de bon. qua liber. Conſtant. in lib. 10. C. tit. de iur. fiſc. nu. 22. Fuſar. in pracit. loc. ac Martius Medic. examinat. 23. ex num. 16.* ad cauſſam enim per quam actus perficitur, quando orta fuerit, non vero ad diem celebrati actus inſpicimus, *Carauit. ad Rit. 166. nu. 80.* qui in euictionis hypoteca loquitur: cui nec benè *Lanar.* contradicit *conſ. 56. ex num. 4. verſ. vlterius*, conuincitur enim ex prædictis, nec minus ex ſcriptis *in de donat. tract. diſc. 3. par. 6. nu. 28. fol. 532. poſt Milan. deciſ. 28. nu. 23. lib. 1. Intrigl. ac Maſtrill.* ambos cauſſam contractus ſpectari affirmantes: ne prior tempore ſtipulationis contractum, qui licet poſtmodum celebratus ſit, cauſſa tamen, ac origine vetuſtior eſt, præcedat.

QVOD NVLLVS OFFICIALIS SE IMPEDIAT DE OFFICIO ALTERIVS *ſub pœna priuationis officij, & ſi tranſiet aliter, quam per proprium officium, non valeat.*

CAP. LVIII.

HAuendo la noſtra Eccellentia cura ſpeciali ad liuari ogni grauicza deli noſtri ſubditi, & materia de loru quereli: volimo corregiri li vſi non debiti deli noſtri officiali, & adriczari ad ciaſquiduno de loru in loru debito termino. Ita quod l'vno non occupi lu officio de l'altro ne preſuma per nullo modo in quillo extendiri li ſoi manu, de quo ſucceda la iuſtitia eſſiri violata, & per varieta de litteri eſſiri offiſa la raxuni deli altri: per la preſenti noſtra conſtitutioni ordinamo, & commandamo, che nullo deli officiali ſi intrometta in lo officio de altro. Et inter cætera, che nixuno deli officiali noſtri de curti preſuma fari, ne ſpacciari littera tangenti, oi ſpectanti a iuſtitia: exceptu la grandi Curti: ala quali ſpecta canuxiri de iuſtitia: *& in caſu chi per altra parti fuſſi ſpacciata, non bagia valuri*, & quello che la ſpaccirà, oi preſumirà contraueniri ala noſtra conſtitutioni, ſia priuato delu officio, & paghi vnzi cinquanta de pena: como infra in vno altro capitulo ſi conteni.

SVMMARIVM.

1 *IVriſdictio quando priuatiuè, quando cumulatiuè transferatur.*
2 *Secretarij Proregum negotia iuſtitia nulliter tractant.*

Nota 62. ad Cap. 58.

ET *in caſu che per altra parte fuſſe ſpacciata non bagia valuri*, latine, *quod ſi alibi fuerit obtẽta, nullius*
1 *valoris ſit.* iuriſdictionibus enim in parte ſciſſis, abdicata poteſtas vnius reſpectu alterius cenſetur, vt quicquid per alterum eorum quę alteri contingunt, geratur, inane, irritumq; ſit, & ſi decreti, vt aiunt, irritantis clauſula omiſſa fuerit: quoniam iuriſdicundi facultas eradicatur ab eo cui adimitur, vt priuatus inde habeatur *Affliἀ. deciſ. 41. ibique Vrſill. Felin. in cap. paſtoralis col. 3. de off. ordin. Bero. conſ. 22. nu. 42. lib. 1. Scacc. de iud. cap. 66. lib. 5.* vbi tamen diſcretiue, vna ab altera quaſi ſpecie

a genere exempta ſeparetur, non vbi ſimpliciter partiatur, hęc enim inter ſe mirifice diſcrepant; nam in primo abdicatiue translata cenſetur ad *l. translatio legati D. de adim. legat.* per rationem *in l. legata 14. eodem* excogitatam: ademptionem nempe quominus, non quo magis legatum debeatur interueniſſe *l. cũ prætor D. de iud. §. iudicare Aut. de defenſ. Ciuit. cap. translato de conſtit. Rom. cõſ. 393. col. 2. verſ. 10. Dec. conſ. 3. Gramat. Decíſ. 30. ex nu. 7. Crauett. conſ. 441. nu. 28. Scace. ibid. nu. 5. in fine Menoch. præſump. 18. num. 12. lib. 2.* In ſecundo vero cumulatiue *ad l. 1. C. de off. præf. Vrb. & l. fin. C. de iuriſd. omn. iud. l. ne quidquam de off. præſ. l. 1. & 2. C. de cauſ. fiſcal.* in quibus ordinariæ iuriſdictionis genus in plures iudices partitur; vllamque priuationem quoad alterum redolet. *Angel. conſ. 375. num. 2. Bal. conſ. 253. lib. 5. Menoch. d. cap. 18. nu. 27. Garz. de nobil. gl. 1. nu. 5.* bene ad omnia *Barboſ. in l. 1. art. 4. nu. 123. & 131.* in his præuentio vtilis admodum eſt: eligitque actor vbi reum conueniat illo ob diuerſa officia diuerſos iudices obtinente *Roman. conſ. 242. Stephan. de iuriſd. p. 2. lib. 2. cap 8. nũ. 11. Menoch. loco cit. n. 21.* Secus quoad primum: nam quod ſpeciali magiſtratui datum eſt, illud idem de generali iuriſdictione magiſtratus detractum videtur: nec iuriſdictio cõmunis, aut præuentioni locus eſt, cũ alter tantum poſſit ius dicere, cuius munus vſurpare non decet: potentias enim lex diſtinguere videtur, actuſue earum: quo fit, vt extra eos quis impotens efficiatur; lege ita quidquid vltra fieret vetante: *vt in l. qui aliena §. qui liberi. de neg. geſt. l. nõ dubium de legib.* quibus Rex no-
2 ſter moueri potuit, cum ſuſcepto Conſilij Italici voto, ne Proreges quidquã in ijs, quæ Tribunalibus ex ſui muneris natura ſpectãt, proprios ſecretarios adhibeant, in legis huius cõfirmationẽ prȩcepit, cuius reſcripti obſeruãtia votis omniũ iamdiu expetita, hodie Alcalano Duce Regnũ moderante, feliciter vt fertur ſecuta eſt, qui prudentiſſime putat munera non eſſe confundenda *cap. ſane cap. ſi clericus, & cap. cum ſit generale de for. compet. l. nemo C. de iuriſdict. omn. iud. Petr. Gregor. Toloſ. in par. iur. canon. lib. 5. tit. 1. cap. 6. Aponte de poteſt. proreg. de deleg. cauſſ. tit. 12.* niſi forte ordinarius magiſtratus ſuſpicione laboraret, vel ius dicere nollet: tunc enim Præſes prouinciæ recte ſibi cauſſas auocat, vt ſeruatum vidi. Cętera *ad cap. 11. Fiderie. num. 12.* tractata ſunt.

DE OFFICIIS DOMVS REGIAE PROTHONOTARII, ET SECRETARII.

CAP. LIX.

LI *Protonotarii, & Secretarij*, ciaſquiduno ſpacciaranno ſolummodo li litteri ſpectanti, & pertinenti loru officio, como ſu notati, & declarati in li pandetti antiqui.

SVMMARIVM.

1 *PRothonotarius quæ decreta expediat.*

2 *Poſſeſſio contra titulum in iuriſdictionalibus non iuuat.*

3 *Officia, ac iuriſdictiones bono publico reformari poſſunt.*

4 *Patrimoniales ſine cauſſa remoueri poſſunt ab officijs.*

5 *Prothonotarij officium.*

6 *Fiſcalis portiuncula conſilij eſt.*

N O:

NOTA LXIII.

1 P*Rothonotarius*, *& Secretarij*, ra-
tio ex lege proxima: Prothono-
tarius namque, ac ſecretarij gratiæ
reſcripta cuiuſmodi ſunt collationes
officiorum, moratorias, remiſſiones
cauſarum, & his ſimilia tãtum expe-
diunt: reliqua vero quæ ad iusdi-
centium munus referuntur, per iu-
ſtitiæ Tribunal, quod magnæ Curiæ
dicitur, manare oportet; ſi contra
fiat, nullitate laborabunt: ea enim
vis eſt dictionis illius *ſolummodo*
qua in lege hac Rex noſter vſus eſt,
vt quidquid vltra prætaxatam formã
adijciatur inane ſit, ita omnes, qui
dictionum quotas collexere, & præ-
cipe inſignis noſtri æui ſcriptor *Bar-
boſa* affirmant, adeo ne contra eorũ
titulum, qui e pandectis, ac huiuſ-
modi conſtitutionibus ortum ducit,
præſcriptione vti fas ſit, per ea, quæ
2 *ſupra in Patrim. c. 4.* dicta ſunt: poſſeſ-
ſio enim ad normam tituli, licet ab
eo diſcrepare contingat, ſemper re-
duci debet, in ijs præcipue, quæ ſi-
ne titulo nequiſſimè poſſidentur,
qualia officia ſunt: adeo è Principũ
arbitrio pendentia, vt citra vllam
cauſſam ſupprimi, ac eo facilius re-
formari poſſint, quoquo modo for-
mata ac largita ſint *l. iudicium ſolui-*
3 *tur, l. ſi longius poſt principium D. de
iudic. l. meminiſſe de off. Procon. §. &
iudicare, Auth. de defenſ. Ciuit. cap.
vt noſtrum, de appellat. Clement. 2. de
reſcript. Dec. conſ. 143 num. 3. Natt.
conſ. 512. Gramm. vot. 28. ex num. 8.
Decian. lib. 5. tract. crim. cap. 23. num.
24. Seſſ. dec. ſ. 79 nu. 16. Maſtrill. de
magiſtr. lib. 1. cap. 27. & nos pluries in
hoc opere*: quod ita reſtrinximus, ne
perſonæ fiat iniuria, quam munere
exui ſine magna cauſſa non licet, *ex
eod. Maſtrillo aliiſque in id adductis*: hoc
enim ipſius capitis opprobrio cedit,
ſi membra integra ſine vllo, aut ali-
quo vitio præſcindantur, vel quod
4 manuum opus pedibus committa-
tur: id tamen ita ſemper accepi, ne
ſub exceptione hac patrimonij, ac
ærarij miniſtros includerem: hi enim
& ſi omni vitio careant, ſi tamen
aliquid omittant, vel negligãt, amo-
ueri poſſunt, per expreſſas in hoc
editas Pragmaticas ſanctiones *tit. de
offic. magiſtr. ration. de offic. Theſaur.
& de offic. pecuniariorum*, ac in his
quorum loquimur *infra eiuſdem Re-
gis capit. 61.* hoc ipſo enim eijci de-
bent, quo omnem in rebus gerendis
diligentiam non adhibent; nihilo-
minus, ac procuratores rei priuatæ,
qui præcariam curam, nutuque re-
uocabilem exercent; adeo ne oppo-
ſitum pactum, ſi in alienam rem cõ-
ſtituti ſint, proficiat *l. 3. de procurat.*
natura enim comparatum eſt, ne
quis res meas, niſi quouſque eius
voluntatis ſim adminiſtret: optimè
ergo Philippus Rex noſter cogno-
mento magnus vno die in Caſtella
omnes, quos ſibi in Patrimonialibus
erant, vno excepto, gradu mouit, vt
in poſterum ſcirent, curã eum perui-
gilem gerere, vt ſacrum Patrimonij
nonniſi eis, qui maximopere regali-
bus commodis ſtudent, demanda-
retur.
5 At ſi ad præpoſita reuertaris, ve-
liſque Prothonotarij officium, eiuſq;
que eſſentiam ſpeculari, haud du-
bium, quin ſit inter quam plurima
munera præſtantius, ipſe enim ho-
norum, officiorumque omnium, quę
in Regno conferuntur, promotor
apud Principem eſt, qui cuiuſque
candidati merita, ac res bene, vel
male geſta ſuggerit: ex cuius voto
conceduntur, vel denegantur: apud
quem omnes gratiarum largitiones
a Principe factæ ſcriptis rediguntur,
vt ſolus quidquid in ſanctiori Con-
ſilio Caſtellæ, quod Cameræ ap-
pellant, omnium conſenſu fit, expe-
diat, nec minus quoad cetera, quæ

ſupra memorauimus negotia, Secretarij vicem ſuſtinet, ac demum præcedentiæ controuerſias in publicis ſpectaculis incidentes ex conſueto dirimit, cæremoniaſq; Principi ſuggerit, omnia latiori calamo per *Matrill. in tract. de magiſtr. lib. 5. cap. 12.*
6 deſcripta. Eſt ergo ipſe conſiliarius, ac poſt Iudices omnes, ac fiſci aduocatum ſedet: nam vbique locorũ fiſcalis cuiuſcumq; Tribunalis membrum eſt, vnicumq; corpus efficiũt, nec a ceteris de conſilio diſcernitur. *Alfar. de offic. fiſcalis gloſ. 31. ex n. 6.* quod in ſecretarijs non procedit, & ſi in ſupremis Senatibus Conſiliarij dicantur, ipſi enim nudi precum relatores, merique geſtorum teſtatores ſunt: nec ex ſe, ſed vice aliorum ſcribunt, ac ratione adhibendi ſecreti in pretio habentur: munus extrinſecum ſatis a pręſtando conſilio, quodque potius aſſecla, ac inſtrumentum, quam pars aliqua ſenatus habetur, hæc ita in Regno hoc: alibi tamẽ Prothonotarius inter Senatores ipſos eminet, vt apud Aragonenſes: cui Primicerij officium de quo in *C. de off. prim.* apprime ſedet, vt docte notauit *Garcia de Toledo in Cod. rubr. de primic. nu. 5. & 6.* hunc enim aſſidua cum Principe communicatio illuſtriorem reddit: *iure quidem* inquit, *Caſſiodor. lib. 4. epiſtol. 4. de ſe bene arbitrabitur exſtimatum, qui regium meretur alloquium, quia dignitas eſt ſubiecti, affatus meruiſſe dominantis*: quamobrem eo excepto, apud omnia fere conſilia ſecretarij poſt Senatores omnes, fiſci patrono inter eos concluſo, ſedent; nam licet ob accidens communicationis cum Principe aliqui Prothonotario comparari poſſent, attamen quia extra ipſum conſilij corpus acceſſorij quodammodo numerantur, eum, qui eiuſdem ordinis eſt, ſuperare non poterunt: pręcipue ſi conſideremus illum in Aragonum Conſilio votum obtinere, quod nullibi Secretarij ſibi vendicãt, per quod videtur a ſenatoribus non diſcrepare: licet lato clauo, cum miles ſit, non vtatur: conſilium enim illud ex vtriuſq; generis hominibus componitur, togatis nempe, ac militibus. Caſtellæ ab his, ac Camerę conſilia excipio, in quibus quid ſeruari debeat determinatum non eſt, ſed quodammodo [quo interim ſeruãdum ſit] compoſitum: nam ſecretarij in die Veneris, quo Rex conſulitur, ac fiſcus inter ſenatores pileatus cõſedit, minime interueniũt: in Italico vero licet fiſcalis togatus non exiſtat, quia iuſtitiæ conſilium non eſt, Conſeruator tamen generalis, cui muneri hodie Don Hieronymus Funes Muñotius eruditiſſimus, ac ſtrenuus vir nemini in iuribus Regis promouendis, æquandus, præfectus eſt, quo ad patrimonialia fiſci locum obtinet, ac per hoc Secretarios omnes præcedit: poſt
7 hæc tamen, & fiſci patronus creatus eſt; qui prædictis, & melioribus fundamentis innixus maioritatem fundauit Ioannes Ruizius Laguna olim Mediolani Senator, de legali ſcientia optime meritus, ac humanitate præſtantiſſimus, qui in hoc multum, ac multa ſcripſit, ac demum poſt probatum hunc a ſupremo Senatu libellum prioritatem obtinuit.

DE MAGISTRIS RATIONALIBVS, ET EORVM OFFICIO.

CAP. LX.

LI *Maſtri Rationali* ſpacciranno li litteri ſpectanti alla Secretia, Cabelli, & Patrimonio Regali, & ſecundo li Pandetti antiqui ſpecta a loru officio, etiam

etiam li dicti Maſtri Rationali cantixiranno, & vidiranno de quiſſo, che ſpecta ala Secretia, & Cabelli, & altri raxuni de patrimonio Regali. Dili feudi vero, & beni burgenſatichi, & altri coſi ſi oſſerui ſecundo li conſtitutioni antiqui: & ſi li cabelloti inter ſe, & oi con li Viceſecreti hanno queſtioni, & recurrino alu Maſtro Secreto, ipſo canuxirà, in tanto, quanto ſpecta alu ſo officio: tamen in ogni caſu la appellationi vaia ali Maſtri Rationali.

SVMMARIVM.

1 *Appellationes a ſententijs patrimonialium.*

2 *Patronus fructus pro Eccleſia reparatione expendi curat.*

3 *Fiſcus reſcripta pontificia recognoſcit.*

NOTA LXIV.

Magiſtri Rationales qui fiſcales inter Regem, & ſubditos cauſas determinant, quiue ſacrum coronæ patrimonium adminiſtrant: quos in *proxima nota* ſine vlla, nec alia cauſſa exauctorari poſſe firmauimus, ſi tamen minori ſtudio illud, quam propria proſequantur, ac denique vbi id ſibi vtilius Rex exiſtimauerit: eorum muneris naturalia in Siculorum Pragmaticarum volumine, *tit. de Magiſtr. Ration.* inuenies; a quorum ſentētijs nulla niſi ad eoſ-
1 dem, Præſidibus Tribunalium adiunctis, ex Regis reſcripto *anni* 1581. reclamatio recipitur, niſi forte inter duos priuatos fiſco principaliter non pulſato, quæſtio verteretur: tunc enim ad Conſiſtorij magiſtratum eodem pœne modo, quo a ſententijs Magnę Curię prouocatur, cognoſcitque demum de rebus ad Regem, vt Eccleſiarum patronum pertinentibus, vt cum ſuis iuribus indiminuta ſeruentur, ac propterea alienationes forte factas irritat, deteriorationes
2 nes è veſtigio ne fiant auertit, pars vt fructuum in Eccleſiarum, ædium, ac prædiorum reparationem impēdatur, ſtudet, ac omnibus viribus, vt perficiatur curat: hoc enim patroni officium eſt *Vueſemb. conſ.* 48. *ex nu.* 14. *per tot. lib.* 1. *Bero. conſ.* 3. *nu.* 12. *vol.* 1. *Euerard. iun. conſ.* 35. *per tot. vol.* 2. vt Neapoli ſeruatur, fiſci autē in dicto tribunali aduocatus reſcripta omnia Romanæ Curiæ ex immemoriali cōſuetudine, & *per cap. Re-*
3 *gni præcipue* 67. *Regis Martini*, recognoſcit, ac exequendas ſi patronatui, vel legatię non officiant, extra iudicium pronunciat: ſin autem nocere proſpiciat, Proregem primo, demum Regem ipſum, ac Senatum Italicum conſulit, vt ſanctiſſimo humiliter reſcribant, ac ſi quæ iura habeant, præponant: idem ſi dubium hoc ſit, efficiat: interim executione retardata, vt ipſi ijdem Summi Pontificis prę ceperunt in *cap. ſi quādo de reſcript. cap. paſtoralis de fid. inſtrum. & in cap. cum teneamur de preben. cap.* 2. *de offic. deleg. cum aliſs per Anguia. de legib. lib.* 1. *contr.* 5. *per tot. vbi ex nu.* 38. conciliat difficilem *text. in cap. paſtoralis* §. *quia vero de offic. deleg.* quatenus iniuſtam etiam ſententiam præcipit exequendam, de cuius textus intellectu alias aduerſus hæreticum quemdam diſſerui, propter quod ſubſiſto.

DE POENA OFFICIALIVM CONTRAVENIENTIVM. CAP. LXI.

ET ſi per auentura alcuno deli noſtri officiali, oi notaro dela curti noſtra preſuma attentari alcuna coſa cōtra de quiſta preſenti noſtra ordinationi voli-

volimo, che ſia priuatu de lu officio, & paghi vnzi cinquanta de pena: la quali digia exigiri per parte dela noſtra curti lu noſtru nobili maſtru Iuſticeri: alu quali concedimo la quarta parti per fari la executioni.

NOTA LXV. Ad Cap. 61.

Officio moueatur (*ſia priuatu de officio*) vt ſupra ad Cap. 59. traditum eſt, & alibi pluries.

QVOD NVLLVS AB VNCIIS X. INFRA EXTRAHATVR a ſuo Territorio.

CAP. LXII.

AD excludiri ogni exactioni illicita, che li noſtri populi non ſiano de ſpiſi, & affanni grauati, immo quillo, chi per poco ſi pò execuiri, non ſi facza, cum multi incommodi di la parti: prouidimo, & comandamo, che *nullo decha innanti ſia extratto fora de ſo territorio* ad cauſari, ſeu litigari principaliter: pretermiſſu lu ſo Iudici ordinario: per cauſa, che ſia vnzi deci infra: & queſto tãto in li cauſi ciuili, & criminali excepto in crimine læſę Maieſtatis, & altri graui crimini: de li quali canuxa principaliter la gran curti: excepto etiam per raxuni de contracto, oi delicto, vel domicilio: & per la coſa, dela quali ſia liti, de quibus ſi reſti ala diſpoſitioni de la raxuni communi.

SVMMARIVM.

1 *Reus è territorio contra ius gentium extrahitur.*

2 *Territorij iura quæ.*

3 *Forus rei ſitæ potentior.*

NOTA LXVI.

Nullo decha innanti ſia extracto fora de ſo territorio, latine, *nullus deinceps è proprio territorio extrahatur*, lege enim gentium territoria diuiſa ſunt, ſimulatq; a commu-
1 nione receſſum eſt, ac inter omnes conuenit, vt quod quiſque occuparet ſuum eſſet: quocirca quidquid contra ius hoc inducitur iniuſtum erit. *Quintilian. ſi hæc conditio eſt, vt quidquid in vſum hominis ceſſit propriũ ſit habentis, profecto quidquid iure poſſidetur iniuria aufertur*, duplex enim in territorio proprietas inuenitur, prædiorum prima, iuriſdictionis altera: prior occupantium, poſterior ſuperioris manſit, *ad Reges*, inquit *Seneca, poteſtas omnium pertinet, ad ſingulos proprietas, & Dion. Pruſenſis, regio ciuitatis eſt: at non eo minus in ea ſuum quiſque poſſidet*: hæc enim ideo inter ſe diſſident, ne per ſtatus vnius mutationem alter varietur. *Diodor. Sicul. de condit. agror. Auctores aſſignationis, diuiſioniſque, non ſufficientibus agris coloniarum, quos ex vicinis territorijs ſumpſiſſent, aſſignauerunt quidem futuris ciuibus colonarum; ſed iuriſdictio in agris, qui aſſignati ſunt, pœnes eos remanſit ex*
2 *quorum territorio ſumpti ſunt*. At cum territorij ſubiectum, quo ad ius dicendum ſpectat, homines ſint, quibus imperitatur: iuriſdictio autem materialiter territorio cohæreat, ac paſſiue; extrahi a territorio homines ſine eorum manifeſta iniuria nullatenus poſſe concluditur, niſi iure gentiũ, quo imperiũ, actiue in Principem defertur, paſſiueque ſubditos apprehendit, violato, per ea, quæ

late

late diſputaui *deciſ.* 20. pro Vniuerſitate Saccę, ac late proponit *Kniche. de iuriſd. cap.* 1. *n.* 54. hinc forum ter-
3 ritorij, quem rei ſitæ nuncupant, ceteris originis, ac domicilij anteſerendum exiſtimant, vt alibi late diſputaui, etenim poſtremi ciuilem habent quoad priuilegia originem, ac propterea immutationẽ recipiũt ab eo, qui ſupra ciuile ius poſitus eſt. iuriſdictio ergo ſicut prætaxatam prouinciam non prætergreditur, vt *in Patrocinio* probatum eſt, ac *Thom. Michael. concl.* 144. *Simon. Piſtorienſ. conſ.* 19. *n.* 29. diſputant, ita homines extra terrarum ſpatium territorij cauſa dicatum morantes, & ſi cæteroquin ſubſint, non appræhendit. *Zaſ. in Paratitla lib.* 8. *tit.* 5. *ſi ſeruitus vendatur*, ac *Piſtorienſis loco præmiſſo*. Eſt autem territorium ſecundum *Pomponium in l. pupillus* 239. *§. territorium de verb. ſignif. locus quo magiſtratus terrẽdi ius exercent*, vel cum Varrone, *eo quod ibi teratur, vel a terrẽdis hoſtibus, dictum* ſecundum Siculum Flaccum, recte iuris gentium appellatum: cum nulla pœne ſit natio, apud quã ſciſſio hæc ſecuta non ſit: & in conſequentiam ne homines inde rapiantur conſtitutum; continet quoq; terreni, ac glareæ proprietatem ex primis ipſius verbis legis, quæ præſumitur eius qui imperium tenet, niſi particularium eſſe appareat *Aurndagn. de exeq. mand. p.* 1. *cap.* 4. ego diffuſo ſermone *in primis quatuor deciſionibus*.

DE SOLVTIONE SOLVENDA PRAESONERIIS A CASTELLANIS.

CAP. LXIII.

VOlimo è comandamo che in la ſolutioni de li carceri, ſi obſerui lu capitulo per la noſtra excellentia fattu in lu general parlamentu de Siraguſa: cioè che tantu in Caſtello, quanto in altra parti vnde ſiano carcerati, non ſi paghi excepto *Tari vno* per homo: per raxuni de preſonia: quantumcumq; chi dorma, ò ſtaia multu tempu. Et ſi alcuno Caſtellano preſumiſſi lu cõtrario: perda la paga di vn miſi: la qual ci ſia retenuta per lo Viceſecreto: applicando ali commodi dela noſtra Corti. Data in Vrbe Panormi per nobilem Barrolomeũ de Iuuenio militem regni noſtri Siciliæ, Cancellarium, Conſiliarium, familiarem, & fidelem noſtrum dilectum. Anno Dominicæ Incarnationis MCCCCII. Die vltimo Nouembris xj. Indictionis Regniq; noſtri dicti Regis Aragonum anno ſexto: & dicti Regis Siciliæ anno vndecimo.

NOTA LXVII.

T*Ari vno*, vide quæ diximus ad Cap. Iacobi.

PRAGMATICA DE CARNAGIIS NON EXIGENDIS A TRANSEVNTIBVS.

CAP. LXIV.

MArtinus, &c. Vniuerſis, & ſingulis Comitibus, Baronibus, feudatarijs, & alijs ad quos ſpectat Conſiliarijs, familiaribus, & fidelibus noſtris gratiam, &c. Nonnullorum ſubditorum noſtrorum quærimonia nuper percepit noſtra celſitudo, quod aliqui Barones, ſeu feudatarij dicti noſtri regni Siciliæ trã-

ſeun-

ſeuntibus cum eorum animalibus per foreſtas,& feuda eorumdem carnagia imò quod deterius eſt: *nonnulla animalia tranſeuntium eorumdem auferre temerarie præſumunt*: & ipſos trauſeuntes indebitè moleſtare; quod nimis moleſtè ferentes: cum conſttutione Illuſtriſſimi Principis domini Regis Fiderici tertij Excellentiſſimi Siciliæ Regis diuæ memoriæ quæ incipit. Abuſione magiſtrorum,& foreſtariorum,&c. Caueatur, quod Comites,Barones,feudatarij,foreſtarij terram habentes prætextu carnagij, & herbagij in terris eorum a tranſeuntibus cũ eorum animalibus: per foreſtas, & terras ipſas precium, vel animalia non. debeant exigere, vel auferre: ſed eos, cum animalibus eorum permittant liberè pertranſire: & per duos dies, & noctes tranſeundo morari, & etiam pernoctare, quam conſtitutionem omninò volumus obſeruari: prout eiuſdem Sereniſſimi Principis Regis Federici tertij conſtitutione, in parlamento generali Syracuſæ celebrato reminiſcimur confirmaſſe: vobis, & veſtrum cuilibet iniungendo mandamus: quatenus iuxta tenorem conſtitutionis eiuſdem animalia quilibet per Comitatus,Baronius,& feuda, ac terras veſtras tranſeuntia: ſine moleſtia qualibet tranſire omnimode permittatis: & ſi expedierit per duos dies, & noctes tranſeundo in eiſdem morari, & etiam pernoctare, nihil propterea ex animalibus ipſis ratione carnagij, herbagij, aut alterius dirictus quomodolibet exigendo: conſuetudine, ſeu qualibet alia obſeruantia in contrarium fortè ſeruatis, quæ potius poſſet dici corruptela: nullatenùs obſtaturis. Et ſi ſecus inde feceritis: quod non credimus: pœnam vnciarum centum noſtræ Cameræ applicandam: quilibet contraueniens nouiter inremiſſibiliter incurrat. Volumus tamen quod ſi quis aliquod ius contra præmiſſa habere prætendit: illud coram noſtra maieſtate comparent allegando: cui iuſtitiæ complementum mandabimus miniſtrare, formam nihilominus interim præſentium omninò ſeruando, in cuius rei cauſſa præſentes exindè fieri iuſſimus, noſtro maiori ſigillo in dorſo munitas. Data Leontini die xiij. Nouembris primæ Indictionis MCCCCVII.

REX MARTINVS.

SVMMARIVM.

1 *Commercia libera ſunto.*
2 *Tranſitus exercitus quando negari poſſit.*
3 *Mantuani belli iuſtitia.*
4 *Simulata pacis capitula inualida.*
5 *Vectigal pro tranſitu.*
6 *Maris libertas vſque hodie.*
7 *Ianuenſium in mari prætenſio.*
8 *Littoris dominium terræ dominis.*
9 *Delicta in vijs, ac littore a ſupremo magiſtratu plectantur.*
10 *Vectigal in tranſeũtes mare iniuſtum.*
11 *Rex noſter maritimos turcharum conatus ſua claſſe infringit.*

NOTA LXVIII.

Nonnulla animalia tranſeũtium eorumdem auferre temerariè præſumunt, patere enim tranſitum
omnibus, qui ad iuſtas cauſſas opus
habent, humanæ ſocietatis æquiſſimum ius edocet; quoniam dominia,
ac agrorum diuiſiones, quæ in ſingulorum vtilitatem proceſſerunt,
tollere, quod in vniuerſorum propter commercia bonum comparatum
2 erat, vel minuere nequaquam potuerunt, *Deus enim*, *Libany* ſententia, *non omnia omnibus terræ partibus conceſſit; ſed per regiones dona ſua diſtribuit, quo homines alij aliorum indigentes ope ſocietatem colerent.* Itaque
mercaturam excitauit, vt quæ vſquã
nata ſunt ijs cõmuniter frui omnes
poſſent, hac ſublata, commercijſq;
ob non tuta, nec libera itinera, retardatis, humani generis fœdus

ruptum

ruptum cenſetur, idem quoq; ſi per intermedias prouincias exercitus in remotiorem ad opem illi ferendam adducatur, vel re confecta reducatur, nam ſi interpellati negent, vel differant, ferro via adeperiri poterit, vt Hæbrea gens Idumæo, ac Emorræo inficiantibus fecit, *Num. in capit.* 20. *&* 21. & Batauí Bonnenſibus intra quorum fines exercitum ducebant. *Si nemo obſiſteret, innoxium iter fore, ſi arma occurrerent, ferro viam inuenturos. Tacit.* 4.
2 *hiſtor.* quamobrem Rex noſter peditum, ac æquitum turmas ex Regnis Siciliæ Mediolanum iure gentium per temporalem Eccleſiæ ſtatum, ac ceteras Italiæ regulorum prouincias traducit. Si id poſtquam petitum fuerit, negetur, aut aliquis moleſtus occurrat, enſem diſtringi poſſe nemo dubitet, nec eis a quibus petitur, ſufficiet armatę multitudinis inanem metum obijcere, nam ſi pax inter eum, ac Principes ipſos vigeat, non inferendæ iniuriæ cauſſa, ſed iuris proprij tuendi aditus petitus ne intercludatur, videri debet, ſecus ſi hoſtis ſit, qui petat, vel ſecum eius Principis, cuius prouincia curſanda eſt, hoſtes ducat: tunc enim
3 negari, imò & occurri poterit: hinc Montisferrati domino iter in Mantuanum interdici, ſi hoſtibus, ſuſpectiſue vteretur, poſſet: quo nomine bellum paucis ab hinc annis illatum [ni alia ratio ſuaſiſſet] iuſtiſſimum cenſendum erat: ne forte Niuernenſis Dux Montisferrati poſſeſſor intra Iſubricæ ditionis fines ſuſpectis copijs verſaretur: notæ enim ſunt Francorum Regis de iure prouinciæ illius vetuſtiſſimæ, ſicut, & leuiſſimæ iactationes, quod, & Imperator, qui directo vtriuſq; ditionis iure potitur, auertere conatus fuit, ac vt res componeretur, pariterue de iure vltimi deceſſoris filiæ cognoſceretur, inueſtituram diſtulit, quam in apertam Regis noſtri, ac puellæ iniuriam concedere, nec potuiſſet, ac ſi conceſſiſſet, etiam ob pacis bonum, vtiq; non valeret: nã quod aiunt, Imperatorem de Imperij, vel inueſtitorum iure pro pacis bono decedere poſſe *Rom. conſ.* 310.
4 *Vaſq; contr. lib.* 1. *c.* 6. ſiue refecto, ſiue non pretio: de vera non autem de ficta pace capiendum eſt: ſimulatus enim actus, ac ſi geſtus non fuiſſet habetur *l. imaginaria* vbi *D D. de reg. iuris*, idem ſi dolus pacis côtrac̃tui cauſſam dediſſet *l. & eleganter* 7. *D. de dolo l.* 3. *§. fin. D. pro Soc.* ſi fortè, vt alibi durius bellum infligeretur, pax vno loco implorata, ac obtenta fuiſſet, vt euẽtus in hac ſpecie comprobauit. Sanè præmiſſis inhærendo, illud quoq; anectendum eſt, nullam ob huiuſmodi perſonarum, vel rerum tranſitum exactionẽ indici poſſe, vti Rex noſter in hac lege interdicit, *ac Ferdinand. in cap.* 6. pœna violentiæ comminata, repetijt; nam per ſimiles penſiones libertas ipſa iterfaciendi violaretur, ac temporis curſu ob exceſſum commercia interirent, niſi fortè itineris tuendi gratia à latronũ incurſibus,
5 quid exigeretur, vt in aliquibus Hiſpaniarum locis ſitu aſperis, viarum graſſatoribus ad prædandum opportunis, receptum eſt, nam ex animalibus indè tranſeuntibus aliqui hoc nomine decumantur ex *Perỳ Aluilli* temporibus, in hunc vſq; diem. Hęc de terreſtri itinere, cœterum quo ad mare attinet, cum plures ſint, qui in id pro Venetis, ac in eos ſcripſere; pauca, quibus ſuperior propoſitio
6 confirmetur, attingere ſufficiat. Maris enim pręternauigãdi libertas terreſtribus itineribus latius patet, quoniam nulla eius diuiſio inter gentes interuenit; ac per hoc libertatem primęuam retinet, *Littora*, inquit Iuriſconſultus *in l. quod in littore D. de acq. rer. dom. in qua Populus Romanus*

Imperiũ habet, populi Romani eſſe arbitror, maris autem vſum communem omnibus hominibus, idem quoad mare [licet ſuper littore diſcrepet] dixit *Iuſtinian. in §.1.de rer. diuiſ. quadam naturali iure communia omnium eſſe, quadã publica. Naturali iure cõmunia aer, aqua profluens, & mare, ac per hoc, & littora maris, flumina autẽ omnia, & portus publica eſſe*, quod ex Vlpiano accepit *in l. quadam de rer. diuiſ. l. vendito C. comm. præd.* Philo quoq; *Mare*, inquit, *omnibus nauibus onerarijs tuto ſatis nauigatur, eo commercio, quod ex naturalis ſocietatis deſiderio inter nationes intercedit: dum mutuo aliarum copia, aliarum inopia ſuccurrit. Nam inuidia nuſquam aut orbem vniuerſum, aut magnas partes inuaſit.* in idem ſunt *Euripidis* verſus.

Et cuiq; terra quæ ſuum ingenium negat,
Supplere ratiũ pelagĩs diſcurſibus.

Quod ſi ad ſeruandum generis humani fœdus libertas hæc maris reſtringi nequaquam debuit, neq; ſub terrarum imperio concludi: vt littore excepto Romanos Orbis dominos ne quidquam ſibi aliquod in eo tribuiſſe inueniamus: quamobrem qui in ius Imperij Romani ſucceſſere, id prætendere poſſint nõ video? minuſue illi, qui Imperatorijs conceſſionibus innituntur, vt ratione maris Lyguſtici vſq; ad Maſſiliam
7 Ianuenſes iactantur; qui propterea vectigalia ab inde trãſeuntibus exigere non verentur, imò portuum omnem in illo maris ſpatio vſum impedire poſſe prçſumunt; quodquam iuri rationiue aduerſetur, quiſq; ex præmiſſis colliget, nec enim dominium maris vltra prætaxata terrarũ ſpatia conſequi quis poterit, atq; hoc potius acceſſionis iure, quam quod per ſe conſiſtere poſſit, hinc omnes, qui in illo mari terras adhærentes obtinent, nullius iuriſdictioni ſubditas, maris quoq; lateri aſſidentis vſum habebunt; nihilominus, ac ſi intus Lyguſticum pontus non exiſterẽt, vt nil impediat, quin tuto nauigare, portus conſtruere, ac ad eũ nauigantes recipere valeant, ſicut Sabaudiæ, ac AEtruriç Duces, Mœnaciq; dominus ſeruant, quibus qua tamen fronte neſcio, æquari nolunt Regem noſtrum potẽtiſſimum, cum in eo facultatem id agendi in Finarienſi ditione inficiantur. Cũ & hoc priuatis hominibus patuerit, quatenus fundi portio maris ſinus cenſeri potuiſſet, vt de *Lucullo*, & alijs legi-
8 mus, & de Sergio Orata *Valer. Max. lib.9.c.1.* licet poſtea ad continentis prouinciæ dominos reducta fuerit, vt alibi dictum eſt, faciuntue tradita per *Frecc. de ſubfeud. lib.2. tit. quis dicatur Marchio fol.83. a tergo, Suarez alleg.17. Regens Conſtant. tit. de Claſſicis n.28. fol 174. Caued. deciſ.46. p.2. Pereir. deciſ.23. n.7. Melch. Phcb. deciſ.29. D. Aug. Barb. ad c.3. nu.8. de elect. in 6. fol.48 ex noſtris Petr. Greg. de conceſſ. feudi p.8. qu.12. Maſtril. de Magiſtr. lib.4. c.16. nu.162. Muta ad cap. Alfonſi 491.* per quos littoris dominium propinquioribus terræ dominis tribuitur, licet quod attinet ad delicta, vt ad ſupremos iudi-
9 ces, ac Regem punitio reijciatur, receptum eſt, eodem penè iure, quo cum viarum inſidiatoribus agitur, vt nẽpè qui in mari, vel littoribus craſſantur, ac in commerciorum legem committunt, a Regis iuridicis plectantur, & ſi Barones terræ, ac iuriſdicũdi dominio potirentur; quod non ſemel ſeruauimus, diſſeritque *Giurba conſ.50. ex nu.32.* Ad vectigalia autem quod ſpectat in tranſeũtes, etiamſi terram non appulerint
10 indicta. Scio de eorum iuſtitia *Carolum de Tapia* virum Senatorium latè egiſſe *deciſ.22. ſupremi Conuentus Italici.* Ego autẽ puto turpiter exigit, nec alia ratione condici poſſe, præterquã ſi pro arcendis hoſtibus,

ac tutà

ac tutà nauigatione præſtanda certum quid impenſam non ſuperans, imponaturErythrei vectigalisinſtar, quod Romanis ob ſumptus in claſſem inſtruẽdam ad coercendos, cõtinẽdoſue pyratas à prætemauigãtibus pendebatur, de quo *Plin. lib.*
11 19.*c.*9.*ac Strabo lib.* 17. quo nomine nulli prorſus ex Mediterranei Maris ad metam terræ, ac littoris Principũ prætérquam Regi noſtro deberentur: qui maritimam claſſem quotãnis barbaris pyratis, ac Ottomanno hoſti ex omnibus regnis, in vnum maxima impenſa collectam opponit: qua hoſtiles conatus infringit, ac mercibus ſecuritatem præſtat: ceterinamq; vel pacem cum eis colunt, ſicuti Gallus Rex, ac Veneta Reſpublica, vel vires vndè id agant non habent. Ipſe tamen eum tot Philipporum millia in id expendat, vectigal huiuſmodi non expetit, ac vt liber maritimus iter pareat, de iure proprio decedit. Imò ipſorum ſinuũ, iactuſq; anchoræ iura moderari iubet, ne mercatores nimis grauẽtur, neue eum nauium periculo à portus appulſu abſterreantur, vt & alibi latius dictum eſt: hoc tamen hic adnotabo vis publicæ teneri eum, qui cum Regi noſtro ſubeat Indictionem huiuſmodi à tranſeuntibus exigere auder, *vt cap.* 1. *Ferdinandi* diſponitur: aliqua addito ex *nota* 24. *ad leges Federici*.

QVOD NON AVDIANTVR PETENTES BONA REBELLIVM: *conceſſa per Regiam Maieſtatem alicui fideli Regis.*

C A P. L X V.

COnſiliarij familiares, & fideles noſtri: nuper aſſertione quætula Tuluchij de Tropia de Leontino familiaris, & fidelis noſtri percepit noſtra maieſtas; quod cum nobilis Bartholomia de Alagonia, vel alius nomine ſui, ſuper quodam tenimento domorum ſito in eadem terra Leõtini in quarterio Caſtelli noui, quod poſſidetur ad præſens per Tuluchium ipſum, ſeu per viam conceſſionis, ſeu alienationis ſibi factæ: dudum per Sereniſſimum dominum Regẽ Aragoniæ genitorem noſtrum præclarum: dum in hoc regno reſideret, & noſtram Maieſtatem: prout in priuilegijs per dictum genitorem noſtrum, & nos de eis eidem Tuluchio factas: clare liquet contra eundem Tuluchium intendat cauſare, ſiue facere quæſtionum. Voſq; ad petitionem nobilis præfatæ: coram vobis in veſtro iudicio dictum Tuluchium citari feciſtis: propter quod volentes ſuper his vobis, & vnicuiq; veſtrum: id quod eſt intentionis noſtriq; propoſiti fatere fidelitati veſtræ, veſtrumq; cuilibet diſtricte mandamus, quatenus ſuper his, cæteriſq; ſimilibus, & rebus *boniſq; rebellium noſtrorum* manibus, & proditorum: per eundem dominum genitorem noſtrum, ſiue nos inde *ablatis noſtriſq; fidelibus*: & præcipue dicto Tuluchio, vel per viam conceſſionis, vel alienationis, ſeu quocunq; modo *conceſſis*, & præcipue dicto tenimento domorum: ad petitionem dictæ nobilis Bartholomiæ, vel alterius nomine ſui: volentes contra fideles noſtros, & præcipue dictum Tuluchium: quibus: vt præmittitur eadem bona fuerunt conceſſa: quæſtionem cauſſare, ſiue demanda ſuper eiſdem bonis audientiam præſtare nolitis, vel litis huiuſmodi tales admittere, cum ſic ſcienter, & expreſſe mandemus, & velimus. Data Leontiui xv. Octobris primæ Indictionis Anno Domini MCCCCVII.

REX MARTINVS.

SVMMARIVM.

1 *Conceſſio principis dominium illi-co transfert.*
2 *Conſeruatoris recognitio eſt de forma.*
3 *Solemnitas an præſumantur.*
4 *Aſſenſus Dominicus non præſumitur.*
5 *Aſſenſus quas ſolemnitates ſuppleat.*

NOTA LXIX.

B*Oniſq; rebellium, &c. ablatis no-*
ſtriſq; fidelibus conceſſis, qua ſine
alia traditione recipiẽs dominus ef-
fectus eſt, *Bald. in l. 1. C. de rer. permut.*
1 *Rom. conſ. 298. Rim. Iun. conſ. 556. nu.*
109. *Fab. Anna conſ. 42. nu. 11. Cabed.*
deciſ. 39. nu. 7. par. 2. Claper. cauſ. 31.
quæſt. 1. ego deciſ. 5. connaturale hoc
eſt principalis beneficij, vt ſolo ver-
bo perficiatur, nec exequi opus ſit,
etiã, vt ceteris anteferatur *Celſ. conſ.*
16. n. 6. & 7. Camill. la Ratha conſ. 2.
ex n. 2. conſ. 87. n. 40. conſ. 106. ex nu.
12. Vinc. de Frãcb. deciſ. 62. niſi fortè
ante executionẽ ſolemnitas aliqua
2 ſeruanda foret, quam anteire vice
formę Rex ipſe, vel expreſsè ſub pę-
na nullitatis præcepiſſet, qualis eſt
in noſtro regno Conſeruatoris reco-
gnitio, vt *in prag. 2. & 3. de offic. Con-*
ſeru. prag. 6. §. 3. ex pragm. 8. §. 4. &
12. eod. tit. & pragm. 6. tit. de reſcript.
reg. patr. tang. hæc enim niſi præce-
dat reſcripti vis, in his quæ Regis in-
tereſſe tangunt, quæue contradi-
ctione deſtrui, vel retardari poſſunt;
pendere videtur; nam reliqua cauſ-
ſæ cognitionem minimè requirente.
& ſi inſpici oculo tenus neceſſe
ſit, non tamen à recognitione vires
aſſumunt; quæ adhibita, vt aiunt,
videtur pro forma, ac conſequenter
datæ dies attenditur: hæc autem ſo-
lemnitas, quia ſcripturam deſiderat,
ſubſcriptionem nempè, ac cõſerua-
toris probationem quocumq; tem-
3 poris ſpatio non præſumitur *Menoc.*
præſ. 132. nu. 26. & 79. Gratian. di-
ſcept. 268. nu. 4. quod ſi omittatur,
vel nequaquam appareat, ac ſi con-
ceſſio non præceſſiſſet, fiſcus poſſeſ-
ſor tuendus eſt. Idem ſi cõceſſo feu-
do, is qui recipit iureiurãdum præ-
ſtare diſtuliſſet, ac demũ nõ præſtaſ-
ſet: nam quia beneficiarius contra-
ctus vaſſalli conſenſum requirit, niſi
pręſtitus appareat dominiũ in vaſſal-
4 li perſonam non conſiſtit *Caman. cõſ.*
202. niſi animus Regis contra com-
periatur, alterius conſenſum expli-
citũ non requirentis, *Mozzius de na-*
tur. feudi n. 43. verſ. pro conciliatione
Aponte conſ. 55. ex n. 28. & licet pote-
rit conſenſus ſuperuenire *Bal. in cap.*
2. §. præterea de probib. feud. alienat.
Curt. tract. feud. par. 4. n. 54. attamen
interim dominium apud donantem,
vel concedẽtem Regem manet, nec
ex imperfecto cõtractu trãsfertur, nã
quod *Bambacarius* aſſeruit *in c. ſi mi-*
nori ex n. 32. ſi de feudi def. fuer. con-
5 *trou.* aſſenſum Regis in venditione
feudi ſolemnitates ſupplere; hoc ad
inueſtiturã referendum eſt; nã quo-
quomodo feudũ propriè conceſſum
comperiatur iureiurandum ad con-
tractus cõplementum exoptat, quod
ſi deficiat feudi natura inmutationẽ
recipit, ac impropriũ efficitur, vt ali-
bi dictum eſt; hæc autem bona feu-
dauè præcipue noua pœnes conceſ-
ſionarios efficiũtur, etiãſi rebellium
filijs cõcederentur, vt nouiſſimè poſt
omnes, fundauit *Gratian. diſcep. 839.*
qui regulã hãc multis limitationibus
coarctauit, ad quẽ recurrito; eiq; ad-
dito *Cann. in c. volentes verſ. quid ſi*
fuerit fol. 118. Milan. deciſ. 10. n. 150
lib. 1. qui dicunt feudum venditũ; vt
antiqui iura retineat, priora retine-
re, ſicut antiquum ex pactis adiũctis
in nouum cõuertitur, vt *ſupra in Pa-*
tracin. ac controuerſijs num. . pro-
bauimus.

CO M-

COMMISSIO REGIS MARTINI PER QVAM FECIT REGINAM *Blancam Vicariam, & quod voluit, quod ageret, & in quibus haberet adminiſtrationem.*

CAP. LXVI. & vltimum.

MArtinus,&c. Præſentiũ tenore notum fieri volumus vniuerſis, tam præſentium,quam futuris; quod inter alias regiminis noſtri curas illud pręcipuè nobis occurrit, quod tã in noſtra preſentiã, quã in abſentia prædictũ noſtrum Regnũ Siciliæ ſalutari regimine,& tenaciſſimo vinculo laudabilis adminiſtrationis, in cuius ſinu optatę pacis ſtatus acquieſcat, cum vigili gubernet:itaq; diſpoſiri diuina fauente gratia à prædicto regno noſtro perſonaliter, & ad regni Siciliæ,ac reipublicæ commoda peracturi, vt prædictum regnum cuſtodia gubernatione, ac regimine de bono in melius gubernetur; ad conſortem noſtram Blancam conſortem noſtram cariſſimam noſtræ mentis aciem dirigentes: credentes indubiè, quod ipſa,auctore Deo, dictum regimen,& ſingulas eius partes, prouidè,& commodè gubernabit: ipſius regni, noſtrorum fidelium populorum tenaciſſimè fidelitatis vinculo coadiuuatur: antefactam Reginam cõſortem noſtrã in dicti regni regimine; tam in ciuilibus, quã in criminalibus,& ciuium quibuſcumq; cauſſis,& adminiſtrationis de certa noſtra ſcientia; quandiu à dicto regno Siciliæ fuerimus abſentes:ſtatuimus,& ordinamus, facimus,& creamus omni via,& modo quibus efficacius dici poreſt: tribuentes dictæ Reginę: tanquam Vicariæ, vt ſupra liberam,& abloluram poteſtatem cum mero, & mixto imperio, omni iuriſdictione,& libera adminiſtratione præſcriptũ regimen, omnemq; iuriſdictionẽ, tam ciuilem, quã criminalem,& omnes alias cauſſas exercẽdi, gubernandi, adminiſtrandi, & procurandi, ac vniuerſos, & ſingulos redditus, & prouentus: habendi, recolligendi, & recolligi faciẽdi ipſos redditus, & ipſorum partes: ſi opus fuerit, & ſibi videbitur, ad triennium tantum pignorandi, vendendi, obligandi illis modo,& forma,& condictionibus, & pro illis pecuniarum, & rerum ſummis:quibus eidem Reginæ cõmodius iuſtum fuerit, & ipſius regni prouentus in eiuſdẽ regni cuſtodiam,ſalutem, conſeruationẽ,& regimen, ad diſtractionem,& arbitrium Reginæ præfatæ; liberè conuertendi, & expendendi, officiales quoslibet conſtituendi,ordinandi, mutandi, ſuſpendendi,& alios in locum ipſorum quos mutare,vel ſuſpendere prouidebit ſtatuendi,& eos iuſta merita corrigendi, & quælibet alia faciendi, quæ nos ipſe facere poſſumus, ſi eſſemus in eodẽ regno perſonales, volentes,& mandantes, quod omnes, & ſinguli Caſtellani, Capitanei, Officiales, Comites, Barones, Magiſtri Rationales, Portulani, Viceportulani, Secreti, Viceſecreti, ac officiales quicumq; nec non gentes armorum, vniuerſitatum, ciuitatum, terrarum,& locorũ dicti regni, & officiales vniuerſitatum earũdem, tã noſtri ſacri Demanij, quam aliorum comitũ, baronũ, & ſinguli populi dicti regni: eidem Reginæ circa præmiſſa,& quodlibet præmiſſorum: obediant pareant,& intendant, atq; aſſiſtant in omnibus, & per omnia, tanquã noſtræ propriæ maieſtati, quoniã ipſi Reginæ erga præmiſſa omnia,& ipſorum ſingula vices noſtras concedimus, & committimus per præſentes. Nos enim ſub fide noſtra Regia:promittimus habere ratum, firmum, gratũ,& acceptum; totũ id, & quidquid ipſa Regina circa quęq; prædicta,& præmiſſorũ quodlibet duxerit exequendum, & propterea prænominatis ſubditis, officialibus,& fidelibus noſtris harum ſeriem iniungimus,& mãdamus, quatenus eandem Reginam in Vicariam noſtram, vt prędicitur habentes,& firmiter pertractantes ipſius iuſſionibus, & ordinationibus, & mandatis quibuſcumq; tanquam noſtris

proprijs omni debita obedientia, ſub pœna noſtræ indignationis obedire; parere, & intendere, cum executione debita procurent, & debeāt infallibiliter abſq; ambiguitate quacumq; Nam de certa noſtra ſcientia prædicta, & ſingula ſupraſcripta cum dependentibus connexis, & emergentibus ex eis obſeruari, & debitum ſubueniri effectum omninò volumus, & iubemus. In quorum teſtimoniū, & certitudinem has noſtras litteras patentes exinde fieri iuſſimus; noſtro magno ſigillo in dorſo, & ſigno conſueto corroboratas. Data Cathaniæ Anno Domini MCCCCVIII. die iij. Auguſti primæ Indictionis.

CAPITVLA, ET ORDINATIONES: QVAE NOS MARTINVS DEI gratia Rex Sicilia, &c. Volumus, ordinamus, & mandamus per conſiliarios, quos dimittimus praclariſſima Regina conſorti noſtra, pro occurrentibus negotijs Regni noſtri firmiter, & inuiolabiliter obſeruari.

CAP. LXVII.

CHi in lu conſiglio dela prefata Regina ſiano Miſſer Pieri de Garalt, Lu Cumandaturi di Munſul, Miſſer Ioanni Crinils, Miſſer Bartolomeu de Iuueni, Miſſer Luiſio Raiatellu, lù Maſtro Portulano, Miſſer Gabrieli di Faliu, li Maſtri Rationali, li Iudici di la Gran Curti, e quilli ſei li quali ſarannu ordinati per li vniuerſitati: ſecundu che hauemo ſcritto, e comandato; videlicet di Meſſina, Cathania, Palermu, Girgenti, Siraguſa, e Trapani.

Item, volimu che li promoturi dela cauſa ſiano in qneſta forma; videlicet deli cauſi dela iuſtitia ſia promuturi vno deli iudici dela Gran Curti, lu quali ſia continuo in Conſiglio, quello ſcilicet; che la ſimana paſſata ſia ſtato ſimanato, deli cauſi vero pertinenti ad regimento, & altri cauſi: ſiano promoturi Miſſer Pietro Meteſtini, & Miſſer Ioanni Chriſafi.

Item, volimo, che le relationi, che ſi hauia ad'fari ala predicta Regina in li cauſi concluſi in lu conſigliu, ſi fazza per quello lu quali lu conſigliu ordineria: alcuni fiati vno, alcuni fiati dui, altra fiata tri, o tutti inſembla, ſecundo che a loro parrà, e lu caſu requedirà, lu conſiglo facza congregare ogni giorno lu Camberlingo dela predicta Regina.

Item, che li litteri, & comandamenti della preditta Regina ſiano ſcritti in nomo, & titulo noſtro, & addatur in titulo: Nos Regina Vicaria eiuſdem Regis Siciliæ, & per la forma infraſcripta, che in concluſione della littera ſia ſcritto. Data Cathaniæ ſub ſigno, & ſigillo noſtræ Reginæ prædictæ, & Vicariæ, propter abſentiam noſtri Regis Siciliæ. & ipſa Regina, ſuo ſigno, ſuo nomine conſueto; & tamen li litteri dela iuſtitia ſiano ſignati per lo ſimanaro, como è coſtumato, li quali litteri paſſino per lu ſecretario noſtro; videlicet Furtugno; quilli tamen dela iuſtitia per la Gran Curti, & quilli delli gabelli ſpettāti aln officio delu Maſtru Rationali, como eſti conſueto tamen tutti li altri ſigni, la ditta Regina per manu di Furtugno, & li litteri che appartenino ad paſſari per lu Camberlingo, & ſecretarij: quillo vero che ſpetrano alo officio, & ſigillo delu Canchilleri ſiano ſigillati con lu ſigillo dela Canchillaria: lu quali teni lu Canchilleri, ò Notar Antoni Biſaro per ſua parti.

Item, li feudi Caſtelli, & altri beni ſtabili, li quali perueneno per via di ſcadēza, ò ſiano deuoluti ala curti: ſi digiano conſeruari, & non concediri, fina ala felici venuta noſtra, etiam dili beni dati, e conceſſi per lo Sereniſſimo Signuri Re noſtru Patri, e noi peruenuti alu fiſcu noſtru per via di rebellione, nulla ſia auduta queſtioni fina ala noſtra venuta, & tutti li noſtri donatarij ſiano mante-

nuti in loro poſſeſſioni.

Item ſindichi,ſiuè ſtatuti per li vniuerſitati: in lu cingulu ſtaianu ali ſpiſi deli vniuerſitati,& continuo ſiano alo conſiglio preditto.

Item ſtaranno attenti quelli dilu conſigliu,che nixuna bulla, ò littera de Papa,o altro Principi,ò gran Signuri,ſeu comitantili quali ſiano tramiſi,o portati in Sicilia per qualuncha perſona ſia: tantu in Palermu Miſſina, quantu in ogni altra parti: non ſi degia apriri, ne legiri per nixuno: ecepto che primo venga in potiri dila ditta Regina, & ſe lo conſiglio: & deinde per comandamento dela ditta Regina, ſinde farrà quello che farrà ordinato.

Et ſi vacaſſe alcuna Eccleſia Cathedrali: *nullu ſia riciputu Prelatu ſenza expreſſu comandamentu noſtru*; donec vinde ſia ſcripto, declarandoti, che perſoni concurrino in quilli dignitati: tamen lu capitulu facza ſua electioni infra tempu legitimu; cum conſenſo dela Regina predicta.

Item ſi alcuna bulla contra quelli,che teniano beneficij per fauori dela noſtra Maieſtati veniſſi à quillo tali non ſia fatta nouitati alcuna, ſenza conſcientia noſtra.

Item ſtaiano attenti quelli dilu conſiglio: che in alcuna coſa vrgēti ſuecidiſſi in lu regnu, vel in regnum, vel extrà; notificarlo ala noſtra Maieſtati: ſecundo ſarà lu caſu, ò cum la galiotta, o brigantino, ò come meglio potranno.

Item la dicta Regina noſtra precariſſima conſorti,& lu conſiglio: farrannu obſeruari cum effectu lu capitulo delo parlamento generali de Siraguſa: ordinato ſopra li Caſtellani: che non ſi impachiano deli fatti deli Citati,ò Terri.

Item ſi galei, ò naui armati: de qualuncha altra nationi fuſſi ò, ò viniſſero in li parti, ò marini de Sicilia: etiam che ſiano inimici dela noſtra Maieſtati: haiano refreſcamento de tutti li coſi neceſſarij, cum loru dinari: tamen non ſcindēdu in terra più di quattro perſoni per fuſta: quilli verò fuſti, che faciſſiru dannu in li porti, ò marini di Sicilia, ò robaſſero Catalani, o Siciliani in Sicilia: ſiano trattati comu nimici: li mircanti vero, e quilli che venino per mercantia haiano fauuri, honuri, e curtiſia.

Item li Iudici de la Gran Curti, fazano ogni Venerdi collationi de arduis: cum quilli dilu conſiglio, & ſi neceſſario ſarrà lu caſu con la ditta Regina: maxime in iuditio di morti,& cauſi de terri, & de Caſtelli.

REX MARTINVS.

SVMMARIVM.

1 *Prelati an exteri debeant, vel poſſint eligi.*

2 *Naturali ex ratione indigenis imperium addictum.*

3 *Idiomatis diuerſitas diſſidium animorum.*

4 *Pralati aduena reipublica periculo electi.*

5 *Diſſidentibus, ac exteris beneficia ne largito.*

6 *Don Vincentius Turturetus ſumma doctrina vir.*

7 *De Magiſtri Melitenſis electione monitum.*

8 *Dominus feudi de Vaſſalli fide rectè ſibi cauet.*

9 *Don Laurentius Ramirus è prato ornatiſſimus, ac ſcientiſſimus.*

NOTA LXX.

NVllu ſia riciputu Prelatu ſenza expreſſu cumādamentu noſtru: latinè *nullus niſi expreſſo mandato noſtro precedente Pralatus recipiatur*,
1 ne votis Regis oppoſitus ad tāgrande faſtigium aduehatur, vel qui nota ſibi ſecreta prodat, vel turbas ſeducat,ac exitiū reipublicę paret,hac præcipua quoq; ratione, vt aduenę ab Ec-

ab Eccleſiaſticis Prouinciæ beneficijs arceantur, conſtitutum eſt: intereſt enim ne intimiora regiminis pãdantur *ad l. mercatores C. de commercijs*, quapropter multa in id geſta sũt *Lopez in l. fin. p. 3.* vtq; indigenæ tantummodo illa obtineant, *Guillelmus Bened. in c. Raynutius verb. & vxor. nom. Adelaſiã Azebed. in l. 14. tit. 3. lib. 1. n. 19 recopil. Ceuall. com. contro. com. quaſt. 896. nu. 430.* id enim non tantum Regibus, ſed & populis vtiliſſimum exiſtimatur, peccantq; lethaliter qui bonò huic publico cum particularium iniuria detrahunt, vt de ſe Summus Pontifex fatetur in *c. bona 4. §. finali de poſtulatione Pralat. non poteramus*, inquit, *ſalua conſciẽtia eidem Eccleſia ex alia perſona, quam de Regno Vngaria originem duceret, congruè prouidere, nec vellemus eidem praficere alienum*, nam ex eo peccati reus fit, quod per aduenæ electionem omne ius rumpit, omni iuſtitiæ contradicit. Diuini enim iuris multiplici teſtimonio repellitur, *non poteris*, inquit, *Deuter. cap. 12. alterius gentis hominem Regem facere, qui non ſit frater tuus*, quod vt re comprobaret in ſequentibus *cap. 18.* ita ait, *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, ſicut me ſuſcitauit tibi Dominus Deus tuus, ipſum audies, vt petijſti à Domino Deo tuo in Horeb. Exodi* enim habetur *cap. 20. verſ. 19.* Populum hoc à Moyſe expetijſſe, vt ipſe eis loqueretur. Apud *Oſeam* quoq; *cap. 2.* idẽ repromiſit: *dabo ei*, inquit, *vinitores ex eodem loco*, ſicut cõtra vbi populum caſtigare decernit, aduenis imperij habenas ſe cõmiſſurum minitatur. *Ierem. 15. Ecce ego adducam ſuper vos gentem de longinquo, gentem robuſtam, gentem antiquam, gentem cuius ignorabis linguã, nec intelliges quid loquatur, & cap. 7. verſ. 22.* Chriſtus verò apud Ioannẽ *10. verſ. 14.* bonum ſe ex hoc paſtorem profitetur, *quoniam oues ſuas nouerat*, & è conuerſo: quaſi ignotum exterumq; vti ad regendum ineptũ reijceret: nam ſi ſubditos non cognoſcat, nec neceſſitates eorum cõpertas habeat, vt qui inter eos non vixerit, quo pacto eis occurrere, ac opẽ ferre poterit. *Nõ habemus*, inquit *Apoſtolus 4. ad Habreos verſ. 15. Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris, & cap. 2. verſ. 17. vndè debuit per omnia fratribus ſimulari, vt miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum.* Gentium quoq; iure, ac vnanimi omnium populorum conſenſu receptũ eſt eos, qui præeſſe debeãt,
2 ex indigenis eligendos: natura ipſa hoc dictante, ratione nempè, non iure, nec enim aliqua naturali iure dominia comparata ſunt, minuſue imperia, ſed naturali tantum ratione factum eſt, vt cum populi in vnũ conueniſſent, vna manu regerentur: vno ex quaq; vniuerſitate electo, ita *Geneſi cap. 10. & ab his*, inquit, *diuiſa ſunt inſula gentium in regionibus ſuis, vnuſquiſq; ſecũdum linguam ſuam, & familias ſuas in nationibus ſuis.* Ibiq; harũ Principes enumerat: ſicut enim ad propinquiores noſtra poſt obitũ deferri naturali ratione exoptamus *l. vltima vbi omnes, & pracipuè Gothofr. D. de bon. damnat.* ita quoq; vt imperium non in aduenam, ſed in vnum ex gentibus noſtris perueniat communi voto receptũm fuit, quod ne quidem mutari alio iure potuit *§. vlt. Inſtit. de iure naturali gent. & ciuil.* At quantum ad ſacras humanaſue leges attinet, non tantum immutatum aliquid verum quoq; pluries robotatum inuenimus. Ciuiles enim ac imperatoriæ, quæ antiquiores ſunt, ratione hac agnita idem præcepere *l. in Eccleſiis C. de Epiſc. & Cler.* & pleraque quæ diligenter *Gulielm. de Bened. in cap. Raynutius ſect. 2. de teſtament.* collexit: mihi enim id in Eccleſiaſticis muneribus probare contendenti, non niſi ſacris iuribus

vti

vti debere viſum eſt. Quamobrem præter adductam *Innocentij epiſtolam in dicto cap. bona*, id quoq; probatur ex aliâ *Celeſtini in c. nec emeritis 61. diſt. nec emeritis*, ait, *in ſuis Eccleſiis clerici peregrini, & extranei, & qui ante ignorati ſunt, ad excluſionem eorum, qui bene de ſuis ciuibus merētur, teſtimonio præponantur.* Idem quoq; in *c. nullus 63. diſt. 1. ne quis*, inquit, *de aliena Eccleſia eligatur*, & ſtatim, *habeat enim vnuſquiſq; fructum ſuæ militiæ in Eccleſia in qua ſuam per omnia officia tranſegit ætatem, in alienā ſtipendia minimè alter obrepat, nec alij debitā alter ſibi vindicare audeat mercedem S. Gregorius in cap. obitum 61. diſtinct. commonemus etiam fraternitatem tuam, vt nullum de altera eligi permittas Eccleſia, & in cap. quā ſit. 18. quæſt. 2. non extraneus eligatur ſed de eadem cōgregatione.* Et in Epiſcopatu patriæ meæ Pelagius in *cap. Caſtrenſis 61. diſtinct.* vt de propria diœceſi Epiſcopū eligi curaret Meſſanēſi Epiſcopo præcepit. Patronos verò nominādi ius obtinentes *S. Auguſtinus in cap. hortamur 71. diſtinct.* ità alloquitur. *Hortamur Chriſtianitatem veſtram iuxta Sanctorum Canonum ſtatuta, vt in Eccleſijs à vobis fundatis aliundè veniens Præſbyter nō admittatur.* Imperatores quoq; ipſi Carolus, & Ludouicus quorum primo Summus Pontifex, ac Conciliū, *vt in cap. 22. Hadrianus 63. diſtinct.* continetur, ius omnium Epiſcoporū nominandorum tribuerunt: id agnoſcere coacti ſunt *in cap. ſacrorum eadem diſtinct. ſacrorum*, ait, *canonum non ignari, vt Dei nomine ſancta Eccleſia ſuo liberius potiatur honore, aſſenſum ordini Eccleſiaſtico præbemus, vt ſcilicet Epiſcopi per electionem cleri, & populi ſecundum ſtatuta Canonum de propria diœceſi, remota perſonarum, ac munerum acceptione ob vitæ meritum, & ſapientiæ donum eligantur*, hæc quo ad iura omnia, quæ quidem iuſtitiam maximam præſeferunt; ſi tamē in naturæ præceptis exquiri debeat, vt potè quæ nullo modo iniuſtitiam continere poſſunt, niſi quis impiè naturæ auctorē iniuſti arguere auderet; quiſquis ergo [ſiue Pōtifex, ſiue Princeps ille ſit] iuri huic contradicit nequaquam mortifera culpa vacabit, niſi fortè [quod poſſibilitati repugnat] ex indigenis nemo inueniatur, qui promoueri dignus ſit, vt decretales adductæ apertè inſinuant, ex regula *l. generaliter §. penult. vbi Gloſſ. verbo ſufficientibus D. de Decurionibus*, nam cum iuri alterius in re grauiſſima detrahatur, ac fides publica [qua ſubditi, ac Princeps vinciuntur] violetur, culpa læthalis efficitur, ac obligatio ad reſtitutionem *Leſſius lib. 2. de iuſt. cap. 34. n. 64.* quod, & alibi confirmauimus, ſiue enim ad poſitiuas leges reſpicimus, ſiue ad naturalia præcepta, ſemper iuſtitia violabitur: priores enim illius effectus ſunt iure in concreto conſiderato, poſteriora iuſtitiam cauſſantur in abſtracto receptæ, vt *Anton. Faber ſcripſit in iuriſprud. tit. 1. principio primo de iuſt. & iur.* hæc quo ad iuſtitiæ debitum, quod omnes quotquot in rem hanc ſcripſere Theologi, ac legiſtæ, faſſi ſunt, & *primo D. Thomas 2. 2. quæſt. 63. art. 2. Sot. de iuſtit. lib. 4. q. 6. art. 2. ante 10. concluſ. Salon. ſuper 2. 2. qu. 63. f. 335. Greg. de Valētia ibid. diſp. 5. qu. 7. §. tertio P. Azor. in moral. lib. 6. cap. 4. verſ. xvi. quæro Petr. de Aragon. de iuſt. qu. 63. art. 69. Ex legiſtis præter iam citatos Conarr. pract. cap. 35. n. 3. Diaz in Praxi c. 56. ibiq; Salz. Guttier. practic. can. lib. 2. quæſt. 11. Paris. de reſig. lib. 4. qu. 7. nu. 3. Peres in l. 18. gl. qui nunc tit. 3. lib. 1. Spino in ſpeculo teſt. gl. 3. nu. 32. Ferret. conſ. 279. lib. 2. Gomez ad reg. 209. Cancell. Mandos. ad reg. 16. q. 41. Mer. in prax. con. moral. p. 1. num. 116. & 117. Borell. in ſumma de ſanct. Epiſc. tit. 6. nu. 2. Bal-*

daſſ.

deſſ. de Angel. in l. 11. de Sacroſanct.
Eccl ſol, 35. Vrget quoq; non modi-
cum Eccleſiarum, ac prouinciarum
vtilitas, quæ paucorum concupi-
ſcentiæ præponenda eſt. Aduenæ
enim, vt plurimum ſuis tantùm vti-
litatibus proſpiciẽtes quæſtui Diœ-
ceſes habere ſolent, ea enim mente
ingrediuntur in ſancta, vt indè om-
ne optimum auellant, ac extrahant,
vel vt maiorum munerũ ſibi planior,
ac expeditior via pateat, velut ſuis
in remotis agentibus proſpiciant:
quo fit ne vnquam commiſſum ſibi
populum amore proſequantur, nec
eos populus amet, atq; in tali morũ,
ac animorum diſſentione factorum
quoq; diuerſitas exiſtit; per quam
exitiale odiũ nutritur, fitq; ne Præ-
latus Eccleſiæ commodis inuigilet,
3 nec populus ei morem gerat. Omnis
enim diſſimilitudo diſſidium cauſa-
re aſſolet. Magnum quoq; prouin-
ciales incõmodum in linguę diuerſi-
tate patiuntur, dum maior populi
pars, quę inferioris eſt notę, patrium
tantum ſermonem percipit, extero-
rum expers. *Si ego*, inquit *Apoſtolus*
1. ad Corinthios cap. 54. verſ. 11. ne-
ſciero virtutem vocis, ex ei cui loquor
barbarus, & qui loquitur mihi barba-
rus erit, facit *cap. inter cetera de offic.*
ordinarij Abb. in cap. decorem in fine
de iuſtit. Gomez in regul. de idiomate
q. 1. Gonzales ad regul. 8. gl. 5. §. 3. nu.
30. Ceuall. comm. contra comm. quaſt.
4 *897. nu. 433.* Non conuenit quoque
aduenas admittere præcipue ſi alio-
rum Principum ſubiectionẽ patiun-
tur, nam vt rem gratam eis faciant
quidquid audiunt patefaciunt, ac
mentes ſubditorum ſtudiaq; aliorſũ
diuertere ſtudent, ita Syracides.
Admitte ad te alienigenam, & ſubuer-
tet te in turbine, & alienabit te à tuis
proprijs; accedunt *cap. peregrina, &*
ſeq. 3. quaſt. 6. cap. cum fundamenta §.
digni de Elect. & Elect. poteſt. Petr.
Greg. de benefic. & in ſintagm. lib. 12.
cap. 6. a nu. 38. quo fit vt Prelatorum
quoq; [Eccleſiæ ad prẹſentationem
Principis non pertinentis] receptio
non fiat niſi poſt habitum ab eo cõ-
ſenſum, vt *Innocentius* reſcripſit *in*
cap. bona 4. de poſtulat. Prælat. ibi, *&*
Regium ſuper hoc obtinuiſſetis aſſen-
ſum, & Celeſtinus in cap. cum terra in
fine de elect. ac elect. poteſt. plurimum
enim apud populum Epiſcoporum
auctoritas, ac eorum, qui ſpirituali-
bus præpoſiti ſunt, valet, vt qui ad
credulitatem nimis procliuis eſt.
Quotquot enim in Neapolitano Re-
gno tentatas commotiores recen-
tioribus his tẽporibus vidimus, om-
nia exemptorum opera euenisse cõ-
perti ſumus: habeantq; hoc tanquã
è cortina dictum, regnum illud, niſi
hoc mederi curetur, in maximum
diſcrimen caſurum, quod ante hac
pro ſuis prouincijs adnotauere *Be-*
nedictus, ac Azeuedus per Ceuall. ad-
ductj dictam quaſt. 897. num. 430.
ex hoc enim alienigenas repellẽdos
eſſe conſtituunt, quod in perniciem
principatus ſecretis proditis cõiura-
re poſſint. Omitto inimicorum, vel
diffidentium ex pinguibus Epiſcopa-
tuum, & Abbatiarum fructibus per-
nicioſiſſimam ditationẽ, ex illis enim
primarij Hiſpanicæ Monarchiæ emu-
li aluntur, atq; ditantur, quoſq; in-
ter ſubditos [vndè ad Regis ærariũ
regrediuntur] partiri potius quã in
vires huiuſmodi augere ſatius fuiſ-
ſet; nam, & id apertiſſimum eſt: Re-
5 gem noſtrum eos omnes ſibi inimi-
cos proprijs ſumptibus parare, quos
ſummis honoribus cumulat, duplici
modo reipublica [violatâ per hos
fide] affecta, ſubditis nempè diui-
tiarum compendio fraudatis, ac pe-
cunijs in hoſtes immiſſis, quibus au-
daciores, ac potentiores in Regem
noſtrum inſurgũt, quo fit, vt indige-
næ, qui ſubditis præſtò adeſſe ſolent,
ac principibus deuotiores alios lice
ſapientia, eximios præſtantia tamen
ſupe-

ſuperare dicantur perinde iure merito præponendi *S.Thom.2.2.qu 63. art.2.Soto lib.6.de iuſt.quaſt.6. art.2. Zappata de iuſt.diſtrib. 2.par. cap. 8. Rebell.par. 1.lib. 3. quaſt. 4.num.2.* nam cum ex primi electione vtroq; ſatisfiat, regimini nempè ſubditorũ ex ſufficienti ſcientia, ac virtutis ornatu, ac principatus ſecuritati: à ſecundi promotione, qua ſufficientia tantùm reſpicitur, recedendũ erit. Studeant ergo ij, qui ſummæ rerum propoſiti ſunt, vt exemplo prius id in præſentationibus [quas patronatus iure faciunt] promoueãt: cuiuſcũq; prouinciæ indigenis aſſumptis, poſtremo humili ad Pontificẽ ſupplicatione porrecta, ne alienigenas ad Epiſcopatus, qui patronatus non ſunt, eligat, omnibus ſtudijs obtinere curent: omnes enim quotquot ſunt Itali qui Regi non ſubſunt, Hiſpanico dominatui inuident, ac nomen noſtrum odio proſequuntur, nihil non tentaturi, ſi nos Italia pellere poſſent [fas ſit in re tam graui vera fateri, ne plus æquo nobis blandientes, nimia cõfidentia peſſumeamus] hoc ipſi, ſi aliud non ſe offerat exequi omnibus viribus conantur, populorum animis ſi fas eſt ſeductis, vel ſi non obtineat multitudine exceptorum inducta, qua iura fiſcalia minuantur, ac prouinciæ ſemper ciuilibus bellis ardeant, tot ſubditos è Regis obſequio diſtrahunt, ac ſuis partibus attrahunt, quos ſi tumultuandi occaſio ſeſe offerat, fidiſſimos habere ſperant. Malum certè perãte nec pręuiſum, quod procedẽte tempore compertum eſt: plura in id cumulat *Melchior Iunius quaſt. politicarum cap. 7.* quem mihi humaniſſimus, ac omniumingenuarum artium
6 excellentia præclarus vir Don Vincentius Turturetus ſubminiſtrauit, ille inquam, qui *ſucceſſiuas horas de nobilitate gentilitia, Paralella quòque Ethica, ac Iuridica, ſiue collationis moralis diſciplina cum decretis iuriſconſultorum*, ſcriptas prodidit, nec non *de Regis ſacello tractatum*, vbi ipſe meritiſſime obſequium præſtat, ac *Sereniſſimi Principis noſtri inaugurationem, fama quoq; Regia ſtudioſum*, multaq; alia quæ lucidare properat, quæuè omnia moribus quoque illu-
7 ſtrat. Deniq; his adnectendum puto, quod ex magni Melitenſis Magiſtri electione metui poteſt, ob feuda, quæ religioni illi Imperator, ac Rex noſter indulſit, nam cum ob Francorum vota, quæ ceteras nationes numero ſuperant, ex Francis frequentius eligatur, qui per hoc auctoritate, & numero primas in dominatu illo tenent, ne forte quid in concedentis præiudicium moliantur, ſuſpicari non temerè poteſt, cui malo pro feudi, ac fidelitatis incolumitate proſpiciẽdum eſt, poſtquam Frãcos in omnibus atrociſſimos hoſtes experti ſumus, quos nec firmatę pacis ſtudium, nec ſincerum animi noſtri in ſuis internis motibus indicium nec demũ ſanguinis multiplex vinculum a damnificandi inſtituto retrahere potuerũt, hoc enim in limitrophis feudis receptum eſt, licet in inueſtitura non contineatur, vt poſſit Dominus ad ſui Regni tutamen,
8 ac pacem de vaſſalli fide ſibi cauere militum præſidio indicto, vel arce conſtructa, vel demùm ſuſpectis expulſis, vt *Roſentallus ex ceteris* concludit, ſiue quia feudalis contractus natura id contineat, ſiue quia per illum nunquam ius ſupremi imperij demptum adeo eſt, ne id agere ſicut antea poſſit: exemplo quoque in id moueri poſſumus, eius quod in reſtitutione arcis, ac Ciuitatis Tripolenſis per huius religionis milites nationis Gallicæ ob pactum inter Mauros, ac RegemGallum contra Imperatorem noſtrum fœdus, geſtum eſt, nam trucidatis Hiſpanis inferioribus numero Turcarum Domino dedita fuit

9 fuit anno 1551. refert Mariana Surius, & Canlio. Cetera verò quæ ad rem, quam tractauimus, attinet latè ac pereleganti ſtilo diſſeruit *Dominus Laurentius Ramirus* è Prato multiplicis lectionis vir, ac in Senatu Indico Auditor ornatiſſimus, ac laudatiſſimus in tractatu de conſilio, & Conſiliarijs *lib. 3. cap. 6.* ac qui multa ex hiſtoricis refert; quibus omnibus conuincitur, ac terminos diſſimulare voluiſſe conſpicitur *Diana, qui reſolut. 26. tract. 1. p. 3. tutè* Principis ius hoc aduenarum a beneficijs excludendorū habere negauit. Cum Eccleſia ipſa Caroli, ac Lugdouici Imperatorum conſtitutiones in hoc editas approbat, ac inter canonum ius inſerat, vti quæ in Diuini naturalisq; iuris munimen accedunt, ac ad principatus perennitatem, ſalutemq; populi, per quam maxime ſpectat: queſi Ciceroni credimus, ſuprema lex erit. Per quæ operi Deo annuente finis eſto. M.DC.XXXV.

GLORIA TOTA DEO,
qui nobis hæc otia fecit.

REGISTRVM

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iij Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh.

Omnes ſunt Duerniones preter Hhhh quia ſunt Trierniones.

MESSANAE Typis hæredum Petri Breæ. M.DC.XXXVI.

Superiorum Permiſſu.

1706294